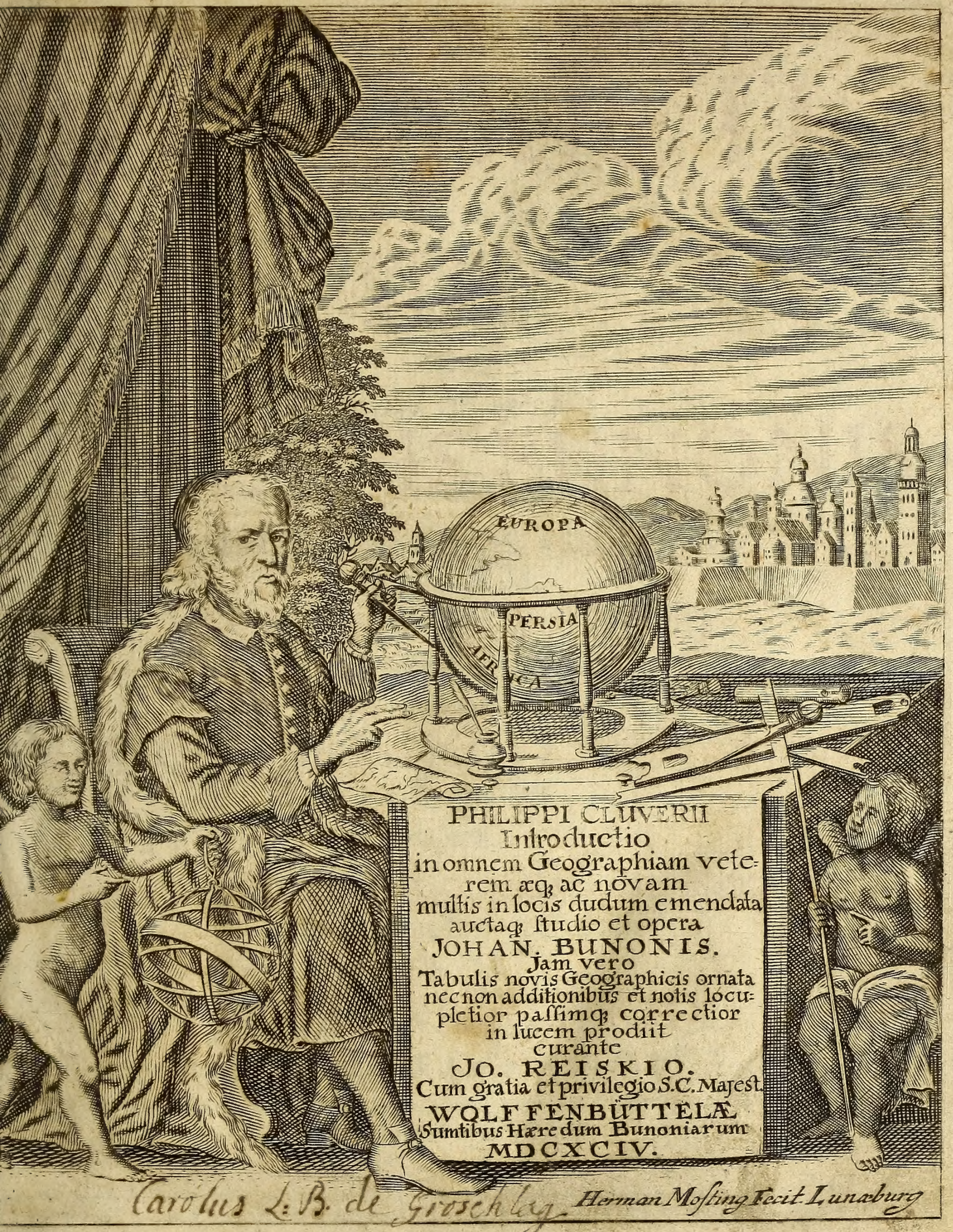
Cluverius
Geographia
Wolffenbüttel
1694

EUROPA
PERSIA
AFRICA
PHILIPPI CLUVERII
Introductio
in omnem Geographiam veterem æq; ac novam
multis in locis dudum emendata
auctaq; studio et opera
JOHAN. BUNONIS.
Jam vero
Tabulis novis Geographicis ornata
nec non additionibus et notis locupletior passimq; correctior
in lucem prodiit
curante
JO. REISKIO.
Cum gratia et privilegio S.C. Majest.
WOLFFENBÜTTELÆ
Sumtibus Hæredum Bunoniarum
MDCXCIV.
Carolus L: B. de Groschlag
Herman Mosting Fecit. Lunæburg

PHILIPPI CLUVERII
INTRODUCTIO

In

omnem Geographiam veterem æque
ac novam
olim
studio & opera
JOHANNIS BUNONIS,
Gymnas. Lüneburg. Histor. P. P.
& V. D. M.
multis in locis emendata, memorabilibusque aucta.

Jam verò
Tabulis Geographicis XLVI. amplius æri denuò
incisis auctior
nec non
additamentis & annotationibus locupletata, locisq;
in multis passim correctior
curante
JOHANNE REISKIO.

Cum gratiâ & privilegio S. Cæsar. Majest. & Elect. Sax.

WOLFFENBüTTELÆ,
sumptibus Hæredum BUNONIANORUM.

Typis CASPARI JOHANNIS BISMARCI, ANNO M DC XCIV.

ILLUSTRISSIMIS
COMITIBUS AC DOMINIS

DOMINO HEINRICO XVIII
DOMINO HEINRICO XX
DOMINO HEINRICO XXII
DOMINO HEINRICO XXV
DOMINO HEINRICO XXVII

JUNIORIS LINEÆ RUTHENIS

COMITIBUS AC DOMINIS à PLAVIA,
DOMINIS IN GRAITZA, KRANICH-
FELDA, GERA, SCHLAIZA &
LOBENSTEINIO

DOMINIS MEIS GRATIOSISSIMIS

*hanc ipsam Phil. Cluverii Geographicam Intro-
ductionem ea, qua par est, animi submissione
inscribo, nuncupo*

M. JOH. REISKIUS.
Schol. Wolffenb. Rect.

ILLUSTRISSIMI COMITES, DOMINI CLEMENTISSIMI,

ADſum ex alieno, Brunſvicenſi & Saxonico nempe, in quod fatis ita volentibus conceſſi, ſolo advena quidem & hoſpes, neque tamen peregrinus, ſed veſter civis, ex urbe ac ſede veſtri Generis illuſtrisſimi antiqua oriundus! Adſum neque ſolus, ſed introductore ac comite Phil. Cluverio, Scriptore Germanicarum & Geographicarum rerum luculentisſimo, uſurus! Adſum denique meam pietatem, qua dudum patriæ ac Vobis, ILLUSTRISSIMI COMITES, obſtringor, publico dato ſpecimine conteſtaturus! *Nec enim nobis ſolum nati ſumus, ſed ortus noſtri partem patria, partem parentes vindicant, partem amici*, recte inquit Cicero, eloquenntiæ inter Romanos ac Philoſophiæ Stoicæ parens. Unum addam, nec iſtud Tullio invito, & patriæ ſubjungam Principes, aut ſummos Magiſtratus, ad quos pars officii noſtri nonnulla pertineat. Sic enim prima Deo pietas, ſecunda patriæ, tertia Principibus & ſummis Magiſtratibus, quarta parentibus & neceſſariis amicis debebitur. Quanto igitur obſequii & pietatis vinculo in Heroes glorioſæ memoriæ Ruthenos, Avum HENRICUM II. Juniorem, tumque temporis ſeniorem, Patremque veſtrum HEINRICUM IV. ex ætate mea ineunte prima, & juventa huic proxima implicabar; tanto in Vosmet, COMITES ILLUSTRISSIMI, adhuc implicor: Vos quippe Majoribus Heroicis dignisſimos nepotes, qui Avum & Patrem non ſolo vultu & toto corporis habitu, ſed virtutes etiam avitas paternasque animo referre magno, ac multo ſtudio exprimere contenditis. Huc enim curam laudabilem cum Tutoribus PATRIÆque PA-

TRIBUS

TRIBUS ILLUSTRISSIMIS Mater veſtra provida, COMES AC DOMINA ILLUSTRISSIMA, DN. ANNA DOROTHEA, nata Comes de Schwartzburgo & Hohnſteinio, Domina mea gratioſisſima impendit, ut cultu, qui Vos ad ſumma quæque prognatos deceat, liberalisſimo doctrinam ad ingenuam prudentiamque non minus formemini, quam provehamini. Cum autem Geographica & Historica diſciplina plurimum momenti ornamentique illuſtribus ingeniis addat, & hæc ipſa Cluverii ad eam introductio vias emuniat facillimas; neque libello huic elegantisſimo, nec mihi advenæ, quin veſtro civi ad aulam veſtram ſplendidam acceſſus facilis aut negabitur aut præcludetur. Hæc tamen fiducia non ab me ipſo, ſed à Cluveriano pendet compendio, quo totus terrarum orbis & Oceanus comprehenditur, perque tabulas ita exhibetur æneas, ut partes ſingulæ non tantum animis imprimantur, ſed crebro, ſub quem veniunt, conſpectu firmius inhærere posſint. Huc ergo mentes & oculos intendite, ſi lubeat VOBIS, Ruthenicæ Juventutis Principes, ac iter quoddam librarium emenſuri, regiones perluſtrate varias, eas præſertim, quas antiqua ſtirpis veſtræ gloria dudum pervaſit. Prima heic omnium occurret Oſterlandia, ſive Thuringia orientalis, in eaq; Oſterſteinium, ſedes veſtri Generis vetuſtate, ſplendore ſuo & ſitu amœnisſimo inſignior. Huic ſubeſt pars non exigua & ripis Elyſtri proxima, Vogtlandia veſtra ſive Advocatorum terra, quæ Majoribus Veſtris inclutis ſubjecta nomen cultumque debuit omnem; ex quo Henricus I. Imp. Abbatiam conſtituerat Qvedlinburgenſem, hujusq; Advocatos aut Defenſores ex illuſtri proſapia veſtra Heroes magnanimos, qui cœnobio de tutela neceſſaria & cunctis reditibus proſpiciant, vim ab eo bellicam propulſent, & in cauſis, ſi quæ inciderint, criminalibus recte cognitis pronuncient, jusque dicant. Hæc Advocatia, hæc provincia, gra-

dus fuit præcipuus, à quo vestri Majores ad Comitatus am-
plos, Burggraviatum Misnensem denique merito extolle-
bantur. Facessant itaque Aventinus, Wallenfelsius, Mage-
rus JCtus, Peccensteinius, & qui alias Vogtlandiæ ac Vestræ
gentis origines vel à Claudio Druso, vel ex lingua Germa-
nica, & natione Voitorum incertissima, vel à stirpe Roma-
na quapiam arcessunt. Nil inter claustrales historicos terra
Advocatorum est notius, aut magis decantatum. Unus
Herm. Cornerus instar omnium nunc erit, unus audietur è
Chronico, quod Lüneburgica Senatoria Bibliotheca adhuc
continet, MSto atque inedito: Ubi ad A. C. 930 Abbatiæ
Qvedlinburgicæ prima fundatio, Advocatia, terra Advoca-
torum inde dicta, & ipsi per Heinricum Imp. impositi Advo-
cati hoc ordine conjunguntur: *Advocatus autem primus Ab-
batissæ illius Monasterii est Dominus de Ghera, secundus de Wy-
da, tertius de Plavvis, & quartus de Rutzia.* An error ulti-
mus ex Auctoris, an librarii cujusdam vitio irrepserit, an pro
Rutzia substitui Graitza, & gentilitium de Reuze vel Rutzia
& Russia cognomen uni quarto convenire debeat, non di-
xerim: Nec ut longius dicam aut excurram, instituto meo
congruet. VOS ergo Juventutis Principes, macti vestra
Majorum æmula virtute ac indole! Macti gratia & rara hu-
manitate, qua vestros cives amplectimini, eadem hunc li-
brum à cive advena oblatum excipite! Interea Deus ter
optimus maximus VOS, ILLUSTRISSIMI COMI-
TES, tueatur ac sospitet! Vos gentis vestræ delicias, patriæ
universæ solamen ac præsidium exsurgere amplius ac adole-
scere salvos, quin sapientia & principali arte indies augeri
jubeat! Sic voveo civis devotissimus, voveboque,

dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus!

Dabam ex Museo Wolffenbütt. VI. Kal. April. A. MDC XCIV.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO
S. P. D.

NOn Auctores solummodo antiquos, Græcos Romanosq; sed ex ævo medio barbaroq; plures hæc distinuit cura, hæc meditatio diu exercuit, ut tironibus geographicam institutionem brevi & perspicuo libello conclusam traderent, firmiusq; inprimerent. Huc multæ Græcorum veterum περιηγήσεις *aut* ἐξηγήσεις *i. e. de situ orbis commentarii pertinent: Quales adhuc extant à Scylace Caryandensi, Marciano, Artemidoro utroque, Dicæarcho & Isidoro compositi, sed ab Hæschelio unum in corpus redacti. Ut de Dionysio Alexandr. Ptolemæo, Stephano, Anonymisq; multis mentio nec fiat in præsenti, Roma nobis Pomponium Melam, Plinium, Solinum, Æthicum reliquit. Hos facto agmine sequebantur Arabes, cum ad ipsos doctrina liberalior trans oceanum octavo & nono seculo migrasset, scriptisque compendiis præcepta geographica instillarunt; Jacoutus puta, Ibn Maraf, Abulfeda, princeps Hamatæus, cujus versionem ab Schickardo additam Hottingerus in Bibl. Orient. memorat, Schalahaddinus plerique* ἀνέκδοτοι, *& Nubiensis à Gabr. Sionita editus: Ut alios in Bibliothecis quotquot adhuc latitant, omittam; Græcos itidem ex ætate media Psellum, Epiphanium, Phocam, Nicetam & plures Anonymos, quorum unus operæ*

ſtudioq́; Gothofredi prodiit. Poſtea cum literæ humaniores à tenebris, quibus oppreſſæ diu jacuerant, caput extuliſſent, Viri docti ad geographica rudimenta quam breviſſime inſtillanda manum & animos applicuerunt. Hinc tot Epitomas, Synopſes, Breviaria, Compendia, Sceleta, Theatra, Enchiridia & Specula in lucem edita videmus; neque ſuperiore tantum proximo, ſed hoc noſtro etiam quod procurrit, ſeculo. Noſter autem Cluverius introductionis titulum parallelo Geographiæ, quam meditabatur, veteris & novæ opuſculo inſcripſit, tum ut vias adoleſcentibus emuniret commodiſſimas, tum ut veſtigia Scriptorum antiqua ipſe inſiſteret. Quot enim Philoſophicas εἰσαγωγὰς *i. e.* introductiones *adhuc ſuperſtites habemus? Nec à Porphyrio ſolum, quem* εἰσαγωγὸν *i. e.* introductorem *interpretes vocarunt, ſed ab aliis tam Græcis quam Latinis Scriptoribus. Non quidem iis introductio proprie dicta, & cum motu locali aliquo conjuncta in mentem venit, nec forenſis judicio quondam Romano receptiſſima, ſed libraria ſive doctrina ſive ſcriptio, quæ primis artium elementis traditis lectorem ad eas, tironem maxime introducit: Ut Heſychius rectiſſime* εἰσαγωγὴν καὶ εἰσήγησιν διδασκαλίαν *reddiderit ſive doctrinam. Hunc ſibi ſcopum ſuperiore ſeculo præfixerunt Balth. Mercator, Æl. Anton. Nebriſſenſis, &* Iſ. Dodonæus, *Iſagoge coſmographica conſcripta; nec alium Salmãticenſes introductionibus in coſmographiam variis conjunctim editis A.* 1557. *Eadem plane inſtituti ratio, eademq́ue lex fuit, quam tenuerunt hoc noſtro ſeculo* Georg. *Fournier, Joh.* Blancanus, *Heidmannus, & noſter potiſſimum Auctor ſua introductione ad Geographiam veterem novamq́ue compoſita. Hic enim libellus*

ſimul-

ſimulac Lugduni apud Batavos in uſum exiit communem, applauſu vario exceptus, non apud Belgas ſolum ſed Germanos etiam typis iterum exſcribi debuit: Idem non ita multo poſt verſione Gallica A. 1667 apud Pariſinos, apud Norimbergenſes A. 1679. Germanica ornatus; à Pet. Lambecio in tabulas ſynopticas, ab aliis viris CLmis in Manuale aut Enchiridion redactus iterum apparuit. Tandem Bunoniana ſive Wolffenbüttelenſis editio multis tabulis & annotationibus inſtructior ſucceſſit, majusque libello pretium, & honeſtam in Scholis omnibus exiſtimationem peperit. Tantum eminet hucusque introductio noſtra Cluveriana, utpote Liber, qui raram noſtro ſeculo felicitatem expertus fuit, ut cum exiguo ſui merito à multis magni fiat, ſed tamen non inutilis, ſi cum Cl. V. Joh. Bunonis commentario legatur. *Hæc eſt cenſura Viri celeberr. J.C. Becmanni in Præcognit. Geograph. peracuta, quam ne durius ſtrinxiſſe videatur, ipſe temperat, libelloq; ſuam felicitatem & utilitatem aſſerit: An utraque cum magno, an exiguo hujus merito aſſeratur, alii judicabunt, quibus tot editiones, tot verſiones, tot nata ex hoc uno compendia non improbantur. Cum enim Scriptores omnes Geographici tum recentiores, tum præſertim veteres multa paſſim omiſerint, plura falſo tradiderint: Ipſaque adeo Geographia vetus maxime, quin nova etiam aut manca & imperfecta, aut ſuis alicubi erroribus fœdata fuerit: Nec mirum eſt, compendiis, ſynopſeſi & introductionibus nævos aut vitia, & hæc quidem aliis perpauca leviaque, aliis vero plura & gravia ſubrepſiſſe. Hæredes igitur Bunoniani quoniam ſumptus ſuos & operas*

libelli hujus iterata toties editione nunquam perdiderunt, publico tironum commodo ut inservirent, novas tabulas æri clarius incisas, observationes & supplementa quædam voluerunt accedere; ne moles tamen opusculi modum veterem, aut vetus pretium nimis transgrediatur. Unum illud superest, quod in limine adhuc moneri cupiunt hæredes de notis prioribus & posterioribus dignoscendis: Priores aut pristinæ notæ suo signo, stellula nempe aut lunulis, aut parenthesi gaudent; posteriores & novæ omni carent indicio. Tu autem, Lector benevole, hoc nostrum, quodcunque bono publico impertitur, studium fove, Cluverianis, si lubet, præceptis, additionibus, notis utere, omnesque res tuas ad animi sententiam gere, perfice, absolve!

LEOPOL

LEOPOLDUS divina favente Clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, Comes Tyrolis &c. Agnoscimus & notum facimus tenore præsentium universis; quod cum nos CONRADI BUNONIS Bibliopolæ quondam Gvelpherbytensis relictæ viduæ privilegium nostrum Cæs.um imprimendi Philippi Cluverii Introductionem in universam Geographiam, tam veterem quam novam, multis locis emendatam, memorabilibus Locorum illustratam, & novis tabulis æneis auctam, die 16. Mensis Februarii, Anno 1681. primo ad decennium clementer concesserimus, & nunc post obitum dictæ viduæ præfati Bunonis hæredes humillime nobis exposuerint, se prætactam Phil. Cluverii Introductionem in quarto rursus prælo dare statuisse, vereri autem ne alii turpis lucri causa, huic operi, magno suo damno manum admoveant, ac interim eandem editionem imitentur, eaque propter demisissime nobis supplicaverint, quatenus Cæs. nostra authoritate se non modo contra ejusmodi periculum præmunire, suæq; hac in parte indemnitati consulere, sed etiam præmemoratum privilegium in se derivare, sibique illud ad decennium quoque concedere dignaremur: Nos æquissimis eorum precibus benigne annuentes omnibus & singulis Typographis, Bibliopolis, Bibliopegis, aliisque quibuscunque rem & negotiationem librariam excercentibus serio ac districte inhibuerimus atque vetuerimus, prout harum vigore inhibemus & vetamus, ne quis eorum prædictam Phil. Cluverii Introductionem in universam Geographiam, tam veterem quam novam per decennium à prima ejusdem nova editione computandum, intra sacri Rom. Imperii, regnorumq; ac Provinciarum nostrarum hæreditariarum fines simili aut alio quovis modo, typo vel forma, sive in toto sive in parte recudere vel aliò recudendam dare; vel etiam alibi impressam adducere seu vendere, vel distrahere clam aut palam citra voluntatem & absque dictorum Impetrantium in scriptis obtenta licentia præsumat; si quis vero secus faciendo privilegium & inter-

interdictum hoc nostrum Cæs. spernere, negligere aut transgredi ausus fuerit, eum non modo hujusmodi libris perperam quippe recusis & adductis (quos quidem præfati Conradi Bunonis hæredes ubicunque deprehensos, sive propria authoritate, sive Magistratus loci auxilio sibi vendicare poterunt) de facto privandum, sed & pœna insuper decem Marcarum auri puri, ex semisse Fisco nostro Cæs. fraudis vindici, & ex reliqua parte injuriam passis pendenda, omni spe veniæ sublata decernimus mulctandum: Dummodo tamen prædictæ introductionis quaterna Exemplaria ad Cancellariam nostram Imp. Aulicam transmittant, ad Privilegium hoc nostrum sive ejus extractum in capite mentionati libri (ne quis ignorantiæ prætextu & locorum intervallo sese excusare possit) inprimi faciant. Mandamus proinde universis nostris & sacri Rom. Imperii regnorumq; & Dominiorum nostrorum hæreditariorum Magistratibus, Judicibus & subditis ac fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis quam secularibus cujuscunque gradus, ordinis aut dignitatis fuerint, aliisque quibuscunque sive suo sive alieno nomine Jurisdictionem excercentibus, clementer præcipientes, ne quemquam privilegium hoc nostrum Cæs. temerè & impunè transgrediant violare patiantur, quin potius, si quos contumaces & transgressores forte compererint, præscripta pœna aliisque modis competentibus coërceri curent, quatenus & ipsi supra insertam mulctam evitare voluerint. Harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum, & Sigilli nostri Cæsarei appressione munitarum, quæ dabantur in Civitate nostra Viennæ die vigesima octava, mensis novembris Anno millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo, Regnorum nostrorum Romani trigesimo quinto, Hungariæ trigesimo octavo, Bohemici verò trigesimo septimo.

LEOPOLDUS.

(L. S.)

LEOPOLDUS GUILLIELMUS
Comes in Kinigsegg.

Ad mandatum Sac. Cæs. Majestatis proprium
LUTZO DOLBERG.

TRES

TRES EPISTOLÆ
prioribus editionibus præmissæ nunc sequuntur.

VIRO Clarissimo & Eruditissimo Domino

JOHANNI BUNONI
officia & salutem!

SI verum est *Plinii* effatum ad Cæsarem *Vespasianum*; magna pars studiorum amœnitates quærimus: quid jucundius aut magis amœnum in peregrinatione literariâ, quam sine sumptu, sine viatico & absque omni deprædationis aut mortis periculo, omnium terrarum superficiem peragrare, inde cœlum intueri & dimetiri, immensum oceanum penetrare, ejusque ambitùs, secessùs, & abdita sicco pede percurrere, regiones in tractus, mundum ipsum in partes sibi dividere, provinciis terminos & fines ponere, origines & cursus fluminum adspicere, urbes, oppida, arces, castella intrare, penetralia visitare, & absque metu recedere, montes adscendere, valles & sylvas pervagari, & totum terrarum Orbem suum facere? quæ omnia *studium & amor Geographiæ* tutò concedit. Si autem cum delectatione *dignitatem & utilitatem* quæris, quid divinius, quàm sicut temporum cognitione ad DEI ipsius æternitatem, sic tot locorum scientiâ quodammodo ad ejus immensitatem accedere? *Historia* insuper ipsa est cœca, inamœna & fluxa, si *Geographiam* non habeat comitem. Mundus est ampla nostra civitas, magna (ut *Varro* ait) homulli domus, quid turpius, quàm si civis civitatis suæ vias, & domesticus ædium, quas colit, aditus ignorare velit? Nescire velle, quid alibi geratur, aut gestum sit, hoc est, se ipsum suo ergastulo, carcere affectatæ inscitiæ, includere. *Philippus Cluverius* admirandæ sedulitatis, & indefessi in Geographiam amo-

amoris homo, ipsis *Italis* Italiam, *Siculis* Siciliam, *Germanis & antiquam* illam & novam Germaniæ faciem, *omnibus* autem orbem terrarum ostendit, omnesque partes, si fata voluissent, accuratius erat ostensurus. At sicut Tiberius Cæsar, teste *Plinio*, olim *Apionem* Grammaticum vocavit Cymbalum mundi, *Plinius* autem ipse, publicæ famæ tympanum, & adeo ipse Apion scripsit, immortalitate donari à se eos, ad quos aliqua componeret. Ita nihilominus vero propius erit, *Cluverium* hac rerum famâ & dono conferendæ immortalitatis celebrem dici, qui tot loca suis natalibus, memoriæ, vitæ & honori restituit, terrarumque situs, possessiones & naturam docendos adhuc undique docet. Fatetur ipse variis fortunæ casibus jactatus, omne reliquum vitæ suæ, procul rebus civilibus, procul negotiis publicis, & procul omni inquietiore cœtu, uni Historiæ, Geographiæque antiquæ studio impendere decrevisse: Quàm multa etiam egregia præstiterit, Scholæ & Academiæ loquuntur, mors autem præpropera reliquos conatus anticipavit. Diligentia autem & opera tua, *Clarissime Dn. Buno*, non minus egregia & laudanda est, quam in ampliando Geographiæ & Historiæ studio/hactenus exhibuisti, *Cluverianosq; labores* ita in luce locasti, ut decus & usum in Scholis undiquaque habeant & accipiant: Augmenta etiam hæc tua, quæ introductioni Cluverii, non sine labore, ut apparet, & multa rerum notitia inseruisti, sicut undique collecta & accurata sunt, ita *necessaria* erunt, nec minus ob rerum jucundarum, nec omnibus notarum multitudinem, & varietatem fertiles, & cum voluptate præbebunt usûs, accedente tanto ipsarum *Tabularum* numero. Continuabis, verâ eruditione plenus, cœptos in rem literariam labores, memor *Sallustiani* dicti, eum demum vivere & animâ frui, qui honesto negotio intentus, præclari facinoris aut artis bonæ famam subinde quærit. Conatibus tuis felices porro successus sincerè apprecor, & longùm vale publico, cui natus es, bono. Dat. Welferbyti 10. August. 1661.

Justus Georgius Schottelius. D.
Consiliarius Guelphicus.

HERM.

HERM. CONRINGIUS
JOHANNI BUNONI V. C. S. P. D.

DUO ſunt Geographicæ doctrinæ ſumma quaſi genera, eaque multùm diverſa, clariſſime Buno: quorum alterum μαθηματικὸν dixeris, alterum ἱστορικόν. Enim verò illud nihil eſt aliud, quam Orbis terræ partium ſecundum longitudinem & latitudinem ex Mathematicis principiis facta deſcriptio. Quæ proinde veluti ὑπάλληλος eſt Arithmeticæ, præprimis verò illi Geometriæ parti, quam τριγωνομετρίαν appellamus; perinde ferè atq; ſunt Optica, Mechanica, Muſica, Hydraulica, Gnomonica, Dioptrica, aliaq; id genus quàm multa. Quamvis ſanè etiam aliis hæc Geographia (quæ ſi vocis primam vim ſpectes, verè eſt γεωμετρία) adminiculis utatur (ſicut noſtra hac ætate admiranda illa Magnetica vis in auxilium aſſumi ſolet) omnia tamen diriguntur potiſſimùm Mathematicis regulis. Cæterum eſt quidem hæc Geographiæ tractandæ ratio maximè accurata, nec enim terræ partium menſuram exquiſitè quidem aliter definieris; eſt quoque & aſtrorum ſcientiæ ſummæ utilis, ſaltim ex parte aliquâ, quandoquidem cœleſtium motuum calculus, niſi ad compertæ exploratæque latitudinis, & longitudinis loca exigatur, conſtare ſibi non poteſt; eſt denique cum aliis, tum nauticis præcipuè per vaſtum Oceanum inſtituendis negotiis, quæ hodiè præ lucri amore inſanis adeo conatibus peraguntur, perquam commoda; ac proinde optanda, profectò etiam

humanæ vitæ: Attamen ſimul illa eſt difficillima acceptu, fortasſis etiam nunquam integrè impetranda. Nec verò niſi à multum eruditis comparari poterit, & magno ſtudio, vel unius alteriusque loci omnibus numeris (ut ita dicam) accurata menſura. Omnium igitur locorum orbis univerſi plenam ejusmodi cognitionem, quis vel auſit exſpectare, in eorum qui talia docti ſunt, exiguâ multitudine? Sed & requiritur huc rerum ſive cœleſtium ſive terreſtrium quarundam diligens & plena otii exploratio. At nihil eſt verius eo, quod ingenuè aſſeruit Athanaſius Kircherus, nunquam ſatis laudati operis de arte Magnetica libro ſecundo parte quinta cap. 6. q. 2. diſquiſitione ultima. *Magna*, inquit ille, *cautela & circumſpectione in experimentis capeſſendis opus eſt, antequam rem ita ſeſe habere aſſeratur: dici enim vix poteſt, quàm ſæpè aliud, quàm quod intenditur, proveniat. Quod cum in omnibus, tum in Magneticis obſervationibus verum eſt. Videmus excellentiſſimos & longo diuturnoq; uſu exercitatiſſimos artifices diverſitate obſervationum adeò perplexos reddi, ut ſæpè quid dicant ſentiantq;, neſciant: Quod & Keplerus de ſeipſo ingenuè fatetur. Qui cùm poſt ſepties obſervatam diametri ſolaris quantitatem, ſemper diverſam, nunquam eandem deprehendiſſet, impatientiâ motus, de Aſtronomiæ perfecta inſtauratione, parum abfuit, quin conclamatum ſcripſerit. Ineſt enim viſivæ potentiæ, & humoribus opticis, nunc compreſſionem dilatationemq;, modò propter aliam & aliam diſpoſitionem organi jam ex infinita diverſitate mediorum, in quibus aliter atq; aliter ſpecies refringuntur, neſcio quid deceptitium: Ut proinde mirum non ſit, diverſas inde promanantes obſervationes ingentem eorum materiam inducere. Adeò ut auſim affirmare, obſervationem, ut perfecta ſit & omnis erroris fallaciæq;*

expers,

expers, ab angelo fieri debere. Quod tamen nolim ita accipi, quasi cœlestium observationum nulla sit certitudo. Est enim; sed perfecta omninò observatio rariùs reperitur. Prorupit verò in hæc verba Kircherus, posteaquam prolixè & maximâ industriâ congessisset complura in id, quo possit certa ratio haberi latitudinis omnium locorum in terrâ per experimenta facta: dixisset item quam plurima de Magnetis lapidis in polos directione pariter, & ejusdem à linea meridiana multiplici declinatione, in quorum exacta notitiâ οἱ χαριέστατοι nostri temporis Geographi Mathematici maximum illius doctrinæ, imò unicum præsidium, aliquamdiu collocavere: Cumque tandem coactus veritatis vi fuisset fateri ipsiusmet illius Magneticæ variationis multiplicem variationem, atque adeò nec ab illa quidem cognitione certam indubitatamque latitudinis inveniendæ artem posse exspectari. Id quod est longè verissimum: Perinde atque laudanda est ejusdem ingenua confessio de impossibili investigatione certæ longitudinis per Magnetem; quam habet ejusdem libri parte sexta problemate sexto. Quàm difficilis autem sit & alia quævis ratio certò explorandi elevationem poli sive latitudinem, non obscurè profectò videtur indicare præstantissimorum quorumvis Mathematicorum, post multiplicia experimenta, & inter sese & cum semet ipsis de uno eodemque loco dissensio. Non dubitavit sanè ipsummet Tychonem, de ea, quæ Uraniburgi est, poli altitudine, inconstantiæ arguere Martinus Hortensius: quamvis illa fateor scrupulum non excedat. Ejusdem Tychonis errorem circa altitudinem Pragensem, post Snellium accuratissimum utique Mathematicum, perstrinxit etiam Ricciolus in suo Almagesto. Quanto difficilior autem Longitudinis certa investigatio! Certè ut Latitu-

dinem, diligentisſima cum ſideribus factâ collatione, tandem acquiri poſſe haud negaverimus, de Longitudinis tamen firmâ ratione comparandâ, propemodum eſt, uti deſperemus. *Non ita pridem*, aitidem, quem antè laudavi, Kircherus, procemio in partem quintam libri ſecundi, *vir Geographicæ diſciplinæ peritiſſimus, ad me Romam miſit Tabellam diſcrepantiæ Geographorum in unius Romæ & Coloniæ, celeberrimarum licet urbium, longitudine & latitudine aſſignanda propalatam: In qua quindecim auctores allegat, ad unum omnes non in longitudine tantùm, ſed & latitudine harum urbium aſſignanda diſcrepantes.* Quid dixerimus de aliis locis minus celebribus, minus vicinis? Quid dixerimus de locis omnibus univerſi orbis? Inter antiquos Græcos Mathematicos ſanè eſt conatus dare poſteritati ejus generis plenam Geographiam ipſemet Claudius Ptolemæus (una certe illa ex omni iſthoc ævo hodie ſupereſt) quanta autem ille errorum portenta tradidit? *Si quis voluerit Tabulas Ptolemaicas cum modernis leviter conferre* rectè ſcribit idem Kircherus) *in ſola Indiæ Orientalis ora comperiet is modernas à Ptolemaicis diſcrepare modò triginta, aut quod dicere pudet, quinquaginta gradibus: qui ad Æquinoctialem circulum efficiunt milliaria Germanica communia quadringenta quinquaginta.* Nemo Geographorum Aſtronomorumque noſtri ævi de Ptolemæo non idem conqueritur. Dixerit quis fortè, faciem terræ mutaſſe multùm ab ævo Ptolemæi. Mutavit ſanè. At grandis adeo mutatio, quâ ſit effectum, ut in noſtri ævi ſtatum vetera omnia Ptolematica fuerint traducta, cuinam fiat veriſimile? Enim verò haud quidem pauca hodieque ſuperſunt in ſeptentrionalibus etiam hiſce terris indicia ingentis factæ mutationis, (quæ inter, me quidem judice, & illæ muſcæ & ranæ aliaque ſimilia ſuccino

com

comprehenſa indicant, aridum olim fuiſſe, ubi nunc Balthicum mare ſuper ſuccini divitias eſt diffuſum) at illa mutatio omnis facta jam tùm olim videtur vi magni illius diluvii, quo terra univerſa fuit obruta: A Ptolemæi autem ævo nihil ſimile contigit. Ptolemæi præterea exemplo Geographiam hanc etiam Arabes nonnulli excoluere, ſed præter Aſiatica & Africana vix illi quicquam ferè attigerunt, illa autem ob longinquitatem tuta ſunt ab examine noſtro; licet etiam apud credulos facilè inveniant fidem, ſuſpicione tamen prudentium haud temerè patiuntur ſeſe eximi. Recentiores Europæi noſtri, ſparſim quidem, non tamen ſine inſigni profectu, doctrinam hanc excoluerunt. Quamvis enim tenebras etiam offuderint, vel certè moleſtias creaverint haud exiguas, temerario auſu mutandi pro lubitu primum meridianum; nec omnium menſuram hactenus vel aggreſſi ſint explorare; in multis etiam explorandis minùs feliciter ſeſe geſſerint; vel ſcilicet ſolis Magneticis auxiliis ſubnixi, vel non juſta cura cum cœleſtibus inſtituta terreſtrium collatione: Attamen negari haud poteſt, multorum illos paſſim per univerſum orbem locorum menſuram ſitumque jam prodidiſſe; atque adeò, ſi non quantum ad Aſtronomiæ & maritimarum navigationum, tamen ad communem vitæ uſum, Geographiam mathematicam haud parum noſtra ætate excultam eſſe: Certè longo intervallo (ſive ampliſſimam terræ partem veteribus planè incognitam, ſive majorem ſolito in menſura cognoſcenda induſtriam ſpectemus) noſtra tempora ſuperare iſthac in re Ptolemaicum ævum, multò magis Eratoſthenis aut Hipparchi ſecula. Quin imò, etſi omni ex parte abſoluta univerſi orbis Mathematica Geographia excedat captum humanarum virium, eòque ſperari nequeat: non dubito tamen, obſer-

vato

vato illo, quod ingenioſiſſimus Athanaſius Kircherus dedit conſilium, brevi magnum illius doctrinæ incrementum ſecuturum: Ut fortaſsis ulterius ne voto quidem opus futurum ſit.

Longè minoris operæ eſt & expeditu facilius Geographiæ illud ſtudium, quod Hiſtoricum appellavi; ſi præſertim non niſi tui temporis rationem habere animus ſit. Quin imò videtur majus quodque ſtudium egredi limites hujus doctrinæ. Et verò obtentu hujus Geographiæ bona pars Hiſtoriæ cum naturalium tum civilium rerum poteſt doceri: quæ tamen ſeorſim atque alio loco potiùs fuerit tradenda. Is verò τὰ πάρεργα docendi mos jam tum olim inoleverat. Ariſtoteles ſanè in Rhetoricis affirmat, ὅτι πρὸς μὲν τὴν νομοθεσίαν αἱ τῆς γῆς περίοδοι χρήσιμοι, ἐντεῦθεν γὰρ λαβεῖν ἐστι τοὺς τῶν ἐθνῶν νόμους. Sunt videlicet illæ τῆς γῆς περίοδοι, libri itinerarii, quibus terrarum ſitus & deſcriptiones continentur: Cujusmodi ex priſco ævo hodieque ſuperant opuſcula Scylacis Caryandenſis & Hannonis Carthaginienſis, multùm diverſa ab Itinerario Antonini, quod appellatur, & Burdegalenſi, Tabuliſque Peutingerianis, ut & Periplis Arriani & Marciani Heracleotæ. Pertinent autem utique omnia talia ad hoc genus Geographiæ. Atque Ariſtoteles quidem videtur potiſſimum, præter opuſculum Scylacis (quem perperam nonnulli Dario Codomanno æqualem faciunt, cùm fuerit miſſus à Dario Hyſtaſpis filio, ignotas Africæ terras exploratum, ceu narrat Herodotus) habuiſſe in animo Eudoxi opus περίοδου τῆς γῆς titulo olim celebre: Ipſemet verò ſatis oſtendit, minùs ſibi placere illam operoſiorem naturalium civiliumque rerum cum Geographicis miſtionem, ſeorſim animalium hiſtoria doctiſsimis ſcriptis exhibita, ſeorſim item præclaro opere omnium ferè

civita-

civitatum non Græciæ ſolùm, ſed etiam Barbariæ moribus inſtitutis & diſciplinis deſcriptis. Ad quod exemplum ſua componens Theophraſtus, ſeorſim item multijugis voluminibus cum leges omnium gentium tum plantarum hiſtoriam fuit perſecutus. Quale quid videtur pòſt & Dicæarchus præſtitiſſe, ut Theophraſti diſcipulum agnoſceres; tales enim fuerunt illius tres libri de populis Græciæ, eorumque civitatibus ac moribus, quorum hodieque exigua quædam fragmenta ſuperant. Cæterùm paulo pòſt relapſus videtur iterum ad priſcum ferè inſtitutum ipſemet Eratoſthenes: parcius tamen. Quapropter ſcribit libro ſecundo Strabo, illum πολλαχοῦ ἐκπίπτειν πρὸς τὸ ἐπιστημονικὸν τῆς προκειμένης ἱστορίας: vitio ſcilicet vertens Eratoſtheni, quod ſæpius verſetur in iis, quæ ſunt ἐπιστημονικὰ h. e. quæ propria magis ſint Geographiæ Mathematicæ, quam ſcientiam appellat. Id quod tamen in Eratoſthene ego quidem potiùs laudaverim, ut qui tenuerit in hiſtoriis modum: Quem utrùm obſervaverit ipſe Strabo, fortaſſe haud injuria dubites: quamvis omnia ejus plena ſint variæ ſolidæque doctrinæ, civilium cumprimis rerum: quarum ſcientiâ valuiſſe virum vel una illa Maſſilienſium reipublicæ deſcriptio indicaverit. Pomponium Melam, & Solinum, & Latinos paucos alios religioſiores dixeris: niſi prodidiſſent, feciſſe id præ inopia eruditionis, non ſapiente aliquo conſilio. Idem verò planè eſt genius ſcriptorum, quæ Anonymus ille Nubienſis, & Abulfeda ex Arabum natione ad nos tranſtulerunt: quanquam Abulfedam meritò illis omnibus prætuleris peritia Geographiæ Mathematicæ, & accuratioris tractationis. At cum mille ampliùs annos Geographiæ ſtudia omnia per Europam refrixiſſent, eaque nonnihil viciſſim erigere caput cœpiſſent, ſeculo præcedente, multùm denuò

illâ Historiæ nimiâ abundantia Geographiam oneravit cumprimis Sebastianus Münsterus: culpandus ideo etiam, quòd ferè totus sit in Germaniæ rebus narrandis, cùm universi tamen orbis (cujus Germania est pars perquam pusilla) descriptionem dare debuisset. Alii parcius quidem historica illa persecuti sunt, attamen & hos deprehendas occupari in narrationibus à Geographiæ negotio planè remotis. Quo vitio laborant profectò etiam illa, quæ nitidissimis suis tabulis Geographicis Ortelius, Mercator, Hondius, Blavius, aliique addiderunt. Et sanè, si verum fatendum est, sola illa quæ ad situm ac mensuram regionum populorum urbiumque attinent, narrare, Geographici est argumenti: reliquum omne ab illo quidem loco alienum; quantumvis & illæ narrationes multum habeant cùm jucunditatis, tum etiam commodi. Enimverò in qualibet methodo atque disciplina sunt illa sola domestica & propria, quæ primò ac per sese competunt objecto, circa quod versandum est: nec temere illi sunt limites egrediendi. Illis sanè haud observatis, usu venire solet, ut identidem quæ docenda erant, non doceantur, doceantur autem quæ docenda saltim ibi non erant, & τὰ πάρεργα τὸ ἔργον excludant. Jam verò habet pro subjecto Geographia tellurem: at non simpliciter (pertineret enim isthuc penè omnis naturalis historia imò Philosophia, pertinerent omnes artes, pertineret omnis humanarum rerum historia, pertineret universa Philosophia practica) sed in tantum duntaxat, in quantum partes terræ omnes sunt varii situs, variæque longitudinis & latitudinis. In hoc campo igitur & demonstrationes & narrationes Geographicæ debent decurrere: si extra illum vagentur, in vitio sunt. Nec enim in hisce solis licèt occupati, non satis invenient Geographiæ magistri, quod agant: Amplissimum scilicet terra spatium & ingens multitudo ejus est partium; quarum situm narrare, in officio illius disciplinæ est. Crevit certè labor plurimùm ex quo Americæ, quam vocant, & tot insularum Oceani cognitio centum & ampliùs annorum intervallo accessit. Crescit paulatim magis magisque, novis subinde terris industriæ navigantium versus Antarcticum præcipuè polum sese aperientibus. Quæ omnia doctissimos quoque veteris ævi latuerunt. Nec enim nunc moror de Atlantide Platoni prodita, aut illos S. Clementi Roman-

in Epiſtola ad Corinthios memoratos trans Oceanum mundos, aut denique felices Phœnicum & Carthaginenſium ultra Herculis columnas navigationes, & quæ hiſce ſunt ſimilia. Platonica enim illa fabulis ſimillima, ſaltim incertiſſimæ fidei; & mundi Clementis transmarini nihil fortè ſunt aliud, quàm Britannia, aliæque Oceani inſulæ, ceu viſum eſt Patricio Junio, etſi aliter videantur accepiſſe Origenes, Hieronymus, Epiphanius & Photius: Navigationes poſtremò Phœnicum & Carthaginenſium ad Caſſiteridas aliasque inſulas, perrexiſſe ad inſulas Capitis viridis, fortasſis etiam ad Fortunatas, ut non eſt vero abſimile, ita ulterius iviſſe, fidem indubitatam haud meretur. Non etiam quidem negaverim, debuiſſe meritò jam tum olim ſaltem ſapientioribus quibusque ſuſpiciones naſci, de vaſtâ telluris trans Oceanum amplitudine, vel eo, quod cœteroquin altera pars telluris alteri nimium præponderaret, atque ita centrum magnitudinis terræ cum centro univerſi non posſit convenire. Eo ſanè argumento ductus equidem haud dubito profiteri, terram Auſtralem, quam vocant, inſigni item eſſe magnitudine: niſi fortè perpetuæ rupes pondere ſuo magnitudini quid detrahant. Verum enim verò certum tamen eſt, ſuſpiciones ejusmodi, ſi modò ulli, natas paucis: vulgo certè hominum non veniſſe in mentem. Quicquid ſit, nihil de horum omnium poſitu quidquam certi eſt monumentis antiquis traditum, atque adeo Geographorum ingenia olim macerare non potuit illud, ſecus atque fit hodie. Quid, quod vetus illud ævum ne Europæ quidem Aſiæ & Africæ omnia perinde atque hoc noſtrum habuerit cognita? Ipſemet Strabo fatetur: *Quæ trans Albim ad Oceanum, ſunt nobis prorſus ignota.* Etiam id verò quod Rhenum inter & Albim eſt tum demum innotuerat; & Britannia ante Cæſarem perinde Romanis ferè audiebatur, atque hodie nobis Terra auſtralis. Longè adhuc majoris circa ſeptentrionalia veterum Græcorum ignorantiæ indicia præbent, hodieque nobis Meteorologica Ariſtotelis ſcripta, Iſtri originem ex Pyrenæo arceſſentia. Quæ ideo adfero, ut appareat, quàm ſit hodie operoſior atque olim Geographiæ plena cognitio.

Non diffitebor autem, quamvis latè ſatis diffuſa ſit iſthæc omnis Geographica diſciplina, modò noſtri ævi conditionem velis eâ,

quâ par eſt, curâ componere; poſſe tamen illam juſto adhibito ſtudio faciliùs longè comparari, quàm ſi etiam priſcorum temporum ſtatum accuratè intelligere ſit propoſitum. Hic ſcilicet quaſi mare aliquod vaſtum, plenumq; errorum, tibi ingrediendum fuerit. Enimverò veterum rerum plerarumque memoria ad nos pervenit perquam parcè atque obſcurè, eaque non niſi per partes & variis monumentis eſt ſparſa: ut perquam difficulter in unum colligi & perſpicuâ oratione prodi res illæ poſſint. Longi porrò temporis vitio immane quantum penè omnia mutavere: ut campos nunc videas, ubi Troja fuit; alia mari & fluctibus abſorpta, alia terræ motibus everſa, alia inculta hodie & derelicta, alia vi militari diruta. Quibus viciſſitudinibus ipſi montes & flumina fuerunt interdum obnoxia? Unde iterum multa caligo animo objicitur: nullo fermè ſuppetente conjecturis ſubſidio; imò tenebris potiùs naſcentibus, ex iis, quæ oculis noſtris nunc ſubjecta ſunt. A quibus moleſtiis & laboribus, imò & erroribus, vacua omninò eſt recentis omnis Terræ deſcriptio. Eo fit ſanè, ut vetera illa ſoli, qui antiqua monumenta quælibet ſummo ſtudio tractare, & accuratâ mentis acie diſperſa colligere atque judicare ſolent, aſſequi ac docere ſint idonei. Quanti ſanè eſt, confuſis ordinem, obſcuris lucem, obſoletis nitorem, defunctis vitam reſtituere! Quàm paucis hoc quidem præſtare datum eſt! Enimvero hanc ego difficultatem præcipuam cauſam arbitror, quare tanto in ſcripturientium numero pauci adeò veterem Geographiam illuſtrare ſint aggreſſi, longè pauciores in ea pretium fecerint operæ. Acceſſiſſe tamen fateor etiam illud, quod veteris Geographiæ nullus ſit hodie uſus, niſi ad intelligenda ſcripta, quæ ſuperſunt ex ævo priſco. Quod officium adſcribi olim ſolet ſecundo Grammaticæ artis generi, quod ἐξηγητικὸν nuncupant & ἱστορικόν. Unde vetus Geographia ſolis doctis, & quidem cum primis Philologis iſtis, inſervit maximè: cùm recens quæque telluris enarratio omni hominum generi, & ad noſtræ vitæ commoda proſit plurimùm. Inter veteris autem illius Geographiæ excultores equidem familiam ducere, & omnium principem arbitror Philippum Cluverium. Nec dubito idem mecum ſenſuros alios, qui quidem animo defæcato volumina illius, ſaltim quibus Germaniam, Italiam & Siciliam antiquam

tiquam illuſtravit, legerint. Aliter enim alios nonnullos in Batavis judicaſſe, non me fugit, ſcio verò etiam illos partium & certaminum quorundam ſtudio nimium fuiſſe deditos. Produnt certè ſcripta illa viri induſtriam in Geographico iſthoc ſtudio incomparabilem: Et quidni? cùm non gravatus fuerit pedes univerſam Italiam & Siciliam luſtrare, quo utramque eò accuratius poſſet narrare. Produnt eadem lectionem infinitam, judicium acre ſimul & elegans. Nec tamen ab omnibus illa erroribus vacua dixerim: Ego fateor, in haud paucis à Cluverio, in Germaniæ cumprimis noſtræ rebus, diſſentio; quas meas ſententias Tibi etiam, Clariſſime Buno, jam video probari. Nec tamẽ minus principatum in hoc doctrinæ genere illi tribuere vel tantillum dubito: idq; quandoquidem in longè plurimis, imò in propè infinitis, non tantùm conatus omniũ antegreſſos ſuperaverit, me judice, ſed etiam meliorem ſpem præceperit: ad quam doctrinæ vim collati errores nihil ſunt niſi nævi exigui in corpore formoſiſſimo. Utinam ſanè haberemus veteris Geographiæ ab illa manu reliqua! Utinam modò Græciam antiquam haberemus Cluverii induſtriâ elaboratam! Quanto id eſſet conjunctum cum fructu literariæ rei! Haberemus autem, niſi mors præpropera virum abſtuliſſet. Nunc cogimur contenti eſſe noſtris Catonibus, quamvis neutiquam Cluverio comparandis. Neque verò Te fugit, quanta in exſpectatione fuerit Græcia antiqua à Joanne Laurembergio illuſtrata: quamve multum ſit impar Cluverianæ Italiæ, Siciliæ & Germaniæ: Utpote quæ præter Tabulas, affabre licet confectas, nihil penè habeat, quod vel verè Geographicum dici mereatur. Et tamen cùm deſeruerit nos Cluverius, nunc impensè lætamur, vel ita demum deſiderio noſtro ſatis eſſe factum. Perinde ſcilicet atque infelix illud Clnverii fatum acceptiora nobis reddit, quæ in hoc ſtudio, cum alii, tum Mercator imprimis & Ortelius poſteritati reliquerunt. Ea propter, ceu antehac feci, ita nunc etiam laudo, operam abs Te, Clariſſime Buno, impenſam in id, ut per compendium literario ordini exhiberes Italiam pariter & Siciliam antiquam Cluverii: Idque cumprimis quandoquidem, ipſamet grandia ejus volumina & rariùs hodie inveniantur venalia, & præ magnitudine lectores quam multos abſterreant potius, quàm ut alliciant; & tamen ad intelligenda recta monumenta vetera,

tera, Romanarum saltim rerum, Cluveriana isthæc longè sint utilissima. Non desinam etiam Te impellere, ut perficias quod moliris, & jam habes affectum, compendium scilicet Cluveriani operis de Germania antiqua: quantumvis veterum scripta minus fuerint circa res Germanicas occupata, atque adeò ille tuus labor ad explicanda illa veterum monumenta non perinde possit adjuvare, atque ille Italiæ & Siciliæ adhibitus. Fuisse autem Cluverium non duntaxat antiquæ, sed & recentis nostræ Geographiæ perquam peritum, luculentissimo sanè argumento est posthumus ille libellus, quo per epitomen veteris nostrique orbis descriptionem est persequutus. Nec verò vel huic quidquam simile videas. Qui enim alius veterem novamque Geographiam unâ operâ docuit? Utut haud negaverim, multa satis etiam hic reperiri valdè mendosa: quæ tamen jure excusationem mereantur; quoniam ultima manus non accesserit, sed fœtum immaturum mors præpostera informem propemodum multis partibus effecerit. At bonum factum, Clarissime BUNO, quod ne hoc quidem in libello Cluverium deserueris. Et verò sentio abs te annotationibus illustrata plurima cœteroquin obscura intellectu: alia etiam rectius tradita: Tabulis præcipuè novis additam quasi lucem maximam. Novis inquam. Etenim quas ex Ortelio in Batavis nonnulli adjecere, parum abest, quin officiant illæ potius quàm prosint, ob sententiarum Cluverium inter & Ortelium discordiam. Accedit, quod Index etiam ille, quem magnâ curâ confecisti, non poterit non eximio esse usui. Dixerim certè, nunc demum posse libellum reapse efficere, quod debuit quidem, frustrà tamen hactenus fuit ab illo expectatum. Non potuisses sanè melius de studiosa juventute mereri; dum scilicet paras illi aditum, cum ad eruditæ vetustatis scripta intelligenda, tum ad hujus etiam orbis ejusque præ cipuarum partium notitiam. Perge verò, ô optime, in hunc mo dum benè mereri! Perge præstantia quæque scripta, saltim a historiam pertinentia, ceu eximiè cœpisti, claram in lucem pro ducere! Referet Tibi gratias immortales, si non hoc ævum, uti que odii & invidiæ vacua posteritas. Ego autem Deum obsecro uti integras vires corporis Tibi largiatur; quo possis animo i præstare, quod in votis tibi esse, satis compertum habeo. Helm stadii in Academia Julia XV. Kalend. Septemb. Anno cIↄ Iↄc LX

HERM

HERM. CONRINGIUS

JOHANNI BUNONI V. Cl.

S. P. D.

Annus quintus agitur, quum & laudarem tuam in edenda Cluveriana Epitome Geographiæ præstitam operam, & quasi certo promitterem, fore, ut isthoc nomine, si non hoc ævum, saltim odii & invidiæ vacua posteritas tibi gratias referat. Non falsum me esse animi, tu quidem reapse jam expertus es, sed ego plurimum gaudeo. Idque non quod tanquam vati mihi velim imposterum credi, sed quoniam sentio, pretio suo & ipsa Geographica studia, & tuos labores æstimari. Enimvero sunt illa ipsa studia vitæ civili perquam utilia: bonus autem quisque lætatur meritò si vita illa hominum solito nonnihil rectius sese habeat. Quidni vero etiam gaudeam, si amico, qualis tu mihi es ab annis multis, benè sit? Benè autem esse tibi arbitror, non quod divitiæ aut honores affluant, (quamvis enim & hæc bona tu merearis, non tamen vel ipse tu facis hæc tanti, ut horum possessione felicitatem censendam esse existimes) sed cum docendo scribendoque plurimùm prodesse cumprimis tibi sit propositum, quod hujus voti tui abundè fias particeps. Accedit, quod passim apud doctos & intelligentes magnam jam tum laudem tibi comparaveris, & æternam poßis immortalemque gloriam nomini tuo polliceri: id quod vulgo quam multis ipsa beatitudinis creditur summa. Placere autem cum alia tum præcipuè Geographica isthæc tua, certißimo utique documento est saltim velox illa omnium distractio, etsi centena multa exempla pro-

prodiissent in lucem. Quemadmodum verò ante quinquennium laudavi illas Geographicas operas tuas, quas tum edidisti, ita gratias tibi jam ago, quod utilissimo illi studio rursum curas impenderis. Superasti scilicet te ipsum quasi iteratis illis laboribus: dumque nobis jam reddis omnia isthæc & elegantiora solito & locupletiora, solidas utique gratias promereris. Video equidem & veterem pariter & novam Geographiam multis accessionibus aut emendationibus nunc illustratam: in Tabulis quoque ipsis, quæ ante prætervisa fuerant, haud pauca passim mutavisse jam in melius; atque in universum tuas hasce δευτέρας φροντίδας *simul esse prioribus* σοφωτέρας. *Macte sis præclaro hoc juvandi bonum publicum studio Clarissime BVNO! Cumq; dubitare non possis, facere te pretium operæ, perge in hoc campo, ceu fecisti hactenus, strenuè. Equidem Deum veneror, uti porrò secundet labores tuos, imo si & hoc fas est petere, in solatium operæ & præmium aliquod conferat, quæ mereris, desiderata aliis lautiora quævis mollius solito vivendi subsidia. Helmstadii IV. Non. Aug. Anno*

clɔ Iɔc LXVI.

Tabu-

Tabulæ Geographicæ propter faciliorem usum in peculiare compingatur volumen: Ita enim perpetuo erunt in promptu, & commodius inspicientur, neque, quod foliis commenrarii toties vertendis ac revertendis aliàs solet fieri, impedient legentem. Sin vero cui placuerit, Tabulas uno eodemque cum commentariis habere codice, paginis indiculo hoc notatis istæ inserantur.

XXIV.

(o)

PHILIPPI CLUVERI

INTRODUCTIONIS EMENDATÆ, ILLUSTRATÆ ATQUE AUCTÆ,

IN

UNIVERSAM GEOGRAPHIAM,

tàm novam, quàm veterem,

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Quid Geographia, & quid Globus seu orbis terræ.

GEOGRAPHIA *est terra universæ, quatenus nobis cognita est, descriptio.* Vocabulum ejus Græcum est: nam à γαῖα sive, γαίη, id est, *terra* (pro quo in compositione usurpatur γέα) & γράφω, hoc est, *scribo*, compositum fit Γεωγραφία, id est, Terræ descriptio. Geographia.

II. Differt autem Geographia à Cosmographia, ut pars à toto; à Chorographia & Topographia, ut totum à parte. *Cosmographia* quippe, quæ à κόσμος, id est, *mundus*, & γράφω, dicitur *Mundi descriptio, est totius universi seu Mundi tam elementaris quàm atherii descriptio. Chorographia,* cujus vocabulum à χῶρος vel χώρα, id est, regio, & γράφω componitur, *est regionis alicujus particularis descriptio*; veluti Hispaniæ, Italiæ, Germaniæ: hujus pars iterum est *Topographia*, quæ à τόπος, id est, *locus*, & γράφω dicitur; *est hac loci alicujus* Cosmographia. Chorographia. Topographia.

 par-

particularis descriptio; utpote agri sive territorii, alicujus oppidi, seu pagi: in qua etiam arva, prata, arbores, horti, fontes, thermæ, sylvæ, metalla, mineralia, urbes, plateæ, & ædificia depicta veniunt. At Geographia totius terræ situm describit.

Terra. III. *Terræ* autem nomine in Geographia non separatim quartum elementum, ut Physici, accipimus: sed *complexim terram*, unà *cum aquis infusis & aëre circumfuso vel ambiente, pro totius universi centro* intelligimus; quod à figura, Orbis seu Globus terræ vocatur.

Globus. (a) *Globus* quippe *est corpus solidum, undique rotundum unica superficie contentum; in medio habens centrum sive punctum, à quo omnes lineæ, ad superficiem aut circumferentiam ductæ sunt æquales.* Unicus igitur ex utroque elemento Globus conficitur; unamque & eandem convexam constituit utrumque superficiem aëre conclusam. Hunc verò terræ Globum variè Geographi in circulos atque parteis distinguunt: de quibus singulis ordine agendum.

* (a) Unde nec Hydrographia sejungitur à Geographia, quod ex aqua & terra, unus conficitur globus. Exstant verò recentiorum operâ Tabulæ Hydrographicæ, in quibus Magnetis declinationes, navigationum ductus; & quasi semitæ, ventorumque vicissitudines annotantur. Veteres enim vix Oceano se committebant alto: sed ut plurimum littora legebant. Cæterùm in *Geographicis cum fructu versaturus, necessum habet Sphærica quædam delibare, & potissimùm illa, quibus fundamentum hujus doctrinæ nititur.* Mundum *hunc universum sphæricæ esse figuræ docent Astronomi, eundemque in* regionem Elementarem & Ætheriam *solent dividere. In medio mundi* Terram *ponunt, eamque rotundam & immobilem, quæ respectu Cœli supremi instar puncti est, & cum* Aqua, *quam in cavitates suas recipit, globum constituit, quem ambit* Aer; *sicut aërem* Ignis, *quæ* quatuor *vulgò* Elementa *dicuntur, ex quibus hæc inferiora constant.* Æthera *verò seu* Cœlum *Plato & Aristoteles in* Octo *distinxerunt Sphæras; Ptolemæus & Cicero* in novem; *at Alphonsus in* decem, *quarum septem dicuntur Planetarum: octava stellarum fixarum; nona huic vocatur Cœlum crystallinum seu aqueum; decima primum Mobile sive ultimum Cœlum. Scholastici his addiderunt* undecimam Sphæram *immobilem* Cœli empyrei, *quod inferius volunt esse rotundum, superius verò quadratum: In eo thronum Dei & sedem Beatorum locant. Infimum inter planetas & terræ proximum locum obtinet* Luna, *supra quam* Mercurius, Venus, Sol, Mars, Jupiter, Saturnus; *quæ* Stellæ *dicuntur* erraticæ; *quòd non eandem semper retineant distantiam a se invicem; ut reliquæ* stellæ octavæ sphæræ, *quæ* fixæ *dicuntur, & ejusdem inter sese semper sint distantiæ. Hæ octo sphæræ moventur motu proprio ab occasu in ortum, qui* Motus *appellatur* secundus; *quo* Luna *cursum suum viginti septem diebus & octo* ferè

ferè horis absolvit; Mercurius, Venus, Sol, *annuo ferè spatio*; Mars *duobus annis*, Jupiter *duodecim*, Saturnus *triginta*. *At* fixæ Stellæ *tardissimè ab occasu in ortum progrediuntur; ita ut singulis* C. *annis unum gradum & XXXVI. M annis integrum circuitum absolvant.* Primum *autem* Mobile, *seu decima Sphara ab oriente in occidentem movetur, qui* primus Motus *dicitur, eoque incredibili velocitate spatio viginti quatuor horarum circumagitur, secumque inferiores spharas rapit. In regione illa atheria certos quosdam circulos fingunt Astronomi, ut partes mundi & motus cœlestes limitent, mensurent, aut etiam numerent.* *

Supplementum.

I. *Ne sub initium hujus Geographicæ introductionis in ipso limine offendat tiro, aut hareat, paulum explicatius dicenda erunt, quæ ὡς ἐν τύπῳ ad definitionem dicuntur: Hæc enim nominalis solummodo non realis h. l. traditur. Itaque Geographia pro methodo ac fine duplici, quem scriptores veteres novique accuratius observarunt, nobis & ipsa duplex erit,* mathematica *nimirum atque* historica.

II. Geographia mathematica est scientia Globi terreni ex magnitudine, situ, circulis, partibusque aliis mensurandi pariter atque cognoscendi. *Scientiam* (1) *voco nempe* θεωρητικὴν *sive contemplativam* (2) *globi terreni, non equidem separati, sed cum aqua & aëre conjuncti, h. e. globi terraquei, aut terraquaërei, quem novo nomine recentiores exprimunt: Materia enim sive objectum adæquatum hujus scientiæ globus erit terraquaëreus h. e. terra & aqua cum oceano vasto, & aëre, cujus ambitum Atmosphæram nominant; Idque* objectum *esto* materiale*:* formale (3) *consistet in magnitudine globi, situ, circulis, Zonis, climatibus, aliisque partibus, determinandis atque distinctius connumerandis. Quo pertinet* (4) finis duplex, tum intermedius *in mensuratione, tum* ultimus *in cognitione accurata positus.*

Geographia mathematica.

III. *Ex illa, quam feci, materia sive objecto partes Geographiæ facilius emergent* (1) Hydrographia *sive aquarum & Oceani scientia* (2) Atmosphærica *h. e. scientia & aëris, & ventorum omnium, quotquot oriuntur: Huic enim Anemographia ventorumque notitia subest* (3) Chorographia (4) Topographia *h. e. Regionum & Locorum ex mensuris & circulis mathematicis deducta scientia: Nec aliter ad mathesin illa pertinent.* Topothesia, *quæ apud veteres efficta loci descriptio fuit, num parti ultimæ sit addenda, dubito. Certe* Cosmographia, *quam novo appellant nomine, Geographiam nimium excedit, tanquam mundi hujus universi exactior scientia, cujus partes & Astronomiam & Geographiam jure dixeris: Nec ideo tamen pro hac extrema recte substituitur. Interim ex Astronomicis in usum Geographiæ aliquem conferri possunt* Systemata mundana, *qualia Schottus in cursu, quem inscripsit, Mathematico collecta exposuit* (1) *Chaldaicum vetus* (2) *Platonicum & Ptolemaicum* (3) *Ægyptiacum* (4) *Copernicanum* (5) *Tychonicum* (6) *Semi-Tychonicum Lib. VIII.*

Partes hujus variæ.

c. 1. Plura vero ex hypothesibus recentiorum & observationibus posse colligi, abunde constat, & simul perspicue liquet, cum principiis mathematicis nec cœlum aqueum sive crystallinum, nec empyreum congruere.

Geographia historica.

IV. Geographia vero historica nihil aliud erit, quam scientia locorum singularium, quotquot memoratu digna & in terris sunt cognita ad usum vitæ humanæ varium. *Scientiam hanc voco (1) intelligoque practicam sive activam, Gr. πρακτικὴν, & in actione potissimum civili positam (2) locorum singularium, sive ad terram continentem, sive ad Insulas & Peninsulas harumque partes pertineant. Materia enim hujus circa quam sive objectum loca sunt Globi terraquei, quem vocant, singularia, eaque memoratu digna, quotquot hominibus fuerunt cognita, nempe maria, freta, isthmi, sinus, pontus, flumina, promontoria, montes, valles, fontes, campi, sylvæ, urbes, vici &c. quicunque hactenus innotuerunt (3) ad usum vitæ humanæ varium eumque maximum: Hic enim notitiæ hujus finis esto, sive usus publicus, sive privatus, sive belli sive pacis, sive profectionis, sive literarius, sive nauticus, sive mercatorius, aliusve fuerit.*

V. *Scopum enim varium sibi præfigunt homines, quotquot historicæ Geographiæ aut notitiæ Orbis terrarum operam impendunt, eamque aut* ex observationibus propriis, aut ex aliorum relationibus *parant: Observationes propriæ multo cursu, tempore ac longis absolvuntur peregrinationibus: Relationes aliorum aut scriptis aut sermonibus comprehenduntur. Scripta pro suis auctoribus vel antiqua extant vel recentia: Sermones itidem pro usu vitæ ac hominum sermocinantum statu variant, quos dijudicare prudentis est officium. Adeo longe patet lateq; Geographia historica, quousque terra universa patet, ac partes easdem suo ambitu complectitur, quas mathematicæ Geographiæ supra vindicavimus: Nempe Hydrographiam, Chorographiam & Topographiam, quatenus in speciali aut specialissima singularium locorum cognitione ac notitia versantur. Sed omitti Atmosphærica, neque in hunc censum revocari potest, antequam navigationes per aërem, aut peregrinationes aëreas, quicunque Mathematici eis hactenus illaborarunt, perficiant demum aut emetiantur: Anemographia tamen atque accuratior tempestatum observatio quin huc pertineat nullum est dubium.*

Partes hujus variæ.

VI. *Scripta, quæ Geographiam historicam juvant, horumque auctores uti duabus classibus vel vetera vel nova continentur; sic veterem nobis novamque non efficiunt solum, sed quoque suppeditant.* Geographia vetus *à scriptoribus vel Græcis vel Romanis vel Arabicis proficiscitur: Illos Vossius in Lib. de scientiis Mathematicis c. 43. & 44. Tractatuque de Græcis & Romanis Historicis, item Bosius in erudita ad notitiam Rerumpubl. Introductione c. 21. nec non Becmannus in Hist. Geograph. recensent: Hos autem Hottingerus in Bibliothec. Orient. c. 2. Bosiusque noster illum secutus explicant.* Nova vero à novis aut recentibus *pendet auctoribus, quos ordine longo viri antea laudati, Zeilerus etiam in suo Indice, pluresque alii producunt. Cæterum quamvis scriptores ad utramque Geographiam multo; agmine concurrant, utraque tamen adhuc imperfecta*

Geographia vetus & nova.

fecta, manca, mutila, & infinitis erroribus fœdata deprehenditur. Defectus illos tum veteris tum novæ Geographiæ vitia & nævos plurimos heic prætermittam, suoque illos loco inseram; Sed lectori unum præ cæteris commendabo Bosium nostrum, qui hanc in rem luculenter & doctissime disseruit: Hæc mea quippe supplementa suis limitibus coërcentur.

CAP. II.

De Globi partibus & Circulis.

I.

PRimum *Axis* in Globo constituitur, sive linea recta, per centrum terræ traducta; quæ est totius mundi diameter, à præpositione Græca διὰ, id est, *per*, & verbo μετρέω, id est, *metior*, dicta: quasi medium dimetiens, circum quam volvitur atque convertitur Mundus. Axis.

II. *Axis* autem extrema, *Poli* mundi appellantur, à verbo πολέω, quod est *verto*: Unde *vertices* Latinis, & *cardines* dicti, quia circum hos tota mundi machina, circumvolvitur, quorum alter *Arcticus*, id est, *Ursinus*, ἀπὸ τῆς ἄρκτε ab *ursa* vicino sidere; alter *Antarcticus* nominatur, quia arctico ex diametro est oppositus. Græcè ἀρκτικὸς καὶ ἀνταρκτικός. Poli.

* Zodiacus quoque suum habet axem & polos, quos Colurus solstitiorum in circulis polaribus sustinet. Præterea Poli Horizontis explicantur cap. seq. sect. V. *

III. *Arcticus* polus, qui & *Borealis* sive *Boreus*, & *Aquilonaris* sive *Aquilonius* à Borea sive Aquilone vento, qui ab hac plaga spirat, & *Septemtrionalis* dicitur, à septem stellis, quas Trioneis vocant, est is, qui in his locis, quæ nos incolimus, semper apparet. Arcticus.

IV. *Antracticus*, qui & *australis* & *Austrinus*, & *Notius*, ab Austro sive Noto vento, & *Meridionalis*, a mundi plaga dicitur, est is, qui nostro hemisphærio nunquam conspicitur, sed sub Horizonte latet. Antarcticus.

V. Porrò Globo decem præcipui assignantur circuli, bifariam distincti: primùm dividuntur in majores atque minores. *Majores* dicuntur, qui idem cum globo obtinent centrum; ipsumque glo-

bum in duas secant parteis: Sunt autem *Æquinoctialis* sive *Æquator*, *Zodiacus*, *Horizon*, *Meridianus* & *duo Coluri*. *Minores* dicuntur, qui diversum habent centrum à globi centro; quique globum in duas parteis dividunt inæqualeis: Sunt verò *Tropici duo, totidemque Polares.*

Circuli nū reales?

Veluti axis & duo hujus extrema polaria ex hypothesibus nascuntur astronomicis; ita ex iisdem diversi oriuntur circuli, majores pariter atq; minores qui non reipsa globo insunt terreno, sed ab humanis ingeniis huic adduntur, certa veluti Geographicæ capiendæ scientiæ instrumenta, quæ nec suo tamen fundamento aut principio destituuntur. Sicut enim navis per Oceanum provecta realem motus lineam & videndam aquis non imprimit, realiter tamen ea per mare ac undosum hujus spatium provehitur: Ita circuli non sunt ipsi quidem reales; attamen motu corporum cœlestium, reali facto sphæris proxime cœlestibus, remote vero terrestribus imprimuntur.

Circuli, recti. Paralleli.

VI. Rursus, ex universis circulis alii dicuntur recti, qui angulos rectos cum Æquatore faciunt: ut *duo Coluri*, *Meridianus*, & *Horizon rectus*, alii *paralleli*, id est, *aquè distantes*, quòd eosdem cum universo polos habeant, quòdque æqualiter inter se in latitudinem distent. Sunt autem *Æquator*, *Tropici duo*, *totidemque Polares*. Tres dicuntur *obliqui*, quod diversos à mundi polis habeant suos polos; *Zodiacus*, *nempe Meridianus*, & *Horizon obliquus.*

Obliqui.

Circulorum poli.

Omnes enim circuli majores pariter atq; minores, concipiuntur ab Mathematicis duos habere polos, circa quos moveri possent, siquidem moverentur: Imo ex ipsis polis omnium circulorum περιφέρειαι *vel circumferentiæ in spherica superficie describuntur, ut rectæ hinc lineæ ad* περιφερείας *illas productæ quandam æqualitatem habeant: Ita recte Schottus in Astron. Clement. annot. part. 1. c. 4.*

CAP. III.

De majoribus Circulis.

I.

Circuli Fixi.

MAjores Circuli distinguuntur in fixos, atque mobiles. Fixi, sive immutabiles, dicuntur, qui eundem perpetuò locum in globo obtinent; ideoque in globi superficie pinguntur: Sunt autem *Æquator & Zodiacus*. *Mobiles* sive *mutabiles* dicuntur, qui non eandem semper in Globo sedem obtinent, sed mul-

Mobiles.

multipliciter pro varia regionum atque locorum mutatione mutantur : ideoque extra Globi ſuperficiem deſignantur : Sunt *Horizon* & *Meridianus*. Sed de ſingulis agendum.

* Fixi Circuli quoque ſunt *Coluri Tropici* & *Arctici*. Non igitur ſoli Majores, in *fixos* & *mobiles* diſtinguuntur. Quippe Circuli ratione *quantitatis* diſtinguuntur in Majores & Minores ; ratione *ſitus*, in Rectos, & Parallelos ; ratione *Motus*, in Fixos & mobiles. Ab aliis *ratione Motus Circuli ſeparantur in* mobiles ac intrinſecos, *qui Sphæra materiali inſcripti cum ipſa convertuntur, ut* Æquator, Zodiacus, duo Coluri, duo Tropici, & duo Polares : Et immobiles ac extrinſecos, *qui in converſione Sphæræ manent immoti* ; *ut* Horizon & Meridianus. *Hi noſtro Auctori adpellantur* mutabiles, *quod pro ratione loci mutentur : Illi* Immutabiles, *quòd ubivis locorum maneant iidem*. *

II. De Horizonte.

I. Ὁρίζων, *Horizon*, ab ὁρίζω definio ; Latinè *Terminator*, *Finitor*, & *Finiens*, eſt *circulus major mutabilis, qui conſpectam mundi partem ab inconſpecta dirimit* ; hoc eſt, inferius hemiſphærium ab ſuperiore. Deſcribitur in theca ſive armilla Globi : Hujus enim ſuperficies, quæ ſupera eſt, verè Horizontis munere fungitur, dirimens globum in duas æquas parteis. Horizon.

II. Eſt autem *duplex* : alter, qui *ratione* atque intelligentia percipitur, alter qui *ſenſu*. Is qui intelligentia percipitur, eſt, qui ad fixarum ſtellarum orbem pertingit, & in duas æqualeis parteis univerſam mundi ſphæram dividit ; ita ut alterum hemiſphærium ſuper terram exſtet, alterum ſub terra condatur. Rationalis. Senſibilis.

Horizon igitur nec globo terreſtri nec mappis Geographicis inſcriptus conſpicitur, ſed baſi hujus atq; columellis impoſitus, extremam mediamque ſuperficiem circumdat, & Horizontem aſtronomicum repræſentat. Hic enim rationalis ſive aſtronomicus Horizon noſtro intellectu aut ratione, nullo ſenſu externo ne viſu quidem percipitur : Quippe quo ad extremum cœli faſtigium non excurrere, nec medium globi terræ punctum penetrare poſſumus. Alter autem horizon ſenſu noſtro deſcribitur capiturque, prout certum terræ aut maris ſpatium viſu metimur, idq; uſq; ad cœlum protendimus, aut protendi optica quadam ratione fingimus. Ergo ſenſibilis Horizon nec eſt Mathematicus nec cœleſtis circulus, ſed phyſicus apparensq;, qualem Aſtronomi appellant. Ad polos & puncta Horizontis duo extrema recte auctor annotat, ea corrupte Arabicis nominibus efferri. Arabicum enim nomen habetur סמת ſemt, *& punctum ſignificat perpen-* Horizon aſtronomicus & ſenſibilis. Zenith & Nadir.

pendiculariter aut capiti aut vertici mea imminens: Punctum huic verticali oppositum, & à pedibus descriptum אלנטיר al Nadir *apud Arabes vocatur Cum enim astronomica, aeque ac Philosophica universa studia sub Califis diu floruissent, non hac duo tantum, sed plura technica stellarumque nomina ex Arabicis fontibus ad gentes alias redundarunt. Vide. Baieri Uranometria, Schicardi Astroscopium & Huttingeri dissertat. de Usu lingua Arabica.*

Nadir.

Rectus.

III. Estque *triplex*, *rectus*, *obliquus* & *parallelus*. *Rectus* est, qui per mundi polos transiens, polum seu verticem habet sub Æquatore; quem ad rectos angulos intersecat. *Obliquus* dicitur, cujus vertex ultra citrave Æquatorem incidit; quique Æquatorem ad obliquos angulos intersecat, altero mundi polorum sursum elevato, altero deorsum depresso. Hujusmodi Horizontem qui habent, iis Sol & reliqua sidera obliquo adscendunt & descendunt motu. Parallelus denique qui Aequatoris plano unitur, habetque locum in Sphærâ parallelâ, ac tum sex Zodiaci signa supra Horizontem conspiciuntur.

Opliquus.

Is verò quem sensu percipimus, est Horizon; qui oculo nostro terminatus, quoad usque conspectus ferri potest, extenditur, dividens partem Orbis, quæ nobis cernitur, ab ea, quæ non apparet, cujus diametri longitudo CLXXX stadia, id est, millia passuum XXII cum dimidio, milliaria Germanica V. cum V. octavis, non excedere putatur; quòd oculorum acies non ultra se extendit.

* Sensibilis Horizon *non est terræ spatium, quod sensu visus circumducto terminatur & describitur. Etenim si est Terræ spatium, quomodo est circulus cælestis? Et si in parteis revera secat Globum, quâ ratione* magnus *dici poterit* Circulus? *Non autem in Terra, sed in* Cœli Terræque commissura hic circulus nostris oculis describitur, *& recte hic dicitur* Circulus major. *Terra enim oculusque noster in superficie terræ ad Cælum collata, puncti rationem habent: At* rationalis Horizon *suprà est definitus, qui Globum in parteis æquales superiorem conspicuam ab inferiore & latente dividit. Quæcunque igitur de ortu & occasu stellarum, & cujuscunque Globi situ dicuntur, ad hunc Circulum* rationalem *seu* imaginarium, *ut appellant, sunt referenda.* *

Æquator.

* *Æquator ab æquatione dierum apud veteres dictus, & globis & mappis Geographicis appingi medius solet, ut ab utroque polo gradibus nonaginta æqualiter distet & per Africam, Insulas Asiæ nonnullas, Americamque transeat. Propterea unus motu suo quantitatem dierum & noctium, situ longitudinem terrarum locorumque Geographicam designat: Hæc enim tanta erit, quantus est arcus Æquatoris ab meridiano primo ad parallelum sive secundarium descriptus.*

IV. *Muta-*

IV. *Mutabilis* dicitur atque multiplex Horizon, quia non potest mutari locus, quo versum eas, quantumvis mutatio ea perexigua sit, quin unà varientur Horizon, regio, & cœlum. Atque hac ratione infiniti possunt fingi Horizontes.

V. Porrò *Horizontis duo* sunt *poli*: quorum alter Arabico vocabulo dicitur *Semith*, corruptè vulgo *Zenith*, estque punctum perpendiculariter vertici nostro incumbens: alter vocatur *Nadir* vulgò, at propriè *Nathir*, superiori ad diametrum oppositus, Antipodum cervicibus incumbens.

Officia Horizontis.

* Officia Horizontis *sunt*; 1. *Cœlum in duo æqualia hemisphæria superum & inferum dividere.* 2. *Ostendere Ortum, occasum & moram stellarum supra Horizontem.* 3. *Constituere Globum rectum, obliquum & parallelum.* 4. *Stellas apparenteis à numquam conspicuis secernere.* 5. *Elevationi poli inservire.* Est autem Poli Elevatio arcus Meridiani inter Horizontem & dati loci Zenith. 6. *Ostendere quantitates dierum artificalium, æqualeis in Globo recto, inæqualeis in Globo obliquo, determinareque crepuscula; quum movetur Solis locus per 18. gradus Horizonti propinquos.* *

III. De Æquinoctiali.

Æquator.

I. *Æquinoctialis*, qui & *Æquidialis*, Græcè ἰσημερινός, & Æquator, est *circulus quinque parallelorum maximus, qui globum in duas parteis æqualeis, septemtrionalem & meridionalem dividit, æquali spatio ab utroque polo distans*: quem cum Sol attingit, æquale in toto Orbe efficit diei ac noctis spatium, unde & nomen ei quæsitum. Fiunt autem ejusmodi *Æquinoctia*, quæ *Æquidialia* antiquis dicebantur, bis in anno: semel in principio Arietis, ubi *vernum*, atque iterum in principio Libræ, ubi *autumnale* vocatur. Cæterum nautæ Æquatorem vulgò appellant *mediam lineam*, sive nudè *Lineam* κατ' ἐξοχήν.

Æquinoctia.

Officia Æquatoris.

* *Æquator*, qui etiam Primi Mobilis *Cingulum* adpellatur, *dividit* 1. *Cœlum in partem septemtrionalem & australem.* 2. *Est mensura & regula primi motus, qui in Æquatore est æqualissimus. Quoties enim XV. gradus Æquatoris supra Horizontem adscendunt, toties una hora est absoluta.* 3. *Est regula diei & noctis.* 4. *Est Zodiaci mensura.* 5. *Ostendit Æquinoctia, quæ fiunt quum Æquator Eclipticam intersecat.* 6. *Ostendit declinationes Eclipticæ & stellarum. Est autem* declinatio distantia gradus Eclipticæ vel stellæ ab Æquatore, versùs alterutrum polum. 7. *Geographis inservit in longitudine locorum inveniendà; item in conficiendis mappis.* 8. *Loca sub Æquatore posita nullam habent latitudinem.* *

IV. De Zodiaco.

Zodiacus.

Ζωδιακὸς, Zodiacus, est *circulus major, internus, mobilis, sed immutabilis, latus, inter mundi polos obliquè locatus; ex una parte Tropicum æstivum in principio cancri, ex altera hybernum in principio Capricorni apprehendens, ac medium intersecans Æquatorem; à quo vicissim secatur, circa principia Arietis & Libræ: ita uti altera ejus medietas ab Æquatore ad polum Arcticum, altera ad Antarcticum declinet.* Dividitur in XII. parteis, quæ signa vocantur; unde nomen Latinum *Signifer*: Dicitur etiam Circulus signorum, Græcè verò Ζωδιακὸς, ἀπὸ τῶν Ζωδίων, hoc est, animalibus, quæ in eo finguntur, quorum nomina duobus versibus ab Ausonio expressa, sunt ista:

	♈	♉	♊	♋	♌	♍
Sunt	*Aries,*	*Taurus,*	*Gemini,*	*Cancer,*	*Leo*	*Virgo,*
	♎	♏	♐	♑	♒	♓
	Libraq;	*Scorpius,*	*Arcitenens,*	*Caper,*	*Amphora,*	*Pisces.*

Signa Septemtrionalia, Australia.

Horum versuum prior *Septemtrionalia*, posterior *Australia* signa continet.

Adscendentia. Descendentia. Vernalia. Æstiva. Autumnalia. Hyemalia

* *Dividuntur.* 2. *hæc signa in* adscendentia, *in quibus sol ex Austro in septemtrionem adscendit; ut* ♑ ♒ ♓ ♈ ♉ ♊. *Et* descendentia, *in quibus Sol è Septemtrione in Austrum descendit; ut* ♋, ♌, ♍ ♎ ♏, ♐. *Dividuntur* 3. *in* Vernalia, *ut sunt* ♈ ♉ ♊. Æstiva, *ut sunt* ♋ ♌ ♍. Autumnalia *ut sunt* ♎ ♏ ♐, *Hyemalia.* ♑ ♒ ♓.*

Singulis verò signis XXX tribuuntur grad9, qui computati CCCLX in universum conficiunt; in quos totus distribuitur Orbis terrarum

Zodiaci Latitudo.

* *Ratione Latitudinis, Zodiacus porrò dividitur in treis circulos parallelos: Intra duos exteriores Planetæ progrediuntur, eorumq; latitudo à quolibet Ecliptica latere statuitur 8. graduum: quos si unà sumas, latitudo Zodiaci fuerit 16. graduum. Quamquàm alii eam 20. volunt esse graduum. Medius Zodiaci circulus, sub quo Sol perpetuò incedit,* Ecliptica *appellatur, ab* ἐκλείπειν, à deficiendo; *quod ostendat Eclipseis: Appellatur etiam* Orbita & via Solis. *Est autem Zodiacus* 1. *regula Motus secundi, regia Via Solis, Lunæ omniumque Planetarum.* 2. *Cælum dividit in duo æqualia hemisphæria.* 3. *Obliquitate suâ gratas efficit temporum vices; dierum noctiumque incrementa & decrementa.* 4. *Ostendit loca Eclipsium.* 5. *Determinat Zonam torridam.* 6. *Ab Ecliptica numerantur latitudines stellarum.* *

Ecliptica. Officia Zodiaci.

Zodiacus ergo in globis chartisq; Geographicis præsertim universalibus locum obtinet obliquum, & ab æquatore secto ad duos Tropicos producitur. Ita Ecliptica

si

sive lineam circularem globi nonnulli exhibent, nec non universales tabulæ, hac de causa, ut regionibus solem verticalem, dierum & noctium decrementa, hyemem ac æstatem pro diverso tempore designet.

V. De Meridiano.

Meridianus, Græcè μεσημβρινὸς, *major mutabilis circulus est, qui per polos mundi, & dati cujuslibet loci verticem ductus, Æquinoctialem ex transverso intersecat, totumq; terræ Orbem in duas parteis dispescit; altera ejus medietate ad Ortum, altera ad occasum relicta:* Ita dictus, quòd Sol, cum in nostro hemisphærio eum attingat, apud nos atque omnes eos, qui sub eodem Meridiano, septemtrionem austrumve versus sunt positi, facit medium diei, ac rursus medium noctis, cum in hemisphærio inferiore ad eundem perveniat. Hujus igitur potissimum officium est, medium diem mediamque noctem ostendere. Est autem vertex loci, & punctum in cœlo, directè illi loco supra positum, vel vertici capitis cujusvis hominis perpendiculariter incumbens. *Mutabilis* dicitur Meridianus, quia si tantillum ortum occasumve versus progrediaris, alius continuò erit Meridianus: ita uti semper mutetur unà nobiscum pro ratione locorum ac regionum, in quibus consistimus. Atque hac ratione infiniti constitui possunt Meridiani: quot enim puncta verticalia, tot Meridiani dabuntur.

Meridianus.

* *Meridianus* seu *linea medii Cœli*, est linea, cui suppositi populi simul habent meridiem, modò Sol illis affulgeat. Accipitur autem *Meridianus* primò pro gradu longitudinis, & tum *Meridianus* simpliciter dicitur: deinde sumitur pro circulo totum Orbem ambiente, & tunc appellatur *Meridianus major*; de quo agitur hoc loco. *Dividit is* 1. *cœlum in duas æquales parteis, Orientalem & Occidentalem,* 2. *Limes est meridiei & mediæ noctis,* 3. *Diem in tempus antemeridianum & pomeridianum; noctem in horas mediam noctem antecedentes & consequentes.* 4. *Summam altitudinem Solis & Stellarum commonstrat,* 5. *Et poli elevationem,* 6. *Ostendit quoque initium diei naturalis, quod Astronomi sumunt à meridiano.*

Officia Meridiani.

Græci mane diem capiebant Solis ob ortu,
Vespere Judæi: Scrutantes sidera cœli,
Quum Sol in medio splendet nitidissimus orbe:
Christicolæ incipiunt medio sub tempore noctis.

Meridianus major, idemque aneus Horizonti ad rectos angulos insertus ita globis adjungitur Geographicis, ut iis cum axe movendis inserviat. Primus autem Me-

Meridiani Globorum varii.

Meridianus per insulas Canarias aut Flandricas transiti Meridiani secundarii seu paralleli, quanquam per puncta Æquatoris singula duci possunt, tamen confusionis evitandæ causa globi & mappæ, illos quinto vel decimo, vel decimo quinto quoquo gradu descriptos continent. Denique usus quidem Colurorum exiguus in Geographicis est : attamen doctrina horum à nostro auctore omissa huic loco haud incongrue addetur.

DE COLVRIS.

Coluri.

Coluri dicuntur ἀπὸ τοῦ κολούρου, *quod* imperfectum *significat; nunquam enim in Globi obliqui conversione integri apparent, sed imperfecti. Sunt autem* Coluri circuli majoreis, qui per quatuor Zodiaci puncta cardinalia & polos mundi transeuntes, ac cum Æquatore angulos sphæraleis facientes, Globum in quatuor quadrantes distinguunt. *Sunt autem* duo : *Alter dicitur* Colurus Æquinoctiorum, *qui per polos Æquatoris & puncta Æquinoctialia, principum videlicet* ♈ & ♎ *transit : Alter est* Colurus Solstitiorum, *qui per polos Zodiaci, Æquatoris & puncta Solstitialia, principium* ♋ & ♑ *transit Hic dicitur* Colurus Solstitiorum *sive* Solstitialis ; *quia Eclipticam in punctis solstitialibus intersecat. Ille verò* Colurus Æquinoctiorum *seu* Æquinoctialis ; *quia ostendit Æquinoctia. Coluri* 1. *mutuis intersectionibus ostendunt polos Æquatoris.* 2. *Quatuor puncta cardinalia Zodiaci.* 3. *Zodiacum in quatuor quadrantes distinguunt respondentes quatuor partibus anni. Speciatim Colurus Æquinoctiorum* 1. *ostendit puncta Æquinoctialia.* 2. *Eclipticam in partem septemtrionalem & australem dividit. Colurus Solstitiorum* 1. *indicat puncta Solstitiorum* 2. *dividit Eclipticam in partem adscendentem & descendentem.* 3. *ostendit maximam Solis declinationem.* 4. *Sustinet polos Zodiaci in Circulis polaribus.* *

Colurus Æquinoctiorum. Colurus Solstitiorum. Officia Colurorum.

CAP. IV.

De quatuor minoribus Circulis.

I. DE TROPICIS.

Tropici.

TRropici circuli *sunt duo, æquali spatio ab Æquatore distantes, & Eclipticam utrinque attingentes quarum alter, qui nobis propinquior est, Cancri Tropicus, alter in austrum vergens, Tropicus Capricorni dicitur* : Latini *Solstitiales* appellant, propterea, quòd Solstitia in iis fiunt ; hosce quippe circulos Sol nunquam egreditur, verùm quum ad alterum eorum pervenit, retrorsùm se convertit: unde & nomen acceperunt, ἀπὸ τῆς τροπῆς, hoc est, à reversione. *Tropicus Cancri*, qui & *æstivus* & Circulus alti solstitii dicitur, est cir-

Tropicus Cancri.

irculus omnium, quos Sol describit, septemtrioni proximus, in quo quum uerit Sol, non ultra septemtrionem versus progreditur, sed ad alteram undi partem versus austrum facit reversionem æstivam; ubi omnium to-ius anni longissima in nostro hemisphario dies, nox verò brevissima. Cancri autem Tropicus dicitur à signo Zodiaci, in cujus principio ol tunc vertitur. *Tropicus Capricorni, qui & hybernus & brumalis, & circulus imi solstitii* dicitur, *circulus est omnium, quos Sol per mundi onversionem describit, austro proximus, in quem cum Sol pervenit, non ltra austrum versus procedit, sed ad alteram Mundi partem, versus se-temtrionem, reversionem facit hybernam sive brumalem: ubi longissima otius anni in nostro hemisphario nox; dies verò brevissima efficitur.* Capricorni Tropicus appellatur à signo, cujus principium tunc Sol transmittit.

Tropicus Capricorni

* *Tropici ostendunt. 1. in Ecliptica puncta Tropica seu solstitialia. 2. Determinant maximam Solis declinationem. 3. Diem monstrant longissimum & brevissimum in Globo obliquo 4. Certis quasi limitibus viam Solis versus Septemtrionem & meridiem includunt. 5. Torridam cœli plagam à temperatis distinguunt. 6. Obliquitatem Eclipticæ ostendunt.*

Officia Tropicorum.

Tropici Gr. τροπικοὶ *terrestres duo ab Æquatore per gradus* $23\frac{1}{2}$, *quos in Meridiano numerant, æqualiter remoti, munus idem in Geographicis, quod in Astronomicis cœlestes obeunt, & globo æque uti tabulis appinguntur: Tropicus cancri per Africam superiorem, Asiæ terras & Americam septemtrionalem: Tropicus vero Capricorni per Africam inferiorem, Magellanicam extremam, & meridionalem Americam transit. Polares itidem ex* τοῦ πόλου *dictos & à polo suo æqualiter* $23\frac{1}{2}$ *gradibus remotos non globi solum sed chartæ Geographicæ complectuntur, & nominibus adscriptis denotant.*

Tropici & Polares

II. De Arctico.

Polares circuli sunt duo extimi polis vicini, æquali spatio à suo quisque polo distantes. Horum, qui nobis semper conspicitur, *Arcticus* dicitur, ut ipse Polus, ἀπὸ τῆς ἄρκτου, ab Ursa, quia prioribus Ursæ pedibus describitur, minoris videlicet: Item *septemtrionalis & borealis, & aquilonaris*, à mundi regione, cui subjacet.

Circuli Polares. Arcticus.

III. De Antarctico.

Alter verò æqualis & parallelus Arctico, *Antarcticus* dicitur, quod Arctico ex diametro opponitur: totus sub terra conditus, cujus objectu à nobis haud cerni potest: Idem *austrinus*, sive *australis & meridionalis.*

Officia Circulorum Polarium.

* *Circuli Polares* 1. *ostendunt polos Zodiaci, eorumque à polis mundi distantiam; quæ tanta est, quanta maxima solis declinatio, nimirum* 23. *grad.* & 30. *minut* 2. *Temperatas cœli plagas à frigidis distinguunt.*

CAP. V.

De Zonis.

I.

Prima divisio in Zonas.

QUatuor minores circuli totius terræ ſuperficiem in quinque dividunt ſpatia, ſeu plagas, quas *Zonas* vocant Geographi & *faſcias.*

Zonæ vocantur h. e. cingula κατὰ μεταφορὰν *ob similitudinem, qua fit, ut globum terrestrem tanquam fascilæ circumdent: Hæ quidem incerto apud veteres, apud nostros tamen certiori comprehenduntur numero, & diversis gradibus, quos in primo Meridiano numerant. Omnes autem habitabiles, & ipsam quoque torridam haberi, secus quam Græcis ac Romanis antiquioribus visum fuit, hodierna frequens navigatio & multa nostros Europæos experientia docuit.*

* *Lucretius* tantum duas admittebat Zonas: *Polybius* & *Posidonius* ſtatuebant ſex; quoniam duas torridas numerabant: *Martianus Capella*, quin que vulgo receptas Zonas bifariam dividens, faciebat decem: Vera opinio quinque poſuit Zonas *)

QuidZona?

Quot ſint?

Quid Torrida?

II. Ζώνη, Latinè *cingulum*, eſt *ſpatium in globo terræ inter duos circulos minores, vel inter circulum minorem & polum comprehenſum.* Adpellantur autem Zonæ ab habitudine ſeu natura, una *torrida*, duæ *frigidæ*, totidemque *temperatæ.* Ea, quæ in medio reliquarum ſita eſt, *Torrida* vocatur à Solis, cujus viæ ſubjecta eſt, perpetuo ardore, propter quem vetuſtiſſimis mortalium inhabitabilis putabatur. *Eſt autem ſpatium inter duos Tropicos comprehenſum, continens in latitudine grad.* XLVII. *mediam interſecat circulus Æquinoctialis.*

Torridæ Zonæ incolæ. Ἄσκιοι Ἀμφίσκιοι.

* *Incolæ hujus Zonæ* ſunt vel ſub Æquatore; vel inter Tropicos & Æquatorem; vel ſub ipſis Tropicis. *I. Qui ſub Æquatore habitant;* 1. *perpetuum habent Æquinoctium.* 2. *Sol iis in anno bis eſt verticalis, nullamque ſpargit umbram, niſi ſub pedibus, in principio videlicet* ♈ & ♎, *unde &* Ἄσκιοι *quaſi Inumbres dicuntur.* 3. *Omnes ſtellæ æqualiter illis oriuntur & occidunt.* 4. *Quatuor habent Solſtitia, nempe duo alta, Sole exiſtente in principio* ♈ & ♎ & *duo ima in initio* ♋ & ♑. 5. Duas *habent* æſtateis, & duas *quaſi* hyemes; 6. *Duplices habent in anno umbras Meridianas (perpendiculari exceptâ) ſeptemtriona-*

trionalem & Australem: unde etiam Ἀμφίσκιοι, *quasi* Biumbres *nominantur. II. Qui inter Æquatorem & Tropicos habitant* 1. *duplices etiam habent umbras meridianas, septemtrionalem & australem; unde & ipsi sunt* Ἀμφίσκιοι; *ut sunt* Arabes; *qui Tropicum* ♋, *in Zonam temperatam septemtrionalem progressi, admirati sunt, ut ait Lucanus,* umbras nemorum non ire sinistras. *h. e. æstivo tempore non ferri versus meridiem, quòd in patriâ fieri observarant.* 2. *Quatuor habent Solstitia, duo Alta & duo Ima.* 3. *Duas æstates, duasque hyemes, præsertim si æquatori sint propiores.* 4. *Sol bis in anno iis est verticalis, nullam umbram, nisi sub pedibus projiciens; quare & hi* Ἄσκιοι *simul vocantur. III. Qui verò sub Tropicis degunt terræ incolæ,* 1. *unicam habent in anno umbram meridianam; eamque vel septemtrionalem; vel australem; unde dicuntur* Ἑτερόσκιοι, *quasi* Alterumbres. 2. *Duo iis sunt Solstitia unum altum, alterum Imum.* 3. *Unam habent æstatem, & unam hyemem.* 4. Dies noctesque artificiales inæquales. 5. *Sol iis semel in anno est verticalis; hinc & ipsi* Ἄσκιοι inumbres *sunt.* *

Ἄσκιοι Ἀμφίσκιοι. Ἄσκιοι Ἑτερόσκιοι

III. Duæ autem extremæ, quæ sunt circa mundi polos, altera septemtrionalis, circa polum Arcticum, altera circa Antarcticum, australis, *Frigidæ* vocantur; quia longissimè à Solis via sepositæ sunt, & ob nimium frigus itidem inhabitabiles veteribus existimabantur. ***Eas autem disterminant utrimque circuli Arcticus, & Antarcticus, suam versus suum quisque polum.*** A polis etiam dicuntur Polares. Harum quæque complectitur gradus XXIII. cum dimidio, sed in tota latitudine gradus XLVII.

Frigidæ.

* *Zonarum Frigidarum incolæ, vel habitant sub* Circulis polaribus; *vel* inter Polos & Circulos polares; *vel* sub ipsis Polis. *I. Qui sub* Circulis polaribus *degunt.* 1. *diem habent XXIV. horarum semel in anno, totidemque horarum noctem.* 2. *Cætera iis sunt communia cum iis, qui sunt sub Zonis temperatis. II. Qui inter* Polum & Circulos Polares *habitant.* 1. *Diem habent maximum in Æstate 24. horis longiorem.* 2. *Reliquæ varietates, quæ Zonarum temperatarum incolis accidunt, istis quoque contingunt. III. Si qui verò sub ipsis Polis sunt,* 1. *Diem habent in anno unum sex mensium; & noctem unam totidem mensium.* 2. *Unum habent Solstitium.* 3. *Unam æstatem, unamque hyemem.* 4. *Illis stellæ fixæ nec oriuntur, nec occidunt.* 5. *Umbram gnomones ibi projiciunt in orbem, & in omnes horizontis parteis, unde* Περίσκιοι, *quasi* Circumumbres *nominantur.* *

Zonæ Frigidæ incolæ. Περίσκιοι

IV. Reliquæ verò duæ, quòd in medio inter frigus & ardorem positæ sunt, *Temperatæ* dicuntur & habitabiles. ***Harum altera, quæ Arctico & Tropico Cancri finitur, septemtrionalis, altera,*** quæ ***Antarctico & Tropico Capricorni terminatur, austrina sive australis*** & ***meridionalis*** dicitur. Continet quæque gradus XLIII.

Temperatarum Zonarum incolæ.

* In-

Temperatarum Zonarum incolæ.

* *Incolæ Zonarum Temperatarum habent* 1. duo solstitia, *altum & imum.* 2. *Unam in anno æstatem, unamque hyemem.* 3. Duo Æquinoctia. 4. *Sol nunquam iis est verticalis.* 5. *Quædam Stellæ iis nunquam oriuntur; quædam nunquam occidunt.* 6. *Unicam habent umbram in anno Meridianam, versus alterutrum Polum sparsam: unde* Ἑτερόσκιοι, *quasi* Alterumbres *dicuntur.* *

Ἑτερόσκιοι.

* *Porrò, pro diversitate Zonarum tria hominum genera enumerantur, quæ inter se ratione loci variant. Horum alii dicuntur* Periœci, *alii* Antœci *alii* Antipodes. Periœci, quasi dicas Circumhabitatores, sunt, qui sub eodem parallelo, & meridiano, in unâ eâdemque Zona habitant, & quorum una eademque est latitudo versus eundem polum; longitudo verò centum & octoginta gradibus discrepans. *Hi habent* 1. *eandem Zonam.* 2. *Æstatem quoque & hyemem eandem.* 3. *Reliqua item anni tempora & horas, incrementa & decrementa dierum noctiumque consimilia.* 4. *Non tamen habent eundem ortum Solis, neque eundem occasum; ac proinde diversa dierum noctiumque initia, media & fines. Hinc diei horas numerant contrarias re ipsa, nomine easdem; nimirùm quum in uno loco est meridies & XII. hora meridiana, in altero est media nox & XII. mediæ noctis. Itaque hujus incolæ numerant I, II, III, &c. â media nocte, dum illi numerant I, II, III, &c. à meridie. Quod tamen de his tantùm venit intelligendum, quibus Sol oritur atque occidit; & quibus Polus nunquam elevatur ultra 65. gradus.* 5. *Diebus æquinoctiorum Sol occidit uni loco, dum alteri oritur, atque adeò tempus diei unius loci, est nox alterius. Aliis verò anni diebus, nempe semisse anni, quo Sol vicinum locis illis Zodiaci semicirculum percurrit, hoc est, vere & æstate prius oritur uni loco, quàm alteri occidit, atque adeò quibusdam horis vel horarum partibus simul diem habent Solemque conspicuum; nempe dum Sol uni loco versus occasum tendit, alteri jam supra Horizontem emersus adscendere versus Meridianum incipit. Altero verò anni semisse, autumno & hyeme, qua Sol remotiorem Zodiaci semicirculum decurrit, prius occidit uni loco quàm alteri oritur; atque adeò nullam diei, sed aliquam noctis partem communem habent, & Solem aliquibus horis vel horarum partibus depressum infra Horizontem, ita tamen, ut uni loco sit finis noctis, alteri initium.* 6. *Singulæ stellæ æquali tempore commorantur supra illorum Horizontem, eædemque stellæ nunquam iis oriuntur, & eædem nunquam occidunt.* 7. *Eundem habent Polum æquè elevatum.* 8. *Quem locum telluris Periœcorum alter ad occasum habet, eundem alter habet ad orientem. Græcè* περίοικοι ἀπὸ τοῦ οἴκου *i.e. Circumaccolæ, quos nominat Schottus.*

Periœci.

II. Antœci, quasi dicas, in opposito habitantes, sunt, quibus una eademque est longitudo, ad Meridianum communem, in duabus Zonis numerata; latitudo item æqualis, duobusque parallelis versus utrumque Polum ab Æquatore æque distantibus intercepta. *Hi* 1. *simul agunt meridiem & mediam noctem, atque omnes horas simul numerant.* 2. *Quantitas tamen diei est diversa. Nam crescente apud boreales Antœcos die, decre-*

Antœci.

crescit dies apud australes : quare quum maximus apud nos est dies, erit minimus apud nostros Antœcos. 3. *Tempestates anni habent contrarias eodem tempore, nempe quum unus locus ver agit, alter experitur autumnum ; quum iste æstatem, hic hyemem.* 4. *Dies unius loci sunt æquales alterius noctibus ; & hujus dies prioris loci noctibus.* 5. *Diebus Æquinoctiorum Sol illis simul oritur & occidit ; aliis autem diebus uni citiùs, quàm alteri.* 6. *Faciem illis sibi mutuò obvertentibus vel ad Æquatorem respicientibus, uni Sol à dextra videbitur oriri, ad sinistram occidere ; alteri contrà à sinistra oriri, ad dextram occidere. Eodem modo omnes stellæ uni à dextra, alteri à sinistra orientur.* 7. *Polos diversos elevatos habent æquali elevatione.* 8. *Stellæ uni loco perpetuò apparentes alteri loco nunquam oriuntur, sed semper infra Horizontem depressæ manent : Contrà, quæ huic loco nunquam occidunt, illi nunquam oriuntur. Græce* Ἄντοικοι *i. e. Contraccolæ Schotto.*

III. Antipodes, qui alio nomine dicuntur Antichthones, sunt, qui adversam nobis plagam incolunt, duobus Parallelis è Diametro oppositis sejuncti, communi tamen Meridiano uniti ; ideoque longitudines habent diversas, distantque à se invicem majori semicirculo, *hoc est*, parallelo dimidio per centrum Terræ transeunte, qui constat 180. grad. *Habent* 1. *eundem Horizontem ; sed diversam ejus faciem : omnibusque anni diebus Sol atque stellæ uni loco oriuntur, dum alteri occidunt : Uniusque dies alterius nox est.* 2. *Dies anni oppositos habent inæqualeis, sicut etiam nocteis, ita ut unius loci dies longissimus sit alterius brevissimus.* 3. *Horas diei contrarias revera, nomine easdem numerant ; uni enim loco meridies est, dum alteri media nox est. Tempestates anni eodem tempore experiuntur contrarias ; nempe dum uni ver, alteri est autumnus : dum uni æstas, alteri hyems est ; & contrà.* 5. *Polos diversos habent elevatos æquali elevatione : ab Æquatore æqualiter distant, sed à diversis ejus plagis : in eodem Meridiano siti sunt, sed diversis ejus semicirculis.* 6. *Quæ sidera uni loco perpetuò apparent, illa alterius loci incolis nunquam conspiciuntur.* 7. *Sidera unius loci incolis à dextris, alterius à sinistris oriri videntur : si videlicet ad Æquatorem converterint faciem. In Globo dato loco, exhiberi potest Antœcorum, Periœcorum & Antipodum : Si locus datus ad æneum adducitur Meridianum, & quot gradus inter hunc & Æquatorem intercepti sunt, totidem numerentur ab altera Æquatoris parte, terminus numerationis erit locus Antœcorum. Deinde index applicetur, ad horam XII. cycli, noteturque punctum Meridiani, quod dato loco imminet ; item illud, quod loco Antœcorum : Hisce factis, volvatur Globus, donec index in cyclo horario monstret alteram duodecimam : Ita punctum Globi, quod subjicitur notato Meridiani puncto loci dati, erit locus Periœcorum ; & punctum Globi, quod subjicitur alteri notato puncto Meridiani, erit locus Antipodum. Sed notandum, eos, qui sub Æquatore habitant, non habere Antœcos : Periœcos autem illorum esse eosdem cum Antipodibus eorum. Deinde, Polos telluris non habere Periœcos : ipsos verò sibi mutuò esse simul Antœcos & Antipodes. Hæc tria incolarum genera à se differunt.*

Ratio inveniendorum Antœcorū, Periœcorum & Antipodum.

Periœci *communem habent Parallelum, sed minorem, neque transeuntem per diametrum terræ, nisi sub Æquatore, communemque Meridianum.* Antœci *duos habent parallelos, & ipsos minoreis, quàm est Æquator; communem etiam Meridianum.* Antipodes *verò duos habent parallelos, & ambos majoreis, transeunteis per centrum terræ, sibique invicem diametraliter oppositos: sed unum tamen atque communem Meridianum: Qui verè sub eodem habitant parallelo, eodemque Meridiano, i. e. eandem habent longitudinem & latitudinem,* Synœci *appellantur.*

Græce Ἀντίποδες *quasi* contrapedes, *qui nempe plantas pedum plantis oppositas habent, terramque incolunt contrariam, à qua dicuntur* Ἀντίχθονες *quasi* Contraterrei: *Hos omnes veteribus nonsolum ignotos, sed etiam negatos contestatur historia, docentque loca in Cicerone, Plinio, Lactantio, Augustino, Gregorio Nazianz. reliqua. Sed Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus quanto fervore in Vigilium ob antipodes affirmatos exarserit, ab Aventino in Annalibus Boicis memoratur, Lib. III.*

CAP. VI.

De Parallelis & Climatibus.

(Tertia Terræ divisio.)

I.

Secunda Globi divisio in Climata.

AT distinguitur etiam terræ superficies secundum aliam rationem, nempe per quantitatis dierum variationes. Quippe qui sub ipso Æquatore consistunt, perpetuò diem nocti æqualem XII. horarum habent: quantò autem aliqua regio latiùs ab Æquatore versus alterutrum polum declinaverit, tantò plus æstate diei longissimæ, vel vicissim hyeme noctis quantitas augetur. Proinde Geographi pro diversa quantitatis dierum variatione diversas *plagas* terræ distinxere, quas vel *parallelos* vocarunt, vel *Climata.*

Parallelus.

II. *Paralleli sunt circuli æquali undiq; spatio abs se invicem distantes, ab occasu in ortum ducti.* Hi varii in Globo ad libitum cujusque describi possunt. Verùm Ptolemæus, quem plerique alii sequuti sunt Geographi, XXI. Parallelos descripsit septemtrionales; hac observatâ intercapedine, *uti dies unus paralleli longissimus, superet paralleli præcedentis diem prolixiorem quadrante horæ.* *Clima* autem est terræ spatium duobus parallelis inclusum, in quo, longissimo die, *dimidia*

Clima.

hora

ora variatio, ſive auctio fit. Sed nomen Climatis ac paralleli
liquando circulum, aliquando ſpatium duobus circulis compre-
enſum, ſignificat. Dicitur autem *Clima* ἀπὸ τοῦ κλίνεσθαι *ab inclinan-*
o: quoniam reſpectu polorum inclinat ſe cœlum, in tali habitatio-
is intervallo.

* *Ad cujusque Climatis conſtitutionem tres requiruntur paralleli; duo ſcilicet extremi, quibus Clima comprehenditur, & utrinque terminatur, & unus intermedius. Iſte tamen Parallelus, qui eſt finis unius Climatis, is idem eſt initium ſequentis Climatis. Sunt autem paralleli triplices;* Primi *regionum latitudines diſtinguunt, initio ſumto ab Æquatore, & in Globo vel Mappa interdum X. interdum XV. gradibus diſtinguuntur:* Secundi *Zonarum intervalla diſtinguunt:* Tertii *dierum artificialium differentias indicant, & Climata conſtituunt:* Temporis differentia, qua paralleli dirimuntur, eſt quadrans horæ. Quot igitur Parallelis aliqua regio ab Æquatore diſtat, tot etiam quadrantibus horæ longiſſima ejus dies augetur. *

Tria Parallelorum genera.

III. Cæterùm diſtinguuntur *Climata* in *ſeptemtrionalia & auſtra-*
a; utraque ab Æquatore verſus ſuum quæque polum initium du-
entia. Ideoque quotum aliquod Clima fuerit ab Æquatore, tot
emihoris longisſimus ejus loci dies ſuperat diem nocti æqualem,
eu æquinoctialem, qui eſt horarum XII; & vice verſa. ***Ut ſcire***
ueas, ſub quo Parallelo vel climate quilibet locus poſitus ſit, conſidera nu-
erum horarum, cujus longisſimus ejus loci dies ſuperat diem ſphæræ rectæ,
ui ſemper horarum eſt duodecim; Is enim duplicans oſtendit numerum
limatum, quadruplicatus exhibet numerum parallelorum.

Climata Septemtrionalia & Auſtralia.

* *Paralleli & Climata inveniuntur hoc modo. Primò ad loci dati latitudinem elevatur aut deprimitur Polus: Deinde ad Problema inferius XVI. inveſtigatur numerus horarum in die longisſimo: Tertiò conſiderandum, quot horis longisſimus dati illius loci dies ſuperet diem Æquinoctialem, qui eſt horarum XII. Quartò numerus horarum, qui eſt ſupra horas XII. duplicatus, oſtendit numerum illius climatis: quadruplicatus habet numerum parallelorum, ſive ſub quoto parallelo ſit locus ille datus.* Rationem inveniendorum Parallelorum & Climatum pag. ſeq. ad Sect. VI. oſtendit Auctor. *

Parallelorum & Climatum inveniendorum ratio.

Græcè κλίματα *i. e. Tractus cœli aut inclinationes, à parallelis circulis paulatim ſeſe inclinantibus: Cur Schottus verterit ſcalas Lib. XII. art. 1. c. 3. ego non aſſequor, nec Græca originatio concedit. Interim tanti momenti nec tanti uſus climata ſunt, niſi quod ad ſcripta auctorum veterum explicanda conferant. Hinc recentisſimi Geographi rejecta climatum communi tabula & connumeratio-*

Climata.

ne, hemiſpharium utrumque ab Æquatore ad polos duos in novem Climata æqualis latitudinis partiuntur, ita ut primus Meridianus per ſingulas graduum decades menſuram præbeat.

Numerus Climatum juxta veteres.

IV. Cæterum *Climata* à Veteribus VII tantùm numerata ſunt; quòd loca ultra ſeptimum Clima ſibi incognita vix inhabitari exiſtimarint. Climata autem hæc ab inſignioribus locis, per quæ Climatis medium protenditur, nomina acceperunt: Ut *primum* per Meroën, Nilo circumfuſam Inſulam & urbem Africæ; *ſecundum* per Syenen, Ægyti urbem; *tertium* per Alexandriam, itidem Ægypti urbem; *quartum* per Rhodum inſulam; *quintum* per Romam; *ſextum* per pontum Euxinum; *ſeptimum* per Boryſthenis oſtia.

* Strabo IX. *tradidit Climata, addiditque* octavum *per Mæotidem; & nonum quod extremum appellat. Ptolemæus lib. II. Cap. VI. hoc dierum augmentum expresſit: ubi tamen tantùm meminit parallelorum. Climatum mentionem facit* Cap. VII. & XII. *

Numerus Climatum juxta Recentiores.

V. Poſteriores verò, qui experti ſunt ulterius habitari terram, fecêre *XXIV. Climata*, ad elevationem usque graduum LXVII. *Primum* per Meroën; *ſecundum* per Syenen, ſub Tropico æſtivo; *tertium* per Alexandrinam; *quartum* per Rhodum; *quintum* per Romam & Hellespontum; *ſextum* per Mediolanum & Venetias. *ſeptimum* per Podoliam & Tattariam minorem; *octavum* per Wittebergam; *nonum* per Roſtochium; *decimum* per Hiberniam; *undecimum* per Bahus, caſtrum Norvegiæ; *duodecimum* per Jutiam; *tertiumdecimum* per Bergos, Norvegiæ oppidum; *quartumdecimum* per Viburgium, oppidum Finniæ; *quintum decimum* per Aroſiam Suediæ; *ſextumdecimum* per Dalenkarliæ fluminis oſtia: Reliqua paribus interſtitiis per alia Norvegiæ, Suediæ, Ruſſiæ, & proximarum inſularum loca. Ac certum quidem eſt, ab Æquinoctiali circulo ad eum locum, ubi dies longiſſimus horis XXIV definitur, Climata XXIV interjacere, inde verò ad Polum Climatum diſtinctio minus certa eſt: Propterea quod non jam horis dimidiatis, ſed integris primùm diebus, mox ſeptimanis, ac tandem totis menſibus dies ita augeantur, ut ſub ipſis polis hemiſphæriorum alterum VI. menſium luce perpetua exſiccetur; altero indenſiſſimis tenebris languente.

* Brie-

* Brietius Climata per illuſtriores urbes protendit ſequentes : Primum Clima *per Malaccam Indiæ urbem* : Secundum *per Goam* : Tertium *per Mexicam* : Quartum *per Hieroſolymam* ; Quintum *per Nicoſiam in Cypro* : Sextum *per Madritium in Hiſpania* : Septimum *per Conſtantinopolin* : Octavum *per Viennam Auſtriæ* : Nonum *per Pragam Bohemiæ* : Decimum *per Amſtelodamum* : Undecimum *per Smolenskium* : Duodecimum *per Hafniam* : Decimum tertium *per Revaliam Livoniæ* : Decimum quartum *per Obſovium Norvegiæ* : Decimum quintum *per Uſtingam Moſcoviæ* : Decimum ſextum *per Permenevelicam in Permia Moſcoviæ provincia* : Decimum ſeptimum *per Vaſſam in Finlandia* : Decimum octavum *per Nidroſiam in Norvegia* : Decimum nonum *per Oulium in Moſcovia.* Vigeſimum *per Viſtum in Finlandia.* Vigeſimum primum *per Tornam in Bothnia Suediæ.* Vigeſimum ſecundum *per Volingam in Moſcovia* : Vigeſimum tertium *per Scolotum in Islandia* : Vigeſimum quartum *per Holam in Islandia* : *Idem Brietius peculiarem oſtendit rationem accurate inveniendi Climata ; quæ in Parall. Geograph. pag.* 30. *vid.* *

VI. Cæterùm quæ ratio Climatum eſt ab Æquinoctiali ad Arcticum verſus, eadem eſt ab eodem Æquinoctiali verſus Antarcticum, & par numerus. Hæc autem Climata proprias appellationeis non habent apud auctores, ſed ex oppoſitis nominantur ; adjecta præpoſitione Græca ἀντὶ, ut ἀντὶ διὰ Μερόης, id eſt, *contra per Meroën*, & ita deinceps. Poſſent tamen eodem modo, ut illa, ab ſuis locis appellari : Ut *primum* Clima per Lunæ monteis, ac fonteis Nili, *ſecundum* per promontorium, vulgò dictum *Capo de Corientes*, ad Africæ littus orientale, ſub Tropico hyberno, & ſic deinceps: Sed ſingulorum Climatum, & Parallelorum latitudines ab Aequinoctiali, intervalla ab invicem, & maximorum dierum longitudines quò faciliùs intelligantur, tabulam hic apponemus.

Climata.	*Paralleli.*	*Dies Longißimi,* *Hor.*	*Scr.*	*Latitudo.* *Gr.*	*Scr*	*Intervalla Climat.* *Gr.*	*Scr.*
0	0	12	0	0	0	4	18
	1	12	15	4	18		
1	2	12	30	8	34	8	25
	3	12	45	12	43		
2	4	13	0	16	43	7	50
	5	13	15	20	33		
3	6	13	30	23	10	7	3
	7	13	45	27	36		
4	8	14	0	30	47	6	9
	9	14	15	33	45		
5	10	14	30	36	30	5	17
	11	14	45	39	2		
6	12	15	0	41	22	4	30
	13	15	15	43	32		
7	14	15	30	45	29	3	48
	15	15	45	47	20		
8	16	16	0	49	1	3	13
	17	16	15	50	33		
9	18	16	30	52	58	2	44
	19	16	45	53	17		
10	20	17	0	54	29	2	17
	21	17	15	55	34		
11	22	17	30	56	37	2	0
	23	17	45	57	34		
12	24	18	0	58	26	1	40
	25	18	15	59	14		
13	26	18	30	59	59	1	26
	27	18	45	60	40		

14	28	19	0	61	18	1	13
	29	19	15	61	53		
15	30	19	30	62	25	1	1
	31	19	45	62	54		
16	32	20	0	63	22	0	52
	33	20	15	63	46		
17	34	20	30	64	6	0	44
	35	20	45	64	30		
18	36	21	0	65	49	0	36
	37	21	15	65	6		
19	38	21	30	65	21	0	29
	39	21	45	65	35		
20	40	22	0	65	47	0	22
	41	22	15	65	57		
21	42	22	30	66	6	0	17
	43	22	45	66	14		
22	44	23	0	66	20	0	11
	45	23	15	66	25		
23	46	23	30	66	28	0	5
	47	23	45	66	30		
24	48	24	0	66	31	0	0
		Menses.		67	15		
		1		69	30		
		2		73	20		
		3		78	20		
		4		84	0		
		5		90	0		
		6					

CAP.

CAP. VII.

De globi in parteis CCCLX sectione; item de ambitu terræ; & de longitudine ac latitudine ejus.

Tertia Globi divisio in longitudinem & latitudinē.

O*Mnis Circulus* à Geometris in CCCLX parteis secatur: quam sectionem & Sphæra Globusque admittit.

II. Terra igitur, quemadmodum Sphæra, in CCCLX. parteis, qui *Gradus* dicuntur, distribuitur; Singuli Gradus in LX. distribuuntur *Scrupulos*, qui sunt totidem millia passuum Romanorum, seu milliaria Italica. Horum quatuor conficiunt unum milliare Germanicum commune, hinc singuli gradus XV. milliaria Germanica continent. Hæc computata conficiunt milliaria in universum *quinquies mille quadringenta*: quæ est circumferentia totius terrarum Orbis. Hinc diameter ejus fit milliarium *mille septingentum octodecim, cum duabus undecimis*, cujus semissis sive semidiameter est à superficie ad centrum milliarium *octingentûm quinquaginta novem, cum una undecima*.

* Minutum seu scrupulus *est sexagesima pars gradus, cui in terra respondet quarta pars mill. Germanici; & appellatur* Minutum primum. *Quodlibet verò Minutum primum potest dividi in sexaginta Minuta secunda: & quodlibet* Minutum secundum *in sexaginta* Minuta tertia.

Dimensio terræ duplex.

Dimensio terræ duplex erit, alia quidem respectiva, *alia vero* absoluta: *Illa respectu cœli maxime supremi nullam sensibilem quantitatem adfert, sed centri alicujus aut centralis puncti rationem. Hæc à circulis primariis atque parallelis aut secundariis pendet, totaque ad certam pedum, stadiorum, perticarum aut milliarium mensuram exigitur. Ita diametro non solum toti sed dimidiæ, convexitati æque ac soliditati sua ratio & quantitas in Geometricis non modo, verum etiam Geographicis constabit, utut Mathematicos nimium discrepare, Ricciolus in Almag. Lib. II. c. 7. annotaverit. Sic longitudo sua h. e. extensio ab occidente ad orientem; latitudo etiam h. e. extensio versus polos terræ universæ cunctisque regionibus manebit. De primo autem Meridiano quantum auctores dissideant Ricciolus declaravit; quantum Hispani & Lusitani ad Indias partiendas de illo dissederint, Maffeus in rerum Indicarum historia recenset Lib. I. Hinc itaque globos Meridiano primo æneo ac plane mobili instructos nostrum seculum invenit: Vir quoque nobilissimus Lauterbachius Prof. In Acad. VVolffenb. equestri ordinarius talem singulari suo artificio fabricatum globum spectatoribus curiosis exhibet. Denique distantiam Meridiani nostri ab alio quoquo cognito dignoscendam Grandamicus nobilis Gallus ex* magnetica ad polum conversione variaque declinatione; *Christ. Huygenius, Belga nobilis,*

Longitudo & latitudo.

Meridianus mobilis

lis, & Comes Angliæ Kinkardinus ex horologio pondulo, *alii ex adjumento alio docuerunt. Vid. Varen. Geograph. c.31.*

III. Cæterum *Gradus*, per quos terra deſcribitur, alii ſunt *Longitudinis*, alii *Latitudinis*. *Longitudines* diſtinguuntur per Circulos Meridianos, *Latitudines* per Parallelos. *Meridiani* inſcribuntur Globo XXXVI, decem ſinguli gradus continentes: qui numerus multiplicatus CCCLX. conficit gradus. Sed *primum Meridianum* Ptolemæus in *Fortunatis*, quas nunc *Canarias* vocant, poſuit inſulis: Hiſpanorum poſteà nautæ in *Aſſoribus* inſulis: alii etiam in *medio Hiſpaniæ*. *Paralleli* ab Æquatore ad alterutrum Polum *notantur* IX, denos itidem gradus ſinguli continentes: Hoc itaque numero quadruplicato, Paralleli in univerſum erunt XXXVI. ut in Longitudine. *Longitudo* igitur regionis eſt ſpatium Æquatoris, duobus Meridianis, uno Aſſorum Inſularum, unde initium ducitur, altero ipſius regionis aut loci comprehenſum. *Latitudo* verò eſt loci ſeu regionis ab Æquatore verſus alterum Polum receſſus. Hinc Poli elevatio eadem eſt, quæ Latitudo regionis. Cæterùm *Latitudo duplex* eſt; altera in noſtro hemiſphærio, ab Æquatore ad Polum Arcticum, ſeptemtrionalis; altera in hemiſphærio inferiori ab Æquatore ad Polum Antarcticum, auſtralis.

Gradus Longitudinis, & Latitudinis.

Quid longitudo.

Latitudo.

* *In aſſumendo longitudinis principio, & collocando Meridiano primo, unde cæteri numerentur, inter ipſos non convenit Geographos. Nonnulli Ptolemæum, qui eum in Canariis ſeu Fortunatis ponit inſulis, ſequuntur: Alii pyxidis nauticæ Boreochalybodixin notant, quæ à Canariis occidentem versùs primùm occurrit, in qua hi ipſi inter ſe multùm diſſident: Alii enim primum Meridianum locant in Orientalioribus inſularum Flandricarum* S. Mariæ & S. Michaëlis: *alii in Occidentalioribus, ut* Corvo & Flores; *aliique aliter. Ex quibus efficitur, in locorum longitudine notanda, niſi, unde principium ſumatur, pariter annotetur, magnam oriri differentiam. Quamobrem res ipſa flagitare videtur, quo commodiùs Geographi ſe exaudiant, & errores declinent, ut unum commune firmumque principium conſtituatur. Et quum nihil certi à pyxide hâc in parte ſuggeratur, ratio poſtulat, terræ locum penitus fixum huic negotio ſeligi. Et quandoquidem una è ſeptem Canariis, quæ* Juno *dicitur, à Ptolemæo huic uſui dicata ſit: rationi conſentaneum eſt, ab hac non diſcedere. Quod verò etiam unius ejusdemque inſulæ termini longitudine inter ſe differunt, æquum eſt, certam quandam inſulam eligi, inque ipſa locum exiguum quidem, ſed notabilem, qui differentiam unius minuti non inducat. Si enim longitudines locorum uſque ad minutum ſollicitè inquiruntur: omninò neceſſarium erit, ipſorum principium ne quidem unius minuti ambiguitate vacillare. Huic fini* Stevinus, *celebris Mathemati-*

maticus, assumsit in Teneriffa, *septem Canariarum insularum maximâ, ditissimâ & præstantissimâ, montem* Pico de Teide; *cujus ima spatiosiora sunt, altiora in arctius coëunt, summa in acutum cacumen exsurgunt, & in metæ maxima modum erecta videntur. Ut verò Globos terrestreis, & Mappas Geographicas ad aliud longitudinis initium constructas, convenire facias cum iis, quæ ad hunc Meridianum per* Teneriffam *sunt ordinata; à longitudinibus locorum, quæ per illas habentur, tot sunt gradus abjiciendi, quot primus meridianus occidentalior est Meridiano per montem* Pico *in* Teneriffa. *Exempli gratia in* Guielmi Blaeu *Globo terrestri maximo, secundum hanc positionem Roma sita est in Longitudine prope* 31. *graduum: At in Globo alio, cujus initium longitudinis est à Meridiano per insulas* Corvo & Flores *in longitudine graduum* 45⅔. *Si ergò ex ea deducantur gradus* 14⅔. *differentia scilicet, qua harum insularum Meridianus occidentalior est Meridiano* Teneriffæ; *manent gradus* 31. *Et sic in cæteris.* *

CAP. VIII.

De quatuor Mundi regionibus, & de Ventis.

I.

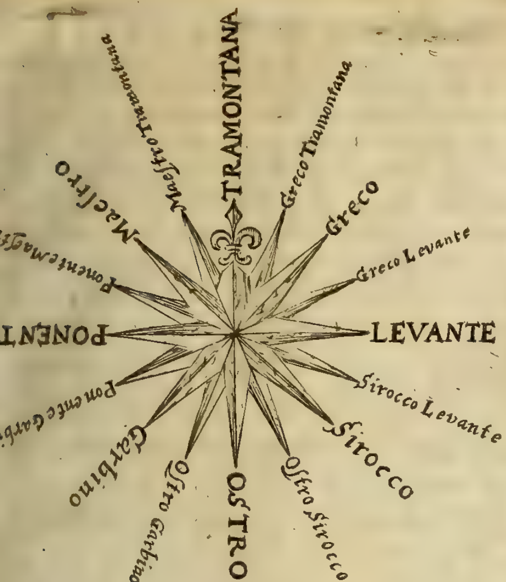
Quarta divisio in Regiones seu Cardines Mundi.

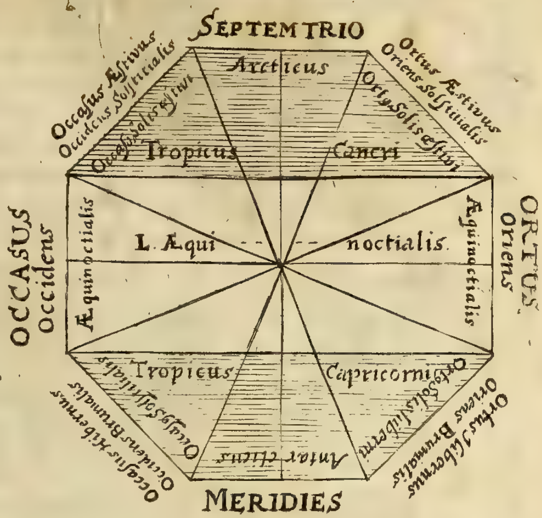
OMne hoc, cui Mundi Cœlique nomen inditum, unum est, & uno ambitu se cunctaque amplectitur, partibus differt; quæ *regiones Mundi* seu *cardines* vocantur. Unde Sol oritur, *Oriens* nuncupatur, sive *Ortus*; quo demergitur, *Occidens, sive Occasus*: qua decurrit, *Meridies*, ab adversa parte, *Septemtrio.* His quatuor aliæ interponuntur regiones: Inter septemtrionem & orientem Æquinoctialem *Oriens æstivus*; qui & *Ortus Solis æstivi* dicitur: Inter Orientem Æquinoctialem ac Meridiem, *Oriens hybernus* sive *brumalis*; qui & *Ortus Solis hyberni, sive brumalis*: Inter Septemtrionem & occidentem Æquinoctialem occidens æstivus; sive occasus Solis æstivi. Inter Occidentem Æquinoctialem & Meridiem, *Occidens hybernus sive brumalis, qui & Occasus Solis hyberni sive brumalis.*

* *Unus idemque locus in Terra respectu alterius, modò potest esse Orientalis, modò Occidentalis; modò Meridionalis, modò Septemtrionalis: Attamen respectu cœli parteis Terræ simul sumtæ, aliquam Mundi plagam directè respiciunt. Septemtrionem perpetuò monstrat lingula in* Pyxide nauticâ, *quam vulgò* Compassum *vocant. Opposita plaga est Meridies: Hinc à dextris Oriens, à sinistris Occidens est.* *

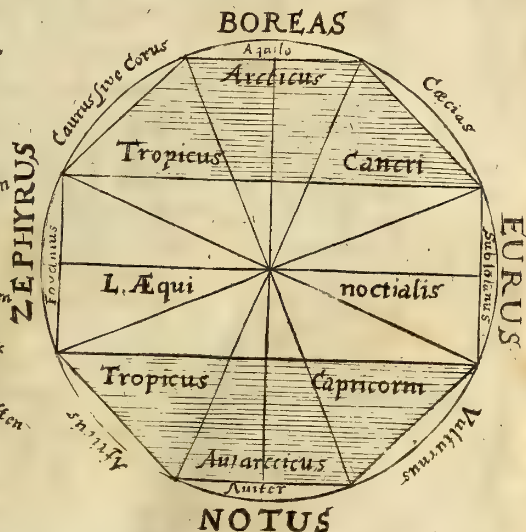
Plagæ triplices.

Plagæ seu regiones illæ, quæ solem orientem & occidentem in æquinoctiis habent, quæq; septentrionem & Meridiem versus, Meridiana linea designantur, cardina-

TRAMONTANA
Greco Tramontana
Greco
Greco Levante
LEVANTE
Sirocco Levante
Sirocco
Ostro Sirocco
OSTRO
Ostro Garbino
Garbino
Ponente Garbino
PONENT
Ponente Maestro
Maestro
Maestro Tramontana

SEPTEMTRIO
Arcticus
Tropicus
Cancri
L. Æqui
noctialis
Tropicus
Capricorni
Antarcticus
MERIDIES
OCCASUS
Occidens
ORTUS
Oriens
Æquinoctialis
Ortus Æstivus
Oriens Solstitialis
Occasus Æstivus
Occidens Solstitialis
Ortus Hibernus
Oriens Brumalis
Occasus Hibernus
Occidens Brumalis

NOORT
Noord ten Oosten
Noord noord Oost
Noord oosten Noorden
Noord Oost
Noord oost ten Oosten
Oost Noord Oost
Oost ten Noorden
OOST
Oost ten Zuyden
Oost Zuydoost
Zuyd Oost ten Oosten
Zuyd Oost
Zuydoost ten Zuyden
Zuyd Zuyd Oost
Zuyd ten Oosten
ZUYD
Zuyd ten West
Zuyd Zuydwest
Zuydwest ten Zuyd
Zuydwest
WES
Noordwest
Noordwest en Noord
Noord noord west
Noord ten West

BOREAS
Aquilo
Arcticus
Cæcias
Caurus sive Corus
Tropicus
Cancri
ZEPHYRUS
Favonius
L. Æqui
noctialis
Subsolanus
EURUS
Tropicus
Capricorni
Africus
Vulturnus
Antarcticus
Auster
NOTUS

dinales *i.e. præcipuæ, sed reliquæ vocantur* intermediæ *aut* collaterales. *A plagis ventorum etiam distinctio & connumeratio arcessitur : Quibus adde præterea* ventum generalem, *qui ex oriente spirat, nautisq; Germanicis* der Passat-Wind *dicitur*; Ventos speciales *tum veteres, in Etesiis, Chelidoniis, Ornithiisque positos, tum novos Mousonum i. e. motionum nomine insignes, qui à nautis varii observantur*; Ecnephias *item Lusitanice Travados,* & Orkanes *seu Typhones impetuosissimos. De quibus vide Kircherum in mund. subterr. Lib. IV. sect.* II. *c.* 2. & *Varenium in Geogr. univ. c.* 21.

Ventus generalis & specialis.

Travados Orkanes.

II. Cæterùm IV. Mundi regionibus seu cardinibus IV. *principes* assignantur *Venti*; qui inde *Cardinales* vocantur. Nomina eorum atque regiones sic referuntur ab Ovid. in Trist. lib. 1. Eleg. 2.

Venti.

Nam modo purpureo vires capit Eurus *ab ortu,*
Nunc Zephyrus *sero vespere missus adest:*
Nunc gelidus sicca Boreas *bacchatur ab Arcto,*
Nunc Notus *adversa prælia fronte gerit.*

Sed cum Græca hæc sint vocabula, Latinis ab septemtrione flans dicitur Aquilo, ab oriente Subsolanus; à meridie Auster; ab occidente Favonius. Sed hæc commodius ex typis noscuntur antea propositis.

* Eurus quasi ἀπὸ τῆς ἕω ῥέων, ab aurora procedens, *calorem & siccitatem infert, adeoque saluberrimus est; quia vis solis ut prima est ad ortum; ita quoque valde efficax est ad habitus corporis temperandos & purificandos. Italis dicitur* Vento di Levante, *Gallis* Vent d' Amont, *Germanis* der Ost-Wind. Zephyrus, qui quasi ζωὴν φέρων vitam ferens *putatur dictus; Unde & genialis mundi spiritus appellatur Plinio, frigidior & humidior est, adeoque ad ciendas nubes & tempestates pronior; quia radii solares illic minùs sunt efficaces. Quum toto die, quando Sol est in ortu & Meridie, variè illic colliguntur vapores, qui radiorum vim retundunt atque hebetant, quique vento admixti, nubes & tempestates cient. Italis dicitur* Vento di Ponente, *Gallis* Vent Occidental, *Germanis* West-Wind. Notus à *Græco* νοτὶς *humor, quia valdè humidus est: seu* Auster, *quasi* Hauster, *ab hauriendis appellatus aquis, à meridie spirat, calidus & humidus est, & eamdem ob causam tempestuosus, morborumque ferax. Calidus quidem, quia vehementior vis Solis multos vapores extrahit, qui vento admixti suam qualitatem eidem imprimunt; & quia per loca paludosa & palustria spirat, è quibus copiosi halitus exspirant, imbuunt ventum simili suâ qualitate. Hic ventus pestem causatur, si perpetuò spirat; uti sæpius observatum: In mari Adriatico sævit atrocius. Italis dicitur* il vento di Mezzogiorno il Su. *Gallis* Vent di midi, *Germanis* der Süd-Wind.

Boreas ἀπὸ τῆς βοῆς *à violento & sonoro flatu, quem edit, dictus; seu* Aquilo, *ab aquilæ velocitate nominatus, à septemtrionibus oritur, frigidus & siccus est: cùm propter minorem, quæ illic est, Solis efficaciam, tum etiam, quia transit loca frigida, nivibusque plena. Hic ventus Italis dicitur* Tramontana, *Gallis* Vent de Bise, *Germ.* Nord-Wind. *Ab his ventis deinceps appellantur intermedii, quorum nomina ex adjectis schematibus haud difficulter cognoscuntur:* Cæcias *inter Aquilonem & Subsolanum collocatur, non pellit nubes, sed ad se videtur attrahere:* Vulturnus *infra Eurum ab uno statuitur Vitruvio; à Latinis pluribus cum Euro confunditur: Quidam* Euronotum *vocant: Dicitur à* Vulture *ave*, aut à Vulturno *Campaniæ fluvio.* Africus *Græcis* λὶψ *ab* Africa *(quæ Græcis est Libya) nomen accepit:* Caurus *à Vitruvio constituitur, ubi Plinius & Aristoteles* Argesten *locant: sic vocatur, quòd in morem pantheræ videatur stridere seu* caurire*: Cum* Coro *vulgò confunditur:* Seneca *hunc violentum vocat, & in unam partem rapacem.* *

III. Verùm his ventorum nominibus tàm varios varii, simul veteres atque recentiores, auctores attribuerunt situs; uti unum certum typum ex universorum sententiis componere nequeas. *a* Cætero internum mare, quod inter Europam, Asiam & Africam diffunduntur, navigantes Itali, sic ventos in XVI. parteis distribuunt: Externum mare sive Oceanum navigantes Europæi omnes Germanicis utuntur vocabulis, variè tamen ad suam quisque linguam detorquentes: Germani sic in XXXII. nomina distribuunt.

* *a Accuratam tabulam sive typum Ventorum, secundum veterem & novam dispositionem, eorumque nomenclaturam addit* Brietius in Parall. Geogr. p. 33. *quam heic subnectimus. Philosophi quidam apud Aristotelem unicum ventum duntaxat admittebant, quoniam (inquiebant) ventus est tantùm aër motus: De his I. Meteor. cap. 13. Philosophus.* Therialces *apud Strabonem duos tantum ventos recipiebat sibi ab utroque polo oppositos, dicebanturque* Boreas & Notus. *Poëtæ Græci & Latini quatuor appellant, quos sibi invicem ita opponunt.* Auster Νότος; Eurus Εὖρος, Aquilo Βορέας, Favonius Ζέφυρος. *Zephyri autem loco in tempestate solent Africum substituere.* Andronicus Cyrrhestes apud Strabonem *in turri octagonâ Athenis octo disposuerant, quos Triton mobilis virgâ indicabat:* Aquilo, Apeliotes, Cæcias, Argestes, Notus, Zephyrus, Africus, Eurus. *Plinius, Seneca, Aristoteles, duodecim recipiunt, quos* Seneca *ex punctis Tropicorum, Circulorum polarium, & Meridiani prædictos circulos secantis, colligit:* Subsolanus Ἀπηλιώτης, Boreas Ἀπαρκτίας, Aquilo Μέσης, Cæcias Καικίας, Corus Ἀργέστης, Thrascias Θρασκίας, Favonius Ζέφυρος, Auster Νότος, Albonotus Λευκόνοτος, Africus Λίψ, Vulturnus Εὖρος,

Εὖρος, Euronotus Φοινικίας. Vitruvius lib. I. cap. VI. *viginti quatuor enumerat, & sunt*, Septentrio, Thrascias, Corus, Caurus, Circius, Etesiæ, Favonius, Argestes, Subvesperus, Africus, Libonotus, Altanus, Auster, Euronotus, Vulturnus, Eurus, Cæcias, Ornithiæ, Solanus, Carbas, Boreas, Aquilo, Supernas, Gallicus. *Antiquis venti his sunt appellati nominibus*: Africus, *Græcis* Λὶψ *ab Africa dictus (quæ Græcis Libya est) nomen accepit, procellosus inprimis; quo tamen flante mirum est* (Plinio teste) *Alcyonum prolisterni mare.* Aristoteles *ait eum vix obducere cœlum nubibus, quoniam illas rapiditate sua dissipat.* Altanus à Vitruvio *juxta Austrum collocatur, & sic dicitur, quòd altius nubes agat, aut forte ab Altano, urbe Calabriæ, respectu Brundusii, aut Tarenti; ex eo retinuere nomen venti meridionales.* Aparctias *ab ursa minore nomen habet, Latinis* Septentrio: *in Europa serenus, in Africa nubilus: Confunditur à quibusdam cum Borea, Aquilone & Etesiis.* Apeliotes, *Senecæ* Apheliotes, à *Græco* ἥλιος, *Latinis* Solanus, & Subsolanus, *spirans ab Oriente Æquinoctiali. Denominatur autem ventus à sole potius nascente, quam occidente, quia oriens flatum auget, occidens premit, inquit* Plinius. Argestes *à Vitruvio infra Favonium constituitur; apud* Aristotelem, Plinium, Strabonem *loco Cauri supponitur: Ab* Homero *certè* νότιος *appellatur. Dicitur à* Cræco Ἀργός, *quæ pigrum sonat: igitur per Antiphrasim, est enim procellosus: licet id* Seneca *neget, cum eum mollem vocat, ac euntibus & redeuntibus communem: Idem videtur esse cum* Japyge & Cauro. Aquilo *ab Aquilæ velocitate dictus: Ejus loco* ab Aristotele *substituitur* Meses: sed Plinius & Seneca *aliter sentiunt.* Atabalus & Atabulus *ventus est peculiaris Apuliæ, cujus meminit* Horat. L. I. Satyr. V. *Quidam* Ataburum *legunt*, & ab Ataburo *monte Siciliæ nominari putant; quare ab eodem* Horat: *torrere dicitur montes Apuliæ.* Prophyrion *tamen dictum credit* παρὰ τὸ τὴν ἄτην βάλλειν, *ab inferenda noxa, quia sic omnia arefacit, ut nullis posfint solibus recreari, ait* Plinius. Auster *ab hauriendis aquis appellatur, licet non asperetur: Græcis* Notus *est.* Boreas *Græcorum*, Aquilo *Latinorum est*, & *dicitur vel à rege Thraciæ*, ut *Mythologi*, *vel* ἀπὸ τῆς βοῆς; *quoniam est violenti flatus*, & *sonori*, ut *vult apud Gellium Pharinus.* Cæcias *vulgo inter Aquilonem & Subsolanum collocatur, ab uno Vitruvio inter Subsolanum & Eurum. Non pellit nubes, sed ad se videtur attrahere; unde nata parœmia.* Tatius c. 32. Isag. in phænomena Arati ait *ita dictum à fl.* Caïco. *vocatur aliter Hellespontias.* Carbas *supra Subsolanum infra Boream* Vitruvio; *forte ab urbe Carba minoris Armeniæ.* Catægis *Pamphiliam infestat apud Senecam* 5. Nat. *Quæst.* Caurus à Vitruvio *constituitur ubi* Plinius, & Aristoteles *Argesten locant: sic vocatur, quod in morem Pantheræ stridere seu caurire videatur.* Circius, Cercius Catoni, *sic appellatur à turbine, ut vult* Phavorinus apud Gellium. *Tributiur uni Galliæ à* Plinio, & Seneca; Cato *eo quoque infestari Hispanos Alpinos ait. Neque tamen totam Galliam quatit, siquidem Viennæ non sentitur*, inquit Plinius. *Per-*

cellere armatum hominem, & plaustrum ait Cato: *Gallorum ædificia diruere, inquit* Seneca, *& tamen coli ab indigenis, quod huic debeant salubritatem, ideoque ei ab Augusto in Gallis agenti factum esse templum. Recte collocatum esse à Vitruvio arguit Plinij locus.* Corus *vulgo cum* Cauro *confunditur, distinguitur tamen Vitruvio:* Seneca *hunc violentum vocat, & in unam partem rapacem.* Etesiæ *sic vocantur quasi anniversarii, tempestivi & salubres omni viventi*, inquit Tullius. Plinius *ait flare biduo post exortum Caniculæ. Theon in Aratum ab exortu Caniculæ, ut plurimum 60 diebus ad Arcturum. Ab antiquis vulgo crediti sunt flare à Septentrione, quare à Lucretio Etesiæ flabra Aquilonum: unde quidam eis assignarunt Nili inundationem. Alii in Occidentem, alij in Orientem declinare malunt: Nigidius etiam apud* Gellium *in Austrum. Videlicet inquit idem* Gellius lib. 2. cap. 22. *ex alia atque alia cœli parte flant.* Plinius *eos cum prodromis videtur confundere:* Seneca *tradit vocari somniculosos, & delicatos, quia inquit, mane surgere nesciunt.* Euronotus *Aristoteli* Leuconotus, *aliter &* Phœnicias, *inter Eurum,* & *Notum ab Aristotele collocatur: à Vitruvio inter Vulturnum, & Austrum.* Eurus εὖρος, *quasi* εὔρυος *fluidus, quia excitat sudorem, ut vult Eustathius*, vel *quasi* ἀπὸ τῆς Ἑῶ ῥέων, *procedens ab Aurora. Confunditur aliquando cum Subsolano, & Vulturno: Immo & ab aliis affigitur Orienti æstivo, ab aliis hyemali*, ait Strabo. Favonius à *fovendo dictus, quod ab eo plantæ enectæ frigore refoveantur: Græcis est* Ζέφυρος. Gallicus, *cujus meminit unus Vitruvius, & propè septentrionem, versus austrum locat.* Hellespontias *ab Hellesponto, unde spirat in Græciam & Athenas, aliter* Cæcias. Japyx, *cujus meminere Horatius & Virgilius, ad Caurum seu Argesten referri debet. Optatur enim ab Horatio Maroni ex Italia in Græciam & Athenas soluturo, & eo usa est Cleopatra ex Epiro in Ægyptum fugiens. Nomen habet à Japygiâ parte Apuliæ.* Leuconotus *aliter* Euronotus, *item & Phœnicias. Dicitur autem* Leconotus, *quòd serenitatem inducat:* λευκὸν *enim serenum est.* Libonotus *ita dictus, quod* Notum *inter* & *Africum spiret: à quibusdam Leuconotus apud Strabonem nominatur.* Meses *quasi medius, à Plinio locatur inter Aquilonem, & Cæciam; ab Aristotele post Boream versus Orientem loco Aquilonis Pliniani.* Notus *à Græco* νότις, *humor, quia valde humidus: vel, ut apud Gellium* Phavorinus, *ab* ἐνῶ lædo, *unde* ἔνοτος, *&* per *aphæresin* νότος, *inquit Eustathius, quod frugibus & corporibus noceat. Noctu vehementior est quam inter diu: & eo flante animalia minus esuriunt*, ait Plinius. *In mari Adriatico sævit atrocius.* Olympias *à Plinio supra Argesten effertur: qui etiam notat consuetudinem invaluisse ut Olympias, Scyron & Argestes confundantur, quod & fecit Aristoteles. Nomen habet ab Olympo monte respectu Thessalorum.* Ornithias, *quasi Avicularis, quia post brumam spirans aves reducit*, ait Plinius, *estq; ad modum temperatus. At* Geminus *frigidum appellat: Ab* Aristotele, & Vitruvio *opponuntur* Ornithiæ *Etesiis.* Phœnicias *à Phœnicibus, qui eo utuntur solventes in Græciam:* Euronotus *aliter dicitur.* Scyron *à montibus seu petris Scyronii, vocatur, & maxime*

Athe-

Typus intervallorum variarum gentium Ad pag: 31

Gradus	1	2	3	4
Russica mill.	20 40 60 80	120 160	200 240	280 320
Ital: mill:	10 20 30 40 50 60	90 120	150 180	210 240
Anglica mill:	27½ 55	82½ 110	165	220
Scotica mill:	10 20 30 40 50	100	150	200
Gallicæ leuc	5 10 15 20 25	50	75	100
Horariæ leucæ	5 10 15 20	30 40	50 60	70 80
Hispanicæ leucæ	17½	35	52½	70
Germanic mill:	5 10 15	30	45	60
Scandica mill:	2 4 6 8 10	20	30	40

[illegible] notius [illegible]
uno gradu circulorum terrestria confert milliaria Indica 100 *Cambajensia* 30 *Arabica* 27 *antiqua Persica* 20. *Hollandica* 19. *Danica* 10. *Scanicis æqualia. Unum his accedito de gradu, nempe majorum circulorum collationem intelligi heic oportere: Sin paralleli arctius coëant, tum propositioni huic multum decedere liquet.*

II. Per-

Paraſangæ. II. Perſæ ſuas habuernut in dimetiendis intervallis *Paraſangas*, quarum ſingulæ XXX continuerunt ſtadia. *Ægyptii* habuêre *Schœnos*, ſed diſpares inter ſe longitudine: alii enim Schœno XXX tribuunt ſtadia; alii XL; alii XX tantùm. Hodiè milliarii vocabulo utuntur maximè Germani, Dani, Norvegii, Suedi, Angli, Scoti, quibus eſt *meile* & *mile*: item Poloni & Bojohæmi, aliæque Slavicæ gentes, quibus eſt, *mila* & *mile*: item Itali, quibus *miglio*. Hiſpani & Galli ſua intervalla dimetiuntur per *leugas* ſive *leucas*, quas illi *leguas* hi *lieves* appellitant. Itali etiam & Angli de Germanorum, Slavorum, Hiſpanorum, Gallorumque intervallis loquentes, per *leugas* indicant, quæ illis *leghe*, his *leagues* dicuntur. Ruſſi ſive Moſcovitæ ſuam locorum menſuram agunt per ſpatia, quæ patriâ linguâ vocant *Voreſt*: Sed horum omnium menſuræ & comparationes ex typo quàm facillimè cognoſcuntur.

Schœnus. Leuca. Voreſt.

Menſuræ Geographicæ.

* Menſura *eſt longitudo finita, quæ ignotam locorum diſtantiam metitur: Ejus partes ſunt* Granum hordei *ſecundum latitudinem diſpoſitum, quod cenſetur menſura minima. Quatuor Grana hordei per latera contiguè diſpoſita dant* Digitum; *& tres Digiti* Unciam, *quæ eſt pars pedis duodecima.* Palmus *quatuor habet digitos,* Lichas *duos palmos;* Spithama *tres palmos.* Cubitus *continet pedem cum ſemiſſe; hoc eſt ab extremo medio digito ad brachii flexionem.* Pes *verò quatuor palmos. Sed apud diverſos populos longitudo pedis diverſa eſt. Uſitatus Mathematicis eſt* pes Rhinlandicus, *quem antiquo Romano æqualem eſſe probat diligentiſſimus Snellius; unde in Terræ dimenſione pro regula omnium menſurarum meritò aſſumitur. Ejus Pedis quarta pars hic apponitur inter A & B.*

A————————————————*B*

Gradus *duos habet pedes:* Simplex paſſus *duos pedes cum dimidio: At* Geometricus paſſus *abſolutè ita dictus pedeis quinque.* Pertica *eſt duorum paſſuum, ſeu pedum decem: Reſpondere videtur* Calamo, *cujus meminit Scriptura.* Orgyja *continuiſſe cenſetur pedes ſex, & Græcorum paſſus fuiſſe dicitur à nonnullis.* Stadium *Græcorum proprium ab Hercule in Olympio campo metatum cenſetur fuiſſe pedum Græcorum* Iↄ c: *qui faciunt pedes Romanos ſeu Rhinlandicos* Iↄ cxxv. *Nam Græcus pes major paulò fuit Romano: Et Pedes iſti 625. dant paſſus centum viginti quinque, quos itidem Stadium continet.* Milliare *triplex eſt*, 1. Romanum *ſive* Italicum, *quod continet* VIII *Stadia, ſive Paſſus* cIↄ. 2. Leuca, *eaque vel* vetus XII *Stadiorum,* nova XVI. *Stadiorum: quæ faciunt unum Milliare Gallicum, ſeu duo Italica,* 3. Germanicum Milliare, *quod vel* commune *eſt, quatuor habens millia paſſuum, ſeu Stadia* XXXII; *ſive quatuor Milliaria Italica: Leucam etiam Hiſpanicam dicunt: Vel* magnum, *paſſus habens quinquies mille. Memoriæ cauſâ hi adduntur verſiculi:*

Quæ-

Quattuor ex Granis Digitus *componitur unus;*
Est quater in Palmo *digitus: quater in* Pede *Palmus:*
Quinque Pedes, Passum *faciunt: Passus quoque centum*
Viginti quinque Stadium *dant: Sed* Miliare
Octo dabunt Stadia, & duplicatum dat tibi Leucam.

Sed hic notandum, quod in diversis Galliæ atque Hispaniæ locis diversa observetur Leucæ magnitudo. Parasanga, *Persicum & Ægyptium milliare, continuisse censetur* XXX *Stadia: Fuisse tamen variam hanc, mensuram cognoscitur ex Plin. lib.* VI. *Cap.* XXVI. Schœnus *Ægyptiorum* σχοῖνος funis *à junco, ex quo conficiebatur, de cujus extensione varia est auctorum opinio: secundum Herodotum continet* LX. *Stadia: secundum Plinium* XL. *At in diversis locis fortasse diversa magnitudo fuit, aut stadium Herodoti à Pliniano differt.* Vid. Strabo lib. XVII. Angli *triplicia habent Milliaria;* Majora, *quorum* $27\frac{1}{2}$ *æquant gradum:* Mediocria, *quorum* 50. Minima, *quorum* 60. *vel* 55. *De Russorum aliorumque Milliaribus videatur Typus intervallorum ab Auctore appositus. Cæterum* Turcarum milliare *censetur æquale Italico milliari; ità ut* 60. *faciant Gradum.* Arabum leuca *olim censetur fuisse vicesima quinta pars gradus; ita ut* 25. *æquarint gradum unum: verum aliam quoque usurparunt mensuram, cujus* 56 *gradum effecisse perhibentur.* Indorum milliaria *centum gradui æqualia esse judicantur; etsi Indi vulgò, ut & Tartari, per dierum & horarum itinera describant distantias;* Gambajenses & Guzaratensis *regni incolæ utuntur mensurâ, quam* Cosam *vocant, cujus triginta faciunt unum gradum.* Sinæ *treis habent mensuras itinerarias, quas vocant* Li, Pu, Uchan: Li *est intervallum, ex quo hominis altè clamantis vox audiri potest in planitie, & aëre quieto, quod censetur trecentorum passuum Geometricorum:* Pu *continet decem* Li; *ita ut viginti* Pu *gradum conficiant; Decem* Pu *faciunt* Uchan, *quod unius diei iter statuunt, nempe passuum quindecim millium.* *

Parasanga. Schœnus. Anglicum Milliare. Turcicum milliare. Arabum. Indorum milliaria. Milliare Cambajense. Sinarum.

III. Sed notandum, quod nulla gens æquis ubique utatur intervallorum mensuris: Nam ut Germanis, pro ratione variarum regionum, milliaria alia dicuntur magna, alia parva, alia communia, quorum XV unum constituunt gradum in Globo Terræ: sic Hispanis quoque & Gallis leucæ sunt inæquales, & aliis itidem gentibus milliaria. Anglorum quoque plerique Mathematici LX milliaria tribuunt uni gradui cum Italis.

* Horariæ leucæ *in tabulis Geographicis sæpe adnotantur: Illæ tamen inæquales sunt, quas gentes robustiores extendunt, molliores constringunt. Est verò* Leuca Horaria *spatium, quod expeditus pedes decurrit.* Franci *unam suam Leucam unâ horâ dimetiuntur:* Angli *duas communes; sunt enim expeditissimi;* *Germani dimidiam communem:* Russi *quatuor è suis Vorest:* Astronomi *tamen*

men XX. *Leucas horarias uni tribuunt gradui: unde sic intelligenda tabulæ Geographicæ, quæ ejusmodi epigraphen in scala milliarium habent.* *

CAP. X.

De Oceano, ejusque partibus.

Quinta divisio Globi in Terram & Aquam. Mare Universale. Particulare.

* *Globus terrenus ratione suarum partium dividitur in Aquam & Terram: Aqua iterum divellitur* 1. *in* Maria: 2. *in* Fluvios, Rivos, Torrenteis & Fonteis: 3. *in* Stagna, Lacus & Paludes. Mare *est immanis aquarum salsarum vastitas. Quod quidem vel est* Universale, *hoc est*, Oceanus (*qui rationem habet Terræ Continenti quodammodo oppositam, & privatum sæpe cognomen acquirit à regione, quam alluit; ut* Oceanus Germanicus, Indicus &c.) *Vel* Particulare, *scilicet quasi prægrandis quidam sinus Oceani* (*in terrâ peninsulæ respondens*) *cum quo cohæret ad morem artuum, qui corporis trunco annexi sunt; ut* Mare Mediterraneum, Balthicum &c. *quæ conjunctio fit aliquando per collum angustum, quod* Fretum *appellatur, à fremitu seu sono, qui inibi auditur, dum mare unum in alterum se exonerat, & cum isthmo in Terrâ oppositionem, aut si mavis, cognationem habet.* Caspium *tamen seu* Hyrcanum mare *nulli alteri jungitur Mari, nisi fortè per cryptas subterraneas, adeòque habet veræ insulæ contrariam rationem.* Fons *est aqua modica, scaturiens ac velut saliendo aut ebulliendo è tellure erumpens.* Rivus *est aqua modica, è fonte aliorsum manans.* Torrens *est aqua fluens copiosior, rapida, sed vix perpetua, ex imbribus diuturnis & validis, aut solutâ nive nascens.* Flumen *seu* Fluvius *est aqua currens copiosa, ex pluribus rivis ac torrentibus collecta.* Palus *est aqua quiescens, modica, cœnosa, putridaque, ex pluviis, nivibus, aut etiam fonte aliquo invalido, originem habens, ac proinde æstate plerumque evanescens.* Stagnum *est aqua quiescens, sincera, copiosior, ex pluribus in fundo scaturiginibus, iisque vivacioribus; nonnunquam etiam ex rivulis jugiter affluentibus conservata.* Lacus *est aqua quiescens, valde copiosa, rivorum atq; etiam fluminum ingressu perpetuata. Fontium autem alii sunt* calidi, *alii* frigidi, *alii* tepidi; *nonnulli* insipidi *quidam* salsi, acidi *&c. aliqui* graveolentes, *alii* inodori: *alii demum sunt* medicati & minerales: *Et hæ aquæ ita à natura sunt constitutæ. Sunt præterea alvei factitii, & hominum manu parati;* putei, piscinæ, cisternæ. Cisterna *est latum quoddam receptaculum aquarum pluviarum, sub stillicidiis confluentium.* Puteus *est angustus quidem, sed profundè effossus alveus, in quo colliguntur aquæ, per poros & venas terræ manantes.* Piscina *est fovea quædam ampla, declivis plerumque, sed loco humiliori, aggere vallata, ut in eâ congregentur aquæ, pro piscium conservatione* Fossa *appellatur alveus hominum manu factus, urbes aut castra cingens, ad continendas aquas, contra incursiones hostium, vel etiam ad flumina alio derivanda.* *

Fretum. Fons. Rivus. Torrens. Fluvius. Palus. Stagnum. Lacus. Piscina. Fossa.

I. Ter-

I.

TErra, in mundi medio tanquam in centro posita, mari undique omnis cingitur. *Totum* autem *mare*, seu quicquid aquarum terris passim infusum universum orbem ambit, id uno omine *Oceanus* nuncupatur, qui posteà nominibus, ut locis, diffens, in varia maria ac sinus variè distribuitur. Ac primùm *quaer* appellationes ex IV Mundi regionibus accipit: Ab Oriente *ous* dicitur, id est, Orientalis: ab Occidente *Occiduus* sive, Occidenlis: à Meridie *Notius*, id est, Australis: à Septemtrionibus *Septemionalis*.

Oceanus. Eous. Occiduus. Notius. Septemtrionalis

rs una hujus introductionis, quam per sequimur, Geographica Hydrographia *erat, sive* scientia omnium aquarum, Oceani cumprimis ex situ & magnitudine non solum metiendi, sed etiam cognoscendi: *Unam dum voco utramque Mathematicam & historicam intelligo, ac eandem utrique materiem assignari heic volo. Materia & objectum extat aut* generale, *nempe aqua cuncta, sive marina, sive fluvialis, sive fontana, sive lacustris & paludosa, sive mobilis sive immota fuerit; aut* speciale, *vastus puta Oceanus, immensa fere aquarum congeries, cui partes insigniores attribuam non maria tantum singula, sed sinus etiam, freta, portusque: Hæc omnia cum terris conjuncta sub mensuram & cognitionem brevissime vocabuntur.* Est quippe in toto suo globo tellus, medio ambitu, præcincta circumfluo mari, *recte Plinius Lib.* II. *c.* 66.

Hydrographia duplex. Objectum hujus etiam duplex.

II. Præter hæc prout quamque regionem perfundit, diver- à littoribus suis vocabula trahit. A septemtrionibus, qua Saratiæ affunditur, inter Lappiam & flumen Obium, *Sarmaticus*; ia Scythiæ, *Scythicus* appellatur Oceanus. Sed à toto septemtrio- etiam *α. Hyperboreus* dicitur, à gente in extimo hoc Septemtrios littore posita. idem *mare Cronium*; quod Saturnus his locis renare dicitur, sidus frigidum. eâdem ex causâ *Concretum*, & *Amalium*; quod gentis olim illius lingua *Congelatum* significabat: & Iorimarusa; quod *Mare mortuum*, ob perpetuam caliginem, & alieim molliorum siderum inibi aspectum; maligna, ac pruina tanm albicante luce, ut inquit Plinius: Tacito, est *Mare pigrum* ac rope *immotum*. Ab Oriente *Sericus* dicitur ad Sericam regionem, uæ nunc est *Kitaja*: & *Sinensis* ad regionem Sinarum, quæ vulgò Iispanis *China* vocatur, id est, si Germanicis scribas literis, *Tschina*.

Sarmaticus. Scythicus. Hyperboreus. Mare Cronium. Concretũ. Mare mortuum. Mare pigrum. Oceanus Sericus. Sinensis.

* α Mare Hyperboreum *sive* Concretum *à probatis autoribus dividitur in* Amalchium, *quod Scythis significat* Mare congelatum; *& extenditur ab Oceano Eoo ad Paropamisum fl. Plin. lib.* IV. c. XIII. In Cronium, *seu* Saturnium, *quod à Paropamiso fl. ad Rubeas prom. vulgò* Nortkyn; & pigrum, *quod supra Scotiam versus Thulen & Rubeas prom. porrigitur.* *

Hippadis pelagus. Archipelagus S. Lazari. Oceanus Indicus. Gangetic9. Seu Bengalensis Mare Persicum, Arabicum, Asperum, Rubrum seu Erythræum.

III. Hinc sequitur *Hippadis* pelagus, vulgò *Archipelagus S. Lazari*, ob multitudinem insularum in eo, ad comparationem Archipelagi Europæi, id est, Maris Ægæi, sic dictum. Inde à meridie *Oceanus est Indicus*, qua Indos, Persas atque Arabes, Æthiopesque ab oriente alluit. Hic verò ea parte, qua à Gange indiæ flumine affunditur, *Gangeticus* dicitur; vulgò nunc *Bengalensis* sinus, ab Indiæ urbe *Bengala*: qua Persidem tangit, *Persicum mare*: mox *Arabicum*, qua Arabiam ab Austro percutit. Hinc ad Cernen seu Minuthiam insulam, quæ vulgò est *Madagascar*, *Asperum*, ob brevia & syrtes, quibus refertum. At totum hoc mare Indicum, quod Gangetici, Persici, Arabici, & Asperi nominibus distinguitur, alio nomine mare *Rubrum* Latinis, Græcis α *Erythræum* dicitur; quod à Solis repercussu talem reddi colorem, alii ab arena terraque alii talem ipsius esse naturam existimarunt; vel alii, quorum verior videtur sententia, à Rege *Erythra*, cujus sepulchrum in *Ogyr*[is] insula ejusdem maris erat.

* α Erythræum mare *à Carmaniæ finibus ad Aromata prom. extenditur.* Plini[us] l. 6. cap. 24. *illud in tres dividit partes:* Eustathius *à reflexione montium combustorum ita dictum credit, &* Ctesias Gnidius *à fonte miniato, qui in hoc de[]cidit mare. Alij à pluviis, quæ ex montibus, quos sol adurit, decurrunt in ma[]re hoc, ita appellatum putant.* *

Oceanus Æthiopic9. Atlanticus. Gallicus. Cantabric9. Aquitanicus.

IV. Porrò a mari Erythræo promontorioque Bonæ Spei pars altera Meridionalis Oceani incipit, versus Occasum *Ocean[us] Æthiopicus*, seu mare Æthiopicum, qua Æthiopia alluitur, ad usq[ue] ostia fluminis Nigri. Inde jam est α *Atlanticus Oceanus* (ab Atlant[e] Mauritaniæ monte, vel ejus promontorio dictus) seu mare Atlanticum, ad Hispaniæ usque promontorium β *Artabrum*, vulgò *Ca[bo] de Roca*. Hinc *Oceanus Gallicus* ad promontorium usque Galliæ Ce[l]ticæ, vulgò *le Four*: Ad idem, qua Cantabriam Hispaniæ regionem alluit, *Cantabricus* appellatur: qua Aquitaniam Galliæ provinciam *Aquitanicus*: mox *Britannicus* est, inter Britanniam & Galliam: i[n]

t[e]

ter Hiberniam & Britanniam *Hibernicus*, & ſupra Scotiam, quæ quondam Caledonia dicta, *Caledonius*, qui apud Ptolemæum mendosè eſt Deucaledonius. Ultra Britanniam, ad uſque Cimbros ſive Jutiam, Daniæ regionem, γ *Germanicus* Oceanus Germaniam lambit.

Britannic. Hibernicus. Caledoni. Germanicus.

* α Oceanus Atlanticus *inter veteris Orbis littus Occidentale, & Novi Orbis littus Orientale ſitus eſt: Vulgò quidem dicitur* Mar del Nort, Mare ſeptemtrionale; *ſed minus propriè, quum ultra Æquatorem verſus auſtrum ſe extendat. Habet ab Oriente veteris Orbis littus Occidentale, & ab Occidente Americæ littus Orientale: Verſus ſeptemtrionem coit cum Oceano hyperboreo, verſus Auſtrum cum Auſtrali. Appellatur etiam* Heſperius ab Heſpero ſtella: Mare veſpertinum *&* magnum. β Artabrum prom. *idem eſt, quod* Celticum & Nerium. *At* Capo de Rocca, *quod vulgò dicitur, eſt promontorium ad oſtium Tagi, ejusque dextrum latus.* γ Germanicus Oceanus *ad Rheni Oſtium incipit, & extenditur ad prom. Rubeas, vulgo* Nort cap. *Plin.* l. 4. c. 1.

V. Hæc igitur ſunt nomina, in quæ totus Oceanus à Veteribus diviſus, hodieque maxima ex parte ſervat. Cæterùm quum in ulteriores mundi parteis poſtmodum navigatum ſit, Oceano recens conſpecto recentia quædam impoſita ſunt vocabula, in quatuor ſcilicet partes univerſo Oceano diviſo. Quicquid aquarum inter Aſiam, Americam & Magellanicam, ſeu Auſtralem terram interfuſum eſt, Hiſpani *Mar del Zur*, id eſt, *Mare Auſtrinum*, & alio nomine *Pacificum* nominant, à fluctuum placiditate. Hinc quod inter Americam, Europam & Africam, ad uſque lineam Æquinoctialem protenditur; *Mar del Nort*, id eſt, *Septemtrionale*: ultra lineam, inter Americam, Africam & Auſtralem terram, *Mar d' Ethiopia*, hoc eſt, *Æthiopicum*: inter Africam, Aſiam atque Auſtralem, *Mar d' India*, hoc eſt, *Indicum*. Atque hæc de Oceano, quatenus oras terrarum extimas amplectitur.

Mare Auſtrinum ſeu Pacificum. Septemtrionale. Æthiopicum. Indicum.

* *Alij Geographi* Oceani parteis *præcipuas conſtituunt* quatuor: 1. Atlanticum *non extendunt ultra Æquatorem.* 2. *Hinc incipit illis* Oceanus Æthiopicus. 3. Pacificum Mare. 4. Oceanus Indicus. *Poſſunt etiam tres tantum partes conſtitui, nempe* Oceanus Atlanticus, Pacificus *&* Indicus; *ita Atlanticus latiùs extendetur.**

CAP. XI.

De magnis ſinubus Oceani.

 I. In

I.

IN gremiis autem Terræ deſcribuntur, ad noſtram continentem, quæ in Europam, Aſiam & Africam diſtinguitur, ſinus magni à veteribus quinque. Primus eſt ingens ille Plinii ſinus *Codanus*, quod Tacito Mare *Suevicum*, à Suevis olim accolis, dicitur: Idem vulgò nunc *Balticum*, & Germanico vocabulo *die Ooſt Zee*, *Mare Orientale*, inter Pomeraniam, Daniam, Suediam, Livoniam ac Pruſſiam.

Sinus Codanus.

* *Diffundit ſe hoc mare in quatuor ſinus ſecundarios; quorum duo ſunt oblongi, nempe* Botnicus *&* Finnicus; *& duo lati,* Dantiſcanus *&* Livonicus.

Sinus. Fretum. Portus.

Sinum *Gr.* κόλπον *metaphoricè ita dictum, & hinc corrupte apud Italos Golfo, maris partem curvo littore concluſam definiunt, eumque aut oblongum aut latum hiantemque faciunt.* Fretum *dicitur pars Oceani, anguſto terræ ſpatio decurrens, & duo maria connectens: Hiſpanice Eſtrecho, Italice ſtretto, Germanice* Straat *vel* Straſſe: Portus *autem pars maris littori vicina, & ſtationi navium apta. Iſtarum partium hiſtoriam ex auctore capies; rerum naturalium ex Oceano multam notitiam Kircherus in mund ſubterr. dabit Lib.* II. *c.* 14. *unde prata ſubmarina, ſylvas corallinas, uniones ſuccinum, conchas, pluraque ad ſtuporem hauries.*

II. Secundus eſt, qui medius inter Europam, Africam & Aſiam, ad paludem uſque Mæotin protenditur: Unde *maris mediterranei* vulgare nomen traxit, Latinis olim *Internum* mare dictum. Tertius dicitur, *Perſicus*, qui latere ſuo dextro Perſidem radit. * Perſicus ſinus *inter Arabiam & Perſiam decurrit ex Oceano Indico circa inſulam Ormuz, Perſiam habet ab Oriente, Arabiam ab Occidente. Siſtitur ad provinciam Chaldæa. Fluvios recipit paucos, præter* Euphratem *&* Tigrin *ante conjunctos.* * Quartus, qui littore dextro Arabiam perfundit, *Arabicus*. Hic in ſacris libris appellatur *Rubrum mare*; quia ſinus eſt maris Erythræi, ſive Rubri: hodiè etiam vulgò *Mare Roſſo*; idem *Mar di Mecca*, ab urbe natalibus Mahumetis celebri.

Mare mediterraneum, de quo cap. ſeq. Sinus Perſicus. Arabicus. Mare Rubrum.

* Arabicus ſinus *ex mari Rubro, quòd pars eſt Oceani Indici, fluit inter promontorium Arabiæ ad urbem* Aden, *& inter Africæ promontorium, atque inter Africam verſus Occidentem & Arabiam verſus Orientem decurrit: ſiſtitur ad Iſthmum Africæ, ad urbem* Suez, *ubi eſt ſtatio claſſis Turcicæ. Fluvios pauciſſimos & exiguos recipit.* *

Mare Caſpium ſeu Hyrcanum.

III. Quintus habebatur *Caſpius*, ſeu *Hyrcanus*, cui nomina à binis

binis populis accolis quæsita sunt. Hunc prisci inter sinus numerabant, quia Oceanum Scythicum ab Septemtrionibus eum recipere opinabantur; ut Indicus Arabicum & Persicum ab Austro. Herodotus tamen antiquissimus scriptor, & item Aristoteles atque Diodorus, ab hac opinione dissentientes, mare id per se esse tradiderunt, nec Oceano misceri. Hinc Ptolemæus lacum quàm mare appellare maluit, qui pedibus circuiri possit: Huic recentiores quoque adstipulantur: vulgato tamen nomine etiam nunc **mare** dicitur ***Caspium*** atque ***Hyrcanum***, vulgò ***Mar de Sala***, ab urbe apposita, & Russis accolis ***Chvvalenske more.***

* Caspium mare; *peculiare est, neq; alteri mari, nisi fortè per cryptas & vias subterraneas miscetur.**

Caspium Mare.

* *Est porrò* Sinus Californiæ, Mare Vermejo *seu* rubrum, *inter* Californiam *& Occidentale Americæ Mexicanæ litus decurrit, ab Austro versus Septemtrionem terminaturq; ad incognitam Americæ provinciam* Tatonteac *& fluvios accipit paucos. Nautæ tamen hodie asserunt*, Californiam *esse* Insulam: *quod si ita est, non erit hic aquæ tractus sinus, sed potius fretum. Deinde*, Sinus de Nanquin *inter Coream & Chinæ Tattariæq; litora decurrit ad septemtrionalia Tattariæ loca; ubi* Tenduc *regnum ponitur: sunt tamen, qui* Coream *insulam esse tradunt. Fluvios accipit paucos: exporrigitur ab Austro versus Septemtrionem. Hi sunt* sinus oblongi, *quibus plures minores addi possunt, ut* sinus ad Cambajam *&* alii. *Ex his sinus secundarios præbent mare Balticum & Mediterraneum. Sunt præterea* Septem sinus lati & hiantes. 1. Sinus Mexicanus, *seu* mare Mexicanum *ex Oceano Atlantico inter partes Americæ Septemtrionalem & Australem, quas separat, fluit ab Oriente in Occidentem. Sistitur ad Isthmum longum inter illas terras, qui impedit, ne Pacificus & Atlanticus Oceanus cöeant ab hâc parte. Fluvios recipit non paucos multasq; habet insulas veluti mare Ægæum.* 2. Sinus Gangeticus *suprà. cap. x. memoratus, vulgò* Golfo di Bengala dictus, *inter Narsingam & Malaccensem Chersonesum infunditur ex Oceano Indico ab Austro versus septemtrionem. Sistitur ad regna Indiæ, Bengalam & Pegu &c. Recipit insigneis fluvios, præter Gangem*, 3. Sinus inter Malaccam & Cambojam *non procul à Gangetico, itidem ab Austro versus septemtrionem infunditur. Sistitur ad regnum Siam & alia.* 4. Mare album *sive* Sinus Russicus, *ex Oceano Septemtrionali, inter Lappiam & extrema Russiæ litora influit versus Austrum. Terminatur partim ad Finlandiam; partim ad Moscoviæ regnum; ubi celebre & frequentatum ab Anglis & Belgis emporium* Archangelo *vulgò dictum. Fluvios recipit insigneis: Præbet parvum quendam oblongum sinum, qui ad Lappiam extenditur.* 5. Mare Lantchidolinum, *sinus est inter terræ Australis provincias* Beach & novam Guineam *ab Oceano Indico fluens; à Septemtrione versus Austrum exporrigitur: termina-*

Sinus Californiæ.

Sinus de Nanquin.

Sinus ad Cambajam.

Sinus Mexicanus.

Sinus Gangeticus.

Sinus inter Malaccam & Cambojam.

Mare Album.

Mare Lantchidolinum.

Sinus ad Terram Antonii à Diemen. Mare Hudsonii.

minatur ad incognita Terræ Australis. 6. Huic alius sinus vicinus est versus Occidentem & Terram aliam: ubi est Terra Antonii à Diemen, *quod est nomen Belgici Prætoris navalis, sub quo detecta est hæc Terra.* 7. Mare Hudsonii, *sinus est inter Novam Franciam & Canadam, aliasque Americæ septemtrionalis partes, ex Oceano septemtrionali infusus. Terminatur ad Estotinlandiam.**

CAP. XII.

De Mari Interno.

I.

Fretum Gaditanum. sive Herculeum;

OCeanum, partesque ejus, ac sinus præcipuos diximus, ex his *mare Internum*, quia omnium celeberrimum est, pluribus adhuc est dicendum. Oceanus igitur Atlanticus ab occasu Solis per *Fretum Gaditanum* irrumpens, scissis utrimque (id veteres credidere) ab Hispania *Calpe*, ab Africa *Abyla* montibus, quos *Columnas Herculis* dixere, quasi laborum ejus metas, inter Europam & Africam, Asiamque diffunditur; unde Mediterranei vulgare nomen ei quæsitum. Fretum ipsum, quod tanquam limen ejus est, cognominatur *Gaditanum*, à *Gadibus* insula celebratissima ante sita & alio nomine *Herculeum*, à fabuloso Herculis ex Africa in Hispaniam transitu. Intranti ipsum mare, à lævo latere Europa est, à dextro Africa, inter has ad imum recessum Asia.

* *Germanis hoc fretum vulgo dicitur* die Straſſe / *Belgis* de Strate, *unde eti* Straets - Vaerder, his appellatur *navis, quæ per fretum istud ad regiones quas sinus hicce alluit, videlicet ad Syriam, Italiam, Siciliam, Venetias mitti tur &c. Fauces hujus freti Livius & Nepos latitudinis tradiderunt, ubi mi nimum,* VII. *m. pass. ubi verò plurimum,* X. *m.*

Memorabilia maris medit.

Sinus hic maximus & veterum navigatione frequens momenta quatuor notatu dignissima prebet (1) *de* finubus minoribus, *quos oblongos latosque complectitur Oblongi sunt Adriaticus, Tarentinus, Thessalonicensis, Propontis, Pontus Euxinus ipse cum sinu Nigropolitano, & palus Mæotis: Lati vero seu hiantes sunt Syrtis major minorque, Tuneto & Tripoli vicina* (2) *de* multo fluminum in illud exonerantium sese confluxu, & perpetuo Ponti Euxini per Archipelagum affluxu, *quo tamen utroque nunquam intumuit, nec hodieque intumescit: Ut hinc Physici cum Kirchero de subterraneis suspicentur meatibus, per quos in mare Rubrum aliove penetret* (3) de miro, quem conficit, æstu h. e. fluxu refluxuque mirabili: *Hic enim vehementior in sinu Adriatico, freto Siculo & Tunetano portu, in cæteris autem portubus, Hispano item Gallico, Itali*

lico, Africano littore vix sensibilis deprehenditur (4) *de* Archipelago *seu parte multas per Insulas divisa, quæ facit, ut hanc denominationem in oceano Indico tres Archipelagi, nempe Maldivarum, S. Lazari, d' Ande magnon sive Andreman ab hoc uno susceperint. Sicut mare partibus rerumque proventu, ita colore variat, ut ab eo rubrum, idque duplex, unum Arabicum, Californiæ alterum; Nigrum Ponti Euxini; Album etiam duplex; viride aut Sargassium juxta Capo Verde nominent.*

Archipelagi plures.

Mare.

II. Diffunditur autem mare in varia nomina, prout regioum litoribus affunditur. α Ad Iberiam, id est, Hispaniam, dicitur *ericum* sive *Hispanicum* mare; circa Baleares Insulas, *Balearicum*: d Narbonensem Provinciam, *Gallicus* sinus: mox *Ligusticus* ad Liguam: ab eo ad Siciliam β *Tuscum mare*: quod Græci *Tyrrhenum*, atini *Inferum* vocarunt: circa Corsicam insulam *Corsicum* est mare: rca Sardiniam *Sardoum*: á Sicilia Cretam usque, *Siculum*. Inde *Creticum* ad Cyprum usque: mox *Cyprium*, ad Asiæ usque conentem. Inter Siciliam, Italiam, & Græciam, δ *Ionium* dicitur are; cujus pars ε *sinus Adriaticus*, inter Italiam & Illyricum, ab *Adria* urbe quondam sic dictus. Idem & ζ *Superum* vocatur *mare*, spectu Inferi quod est Tyrrhenum. Adriatici iterum parteis nt, *Illyricum mare*; & hujus rursum partes duæ, *Dalmaticum* ad almatiam, *Liburnicum* ad Liburniam, inter Siciliam & Adriatim sinum η *Ausonium* dicitur mare: quia hæc pars Italiæ quonm vocabatur *Ausonia*. Sed posteà omne hoc mare inter Italiam Illyricum, Græciam atque Siciliam, *Adriaticum* est dictum; quod o nomine erat *Jonium*, idem & *Siculum*.

Mare Ibericum. Balearicum. Sinus Gallicus. Ligusticus Tuscum mare seu inferum. Corsicum. Sardum. Siculum. Creticum. Cyprium Jonium. Sinus Adriaticus. Superum mare. Illyricum. Dalmaticũ. Liburnicũ. Ausonium Adriaticum

α Sardoum mare *antiquis dicebatur, quidquid à freto Gaditano ad Sardiniam porrigitur. Polybio enim Rhodanus Sardoum mare subit* lib. III. *Sed amplum istud maris spatium ex regionibus, quas alluit, varia sortitur nomina.* 1. Ibericum *appellatur ab* Ibero *fl. & ab utroq; latere Africæ & Europæ decurrit. Limites ejus describit* Ptolemæus *versus Hispaniam Charidemi prom. versus Mauritaniam ostium Malvæ fl. Stoabo tamen & Scylax ad Rhodanum fl. usque extendunt.* 2. Balearicum, *quod à Charidemo prom. ad radices Pyrenæorum producitur.* 3. Gallicum, *à Pyrenæorum radicibus ad Varum fl.* 4. Ligusticum, *quod Varo & Macra fluviis continetur, & ad oram Corsicæ procurrit, at prolatis Liguriæ finibus ad Arnum usq; fluvium fuit extensum.* 5. Sardoum *proprie* dictum *Sardiniæ litus occiduum & Mauritaniam Cæsariensem alluit* inter *Malvam & Ampsagam fluvios.*

β Tyrrhenum mare à Tyrrhenis piratis nomen accepit: Ausonium quoq; fuisse dictum Dionys. Halicarn. tradit: Plinius etiam Notium appellat: Ejus limites sunt Macra fl. & fretum Siculum. Ab aliis tamen ad Africam usq; extenditur.

γ Creticum mare continet quicquid jacet inter Tænarum Laconiæ, Scyllæum Argiæ, Cornu Arietis & Samonium promontoria Cretæ.

δ Mare istud, quod Græciam inter Italiamq; diffunditur à freto Siculo ad partem Cretæ occidentalem, olim dictum est primò Cronium: secundò Celticum: tertiò Adriaticum: quartò Ausonium: quintò Siculum: sextò Jonium. At Jonium mare propriè dictum Ptolemæus à Japygio prom. ad Garganum montem; à Lisso fl. ad Celidnum amnem, hinc ad portum Casiopen producit. Plinius limites ejus videtur statuere ab Apollonia ad Hydruntem usq;. Verum quem alij appellarunt Sinum Jonium, hic Adriaticum vocat: & quod illi dicunt mare Adriaticum, hic nominat Jonium. In hujus maris parte inferiori collocat mare Jonium & Siculum; quum alij tantum meminerint Siculi; Joniumque dividit in Siculum, & Creticum. Verùm Jonium mare latè sumtum rectè dividitur in tres partes, in Sinum Jonium seu Adriaticum; Mare Jonium propriè dictum; & Mare Ausonium seu Siculum. Illa hoc loco erant explicanda, quod res de Jonio mari aliàs est obscura.

ε Adriaticus sive Atriaticus sinus, ab Atria urbe dictus est. Terminos ejus Ptolemæus à freto Siculo ad Japygium prom. oram Siciliæ Orientalis, portum Casiopen in Epiro, ad Acheloum fl. oram Corinthiaci sinus, Peloponnesi oram occidentalem, & meridionalem Cretam usque protendit. Unde colligimus Adriaticum Ptolemæo idem esse, quod Straboni Siculum, si exigua illa ora eximatur, quæ à jugis Acrocerauniis ad Casiopen portum excurrit. Scylax initium ejus sumit à Japygio prom. & montibus Acroceraunìis: Plinius ab Hydrunte & Apollonia urbibus: Polybius: à Cocynto prom. Finem ejus Procopius ad Ravennam producit: Ptolemæus ad Tilavemptum fl. Plinius & Strabo ad Aquileiam: Mela ad Tergesten urbem. Sed mare Adriaticum pressius acceptum dividitur in tres sinus, Tarentinum, Scyllaceum, & Brutium. Idem sinus qua Italiæ affunditur, Italicum dicitur latus: qua Illyridem, Illyricum mare: ejusq; pars intima, mare Aquilejense.

Mare Superum.

ζ Mare superum sic appellatum videtur, quod Italiæ parti Boreali incumbit. Geographis enim septemtrionales terræ partes dicuntur superiores: sicut meridionales inferiores. Pleriq; superum mare ab infero per Siculum fretum dirimunt: Marcianus Capella distinguit illa per urbem Hydruntum: & Plinius per Japygium prom.

η Ausonium mare ab Ausonibus, quos tamen Strabo ad hoc mare habitasse negat, à quo alii diversum tradunt, dictum videtur: Ejus limites à Strabone afferuntur Siciliæ orientalis ora, Italiæ pars à Siculo freto ad Salentinum prom. Inde ad Cretæ promontoria & Peloponnesum producuntur. Isidorus in eo invenit Achaicum & Epiroticum mare.

III. Inter

III. Inter Peloponnesum & Achaiam *Corinthiacus est sinus.* Inter Græciam, Certam Insulam, & Asiam, α *Ægæum est mare*; quod nunc *Archipelagus*, innumeris insulis refertum. Id etiam varia ab Insulis, quas alluit, sortitur vocabula: ut ad Myrton β dicitur *Myrtoum*; ad Icariam, γ *Icarium*; ad Carpathum, δ *Carpathium*: alibi aliter. Hinc vastum mare inter Europam Asiamque angusto iterum meatu irrumpit inter terras, in magnumque sinum effunditur. Primas angustias ε *Hellespontum* vocant: qua Xerxes Rex Persarum constrato in navibus ponte duxit exercitum, Græciæ bellum inferens.

Sinus Corinthiacus. Mare Ægæum. Myrtoum. Icarium. Carpathium. Hellespontus.

* α Ægæum mare *dictum est, ut Festus ait, quòd Insulæ illius maris haud malè repræsentent gregem caprarum,* (αἴξ *enim* Capram *significat) & fluctus ad illas caprarum more lascivire videantur:* Plinius *à scopulo inter Tenum & Chium ita appellatum putat:* Eustathius *ab* Ægæone *pirata: Vel quod* Strabo *mavult, ab* Ægis Euboïcis. *Ejus maris* terminos Strabo *ad Strymonem, vel* (ut alia habet lectio) *ad Nessum fl. producit.* Ptolemæus *eos videtur extendere ad Melanem fl.* Plinius lib. V. cap. II. *mare illud à Sigæo prom. promovet ad Argenum prom. quod Chio insulæ respondet; at* lib. III. c. XI. *illud per Melanà sinum in errumpit.* Archipelagus *hoc mare pòst dictum, quùm majestas imperii tantùm in Græcia & Asia minore utcunque retineretur &* mare imperii *nominabatur. Incipit ab insulis Cythera vulgò* Cerigo, *& Creta nunc* Candia. *Nonnulli id ad prom. Janissartorum; alii ad Constantinopolin usque extendunt.*

Ægæum mare.

β Myrthon *parva insula est, quæ à Geresto Macedoniam navigantibus apparet. Alii à* Myrtilo Oenomaï *auriga, in mare illud à Pelope præcipitato, ita dictum esse volunt. Incipit à Scyllæo prom. & terminatur ad prom. Sunium Atticæ.* Pausanas *illud ad Eubœam extendit.* Plinius *tradit Myrtoum mare totam alluere Atticam: Clauditur demum mari Icario.*

γ Icarus Icarias *nomine fecit aquas* Ovid. Strabo *tamen &* Plinius *ab insula* Icaria *mare hoc appellatum volunt.* Ad ortum *terminatur Asia, unde* Solinus Asiaticum *quoque vocat.* Versus Septemtrionem Ptolemæus *mare Icarium Argeno promont. & Pyrrha urbe includit:* Strabo *verò ad Hellespontum producit.* Ad meridiem *per lineam à Gnido urbe ad Samonium prom. deductam finitur.* Ab occidente *Myrtoo clauditur mari.*

Mare Icariũ

δ Carpathium *ab insula appellatum, Rhodum usque se extendit.* Plinius *illud ab Occasu conjungit cum Cretico, & à Septemtrione cum Icario.*

Carpathium mare.

ε Hellespontus *est angustia maris, inter Sestum Leandri amore nobilem, & Abydum. Nomen habet ab* Helle, *Athamantis Thebanorum regis & Nepheles filia; quæ, quum fugeret novercam Ino unà cum Phryxo, aurei velleris arieti insidens, in mare istud decidit: Arietem interpretantur navem; & aureum vellus thesauros,*

Hellespontus. Helle. Priapus.

Hellespontiacus. Sibylla Hellespontiaca.

ros. Hellespontí angustiæ septem stadiorum intervallo Europam ab Asia dirimunt. Hellespontiacus *dictus est ab Hellesponte* Priapus. Sibylla Hellespontiaca, *in agro Trojano, vico Marpesso circa opidum Gergithium nata, Cyri floruit temporibus.*

Euripus. Propontis. Bosporus.

IV. Porrigitur inde tenuis *Euripus*, mox exspatiatur æquor, rursumque in arctum coit. Laxitas *Propontis* appellatur; ceu vestibulum Ponti: angustiæ *Bosporus* Thracius, à meatibus boum perviis; qua Darius, pater Xerxis, copias ponte transvexit.

* *Bospori hujus latitudo vix est quingentorum passuum: unde nec vocis humanæ commercium inter duos Orbes adimit. Hunc Mandrocles Samius quum stravisset ponte, corona aurea donatus est à Dario.*

Pontus Euxinus. Lacus Mæoticus, Bosporus Cimmerius. Tanais Europæ terminus.

V. Hinc vastum rursus mare α *Pontus Euxinus*, à moribus accolarum appellatus, quondam *Axenus*, longe refugientes occupat terras: magnoque litorum flexu jungitur *Mæotici* lacus ostio; quod *Bosporus* vocatur *Cimmerius*, ipse lacus β Mæotis *Tanaim* amnem, novissimum inter *Europam* Asiamque *terminum*, recipit. Atque hactenus partes interni maris dictæ sunt, quatenus Europam alluit.

Pontus. Euxinus.

α *Hoc mare* καθ' ἐξοχὴν, *ut Strabo tradit*, Pontus *dictum; quod eò qui navigabant, periti habebantur nautæ:* Axenus *appellatus, quia terra inhospita ob piratas, raras habebat stationes: Per antiphrasin* εὔξεινος, Euxinus *falso nomine dictus.* Ovid. χακίξεινος, *quia Tauri accolæ ejus hospites eò delatos Dianæ immolabant;* Aut *absq; antiphrasi, ab alienis moribus ab Jonibus eò illatis: quod* Strabo *vult. Hodiè* Nigrum mare *vulgò vocant*, quòd nebulæ ferè perpetuæ ei incumbunt. *Auctoribus etiam dicitur* Caucasium, Scythicum, Sarmaticum, Amazonium, Cimmerium, Ponticum, Tauricum, Colchicum, Phasianum. *Aquas Pontus sufficit mari Ægæo; quod colligitur, ex paleis & lignis aliisq; levioribus, quæ ex Ponto in Propontidem continue fluunt.* Ambitus Ponti *perhibetur à Polybio* XXII. *millium stadiorum.* Ammian. Marc. *addit mille stadia, &* Strabo *iterum duo millia. Tempore Constantini Copronymi Imperatoris frigore adeò concrevit* Pontus, *ut glacies existeret ad XXX. cubitos; cui nix superincidit ad XX. cubitos. Mæotis palus Veteribus* Euxini par. *habita est. Dividitur autem* Pontus *per lineam à* Cornu Arietis prom. *in Taurica Chersoneso ad* Carambin prom. *Asiæ deductam in partem occidentalem & orientalem.*

Palus Mæotis

β Palus Mæotis *ab accolis* Mæotis *sive* Mæoticis *nomen habet. Vocatur etiam* Palus Sarmatiæ, Cimmeriæ paludes, Scythica stagna, & Ponti Euxini mater. Dionysius *tradit, paludem hanc inter Tauricam Chersonesum & esti* *Tana*

Tanais ad CCC. millia passuum extendi. In circuitu, ut Polybius & Strabo *referunt, VIII. millia stad. patet. Hodiè vulgò dicitur* Mar de Zabacken *à pisce quodam, qui certis anni temporibus in eo capitur. Inter duos Bosporos, Thracium & Cimmerium, directo cursu, ut auctor est* Polybius, CIM. *passuum intersunt. Circuitu verò totius Ponti vicies semel centena quinquaginta millia, ut auctor est Varro, & fere veteres.* Nepos Cornelius CCCML. *adjicit.* Plin. Hist. Nat. lib. IV. cap. XII.

VI. Porrò ad Asiam post Ægæi nomen ***Carium*** vocatur, qua Cariam perfundit; ***Rhodium***, α circa Rhodum Insulam; ***Pamphilium*** ad Pamphiliam; ***Cilicium*** ad Ciliciam, mox ***Syrium*** sive ***Syriacum*** apud Syriam. Inter Ciliciam, Syriam & Cyprum insulam, vocatur ***Cyprium*** mare, & ***Issicus sinus***, ab *Isso* celebri Ciliciæ urbe. Ad Phœnicen ***Phœnicium*** est; ad Palæstinam ***Palæstinum***; ad Judæam ***Judaicum***; ad Ægyptum β ***Ægyptium*** sive ***Ægyptiacum***; ad Cyrenaicam regionem ***Cyrenaicum***. Hinc ad Libyam, id est, Africam, γ ***Libycum*** sive ***Africum***: ad Numidiam ***Numidicum***; ad Mauritaniam ***Mauritanicum***.

Mare Carium. Rhodium. Pamphylium. Cilicium. Syrium. Cyprium. Phœniciũ. Palæstinũ. Judaicum. Ægyptium. Cyrenaicũ. Libycum f. Africum. Numidicũ. Mauritanicum.

α *Ptolemæus* Rhodii maris *terminos facit Gnidum & Caunum in finibus Cariæ. Ceterùm* Parthenium mare, *sive* Sinus Virginis, *ob* Europam *virginem ex Phœnicia in Cretam deportatam ita appellatum, continet mare* Lycium, Pamphylium, Cilicium, Issicum sinum, mare Syriacum, Phœnicium, Ægyptium, & Jonium.

β Ægyptium *mare poëtis dicitur* Pharium; *ejus fines ab auctoribus non unis describuntur limitibus.*

γ *Mare ab Ægypto, ad fretum Gaditanum*, Libycum *vocant* Mela, Plinius, & Strabo. *Sed* Libycum propriè dictum *ab Ortu habet Ægyptum, & protrahitur ad intimam usq; Syrtim majorem: versus septemtrionem restringitur lineâ à Pachyno prom. ad frontem Arietis Cretæ deductâ.* Africum mare, *à Villa Phileni intimoq; Syrtis majoris sinu, ad Ampsagæ fl. ostia protenditur.* Ptolemæus *mare hoc dispescit* in Syrtim majorem, Syrtim minorem, & sinum Numidicum.

* *De* Fretis *quoque hic nonnihil videtur dicendum: Numerantur præcipua quindecim: ex quibus celebriora sunt sex.* 1. *est* Fretum Magellanicum *longissimi tractus; cujus longitudo ab Oriente in Occidentem* cx *milliarium: latitudo varia, modo duorum milliarium, modo unius, modo quadrantis. Conjungit Oceanum Atlanticum cum Pacifico, atque ex uno in alterum præbet transitum.* Ferdinandus Magellanus Portugallesius, *Auspiciis Caroli V. Imperatoris missus, anno à nato Christo* cIↃ IↃ XIX, 10. *Augusti Hispali solvit, post* XIV. *mensium iter hoc fretum primus invenit & navigavit.* Vascus Nunnius *tamen* de Valboa *prius, nempe anno* cIↃ IↃ XIII. *illud fretum animadvertisse dicitur; quum ad Australem regionem lustrandum isthic navigaret. Latitudo sive distantia e-*

Fretum Magellanicum

jus ab Æquatore est 52. *gr.* 30. *min. Ad septemtrionem habet* Chicam *Americæ Australis provinciam: ad Austrum jacent insulæ Terra Magellanica, &* Terra del Fuego. 2. *est* Fretum Gaditanum, Herculeum, di Gibraltar, *vulgò Germanis* die Strasse / *Belgis* de Strate, *per quod Oceanus Atlanticus transit, & sinum efficit Mediterraneum. Ejus fauces* xv. *millia passuum patent in longitudinem; quinque millia in latitudinem,* teste Plinio in prooemio lib. III. *Olim non fuisse, sed ab Oceano in terras irrumpente exstitisse, ineptè existimarunt nonnulli ex Veteribus,* 3. Fretum Danicum *vulgò* der Oresund; *item* der Sund. *Jacet inter Daniæ insulam Zeelandiam & Scandiam. Per illud Oceanus Atlanticus fluit in sinum Balticum. Latitudo est dimidii milliaris non integri, ubi minima. Huic freto adjungendum est* alterum *inter Zeelandiam & Fioniam vulgò* Funen, *insulas; Germanis* der Belt; *&* tertium *inter Fioniam & Jutiam, vulgò dictum* Mittelfahr Sund / *ab opidulo Fioniæ* Mittelfahrt. 4. Hellespontus *inter Abydum & Sestum, modo memoratus.* 5. Bosporus Thracicus, *itidem jam memoratus.* 6. Fretum Siculum, *inter Italiam & Siciliam: Ejus longitudo est* xxviii. *circiter millium passuum: Latitudo verò, ubi minimum, inter Pelorum & Cænym, quod vulgo nunc* Coda della Volpe *dicitur, mille quingentos passus, ubi plurimum, inter Italiæ promontorium & Leucopetram,* xii. *millia patet. In eo freto sunt Scylla & Charybdis. Siciliam ab Italia terræ motu avulsam; ac ita hoc fretum exstitisse, ineptè opinata quoq; est vetustas. Et hæc sunt* sex freta *celebriora; nunc sequuntur reliqua.* 7. *Magellanico freto vicinum est Fretum* le Maire, *inter Terram Australem, & insulas Magellanicas, ab Oriente in Occidentem, minus longum quam Magellanicum; per illud multò brevior via est ex Oceano Atlantico in Pacificum. Distat ab Æquatore* 54. *gr.* 30. *min.* 8. Fretum Manilhas, *inter Luconiam & Mindanao; aliasq; Philippinas insulas protensum; Dicitur esse centum leucarum, navibus periculosum, ob crebras syrtes. Extenditur ab Oriente in Occidentem: Conjungit Oceanum Pacificum cum Indico ab illa parte; etsi liberiores in vicinia sint conjunctiones.* 9. Fretum Weigatz, *per quod ex Septemtrionali mari in Tartaricum Oceanum via est, se[d] à glacie clausa tenetur. Jacet inter Novam Zemblam & Samojedam.* 10. Fre[tum] Davis, *inter Groenlandiam & Americam Septemtrionalem; sed ejus exit[us] nondum cognitus est; adeoque dubium manet, utrum fretrum sit, an sinus.* 1[1.] Fretum Glaciale *inter Novam Zemblam & Spitzbergam, seu alio nomine Te[r]ram Polarem appellandam.* 12. Fretum Forbischers, *si non ad Oceanum Paci[fi]cum, saltem ad sinum Hudsonii, viam præbet Atlantico Oceano.* 13. Fretu[m] Anian, *inter Americam Septemtrionalem & Tartariam Asiæ; per quod ex Oce[a]no Tartarico in Pacificum via esse dicitur; sed adhuc incertum est. Aliqu[i] tamen fretum esse, inter Americam septemtrionalem & Tartariam, atque etia[m] aliud inter Americam & Groenlandiam, nautæ periti colligunt ex motu & fluct[i]bus maris.* 14. Fretum sinus Persici: *Sed minus propriè ita dicitur, quia n[on] est angustior ingressus, quàm ipse sinus.* 15. *Bosporus seu* Fretum Cimmeriu[m] inter *Tauricam Chersonesum & Asiam. Plurima præterea sunt freta cùm int[er] ipsas insulas Indicas, tùm inter insulas & vicinas Continentes, ut* 1. *Inter Ceil[a]-*
nu[m]

Fretum Gaditanum.
Fretum Danicum.
Hellespontus.
Bosporus Thracicus.
Fretum Siculum.
Fretum le Maire.
Fretum Manilhas.
Fretum VVeigatz.
Fretum Davis.
Fretum Glaciale.
Fretũ Forbischers.
Fretum Anian.
Fretum sinus Persici.
Bosporus Cimmerius.
Freta alia.

num & Indiam. 2. *Inter Sumatram & Mallacam.* 3. *Inter Sumatram & Bantam &c.* *Quidam existimarunt, Fretum quoddam esse ad latus Semptemtrionale Virginiæ, ad Latitudinem* 40 *gr. per quod conjungatur Oceanus Atlanticus Pacifi, & libera via hinc in Chinam & Philippinas concedatur: Sed frustra id per Hudsonium anno* cic Ioc :x, *tentatum fuit. Et sic explicatæ sunt differentiæ partium Oceani à Terrarum situ existentes. Memoriæ causâ ex Geographia Generali Varenii hic subjungimus Tabulam, quæ continet divisionem partium Oceani. Adolescentes igitur periplum oræ maritimæ, Terrarum & Oceani tractus perlustrent memoriaque infigant; ad quam haud parum facit cognita habere littora: oræ maritimæ continentium, atque eorum conjunctionem; item partium maris connexionem & situm.*

CAP. XIII.

De navigatione Oceani.

Navigatio duplex Oceani vetus & nova.

[O]ceani navigatio duplex habebitur, una vetus alteraque nova: *Illa instar Geographiæ veteris manca, inperfecta, erronea fuit*, particularis tantummodo sive partialis & littoralis, *adeo ut nautæ littoribus inhærerent, nec in altum quacunque provehi possent: Hæc vero longe perfectior nunc extat, magisque certa*, totalis quippe ac universalis fere per pyxidem repertam nauticam & acus magneticæ beneficium, *quod Joh. Gojæ, Italo eique Amalfitano A.C.* 1302 *circiter debemus. Nam veteres nautæ interdiu conspectis Insulis, montibus & promontoriis, noctu observata Helice ac Cynosura, itemque stellis paulo proximis juvabantur: Nostri nunc indice gaudent magnetico, quo non Meridiana tantum linea, sed plaga septentrionalis etiam notatur, vel exactius, vel obliquius paulo cum declinatione, quam* Chalybochisin *vocant. Hinc ergo* universalis *pendet navigatio*, non ea simpliciter quidem aut absolute, sed secundum quid (οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατά τι) *quousque per frigoris ventorumque intemperiem aut molem glacialem oceanus adiri potuit.* Septuplex *autem hæc* circumnavigatio *accidisse legitur*:

Circumnavigatio septuplex.

I.

[O]*Ceanum Atlanticum*, qui est inter Europam, Africamque & Americam, antiqui mortales quando primum navigare cœperint, haud facile dictu est. Notam fuisse Ægyptiis Græcis[qu]e terram *Americam*, eoque *Carthaginenses* navigasse, pòst suo loco [ost]endam; Nostra atque avorum nostrorum memoria *omnis Terræ [orb]is* jam aliquoties *circumnavigatus* est. Medio mundi sæculo, quum [P]*acis Romanæque* una tantum continens, quam Europæ, Africæ Asiæ-

America veteribus cognita.

Orbis Terræ circumnavigatus.

Asiæque nominibus distinxerant, cognita fuerit, de hujus circum-navigatione narrat *Plinius lib.* II. *LXIX. à Gadibus Columnisque Herculis* Hispaniæ & Galliarum circuitu *totum* sua ætate navigatum fuisse *occidentem, septentrionalem* autem *Oceanum* majore ex parte navigatum auspiciis *divi Augusti*, *Germaniam* classe circumvectâ usque ad *Cimbrorum promontorium*, & inde immenso mari prospectu aut fama cognito, ad *Scythicam plagam*, & humore nimio rigentia loca: quod *Tiberii* ductum factum, *Vellei libro secundo* prospicitur. Idem *Plinius* eodem loco auctor est, *Alexandri Magni* victorias majorem partem *meridionalis orientalisque Oceani* perlustrasse, usque in *Arabicum sinum* in quo etiam posteà res gerente *C. Cæsare*, Augusti filio, a signa navium ex Hispaniensibus naufragiis fuissent agnita. Carthaginis verò potentia florente, *Hannonem* circumvectum à *Gadibus ad finem Arabiæ*, navigationem eam prodidisse scripto: sicut ad extera Europæ noscenda missum eodem tempore *Himilconem*. Præterea *Nepos Cornelius* auctor est apud eundem Plinium, *Eudoxum* quendam sua ætate, quum Lathyrum Ægypti Regem fugeret, *Arabico sinu* egressum *Gadeis* usque pervectum, multoque ante eum *Cælius Antipater* ibidem affirmat, vidisse se, qui navigasset *ex Hispania in Æthiopiam* commercii gratia. Idem *Nepos* eodem loco apud *Plinium* de septemtrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, Galliæ Proconsuli *Indos à Rege Suevorum dono datos*, qui ex India commercii causa navigantes, tempestatibus essent in Germaniam abrepti. Hodie tamen ea navigatio sæpius ab *Hollandis Anglisque* tentata, nunquam perfici potuit; perpetua glacie & diuturnis tenebris obsistentibus. Illa quæ â Plinio narrantur, si vera sint; jam totus hic noster Orbis circumnavigatus fuit.

Navigatus Occidens & Septemtrio,

Navigatio Oceani Orientalis & Meridionalis.

Hannonis navigatio.

Et Himilconis.

Eudoxi Navigatio in Æthiopiam

a *Hic Cajus erat filius adoptivus Augusti, ejusdemque ex Julia filia & Agripp[...] nepos. Sueton. in Aug.* C. XVI.

Meminit præterea S. Scriptura navigationum in Ophir *Regum Salomonis, Hiran[...] Josaphat. Job. quoque, qui juxta Arabiam habitasse scribitur, mentionem faci[...]* auri Ophiriani: *Unde perspicuum esse potest, navigationes in* Ophir *tùm tempo[...]ris fuisse cognitas. De navigatione ex Ægypto in Indiam D. Hieronymus cu[...] Strabone prodidêre; dum memorant habitacula & frequentia navalia fuisse, qu[...] loco posteà in Ægypto de suo nomine Alexandriam condidit Alexander. Commer[...]cia deinde aucta fuisse testatur Plinius; & itineris illius in Indiam rationem descr[...]bit lib.* VI. *cap.* XXIII. *Pius etiam Pontifex Asiam describens ait, in Othonis Im[...] pera*

Tellus *dividitur in* Terras *&* Aquam. Aqva *dividitur in* Fluvios, Lacûs, Paludes, *&* Mare continuũ. *Mare autem per Terras distingvitur in hasce differentias tres:*

- 1. Oceanum, *cujus sunt Partes primariæ quatuor:*
  - Atlanticus Oceanus, Mare del Nort, *cum* Æthiopicô *inter* Europam *&* Africam *ab unô latere, ab alterâ* Americam *interfluens, varia sortitur nomina secundum parteis:*
    - Britannicus,
    - Gallicus,
    - Æthiopicus,
    - Germanicus, *&c.*
  - Mare Pacificum, *sive* Mar del Zur, *inter* Asiæ *extrema,* Indicasque *Insulas, &* Americæ *occidentale Littus.*
  - Mare Septentrionale *circa Terram* septentrionalem
    - Oceanus glacialis,
    - Tartaricus,
    - *Hyperboreus, &c.*
  - Mare Auſtrale *circa* Magellanicam, *cujus pars Mare* Indicum.
- 2. Sinûs, *qui sunt vel*
  - Oblongi, *quorum numerô sex, suntq;*
    - 1. Mare Mediterraneum *ejus partes sunt*
      - *Mare* Ibericum, Liguſticum, Siculum, Creticum, Jonicum, *&c.*
      - *Sinus secundarii multi*
        - Adriaticus,
        - Pontus Euxinus,
        - Corinthiacus, *&c.*
    - 2. Mare Balticum, *unde Sinus secundarii,*
      - Livonicus,
      - Botnicus,
      - Finnicus,
      - Dantiſcanus.
    - 3. Sinus Arabicus *inter* Africam *&* Arabiam,
    - 4. Sinus Perſicus *inter* Arabiam *&* Perſiam,
    - 5. Sinus Calforniæ, *inter* Calforniam *&* novam Granadam.
    - 6. Sinus Coreenſis, *inter* Coream, *& ultima* Tartariæ Chinæque *littora. Errore licet detectô, ex errore inditum nomen* ſinus *manet, quòd* Coréa *Peninsula credebatur.*
  - Lati, *seu* Hiantes, *quorum sunt Septem. Hi carent* Fretis.
    - 1. Sinus Mexicanus *inter* Americam Septentrionalem *&* Meridionalem,
    - 2. Sinus Gangeticus, *sive* Golfo di Bengala, *inter* Indoſtanis *&* Malaccæ Littora,
    - 3. Sinus *inter* Malaccam *&* Cambojam,
    - 4. Mare Album *à* Septentrionali Oceano *inter* Lappiam *& extremam* Moſcoviæ,
    - 5. Mare Landchidol, *inter* Beach *& novam* Guineam *Terra* Magellanicæ,
    - 6. *Alius* Sinus *huic vicinus ad Terram* Antonii à Diemen.
    - 7. Mare Hudſonii *inter Novam* Franciam *&* Canadam *ex* ſeptentrionali Oceano *ortum.*
- 3. Freta.
  - Magellanicum, *omnium fretorum longissimum,*
  - Fretum le Maire, Magellanico *vicinum,*
  - Fretum Waigatz, *quô ex* Septentrionali Oceanô *in* Tartaricum *itur.*
  - Fretum Anian, *quô ex* Tartaricô *in* Pacificum; *sed hodiè illud negant.*
  - Fretum Davis *&* Forbiſchers, *quibus ex* Atlantico *in* Tartaricum, *vel* Pacificum Oceanum *pervenitur.*
  - Fretum Novæ Zemblæ, *quô ex* Hyperboreo *&* glaciali Oceanô *in* Tartaricum *via esset, nisi glacies obstaret.*
  - Fretum Gaditanum, *quô ex* Oceanô Atlanticô *in* Mare mediterraneum *via est.*
  - Fretum Danicum, der Sund / *quô in* Mare Balticum *via est.*
  - Fauces Arabici Maris, *quibus in* Sinum Arabicum *navigatur:*
  - Fauces Perſici Maris, *quibus in* Perſicum.
  - Helleſpontus, Boſporus *Thracicus & Cimmerius.*
  - Fretum Siculum.
  - Fretum Manilha, *inter* Luconiam *&* Mindanao *protensum.*
  - *Plurima porrò sunt* Freta *inter* Inſulas Indicas.
- *De* Mari Caſpiô *an peculiare sit, vel an ad latos sinûs* Oceani, *cujus sit subterranea via, referendum, dubium est.* *

honis Im-
pera-

peratoris Teutonici vita legi Indicam navem unà cum Indicis mercatoribus in Germanico litore fuisse deprehensam, ibique ventorum vi ex Oriente propulsam constitisse. Veneti per Mare mediterraneum Alexandriam Ægypti navigiis delati, & hinc, aliquo terræ spatio emenso, per sinum Arabicum in Indiam Orientalem superioribus temporibus profecti, & inde eodem itinere reversi aromata & pretiosissimas merces, easque recentes minusq; corruptas, propter itineris illius compendium, inde in omnes totius orbis Christiani partes divendebant. Sed Lusitani posteà aliâ viâ, quæ in Indiam duceret Orientalem, repertâ, circumnavigatâ omni Africâ, ad Sinas usque transierunt. Vascus de Gama Portugallensis *an.* C. 1489. *prom. bonæ spei primus circumnavigavit, Calecutum usque pervenit, & inter illud in Moluccas insulas patefecit. Deinceps secuti sunt Belgæ & Angli: Atque ex eo tempore non solum in Ægypto, verum etiam Venetorum vectigali valdè afflicti fuere. Hinc Ægyptiorum Sultanus, paulò antequam Ægyptus in potestatem Turcarum deveniret, quum de vectigalibus quotidie multum diminui animadverteret, adeò tulit iniquè, ut missa legatione ad Julium Pontificem atrocia Christianis omnibus sit interminitatus, nisi efficiat, ut Lusitani navigationem istam in Orientalem Indiam intermittant. Verùm antiquis temporibus hanc navigationem non fuisse incognitam*, etiam C. Julius Solinus *testatur, qui tradit, totum meridiei æquor ab India usq; in Hispaniam fuisse navigatum: idq; probat Jubæ Regis testimonio.* Christophorus Columbus Genuensis *incredibili ausu Oceanum anno à nato Christo* CIↃ CCCCXCII *ingressus, insulas Americæ, primùm Hispaniolam, deinde Cubam & Jamaicam primus invenit. Deinde anno* CIↃ CCCCXCVII Americus Vesputius Florentinus *Emanuelis Portugalliæ Regis auspiciis profectus Terram continentem, quæ ab ipso America dicta est, primus ex Europæis detexit, & ingressus est. Postea anno* CIↃ IↃXIX, 10. *Augusti* Ferdinandus Magellanus Portugallensis *auspiciis Caroli V. Hispali solvens post* XIV *mensium navigationem reperit fretum* Magellanicum *ab ipso dictum, illudque spatio dierum* XXII *navigavit: Sed paulò pòst in insula Massan seu Mathan à Barbaris in pugna occisus est. Illius in eo munere successor* Jacobus Serranus *in insula Sebuth ejus loci regulo nefariè proditus, nullo modo à comitibus suis potuit liberari. Dux itineris deinde allectus est* Sebastianus de Cano, *qui iter istud confecit, & navem* Victoriam, *hoc enim erat ei nomen, post trium annorum & unius mensis iter Hispalin reduxit, universum Terrarum Orbem emensus. Et hæc prima est post hominum memoriam Orbis circumnavigatio. Idem deinde alij quoque ausi sunt:* Franciscus Dracus Anglus, Thomas Candisch Anglus, Olivier de Nord, Sebaldus à Werdt, Georgius Spilberg, Jacobus le Maire. *Terram verò Australem lustravit* Petrus Ferdinandus de Quier; *ut ipse testatur in epistola ad Regem Hispaniæ, Navigatio ad Sinas & Insulas Philippinas per septemtrionalem Americæ partem ab Anglis aliquoties est tentata.* Martinus Forbisher *sinum exiguum detexit, quem putarat esse fretum; vulgò appellatur* Forbishers Straet. *Anno C.* 1585. Davisius *quidam majus invenit fretum, & duobus annis sequentibus ejus exitum frustra quæsivit; Fretum istud ab illo nomen accepit, vocaturque* Fretum Davis. *Ejus cœptis institit* Baffinius, *ingen-*

gentemq; reperit sinum, qui Baffins Bay *vulgò dicitur. Sub finem seculi praeceden ris* Hudsonius *idem tentavit iter: & quod* Davisius & Baffinius *eo viderentur er rasse, quòd navigationes suas nimium flexissent in septemtrionem, ille contra me ridiem versus contendit, & per fretum à se inventum, (unde eidem nomen imposi tum,* Fretumque Hudsonii *vocatur) in vastum pervenit pelagus, adeò ut con ceperit spem circumnavigandi Americam: Sed à perfidis suis sociis in cymbam nefarie expositus, & desertus est. Anno C.* 1631. Jamesius *navarchus quidam e Thomas Jacobus sinum* James *cum insulis quibusdam detexerunt: Hunc sinum post ingressus* Thomas Buttonius, *portum invenit commodum, quem* Nelson *appellavit, ejusdemque sinus recessui occidentali suum imposuit nomen, vocavitqu* Buttons Bay *i. e.* sinum Buttonii: *Ex reciprocatione hujus freti colligebat* Tho mas *iste, hâc iter patêre ad Sinas. Sed naturae miraculis, quae ibidem deprehen derat, contentus recessit, terramque illam Australem nominavit* Valliam me ridionalem, *oramque maritimam septemtrionalem cum regione ista,* Valliam se ptemtrionalem. *Caeterùm navigationes cùm in Americam, tùm in Indiam Orientalem hodiè sunt frequentes.*

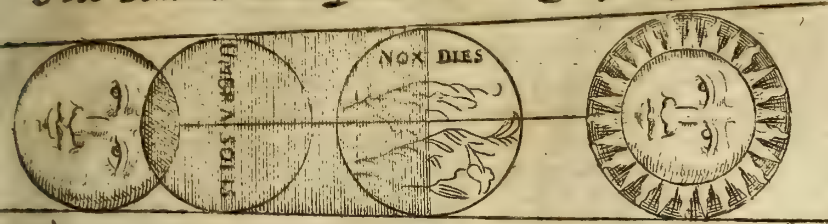
Circumnavigatio maris septuplex (de qua mentionem fecimus) eaq; nova sic contigit.

Prima *auspicio Emanuelis, Portugallici regis, per Ferd. Magellanum navi, cui Vi ctoriae nomen erat, usum Anno* 1520. *intra* 1124 *dies:* Secunda *auspicio Elisabeth Anglicae reginae, per Franc. Dracum A.* 1577 *intra* 1056 *dies:* Tertia *per Thom. Candisch Anglum A.* 1586 *intra* 777 *dies:* Quarta *per Simon. Cardesium Rote rodamum A* 1597; Quinta *per Olivier. de Nord Batavum A.* 1598 *intra* 107 *dies:* Sexta *per VVilhelm. Cornel. Schouten & Jacob. de Maire A.* 1615 *intr* 749 *dies:* Septima *per Jacob. Eremitam & Joh. Hugenium Hollandos duab navibus A.* 1623 *intra* 802. *dies. Interim ut superius argumentum persequar quod coepi, particularem sive partialem per littora lecta navigationem Tyriis Carthaginensibus, Graecis & Romanis veteribus nemo detrahet: Qualem à Plin memoratam ex rebus Caesarum & Alexandri Macedonis noster auctor repeti Periplus autem Hannonius exiguam apud priscos fidem invenit, deq; suspecti rebus proverbio locum dedit: Vid. Voss. in hist. Graec. Lib. IV. Navigatio ite Eudoxi Cyziceni tota, quam Heraclides Ponticus & Corn. Nepos prodiderun à Strabone, gravissimo auctore, tanquam fabula inepta exploditur Lib.* 11. *Qui ni explodamus Indos ab rege Svevico ad Q. Metellum Celerem dono missos, tempestatibus ad mare Germanicum abreptos? Ophiraea etiam Salomonis p mare diuturna excursio quin littoralis fuerit, nullum est dubium, si Ophiram Chersoneso aurea, Taprobana aut Malacca colloces. Nec alia ex Aegypto ad I dias per Oceanum navigatio patere potuit, si qua unquam patuit, de qua Stra & Hieronymus contestantur. Nulla vero navis Indica ad littus Germanicu per tempestatem propulsio valebit, nisi naturae ac veritati historicae vim facia Vetusta nempe oceani navigatio justis limitibus coërcenda est, ne fidem illa exc dat, neve fabulosis peccet narratiunculis. Confer Casp. Varerij Comment.*

Veterum particularis.

Ophira

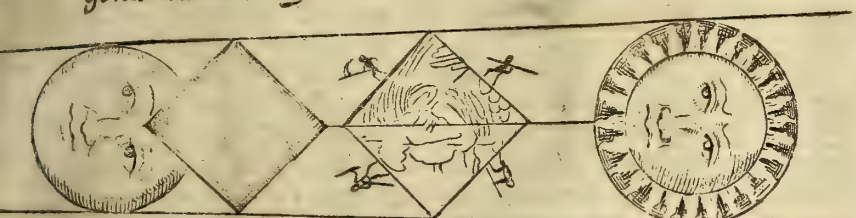
Hoc Schema demonstrat terram esse globosam.

Si terra esset trigona, umbra quoque triangulari figuræ in eclipsi Lunari appareret.

Si terra esset tetragona, umbra quoque tetragonæ haberet formam.

Si terra hexagonæ esset figuræ, eius quoque umbra in defectu Lunari hexagona appareret, quæ tamen rotunda cernitur.

Ophira, ubi ad veterum navigationem multa invenies Bochard. Geogr. sac. Lib. II. c. 27.

CAP. XIV.

Summa totius Orbis divisio.

* Terra, *quam à* terendo, *quod superiora ejus pedibus terantur, dictam volunt, una cum aquâ constituit Globum; cujus* rotunditas *constat partim ex eclipsibus lunaribus; quæ cùm perpetuò rotundæ sint, manifestè ostendunt, corpus illud, cujus occasione nascuntur, seu à cujus umbrâ efficiuntur, sphæricam habere figuram: partim quia non tantum accedentibus versus alterutrum polorum, stellæ circumpolares magis elevantur, & ab Horizonte vertici adpropinquant; recedentibus verò descendunt & merguntur. Sed & proficiscentibus versus ortum, sidera citius oriuntur occiduntq; versus occasum autem ambulantibus idem serius obvenit; Vel quod eodem recidit, dies sunt longiores illi, qui versus Occasum iter facit, quàm qui versus Ortum; ita ut qui annuo spatio circumiret orbem, tendendo versus Occasum, integrum diem in itinere amissurus sit; versus Ortum autem superabundaturus uno die. Quæ omnia fieri non possent, si plana esset maris & Terræ superficies: Tùm enim sol & reliqua sidera omnibus terræ incolis unà orirentur & occiderent: quod tamen aliter fieri observamus. Intelligimus autem figuram sphæricam non quidem exactissimam & geometricè perfectam; quia montibus, & vallibus exasperata passim est terra, fluvii etiam & maria litoribus suis humiliora sunt &c. sed secundum vulgatam loquendi consuetudinem, quà non attendimus quæ exigua sunt & parvi momenti. Pilam enim palmariam rotundam appellamus, licet ex suturis, aut ex frequenti ad parietem allisione inæqualitatem aliquam contraxerit. Cæterùm* Terræ *superficies aquis exstans dividitur in partes* grandes *seu principales: &* parvas *seu minus principales.* Grandis *communiter* Continens *appellatur, vel quia longè lateq; continuata est; vel quia minores ei accensentur, quas veluti comprehendit & continet.* Parva *est vel* Insula, *id est Terræ portio undiq; mari cincta, vel* Peninsula, *quæ pene ambitur Mari; annectitur tamen Continenti, exiguæ cujusdam portiunculæ interventu, quæ* Isthmus *dicitur.* Promontorium *est mons in mare decurrens.*

[Terræ rotunditas probatur.] [Terra] [Continens.] [Insula.] [Peninsula.] [Isthmus.] [Promontorium.]

I.

DE aquis, id est, de Oceano ejusque partibus, hactenus in compendio dixisse sufficiat, nunc terras exponamus. Totus igitur terrarum Orbis in *treis* potissimum *parteis*, sive in *tres Insulas magnas*, ...nas Oceanus circumfluus efficit, divisus est: Quarum *prima* est quam ...os incolimus; altera *America*; tertia *Magellanica*: eadem *terra Australis Incognita* vocitata; quia præter litora, nihildum à nobis cognitum ...t. Ex his tribus Insulis, sive eas treis continenteis appellare libe..., primo loco eam explicabimus, quam nos incolimus, ut quæ nobis ...atria est; quamque jam dudum cognitam plurima ex parte habemus.

[Divisio Terræ.] [Divisio terræ in tres insulas.]

mus. Hæc quibus Oceani nominibus cingatur, ſupra memoratum eſt.

Europa. Aſia. Africa.

II. De cætero & ipſa in treis potiſſimum omni ævo diviſa fuit parteis; quarum nomina, *Europa*, *Aſia* & *Africa*. Hancque diviſionem à numero filiorum *Noachi* habere putatur: *Schemo* obveniſſe Aſiam; *Chamo* Africam; *Japheto* Europam. Qvanquam primi earum limites, pro imperiorum, quæ exorta ſunt, ratione, vel etiam Geographorum lubitu, mutati fuerunt; ita ut nonnulli Chami Japhetique partes Schemi poſteris acceſſerint.

* D. Hieronymus lib. Hebr. Quæſt. *de ſeptem filiis Japhet, qui* Gen. X. v. 2, 3, 4. *numeratur, tradit, quod poſſederint Aſiam ab Amano & Tauro Syriæ Cœles & Ciliciæ montibus, usq; ad fluvium Tanaim: in Europa verò usq; ad Gadira nomina locis & gentibus relinquentes, è quibus poſtea immutata plurima.*

Diviſio orbis in duas parteis.

III. Nec quidem poſteriores mortales, qui circa medium mundi ſeculum fuere, uno eodemque modo eas diviſere. Alii quippe *duas* tantum ejus conſtituerunt *partes*; idque bifariam: quidam *Aſiam* atque *Europam*, *Africam* ſub hujus nomine comprehendentes, tanquam partem, ſciſſis utrimque (id crediderunt) *Calpe* & *Abyla* montibus, freto divulſam: alii itidem *duas* à freto Gaditano ad Tanaim amnem, hinc *Europam*, inde *Aſiam*, ſub qua *Africam* etiam intellexerunt.

Diviſio Orbis in 4. partes. Alia diviſio In tres parteis.

IV. Alii rurſus *in IV. partes* diſtribuerunt; *Europam*, *Aſiam*, *Ægyptum* & *Africam*. Hinc alii poſteà, qui treis ejus parteis poſuere, Europam, Aſiam & Africam, Aſiæ *Ægyptum* tribuerunt; quamvis minus commodè minuſque ritè Nilum terminum inter Aſiam Africamque ſtatuentes: qua ratione pars altera Ægypti Africæ, altera Aſiæ acceſſit. Novisſimi *ſinum Arabicum terminum* inter Aſiam & Africam ponentes, Ægyptum Africæ adjecerunt. Atque hæ quidem univerſi orbis variæ partitiones atque limites diſertè apud veteres auctores pasſim exſtant.

Terra continens. i. e. continua vel contigua vocatur ea, quæ ſuis partibus tota cohæret, easq; ſolidas aut firmas continet: Hinc terra etiam firma Germ. Das Fuß-feſte Land *per* ſuas partes majores pariter atque minores *dividitur: Illas Geographi duas, tres, quatuor, ſex pro ſuo quisq; ſenſu connumerant: Has Inſula, Cherſoneſo ſive Peninſula, Iſthmo & promontorio concludunt. Si qui tres ſolum partes à tribus Noachi filiis, & diviſis inter eos ſedibus arceſſunt, hos in tanta antiquitate, obſcuroq; negotio ſcriptores ἀξιόπιστοι, Joſephus etiam in Judaicis Antiquitat. Lib. I. refellunt Vid. Ricciolus in Geogr. Reformat. Lib. I.*

ſex

Sex vero partes in orbe antiquo & novo alii accuratius tenent, Asiam nempe Africam, Europam, Americam, Terram polarem arcticum, Terramq; polarem antarcticam sive australem: Omnes tamen rotundas faciunt, totiq; globo terraquaëreo figuram sphæricam sive circularem, non exactam adeo, sed grano piperino similem aut æqualem vendicant, rationibus moti tam astronomicis quam geographicis. Erratum igitur fuit inter veteres novosq; scriptores, qui conicam, planam, aliamve disco, scaphio, columnæ similem, aut ovalem penitus terræ figuram attribuunt: Hanc ultimam duo Angli Joh. Childrey in Britannia, quam scripsit Baconica, & Th. Burnettius in Theoria telluris sacra comprobant. Plura quæ ad certam globi terrestris magnitudinem, figuram, dimensionem, constructionem, usum, quæq; ad chartas geographicas sive Mappas copiosius possent addi, consulto præteribimus, neq; loco huic commenta adsuemus astromomica.

Terræ figura vera falsaque.

V. De *termino* autem *inter Europam Asiamque* obscurior ac minùs certa est traditio. Nam qui *Tanaim* flumen statuerunt; fontem ejus per summum errorem in Riphæis montibus, haud procul Oceano Sarmatico posuerunt, qua *Petzora* eos perrumpit amnis. Alii verò, qui *Isthmum*, qui est inter Ponticum Caspiumque maria, pro fine constituerunt; his persuasum fuit, Caspium mare esse sinum Oceani septemtrionalis, eâ regione, quâ Obii amnis immensum est ostium, irrumpentem. Nam omne litus, quod est sub septemtrionibus ab occasu in ortum versus ad Obii usque ostium, ad Sarmatiam pertinet: Sarmatia autem pars est Europæ. Itaque *verum certumque terminum inter Europam Asiamque uti habeas, statue post mare Ægæum, Hellespontum, Propontidem, Bosporum Thracium, Pontum Euxinum, Bosporum Cimmerium, lacum Mæotin, Tanais fluenta*, donec adverso amne ad flexum ejus pervenias, apud *Tujam* opidum: inde lineam duc ad proximam *Obii* fluminis ripam: hinc pone ipsum flumen *Obium ad Oceanum* usque.

Europæ Asiæque limites.

* *His addi potest* Terra Polaris septemtrionalis, *quæ putatur undique mari & fretis cingi.* De *Universi Orbis variis partitionibus, veroque inter Europam & Asiam termino, plura cognoscere licebit ex ipsius Cluverii lib. I. de Germ.* c. I. *Memoriæ causâ ex Varenii Georg. Gen. adjicimus Tabulam, quæ divisionem partium Terræ continet.* *

Terra Polaris Septemtrionalis cum Grœnlandia.

I. Ad finem hujus libri primi addere placuit nonnulla, quæ ad reliquas Globi partes & figuras, ipsasque Tabulas Geographicas declarandas, faciunt.

Præter Sphæræ circulos, suprà explicatos, hæc porrò sunt notanda.

I. Alveus Globi *sustinetur* basi *seu* pedamento, *quod interdum additam habet* Pyxidem nauticam, *vulgò* Compassum *vocant, Vitruvio* Amussium *dicitur, cujus*

cujus beneficio Globus ad mundi plagas dirigitur, & linea meridiana invenitur. Si verò illa defuerit, alia poterit adhiberi pyxis, eaque ad partem Austrinam sub Meridiano collocari, ad dirigendum Globum versus quatuor mundi plagas, ut Horizon respondeat Horizonti mundi; Meridianus Meridiano, cæterique circuli in Globo cœli circulis. 2. *In media basi exstat pedunculus ligneus crenâ incisus, ut per eam Meridianus, Globusque pariter attolli ac deprimi possit ad diversas elevationes poli.* 3. *Quatuor pedamenti columellis incumbit* Capitulum Alvei cyclicum ligneum, *quod vocatur* Horizon. *Ejus latus superius diversimode distributum est: Interior & Globo proximus limbus in quatuor quadrantes divisus est, secundum quatuor mundi angulos, Meridiem, Septemtrionem, Orientem & Occidentem: & horum quilibet rursus distinguitur in 90. partes æquales, ut ita tota circumferentia, sicut circuli reliqui, comprehendat 360. gradus. In eodem limbo duæ reperiuntur crenæ, per quas Meridianus secundum directam septemtrionis & meridiei extensionem ad eam usque profunditatem descendit, ut unà Meridiani Globique medium præcisè exstet supra planum Horizontis, alterum infra illud lateat. Illud nobis hemisphærium cœli conspicuum repræsentat, hoc non conspicuum. Hunc limbum proximè contingens habens* XII. *signa cum Planetis signo propriis: quodlibet signum in gradus 30. distribuitur, qui suis spatiolis & numeris in intimâ orâ hujus circuli descripti sunt. Inde porrò sequitur* Calendarium *non saltem* Julianum *seu* antiquum; *sed &* Gregorianum *seu* novum *decem diebus illud præcedens; quin & nonnunquam* Scaligerianum, *cum nominibus mensium & festorum. Menses in varios divisi sunt dies, adjunctis primis septem literis Alphabeti Romani, in distinctionem dierum hebdomadis, per diversitatem literæ Dominicalis: In quibusdam etiam Globis additus reperitur* Numerus Aureus. *Exterior demum ora habet 32. ventorum nomina, pro differentia plagarum mundi, & usu nautico.* 4. *Meridiano æneo infixus est* Circulus Horarius, *superiori suo plano in 24. horas, pro ratione diei naturalis, distributus. Habet igitur horam duodecimam duplicatam; quarum altera indicat meridiem; altera mediam noctem: hinc sectio utriusque horæ* XII. *tam diurnæ, quam nocturnæ Meridiano incumbit. Centrum hujus circuli est Mundi Axis, cujus extremitati index adplicatus est æreus, qui cuspide sua, quoties Globus convertitur, una per circulum horarium movetur, & horas ostendit. Porrò Meridiano in Zenith seu polo Horizontis annectitur per cochleam* Circulus verticalis, Quarta *seu* Quadrans *altitudinis etiam dictus, ex ære factus habens 90. gradus, sive quartam Circuli partem, & ita adornatus, ut à puncto verticis seu Zenith secundum Globi gibbositatem demissus in omnes Horizontis partes moveri & circumduci queat. Nonaginta isti gradus ita inscripti sunt huic arcui, ut numeri ab horizonte incipiant, & sursum versus Zenith adscendant: Interdum Globo cœlesti in sectionibus Meridiani & Horizontis affigitur* Semicirculus positionis, *qui ad certam elevationem constitutus refert initia* XII. *domorum cœlestium, quas Astrologi distinguere solent per sex Circulos positionum.*

Pedunculus

Horizontis limbi.

Circulus Horarius.

Circulus Verticalis seu Quadrans Altitudinis.

Semicirculus positionis.

Interiorem Sphæram I. *in duas æquales partes dividit* Æquator, *mensura prima seu quo-*

quotidiani & communis ab ortu in occasum motus, qui nihil aliud est, quam Æquinoctialis peripheriæ tam æqualis conversio, ut singulis horis XV. *gradus promoveantur, & toties una hora sit absoluta, quoties* XV. *gradus Æquator confecerit. Ejus situm in cœlo nobis imaginamur, vel quum mediam in cingulo Orionis stellam observamus, & ejusdem circumvolutionem ab ortu versus occasum simul notamus: Vel quum tempore æquinoctii motum Solis ab ortu in occasum attendimus: Ejus enim vestigia Æquatoris situm super Horizontem tum ostendunt.* 2. *Dividitur Æquator, ut circuli alij, in* 360. *gradus: & per quemlibet gradum aut re ipsa imaginatione ducitur semicirculus ab uno polo ad alterum. Hi semicirculi dicuntur* Meridiani *seu* Circuli Longitudinis in terra. *Ex his* primus *est initium reliquorum pingendorum & numerandorum; & primus ille, ut reliqui, dimidius, non integer pingitur, insignitus areolis coloratis, per quas ejus gradus distinguuntur. Continet* 90. *gr. ab Æquatore ad Polum Arcticum; & totidem ad Antarcticum. Meridiani primi locus supra ad Cap.* VII. *f.* III. *indicatus est.* 3. *Per Meridiani gradus singulos ab Æquatore versus utrumque Polum deduci possunt* 90. Paralleli *seu* Circuli Latitudinis*: Verùm ne loca in Globo per multitudinem circulorum nimium obscurentur, vulgò tam Meridiani quam Paralleli tantum describuntur per decimum quemque gradum Æquatoris & Meridiani.* 4. *Æquatorem in duobus punctis oppositis intersecat circulus obliquus.* Zodiacus *dictus; Unus semicirculus Zodiaci flectitur ab Æquatore versus septemtrionem; alter versus austrum. Distinguitur Zodiacus, uti Æquator, in* 360. *areolas diversi coloris, per quas gradus denotantur; duciturque ab ortu in occasum.* Zodiacus *&* Ecliptica *in eo conveniunt, quod eundem habent axem eosdemque polos: & in eo tantùm differunt, quòd* Ecliptica *sit circulus in medio Zodiaci sine latitudine;* Zodiacus *autem sit circulus seu* Zona *potius, latitudinem habens* XX. *ferme graduum. Sed quoniam in Globo latitudine Zodiaci ad* XX. *gradus determinatâ non indigemus, sola in eo pingitur Ecliptica. Polos Eclipticæ sustinet* Colurus Solstitiorum *in Circulis polaribus. Porrò ab uno polo Zodiaci ad alterum duodecim in Globo cœlesti describuntur Semicirculi, per initia singulorum* Dodecatemoriorum, *& efficiunt* sex circulos maximos. Primus *transit per principia Arietis & Libræ, ostendens initia longitudinis Signorum:* Secundus *per initia Tauri & Scorpij; atque ita porrò reliqui distribuunt superficiem Globi in duodecim partes æquales; quæ latissimæ sunt in Ecliptica, versùs polos autem Zodiaci paulatim imminuuntur, ac tandem in ipsis Zodiaci polis concurrunt. Cujuslibet partis spatium nomen habet à signo, inter utrumque semicirculum in Ecliptica comprehenso. E. g. superficies inter duos semicirculos per initia Arietis & Tauri ductos, comprehendens signum Arietis in Ecliptica, dicitur* Signum Arietis; *omnesque stellæ & Planetæ, aut alia cœli puncta, inter duos illos semicirculos, ex utraque Eclipticæ parte usque ad polos, comprehensa dicuntur esse in signo Arietis; atque ita porrò in cæteris. Et hi in* Globo cœlesti *sunt* Circuli longitudinum. *At* Circuli latitudinum, *qui ostendunt latitudinem seu distantiam stellæ ab Eclipticâ, sunt Zodiaco paralleli, & transversim per Circulos longitudinum ducuntur, sed non expresse pinguntur in Globo, ne stellæ vel alij circuli obscurentur.* 5. *Ex* Circulis

Mi-

Meridiani seu Circuli longitudinis.

Paralleli seu Circuli Latitudinis.

Zodiacus & Ecliptica.

Circuli Longitudinis.

Circuli Latitudinũ.

Minoribus *duo* Polares *&* *duo* Tropici *rubris solent pingi lineis, & cum ali* *qua latitudine, licet nullam habeant.* *Reliqui videlicet* Paralleli, *nigris linei* *tantum notantur. Hactenus de pictura Circulorum; jam sequitur locorum pictur.*

Loca in Globo picta sunt, Regiones, Gentes, Insulæ, Maria, Flumina, Sylvæ, Monte. *Urbes.* Regiones *diversæ diversis coloribus à se invicem distinguuntur; earumq; li* *mites notantur multis punctis* Insulæ *desertæ, & quæ arena magis sunt quam terr* *exculta, insigniuntur multis & variis punctis:* Sylvæ *indicantur una vel alter* *arbore:* Montes *ex pictura facilè cognoscuntur:* Urbes *turribus suisq; nomin* *bus notantur. Hactenus de picturâ Geographica in Globo; Jam sequitur* Hydrogra phica. *In ea observanda primùm* Lineæ nauticæ, *quæ* Rhombi *Lusitanis dicun* *tur, & Belgis* de Cours, *item* een Streeck. *Est autem* Rhombus *linea in Glob* *Terrestri & Mappis Geographicis, quam navis acum magneticam itineris s* *ducem secuta, in maris superficie certo tenere debet.* *Viam nautis monstr.* Pyxis nautica, *vulgò* Compassus: *Habet Pyxis illa planum rotundum quod nau* *tæ* Rosam *appellant, cujus circumferentia divisa est in* XXXII. *partes tot mundi pl* *gas monstrantes.* Septemtrionem *indicat peculiare signum* Lilii, *Subtùs enim Ro* *habet affixam acum magneticam, quæ paxillo æneo acuminato imposita liberè m* *vetur, & quocunque pyxis vertatur plagam respicit septemtrionalem; sicut reliq* *lineæ reliquas mundi plagas & ventos. Hoc indice nautæ freti vasto se committu* *Oceano, & remotissimas petunt terras. Pingitur Index ille nauticus in Globi Terr* *stris Æquatore, Meridiano & nonnullis intra parallelos locis, aliusque Globi & T* *bularum Geographicarum partibus: Ita tamen, ut illum semper respiciat septen* *trionem. In* Arte navigandi *quatuor præcipuè veniunt consideranda.* 1. *Longitud* *nes & differentia locorū.* 2. *Eorundem latitudines & differentiæ* 3. *Rhombus seu l* *nea, per quam navigandum est.* 4. *Intervallum seu distantia itineris marini inter d* *loca. Sed amplissima illa navigandi ars paucis explicari nequit: qui eam scire de* *derat, consulat* Nonium, Mercatorem, Robertum de Hues, Adrianum M tium, *& alios. Tantum de picturis necessariis in Globo.* *Non necessaria pictu* *est animalium, piscium, avium, aliarumque rerum, quas cælatores & pictor* *vel ad ostendenda in Terra & aquis varia animalia; ad oblectamentum oculoru* *addiderunt.*

Rhombus.

Pyxis Nautica seu Compassus.

Fabricam & structuram Globi sequitur ejus usus, qui sanè maximus est, cujus explic *tionem omnem paucæ non capiunt pagellæ: Præcipua tamen, quæ Geographiam cogn* *turo necessaria videntur, in gratiam tironum delibasse hâc vice contenti, earum r* *rum cupidos ad ipsos Auctores remittimus, qui hanc doctrinam ex instituto & pr* *lixè tradiderunt.*

I. Examen Globi num rectè pendeat in Meridiano & Horizonte.

1. *Alveo suo Globus per crenas Horizontis lignei immittitur, usq; ad basis pedunculu* *qui crenâ suâ excipit Meridianum æneum ita, ut ejus medium hoc, est, 180. grad* *bus, exstet supra planum lignei Horizontis. Sed illud Meridiani ænei latus, c* *inscriptus est numerus graduum, respiciat lignei Horizontis partem orientale* Utrum verò Globus in Meridiano rectè pendeat, *examinatur hoc pacto.* *medio Meridiani inter utrosq; polos directè supra Æquatorem est initium n*

m

Tellus *dividitur in* Terram *&* (*Tectam aquis, & exstantem.*) & Aqvam.

Terræ *autem* exstantis *superficies per* maris *interfluxum distinguitur in parteis hasce qvatuor:*

- 1. *In* 4. Magnas Continentes, *sive* maximas Insulas, *quæ sunt*
  - 1. Vetus Orbis, *cujus partes*
    - *Europa,*
    - *Asia,*
    - *Africa.*
  - 2. Novus Orbis, *seu* America, *cujus partes*
    - *Septentrionalis.*
    - *Meridionalis.*
  - 3. Terra Polaris Septentrionalis *cum* Groënlandia.
  - 4. Terra Australis, seu Magellanica incognita,
- 2. Peninsulas *seu* Chersonesos, *quæ sunt* Continentium illarum *partes & qvidem*
  - Rotundæ; *qvarum Latitudo & longitudo ferè sunt æqvales ut*
    - *Africa,*
    - *Peloponnesus, hodiè* Morea,
    - *Chersonesus Taurica,*
    - *Cambaja in* Indiâ.
  - vel Oblongæ, *quarum multæ sunt*
    - 1. *Chersonesus aurea, seu Malacca adhærens* Indiæ
    - 2. *Cimbrica, sive Jutia, adhærens* Holsatiæ,
    - 3. *Coréa adhærens* Tartariæ; *qvam tamen alii* Insulam *esse tradunt,*
    - 4. *America Septentrionalis,*
    - 5. *America Australis,*
    - 6. *California, quæ ex recentiorum observatione* Insula *perhibetur.*
    - 7. *Jucatan in* sinu Mexicano,
    - 8. *Chersonesus* Thraciæ,
    - 9. *Nova Francia,*
    - 10. *Jonia.*
  - Vel affines Peninsulis:
    - *Italia, Græcia, Achaja in specie, Hispania, Asia minor,*
    - *Arabia, Norvvegia, Svecia & Lappia, Beach Regio* Magellanicæ,
    - *Nova Guinea,* Indostanis *regna, Cochinchina,*
    - *Nova Britannia in* Americâ, Monomotapa, *&c.*
- 3. Insulas, *quarum aliæ sunt*
  - magnæ *novem*
    - *Britannia, Japonia, Islandia,*
    - *Canadensis, Sumatra, Madagascar,*
    - *Borneo, Nova Zembla, California, si Insula est.*
  - mediocres *tredecim:*
    - *Sicilia, Hibernia, Hispaniola, Cuba,*
    - *Java major, Celebes, Creta, Luconia,*
    - *Sardinia, Frieslandia, Terra nova circa novam Franciam, Ceilanum, & Mindanao.*
  - parvæ *novem:*
    - *Gilolo, Corsica, Seelandia, Dania,*
    - *Amboina Majorca, Jamaica in Sinu Mexicano*
    - *Timor Insula Indica, Cyprus, & Negroponte.*
  - minimæ;
    - *celebriores & solitariæ: Rhodus, Malta, Lemnos, S. Helena, D. Thomæ, Madera, &c.*
    - *Congeries, sive quæ magnô numero in Mari jacent sibi valdè vicinæ, ut*
      - *Canariæ, Flandricæ, Hesperides, Sinus Mexicani,*
      - *Maldivæ, circa Madagascar, Moluccæ & Bandanæ Philippinæ,*
      - *Insulæ Latrunculorum, Maris Ægei Ins. Circa Britanniam Ins. Salomonis.*
- *Isthmos, ut.*
  - *Inter* Ægyptũ *&* Arabiã,
  - *Corinthiacus inter* Peloponnesum *&* Achajam,
  - *Isthmus* Panamensis, *seu* Americanus *longissimus omnium*
  - *inter* Jutiam *&* Holsatiam,
  - *inter* Malaccam *&* Indiam,

Rhombi

Pyxis Na
tica seu
Compassu

I. Examen
Globi
num rectè
pendeat in
Meridiano
& Hori-
zonte.

me-

merationis graduum ad utrosq; polos : illud initium lineâ oblongâ notatur : applica itaq; huic lineæ acum , ut punctum ejus extremum ferè incidat in Æquatorem ; deinde volve Globum, si punctum acus perpetuò incidit in Æquatorem, neq; ab eo declinat, rectè ab axe pendet Meridianus. Porrò utrum medium Meridiani exstet supra Horizontem, *examinatur hoc modo. Ad locum aliquem datum elevatur Polus ; ac tum conspicitur , quot gradus ab Æquatoris parte australi numerentur ; qui si adduntur gradibus elevationis , efficere debent* 90. *His si addis alterius Quadrantis gradus* 90, *redit numerus* 180 *graduum , quod est dimidium Meridiani.*

II. Globum ad situm Mundi componere & invenire lineam Meridianam.

Globus ad mundi situm, *ut Globi cardines respiciant plagas & cardines Mundi, componitur hoc modo.* 1. *Globus collocatur in mensa aut tabula plana, ita , ut superficies Horizontis superior maneat parallela cum vero Horizonte.* 2. *Polus pro loci tui, ubi versaris, latitudine elevatur.* 3. *Ita Globus convertitur, ut Meridianus æneus congruat cum linea meridiana Pyxidis nauticæ in basi Horizontis locatâ ; Polus Austrinus respiciat meridiem, & Arcticus septemtrionem Quo facto Globi Axis respondet axi mundi , & partes Horizontis lignei , plagis Horizontis veri. Sed Acus magnetica quia declinat , res manet dubia nisi fuerit correcta. Si Compassus non est in promptu , vulgò respiciunt ad templorum structuras , in quibus summum altare constructum est ad orientem , & turres ad occidentem : Hinc à dextra est meridies , à sinistra septemtrio. Observant quoque umbram corporum ad horam* XII. *meridianam : sed quoniam horologiis non satis tutum est credere , neque hic modus satis certus est. Quare alij noctu per cuspides duorum baculorum intervallo aliquo in terram defixorum stellam polarem adspiciunt, & lineam inter utrumq; baculum protrahunt ; quæ est meridiana. Sed omnium rectissimè* Linea Meridiana invenitur hoc modo. *Primum in plano ducitur circulus , in cujus centro erigitur ad perpendiculum stylus , qui longitudine suâ non superet semidiametrum : Observanda deinde umbra Solis projecta à stylo ante meridiem , quando ejus extremitas peripheriam circuli attingit : qui locus puncto notandus est : Eodem modo pomeridianis horis extremitas umbræ notanda in peripheriâ eâdem. Inter hæc duo puncta medium punctum exactè sumitur per divisionem arcus intercepti in duas æqualeis parteis. Ab hoc puncto divisionis per centrum ducenda est linea , quæ est meridiana , & semper indicat horam* XII. Vel hoc modo ; *In plano erigitur stylus ante meridiem , & ex loco ejus per umbræ projectæ extremitatem describitur peripheria. Deinde observatur post meridiem peripheriæ punctum, quod extremitas umbræ attingit : Arcus inter duo illa puncta bifariam secatur, & linea per centrum ducitur, quæ est meridiana.* Vel demum ita : *In tabula plana & Horizonti parallela describitur circulus, isq; per duas diametros dividitur in quatuor quadrantes , & horum quilibet in* 90. *grad. Extremitates diametrorum notantur vocabulis meridiei , septemtrionis , orientis , & occidentis. In centro erigitur stylus ad rectos cum tabula angulos, Deinde inquiritur in quo gradu Horizontis Sol oriatur aut occidat ad eum diem, quo id investigatur. Eo igitur die Sole oriente tabula ita parata tamdiu convertitur , donec umbra styli tot gradibus cadat ab occidente versus meridiem , quot*

gradibus Sol removetur ab oriente versus septemtrionem. Linea igitur meridiei & septemtrionis in tabula respondebit lineæ Meridianæ in cœlo. Globo ad Lineam meridianam constituto, reliqui mundi Cardines ac venti per se innotescunt. 4. *Si locum tuum, in quo moraris, in sphæra terrestri applicas Meridiano, Sphæra situs per omnia similis est vero situi Terræ, & apparet quomodo & quorsum reliquæ regiones ad locum tuum sitæ sint.* 5. *Si Globus cœlestis eodem pacto constitutus convertitur ab oriente in occidentem, apparet quomodo & in quibus plagis corpora cœlestia loco tuo oriantur & occidant: quæ nunquam occidant, & quæ nunquam oriantur.*

III. Sphæram constituere Rectam.

III. Spæra *constituitur* recta, *quum uterque polus incumbit Horizonti; & per ejus Zenith transit Æquator. In hoc Sphæræ positu corpora cœlestia cum Planetis rectè supra infraque Horizontem ascendunt, & descendunt.* 2. *Omnes stellæ, seu vicinæ sint Æquatori, seu longè ab eo remotæ, quæ simul oriuntur, simul transeunt Meridianum, & simul occidunt.* 3. *Hæc omnia tantum temporis morantur supra Horizontem, quantum infra illum latent; quia circuli, quos conversione Globi describunt, ab Horizonte in duas æquales parteis secantur. Atque hinc sequitur, Solem tàm in Æquatore, quàm extra eum ad meridiem seu septemtrionem constitutum, motu cœli quotidiano, æquali tempore supra & infra Horizontem morari: adeoque dies perpetuò æquales efficere suis noctibus. Contingit istud habitantibus* sub Æquatore *absque ulla latitudine versus alterutrum polum; ut sunt incolæ insulæ D. Thomæ, partis Africæ, Moluccarum quarundam &c. Hanc sphæram habent* Ascii, *de quibus supra c. v. s. 2. ubi simul varietates cœli, quibus obnoxii sunt, memorantur.*

IV. Sphæram constituere Parallelam.

IV. Sphæra *constituitur* parallela, *quum Æquator ita applicatur Horizonti, ut fiant paralleli; & alter polus altissimè tollitur supra Horizontem in Zenith; alter humillimè deprimitur in Nadir. In hoc Sphæræ positu* 1. *sidera, Circuli, aliaque Globi partes, neque supra Horizontem ascendunt, neque infra eum descendunt, sed parallelè semper cum eo convertuntur.* 2. *Sol iis per sex menses continuos non occidit, ac reliquos sex menses non apparet. Talem sparam habent, si qui sunt sub polis: Quibus porrò cœli mutationibus hi sint obnoxii, dictum est in Periscii Cap. v. ad s.* III.

V. Sphæram facere Obliquam.

V. Sphæra *fit* obliqua, *quum alter polus supra Horizontem ita elevatur, ut obliquè inclinetur versùs alterutrum Horizontis latus; & alter deprimitur. In hac sphære positione* 1. *Æquator cum cæteris Circulis, signis, & stellis obliquè scandit supra Horizontem, & obliquè rursus infra eundem delabitur.* 2. *Omnes Circuli Æquatori utrinque paralleli, etiam ii, qui per conversionem sphæræ describuntur à Sole, stellis aut aliis signis, ab Horizonte dividuntur in partes inæquales; ita ut eorum, qui ab Æquatore tendunt versùs polum elevatum, major pars supra Horizontem exstet, minor condatur infra eum: Cæterorum verò versus polum latentem major pars subter Horizontem hæreat, minor tollatur supra. Ex quo consequitur, Solem, dum versatur extra Æquatorem, in signo tendente ad polum conspicuum, conversione Sphæræ majorem p[illegible]tem cir-*

circuli supra Horizontem, quàm infrà eum conficere, diutiusque hærere supra terram; & hinc quoque dies efficere longiores suis noctibus: & contra ubi recesſit ad polum inconſpicuum, minorem circuli partem conſumere ſupra, quàm infra Horizontem, minùsque ſupra terram morari, adeoque dies facere noctibus breviores. Simul etiam patet, quò elevatior eſt alter Polus ſupra Horizontem, eò circulos ſecari in partes inæqualiores, ac proinde diſcrimen dierum & noctium dari evidentiùs. 3. Sol, dum eſt in Æquatore, pari ſemper tempore ſupra & infra Horizontem commoratur; adeoque dies nocti redditur æqualis 4. Stellæ omnes circa polum conſpicuum, comprehenſæ circulo, intervallo elevationis Poli deſcripto, nunquam occidunt: aliaq; contra intercepta circulo ex polo latente ad Horizontis contactum delineato, nunquam oriuntur: intermediis verò locis poſitæ, oriuntur atque occidunt; exceptis iis, qui ipſos circulos prædictos occupant, quæ neque occidunt, neque oriuntur, ſed Horizontem duntaxat ſtringunt. Hanc ſpæræ poſitionem habent omnes terræ incolæ, qui à lateribus Æquatoris ſub quacunq; degunt latitudine, tàm ad ſeptemtrionem, quàm ad meridiem; donec incurrant in ipſos Polos, ubi ſphæra eſt parallela.

VI. Elevationem Poli æquari Latitudini locorum, & eum diſtantia Æquatoris efficere gradus 90.

VI. *Ex conſtitutione Sphæræ obliquæ inter cætera hæc duo obſervantur.* 1. Altitudinem poli æquari diſtantiæ Zenith ab Æquatore, ſeu Latitudini locorum; *quod per Globum ita demonſtratur. Uterque Polus adjungitur Horizonti, ut in ſphærâ rectâ, & ſunt ſine ulla elevatione Poli, atque Zenith incidit in Æquatorem. Hinc ſi alter Polus ex alterutra parte Horizontis attollitur, e. g. x. gradibus; Æquator ex adverſo à Zenith totidem gradibus versùs Horizontem deſcendit: & quò plùs tollitur polus, eò plùs à Zenith removetur Æquator. Patet igitur per hanc operationem, elevationem Poli ſemper æqualem eſſe diſtantiæ Zenith ab Æquatore, ſeu quod idem eſt, latitudini locorum.* 2. Altitudinem Æquatoris Polique 90 ſimul efficere gradus; *ac proinde unâ altitudine de 90. gradibus deductâ, reſiduum oſtendere altitudinem alterius; id quod ex Globo ita apparet. Si Polus e. g. attollitur ſupra Horizontem 20. gradibus, Æquator tantundem recedit à Zenith, & diſtat ab Horizonte gradibus 70; quorum numerorum ſumma facit gradus 90. Si Polus elevatur gradibus 60. Æquator 60 quoque gradibus recedit à Zenith, & ſupra Horizontem attollitur gradibus 30, qui cum 60 conſtituunt 90: Atque ita porrò in cæteris.*

VII. Invenire locorũ Latitudinẽ & Longitudinem.

VII. Latitudo loci *nihil aliud eſt, quàm diſtantia ejus ab Æquatore verſus polum. At* Longitudo loci *eſt diſtantia ejus à Meridiano Primo in Æquatore ab occidente versùs orientem numerata. Utraque beneficio Globi invenitur hoc modo. Vertitur Globus, donec locus datus ſubſtet Meridiano, cujus gradus, qui loco imminet, indicat ejus* latitudinem*: & gradus Æquatoris, qui ſtringitur à Meridiano, ejuſdem loci* longitudinem.

VIII. Polũ ritè elevare

VIII. *Quot gradibus vertex loci diſtat ab Æquatore, totidem polus ab Horizonte elevatur.*

IX. Invenire loca,

IX. *Si locus datus adjungitur Meridiano, & creta acuminata applicatur termino nu-*

quæ eandē habent Latitudinem.

numerationis, in Globo circumvoluto creta describit peripheriam, qua omnia illa notat loca, quorum eadem cum loco dato est latitudo.

X. Distantiū locorū invenire per Globū terrestrem.

X. *Distantia diversorum locorum in Globo terrestri invenitur hoc pacto. Unus pes circini applicatur uni loco, & alter pes alteri loco: Hac intercapedo circini transfertur ad Æquatorem, & numerantur gradus intercepti; quibus multiplicatis per xv prodit numerus milliarium Germanicorum. Vel hoc modo: Alteruter locorum jungitur Meridiano, eique applicatur Circulus verticalis, ac cum altero locò componitur; ubi gradus in Circulo illo interjecti indicant locorum istorum distantiam.*

XI. Dato loco invenire aliorum locorum situm secundum. Angulum positionis.

XI. Situs seu angulus positionis est, qui comprehenditur meridiano loci alicujus, & Circulo majori, per vertices datorum locorum transeunte; & plaga mundi, in quam unus locus ab altero vergit. *Angulus iste invenitur hoc modo: Locus, ad quem Globus ritè elevàtus est, ponitur sub Meridiano, & Circulus verticalis vertici ejus loci affixus circumagitur, donec alterius loci verticem transeat: Terminus Circuli ad Horizontem situm positionis indicat. Et si eadem operâ gradus in verticali inter duo illa loca numerantur, eorundem locorum distantia innotescit. Si verò alteruter locus plus quàm 90. gradibus remotis infra Horizontem consistat, quem proinde verticalis nequeat contingere: convertitur Globus, donec locus iste, qui sub Horizonte latebat, eundem stringat: tùm Globo firmato è diametro ad alteram Horizontis partem cretâ aut aliâ materiâ nota inprimitur: deinde convertitur Globus in priorem situm; & erit nota inpressa tantumdem ab altero illo meridiani latere supra Horizontem elevata, quantum ab altero latere locus iste infra Horizontem est depressus. Quo facto, notæ factæ verticalis imponitur, ac videtur quo in loco stringat Horizontem: quot hîc inveniuntur gradus, tot ab alterâ parte Horizontis locus ille situs est. Si distantia istorum locorum quæritur, numerandi sunt gradus verticalis ab Horizonte sursum usq; ad notam: iisque addenda verticalis longitudo 90 graduum atq; ita facile innotescet; si gradus per 15. multiplicantur, provenit numerus milliarium Germanicorum.*

XII. Zonarū numerus & latitudo.

XII. De Zonis, *earum Latitudine, atq; cœli mutationibus, quibus earundem incolæ obnoxii, superius dictum est cap. v.*

XIII. Ascii, Periscii Amphiscii Heteroscii

XIII. *De* Asciis, Amphiscii, Periscii *&* Heteroscii, *qui sint, & quibus in terræ locis reperiantur, videatur suprà cap. v.*

XIV. Antœcos, Pœriœcos & Antipodes invenire.

XIV. *Ratio inveniendorum* Antœcorum, Pœriœcorum *&* Antipodum, *indicata est cap. v.*

XV. Climata & Parallelos invenire.

XV. *Quomodo invenienda* Climata *&* Paralleli, *monstratum est hujus lib. cap. vi.*

XVI. Ad Clima inveniendum, *quum necessarium sit scire* diem loci dati longissimum, is investigatur per Globum hoc modo. *Polo ad locum datum ritè elevato, primus gradus Cancri, in quo Sol existit, quum nobis efficit diem longissimum*

XVI. In Globo invenire diem longissimum. In venire noctem brevissimam: Item diem brevissimum, ac noctem longissimam.

longisſimum, cretâ aut alio notetur ſigno: hic locus Solis adducatur ad Horizontem orientalem, & Index Circuli Horarii ad horam XII. *Volvitur deinde Globus, donec locus Solis notatus perveniat ad Horizontem occidentalem. Quo facto index monſtrat numerum horarum diei longisſimi ad datam elevationem: Reliquæ inde horæ ad* 24. *ſunt noctis, monſtrantque noctem brevisſimam. Eâdem ratione ex primo gradu Capricorni oſtenditur quantitas diei brevisſimi, & noctis longisſimæ. Quamquam etiam ex inventâ quantitate diei longisſimi facilè apparet quantitas noctis longisſimæ, quæ diei longisſimo ſemper æqualis eſt. Sicut & dies brevisſimus æqualis eſt nocti brevisſimæ.*

XVII. Locus Solis in eclipticâ quolibet anni tempore invenitur hoc modo. *Quæritur dies menſis, quo id inveſtigatur, in Calendario Horizontis; cui reſpondet gradus ſigni Zodiaci, qui quæſitus in Globo oſtendit verum locum Solis ad diem propoſitum. Sic agitur cum omnibus diebus totius anni. At in anno biſſextili poſt* 28. *Februarii ſequens dies eſt aſſumendus, ut pro* 29. *Februarii primus Martii, & pro primo Martii ſecundus, & ita porrò progrediendum. Quum verò hic modus non omninò accuratus ſit, ſatius eſt locum Solis diſcere ex Ephemeridibus, Hic Solis locus cretâ aut alio ſigno in Globo notandus; non tamen ubi ſignum Zodiaci apparet pictum, ſed ubi nota illius ſigni Aſtronomica invenitur. Nam ſecundum dodecatemoria procedendum eſt, non ſecundum aſteriſmos.*

XVII. Locum Solis in Eclipticâ quolibet anni tempore indagare

XVIII. Ortus & Occaſus Solis invenitur hoc modo. *Eligitur locus cognitæ latitudinis, ad quam polus elevatur. Deinde ex problemate proximè præcedente quæritur eo ipſo die locus Solis, qui adducitur ad Meridianum & index horarius ad horam* XII. *Demum convertitur Globus, donec locus Solis ſtringat Horizontem in oriente. Quo facto index oſtendet horam ortus Solis; Si revolvitur idem locus Solis ad Horizontem in occidente, index oſtendit horam occaſus: Sed beneficio Æquatoris, qui continens gradus* 360. *ſpatio horarum* XXIV. *h. e. die naturali tranſit Meridianum, ita ut ſingulis horis tranſeant gradus* XV. *& ſingulis Minutis unius gradus quadrans, tempus ortus & occaſus Solis multò certius haberi poteſt hoc modo. Locus Solis applicatur Horizonti in oriente, & notatur gradus Æquatoris, qui occupat Meridianum. Inde convertitur Globus, donec locus Solis tangat Meridianum, ac obſervatur gradus Æquatoris ſimul ſtringens Meridianum. Hic numerus graduum, qui ab ortu Solis, ad meridiemq; pretranſierunt Meridianum, dividitur per* 15. *(quia* 15. *gradus unam conficiunt horam) & prodit horarum numerus. Reſidui gradus multiplicantur per* 4. *(quia quilibet gradus valet* 4. *ſcrupula horaria; ſcrupulum videlicet eſt ſexageſima pars horæ.) Si hic numerus horarum & ſcrupulorum deducitur à* 12, *reliquæ horæ indicant tempus ortus Solis. Pari modo invenitur hora occaſus Solis; ſi ejus locus adjungitur Meridiano, ac obſervatur gradus Æquatoris ſimul ſtringens Meridianum. Deinde convertitur Globus, donec locus Solis tangat Horizontem in occidente: qui numerus graduum in Æquatore ſi accipitur, ac eadem ratione dividitur per* 15; *ac reſiduum multiplicatur per* 4, *prodit ho-*

XVIII. Horam ortus & occaſus Solis ad quamvis latitudinem quolibet anni die explorare.

ra occasus Solis à meridie. Singulis horis XV in Æquatore transire gradus, *potest in Globo demonstrari. Notetur quodvis Æquatoris punctum, eoq; adducto ad Meridianum index collocetur ad horam* XII. *Volvatur deinde Globus, donec index monstret primam horam,* atque *deprehendes, punctum Æquatoris notatum recessisse* XV *gradibus à Meridiano. Si iterum volvas globum, donec index monstret horam secundam, deprehendes Æquatoris gradus* XV *Meridianum transiisse; ac ita porro.* Quamobrem Gradus Æquatoris in horas mutari possunt; *si primus Gradus ♈ adducitur ad Meridianum, & index ad horam* XII, *Globusq; volvitur ad Occasum, donec illæ partes Æquatoris, quæ in horas erant mutandæ, transeant, & index monstrabit horas quæsitas. In contrarium agitur, si pro horis Æquatoris partes cognoscendæ.*

XIX. Quantitatem dierum & noctium cognoscere.

XIX. Quantitas dierum & noctium facilè cognoscitur ex problemate præcedente. *Investigatur tamen hoc etiam pacto. Globo ad locum datum ritè elevato, locus Solis adjungitur Horizonti in oriente, & index horæ* 12. *versùs Austrum deinde convertitur Globus, donec locus Solis tangat Horizontem in occidente. Numerantur horæ ab indice confectæ, quæ indicant diei longitudinem: Residuum est longitudo noctis. Vel ita: Locus Solis adjungitur Horizonti in occidente, & index horæ* XII. *Si Globus deinde convertitur, donec locus Solis pulset orientem, index ostendet longitudinem noctis.*

XX. Ascensionem Solis, vel stellæ Obliquâ invenire.

XX. Adscensio obliqua est gradus Æquatoris, qui oritur cum Sole aut stellâ in Sphærâ obliquâ. *Sol igitur vel stella admovetur Horizonti orientali, & qui gradus Æquatoris unà oritur, dicitur Adscensio obliqua. Exstant passim Tabulæ Adscensionum obliquarum ad varias Poli elevationes consignatæ, quæ ex libris Astronomorum cognosci queunt: Faciunt enim ad intelligendas causas inæqualitatis dierum & horarum naturalium & artificialium.*

XXI. Descensionem Solis vel stellæ invenire Obliquam.

XXI. *Ducitur locus Solis vel stellæ ad Horizontem in occidente, & quicunq; gradus Æquatoris Horizontem unà stringit, is dicitur Descensio obliqua.*

XXII. Adscensionem Solis vel stellæ rectâ invenire.

XXII. Adscensio Solis vel stellæ nihil aliud est, quàm gradus Æquatoris, qui cum iisdem supra Horizontem emergit; Recta igitur Adscensio est, gradus Æquatoris, qui cum Sole in Eclipticâ aut stellâ in Sphærâ rectâ adscendit. *Ad hanc rectam Adscensionem inveniendam, Sol vel stella adjungitur Meridiano; & Æquatoris gradus, quem Meridianus in eo situ intersecat, indicat rectam Adscensionem. Reperiuntur Tabulæ Adscensionum rectarum in libris Astronomorum.*

XXIII. Invenire Descensionem rectam.

XXIII. Recta descensio *est in iisdem Æquatoris gradibus, in quibus Adscensio recta.*

XXIV. Initium & finem crepusculorum indicare.

XXIV. *Zonæ Torridæ incolæ, quibus Circuli Tropici valdè remoti sunt, nulla habent crepuscula: Iis verò, qui Zonis Frigidis sunt propiores, tota ferè nox crepera est, nec quicquam certi de eorum crepusculis dici potest. In nostris, tamen regionibus* Crepusculum definitur sesquihorâ, *ita ut ejus mensura sit* 18. *gra-*

graduum. Cognoscitur autem Crepusculum hoc modo: Locus Solis jungitur Meridiano, & index horarius applicatur ad horam XII. *Deinde gradus Eclipticæ, qui loco Solis è diametro opponitur, signatur, & in Horizonte occidentali ad Quadrantem altitudinis* 18. *gradibus attollitur: Ita index horarius monstrat initium crepusculi matutini. Idem gradus, Soli oppositus in oriente per gradus* 18 *elevatus, monstrat finem crepusculi vesspertini. Notandum tamen, profunditatem Solis* 18. *graduum non esse per omnia loca & tempora constantem, ob variam aëris temperiem & altitudinem, per quas fit, ut citius aut tardius solito crepuscula incipiant & desinant.*

XV. Loca, quibus Sol uno eodemque die fit verticalis, ostenduntur hoc modo: *Primùm ex dato die inveniatur locus Solis in Eclipticâ secundum problema* XVII. *Deinde adducatur locus Solis ad punctum Meridiani, quod ei imminet, & volvatur globus: Ita omnia loca, quæ notatum punctum transeunt, sunt illa, quæ quæruntur. Vel, cretâ acuminatâ applicatâ describatur parallelus, qui loca illa indicabit. Idem quoque potest in Mappis ostendi, si locus Solis in Eclipticâ notatur, & per eum ducitur parallelus Æquatoris rectus vel curvus, prout Tabula rectilinea vel curvilinea fuerit. Ita omnia hujus paralleli loca erunt illa, quæ quæruntur: Id autem fieri debet in utroque Mappa hemisphærio.*

XXV. Dato die anni invenire Telluris loca, quibus sol eo die in meridie fit verticalis.

XVI. *Quæ loca eundem habent parallelum, eadem habent omnes dies anni æquales, & eandem quantitatem diei longissimi.*

XXVI. Ostendere, quibus in locis omnes anni dies sint æquales; adeoq; habeant etiam eandem diei longissimi quantitatē.

XVII. Datâ unius loci horâ, alterius etiam loci hora invenitur hoc modo: *Locus, cujus hora datur, adducitur ad Meridianum aneum, index ad eam horam Circuli horarij, quæ datur. Volvitur deinde Globus, donec alter locus datus veniat sub Meridianum; quo facto index in eo Globi situ monstrabit horam quæsitam illius loci.*

XXVII. Datâ horâ uni⁹ loci in Globo dati invenire horā alterius loci dati.

XVIII. Loca, quæ ad datam nostram horam quamcumque habent meridiem; aut mediam noctem aliamve horam, ita exhibentur: *Noster, seu datus locus alius, adducitur ad Meridianum, index ad datam horam Circuli horarii. Deinde volvitur Globus, donec index monstret horam* XII *meridiei. Ita loca, quæ Meridiani semicirculo superiori, à polo elevato ad polum depressum, subjecta conspiciuntur, sunt ea, quæ meridiem ad datum tempus agunt. Et si Globus porrò pro arbitrio nostro vertitur, index semper monstrat horam, quam eo tempore habent loca Meridiano subjecta.*

XXVIII. Datâ horâ nostri loci ostendere in Globo omnia illa loca, quæ ad datam illam horam habent meridiem; itē illa, in quibus media nox, & illa, in quibus fit alia quæcūque hora,

XIX. *Polus pro datâ loci latitudine primùm elevandus, & Globus ad Cardines mundi ritè constituendus est. Deinde acicula infigenda loco Solis in Eclipticâ ad perpendiculum, (seu, ut loquuntur, perpendiculariter,) vel, quod satius, Gnomon sphæricus applicandus Eclipticæ, ita ut apex gnomonis loco Solis incumbat, atq; ita ad Meridianum adducatur, & index ad horam* XII. *Volvatur posteà Globus, donec acicula nullam jaciat umbram in Globo; & in eo situ index monstrabit horam quæsitam.*

XXX.

IX. Beneficio Globi Sole lucente cognoscere horam loci, cujus latitudo data est.

XXX. Datâ horâ nostræ numerationis invenire, quota sit hora ab ortu Solis.

XXX. Norimbergenses hodiè, ut olim Babylonii, aliique populi numerant horas XXIV ab ortu Solis ad sequentis diei ortum. Quæ hora ita invenitur. *Elevatur polus pro dati loci latitudine; & locus Solis ex dato die inventus adducitur ad Meridianum, index ad horam* XII *Circuli horarij. Volvitur deinde Globus, donec index monstrat datam horam. Globo ita manente immoto index reducitur ad* XII. *Quo facto volvitur Globus ab occasu ad ortum, donec locus Solis ad orientem in Horizonte appareat; & in Circulo horario numerantur horæ à* XII. *versus ortum usque ad indicem. Hæ sunt horæ quæsitæ Norimbergenses seu Babylonicæ.*

XXXI. Datâ horâ ab ortu Solis Norimbergensi invenire nostræ numerationis horam.

XXXI. Ex datâ horâ Norimbergi, nostræ numerationis hora, quæ à media dia nocte vel meridie incipit, invenitur hoc modo: *Polus pro loci dati latitudine elevatur. Locus Solis notatur in Ecliptca, & ad orientalem Horizontem adducitur: Index horarius ad horam* XII. Deinde *volvitur Globus versus occasum, donec index monstret in Circulo horario datam horam ab ortu. Hoc facto, index reducitur ad horam* XII, *deinde movetur Globus, donec locus Solis reductus sit ad Meridiani semicirculum, quem proxime transiit; & numerantur horæ á* XII *ad Indicem in eam plagam, in quam motus Globi factus est. Ita hora nostra numerationis á meridie vel mediâ nocte reperietur.*

XXXII. Datâ horâ nostræ numerationis invenire horas Italicas.

XXXII. *Hodie in multis Italiæ locis, sicut olim in Græciâ, numerantur 24 horæ* ab uno occasu Solis ad sequentem, ad quas inveniendas ex horis nostræ numerationis sic agitur. *Elevatur polus pro dati loci latitudine; Locus Solis in Eclipticâ notatur, atque ad Meridianum adducitur; index ad horam* XII *meridianam Circuli horarij collocatur. Deinde volvitur Globus, donec index ille monstret horam datam. Posteà immoto Globo reducitur index ad horam* XII; *quo facto volvitur Globus versùs ortum, donec locus Solis in occidentali Horizonte conspiciatur. Numerantur demum horæ à* XII *usq; ad indicem secundum plagam motus. Et hæ erunt horæ numerationis Italicæ.* Hora Italica per radios Solis in globo investigatur h. m. *Loco Solis occidentis advoluto ad diem observationis, indiceque applicato horæ* XII, *vertitur globus, donec gradus loci Solis supra Horizontem ascendat in oriente, aut in occidente. Ibi collocatur Gnomon sphæricus, aut acus modico ceræ firmata, & obvertitur Soli donec nullam de se projiciat umbram in alterutrum latus: & indicabit index horam quæsitam numerandam à* XII *meridiana.*

XXXIII. Datâ horâ Italicâ invenire horam nostræ numerationis.

XXXIII. Ex datâ horâ Italicâ seu ab occasu Solis, nostræ numerationis hora invenitur hoc modo: *Polus elevatur pro loci latitudine: Solis locus in Eclipticâ notatur, atque ad Meridianum adducitur: Index collocatur ad horam* XII. *Volvitur deinde Globus versus occasum, donec index monstret horam datam Italicam; ac tum immoto Globo reducitur index ad* XII. *Hoc facto, locus Solis revolvitur ad eum Meridiani semicirculum, quem proximè transiit. Ita horæ inter* XII *& indicem interceptæ, si numerantur â* XII *versùs ortum, sunt horæ à meridie vel mediâ nocte secundum nostram numerationem.*

XXXIV

XXIV. *Horarum aliæ sunt* Æquales, seu Æquinoctiales, *aliæ* Inæquales *seu* Temporales. Hora Æqualis *est vigesima quarta pars diei naturalis, & perpetuò manet ejusdem quantitatis.* Æquinoctiales *dicuntur illæ horæ, quoniam per Æquinoctialis Circuli regularem & æquabilem motum distinguuntur, dum de eo tanto temporis spatio* xv *gradus perpetuò ascendunt, & in opposita Æquatoris parte totidem gradus infra Horizontem descendunt. Ob commoditatem & facilitatem horarum æqualium usus hodiè apud omnes ferè gentes est frequens.* Hora inæqualis, quæ & temporalis appellatur, *est duodecima pars diei vel noctis artificialis.* Inæquales *dicuntur hæ horæ, quoniam diurnæ cum suis horis nocturnis collatæ, aut cum diversorum inæqualium dierum horis, nunquam sunt ejusdem magnitudinis: sed quoties dies crescunt aut decrescunt, toties horarum etiam quantitas, certa quadam & regulari vicissitudine, immutatur, prout dies & noctes augentur aut minuuntur, exceptis duobus Æquinoctialibus diebus, in quibus horæ æquales & inæquales sunt ejusdem quantitatis. Veteres ac præcipuè Judæi his usi sunt horis inæqualibus (unde &* Judaicæ *nonnullis appellantur* horæ) *Quod patet ex historia Evangelica* Matth. xx. v. 3, 5, 6. Luc. xxiii. v. 44. Joh. xi. v. 9. Actor. ii. v. 15. Plinius *quoque* lib. II. cap. 97. *aliique horarum istarum mentionem faciunt. Sed quum horarum inæqualium usus multa habeat incommoda, horis tantum utimur æqualibus.* Quantitas horarum Inæqualium facilè invenitur, *si datæ diei vel noctis horæ æquales multiplicantur per* 60. *in minuta, & collecta per* 12. *dividuntur: &, quæ post divisionem reliqua sunt, interum multiplicantur per* 60. *in secunda, vel ulterius; quæ denique divisa producunt horas inæquales, ad quamlibet diem datam.*

Hora Æqualis, seu Æquinoctialis.

Hora, Inæqualis seu Temporalis.

Horarum Inæqualium quantitatem invenire.

Tabula exhibens horas Æquales in scrupulos resolutas.

Hor.	Min.	Hor.	Min.	Hor.	Min.
1	60	9	540	17	1020
2	120	10	600	18	1080
3	180	11	660	19	1140
4	240	12	720	20	1200
5	300	13	780	21	1260
6	360	14	840	22	1320
7	420	15	900	23	1380
8	480	16	960	24	1440

Sit exemplum. *Si dies fuerit horarum æqualium 16, primorum 19, secundorum 52, illæ 16 horæ primum resolvuntur in 960 prima min. quibus adduntur adhærentia minuta 19; congregatum erit 979, quod si dividitur per duodecim, efferentur 81 Prim. Reliqua 7 min prima si rediguntur in secunda per 60, prodeunt 420 secunda; quibus si adduntur 52 secunda, fiunt 472 secund. quæ divisa per 12 dant 39 secund. Quatuor secunda, quæ post divisionem reliqua sunt, rediguntur in 240 tertia; hæc divisa dant 20 tert. Et tanta est longitudo horæ inæqualis diei datæ, videlicet 81 minutorum primorum, 39 secundorum, 20 tertiorum.* Sit exemplum aliud. *Si dies fuerit 7 horarum, 40 minutorum primorum, & 8 secundorum, horæ integræ multiplicatæ per 60 dant 420 prima; quibus si adduntur 40 adhærentia minuta, tum prodeunt 460 min. prima. Hæc divisa per 12 prima constituunt 38 prima: Residua 4 prima rediguntur iterum per 60 in 240 secunda, quibus si adduntur illa 8 secunda: Congregatum erit 248 secund. quæ divisa per 12 producunt 20 secunda. Reliqua 8 secunda resolvuntur in 480 tertia; hæc quoq; divisa per 12 dant 40 tertia. Habebit igitur in exemplo dato una hora inæqualis 38 minuta prima, 20 secunda & 40 tertia.* Hoc modo omnium dierum & noctium artificialium horas inæquales assequimur.

XXXV. Globum Terrestrem ita suspendere aut constituere, ut lucente Sole e cœlo, ibi partes illuminentur, quas Sol in ipsa Tellure quovis tempore illuminat, & simul appareat, quib' populis Sol oriatur ad singula temporis momenta, & quibus occidat: quibus meridiem agat, & quibus occultatus sit Solis locum in Ecliptica in-

XXXV. Globus Terrestris ita potest suspendi aut constitui, ut Sole lucente istæ Globi partes illuminentur, quas Sol in ipsâ Tellure quovis tempore illuminat, & simul appareat, quibus populis Sol oriatur ad singula temporis momenta, quibus occidat, quibus meridiem agat, quibus omninò occultatus sit, & cui loco sit verticalis; quod exhiberi potest hoc pacto *Locus, in quo globus ita collocandus est, notatur in ipso Globo ad Meridianum adducitur, & cretâ notatur punctum Meridiani loco isti imminens. Si igitur Globus è fune suspendendus est, alligandus est funis huic puncto Meridiani. Si verò in loco aliquo firmiter collocari debet, trajiciendus est stylus ferreus ex hoc loco per centrum Globi usq; ad oppositum punctum, atque hic stylus ferreus plano Horizontali arctè infigendus, ut sit immobilis. Deinde Globus ad quatuor mundi cardines disponendus, quo facto ad singula momenta diei, Sole lucente, licet in Globo contemplari partem Telluris illuminatam, & partem non illuminatam. Illa verò loca, quæ in medio semicirculi partis illuminatæ jacent, sunt illa, quæ ad istud temporis momentum habent meridiem. Illis, quæ ad orientem in semicirculo discernente partem illuminatam à non illuminata sita sunt, Sol occidit. Ab his, quæ jacent ad occidentem in semicirculo discernente partem illuminatam à non illuminata, Sol oritur.* Ad locum Solis in Ecliptica inveniendum, *circa medium partis illuminatæ acicula vel gnomon sphæricus hinc inde moveatur, donec nullam jaciat umbram, punctumque in Globo notetur. Hoc enim ad Meridianum adductum indicabit declinationem puncti Eclipticæ, in quo Sol est tempore observationis, unde pro conditione temporis verni vel æstatis, Autumni vel Hyemis ipse locus Solis cognoscetur, & inde anni dies.* Ille quoque locus in Globo, *in quem acicula infixa nullam projicit umbram, est is, cui Sol ad illud temporis momentum ver-*

tica-

ticalis eſt ; & parallelus per hunc locum tranſiens exhibet omnia loca, quibus Sol ad illum diem fiet verticalis. *Porrò* hora loci, in quo Globus ita colloca-tus vel ſuſpenſus eſt, invenitur hoc modo. *Locus iſte, cui Sol eſt verticalis, adducitur ad Meridianum : Index ad horam* XII. *Circuli horarii, & volvitur Globus, donec locus noſter, ſive in quo Globus ſitus eſt, ad Meridianum perveniat. Tunc index monſtrat horam quæſitam. At quoniam Globi converſio fieri non poteſt, ſi per ſtylum ferreum plano Horizontali affixus eſt; ideò ſatius fuerit Globum ſuſpendere, & ſimul polos ita alligare, ut eundem retineant ſitum.*

venire. Loca oſtendere, quibus Sol eſt verticalis. Horam diei invenire.

XVI. *Globus Terreſtris modo jam dicto ſuſpenſus, Luna lucente, oſtendit quoque, quibus populis ad quodvis temporis momentum, quo illa ſupra Horizontem noſtrum commoratur, conſpicua, quibus oriatur, quibus occidat & quibus ſit verticalis. Quæ omnia ex præcedente problemate manifeſta ſunt.*

XXXVI. Loca quibus Luna oriatur, & quibus occidat, oſtendere.

XVII. In Globo Terreſtri exhiberi Poſſunt omnia loca, quibus ſidera tanto tempore infra Horizontem occultantur, quanto alio in loco ſupra Horizontem commorantur, *hoc modo. Noſter, vel alius locus datus, adducitur ad Meridianum, & invenitur parallelus Antœcorum. Omnia loca in hoc Parallelo ſita ſunt, quæ quæruntur ; quod in Globo monſtrari poteſt, ſi polus elevatur pro dati loci latitudine, & deprimitur pro hujus inventi paralleli latitudine.*

XXXVII. In Globo Terreſtri exhibere omnia loca, quibus ſidera tanto tẽpore infra Horizontẽ occultantur, quanto nobis, vel alteri dato loco, ſupra Horizontẽ commorantur.

XIIX. Certiſſimus videtur eſſe modus inveniendæ latitudinis, *ſi in ſignis Borealibus declinatio Solis circa illud tempus ab inventa maxima altitudine ſolis ſubtrahitur : Quod relinquitur, eſt complementum elevationis poli. Illud ſi à 90 ſubtrahitur, emergit elevatio quæſita.* Robertus Hues ſequentem tradit modum. *Meridiani Solis altitudo obſervatur radio, quadrante, aut hujusmodi inſtrumento, & Solis locus in Ecliptica Globi inventus Meridiano applicatur ; & Meridianus hàc illàc in ſuis fiſſuris conſiſtens circumducitur, usque dum idem Solis locus totidem gradibus ab Horizonte attollatur, quot ſunt obſervatæ Solis altitudinis. In hoc Globi ſitu polus alter, ſupra Horizontem eminens, indicabit latitudinem loci.* Non diſſimilis eſt modus, quo vulgò nautæ locorum latitudines indagare ſolent, *per meridianas Solis altitudines, & Tabulas declinationum.*

XXXIIX. Loci dati invenire Latitudinẽ & Elevationem Poli.

XIX. Datâ quantitate diei longiſſimi in quodam Telluris loco, ejusdem latitudo invenitur, ſimul omnia illa exhibentur loca, quæ eandem habent diei quantitatem, hoc modo : *Locus Solis diei longisſimi, qui eſt* I *gradus Cancri, adducitur ad Meridianum ; index ad horam Circuli horarij* XII. *Volvitur deinde Globus, donec index monſtret horam illam, à qua numerus datus longisſimi diei denominatur ; ita, ut ad horam* XII *mediæ noctis adjungantur reliquæ horæ continuâ numeratione ; & tunc punctum Tropici exiſtens in Meridiano notatur. Deinde adducitur primus gradus Cancri ad Horizontem in oriente, & Meridianus in crenâ ſuâ ita movetur polo elevato vel depreſſo, donec alterum Tropici punctum notatum exiſtat ad Horizontem in occi-*

XXXIX. Datâ quantitate diei longisſimi invenire loci Latitudinem ſeu Elevationẽ. Poli.

dente ; ita ut I *gradus Cancri adhuc sit in Oriente. Quo facto, numerantur gradus elevationis Poli. Ea enim est quæsita Elevatio poli & Latitudo paralleli, qui in Globo invenitur, si totidem gradus numerantur in Meridiano ab Æquatore versus Polum, & cretâ applicata ad terminum numerationis Globus volvitur. Hic Parallelus descriptus erit is, qui quæritur.*

XL. Longitudinem alicujus loci invenire.

XL. Longitudines locorum *incognitæ per initia Eclipsium Lunarium investigantur ; quæ, si quibus in locis unâ horâ citius contingunt, quàm in aliis, indicant, ea loca recedere versùs ortum* XV *gradibus. De longitudine locorum observandâ & inveniendâ plures modi cognosci queunt ex* Bernh. Varenii Geographiæ Generalis l. III. c. XXXI. Adriani Melii Mensura Geographica p. 7. Joannis de Sacro Bosco Commentariis in Junctini Sphærica p. 449.

XLI. Distantiam locorum ex eorum Longitudine & Latitudine invenire. Quæ differunt solâ longitudine,

XLI. Locorum distantia accuratius ex longitudine & latitudine locorum invenitur: Primò, *si loca solâ latitudine differunt, eundem habent Meridianum, sed diversos Parallelos, subtrahitur minor Latitudo à majore, & oritur differentia Latitudinis in Gradibus & Minutis. Gradus differentiæ latitudinis multiplicantur per* 15, *Minuta dividuntur per* 4 ; *& utrimque milliaria inveniuntur.* Si verò alterius loci latitudo sit borealis, alterius austrina, *summa latitudinum est distantia quæsita.* Secundò, si loca sola differunt longitudine, *& sita sunt sub eodem Parallelo, eamdemque habent distantiam ab Æquatore, sed in diversis Meridianis ; subtrahitur minor longitudo à majore, & oritur differentia in gradibus & minutis. Sed quia Paralleli, in quibus numeratur longitudo locorum, non sunt Circuli magni, nec inter se æquales : sed minores & contractiores, quo longiùs ab Æquatore recedunt, & majores ac ampliores, quò eidem sunt propiores. Quapropter nec quindecim milliaria uni gradui cujusque Paralleli (exceptis gradibus Æquatoris) nec pares numero respondere possunt: sed tot, quot vel proportio Paralleli cujusq; ad Æquatorem in tabulâ appositâ ostendit. Nam ex proportione cujusque paralleli ad Æquatorem collegerunt Artifices, quot milliaria uni gradui cujusque Paralleli respondeant, eaque in Tabulam, ut discentibus laborem & difficultatem minuerent, incluserunt. Cum gradibus igitur communis latitudinis inventis ingredimur sequentem Tabulam, quam vocant* Canonion Appiani, *quæ gradus longitudinis extra Æquatorem in milliaria conversos continet.*

Tabu-

Tabula continens gradus longitudinis, extra Æquatorem conversos in milliaria.

Gr. Lat.	*Mill.*	*Min.*	*Gr. Lat.*	*Mill.*	*Min.*	*Gr. Lat.*	*Mill.*	*Min.*
1	14	59	31	12	52	61	7	16
2	14	59	32	12	43	62	7	2
3	14	58	33	12	35	63	6	48
4	14	58	34	12	26	64	6	34
5	14	56	35	12	17	65	6	20
6	14	55	36	12	8	66	5	6
7	14	53	37	11	59	67	5	52
8	14	51	38	11	49	68	5	37
9	14	48	39	11	39	69	5	21
10	14	46	40	11	29	70	5	8
11	14	43	41	11	19	71	4	53
12	14	40	42	11	9	72	4	38
13	14	37	43	10	58	73	4	23
14	14	33	44	10	47	74	4	8
15	14	29	45	10	36	75	3	53
16	14	25	46	10	25	76	3	38
17	14	21	47	10	14	77	3	22
18	14	16	48	10	2	78	3	7
19	14	11	49	9	50	79	2	52
20	14	6	50	9	38	80	2	36
21	14	0	51	9	26	81	2	21
22	13	54	52	9	14	82	2	5
23	13	48	53	9	2	83	1	50
24	13	42	54	8	49	84	1	34
25	13	36	55	8	36	85	1	18
26	13	39	56	8	23	86	1	3
27	13	22	57	8	10	87	0	47
28	13	15	58	7	57	88	0	31
29	13	7	59	7	43	89	0	16
30	12	59	60	7	30	90	0	0

Operatio ex hâc Tabula ita instituenda. *Milliaria, quæ respondent communi latitudinis gradui, ponuntur secundo loco regulæ Detri. Primum locum occupant 60. minut. vel 1 gr. Tertium differentia.* Tertio, Si loca & longitudine & latitudine differunt. 1. *inquiritur differentia Longitudinis & Latitudinis, per subtractionem minoris à majore. 2. Differentia Latitudinis commutatur in milliaria, & numerus productus servatur ad partem. 3. Sumitur dimidium differentiæ latitudinis, idque additur ad latitudinem minorem; vel subtrahitur à majore, & efficitur latitudo utrique loco communis. 4 Cum hâc Latitudine ingressi in Tabulam præcedentem, consideramus quot milliaria uni gradui longitudinis respondeant. 5 Cum his milliaribus inventis multiplicatur differentia longitudinis. 6 Numerus productus ex multiplicatione milliarium & differentiæ longitudinis: item numerus productus ex commutatione differentiæ latitudinis in milliaria, uterque seorsim ducitur in sese, & numeri ad se invicem adduntur. 7 Ex hoc aggregato additorum numerorum extrahitur radix, & habetur locorum distantia quæsita.*

Quæ loca & Longitudine & Latitudine differunt.

XLII. Globum cœlestem ad situm cœli componere.

XLII. Datâ horâ nocturnâ sive diurnâ Globus cœlestis ad situm cœli ita componitur: *Solis locus applicatur Meridiano & Index horarius horæ* XII *meridianæ. Deinde convertitur Globus in occidentem; donec index ostendat horam illam, qua cœli situm cognoscere cupis. Globus eo situ firmatus dispositio cœli & siderum convenit. Potest etiam Globus ita componi per Altitudinem Solis cognitam de die; & per altitudinem stellarum de nocte.*

XLIII. Ortum & Occasum ostendere Æquinoctialem.

XLIII. Ortus Æquinoctialis est, *quo Sol oritur in primo gradu Arietis, & primo gradu Libræ: Unde spirat Subsolanus:* der Ostwind / *cui directè opponitur occasus Æquinoctialis, unde spirat Zephyrus,* der Westwind.

XLIV. Ostendere Ortum Solstitialem Æstivum.

XLIV. Ortus Solstitialis æstivus est, *quo Sol oritur in primo gradu Cancri; unde spirat Cæcias* der Nord-Ostenwind: *cui opponitur Occasus brumalis, unde spirat Africus,* der Süde-Westenwind.

XLV. Ortum monstrare Solstitialé Brumalem.

XLV. Ortus Solstitialis brumalis est, *quo Sol oritur in primo gradu Capricorni: unde spirat Vulturnus* der Sud-Ost. *Cui opponitur Occasus æstivus; unde spirat Caurus seu Corus,* der Nord-West.

XLVI. Monstrare Polum Mundi.

XLVI. Polus Mundi 4. *ferè gradibus abest à stellâ in extremâ caudâ Ursæ minoris; quæ hinc appellatur* Stella polaris.

XLVII. Ostendere stellas, quæ nobis nunquam occidant, & quæ nunquã nobis oriantur.

XLVII. *Polo in Globo cœlesti rectè elevato, creta acuminata applicatur Horizonti versus Meridiem, ubi secatur à Meridiano & converso Globo describitur circulus. Deinde idem faciendum in Horizonte versus septemtrionem; Quo facto duo isti circuli cretâ notati indicant,* quæ stellæ nunquam; quæ quandoque, & quæ perpetuò appareant.

XLIIX. Declinationem Solis vel Stellæ invenire.

XLIIX. Declinatio Solis sive stellæ nihil aliud est, quàm distantia ejus ab Æquatore, numerata in Meridiano. *Ea verò invenitur hoc modo: Locus Solis, sive stella applicatur Meridiano, & numerantur gradus Meridiani inter Æquatorem & Locum Solis sive stellam.*

XLIX.

XLIX. Stellæ alicujus ſitus ad certam horam exploratur hoc modo: *Locus Solis applicatur Meridiano, & index horarius horæ* XII. *Hinc Globus vertitur, donec index datam monſtret horam. Poſteà ex Zenith Circulus verticalis applicatur loco ſtellæ, & ſtatim in Horizonte apparet, verſus quam cœli partem ſtella iſta conſiſtat.*

XLIX. Explorare, in qua Mũdi plaga, qua vis hora ſtella conſiſtat.

L. *Polo rectè elevato, & Globo ritè conſtituto, hora notatur in Circulo horario, & ex Zenith demittitur Circulus verticalis per locum Solis, vel centrum ſtellæ; & gradus ab Horizonte uſque ad locum Solis vel ſtellam numerantur.* Altitudo enim nihil aliud eſt, quam diſtantia Solis vel ſtellæ ab Horizonte numerata in Circulo verticali per Solis aut ſtellæ corpus & Zenith tranſeunte.

L. Altitudinē Solis aut ſtellarum invenire.

LI. *Stellæ, Solis ſive alterius Planetæ gradus in ſigno Zodiaco, in quo certo anni tempore conſiſtunt, cretâ notatur, & applicatur Meridiano; ibique monſtratur ejus maxima ſeu ſumma altitudo.*

LI. Solis aut ſtellarum altitudinem maximam indagare.

LII. Altitudo Æquinoctialis nihil eſt aliud, quàm arcus Meridiani inter Æquinoctialem & Horizontem interceptus; *iſta invenitur hoc modo. Globo ad elevationem poli conſtituto in Meridiano numerantur gradus inter Æquatorem & Horizontem intercepti.*

LIII. Diſtantia Solis vel ſtellæ alicujus à Zenith inveſtigatur hoc modo; *Altitudo ſtellæ inventæ aufertur à 90. & habetur diſtantia quæſita.*

LIV. *Globo ad elevationem poli conſtituto, loco Solis in Eclipticâ notato & Meridiano applicato, ac indice horæ* XII. *quum ſtella adjungitur Horizonti ad orientem, vel occidentem, ſeu Meridiano ad auſtrum vel boream, index horam noctis ad diem propoſitum oſtendet.*

LV. Longitudo ſtellæ eſt diſtantia ejus à principio Arietis in Zodiaco numerata ſecundum ſeriem ſignorum; *illa inveſtigatur hoc modo:* Quadrans Altitudinis *admovetur Zenith, ut tranſeat per medium ſtellæ usque ad Eclipticam. Deinde numerantur gradus à principio Arietis usque ad locum quadrante notatum.*

LV. Longitudinem ſtellæ invenire.

LVI. Latitudo ſtellæ eſt diſtantia ejus ab Eclipticâ. Ea invenitur hoc modo: *Quadrans altitudinis applicatur Zenith, & numerantur gradus inter ipſam ſtellam & Eclipticam.*

LVI. Invenire Latitudinem ſtellæ.

LVII. Latitudo inter ortum & occaſum Solis invenitur hoc modo; *In Horizontis ora numerantur gradus inter locum Solis applicatum ad orientem, & occidentem Horizontis.*

LVII. Latitudinē inter Ortũ & Occaſum invenire.

LVIII. *Poëtæ veteres & Rei ruſticæ Scriptores tempora Æquinoctiorum, Solſtitiorum, Arationis, Sationis, Meſſis & aliarum operarum ruſticarum deſcribunt per tres diverſos ſignorum ac ſtellarum ratione Horizontis, & radiorum Solis Ortus & Occaſus, quos vocant* Coſmicum, Acronychum, & Heliacum. *Coſmicus & Acronychus ſumuntur penes Horizontem; Heliacus ad Solem refertur.* Ortus

LVIII. Ortum & Occaſum ſtellarum invenire ſecundum Poëtas.

Ortus Cosmicus. Occasus Cosmicus. Ortus Acronychus Occasus Acronychus.

Ortus Cosmicus, *qui & Matutinus dicitur, est quando stella una cum Sole, vel paulo post, supra Horizontem emergit, quæ tamen propter lumen Solare cerni non potest.* Occasus Cosmicus *est, quando stella infra Horizontem descendit, estque matutina astri sub Horizontem occidentalem descensio, Sole ex adverso supra Horizontem oriente.* Ortus Acronychus, qui & Vespertinus *dicitur, est, quando stella supra Horizontem assurgit, Sole ex adverso infra Horizontem descendente.* Occasus Acronychus *est quando stella una cum Sole infra Horizontem descendit: Occidunt itaq; stellæ* acronychè, *quæ* cosmicè *oriuntur; quæ autem* acronychè *oriuntur,* cosmicè *occidunt, juxta versiculos:*

> Cosmicè *descendit signum, quod* Acronychè *surgit:*
> Cronychè *descendit signum quod* Cosmicè *surgit.*

Ortus Heliacus. Occasus Heliacus.

Heliacus ortus *est, quando stella, quæ anteà propter Solis vicinitatem non conspiciebatur, ipso remoto, emergit & apparere incipit; unde propriè* emersus & apparitio *appellatur.* Occasus Heliacus, qui verius occultatio posset dici, *est, quando stella, quæ anteà propter Solis majorem ab ea distantiam conspiciebatur, jam ipso appropinquante apparere desinit. Hinc* ortus & occasus Heliacus *cognoscitur ex distantia stellæ à loco Solis sub Zodiaco, quæ tamen pro magnitudine stellarum discrepat, siquidem majores breviori à Sole intervallo conspici possunt; minores etiam satis longâ intercapedine occultantur, Unde fit, ut stellæ fixæ primi ordinis in magnitudine non videantur; nisi Sole distante duodecim gradibus, secundæ magnitudinis* XIII *gr. tertiæ* XIV *gr. quartæ* XV *gr. quintæ* XVI *gr. sextæ* XVII *gr. & minutissimæ per* XVIII. *gr. Ex hâc diversitate apparentiæ stellarum earum distinctiones in certas magnitudines originem suam traxisse videntur.*

LIX. Ortum & occasum Cosmicum & Acronychum invenire.

LIX. Quo anni tempore stella hoc nostro seculo oriatur vel occidat Cosmicè & Acronychè, pulchrè indicat Globus cœlestis *h. m. Globo in suâ elevatione constituto, adjungitur quævis stella Horizonti ad orientem, notaturque gradus Eclipticæ in eâdem orientis parte Horizontem stringens. Quando Sol gradum illum Eclipticæ obtinet, oritur stella ista* Cosmicè*; Si verò Sol gradum oppositum in parte Occidentis occupat, stella data oritur* Acronychè.

LX. Occasum Cosmicum & Acronychum investigare.

LX. Occasus Cosmicus & Acronychus ex Globo cognoscuntur hoc modo: *Stella ducitur ad Horizontis partem occidentem; & deinde considerantur gradus Eclipticæ, qui ab Horizonte tam ad occidentem, quam ad orientem intersecantur. Sol, si existit in gradu intersectionis ad Orientem, facit, ut stella ea* Cosmicè *occidat:* Acronychè *verò, si existit in intersectionis gradu ad occidentem.*

LXI. Ortum & Occasum Heliacum invenire.

LXI. Ortus & Occasus Heliacus inveniuntur *h. m. Locus Solis cretâ notatus, ad Horizontem devolvitur, circinus ad* XV *gradus Æquatoris extenditur, atq; ex loco Solis altero circini pede describitur circulus: quo quæcunq; stellæ tanguntur,* Heliacè *oriuntur, id est, conspici possunt, dum à radiis Solis relinquuntur.*

tur. Occidunt autem stellæ Heliacè, *quæ vel ob radios Solares interdiu non apparent, vel intra circulum priori modo latent.*

XII. *Investigatur punctum Eclipticæ, cum quo stella oritur vel occidit: Deinde confertur occasus vel ortus speciei cum puncto Eclipticæ, cum quo stella oritur vel occidit. Hæc conjuncta demum ostendunt locum Solis, ex quo tempus facilè patescit. Exemplo rem declarabimus: Virgilius lib. I. Georg. tempus vernum, quo legumina seruntur, expressit his versibus:*

LXII. Ex cognitâ ortus vel occasus alicujus stellæ specie tempus vel diē invenire.

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus, & adverso cedens Canis occidit astro.

id est, quum Hyades in fronte Tauri Romæ Cosmicè cum Sole in 21 gr. Tauri oriebantur, quod fit ineunte vere, 8 Maij: quo tempore Canis major seu Sirius occidit vesperi Acronychè, nempe 9 Maij in 22. gr. Tauri. Sic versus ejusdem Poëtæ eodem libro:

Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur:

notat tempus, antequam Plejades, Atlantis filiæ, in dorso Tauri occidant Cosmicè, quod fit, cum quarto gr. Tauri, quando Sol in opposito loco est, nempe in quarto gr. Scorpionis. Sic Ovidius lib. VI *Fastorum de Calendis Junii.*

Tunc oritur magni præpes adunca Jovis.

1 Junii Sol est in 14 gradu geminorum: Sed præpes adunca Jovis, id est, Aquila oriebatur Romæ cum 10 gr. Sagittarii. Describitur igitur ortus Acronychus.

XIII. Quo anni tempore hi ortus & occasus Poëtici contingant, invenitur hoc modo: *Applicatur stella, cujus ortus aut occasus Poëticus inquiritur, Horizonti; & gradus Zodiaci, qui unà Horizontem stringit, notatur; qui in orâ Horizontis intimâ quæritur; cui certus dies alicujus mensis respondere deprehenditur; atq; is est, qui quærebatur dies.*

LXIII. Invenire, quo anni tempore ortus, & occasus hi Poëtici contingant.

XIV. *In plano ducitur circulus pro arbitrio magnus, isq; dividitur per duas diametros; quarum altera dirigitur ad septemtrionem, ac refert horam* XII. *Circulo isto in 4 quadrantes per diametros diviso, ipsi etiam quadrantes dividuntur in 60 gradus; ac quilibet gradus in tot partes minores, quot spatium ejus admittit. Deinde Globus disponitur ad elevationem loci dati, & Colurus Solstitiorum applicatur Meridiano, atq; index horæ* XII. *Hinc Globus convertitur versus occasum; donec index ostendat horam primam post meridiem; sive donec* XV. *gradus Æquatoris pertranseant Meridianum. In eo Globi situ notatur gradus Horizontis quem intersecet aut tangat Colurus, & quot gradus Horizontis a Meridiano ad notatum locum interjacent, tot in descriptâ peripheriâ utrinque ex lateribus horæ* XII. *numerantur: in hâc distantia signatur hor.* I *&* XI. *Circumvoluto iterum Globo, donec alii* XV. *gradus Meridianum transeant sive index monstret horam* II; *idem Colurus indicat distantiam horæ* I *&* X. *Pari modo reliquarum horarum distantiæ ad* XV. *gradus Æquatoris in Horizonte signantur, & transferuntur in planum fabricando Horologio destina-*

LXIV. Ex Globo describere Sciatericum Horizontale.

tum; donec principium Cancri attingat Horizontem, & diem ad Elevationem datam ostendat longissimum. Hujus Sciaterici index educitur ex centro circuli versus polum parallelè cum axe Mundi, ejusq; elevatione in altero quadrante; & ex illius indicis extremitate alia linea, ad lineam horæ XII. *Hic Trigonus ex ære aut aliâ materiâ factus ad perpendiculum erectus, latere suo obliquo dirigitur in polum; qui parallelus cum axe mundi lineas horarias obumbrando indicat horas.*

LXV. Quid Asterismus.

LXV. *Præter circulos suprà explicatos in Globo Cœlesti reperiuntur Asterismi. Est autem* Asterismus *multitudo stellarum fixarum ad certæ figuræ similitudinem, cujus imaginem situ suo & ordine referunt, quam Astronomi excogitarunt. Veteres Asterismos fecerunt ex stellis fixis* 1022. *visibilibus*, XLVIII. XII. *Asterismi sunt in Zodiaco, &* XXXVI. *extra eundem. Quæ in Zodiaco sunt astra, animalium imaginibus notantur: unde Zodiaco nomen. Asterismi extra Zodiacum* Boreales *sunt* XXI; *&* Australes XV. *Omnes illi Asterismi hisce versibus comprehenduntur.*

Ad Boreæ partes ter septem sidera fulgent:
Arcti, Draco, Bootes, Gemma, Corona, Genuq;
Prolapsus, Lyra, Avis, Cepheus, & Cassiopeia,
Auriga, & Perseus, Deltoton, & Andromedæ astrum,
Pegasus, & Delphin, Telum, hinc Aquila, Anguitenensq;.
Signifer inde subest bis sex qui sidera complet.
Sunt Aries, Taurus, Gemini &c.
Post ter quinque tibi signa hæc vertuntur ad Austrum.
Cetus, & Eridanus, Lepus & nimbosus Orion,
Syrius & Procyon, Argo navis, Hydraque, Crater,
Corvus, Centaurus, Lupus, Ara, Corollaque, Piscis.
Sidera bis sex sunt, quæ non protrudit Horizon.
Phœnix cum Musca, Chamæleon atq; Columba,
Trigonon, inde volans Piscis, Volucris Paradisi,
Indus, Cauda Nepæ, Pavo, Ardeaque Indica Pica.

De Tabulis Geographicis.

MappaUniversalis.

Hactenus de Globorum usu; sequuntur jam nonnulla, quæ faciunt ad Tabulas Geographicas explicandas & rectè usurpandas. Mappa seu Tabula seu Charta Geographica est pictura, quâ situs Terræ vel ejus partes in plano artificiosè describuntur. *Est vel Universalis vel Particularis:* Universalis, *quæ universum Terrarum Orbem depictum exhibet. In ea observanda est primùm pictura necessaria Geographica, quæ constat Circulis Geographicis, Locorumque picturis. Circuli hic sunt iidem, qui habentur in Globo terrestri.* 1. Æquator, *ejusq;* Paralleli, *seu* Æquatores secundarii, X *gradibus à se invicem distantes, numero* XVI. *Extenditur Æquator in lineam rectam per utramque faciem Tabulæ; ac dividitur in suas areolas, quæ significant gradus, quorum in unâ Tabulæ facie sunt* 180, *totidem in alterâ: in medio facierum partes Æquatoris sunt continuæ.* 2. Meridianus, *& ejusdem* secundarii XXXIV. *Cingit Meridianus extremam oram utriusq; faciei Tabulæ; ita ut duo appareant Meridiani, qui duo tamen ita sunt considerandi, tamquam in unum coaluissent. Si Tabula*

1. Æquator & Paralleli.

2. Meridianus.

bula non eſt rotunda, ſed quadrata, tum Meridiani in rectum extenduntur. Meridiani ſecundarii *in Tabulâ Geographicâ ſunt lineæ inſtar ſemicirculorum, intra primarii Meridiani ambitum, per denos quosque gradus Æquatoris verſus utrumque polum ducta.* 3. Zodiacus *quoq; nonnunquam additur; magis tamen ornatus, quam uſus causâ.* 4. *Appinguntur Tropici, & demum* 5. *duo Polares.* Pictura Hydrographica *ſeu* Nautica *hic eadem apparet, quæ in Globo;* Rhomborum *videlicet, &* Pyxidis Nauticæ *ſive* Compaſſi. Locorum pictura *quoq; eadem eſt in Mappis, quæ in Globo. Sunt autem loca vel* majora; *ut Regiones, Inſulæ, Maria, Flumina; limites regionum punctis indicantur, & diverſis pinguntur coloribus: Vel* minora, *ut Montes, Sylvæ, Scopuli; Urbes nominibus ſuis & turribus notantur. Præter has* picturas *neceſſarias Mappæ quoque habent* non neceſſarias, *veluti Avium, Navium, Animalium &c. ad oblectamenta oculorum factas, ad argumentum, ejusmodi animalia in iis locis naſci. In nonnullarum Mapparum orâ variarum nationum formæ & habitus conſpiciuntur. Cæterùm in Mappis univerſalibus eodem artificio, quo in Globo, oſtenduntur quinq;* Zonæ, *quatuor* Mundi Cardines, magnitudo Terræ, Amphiſcii, Heteroſcii, Aſcii, Periſcii, Antœci, Periœci, Synœci, Antipodes, Locorum longitudines & latitudines, diſtantiæ, *&* Situs poſitionis: *quæ* loca citiùs *habent meridiem, & quæ* tardius iter nauticum *quoque ad has Mappas inſtitui poteſt. Sunt etiam Mappæ, quæ habent* Climata *aſſcripta: Ex iis cognoſcuntur paralleli, & dies ſolſtitialis: illi, ſi Clima duplicatur; hic verò, ſi Climati dimidiato addis* XII. *Hactenus de Mappâ Univerſali. Jam ſequuntur* Particulares; *eæque ſunt vel* majores, *in quibus majores Orbis partes, ut Europa, Aſia, Africa, America depinguntur; vel* minores, *in quibus certæ provinciæ delineantur. Habent etiam Mappæ particulares picturam neceſſariam, veluti Circulorum, Scalæ milliarium & Locorum.* Circuli majores, Æquator *videlicet, &* Meridianus, *in Tabulâ Europæ non apparent; quia nullus in Europâ locus ſub Æquatore ſitus eſt; neque Meridianus primarius ob eandem cauſam appingitur. Ita quoq; neq;* Circuli minores, Tropici & Polares, *pinguntur, niſi in illis Tabulis, quarum loca his Circulis ſubjecta ſunt, aut affinia. Loco Æquatoris & Meridiani pingitur aliquid analogum ad inveniendas longitudineis & latitudineis locorum. Hoc analogum habet lineas reſpondentes vel Æquatori, vel Meridiano: Hæ lineæ ad oris Mapparum pinguntur cum graduum numero. Quæ Æquatori reſpondent, & ejusdem ſunt paralleli, ductæ ſunt transverſæ ad oram Tabulæ ab Ortu in Occaſum, & vocantur* Scalæ longitudinis; *lineæ adſcendentes & deſcendentes pictæ ſunt in orâ Tabulæ à ſeptemtrione quod in iis numerantur gradus longitudinis. Quæ Meridiano reſpondent, ſunt in meridiem, & vocantur* Scalæ Latitudinis. *Per hanc cognoſcitur loci latitudo; ut per illam ejus longitudo.* Scala milliarium *in nonnullis Mappis pingitur* ſimplex, *& continet menſuram milliarium unius generis. In aliis* compoſita *eſt, & diſtinctè habet milliaria vel Germanica, Gallica, Italica, vel maxima, mediocria, & minima Germanica, Nomina regionum atq; urbium facilè cognoſcuntur. Pictura Urbium diſtinguitur diverſis formis; ut pictori in mentem venit, Urbes à vicis, Vicos à caſtellis & arcibus, Arces à monaſteriis, Monaſteria, à pagis diſcernere.*

Meridiani ſecundarii.
3. Zodiacus.
4. Tropici.
5. Polares.
Pictura Hydrographica.
Locorum pictura.
Picturæ non neceſſariæ.
Zonæ.
Climata.
Mappæ particulares.
Æquator Meridianus.
Tropici Polares.
Scala Longitudinis.
Scala Latitudinis.
Scala milliarium.

Solet tamen appingi Tabella cum diversis turribus & ædibus, additâ explicatione, quid quæq; formâ in Mappâ significat. Academiæ plerumq; indicantur stellulis: Episcopatus crucibus; Arces turribus. Demum Pyxis nautica *sive* Compassus *in aliquibus Tabulis additur, ut ejus beneficio Tabula ad plagas Mundi componi rectè possit. In plerisq; tamen quatuor mundi cardines ad oram Tabulæ leguntur. Præter has picturas Tabulæ particulares etiam habent figuras non necessarias, videlicet navium, fructuum, variorum animalium, & hominum quoque; quibus incolarum studia, mores & terræ istius naturam indicare volunt pictores. Interdum additur dedicatio cum suis ornamentis. Particularium Mapparum usus ex universalium ipsiusq; Globi usu facilè cognoscitur.* 1. *In quâ* Zonâ *sita sit regio, ex elevatione Poli & loci Longitudine discitur.* 2. Amplitudo regionis *cognoscitur, si gradus longitudinis & latitudinis ad oram Mappæ per* XV *in milliaria convertuntur; & minuta ex* LX *judicantur.* 3. Longitudo loci *invenitur, si ex orâ superiore ad inferiorem in iisdem gradibus ita ducitur filum, vel regula, vulgò Liniale, ut per loci centrum transeat.* 4. *Latitudo loci habetur, si per gradus & minuta eodem modo ex oriente in occasum ducitur filum.* 5. *Tabula ad* plagas mundi *rectè disponitur secundum situm Pyxidis nauticæ vel secundum lineam Meridianam.* 6. *Hinc reliqui* cardines Mundi *facilè observantur.* 7. Situs loci *invenitur, si elevatione ejus præcognitâ, filo per lineam analogicam transversam quæritur: qui si non apparet adscriptus, longitudo etiam ejus ex Tabulis Geographicis petitur, & filis ita duobus in crucem ad longitudinem & latitudinem ductis, situs ejus in mediâ intersectione esse judicatur.* 8. Situs positionis, *vel versus quam plagam mundi alter locus situs sit, intelligitur, si â nostro loco filum per alterum locum ducimus, & in orâ plagam Mundi, ad quam tendit, observamus.* 9. Distantia locorum *ex appositis milliarium scalis invenitur hoc modo: Unus pes circini uni infigitur urbi (sed pedes circini non in turres, nec in nomina urbium, sed in circelli centrum collocandi sunt) alter pes alteri: deinde circinus ad scalam milliarium applicatur, & constat locorum istorum distantia. Si verò spatium inter duo loca ipsâ scalâ est longius, circinus extenditur ad scalæ longitudinem, quâ servata secundum lineam rectam ex uno loco in alium proceditur, & quoties circini pes promovetur, toties tot numerantur milliaria quot scala illa continentur. Locorum distantia etiam invenitur, si filum ab una urbe ad illam extenditur hoc modo: Filum inseritur spatiolo rotundo unicuiq; urbi appicto, & extenditur ad aliam; deinde applicatur ad scalam milliarium, quam si excedit filum, toties repetitur extensio illa, donec ad finem fili perveniatur.* Atque hæc jam sufficiant: Plura de his cogniturus legat Auctores, qui hanc doctrinam ex professo tradiderunt, ac in primis clarissimi Varenii Geographiam Generalem, Adriani Metii tractatum de genuino usu utriusque globi, Francisci Junctini commentaria in capit. Sphæræ mundi Joannis de Sacro Bosco, Guilielmi Blaeu Inst. de usu Globorum, Sebastiani Theodorici Winshemii Quæstiones Sphæricas &c.

Pyxis Nautica.

Mapparum usus.

LIBER

Summa
EUROPÆ
antiquæ
Descriptio
OCEANUS SEPTEM TRIONALIS
CRONIA
SCYTHIÆ
MARE CRONIUM
MARE
AMALCHIUM
Arcticus
Circulus
OCEANUS ATLANTICUS
INSULÆ CELTICÆ
Hebrides Ins.
Hibernia
BRITANNIA
OCEANUS GERMANICUS
Oceanus Britannicus
Oceanus Gallicus
MASSAGETÆ
SARMATÆ
TURCÆ
Mare Caspium
MOSCHI
Pontus Euxinus
THRACE
ILLYRICUM
GALLI
HISPANI
CELTI
MARE INTERNUM
AFRICÆ PARS
ASIÆ
Mare Tyrrhenum
Mare Ionium
Mare Siculum
Mare Creticum
Mare Syriacum
Sicilia
Melita
Creta
Cyprus
Peloponnesus
GRÆCIA
Macedonia
Mare Ægæum
Danubius fl.
Tyras fl.
Rha flumen
Rha fl.
Tanais amnis
Taurici montes
Caucasii montes
Millia passuum
Septemtrio
Meridies
Oriens

Pyxis Nã
tica.

Mappar
usus.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Summa Europæ descriptio.

PRIMUM ergò de *Europâ* dicemus, longè terrarum celebratissimâ, cùm ob armorum virtutem, tum propter literarum gloriam, quibus omni ævo reliquis Orbis partibus antestitit. *Terminos* habet ab oriente, quà Asiæ jungitur, quos superiori capite diximus; à meridie mare internum, fretum Herculeum, & Atlanticum mare: ab Occidete item mare Atlanticum: ab septemtrionibus mare Hyperboreum, sive septemtrionale. *Longitudo* ejus summa est inter Hispaniæ promontorium sacrum, quod vulgò nunc dicitur *Cabo de Vincente*, ad Obii fluminis ostium milliarium Germanicorum circiter I ɔ cccc: *latitudo* maxima â Tænaro Peloponnesi promontorio ad Scricofinniæ promontorium Rutubas, vulgò nunc *Noortkyn* aut Norticæp dictum, mill. I ɔ I.

Europæ termini.

Ejus Longitudo & Latitudo.

II. Divisa olim fuit in varias genteis *regionesque*; quarum nomina etiam nunc clara sunt ista: *Hispania*, *Gallia*, *Germania*, *Vindelicia*, *Rhætia*, *Italia*, *Noricum*, *Pannonia*, *Illyricum*, *Epirus*, *Græcia*, *Macedonia*, *Thracia*, *Mœsia*, *Dacia*, & *Sarmatia*. In insulis verò Oceani maximis, *Britannia*, *Hibernia*, *Thule*: maris interni, *Baleares duæ*, *Sicilia*, *Sardinia*, *Corsica*, *Creta*, *Eubœa*, cum aliis minoribus sine numero. Hodiè dividitur in complura *regna*, atque principatus: Regnorum præcipua sunt, *Hispania*, *Gallia*, *Anglia*, *Scotia*, *Hibernia*, *Norvegia*, *Suedia*, *Dania*, *Germania*, quæ dignitatem Romani obtinet Imperii; dein *Polonia*, *Bojohemia*, *Ungaria*, *Slavonia*, *Croatia*, *Dalmatia*, *Bosnia*, *Servia*, *Bulgaria*, *Tartaria minor*, *sive Precopensis*; item *Regnum Neapolitanum*, & *Sicilia*. *Archiducatus* unus est *Austriæ*; *magni ducatus tres*, *Moscovia*, *Lituania*, & *Tuscia*. *Ducatus & principatus innumeri*.

Europæ divisio.

Europa quidem continentium magnarum minima, neq; primis hominibus habitata cultissima tamen & longe populosissima. sedes doctrinæ humanissimæ diuturna

Europæ te[illegible]

quin Asiæ Africæq; olim Græcos inter Romanosque domina: Hujus limites natura constituit certos Mari & Ponto Euxino; ambiguos ab oriente uno, nec Geographis plane cognitos reliquit, qui Tanain, Volgam, Obiumque figunt. Nomen unde suum adsumserit, quisque illud imposuerit ab Herodoto nescitur; à Fullero in sacr. Miscell. Lib. IV. c.10. ad Græcam originem deducitur, quasi εὐρυώπην *dixeris; probabilius à Bocharto Geogr. Lib. IV. c. 33. ad Punicam quasi* חור אפא *i. e.* terra λευκοπρόσωπος *ab vultus candore, quo Europæi superant: Unde soror Cadmi etiam Europa ipso judice dicta fuit, tanquam* alba facie virgo. *Nomen ergo Asiaticis debetur, neque iis tamen adhuc placet; quoniam Turcis, Arabibus, Abyssinis etiam Europæi utplurimum Franci al Phranges aut al Phrangues vocantur.*

denominatio

Status imperantes quatuor.

Hodierna Europa circiter triginta provincias majores complectitur, in iisque classes Statuum imperantum quatuor. Primæ *classi tria subsunt imperia, nempe Romano-Germanicum, Turcicum, & Moscoviticum:* Secundæ classi *regna novem* (1) *Hispanicum multis accessionibus potens* (2) *Gallicum, auctu vario insigne* (3) *Lusitanicum sive Portugallicum* (4) *Britannicum è tribus unitum regnis & aliis regionibus valens* (5) *Hungaricum Turcis denuo ereptum, terrisque vicinis auctius* (6) *Bohemicum & ipsum domo Austriacæ subjectum* (7) *Polonicum* (8) *Danico-Norvvegicum* (9) *Svecicum.* Tertiæ classi *Respubl. insunt liberæ* (1) *Veneta regiis ornata Titulis* (2) *Belgica confœderata, provinciis externis, potentia opibusque major* (3) *Genuensis, regno Corsicæ, quod tenet, regium adepta locum* (4) *Lucensis* (5) *Helvetica tredecim pagos sive Cantones continens* (6) *Rhætica uno fœdere conjuncta, sed triplici magistratui subjecta* (7) *Respubl. Valesiorum una: Quibus addunt alij Genevensem, Ragusinam, & Rempubl. S. Marini parvam, in Urbinate Ducatu sitam.* Quartæ classi *suberunt Principatus & Ducatus varii, quos inter eminent* (1) *Status Ecclesiasticus sive Dominium Rom. Pontificis, multas Italicas terras & Avenionensem Galliæ regionem continens* (2) *magnus Tusciæ Ducatus* (3) *Sabaudicus* (4) *Mutinensis* (5) *Parmensis* (6) *Mantuanus* (7) *Principatus Mirandulæ* (8) *Monacensis* (9) *Transilvaniæ* (10) *Moldaviæ* (11) *VVallachiæ* (12) *Chami Tatariæ Precopensis* (13) *Status magni Magistri equitum Melitensium: Ut alios Principatus innumeros, fere Ducatus, Marchionatus, Landgraviatus, Comitatus & Baronatus sive Dynastias præteream. Confer Archontolog. Cosmic. Gothofred., Bosii in dissertat. de Statu Europæo Sam. Puffendorf. Introduct. in statu Europ. pluresque alios, à Bosio Introdunct. Notit. c. 4. laudatos.*

Figura Draconis, & Fœminæ sedentis.

III. *Figuram* universæ Europæ Strabo dedit *Draconis*, cujus caput Hispania, collum Gallia, corpus Germania, alæ dextra lævaque Italia ac Cimbrica peninsula. Nostro ævo quidam *fœminæ sedentis* speciem ei tribuerunt, *caput* Hispania, collum extrema Gallia, quâ Pyrenæis subjacet montibus; *pectus* ipsa Gallia, *brachia* Ita-

HISPANIÆ veteris et Novæ Descriptio
OCEANUS CANTABRICUS
GALLIÆ PARS.
MARE GALLICUM
OCEANUS OCCIDENTALIS
BALEARICUM MARE.
SUCRONIENSIS SINUS
MARE MEDITERRANEUM.
IBERICUM MARE
SINUS GADITANUS
FRETUM HERCULEUM nunc ES TRECHO DE GIBRALTAR
BARBARIÆ PARS.
BALEARIDES INSULÆ DUÆ.
ASTURIA
NAVARRA
ARAGO
CATALONIA
LUSITANIA
PORTUGALLIA
TURDULI
ESTREMADURA
TURIA NOVA
BÆTICA
ANDALUSIA
GRANADA
MURCIA
VALENTIA
CASTILIA NOVA
CELTIBERIA
GALLICIA
LEON
BISCAIA
ALGARVE
Milliaria Hispanica
Miliaria Germanica
SEPTENTRIO
MERIDIES
ORIENS
OCCIDENS

Ita-

Italia ac Britannia, *venter* Germania, umbilicus Bojohæmia. *reliquum corporis* ſub veſtibus latè circa ſedem diffuſis implent Norvegia, Dania, Svedia, Finnia, Livonia, Lituania, Pruſſia, Polonia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Græcia, Thracia, Servia, Bulgaria, Tranſilvania, Valachia, Moldavia, Tartaria Precopenſis, & Moſcovia. Sed ſumma Europæ in parteis diviſio poſtquam tradita eſt, ſingulas nunc ejus regioneis inſpiciamus.

Europa unde dicta

(*Unde huic Terræ nomen* Europæ, *aut quis ejus exſtiterit auctor, anemine mortalium compertum, ſcribit* Herodotus lib. IV. *Sunt tamen, qui nomen iſtud accepiſſe fabuloſè dicunt à nymphâ Oceani & Tethyos filia; vel potius Agenoris Tyriorum regis Europa, quam Jovem, in tauri ſpeciem transformatum, rapuiſſe fabulantur: Id quod alij à prædonibus factum interpretantur; quoniam navis tauri ſpeciem præ ſe tulerit Alij ab* Europe *Sicyoniorum rege dictam volunt* Europam, *quem Abrahami ætate rerum potitum credunt. Cæterùm, antiquisſimi Græcorum ſcriptores omnem ſeptemtrionem in Europâ, à Caſpio mari; quod putârunt eſſe ſinum, adeoq; terminum inter Europam & Aſiam, falsò tamen ſtatuerunt; ultra Euxinum Pontum, Iſtrum flumen, mare Adriaticum; Alpium juga, Mare internum, quà id Galliam Hiſpaniamq; alluit, in tria diviſerunt gentium genera, ac nomina,* Arimaſporum, Sarmatarum, *&* Hyberboreorum. *Horum* Arimaſpos *ad fauces Caſpij maris poſuêre: his proximos versùs occaſum* Sarmatas: *poſt hos ad Oceanum usq; Atlanticum, & fretum Gaditanum* Hyperboreos; *ſub quorum nomine comprehendebantur* Illyrii, Germani, Galli, & Hiſpani, populique præterea in inſulis Britannicis: *quæ gentes univerſæ poſtmodum uno vocabulo* Celtæ *fuere dictæ; ipſaq;* Europa Celtica. Cluver. Germ. Antiq. lib. I. cap. 2. Europam *cæteris Orbis partibus eſſe ſalubriorem, omnibus ad vitam neceſſariis abundare, ejusq; incolas cæteras gentes ſuperare cultura animi, & eruditione, fortitudine, armorumq; ſtudio,* Varro, Herodotus, Strabo, aliique tradunt auctores.)

Celtæ & Celtica.

CAP. II.

De Hiſpania.

Hiſpaniæ commoda & dotes.

PRima terrarum eſt *Hiſpania*; altrix ſemper Martiarum gentium regio; omni materiâ affluens, quæcunque aut pretio ambitioſa eſt, aut uſu neceſſaria: Viris & equis abundat: metallis auri, argenti, æris, ferri, plumbi albi nigrique tota fermè ſcatet: frumenti, maximè verò vitium ac oleæ adeò ferax, ut, ſicubi ob pen-

penuriam aquarum effœta ac ſui diſſimilis eſt, linum tamen & ſpartum alat. Atque de hac Hiſpaniæ fertilitate quum omnes ferè priſci Geographi conſentiant, errare mihi videntur, qui Græco vocabulo eam Σπανίαν, ob *raritatem incolarum*, ac *locorum aſperitatem ſterilitatemque*, dictam ſuſpicantur, quanquam hac noſtrâ ætate ubertas ejus præ aliis terris prædicari nequeat.

Incommoda.

(*Olim metallis adeò dives fuit Hiſpania, ut Phœnices ex argento, quod navibus onuſtis ſupererat, anchoras conflarent, ac Scipiones, Lentuli alijq; Romanorum duces plus quàm* DC. *millia argenti infecti pondo;* XI. *millia argenti Oſcenſis,* X. *millia auri; ſignati verò vim infinitam paucis annis ex illâ in Italiam mitterent: Id quod* Nonnius *ex* Livio *colligit. Nec hodie metalla deſunt, ſed iis parcitur, quamdiu India theſauros ſuos ſuppeditat. Hiſpania hodie* oleum puriſſimum *ex agro Hiſpalenſi emittit:* Vinum generoſiſſimum *ex Malagenſi:* Aurum & argentum *ex America & Indiis importatum habet: Plurimum* Minii *ibidem effoditur;* Ceruſſa *optima conficitur,* Lana *tenuiſſima,* Panni pretioſi, pelles *probè macerata. Inde* quoque lapides ſpeculares, *& varij coloris* marmora, *exportantur. Cæterum,* Strabo lib. III. *ait, ſeptemtrionalem ejus plagam ad habitandum incommodam eſſe; cùm ob aſperitatem regionis & cœli inclementiam tùm quod nulla gentibus cum aliis ſint communia. Hodiè ad iſtam plagam vaſtæ conſpiciuntur ſolitudines, rupes, ſaltus, loca inculta, aquarum indiga. Porrò venti nocturni adeò ſunt inſalubres, ut multis in provinciis habitationes deſtituantur feneſtris, ac lumen per ædium portas excipiatur. Solum aliis quoq; in locis plurimis nudum conſpicitur & incultum; idq; incolarum ſocordiâ, qui naturâ ſuâ magis in arma, quàm in aratra propenſi ſunt. Per longinquas in utramque Indiam expeditiones & continuata bella exhauritur juventus; in una Goa Indiæ Orientalis urbe perhibentur eſſe* XX *millia Luſitanorum; In Mexico* IV. *millia Hiſpanorum, & in Cuſco* VI *millia; hinc agricolarum infrequentia; hinc agri neglecti potiùs quàm ſteriles cernuntur. Æſtus inſuper & pauca pluvia maturitatem fructuum impedit: quare Regis agri pluviâ deſtituti, aquâ inſperguntur fluviatili. Omnes enim plerumq; Hiſpani nobilitatem affectantes, reſpuunt agri labores; nihil igitur mirum, ſi Hiſpania priſcam exuit faciem, & ſui diſſimilis facta eſt.*)

Unde dicta.

II. Ab *Hiſpano* Rege dictam vult Juſtinus: Ego ab urbe *Hiſpali*, ceu quondam totius regionis capite, nuncupatam conjecerim. Græci ab initio vocaverunt *Iberiam*, à flumine ejus celebratiſſimo *Ibero*; non ab *Iberis* Aſiæ populis, quos in Hiſpaniam perveniſſe Varro tradidit. Iisdem Græcis fuit *Heſperia*, quod in occidentem verſus ipſis ſita fuerit.

(*Hiſpania Græcis dicta eſt* Heſperia, *ſed* ultima, *ad differentiam Italiæ, quæ ipſa quoque Græcis appellata eſt Heſperia.* Diodoro Siculo *vocatur* Celtiberia.

Hiſpa-

Hispaniæ aut Spaniæ nomen ad verosimiliores ex lingua Punica origines Bochartus revocat Lib. III. Geograph. c. 7. Phœnicibus enim huc digressis ab multitudine cuniculorum ibi frequentissima regioni nova denominatio adhæsit שפניה i. Spanija *i. e.* cuniculosa regio : *Quoniam Hebræis & Pœnis* שפן cuniculus *est. Hæc tamen animalcula suffossionibus infesta parum officiunt fertilitati aut felicitati, quam copia vini generosi, olei, salis, frugum & metallorum uberior Hispaniæ olim conciliavit, & adhuc conciliat. Sin qua solo sterilitas inhæreat, hæc partim ab æstu immodico, partim ab hominum paucitate aut negligentia hodierna, partim ab antiquis gentium migrationibus provenisse dicitur. Præsertim illa parte, qua montes Pyrenæos proximos attingit, tanquam communes à natura Galliæ objectos terminos. De quibus ad omnem controversiam præscindendam electis arbitris A.* 1660. *ita convenit, ut comitatus Karolotensis, promontorium Quiersum, præfectura Confluentina, & pars comit. Cerdoniæ una regno Gallico, pars altera versus Hispaniam sita Hispanica subesset : Id quod anno etiam superiori* 1659. *Tractatibus Pyrenæis aut Fasionicis constitui cœptum erat. Fabula vero de Pyrenæis duplex apud quosdam Græculos jactatur ; una de Pyrene, regis filia, deq; saltus incendio vel igne altera, quam Bochartus utramque repudiat.*

Hispaniæ denominatio.

termini statuti.

III. *Terminos* habet ab ortu ac meridie Internum mare, Fretum Gaditanum, & Oceanum Atlanticum : ab occasu eumdem Oceanum : à septemtrionibus Oceanum Cantabricum, & Pyrenæa juga, quibus à Gallià submovetur. *Longitudo* ejus summa à *Sacro promontorio*, quod vulgò est *Cabo de S. Vincente*; ad usque *Salsulæ fontem*, vulgò *Salsas*, in finibus Galliæ ad mare internum, milliarium Germanicorum est circiter cxc. *Latitudo* à *Celtico promontorio* quod vulgò *Cabo finis terræ*, ad usqus *promontorium Saturni*, vulgò nunc *Cabo de Palos* milliarium CL. Oceani internique maris circumfusione penè insula efficitur, Pyrenæis jugis transitum maris arcentibus. *Strabo* corio bubulo expanso eam adsimilat, cujus parteis ad collum pertinentes in adhærentem ei Galliam porriguntur.

Ejus termini.

Longitudo.

Latitudo.

Pyrenæos Montes *ab igne, quòd crebris fulminibus feriantur; vel quòd ejus sylvæ per pastores fuerint combustæ, dictos quidam volunt. Dividuntur in montes diversos, ex quibus eminet in Guipuscoja* mons S. Adriani, *ubi adscensus periculosus : Ipse mons ubi pervius est, non nisi unum mulum ob angustiam admittit : In antro illo est fons, taberna vinaria, & sacellum. Accensis faculis per augustias in verticem montis adscenditur, ex quo Oceanus conspicitur Atlanticus. Necessitas & industria modum invenit, quo montem hunc faceret pervium, & in eo cryptam perfoderet, cujus latitudo mediocris, longitudo ad sagittæ jactum se extendit. Ex*

Pyrenæ montes. Mons S. Adriani.

L *Hispa-*

Hispania venienti angusta, obscura & deorsum ducens via obvenit: Ad exitum versus Galliam lux affulgere incipit, ibiq; antrum portâ clauditur. Non longè hinc abest Rocida Vallis (Roncevalles) *celebris ab interitu Rolandi.* Mariana lib. VII. Rer. Hisp. c. II. Cæterùm quadratæ figuræ Hispaniam esse, tradit Justinus lib. XLIV. Orosius *verò &* Æthicus *eam faciunt* Trigonam.

Rocida Vallis.

CAP. III.

Divisio Hispaniæ veteris.

I.

Bætica.

DIvisa fuit olim Romanis in tres provincias, *Bæticam, Lusitaniam*, & *Tarraconensem*. *Bætica* clauditur à septemtrionibus & occasu flumine *Ana*; à meridie *Oceano* & mari Interno, usque ad *Murgim* oppidum, vulgò hodiè *Almeria* dictum; ab ortu *Tarraconensi* jungitur provinciæ; à qua recta linea, ab Murgi, ad oppidum, quod vulgò dicitur *Ciuidad Real*, & *Anam* amnem ducta, discernitur: Dicta *Bætica*, à flumine *Bæti*, mediam secante. Cæteras provincias diviti cultu & quodam fertili ac peculiari nitore præcedit. Partem ejus, quæ Bætim Anamque amneis inter, *Bæturia* dicta fuit, *Turduli* versus ortum, *Celtici* versus occasum in Lusitaniam usque protensi tenuêre. Hodiè universa Bætica continet duo regna Hispaniæ, *Granatam* & *Andalusiam, partemque Castiliæ novæ*, & *Estremaduram*.

In Bæturia Turduli, Celticis.

Turdetania.

[*A* Turdulis *sive* Turdetanis Bætica *dicta legitur apud Stephanum* Turdetania. *Regio hæc perhibetur esse feracissima, quæ uberrimas messes inter oleas sufficiat: Ob aëris temperiem quidam Elysios campos illic locavêre, infestabatur tamen cuniculis.* Plinius *urbes heic numerat* CLXXV, & Strabo, CC. *Lanam hæc dabat optimam. Phœnices olim ibidem repererunt dolia & præsepia ex argento facta, & eo cum implessent naves, ancoras quoq; argenteas extulerunt.* Livius Turdulos *vocat omnium Hispanorum maximè imbelles*; & Strabo *hos omnium doctissimos tradit*, qui Grammaticâ & scriptis legibus olim fuerint usi.]

Turdulorum mores.

Hispania vetus.

Vetus uno conspectu Hispania sic patebit, si Bætica ab interno mari fretoque Herculeo ad ostium Anæ fluminis; inde Lusitaniam usq; ad Durium producas: Tum vero cætera Tarraconensis erunt Bætica. Tartessis *quondam vel* Tarsis תרשיש *à Tarsi filio Javani, sacris in literis memorato, apud Græcos veteres Iberia* (ἰβηρία) κατ' ἐξοχὴν *dicta, teste Polybio Lib. III. Si Bochartum audias Lib. I. Chanac.* 35. *ex voce Punica Syriacaq;* עברין *i. e. finibus terræ, quos antiqui huc fixerant. Eadem* Turditania dicitur à Turdetanis incolis, vel

Iberia.

quod

quod idem eſt Turdulis. *Sed aliter Iſa. Voſſio videtur, qui Turdetaniam à Turdulorum regione ſeparat, hosq; in Bætica & Luſitania duplices facit Lib. III. ad Pompon, Melam. Luſitania non ab Luſo Bacchi comite, ſed ab amygdalis* לוצין *Bocharto nomen traxiſſe placuit, & ipſa ſuis antiquis finibus multum variata: Vid. Voſſius Lib. II. ad Pompon. c. 6. Tarraconenſis longe amplior à Taracone, urbe maritima, & Punico vocabulo* טרכון Tarcon *quaſi regiam aut palatium dicas, cui nullum ſtructura ſimilis in tota Hiſpania repertum, uti Ro Benjamin ſuo in Itinerario refert. Plura notatu digniſſima hujus inſtituti ratio non feret.*

II. *Luſitania* terminatur à Septemtrione flumine *Durio*, ab Occaſu *Oceano* à Meridie *Ana* fluvio; ab Oriente linea à civitate regali *ad Samoram oppidum* apud Durium flumen ducta, à Tarraconenſi provincia ſeparatur. Dictam voluerunt antiqui Luſitaniam à *Luſo* ac *Lyſa*, fabuloſis Bacchi comitibus: habet *Olyſſiponem* oppidum ad *Tagi* amnis oſtium, quod ab *Ulyſſe* conditum eſſe fabulati ſunt, continet hodiè totum fermè *regnum Portugalliæ*, partem *Caſtiliæ veteris* partemque *novæ*.

Luſitania. Olyſypo.

(Luſitaniam *cum Gallæcia & Aſturia quotannis vicena millia pondo auri penſitaſſe,* Plinius *tradit. Ibi, quod* Athenæus lib. VIII. ex Polybio *refert, ſus C. librarum emebatur quinq; drachmis, totidem vitulus, ovis duabus; bos jugo aptus* X. *drachmis: Sylveſtria animalia vulgo donata.* Luſitani, Strabone *teſte* lib. 3. *olim Laconica utebantur vivendi ratione, bis tantum ungebantur, lapillis candentibus ſe calefaciebant, uno cibo victitabant, nullo utebantur pecuniâ, ſed permutabant merces: Ægrotes publicè exponebant Ægyptiorum more, navigia habebant ex corio facta: Prædari malebant, quam fœcundam colere tellurem: In bellis* Luſitani *erant fortiſſimi, cujus rei teſtis eſt Viriathus.*)

Luſitania. Luſitanorum mores. Tarraconenſis provincia.

III. Reliquum verò Hiſpaniæ occupat *Tarraconenſis provincia*, à *Tarracone*, capite ſuo, cognominata. In hac populi fuere, quorum nomina olim clara; α *Celtiberi*, dextram *Iberi* fluvii ripam latè accolentes: quorum caput *Segobriga* β nunc *Segorbe* vulgò dicta; & clara Romanorum everſione *Numantia*, γ nunc *Almaſan*; regio ipſa *Celtiberia*. Hinc *Vaſcones*; δ qui maxima pars hodie Navarræi regni, Pyrenæis montibus affixa. Horum caput *Pompelon*, ſive *Pompejopolis*, nunc vulgò *Pompelona*. *Varduli*, hodiè *Guipuſcoa*: quorum caput *Flaviobriga*, ε nunc *Bilbao*. *Cantabri*; ζ qui nomen Oceano Cantabrico dedêre; nunc *Biſcaja*: caput *Juliobriga*, η hodie *Val de Viece* *Aſtures*; θ nunc *Aſturias*: quorum caput *Aſturica* nunc *Aſtorga* urbs

Tarraco. Celtiberi. Segobriga. Numantia. Celtiberia. Vaſcones. Pompejopolis. Varduli. Flaviobriga. Cantabri. Juliobriga. Aſtures. Aſturica. Gællæci.

 quon-

Brigantia. Vaccæi. Pallantia. Carpetani. Toletum. Complutũ. Oretani.

quondam magnifica. *Gallaci* inter Minium & Durium amneis; quorum *Brigantia* hodie *Braganca*; pars nunc Portugalliæ. *Vaccai*, κ quorum Pallantia, vulgò nunc *Palencia*, *Carpetani*, quorum *Toletum* nunc *Toledo*: & Complutum, nunc *Alcala de Henares*. Sub his versus meridiem fuere *Oretani*.

Segobriga. Celtiberia. Celtiberorum mores.

(α Celtiberorum *regio olim erat dives, ferroq; abundans.* Polybius *tradit* Tiberium Gracchum *in ea trecentas evertisse urbes, quas* Strabo *turres interpretatur:* Florus *enim tantum* CLX. *agnoscit urbes.* Celtiberi *strenui erant bellatores, quod* Numantini *inprimis probarunt, in victus munditie elegantes, dentes tamen & universum corpus quotidie urinâ fricabant: Noctu in plenilunio Deum suum in platea collocabant, & circa eum choreas agebant: Eorum corpora, qui ceciderant in bello, non cremabant, sed objiciebant volucribus.* De simplicitate *eorum videatur* Livii *liber* XL *in obsidione Certimæ.*

β *Nunc pagus est apud* Iniestam *oppidum, quod Mariana & Zurita* Segobrigam *esse putant. Vasæus tamen, Clusius & Tarapha volunt esse* Segorve *vel* Sogorve *urbem in regno Valentiæ. Est &* Segobriga *in regno Castellæ, nunc* Sepulveda, *oppidum haud obscurum, ad montis Orospedæ radices.*

Numantia.

γ Numantia *à Durii fontibus haud longe sita, à Romanis, duce Scipione Africano deleta est, anno V. C. 620. quum se, liberos & uxores occidissent Numantini ad ultimum humanorum corporum dapibus usi; quippe captâ jam urbe complures inventi sunt, artus & membra trucidatorum corporum sinu suo gestantes. In agri Soritani non longè à fontibus Durii, loco* Garray *dicto, in Pelendonibus, teste Morale, monstrantur vestigia Urbis Numantiæ: Locus ille à Soria Almazzan vix leucâ distat.*

δ Vascones *crudelissimos fuisse arguit Calagurritana obsidio, in qua conjuges & liberos sale conditos devorarunt.*

Flaviobriga.

ε Flaviobriga, *antea* Portus Amanus, *Morale teste, est id oppidum, quod hodiè* Bermeo *vocatur, ad Nervium flumen, 2. leucis à littore Cantabrico situm, ubi Amanus portus Plinii.* Bilbao *verò à* Bermeo 5 *leucis in occidentem distat.*

ζ Cantabri *toti erant in armis. Hinc ab Horatio dicitur* bellicosus Cantaber, & serâ domitus catena. *Capti ex libertatis amore suos interficiebant Cantabri.*

Juliobriga.

η Juliobriga *Plinio ad fonteis Iberi fluvii collocatur, ac nonnullis putatur esse* Fuente d'Ivero oppidum, *vel non longè inde jacens.*

θ Astures *erant agrestes & feri, qui Romanos concidissent, nisi à Brigantinis fuissent proditi. Equos hic* asturcones *appellatos volunt.*

Brigantia.

ι Brigantia *sive* Brigantium, *urbs ducali titulo hodiè insignis, Mirandæ urbi proxima.*

κ Vaccæi *bellicosissimi, Romanorum virtutem admirati, se illis dediderunt. Morte multabatur, si quis agricolam læserat.*)

IV. Com-

IV. Complectitur tota Tarraconensis provincia regiones hodiè istas; *Murciam, Valentiam, Cataloniam, Arragoniam, Navarram, Biscajam, Asturiam, Gallaciam, Legionem, Castilias veterem ac novam* fere totas. At eadem Hispania distincta etiam fuit Romanis duabus tantùm provinciis, *Citeriore*, & *Ulteriore*; unde sæpissime Hispaniæ plurali numero dicuntur hæ terræ. *Citeriore* Hispania est eadem, quæ Tarraconensis provincia: *Ulterior* Bæticam ac Lusitaniam complectitur. Dictæ sunt *citerior* atque *ulterior*, respectu Urbis Romæ: sicuti & Galliæ duæ.

Murcia. Valentia. Catalonia. Arragonia. Navarra. Biscaja. Asturia. Gallæcia. Legio, Castiliæ, Hispania Citerior, Ulterior.

(*Citerior Hispania Straboni etiam vocatur* Interior; *ac Ulterior illa, eidem* Exterior.)

CAP. IV.

De nobilioribus Hispaniæ fluviis, & urbibus olim claris.

FLuvii majore famâ celebrati sunt, in Tarraconensi *Iberus*, α vulgò nunc *Ebro* dictus, navigabili commercio dives: in Bætica β *Bætis*, vulgò nunc *Guadalquivir*: inter Bæticam ac Lusitaniam γ *Anas*, nunc *Guadiana*, totus ad Medelinam oppidum cuniculo se condens, post octavum circiter milliare Germ. renascitur. δ *Tagus*, vulgò accolis *Tajo*, in Tarraconensi provincia ortus, Oceanum intrat, mediam Lusitaniam secans; auriferis quondam arenis celebratus. Inter Lusitaniam & Tarraconensem provinciam ε *Durius*, vulgò *Duero*, supra Numantiam in Celtiberis ortus, in eundem effunditur Oceanum. Ultra est in Gallæcia ζ *Minus*, vulgò nunc *Minio* dictus. Sub Pyrenæo autem η *Sicoris*, vulgò *Segre*, θ *Ilerdam* oppidum præterlapsus, in Iberum defluit.

Fluvii Iberus Bætis Anas. Tagus. Durius. Minius. Ilerda op. Iberus.

(α Iberus *in Cantabris, haud procul oppido Juliobriga gemino fonte oriens, per Castellam Veterem, & Arragoniam, Navarram quoque attingens, inter Cataluniam & Valentiæ regnum delatus, apud Dertosam oppidum mari excipitur mediterraneo; ostia ejus, teste Plinio à fonte distant* 450. *millia passuum*; A Varia, *ubi nunc est* Logronium, *per* 260. *millia passuum navigiorum capax est. Hunc fluvium parallelum esse montibus Pyrenæis ait Strabo: Græci inde universam Hispaniam appellaverunt* Iberiam; *Ibero ab ortu miscetur* Sicoris, *& ab occasu* Bilbilis, *vulgò* Xiloca, *ad quem urbs fuit ejusdem nominis, ortu Martialis poëtæ celebris*.

Sicoris. Bilbilis &c.

& op. Martialis poëtæ patria.

celebris. Plin. aquam Bilbilis *ferro indurando imprimis idoneam, indeq; nobilitatam esse docet.*

Bætis.

β Bætis *ex argenteo monte ortus, in occasum per Biatiam, Ubedam, & Iliturgim oppida fluit; inde in Austrum retortus, Cordubâ & Hispali irrigatis, Oceano Gaditano ad Fanum Luciferi miscetur: Martiali* Olivifer *appellatur.*

Anas.

γ Anas *ex agro Laminitano, hodie* Campo de Montiel *ortus, Lusitaniam à Bætica disterminat, & postquam* LX. *millia passuum confecit, in sinum effunditur Gaditanum: In terræ cuniculos sese condere & post tot milliaria erumpere, magis ex vulgi opinione, quàm rei veritate creditur, quod asserunt ii, qui curiosè loca ista inquisiverunt. Fluvius hic aquam habet adeò insalubrem, ut ne pisces ejus, exceptis anguillis, probentur.*

Tagus.

δ Tagus *ex monte* Orospeda *oriens gemino fonte, per Toletum, Liboram, Norbam Cæsaream, Scalabim, & Olysiponem longo decurrit tractu per* 110 *leucas, id est,* 440 *millia passuum, & demum in Oceanum Atlanticum sese exonerat, piscium & ostrearum ferax.*

Durius fl.

ε Durius, *fluviorum, qui sunt in Hispaniâ, maximus, Lusitaniæ terminus, in Pelendonibus apud Numantiam excisam ortus, rapidissimo cursu inter Astures & Vettones, & porrò inter Gallacos & Lusitanos labitur, ac post* 120 *leucarum decursum ad Portum urbem in Oceanum defertur.*

Minius fl.

ζ Minius *ex finibus Asturum oriens, Tyden Callaicorum oppidum alluit, post* 35. *leucarum decursum Oceano miscetur. Regio æris, plumbi, & minii uberrima, unde flumini nomen.*

Sicoris fl.

η Sicoris *sub Pyrenæis montibus nascitur, per Catalauniam decurrit.*

Cinga fl. Ilerda. Carthago vetus.

θ Ilerdæ, *quæ hodie* Lerida *dicitur, latus orientale Sicoris alluit; paulò inferius Cingæ fluvio confusus, non magno intervallo in Iberum sese exonerat: Rebus C. Cæsaris, contra Pompeji legatos Petrejum & Afranium gestis, celebris est. Hodiè claret Academiâ anno Christi* 1300. *fundatâ. Infra eam ad confluentem Iberi fuit* Carthago vetus, *Pœnorum colonia ab Hamilcare condita, à Dertosa* x *leucis in Corum distans, Ilerdæ propior. Hodie vicus est apud Villam Franciam.*)

Astigi. Hispalis. Corduba. Augusta Emerita. Pallantia. Tarraco. Cæsar Augusta sive Asturica. Carthago Nova.

II. Urbium totâ Hispaniâ clarissimæ fuere olim; in Bætica α *Astigi*, nunc vulgò *Ecya*; *Hispalis*, nunc *Sivillia*; & *Corduba*, nunc *Cordova*. In Lusitania β *Augusta Emerita*, nunc *Merida*. in Tarraconensi, γ *Palantia & Numantia*, antè memoratæ; item *Tarraco*, δ vulgò *Tarragona*, Scipionum opus, maritimarum in his locis olim opulentissima *Cæsar Augusta*, sive Cæsarea Augusta, vulgò *Caragoca*; hodie etiam omnium Hispaniarum splendidissima; *Asturica* antè dicta. Sed & *Carthago nova* vulgò *Cartagena*; clara fuit à conditoribus Pœnis:

nis; & ε *Saguntus*, nunc *Morviedro*, fide atque ærumnis inclytum nomen reliquit. Saguntus.

(α Aſtigi, *nunc* Ecya, *hâc etiam tempeſtate clara eſt ad Singulim fluvium urbs; una cum Eſtapa, Obulco, Ægabro, Lucenâ, Marciâ, Urſone, & Vaenâ oppidis à Ferdinando rege Mauris erepta anno C.* 1239. Aſtigi, vulgò Ecya.

β Auguſta Emerita, & Emerita *ſimpliciter, unde vulgò hodiè* Merida *dicta, ad Anam fluvium in finibus Turdulorum auſpiciis Auguſti condita, & militibus emeritis ad incolendum tradita, nunc penè jacet.* Auguſta. Emerita.

γ Pallantia *ſive* Palantia, *hodiè vulgò* Palentia, *in Vaccæis & regno Legionenſi ad Piſcracam fluvium ſita, olim inter primas Hiſpaniæ Tarraconenſis urbes habita, nunc longè minor eſt; Academiâ ante Salamanticenſem clara.* Pallantia.

δ Tarraco *ſive* Tarragona *colonia, à Cneo & Publio Scipionibus ad oram Catalauniæ maritimam condita, media inter Barcinonem ad Boream & Dertoſam ad meridiem* XI *leucis; olim urbs nobilis & ampla exſtitit, nec paucioribus ævo Strabonis habitata viris, quàm ipſa Carthago. Metropolis fuit non tantùm Hiſpaniæ intra Iberum ſitæ, ſed & partis ejus, quæ extra eſt, unde & maxima ejus regionis pars nomen habebat Tarraconenſis. Paulli Oroſii patria eſt, & multa hodiè habet monumenta antiqua. Academia ornata eſt anno Chriſti* 1572. *Vina Tarraconenſia olim in pretio habita. Ex Tarraconenſibus montibus ſal mira dulcedine quaſi ſaccaro temperatus cæditur, qui magni fit à cupediariis.* Sidon. epiſt. ad Oroſium. Tarraco. Oroſii Patria.

ε Saguntum & Saguntus *tribus millibus paſſuum à mari & tot à Valentia diſtans, anno poſt diluvium* 167 *à Zacynthiis,* Iſidoro *teſte, conditum, oppidum fide & conſtantiâ in Romanos nobiliſſimum eſt; maluerunt enim Saguntini extrema experiri, ſe & omnia ſua comburere, quàm ſe Hannibali dedere. Hanc urbem quum contra fœderis leges expugnaſſet Hannibal, cauſam præbuit bello Punico ſecundo. Sagunti, quo tempore urbs illa obſeſſa, puerum recens natum in uterum matris reverſum narrant.* Saguntina fames, *de magna & extrema, in proverbium abiit.* Reliquæ Hiſpaniæ urbes claræ infrà cap. VI. memorantur.) Saguntum.

De fluviis tum majoribus tum minoribus, eorumq; ortu ac nomine congeri huc multa poſſent, & fabuloſa rejici: Ad Anam quod attinet, ejusq; in ſubterraneis cuniculis profluxum, hunc veteres noviq; auctores puta Fournierius, Schottus, Ricciolus, Kircherus atque Bochartus comprobant. Sin Ortelium & quos ille ſequitur, teſtes oculatos audire lubet, ea profluxio vulgari debebitur opinioni, aut receſſibus, in quos penetret, montanis, aut rivis amnibusq;, in quos dividatur, pluribus. Sane Grammatici fallunt, qui Anam ab anate, aut anataria merſione dici volunt. Petrus du Val. Geogr. univerſ. part. II. *ambiguus in utramque partem diſſeruit. Tria tamen Hiſpaniæ ſtupenda opera aut mirabilia omitti noluit* (1) pontem, *cui aqua ſuperfluat h. e. aquæ ductus Segovienſes* (2) pontem continuum, *in quo decem millia pecorum paſci, aciesq; inſtrui directa poſſint i. e. Anam fluvium reconditum* (3) civitatem Anas. Tria Hiſpan. memorabilia.

vitatem *igne circumdatam i. e. Madritum, cujus ager ſilice refertus eſt. De urbibus antiquis & gentibus obſervata ſuppetunt plura: Unum addo de fabularum originibus, quas Græci ſcriptores adferunt in Aſtyre, Teucro, Diomede, Ulyſſe, Lyſo aut Luſo, Nebride, Meneſtheo, Caſtalio, Pane, Grajis, Iberisq; Scythicis.*

CAP. V.

De incolis Hiſpaniæ, ac recentiori ejus diviſione.

I.

Tubal non venit in Hiſpaniam.

TUbalem, Noachi nepotem, in Hiſpaniam primùm perveniſſe, poſt aquarum inundationem, in diſperſione gentium, affirmant noſtri ſæculi ſcriptores ex Joſepho: qui tamen Tubalem in Aſiæ Iberia inter Ponticum Caſpiumque maria ſtatuit. Haud minori errore, in univerſam Hiſpaniam perveniſſe *Iberos* ex Aſia & Perſas, tradidit *M. Terentius Varro.*

Iberi non venerunt ex Aſia.

Celtæ primi Hiſpaniæ incolæ.

II. *Celtarum* gentem, ab Aſchenaze propagatam, omnem poſt terrarum inundationem obſediſſe *Hiſpaniam, Galliamque, Britannicas inſulas, Germaniam atque Illyricum*, tàm ex ſacris quàm gentilibus diſpicio auctoribus. Unde etiam nomen eorum multis Hiſpaniæ locis affixum retulerunt Græci Romanique ſcriptores: ut *Celticorum*; qui partem Bæticæ ac Luſitaniæ, partemque Tarraconenſis provinciæ adusque promontorium *Celticum*, quod vulgò nunc eſt *Cabo finis terræ*, tenuere: item *Celtiberorum*, ad *Iberum* flumen incolentium. *Germanos* cognominat, neſcio unde, Plinius *Oretanos*, Tarraconenſis ptovinciæ populos.

Tubalem cum Brietio, Ricciolo, multisq; ſcriptoribus huc retulit auctor, quem ab Hiſpania Joſephus ſubmovet: Bochartus etiam in Aſiaticas regiones Pontoq; proximas rejecit, ex argumentis non levibus, & Askenazen ad Bithyniæ, Phrygiæ ad Ponti viciniam collocavit. Adeo gentium plerarumq; nobiliorum origines & migrationes multis tenebris involvuntur. Joſephus Lib. VII. Antiq. Japheto hujusq; poſteris occidentem ac ſeptentrionem vendicat, ut illi à Tauro & Amano montibus Aſiæ ad Tanain, porro in Europam usque ad Gades pervenerint: Hinc uni ex hujus nepotibus Tarſi *primæ in Hiſpaniam ductæ Coloniæ â Bocharto tribuuntur. Quo enim quemque ſors & Deus tulit, hanc terram cum ſuis occupavit, ut tam maritima, quam mediterranea loca cultoribus replerentur, inquit Joſephus Lib. VI. Interim conjecturæ in obſcuro negotio quantum valeant, Ludov. Molina docet de origine ac natura Hiſpanorum veterum multa commentatus, incerta etiam quandoque fabulis non vacua. Tantus autem regnorum numerus una Hiſpania pendet à diverſis gentium*

Tarſis in Hiſpania primus.

Plura Hiſpân. regula.

gentium exterarum migrationibus bellicisq; occupationibus, quibus quam hæc regio lacerata fuerit, docent Vaseus, Mariana, Cluverius, pluresq; alii. Primus regna cuncta Hispanica in unum redacta tenuit Philippus II, tribusque galeis scuto suo impositis *illa repræsentare voluit, cum duabus antea reges uterentur. Triplex vero titulus, quo tot regna continuerat, dubitationis non parum nostro tempore habet, ne quidem locum, regno Portugalliæ, multisq; provinciis avulsis. Interim Hispani adhuc habent, cur regnis & regionibus suo imperio subjectis* nunquam solem occidere dicant, regemque Hispaniarum numero plurali efferant.

III. Primi exterorum post hominum memoriam ad Celtas in Hispaniam venêre *Phœnices*, à *Tyro*, mare internum huc usque & ad Gadeis navigantes; partemque Bæticæ, quæ posteà *Turditanea* dicta fuit, occupantes, ut ex *Diodoro* atque *Strabone* discimus. — Phœnices in Hispania.

IV. *Græci* postmodum à *Massilia* colonias deduxerunt inter Pyrenæum & Iberum, *Rhodam* & *Emporias*: quæ oppida etiam nunc vocantur vulgò *Rosas* & *Empullias*. Interiora etiam Græcos quosdam incoluisse, indicat corruptum (ut vult Silius Poëta) nomen *Graviorum* quasi *Grajorum*; Græcorumque castellum *Tyde*, vulgò nunc *Tuy*, in ea parte Tarraconensis, quæ hodie est *Gallacia*. — Græcorum in Hispania Coloniæ.

V. Posteà *Carthaginenses* majorem ejus partem tenuere, ad internum mare, *Amilcare* eam occupante. — Carthaginenses in Hispania.

VI. Secundo bello Punico, superatis atque expulsis Pœnis, tota *Romanorum* facta est. Sub quorum imperio, tribus provinciis distincta mansit, usque ad Honorii Imperatoris tempestatem; qvum *Gothi* ac *Vandali*, Germanica utraque gens, circa annum Christi CCCC. eam invadentes, dictas provincias in tria regna distribuerent. — A Romanis subacta. — Post à Gothis & Vandalis.

[Vandali *primùm* Gunderico *duce Hispanias occuparunt anno Salutis* CCCCXI. *Hos paulò post iis terris ejecit Athaulfus VVestgothorum seu Visigothorum rex; ibiq; regnum constituit, quod duravit usq; ad annum Christi* DCC XX. *Ultimus Gothorum rex ibi fuit Rodericus, homo turpissimus, qui à Mauris per Julianum Comitem evocatis regno & vita exutus fuit. Ita Mauri Visigothorum regno deleto maximam partem Hispaniæ occuparunt. Pelagius tamen Gothorum reliquias collegit apud Astures, qui rex à suis salutatus, Legione civitate Mauris ereptâ, regni sedem ibi fixit.*]

VII. Deinde verò *Saraceni* cum *Mauris*, circa annum IↃCCXX. invecti, totâ Hispaniâ direptâ, complura in ea regna instituerunt; Christianis, id est, Gothorum reliquiis, in Asturiam ac Legionem, regiones natura locorum munitas, compulsis. Regnorum numerus tandem crevit ad XVI, quorum nomina hæc recensentur, *Legio, Gal-* — A Saracenis & Mauris occupata. — XIV Hispaniæ regna.

Gallacia, Portugallia, Algarbia, Andalusia, Granata, Murcia, Valentia, Arragonia, Catalonia, Navarra, Castilia vetus, Castilia nova, quod Voletarum regnum; & Baleares Insulæ, vulgò Majorca & Minorca dicta; quæ unà cum *Ebuso* insula, vulgò nunc *Yvica*, unum regnum conficiunt. Ex his posteà durabili titulo, ad hoc nostrum seculum, clara fuere tria; *Castilia, Arragonia*, & *Portugallia*.

Regnum Legionis & Castiliæ.

VIII. *Legionis* regnum, vulgò *Leon*, constituere reliquiæ Gothorum, à Mauris, ut dictum, in ea loca compulsæ. At *Ferdinandus primus* Legioni per matrimonium, juncta Castilia, uno nomine *Castiliam* appellavit regnum suum. Huic posteà, devictis ac pulsis Mauris, accesserunt *Gallacia, Andalusia, Granata, Murcia*, ac *Navarra*. *Navarræ* autem regnum initium cepit anno IↃCCCXXIX. quum *Enecus*, *Bigorriæ* (pars est Galliæ Aquitanicæ) *Comes*, transgressus Pyrenæum Mauris ejectis, regem se constitueret. Post hunc *Henricus IV.* Castiliæ Rex armis occupatum Navarræ regnum, suo Imperio adjecit.

Navarræ regnum.

IX. *Arragoniæ* Rex primus factus est *Ramirus*, sanctii Magni, Navarræ Regis, filius spurius, anno CIↃXVIII. Huic deinde titulo annexæ *sunt Catalonia & Valentia*. *Jacobus* autem Rex anno CIↃCCLII. *insulas Baleares* suis armis occupatas, Arragoniæ regno fideique Christianæ adjecit. Tandem *Ferdinandus V.* Caroli V. avus maternus, Castellæ & Navarræ Rex, per matrimonium Castellæ junxit regnum Arragoniæ. Hic tandem Mauros, quos *Ferdinandus III.* in Granatense regnum compulerat, omnemque unà Judæorum gentem, totâ Hispaniâ anno CIↃCCCCXCII. expulit.

Arragoniæ regnum.

Mauri ex omni Hispania ejecti.

X. *Portugalliæ Regnum* cepit initium ad hunc modum. Quum *Henricus Lotharingiæ Comes* res ingentes contra Mauros in Hispaniâ gessisset, præmium virtutis ac laborum *Alfonsus VI.* Castellæ Rex, *Tiresiam* filiam notham ei dedit in matrimonium; dotemque apposuit eam Hispaniæ partem, quæ nunc *Portugallia* dicitur. Hujus filius *Alphonsus I.* cum quinque Reges Maurorum uno prælio fudisset, *Rex primus Portugalliæ* appellatus est anno CIↃCXII; habuitque successores continuâ serie, donec ultimo rege Sebastiano in Africa cæso, regnum ad Regem Castellæ recidit.

Portugalliæ regnum.

Portugalliæ Rex prim⁹.

[Portugallia *ab urbe* Porto, *& vicino pago* Cale, *primum dicta* Portucalia; *quod nomen innotuit circa annum Christi* D. *postea vero mutata litera* Portugallia *appel-*

appellata. Voss. lib. I. Idol. 34. Sebastianus Portugalliæ Rex XXIV *annorum juvenis in Mauritaniam trajecit, Mahumedem in regnum reducturus, qui à patruo Abdelmelecho erat pulsus. Sed prælio commisso* Sebastianus *cum omni sua nobilitate periit,* Abdelmelech *victor apoplexia, dum pugnatur, moritur.* Muhamedes *paludibus mergitur; atq; ita tres Reges uno in prælio interiere. Succesfit Sebastiano ipsius patruus magnus* Henricus. *Post obitum* Philippus II. *Portugalliam occupavit anno C.* 1580. *atq; sic tota Hispania ad Monarchiam, quam habuit sub Gothis, rediit. Sed* Johannes Dux Brigantinus *nuper anno hujus seculi* XL, *titulum Regis Portugalliæ & coronam, inscio Philippo IV. Hisp. Rege, usurpare cœpit. Ejus filius* Alphonsus *defuncto patre Portugalliæ præfuit: sed ob crudelitatem regimine amotus est, regnumq; hodie administrat ejus frater* Petrus.

XI. Hac igitur ratione cuncta Hispaniæ regna ad unum corpus rediere; caputque unum tota Hispania agnoscit, qui nunc est Philippus IV. Hispaniarum potius, quam Castellæ titulo gaudens. At operæ pretium est, tanquam in tabula cognoscere, quo titulo Rex Hispaniarum, quasque terrarum suarum possideat. Triplici igitur titulo tenet quicquid tenet, *Castellæ, Arragoniæ, & Portugalliæ*. Sub *Castellæ* regno sunt: *duæ Castellæ, Legio, Asturia, Gallæcia, Extremadura, Adalusia, Granata, Murcia; Biscaja, Navarra, Mediolanum, Belgica, Burgundiæ Comitatus, Insulæ Canariæ, America, Insulæ Philippinæ.* Sub rgno *Arragoniæ ipsa Arragonia, Catalonia, Valentia, Insulæ Baleares,* quæ Majorca & Minorca: *Regnum Neapolitanum, Sicilia, Sardinia.* Sub regno *Portugalliæ* ipsa *Portugallia, Algarbia, Guinea, Æthiopia, India Orientalis, Brasilia, insulæ Moluccæ.* De cætero, in ipsis Hispaniis Duces numerantur XXIV. Ad id maximè mireris, reperiri heic, quod haud facile alias toto orbe terrarum, scilicet Ducem in Portugallia, nomine Brigantinum, cui tertia pars regni pareat. Porro Archiepiscopatus in universâ Hispaniâ, sunt XII: Episcopatus LV.

Sub Castellæ regno quæ sint.

Quæ sub regno Arragoniæ.

Quæ sub Portugalliæ.

[Mediolanensem *tamen* Ducatum *Hispaniæ Rex lege beneficiariâ ab Imperio habet Romano:* Burgundiæ Comitatum *ejusdem Imperij Romani ipse Hispanus agnoscit regionem: Neq; Provinciæ Belgicæ per Carolum V. Imperatorem esse desierunt in jure Imperij.*]

CAP. VI.
De Vrbius, Portubus, & Academiis hodiè claris.

I.

URbes in Hiſpaniâ nunc celebres ſunt *Barcino*, vulgò *Barcelona*, *Cataloniæ* caput, parvum quondam oppidum, nunc celebre Emporium; licet portus commoditate deſtituatur, eoque naves ſæpè in ſtatione tempeſtatibus pereant.

Urbium epitheta. Arces regiæ. Catalonia. Portugallia. Lingua Hiſpanica.

Sicuti regna Hiſpanica bene multa diverſas gentium occupationes & colonias, ſic urbes etiam harumq́ nomina ſuos auctores varios, Pœnos nempe, Romanos, Arabes, Gothos, aliosq́ ſatis perſpicue teſtantur. Quam vero copioſa heic annotandi materia ſeſe offert? Urbibus inſignioribus Petrus du Val certa monet imponi epitheta, ut unam Hiſpalin emporium, Granadam magnam, Valentiam formoſam, Barcelonam divitem, Saragoſſam ſaturam, Valadolittum nobilem, Toletum veterem, & Madritum regiam Hiſpani jactitent. Huic arces regiæ vicinæ adjacent, ex iisq́ famoſiſſimum Eſcuriale, *monaſterio religioſis S. Hieronymi deſtinato celebre, ſed bibliotheca magno altari, & Pantheo ac ſepultura regum celebrius, â Philippo II ſex millionibus impenſis intra XXI annos conditum, ut Ægyptiis, Græcis, Romanisq́ templis & fabricis non cedat, ſed facile præſtet. De Archiepiſcopatibus regni & Epiſcopatibus ſcriptores antea citatos conferat, cui lubet. Catalonia rebellis A. 1640. ducem Andegavenſem ſibi principem adſumſit: Unde comitatus Ruſcinonenſis (de Rouſilon) regio Pyrenæis montibus concluſa, cum Perpiniano Fortalitio, clave ad Hiſpaniam penetrandam paratiſſima, penes regem Galliæ per Pyrenæos articulos manſit. Hanc ſecuta Portugallia Johannem Bragantiæ ducem regno admovit, illoq́ Philippum IV. exuit. Unde bellum exarſerat per annos XXIIX geſtum, ſed A. 1668 pace publica exſtinctum. De inquiſitione Hiſpanica Ludov. à Carmo tres libros in fol. Madrit. de Antipathia Gallorum & Hiſpanorum Carol. Garſias librum in 12 Venet. divulgavit. Lingua Hiſpanica latinæ veteris propago dialectos quatuor fovet (1) Caſtellanam puriſſimam (2) Andaluſicam (3) Portugallicam (4) Granadenſem. Vid. Becman Geograph. c. IX. ſect. 3.*

Catalonia. Barcino ſeu Barcelana.

[Catalonia *nomen habet à* Gothis & Alanis, *quaſi dicas*, Gothalanis; *inter Pyrenæos montes, mare Mediterraneum, Iberum & Cingam fluvios eſt ſita. Forma ejus triangularis eſt, à Salſulæ fontibus ad Iberum fluvium ſe extendens. Habet ſecundum Boterum, unum Ducatum* Cardonæ, *tres Marchionatus;* XII *Comitatus, multas Baronias, & Dominia. Incolarum* DC *millia eſſe perhibentur; inter quos* C *millia Gallorum, aut Gallicæ originis ſunt, qui agriculturam, pecuariam, & artes mechanicas tractant. Non enim eſt ulla regio Hiſpaniæ, in quâ opificum induſtriâ artes ſolertiùs & diligentiùs excoluntur. Civitates & municipia muris cincta habet* LVI, *ex quibus præcipua ſunt* Barcino *ab Hamilcare Carthaginienſi, cognomento* Barca, *condita & nominata eſt. Dicta quoq́ eſt* Faventia Colonia, & Julia Auguſta. *Anno ſalutis 805 à Ludovico Pio Imperatore victis Mauris, recuperata eſt; Habet pontem* DCCL *paſſuum in mare ſe extendentem, contra vim ventorum naves infeſtantium extructum. Habet etiam geminos*

amnes,

amnes, Betullum, *vulgò hodie* Besontem *ab oriente*; *ab occasu* Rubricatum *sive* Lobrogatum. *Comparatur hæc urbs magnitudine, non tamen frequentia civium, cum Neapoli.* Tarraco, *sive* Tarragona, *de qua suprà cap.* IV. Dertosa *sive* Tortosa *ad Iberum sita, in quo pons navalis, magno artificio exstructus. Duo sunt in hac urbe castella è diametro ædificata, & Academia.* Girona, *olim* Gerunda, *Aussetanorum caput, colliculo imposita, forma triquetrâ, fluminibus* Unda, *vulgò* Ontiar & Ter *alluitur: Medio ferè itinere jacet inter Ruscinonem ad boream & Barcinonem ad meridiem* XIII. *leucis.* Lerida *olim* Ilerda. Cardona *ejusdem nominis ducatus caput*; *ubi tria notanda*; Mons, *cujus terra similis est farinæ*; Fons, *vini rubri colorem ostendens*; Sal *diversorum colorum, qui contusus, niveus comparet. Cæterùm* Monserrato *sive* Monte serrato, *editissima rupes, cujus altitudo duorum milliarium, & circumferentia quatuor, est locus celebris. Hic scilicet* Ignatius Lojola *multâ prece fletuque se Deo & B. Virgini devovit: Hinc ad Societatem Jesu fundandam prodiit anno* CIↃ IↃ XXII.

Tarraco. Dertosa. Girona. Lerida. Cardona. Monserrato.

II. ***Cæsar Augusta***, vulgò ***Caragoça***, ***Arragoniæ*** caput, magnificentissima totius Hispaniæ urbs.

Arragonia. Cæsar Augusta.

[Arragonia *nomen videtur habere à* Tarracone *civitate, quasi dicas* Tarraconia, *vel à flumine* Arragone. *Termini ejus à septemtrione & ortu sunt Navarra, montes Pyrenæi & Catalonia; à meridie Valentia, ab occasu Castilia.* Cæsar Augusta *Romanorum colonia, priùs* Salduba *dicta, sita est inter Barcinonem ad ortum* 44, *& Burgos in occasum æstivum* 52 *leucis, à Valentia* 60, *à Toleto* 64. *Pontem habet lapideum, quo Iberus transitur, cum Reginoburgensi conferendum. Anno salutis* CIↃ CXIIX *victis Mauris, una cum aliis oppidis à Christianis recepta est. Hodie magnificentiam urbis augent Academia, arx, & curia publica. Clara in hoc regno loca sunt,* Huesca, *olim* Osca, *in qua Sertorius Hispanorum Principum filios obsides literis erudiri voluit. Habet Academiam antiquam.* Balbastro, *Latinis* Balbastrum, *ad Verum amnem, agro & oleo dives.* Jaca *ad Arragonem fluvium sub Pyrenæis montibus sita, Navarræ regno vicina. Huic Philippus II. Hisp. Rex castellum junxit contra Arragonenses, quibus Castaliani admodum infensi sunt, adeò, ut malitiosum hominem proverbio dicant, quasi* Arragonensem. Fraga, *olim* Gallia Flavia *ad Cingam fluvium, ubi croci magnus est proventus.* Venasca *Galliæ regno contermina, castellum habet, in cujus muris tormentorum loco sunt lapides.* Calatajut *haud procul ab antiquâ Bilbili.* Monsonium *seu* Moncon, *ubi procerum Arragoniæ habentur conventus.*]

Huesca seu Osca. Balbastro. Jaca. Fraga. Venasca. Calatajut. Monsonii.

III. ***Pompelon***, sive ***Pompejopolis***, vulgò ***Pompelona***, caput regni ***Navarræ***.

Navarræ Pompejopolis.

[Navarræ *regnum à Pyrenæis montibus incipit, & descendit ad Iberum fluvium, magnâ tamen ex parte montibus conclusum. Regnum hoc ante annos* CL *Ferdinandus Catholicus penè omne occupavit, quum* Johannes Albretanus *Navarræ Rex,*

Ludovico XII. Galliæ Regi opem ferens, à Julio II. Papâ proscriptus & excommunicatus esset. Eâdem formâ adhuc hodie possidet Hispanus, exceptis paucis locis, quæ Galliarum Regi supersunt, & vix sextam regni partem faciunt. Pompejopolis *ad Argam flumen, haud longè à Pyrenæis montibus sita, inter Cæsar Augustam* 30, *& Bajonam urbem Aquitaniæ* 20 *leucis; haud dubiè à Cn. Pompejo Magno nomen habet, qui cum Metello res magnas in his oris contra Sertorium gessit. Strabo* Pompeji tropæa *vocat. Alphonsus Rex eam anno* C. Iↄ CCXXXV *unà cum Jacâ, Virovesca & aliis oppidis, Mauris ejectis recepit. Hodiè firmo muro & duobus castellis munita. Hic* Ignatius Lojola *pugnans vulneratus bellum amplius sequi non potuit; vitam igitur amplexus monasticam, ordinem Jesuitarum instituit: Reliqua Navarræ loca non sunt adeò clara.*]

Pompejopolis. Ignatius. Lojola.

IV. *Valentia* caput olim regni, nunc fructuum varietate Hispanicarum amœnissima.

Valentia.

(Valentiæ *regnum inter Murciam & Cataloniam sita limites habet ad orientem mare Mediterraneum, ad septemtrionem Arragoniam & Cataloniam, ad occasum utramq; Castellam, ad meridiem Murciæ regnum. Longitudo ejus est* IX, *latitudo* XVII. *leucarum. Duos habet sinus, Sucronensem & Illicitanum; Portus quatuor* Vineri, Deniæ, Xabiæ, & Alicante; *& fluvios principes quinque,* Migliar, Morvedre, Gualdalviar, Xucar, Segura. *Nomen regni haud dubiè sumptum ab urbe* Valentia, *Romanorum olim colonia, quæ tribus millibus passuum à mari submota inter Turiæ ostium & sinum Sucronensem à Barcione* 49 *leucis in meridiem, à Toleto* 60. *in ortum, tota Cæsar Augustâ, à Dianio* 10 *in boreâ sita est, cœli soliq; temperie nec felici Campaniæ cedit, unde* Formosa *cognominatur. Illustris est frequenti nobilitate, & Academia; origine* Ludovici Vivis, *& duorum Pontificum* Calixti III. *&* Alexandri VI. *Non longè hinc distat* lacus Albufera; *&* Porto el grajo, *pagus munitus, ubi pons* 150 *passuum in mare protensus. Loca præterea clara hic sunt,* Saguntum *supra memoratum.* Denia *duos habens portus & speculam in mare prominentem.* Alicante *vino generoso notissima.* Guardamar *salis proventu dives.* Peniscola *ad mare, in scopulo pyramidali sita, refugium* Benedicti XIII. *Papæ, quum Constantiæ honore Papali esset privatus.*)

Valentia urbs. Albufera lacus. Saguntus. Denta. Alicante. Guardamar Peniscola. Murcia.

V. *Murcia*, caput regni: Hortus totius Hispaniæ vocatur. Carthago nova, vulgò *Carthagena*, optimus Hispaniæ ad mare internum portus.

Murcia.

(Murciæ *regnum ad Mare mediterraneum situm limites habet Granatam ab occidente, Castiliam novam & Valentiam, à septemtrione, ab ortu & meridie Mare mediterraneum ad sinum Virgitanum & promontorium* Cabo de Palos. *Nomen habet à civitate* Murcia, *quæ* 9 *leucis à Carthagine novâ distans anno salutis* CIↄ CCLXV, *Mauris pulsis recuperata est ab Hispanis,* Alphonsi Castiliæ *Regis, Astronomi celeberrimi, à quo Tabulæ Alphonsinæ, sepulchro nobilitata.*

Car-

Carthago nova, & Spartaria, *à sparti copiâ cognominata, ab Asdrubale Carthaginensium duce paulo ante bellum Punicum II. in peninsulâ exstructa, distat à Murciâ urbe* x *leucis in ortum; Valentia* XXXIII. *in meridiem. Habet optimum totius Hispaniæ ad Mare internum portum* CC *triremium capacem. Magna ibi est scombrorum piscatio, qui vicinæ* insulæ Scombrariæ *nomen dederunt.* Scipio *hanc urbem eodem, quo venit die, præter omnium exspectationem cepit, & virginem captivam Allucij, Celtiberorum Principis, eximiæ formæ sponsam, intactam ipsi parentibusque restituit; & eo facto animos hostium sibi devinxit. Carthagine* VI *leucis distat* Almacarron *castellum, ubi aluminis uber proventus.* Vera *vel* Bera *urbs, olim* Virgi; *unde* sinus Virgitanus *dictus, inter Carthaginem novam* IX *leucis, & promontorium Charidemum* V, *in confinio regni Murciensis & Granatensis sita.*)

Carthago Nova.

Scombraria insula.

Almacarron.

Virgi.

Sinus Virgitanus

VI. *Granata*, caput regni, splendida atque ampla urbs.

Granata.

(Granatæ regnum *ab ortu habet Murciam, à septemtrione Castiliam novam, ab occidente Andaluziam, à meridie mare Ibericum. Ejus longitudo* LX, *latitudo* XXV, *ambitus* CCXXX *leucarum esse dicitur. Nomen habet à metropoli* Granata, *quasi* Garnatæ: *Lingua enim Punica* Gar *significat* antrum, & Nata, *nymphæ nomen est, quæ ibi colebatur, quasi dicas* antrum Natæ. *Alii à* cocco, *cujus ibi copia: Hispani* Granam *vocant, alii à mali Punici similitudine derivant: Hoc enim, ut granis & acinis refertum, sic urbs Granata, cujus insignia malum Punicum, densissimas domos habet, & dehiscentis granati quasi similitudinem, urbs ista sexaginta millia domorum complectebatur. Hanc quum Mauri unà cum regno plures quam septingentos annos tenuissent, Ferdinandus Catholicus anno* CIↃ CCCC XCII. *inde & ex universa Hispania eos, & cum iisdem* CXXIV *millia Judæorum, ejecit. Ut à Christianis Hierosolyma, ita hæc civitas à Mauris desideratur, adeo, ut ob ejus amissionem singulis diebus Veneris vexilla sua abscondant. Hodie urbs illa habet Academiam: Æstate reliquas superat Hispaniæ civitates salubritate aëris & numero fontium, quorum* X *millia numerantur. Est quoque in hoc regno ad mare* Malaga, *totius Hispaniæ armamentarium, & propugnaculum contra Africam. Habet duo castella sibi invicem imminentia; ab uno ad alterum transitus est inter duos muros; emporium frequens est. A Malaga versus ortum ad Mare est* Almeria *in solo fertili, salubribus aquis, fructibus oleoque abundanti, sita. Hunc locum quum Christiani Mauris eriperent, vas illud è smaragdo, quod Genuenses habent, inde asportatum est. Haud procul à mari & Malaga ad Occasum est* Munda, *quam antiquam illam* Mundam *esse, sunt qui putant, ad quam Cæsar ultimum prælium contra Pompeij liberos commisit, idque difficillimum: Pompejanorum ad* XXX *millia peditum &* V *millia equitum cæsa referuntur. Ea vicinarum urbium metropolis dicitur Straboni. Sed, Mariana teste, Munda illa vetus hodie* Runda la vieja *dicitur, ab Arunda* 2. *leucis, à Munda nova* 3, *à Malago* 20. *millibus passuum in colle apud fluviolum sita.*)

Granatæ regnum & Urbs.

Malaga.

Almeria.

Munda.

VII.

Andalusia Hispalis S. Lucas Corduba, Marcena.

VII. *Hispalis*, vulgò *Sevilia* Andalusiæ caput, urbs magnificentissima, opulentissimum totius Europæ emporium. *S. Lucas*, navium statio Hispalensium. *Corduba*, urbs admodum ampla at minus populosa. *Marcena* oppidi ager lectissimos totius Hispaniæ fert Asturcones.

Andalusiæ regnum. Hispalis.

(Andalusia *quasi* Vandalorum domus Vandalen Huyss *dicta; aliqui tamen à* Vandalia, *& alii à* Vandalicia *derivant, quod Vandali à Gothis ejecti huc confugerunt, antequam in Africam trajicerent. Limites habet ab ortu Granatam, à septemtrione Castiliam novam, ab occasu fluvium Guadianam, à meridie mare Ibericum & fretum Herculeum. Terra frumenti, vini, olei, & omnis generis frugum feracissima est, unde* Granarium, Cella *&* Equile *Hispaniæ dicitur.* Hispalis *Romanorum olim colonia, hodiè etiam literarum studiis & Academiâ celebris, inter Cordubam ad Boream* 22 *& Gades ad Meridiem* 19. *leucis, à Granata* 36 *in Occasum, Ulyssiponem versus* 63 *à Toleto* 72 *in austrum ad Bætim sita est: Anno salutis* cIↃ CCXLVIII *à Ferdinando Rege, ejectis Mauris, recepta. De hac urbe Hispanorum est proverbium:* Cui Deus favet, ei dat domum Hispali. *Item si cui benè precari volunt, dicunt:* Faxit Deus, ut Hispali victum habeas & amictum. Hispalensis *olim eruditione clarus fuit* Isidorus *Episcopus: Item nuper* Benedictus Arias Montanus, *cujus industria maximam partem debetur Opus regium sacra Biblia continens.* S. Lucas *olim dictum est* Fanum Luciferi. Corduba *quoque ad Bætim sita Astigi finitima est* 8 *leucis distans, gloria & potentia olim celebris. Plinius* coloniam Patriciam *cognominatam scribit.* Senecas *hæc, patrem & filium &* Lucanum *Senecæ Philosophi è fratre nepotem, alumnos habuit. Hic quoque vixisse accepimus* Avicennam, Averroëm *&* Rasen, *Medicos ac Philosophos eximios. Urbs hodiè admodum ampla quidem est, sed non adeò frequens. Hic equile regium est ducentis & pluribus equis educandis sufficiens. Hic quoque inventa est ars præparandi corii, quod inde vulgò dicitur* Corduan. *Sunt ibi præterea* Mebrissa, *nunc* Lebrixa, Ælii *illius* Antonii *patria, qui duas decades de rebus gestis Ferdinandi Catholici scripsit.* Ossuna *Academia nobilis.* Xeres de la frontera. *Non longè hinc* Rodericus *Gothorum in Hispania rex ultimus à Mauris cæsus est, & imperium ad Saracenos translatum.* Marcena *in Hispalensi territorio est.*)

Isidorus Hispalensis. B. Arias Montanus Fanum Luciferi, Corduba. Senecæ. Lucanus. Avicenna. Averroës. Rases, Nebrissa. Ælius Antonius Ossuna. Marcena.

VIII. *Toletum*, centrum ferè Hispaniæ obtinet: omnium maxima ac munitissima *Madritium*, vulgò *Madrid*, & *Madril*, Regiâ sede nobile oppidum. Quinto ab hinc milliario visitur in Escuriali superbum illud *D. Laurentii Monasterium*, Philippi II. opus, in memoriam victoriæ adversus Gallos, *ad S. Quintinum* in Picardiâ, anno cIↃ IↃ LVII obtenta exstructum.

Madritium. Escuriale.

(Castilia nova *confinem habet Castiliam veterem à septemtrione altissimis montibus separata; ab occasu Portugalliam. à meridie Estremaduram, Andalusiam & Grana-*

Granatam, ab oriente Murciam & Valentiam. Salubritate aëris & soli bonitate præstat Castiliæ veteri. Toletum *Castiliæ novæ metropolis, & olim regum Gothorum sedes: Unde* regnum *istud quoq;* Toletanum *appellatur. Urbis hujus majorem partem cingit Tagus fluvius, reliquum muris & 150 turribus munitum est. Sita est inter Burgos ad boream & Cordubam ad meridiem 50. leucis, inter Valentiam ad ortum 60, & Olysiponem ad occasum 83, à Madrito 12. Hic* Alphonsus *Rex Tabulas suas Astronomicas confecit. Ejus Archiepiscopus primus est Hispaniæ, Castiliaque Cancellarius. Hic quoq; Academia antiqua floret, Urbs hæc Anno Salutis* CIↃ LXXXV. *ab Alphonso* VI *Mauris pulsis recuperata est.* Madritum *quidam volunt esse antiquam illam* Mantuam *Carpetanorum, cujus vestigia reliqua sunt in* Villa Manta *pago apud Madritum. Urbs hæc sita est in clivo ad septemtrionem, cujus radices alluit* Xarama *amnis, saxeo ponte pervius. Aër hic maximè salubris est, cujus beneficio Carolus V. Imperator quartana liberatus scribitur. Circumjacens territorium abundat silicibus, unde Mennæ poëtæ dicitur igne cincta. Madrito duabus leucis abest hortus regius* Prado. In monasterium illud S. Laurentii *ajunt Regem insumsisse ducenties centena millia coronatorum sive viginti milliones.*)

Toletum. Tabulæ Alphonsinæ. Madritum. Mantua Carpetanorum. Xarama fl. Pardo hortus.

IX. Burgi, vulgò *Burgos*, Castellæ veteris caput, oppidum antiquitate & magnitudine celebre. *Valliadolid* inter nitidissimas Europæ urbes censetur.

Burgi. Valliadolid

[Castilia vetus *limites habet à septemtrione Asturicam & Biscajam, ab occasu Lusitaniam, à meridie Castiliam novam, ab ortu Arragoniam & Navarram.* Burgi *regia jacet ad rapidum flumen* Relanzon *inter Cæsaream Augustam ad ortum 52 leucis, & Legionem ad occasum 33, ac inter Toletum ad meridiem 51 Flaviobrigam ad Boream & Cæc. 31. Ejus Archipræsul olim cum Toletano de primatu contendit. Urbem hanc à Saracenis captam Alphonsus* VII *Arragoniæ rex in libertatem asseruit anno salutis* CIↃ C VI *Non longè à Burgis fons est profluvium alvi sistens.* Valdoletum *sive* Valiadoletum *vulgò* Valliadolid, *pulcherrima Hispaniæ urbs ad Pisurgam fluvium sita, à Regibus propter hortorum fontiumq; amœnitatem, rerum omnium copiam libenter inhabitata; clara alioquin Academia, civilitate, morumq; comitate nulli cedit Hispaniæ civitati, licet ab Hispanis vocetur* Villa. *Sunt porrò in hoc regno urbes celebriores* Segovia, laboriola *dicta; nemo enim ibi conspicitur mendicus, ni si qui per ætatem aut morbum ad opus non est idoneus.* Osma *ad Durium fl. ubi Academia.* Alva *sive* Alba, *unde duces Albani nomen habent.* Cocca *editiori loco sita, gentis* Ascalæ *sedes, alioquin mala mansio dicitur Principum; nam non longè hinc abest arx, in quâ* Philippus Austriacus *Mauritii frater Lovanio à Duce Albano abductus, inclusus & detentus fuit.* Logronno *olim* Juliobriga, *à Carolo V ob fidem immunitatibus donata.*]

Castilia Vetus. Burgi. Relanzon fl. Valliadolid. Segovia. Osma. Alva. Cocca. Philippus Austriacus. Logronno

N X. Com-

Compostella. Gallæcia.

X. Compostellam Gallæciæ caput, aliàs vulgò *S. Jago*, D. Jacobi Apostoli ossa, ut creditur, ibi sita claram effecerunt.

[Gallæcia à Gallaicis *nomen accepit, à septemtrione Oceanum habet Cantabricum; ab occasu Oceanum; à meridiè Lusitaniam, ab ortu Asturiam & regnum Legionis. Litus hoc frequentes habet sinus. Præcipui regni istius portus sunt* Corunna *&* Ferol. *In extremo versus occasum litore habet* Promontorium Celticum, *quod &* Nerium *&* Artabrum *olim dictum est, hodie vulgo vocatur* Cabo finis Terræ. *Antiquis scriptoribus hic quoque memoratur* Flavium Brigantium, *quod aliis hodie est* Betanzos, *aliis Compostella, aliis verò ipsum* Caronium. Compostella *Archiepiscopatu & Academiâ quoque claret. Celebris hic est* Bajana *juxta quam in mari insulæ* de Bajana, *sive* Deorum Ptolemæ. Orense *ad Minii ripas oppidum nobile, à Suevis olim dictum* Warm See; *unde mutatâ dialecto hodiè dicitur* Orense. *Fontem enim habet calidum, cujus aqua ovis ebulliendis inservire possunt.*]

Corunna & Ferol. Promontorium Celticum. Flavium Brigantiũ. Bajana. Orense.

Olysipo.

XI. *Olyssipo*, vulgò Hispanis *Lisbona*, incolis Portugallis *Lisboa*; Portugallici regni caput, urbs magna, populosa, negotiationibus celeberrima.

Portugalliæ regnũ

(Portugallia *nonnullis dicta videtur, quasi* portus Gallæciæ, *ab oppido* Porto, *quod ad Durium flumen celebrem habet portum. Sed potius à portu & vicino pago Cale nomen natum Portucale, quod circa annum* Christi IↃ *notum erat.* Voss. I. Idol. 34. *Unde mutatâ* literâ C. *factum Portugallia. Limites hujus regni sunt à septemtrione Gallæcia, & Minius fluvius; ab occasu & meridie Oceanus Occidentalis: ab oriente Castilia, Andalusia & Estremadura. Circuitus est* IↃ CCCLXXIX *milliarium: longitudo* CCC XX, latitudo LX.

Olysipo.

Primaria hujus regni urbs est Olyssipo & Olyssippo & Ulyssippo, *Straboni* Ὀδύσσεια *ad Tagum haud procul ab ora occidua distans, à Toleto* 83 *leucis, ab Hispali* 63 *in occasum; à Sacro promontorio* 30, *Portum versùs in boream* 50. *Septem collibus imposita, quinque castellis munita est: ex quibus Castellum* S. Johannis *tot perhibetur instructum aneis tormentis, quot dies habet annus. Olim numerarunt ædificia urbana vicies mille: hoc autem tempore numerus multò major est. Magnificum & stupendæ structuræ in hac urbe est Templum misericordiæ. Horreum item publicum, Basilica & Xenodochéum sunt urbis miracula. Anno Salutis* CIↃ C XLVII. *Mauri hâc urbe pulsi. Unius horæ spatio ab hac urbe abest Belem cœnobium opulentum Dominicanorum. Monachi in eo admodum laute vivunt. Reges ibidem sepulti sunt. Lisbonâ quinque milliaribus distans versus austrum* Setubal, *vulgò* S. Hubes *dictum, ad litus jacet, ubi ingens copia salis conficitur solisque ardore coquitur.*

Bracara sive Braga.

Sunt præterea in eo regno oppida clara Bracara *hodiè* Braga, *inter Minium & Durium, ea in parte quæ hodiè interamnis dicitur, ubi sedes Archiepiscopi, qui de primatu Hispaniæ cum Toletano contendit. Archiepiscopus iste Ecclesiasticus simul*

mul est, & secularis. Ebora, *Academiâ clara; item* Conimbria *ad Mundam sive Mondego fl. sita, Academiâ celebris est, unde habemus* Collegium Conimbricense. Braganza *Ducis sedes.*

Ebora. Conimbria.

Algarbia, *olim regnum, nunc Lusitaniæ pars est; ab occasu & meridie habet Oceanum; ab ortu Anam fl. à septemtrione Portugalliam. Omnium Hispaniæ provinciarum angustissima est. Portugalliæ Rex eam dotis loco accepit à Rege Castiliæ, quum filiam ejus notham Beatricem uxorem duceret. Præcipuæ urbes sunt,* Tavira *seu* Tavila, *regionis metropolis,* Silvæ *seu* Silves, *cujus episcopus Algarbiæ præsul est.* Pharus *sive* Faro, & Portus magnus, *vulgò* Villa nova de Portomano. *Habet quoq;* Sacrum promontorium, *in quo Cœnobium & Castellum.*

Algarbia.

Legionis *regnum à meridie & oriente limites habet Castiliæ Veteris fines; ab occidente Gallæciam; à septemtrione Asturiam. Ejus metropolis, à quâ regio nomen habet, est* Legio, *vulgò* Leon *in finibus Asturum, media ferè inter Vallisoletum & Ovetum, 22 leucis distans, à Burgis 33, in occidentem. Hanc urbem inter montes sitam Pelagius primam eripuit Mauris anno salutis* IↃ CC XXII. *Inde haud procul castellum adversus Barbarorum incursiones exstruxit, unde Castellæ Comes dictus: Hinc* Castellæ *sive* Castiliæ *regni nomen profectum est. Legio urbs templum habet insigne, ubi regum sepulchra. Sunt hic præterea urbes insigniores,* Camora *seu* Samora, *olim* Zentica *seu* Sentica *ad ripam Durii;* Asturica, *vulgò* Astorga; *non procul à lacu Senabria quem Tera fl. facit;* Palentia *ad Carionem fl. Academiâ celebris;* Cividad Rodrigo *adversus incursiones Lusitanorum munita;* Medina del Campo, *à tributis & vectigalibus immunis &c.*

Legio.

Asturia *regio aspera, montibus sylvisq; horrida, habet ab occasu Gallæciam; à meridie Castiliam veterem; ab oriente Biscajam; à septemtrione mare Cantabricum. In eam regionem & vicinam Gallæciam confugerunt indigenæ Hispani, quum Mauri omnem fermè occuparent Hispaniam. Est verò Asturia velocissimis equis nobilis, quos Asturcones vocant. Dividitur in* Asturiam de Oviedo, *ubi oppidum* Oviedum *seu* Ovetum, *ad Devam fl. à Legione 22. leucis distans, Academiam habet, civitas regia & Episcoporum bello Saracenico dicta. Et* Asturiam de Santillana, *ubi* Lianæ *seu* Lianes, & Santanderum, *seu* S. Andero, *quod* S. Emederii portus *à Mariana aqpellatur.*

Asturia. Oviedum op. Lianes & S. Andero. op.

Cantabria *hodiè dividitur in* Biscajam & Guipuscoam. Biscaja *confines habet Navarram, Guipuscoam, mare Cantabricum, & Asturiam. Pars illa, quæ ad Bajonam pertinet, & Regi Galliæ paret, extendit se usq; ad fluvium Iron; inde altera pars Hispano subjecta est. Lingua Cantabrica antiqua est, & diversa multum ab Hispana. Biscajæ metropolis est,* Bilbao *sive* Bilvao, *ad Nausam fl. quasi dicas* Bellum vadum. *Condita est hæc urbs, teste Marianâ, anno C.* CIↃ CC XCVIII. *Abest à* Bermeo *seu* Vermeo, *quæ est antiqua illa Flaviobriga, 5. leucis in occasum, à Burgis 30 in boream, à litore 2. commodè sita est. Per eam*

Cantabria Biscaja. Bilbao. Flaviobriga, Bermeo

eam merces in reliquam Hispaniam importantur & exportantur. Malorum aureorum tantus hic est proventus, ut 10. mavedis, quæ levissima ex cupro moneta est, tot mala emantur aurea, quibus ferendis unus mulus vix sufficiat. Guipuscoæ *termini sunt ab oriente fluvius Vidoso sive Vidorso, & montes Pyrenæi, à meridie regnum Navarræ, ab occidente Biscaja, à septemtrione mare Cantabricum. Ambitus ejus habetur 36. milliarium. Regio hæc ferri chalybisq; ferax est; unde Vulcani officinam, Martisq; armamentarium natura hic videtur exstruxisse. Fluvius hic est* Chalybs, *cujus aquâ ferrum optimè induratur. Gens ipsa rustica & superba est. Metropolis ejus est* Tolola *ad confluentes Araxis & Oriæ sita, est regionis conventus sedes.* Placentia *magnam habet multitudinem fabrorum ferrariorum.* Fanum divi Sebastiani, *hodie* Don Bastia *portu gaudens amplissimo &c. Porrò in* Alava *provinciâ metropolis est* Vittoria, *nobilibus familiis & mercaturâ clara, antea* Burgus Gasteyz.

Guipuscoa. Chalybs fluvius. Tolosa. Placentia. Fanum S. Sebastiani. Alava. Vittoria.

Portus Hispaniæ celebriores

XII. *Portus* ad Oceanum celebres sunt *in regno Portugalliæ* Setubal Olyssipo, ad Tagum, & Porto ad Durium. In Gallæciâ Corunna & Ribadeo. *In Biscaja* Bilbao, & S. Sebastiani. In Andalusia S. Lucas de Barrameda *clavis Sevillæ.* Gadiz Gibraltar *ad fretum.* In Granata *ad internum mare* Malaga. In Murcia *Cartagena.* In Valentia, *Alicanta & Valentia.* In Catalonia, *Tortosa ab Iberum, Tarragona, Barcelona &c.*

XII. Academiæ illustriores sunt, Salamantica & Complurum in Regno Castellæ, Conimbrica in Portugalliæ Regno.

Salamantica. Complutũ. Biblia Complutensia. Conimbria. Hispanorũ religio. Linguæ Hispan.

[Salamanca *vel* Salamantica *in Castilia vetere à Vallisoleto 22. leucis in meridiem Placentiam versus ad Tormis fluvii ripam sita, qui se cum Durio posteà miscet, Academia hæc ex Balentia urbe eò translata est anno Christi* CIↄ CCXXXIX. Complutum *olim, hodie* Alcala de Henares, *ab amne Henares urbis muros alluente appellatur. Sita in Castiliâ novâ 6 leucis à Madrito, haud longè ab ortu Tagi. Celebrem hanc Academiam in primis reddiderunt* Biblia Complutensia *polyglotta, anno Christi* CIↄ Iↄ XV *sumtibus Francisci Ximenii Archiepiscopi Toletani ibidem excusa.* Conimbriæ *Academia fundata est à Johanne III. Rege Portugalliæ Anno Christi* CIↄ CCXIV. *Reliquæ Academiæ, quæ in Hispania sunt, suis memorantur locis. Cæterùm Hispani religioni* Romanocatholica *sunt addictissimi: eaque una ibidem viget ope inquisitionis, quæ primum ad Mauros & Judæos coërcendos inventa, in aliarum religionum sectatores, tanquam hæreticos stringitur. Ab inquisitione damnati induuntur veste, quam Sanbenito vocant, & raptantur ad supplicium iis ceremoniis, quæ populo terrorem possunt incutere.* Lingua *per Hispaniam præcipua est* Castellana *ex corrupto sermone Latino nata.* Lusitana *ex Gallica & Castellana conflata elegans est, & auribus grata.* Valentina & Catalaunica *Narbonensi propior; in quam tamen nonnullæ voces Gallicæ irrepserunt. Sola Biscaja antiquum sermonem retinuisse putatur. Est verò sermo Hispanorum*

norum multis argutiis, brevitate, efficacia, gravitate, adagiis & amphibolis refertus; quoniam phrasibus & copia haud abundat. Non minus comtè tamen rustici & tenuiores ratiocinantur, quam urbani & nobiles. Hispani *perhibentur esse temperamenti melancholici; unde ad quietem & contemplationem videntur nati. Hinc etiam fit, ut eorum consilia tarda, & exsecutiones lentæ, processus graves, & molimina firma sint. Rarò cum peregrinis contrahunt amicitiam, quam nec inter se impensius colunt. Ambitiosissimi pariter sunt & suspicacissimi facilè se contemni putant. Philautiæ vitio laborant; & suo abandant sensu.* Magnus est eorum in Principem & remp. amor. *Hispani mares hebetiori sunt visu, colore terreo & vultu tristi: fœminæ tamen magis formosæ, gratiosæ, vivaces, agiles, quam mares; quia humoris abundantia melancholiam in illis minuit, & adustionem temperat. Habent Hispani laborum atque inediæ patientissima corpora.* In militia *ordinum sunt observantissimi; certissimi fistulatores & sclopetarij; hastati haud facile loco moventur. Capillis nigris & præcisis superbiunt. Servatas parsimonia opes, & ad temperantiam institutis corporibus sæpe negatas, in vestitu consumere amant, & sic ad ostentationem proferre, immensa sui fiducia; sed apud timidos & patientes majore. Nigrum & fuscum in vestitu amant colorem. Pallia gestant oblonga, tàm plebejus & veteramentarius gladio accinctus prodit, quàm nobilis; nobilitatem videlicet è gente sua sibi imaginantur.* Boterus. Mariana. Barclajus in Icone. *Exquisitum in Hispania habetur judicium ad compescendos sceleratos,* Ferdinandi & *Isabellæ Tempore excogitatum,* quod Hermandad *vocatur. Fugitivi indagantur, & plerumque ex alienis regnis ad supplicium callide retrahuntur. Ex isto tempore judicium hoc singulari Regum cura in magnam reipubl. utilitatem conservatur.*

Hispanorum mores.

CAP. VII.
De Insulis ad Hispaniam.
I.

INsularum Hispaniis adjacentium celebriores sunt, ***Baleares*** duæ, item ***Ebusus*** & ***Gades***.

Insulæ Baleares.

Baleares contra Tarraconensia littora sitæ, haud longè inter se distant, & à spatio suo cognominibus acceptis, ***Majores, Minoresq;*** plurali numero, vel etiam singulari ***Major, Minorque*** appellantur: Funda olim bellicosæ, unde & nomen traxisse putantur, quasi ἀπὸ τοῦ βάλλειν, id est, à jaculando: Græcis Gymnesiæ dictæ, ἀπὸ τῆς γυμνότητος, id est, à nuditate, quod incolæ aliquamdiu nudi vitam egisse dicantur: nunc vulgò *Majorca* & *Minorca*. Piraticâ olim incolæ maximè vivebant: Carthaginensibus iidem contra

Romanos ſtipendiarii, donec Hiſpaniis debellatis, à Romanis ſubigerentur. Mauri poſteà ex Africa occuparunt, cum Hiſpanias diriperent, regnumque adjecta Ebuſo Inſula in iis condiderunt: quos tandem Jacobus Arragoniæ Rex ejecit, ut ſuprà commemoravimus.

Majores. Palmà. Pollentia. Minorca.

[Major *inſula occaſum ſpectat, ejus forma quadrata eſt, habens* C *millia paſſuum in longitudinem,* CCC LXXX *millia in circuitum. Olim duas habuit urbes,* Palmam *ad occaſum;* Pollentiam *ſive* Potentiam *ad ortum, hodiè vicus eſt. Præcipua ejus urbs nunc eſt* Majorica, *decem patens portis.* Minoris *inſulæ ambitus habet* CL *millia paſſuum: ſpectat ortum. Hodiè unam habet urbem* Minoricam *nomine. Olim cibum puer à matre non accipiebat, niſi quem ipsâ monſtrante percuſſiſſet. Aureos & argentos nummos ad ſe importari decreto vetuerant publico. Mulierum tanto amore tenebantur, ut ſingulas à prædonibus ternis quaternisq; viris redimerent. Mortuorum cadavera contuſa, & in urnam conjecta lapidibus obruebant. Annis circiter* XX. *poſt bellum Punicum tertium* Metellus *has inſulas non ſine labore ſubegit: unde* Balearicus *dictus. Aliquando Balearici à cuniculis intantum conjecti ſunt periculum; ut coacti ſint Romanorum opem implorare* Strabo lib. III. Plinius lib. III. 5, & VIII. 55.]

Metellus. Balearicus.

Ebuſus.

II. *Ebuſus* inter Majoricam & Hiſpaniam ſita eſt; frumentis tantùm non fœcunda; ad alia largior; & omnium animalium, quæ nocent, adeò expers, ut nec ea quidem, quæ de agreſtibus mitia fiunt, aut generet, aut ſi invecta ſint, ſuſtineat, hodiè vulgò *Yvica* dicitur, ſalis copiâ maximè celebris.

Ebuſus inſula. Colubraria inſula. Pityuſæ inſulæ.

[Ebuſus *è regione promontorii, quod in Sucronenſi ſinu* Ferrariam *vocant, ſita, ambitu ſuo* C *millia paſſuum complectitur. Oppidum habet ejusdem nominis. Huic vicina eſt inſula* Colubraria *Latinis, Græcis* Ophiuſa, *hodiè* Formentere *dicta, ambitu habens* LXX *millia paſſuum, ſerpentibus venenatiſſimis infeſta. Quum vicina* Ebuſus *ſeu* Yvica *præter cuniculos terram & ſegetem ſubvertentes omnis venenati animalis ſit expers, ejusq; terra & pulvis ſerpentes fuget, quos Colubraria pariat. Utraque Ebuſus & Colubraria* Pityuſæ *dicuntur, à pinuum illic naſcentium multitudine.* Plinius lib. IV. 5. & XXXV. cap. ult. Diodorus V.]

Strabo Lib. III. Geograph. Phœnices pleraq; Hiſpaniæ loca Tarteſſo & Turditaniæ vicina tenuiſſe, condidiſſe Gadiram, Malacam, Auderam, Carthaginemq; novam; quin Gymneſiis Inſulis ab ſeſe occupatis Balearidum feciſſe nomen. Baleares ergo lingua punica בעלי הראה Baaleharea *ad verbum ſignificant* magiſtros projectionis *i. e. peritos fundæ, aut lapidum projiciendorum incolas: Gadira ſyriace* גדירא ſeptum *vel* ſepem *denotat, uti Plinius, Solinus, Heſychius explicarunt. Ebuſus etiam ex voce Phœnicia* יבושה Jebuſo *h. e. ſiccatis*

Baleardes. Gades. Ebuſus.

GALLIA ANTIQUA et NOVA
MARE HIBERNICUM
ANGLIÆ PARS
OCEANUS BRITANNICUS
OCEANUS AQUITANICUS
GERMANIÆ PARS
MARE MEDITERRANEI PARS
HISPANIÆ PARS
Montes Pyrenæi
BRITANNIA SUPERIOR
BRITANNIA INFERIOR
NORMANDIA
PICTAVIA
POICTOU
LOMBARDIA
ITALIÆ PARS
PIEDMONT
DELPHINATUS
SABAUDIA
ALSATIA
Lotharingia
BURGUNDIA
London
Bristol
Oxfort
Rochester
Dover
Colonia Agrippina
Colen
Confluentes
Coblentz
Mogontiacum
Mentz
Francfort
Heidelberg
Argenteratum
Strasburg
Lutetia
Paris
Orleans
Blois
Vannes
Nantes
Bourges
Limoges
Lion
Vienna
Valentia
Avignon
Arles
Narbo Martius
Narbona
Carcassone
Massilia
Marseille
Toulon
Nicæa
Nice
Genua
Savona
Turin
Pavia
Geneva
Milan
Milliaria Germanica
Milliaria Gallica

Ebusus.

tis ficubus denominationem habuisse legitur, Bocharto, quem sæpius citavimus, auctore. Insulam Cadiz sive Calis urbe ac portu cognomine instructam, tribus imperii sui clavibus annumerasse. neq; hanc minus quam duas reliquas Philippo filio Carolus V. commendasse fertur.

III. In capite Bæticæ, ubi extremus antiquis mortalibus noti Orbis erat terminus, Insula *Gades* fretum contingit, quod inde Gaditanum perhibetur, à continente angusto spatio, ac veluti flumine abscissa: quam Tyrii à rubro mari profecti, *Erythræam*, Pœni linguâ suâ Gadir, id est, sepem nominarunt. In hac Geryonem, cujus boves Hercules abduxit, habitasse fabulati sunt. Tyrii condidere in ea ejusdem nominis urbem, quæ postmodum evasit opulentissima: nunc etiam Emporium haud ignobile, vulgari vocabulo *Cadiz*, & corruptê *Calis*, dictum.

Cades.

[Gades *insula non procul ab ostiis Bætis sita est. Eam non multo longiorem centum stadiis; latitudine alicubi unius tantùm stadii scribit Strabo. Urbs in occidentali insulæ parte fuit ejusdem cum ipsa nominis. Sed* Balbus Cornelius Gaditanus, *civitate Romana donatus, pro quo Ciceronis exstat oratio, aliam condidit, quam novam vocabant. Ex utraq; coaluerat ea, quæ* Didyma *vocabatur. Illa Plinio videtur esse* Augusta Julia Gaditana. *In orientali insulæ parte* Fanum Herculis *structum erat, qua parte insula proximè ad continentem accedit, unius stadii freto disjuncta. Apud hoc templum* C. Julius Cæsar *quæstor in ulteriori Hispania, quum mandato prætoris jure dicendo conventus circumiret, Gadesq; venisset, animadversâ Alexandri M. imagine, ingemuit; & quasi pertæsus ignaviam suam, quod nihil, dum à se memorabile actum esset eâ ætate, quâ Alexander orbem terrarum subegisset, missionem continuò efflagitavit, ad captandas majorum rerum occasiones in urbe.* Solin. cap. 26. Strabo lib. III. Mela lib. II. cap. 7. & lib. III. cap. 6. Plinius lib. IV. cap. 22. Sueton in Jul. Cæs. cap. 8. *Haud longe à litore Portugalliæ abest* Barlenga *insula, olim* Londobris *&* Erythræa *dicta, ad quam piratæ Barbari excubant, navigiis Christianorum insidiaturi.*]

Gades. Cornelius Balbus. Didyma. Augusta. Julia Gaditana. Fanum Herculis. Julius Cæsar.

CAP. VIII.
DE GALLIA.

I.

Hispaniæ proxima est *Gallia.* Hæc ab initio inclusa fuit ab oriente Rheno amne, Alpium parte & Varo flumine; à meridie Mari interno Pyrenæisque jugis; ab occidente Oceano

Galliæ termini.

Gal-

Gallico; à ſeptemtrionibus Oceano Britannico. At poſtquam Gallorum nonnulli Alpes trangreſſi Italiæ ferè dimidium occuparunt, Galliæ nomen huc usque extenſum fuit.

Diviſio Galliæ.

II. Omne autem hoc terrarum ſpatium bifariam fuit diviſum: Primo *in Galliam Ciſalpinam*, quæ & *Italica*, eademque *citerior*; & *Tranſalpinam*, quæ *ulterior* Gallia hodiè propriè dicta. Rurſus hoc idem terrarum in *tria* populorum *genera*, ab habitu corporis cognominata, diſtributum fuit: In *Togatam*, quæ *Ciſalpina*, in *Braccatam*, quæ & *Narbonenſis*, Romanorum provincia, & *Comatam*, quæ reliqua eſt Galliarum pars. Sed de Ciſalpinâ poſt agemus, quum de Italiâ erit ſermo: nunc de Tranſalpinâ, illius matrice, primùm dicendum.

Cæli ſoliq; natura.

III. Pyrenæis igitur jugis ſuperatis, proxima aperitur terræ *Gallia*, felix præpinguibus glebis, & commoda proventibus fructuariis, conſita vitibus & oleis quibusdam in locis, omni ad animantium uſum fœtu beatiſſima, rigua & fluminum & fontium aquis, & noxio genere animalium minimè frequens; frumento adeò fertilis, ut melioribus Europæ terris conferri poſſit.

Limites Galliæ civiles.

Limites Galliæ Hiſpaniaq; pacto publico fixos dedimus ſupra: Nunc damus fluvium Bidasſonem, cum eoq; inſulam Faſianorum, quæ pacificationi Pyrenææ aut Faſianicæ locum & denominationem in regno Navarreo addidit: Navarra quippe qua Galliam tangit, regno adhuc Gallico paret. Nec enim naturales *hujus regni limites in montibus Pyrenæis, quos vulgo ſtatuunt, Becmannus comprobat, ſed* civiles *tantummodo per bella pactaq; publica definitos. Nomen Galliæ antiquiſſimum vix aliud quam* Celto ſcythiæ aut Celticæ *admittet, ſi quis è Strabone perceperit*, omnes gentes ſeptentrionales æque in Europa atque in Aſia Scythas una appellatos nomine Lib. XI Celtoſcythas etiam ſeptentrionalium nonnullos *Lib.* I. *puta Europæos in Hiſpania, Gallia, Britannia Germaniaq;. Hoc multis rationibus Bodino quidem oppoſitis egit Auctor noſter Lib.* I. *Germ. antiqu. c.* 2. *Idem etiam ſtabilivit Boxhornius in ſingulari Originum Gallicarum libro, quo natio & lingua Gallica ortum ad Scythicum revocatur. Ita vero Trojanæ Græcæq; tum Æmilij tum Bodini origines parum, Bocharti Phœniciæ aliquantulum valebunt: Colonias tamen Pœnorum Græcorumq;, imo literas horum in Gallia nemo negabit, quas tot hiſtorici confirmant.*

Celtoſcythia.

Nomen.

IV. *Nomen* ab initio proprium & peculiare, quod habuerit, haud facilè diſpectu eſt. Tarquinio Priſco Romæ regnante vocabulum tandem *Galliæ* nacta eſt, ab incolis *Gallis*, ut poſteà oſtendetur.

[Galli

[Galli *dicti videntur à Celticâ voce* gallen, *(quam nunc dicimus* Wallen; *significatque iter facere) quum exundans domi multitudo, patriâ relicta, exteras petere regiones cœpisset; parte eorum in Italiam, parte in Illyricum, atque inde in Græciam, & Asiam, parte in Germaniam delata. Tunc enim primùm à re ipsâ invento vocabulo, dicti fuere, cum sibi ipsis, tum proximis Germanis Illyriisque,* thi gallen *sive* galler; *& alia dialecto* Waller / *quod voce æquipollenti vulgò dicimus* die Wanderer / *Latinè peregrinatores: quod vocabulum mox Latini suo ori accommodantes formavêre* Galli. *Græci postea paullo longius à genuinâ voce deflectentes, dixêre* Γαλάτας, *quâ equidem appellatione perpetuò postmodum signati fuerunt ab ipsis Galli Asiatici, rarò* Κελτοὶ, *antiquo universæ gentis vocabulo nuncupati:* Cluverus Germ. Ant. lib. I. cap. IX.]

V. Longitudo ejus olim à Pyrenæi montis in Oceanum excursu ad Rheni Vahalisque divergia, apud Munimentum Schenckii, vulgò *Schenken-Schans*, porrigebatur. Latitudo à Gobæo promontorio, vulgò nunc *la Four*, in Britanniæ extremo ad Varum usque flumen. In hoc terrarum spatio Gallia sita erat, duobus, ut dictum est, distincta nominibus. ***Braccata*** interno imminet mari; ***Comata*** ad Oceanum ac Germanos spectat. — Magnitudo

CAP. IX.

De Gallia braccata, quæ & Narbonensis Provincia.

N*Arbonensis Provincia*, sive *Gallia Narbonensis*, appellatur pars Galliarum, quæ interno mari alluitur: Braccata antè dicta, amne Varo Alpiumque jugis ab Italiâ discreta, ab Hispaniâ Pyrenæo monte, à reliquâ verò Gallia flumine Garumna, Gebenna monte, ac Rhodano amne: Agrorum quondam cultu, virorum morumque dignatione, amplitudine opum, nulli provinciarum Romani Imperii postferenda; sed Italia veriùs quam provincia: Quin nunc etiam agrorum proventu, civitatum opulentia, ædificiorum nitore, reliqua Gallia lætior est. Continet hodiè Languedocum, Sabaudiam, Delfinatum, ac Provinciam, quæ veteris appellationis memoriam servat. — Galliæ Narbonensis limites. Felicitas.

Gallia Braccata *nomen à braccis habuit, i. e. femoralibus, quas illi* βϱάκας *dicunt Diod. Lib. V. Bibl. Idem Agathias Lib. II. & Hesychius in Lexico confirmant. Bochartus* — Gallia unde braccata.

chartus ex vocabulo Punico ברך Borec *i. e.* genu *braccas infra genua, & ad crura usque demissas aut pendulas deduxit: Alii è Græco* ῥάκος *nomine. Carol. Fresneus in Gloss. Getis Sarmatisq; , sed Gallis maxime braccas in usu fuisse, ac postea vocem ævo medio mansisse annotat: Imo adhuc hodieq; nostris Saxonibus brak & brook superest. Narbonensis vero Gallia tota in provinciam redacta, Narbonemq; colonia Julia, eaq; antiquissima deducta legitur A. V C. DCXXXVI. biennio ante, quam bellum Allobrogicum Q. Fabius, consul confecerat. Urbs hodieq; Archiepiscopatu clara, sed Atacis & Garumnæ fluminis conjunctione clarior; unde naves minores quinque, quas Bareas nominant, transitum A. 1672. fecerunt. Arausionensis principatus orto bello Belgico A. 1673. ademptus Principi suo iterum per pacem Noviomagensem restituitur: Sed bello ultimo, quod ardet, Germanico moto rursum demitur negaturq; A. 1688.*

Narbonensis.

II. Populi in ea quondam clari, in Sabaudia, α Allobroges, quorum β *Geneva* & γ *Vienna*, δ Centrones, quorum ε *Axima*, nunc *Centron*, & ζ *Tarantasia*, nunc *Monstier & Tarantaise*. In Delfinatu Segolauni sive *Segovellauni*, quorum η *Valentia*; Vocontii, quorum θ *Dea*, nunc *Die*; Caturiges, quorum ι *Caturigomagus*, vulgò *Chorges*. In Provincia Cavares, quorum κ *Avenio*, nunc *Avignon*; λ Salyes, quorum *Aquæ Sextiæ*, nunc *Aix*. In Languedoco μ *Gabali* nunc *Vellay*; ν *Ruteni*, nunc *Rodes*, ξ *Helvii, nunc Albigeois*; ο *Volcæ Tectosages*, circa Tolosam; *Volcæ Arecomici, quorum Nemausus, nunc Nismes*. Horum populorum clarissimi Allobroges. Urbium opulentissimæ olim π *Vasio*, nunc *Vaison*, *Vienna*, *Avenio*, *Nemausus*, *Tolosa*, ρ *Arausio*, nunc *Orange*; *Arelate* nunc *Arles*, σ *Blitteræ*, nunc *Beziers*: sed omnes præcedebat, unde nomen ac decus provinciæ, Martius Narbo, vulgò nunc *Narbonne*. In littore autem portu clara *Massilia*, vulgò *Marseille*, urbs antiquissima, à Græcis condita. Eædem etiam nunc totius Provinciæ clarissimæ sunt.

Geneva. Vienna. Tarantasia. Valentia. Dea. Caturigomagus. Avenio. Aquæ Sextiæ. Gabali. Ruteni. Helvii. Nemausus. Vasio, Tolosa, Arausio Arelate Blitteræ Narbo, Massilia.

[α Allobroges *sive* Allobryges, *inter Isaram seu Hisaram fluvium, lacum Lemanum & Rhodanum contenti, rebus gestis clari, quorum legati à conjuratis Catilinæ in partes sollicitati.* β Geneva *infra c.* XVI. *f.* I. *memoratur.* γ Vienna *Romanorum colonia dicta Senatoria, quod ibidem haberent quinque legiones præsidiarias: Ad Rhodanum sita est inter Lugdunum ad boream 5 leucis, & Valentiam ad austrum 14; à Gratianopoli 15 in occasum. Cæsar suo tempore ibi constituit* granaria & cellaria. Archelaus *Herodis M. filius, à Judæorum & Samaritanorum primoribus crudelitatis apud Augustum accusatus, huc in exilium missus est. Hic quoq;* Arbogastus, *quum Valentinianum II per fraudem laqueo necasset, à Theodosio M. superatus, sua manu mortem sibi conscivit. Aliquanto infra Viennam* Isara *fluvius Alpibus ortus, Rhodano sese miscet. Ad quorum*

Allobroges. Vienna. Archilai exilium. Abrogasti interitus. Isara fl.

rum confluentem ad montem Cemenium tropæa *ex albo lapide & duo templa posuit* Q. Fabius Maximus Æmilianus: *quòd iis in locis multa Gallorum millia concidisset, non magnis ipse copiis instructus.* Strabo l. IV. ς Centrones *fuerunt in Alpibus Grajis, quæ* Ideonni *fuisse regnum Cluverius Ital. Ant. l.* 1. *c.* 12. *ostendit.* ε Axima *in Taurinorum finibus apud Alpium radices à Taurino* 25. *à Segusio* 8. *mill. pass. in boream sita.* ζ Tarantalia *est inter Genevam* 10, *& Maurianam* 12. *leuc. in austrum, à Civarone seu Camberino* 10 *in boream, antea* Forum Claudii, *Centronum metropolis fuit in Grajis. Ejus Archiepiscopus Monasterii residet.* η Valentia *Romanorum colonia ad Rhodanum: ab ea* 14 *leucis abest Vienna in meridiem, Avenio* 23. θ Dea Augusta *dicta est inter Vapingum* 12, *& Valentiam ad occasum* 10. *leucis.* ι Caturigomagus *inter Vapincum* 12 *& Eborodunum* 16 *mill. pass.* Caturigum *quoq; est Eborodunum, nunc* Embrun. κ Avenio *&* Aquæ Sextiæ *infrà, cap.* XV. *memorantur.* λ Salyes, Sallyes *sive* Sallyi *dicti, ad ipsum mare fuerunt, non procul ostiis Rhodani. Hi Massiliensibus vicinis olim graves erant, eòque Romanorum arma primi trans Alpes sensere.* Aquæ Sextiæ, *à Proconsule Sextio victore Salyorum huc deducta colonia, conditæ, sicq; dictæ propter aquas calidas.* μ Gabali *finitimi fuerunt Rutenis eorumq; caput* Anderidum, *nunc* Mandeen, Geuaudan. *In Velaunis erat* Revesio, *pòst* Anicium & Podium: *nunc* le Puy en Vellay. ν Ruteni, *ad montem Cemenium inter Velaunos ad ortum & Helvios ad occasum.* Rhodes *Gregorio Turonensi est* Rutana, *nobiles fuisse argentifodinas, testatur Strabo.* ξ Helvii *seu* Alba Helviorum *inter Tolosam* 14, *& Rutenos* 12. *leucis.* ο Volcarum Tectosagum *caput olim exstitit* Tolosa, *nunc* Tolose, *Palladia olim dicta*; vid. inf. cap. XV. §. 4. *Istorum quoque fuere* Narbo, Blitteræ Septimanorum, Salsulæ *cum fontibus & stagno: nunc* Salses, Ruscino *in ora, Sardoum colonia, hodie* la Tour de Rousillon; *&* Illiberis *Melæ vicus, urbis & magnarum opum tenue vestigium, postea Helena, nunc* Elne, *ad Illiberin fl.* π Vasio *seu* Forum Vocontiorum *in edito loco sita urbs; unde Aëria cognominata est.* Avenio *&* Nemausus *inf. cap.* XV, §. IV. *describuntur. Avenione Abest* 10. *leucis, Arausione* 6, *à Carpentoracte supra* 4. ρ Arausio *Secundanorum colonia Avenione distat* 4. *leucis, Carpentoracti propior. A Gallico regno immunis suo paret principi: Habet Academiam: Ipsa regio Venusino comitatu cingitur. Anno hujus seculi* LX *Galliæ Rex Arausionem urbem Principi suo ademit: sed anno* LXV *eandem domino suo restituit.* σ Blitteræ *seu* Bliteræ *&* Blitera *Septumanorum colonia, olim frequens: Haud longè est à Monte pessulano. Reliquæ urbes infrà describuntur.*

Trophæa Æmiliani. Centrones. Axima. Tarantasia. Valentia. Dea. Caturigomagus. Salyes. Gabali. Ruteni. Helvii. Vasio. Arausio. Blitteræ.

CAP. X.

De Galliâ Comatâ; ac primâ ejus parte Aquitania.

 I. *Gallia*

I.

Belgica. Celtica.

Gallia Comata in tres partes divisa fuit; *Aquitaniam*, *Celticam* ac *Belgicam*: sed his alios alii posuerunt terminos. Cæsar *Belgicam* fecit inter Rhenum, Oceanum & Sequanam, Matronamq; amnes: *Celticam*, quam eandem *propriè Galliam*, & incolas ejus *Gallos* appellat ubique *belli Gallici Commentar. primo*, inter Matronam, Sequanamq;, Oceanum & Garumnam flumen, Gebennam montem, Rhodanum ac Rhenum flumina; *Aquitaniam* inter Garumnam, Oceanum & Pyrenæos montes.

Aquitania.

Belgica.

II. Posteà verò Augustus aliter distinxit; *Belgicam* statuens inter Rhenum, Rhodanum, Ararem, Matronam, Sequanamque amneis, & Oceanum; *Celticam*, quam & *Lugdunensem* appellavit à capite *Lugduno*, inter Matronam, Sequanam & Ligerim amneis, & Oceanum; *Aquitaniam*, inter Ligerim, Gebennam & Pyrenæos montes, & Oceanum.

Celtica seu Lugdunensis Aquitania.

Gallia unde Comata.

Gallia Comata *nomen à coma, quam Galli aluerunt quamque lixivio aut sapone rutilarunt. Habuit Plin. Lib. XXXIIX. c.* 12. Omnis Gallia divisa est in tres partes, quarum unam incolunt Belgæ, alteram Aquitani, tertiam qui Celtæ ipsorum lingua, *nostra Galli appellantur. Ita Cæsar Comment. I. denominationem Galliæ cunctæ aut generalem aut specialem Celticæ imponit, & ab lingua sua Romana vernacula deducit: Ea tamen rectius ad Gallicam linguam à Cluverio heic revocatur. De Vasconia notamus, huc pertinere Aquitanicam, non Hispanicam, partem Cantabriæ veteris, è qua Vascones victi alio discesserunt. Albritana regio Ducatum continuit, cujus Ducem ultimum & regem Navarræ legitimum exuit regno Ferdinandus Catholicus A.* 1512. *Unde controversia cum regibus Galliæ perpetua extitit. De reliquis terris tacere præstat, quam pauca dicere.*

Vascones.

III. *Aquitania* vetus sive *Cæsariana*, *Aremorica* antè dicta, nunc α *Vasconia*, vulgò *Guascogne*, vocatur. *Vascones* quondam ex Hispania ab altero Pyrenæi latere huc transgressos, haud dubium est. Populi heic olim clari *Ausci*, nunc regio *Armignac*; *Vasates*, nunc regio *Albret*, oppidum β *Bazas*; γ *Bigerriones*; nunc *Bigorre*: δ *Tarbelli*, quorum oppidum ε *Aquæ Tarbellæ*, nunc *Acqs*. Horum clarissimi fuere ζ *Auscii*, & caput eorum η *Elusaberris*, nunc *Aux*, totius veteris Aquitaniæ opulentissima.

Ausci. Vasates. Begerri. Tarbelli. Aquæ Tarbellæ. Elusaberris.

Aquitania.

[Aquitania *ab* Aquis *videtur dicta, quibus ferè tota rigatur, vel ut Plinius lib.* 4. *c.* 19. *tradit, ab* Aquitanis populis. *Olim* Aremorica *appellata; quia maxima pars populorum ejus Oceanum accolebat, ut Strabo & Plinius referunt.* Bretann

tanniam *tamen seu* Breitagne *alij faciunt* Aremoricam np. Eginard. & Jornand. Lib. III. de Felice Episc. Ab iisdem *metallorum perhibetur feracissima. Incolas ejus Hispanis quàm Gallis facit similiores idem Strabo, illosque lingua & sermone à Celtis Belgisque distinguit. Ante adventum Cæsaris bis fuerant à Romanis tentati Aquitani, per C. Valerium & Luc. Manilium; sed bis turpiter rejecti: Sontiaribus verò Cæsaris tempore devictis reliqui facile domiti sunt.* α Vasconia, *etiam Novempopulana appellata, terminos habet montes Pyrenæos, Garumnam fl. & mare Aquitanicum. Ejus præcipuæ urbes sunt* Burdegala, & Tolosa, *de quibus infrà cap. xv.* β Bazas *est inter Burdigalam* 10 & *Auscos* 18 *leuc.* γ Bigerriones & *Bigeritani ad montes Pyrenæos in confinio Hispaniæ.* Bigorre *hodiè comitatus est.* Bigerra *seu* Begorra *urbs est, cujus in concilio Matisconensi fit mentio.* δ Tarbelli *ad radices montis Pyrenæi.* ε *Et* Aquæ Augustæ *dicta, &* Aquæ Tarbellicæ, *ad Aturum fl. à Bajona abest* 7. *leuc. Auscos versus, à Burdigala* 26. *in Austrum. Tabulæ Itinerariæ Aquas has collocant, ubi nunc est* Bajone; *Robertus Cænalis contendit esse* Tarbe: *at Scaliger & Cluverius* Acqs *esse volunt.* ζ Aux *olim* Ausci & Augusta Ausciorum, *postea* Auxitana, *abest à Tolosa* 11 *leuc. in occasum Bajonam versus, & ab Agenno* 8 *in austrum. Ejus archiepiscopus* Scaligero *ditior est.* η Elusaberris, Elusa & Elusarium *urbs alia habetur ab Augusta Ausciorum*, Eusa, Euse & Elsa.]

Vasconiæ limites. Bazas. Bigerra urbs Tarbelli. Aquæ Tarbellicæ. Tarbe. Aux.

IV. In reliqua Aquitania augusti populi quondam, qui hodiernis provinciarum nominibus originem dedere, α *Cadurci*, nunc *Quercy*, quorum oppidum *Devona*, nunc β *Cahors*: γ *Petricorii*, nunc *Perigort*, quorum *Vesonna*, nunc *Perigueux*: δ *Arverni*, sive *Alverni*, nunc *Auvergne*, quorum *Augusta Nemetum*, nunc *S. Flour*. ε *Lemovices*, nunc *Limosin*, quorum *Augustoritum*, nunc ζ *Limoges*: η *Bituriges*, nunc *Berrii*; quorum θ *Avaricum*, nunc *Bourges*: ι *Pictones*, nunc *Poictou*, quorum κ *Limonum*, nunc *Poictiers*: λ *Santones*, nunc *Sainctonge*; quorum Mediolanum, nunc *Sainctes*.

Cadurci. Devona. Petricorii Vesonna. Alverni. Augusta Nemetum Limovices Augustoritum. Bituriges Avaricum Pictones. Limonum Santones Mediolanũ

[α Cadurci. Cadorci, & Catorci *dicuntur.* β Cahors *est inter Tarnem & Duranium fl. ad flumen* Loth, *à Tolosâ* 16 *leuc. in Boream, Lemovicos versus duplo distantes. Habet Academiam.* γ Et Petrogori & Petragorici *dicti, à Tolosanis Tarne fl. discreti.* δ Perigueux *Aimoino & aliis* Petrogoricum & Petrogorica *dicitur, inter Burdegalam* 20 & *Lemovicos* 12 *leuc. quot fermè ab Engolisma. Incolas hujus urbis Petrocorios dictos inscriptio ibidem reperta testatur: Ferrum hic habetur notæ optimæ. Regio ipsa gignit magnam glandium & castanearum copiam, unde multi quoque ibidem sunt porci.* ε Lemovices & Lemovici *quoque dicti.* ζ Limoges *urbs est inter Pictavos ad septemtrionem* 20. & *Cadurcos ad meridiem ad* 30 *leuc. ab Arvernis* 25 *in occasum, Engolismum versus* 15. *Cæsari & Hirtio* Lemovicum *appellatur.* Augustoritum *tamen quibusdam videtur esse* Angoulesme: *alij* Augustoritum *faciunt caput Agesinatum, quod putat* l' Angoumois. η Bituriges & Biturici *nominantur.*

Cadurci. Cahors. Petricorii. Petrogoricum. Lemovices. Limoges. Lemovicũ. Bituriges.

Avaricum. Pictones. Limonum Santones.

In Biturigibus nobiles sunt fodinæ ferri. Sunt autem Bituriges *alij* Cubi, *quorum metropolis est* Bourges; *& alii* Bituriges Vibisci *quorum caput Burdegala.* θ Avaricum *olim erat oppidum maximum & munitissimum, in finibus Biturigum atque agri fertilissimâ regione, quod & ipsum Cæsar magno militum labore tandem expugnavit, hostesque graviter ultus est.* Bourges *etiam infra cap. xv. s. 2. memoratur.* ι Pictones *&* Pictavi *leguntur.* κ Limonum *alii perperam existimant esse pagum inter Lemovicos & Pictones, nunc* Limon *dictum. At* Poictiers *infra cap. xv. s. 3. describitur.* λ Santones *etiam leguntur* Santoni. Mediolanium Santonum, *unde* Xaintes, *seu* Sainctes *dictum. A Plinio Santones liberi vocantur. Straboni ad Garumnam extenduntur, versus septemtrionem Pictonibus sunt juncti.*

CAP. XI.

De Galliâ Celticâ seu Lugdunensi.

I.

Celtica *quin à Celtis specialius ita dictis appellationem sumserit, nemo dubitat: Cæsar quoque ac Pausanias illam ab sermone Celtico derivant. Bodinus igitur aberrat, qui* ἀπὸ τῶν κελήτων *i. e. desultoriis equis, Græcisque originibus arcessit Method. Histor. c.* 9. Lugdunensis *ab Lugduno dicitur, inclyta urbe, per Munatium Plancum sub Augusto condita, ubi adhuc emporium opulentissimum, Archiepiscopatus & Academia vigent: Ut de urbis hujus præstantia inter Romanos veteres non dicam. Vid. notit. Imper. cum notis Pancir.*

Celtica unde Lugdun. Osismii. Vorganiū. Veneti. Vindana. Nannetes. Condivincum. Curiosolites. Redones. Condate. Andegavi. Juliomag. Turones. Cæsarodunum. Auserci Diablintæ. Noviodunū. Aulerci Cenomani. Vidunum. Unelli. Crociatonum. Carnutes. Autricum. Gennabum. Lexobii. Noviomagus. Aulerci Eburovices. Mediolanum Pa-

IN Celtica quondam populi, quorum hodieque ex parte nomina exstant, clari fuere: α *Osismij*, urbs nunc ultimus Britanniæ in mare excursus, quorum oppidum β *Vorganium*, vulgò nunc *Guinguand. Veneti*, quorum *Vindana*, nunc *Vannes*: γ *Nannetes*, quorum *Condivincum*, δ *Nantes*: ε *Curiosolites*, Britannia inferior: *Redones* Britannia superior, quorum oppidum *Condate*, nunc *Redon*: *Andegavi*, qui & *Andecavi*, & *Andes*, nunc *Anjou*, quorum oppidum ζ *Juliomagus*, nunc *Angiers*: *Turones* nunc *Touraine*, quorum η *Cæsarodunum*, nunc *Tours*: *Aulerci Diablintæ*, quorum oppidum *Noviodunum*, nunc *Maine*: *Aulerci Cenomani*, quorum oppidum *Vidunum*, nunc *Mans*: *Unelli*, quorum *Crociatonum*, nunc *Quarentain*: θ *Carnutes*, quorum ι *Autricum*, nunc *Chartres*, & κ *Gennabum*, nunc *Orleans*; ipsa regio *la Beausse*: λ *Lexobii*, quorum *Noviomagus*, nunc *Lisieux*, in Normandia: μ *Aulerci Eburovices*, quorum *Mediolanum*, nunc *Evereux*, in Normandia.

ν Pa-

Parisii, quorum *Lutetia*, nunc *Paris*: ξ *Senones*, quorum ο *Agendicum*, nunc *Sens*, in Campania: π *Tricassii*, quorum ρ *Augustobona*, nunc *Troyes*, in Campania. σ *Ædui*, sive *Hedui*, quorum τ *Augustodunum*, nunc *Austun*, in Burgundiæ Ducatu: υ *Vadicasses*, quorum *Noviomagus*, nunc *Nuys* in dicto Ducatu: φ *Segusiani*, nunc *Forest*, quorum oppidum χ *Forum Segusianorum* nunc *Fours*; & item in ipsorum agro *Lugdunum*, nunc *Lyon*. At horum omnium clarissimi *Hedui*, urbs eorum totius Celticæ opulentissima *Augustodunum*: ψ *Lugdunum* nomen Provinciæ dedit.

risii. Lutetia. Senones. Agendicum. Tricassii. Augustobona. Ædui. Augustodunũ. Vadicasses. Noviomagus. Segusiani. Forũ Segusianorum. Lugdunum

α Osismiorum *tractus ad oram Britanniæ adhuc* Osismer *dicitur.* β Vorganium *aliis putatur esse* Treconium, *vulgò* Triguier, *ad Britanniæ oram maritimam, inter Briocum ad ortum* 6. *leuc. & Leonam ad occasum* 7, *à Rhedonibus* 26 *in boream. Indigenæ tamen antiqui Vorganii rudera ostendunt in loco, quem lingua sua vocant* Cosqueoudet γ Nannetes *etiam* Namnetæ *dicuntur*, δ Nannetes *infra cap.* xv *§.* 1. *describitur.* ε Curiosolites *fuere inter Armoricas civitates, & Venetos ad austrum; & Gobæum promontorium ad boream Plinius appellat Carios. Velites, hodie vulgo* Kimper Corantin. ζ Juliomagus & η Cæsarodunum *infra cap.* xv. *§.* 2. *recensentur* θ Carnutes, Carnuti, Carnutæ & Carnotæ *leguntur.* ι Autricum & Aurelianum *iterum memorantur cap.* xv. κ Gennabum, Genabum & Genabus *aliis habetur oppidum* Gyen, *in finibus Aurelianensium ad Ligerim, Lucanus lib.* 1.

Osismii Vorganiũ Curiosolites. Carnutes

Inclyta Cæsareis Genabus dissolvitur alis.

λ Lexobii, *aliis dicuntur* Lexovii & Lexubii μ Aulerci *hi fuere ad Sequanæ ripas.* ν *De* Parisiis *vid. cap.* xv. *§.* 1. ξ *Apud* Senonas Decentius *quum Magnentium fratrem Lugduni à Constantino Imperatore superatum, se gladio parteti innixo confodisse accepisset, & ipse laqueo vitam finivit.* ο Agendicum *Marliano & aliis perperam habetur superioris Campaniæ oppidum, hodiè* Provins, *aliis* Milly. *Aliis* π Tricases, & Tricasses & Tricassini. ρ Augustobona, *vulgò* Troyes *variè nominantur*, Augustomana, Trecæ, Urbs Trecassium, Augusta Trecarum σ Æduorum *nomen illustre est apud Cæsarem: Cicero eos Romanorum vocat fratres. Primi enim ex Gallis Romanorum societatem & amicitiam sunt complexi.* τ Augustodunum *infra cap.* xv. *§.* 3. *describitur.* υ *Aliis* Vadicassii; φ *Et* Secusiani; Sebusiani *etiam apud Cæsarem leguntur, qui ab aliis à* Segusianis *diversi putantur; sed iidem videntur; ac vox altera corrupta.* χ Forum Segusianorum *à Lugduno abest* 8. *leuc. in occasum. Avernos versus.* ψ Lugduno & Augustoduno *memorabilia leguntur c.* xv. *§.* 4.)

Lexobii. Aulerci. Senones. Agendicum Tricasi Augustobona. Ædui Vadicasses Segusiani Forum Segusianorũ.

CAP. XII.

De Gallia Belgica: item Fluminibus universæ Galliæ Transalpinæ.

I. *Bel-*

I.

Belgicæ unde dicta si quotuplex.

Belgica *denominationem à Belgis habuit: Belgæ unde suam traxerint, hoc viris doctissimis non adeo liquet. Cluverius multas examinat conjecturas, in singulisq; hæsitat; nisi quod Belgicam putat videri dictam à Belgio, uno Bellovacorum regiuncula. Quidni suspicetur quispiam*, à Belgo aut Belgio, duce Gallorum tertio, *qui Asiam irruperunt, quem Justinus, Diodor. Siculus, Pausaniasq; memorant? sed neq; sic origo vocis expedita, vel dubitationibus liberata erit. Belgica vetus autem ab hodierno Belgio quam diversa, quamq; aliis nunc limitibus Galliæ circumscribatur, Geographi pleriq; docent: Nec Belgica, si Cæsarem illoq; posteriores Romanæ historiæ auctores consulas, eandem aut magnitudinem aut faciem exhibebit. Namq; in notitia Imperii Rom. duas Belgicas notamus: Unam scilicet primam, in eaq; Treviros, Mediomatrices, Verodunos, Leucos; alteram secundam, inq; illa Remos, Svessiones, Catalaunos, pluresq; vicinos populos. imo duabus illis tertia & quarta per divisionem ultimam accessisse legitur. Confer* n. *Spanhemium Introduct. ad Geogr. nec novam annotationum segetem de singulis regionibus exspecta. Historiam fluviorum Galliæ Fournierius Lib. VI. c. 15. Becmannus c. 3. explicat, causamq; addit ex Mundo Kircheri subterraneo, cur Rhodanus per lacum Lemanum nec aqua sua cærulea mista vel mutata profluat: De quibus itemque montibus hunc ipsum consule, si lubet.*

Belgicæ limites.

B*Elgica illa vetus*, quæ tertia pars Galliæ Comatæ, vetustissimis scriptoribus clauditur Rheno Rhodanoque amnibus, lacu Lemano, Matronâ ac Sequanâ fluminibus, Oceanoque Britannico. At Plinius atque Tacitus ab Helvetiis ad Oceanum, omnem interiorem ripam Rheni â Germaniæ populis incoli tradunt. Hodiè sanè idem fit: at aliquanto latiùs quam olim. Itaque Plinius initium Belgicæ à Scaldi flumine facit.

Ab austro quoque Belgicæ limites sunt Sequanorum, Leucorum, Lingonumq; fines, Regiones nunc omni illo terrarum tractu comprehenduntur à Sequanis, Rhenoque amne, Elsatia inferior, Lotharingia, Austrasia, Trevericus episcopatus, Lucelburgiensis Limburgiensisq; ducatus, Leodicensis episcopatus, Coloniensisq; episcopatus pars altera, Juliacensis ducatus, Geldriæque ducatus dimidia pars. Ab Oceano, Hollandiæ pars austrina, Selandia, Brabantia, Flandria, Bononiensis comitatus, Normanniæ pars tertia. A Sequana Franciæ quæ vulgò Isle de France, *major pars, atque Campaniæ ferè dimidium. Intus Picardia, Veromanduus, Artesia, Hanonia, Namurcensis comitatus, ducatusq; Bulioniensis. Erant olim Belgæ, ipso Cæsare teste, omnium Gallorum fortissimi, libertatis supra modum amantes, De eorum mortibus idem Cæsar & Strabo legantur.*

Taxandri Menapii

II. Inter Mosam & Flandriam ad Oceanum fuere α *Taxandri*; nunc est Zelandia ac Brabantiæ inferior pars. Inde β *Menapii* reliqua

GERMANIA CISRHENANA ut inter I. cæsaris et Traiani fuit imperi SCALDIS item MOSÆ ac RHENI ostiorum antiqua Descriptio
Septemtrio
Meridies
OCEANUS SEPTEMTRIONALIS qui et GERMANICUS
OCEANUS BRITANNICUS
BRITANNIÆ pars
CANTIUM
Tamisis fl.
CHAUCI
CASSUARII
FRISII
FLETIO et FLEVUS lacus
MENAPII
MORINI
ATREBATES
AMBIANI
NERVII
Arduenna silva
EBURONES
ADUATICI
TUNGRI
TREVERI
SUNICI
USIPII
TENCTERI
UBII
VANGIONES
NEMETES
MEDIOMATRICI
LEUCI
TRIBOCCI
ALEMANNI
LINGONES
RHEMI
SUESSIONES
BELGIUM cuius incolæ BELLOVACI
CALETI VEL LOCASSI
LEXOVII
AULERCI EBUROVICES
CARNUTES
PARISII
Lutetia
Catalaunici Campi
Colonia Agrippinensis
Augusta Suessionum
Divodurum
Sequana fl.
Millia passuum

Belg
unde
ſi qu
plex.

Belgi

reli-
qua

ua Brabäntiæ pars, & item Geldriæ ad Rhenum usque: quorum oppidum *Castellum Menapiorum*, in Mosæ ripa, nunc *Kessel*. γ *Morini*, pars Flandriæ inter Oceanum & Legiam amnem; oppidum δ *Teruanna*, nunc *Teruvane*; & ε *portus Gessoriacus*, qui anteà *Itius*, & post modum *Bononia*, nunc *Boulogne*: ζ *Ambiani* quorum oppidum *Samarobriga*, nunc *Amiens*: η *Bellovaci*, quorum regio *Belgium*, nunc *Beauvoisin*; & oppidum *Cæsaromagus*, nunc *Beauvais*: θ *Caleti*, *Pais des Cauls*; oppidum *Juliobona*, nunc *Diepe*: ι *Vellocassi*, quorum *Rotomagus* nunc *Roan*: κ *Atrebates*; oppidum *Nemetacum*, nunc *Arras*: λ *Nervii*; oppidum *Bagacum*, nunc *Bavay*: item *Cameracum*, nunc *Cambray*, μ *Eburones*, ν *Condrusi*, *Segni*, *Cæræsi*, *Pæmani*; qui primi uno nomine appellati fuere à Gallis *Germani*, posteà verò à seipsis *Tungri*; quorum oppidum ξ *Atuatuca*, *nunc Tongeren*: ο *Veromandui*; quorum *Augusta Veromanduorum*, nunc π *Vermandois*, vicus in extima Picardia: ρ *Suessiones*, quorum *Augusta Suessionum*, nunc *Soissons*: σ *Silvanectes*; quorum τ *Augustomagus*, nunc *Senlis*: υ *Rhemi* quorum *Durocortorum*, nunc *Reims*, in Campaniâ.

Morini. Ambiani. Bellovaci Belgium. Caletes. Vellocassii Atrebates. Nervii. Germani. Tungri. Veromandui. Suessiones Silvanectæ

[α Taxandri & Toxandri *dicti sunt Plinio populi, qui nunc Selandi, inq; insulis Hollandi australes*; & Taxandria *regio Marcellino, quæ nunc Selandia, cum dictis insulis Hollandiæ. Castra Romanorum in his Toxandrorum insulis, post Cæsaris ævum fuisse videntur.* β Menapii *ab Eburonibus submoventur lineâ à confluente Getæ, per Roræ confluentem ad Rheni oppidum usq;* Dieft. *Hinc verò Demerâ & Rupellâ amnibus, ad confluentem usque Scaldis, ab Atuaticis separabantur, qui circa* Lœven, Brüssel, Nivelle, *&* Gemblours *oppida incoluerunt. Hodiè in lævâ Mosæ ripâ est exiguum oppidum cum arce, vulgò* Kessel *dictum: quod antiquum esse Menapiorum Castellum nomen simul ac situs in ripâ indicant.* γ Morini *ab ortu attigerunt Menapios; ad meridiem eosdem cum Atrebatibus & Atuaticis habuere limites, ab occasu & septemtrione Oceano cingebantur.* δ Tervanna, Tarvanna, *&* Tarovanna, *per Carolum V. Imperatorem anno Christi* CIↃ IↃLII *d. 20. Junij expugnata & incendio deleta est; de ejus excidio vide, si lubet, Thuani lib.* XII. *Ejus urbis vestigia hodièq; visuntur in Artesia ad Legiam flumen,* VII *mill. passuum à Fano Audomari.* ε Portus Icius *diversis temporibus diversa obtinuit nomina: Germanis proximis vocatur vulgò* Buenen. ζ Ambiani *ab ortu conterminos habuerunt Nervios & Veromanduos. A meridie Samarâ flumine, vulgo* la Somne, *à Belgio, Bellovacorum regione fuerunt disterminati. Ab occasu Oceanum attigerunt Cæsaris tempestate: A septemtrionibus confines habuerunt Atrebates. Continent nunc hi fines Picardiæ partem, in quæ oppida* Pont à Selane, Rue, Crotoy, Pames, Pont de Remy, La Cauchie, Corbie, Bray, Encre, *cum parte Ambianorum urbis; in dextrâ Samaræ ripâ. Continent item Artesii Comitatus portionem, quâ oppida* Pas *&* Bapalme, *&*

Taxandri. Menapii. Morini. Tervanna. Portus Icius. Ambiani.

duo Cœnobia, Eavecourt, atq; Erovaige. Amiens *seu* Ambianorum & *Ambianensium civitas ab Antonio Pio Imperat. condita, & ab adjacente flumine* Samara *primum appellata est* Samarobriga: *Cum Lutetiâ & Rotomago trigonum facit.* η Bellovaci *Belgium incoluerunt; & Bellovacorum sedes appellata fuit* Belgium: *Bellovacorum nomen adhuc manet in oppido* Beauvais, *quod medio ferè situ est inter Lutetiam & Rotomagum: Ab hoc denominativum factum* Beauvaisin *seu* Beauvoisin, *quæ vox agrum dicti oppidi designat. Nationum enim per Galliam nomina postea in oppidorum, quæ capita nationum fuere, vocabula transierunt.* Ambiani *à septentrione Belgio fuerunt finitimi; limes heis fuit Samara amnis ad Oceanum usq;. Ab oriente brumali Bellovaci conterminos habuerunt Suessiones atq; Rhemos. Pro limite inter* Suessiones *&* Bellovacos *figitur linea ab oppido* Bray *ad oppidum* Verneuil; *A Rhemis disterminabat* Esia *flumen, vulgò* Oise. *Ab occidente æquinoctiali finitimos habuere Bellovaci Caletos & Vellocassos.* A Samara *flumine ad* Caletes *accoluere. Atq; hi fuere veri fines Belgij Cæsariani.* Errant igitur, qui omnem Belgicam, id est, tertiam totius Galliæ Comatæ partem Belgium esse volunt; *quum hoc vix decimam partem impleat; quique ea de causâ Flandros, Brabantios, Selandos, Geldros, Belgiogermanos appellant.* θ Caletorum *regio maritima est, inter* Sequanam *&* Samaram, *vulgò* la Somme *amnes.* ι Vellocassi *seu* Vellocasses *ad dextram Sequanæ ripam inter Caletos & Bellovacos habuere sedes.* κ. Atrebates *seu* Atrebatii *à meridie conterminos habuerunt Ambianos: Ab occasu pertinuerunt usque ad Oceanum; à septemtrione ad Morinos: A Morinis separabantur amne, qui apud Bononiam in Oceanum evolvitur. Ab hujus fonte lineâ ad flumen Legiam ductâ, quâ vicus est vulgari vocabulo* Capelle, v *millibus passuum supra Tervannam: hinc ipso Legia fl. ad vicum usque* le Venty. *Ab ortu æquinoctiali conterminos habuere Nervios; & ab ortu æstivo Nerviorum clientes Centrones, Grundios, Levacos, Plemosios ac Gordunos, qui quinque populi alio nomine Sueconi dicti in Nerviorum fuerunt clientelâ His finibus nunc includitur tota Artesia; pars item Flandriæ, dextræ Legiæ amnis ripæ affixa; quâ oppida visuntur* Ryssel, Dovay, Armentiero, Bassee & Orchies: *& Hanoniæ exigua portio, quâ oppida,* S. Amand, Bouchain, Arleux, Pecquencourt. λ Nerviis *à septemtrione contermini fuerunt eorum clientes jam dicti & Aduatici. Ab ortu Mosâ flumine primum à* v *illis populis, qui uno nomine anteà Germani, mox Tungri dicti sunt, deinde à Treveris separabantur: A Meridie Rhemos attigerunt. Terminus inter hos & Nervios describitur lineâ à Mosâ flumine & Monasterio* Dellain *ad oppidum* Vervin *ductâ. Hinc aliâ lineâ ad fontes* Sabis *amnis, & hinc item aliâ ad oppidum* Crevecœur *Scaldi impositum, à Veromanduis distinguuntur. Ab occasu, ipso* Scalde *ad* Cameracum *usq; ab Ambianis; hinc verò ad* Scarpæ *confluenteis ab Atrebatibus dirimebantur.* A Scarpæ Scaldisque *confluentibus ad oppidum usque* Acht *lineâ disterminantur Nervii à jam dictis quinque populis, qui sub eorum fuere imperio. Continentur hodiè regiones his finibus istæ:* Namurcensis Comitatus *pars inter Mosam & Sabin; in qua Castellum Namurcense: hinc regio, quæ inter dictos amneis vulgò vocatur*

Samarobriga: Bellovaci. Belgium.

Caleti. Vellocassi. Atrebates.

Nervii.

vacatur Basse Bourgogne, *id est*, Burgundia inferior: *deinde* Hanoniæ maxima *pars*: *è Picardia* Tirassiensis Ducatus *portio*: *item* Carmacensis agri *pars*, *in qua oppida* Cambray & Chasteau en Cambrensis. μ Eburones *ab oriente terminum habuere Rhenum; quo ab Ubiis suprà Coloniam Agrippinensem, à Sigambris infra Coloniam arcebantur. A meridie habuere Condrusos, Segnos, Cæræsos, atq; Pæmanos: à quibus separantur linea, ab oppido* Bonna *ad usq;* Mulæ Urtæque *amnium confluentem; & mox ipso Mosa, ad* Namurcum *usque oppidum: Ab Occidente contermini fuere Aduaticis.* ν Condrusi, Segni, Cæræsi, *atque* Pæmani *inter Eburones & Treviros incoluerunt; hos habuere conterminos à meridie; Eburones à septemtrione. Ab ortu terminus iis Rhenus; ultra quem Ubii. Ab occasu Mosa, citra quem Nervii. Regiones quæ nunc comprehenduntur his finibus, sunt Coloniensis agri pars: Juliacensis Ducatus pars exigua, circa oppida* Münstereifel, Gemünde, Monjou: *Limburgiensis Ducatus pars ferè dimidia, meridionalis; ubi ipsum Limburgium: è Luceburgensi Ducatu oppida* Durbuy, Marche, Rochefort: *è Leodiacensi agro, oppida* Huy & Chinay, *idem vicus* Spaa, *cum fonte acidulo: Comitatus Namurcensis dimidia pars, ad dextram Mosæ ripam, ubi oppidum* Dinant. ξ Atuatuca *Eburonum olim castellum, princeps posteà fuit Tungrorum urbs. Nomen haud dubiè habet ab Atuaticis, qui gentem hanc victam ut faciliùs in obsequio continerent, castellum istud condiderunt.* ο Veromandui *à septemtrione conterminos habuêre Nervios; limites in his descripti sunt. A meridie finitimos habuerunt Suessiones. Ab occasu jungebantur Ambianis juxta lineam ab oppido* Peronne *ad oppidum* Crevecœur *ductam. Regiones nunc hîc continentur; totus ager Veromanduensis, vulgò* Le Vermandois *dictus: & pars Tirassi, quâ oppida* Guise & Ripemont. *Exigua fuit gens; tantùm enim* v *millia armatorum ad commune Belgarum adversus Romanos bellum contribuerunt, quum finitimi eorum Suessiones* L. *millia, totidemque Nervii, præbuerint.* π Vermandois *vulgò* Vermand *hodiè vicus est & cœnobium, nunc exstat* v *paulo minùs millibus à Fano Quinctini.* ρ Suessiones *à septemtrione finitimos habuerunt Veromanduos; ab occasu Bellovacos, ductâ ab oppido* Bray *lineâ, ad oppidum* Verneuil. *A meridie & ortu contermini iis fuerunt Rhemi. Præter Augustam Suessionem hîc fuit Noviodunum oppidum, nunc* Noyon. σ Silvanectes *ad Esiæ fl. ripas collocat Ortelius. Nomen eorum novum est, & post Cæsaris ætatem ortum.* τ Augustomagus *posteà in Tomis Conciliorum dicitur Silvanectum.* υ Rhemi *à septemtrione finitimos habuerunt Nervios & Suessiones* Esiâ *fl. discretos; ab occasu Bellovacos, eodem flumine disterminatos. A meridie limes iis fuit* Matrona; *& ab ortu* Mosa fl. *ita istorum populorum fines describit Cluverius Germ. antiq. l. 2.*]

Eburones. Condrusi. Segni. Cæræsi. Pæmani. Atuatuca. Veromandui. Vermandois. Suessiones. Silvanectes. Augustomagus Rhemi.

III. α *Treviri* quorum β *Augusta Trevirorum*, nunc *Trier* Germanis, *Treves* Gallis. γ *Mediomatrices*, quorum *Divodurum*, nunc *Metz*. δ *Leuci*; quorum oppida *Tullium* & *Nasium*, nunc *Toul* & *Nansy*, in Lotharingia. ε *Lingones*, quorum *Andomatunum*, nunc *Langres*: ζ *Sequani*, quorum *Vesontio*, nunc *Besancon*, in Burgundiæ Comitatu.

Treviri. Mediomatrices. Leuci. Lingones. Sequani.

Rauraci. Helvetii.

η *Rauraci, nunc ager Basileensis*; eorum oppidum θ *Augusta Rauracorum*, nunc vicus *August.* ι Hinc *Helvetii, in quatuor pagos* distincti: Pagorum nomina, Tigurinus, Tugenus, Ambronicus & Urbigenus. κ *Tigurinus* nomen habuit ab oppido antiquissimo *Tiguro*, sive, quod rectius scribitur, *Turigo*, nunc *Zurich*: λ *Tugenus*, ab oppido *Tugio*, nunc *Zug.* μ *Ambrones* nomen habuere à flumine, quod accoluere, *Amma*, nunc *Emme*: ν *Vrbigeni* dicti sunt ab oppido *Vrba*, nunc *Orbe.* Caput Helvetiorum fuit ξ *Aventicum*, nunc *Avances* Gallis, Germanis *VVislisburg.*

Amma fl. Vrbigeni.

Treviri.

[α Treveri, Treviri, Triveri, & Triberi *dicti, longè lateq; inter Rhenum Mosamque incolentes Mediomatricis fuere juncti à meridie: pro limite linea à* Mosâ, *& vico* Montegny, *ad Navæ amnis fontem ducitur. Versùs occasum Mosâ flumine à Rhemis separabantur. Juxta Rhemos ab eodem occidente finitimos quoque habuêre Nervios, inter duo oppida, Mosæ apposita,* Masieres *&* Charlemont. *Ab septemtrionibus claudebantur finibus Pœmanorum, Cerasorum, Segnorum, & Condrusorum. Limes hic statuitur per lineam ab oppido* Charlemont, *ad oppidum Rheni* Andernach. *Ab oriente Rhenus amnis, ipsius Galliæ terminus, Treviros ab Ubiis Transrhenanà gente, arcebat Cæsaris avo. Trevirorum limitibus nunc continentur regiones istæ:* Westrasiæ pars inferior, *inter Navam Mosellamq; amnes:* dein Trevericus episcopatus omnis: item Ducatus Bullionensis: Sedanensis ditio: ager Masiriensis; Luceburgiensis Ducatus major pars, in medio sita; item Coloniensis episcopatus oppida, Antonacum, Brisich, Zinsich, Königsfeld. β Augusta Treviorum, *quia Romanorum colonia ab Augusto deducta, ante Augusti tempora haud dubiè exstitit. De* Trebeta *quod hic fabulantur, afferre piget. Quodnam verò ante deductam coloniam urbs illa habuerit nomen, incertum est.* γ Mediomatrici *latos quondam fines, inter Mosam & Rhenum, hinc ad Sequanos, illinc ad Treveros usque incolentes ab oriente terminum habuerunt* Rhenum: *ab occidente,* Mosam; *in cujus adversâ ripâ Rhemi & Lingones. A septemtrione pro limite est linea à* Mosa *& vico* Montegny, *ad* Navæ *amnis fontem ducta: à meridie, linea à* Mosâ *& oppido* S. Michel, *ad* Mosellæ Murtæque *confluentem: inde ab occidente brumali, alia linea ad fontem Pruschii amnis: hinc ab occidente æquinoctiali montium jugum, quod vulgò dicitur* auff der Fürst / *ad Murtæ usq; fontem quibus limitibus à Leucis separantur. Hinc iterum à meridie supra dictâ linea, à* Murtæ *fonte ad* Rhenum *& oppidum* Burcheim / *à Sequanis submovebantur. Regiones nunc Mediomatricorum finibus comprehenduntur istæ,* Lotharingiæ major pars, Austrasia, *quæ vulgò est* Westerich / Palatinatus Rheni pars cis Rhenum: Elsatia inferior. *Præter* Divodurum *in his finibus fuit locus* Decem pagi *dictus, qui nunc est Lotharingiæ oppidum* Dieuze. δ Leuci *finitimos habuerunt à meridie Sequanos: ab ortu Trebocos: à septemtrione Mediomatricos: ab occasu iis terminus fuit Mosa fluvius.* ε Lingones *circa Sequanæ, Matronæ & Mosæ collocantur fontes; in Burgundiæ & Campaniæ*

Augusta Trevirorū.

Mediomatrici.

Decem pagi. Leuci. Lingones.

paniæ confinibus: ab ortu Leucos habuêre finitimos, & à ſeptemtrione Rhemos. Inter Rhemos & Lingones ad Matronam à ſcriptoribus mediæ ætatis ponuntur Catelauni, *& urbs* Catelaunum *ſive* Cavillonum. *Forte hac in parte* Campi Catelaunici *ponendi ſunt, in quibus* Attila *Hunnorum rex ingenti ſtrage victus eſt virtute* Aëtii, Theodoſio *minore imperante.* ζ Sequanorum *fines fuerunt à meridie & oriente primùm* Rhodanus *fl. ab Araris confluente, & oppido Lugduno, ad contractas, quæ ſunt* XVIII *circiter millia paſſuum infra Genevam: dein* Jura *mons à Geneva ad initium* Voſegi *montis, quod dicitur nunc* Piereport, *in confinio Helvetiorum & Rauracorum, Inde ab oriente æquinoctiali fuit ipſe* Voſegus, *ad fontem usque* Elli *fluminis, prope arcem* Morspurg: *hinc porrò limites ſtatuuntur per oppidum* Pfirt, *ad Rheni usque ripam, qua in adverſo vicus & caſtellum* Idſteyn, *conſpiciuntur. Dein ipſe Rhenus ad* Burcheim *usque oppidum in adverſa ripa poſitum. A ſeptemtrionibus terminus ſtatuitur linea parallela ex oriente in occidentem, quæ incidit in principium latitudinis gr.* 48, *à* Burchemio & Rheno *ad fontem* Murtæ *amnis: qui infra oppidum Lotharingiæ* Nanſy *influit in Moſellam: hac linea à Mediomatricis ſeparantur. Hinc alia linea, à fonte* Murtæ *ad fontem* Araris, *à Leucis ſubmoventur. Hinc ipſo* Arare *ad oppidum usque* Gray, *à Lingonibus, & inde eodem amne, ad oppidum usq;* Maſcon, *ab Heduis diſtinguebantur: tandem ad Rhodani usq; confluentem à Segufianis. Hiſce Sequanorum finibus nunc continentur* Elſatia ſuperior, *&* Burgundiæ Comitatus; *item* ager Breſſenſis. η Rauracorum *gens exigua fuit, cum undecima parte Helvetiorum comparanda. Quum enim unà cum Helvetiis, ſedibus ſuis relictis, in bellum eſſent profecti, horum numerantur tantùm* XXIII *millia: quum Helvetiorum eſſent* CCLXIII *millia.* Rauraci *hi in medio Helvetiorum Sequanorumque poſiti, rectè nunc dici poſſunt ii populi, qui Baſileenſem agrum colentes, vulgò dicuntur* die Baſeler. *Horum terminus eſt, à meridie* Jura *mons, ab Arolæ Rhenique confluentibus ad fontes usque* Birſæ *amnis. Hinc ab occaſu* Voſegus *mons, qui initium hic ſumit, vergitque in ſeptemtriones & occaſum æſtivum, ad fontes usq;* Moſellæ Moſæque *amnium. Dimidium lateris ſeptemtrionalis claudebant olim Sequanorum confinia, à Voſego, quâ* Ellum *flumen erumpit, prope arcem* Morspurg, *per oppidum* Pfirt, *ad Rheni usque ripam, quâ in adverſo vicus & caſtellum* Idſteni *conſpiciuntur. Alterum dimidium cingit ipſe* Rhenus *ad confluentem usque* Arolæ. *A Scriptoribus appellantur* Rauraci, Rauriaci *&* Raurici. θ *Pagus iſte* Augſt *exſtat hodiè ad Rheni ripam,* VI *millibus paſſuum ſupra Baſileam: ubi multæ eruuntur Romanorum antiquitatum reliquiæ. Urbs ipſa Juliani tempore deſtructa eſt.* ι Helvetii, *ut tradit Cæſar, undique loci naturâ tuti continentur; unâ parte quâ orientem & ſeptemtrionem ſpectant, flumine* Rheno: *altera parte qua occaſum æſtivum proſpiciunt, monte* Jurâ *altiſſimo & flumine* Rhodano. *At* Jura mons *initium a Geneva ducens, verſus ſeptemtriones ad fontes* Dubes *fluminis, quod vulgò* Doux, *protenditur; ejusdemq; fluminis dextram ripam proſequitur, usque ad vicum, cui vulgare vocabulum* Piereport: *inde in ortum æſtivum*

Catelauni.

Campi Catelaunici.

Sequani.

Rauraci.

Voſegus mons.

Auguſta Rauracorũ Augſt.

Jura mons.

vum versus, lævam amnis Arolæ, *qui vulgò* die Are / *ripam radit; donec ipse unà cum Arola Rheno jungatur ad oppidum Confluentes, quod vulgò* Coblenz. κ Tigurini *inclusi fuerunt duobus amnibus*, Rheno & Limago, & *exigua parte* Juræ *montis, ex adverso confluentium Arolæ & Limagi.* λ Tugeni *comprehensi fuerunt* Limago & Ursa, *vulgò* Ruß *dicto: & montium jugo, inter horum fluminum fontes sito.* μ Ambronum *gens valida fuit; Terminos à septemtrione habuerunt* Juram *montem, inter confluentes* Urbæ & Limagi: *à meridie Alpium jugum, inter duos fontes* Sanæ & Limagi *ab occidente*, Sanam & Arolam: *ab oriente* Limagum. ν Urbigeni *inclusi fuerunt ab occidente æstivo, Jura monte; ab oppido* Geneva *ad fontes usque* Biriæ *amnis, qui ad Basileam in Rhenum incidit, à meridie, tota* lacus Lemani *dextra ripa: ab oriente* Sana & Arola *fluminibus, ad Urbæ usq; confluentem.* ξ Aventicum *Romanorum olim colonia, jam inde Neronis tempestate universæ gentis caput fuit* Cluverius German. Antiq. lib. 2. *In* Urbigenis *quoq; erat* Eburodunum, Yverdon *ad lacum Neuburgensem; circa quod oppidum in agris antiquæ reperiuntur hodie monetæ. Inde ad duarum horarum spatium versus meridiem abest pagus* Ursin *vulgò dictus; ubi rudera ex marmore & viæ subterraneæ: In pagi istius agris supersunt sepulchra, quæ* Guilhelmus Fabricius Hildanus *ipse scrutatus est, ac in uno ex iis invenit corpus humanum insignis magnitudinis, cujus* Cranium *commissuris expers fuit. Cadaveribus istis apposita fuere scuta & gladii.* Observ. Med. Epist. LXIII.)

(Tigurinorum fines. / Tugeni. / Ambrones / Urbigeni. / Aventicũ. / Eburodunũ)

IV. Rhenum autem accolentes Germaniæ nationum in eâdem provincia, α *Trebocci* in Elsatia: quorum β *Argentoratum*, nunc *Strasbourg*: γ *Nemetes*, quorum *Noviomagus*, nunc *Speir*; δ *Vangiones*; quorum ε *Moguntiacum*, nunc *Mentz*, ζ *Ubii*, quorum η *Colonia Agrippinensis*, nunc *Cöllen*, θ *Gugerni* in partibus Gelriæ & Cliviæ; ubi oppida *Goch* & *Gelre*, quondam, quum trans Rhenum incolerent, ι *Sicambri* dicti.

(Treboccĩ. / Nemetes. / Gugerni seu Sicambri.)

(α Trebocci *leguntur etiam* Tribocci, Triboci, Tribochi. *Horum fines antiqui continent nunc* Elsatiæ superioris partem dimidiam, *septemtriones spectantem; item* inferioris partem ferè dimidiam *illi proximam.* β Stratisburgum, *quum fortè hic locus Germanis diceretur* an der argen Straſſen / *à Romanis dictum* Argentoratum, *quasi* argen Straſſen / *vel* Straten. *Fuit unum ex* L *ampliùs castellis illis, quæ* Drusus *ad Rheni ripam erexit. Treboccis à septemtrione continuabantur* γ Nemetes δ Vangiones *Germanis antiquitùs dicti* die Wangen / *quorum fuit* Borbetomagus, Borgetomagus *seu* Bormitomagus, *olim Germanicè* Wormitmagen *seu* Wormitzmagen / & *Romanis* Vormitomagum. *Posteriores Germani, omissa particula* magen / *dixere* Wormitz / *ex quo factum vocabulum* Vormatia. ε Magontiacum Maguntiacum & Moguntiacum *nomen habet à flumine* Main / *seu* Moin / *Romanis* Mænus & Mœnus *scribitur; dictumq;* Maintzig & Möntzig: *posteriores Germani*

(Treboccĩ. / Stratisburgum. / Nemetes. / Vangiones / Vormatia. / Moguntia.)

mani dixere Maintz & Meintz; *unde vocabulum* Moguntia & Mogontia. *Urbs hac in antiquissimis Germania cisrhenana censenda est, cujus fundamenta sine dubio ante Christi nativitatem jacta sunt. Drusi enim tempestate jam exstitit*: Florus *lib.* IV. ς Ubii, *Transhenana Julii Casaris avo gens, eam amnis ripam in Germania coluere, qua inter Moguntiacum & Coloniam porrigitur. Postea vero, Octavio Augusto principatum Romanorum obtinente, a* M. Vipsanio Agrippa *Cos. non inviti, sed cupientes in Galliam traducti sunt; quum a Cattis pressi seu pulsi auxilium a Romanis, vel etiam, uti in eorum provinciam Galliam transire sibi liceret, petiissent. Finibus continebantur his: Ab ortu* Rheno *amne contra Cattos, pulsores suos, protegebantur, qui in antiquas eorum sedes immigrarant. A septemtrionibus linea a* Rorae Mosaeque *confluentibus ad Rhenum & oppidum* Ordingen *ducta primum a Menapiis, mox a Gugernis, huc translatis, separabantur. Ab occasu habebant ipsum amnem* Roram, *a confluente ejus ad oppidum usq.* Nieder Heimbach: *quo primum ab iisdem Menapiis & Eburonibus mox vero a Sunicis, huc translatis, dirimebantur: a dicto deinde oppido linea ad oppidum usque* Kerpent, *ab iisdem Eburonibus & Condrusis arcebantur; qui postea, una cum Carasis, Segnis & Pamanis dicti fuere* Tungri. *A meridie* Abrinca *amne a Treveris submoti fuere. Regiones intra hos Ubiorum fines nunc sternuntur ista*: Juliacensis Ducatus *pars maxima, dextram Rora ripam contingens*: Coloniensis episcopatus *fere totus. Caput gentis Tacitus appellavit*: "Ubiorum oppidum, *haud dubie, quia unum id iis initio fuit. Conditum videri potest statim ac Ubii Rhenum sunt transgressi. In Augusti certe principatu exstructum fuit. Deinde jussu* Juliae Aggrippinae, *Germanici filia, Claudii uxoris C. Antistio, & M. Suilio Coss. colonia ea deducta est, missis eo veteranis, quum longo fidei experimento Ubii meruissent. Hinc* Colonia Agrippinensis *appellari cœpit; &* Colonia Agrippina Ubiorum. *Proximus antiquitate memoratur in Ubiis locus, cui nomen* Ara Ubiorum: *Hinc postea* Bonna *dictus est.* θ Gugerni *terminabantur ab oriente, ut ante Menapii,* Rheno *flumine: A meridie iisdem finibus, quibus Ubii a septemtrionibus. Ab occidente* Mosa *amne; quo a Menapiis submovebantur. A septemtrionibus eodem limite, quo ante Menapii a Batavis dirimebantur. Regiones dictis finibus continentur ista*: Clivensis Ducatus *magna pars cis Rhenum sita; item* Geldrensis Ducatus *portio trans Mosam: & ex* Juliacensi Ducatu *oppidum* Brügge. *Gugerni societatem* Civilis, *Batavorum ducis, acceperunt adversus Romanos. Oppidum* Gelre *in mediis fere Gugernorum finibus situm, caput gentis fuit. Hujus oppidi nomini si adjungas alterius oppidi vocabulum* Goch, *facies* Gochgelren, *& propemodum habebis vocabulum Latinum integrum.* Gugerni, *quasi* Gugelri, *liquidis mutatis.* ι Sigambrorum *natione ex Germania sublata, & in Galliam trajecta novum nomen impositum est, quo postea* Gugerni *vocarentur,* Cluverius Germ. Antiq. lib. 2.]

Moguntia. Ubii. Ubiorum oppidum. Colonia Agrippina. Ara Ubiorū seu Bonna. Gugerni. Sigambri.

V. Hinc *Batavi* Rheni insulam incolentes. Occupat hæc partem Gelriæ, partem Trajectensis Provinciæ, partemque Hollandiæ,

Batavorum insula.

diæ. Incipit haud procul Clivis oppido, apud munimentum Schenckii, vulgò *Schenckenſchans*, ubi Rhenus in duo veluti cornua ſcinditur: *Siniſtrum*, *Vahalis* flumen appellatur, Moſæ amni apud *Vorcomum* oppidum confuſum, uno ejus alveo ad Oceanum defertur, ubi *Moſa oſtium* dicitur: *Dextrum* cornu primo latum ad usque Batavodurum, quod vulgò eſt *VVick te Duerſtede*, inde modicum nominis ſui cuſtodiens alveum, Trajectumque & Lugdunum tranſiens oppida, propter vicum *Catvvyk* in Oceanum olim effundebatur; nunc oſtium hoc arenis obſtructum eſt. Quicquid igitur duobus hiſce alveis Oceanoque includitur, *Inſula Batavorum* fuit, cujus nomen hodieque in ſuperiore ejus parte ſervatur, vulgò *de Betavv* dictum. Præterea extra Inſulam tenuêre Batavi, quicquid Vahali ac Moſæ includitur: Partem Inſulæ circa Trajectum & Wordam incoluêre *Caninefates*. De cætero Gallorum omnium fortiſſimi erant *Belgæ*: Horum bellicoſiſſimi *Helvetii*, clarisſimi *Treviri*: urbium Belgicarum opulentisſima *Auguſta Treviorum*.

Vahalis
Vorcomum
Moſæ oſtium.

(*Taxandris atq; Menapiis jungebantur à ſeptemtrione* Batavi, *extrema Galliarum verſus ſeptemtrionem & orientem obſidentes; qua Oceanus & Rhenus Galliam Belgicam claudunt: Gens omnium Germanici nominis cis Rhenum nobilisſima atq; fortisſima fuere* Batavi, *quod* Tacitus libr. de Germ. & Juſt. l. IV. *tradit*, Cattorum *progenies; qui* Hasſi *nunc dicuntur, domeſtica ſeditione à ſuis popularibus per vim pulſi. Nomen* Batavorum *in Hasſia videtur relictum in* Battenberg, *quod hodie oppidulum eſt in monte poſitum; cui imminet alius mons excelſior, in cujus cacumine antiquæ arcis ſuperſunt rudera.* De Batavis & Batavorum inſula vid. ſi placet, Cluverii Germ. Antiq. l. 2. c. 30. & ſeqq.)

VI. Nobiliores Galliæ fluvii ſunt, Oceanum petentes, α *Moſa*, vulgò *die Maſe* Germanis, Gallis *la Meuſe*: β *Scaldis*, *l' Eſcaut* Gallis, Germanis *die Schelde*; γ *Sequana*, *la Seine*, *Matronam* devehens, vulgò *le Marne*, & δ *Ligeris*, *la Loire*: *Garumna*, *la Garonne*. ε *Rhodanus*, *der Roden*, Germanis, Gallis *le Roſne*, velocisſimus amnis, inter tres maximos Europæ fluvios computatus, tardisſimum *Ararim*, vulgò *la Saone*, in Mare internum ſecum trahit.

Nobiliores Galliæ fluvii.
Moſa.
Scaldis.
Sequana.
Matrona.
Ligeris.
Garumna.
Rhodanus
Araris.
Moſa.

(α Moſa *amnis, ex Voſego monte oriens; nunc in Geldria inter oppida* Bommel & Megen *partem quandam ſui duobus alveis, quibus munimentum divi Andreæ circumdatur, in Vahalem transmittit; ſuo tamen nomini latum ſervans alveum, usq; ad vicum* Bochoven *defertur. Inde verò divertente in occaſum Solis æſtivum alveo, usq; ad arcem Loveſtenium, ubi Vahali nunc jungitur, novus appellatur* Moſa, *vulgò* de Niuvve Maſe. *Hinc eodem nomine* Gorichomium, *præla-*

prælabitur oppidum, infra quod jam geminum fert nomen; alterum modò dictum, alterum quod; accolis de Mervve *vocatur à veteri arce ejusdem nominis, cujus vestigia in undis prope Dordracum exstant. Hinc dicto gemino nomine* Flaredingam *usq; devectus; infra id oppidum uno simpliciq; vocabulo, donec Oceano misceatur,* Mosa *vocatur. At alveus iste, à divi Andreæ munimento ad Flaredingam usque descriptus, non est vetus ille à Cæsare & Tacito memoratus; sed tenuis ille alveus, quia novo Mosâ juxta vicum* Bochoven, *in sinistras terras divergens, primùm* Hedickse Mase, *Hedicensis Mosa, à vico* Hedickhuysen, *quem perfundit, mox* d' oude Mase, *vetus Mosa, indigitatur. Mosæ igitur veteris flumen ab oppido* Megen *uno certoque alveo, nullis in Vahalem ad divi Andreæ munimentum aquis transmissis, devectum, eas terras antiquitùs dextrâ ripâ perfudit, quæ nunc oppidum* Huesden *sustinent: sinistrâ autem, ubi nunc oppidum* Gertrudenberg *conspicitur, juxta vicos* Simonshaven & Biert *alveus est, qui tandem in ostium nomenq; Mosæ desinit ad oppidum* Geerfliet; *qui vetus & verus est Mosæ alveus.* β Scaldis *sive* Scaldes: *Ejus alveus ostiumque sinistrum Ptolemæo dicitur* Tabuda. *In Veromanduis ortus inter Artesiam & Hannoniam, per Flandriam & Brabantiam infra Antuerpiam in Oceanum decurrit, Cameraco, Valencenis, Tornaco, Gandavo & Antuerpia urbibus irrigatis.* γ Sequana *in Burgundionum finibus apud pagum & cœnobium* S. Sequani, *vulgò* S. Seyne, *haud longè ab oppido* Nivers *oriens, ac per Barrum, Trecas, Novigentum, Lutetiam, ubi* Matronam *excipit; Pontisaram, ubi* Esiam, *inde Rotomagum alluens in Oceanum Britannicum inter duo oppida, quæ vulgò* Honfleur, & Hanfleur, *delabitur: Portus ejus vulgò appellatur* Haure de grace. δ Ligeris & Liger *è Cemmenis montibus sive* Gebenna *in Arvernorum finibus oriens, & inter Heduos & Bituriges versus septemtrionem primo fluens; inde in occasum per Aurelianos, Turones, Andes, & Nannetes, receptis aliquot fluviis properat, & in Oceanum Aquitanicum sese magnâ aquarum mole exonerat.* ε Garumna *fl. Aquitaniæ maximus, ex Pyrenæis montibus ad oppidum* Guadalup *oritur, & regionem dividit, primùm in boream, inde in occasum cursum dirigit, infra Burdigalam urbem periculoso ostio ad turrim* Cordan *in mare Aquitanicum se mergit: Nisi quum hiberno imbre, aut solutis nivibus intumuit, diu vadosus, & vix navigabilis fertur. At ubi obviis Oceani æstuantis accessibus adauctus est, iisdemq; retrò remeantibus suas illiusq; aquas agit, aliquantum plenior, & quantò magis procedit, eo latior fit: ad postremum magni freti similis, nec majora tantum navigia tolerat, verùm etiam more pelagi sævientis exsurgens jactat navigantes atrociter, ubiq; si aliò ventus, aliò unda præcipitat.* Mela. lib. III. cap. 2. *Habet urbes præcipuas Tholosam, Agennum & Burdigalam.* Rhodanus *Galliæ Narbonensis fluvius, in Lepontiis ex Alpium jugo, quòd vulgò* Furca *mons dicitur, oritur, & per Sedunos in occasum fluens, Lemanum lacum ingreditur, eumque ad Genevam egreditur; per Allobroges fluens, donec ad Lugdunum* Ararim *ex Vogeso monte ortum excipit, in meridiem conversus Viennam, Valentiam, Avenionem, & Arelatum urbes attingit* Isara, Druentia, *aliisque minus claris fluviis eodem cursu assumtis.* Strabo l. IV. Mela II. c. 1. Plinius III, 4. *Hunc M. Varro tertium Europæ fluvium*

Scaldis.

Sequana.

Matrona.

Esia.

Ligeris.

Garumna.

Rhodanus.

Araris.

Istro haud minorem esse scribit. Reliqua flumina inter minora numerantur: ut Somona fl. *nunc* Somne, *per Picardiam & Ambianos in Oceanum fluit Britannicum, ab ortu in occasum, Fano Quintini, Hano, Perona, Corba, Ambiano & Abbatis Villa irrigatis. Druentia sive* Durance, *Duranius sive* Dordogne, Elaveris, Isaris, Charente, Dracus *&c. Cæterum montes in Galliâ præcipui sunt* Vosegus, *seu* Vosagus, *cui ingens silva superfusa est* Silva Vosega *dicta. Mons ipse Burgundiam hodiè à Lotharingiâ separat; ac porrò Lotharingiam ab Elsatia dirimit versus septemtriones procurrens,* Mosam, Mosellam, & Saravum *evomit fluvios.* Gebenna *mons Avernos ab Helviis distinguens, in Aquitanica exortus ad Rhodanum procurrit in ortum, & Galliam Narbonensem ab Aquitanica Celticaque in parte separat. Strabo hunc Cemmenum videtur facere, quem à Pyrenæo Lugdunum usq; producit.* Jura *mons initium à Geneva urbe ducens, versùs septemtriones ad fonteis* Dubis *fluminis, quod vulgò* Doux *est, protenditur, ejusq; fluminis dextram ripam prosequitur, usq; ad vicum* Pierreport: *inde in ortum æstivum versùs, lævam amnis Arole, vulgò* die Are / *ripam radit, donec ipse unà cum Arolâ Rheno jungatur, ad oppidum Confluentes, vulgò* Coblentz. Arduenna sylva *dispersa fuit per fines Trevirorum, Tungrorum, Sunicorum, Ubiorum, Gugernorum, & partem Batavorum extra insulam, item per Menapiorum fineis, Morinorum, Bethasiorum, Sueconorum, Nerviorum, Atrebatium. Summa ejus latitudo fuit inter ortum & occasum à Mosellæ confluente ad extremos Atrebatium fines & litus Oceani, millium passuum* CCXL. *Latitudo maxima inter meridiem & septemtriones à Mediomatricorum confinio ad Vahalem usque millium passuum* CL. *Reliquiæ ejus hodieque ingentes passim dicto terrarum tractu manent: maximè vero in VVestravia, in Treverico, Leodicensiq; episcopatibus, in Ducatu Luceburgiensi, & cis Mosam. Nomen etiam antiquum in parte obtinet, vocaturq; Picardis & VVallonibus vulgò* L'Ardenne.]

Somona fl. — Druentia fl. — Vosegus mons & Vosega silva. — Gebenna mons. — Jura mons. — Arduenna sylva.

CAP. XIII.

De incolis Galliæ, ac posteriori ejus divisione.

I.

Celtarum gens.

UNam gentem, *Celtarum* nomine, omnem quondam incoluisse *Hispaniam*, ac *Galliam Germaniamq;*, *Illyricum*, & *Britannicas insulas*, suprà ad Hispaniam dictum est, latiùsq; infrà in Germaniæ descriptione dicetur. Cæterum Gallorum natio adeò populosa fuit, ut ij quum domi haud sterile solum tenerent, ob multitudinem tamen hominum necessum habuerint, in diversas ac longinquas mundi regioneis colonias deducere. Nonnulli eorum Italiæ dimidiam ferè partem occuparunt: Ex his quidam ultrà profecti, in Asiam usque perve-

ervenerunt, nomenque ibi Galatiæ, five Gallogræciæ, feu Græco-
alliæ fecerunt: Alii in Britanniam Infulam perveniffe putantur;
n Germaniam autem alii invecti, ingentem tractum à Rheno ad Vi-
ulæ usq; fonteis obfederunt.

II. In ipfa Galliâ vixit univerfa gens, quot nominibus, tot ci-
itatibus, imperiis ac magiftratibus difcreta. Primi Romanorum
rma fenfere *Salyes*, cum de incurfionibus eorum Masfilia, focia Ro-
nanorum civitas, quereretur: Deinde *Allobroges* & *Arverni*, quum ad-
erfus eos fimiles *Heduorum*, querelæ opem & auxilium flagitarent.
rima igitur *Narbonenfis Gallia* fubjugata, in provinciæ formam reda-
ta eft, Domitio Ænobarbo & Fabio Max. tropæa in eâ ftatuentibus.
eliquæ Galliæ per x annos domitæ laus ad Julium Cæfarem de-
ertur.

Gallia Narbonenfis à Romanis fubjugata.

III. Paruit hinc tota fub præfectis Romano imperio ad Hono-
ii Imperatoris usq; tempeftatem; qvum circa annum Chrifti cccc,
othorum, Hifpaniam atque Italiam vaftantium, pars Narbonen
em provinciam invafit, nomenq; regioni de fuo impofuit, quod
oftmodo corruptè Languedoc, quafi *Langue de Goth*, dictum eft:
rolatis deinde ad Ligerim usque amnem Imperii finibus regnum
onftituerunt, cujus caput ac regia *Tolofa* fuit.

Gothorum in Gallia regnum.

Diverfis ita gentium migrationibus, quas diverfa tempora & fata ferebant, incolæ diverfiq; populi debentur. Nam migrationes aut domefticæ fuerunt, inter-uæq;, aut alienæ amplius externæque: *Illæ Gallorum propriæ in Italiam, Græciam, Afiam, Germaniam fufceptæ: Hæ vero gentium externarum, quotquot è terris feptentrionalibus Germanicisq; in Galliam infederunt. Hinc Galli totam fuperiorem Italiam tenuiffe, Romam A. V. C. CCCLXIII. expugnaffe, uno falvo Capitolio; Pannoniam, Thraciam Illyrium Græciam, ipfam minorem Afiam invafiffe tripartitis copiis, Brenno, Cerethrio Belgioq; ducibus leguntur. Gallia pofthac Romano Cæfarumq; imperio fubjecta Præfecturam Occidentis fecundam continuit, in eaq; XVII provincias, uni præfecto Prætorio commisfas. Poftea VifiGothi Ataulpho rege Gallias A. C. 412 aggresfi A. 420 novum Tolofæ regnum ftatuunt: Burgundiones cum Vandalis, Suevis Alanisq; conjuncti A. 413 alterum nempe Burgundicum: Tertium Franci, gens Germanorum nobilisfima ex liberis Romanoq; imperio fubductis populis orta A. 420 idq; Francicum, adhuc in Gallia fuperftes. Adde Britannos in Aremoricam, & Saxones in hujus viciniam quinto feculo ingresfos: Sed varias regni Francici partitiones, hujusque terminos prætereo. Vid. Conring. Lib. de finibus Imper. German.*

Migrationes gentium diftinctæ.

Regnum Gothiarum Burgund. Francicum.

IV. Eadem tempestate *Burgundiones*, ab ultima Germania (pars Cassubiorum, parsq; Brandeburgensium nunc ea loca tenent) cum *Vandalis Suevisq;* profecti, alias Galliæ partes occuparunt regnoque constituto, Burgundiæ nomen de suo imposuerunt, cujus caput regiaq; sedes *Arelate*. Complectebatur utramque *Burgundiam, Lugdunensem agrum, Delfinatum, Sabaudiam, & Provinciam.*

Burgundiæ seu Arelatense regnũ.

V. Sub idem ferme tempus, *Franci* Germanica gens, Rheno trajecto, proximam Galliæ partem *Tungriam* (nunc est Brabantia, ac Leodiensis Episcopatus) obsederunt, at pulsi mox à Gothis, paulo pòst redierunt, ultraq; in Parisios usque progressi, regioni ac regno inibi condito, Franciæ vocabulum de suo imposuerunt. cujus caput ac regia *Lutetia.* Circa eadem tempora *Britanni* ex Britannia Insula, ab Anglis & Saxonibus, quos in opem & auxilium adversus Scotos Pictosq; ex Germania vocaverant, pulsi, extrema Galliæ Celticæ obsederunt, & de suo nomine Britanniam minorem appellarunt. At *Clodovaus V.* Franciæ Rex, Burgundiæ rege *Gundebaldo* armis devicto, Gothisq; ex Gallia ejectis, utrumque regnum suo imperio adjecit.

Francorum regnum. Francici regni caput Lutetia. Britanni in Gallia. Clodovæus.

VI. Hic vita excedens, regnum Franciæ IV filiis in quatuor parteis seu regna distributum reliquit. Primus erat *Parisiorum rex* cui parebant Parisii, nunc vulgò *Isle de France*, id est, insula Franciæ Campania, Cenomani, Turones, Andegavi, Aquitani, Arverni. *Secundus Suessionum Rex*, cujus regno submissi Veromandui, Neustrii nunc Normanni, Picardi, Flandri. Tertius *Burgundiæ* sive *Aureliani Rex*, cui cessit totum Burgundiæ regnum, ante dictum, cum Aurelianensi Ducatu. Quartus *Rex Metensis*, seu *Austrasiæ*, quæ complectebatur quicquid inter Mosam ac Rhenum. Mortuis autem fratribus, *Clotarius* solus rerum potitus est.

Regni Franc. divisio. I. Rex Parisiorum. II Suessionum. III. Burgundiæ. IV. Austrasiæ.

VII. Hujus itidem *quatuor* filiis regnum iterum in quatuor dictas parteis divisum est: At defunctis, ut ante, fratribus, *Clotarius II* totum regnum Franciæ solus obtinuit. Id integrum intactumque successoribus ejus mansit, ad Caroli Magni usque tempestatem, quum *Austrasia* divelleretur: mox *Flandria* etiam sui juris facta est. Imperator dein *Henricus III. Burgundia* regnum Germanorum imperio adjunxit: Sed id posteà in quatuor partes direptum est. Beroal-

Alia regni divisio.

du

Beroaldus Saxoniæ Dux, *Sabaudiam* invasit: Otho, Flandriæ Comes, partem occupavit, quam *Franché Conte*, id est, liberum *Comitatum Burgundiæ* nuncupavit: Guigius Comes eam, quam à filii & soceri nomine *Delfinatum* appellavit. *Boso* postremus in Provincia regnum tenuit, quod *Arelatense* dictum fuit.

[*Regni Arelatensis postremum regem Cluverius noster tradit fuisse Bosonem, qui tamen fuerat primus. Nam Carolus Calvus mortuo Ludovico II. Imperatore, Italiam cum Cæsarea dignitate, & Provinciam Ludovico fratri natu majori, Germanorum Regi, per injuriam eripuit, novumque hoc regnum Arelatense condidit; cujus Regem fecit Juditha, uxoris suæ, fratrem Bosonem sive Bossonem, ambitione ductus, ut ipse Augustus & Imperator non solùm duces, sed & reges crearet. Hic* Boso *deinde, Ludovico Balbo vita functo, non solum Provinciæ, verum etiam Burgundiæ rex appellari voluit: Bosonis filius* Ludovicus, *qui quum Italiæ quoque regnum affectaret, à Berengario captus & excœcatus est: Hujus hæreditatem accepisse videtur* Hugo *Berthæ filius. Porrò Carolo Crasso Imperatore dignitate pulso* Rudolphus *minoris Burgundiæ Comes regem se appellari jussit; contra quem movit Arnolphus Imperator, cui videtur reconciliatus. Huic Rudolpho succesit filius* Rudolphus; *qui deinde Berengario Regi in Italia substitutus est. Mortuo verò Rudolpho Burgundiæ regnum* ad Germaniæ Imperium venit: Verum Philippo Pulchro id concessit Albertus I. Austriacus, Imperator jure fiduciario, mansitque ita in ditione Imperii usque ad Carolum IV. qui regnum hoc Galliæ Regibus concessisse scribitur Ab Aventino lib. 4. Annal. Boj.)

IIX. At posteriores Franciæ Reges α *Provinciam* ac *Burgundiæ* Ducatum recuperarunt. β *Delfinatum* Humbertus ultimus ejus Princeps Regi Galliarum vendidit, eà lege pactà; uti in posterum primogenitus cujusque regis filius nomen *Delphini* inde gestaret. *Sabaudia* successoribus Beroaldi etiam nunc manet. γ *Burgundiæ Comitatus* eodem titulo ac jure ad Hispaniarum Regem pervenit, quo ipsa Flandria. *Avenionensem Comitatum* Joanna Provinciæ Comes Papæ Clementi VI concessit, manetque etiam nunc sub Romanæ Ecclesiæ ditione.

[α Provinciæ Comitatus *ad Reges Galliæ pervenit; sed non alio, quam fiduciario jure: A Philippo Pulchro eam repetiit Adolphus Nassovius Imperator; sed eidem concessit Albertus Austriacus, verum tanquam Imperij feudum. Carolus verò IV. Imperator Comitatum hunc cum regno Arelatensi Galliæ Regi permisit, quod Sigismundus confirmavit.* β Delfinatus, *cujus caput Vienna est, à regni Galliæ provinciis semper fuerat discretus.* Humbertus *ille provinciam istam Galliæ Regi* qui-

quidem vendidit, sed Philippus Valesius Rex translationem illam à Ludovico IV Cæsare ratihaberi petiit; & quum id non impetrasset, venditionem istam confirmari curavit à Pontifice Romano. Mansit tamen Delfinatus in jure Imperii, ejusq; Principes hoc ipso in clientelam venerunt Cæsarum. Carolo IV Cæsari Delfinatus nomine homagium præstitit in Comitiis Metensibus Carolus Galliæ Regis filius. γ Burgundiæ Comitatum, *prole mascula Comitum exstinctâ, Carolus IV Cæsar Philippo Audaci Burgundiæ Duci, ex jure Imperiali contulit, ipseq; Rex Hispaniæ, qui Burgundiam illam hodie tenet, eam pro regione Imperii habet.*]

CAP. XIV.

De recentiori Galliæ, ejusque in varias Provincias divisione.

I.

Hodiernæ Galliæ fines.

HAc igitur ratione *Gallia* arctior, quam olim fuit, facta est, totâ propemodum Belgicâ avulsâ. Itaque à meridie, occasu ac septemtrione servatis antiquis terminis, ab ortu clauditur Sabaudiâ, Burgundiæ Comitatu, Lotharingiâ, ac inferiore Germaniâ quam vulgò nunc Belgicam & Belgium vocant. *Longitudo* ejus ab extimâ Britanniâ, ad usque Varum flumen, Italiæ terminum, porrigitur milliarium Germanicorum CLXXX. *Latitudo* à Pyrenæis jugis in Bearnia ad extremam usque Picardiam milliarium CXL.

Gallia hodierna est amplior.

Auctor Galliam pro statu temporis, quo scripserat, arctiorem fecit, & avulsam Belgicam ab ea fere totam heic prodidit, quæ tamen tot accessionibus, terrisq; Italicis, Belgicis, Germanicis, Hispanicisq; aucta, terminos produxit longius, iisq; Lothoringiam, Burgundiæ comitatum & Belgii Hispanici, Alsatiæq; partem magnam complectitur. Quid bello adhuc præsente Germanicò geratur, quas urbes munitissimas & regiones manu violenta Galli aut teneant aut infestent, noto est notius, & in Palatinatu Rhenano, terrisq; finitimis eheu cognitum perspectumq; Hinc laudes apud Gallos nimiæ feruntur, quibus imperium suum cœlo & oceano terminandum, Ludovicum XIV novo maximi titulo exornandum, Delphinum quinta monarchia potiturum jactitant: Sic immodicus ille promissor Auberius in excerptis de prærogativa regis Franciæ Lib I. & III. Petrus du Val regnum Gallicum ducenta & viginti milliaria longitudine, totidem latitudine sua excedere scribit, adeo ut urbes provinciis, provincias autem regnis integris æquet. Idem docuit M. Roobe in methodo ad Geograph. Duci Maynio dicata, ubi XII partes primarias aut Gubernamenta numerat, iisq; tum Lotharingiam tum Burgundiam addit. Ad terminos vero tuendos tribus regem Gallicum indigere gla-

Monarchiæ novæ cupido.

clavibus dixit Cardinal. Rigelius, Perpiniano Hispaniæ, Brisaco Germaniæ, Pignarolo Italiæ. Interim mutatio Ducatuum, Comitatuum, dignitatum & Parlamentorum quanta contigerit, Libri de l' Estat de la France plures indicant: Accessit undecimum Parlam. A. 1657. Ensisheimense, pro utraque Alsatia Ensisheimii erectum. Lex autem Salica de fœminis excludendis, & titulus Christianissimi ex seculo V. adhuc viget: Item tria regni Cimelia, quæ sunt ampulla Rhemensis, scutum liliatum, & auri flamma cœlitus delapsa, quanquam à cordatioribus in dubium vocantur. Tribus ea get clasib.

II *Francia* autem dicitur vulgò à *Francis*, Germanicâ gente, n eam transgressis. Tota paret uni Regi, in parteis variè divisa. ræcipuæ tamen regiones sunt, quarum vulgaria vocabula ista sunt: *retaigne, Normandie, Picardie, Champagne, la France, Beausse, Berry, laisois, le Maine, Touraine, Anjou, Poictou, Saintonge, Perigort, Limon, Bourbonnois, Bourgogne, Duché, Quercy, Guascogne, Languedoc, Provence, Dauphiné.* Accessit haud ita pridem *la Bresse*, pars Sabauiæ: *Mets* etiam atque *Toul* Lotharingiæ oppida Regis Francorum periori seculo facta sunt. Franciæ partes.

(*Francia unum agnoscit Regem primogenitum, nobilem, masculum: Mulieres excluduntur. Servatus ad literam horum verborum sensus*, Lilia neque ferunt, neque nent. *Galliæ rex cognominatur* Christianissimus; *sicuti Hispaniæ Rex* Catholicus; & *Rex Angliæ audit* Fidei defensor.)

III. Cæterum *Ducatus* in Galliâ sunt XIX: *Orleans*; *Bourgogne*, *arbonne, Bretagne, Anjou, Berry, Normandie, Auvergne, Gujenne, ours, Barleduc, Valois, Nemours, Alencon, Reims, Laon, Langres, Bouron, le Maine. Pares* Franciæ quondam Carolus Magnus XII. instiit: quorum *sex* Ecclesiastici, *sex* seculares. Ecclesiasticorum III nt *Duces*; Archiepiscopus Remensis, vulgò *Reims*; Episcopus Launensis, vulgò Laon; Episcopus Lingonensis, vulgò *Langres*. *res Comites*, iidemque Episcopi, Catalaunensis, vulgò *Chalons*, Noiodunensis, vulgò *Noyon*, Bellovacensis, vulgò *Beauvais*. Seculaum itidem *tres Duces*, Burgundicus, Normannicus, Aquitanicus, *uienne* vulgò. *Tres Comites*, Flander, Tolosanus, Campanus. At odiè duo ex his XII aboliti sunt, Burgundicus ac Flander. Ducatus 19. Pares Franciæ 12.

[*In bello summa dignitas est Comitis stabuli*, le Conestable; *hunc excipiunt primum duo, mox quatuor, tandem plures* MareSchalli. *Juri dicundo præest* Cancellarius; *hinc Magistri libellorum supplicum* les Maistres des Requestes; *Magnum Consilium* le Grand Conseil: *Parlamentum*, la Cour de Parlement;

Re-

Rationum Magistri, les Meistres des Comptes; *Curia Adjutorum,* la Cour des Aydes. *Fisco praeest* Superintendens, *cui adjuncti quatuor* Intendentes *&c. Quum Ordo S. Michaëlis effusus & nimis frequens exolesceret, Henricus III ordinem Spiritus S. excitavit.)*

Parlamenta 8.

IV. Conventus Juridici (*Parlamenta* Franci vocant) sunt *octo*; *Parisiensis*, Rotomagensis, vulgò *Rouan*, in Normandia; Redonensis vulgò *Renes*, in Britannia; Divionensis in Burgundiâ, vulgò *Dijon*; Burdegalensis, in Vasconia, vulgò *Bourdeaux*; Tolosanus in Languedoco, vulgò *Tolouse*; Grationopolitanus, in Delfinatu, vulgò *Grenoble*: Aquensis in Provincia, vulgò *Aix*: His accesserunt nuper duo alii conventus; *Pau* in Bearnia, & *Mets* in Lotharingia. Archiepiscopatus sunt per universam Franciam XV, quibus subjecti Episcopatus CIII.

Archiepiscopatus, 15.

[*Caeterum Franciae regnum Brietius dispescit in quinque partes*; 1. in orientalem Franciam; *in qua Picardia, Francia, Campania*: 2. in Neustriam seu Franciam occidentalem; *in qua Normannia* (Normandie.) *Armorica* (Bretagne) *Belsia* (Beausse) 3. in regnum Burgundiae *in quo Ducatus Burgundiae*, (le Duché) *Comitatus Burgundiae*, (le Comté) *& Nivernensis ager* (Nivernois) 4. Regnum Arelatense, *in quo Lugdunensis ager* (Lionnois) *Sabaudia*, (Sauoye) *Delphinatus* (Dauphiné) *Provincia* (Provence) 5. Aquitania, *eaque* orientalis *in qua Bituricensis ager* (Berry) *Borbonius ager* (Bourbonnois) *Lemovicus ager* (Limosin,) *Auvernia* (Auvergne,) *Cadurcensis ager* (Quercy) *Rutenensis ager* (Rovergnè) *Oxitania* (Languedoc) *Occidentalis Aquitania, in qua Pictaviensis ager*, (Pictou) *Santonensis ager*, (Xaintonge) *Inculismensis ager*, (Augoumois) *Petrocoriensis ager*, (Perigord) *Aquitania vera*, (Guienne:) *Vasconia* (Gascogne.)]

CAP. XV.

De urbibus Galliae celebribus, Academiisque illustribus.

I.

Lutetia.

URbes Galliae celeberrimae sunt in Parisiis, sive Insula Franciae; *a Lutetia Parisiorum* vulgò *Paris*, caput ac regia regni; urbs totius Europae, unam si Constantinopolin excipias, magnitudine atque incolentium frequentiâ, clarissima, dignitate suâ maximè

mè æstimanda. In Picardis β *Ambianum*, vulgò *Amiens*, templi interno splendore, ac ornamentis insignis. In Normannis γ *Rotomagus Roüan*, opulentissimum Galliæ ad Oceanum Britannicum emporium: δ *Cadomum*, *Caen*: *Diepa*, navium appulsu celeberrimum oppidum. In Britannis ε *Renes*, & ζ *Nantes*, satis clarum emporium.

Ambianũ. Rotomagus. Cadomum. Diepa. Renes, Nantes.

[α Lutetiam *à luto dictam volunt. Sequana eam in tres partes distinguit. Habet Collegium Sorbonicum, & Parlamentum. In Academia à Carolo M. fundata illustres docuêre & floruêre*, Alcuinus, Petrus Lombardus, *Episcopus Parisiensis, Magister sententiarum dictus*, Johannes Gerson, *Cancellarius Parisiensis, Theologus*, Guilielmus Budæus, Carolus Molinæus, Andreas Tiraquellus, Jacobus Sylvius, Guilielmus Postellus, Franciscus Vatablus, Adrianus Turnebus, Dionysius Lambinus, Petrus Ramus; (*qui in lanienâ Parisiensi anno* 1572 *interiit*) Robertus Stephanus &c. β *Picardiæ Metropolis* Ambianum *ad Somonam fl. ab ambitu aquarum nominatum volunt, quæ tamen urbem magis ineunt, quam permeant. Arcem habet munitissimam. Anno* CIↃIↃ XCVII. 11. *Martij Hispanus stratagemate (carro nucum) urbem occupavit. Sed eodem anno* 25. *Septembris Henricus* IV *eam, Hispanis ejectis, recepit.* γ Rotomagus *Normanniæ, quæ à Normannis eam occupantibus nomen habet, metropolis ad Sequanam pontem habet in illo flumine ex quadrato lapide exstructum. Ante portam S. Hilarii notes Antonii Navarræi, qui fuit pater Henrici* IV, *interitum; ubi, quum contra Hugonottas militaret, reddens urinam, globo trajectus est anno* 1563. *Quum verò Henricus filius hanc urbem obsideret, murus suâ ipsius ruinâ hic se dejecit.* δ Cadomum *sive* Cadomus *ad Olinam fl. vulgò* Olne, *vel* Orne, *post Rotomagum, unde* 21 *leucis in occasum recedit, in Normanniâ urbs cæteris præstans est.* Britannia *nomen accipit à Britannis eò cedentibus.* Renes *urbs mediterranea est, ad confluentes.* Vidanæ *fluminis, quod vulgò* Villaine *dicitur: Urbs dives est, at inconcinna, & parum culta.* Nantes *haud procul Ligeris ostio sita insignem habet portum & Academiam; Britanniæ habetur urbs maxima: Ponte suo celebris est, & probè munita cum castro. In Britannia porrò re nauticâ celebris est* Brest, *urbs haud longè à promontorio Gobæo sita, olim* Vindana Portus.

Lutetia Paris. Ambianũ. Rotomagus. Cadomum. Renes. Nantes.

II. In Andegavis α *Andegavum*, sive *Juliomagus*, vulgò *Angiers*. In Turonibus β *Turonum*, vulgò *Tours*. In Blesensi provincia, γ *Blesense Castrum*, vulgò *Blois*; cujus ager ob multiplicem amœnitatem hortus Galliæ nuncupatur. In Beausse *Chartres*, & item δ *Aurelianum*, vulgò *Orleans*. In Biturigibus ε *Bourges*, antiquitatum reliquiis ac Xenodochio clara. In Campania ζ *Remi*, vulgò *Reims*, templi artificiosa extrinsecus structura nobilis: η *Catalauni*, vulgò *Chalons*. θ *Tricasium*, vulgò *Troyes*, urbs ampla ac populosa.

Andegavũ. Turonum. Blesense castrum. Aurelianũ. Bourges. Remi. Catalauni. Tricasiũ.

 [α Ande-

Andegavũ. [α Andegavum *irriguum Meduanâ fluvio, qui inde in Ligerim se exonerat, Andi-um metropolis, quæ regio non quidem ampla est, sed omni penu dives. Quare Carolus* IX *ducatum hunc pro annonaria attributione* (l' appanage Royal *quam vocant) Henrico* III *assignavit, & hic rursus fratri Francisco: In templo urbis cathedrali D. Mauritii ipse Rex non dedignatur habere titulum Canonici. Habet Academiam à Ludovico Siciliæ rege, Andegavensium duce, anno Christi* 1345 *institutam, quo ferè tempore Heidelbergensis quoque fundata.* Turonum. β Turonum *inter Aurelianum ad ortum* 34, *& Andegavum ad occasum* 30. *mill. Gall. ad Ligerim pontem in eo habet lapideum. Henricus* IV *pro alendis bombycibus & sericis texendis quatuor has instituit urbes;* Lutetiam *Paris.* Lugdunum, Aurelianum, & Turonum. *Arx illius loci antiqua captivum tenuit adolescentem Guisium, qui tamen custodiâ hâc elapsus est.* Blesense castrum. γ Blesa *seu* Blesense castrum *ad Ligerim situm est inter Aurelianum ad ortum* 16 *& Turonum ad occasum* 18 *leuc. urbs cultissima & nobilis, ponte juncta. Regibus locus hic ob amœnitatem & fertilitatem suam in deliciis est; quorum filii quoq; hîc educari solent. In arce urbis Henricus Guisius dux Lotharingicæ factionis caput, è camera consilii ad regem Henricum III iturus à satellitio regio occisus est, anno* 1588, 23 *Decembris idem deinde fatum Cardinalis, Guisii frater, expertus est. Lingua totius Galliæ hîc habetur purissima & perfectissima.* Chartres. Chartres *celebris urbs, ubi B. Virginis servatur indusium:* Aurelianũ. δ Aurelianum *urbs pulcherrima ad Ligerim inter Parisios* 34 *& Bituriges* 22 *leuc. dissita habet Academiam à Philippo Pulchro anno* 1312 *fundatam. Germanorum natio hîc multis gaudet privilegiis ab Henrico* IV *concessis.* ε Bituris, Bituriges, *vulgò* Burges, *Biturigum metropolis, inter Aurelianum ad boream* 22 *& Claromontem in austrum ad* 40 *leuc. sita, circa Galliæ umbilicum, habet Academiam ante multos annos à Duce quodam, qui Biturigibus imperabat, erectam.* Campania *à campis dicta est.* Remi. ζ Remis *portæ adhuc retinent nomina à Diis Ethnicorum, videlicet, Venere, Baccho, Marte &c. Hic ex constitutione Clodovæi regis inaugurantur reges Franciæ.* Catalaunũ. η Catalaunum *ad Matronam fl.* 10 *leucis Remis distat in eurum. In hâc porte* campi Catalaunici *ponendi sunt, in quibus* Attila *Hunnorum tyrannus sævus & fraudulentus ingenti prælio, & strage vix ullo seculo auditâ, victus est Aëtii virtute, Theodosio minore imperante.* θ Trecæ *seu* Trecassium *urbs ampla & dives est: Sequani alvei in urbem sunt derivati.*

Divionum. III. In Burgundia α *Divionum*, vulgò *Dyon*, Ducum quondam Cabilonum. sedes. β *Cabilonum*, vulgò *Chalon, sur Saône*, emporium haud spernen- Matiscona. dum: γ *Matiscona*, vulgò *Mascon*, satis nitida: Belna. δ *Belna*, vulgò *Beaune*, Augustodunum. Xenodochii magnificentia famosa: ε *Augustodunum*, *Autun*, antiquitatibus Romanis adeò referta, uti *Roma Gallica* quibusdam vocitata Molinium. fuerit. In Borbonensi provincia; ζ Molinium *Molins*. In Lemovici- Lemovicũ. bus, η *Lemovicum*, vulgò *Limoges*, emporium opulentum. In Picto- Pictavium. nibus θ *Pictavium*, vulgò *Poictiers*, magnitudine secundas quidem à Saintes. Lutetia fert, at multo minus populosa. In Santonibus ι *Saintes*, anti-

quitati-

tatibus Romanis maxime ornata; x *Rupellæ*, vulgò *la Rochelle*, ce- Rupellæ.
errimum ad Oceanum Aquitanicum emporium, urbs munitiffi-
, propugnaculum proximis bellis civilibus Proteſtantium tutiſſi-
m.

α Divionum *ſive* Divio *ad* Uſchum *ſeu Oſcharum &* Suſonem *fluvios à Dola abeſt in occaſum 9 leucis. Ibi in Baſilica auguſtiſſima hoſtia ſacra à Judæo cultro percuſſa, ſanguine conſperſa monſtratur. Ibi eſt nobile monaſterium Carthuſianorum, ibique ſunt Ducum ſepulchra.* β Cabilonum *eſt ad Ararim, qui vulgo* Saône, *inter Matiſconam ad meridiem 13 & Divionum in Bor. 16 leucis. Burgundorum olim regia, duplici muro munita.* γ Matiſcona *in valle læta & peramœna ad Ararim, inter Lugdunum ad meridiem 9 & Cabilonum ad boream 13 leucis ſita. Plurima mala paſſa eſt ab* Attila; *ac deinde à Francis Burgundiam impugnantibus. Poſtremò reſtituta eſt ſub Philippo Auguſto anno 1222.* δ Belna *inter Cabilonum ad meridiem 7, & Divionem in Bor. 9. leucis. Noſocomio & vino celebris.* ε Auguſtodunum *urbs antiqua media inter Lugdunum & Senones 35 leuc. à Divione diſtat 12.* ζ Molinium *Borboniæ metropolis eſt ad Elaverum fl. Caſtrum habet peramœnum Borboniorum Ducum.* η Lemovicum *ad* Vigennam fl. *vulgò* la Vienne *(cujus fons haud procul* Tarnaco *oppidulo oritur) urbs ampla & dives eſt. Pictavia ad Bor. 20 leuc. ab ea diſtat & Arvernum 25 in occaſum. Caſtanearum magnus ibidem eſt proventus. Fœminarum & virginum habitus cum ipſâ urbe natus videtur, ejusq; ſexus iſte, quod in hâc gente mireris, adeò tenax eſt, ut ſi qua Pariſiis, aliove comtiori loco huc veniat habitatum, neque Lemovicenſem aſſumat habitum, licet caſtiſſima ſit, habeatur vilis & laſciva. De cætero incolarum celebratur frugalitas, qui cibi potusque perhibentur eſſe non multi, & lautitiarum oſores. Induſtrij verò, ingenioſi & cauti, qui ſibi ſuisque egregie ſciunt conſulere. Ætatem vivere dicuntur provectam. Belleforeſtus tradit, ſe vidiſſe familias, in quibus centeni cognatione per nuptias juncti ſimul vixerint, ut integra collegia potuerint videri.* θ Pictavia *Pictonum metropolis, Clani, qui nunc* le Clain, *fluvio, qui in Vigennam delabitur, fere undique ambitur inter Turonum ad Bor. 20. & Santones in auſtrum 23 leuc. à Biturigibus diſtat in occaſum ſupra 30. urbs ampla in qua antiqua ſuperſunt monumenta. Ejus epiſcopus olim fuit* Hilarius, *hæreticorum flagellum & malleus, qui contra Arrianos inprimis acriter pugnavit. Ad templum D. Hilarii Canonicorum collegium eſt, cujus caput ipſe rex Galliæ eſt; olim fuit Abbatia. Sæpius vaſtata fuit urbs illa à Romanis, Gothis, Vandalis, Normannis: Capta ac diruta ab Edoardo III rege Angliæ. Hic duobus à Pictavia milliaribus Johannem Galliæ Regem acie ſuperatum cepit, & in Angliam abduxit neq; VVindſorio è caſtro dimiſit, niſi ingenti lytro perſoluto. Anno 1562 gravem à Reformatis ſuſtinuit obſidionem.* ι Sainctes *eſt ad Carantonum fluvium inter Pictaviam ad Bor. 23. & Burdigalam ad meridiem 20 leuc. inter Engoliſmam & Rupellam in occaſum 10. Ibi pons egregius eſt operis Romani.* κ Rupellæ *urbs maritima, à Santonibus 10. leuc. in occaſum, à Luxiona urbe Pictonum 6 in meridiem, Burdigalam verſus, 22 à Pictavia.*

Divionum. Cabilonū. Matiſcona. Belna. Auguſtodunum. Molinium. Lemovicū. Pictavia. Sainctes. Rupellæ.

Olim, urbs ferè inexpugnabilis fuit; sed post diuturnam obsidionem à Rege suo Ludovico XIII *capta, mœnibus nudata est anno* 1628; *quum jam* XVI *millia hominum fame essent exstincta. Tanta enim pertinacia tolerabant obsidionis calamitates, ut cute, corio & radicibus vescerentur: alii humanorum cadaverum carnes devorarent, mater filium, & soror fratris sui digitos deroderet. Ex aqua marina magna fit copia salis prope Rupellas, & adfertalitium* Brouage; *idem quoque fit in Britannia, & prope* Arelate, *ubi salinæ regiæ sunt.*]

Burdigala.

IV. In Vasconibus α *Burdigala*, vulgò *Bourdeaux*, urbs ampla, antiquitatum Romanarum reliquiis conspicua, opulentissimum emporium, Garumna flumine navium appulsum commodante. In Linguadocia est β *Tolosa*, *Toulouse*, inhabitantium multitudine insignis: γ Martius *Narbo*, vulgò *Narbonne*, magnifica quondam urbs, nunc munimine maximè clara. δ *Mons Pessulanus*, urbs magna ac splendida; vulgò *Montpellier*. ε *Nemausus*, vulgò *Nismes*, antiquitatum Romanarum reliquiis omnium Gallicarum refertissima. In Provincia ζ *Massilia*, *Marseille*, portus commoditate juxta ac pulchritudine clara; opulentissimumque Galliæ ad internum mare emporium: Triremium regiarum statio: Cæterum libera est civitas, una cum η *Arelate*: utraque in Galliæ Regis clientela. θ *Aquæ* etiam *Sextiæ*, vulgò *Aix*, nitida urbs: item ι *Avenio*, *Avignon*, Romanæ Ecclesiæ parens. His adde *Lugdunum*.

Tolosa. Narbo. Mons pessulanus. Nemausus. Marseille. Arelate. Aquæ. Sextiæ. Avenio.

Burdigala.

[α Burdigala *paludi maritimæ, quam Garumnæ ostium facit apposita est in ejus Aquitaniæ parte, quæ vulgò* Guienne *dicitur, à Tolosâ in Circium 30 leuc. inter Santonas ad Bor. 21. & Bajonam ad Merid. 26. Duo hodie habet castra,* Ha, *seu castrum. Phari, &* Trompette, *vulgò* Trompette; *unde Thuano arx* Buccinæ *&* Trompetæ *vocatur. Ausonii Poëtæ & consulis Romani patria; tumultibus civilibus, ut olim, ita nostrâ quoque ætate, agitata.* β Tolosa *urbs ampla, in octo discreta partes, ad Garumnam est inter Narbonem 24 & Burdigalam 30 leucis. Distat æquali prope intervallo ab Oceano & mari interno. Ex hujus urbis templo quum olim magnam pecuniarum vim abstulisset Q. Capio dux Romanus infortunium in domum suam intulit: ex quo in proverbium abiit de possessione infelici,* Aurum Tolosanum. *In laniena Tolosanâ, quâ in Reformatos sævitum est, interiit quoque* Johannes Corasius, *magnum illud juris lumen anno* 1572. *Est Tolosæ sub Minoritarum templo specus, in cujus parte cadavera importata non putrescunt.* γ Narbo *ab Hispania tribus duntaxat leucis distans, jacet inter Montem Pessulanum ad ortum 14 & Tolosam ad occasum 24 leucis, ad Atacem sive Audam fl. Ciceroni est specula & propugnaculum Italiæ. Prima omnium in Europâ colonia Romanorum creditur, ac propterea Romanis amicissima fuit. Ter colonias accepit, dictaque* Julia Paterna. *Hodie propugnaculum est contra Hispaniam.* δ Mons Pessulanus *inter Nemausum ad ortum, & Narbonem ad occasum 14 leucis, à vicino monte* Pelio *videtur nomen habere*

Tolosa. Narbo. Mons Pessulanus.

In Academiâ, quam habet, inprimis floret studium medicum; quod Græcis Latinisq; literis instructissimus Franciscus Rabelasus *hic olim professus est; postremò tamen, relicto studio serio, vitæ solutæ sese mancipavit, auctor libri Gargantuæ & Pantagruelis, quo omnium ordinum homines in scenam produxit, & populo deridendos propinavit. Cives, quum magistratus regios, convocato per sonitum campanæ populo, per seditionem occidissent, multavit Rex potestate pulsandi campanas, atq; id jus transtulit ad Academiam.* ɛ Nemausus *urbs antiquissima, Romanorum colonia, septicollis, velut altera Roma, ad* Vistre *fluviolum est ab Avenione in occasum 6 leucis; ubi amphitheatrum & plura antiquæ nobilitatis & magnitudinis visuntur vestigia. Quoad reip. bonitatem etiam Narboni præstabat. Primarii urbis Romanæ viri, & honoribus magnis usi, in eâ degebant.* Hadrianus *etiam Imperator basilicam* Plotinæ *conjugi ibi exstruxerat. Anno 1557 fulminibus tacta, fœdeq; deformata est. Habet fontem cognominem, veterum testimoniis celebratum, ac urbi fatalem.* Tertio *à Nemauso milliari est* Pons Gardius, *à Gardo fluvio subterlabente appellatus. Is incredibili sumtu & labore eductus, triplicique fornicum serie in altum surgens, mundi habetur miraculum. Prima ejus contignatio hominibus & jumentis transitum præstat, altera videtur aquæductum sustinuisse. Illa Galliæ* Narbonensis *Pars antiquum provinciæ nomen retinuit. Dividitur in* veram Provinciam & interiorem. ξ Massilia *ab Jonibus Phocensibus, Tarquinij regis tempore, prope Rhodani amnis ostia in remoto sinu, veluti in angulo maris condita, quod inter duos saxosos montes ingreditur, portumque ovali figurâ format, castello, quòd vulgò* le Chastaud' If, *arx Iphia, aliter* Taxiana *vocatur hodiè munitum, catenisq; ferreis clausum. Ipsa urbs olim studiis sapientiæ atq; armorum, legibus, morum ac disciplinæ severitate societate Romanorum, in eâq; tuendâ singulari fide, potentiâ denique toto terrarum Orbe exstitit celeberrima. Quod Græcè, Latinè & Gallicè loqueretur,* Trilinguis *appellata. Remp. eorum* Aristoteles *videtur appellasse* Olichargicam: *Apud eos maxima dos erant centum aurei. Nullum aditum in scenam mimis dabat, quorum argumentum majori ex parte stuprorum contineret actus: ne talia spectandi consuetudo, etiam imitandi licentiam sumeret. Omnibus, qui per aliquam religionis simulationem alimenta inertiæ quærebant, clausas portas habebat, mendacem & fucosam superstitionem submovendam existimans. A conditâ urbe gladius erat ibi, quo noxii jugulabantur. In oppidum nulli cum telo intrare licebat; præstoq; erat, qui id custodiæ gratiâ acceptum exituro redderet. Studijs humanitatis Massilienses vicinam Galliam cultiorem redderunt, ipsos Romanos eò pellexerunt, ut ex Romanis nobilissimi, pro Atheniensi peregrinatione, Massiliensem amplecterentur. Nemo in senatum legebatur, nisi qui liberos haberet, & de civium sanguine tertiam per generationem ortus esset. Illud tamen improbum, quod eadem civitas venenum publicè servabat, ei dandum, qui causas senatui exhibuisset, propter quas cuperet mori. Quæ etiam consuetudo in Ceo insula servata. Romanis semper favit, pro iisq; contra hostes acerrimè dimicavit, & fidem singularem eis præstitit, temporibus & rebus eorum adversis: neq; umquam Imperatorem Rom. è Transalpinis provin-*

Nemausus

Pons Gardius.

Massilia.

vinciis sine ea triumpharunt. In bello civili Pompejo studens, portas Cæsari clausit, in Hispaniam contra duces Pompejanos contendenti. Itaq; obsessa, tandem expugnata, atq; in triumpho à Cæsare portata est. In hac urbe Evangelium docuit per 30 *annos* Lazarus *ille* Bethaniensis, *à Christo è sepulchro excitatus: Item* Salvianus *etiam*, Presbyter Massiliensis, *Episcoporum magister. Hodie est claustrum regni Francici maritimum, & commodissimus ejus ad mare internum portus; Anno tamen* 1596 *urbs hac per factiosos Hispano penè fuisset prodita.*

Arelate.

η Arelate *seu* Arelatum, *hodie* Arles, *urbs Galliæ Narbonensis olim nobilis, ad Rhodanum ab Avenione* 6 *leucis in austrum sita, Romanis mirè cara, adeoq; ornata, ut Ausonius eam* Gallulam Romanam *nominarit; Ammianus multarum civitatum decus.* Constantinam *appellari sanxit Constantinus Imperator. In ea tria Concilia celebrata sunt. Regnum* Arelatense *ab eâdem nomen habuit. Huic adjacens regio frumenti feracißima est; unde, dum Genuenses & Hispani id avehunt, incolæ non parum ditescunt.*

Aquæ Sextiæ.

θ Aquæ Sextiæ; *vulgò* Aix en Provence, *ejusque metropolis, ad fluvium Areq. à C. Sextio Calvino, & aquis calidis, quæ in istâ sunt regione, dictæ.* Aquensis *etiam vocatur* civitas. *Parlamento, Archiepiscopatu & Academia nobilis est. Sextius is* Salyes *sive* Salujos *Massiliensium hostes ibi vicit. Senatus hodie in clerum ipsumque Archiepiscopum, si delinquunt, judicia excercere, & animadvertere solet, de quâ re vid. Thuani lib.* 126. *Non longè abest* Fossa Mariana, *in quam C. Marius bello Cimbrico bonam Rhodani partem derivavit. Ad fossarum istarum vestigia hodie oppidum est, quod incolis dicitur* Fos.

Fossa Mariana.

Avenio.

ι Avenio *ad Rhodanum supra Arelate* 6 *leucis sita celebris est à septem septenariis:* VII *palatiis,* VII *parochiis sive templis,* VII *monasteriis virginum, totidem Canonicorum collegiis, & Monachorum conventibus, totidem Xenodochiis, totidem denique portis. Ibi palatium est Pontificium, & Pons* XXIII *fornicibus conspicuus. Huc per* Clementem V *Papam sedes Pontificia Româ translata est anno Christi* 1306, *ibique permansit per annos* 72, *donec Gregorius* XI *eamdem Avenione Romam transferret, anno* 1377: *Quum videlicet ipsius nepos, virginum matronarumque impurus sectator, ante palatium Papæ à civibus fuisset suspensus. Mortuo Gregorio, licet Romani sibi elegissent Papam, Avenio tamen suos habuit Antipapas, usque ad Concilium Constantiense. Meretrices hic pontifici vectigal pendunt. In Franciscanorum templo visitur monumentum* Lauræ, *à Francisco Petrarcha amore honesto amatæ, & carminibus celebratæ.*

Lugdunum.

κ Lugdunum *vulgò* Lyon, *urbs totius Galliæ Celticæ præcipua, ad Araris Rhodanique confluentes, supra Viennam, sub colle sita, à L. Munatio Planco bello Antoniano aut condita aut restaurata. Sicut* Herodes Archelaus Viennæ *exsulavit; Ita* Lugdunum *in exilium deportatus est* Herodes Antipas *cum* Herodiade *sua, cujus instinctu perierat* Johannes Baptista: *In ponte lapideo, qui Rhodano instratus est,* Andragotius, *instinctu Maximi tyranni,* Gratianum *Valentiniani I. filium occidit. Ad hanc urbem* templum & ara D. Augusto *exstructa erat, communi totius Galliæ impensâ; ad quam* Caligula *certamina Græca Latinaq; facundiæ instituit. Eo ipso die, quo ara ista Augusto dedicata. Lugduni natus est* Claudius *Imperator, Lugduni quoque* mul-

multos annos regnavit Licinius *Augusti Cæsaris in Gallia procurator, callidus & avarus. Hujus urbis episcopus fuit, Polycarpi discipulus,* Irenæus, *qui in sextâ persecutione, jussu Severi imperatoris cum omnibus Christianis, qui Lugduni erant, trucidatus est, quum acerrimos sustinuisset cruciatus.* Julianum Apostatam *quoque cruentâ persecutione in Christianos hic sævisse tradunt: unde Ararim, quod sanguine occisorum rubuerit, mutato nomine* Saone *vel* Sagone *dictum volunt. Circa annum Christi* 1160 *inde prodiit* Johannes Waldo *civis Lugdunensis, qui ex sacris literis Pontificiorum dogmata oppugnavit; unde* Waldenses, *item* Pauperes de Lugduno, *dicti sunt.*

V. Academiæ Galliæ illustres sunt; Lutetiæ Parisiorum, Cadomi, Andegavis, Aureliani, Biturigibus, Pictavii, Burdegalæ, Tolosæ, Montispessulani.

Academiæ

Lutetia nomen à Parisiis gente Celtica servat, sedes regum Francicorum pristina, urbs regni totius & una Europæarum maxima in tres divisa partes, nempe Universitatem, Civitatem & Villam (Universite, Cite, la Ville). His quarta nempe Lupara, arx regia eademq; primaria, cultu, nitore post incendium A. 1661 *ornatu, amplitudine, structura magnifica insignior de qua lusus Poëtici plures extant. Ædes regias omitto reliquas, itemq; curias, templa, statuas Ludovico XIV dedicatas: Urbes alias Arelatum, & ab ea regnum Arelatense, nostro imperio Germanico quondam subditum, Massiliam aliquando liberam, de qua Pet. Hendreichii libellus prostat, & accessu Lazari famosam (de quo tamen Villamontius ipse dubitavit) Avenionem Pontifici Rom. subditam & toties ademtam, itemq; XIV Academias celebriores, quas Roobius enumeravit. Confer. Theatrum Urbium Joh. Jansonii volum. II.*

Lutetia Parisii.

Arelatum.

Massilia.

CAP. XVI.

De Sabaudia, ac Burgundiæ Comitatu.

I.

Sabaudiam Beroaldus, Hugonis Saxon. Ducis filius, consensu Ottonis III. Imp. avunculi sui, & regum Burgundiæ occupavit: Hanc Comitatibus aliis & Principatibus inter posteros auctam Sigismundus Imp. A. 1414 *ducatus titulo & vicariatu imperii ornavit. Comitatus Bressiæ tamen A.* 1600 *cum Pignarolo castrisq; aliis Galliæ rursus accessit; nisi quod præsens belli exitus exspectetur. Geneva, Berna & regio huic subjecta sese fœdere Helvetico tuetur. Comitatus Burgundiæ ab Hispanico ad regnum Gallicum A.* 1678. *pervenit: Sic Lothoringia quoque ac utraq; propemodum Alsatia metropoli hujus Argentorato per vim occupata;*

Sabaudiæ Comitatus. Postea ducatus.

pata: Hinc Burgundiam & Lothoringiam Gallicis provinciis accenset Robius, & distichon Poëtæ Gallici acutum subjicit:

Una dies Lotharos, Burgundos hebdomas una,
Una domat Batavos luna, quid annus erit?

De Gallorum Hispanorumq; moribus contrariis Barclajus, Huartus & Claramontius disseruerunt: Cominæus Lib. X. monuit, sic Deo placuisse, ut dissensiones ejusmodi naturales velut stimulum quendam in rebus hominum collocaret.

PEractis hactenus regionibus, quæ regi Franciæ hodiè parent, reliqua Galliæ pars, quæ veterem Belgicam ferme totam occupat, cum Narbonensis provinciæ parte, explicandia est. Tota igitur illa pars, quæ veteri Galliæ avulsa est, in quinque ditiones dispertita est. *Primam* obtinet *Dux*, cui cognomentum *Sabaudici* dedit ipsa regio Sabaudia, in qua nihil clarum, præter unam *a Genevam*, liberam civitatem, bellis Sabaudicis, & protestantium religionis professione celebrem. Conventus Juridicus est *Cameraci*, vulgò *Chambery*, quod Sabaudiæ metropolis est, *Fanum Divi Johannis* in valle Mauriana, vulgò *S. Jean de Morienne*, egregio munimento celebratur.

Geneva. Cameracū. Fanum D. Johannis.

Geneva. [*a* Geneva *ad inferiorem lacus Lemani partem, ubi Rhodanus ex illo egreditur, sita, etiam Cæsaris ævo, atq; ejus rebus gestis nota. Cui extremum hoc est oppidum Allobrogum, & proximum Helvetiorum finibus. Ex eo oppido pons ad Helvetios etiam tum pertinebat, quem ipse, cum eâ gente bellum gesturus, rescindi jussit. Monstrant hodiè in Rhodano locum, in quem Cæsarem ab Helvetiis in fugam conjectum, ingentem thesaurum injecisse ajunt, ne hostibus præda esset:* Aureliam *quoque hanc urbem posteà appellatam tradunt. Hodie urbs munitissima est, in tres secreta partes; duæ alluuntur Rhodano, tertia insula est, supra quam rupes dicta* la Pierre Neiton, *olim* lapis Neptuni. *Reformatorum in persecutionibus Gallicis perpetuum fuit asylum. Docuit ibidem Calvinus; ac deinde Beza. A Sabaudo aliquoties tentata est, anno* 1583, 1590, *& demum stratagemate ferè capta* 1602.

Comitatus Burgundiæ. Vesontia. Dola.

II. *Secunda* ditio est Hispaniarum Regis in Comitatu Burgundiæ, ubi *a Vesontio*, vulgò *Besancon*, urbs eximia, liberaque civitas, in fide prædicti Regis. Tum *b* Dola, *Dole*, conventu Juridico & Academia clara.

Burgundia. [Burgundia *duplex est*, Inferior *sive Ducalis: &* Superior *seu Imperatoria vulgò* Ober-Burgund/ *Gallis* France Conté. *Hanc regionem tenet quidem Hispanus, sed ut imperii feudum. Ab ortu habet Comitatum Montbelgardensem, & Hel-*

Helvetiam: à septemtrione Lotharingiam; ab occasu Burgundiam Ducalem: à meridie Territorium Genuensium & provinciam Bresse. *Inter flumina provinciæ celebriora sunt* Araris, *vulgò* die Soone / Dubis *&* Lupia. Vesontia *ad* Dubim fl. *Burgundiæ metropolis est, ac olim imperialis civitas, horreum Burgundiæ dicta. Academiam habet nobilem ab Imperatore Ferdinando I. conditam. Ejus archiepiscopus est Imperij princeps.* Dola *ad Dubim est muris firmissimis à Carolo V. cincta & septem propugnaculis firmissimis munita, Academia à Philippo II Hispaniarum rege instituta celebris.*]

III. *Tertia* ditio est imperii Germanorum: sub qua *Alsatia, Lotharingia*, *Treverensis* ac *Leodiacensis* Episcopatus, *Juliacensis* Ducatus, item *Clivensis* Ducatus portio; de quibus in Germania agetur. *Quarta* ditio est Helvetiorum ac Vallesiorum. *Quinta* inferioris Germaniæ, sive, ut vulgò vocant, Belgarum. De duobus postremis nunc dicendum est, ac primùm de Helvetiis.

Antiquorū Gallorum mores.

[Antiqui Galliæ incolæ *ex hostium calvariis bibebant, nec illustrium virorum capita reddebant, nisi ejusdem ponderis auro redimerentur. Humanas hostias cadebant Diis. Mulieres in consilium adhibebant. Læsis vicinis illicò ad arma concurrebant, quasi ipsi essent læsi. Mortis supra modum contemtores, animo magis, quàm ratione pugnabant; Primus eorum impetus erat plusquam virilis; at secundus minor quam fœminarum. Levi de causa inter se decertabant. Gravius animadvertebant in eum, qui peregrinum, quàm qui civem cecidisset. Sapientiæ & religionis magistros habebant Druidas.* Ista de Gallis tradunt Strabo, Livius, Cæsar, Plutarchus, Ælianus, Mela, Florus, Stobæus, & Polyænus.

Hodiernorum Galliæ incolarum mores.

Hodierni Galliæ *incolæ* Franci *vocantur; quoniam à* Francis, *gente Germanica, sunt orti. Levissimis sunt moribus, quod sermone, gestu, vestitu produnt. Vestitum ferè quotannis mutant: Sed Germani & Angli eorum more vestiri gestiunt. In bellis primus eorum impetus est acerrimus. Bello parta facile amittebant; Sed eadem hodie constantius retinent. Regis sui sunt amantissimi, quem vitæ, fortunis, ac liberis anteferunt. Francica Nobilitas generosa, vitæ prodiga, ac in duella propensa; quæ nec legibus, nec gladiatorum suppliciis tolli omninò possunt. Servi in Francia nulli sunt, & quicunque servus litus attingit Francicum, liber est. Magnus honos literis in omni eruditionis parte heîc habetur. Quanquam Francorum Rex, proceres plerique, cum maxima parte populi, Religioni Romano Catholicæ sunt addicti; summam tamen & absolutam potestatem Pontifici Romano non concedunt; sed eum Concilio subjiciunt; quum contra Pontificii Concilia à Pontificis nutu & arbitrio suspendant. Quippe* Sanctio Pragmatica à Carolo VII *introducta est, qua constitutiones Concilii Constantiensis & Basileensis approbantur. Religio reformata magna in regno illo ceperat incrementa; erant enim in Principibus, Nobilitate & reliqua multitudine haud pauci, qui eam profitebantur; Sed inde ab annis aliquot durius habentur Reformati, ac honorum splendore ad Romano-Catholicos sæpe pelliciuntur nobiles.*]

CAP. XVII.

De Helvetiis ac Vallesiis.

I.

Helvetiorū fines.

HElvetii loci naturâ undiq́ue tuti continentur: una ex parte flumine Rheno à Germania dividuntur: altera ex parte, monte Jurâ altisſimo à Gallia ſeparantur; tertiâ parte, lacu Lemano ac flumine Rhodano à Sabaudia diſterminantur. In *quatuor pagos, Tigurinum, Tugenum, Ambronicum* & *Urbigenum*, olim fuiſſe diviſos ſuprà in deſcriptione Veteris Galliæ dictum eſt.

Quatuor pagi.

Gelvetii fines. Lacus, Flumina.

[Helvetia *hodiè fines habet ab oriente Comitatum Tirolis: à ſeptemtrione Sueviam lacum Podamicum & Rhenum: ab occidente Burgundiam & Sabaudiam: à meridie Italiam. Lacus hujus regionis celebriores ſunt;* Tigurinus, Lucernensis, *& qui ab eodem non ultra primum lapidem abeſt*, die vier Wald Städ See; Rivarius, *vulgò* Wallenſtätter See; *&* Neoburgensis. *Flumina hi præcipua ſunt* Rhenus, Arola, Rhodanus, Thur, Ticinus.]

Gentis virtus.

II. Gens quum foret totius Celticæ bellicoſisſima, reliquos Gallos virtute præcedebant, quod ferè quotidianis prælìis cum finitimis Germanis contenderent. Qvâ fiducia freti totius Galliæ imperium affectarunt: Rem ipſam tentantes C. Julius Cæſar armis in ſedes ſuas redegit, & unà cum reliquâ Galliâ Romano imperio ſubjecit. Cui paruerunt usque ad Honorii Imperatoris tempora, quum diverſis populis diverſas imperii partes diripientibus, Alemanni (inter Rhenum, Mœnum atque Danubium tenuêre loca) Helvetiam, in quam jam ante crebras incurſiones fecerant, occuparent, Galliæque avulſam Germaniæ corpori ſuo adjicerent.

Helvetia Germaniæ ſubdita. nunc libera Reſpubl.

Pagi cur dicuntur.

Helvetia quondam Galliæ, poſthac Germaniæ annumerata, & diu ſubdita, nunc liberam Rempubl. conſtituit, ſimulac ſeſe Auſtriaco imperio, & judicum aut præfectorum inſolentiæ A. 1308. per fœdus συμμαχικὸν *ſubduxit: Hinc nova Reſpubl. progreſſu temporis orta, è pagis XIII. h. e. urbibus & regionibus conſtat: Illas Cluverius ordine, quem in Comitiis Aquenſibus tenere ſolent, recenſuit. Nomen vero pagorum ex appellatione vetuſtisſima & ipſo Cæſaris ævo adhuc approbant. Pagus enim pars regionis apud Helvetios fuit in villas, vicos, oppida, & caſtra ſive burgos diſtributa. Vocarunt poſteri Govv & hodierni adhuc vocant incolæ Zurchgovv, Turgovv &c. Ita Grillimannus in Helvet, Freherus in Origin. Palatinis, VVurſtiſius in Chronic. Baſil. Meibomius de pagis Saxon. Pagis vero illis tredecim ſive ordinibus ſubſunt in Helvetia (1) tres comitatus, Aquenſis, Turgovienſis, Saraunganenſis*

HELVETIÆ
Conterminarumq; terrarum antiqua Descriptio.
Auctore PHIL. CLUVERIO.
Septentrio
Meridies
Oriens
ALEMANNIÆ PARS.
VINDELICIÆ PARS.
RAURACI
SEQUANI.
HELVETII
TIGURINI
TUGENI
VERBIGENI
VIBRONES
TULINGI
RHÆTIÆ PARS
NANTUATES
SEDUNI
VERAGRI
ALLOBROGES.
CENTRONES
SALASSI
LEPONTII
ITALIÆ PARS
Alpes Rhæticæ
Alpes Penninæ
Lacus LEMANUS qui et LAZANNENSIS
Lacus Venetus qui et Brigantinus
Rhenus fl.
Arola flumen
Iura mons
Bern
Lucern
Glarus
Brigantium
Tinnetio
Oscella
Augusta Prætoria
Darantasia
Geneva
Millia passuum

gannensis. (2) provinciæ, quas vocant, liberæ *pagis septem antiquioribus subjectæ* (die freyen Aempter) (3) Rhegusia seu vallis Rheni (Reinthal) *extra Helvetiam subsunt* quatuor in Italia præfecturæ, *item oppida, castra & regiunculæ in eadem plures, quas Plantinus in Helvet. & Hottingerus enumerant: Porro Vallesii ab vallibus, quas tenent, commune nomen adepti, quiq; ipsi cum suo Episcopo Sedunensi liberam Rempl. constituunt, æterno fœdere Pagis Catholico-Romanis atq; Bernensibus conjunctam. Religio enim apud Helvetios duplex hodieq; viget* (1) Romano-Catholica in Pagis potissimum septem. (2) Reformata Zvvinglio & Calvino auctoribus *per Pagos urbesq; alias aut sola, aut alicubi mixta: Ne tamen fœderi post tot prælia & bella quicquam decedat. Amplius notetur prope Lachon in Helvetia vicus* Gorissavv, nulli Cantoni Pagoque subditus, *quasi liberam repræsentet Rempubl. Sprengerus Jur. publ. Lib.* 1. *c.* 2.

III. Inde gens ea *Svitzeri*, à vico, forte quondam capite,
vitz dicta, sub Germanico Imperio sese tenuêre, Ducibus suis sub-
cti; donec Leopoldo Duce in prælio cæso, in libertatem sese circa
nnum cIↄ cccc vindicârunt. Fœdere post libertatem adeptam in-
er se sancito, nunc liberè agunt, XIII pagis seu civitatibus (incolæ
ie Oerter / Galli *Cantons*, vocant) divisi. Civitates sunt hæ, *Zürich*,
ern, *Lucern*, *Uri*, *Svvitz*, *Undervvalden*, *Zug*, *Glaritz*, *Basel*, *Friburg*,
oloturn; *Schafhausen*, *Appenzell*. Ex his *Appenzell*, *Glaritz & Svvitz*
nt vici: *Undervvalden & Uri* regionum nomina, quarum capita duo
ici: Hujus *Alttorf*, illius *Stantz*. Reliqui octo Cantones sunt urbes,
uarum potentissima est *α Berna*; quippe cujus ditio à Geneva ad Ba-
leam ferè protenditur, milliaria Germanica ultra xxx. Seqvuntur
Tigurum, *γ Basilea*, *δ Lucerna*, *ε Friburgum*, *ζ Solodurum*, opulentæ
ivitates.

XIII pagi.

Berna.
Tigurum.
Basilea.
Lucerna.
Friburgum
Solodurũ.

[*Præfecti ab* Alberto Austriaco *Helvitiis impositi libertatem eorum multis modis labefactabant. Illi frustra querebantur injurias, rapinas, stupra, & vexationes. Calamitati additum ludibrium, jussique sunt Helvetii pileum perticæ impositum pro gubernatore honorare: quod quum* Wilhelmus Tell Uriensis *neglexisset, à præfecto jussus est pomum ex filioli capite sagitta decutere. Hoc rectè facto, quod ingenuè esset fassus* Tellius, *se altera suâ sagittâ, si in filiolo errasset, ipsum præfectum fuisse confecturum, ad carcerem est raptatus; sed miro evasit casu, præfectumq; ex insidiis interfecit. Inde tres pagi isti conjurarunt anno* 1308; *quos dum opprimere parabat Albertus, à Johanne fratris sui filio ad Rheni transitum interfectus est. Deinde* Leopoldus *Alberti filius Helvetiam cum* xx *millibus armatorum ingressus, à* M CCC *Helvetiis ad pagum Moregartum profligatur anno* 1315. *Hinc inter tres istos pagos fœdus coaluit perpetuum: quum antea tantum esset decennale, dictiq; voce patria* die Eydgenossen / h. e. Sacramenti participes. *Fœdus istud à* Ludovico Bavaro *confirmatum est anno C.* 1329 Lu-

 cernen-

cernenses ab Austriacis malè habiti fœdus istud amplexi sunt anno 1332. Tigurini *pagis sese junxerunt anno* 1351. Glarynenses *à fœderatis pagis superati fœdus admiserunt anno* 1352. Tugii *pro dominis suis pugnantes devicti sunt anno* 1352. Bernates *cæteris fœderatis sese applicuere anno* 13 3. Friburgenses & Soloduri *fœderi asscripti sunt anno* 1481, & Basileenses *anno* 1501. Schafhusiani, *quum Helvetios militibus & pecunia adjuvissent, inter socios sunt relati anno* 1501. Abbatiscellenses, *ab Abbate S. Galli sæpe vexati, in fœderis societatem accepti sunt anno* 1513. *Ita fœdus hoc paulatim crevit.*]

Berna. Tigurum.

[α Berna *in modum insulæ flumine* Aar *undique cingitur, possidet Comitatatus aliquot oppida* 40, *præfecturas Germanicas* 31, *Gallicas* 8. β Tigurum *est ad exitum lacus cognominis à Limago fl. in duas secatur partes. Ei parent præfecturæ majores* 9 *minores* 22; *oppidum* Vitodurum, *vulgò* Winterthür; & Stäin *ad Rhenum. Habuit ibi Conradum Gesnerum Polyhist.* γ Basilea *Rauracorum olim caput, Academia ornata est anno* 1460. *Rhenus interlabens in duas eam partes dividit majorem & minorem. Clariorem eam reddidit superiori seculo* Erasmus, *multos & præclaros ex typographia Frobenianâ edens libros. Haud longè ab urbe abest pagus* Augst, *veteris* Augustæ Rauracorum *rudera, itemq; illa montium cratera qui Genevam usque excurrunt, &* Jura *sive* Jurasi *generatim dicuntur. Haud longe à pago Augst ad eandem Rheni ripam est oppidum* Rheinfelden. δ Lucerna *ad lacus cognominis extremitatem, fluvio* Rusa *interfluente in majorem & minorem distincta. Ad hanc urbem est* mons Pilati, *vulgo* Fracmont *dictus; in cujus vertice stagnum, ex quo, si quis de industria lapillum in id injecerit, ingentes exoriri tempestates tradunt. Sed* Gesnerus *refert*, P. Crendel um *multos in lacum istum impunè injecisse lapides, sine ullo indicio pluviæ aut tempestatis.* ε Friburgum *vulgò* Frieburg im Uchtland *ad Sanam fl.* ζ Solodurum *vulgò* Solothurn *ad* Arolam fl. *urbs antiqua: In ea Legatus Regis Galliæ degit.* Glarus, Glarona *seu* Glaritz *fere undiq; montibus cingitur.*

Basilea.

Lucerna.

Friburgum. Solodurū.

IV. Ex universis Cantonibus *Protestantium* religionis sunt *Bern*, Zürich, *Basel*, α *Schafhausen*; *Catholicæ* Roman. *Lucern*, *Fribur*[g] *Soluturn*, *Zug*, *Vri*, *Vndervvalden*, *Svvitz*; utramque religionem pr[o]fitentur *Glaritz* & *Appenzel*. Conventus totius Helvetiæ fit Aqu[is] Helvetiis, vulgò *Reichsbaden*; Academia est Basileæ celeberrima. Prætereà Gymnasia Academias æmulantia, Tiguri, Bernæ, atque β Lausannæ in Bernensium agro. Est prætereà in Helvetiorum agr[o] confœderatum oppidum γ *S. Galli Fanum*, linificio maximè nobile.

Fanum S. Galli.

[α Schafhausen *urbs est ad Rhenum; infra quam ad tria circiter millia passuum itinere pedestri est Rheni Cataractes, id est, fluminis ex altâ rupe præcipitatio, cum ingenti fremitu, & stupendâ aquarum ad scopulos illisione.* β Lausanna *ad lacum Lemanum superiori seculo Academia ornata est à Bernensibus.* γ S. Galli Fanum *oppidum opulentum est in Turgovia.*

Schafhausen.

Lausanna.

Vallesi[a]

Vallesii.

Helvetiorum reip. confœderata est resp. Vallesiorum, vulgò die Walliser/ Galliæ etiam hi olim populi Inalpini, Penninarum Alpium Rhodani fontibus ad lacum Lemanum, vulgò Genfer See/ vallem, nde etiam nunc nomen habet, incolentes. In quatuor populos to- vallis divisa fuit: *Viberi* ad Rhodani fontes incoluêre, circa vicum *omers*: *a Seduni* circa oppidum nunc Episcopale Sedunum, vulgò Germanis Sitten/ Gallis *Sion*: *Veragri* quorum vicus Octodurus, unc *Martinach*: *Nantuates*, circa Sancti Mauritii fanum. Primus mnes hos subjugavit Ser- Galba, Jul. Cæsaris in Galliâ Legatus. Nunc Germani incolunt, sub una liberaq; republ.

Viberi. Seduni. Veragri. Nantuates.

[*Ista Vallesiorum regio, antiquis Scriptoribus dicitur* Vallis Pœnina *seu* Pennina; *à Rhodani fontibus ad Dransæ usq; confluentem & oppidum* Martinach *porrigitur.* *Dividitur hodiè in* Superiorem, *quæ linguâ utitur Germanicâ, excurritque à* Furcâ *monte usque ad amnem* Morsum *sub Seduno. Larix arbor, cujus men-* *tionem facit Cæsar, heic frequens est & fœcunda.* *a* Sedunum *est* regionis ca- put, *urbs episcopalis, geminâque arce nobilis ad Rhodanum.* Episcopus Se- dunensis, *à Canonicis & superioris Valesiæ legatis electus, hujus tractus se nominat* *Comitem. Reliqua oppida sunt*, Syder, Raven, Wisp, Gombs, *& quæ ther-* *mis nobilitantur*, Leuch *&* Briega. Inferior Vallesia *linguâ utitur Sabaudicâ* *excurritque ab amne* Morso *usque ad* S. Mauritium: *Loca heic celebriora sunt* Martiniacum, *seu* Martinach, *ubi optimæ notæ excoquitur ferrum, &* S. Mau- ritii Fanum, S. Mauritz, *ubi porta rupibus undique cincta, quâ regio illa his in* *partibus clauditur. Præter Vallesios Helvetiorum socii sunt* Rhæti seu Griso- nes; Abbas S. Galli, *qui in epulo illo publico, cui interfuerunt* 1500. *convivæ,* *fœderati nomen accepit anno* 1454; Episcopus Constantiensis; Rotenvveila urbs Sueviæ; Mulhusium in Alsatia; Bienna, Geneva, *quæ tamen cum* *solis Bernensibus contraxit. Cæterum cum Helvetiis societatem pacti quoque sunt* *Principes & Reges*: Galeatius Sfortia *Mediolanensium Dux anno* 1466: *quod* *postea nomine* Caroli V *per Ferdinandum Gonzagam renovatum est*; ac iterum *sub* Philippo II. *Deinde cum Helvetiis fœdus iniit* Sigismundus Austria- cus *anno* 1474, *quod per* Maximilianum I. *abruptum, sed denuò renovatum* *est anno* 1511. *Inde singuli pagi honorarium munus ducentorum aureorum quo-* *tannis accipiunt.* Burgundicum fœdus *cum Austriaco coaluit anno* 1543. Sabaudiæ Dux *olim cum tribus tantum pagis fecerat fœdus; Sed illud anno* 1511 Philibertus *cum universis junxit quod nostra ætate renovatum est. Singulis* *pagis Sabaudiæ Dux fœderis illius nomine Bernæ numerat ducentos aureos. Porrò* Ludovicus XI. Galliæ Rex *cum iisdem Helvetiis fœdus junxit, & singulis pa-* *gis quotannis largitus est* VII *millia Francorum. Rupit fœdus hoc* Ludovicus XII *cum magna suorum clade. Sed* Franciscus I. *fœdus illud restituit anno* 1516, *singu-*

singulisq; pagis numeravit duo aureorum millia. Inde post quinque annos Luteti[æ] confirmatum est hoc fœdus. Per id Rex tenetur mittere Helvetiis bello petitis du[o] centos Cataphractos, & XII tormenta bellica: contra isti promiserunt Regi sex mil[lia] militum. Henrico II *fœdus istud restauranti promiserunt Helvetii, nume[rat]â certâ pecuniæ summâ, tot mittere milites, quot expeterentur à Rege.* Iden[n] fœdus à sequentibus Regibus conservatum est: *ac nuper* etiam solennite[r] confirmatum. *Virtutis Helveticæ tanta est Gallorum fiducia, ut nunquam ju[stum] videamus Regis excercitum, qui sit sine militibus Helvetiis, ac ipse Re[x] legionem præsidiariam corporis sui custodem ex iisdem lectam perpetuo habeat.*

CAP. XIIX.

De hodierna Belgica, sive de Inferiore nunc Germania.

I.

Belgiæ hodiernæ fines.

BElgicam hodiè appellant eas terras, quæ confusis Galliæ Germaniæque antiquis limitibus, XVII provincias continent, eandem Inferiorem Germaniam, & vernaculo vocabulo dicunt Niederland; Itali, Hispani ac Galli *Flandriam*, ab una earum quondam clarissimâ provinciâ. Regio est agrorum cultu, urbium, vicorumque multitudine, ac nitore totius Europæ amœnissima, variisque negotiationibus navigationibusque longinquis ditissima. *Terminos* habet, à septemtrionibus Oceanum Germanicum; ab ortu Frisiam Orientalem, Westfaliam; Coloniensem agrum, Juliacensem Ducatum, Trevirensem Episcopatum, à meridie & occasu Galliæ Regnum.

[*Regio hæc paulo humidior est, ideoque pascuis, quàm frumentis lætior. Cannabim & linum, ferè ubiq; fert. Equos alit generosos: Serpentibus ferè caret. Raro ibi tonat aut fulgurat. Incolis refertas urbes habet multas & ingentes. Unum Gandavum anno* 1380 *octoginta millia eduxit.*]

Germaniæ inferioris Belgicæ populi Frisii.

II. In eâ parte, quæ *cis Rhenum* in Gallico solo est, populi qui fuerint, jam antè ostensum est. In alterâ parte, quæ *trans Rhenum* in Germaniâ sita est, fuêre quondam *Frisii*, à Rheni ostio ad ostium usque Amisiæ amnis, vulgò die Ems / in septemtrionali Hollandia, Frisia occidentali, Groningensi agro, & parte Trajectensis provinciæ: *Bructeri* in Transisalanâ provinciâ: *Marsaci*, circa *Amersfort*, inter Rhenum & Isalam amneis. Hos omneis L. Drusus imperi-

Bructeri Marsaci.

tan-

HODIERNÆ BELGICÆ, sive GERMANIÆ INFERIORIS Tabula
OCEANUS GERMANICUS
Die Noord Zee.
Zuyder Zee
GALLIÆ PARS
FLANDRIA
HANNONIA
BRABANTIA
HOLLANDIA
ZELANDIA
GELDRIA
TRANSISALANA PROVINCIA
WESTPHALIA PARS
LUTZENBURG
Oldenburgensis Comit. Pars
Lotharingiæ pars
Trevirensis Archiepiscopatus pars

Bel
die
nes.

Ger
infer
Belg
popu
lii.

Bruc
Marl

ınte Augusto Cæsare subegit; illos, qui in Galliâ, Jul. Cæsar erdomuit.

Belgica quam diversam pro tempore vario partitionem susceperit, visum ex parte superius paulo fuit, ubi Belgicam primam & secundum sub imperio Rom. vidimus. Sub eodem Germania prima vel superior, & secunda vel inferior numerabatur; alia tamen, quam quæ nostris eodem nomine nunc venit. Belgium enim regno Francico & Ducatui olim Burgundico tandemq; imperio Hispano-Austriaco subjectum XVII provincias complectitur: Quæ motibus seculi superioris gravioribus divulsæ duplex effecerunt Belgium, unum regium, alterumque confœderatum: *Illud unum tunc temporis fuit, nempe Hispano regi subditum, decemq; provincias complexum, nunc vero terris & regionibus per bella varia ereptis duplex erit, aliud* nempe Hispanicum, aliudque Gallicum: *Hoc vero liberum adhuc & bellicis eluctatum fluctibus septem provincias comprehendit, puta Ducatum Geldriæ dimidium, duos Comitatus Hollandiam & Selandiam, quatuorq; Dominia, nempe Ultrajectum, Frisiam, Transisalaniam & Grœningam. De Dominiis & urbibus Limburgi, Brabantiæ, Flandriæ, itemq; insulis regionibus & castellis Africæ, Indiæq; multis ad hanc Rempubl. liberam pertinentibus nunc dicere omitto, quod alii copiosissime dicunt. Historici autem ut Belgio nunc Gallico locum concedant, fecerunt Ducatus Lützenburgicus, tres item Artesiæ, Flandriæ, Hanoniæq; Comitatus, quorum pars magna per pacem Monasteriensem, Pyrenæam, Aquensem, & Noviomagensem Galliæ accessit. Urbes singulas cum suis juribus, toparchiis agris, regalibus, appertinentiis, uti loquuntur, junctas Robbius in Geogr. Method. VVeigelius in Specul. Terr. Becmannus in Geograph. enarrant. Ecquis ignorat, hoc ipso, quod hodieq; fervet, bello Belgico Montem Hanoniæ, Namurcum, & nuperrime Caroli regium (Charleroye) captum? De confœderato Belgio Respubl. Elzivier. Item Boxhornium, Schoockium & Hornium confer.*

> Belgium duplex, regium & confœderatum. Hispanicũ Gallicumque. Confœderatum est libera Resp.

III. Manserunt inde sub imperio Romano, maximè qui cis Rhenum, donec id Theodosio imperante ab advenis gentibus direptum: Tunc enim varii Germaniæ populi, alii subinde atque alii, huc immigrârunt; quorum cum quidam posteà in Galliam, nonnulli verò in Britanniam insulam commigrarent, incolæ in priscam, creatis sibi regulis, libertatem sese vindicarunt.

> Belgica ab advenis direpta

IV. Inde temporis progressu in XVII provincias tota hæc regio divisa fuit, quarum aliæ *Ducum* nomine, aliæ *Comitum*, aliæ etiam *Dominorum* titulo; rectores acceperunt. Sunt autem hæ IV *Ducatus*; Brabantia, Limburgium, Luceburgium, Geldria: *Comitatus* VII, Flandria, Artesia, Hannonia, Hollandia, Zelandia, Namurcum, Sutfania. *Marchionatus unus* Sacri Imperii, Antverpia.

> XVII Provinciæ.

Do-

Dominia V. Frisia Occidentalis, Mechlinia, Trajectus, Transisalania, Groningium.

Frisia.

V. *Frisia*, postquam jugum Romani imperii excusserat, annos fermè CCCC sub regibus suis fuit, donec exstinctis his, dominium ad Carolum Magnum pervenit, post eum à regulis suis, ut cæteræ, regi cœpit. At procedente tempore alia alii provincia per matrimonium rectorum juncta est, donec tandem ad unum dominum omnes pervenerunt. Is primus fuit *Carolus*, Burgundiæ Dux, cognomento *Audax*, abavus Caroli V. Imperatoris, qui postmodum hæres factus, filio *Philippo II.* Hispaniæ Regi reliquit: cui successit filius ejusdem nominis *III.* deinde *Philippus IV.* hujus filius Carolus hodie imperat.

Carolus Audax.

VI. At quum incolæ jam inde à Carolo V. vim atque injuriam sibi fieri, privilegiaque, quibus satis libertati suæ provisum erat, eripi sentirent; vim vi repellere, armisque libertatem avitam defendere decreverunt: Inde diutinum illud annorum XLVII bellum. Pars Hispanorum armis succubuerunt, pars in pristinam libertatem sese vindicarunt. Hinc in *duas* parteis *Belgica* seu *inferior Germania*, divisa est. Provinciæ Hispano imperio audientes sunt istæ: *Brabantia*, *Limburgium*, *Luceburgium*, *ac dimidia pars Gelriæ*, cis Rhenum ac Vahalem, in veteri Belgica sita; dein *Flandria*, *Artesia*, *Hannonia*, *Namurcum*, *Marchionatus* S. *Imperii*, & *Mechlinia*. Reliquæ provinciæ sub unâ republica constanter ac fortiter libertatem tu[e]ntur.

Belgicæ divisio.

Belgium Fœderatū

[*In Belgica Hispania Galliæ Rex multas cepit urbes, quas hodie tenet. Ad* Belgicam fœderatam hoc tempore pertinent Hollandia; Zelandia, Frisia, Zutfania, Dominium Trajectense, die Herrligkeit Utrecht/ Transisalania, Ower Yssel/ Dominium Grœningense, Groeninger Land. *His accedunt* pars Brabantiæ, pars Flandriæ, *&* pars Geldriæ. *Cæterum Fœderatæ provinciæ inito fœdere ab Hispaniæ rege secessionem fecerunt superioris seculi anno* 81. *Pa[x] demum inter ipsos & regem composita est Monasterii in VVestphalia anno nostri seculi* 48; *quâ Hispaniæ rex provincias istas planè liberas pronunciavit, in qu[as] nihil juris ipse haberet. Fœderata illa Belgica annis abhinc non ita multis magn[a] cepit incrementa: Exiguam Europæ partem obsidens in utramq; Indiam colonias emittit frequentes, neq; ullus ferè est orbis angulus, quo Belga non penetre[t] merces & arma ferens.* Hagæ *provinciarum Primores publicos celebrant conventus.* Primum *in Consilio suffragium habet Geldria & Zutphanium:* Secu[n]du[m]

du

dum *Hollandia*: Tertium *Zelandia*: Quartum *Trajectensis provincia*: Quintum *Frisia*: Sextum *Trans-Isalania*: Septimum demum *Groningia & Ommelandia*. *Quanta Belgicæ hujus sit potentia, vel ex eo colligitur, quod illa bello cum Hispaniæ rege feliciter gesto, cum Britanniæ Rege signa conferre, belliquè maritimi aleam experiri haud detrectet.*

CAP. XIX.

De præcipuis Inferioris Germaniæ urbibus.

I.

Quam Belgica hodierna nitore urbium, cultu, amplitudine, opulentia & incolarum frequentia caput efferat, hoc invidendis elogiis Gölnizius in Itiner. demonstrat. Belgium quippe orbis annulum, annuliq; hujus gemmam, nemus nemorisq; laurum, paradisum & paradisi hujus delicias, cœlum hujusq; cœli solem Antvverpiam vulgo dicunt. Hæc si audias, Europæ cultissimam hanc regionem dixeris, in eaque Urbem unam primariam, Marchionatu Imperii Rom. Germ. insignem, nunc Belgio Hispanico subjectam, propugnaculis, fossis & castro per Ducem Albanum condito munitissimam, duabus olim incolarum myriadibus & commerciis florentissimam: Huic tamen nostro nunc tempore urbs Belgii confœderati una præstat Amsterlodamum, non sola ædium magnificentia, divitiis, & commerciis per omnem terràm frequentibus; sed multis incolarum æque uti advenarum myriadibus: Ut hanc orbis universi compendium, & inter prima Europæ totius emporia non postremum jure dixeris. Sed neque sic satis pro dignitate ac potentia dices, quæ terras alias pervadit aut occupat. Quid de Indica societate mercatorum duplici? quid de Collybo, in quem 20500 tonnæ auri sæpius congeri dicuntur? quid de urbibus dicam cæteris & multis & munitissimis. De bituminoso vel unctuoso cespite, quem Turfum nominant, & locis, unde hunc eruunt, permultis; de piscatione Harengorum, & conditura frequentissima, de assidua per totum oceanum navigatione, de Sirenibus & Tritonibus, si qui appareant, marinis alii conferantur. Addo unum de urbibus, locis & Dominiis, quæ Belgio confœderato quondam subdita, tum Clivensibus, tum Coloniensibus, ea per pacem Noviomagensem suis iterum Ducatibus accessisse.

Antverpia. Amstelodamum. Turfus pluraque memorabilia.

a FLandria omnes Christiani orbis Comitatus superat: ager fertilis, pascuaque læta, Insulas habet adjacenteis *Cadsant, Orstburg, Bierfliet*, Ordinibus fœderatis parentes. Urbes præcipuæ Flandriæ sunt β *Gandavum* vulgò *Gent*; caput provinciæ, inter majores Europæ urbes computata, Caroli V. & Ferdinandi I. incunabulis nobilitata; γ *Brugæ*, vulgò *Brugge*, primas ob pulchritudinem & amœnitatem sibi vendicant. Seqvuntur δ *Tornacum*, Gallis *Tournay*, German.

Flandria. vulgò Flandern. Gandavum. Brugæ. Tornacum. Contracum.

Duacum. Insulæ. Yperæ. Neoportus. Slysa. Duynkerka. Ostenda. Grevelinga.

German. *Doornyck*, ε *Cortracum*, Gall. *Courtray*, German. *Cortriick*; ζ *Duacum*, *Donay*; η Insulæ, Gall. *L'Isle*, German. *Ryssel*, sive *ter Issel*, θ *Ypera*, *Yperen*; ι *Neoportus*, *Nieupoort*, κ *Sluys*, λ *Duynkercke*, piratica superiori bello infamis μ *Ostenda*, trienni Hispanorum obsidione insignita. ν *Grevelinga*, nobilissimum in finibus Galliæ munimentum.

Flandria.

[α *Flandriæ Comitatus concluditur Brabantiâ, Hannoniâ, Artesiâ, Oceano Germanico, estq; omnium Comitatuum Europæ amplissimus.* β Gandavum *urbs quarto à mari lapide semota, ad tres fluvios, Scaldim, Lisam & Lævinum, seu Liviam sita, intra muros dicitur habere circuitum* 45640 *pedum Romanorum. Quatuor hæ urbes audiunt rebelles;* Parisii, Gandavum, Leodicum, Pictavium. *Sed Carolus V. castello urbi imposito civium animos retinuit: Uti Neapolitanis imposuit castellum S. Elmi,* La Brigla *quod vulgò vocant.* γ Bruga, *totius Belgij amœnissima urbs, à ponte nomen habens. sita est tribus leucis ab ora maritima; Philippus I, Maximiliani I. Imperatoris filius, hic natus est anno* 1478. *At rursus à rebellibus heic captivus detentus est idem Maximilianus I.* δ Tornacum *ad Scaldim fl. urbs olim splendida; at sæpè direpta, multaq; perpessa, præcipue in bellis istis quæ gessere Galli, Angli ac Flandri: Anno hujus seculi* 67 *à Galliæ Rege occupata.* ε Cortracum *pugna Gallica olim nobilis, à Galliæ Rege subacta hodie tenetur.* ζ Duacum *ad Scarpam fl. nobilitavit Academia à Philippo Hispaniarum rege superiori seculo instituta: Galliæ Rex eam nuper anno* 67 *extorsit Hispano. Direpta miserè & cremata fuit hæc urbs bello, quod Ferdinandus Flandriæ Comes gessit cum Galliæ Rege Philippo II. ejusq; filio Ludovico. Deinde iterum lacerata est bellis inter Philippum IV. Regem Galliæ, & Guidonem Dampetram gestis. Hodie pulchrum est oppidum, multaq; in eo est nobilitas.* η Ryssel *anno* 1667 *à Galliæ Rege expugnatum est.* θ Yperæ *à rivulo præterlabente* Ipre *dictæ.* ι Neoportus *famam habet à memorabili prælio, quo Mauritius victoriâ potitus Albertum Austriacum vicit, anno* 1600. *Locus prælii distat uno lapide ab oppido, inter pagos* Westende & Wilhelmus Kerck. *viâ quâ Ostendam itur. Crux nigri coloris lignea in cladis memoriam erecta ibi ad sinistram in colle conspicitur.* κ Slusa, *dum Ostenda obsidetur à fœderatis Provinciis capitur.* λ Duynkerka *Hispanorum in Belgica erat navale; sed ab Anglis Gallorum ope anno* 1658 *expugnata, Galliæ Regi A.* 1662 *nuper vendita est. Inde haud procul abest* Mardicum *navium statio.* μ Ostendæ *obsidio duravit annos tres, menses duos, dies quindecim. Cœpit anno* OstenDe nobIs paCeM. *Desiit anno* OstenDaM InItIa paCIs. ν *Ad* Grevelingam *Thermus Galliæ Mareschallus, prælio facto, in fugam actus est ab Egmondano Comite anno* 1558. *Cui tamen pro opera ista Dux Albanus ita gratias retulit, ut eum capite plecteret. Oppidum illud Galliæ Rex Anglorum ope expugnavit anno* 1658 *hodieq; tenet. Neque hic præteriri debet* Hulsta, Cornelii Jansenii *patria; à fœderatis Belgis anno* 1645 *subacta.* Bierfliet *è regione Ysendici insulæ ejusdem nominis impositum oppidum, olim non ignobile, nunc tantum munimentum, patria* Gulielmi *illius* Beukelens, *sive* Buckeldi, *quem primùm haleces muriâ & sale condivisse scribunt: Quod hominis inventum tanti fecit Carolus V. Imperator,*

Gandavum. Bruga. Tornacum. Duacum. Yperæ. Neoportus. Ostenda. Grevelinga. Bierfliet.

ut

ut cum anno superioris seculi 36 Bierflietum appulisset, cum sorore Maria, Ungariæ regina, sepulchrum ejus adierit, ac ipsius manibus pro invento isto gratias egerit.]

II. Caput Artesiæ est α *Atrebatium*, vulgò Germanis *Atrecht*, Gallis *Arras*, urbs splendida: clarum hic est β *Fanum D. Audomari*, vulgò *S. Omer*. γ *Tervanna*, insignis quondam erat: posteà vero à Carolo V. expugnata ac funditus eversa. Est prætereà heic nobilis *Comitatus* cognomine *D. Pauli*.

II. Artesia, Artois. Atrebatiū. Fanum S. Audomari. Tervanna.

[Artesia Comitatus *concluditur ab ortu Hannonia; à septemtrione Flandria; ab occasu comitatu Bononiensi; à meridie ipsa Gallia.* α Atrebatium munitissimum oppidum *aliquot obsidionibus & cladibus nostra ætate memorabile, est ad Scarpam fl. Galliæ Regi hodie paret.* β Fanum S. Audomari *ad fl. Aa, urbs situ & arte munitissima. Hinc tertio lapide paulo infra Lesæ amnis fonteis* γ Tervannæ *conspiciuntur rudera, anno 1552 eversæ. Hujus Provinciæ oppidum est* Hesdinum, *ad confluentes* Change & Blangis, *à Carolo V. excitatum, & egregie munitum: Hodie tenetur à Gallis.*

Atrebatiū. Fanum S. Audomari Tervanna. Hesdinum.

III. Hannoniæ caput est α *Montes*, vulgò *Mons*, Gallis, Germ. *Bergen*. Secunda ab ea β *Valentiana*, Gall. *Valenchienes*. γ *Cameracum*, German. *Camerick*, Gall. *Cambray*, cum agro suo singularem provinciam conficere videtur, quæ dicitur *Cambresis*.

III Hannonia. Gallis. Hainaut. Germ. Henegow. Montes. Valentianæ.

[Hannonia *clauditur finibus Flandriæ, Brabantiæ, Namurcensi Comitatu, Gallia & Artesia.* α Montes Hannoniæ *oppidum haud vetus est, ita distinctum à Bergis D. Vinnoci,* Wynoxbergen *in Flandria,* β Valentianarum *ad Scaldim, ubi Rovallum recipit, in valle amœna sitarum, respublica olim tam bonis utebatur legibus, ut Norimbergenses ad ejus exemplum suam Remp. instituisse scribantur.* γ Cameracense *territorium alii ad Artesiam referunt; Oppidum munitissimum est cum arce.*

IV. Caput est, quæ provinciæ nomen dedit, *Namureum*, ædificiis magis valida quàm splendida.

IV Namurcum Gall. Namur. Germ. Namen.

[*Continetur limitibus Hannoniæ, Brabantiæ, Leodicensibus, Lucenburgensibus & Galliæ:* Namurcum *sive* Namurum, *ad Mosæ ac Sabis seu Sambræ confluentes, munitum ac dives est: In ditione Namurcensi lapis effoditur, unde excitatur ignis qui augetur aqua, exstinguitur oleo.* Ortelius.

V. Hic Ducatus nihil insigne habet, præter *Luceburgium*, unde nomen provinciæ, & ipsa urbs tàm fœda, quàm satis natura loci munita.

V Luceburgium. Luzelburg. Luzeburgium.

[Ducatus Lucenburgicus *habet ab ortu Episcopatum Trevirensem: à septemtrione*

ne Ducatum Limburgicum & diœcesim Leodicensem; ab occasu Galliam; à meridie Lotharingiam. Luceburgium *metropolim percurrit Elsa fl. Inde haud longe abest Palatium magnificum, à* Petro Mansfeldio *excitatum, in quo nihil ad delicias deest. Est hic quoque ad Mosellæ ripas* Theonis villa, *vulgò* Diedenhoven, *oppidum munitissimum à Gallis anno* 1643. *expugnatum.*]

Themis villa

VI. Hujus caput est α *Limburgium* urbs, minus inter reliquas XVII provincias clara. *Falcoburgium* ac *Dalem*, duo Comitatus, portiones sunt Limburgiensis Ducatus.

VI Limburgium.

[*Ducatus hic ab ortu habet Ducatum Juliacensem; à meridie, Ducatum Lucenburgicum; ab occasu Episcopatum Leodicensem; à septemtrione Geldriam.* α Limburgium *provinciæ caput ad VVesam fl. præcipiti saxo impositum, arte item & manu validè munitum est: In ejus agro multum ferri ac æris effoditur.*]

Limburgiū.

VII. Primaria *Brabantiæ* urbs est α *Antverpia*, Gallis *Anvers*, Germanis inferioribus *Antvverpen*, superioribus *Antorf*, Emporium quondam totius Europæ celeberrimum, nunc etiam urbs totius terrarum Orbis splendidissima, & arce suâ maximè nobilis. β *Bruxellæ*, *Brussel*, magnifica urbs, rectorum Belgii Hispanici sedes; γ *Sylva Ducis*, *des Hertogenbosch*; ac δ *Lovanium*, vulgò *Leuven*, insignes urbes: Prætereà ε *Breda*, *Sevenbergen*, ζ *Bergen op Zoom*. η *Lier*, *Herentals*, θ *Diest*, *Tienen*, & *Gemblours*, haud ignobilia sunt oppida. ι *Mechlinia*, *Mechlen* Germanis, *Malines* Gallis, quæ unam provinciam in XVII conficit, inter nitidissimas Belgicæ meritò numeratur. De cætero, & in Brabantia Ducatus κ *Arschot*: Marchionatus *Bergen op Zoom*: Comitatus *Hoochstraten* & λ *Megen*: Baronatus *Breda*, *Diest*, μ *Grimbergen*.

VII Brabantia. Brabant. VIII Antuerpia Marchion Bruxellæ. Silva ducis. Lovanium

IX Mechlinia Dominium.

[*Ducatus* Brabantiæ *habet ab ortu Geldriam & Episcopatum Leodicensem; à septemtrione partem Geldriæ & Hollandiam; ab occasu Hannoniam & Flandriæ partem,* α Antverpiam *Dux Parmensis ponte supra Scaldim fluvium: qui pedibus bis mille quadringentis in latitudinem ibi patet. structo, obsidione cinxit ac demum cepit anno* 1585. *Nobile hic floruit Typographejon Christophori Plantini, ex quo prodiit opus Bibliorum regium.* β Bruxellis *quoq; sedes est summi totius Brabantiæ senatus: urbs ad Sin fl. posita est.* γ Sylva ducis *ad fluvios Dommelam & Aadam vulgò Aa sita; a Mosâ fl. distat spatio duorum milliarium, à Ravensteinio quatuor, ab Antverpiâ duodecim. Oppidum est amplum & pulchrum, situ & industria humana adeò munitum, ut inexpugnabile videri possit: Fœderatarum tamen provinciarum armis domitum est anno* 1629 *Tantum lintei hîc singulis paratur annis, quantum ducentorum coronatorum millibus vendi possit; ad quod opificii genus aquæ vicinæ secreto naturæ beneficio multum*

Brabantia. Antverpia. Bruxellæ. Sylva ducis.

tum conducunt. Urbs illa natura & arte munitissima à fœderatis Belgis domita & subacta est anno 1629, à quibus hodie tenetur. δ Lovanium *ad Dilam amnem & VVortham torrentem situm quatuor mill. Mechliniâ distat: Gandavo, aut ipsis Parisiis censetur amplius, si computantur suburbia. Academia hic instituta est anno 1426. Justo Lipsio quoque celebritatem debet. Hic Johannes Fridericus Saxoniæ Elector aliquamdiu captivus detentus est.* ε Breda *ad Merke fl. in ditione est Principis Auransiæ, munitissima cum arce; à Mauritio singulari stratagemate capitur anno 1589. Ab Hispanorum Duce Spinola fame & XI mensium obsidione expugnatur anno 1625: sed à fœderatis Provinciis duobus mensibus recuperatur anno 1637:* ζ Bergen op Zoom *oppidum munitissimum, quoddam quasi Hollandiæ & Zelandiæ vinculum, ab Hispanis frustra eppugnatum.* η Lira *ad Nelam fluvium duobus Antuerpia, & totidem ferè Mechliniâ milliaribus distat.* θ Diesta *Baronia ad Demeram fl. Nicolai Clenardi patria est.* ι Mechlinia *in meditullo Brabantiæ sita, quatuor milliaribus distat Antuerpiâ, totidem Lovanio, ac totidem Bruxellis. Dela fluvius mediam secat. Gaudet cœli temperie; unde Philippus I, & Carolus V hic educati. Oppidani innatam quandam habent venustatem morum ac urbanitatem: unde appellantur* De Meesters van polit. *Academiâ olim floruit; Guicciardinus tradit, aliquando* IX *filios diversorum regum,* XXIV *Principum,* XXIX *Comitum, eodem tempore operam literis hoc in loco dedisse.* κ Arschotium *ad Demeram fluvium est.* λ Megen *oppidum munitum ad Mosam est.* μ Grimberga *olim fuit celebris. Ad Provinciam hanc pertinet quoque* Gembiacum *vulgò* Gemblours, *abbatia, eruditorum olim seminarium.*]

Lovanium. Breda. Bergen op Zoom. Lira. Mechlinia.

VIII. *Zelandia* in insulas complures dissecta est, quarum nobiliores, *VValachria*, vulgò *VValcheren*; *Scaldia*, vulgò *het Landt van Schovven*; & *Bevelandia Austrina*, vulgò *Zuyt-Beverlandt*. In Walachria urbs princeps est α *Middelburgium*, celebre Emporium. Secunda est β *Ulissingen*, proximus in Zelandiâ ex Gallia ac Britannia advenientium navium appulsus. γ *Vera*, vulgò *ter Veer*, Scoticarum mercium Emporium. In Scaldia insula est δ *Sirukzee*, oppidum satis nitidum. In Bevelandia ε *Gusa*, vulgò *ter Goes*.

VIII. Zelandia. VValachria. Scaldia. Bevelandia. Middelburgium. Ulisfinga. Vera. Gusa.

[*Comitatus* Zelandiæ *nomen ex re habet; mari enim undiquaque alluitur, & insulis constat plurimis, ex quibus octo celebriores sunt: præter insulas memoratas ad Provinciam pertinent, Nord Bevelandia, Duvelandia, Tola.* α Middelburgium *Gymnasio & ordinario deputatorum Zelandiæ Collegio quoque nobilis, elegans ac probe munita urbs, habet stapulum sive forum vini ex Hispania, Gallia aliisque provinciis inportati. Tutissima & capacissima ibidem est navium statio. Inde oriundus fuit* Petrus á Mittelburgo, *insignis Mathematicus, qui eo nomine Romam vocatus est: Scripsit ille de paschatis celebratione.* β Ulisfinga, *duo millia passuum Middelburgo distans, urbs exigua quidem est, sed arte & naturâ munita.*

Zelandia. Middelburgium. Ulisfinga.

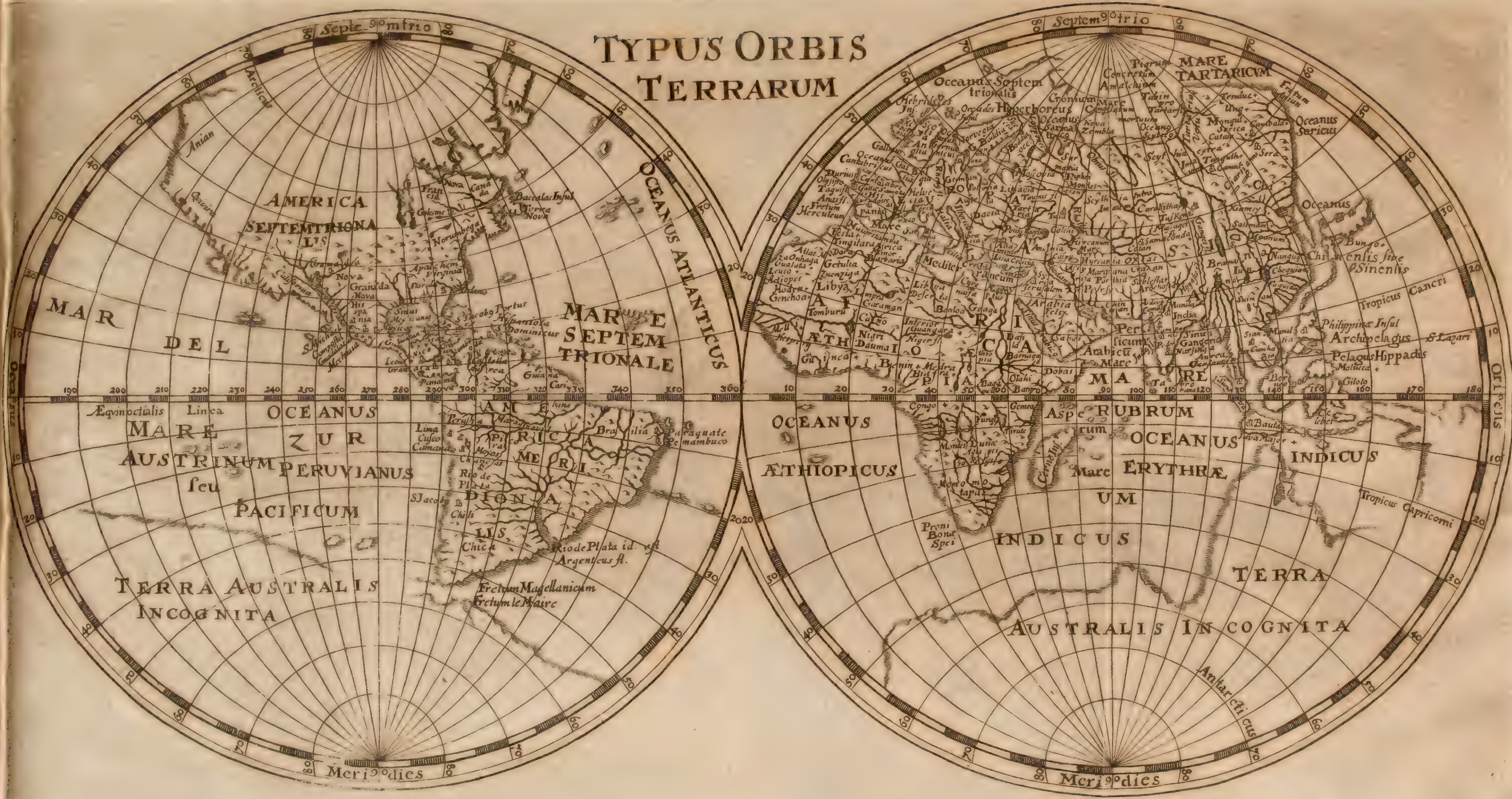
Opportuno adeo situ est, & tam eximio portu spectanda, ut quotquot ferè ul ro citroq; commeant naves, hâc perpetuo transeant. Oceani Belgici habetur clavis. Quare Carolus V inter cætera consilia secretiora Philippo filio hoc etiam reliquit, ut quàm diligentissimè tueretur hunc locum: quod dum ille per suos arce exstructa violenter conatur efficere, Belgis portam aperuit ad libertatem recuperandam. Tenuit Urbem illam pignoris loco Elisabetha Angliæ Regina ab anno 1585. *& post illam Jacobus Rex ad annum* 1616. *quo deducto præsidio Auransiæ Principi, Domino suo, restituta fuit: Habet Princeps ille ibidem palatium suum.* γ Vera *seu* Campoveria *munita, est in ditione Principis Auransiæ.* δ Zirikzea *antiqua multis & insignibus gaudet privilegiis: Portu ejus aliquando arenis obducto, novus apertus est.* ε Gula *ad ostium Saaldis est oppidum satis lautum.*]

IX Hollandia.

IX. *Hollandia* ob frequentia in varias mundi parteis commercia totius Belgicæ celeberrima potentissimaque, dividitur in *septemtrionalem* & *australem*. *Septemtrionalis* Hollandiæ pars meridionalis, crebris lacubus interfusa, *VVaterlandt* incolis vocatur. Princeps dignitate est totius Hollandiæ urbs α *Dordracum*, vulgò *Dordrecht*, & *Dort*, in ipsis lacuum, quos Mosa Vahalesque efficiunt, undis sita; vini Rhenani frequenti mercatu nobilissimum emporium. At maxima potentissimaque omnium est β *Amsterodamum*, vulgo *Amsterdam*, opulentissimum ad Oceanum Germanicum emporium: γ *Lugdunum* Batavorum, vulgò *Leyden*; omnium Belgicarum, nedum Hollandicarum, amœnitate salubritateque splendidissima: δ *Delphi*, vulgò *Delft* v *Guilielmi Principis Auriaci*, illustrissimi Principis Mauritii parentis, cæde insignita civitas: ε *Roterodamum*, *Rotterdam*, natalibus *Erasmi Roterodami* clara, secundum ab Amstelodamo emporium. ζ *Haga-Comitis*, vulgò *des Graven Hage*, nobilissimus totius Europæ vicus, multisque urbibus præferendus; Comitum quondam Hollandiæ, nunc Consilii Confœderatarum provinciarum universalis sedes: Huc quippe quoties de communibus negotiis decernendum est, universæ provinciæ conveniunt. Sunt præterea nobiles urbes η *Haerlem*, θ *Goude*, ι *Geertrudenberge*, κ *Alkmaer*, λ *Edam* μ *Hoorn*, ν *Enckhuysen*. In insulis australibus est ζ *Briel*, haud postremum provinciæ oppidum, & itidem ο *Geerfliet*. Septemtrionali Hollandiæ adjacent Insulæ duæ, π *Texel* & ρ *Flielandt*, navium stationibus celebres. De cætero est in Hollandia comitatus σ *Egmont*; Baronatus τ *Brederodiorum* υ *Vianen*:

(Margin: Dordracum. Amsterodamum. Lugdunum. Delphi. Roterodamum. Haga. Texel. Flielandt.)

Hollandia. [Hollandiæ *Comitatus fines habet ab ortu Trans Isalaniam, & Geldriam: à septem-*

TYPUS ORBIS TERRARUM
AMERICA SEPTEMTRIONALIS
OCEANUS ATLANTICUS
MAR DEL
MARE SEPTEMTRIONALE
OCEANUS
MARE ZUR
AUSTRINUM seu PACIFICUM
PERUVIANUS
AMERICA MERIDIONALIS
TERRA AUSTRALIS INCOGNITA
Fretum Magellanicum
Fretum le Maire
Æquinoctialis Linea
AFRICA
ÆTHIOPIA
OCEANUS ÆTHIOPICUS
MARE TARTARICUM
Oceanus Septemtrionalis
ASIA
OCEANUS INDICUS
Mare ERYTHRÆUM
MARE RUBRUM
Oceanus Sericus
Chinensis sive Sinensis
Tropicus Cancri
Tropicus Capricorni
Antarcticus
Septemtrio
Meridies

ptemtrione Frisiam: ab occasu mare Germanicum, & insulas Zelandicas: à meridie Brabantiam. α Dordracum urbs pervetusta, Hollandiæ olim caput, Merva incumbit, quod flumen ex Rheno, Mosa, & Linga urbem præterfluentibus, nascitur. Anno 1521. Vahalis simul & Mosa, exæstuante in eos Oceano, ex agro inter hanc urbem & Brabantiam interjecto effecerunt immensum illum aquarum gurgitem, absorptis violenter 72 egregiis pagis, & in iis plus centum hominum millibus, qui cum omnibus suis fortunis miserando illo diluvio perierunt. Et tum urbs illa à continente fuit avulsa ac instar insulæ destituta, nunc incolarum industria non exiguum agrum undis ereptum mœnibus suis rursus conjunxit, propriâ ferè harum gentium arte. Est verò pulchra, dives, potens, amplis & elegantibus ædificiis ornata, & celebris Synodo, quam Reformati anno hujus seculi 19 ibidem celebrarunt. Dordraco oriundus fuit Paulus Merula, & Janus Rutgersius. β Amstelodamum nomen sortitum est ab Amstela fluvio, & voce Teutonica Damm/ quod significat aggerem. Fuit olim vicus à piscatoribus inhabitatus; sed à trecentis abhinc annis in tantam excrevit urbem. Anno 1601 ædes plus quam sexcentæ privatorum opibus à fundamentis fuerunt exstructæ. Bursa, die Boerse/ Templum australe, die Süder Kirche/ & curia Stadt Huys splendida sunt ædificia, quæ nulli in Europa splendore & magnificentia facilè cedant. Sunt ibi quoque rigidioris disciplinæ ergastula das Zuchthauß/ in quo mares; & alterum, das Spinnhauß/ in quo fœminæ labore excercentur. Tota urbs palis prælongis & crassis superstructa; unde arguté quidam, si, inquit, videri posset heic fundus, numquam quisquam amœniorem vidisset sylvam. Civium incredibilis ibi est frequentia, & ferè major quotidiè advenarum concursus. Non enim unius provinciæ, sed totius Orbis emporium est; de Amstelodamo, quod Salustius olim de Carthagine, silere melius puto, quam pauca dicere. γ Lugdunum à Romanis olim putatur conditum, fuitq; Prætoris Romani perpetua sedes. Cœlum habet temperatius, quàm cæteræ Hollandiæ partes. Diuturnam superiori seculo Hispanorum forti ac constanti animo sustinuit obsidionem; Inde Academiâ, præeunte Guilhelmo Arausino Principe; ornata est. Lugdunensis erat perfidus ille impostor & anabaptista, Johannes Buchold, sartor, vulgò Johann à Leida dictus; qui mirâ quadam malitia & inauditis commentis se regem fecit Monasterii, anno 1534; sed tamen urbe captâ atroci supplicio demum affectus. Edidit verò Leida complures viros eruditione præstantes, Johannem Gerbrandum, Nicolaum Leonticum, Janum Dousam &c. δ Delphi seu Delfium ab alveo seu fossa & aquæ ductu ex Mosa in urbem perducto nomen habet. Fossam enim vulgò appellant Delf. Anno 1536 fortuito incendio major ipsius pars conflagravit, sed ex ruinis surrexit pulchrior. Ciconiæ tum visæ sunt magno conatu anniti, si qua pullos flammis possent eripere; & quum ob pondus corporum nequirent, expansis alis sobolem suam obtexerunt; Quædam etiam pertinaciter pullis adhærentes eodem incendio haustæ sunt. Multi enim in domorum culminibus avium istarum conspiciuntur nidi; quod ad illarum pastionem urbs loco opportunissimo sita est. Guicciardinus. ε Roterodamum propinquum Mosæ est & ad Roteræ fl. unde nomen desumit, fauces. Varias olim cala-

Dordracum. Amsterodamum. Lugdunum. Delfium. Roterodamum.

calamitates expertum in amplissimam excrevit urbem, idq; eo potissimum tempore, quo ab Hispanis desertum fuit: Et superioribus quoque annis magna accessio facta est. Heic bona coquitur cerevisia, quæ istis in terris magnopere expetitur. Haud procul summo templo est statua ænea Erasmo à senatu posita. ζ Roterrodamo tribus leucis distat Haga, non pulcherrimus modò, sed ditissimus quoq;, & fortassis etiam maximus universæ Europæ pagus: Auransius Princeps ibi pulcherrimum habet palatium. Semileucæ fere ab Haga situs est pagus Lausduna, ubi cœnobium, in quo Margaritæ Comitis monumentum cum inscriptione, ex qua cognoscitur, Margaritam illam anno ætatis suæ XLII, ipso die parasceves horâ nonâ ante meridiem, anno salutis 1276 peperisse infantes vivos promiscui sexus numero trecentos, sexaginta quatuor: Qui, quum sacramentum baptismi accepissent, cum matre expirarint. Singuli infantes narrantur fuisse pulli duntaxat gallinacei magnitudine. η Harlemum ad Sparam fl. Amsterodamo tribus distat leucis. Albani ducis crudelitatem experta hæc urbs, incendio etiã deformata; sed pulchrior surrexit, & incolarum numero adeo aucta est, ut superioribus annis hic supra XXV millia hominum fuerint numerata eorum, qui sexagenariis minores, & pubertatis annos egressi varias artes mechanicas & mercaturam exercebant. Artis Typographicæ inventionẽ urbi huic adscribit Hadrianus Junius. Anno Christi 1403 mulier quædam marina, sive Siren dicenda est, à piscatoribus capta Harlemi plures annos vixit. Vestita & assuefacta paulatim esui panis, lactis, & aliorum id genus ciborum; etiam nere & reliquum opus domesticum exsequi didicit; crucis insuper signo honorem & reverentiam exhibens, aliosq; usurpans ritus, quos à domina docebatur, sed semper muta mansit. Guicciardinus. θ Gouda ad Isalam Leida distat quatuor leucis majoribus, oppidum lautum & prævalidum est: Hic conceptus & utero gestatus est Erasmus. ι Gertrudis mons ad Mervam fl. clupearum piscatione celebre oppidum est. κ Alcmaria Harlemo quinque leucis distat; egregie munita; unde Hispanus fortiter repulsus est: Lacubus erat circumcincta, qui siccati circumducto valido aggere in arva & pascua sunt conversi. Heic magna caseibutyriq; paratur copia. Petrus Forestus Medicus fuit Alcmarianus. λ Edamum ad Idam seu Edam fl. & lacum hodie exhaustum, qui in arva & pascua conversus est; Plurimæ ibidem ædificari solent magnitudine simul & specie commendabiles naves. Lautissimus quoque in territorio circumjecto premitur caseus, idq; tam incredibili copia, & cum tanto civium quæstu, ut universum oppidulum inde locupletetur. μ Horna duabus ab Edamo leucis ad eundem sinum seu lacum Flevi sita à portu tortuoso videtur dicta; oppidum peramœnum, dives & satis amplum, tutum habet portum. Gaudet mercatu anniversario præter hebdomadarios; quibus ibi tanta copia casei butyriq; advehitur, ut solus, qui spectaverit, credere possit. In urbe illa natus est Hadrianus Junius, professione Medicus, & in omnibus liberalibus scientiis versatissimus, poëta eximius, & Philosophus celebris. ν Enchusa abest Hornâ tribus leucis, ad eam maris Australis (vulgò Zuyder Zee,) partem, quæ Frisiam aspicit: Oppidum lautum ac munitissimum, portu prorsus mirabili. Ædificantur ibi quoque naves plurimæ. Habet urbs illa peritissimos naucleros, & industrios valde navales socios.

Haga. Lausduna. Harlemum. Gouda. Gertrudis mons. Alcmaria. Edam. Horna. Enchusa.

ξ Briela

ξ Briela, *in insula Vorna jacet, quâ Mosæ fluminis alveum Rhenus Oceano affundit. Oppidum hodie valde munitum istud est, quod omnium primo, de improviso & præter omnem Ducis Albani spem, ductu Comitis Marchiæ, calendis ipsis Aprilibus anni* 1572. *occuparunt extorres Belgæ. Desciverunt paulo post Flisinga, Enchusa, & alia quædam oppida, non sine ingenti rerum & status mutatione. Superioribus annis urbs illa Elisabethæ Angliæ Reginæ ab Ordinibus pignoris loco tradita, & per annos multos præsidiis Anglicis insessa; Sub regno Jacobi I. Angliæ Regis redemta & restituta fuit, præsidiumque Anglorum deductum. Nunc Fœderatorum milite custoditur.* ο Geerflietum *in eadem cum Briela est insula, oppidum mediocre. Ager ejus quàm optimus, & cum tritici mire speciosi, tum & aliarum egregiæ bonitatis segetum fertilissimus est. Briela duarum leucarum intervallo abjuncta est* Gœrea, *vulgò* Gœree *insula cum oppidulo cognomine. Olim commerciis & navigationibus floruit. Nunc portu hinc obstructo, inde infestum habens Oceanum, multum de pristino splendore amisit.* π Texel seu Tessalia, insula copiosa & omnibus rebus affluens, contra maris impetus partim collibus arenosis, partim aggere communitur. Ager magnam partem est pascuus, in quo multi oberrant pecudum greges. Amplissimum & pulcrum ibi est municipium nullis clausum mœnibus, quod eodem cum oppidis jure & Magistratibus gaudet. ρ Flevolandia, *Hollandis* het Vlieland, *à Flevo nomen sortita est, quam mytuli, vel si mavis musculi illi marini, Belgis* Mosselen *dicti, vel inprimis commendant. Cateræ ad Hollandiam insulæ pertinentes sunt* Schellingia, *quinq; pagis habitata, armento dives;* Wieringia *ab alga marina dicta putatur, cujus ibi tanta est copia, ut ea aggeres sartos tectos conservent. In sinu, qui mare Australe,* (Zuyder Zee) *sunt* Urck & Ens. *Ad ostium Mosæ* Voorna, Gœrea, Over Flachee, *in qua oppidum* Somerdick. σ Egmonda *Oceano ab occasu propinqua est, & ab Alcmaria sesquileuca, à Beververvico duabus leucis distat. Pulcher profectò & concinnus admodum pagus, insignem habet arcem.* τ Brederodiorum *antiquissima gens cognomen habet à* Brederoda *arce, quæ medio ferè inter Harlemum & Bevervicum itinere jacet.* υ Viana *posita est ad lævam Leccæ ripam, & Schoonhoviâ duabus tantum leucis abest.*]

Briela. Geerfletū. Gœree. Texel. Flevolandia. Vlieland. Scelling. insf. VVieringe insf. Urck insf. Ens insf. Voorna insf. Gœreæ insf. Over Flachee. Somerdick. Egmonda. Brederoda. Viana.

X. *Trajectensis* sive *Ultrajectensis* provincia, nomen accepit capite suo α *Trajecto*, sive *Ultrajecto*, vulgò *Utrecht*, vel *Utert*. Urbs est ampla atque magnifica, Episoporum quondam Frisiorum sedes. Est & β *Amersfort*, haud spernendum oppidum.

x Trajectensis provincia.

[Provincia Ultrajectina, *etsi cum Hollandia conjunctissima, peculiaris tamen & distincta ditio est. Ea præter metropolin* Ultrajectum, *quatuor oppida complectitur,* Durostadium, Rhenam, Amersfordiam, & Montfortium. *Cingitur provincia illa à septemtrione, occasu & meridie penè omni ex parte Hollandiæ finibus, ab ortu terminatur Ducatu Geldriæ.* α Trajectum *situm est ad veterem Rheni alveum, cujus aquæ in Leccam sunt derivatæ. Illud notatu dignum, eo loco positam esse hanc urbem: unde unius diei itinere, pedibus pervenire*

Trajectum.

queas, ad quodcunque libuerit è quinquaginta oppidis, Ultrajectum circumstantibus. Potest quis manè urbe hac egressus ad quodvis è sex & viginti oppidis etiam lento gradu inambulans accedere, genio inibi indulgere, & vespere domi rursus ad cœnam adesse. Habebat Ultrajectum *munitissimam arcem à Carolo V. exstructam, quam oppidani anno* 1577. *dejecerunt. Est verò ipsa urbs ampla, concinnis & elegantibus ædibus exornata, Episcopatu olim nobilis. Ultrajectinus fuit* Hadrianus VI. *Pontifex Romanus, ex Germanorum gente postremus. Hic Papa factus nomen suum in baptismo acceptum mutare noluit.* β Amersfordia *à trajectu* Emæ fl. *quod vulgo de* Eem, *nomen sortita, ab Ordinibus nostro seculo egregiè muniri cœpit, variaq; opera exterius adjecta.* Durostadium, *olim* Batavodurum, *situm est ad illum Rheni alveum, quem Leccam vulgariter appellant. Vetustissimum est oppidum, cujus mentionem facit* Corn. Tacitus. *A Normannis olim fuit excisum. Præsules Ultrajectini ibi ferè sedem habere solebant ob amœnitatem & commoditatem, quam vitæ humanæ præstat.* Rhena *ad Leccam posita egregiè munita est: Inde Trajectum petentibus vasti occurrunt campi, & prædivite vena cespitis ustibilis.* Montfortium *ad Isalam positum, paucis abhinc annis incendio miserè deformatum est.*]

Amersfordia. Durostadiũ seu Batavodurum. Rhena. Montfortium.

XI. *Geldriæ Ducatus* in duas hodiè secatur parteis, quarum altera Hispanici, altera confœderati juris est. *Hispanicæ Geldriæ* caput est α *Ruremunda*, sedes Episcopalis & conventus juridicus; dein β *Gelder* quæ nomen Ducatui dedit: post eam γ *Venloo*, *Gelria Confœderata* in tres dividitur potissimum portiones: quarum *Velavia*, vulgò *de Veluvve*, urbes habet δ *Arenacum*, vulgò *Arnhem*, caput in hac parte, ac sedes olim Ducum, nunc conventus Juridicus totius provinciæ. Post hanc sunt ε *Hardervvicum*, & ζ *Elburgum*. *Betavia* altera pars hodiè *de Betuvve*, veteris *Bataviæ* nomen fert: In hac sunt Comitatus η *Buren*, & θ *Culenburg*, eodemq; pertinent duæ munitissimæ urbes *Bommel*, & κ *Noviomagus*, vulgò *Nimmegen*, & *Nieumegen*. *Tertia* pars antiquæ Gelriæ est *Comitatus Zutphaniensis*, quæ unam in XVII conficit per se provinciam: nomen habet à capite suo λ *Zutphen*: Sunt præterea nobilia munimenta, μ *Grolle*, ν *Bredeford*, *Lochem*.

XI Geldria. Ruremunda. Venloo. Velavia. Arenacum. Betavia. Buren. Culenburg. Noviomagus. XV Zutphania Zutphen.

[Geldria *à septemtrione habet Frisiam: ad occasum est Sinus Australis, vulgò* Zuyder Zee, *Hollandia & Ultrajectina ditio: à meridie partim Mosa est qui eam à Brabantia distinguit; partim Juliacensium finibus clauditur: ab ortu Rhenus est, & Cliviæ Ducatus.* α Ruræmunda *ad Ostium Ruræ fluminis, quod ad ipsam urbem aquas suas in Mosam exonerat; unde nomen id obtinuit. Ostium enim, sive* Os, *Teutonibus dicitur* Mond. *Distat urbs hæc à Venlona itinere trium leucarum: estq; & civibus frequens, & opulenta, situ & munitione valida. Ædificiis erat concinna, sed anno* 1665. *incendio miserè deformata est*

Geldriæ fines. Ruræmunda.

Len

Leucæ unius intervallo Ruræmunda distat Kessélia; *olim* Castellum Menapiorum, *quod nomen & situs indicant.* β Geldra *est oppidum mediocre*, satis *tamen munitum.* γ Venlona *ad dextram Mosæ ripam sita est. Inter Venlonam & Bercam* fossa S. Mariæ *sive* Engeniana *duci cœpta est anno* 1626, XXIV. *stationibus munita ab Hispanis, spe Rheni aquas in Mosam deducendi, sed irrito conatu. In Hispanica ditione præterea sunt* Stralen *arx munitissima*, Wachtendonck *ad fl. Niers*, Montfort, Hoorne, Moers, Crevelt. δ Arenacum, *oppidum antiquum, & elegans dextra Rheni ripæ impositum, à fossa Drusiana abest mille passus.* ε Hardervvicum *ad sinum Australem*, (Zuyder Zee) *commodum habet portum. An.* 1503. *incendio ferè totum vix trium horarum spatio periit, quinq; aut sex domibus exceptis; sed brevi restauratum est.* ζ Elburgum *oppidulum non inelegans ad eundem jacet sinum. In* Velavia *quoque sunt* Wagening & Hattem. η Buren *Comitatus sui juris ditio est, Geldriæ contermina, neq; ejus territorio includitur. Oppidum jacet haud procul Linga flumine ad torrentem exiguum.* θ Culenburgum *lævæ Leccæ ripæ appositum, Bura leucæ itinere abest. Oppidum satis elegans est cum arce munitissima: Suo hodie regitur Comite.* ι Bommelia *ad sinistram Vahalis, ripam est, Bura duabus leucis abjuncta, insulæ, quæ vulgo* Bommelervvert, *caput, oppidum pulchrum & validum.* κ Noviomagus *olim Imperii urbs ad Vahalem sita, unde ad Arnhemum fossa utriusq; civitatis sumtibus est deducta. Complura monumenta antiqua Romanorum, itemq; nummi, ibidem sunt reperti. Est locus urbi penè contiguus, qui vulgò* den Roomschen Voet, *id est*, pes Romanus *appellatur.* λ Zutphaniam *Berkela amnis interfluit, qui extra urbem Isalæ miscetur. Lauta admodum, Teutoburgo sesqui leucæ, Arnhemio quatuor, Noviomago sex plus minus leucarum itinere distat. Mauritius Auransiæ Princeps eam anno* 1591 *intra quintum diem in suam redegit potestatem, & adeo muniit, ut in validissimis Belgicæ fœderatæ hodie habeatur urbibus.* μ Grolla *ad Slingam fl. posita, egregie munita Hispanis erepta est.* ν Bredefortia *in palustri loco sita est.* ξ Lochem *ad Berkelam fl. jacet. Ad hanc Geldriæ partem etiam pertinent* Tiel *ad Mosæ Vahalisq; confluentes.* Schenkenschantz *fortalitium munitissimum, à conditore suo* Schenckio, *ita dictum, in insula* Grauenvvert, *inter Rhenum ejusq; alveum, Vahalim, positum:* BattenBourg, Munitio S. Andreæ sive Fort S. Andres, *auspiciis Andreæ Austrij Cardinalis excitata; cui in vicina insula* Voorn *Mauritius Princeps aliam opposuit arcem, à suo nomine appellatam.*]

Kesselia. Geldra. Venloo. Stralen. VVachtendonck. Montfort. Hoorne. Moers. Crevelt. Arenacum. Hardervvik. Elburgum. VVagening. Hattem. Büren. Culenburgum. Bommel. Noviomagus. Zutphen. Grolla. Bredefort. Lochem. Tiel. Schenckenschantz. Battenbourg. Fort S. Andres.

XII. *Transisalania* nomen habet à situ trans Isalam flumen. Dividitur in tres parteis, *Salandt, Tvvente & Drente.* Tota provincia celebratur tribus quondam liberis civitatibus, α *Deventer*, β *Campen*, γ *Svvolle*, nunc etiam eodem nomine gloriantibus. Sunt præterea duo insignia munimenta, δ *Steenvvyck*, & ε *Cœverden*; quorum illud satis egregium oppidum.

XII Transisalania. Deventer. Campen. Swolla. Steenwick.

[Transisalani, *à situ trans Isalam dicta, fines habet ab ortu VVestphaliam: à septemtrione*

Trans-Isalana.

Daventria. Campi. Swolla. Steenwicka. Coevorden. Vollenhoven. Geelmüdē. Hasselt. Meppel. Assen. Oetmarsem. Oldenzeel. Almeloo. Ryssen.

trione Frisiam & Groningense Dominium: ab occasu fretum australe, die Zuyder See: *à meridie, Geldriam.* α Daventria *ad dextram Isalæ ripam Swolla 4. leucis abest, ut natura, ita Mauritii Principis consilio munitissima reddita est. Proditione VVilhelmi Stanlei in Hispanorum venerat potestatem; anno* 1587: *sed à Mauritio Principe recuperata est anno* 1591. β Campi *ad lævam Isalæ ripam, adeoque ad ipsas fauces sunt positi, quinque circiter à Daventria leucis: urbs mole & momento magna ac concinna. Mercatura olim erat florentior; sed hodie ostium fluminis limo impeditum onerarias naves non capit: Campis prægrandi leuca distat.* γ Swolla, *ad torrentem ignobilem, qui aquas suas in* Vidrum, *qui vulgò* Vecht, *exonerat, haud procul ab Isala sita, unde vallum perductum & tria posita sunt castra: Urbs munitissima est.* δ Steenvicum *oppidum exiguum, sed ex quo à Mauritio Principe captum valide munitum, assidet Blocsilæ amni, Meppela leucæ spatio dissitum.* ε Covordia *quinque leucis Swolla distans arcem habet munitissimam magni momenti; quum aditum in utramque Frisiam intercludat. In provincia illa etiam sunt* Vollenhoven, *ad sinum australem, qui vulgò* Zuyder Zee, *oppidum lautum cum arce diruta:* Geelmüden *ad Vidri ostium arcem habet munitissimam; inde haud procul* Hasselt *ad eundem jacet fluvium, oppidum opulentum:* Meppel *sine mœnibus, unde bituminosus cespes in Hollandiam devehitur:* Assen *cœnobium;* Oetmarsen, Oldenzeel, Almeloo, Ryssen.]

XIII. Frisia Occidentalis dominium. Leovardium. Frisiæ limites & divisio. Leowardium. Doccumū. Harlinga. Sneca. Bolswerda. VVorcum. Staverna. Hindelopa. Illsta. Septem Saltus. Kinderus fl. Amelandia ins. Sciermonicoga ins. XIV Groninga Domin.

XIII. *Frisia*, quæ *Occidentalis* cognominatur, vulgò *VVest-Frieslandt*, caput habet *Leovardium*, *Lieuwvarden*, urbem splendidam, ac magnificam, ubi conventus Juridicus totius provinciæ, præfectorumque sedes. Sequuntur *Harlingen*, celebris portus *à Franiker*, *Sneek*.

[Frisia *hæc concluditur intra Oceanum, Flevum lacum, Groningense dominium, & Trans-Isalanam. Dividitur in* Ostergoam, Westergoam, & septem saltus, Sevenwolden. *In* Ostergoa *sunt* Leovardium & Doccumum, *Gemmæ Frisii patria; ubi asservatur manuscriptus Evangeliorum codex, quo usus traditur S. Bonifacius. In* Westergoa *est* Harlinga *in litore posita, emporium nobile & frequens, Franckera tantum leucâ distans. Quòd adjacentes agri apertis aquarum claustris inundari possunt, expugnatu difficilis est. In eadem VVestergoa sunt,* Sneca *oppidum antiquum* Joachimi Hopperi *JCti patria:* Bolswerda *portu gaudens satis commodo:* Worcum *ad mare portum habens:* Staverna *olim nobilis, cujus portus arenis nunc obstructus est:* Hindelopa *mœnibus carens, objectis aggeribus ægre servatur; à piscatoribus incolitur:* Ilsta *fossâ tantum munita &* Slota. Septem Saltus, Sevenwolden *nullas habent urbes; at pagos* 77, *& cœnobium unum. Solum ibi sterilius est; rigatur Kindero fl. Incolæ sunt bellicosi. Frisiæ objacent insulæ duæ,* Amelandia, *tribus habitata vicis, &* Sciermonicoga.]

XIV. α *Groninga* urbs est satis ampla ac celebris, quæ nomen provin-

provinciæ dedit. β *Delfziel*, locus versus Germaniam munitissimus.

[Groningense Dominium *in actis publicis appellatur* Omlandia. *Habet ab occidente Frisiam; ad septemtrionem vadosa stuaria* de Watten, *& mare; ad orientem est Amisia fl. & Frisia Orientalis, itemq́; Dullartus sinus, à fluctuum rabie sic vocatus: ad meridiem jungitur Trans Isalaniæ.* α Groninga *ad Ahæ & Hunesi confluentes est* Rudolphi Agricolæ *patria.* Hunesus fl. *supra urbem vulgò vocatur* Schutendiep, *infra urbem* Reitdiep. Omlandiæ *partes sunt* Hunsingo, Fivelingo, Westquartier, Oldampt, & Westervvold. *Hæc pars paludibus plena multis arcibus, & propugnaculis est munita.* β Delfziel *in Fivelingonia perinsignis pagus est, pari trium leucarum spatio à Groninga simul & Emda semotus, ubi & propugnaculum sæpius olim instauratum ac dirutum: hodie tamen illud superest. In eadem Fivelingonia est* Damma, *oppidum olim satis lautum, sed à Cæsarianis expugnatum mœnibus fuit spoliatum.*]

Groningæ lis Dominii limites. Dullartus sinus. Groninga. Omlandiæ partes. Delfziela. Damma.

XV. Academiæ sunt, Hispanicæ ditionis, *Lovanium* ac *Duacum*: Confœderararum provinciarum, *Lugdunum Batavorum, Franicera, ac nuper erecta Groninga.*

Academiæ Belgicæ.

[*Cæterum* Belgica Fœderata *plura alia per terrarum Orbem tenet loca; suntq́; in Brabantia Sylva Ducis* S. Hertogenbosch *Berga ad Zomam*, Bergen op Zoom; Breda, *cum aliquot locis aliis: In Flandria*, Slusa, *& alia nonnulla in eo tractu urbes*; Hulstum *cum universa Vasia. In agro Leodicensi Trajectum ad Mosam*, Maestrich. *In Coloniensi agro*, Reinberga & Orsoy. *In Frisia Orientali* Roovort. *In Ducatu Clivensi, Vesalia*, Wesel; Emmerich; Gennes *&c. In Limburgico, omnia fere tenent loca. In Africa iisdem Belgis parent* Arguin, *& alia loca in Nigritis: itemq́;* caput viride, S. George de Mina, Cormantin, Tocquerati, *aliaque loca maritima in Guinea aurea, ex qua Portugallos ejecerunt. In Insula S. Thomæ*, Pavoasan. *In Regno Congo*, Loanda, *insula & urbs. In promontorio Bonæ Spei*, propugnaculum. *In India, magnam Oræ Coromandelis & Malabariæ partem, multaq́; munita posſident oppida. In Chersonesô aurea habent* Malaccam: *In insula Ceylano, munitum oppidum* Columbo *dictum, cum propugnaculo ad* P. de Gallo. Moluccas insulas *fere omnes tenent, aliasq́; in his oris. In Java insula, munitissimum tenent oppidum* Bataviam. *Ex* Formosa *insula à Sinensibus nuper sunt pulsi. Brasiliam recuperarunt Portugalli.* In America septemtrionali Belgis extorserunt Angli novum Belgium cum novo Amstelodamo. *Habentur* Belgæ *simpliciores & minime mali; quos si semel in fraudem induxeris, inimicos experieris. Philoxeni omnes, omnes amant munditiem, quæ in cunctis eorum rebus singularis est. Pecuniæ avidi, mercaturæ diligenter incumbunt. Desides ferre non possunt, eosque per vim ad laborem adigunt. Religionis sunt amantissimi, ad quam tamen nolunt* com-

Fœderatæ Belgicæ ditiones & urbes reliquæ.

Belgarum mores.

compelli. Principibus suis orantibus omnia concedant, exigentibus omnia negant, & amore potius quam imperio regi volunt.]

CAP. XX.

De Britannicis Insulis.

I.

Albion: Ibernia.

Britannia.

GAllico littori ac Rheni ostiis adjacent *Insulæ* innumeræ, *Britannicæ* in universum appellatæ: quarum duæ magnitudine nobiliores, *Albion* atque *Ibernia* dictæ sunt: At quæ *Albion* antè, ab albis ad littus petris, Latinis hominibus vocitata fuit, propter excellentiam posteà *Britanniæ* nomen sola obtinuit, cum reliquæ suis sibi nominibus appellarentur.

II. Hæc omnium, quæ Europæ adjacent, quasque Romana notitia complexa est, maxima, nomen *Orbis alterius* mereri amplitudine suâ veteribus visa est: clara Græcis, clara Latinis monumentis. Duo Regna, *Angliam* atque *Scotiam* continet.

Britannia unde dicta?

Britannia Græce Βρετάννια *nomen à Britannis incolis quin sumserit, nemò dubitat: Unde vero hoc incolæ gerant, parum nostro Auctori constitit. Constat id aliis, Anglis maxime nonnullis, qui vel à Britone, rege non admodum certo, vel ex voce & lingua Cambrica* brith *origines illas arcessunt; quasi pictos vel picturatos dixeris,* incertum ob decorem, an quid aliud, vitro corpora infectos, *ita Pomponius Mela loquitur Lib. III. c. 6. i. e. vitreo colore. Bochartus ad linguam Punicam, & confecta eò Pœnorum itinera recurrit, ut dicatur* Βρεταννικὴ ברת אנך Beret anac *i. e.* terra stanni plumbique, *cujus copia hinc exportari poterat. Huc multas veterum auctoritates refert, ipsumq; Cassiteridum* κασσιτερίδων *appellationem quam Græci ἐκ τοῦ κασσιτέρου i. e. à stanno derivarunt indubie. Imo huc revocat eandem ad linguam Hiberniæ nomen quod veteribus Juverna,* Βερνία, Ἰουβερνία *effertur: Hocq; nihil esse aliud, quam* עבר נאה Iber neah *i. e.* ultima habitatio, *ultra quam nihil nisi vastum mare in occasu prisci noverant: Sic Gallus ille doctissimus Lib. I. Chan. c. 39 unde duobus Cluverii etymis addetur tertium.*

Cassiterides.

Hibernia.

Cœli solique natura Angliæ.

III. *Anglia* solo est tam ubere ac fœcundo, ut omnia majora nitidiorique forma prognata benigniùs, quàm aliæ terræ, alat; cœlo adeò clementi, uti rorem marinum ac laurum magnâ copiâ producat: Id imbribus ac nebulis crassum asperitatem frigorum

pro

Veteris et Novæ Britanniæ Descriptio.
Oceanus Occidentalis
Hibernia
Oceanus Germanicus
Britannia Minor
Britannia Maior
Mare Hibernicum
Orcades Insulæ
Caledonia
Hebrides Insulæ
Fretum Gallicum
Milliaria Anglica Communia
Milliaria Anglica parva
Milliaria Germanica Communia

Albior
Ibernia

Britan

Britan
unde c

Cassit
des.

Hiber

Coeli
que n
Angli

pro-

rohibet. Asperioris cœli solique est *Scotia*, longiùs in septemtrio- em producta, saxo sterili plurimum ac lacubus horrida, tristis- ue aspectu.

Scotia

[Anglia *lupos non habet; non tàm ex regionis naturâ, quàm nobilium cura & venationibus; seu potius, quod ajunt, quoniam scelerati capite lupi pœnam capitis redimere jussi, insulam ita tandem vacuefactam à noxio isto animali liberarunt. Coturnices tamen segetes sæpè effodiunt & affligunt.* Oves ibidem sunt multæ velleris optimi; sed caro earum minus sapida est.]

IV. Gens olim Britannica inculta, inhospita, immanibus mo- ibus fera vel fœda: nunc Angli omnium delicatissimi perhibentur. *Nomen* genti seu insulæ unde quæsitum, parum constat. Porrigitur nsula *in longum* à Tarvidio seu Orcade promontorio, vulgo nunc *Dunsbyheat*, ad Dubrim portum vulgò *Dover*, milliaria Germanica irciter CL. *Latitudo* maxima patet inter Dubrim ac Bolerium pro- nontorium, vulgò *the Landes end*, mill. Germ. LXX. Ipsa *forma riquetra* in *tres angulos* se cuneat: Quorum *unus septemtriones* prospicit, ullis contra terris, vasto atque aperto mari: *alter Belgas* ac *Rheni stia: tertius Hispaniam. Unum latus in orientem*, Germaniæ (intelli- e veteri, cujus pars Norvegia) obtenditur; *alterum in meridiem*, Galliæ, *tertium in occidentem*, Hiberniæ. Oceano undiquaque allui- ur ab occasu *Hibernico*, ab septemtrionibus *Caledonio*, ab ortu *Germanico*, à meridie *Britannico*; ubi fretum Gallicum inter Dubrim k Bononiam.

Incolarum mores. Nomen Insulæ longitudo & latitude.

Situs.

[*Mulieres in Anglia indulgentibus utuntur maritis, & nihilominus habentur castæ. Viri in bello strenui, pericula ad furorem usq; contemnunt: Si tamen alimenta desunt, nihil illis reperitur mollius. In re nautica promtissimi & expeditissimi,* Tyranni maris *vocantur; quos eà de causa valde formidant Turca. In bellis contra exteros, in Reip. periculo, vexillum explicatur, quod* Standartum *vulgò vocant. Est verò* Standartum *currus, in quo malus erigitur, in cujus summo apparet crux, quæ ex brachiis suis continet vexillum. In universa parentum bona succedit filius primogenitus, qui cæteris suis fratribus ex hæreditate paterna, quantum libet, tribuit. Pupillorum nobilium tutela ad Regem pertinet; sed hic curam istam Aulico committit, qui satis maligne pupillorum bona sæpè administrat. Latrones in viatorum vitam rarò desæviunt spoliis contenti. In servos suos acerbissimi domini audiunt Angli. Parlamenti in Anglia potestas magna est; quippe sine quo Rex ferè nihil, quod alicujus est momenti, decernere potest. De cæteris vid.* Cambdeni Britannia.]

Anglorum mores.

Standartum.

CAP.

CAP. XXI.

Divisio veteris Britânniæ, item de fluviis & oppidis.

I.

Caledonia Major & Minor. Major Britannia.

EAM insulæ partem, quæ nunc *Scotia* est, *Caledoniam* olim appellatam, cùm ex aliis, tùm ex Tacito maximè liquet. At tota postmodum divisa in majorem, & minorem: *Major* ea pars, quæ nunc *Anglia*: *Minor*, quæ *Scotia*.

Britannia multiplex. Scotia & Caledonia.

Britannias numero plurativo Romani efferunt, earumq; prisca divisio sic valuit, ut Ptolemæo alia major, *aliaq;* minor *esset: Major quidem Angliam Scotiamq;, minor Hiberniam complexa, manifestissime declarat, quam noster Auctor inde recesserit. Romanis autem sub Severo Imp. alia fuit* superior sive australis & citerior; *aliaq;* inferior seu borealis & ulterior; *tandem quintuplex,* prima *nempe* secunda, maxima Cæsariensis, Flaviana & Valeria. *Vetus quippe variat multum divisio: Neque constat unde Scotia, num ab rege dubio Scoto dicatur: Caledoniam è Cambrico vocâbulo* Kaled. *i. e. duritie dictam putant, Bochartusq; comprobat; Phœnices etiam suas colonias è Gadibus huc duxisse, iidem auctoritate veterum confirmat: Ita Silures i. e.* braccatos; *Camalodunum i. e.* urbem regiam *Pœnis nominatam statuit.*

Ostidamnii ſ Damnonii Durotriges. Segontiaci. Bibroci. Cantii. Trinobantes. Zœni. Ancalitæ. Atrebatii. Dobuni. Silures. Ordovices Demetæ. Cornavii. Coritani. Parisii. Brigantes. Meatæ.

II. Majoris populi, quorum nomina apud rerum auctores clara sunt Ostidamnii ac α Damnonii; nunc *cornuvval* regio: β Durotriges *Devonschire*: γ Belgæ, *Sommerset*: Segontiaci, *Soutsex* & *Southampton*: Bibroci, *Surrey*: Cantii, quorum regio Cantium, vulgò nunc *Kent*: Trinobantes, *Middelsex*, & *Hardforschire*: Cassii *Cambridge* & *Essex*: Zœni, *Nortfolck* & *Suffolck*: Ancalitæ, *Oxford*, & *Buckingam*; Atrebatii, Berceria: Dobuni, *Glocester*: δ Silures omnium latissimè incolentes, nunc Wallia, vulgò *VVaelles*: Ordovices, *Cardigan*: Demetæ, *Carmathin*: Cornavii, *Cornavvan*. Præterea Coritani, *Lincolnschire*: Parisii, ea pars *Yorckschire*, quæ *Lincolnschire* contermina; Brigantes reliquum *Yorckscire* & *Northumberlandt*, Meatæ, *Cumberlandt*. Horum omnium clarissimi fuêre *Silures* atque *Brigantes*: Hi numerosissimi, illi pugnacissimi.

Damnonium promontoriū:

[*Inde* α Damnonium *promontorium nomen habet: quod vulgò* Cap. de S. Michel & Cap. de S. Justin β Durotrigum *regio aliis habetur* Dorsetschire, *quorum oppidum* Dunium *seu* Dorcestria. γ Belgarum *nomen hodie videtur referre oppidum* Welles. δ Silures *sive* Silyres *Cambdenus statuit in* Wallia *ubi*

ubi nunc Herefort, Radnovia, Brechinia, Monumetia & Glamorgania *Comitatus.*]

III. At in *minori Britannia*, sive *Caledonia*, olim omnia obscu-[ra], ac pleraque veteribus ignota, nihilque *a sylva Caledonia* ac monte [G]*rampio* clarius.

Britannia Minor sive Caledonia.

[*a* Caledonia sylva *olim insignis & vasta agrestes & horridos genuit ursos: Ad eam aliquo modo notitiam suam armis propagasse Romanos prope triginta annorum spatio, Plinius auctor est. Vestigia hodie dicuntur superesse ad* Sterlinium *oppidum, ubi solent comitia celebrari, & dum Scotia suos in regno habebat reges, regii educabantur liberi. De* monte Grampio *dicetur cap.* XXIV.]

Caledonia sylva. Grampius mons. Caledonia sylva. Sterlinium.

IV. *Fluvii* Britanniæ celebriores sunt; *Tamesis*, *a* vulgò *Tams*: [S]abrina, *Savern* & *Humber*, brevissimo cursu at latissimis ostiis (id [æ]stuaria efficiunt) commodum majoribus navibus accessum præ[b]entes.

[*Fluminum Britannicorum facilè celeberrimus est a* Tamesis, *qui in orientem fluens, Oceano Germanico sese infundit, per sinum, cui in adversâ insulæ parte alius oppositus, flumen* Sabrinam *emittit in Hybernicum mare. Ad Tamesin res contra Britannos gessit* C. Julius Cæsar. *Est hic fluvius in primâ parte insulæ, non longe à* promontorio Cantio, *Galliæ in obliquum obverso ad fretum Gallicum sive Morinorum; ad quod Cæsar primâ in Britanniam expeditione appulisse creditur. Nec* Tamesis, *nec* Umber, *& aliquot præterea Angliæ flumina, pluviis abunde cadentibus, nivibusq; liquefactis, augentur.* Giraldus Cambrensis.]

Fluvii Britanniæ. Tamesis. Sabrina. Humber. Tamesis fl. Sabrina fl. Cantium promont.

V. *Urbes* Britanni nullas antiquitus incoluerunt: quum autem [h]ominum esset infinita multitudo, creberrimis ædificiis dispersi ege[ba]nt; *oppida*, ut autor est Cæsar, *vocarunt, quum sylvas impeditas vallo [fo]ssâque munivissent, quo incursionis hostium vitandæ causa convenire consue[v]erant.* Posteà verò, cum Romani eò legiones suas coloniasque [a]vexerunt, cultius jam paucis quibusdam urbibus habitari cœptum [es]t. In his *Camalodunum* fuit Romanorum colonia, nunc *Malden*, op[p]idum maritimum in Essexia; & *Londinium*, nunc *Londen*, copia ne[g]otiatorum & conventu jam tum maxime celebre.

Habitationes veterũ Britannorum. Camalodunum. Londiniũ.

CAP. XXII.

De Incolis Britanniæ.

I.

DE incolis Britanniæ sic Cæsar in Comment. de Bell. Gall. *Britannia*

Britanniæ incolæ.

tannia pars interior ab iis incolitur, quos natos in insula ipsi memoria prod- tum dicunt: Maritima pars ab iis, qui prædæ ac belli inferendi causa ex Belg- transierunt, qui omnes his ferè nominibus civitatum appellantur, quibus or- ex civitatibus eò pervenerunt. Post hunc Tacitus: *Britanniam*, inqui- *qui mortales initio coluerint, indigenæ, an advecti, ut inter barbaros, p- rum compertum: Habitus corporum varii, atq; ex eo argumenta: namqu- Caledoniam habitantium rutilæ comæ, magni artus, Germanicam originem a- severant. Silurum colorati vultus & torti plerumque crines & positus co- tra Hispaniam, Iberos veteres trajecisse easq; sedes occupasse, fidem faciunt- proximi Gallis & similes sunt.* Gallos vicinum solum occupasse cred- tur: Regibus olim, ut nationibus distincti, regebantur.

Britannia-num sero cognita?

Primos è Gallia, Hispania, Germaniaq; huc incolas progressos lingua, mores & habit- aperte significant, traduntq; Græci & Romani historici. Cur itaq; Camdenus Br- tanniam suam sero cognitam *fuisse scribat, non intelligo; quam Eratosthenes- Dicearchus, Polybius, Straboq; coloniis frequentatam memorant. De Roman- concesserim, quibus cuncta Britanniæ loca in dubio relinquebantur, antequam- Claudius patefaceret. Scotia tamen nunquam domari potuit, etsi sæpius tentata- Severo & Constantino Impp. ea non cessit, ne Valentiniano III quidem. cujus numi- ma Scotiam subactam præ se tulit. Nam Scoti muro diruto suis regibus paruerun- E quorum stirpe ortus Jacobus VI Angliam Scotiamq; primus junxit &* magnam constituit Britanniam: *Huic nepos cognominis Jacobus in ea successor factus, Angliam divulsam, ad Gallos triennio abhinc exul abiit.*

Scotia Romanis invicta.

Britannia à Romanis tentata & subacta.

II. Primus omnium Romanorum α *Jul. Cæsar* cum exercitu In- sulam ingressus, quanquam prosperâ pugnâ terruerit incolas, ac li- tore potitus sit, potest videri ostendisse posteris, non tradidisse. At- β *Claudius* Imperator trajectis legionibus gentem perdomuit: paula- timq; in formam provinciæ proxima pars Britanniæ redacta est, do- nec tota tandem in Romanorum potestatem sub *Domitiano* perveni- Quanquam non desunt, qui negent, unquam à Romanis per domi- tam fuisse Caledoniam, id est, Scotiam: pro argumento afferunt, γ *murum* in limitibus majoris minorisq; Britanniæ à Romanis, contr- Pictonum Scotorumque incursiones, exstructum. Verùm hos re- fellunt Dionis Zosimiq; historiæ, in rebus gestis δ & *Severi* & *Con- stantini* Imperatorum.

[α Cæsar *in Britanniam bis cum exercitu trajecit, in deditionem insulanos quosdam- accepit, tributumq; & obsides eis imperavit: Deinde principes Britannorum p- legationes se insinuarunt Augusto Cæsari. Post* β Claudii *auspicia magnas res i- insulâ hâc gessit Julius Agricola.* Hadrianus γ *murum, ab Oceano Germanic-*

ad Hybernicum, per transversam insulam duxit. Antonius Pius *cespiticium murum excitavit.* *Post ʃ* Septimius Severus, *alium item murum, ab occidente in ortum exstruxit: quod* Spartianus in Hadriano Pio, & Severo, *itemque* Aur. Victor in Severo *tradunt.* *Hic murus subinde reparatus duravit usque ad Valentinianum III. Tum enim à Gallione lapide vestitus insertis tubulis aneis. Hodie ab indigenis dicitur* Keepe Wal, *murus custodia, &* Pehitz Val, *Murus Picticus: Britannicè* Mur - Sever.]

Muri inter Angliam & Scotiam.

III. Cæterum, imperarunt *Romani* Britanniæ ad *Theodosii* usque tempora: Tunc verò cum legiones præsidiaque Romana, ad Galliam defendendam accersita, illam inermem relinquerent; *Scoti Pictiq;* ulteriorem insulæ partem, quæ nunc Scotia est, incolentes, ea occasione illecti, citeriorem, id est, *Angliam* armis invaserunt: quorum impetum, quum hi sustinere nequirent, *Anglos* ex Germaniâ atque *Saxones* in auxilium vocarunt; hi postmodum hospitii fide ac jure violatis, Britannos domibus agrisq; pepulerunt. Pulsorum pars Galliæ extremum angulum sedem, ut supra dictum, nomenque tulerunt: pars intra montes, (*VVallia* nunc est) utpote loca contra hostium violentiam satis munita ac tuta, concedentes, ad hanc usq; tempestatem priscam Britannorum gentis linguam conservare creduntur.

Saxones & Angli in Britannia.

[*Saxones isti Britanniam inter se partiti nominarunt* Saxoniam transmarinam *usq; ad* Egberti *tempora, qui sub Carolo M. militarat. Is à Saxonibus occiduis Rex constitutus Cantianos, Northumbros & Saxones orientales sibi subjecit, & sanxit, ut omnis illa regio cùm victrix, tùm victa uno nomine* Engelland Anglia *appellaretur, ipsique incola, Britannico & Saxonico nomine deleto, vocarentur* Angli.]

IV. *Scotia* abhinc à Scotis denominata suos ordine habuit α Reges: *Angliaq;* ab Anglis nomine tracto, seorsim suos. *VVallia*, vulgo Anglis *VVales*, incolis *Cambray*, suis olim principibus, post Anglorum perfidiam, diu recta fuit: Tandem bello victa horum cessit imperio. Inde mos invectus, uti primogenitus Anglorum Regis filius *Princeps VVallia* nuncupetur. β

Scotiæ & Angliæ reges. VValliæ Princeps.

[α Buchananus *à Fergusio I. ad Jacobum VI. numerat CVII. Scotorum Reges; ex quibus LVII morte violenta periisse tradit* Henricus Ranzovius in exempl. quod plerumque fit similitudo status, successus & obitus in parent. & fil. *Post Elisabetha Anglia Regina obitum Jacobus VI Scotia Rex regnum Anglia quoque obtinuit. Scotiamque suam cum Anglia & Hybernia conjunxit; quod contigit anno Christi* 1603. *Ejus filius Carolus I. quum Anno* 1649. *à suis securi esset percus-*

Reges Scotiæ.

sus, Olivier Cromwell Protectoris nomine dominatus usque ad annum 1658. Hujus deinde in dominatu successor Richardus filius per milites imperio exutus, & Carolus II. exul immeritus magno populi sui studio anno 1660. in regnum reductus hu- &c nunc regit. ß Intra VVallium compulsi Britanni fortiter sese tutabantur, ipsosq; Anglos sæpè male multabant; adeo ut Off: Merciorum *Rex objecto vallo, cujus vestigia supersunt, vulgò* Claud - Offa, *id est* Fossa Offæ, *eos à suis prohiberet finibus. Ita illi sub suis mansere Principibus, usque* ad Henricum III. *Angliæ Regem. Tum* Leolino *VVallorum Principe cæso, VVallia subacta & Angliæ attributa est. Inde VValliæ Princeps dictus est* Eduardus primus, *Henrici III filius. Suis tamen usi sunt VValli legibus usq; ad Elisabetham Reginam, à qua, istis abrogatis, Anglicæ illis præscriptæ sunt leges.*]

Eduardus I. VValliæ primus Princeps.

CAP. XXIII.

DE ANGLIA.

I.

Angliæ limites longitudo

CÆterum, ***Anglia*** dividitur ab Scotia ***Tueda*** ac ***Sulveio*** fluminibus. Occupat in longitudinem à ***VVaymouth*** promontorio prope Dorcestriam, ad Barvicum oppidum in finibus Scotiæ, milliaria Germanica LXXX: In latitudinem ab oppido S. Davidis ad oppidum ***Yarmouth*** milliaria circiter LX. At si infimam partem, id est, latus meridionale permetiaris, milliaria erunt circiter LXX.

& latitudo.

Angli.

Anglia nomen ab Anglis, gente Saxonum Holsatica vel Cimbrica invenit. Britanni enim Romanis aut Consularibus viris aut Præsidibus subjecti, ut incursiones Pictorum Scotorumq; perpetuas retunderent, excusso quod ferebant, imperio Anglo-Saxones in auxilium evocarunt. Angli huc navibus provecti terras occupant A. 449 Heptarchia regia constituta, donec A. 800 regnum septuplex uno Ecbertus imperio complectebatur. Deniq; Normanni suis incursionibus infestatam A. 1027 Angliam subjugarunt: Hinc iterum exclusi, postea tamen Sussexiensi prælio majores prævalent: Unde magna linguæ, juris & regni mutatio subsecuta, hujusq; per varios Comitatus (Shires) Ducatusq; divisio. Nuper Anglia novis motibus agitata, cum sibi suæq; libertati ac religioni consuleret, VVilhelmum Arausionensem Principem *è Belgio vocatum, Jacobi regis generum, regem sibi præposuit, belloq; Gallicas machinationes non maritimo tantum sed terrestri Belgico adhuc frangit cohibetq;. De proventu Angliæ, ligno & carbone fossili, lanificio, croco, sicera, thermis, acidulis, emporiis, portubus, Academiis, societate doctorum regia, multisq; artium inventis pauca dicere quid juvat?*

Normanni.

Angliæ status hodiernus.

II. Cæterum, ***Anglia*** divisa fuit medio ævo in duas parteis. ***Cambriam***, quæ eadem nunc ***VVallia***; & ***Loegriam***, reliquam Angliæ partem.

Divisio Angliæ.

artem. Fuerunt ad patrum nostrorum memoriam in eâ Ducatus iquot: verùm his abolitis, LII. Comitatibus, quos incolæ *Schires* ocant, tota distincta est. *Archiepiscopatus* sunt duo: *Cantuariensis* in rbe Cantuaria; vulgò *Canterburii:* & *Eboracensis* in urbe Eboraco, ulgò *Yorke*: His Episcopi subsunt XXIV.

[Cambria *illa Angliæ pars* occidentalis *est, Sabrinâ & Dee vel Devâ fluminibus contenta, dividitur in* Venedotiam, Provisiam, & Dehenbartiam. Venedotia, *eadem* VVallia septemtrionalis, *habet Merionithiam, Arvoniam seu Carnarvan, Denbigajam & Flintiam. In* Provisiâ *sunt Radnoria & Montgomeria. In* Dehenbartia *verò, quæ* Wallia meridionalis, *Glamorgania, Maridunum, Penbrochia, Menevia, Ceretica sive Cartigania, Brekinia, Herefordia, & Monumetha* Wallia borealis, *sterilior est, quæ fere tota montana: quibusdam tamen in locis cespite abraso & combusto redditur fertilis. Incolæ natura loci sese facilè tutantur, quod vallibus multis fracta regio est. Heic montes sæpè adeò vicini sunt, ut ex eorum verticibus pastores colloquantur; nec tamen nisi totâ die ab una crepidine ad alteram perveniant.* Australis Walliæ *pars fertilissima est; canes ejus, pecoris villarumq; custodes, laudantur. Lingua Britannica antiqua in VVallia perhibetur esse reliqua; quam tamen Angli delere moliuntur.*

VVallia.

VVallorũ lingua.

III. Urbium princeps est α Londinium, *London*; caput atque ompendium totius regni, emporiumque inter celeberrima Europæ nequaquam postremum: urbs amplitudine ac duorum templo um immensâ magnitudine maximè conspicua. Hanc magnitu ine incolarumque frequentiâ sequitur β *Eboracum*, inde γ vulgò *ristovv*, Gallicarum mercium nobile emporium; ut δ *Southamton* Hispanicarum. De reliquo ε *Oxonium*, vulgò *Oxford*, & ζ *Can brigia*; vulgò *Cambridge*, illustribus Academiis ornatæ, magnificenssimis collegiorum ædificiis celebrantur. Sunt præterea in primis isendæ arces seu domus regiæ circa Londinium, in lætioribus atue amœnissimis agris dispositæ: quarum nomina *Grinvvich, Richiont, Kingston, Nonsuch,* η *Hamptoncourt,* θ *VVindsor*, & versus Canabrigiam *Tebal* Brevissimus ex Britannia ad continentem trajetus est à *Dubri* ad Caletum, vulgo *Calais*, Galliæ oppidum, mill. Germ. VI. Reliqui portus celebriores sunt, in orientali insulæ latee *Nieucastell*, ι *Hull, Lyn, Yarmouth, Harvvich, Colchester, Sandvvich*; n meridionali latere κ *Pleymouth*; in occidentali latere, *Chester*: unde aves in Hyberniam navigaturæ solvunt.

Urbes, Portus & Academiæ.
Londiniũ.
Eboracum.
Bristolium.
Southampton.
Oxonium.
Cantabrigia.
Dubris.

[α Londinii *est regia* Withal. β Eboracum *ad fl.* Yure *medio fere situ est inter Lon-*

Londinium.
Eboracum.

Londinium & Edenburgum; fertur Constantini M. patria. Mortuus hic Constantius Imperator istius parens. Ab eâ provinciâ filius regis secundogenitus nomen habet. γ Bristolium est ad Sabrinæ fl. ostia à Londino 97 mill. in occasum, inter urbes tertium sibi locum vendicat. δ Southamptonia urbs maritima, in medio ferè illius lateris, quod meridiem spectat, sita è regione insulæ Vectis. ε Oxonium ad Cherveli & Isis seu Usæ confluentes fl. Londinio in occasum 50. mill. distat. Alvredus Saxonum rex dicitur hic Academiam instituisse, anno C. 872. habet collegia XVI. ζ Cantabrigia Londinio abest in boream 45. mill. Collegium hic instituit Barsomus Eliensis Episcopus anno Christi 1274. Scholam publicam antea constituerat ibidem Sigebertus Eastanglorum Rex anno C. 637. Hodiè XIV. habet collegia. Hinc Britannia viros dedit celebres: præter Lanfrancum & Anshelnum Cantuarienses Episcopos, venerabilem Bedam, Alexandrum ab Ales, Nicolaum de Lyra, Guilielmum Occam, Bartholomæum Anglicum, Edoardum Hottonum, Thomam Morum &c. η Arx Hamptoncourt est ad Tamesin splendidissima, à Thoma Volseio Cardinali condita; Palatium planè regium. θ Windsoria ad eundem est fluvium, in quo convenire solent quotannis, in die S. Georgii, Equites Ordinis Garterii, die Ritter des Hosenbandes: ι Hull quum portas clauderet regi suo Carolo I. ab ipso frustra oppugnata est; & hinc cœptum est bellum istud, ipsi regi & regno fatale. κ Pleymouth Francisci Draci patria est. Cæterum Angliam in Cambriam & Lœgriam dividi, suprà dictum est. Cambriæ provinciæ eodem loco memoratæ sunt. Lœgria verò alia est superior, alia inferior. Superior descendit à finibus Scotiæ ad utrumque Angliæ æstuarium the Washes in mari Germanico, & Sabrinæ fluvium in mari Hybernico. Ejus provinciæ sunt 1 Northumbria, in qua Barvvick ad Teisse fl. & Neucastel. 2 Cumberlandia vel Cumbria, in qua Carlile. Inter has duas provincias intercurrit murus suprà dictus, incipit à Carlile, & desinit apud Neucastel. 3 Dunelmensis Episcopatus, in quo Dunelmum. 4 Westmorlandia, in qua Apelby, & Kandale lanificio celebris. 5 Lancastria, in qua Lancaster. 6 Cestria in qua Chester sive VVestchester. 7 Salopia, in qua Schrevvsbury. 8 Eboracum, in qua Yorck. 9 Lincolnia, ubi Lincolne. 10 Notinghamia, in qua Nottingham. 11 Darbia, ubi Darbey. 12 Staffordia, in qua Stafford. 13 Leicestria, in qua Leicester. 14 Rutlandia. 15 Warvicum, ubi VVarvvicke. 16 Wigornia seu Worcestershire, ubi VVorcester. Inferior Lœgria in Oceanum Britannicum procurrit, ejus provinciæ sunt. 1 Nortfolcia. 2. Suffolcia. 3 Essexia, in qua Malden, olim Camolodunum. 4 Midlesexia, in quâ Londinium. 5 Cantium vulgò Kent, in qua Cantuaria seu Canterbury, Archiepiscopi sedes, Dovern &c. 6 Surria. 7 Suthsexia. 8 Southamtonia, in qua Southamton. 9 Dorcestria, in qua Dorchester. 10 Devonia, in qua Excester & Pleymouth. 11 Cornubia seu Cormvvallia, in qua celebris portus Faulmouth. 12 Somersetus, in quo Bristolia, VVelles & Bathe, ab aquarum calidarum scaturigine appellata. 13 Wiltonia, in qua VVilton. 14 Berceria, in qua VVindsore. 15 Glocestria in qua Glocester. 16 Oxonium, in qua Oxford. 17 Buckinghamia, à fagis buchen vel boechen in qua Buckingham. 18. Hertfordia, in qua Hertford.

Margin notes: Southampton. Oxonium. Cantabrigia. Hamptoncourt. VVindsoria. Hull. Pleymouth. Lœgriæ superioris provinciæ. Barvvick. Neucastel. Carlile. Dunelmũ. Apelby. Kandale. Lancaster. Chester. VVestchester. Schrevvsburg. Lincoln. Nottinghã. Darbey. Stafford. Leicester. VVarvvick. Lœgriæ inferioris provinciæ. Malden. Kent Canterbury. Southamton. Dorchester. Eccester. Pleymouth. Faulmouth. Bristol. VVelles. Bathe. VVilton. VVindsor. Glocester. Buckinghã. Herford.

ford. 19 Bedfordia, *in qua Bedford.* 20 Northamptonia, *ubi Northampton & castrum Foteringhay, ubi de Maria Scotiæ regina Jacobi matre, Caroli I avia, supplicium sumptum.* 21 Hundingdonia, *ubi Hundingdon.* 22 Cantabrigia, *ubi Cantabrigia. Atque hæc de Lægria.*]

Bedford. Northampton. Foteringhay. Hungingthon. Cantabrigia.

IV. Insularum Anglico litori appositarum clariores sunt; ab occasu *Mona*, nunc *Man*, incolis quondam validissima; & *Menavia* sive *Menapia*; nunc α *Anglesei* Anglis; Wallis, *Mon*; à meridie est β *Vectis*, nunc *VVigth.*

Insulæ ad Angliam. Mona Menavia. Anglesei. inf. Vectis. Garnesai. Jarsai.

[α Anglesei, *insula VValliæ oræ adjacet apud Bangorium oppidum, adeò continenti vicina, ut quandoq; recedentibus fluctibus absque navigio ad eam perveniatur.* β Vectis *insula est, in quam rex Carolus I. è captivitate elapsus; indeq; abreptus, Londinii capite truncatus est.* Garnesai, *itemque* Jarsai *insulæ, quæ Gallico litori prætenduntur, Anglici juris sunt. In hanc olim damnati relegabantur.*

CAP. XXIV.

DE SCOTIA.

I.

Scotiæ longitudo & latitudo.

S*Cotiæ longitudo* est à meridie in septemtriones, id est, à promontorio, quod accolis *The Mule, of Gallovvay*, qua Hyberniam spectat, ad promontorium *Dunsbyheat*, quod ab Orcadibus Insulis conspicitur, mill. German. LXX: *latitudo* ab occasu in ortum, hoc est, à Novantum promontorio, nunc *Ardermouth head* prope Mu[...]m insulam, ad promontorium Buchananum, vulgò *Buquhannes*, milliaria L. Regio, ut solo, sic incolis bifariam divisa est. Quippe *Grampius Mons*, nunc *Gransbain*, ab occasu in ortum tendens mediam secat.

Grampius mons.

[Mons α Grampius *Scotiam dividit in partem septemtrionalem & meridionalem.* Septemtrionalis Scotiæ *provinciæ sunt.* 1 Strathnavernia, *id est, vallis Naverniæ. In qua aliquot castra versus Orcades.* 2 Cathnesia *seu* Canthnes, *in qua promontorium Duneste & Girnego; Item Catnes & Ackyrgill castella ad mare.* 3 Sutherlandia, *in qua* Dorno & Clyne *oppida maritima. Hic sunt montes candidi marmoris.* 4 Rossia, *in qua Tayn, ad fl. Tayn, Tabart.* 5 Moravia *vulgò* Murray, *ubi Elgin, Spyne, Nessum &c.* 6 Loquhabria, *in qua Kyntail.* 7 Abrenethea, *nunc* Strahdee, *in qua Aberdonium, Academia.* 8 Angusia *in qua Brechin & Dunde.* Meridionalis Scotiæ *provinciæ sunt* 1 Perthia, *in qua Dunchel,*

Scotiæ Septemtrionalis provinciæ.

Meridionalis Scotiæ provinciæ.

ohel. 2 Fita, *ubi Fanum S. Andreæ, Cuprum & Abrenethium.* 3 Strivilingia *in qua Sterlingium, ubi comitia celebrantur, & regii solebant educari liberi; & Doublain.* 4 Cunninchamia, *in qua Yrvven & Ayr.* 5 Clidesdalia, *in qua Glasquo Lanryck & Hamilton.* 6 Gallovidia *in qua promontorium Gallovvay.* 7 Laudonia, *in qua Dunbar & Edenburgum, urbs inter montes, ut Praga in Bohemia, sita; in editiori monte est castrum puellarum, in quo priscorum Scotiæ regum & nobilium filiæ manuariis artibus discendis arctè quondam asservabantur.* 8 Marcia *seu* Marchia, *in qua Bervicum maritimum oppidum, Hovvyn, Kelso &c.* Universa Scotia *frigidior est, frigus tamen vaporibus qui ex paludibus, & æstuariis surgunt, infringitur & debilitatur. Nobile fert hordeum, ex quo cerevisia coquitur, paris cum vino acrimoniæ. Lupos Scotia habet ferocissimos; qui, nisi a canibus generosis reprimerentur, universam regionem redderent vastam. Cervorum tantam ibidem reperiri tradunt multitudinem, ut in una venatione publica* 1000 *&* 1500 *capiantur & jugulentur. Mus major non reperitur in Scotia, ac aliunde importatus moritur. In Sylva Caledonia sunt boves sylvestres candidi, leonum instar jubati. Isti herbam, quam homo tractavit aut calcavit, non attingunt, nec comedunt. Dat Scotia ferrum, plumbum, sulphur, argentum, lazurum, lanam bonæ notæ; itemq; electrum sive succinum. Lacus & fluvius* Nessa *reliquis aquis hic frigore concrescentibus nunquam congelatur. In Lelgovia provincia lacus maximus, vulgò* Lomond, *sine vento sic plerumq; intumescit & agitatur, ut audacissimos terreat piscatores: pisces, qui in eo sunt, carent pinnis: Insulaq; ibidem est, pecori pascendo sufficiens, quæ ventis agitata circumfertur.* Hector Boëthius.]

Soli Scotici natura.

Mores Scotorum.

II. Qui meridionalem partem habitant, cultiores numerosioresque, lingua propemodum ac moribus utuntur Anglicis: Sepremtrionales, hominum genus asperum, ferum ac sylvestre, sermone, habitu, moribusque Hybernicis vivunt.

[*Septentrionales & Montani Scoti sermone utuntur Hibernorum. Carnibus semicoctis, quod iis plus succi inesse putant, delectantur Scoti pariter ac Angli.*]

Edenburgum. Archiepiscopatus. Academiæ.

III. Urbium clarissima est *Edenburgum*, vulgò *Edimbrovv*; regni caput sedesque regia: *Glasco* & *S. Andreas*, Archiepiscopatibus sunt insignes, quibus suppositi Episcopatus XIII. *Academia* illustris est *S. Andreæ*, & *Aberdonium*, vulgò *Aberdon & Aberdain*, haud ita nobilis, at portus celebris.

Reges Scotiæ vetusti.

Scotia portentosas regum antiquorum suæque gentis origines jactat, quas Buchananus Lib. I. 11. *accuratissime refellet, ac jure affirmari posse statuit,* omnes nationes è Gallis, Germania & Hispaniis in hanc Insulam commigrasse. *Hæc sententia quam vero congruat, historici, mores, linguæ, voces, ac instituta plurima contestantur. Nomen Scotiæ Pictis penitus deletis ex A.* 839 *invaluit; prisca regum familia post A.* 1280 *exstincta. Stuartorum progenies A* 1370 *regnum tenuit, hodieque tenet in Maria Jacobi regis exulantis filia, & rege VVilhelmo*

Regum Scoticorum familia.

Arauſ.

Arausf. principe hujus marito. Ultimam regum Scotorum familiam docet inscriptio castri munitissimi Sterlingæ publica, quam Jacobus VI. aliquandiu ibi commoratus regio sacello addidit: J. R. Nobis hæc invicta miserunt centum Sex Proavi A. 1617: *Castrum enim illud durante CVI regum imperio creditur inexpugnabile, quod Monckius bello exorto Parlamentario expugnavit. Non dicam heic de* stupendo ædificio, quod ex lapidibus sine calce junctis *conditum Scoti ostentant; nec de anseribus aut anatibus marinis* (Bernacles) *quos alii è conchis, alii ex ovis avium depositis generari volunt; neq; de lithanthracibus aut carbone fossili, neq; de harengis & immensa horum copia; neq; de salmonibus frequentissimis; neq; de insulis Schetlandicis, vel Hetlandicis, quas Orcades vocant; nec de Hebridibus aut Hebudis (Scot. Western Iles) quarum una Sodora episcopum habet; neq; de Sullingis (the Sorling.) quæ Cassiterides veterum putantur, plus minus 145 stanni, plumbi, animalium, præsertim avium & graminis feraces.*

Memorabilia Scotica.

Schetland.

Sorlings.

IV. Insularum ad Scotiam clarissimæ sunt versus occasum, α *Hebrides* XXX amplius numero: ad septemtrionem β *Orcades*, nunc *the ile of Orknay*, XL amplius numero: longius dissitæ versus septemtrionem, VII *Acmodæ*, nunc *Farre*. Ultima Britannicarum erat *Thule*, nunc *Islandt*: de qua postea suo loco.

Insulæ ad Scotiam.

Hebrides.

Orcades.

Acmodæ.

Thule.

[α Hebrides *in mari Caledonio, etiam* Hebusæ & Æbusæ, *Bedæ* Mevaniæ *dictæ, aliis sunt numero* 44. *præcipuæ* Levissa, Eusta, Skye, Mula, Ila & Jona β *Orcadum, quæ vulgò etiam* Schetland, *caput est* Pomona, *vulgò* Mainland, *in qua Kirkvvall. Nulla in Orcadibus invenitur arbor, neq; solum fert triticum; quum tamen reliquarum frugum ibi magna sit copia. Nec serpentes aut venenata in insulis istis sunt animalcula. Incolæ licet sint bibacissimi, nullus tamen ex iis visus est ebrius, stolidus aut demens.* Hector Boëthius. *Circa insulas illas Hollandi quotannis ingentem halecum copiam piscantur, quæ deinde per universam devehuntur Europam. Ad insulam* Fare, *vulgò* Faire, *volucres passere haud multo majores tanta celeritate per mare decurrunt, ut non videantur pedes aquis tingere. Id quum vident nautæ, mox venturam tempestatem colligunt.* Hoïerus in epist.]

CAP. XXV.

DE HYBERNIA.

I.

Hibernia pro duobus incolarum generibus, quæ fovet, duplex ipsa traditur: una sylvestris, *quæ indigenas crudos agrestesq; alit;* altera polita, *quæ Anglo Hibernos advenas complectitur. Hæc enim colonia Anglorum crebrius ex A. 1172 deducta, simul ac reges Anglici insulam domuerunt: Hanc enim adhuc regni titulo auctam (qui Paulo III Papæ A. 1553 debetur) subditis rebellibus Gallicisq; præsidiis ereptam*

Hibernia duplex.

ptam, VVilhelmus rex hodieq; tenet, Prorege imposito. Nunc igitur Hibernis Pontificiis incolis plerisq; aut cæsis, aut alio dimissis abductisq; horum reliquiæ sylvestrem & montanam occupant: Huc enim A. 1641 dudum rejecti post stragem Protestantium ibi editam, sub Jacobo rege ultimo nimis invaluerunt. Nunc terra ea bello proximo exhausta, castris, portubus, & paucis urbibus coërcetur, nec plane tamen hominum factiosorum vacua. De lignis Hibernicis, *quæ nec vermem nec cariem admittunt, de animalibus venenatis, quibus tota regio caret, de singularibus naturæ donis, & anseribus ex ligno putri ad oram maritimam natis (quos* Macrenses *nominant) de* antro S. Patricii, *hujusq; Purgatorio, quod vocant, Hibernico, & urbibus paucis pauca dicere quid attinebit?*

HActenus de Albione Britannicarum Insularum maxima; item de minoribus Britannicis insulis; at secunda magnitudine est in occasum sita *Hybernia*; *Iverna*, & *Jerna* quibusdam appellata: nomine inibi nato, quum incolæ hodieque *Eryn* vocitent, Angli verò *Yrlandt*. De natura huius insulæ, incolarumque ingenio; etiam nunc verum manet, quod tot retro seculis Pomponius Mela tradidit: ***Adeo luxuriosam herbis, non latis modo, sed etiam dulcibus, ut se exiquâ parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant: Cultores ejus inconditos esse, & omnium virtutum ignaros, magis quàm alias gentes.*** Hæc Mela; Cæterum, cœlo est miti, clementi ac sereno, terra nullum animal venenosum alit, nec patitur. ***Longitudo*** ejus maxima porrigitur mill. Germ. LX. ***Latitudo*** autem mill. German. XXX.

Hyberniæ nomen.

Natura soli.

Incolæ.

Longitudo.

[*Humidior est Hybernia fontibus fere ubique*] *rigua; lini lanæq; ferax. Sermone utuntur Hyberni eodem, quo Scoti montani. Ex quo verò Angli colonias in Hyberniam misere, eorum lingua quoq; eo est delata: unde pleriq; nobiles utramq; callent linguam. Carnibus delectantur Hyberni omnes, cibosq; capiunt miro silentio. Mater filium non nutrit, sed eum committit nutrici aut nutricio, qui pari observantia cum parentibus coluntur. Alumno ægrotante ex dissitis etiam & longinquis insulæ oris accurrit nutricius. Magis se diligunt, qui nulla tenentur cognatione, quam fratres, affines & sanguine juncti. Vestimentis utuntur versicoloribus: flavum tamen colorem plurimi faciunt; unde quibus capilli sunt flavi, comam nutriunt, eaque superbiunt. Matrimonium mature ineunt, & virgines adeò festinantur, ut quandoq; decimo anno nubant. Præter furandi artem fere nullam excolunt* Hyberni. *Domo mane exeuntes furta sua Deo commendant, optantq; incidere in divitem, quem spoliare possint. Quod tamen de exteris intelligendum; nam furta inter suos commissa puniunt. Morituris adsunt præficæ, quæ animam morientis retineant. Postquam exspiravit, tota domus ejulatu & planctu repletur. Ex defuncti bonis plurimum aufert, qui potentior est; & patruus nepotes suos paterna hæreditate sæpe fraudat. Quatuor iis sunt militum genera; Primum est*

Hybernorũ mores.

est equitum: *Secundum* militum ſtatariorum, Geleglaſii *vulgo vocati, qui jurant, ſe pugnam nunquam detrectaturos: Tertium* levis armaturæ, *qui nominantur* Karni: *Quartum est* Curſorum, Deltinos *appellant. Vox militaris iis eſt* Pharo, Pharo.]

II. Qui populi primi eam incoluerint, parum conſtat, niſi quod Celtici cum reliquis Britannis fuerint generis. *Brigantes, Cauci, Manapii*, quos in eâ Ptolemæus memorat, mirum, ni ex Gallia, Britannia, Germaniaque huc trajecerint. Dividitur hodiè in quatuor potiſſimum regiones: α *Langinia*, vulgò *Lenquester*, in orientem ſpectans, ut Angliæ propior, ita cultior. Haud multum abſimilis huic β *Monenia*, vulgò *Mounster*, qua Galliæ in meridiem obtenditur. Aſperiores γ *Connacia*, *Connacht*, & δ *Hultonia*, *Quunster*; hæc in ſeptemtrionem, illa in occaſum, vergentes.

Incolæ

Provinciæ Langinia. Mononia. Connacia. Hultonia.

[*In* α Langinia *ſive* Langenia *eſt Dublinum*; *habet* 10 *Comitatus.* β *In* Mononia *ſeu* Momonia, *ſunt VVatenfort, Corcagia in lacu ſita, & Caſhyl ſeu Caſhylia Archiepiſcopatus & Lymericum oppidum; habet* 7 *comitatus. In Momonia fons eſt, cujus aquis, ſi quis capillos tingit, ſtatim redduntur cani.* Cambdenus. γ Connacia *ſive* Connactia *habet* Letrunun um, Meynum; *& ſex Comitatus.* δ *In* Hultonia *ſive* Ultonia *eſt regni metropolis Armacana, cujus Archiepiſcopus primas fuit Hyberniæ. Quintam his addunt alii partem*, mediam Hyberniam, *in qua ſunt Laberus, ſive Cillair, & Drochæa.*]

Hyberniæ provinciæ.

III. *Comitatus* per totum regnum ſunt XXXIII. Oppidula rectius, quam urbes, Hybernos incolere dixeris. Regni caput eſt *Armagh*: Secunda ab hac *Dublyn*, oppidũ munitiſſimum, ſedes præfecti, quem huc cum titulo Vice regis mittit Rex Angliæ: ſedes item Archiepiſcopi, ut & *Armagh*, & *Caſhyl*. His ſubjecti ſunt Epiſcopi XII. *Arglas* celebris eſt portus; *Academiam* ſuſtinet prædictum Dublinum. Atque hæc breviter de Inſulis Britannicis: nunc tempus eſt in continentem reverti, ac primo loco de Germaniâ.

Comitatus & oppida.

[*Quinam olim Hybernis imperarint, non habemus compertum: Paulò ante tempora Caroli M. Normanni inſula illa perhibentur potiti. His per indigenas ejectis ſucceſſere Oſtmanni, qui in quatuor regna Hyberniam ſunt partiti. Sed* Rothericus Connaciæ Rex *totius inſulæ imperium conſequutus eſt. Verùm* Dermicius *ab illo ejectus Anglorum imploravit auxilium, iisq; viam & aditum ad Hyberniam occupandam aperuit, per ſocerum ſuum Penbrokiæ Comitem in regnum reſtitutus. Poſteà* Henricus II. *in Hyberniam tranſiit, in quem Rothericus & ordines Jus regni contulerunt: ex quo tempore Angliæ Reges dicti ſunt* Domini Hyberniæ *usq; ad* Henricum VIII, *qui in Hybernorum Comitiis* Rex *declaratus eſt, quod* Domini *appellatio ſeditioſis quibusdam diſpliceret. Inde inſula regitur per Proregem, qui antea* Cuſtos & Conſervator Hyberniæ *vocabatur.*]

Hyberni Angliæ Regibus obnoxii.

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

De veteri Germania.

I.

Tacit.

GERMANIAM, quæ nunc terrarum cultu, urbium splendo re, ædificiorumq; magnificentiâ, cum Italia conferri, rel quis verò regionibus præferri possit, *terris informem, ment bus asperam, cultu aspectuque tristem, in universum sylvis horr dam, aut paludibus fœdam, utrisq; inviam,* veteres prodiderunt. In tan tum res mutantur!

Germ. norum nomē.

II. *Nomen Germanorum* unde deductum sit, varium inter auto res est certamen. A Gallis id inventum, & *quinque* primò Germano rum nationibus, *Eburonibus, Condrusis, Segnis, Cæræsis* & *Pæmanis*, Germania in Galliam transgressis, inditum, qui posteà uno itidem fuère nomine *Tungri* dicti; ex Cæsaris, Taciti, Dionis, & aliorum scriptorum monumentis clarum fit rimantibus: Id postmodum Ga lorum Romanorumque usurpatione in universam gentem Trans rhenanam transiit. Ipsa gens suo sibi vocabulo semper appellata fu *Teutisci*, vulgò *die Teutische*, ab ipsius veri æterniq; Dei, rerum omni um conditoris, antiquissimâ pluribusq; gentibus usurpatâ appellatio ne *Theut:* Ab hoc enim illi, & à primo mortalium *Manno*, id est *Ada mo*, è terrâ condito, originem se ducere prædicarunt; ut latiùs infr dicetur.

[*Quinque illi populi Rhenum transgressi, finibus illis, quos occuparunt, Gallos exp lerunt, ab iisq; victis & pulsis dicti sunt Germani, sumto ab re vocabulo.* Guer *enim seu* Gerra *ut olim celtis, ita hodiè Gallis significat* bellum, *& Germanis non nullis pugnam aut tumultum. Hinc quoque natum videtur vocabulum* Gewehr *quod omne genus armorum significat: item* eine Wehre, *id est, Gladius. Ex is igitur vocabulo* Guerra *seu* Gerra *&* Gerraman *factum est* Gerreman *seu* wer man, *id est,* bellator. *Multa enim vocabula hodiè scribuntur per* W, *quæ lim per* Gv *scribebantur. Gens vero ista nil nisi arma & bella tum spirabat: ind tumq; iis hoc nomen à Gallis,* Tacito teste, *ob metum.*]

Germaniæ Limites.

III. Ad *limites Germaniæ* quod attinet, vehementer errant illi qui latiùs nunc quam olim Germaniam patere, ex *Ptolemæi* Geogra phi

hia affirmant; maximè ii, qui duplo majorem faciunt. Secus mi-
i sententia est, qui dimidiò minorem censeo. *Elsatiam*, *Lotharin-
iam*, *Treviros*, *Luceburgenses*, *Brabantios*, *Juliacenses*, *dimidiam partem
elria*, *Hollandia*, *omnem Seelandiam*, ac *Flandriam* hodiè accessisse,
unt: ego accessisse nego, mansisse assevero. Quippe *Plinius* jam
de Germaniæ limitem *ad Scaldim* fluvium protendit: Idemque
mul & *Tacitus* ab usque *Sequanis* omnem Rheni citeriorem ripam
ermanos accoluisse tradit. Apud *Cæsarem* ipsi *Rhemi*, Belgica na-
o, ultrò testati sunt, Belgas plerosque esse ortos à Germanis. Ex
allia quidem uni *Helvetii*, ex Illyrico veteri *Vindelicia* & *Noricum*,
æ inter Alpes Danubiumque sitæ sunt regiones; item *Pannonia
perioris pars*, extra veteris Germaniæ limites nomenque censitæ
erunt. Verùm eis oppono quicquid est terrarum hodiè *Polonia
tra Vistulam* amnem, *qui terminus olim Germania fuit*; item *Bojo-
mum*; quarum regionum sermo apertè genus atque originem in-
larum indicat: *Prussos* etiam atque *Livones*, quia Germanicâ lin-
uâ utuntur, Germaniæ accessisse illi censent, quam antiquitus
enedi, Sarmatica gens, incoluerit: Ego & hos accessisse nuper, ne-
o, mansisse à multis sæculis, ajo. Quippe *Æstios*, qui olim totam
ivoniam ac Prussiam, omnemque ferè dextram ripam Vistulæ
tè patentem occuparunt, disertissimis verbis Germaniæ ascri-
t *Tacitus*. Idem auctor, & *Plinius* regiones hodiè, *Norvagiam*,
ediam ac *Fennos*, & quidquid terrarum Oceano septemtrionali,
oscoviæque confiniis ambitur, Germaniæ attribuunt Quin etiam
ucini alio nomine *Bastarna* dicti, à Vistulæ fontibus olim ad Pon-
m usque Euxinum & Istri ostia extensi, Germani fuerunt, testi-
us iisdem Scriptoribus.

Germania vocabulum recens & nuper additum fatetur Tacitus in libello de German. situ & moribus cap. 2. additq;, ita nationis nomen non gentis evaluisse paulatim, ut omnes primum à victore ob metum, mox à se ipsis invento nomine Germani vocarentur. *Ergo vetus aliud idq; à Celtis inditum videtur; novum hocce primo gentis, postea nationis integra fuit, partim ab hostibus, partim ab ipsis auctoribus domi repertum. Nam Gallico & Germanico tum prisco tum hodierno sermoni* Gver & Gewerr *bellum aut rixam significat;* Mann *virum aut hominem*; Unde Germanos rectè viros pugnaces aut bellicosos dixeris; *à Teutone autem vel Tuiscone rege aut duce* Teutonicos die Teutschen. *Hunc verum æternumq; Deum Auctor dum voluit, & agnitum quidem* na-

Germaniæ nomen novum.

nostris majoribus Patrem, Filium Spiritumq; S. Lib. I. Germ. antiqu. c. 29 tiones attulit infirmas, quæ rem tantam minus conficiunt. Nugantur auten storici, quotquot ex Hebraicis, Græcis, aut Romanis originibus nomen & g Germanicum derivant.

Limites variarint.

Limites porrò Germaniæ prostatu temporum quam variarint, dici brevi vix potest: Alii certe fuerunt veteres, *aliiq; sunt* novi & adhuc hodie *Veteres illi longissime in septemtrionem excurrerant, ut Dania & Svecia c prehenderetur, versus meridiem Danubio concludebantur: Novi ultra Da bium extensi, Rhætiam & Vindeliciam complexi per Alpestria juga patent, mari Balthico arctius circumscribuntur. Nec vetus Germania, in quan Rom. imperio continebatur, iisdem circumscripta terminis erat; ne tum qui cum Francis regibus subesset. Quid quod fines Germaniæ diversos in ipso G manico imperio deprehendas, nunc productos longius, nunc iterum contrab Quam hodieq; per bellum, quod adhuc incumbit, Gallicum præfixi Germania mites mutentur, experientia docet, perq; annos id multos docuit.*

Vetustissimi Germaniæ termini.

IV. *Vetustissimi* igitur *Germaniæ termini* fuêre ab occasu *Rhe* amnis, & Oceanus Germanicus; à septemtrione *Oceanus septem nalis* sive *Hyperboreus*; ab ortu *Granvicus* & *Finnicus sinus*, *mare S vicum*, sive *sinus Codanus*, *Vistula* amnis, & à *fonte ejus linea ad Sar ticos montes ducta*, qui è septemtrione in meridiem ad Danubii que ripam protensi, ubi oppidum nunc Hungariæ *Vacia*; dei meridie ipsum *Danubii flumen*. Posteà verò portiones ei ex Gallia lævam Rheni ripam, & ex Sarmatia ad sinum Codanum & de tram Vistulæ ripam accesserunt, ut dictum est.

Germaniæ longitudo.

V. *Longitudo* ejus summa fuit à Scritofinniæ promontor vulgò *Nortkün*, quod in Oceanum septemtrionalem excurrit, Danubium usque mill. Germ. CCCC. *Latitudo* verò maxima à Rh no nunc juxta Basileam, ad *Amodocam* usque paludem, quæ in co finiis Russiæ, Lituaniæ ac Podoliæ sita est, mill. Germ. CC.

CAP. II.

Divisio Veteris Germaniæ, ac primùm de Vindilis & Ingævonibus.

I.

Divisio Germ. duplex.

Alia fuit divisio veteris Germaniæ pro quinque incolarum generibus, au gentibus; *alia* pro statu imperii Rom. *ad Rhenum longius extensi: Illa*

Plini

Populorum GERMANIÆ inter Rhenum et Albim descriptio ut inter Cæsaris et Trajani Imperia incoluerunt.
Septemtrio
Meridies
SAXONES qui Tacito FOSI
ANGLI
VARINI
CAVIONES
CHAUCI
FRISII
BRUCTERI
CHAMAVI
ANGRIVARII
CHERUSCI
THEURINGI
LANGOBARDI
DULGIBINI
MARSI
USIPII
TENCTERI
UBII
CHATTI qui CHASSI et CATTI
MATTIACI
TREVERI
VANGIONES
MEDIOMATRICI
NEMETES
ALEMANNI
HERMUNDURI
NARISCI
VINDELICIA
RAURACI
Brigantinus lacus
Millia passuum

Populorum GERMANIÆ inter Rhenum et Albim descriptio ut circa J. Cæsaris ævum incoluerūt
LAGNUS SINUS
SAXONES qui Tacito FOSI
VARINI
ANGLI
CAUCHI
THEURINGI
LANGOBARDI
FRISII
BRUCTERI
CHAMAVI
AMSIVARII
ANGRIVARII
CHERUSCI
TUBANTES
DULGIBINI
BATAVIA
MENAPII
SIGAMBRI
CHATTI qui et CHASSI et Cæsari impr oprie dicti
HERMUNDURI
EBURONES
SEGNICONDRUSI
SVEVI
UBII
TREVIRI
BOII
VANGIONES
SEDUSII
NEMETES
MEDIOMATRICI
HARUDES
NARISCI
MARCOMANNI
VINDELICIA
SEQUANI
Brigantinus lacus
Millia passuum
Oriens

Limi[illegible]
riaram

Vetn
mi
Gern
termi

ius, a
fi: Illa
Plin

Plinio Lib. IV. c. 14. petita copiosius apud auctorem exponitur, ut tamen multis gentibus non parum dubii adhuc inhæreat: Hæc vero Germaniam primam sive superiorem, & secundam sive inferiorem continet, utramq; in notitia Imper. Rom. satis expositam. Nostra vero, quam Romani barbaram vocarunt patria libertatis studiosissima, illam divisionem nimium excedit, & longius patet latiusq;. Hinc gentes veteres quas Græci Geographi Romaniq; commemorant, cum posterioribus & hodiernis populis, horumq; sedibus comparare aut conciliare, hoc opus hoc labor est; Unde novi auctores inter sese multum dissident; & à nostro Cluverio hujusq; sensu alii dudum recesserunt, hodieq; recedunt vel ideo, quod inter Græcos Romanosq; non plane conveniat. De singulis Germanorum generibus infra explicabitur: De Chaucis copiosissime in antiqua Germ. Lib. III. c. 46 itemq; ex Conringio & hujus de Helmstadio conjecturis cap. II sub finem additur.

Genera Germanorum *quinq*; à Plinio traduntur, ***Vindili***, ***Ingævones***, *Istævones*, *Herminones*, & *Peucini*, qui & ***Bastarnæ***. ***Vindili***, etiam *Vinili*, & *Vandili*, *Vandali* *Vandalii*, & ***Vanduli*** Romanis Scriptoribus simul & Græcis dicti sunt: Horum nationes fuêre, ***Gothones***, & ***Gotones***, ***Gutones***, ***Gutthones***, ac ***Gythones***, ***Gothi*** & ***Gotthi*** auctoribus dicuntur; nunc Cassubiæ pars ad Vistulæ infimam partem, quæ propriè ***Pomerellia*** nunc dicitur, ubi nobis natale solum. [Car]ini Pomeraniæ pars, in qua oppida ***Stolpe***, ***Colberg***, ***Corlin***, ***Camin***, [Lem]ovii, ea pars Pomeraniæ, in qua ***Stetin***, ***Usedom***, ***VVolgast***, ***Grivvolda***. ***Rugii*** antiquitus, circa ***Rege*** flumen Pomeraniæ, & oppidum ***Regenvvolde***, dein in insulam transgressi, qui etiam nunc ***Rugia***, [vul]gò ***Rügen*** appellatur. ***Varini***, in Meckelburgensi Ducatu, circa flumen & oppidum ***VVarne***, ***Angili*** sive ***Anglii***, reliqua Meckelburgensis agri pars, ad Lubecam usque ***Eudoses***, ***Suardones***, ***Nuithones*** [part]s Meckelburgensis agri. Pomeraniæ Marchiæque proxima, [Cav]iones, pars Marchiæ, Dannebergensi Comitatui proxima. [His] contermini ***Deuringi***, & ***Ruppin***. ***Longobardi***, in Marchia media, vulgò nunc ***Mittelmarch***, inter Albim & Viadrum amneis, circa oppida ***Grabouvv***, ***Brandenborgh***, ***Berlin*** ***Brötzem***. ***Semnones***, in portibus Marchiæ, Misniæ, Lusatiæ, Silesiæ, atque Poloniæ, inter [Alb]im & Wartam amnem in Viadrum defluentem. ***Burgundiones***, [in] partibus Cassubiæ ac Poloniæ, inter Gotones ac Semnones.

Vandalorũ nationes fuêre Gothi.

Carini. Lemovii. Rugii.

Varini. Anglii. Eudoses. Suardones. Nuithones. Caviones. Deuringi. Longobardi. Samnones.

Burgundiones.

[*Vandali fuerunt Germani, quos multi cum Venedis pro unâ habent gente: quum Venedorum gens Slavica sit, quos Germanicè dicimus* die Wenden; *illos verò* die Wandalier].

Vandali & Venedi.

II. α ***Ingævonum populi*** fuêre isti: β ***Chauci***, qui & ***Cauchi***, & ***Cauci***

Ingævonũ populi fuêre Chauci

Cauci, inter Amesiæ Albisque ostia utramq; accoluerunt Visurgis ripam supra Bremam usque oppidum, deinde usq; Mindam, quâ Chattis jungebantur. Qui apud Tacitum γ *Fosi*; reliquis auctoribus *Saxones* appellantur: Horum tota fuit Holsatia ad Cimbricam usque peninsulam. Posteà omnem oram maritimam occuparunt ab Albi ab Rheni usque ostia: unde cum Anglis in Britanniam insulam abierunt. *Cimbri* omnem eam tenuerunt peninsulam, quam nunc antiqui nominis itidem gens incolit Jutæ. *Teutoni* Danicas incoluerunt insulas; quarum maxima vulgò *Zeelandt*, Melæ dicitur *Codanonia*, nempe à gente Teutonorum, qui variantibus dialectis jam tunc dicebantur *Dani*, *Godani* & *Codani*: unde totum hoc mare etiam dicitur *Codanus sinus* eidem Melæ ac Plinio, quod Tacito *mare Svevicum*, quia utrumque Suevi accoluerunt, ut mox ostendam. Regiones trans dictum mare, quæ nunc sub Norvegiæ ac Suediæ Finniæque maximè nominibus veniunt, immensas Germaniæ insulas esse falsò crediderunt veteres, quum veriùs sint peninsulæ. Harum maximam, quæ Norvegiæ Suediæque regna continet, à proximâ gente quidam dixerunt *Scandiam* & *Scandinaviam*; alii à freto, quod est inter Danicas insulas, vulgari vocabulo, *Belt*, *Baltiam*: quod vocabulum posteà corruperunt in *Basiliam*. Altera peninsula, vulgò nunc *Finland*, Plinio dicitur *Finingia*. In Scandia populi *Scandii*, sive *Scanii*: vulgò nunc *Scanen*, unde toti peninsulæ nomen. His contermini fuêre *Hillevíones*, nunc *Halland*. Ultra utrosque incoluerunt *Sitones*, nunc Norvegii, vulgò *Norige* & *Norge*: quorum terra jam antiquissimis Græcorum autoribus dicta *Nerigon*. Ultra hos sunt *Marchiofinni*, vulgò *Marchfennen*. His continuantur *Scritofinni*, vulgò *Scritfennen*, extremi versus septemtriones apud promontorium, *Rutubæ* Plinio, vulgo nunc *Noortkiin*. His proximi sunt versus orientem *Lappiones* sive *Lappii*, vulgò *Lapppen*: infra hos versus meridiem sunt *Suiones*, sive *Sueones*, nunc *Suedi*, vulgo *Svveden*. Infra hos *Gutæ* sive *Guti* quorum regio nunc vulgò *Gutlandt*. Hi falsò vulgò appellantur *Gothi*, & regio eorum *Gothia*: quum hi fuerint iidem & *Gothones* ad Vistulæ ostia, ut supra dictum. Sed hic jam est antiquus scriptorum error: unde ridiculæ illæ Jornandi fabulæ de Gothorum origine. Finni Ptolemæo, Tacito dicuntur Fenni, quod nomen hodieque servant, variatis dialectis vulgò *Fennen* & *Finnen* dicti.

Fosi iidem qui Saxones.
Cimbri.
Teutoni.
Scandia.
Finingia
Hillevíones.
Sitones.
Nerigon
Marchiofinni.
Scritofinni.
Rutubæ. promont.
Lappiones.
Sueones.
Gutæ.

[α Rhe

[α *Rhenanus* Ingævones *dictos putat, quasi Vigevvones, à VVychsinus & VVonen, quasi* Wichwoner; in sinu habitantes. *At Tacitus ita dictos scribit à Manni filio. Omnia verò antiquarum gentium nomina ad originem velle reducere, furoris potius quam ingenii esse videtur.* β *Exigua regio est, quam Cluverius heic & in Germania suà Antiquà tribuit* Chaucis. *Qui tamen, ut Tacitus scribit*, immensum terrarum spatium non tantùm tenent, sed & implent: populus inter Germanos nobilissimus, quique magnitudinem suam malit justitiâ tueri &c. *Divisi fuerunt, Plinio & Ptolemæo testibus, in* Majores & Minores. *Huic verò collocantur* Chauci Minores *à Frisiis ad Amisiam amnem, usque ad Visurgim: ac inde* Majores *ad Albim usq; flumen. Ad occidentem igitur Chaucorum terminus fuit Oceani pars: à septemtrionibus terminabantur Albi flumine: ad meridiem à Frisiis inceperunt, & desierunt in Cattis. Ex his terris* Minores Chauci *tenuerunt, quæ hodiè Frisia Orientalis, Oldenburgensis, Delmenhorstiana, Disholdensis, Hojensis, & pars Mindensis Episcopatus septemtrionalis. At* Majores Chauci, *haud dubiè ex modo virium, quibus istis fuerunt majores, ita dicti, possederunt omnem illum terrarum tractum, qui trans Visurgim est ab Oceano & Albi flumine ad Melibocum & Semanam Silvam, quæ Germanis* der Hartz; *quibus locis hodiè Ducatus Brunsvvicensis, Luneburgensis & Bremensis.* γ Saxones *corrupto vocabulo* Fosos *scribi apud Tacitum, conjecturâ Cluverius colligit. Verum non exigua illa Fosorum gens Saxonum nomine appellata fuit; sed ad universam illam & magnam Chaucorum gentem nomen Saxonum pertinuit. Transalbinos verò Saxones ejusdem cum Cisalbinis fuisse civitatis, ex simili idiomate, institutis, vitæq; genere colligitur.*]

Ingævones.

Chaucorũ sedes.

Fosi & Saxones.

CAP. III.

De Istævonibus, Hermionibus, atque Bastarnis, item Suevia, & veterum Germanorum habitationibus.

I.

JAm verò Rheno proximi erant *Istævones:* Horum nationes fuêre *Frisii, Bructeri, Angrivarii, Chamavi, Ansibarii, Dulgibini, Chassuarii, Marsi, Tubantes, Marsaci, Sicambri, Ubii*, & qui in horum posteà agros successerunt, *Usipii, Tencteri, Juhones, Matiaci*; prætereaque antiquissimis temporibus *Marcomanni, Harudes & Sedusii:* qui tres populi postmodum in Bojohæmo inter Hermiones sedes locarunt. Ex his omnibus *Frisii, Marsaci & Bructeri* quo situ fuerint, jam ante in VII inferioris Germaniæ provinciarum descriptione dictum est. Sed *Bructeri* posteà inter superiorem Luppiæ amnis partem & Agrippinen-

Istævones.

Frisi, Marsaci, Bructeri.

 pinen-

Marsi. Fossa Drusiana.

pinensem Coloniam coluerunt. *Marsi*, antequam *a Drusiana* fossa, quæ est in Gelria, inter Arnhemum & Dusburgium facta, superiorem Velaviam & Zutphaniensis Comitatus partem, quà oppida sunt *Dotechum*, *Grolle & Bredefort*, incoluerunt. Fossa autem facta, pars eorum intra Rheni divortia inclusi, novum vocabulum *Marsacorum*, sive *Marsattorum*, assumserunt, de quibus suprà: pars autem veteri nomine servato in interiora concesserunt, inter Amisiam & Luppiam amneis, oppidumq; *Dulmen*.

Angrivarii.

Angrivarii, Bructeris proximi, primùm inter Amisiam & Visurgim amneis, qua est oppidum *Minden*, coluerunt:

Chamavi

Chamavi verò, supra hos inter Amisiam & Loam flumen, quod Amisiæ paullo supra Emdam miscetur. Postea verò utraque gens Bructeris expulsis agros eorum occuparunt: Chamavi versus occidentem; Angrivarii versus septemtriones.

Dulgibini.

Hinc *Dulgibini* tenuerunt inter oppidum Paterbornam & Visurgim, qua *Flotovv* ei oppidum appositum. In his *Quintilius Varus*, cum tribus legionibus, cæsus ab Arminio Cheruscorum Duce, inter oppida *Dietmelle & Horn*.

Chassuarii. sive Chattuarii.

His proximi versus meridiem fuere *Chassuarii*, qui & *Chattuarii*, inter Paterbornam & Visurgim, qua ei oppidum Hurter impositum; pars quondam fuere Chattorum.

Ansibarii.

At *Ansibarii* tenuerunt inter Visurgim & lacum *Dommel*, apud quem oppidum Diephold. *Tubantum* varia semper fuit sedes, ad superiorem Amisiæ partem.

Sicambri.

Sicambri Rheni ripam tenuerunt à Colonia Agrippinensi ad Rheni usque divortium; ab oriente vero usque ad Chattos, circa fontes Luppiæ, & oppidum Medebach; posteà à Tiberio in Galliam transportati, ubi inter Mosam & Rhenum *Gugerni* dicti:

Gugerni. Usipii. Tencteri. Ubii.

Horum agri portiones deinde tenuerunt in Rheni ripâ *Usipii*, sive *Usipetes*, & *Tencteri*, hi apud Coloniam, illi ad Rheni divortia. *Ubii* in Germaniâ Rheni Mœnique dextras ripas tenuêre, ad Coloniam usque, ab oriente Chattis contermini. Horum agros Chattorum posteà partes, occupârunt *Juhones* & *Mattiaci*.

Juhones. Mattiaci.

Horum fuit superior ripa & Nassoviensis Comitatus, cum Wetteravia & Hassiæ parte, qua *Marpurgium* nunc est, quondam *Mattium* dictum, unde genti nomen; illi inferiora tenuêre, cum Westerwaldia.

Marcomanni.

Marcomanni, antequam cum Sedusiis & Harudibus in Bojohæmum migrarent, fines habuêre inter Rhenum, Danubium, Cocharum, & Nicrum amneis.

Sedusii. Harudes.

Sedusii inter Cocharum, Nicrum, Rhenum & Mœnum: proximi his fuere *Harudes*,

des, ad lineam à fonte Mœni ad Danubium usque & oppidum Ingolstadium ductam. *Allemanni* Gallorum fuêre colluvies, sub Cæsare Augusto, quum Maroboduus Marcomannos, Sedusiosq; & Harudes in Bojohæmum deduceret, in horum fineis inter Danubium, Rhenum ac Mœnum transgressi; unde nomen.

Allemanni.

[α Fossa *illa* Drusiana VIII *millia passuum inter vicum Iseloort & oppidum* Doesburg, *à Druso acta est; ut classem hác cum exercitu ex superiori Rheni parte in lacum Flevum & Oceanum deduceret, Frisios petiturus & Chaucos. Sunt autem tres Rheni alvei*, Isala, Vahalis, *&* medius Rhenus. β *In Mattiacis* Curtius Rufus *argenti venas aperuit.*]

II. *Hermiones* versus meridiem ad Danubii usque ripam incoluerunt; in his populi fuere isti: *Cherusci*, *Chatti*, *Hermunduri*, *Narisci*, *Marcomanni*, *Quadi*, *Osi*, *Gothini*, *Lugii*, *Burii*, *Marsigni*. α *Cheruscorum* agros nunc tenent Brunswicenses, ac Lüneburgenses: *Chattorum* Hassi & Thuringi. β *Hermunduri*, ab initio inter Salam & Albim & Bojohæmum incoluere Voitlandiam, & Misniæ Saxoniæque superioris parteis; deinde quum Harudes cum Marcomannis ac Sedusiis in Bojohæmum transgressi, Harudum porrò agros illi occupârunt ad Danubium usque. Hi posteà propriè *Suevi* dicti sunt. *Narisci* tenuerunt inter Bojohæmi occidentale latus & Danubium, lineamq; à Mœni fontibus ad oppidum Ingolstadium ductam, postmodum *Armalausi* dicti: *Marcomanni*, *Sedusii* atque *Harudes*, Maroboduo duce, à Rheno in Bojohæmum transgressi sunt: ubi tamen Sedusiorum Harudumq; nomina obscurata vel prorsus exstincta. *Quadi* antiquitus inter Bojohæmum, Danubium & Marum flumen incoluerunt; posteà verò nomen eorum ad Sarmatica usque juga, quæ sunt in Hungaria, inter duo celebria quondam oppida, *Erlam* & *Vaciam*, protensum fuit. *Osi* Moraviæ ac Silesiæ parteis coluere, inter oppida *Ostram* & *Osvvieczim*; quorum hoc Vistulæ, illud Maro impositum. Infra hos fuere *Gothini*, itidem Silesiæ partem inter Mari Vartæq; fluminum fonteis colentes. Hinc *Lugii*, magna gens inter Vartam & Vistulam, Poloniæ partem tenuere, ad oppidum usque *Uladislaum* Vistulæ appositum. His contermini versus occidentem *Burii*, inter Vartam & Viadrum: his *Marsigni* inter Viadrum & Bojohæmum, utriq; finitimi Semnonibus supra dictis.

Hermiones. Cherusci. Chatti. Hermunduri. Suevi. Narisci. Armalausi. Marcomanni. Sedusii Harudes. Qvadi. Osi. Gothini. Lugii. Burii. Marsigni.

[α *Cherusci non tenuerunt agros Brunsvvicenses & Lüneburgenses; verùm sedes suas habue-*

habuerunt ius in partibus, ubi hodie est Thuringia & Voigtlandia, ad Albim usque Marcomannorum vicini. 2 Hermunduri Taciti ætate ad Danubium ab Egra fontibus, cis Hercinium saltum fines suos extenderunt, easdemque sedes tenuerunt M. Aurelii Imperatoris ætate. At Diocletiano imperante septemtrionem versus in mediterranea Germaniæ cesserunt, ac videntur occupasse Cheruscorum sedes, qui jam pridem dulce otium amplexi, adeoq; spretis armis rectè uti nesciebant.]

Bastarnæ sive Peucini. Peuce insula.

III. *Bastarnas* quondam à Vistulæ dextrâ ripâ ad ostia usque Istri incoluisse, suprà dictum est. Ipsos quoque ostiorum insulas tenuisse, quarum maxima dicebatur *Peuce*, nomen eorum alterum *Peucini* indicat.

Germanorū genera.

Vandali.

Ita quinque Germanorum genera è Plinio petita finem capiunt: Unde nomen singula susceperint, non liquet, nisi Tacitum sequaris, & à primo Manno, hujusque tribus pluribusvé filiis gentes enatas integras & apellatas dixeris: cum Annio Viterbiensi ad commenta ruere inconsultum erit. Consultius videtur Vandalos *vocari, à crebris migrationibus quasi* Wandeler: Ingævones *ab internis habitationibus quasi* Jngwohner: Isthævones *ab externis & occasui propioribus quasi* Westwohner: Herniones *quasi* Herwohner. Peucini *à* Peuce *quadam Istri insula, Bastarnæ itidem ad Germanas origines à Strabone Lib. VII. reducti. Sed neq; ab his derivationibus omne dubium abest: Extra dubitationem id pono,* Vandalos *tot factis in Galliam, Hispaniam, Africamq; migrationibus non amplius superesse, nisi* quod reges Sveciæ Daniæque, Duces item Pomerani ac Meclenburgici *eosdem in titulis admittant, tanquam mari olim Balthico vicinos. Vandalis & terra & appellatione proximos ut Vinedos, Venedos & Vindelos rear, testimonio veterum & permutato utriusque gentis nomine inducor. Plura, quæ de generibus Plinianis & populis, horumq; sedibus in promtu sunt, prætermittere cogor. De Chaucis utrisq; Cheruscis itidem & Saxonibus Albinum, Conringium, & utrumq; Meibomium conferat, cui lubet: De Svevis autem Cluverium nostrum Germaniæ antiqu. Lib. III. c. 24. Res Cheruscorum cum Arminio gestæ, antiqua Taciti de situ horum, Strabonis & Ptolemaei testimonia non patiuntur, ut in Misniam, Thuringiam & Voigtlandiam eos conjicias. De habitationibus Germanorum veteribus, varia per agros mutatos migratione, communiq; per pagos divisione Conringius, Freherus, uterque Meibomius, nec non ipse Cluverius legatur Lib. I. German. c. 13.*

Chauci.

Cherusci.

Æstui.

IV. *Æstii*, quos Livoniam Prussiamque inhabitâsse, suprà dixi, cui quique generùm ascribendi sint, dubito: quum ab Rheno quondam in has sedes inter Ingævones Bastarnasque profecti fuerint. Distinguebantur in *Hirros* atque *Scyros* sive *Sceros*: hi Prussiam, illi Livoniam habuêre.

Hirri. Scyri. Svevia.

V. Cæterùm, *Suevia* antiquissimis temporibus erat, quicquid ab occidente Bojohæmicis montibus, Salâ, Albi, & Travâ amnibus, sinu

SVEVIA quæ cis Codanum fuit sinum Antiqua descriptio Auctore PHIL. CLUVERIO
Septentrio
Meridies
Oriens
CODANUS
Insula in qua sedes deæ Herthæ, id est Terræ matris
SINUS quod et MARE SVEVICUM
SAXONES
ANGLI
VARINI
EUDOSES
RUGII
Rugium
LEMOVII qui et HERULI
GUTONES qui et GOTHONES et GOTHI
Electrides Ins.
SCIRI
Venedici montes
ÆSTIORUM pars
CHAUCI
Albis flumen
CHERUSCI
CAVIONES
SVARDONES
DEURINGI qui et THORINGI
NUITNONES
Viritium
SIDINI
CARINI
LANGOBARDI
Suevus
BURGUNDIONES
VENEDI Sarmatæ
Vistula flumen
Mesovium
Budorigum
SEMNONES
Bunitium
Calisia
LUGII qui et LYGII et item LOGIONES
Asciburgius mons
Melibocus mons et Semana silva
CHATTI
Castellum Cattorum
Erfurdum
Calegia
Sala amnis
DURI
BURII
Viadrus sive Guttalus
Hercinii montes
Albis fons
MARSINGI
Qui et Sudeti
PEUCINI qui et
Gabreta silva
Locoritum
Hercinii montes
Marobodunum
OSI
Carrodunum
Segovia
BASTARNÆ
HERMUNDURI
NARISCI qui et NARISTI et postea ARMALAUSI
BOIOHÆMUM cujus incolæ MARCOMANNI
QUADI
Parienna
Eburum
Eburodunum
Medoslanium
GOTHINI et COTINI et GOTHINI et THUNNI et GOTHAUNI
Casurgis
Celemantia
ALEMANNI
Asanca
Carpates mons
Tyras Amnis
Hercinii saltus
QUADI posteriores
SARMATÆ VAGI sive IAZYGES, et METANASTÆ
Pathissus fl.
Germaniam ex Romanum imperium terminus inter
Danubius fluvius
Augusta Vindelicorum
BOII
Ænus fl.
Vindomana
Carnuntum
NORICUM
Millia passuum
Brigetia
PANNONIA
DACIA pars
VINDELICIA
Licus fl.

nu Codano, ac mox mari Germanico; à feptemtrionibus mari aciali; ab oriente finu Albo, lacu Albo, finu Botnico, mari Coano, & Viftula Maroque; à meridie Danubio includebatur: uod fpatium Suevi incoluerunt, in nationes fupra memoratas diinĉti. Eorum antiquisfimi nobilisfimique α *Semnones* fuêre, uamq; latè accolentes ripam *Viadri*, qui amnis anteà *Suevus* dictus; nde genti nomen, & à gente poftea mari cognomen *Suevico*, vulo nunc die Oost=See. Sed pofterioribus feculis Suevi propriè habti funt, ceu peculiari nomine Suevorum pars, *Hermunduri*, quoum nunc etiam pofteritas durat in regione, quæ vulgò dicitur Schwaben.

Semnones.

[α Semnones *vicini fuerant Cheruſcis, ut qui arma potuerunt conjungere cum Cheruſcis adverſus Marobodum Marcomannorum regem, à quo defecerant. Semnones igitur partem Electoratus Saxonici, Marchiæ Brandenburgenſis, Luſatiæ & Sileſiæ tenuerunt.* Cherufci *verò Thuringiam ad Albim usq; & Voigtlandiam incoluerunt, quorum dux Arminius adverſus vicinum Marobodum bellum geſſit.* De Francorum, *nobiliſſima Germaniæ gente, nonnihil heic dicendum videtur. Gallieni, Claudii & Probi Imperatorum Romanorum temporibus innotuerunt primùm Franci: & ex eo tempore perpetuum cum Romanis geſſerunt bellum, donec omni potirentur Galliâ. Francos iſtos Germanos fuiſſe, certiſſimum eſt. Quod verò à Geographis antiquis nomen eorum non memoratur, inde colligitur, ab ipsâ gente illud poſteà aſſumptũ eſſe; quum anteà aliter fuiſſent appellati. Fuit autem Francorum natio Rheni accola, gens, D. Hieronymo teſte,* non tàm lata, quàm valida, inter Alemannos & Saxones *collocata: quæ loca incoluerunt Catti; quos fortes & bellicoſos his ſuis ſedibus ab aliis pulſos non legimus. Catti igitur ſunt, qui eo nomine voluerunt appellari, diciq;* Franci, *id eſt,* liberi, & libertatis propugnatores. *Adhuc hodiè Germanis in uſu eſt formula;* Er iſt Franck und Frey.

Semnones.

Franci.

VI. *Nullas*, inquit Tacitus, *Germanorum populis urbeis habitari, ſatis notum eſt, ne quidem pati inter ſe junctas ſedes. Colunt diſcreti ac diverſi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit.*

Priſcorum Germanorum habitationes.

[*Priſcorum Germanorum mores omnium optimè deſcripſit Cornel. Tacitus libr. de Germania.*]

CAP. IV.

De Vindelicia & Norico.

I.

ANtequam hodierna Germania explicetur, terrarum inter Alpes & Danubium primùm exponenda erit antiquitas: Nam hæ jam circa annum Domini ccc. ab Allemannis, Marcomannis ac Quadis occupari cœperunt, perpetuoque in hunc usque diem ab iisdem nationibus possessæ sunt. Unde etiam parteis factæ Germanici imperii. Inter Rhenum igitur, sive quem Rhenus transit, lacum Brigantinum, & Lichum amnem, *Rhætos*; inter Lichum & Ænum *Vindelicos*, inter hos & Cethium montem, qui ad Viennam desinit, in Danubii ripa, *Noricos* ponit Ptolemæus: sed falso, ut ex Strabonis Pliniique patet Geographia, simulque situ regionum. Namque *Rhæti* Alpes tantum incoluêre, & earum valles, à septemtrione ad lacum usque Brigantinum. Sub Alpibus ad Danubium usque fuêre inter dictum lacum & Ænum flumen *Vindelici*: Hinc ad Cethium usque montem *Norici*, quorum hi etiam ipsas Alpeis tenuerunt apud Fori Julii regionem.

Rhæti. Vindelici. Norici.

Vindelici.

Vindelicia & Vindelici ab Vinda Lycoq; fluviis, quos accolebant, nomen quin susceperint, nemo dubitabit, nisi qui antiquitatum omnium expers: Unde suam ducant originem, docet Polybius Lib. II. qui Alpinas gentes à Transalpinis non genere sed loco differre scribit. Ergo Vindelici cum Noricis ad stirpem Celticam revocabuntur, & varias Bojorum migrationes, sedemque in Germania & Italia toties mutatam faciliores aut verosimiliores efficient, quas Græci & Romani historici prodiderunt. Utramq; vero regionem Rom. imperio subjectam documenta, quæ adhuc extant, publica, & numi etiam cusi, Notitia item Imperii vetus & præfectura Illyrici occidentalis, nec non Velserus in Commentario rerum Augustanarum, & Tschudus in Alpina Rhætia perspicue commonstrant.

Nomen Noricorum

II. Nomen habuerunt à *Norcia*, urbe supra Aquileiam sita. Reliqua oppida clara fuêre ista: *Ovilia*: Wels nunc; in Danubii ripa *Vindoniana*, quod corruptè *Vindobona*, & apud Ptolemæum corruptius *Juliobona*, vulgò nunc Wien; Lauriacum, nuc Lorck.

Vindelicorum caput Damasia.

III. *Vindelicorum caput* fuit *Damasia*, quæ posteà colonia Augusti Cæsaris auspiciis deducta *Augusta Vindelicorum* dicta est. Cætera loca maximè celebria fuere: *Juvavium*, sive *Colonia Jovavia*, vulgò nunc Saltzburg. Dein *Reginum*, sive *Regina castra*, vulgò nunc Regensburg; nomine à flumine *Regino*, vulgò nunc Regen/ olim tracto. Hinc *Batava castra*, vulgò Passau/ & prope hoc oppidum

VINDELICIÆ et NORICI Conterminarumq; terrarum antiqua descriptio. Auctore PHIL. CLUVERIO
Septemtrio.
Meridies
Oriens
MATTIACI
CHASSI
BOIOHÆMUM
Marobodum cujus incolæ
GERMANIA
NARISCI
MARCOMANNI
QUADI
HERMUNDURI
Danubius amnis
Germaniæ et Romani imperii
VINDELICIA
BOII
LICATES
ISARCI
ESTIONES
BRIGANTII
NORICUM
PANNONIA
BOIORUM deserta
GALLIÆ HELVETII pars.
Alpes Noricæ
CARNI
Alpes
RHÆTIA
LEPONTII
SINUS ADRIATICUS.
ISTRI
Augusta Vindelicorum Colonia
Reginum Regina Castra
Boiodurum
Lentia
Vindobona Vindomana Vindomona Leg. x
Carnuntum
Juvavum Juvavia
Claudia
Virunum
Aquileia
Tergeste
Verona
Vicentia
Patavium
Altinum
Belunum
Feltria
Tridentum
Curia
Brigantium
Sabaria Colonia
Scarabantia Julia
Pola
Parentum
Albis fl.
Mœnus fl.
Dravus fl.
Savus fl.
Arrabo fl.
Millia passuum

Rh

Vin
No

Vin

Non
Nor

Vinc
rum
Dam

dum, apud Danubii Ænique confluenteis, *Bojodurum*; quod no-
en accepit à Bajorum trajectu, qui à Marcomannis è Bojohæ-
o pulsi in has oras transmigrarunt, quas etiam nunc eorum poste-
enent, nomine nunc vitiato, *Bavari*; superioribus seculis *Bojoarii*,
Bojuvarij dicti. Reliqua oppida fuere. Abusena, *Abensperg*, Guntia
ntzperg: Campodunum, *Kempten*: Abudiacum, *Fuessen*: Isinisca,
ünchen.

Bojorum *gens, quam Maroboduus Marcomannorum Rex Bojohæmia expulit, testibus auctoribus multis, Gallica fuit: Bojoarii igitur, sive* Bavari, *qui hodie appellantur, quum Germani sint, quod ex idiomate colligitur; Bojorum istorum nepotes esse non possunt. Bojoarii verò videntur dicti a Bojorum sedibus, quas occuparunt. Sicut hodie Venedi, qui Bohemiam incolunt, Bohemi appellantur, qui tamen à Bojis istis non sunt profecti.*

CAP. V.

De fluviis, silvis ac montibus Germaniæ.

I.

Juga montana & montes ipsi sunt hydrophylacia sive subterranea quædam aquarum receptacula, unde fontes scaturiginem, ex iisq; flumina, fluvii & amnes fluxum suum inchoant, continuant: Alpes *nimirum Helveticæ, unde Rhenus cum catarapta prope Schaaffhusium vehementissima, nec mistis cum lacu Bodamico aquis prolabitur:* Jugum Hercynium *ab Alpibus cœptum, & per brachia quasi alpina in medio Germaniæ flexuosis ambagibus procurrens, ut Sudetes Silesiæ cum Giganteo monte* (Riesengebirge) *Bohemicos, in iisq; Piniferum, Bructerum Harzicosq; contineat, Carpathicos vero tangat. Unde* sylvam Hercyniam *Romanis Græcisq; auctoribus decantatam non miraberis, quod tam longe lateq; cum jugo illo pateat, & Harzicam quoq; nobis proximam comprehendat. Hinc ergo* Danubius *rapidissimo cursu, multis insulis, & multa fluviorum versus orientem procurrentium conjunctione insignior:* Werraha *aut VVerre à primo apud Thuringos fonte, post hujus & Fuldæ confluentes VVesera vel VVisera, unde Latini Græciq; nominis Visurgis ratio:* Albis Elff *appellatione fluviis communi, duabus phialis seu lacubus Sudetum & decursu longo nobilis. Sed quisnam fluvios exhauriet omnes? Mons unus Pinifer duobus sese fastigiis effert;* altero quidem saxeo, *quod caput bubulum a figura vocant;* altero que lacustri, *ubi fontes & phialæ quatuor fluviorum in uno Hydrophylacio latent: Fluvii autem isti quatuor plagas petunt, Mœnus scilicet occidentem, Egra orientem, Nabus meridiem, Sala septentrionem, unoq;* Mens *vocabulo concluduntur. Vide Conrad. Celtis Epigr. Sin præsens ea videas, quæ juvenis perlustravi, permirabere.*

Montes Germ.

sylvæ Hercyn.

Mons Pinifer.

Cele-

Fluvii Germaniæ.

CElebriores Germaniæ fluvii, iidemque navigiorum capace
sunt, Oceanum petentes: *α Rhenus*, secundus claritudine Euro
pæ, qui lacum Brigantinum, vulgò der Bodensee transiens, re
cipit *Nicrum*, vulgò der Necker; & *Mœnum*, vulgò der Meyn/ *Lupp*
amque, vulgo die Lippe. Hinc *β Amisius* sive *Amisia*, vulgo die Ems
Visurgis, die Weser/ superiore sui parte die Werre. Inde *γ* Albi
nunc vulgo die Elbe/ *Salam*, vulgò die Sale/ unà secum devehi
In sinum Codanum sese effundunt; *Chalusus* sive *δ Trava*, vulgo di
Trave: *ε Viadrus*, anteà *Suevus*, & Plinio *Guttalus* dictus, vulgò nun
die Oder: *ξ Vistula* sive Vistillus, die Weixel. At *η Danubius*, vu
gò die Donau/ & Danau/ omnium Europæ maximus, à dextr
ripa ex Vindelicia *Lichum*, vulgò der Lech/ & *Ænum*, vulgo der In
à læva *Navam*, vulgò die Nabe/ & *Marum*, die March/ in Pontun
Euxinum defert.

Rhenus. Mosella.

[*α* Rhenus *ex summis illis Alpium jugis, quibus Gothardi & Adulæ nomen est, or*
tur, è duobus fontibus, quorum alter anterior *vulgò accolis* der vordere Rhyn
alter Posterior, der hindere Rhyn/ *premanans, in sinistro latere, præter mult*
amneis ad Confluenteis, vulgè Coblentz, *etiam recipit* Mosellam; *Ad mun*
mentum Schenckii in duos primùm scinditur alveos, quorum sinister Vahales *v*
catur, vulgò De Wale/ *Noviomagum, Tiliam, Bomelium, Geldriæ oppida præter*
lapsus, perfert nunc nomen istud ad arcem usq; Lövenstein; *Juxta hanc fossa à vi*
Bocheven, *manibus quondam mortalium egesta, aquas pariter Mosæ in Vahal*
flumen invexit & nomen. In dextrâ hic ripâ à Lœvensteinio visitur Goricho
mium: *Non heic tamen, sed ad* Geroflitium, *olim fuerunt Mosa & Vahalis con*
fluentes. Ex dextro ejusdem Rheni alveo per Fossam Drusianam, *quæ à vi*
Isloort, *ad oppidum* Doesburg *deducta, pars Rheni in Isalam fluvium derivat*
est. Ex tertio, medio & antiquo Rheni alveo, Civilis novum fecit, in quem Rhe
num deduxit, qui nunc Lecca, *vulgò accolis* die Leche/ *vocatur. Ita Rheni aqu*
alio derivatis, cursusq; violentiâ adempta, antiquum ejus ostium arenarium tumu
lis obstructum est, quod fuit haud procul Leidâ urbe inter maritimos vicos Ca
vvych & Nortvvych. *In dextro suo latere Rhenus* Nicrum *recipit ad Man*
hemium: Mœnum *ad Moguntiacum: cui se ad VVerthemum jungit* Tubaris
& Luppiam *ad Vesaliam inferiorem.*

Nicrus, Mœnus, Tubaris, Luppia. Amisia. Visurgis, Vierra, Fulda.

β Amisia *in Riethbergensis Comitatus & Paderbornensis Episcopatus colliminio hau*
longè ab ipsa Paderbornâ ortus, infra Embdam Frisiæ Orientalis metropolin ad opp
dum Gröningensis Dominii Delszyel *mari Germanico miscetur. Ad Myndam*
Brunsvicensis Ducatus oppidum Werra *&* Fulda *confluunt; ac duo ista flumina in*
de vulgò appellantur uno nomine, die Weser/ *id est,* Aquæ *seu* Flumina. *Infr*
Ducatum Bremensem ad Depstede *in Oceanum fluvius iste sese exonerat.*

γ Al

γ Albis *in valle montis Gigantei, vulgo* der Riesenberg; *qui est in limitibus Bohemiæ & Silesiæ nascitur; accolæ vallem vulgo vocant vallem Diaboli*, den Teufelsgrund; *ac* XVI *milliaribus infra Hamburgum vastissimo ostio in mare Germanicum se effundit. Albi miscetur* Sala *ad Calbam; ad VVerbenam* Havela, Nissus, Silesius, die Neisse in Schlesien / *ad Schurgastum: &* Multavia, die Moldau / *ad Melnicum.*

Albis. Sala, Havela, Spreva, Nissus. Multavia

δ Trava *aliquot milliaribus infra Lubecam mare subit Balticum.*

Trava.

ε Viadri *fontes sunt in Silesiæ & Moraviæ confinibus, haud longè ab oppidulo* Oder; *qui* Boberâ *ad Crosnam;* Nisso Lusatico *ad Gubenam, atque ad Custrinum* Vartha *fluminibus receptis aliquot, infra Stetinum in eum aquarum sinum, qui vulgo vocatur* das grosse Haff / *diffusus, duabus celebrioribus faucibus* die Schwiene & die Dievenau / *mari miscetur Baltico.*

Viadrus. Bobera. Nissus Lusatus. Vartha.

ζ Vistula *haud longe à Viadri fontibus in Teschinensi Ducatu ortus, Cracoviam, VVarsaviam, Thorunium, aliaque, postquam alluit oppida, ex dextrâ suâ ripâ partem aquarum per alveum vulgò* Nagot *dictum, Mariæburgo irrigato, in sinum aquæ dulcis,* das frische Haff *invehens, Insulam Magnam,* das grosse Wehrter / *efficit; altera Vistulæ pars ad locum, qui vulgò* das Haupt / *iterum in duos scinditur alveos, quorum dexter in eundem aquæ dulcis sinum influit; sinister verò infra Dantiscum ad Mundam castellum mare subit Balticum, insulamque* Neringam *magna ex parte ambit.*

Vistula.

η Danubius *apud Svevos in jugo mediocriter excelso nascitur eo tractu, quem Hegoviam appellant: Sexaginta amnibus auctus, sex ostiis in Pontum Euxinum effunditur.*]

Danubius.

II. *Sylvarum* Romanis monumentis celebratæ sunt, *Hercinia*, tam ferè olim Germaniam occupans, propriè tamen sic circum Bojohæmum appellata, vulgò nunc, der Bohaymer Wald. *Bacenis*, quæ & *Semana*, vulgò nunc in Brunsvicensi Ducatu der Hartz / antiquam Herciniæ memoriam servans. *Gabreta*, vulgò der Döringer-Wald. *Luna*, inter Moraviam, Poloniam & Hungariam. *Martiana*, seu fortè rectiùs *Hartiana*, nunc der Schwartz-Wald. *Cæsia*, ad dextram Luppiæ amnis ripam, haud procul Vesalia.

Sylvæ: Hercinia. Semana. Gabreta. Martiana. Cæsia.

[Sylva Ottenis, der Oden Wald / *ad fines Palatinatus inferioris versus Franconiam, quoque celebris est.*]

III. *Montium* nobilissimum *jugum Hercinium*, Bojohæmum cingens, qui & *Suditi* montes. Dein *Abnoba*, in Ducatu Wirteburgensi circa Danubii Nicrique fonteis. *Taunus*, ex adverso Moguntiaci, vulgò der Hayrich. *Rhatico*, ex adverso Bonnæ, das Siebengebirge. *Melibocus* in Brunsvicensi Ducatu, apud Semanam Sylvam, vulgò der Blocksberg.

Montes.

[Pinifer Mons der Fichtelberg *in finibus Palatinatus superioris & Bohemiæ, qua-tuor effundit flumina*, Mœnum, Nabum, Egram & Salam.]

CAP. VI.

De Incolis Germaniæ.

I.

Teuto num verus Deus fuerit?

Celtica lingua.

Ascenaz num German.

De primo gentis auctore Teutone vel Tuiscone res liquet; Non ita de vero Deo, rerum omnium conditore, Mannoq; hujus filio Adamo, nec de nomine cunctis Celtarum nationibus communi, quo Teutisci clueant: Hoc enim testimoniis veterum Scripto-rum vix confirmabitur. Lingua quidem apud Celtas una, vetus nempe Teutonica tanquam mater Scaligero doctisq; viris viguisse dicitur; hujus tamen matricis pro-pagines fuerunt Francica, Saxonica, Danicaque *Teuto etiam sive Teutani & Tan-no quin locum inter Deos Galli, Hispani, Ægyptii attribuerint tanquam Deastr commentitio, Huetius in Demonstrat. Evang. propos.* IV. *cap.* 7. *ostendit.* Asce-naz *vero* אשכנז ridicule in Hebræorum scriptis est Germania, *inquit Bo-chartus Lib.* IV. *cap.* 38, *ubi, quod supra declaraverat, denuo evicit. De vetusti Germaniæ nationibus, quas secula posteriora & migrationes mutuæ tulerunt, par-tim explicatum antea fuit, partim paulo inferius explicabitur: De Sclavis maxi-me, qui nec orientali nec occidentali Sclavia coërcebantur, sed amplas colonias & linguam suam in tota Germania disseminarunt. Vid. Helmoldus cum Arnold continuatione & celeber. Schurtzfleisch. in Disput.*

Origo Germanorum.

DE origine gentis Germanorum, multi hoc nostro seculo mul-ta fabulati sunt, nugatiq; Germani scriptores. Antiquus jux-ta, & gravis inprimis auctor Romanus Tacitus, in libro qven de hac gente conscripsit: ***Celebrant*** (inqvit) ***carminibus antiquis, (quo unum apud illos memoriæ & annalium genus est) Tuitonem Deum, terrâ edi-tum, & filium Manr m, originem gentis conditoresq;.*** Mannus hic erat Adam, ***Theut*** verò sive ***Tuit***, ipse ***Deus*** rerum omnium auctor; qui terra condidit formavitque primum hominem, Germanis Mann Hebræis ***Adam***, dictum. Ab hujus igitur ***Theut*** nomine tota gens sib nomen adscivit, ***Teutisci***, sive, variante Dialecto, à ***Tuit***, ***Tuitisci*** vulgò die Teutische & Duytsche. Unam eandemq; linguam antiquis-simis temporibus fuisse per universam Hispaniam, Galliam, Britan-nicas insulas, Germaniam & Jllyricum, omnesq; has nationes in u-niversum Græcis dictos fuisse Celtas, suprà in descriptione Galliæ dictum. Cæsar in Comm. de Bell. Gall. *Gallos*, ait, ***à Dite patre se pro-gnatos prædicasse:*** per quem illi haud dubiè intellexêre eundem ***Tuito-nem***

em Germanum, quando Lucanus illorum Deum *Teutatem* memo-
at. Eundem verò *Teutatem Mercurium* coluiſſe Hiſpanos, auctor eſt
Livius. Ex hoc igitur argumento, ſimulq́ ex illo de lingua Celti-
a, colligere licet, omnes prædictas quinq́ nationes uno vocabulo o-
m dictas fuiſſe Teutiſcos, die Teutiſche. *Aſchenazem* Noachi prone-
otem ab urbe Babylone in diſperſione gentium huc deduxiſſe ſuos,
ibi demonſtratum eſt. Hinc poſtmodum Hebræis ſemper gens
Germanorum dicta fuit *Askenazim*.

II. Cæterum, nationes nonnullas jam antiquisſimis tempori- us à Germaniâ in Gallias commigraſſe, Gallos in Germaniam trans- reſſos, tradunt apud Romanos maximè Cæſar & Tacitus. *Helvetii* ter Danubium, Rhenum & Mœnum, Bojohæmumq́, loca tenuêre: ſum Bojohæmum *Boji*; unde nomen regioni. Poſterioribus ſecu- s, quum Germanorum diverſæ nationes, *Gothi*, *Burgundi*, *Rugii*, *andali*, *Longobardi*, *Marcomanni*, *Quadi*, alii in Italiam, in Galliam a- i & Hiſpaniam, proficiſcerentur, contermina olim trans Viſtulam ens *Venedi*, ſive *Vinidi*, quæ iidem & *Slavi*, magnam Germaniæ par- em occupârunt, ad Albim usque. Hinc crebra in Sileſia, Luſatia, Iiſnia, Marchia Brandeburgenſi, Meckelburgenſi Ducatu, ac Po- erania, Slavonica urbium, caſtellorum ac vicorum nomina. Gens ſa adhuc incolit totum Bojohæmum atque Moraviam, Luſatiæ i- em agros magna ex parte.

Germanorum migrationes

CAP. VII.

Quota pars Germaniæ ſubjecta fuerit Imperio Romano.

I.

AT operæ pretium fuerit, antequam ad hæc noſtra ſecula pergam, primùm indicâſſe, quota pars olim Germaniæ Romanorum armis debellata fuerit. Primi igitur Germanorum Romanis nomen ſuum dederunt, armaq́ noſcenda *Cimbri* atq́ *Teuto-* i, ultrò Galliam Italiamq́ petentes: quos C. Marius partim in Gal- a, partim in Italia ſub ipſis Alpibus vicit. Cæſar poſt hinc, dum Galliâ domitâ Rhenum transgreſſus *Germanos* irritavit, perpetuum

Cimbri & Teutoni.

Romanis bellum cum Germanorum gente concitavit. Reliqva omnia, quocunq; arma tulerunt, prona illis fuerunt. Germanos ingentibus sæpe exercitibus triumphatos magis, quàm victos, ipsimet Romanorum fatentur scriptores. At quota pars horum armis tot secula Germaniam petentibus perdomita fuit? Maximis equidem ipsorum Romanorum cladibus debellati fuerunt populi *Rhenum* inter & *Albim*, Augusti Tiberiiq; auspiciis: at post hos nihil sub imperio suo retinuerunt, nisi Rheno proximos *Frisios*, *Usipios*, *Tencteros*, *Juhones*, *Mattiacos*, & his conterminos *Alemannos*: qui tamen non origine Germani, sed Galli fuerunt, ut suprà dixi. Sed & hi mox circa annum Christi CC. rebellarunt, Galliamq; crebris incursionibus vexarunt, quo tempore quoque natum *Francorum* nomen: Quod sibi omnes populi inter Rhenum Albimq; incolentes, in unum corpus congressi novum à libertatis argumento imposuerunt, protinus & ipsi Galliam crebris incursionibus depopulantes.

Franci.

[*De* Francorum gente *superius ad finem cap.* III. *ex D. Hieronymi in vita Hilarionis dictum est, quod illa fuerit* inter Saxones & Alemannos, non tam lata quàm valida gens; *adeoq; discreta à Saxonibus. Ipsi verò Saxones jam antiquissimis temporibus tenuerunt non solùm VVestphaliam; sed etiam omnem illum terrarum tractum, qui est inter Visurgim, Oceanum, Albim & Melibocum: quæ loca Tacitus attribuit Chaucis: Zosimus verò lib.* III. *in narratione rerum à Juliano ad Rhenum gestarum tradit, Chaucos partem esse Saxonum eosq; adversus Francos gessisse bellum, quod non solum eo tempore, sed sæpissime factum legimus, neq; Saxones isti hisce suis sedibus pulsi sunt, discreta à Francis gens. Non igitur, quod Cluverius heic existimat, hisce inter Visurgim & Albim incolentibus, sive Chaucis sive Saxonibus, Francorum nomen impositum est, aut Franci habiti sunt.*]

Francorum gens.

Cimbri & Teutones extrema Germania effusi, sociisq; aucti nationibus primo Galliam deinde Italiam irruperunt A. V. C. DCXLV. profligato consule M. Silano, postea Scauro A. V. C. DCXLVII. Sed C. Marius consul eos A. V. C. DCLII. fudit fusosq; Italia & Gallia ejecit. Sed Germanicus gentes terrasq; hic nullas domuit, ne Cæsar quidem Rheni transitu facto. Rhenus ergo Imperij Rom. liberæq; Germaniæ limes fuit, tot bellicis expeditionibus frustra insumtis, & necatis Quintilii Vari legionibus. Numismata quidem Domitiani, M. Aurelii, & Alexandri Severi Impp. aurea Germaniam captam, subactam vel devictam exhibent; ea tamen inscriptio vel synecdochica vel hyperbolica fuit. Germani enim Galliam tandem, Hispaniam, Italiam Romamq; ipsam sub Augustulo ceperunt; nec tamen unquam toto Romano imperio potiti, nisi occidentale unum pro Auctore intelligas. Quam multæ vero gentes amplæ ac validæ uno Francorum nomine (der Francken oder Freyen) *in fœdus unum coaluerint, quum longo spatio inter Rhenum, Amisiam, Visurgim & Albim diffusæ illæ fuerint, scriptores veteres & hodierni præcipue docent.*

Cimbrica expeditio.

Germania Romanis non subdita.

sed victrix.

II. Re-

Nova Totius
GERMANIÆ
DESCRIPTIO
OCEANI GERMANICI PARS
OOST SEE
MARE BALTICUM
Bornholm insl.
Dennemarck
Holsatia
Mecklenburg
Pomerellia
Polonia
Brandenburg
Neu Marck
Saxonia
Lusatia
Silesia
Bohemia
Moravia
Hungaria
Gallia Pars
Comitatus Burgundiæ
Burgundiæ Pars
Tyrol
Italiæ Pars
Bosniæ Pars
Cracovia
Nurnberg
Wien
Konigsberg
M. Haller fecit à fresort

sed victrix.

in fœdus unum coaluerint, quum longo spatio inter Rhenum, Amisiam, Visurgim & Albim diffusa illa fuerint, scriptores veteres & hodierni præcipue docent.

II. Re-

II. Reliqua ultra Albim Danubiumq; Germania intacta semper mansit: quæ & ipsa postmodum *Svevis*, ut suprà dixi, *Gothis*, *Burgundis*, *Vandalis & Longobardis*, aliisq; nationibus emissis, ultrò Romanorum imperium petiit, totumq; propemodum occupavit. *Marcomanni & Quadi*, Danubii accolæ, jam inde à M. Antonii Imperio, Vindeliciam, Noricum & Pannoniam Romanorum provincias, petere cœperunt. Nec ante Martia hæc Germanorum gens quievit, donec toto Romano Imperio per varias provincias occupato, ipsum tandem Imperii nomen decusq; in fines suos pertraheret.

CAP. VIII.

De variis Germaniæ Regnis, ac novissimâ ejus divisione.

I.

Dignitas tamen & Ducum officium apud Germanos olim bellicum fuit, non perpetuum, nec hereditarium, nec supremo cum imperio conjunctum. Reges ex nobilitate, *inquit Tacitus cap.* 7 Duces ex virtute sumunt; nec regibus infinita aut libera potestas: Et Duces exemplo potius quam imperio, si promti, si conspicui, si ante aciem agant admiratione præsunt. *Itaq; Romani non falso reges omnes, sed vero, & quibusdam gentibus recepto, quodque compertum habuerant, vocarunt nomine. Germania autem Cisrhenana Romanis subdita Præfectos primum & Præsides, tandemque Duces aut Comites ab Impp. suscepit: Transrhenana vero sub Carolinæ stirpis regibus & Impp. demum Duces Comitesq; sibi præpositos admisit. Hinc nova Germaniæ Respubl. & nova hujus in superiorem atq; inferiorem divisio secuta: Illa dudum Helvetii, hac vero utrumq; Belgium tam confœderatum quam regium, itemq; Lotharingia exciderunt: Tandem recentior eaq; politica per decem circulos* (Kreise) *quorum unus* Burgundicus *nempe nec jurisdictionem nec protectionem nostri amplius Imperii agnoscit, Comitatu Burgundiæ ad Gallos etiam traducto. Plures vero Ducatus, Comitatus, Dynastias & urbes liberas, quæ singulis subsunt circulis, nec in hac nostra recensione habentur, illas è Notitia Imp. Romano-Germ. Bœcleriana vel Imhofiana vel alia quacunque addito, cui lubet.* Principatus certe Monpelgardensis *nulli subest circulo, votum tamen atq; sessionem in Comitiis habet. De ortu Electoralis Collegii, numero septenario, auctuque hujus per pacem Monast. Osnabrüg. facto; nono itidem Electoratu nuperrime controverso admissoq; scripta extant publica eaque varia.*

Duces veteres Germ.

Regesque.

Germania superior & inferior.

In decem Circulos.

CÆterum, liberis olim rebuspubl. Germani, inter Rhenum, Danubium, Viſtulam & ſinum Codanum, egerunt; Principes tamen pleriq; ſuos habuêre, quos falſo nomine ſæpe reges vocar Romani. Ultra ſinum Codanum duo fuêre jam inde ingentia regna *Sitonum* in Norvegia, & *Sveonum* in Svedia: quæ etiam nunc durant niſi quod Norvagiorum imperium translatum eſt ad Danos. His poſteà acceſſerunt *Czechorum*, in Bojohæmo, & *Polonorum* ad Viſtulam amnem: At *Saxonum*, *Duringorum*, *Francorum Orientalium*, *Svevoru* ad fontes Danubii, ac *Bojoariorum*, quæ iisdem ferè tempeſtatibus or ta fuerant, circa Caroli M. tempora abolita ſunt. Hic tandem Romanorum Imperio in Germaniam delato, in varias provincias at Ducatus eam diviſit; Norvagia, Suedia, Daniæq; parte, trans mar Svevicum ac a Polonia cis Viſtulam, jam tum à Germaniâ avulſus.

[a *Carolus M. non ſolùm* Bohæmos, *verum etiam cæteros Sclavos ad Viſtulam uſq teſte Eginhardo, perdomuit, eosque Imperio Francorum adjecit. Polonia ver ab Ottonis M. ætate uſq; ad Friderici II. tempora, penè ſemper Imperio Germa nico ſubjecta & tributaria fuit.*]

Germaniæ diviſio in Superiorem & Inferiorem.

II. Hinc *Germania* in *duas* parteis, id eſt, in *Superiorem* & *Inferiorem*, diviſa eſt. In *Superiore* ſunt regiones iſtæ: Helvetia Alſatia, Suevia, Wirtenbergenſis Ducatus, Bavaria, Franconia, ſive Francia orientalis, Palatinatus Rheni, Bojohæmum Moravia, Auſtria, Stiria, Carinthia, Carniola, Tirolis: In *Inferiore*, præter XVII provincias, quas vulgari nunc vocabulo vocar Belgium, ſunt, Leodicenſis Epiſcopatus, Lotharingia, Juliacenſi Ducatus, Colonienſis, Treverenſis, Moguntiacenſis Archiepiſcopatus, Clivia, Weſtfalia, Haſſia, Duringia, Saxonia, Miſnia, Luſatia, Sileſia, Marchia Brandeburgenſis, Pomerania, Meckelburgenſis Ducatus, Holſatia. Helvetii, poſtquam Iↄ cccc prope ann in Germaniâ, ac noviſſimè ſub Germanorum Imperio computa eſſent, jugo tandem imperii excuſſo, ccxx circiter annos liber agunt.

[*Quando & qua occaſione Helvetii ſeſe vindicarint in libertatem, dictum eſt c pite* XVII *lib.* II.]

I Germaniæ in X Circulos diviſio

1. *Multæ illæ, in quas Germania diviſa eſt, provinciæ faciliùs in memoriâ hæren ſi decem illi Circuli, in quos eas demum diſtinxit Maximilianus I. rectè obſerva tur: quod ipſum quum ad Imperii Germanici quoque faciant notitiam, quæ ter ſu*

ſingulis contineantur Circulis, hic paucis indicandum putavimus. Ex his, initio numerandi ab Oriente facto, I. eſt Auſtriacus; quo continentur, Archiducatus Auſtriæ; Ducatus Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Comitatus Tirolis: Epiſcopatus Tridentinus, Brixienſis, Laubacenſis, & Viennenſis. Hujus circuli Director (Außſchreibender Fürſt/) *eſt ipſe* Imperator, *qui idem* Archidux Auſtriæ.

Auſtriacus.

II. *Hoc ordine* Circulus eſt Bavaricus; *ad quem pertinent, Archiepiſcopatus Salisburgenſis; Epiſcopatus Ratisbonenſis, Paſſavienſis, & Friſingenſis, Ducatus utriusq; Bavariæ, cùm ſuperioris, tùm inferioris: Palatinatus ſuperior: Palatinatus Neoburgicus: Landgraviatus Leuchtenbergenſis: Comitatus Ortenburgicus: Ratisbona. Circuli Bavarici Directores* (Außſchreibende Fürſten/) *ſunt ipſe* Elector Bavarus, & Archiepiſcopus Salisburgenſis.

2 Bavaricus.

III. Circulus Francicus; *cujus parteis ſunt, Ducatus Franciæ orientalis: Epiſcopatus Herbipolenſis, Bambergenſis, Aichſtetenſis: Ditio Magiſtri ordinis Teutonici* in Margenthal: *Burggraviatus Norimbergenſis, quem tenent Marchiones Brandeburgici, Culmbachienſes & Anſpachenſes: Commitatus Hennebergenſis, Hohenloicus, Erbacenſis, Schvvartzenbergenſis, VVertheimenſis: Baronatus Limburgenſis: Norimberga, Rotenburgum ad Tubarim: VVinshemium & Schvvinfurtum. Directores ſunt* Epiſcopus Bambergenſis & Marchio Brandenburgicus.

3 Francicus.

IV. Suevicus Circulus, *quo comprehenduntur Epiſcopatus Conſtantienſis, Curienſis, Auguſtanus, & multi Abbates in Suevia: Ducatus VVurtenbergenſis; Marchionatus Badenſis: Algoja: Hegovia: Comitatus multi, ex quibus præcipui Hohenzollerenſis, Helfenſteinienſis, Oetingenſis, Montfortenſis, Furſtenbergenſis, Zimmerenſis &c. Civitates etiam multæ, Auguſta Vindelic: Ulma, Memminga, Reutlinga; Eslinga, Heilbronna, Bibracum, Lindavia, Ravenſpurgum, Conſtantia, Schafhuſia, Halla Suevorum, Norlinga, Rotvvila, Kauffbyra. Donavverda, Campidonum, Cella, Dunkelſpiela, Offenburgum, Uberlinga; & demum libera Nobilitas Sueviæ Imperio immediatè ſubjecta. Directores ſunt* Epiſcopus Conſtantienſis, & Dux Wurtenbergenſis.

4 Svevicus.

V. Circulus Burgundicus, *ad quem pertinet Belgium & Burgundiæ Comitatus* (Ober-Burgund.) *Director hujus* Circuli *eſt* Hiſpaniæ Rex.

5 Burgundicus.

VI. Circulus Rhenanus Superior, *cui ſubſunt Epiſcapatus Baſileenſis, Argentinenſis, Spirenſis, & VVormatienſis: Abbatiæ Fuldenſis & Hirſchfeldenſis: Ducatus Lotharingiæ, Sabaudiæ: Palatinatus Sponheimenſis & Bipontinus: Landgraviatus Alſatiæ & Haſſiæ: Comitatus, Catzenelnbogenſis, Dietzenſis, Ziegenhaimenſis, Niddenſis, VValdeccenſis, Naſſovienſis, Dillenbergenſis, Saræpontanus, VVidgenſteinenſis, Falkenſteinenſis, Iſenburgenſis, Leiningenſis, Rapoltz-Kirchenſis, Salmenſis, Mörsburgenſis, Hanavienſis, Leiningenſis, Solmenſis, Budingenſis. VVetteravia; Argentoratum, Colmaria, Francofurtum ad Mœnum, Fridebergæ VVetteraviæ; Hagenoa, Keiſersberga, Landavia, Mulhuſa in Alſatia, Seleſta-*

6 Rhenanus Superior.

dium

dium, Spira, Turchheimium, VVetzlarium, VVormatia. Directores sunt Episcopatus Wormatiensis & Palatinus Spanheimensis.

7 Electoratus.

VII. Circulus Rhenanus Inferior, *qui &* Electoralis Rhenanus *dicitur quod eum constituunt provinciæ Electorum Moguntini, Coloniensis, Treverensis & Palatini, & quæ sunt sub iis ditiones: ut terræ Nassoviorum in Beilstein, & Magistri Ordinis Teutonici in Coblentz, Gelnhusa. Director est* Archiepiscopus Moguntinus Elector.

8 VVestphalicus.

VIII. Westphalicus Circulus, *quo habentur Episcopatus Paderbornensis, Monisteriensis, Osnabrugensis, Verdensis, Mindensis, Leodicensis, Ultrajectinus, Cameracensis: Abbatia Corbeiensis: Ducatus Juliacensis, Clivensis, Montensis: Comitatus Marca, Lippiensis, Bentheimensis, Embdanus, Diepholtanus, Hojensis, Schauenburgensis, Oldenburgensis, Ravenspergensis, & Frisia Orientalis: Civitates, Colonia Agrippina, Aquisgranum, Tremonia, Herfordia. Directores sunt* Episcopus Monasteriensis, & Dux Juliacensis.

9 Saxonicus inferior.

IX. Circulus Saxonicus Inferior: *ad quem referuntur Archiepiscopatus Magdeburgensis, & qui nuper erat, Bremensis: Episcopatus Halberstadensis, Hildesheimensis, Lubecensis, Suerinensis & Ratzenburgensis suis nunc Ducibus subjecti: Ducatus Brunsvicensis, Luneburgensis, Mecklenburgensis duplex, Lauenburgensis, & Holsatia: Comitatus Delmenhorst, Lubeca, Hamburgum, Brema, Goslaria, Mulhusa & Nordhusa Thuringiæ. Directores sunt* Dux Bremensis, Dux Magdeburgensis, & Dux Brunsvicensis, *alternis tamen vicibus.*

10 Saxonicus superior.

X. Circulus Saxonicus Superior *habet Episcopatus Misnensem, Merseburgensem, Brandeburgensem, Havelbergensem, Naumburgensem suis Ducibus subjectos: Abbatias, Salfeldensem, Quedlinburgensem: Ducatum Saxoniæ Elect. Pomeraniam utramque: Electoratum & Marchionatum Brandenburgensem: Ducatus Thuringia Misniaq; Vinariensem, Gothanum, Isenacensem, Altenburgicum, Coburgensen: Principatus Anhaltinus: Comitatus Schvvartzenburgensem, Mansfeldensem, Stolbergensem, Barbiensem, Gleichensem, Blanckenburgicus & Rheinstein Circuli Director est* Saxoniæ Dux Elector: *subordinatus Elector Brandenburgicus: Coordinati Duces Saxoniæ Holsteinensem & Rhuthenicos tum senioris tum junioris lineæ: Baronatus item Schönburgicus.*

Septemviri quando constituti.

III. Cæterum, Othone III. imperante, (ut vulgaris opinio est) inter Germaniæ Principes conventum atque decretum fuit, ne quis, nisi Germanici nominis Princeps Rom. Imperator crearetur. Atque tum a *Septemviri* constituti, quibus ob eligendi Imperatoris potestatem, *Electorum* nomen inditum. Horum *tres Ecclesiastici* iidemque Archiepiscopi, & Archicancellarii S. Imperii: Primus, *Moguntiacus* in Germania: Secundus, *Coloniensis* In Italia: Tertius,

Tr

everensis in Galliâ. Quatuor reliqui sunt seculares, primus, *Rex ohemiæ*, pocillator: Secundus, *Palatinus Rheni*, dapifer: Tertius, xo, *ensifer*: Quartus, *Marchio Brandenburgensis*, cubicularius. β

[α *Vulgaris illa quidem est opinio, septem Electores ab Ottone III Imperatore esse constitutos. At Hostiensis, Bellarminus, aliique hanc Electorum constitutionem adscribunt Gregorio V. Pontifici Romano. Verùm antiquiorum Scriptorum nemo hujus sive ab Ottone III, sive à Gregorio V profectæ constitutionis mentionem facit. Quin imò, Ottone Frisingensi, Abbate Urspergensi, & Sigeberto testibus, etiam post Ottonem illum III, ad tempora usque Friderici II. Imperatores electi sunt, ab omnibus, aut certè plurimis regni proceribus: In quorum numero non solùm fuerunt Archiepiscopi; verùm etiam Episcopi & Abbates: quorum inprimis erat, si exstitisset, tam sanctam Pontificis sui observare constitutionem. Hinc alii ab ipso Friderico II Electores constitutos volunt. Post illius sanè tempora eligendi Imperatoris potestas ad potentiores & pauciores venit, cæteris jus & auctoritatem illam aut negligentibus, aut non satis tuentibus: donec consuetudinem illam Imperatoris per paucorum Principum suffragia eligendi Aurea Bulla solenni & salutari lege confirmavit.*

[β *Palatinus Carolus Ludovicus per pacem Monasteriensem anno* 1648 *initam in provincias suas restitutus, quum Electoralem dignitatem patri suo Friderico ante hac ablatam, & Bavariæ Duci collatam, nollet dimittere, ipse constitutus est Elector Octavus.*] Elector Octavus.

CAP. IX.

De Imperii Germanici provinciis, citra Rhenum in Gallico solo sitis.

I.

Leodicum ab Leode *Francico vocabulo i. e. propria supellectile* vicus publicus *A.* 770 *& crebro Caroli M. accessu frequentior apud Eginhardum dicitur: Urbs denique aliquando libera, sed rursus ad obsequium redacta* suo nunc Episcopo, nec Coloniensi *amplius subest. Cum enim Maximilianus Henricus Archiepis. Colon. A.* 1688. *obiisset, Canonica electione facta Joh. Ludovicus Baro ab Elderen Leodicensis Episcopus creabatur. Dum interea* Coloniensis successio & huic admista Fürstenbergiana factio *turbas commovebat gravissimas, quin bellum calamitosius à Gallis toti Germaniæ illatum: Clemens tamen Dux Bavariæ tandem rejecto VVilhel. Eggone Fürstenbergio, Bonnaq; Gallis iterum A.* 1689 *erepta prævaluit, ætate tum adhuc minor nec annos octodecim natus, ubi dispensatio Rom. Pontif. Innocentii XI, & consensus Collegii Electoralis accesserat. Philippo autem VVilhel. Neoburg.* Ducatus Juliacensis & Montium *ac toti Neoburg. Palat. familiæ A.* 1629. *mansit; Eidem etiam* Palatinatus Electoralis *A.* 1685. *cessit.* Coloniensis sucesſio. Ducatus Juliacensis.

Lotharingiæ. Austrasii.

ſit, Gallico nunc bello atrociter depopulatus. Tota Lotharingia *excluſo Duce Ca*
rolo ferme ſeptuagenario, qui tandem A. 1674. Francofurti exul obiit. in Gallicam
poteſtatem A. 1671. venit. Auſtraſia olim VVeſtriæ aut Neuſtriæ oppoſita regnum
ex Clodovæi diviſione unum ab Moſa Rhenoq; in Allemanniam & Thuringiam pro
ductum continuit: Cujus regem quod Carolus Dux Lotharing. ſeſe titulo numisq
profiteretur, perpetuum apud Gallos odium incurrit, vid. libellum de Auſtraſ. Ger
manicum, & affectam Obrechti deſcriptionem. Auguſta Trevirorum metropolis
urbs Germaniæ antiquiſſima, Romanorum magiſtratuum & monetæ olim ſedes
Huic proxima nec Rom. antiquitatibus inferior Colonia eſt Agripp. deniq; Mogun
tiacum ab Mogo ſive Mœno fluvio, nobiliſſima Druſi colonia, primatu Eccleſiaſti
co & Archi cancellatu per noſtram Germaniam clara. Tunica *vero* Chriſti Je
ſu inconſutilis *apud Treviros,* tria regum apud Colonienſes corpora, *&* tur
ris murium ſive Myopyrgus *Bingæ oppido vicina vel incertas hiſtorias vel fabu*
las olent. Vid. Dorſchæum in diſſert. Caſaubonum in Exercit. & Serravium i
comment. Mogunt. VVormatia & Spira urbes antiquæ & regibus olim Francic
cultæ à Gallis nuper dirutæ adhuc jacent: Philippoburgum A. 1676. noſtratibus ca
ptum in Germaniæ poteſtatem rediit, ſed hoc bello patriæ rurſus ereptum hoſtibu
paret. Alſatia cum Argentorato contra fidem in pactis Novimag. datam obſeſ
captoq; ab iisdem hoſtibus tenetur; Principatus itidem Monpelgardenſis & Com
tatus Palatini reliqui Alſatiæ vicini arctiſſime premuntur.

Trevir. Colon. Mogunt. VVormatia. Spira. Philippoburgum. Alsatia.

Leodicenſis Provincia

L*Eodicenſis provincia*, quamvis Belgicis undiq; cincta, tamen ad
Imperium ſpectat, Colonienſi Epiſcopo ſubjecta. Caput ejus e
a Leodicum, urbs ampla & ſuperba, magnificis ædificiis inſtru
cta; ob amœnitatem deliciasque varias *Paradiſus ſacerdotum* nuncupa
ta. *Huy*, nitidum cum arce oppidum. *Bullion*, ſui quondam juris Du
catus; nunc Leodicenſi Epiſcopo ſubjectus; arcem habet ejus no
minis munitiſſimam.

Gall. Liege, Super. Germ. Lüttich. infer. Luyck. Leodicum.

[Leodicenſis Epiſcopatus, *olim* Tungrenſis, *limites habet ab ortu Moſam fl.*
Ducatum Limburgenſem, à ſeptemtrione & occaſu Brabantiam: à meridie Com
tatum Namurci. Fluvii præter Moſam *celebriores hic ſunt,* Urtha, Jeckel, He
Continet præter Ducatum Buillionenſem, Marchionatum Francimontanum
etiam Comitatus Hasbaniæ, & Leotenſem. *Anno* 1468. *a* Leodicum
Carolo Burgundo captum, & in ipſa urbe XL *M. occiſi,* XII. *M. ſubmerſi ſunt.*
hujus culpæ veniam impetraret Carolus iſte, D. Georgii ſtatuam ex puro auro co
flatam conſecravit ædi D. Lamberto ſacræ. Oppidani perhibentur mobiles & a
ſeditiones proni. Urbem hanc præter Moſam quatuor interfluunt flumina. Legia
Ura, Vela, Ambularius. *β* Hojum *ad Moſam eſt: itemq;* Dinantium *ru*
impoſitum, quod ſepties & decies fruſtra obſeſſum anno 1554 armis Gallicis ce
ſit.]

Hojum. Dinantium.

II. Caput *a Ducatus Juliacenſis*, quod ei nomen dedit, eſt *β Ju*
liacum, oppidum antiqvum atque munitum. In Juliacenſi agro ſita
e

Juliacenſis ducatus. Gülch.

urbs γ *Aqua Grani*, five ut vulgò usurpatur *Aquisgranum*; German. Aquæ Grani.
ner. *Aach*, inferioribus *Aken*, Gallis *Aix* dicta; saluberrimis calida-
m aquarum fontibus clara, *Caroli M.* primi Germanorum Impera-
ris aulâ ac sepulchro insignis. Mos erat olim, Imperatores heic
augurare sub corona ferrea in templo pendente.

[α Ducatus Juliacensis *limites habet ab ortu Rhenum, à septemtrione Ducatum Cliviæ, ab occidente Mosam, à meridie Lutzenburgensem & Limburgensem Ducatus. Has terras rigant præter* Rhenum & Mosam, Isela, Ertta, Rura & Werma. β Juliacum *ad Ruram est. Oppidum hoc ab Hispanis expugnatum per pacem Monasteriensem Palatino Neuburgico restitutum est. Itemq;* Marcodurum *seu* Dura. Monasterium, *vulgò* Münster Eyfel *ad Iselam.* γ Aquisgranum *est ad VVermam fl. Anno* 1609. *Johannes VVilhelmus Juliacensium & Clivensium Dux, stirpis suæ postremus, obiit: unde inter Electorem Brandenburgicum & Palatinum Neuburgicum de Provinciis istis orta certamina.*] Juliacensis ducatus. Juliacum. Monasterium. Aquisgranum.

III. α *Coloniensis Diœcesis* veterum Ubiorum ad utramq; Rheni Archiepiscopatus Coloniensis.
am sedes olim fuit. Ipsa urbs *Colonia Agrippinensis*, seu, ut vulgò
rpatur, *Colonia Agrippina*, Ubiorum caput, à β Colonia, *Agrippi-* Colonia Agrippinensis.
Claudii Imperatoris uxoris auspiciis deducta, nomen cognomen-
traxit. Urbs nunc est Germanicarum maxima, emporiumq; ad
enum celeberrimum: Cæterum libera est Imperii civitas. *Bonna* Bonna.
iqvum munitumq; oppidum, Archiepiscopi Coloniensis, Electo-
Imperii, sedes. Coloniensis

[α Archiepiscopatus Coloniensis *habet ab Oriente VVestphaliam, à septemtrione Episcopatum Monasteriensem, ab occasu Ducatum Juliacensem & Clivensem, à meridie Archiepiscopatum Treverensem, Rhenus medium interluit. Ipsa* β Colonia *habet Academiam anno C.* 1388. *institutam. Trium SS. Regum, ut vulgo habentur, reliquiæ ibidem asservantur. Inter* Bonnam & Coloniam *in insula* Krampenwerth *fuit propugnaculum illud vulgò* Pfaffenmütz *dictum. Celebriora hic porrò sunt oppida*, Linzium, Novesium, *vulgò* Neyß *ad Erpiam*, & Berka, *vulgò* Reinberg; *ad quam non multis abhinc annis Hispani Mosam, per alveum à* Venloâ *ad* Bergam *usq; deductum, cum Rheno conjungere conabantur. Post Gebhardum Truchsesium Archiepiscopum Coloniensem ob Religionem Evangelicam auctoritate Pontificis Rom. & armis Hispanorum ejectum Ernestus Bavariæ Dux Archiepiscopus est constitutus, anno C.* 1583. *Et ab isto tempore Bavariæ Duces Archiepiscopatum Coloniensem tenent.*] Archiepiscopatus. Colonia.

IV. α *Lotharingiæ Ducatus* à Lothario, Caroli M. nepote, no- Lotharingia. Lotheringen.
en accepit, caput ejus quondam fuit *Divodurum Mediomatricorum*,
lgò β Metz/ libera Imperii civitas: At nunc Galliæ Rex eam te-

 net,

Divodurũ. Virodunũ. Tullum. Nansium.

net, unà cum Viroduno, *Verdun*; & Tullo, *Toul*. γ *Nansium*, vulgò Nansy / sedes nunc Ducum & caput provinciæ, egregia munitaque urbs.

Lotharingia unde dicta.

[α *Lotharius I. Imperator, Caroli M. nepos, tres habens filios, in totidem regna divi- sit Imperium Francicum.* Ludovico *primogenito tribuit Italiam cum Cæsaria di- gnitate:* Lothario *eam dedit partem, quæ deinde ab hoc, primo ejus Rege* Lotha- rii regnum *seu* Lotharingia *dicta est:* at Carolus *tertiogenitus obtinuit Provin- ciam & Galliam Narbonensem. Habet* Lotharingia *ab Ortu Alsatiam, à se- ptemtrione Archiepiscopatum Trevirensem & Ducatum Lutzenburgicum, ab occa- su Galliam, à meridie Burgundiæ Comitatum. Celebriores ibi sunt fluvii* Mosa Mosella, Murtha, & Sarrha. β Metis Metz / *ad Sellam fl. quæ ibidem in Mose- lam influit, urbs ampla & munitissima cum arce. Verdunum ad Mosam fl. e inter Arduennam sylvam & Barrum, urbs amplissima, & arce amplissima ja communita. Tullum urbs ad Mosellam posita, munita non est. Urbes illas superio seculo Imperio eripuit Henricus II Galliæ Rex.* γ Nansium *est ad Murtham flu- vium mœnibus hodie nudatum,* Pontamussum *habet Academiam. Hunc Duca- tum ferè omnem, ejectis Ducibus, occupavit rex Galliæ.*]

Metis.

Nansium.

Austrasia. Westreich. Lützelstein Lautereck. Birckenfeld.

V. α *Austrasia* complectitur Diœceses Treverensem & Mogun- tinam: item Ducatum Bipontinum, vulgò Zweybrücken / Comita- tusq; Sarbrücken / Leyningen / Bitsch.

[α Austrasia, *quæ hodie vulgò habetur, concluditur intra Lotharingiam, Trevere- sem provinciam, Palatinatum Electoralem, & Alsatiam. Fluviis rigatur,* Sarrh Lutra, Bleissa. *Huc etiam pertinent* Lützelstein / Lautereck & Birckenfel *diversorum Palatinorum sedes; item* Tabernæ Montanæ, Bergzabern & Hor- bach.]

Tabernæ. Treverensis Arch. Treveris.

VI. α *Treverensis Archiepiscopatus* caput est *Augusta Treverorum* β vulgò Trier / Gallis *Treves*: urbs antiquitatem suam præ se f- rens. γ *Confluentes*, Coblentz / urbs ad Rheni Mosellæq; confluent posita, haud exigui est momenti. *Vitellicum*, Witlich / Treveren- Archiepiscopi atque Electoris sedes.

Confluentes. Vitellicum.

[α Treverensis Archiepiscopatus *habet ab ortu Ringojam & partem Hassiæ, à se- ptemtrione Archiepiscopatum Coloniensem, ab occidente Ducatum Lutzenburg- sem, à meridie Ducatum Bipontinum.* β Treveris *ad Mosellam sita, jam A- gusti Imperatoris ætate floruit: qui verò à Trebeta Nini filio eam putant condita fabulas amplectuntur, non historias. Habet Academiam: Hic asservatur tu- ca Salvatoris.* γ Confluentes, *vulgò* Confluentia, *è regione in alterâ ripâ m- nitissimum habet castrum* Ehrenberti, Ehrenbrecht-Stein / *seu* Ehrenbre- Stein / *vulgò* Herman-Stein. Superiori *bello* Galli *tenebant, qui diutur- obsid*

Treverensis Archiepisc. Treveris.

Confluentia. Herman-Stein.

obsidione pressi, ægrè tandem illud reddiderunt. Archiepiscopatui huic subest Eysaliæ *pars, ubi oppidum* Sleida, *Johannis Sleidani Historici patria.*]

Sleida.

VII. α *Moguntini* Archiepiscopatus caput est ***Moguntiacum***, ive β ***Moguntia***, Mentz/ urbs inter præclaras Germaniæ compuata. At sedes Archiepiscopi Electorisque trans Rhenum in Gernanico solo, γ *Asciburgii*, Ascheburg. Sunt præterea in Austrasia iberæ Imperii urbes; δ *VVormatia*, vulgò Worms: ε Oppenheym: & ζ ***Spira***, Juridico totius Imperii conventu clara; Cameram Imperialem vulgò vocant. η Franckenthal/ nitidissimum est à Belgis excultum oppidum, Electori Palatino subditum.

Moguntini Arch. Moguntia
Ascibur-gicum.
VVormatia.
Oppenheyma.
Spira.
Franckethal.

[α *Ad* Archiepiscopatum Moguntinum *terræ quæ pertinent, sunt ad Rhenum in VVetteravia, Eisfeldia, Hassia, Thuringiâ, & Franconia.* β Moguntiacum *contra Rheni Mœnique confluentes positum, anteà vicum, mœnibus firmavit Drusus Nero, Cæsaris Augusti privignus, Tiberii Imperatoris frater, anno ante natum Christum*, XIV. *Hodie Archiepiscopi sede & Academiâ floret. Superiori bello urbs hæc sæpe capta ac recepta est.* γ Asciburgium, *vulgò dicitur* Aschaffenburg/ *supra Francofurtum ad Mœnum situm, arcem habet splendidam. Ad Rheni Nahæque confluentes est* Bingium *oppidum, infra quod in medio Rheni turris est, vulgò* der Müsethurm *dicta. In Mœni ripa est* Hoechstum *oppidum infausto prælio, quod Christianus Brunsvicensium Dux hic anno seculi nostri 23 commisit, nobile. Moguntinus in media Hassia tenet* Fritzlariam, *vulgò* Fritzlar/ *aliaque oppidula. Eidem subest hypothecæ titulo* Eisfeldia, *Grubenhagensis Ducatus portio, in qua* Duderstadium *ad VVipperam fl.* δ Wormatia *ad Rhenum, Vangionum olim caput, Comitiis celebris.* Oppenheym *ad Rhenum non est, urbs libera Imperii; sed est in ditione Palatini Electoris.* ζ Spira *haud procul à Rheno habet aliquot Imperatorum, eorumq; conjugum sepulchra in summo templo, quod à Conrado Salico exstructum est. Episcopi Spirensis sedes erat* Udenhaim, *vulgò vocatur* Philipsburg; *oppidum munitissimum; quod Galli hodiè tenent.* η Franckenthal *oppidum munitissimum est.* Ingelheim, *etiam olim fuit celebris, Caroli M. aliquando sedes.*

Moguntiacum.
Asciburgium.
Hœchstū.
Fritzlar.
Eisfeldia.
Duderstadium.
VVormatia.
Oppenheim.
Spira.
Franckethal.

VIII. α *Alsatia* Austriacæ ditionis regio, in duos Landgraviatus, superiorem & inferiorem divisa est. In Superiori oppida sunt; β ***Colmaria***, γ ***Selestadium***, δ ***Rufacum***, haud ignobilia. Inferior habet; ε ***Tabernas***, vulgò Zabern; & ζ ***Hagenoam***. η ***Argentoratum*** in eodem tractu, vulgò Straßburg/ in clarissimis Germaniæ civitatibus. Turris, quæ est ad cathedralem Ecclesiam, mirificâ & magnifica structurâ; item armamentario instructissimo, maximè insignis est.

Alsatia.
Elsaß.
Colmaria.
Selestadiū.
Rufacum.
Tabernæ.
Hagenoa.
Argentoratum.

[α Alsatia *ab ortu habet Ducatum VVurtenbergensem, à septemtrione Palatinatum* Infe-

Alsatia.

Inferiorem, ab occasu Lotharingiam, à meridie Helvatiam. Flumina pracipua hic prater Rhenum, qui mediam fermè interluit, sunt Ellus & Cynthius; die Hinzig. *Superior dicitur, quà ab Argentorato versus Basileam ab utrâq; ripâ & ultra excurrit: Inferior qua versus Palatinatum patet.* β Colmaria *ad Ellum est urbs libera Imperii.* γ Selestadium *vulgo* Sletstadium *est urbs Imperii haud longè à ripa Elli.* δ Rufacum *est in ditione Episcopi Argentinensis.* ε Tabernæ Alsatiæ, *olim urbs ampla & Episcopi Argentinensis sedes: sed bello deformata*: & Molshemium. *Episcopi Argentinensis delicium, anno hujus seculi octavo Academiâ ornatum.* ζ Hagenoa *urbs est Imperii, inter Matram & Sornam amnes, prafectura Imperii titulo gaudens. Ibi olim servabantur gladius, sceptrum & orbis Caroli M. cum aliis ornamentis Casareis, qua Episcopus Spirensis inde abstulit.* η Argentoratum *urbs libera Imperii Ello & Bruscha perluitur. De nomine ejus suprà* p. 127 *dictum est. Academiâ ornata est anno hujus seculi* XXI. *cujus fundamenta jam superioris seculi anno* XXXVIII *Jacobo Sturmio, Senatore primario, potissimum urgente, erant jacta. Alsatia in istis partibus confinis est* Suntgovia, *in qua* Ferreta *vulgo* Pfirt, *Comitatus caput*: Befordia *eadem Comitatus caput*: & Mulhusia *ad Ill fl. urbs Imperialis & libera, sub Helvetiorum tutela. In Gallia* Regem *per pacem Monasteriensem translatus est Landgraviatus utriusq; Alsatia, cum prafectura Provinciali decem civitatum Imperialium in Alsatia sitarum, videlicet* Hagenau, Colmar, Schletstad, Weissenburg, Landau, Oberhaim, Rosheim, Munster in valle S. Gregorii, Kaisersberg, Turinghaim; *itemq;* Suntgovia; *ita tamen, ut Argentoratensis & Basileensis Episcopi cum civitate Argentoratensi, & reliqui per utramq; Alsatiam Rom. Imperio immediatè subjecti Ordines, Abbates, Palatini, Comites, Barones, ac totius inferioris Alsatia Nobilitas; item pradicta Civitates Imperiales, in ea libertate & possessione immedietatis erga Imperium Rom. qua hactenus gavisa sunt, relinquantur: & Rex Gallia, iis juribus contentus maneat, qua ad Domum Austriacam pertinuerunt.*]

Argentoratum. Suntgovia. Pfirt. Beford. Mulhausen.

Montbeliard.

IX. Est in confiniis Alsatiæ ac Burgundiæ Comitatus *Montbeliard*, German. Mümpelgard / Wirtembergensi Duci subjectus, oppidum *Montbeliard* tutissimo munimento clarum est.

[*Mons Pelgardus videtur nomen habere à montis sive horti pulchritudine: duplici castro firmatus est. Porrò Duces VVurtenbergenses in Burgundia quoque tenent Clerval & Passavant.*

CAP. X.

Suevia, Franconia, Palatinatus Rheni.

I.

Brisacum.

Brisacum *in monte rotundo instar castri munitissimi hodieq; situm significat, congruere sibi vetustam* montis Brisaci *appellationem, qua in Rom. Imp. Antonini Iti-*

Itinerario adhuc extat: Idem toti regioni addidit Brisgovvæ nomen, & Gallis deditum Germaniæ clavem reliquit. Tres enim claves Carol. Richelius Regi suo comparasse dicitur, Perpinianum *Hispaniæ*, Pignarolum *Italiæ*, Brisacum *Germaniæ*, Friburgum *etiam Anno* 1678. *expugnatum pro castro Philippoburgo, quod Germanis expugnatoribus relinquebatur, per pacem Noviomagensem cum tribus Pagis proximis accessit Galliæ.* Svevia *coloniis Svevorum huc irrumpentibus nomen suscepit, hodieq; nostro imperio peculiarem addit circulum, cui Ducatu cum VVurtenbergico Marchionatus etiam Badenses subsunt, tum superior, à sede sua dictus Baden & Hochberg, tum inferior nempe Durlacensis, uterque nunc Gallicis deprædationibus & incendiis exhaustus.* Franconia orientalis *& ipsa circulum facit Franconicum, in eoque tres Episcopatus Catholicos, & duos Burggraviatus Brandenburgicis Marchionibus subjectos complectitur; superiorem scilicet Byrutinum sive Colmbacensem, & inferiorem, Anspachiensem, sive Onoldsbacensem, Hic Franconicam solum regionem, ille partem Voigtlandiæ montanam, & monti Pinifero vicinam continet, simul cum Franconica, cui Colmbacum, castrumq; huic proximum Blassenburgum subest.* Palatinatus Rhenanus *aut inferior totus quondam cultissimus & florentissimus, nunc vastitate Gallica squallet, ob* Heidelbergam *dirutam*, Manheimium, & Frankenthalium, *urbes munitissimas, eversas, & cæteras regiones, quotquot Electoratui subsunt, direptas miserrime aut exustas.*

Friburgũ. Svevia. Marchion. Badenses. Franconia. Palatinatus Rhen.

PRima trans Rhenum est *Brisgavia* regio, Elsatiæ quondam pars. Caput hujus provinciæ est α *Friburgium*, splendida atque amœna urbs; secunda est β *Brisacum* Breisach.

Brisgavia. Brisgavv.

[α Friburgium *sive* Friburgum, *ad Treissen fl. loco fœcundo positum, celebratur Academia anno* 1463 *fundata. Anno* 1644 *Bavariæ Ducis exercitu ad deditionem compulsa, inspectantibus Gallo Vinariensibus, qui illos stupendâ pertinaciâ in munitis castris deinde adoriebantur:* β Brisiacum *oppidum munitissimum, ubi pons lapideus in Rheno fl. post diuturnam obsidionem & horrendam famem, à Bernhardo Vinariensium Duce captum anno* 1638. *Inde in Gallorum est potestate. In* Brisgavia *nobilis quoque est* Hochberga, *Marchionis Durlacensis ex Badensium familia sedes, & Marchionatus caput; ubi Marchio Ernestus magnificum exstruxit palatium. Itemq;* Hettersheimum *castrum ornatissimum, quod incolit Magnus Prior S. Johannis Hierosolymitani.*

Friburgum. Brisiacum. Hochberg. Hettersheim.

II. α *Suevia*, vastæ quondam illius gentis exiguæ reliquiæ, ad supremam Danubii partem constitit. Urbium hujus Ducatus prima est β *Augusta Vindelicorum*, Augspurg / opulentissimum emporium: urbs splendida inprimis & magnifica, munitione tuta, libera Imperii civitas. γ *Ulma*, munitissima & ipsa, simulque ditissima Imperii civitas, ædificiorum splendore facilè finitimis præstat.

Suevia. Schwaben. Augusta Vindelicorum

Re-

Reliqua loca nobiliora ſunt; δ Nördlingen / ε Memmingen / ζ Lindau / η Füeſſen / θ Rottwyl / ubi Juridicus Imperii conventus eſt.

Suevia. Auguſta Vind. Dillinga. Ulma. Nordlinga. Memminga. Lindavia. Fueſſen. Kempten. Uberlinga. Conſtantia. Dünckalſpila. Elvvangen. Donavverta. Papenheim. Oetinga. Zollern. Hala Suevorum.

[Suevia *ab Ortu hodiè habet Bavariam, à Septemtrione Franconiam, ab Occaſu, Palatinatum Inferiorem & Alſatiam, à Meridie Helvetiam & Comitatum Tiro-lis. Fluvii in ea ſunt, præter* Danubium & Nicrum, Lycus der Lech / Ilargus, *ſeu* Ilera, Blavus, & Cochera. β Auguſta Vindelicorum *eſt inter Lyci & VVenthæ confluentes: Comitiis ibidem celebratis nobilis urbs, & in primis illis, quibus anno* 1530, *die* 25 *Junii Principes & Ordines Proteſtantes Carolo V. Imperator[i] fidei ſuæ Confesſionem obtulerunt, quæ eâ de causâ* Auguſtana *dicitur* Confeſſio. *In Auguſtano Epiſcopatu eſt* Dilinga *ad Danubium, ubi Epiſcopus frequenter commoratur, qui Cameram ſuam ibidem conſtituit: Academiam habet Jeſuiticam.* Ulma *eſt ad confluentes Ileræ, Blavi & Danubii. Urbis territorium continet tres Comitatus.* δ Nordlinga *urbs Imperii ad Egræ ripas, memorabilis cla[de], quam Sveci & alii Fœderati à Cæſarianis, duce Ferdinando III. tum Hungariæ Rege, acceperunt anno* 1634. ε Memminga *urbs Imperii, natura & man[u] munita in* Algoja. ζ Lindavia *urbs Imperii in lacus Bodamici ſeu Conſtantienſis inſula; unde nonnulli Venetias Sueviæ appellant, ponte lapideo tamen continenti jungitur.* η Fueſſen *eſt in ditione Epiſcopi Auguſtani, cujus frequenti ſeceſſu celebratur.* θ Rotvvyla, *urbs Imperij, eſt ad fontes Nicri, Helvetiis fœderata. Conventus ille juridicus à Conrado II ſcribitur inſtitutus. Præterea nobiliores i[n] Suevia urbes ſunt,* Campodunum *vulgò* Kempten *ad fl. Yller, urbs imperii libera; ei imminet mons vulgò* Hillermont *mœnibus cinctus, dictusq; caſtru[m]* Burshald, *civitatis armamentarium. Eidem adjacet* Abbatia *ejusdem nomin[is] cum urbe, in qua omnes monachi ſunt genere nobiles, ex octo familiis orti; quo[d] accuratisſimè ſervatur, nulla habita ratione gratiæ aut pecuniæ.* Uberlinga *a[d] lacum Conſtantienſem, quondam Ducum Sueviæ ſedes, urbs Imperij libera.* Con-ſtantia *vulgò* Coſtnitz, *concilio illo anno C.* 1414 *habito celebris, quo tres Pontifices, qui tum erant, ſede moti, & Joh. Huſſus damnatus.* Dünckelſpula *a[d]* Wernitium fl. *dicta à voce* Dünckel *i. e. Zea, cujus ibi magna eſt copia.* El-vvangia *Abbatia nobilis.* Donavverta *ad Danubii & VVernitii confluentes, [o]lim imperii civitas libera; ſed anno* 1606. *à Maximiliano Bavariæ Duce ſu[b]acta, libertate ſua excidit.* Papenheim *urbs cum Comitatu ejusdem nomin[is].* Oetinga *ad VVernitium fl. Comitatus caput.* Zollern, *caſtrum in monte po[ſi]tum, ad cujus radices oppidulum; unde Comitatui nomen.* Hala Suevorum *a[d] Kocharum fl. ubi Salinæ. Heic olim duella permiſſa.*]

VVirtembergenſis. Ducatus. Canſtat. Stutgart. Rotenburgium. Tubinga.

III. α *VVirtembergenſis Ducatus*, ab arce *VVirtemberga* cogn[o]minatus, pars erat Sueviæ; at quum nuper Ducatus factus ſit, pr[o]vincia ſeorſim cenſetur. Urbes inibi claræ ſunt, β *Canſtat*, me[r]catu celebris, γ *Stutgart*, Ducum ſedes: δ *Rotenburgium*: quæque r[e]liqua anteſtat, ε *Tubinga*.

[α W

α Würtembergensis Ducatus, *præprimis fertilis, habet ab Ortu Palatinatum Neuburgicum, à septemtrione Franconiam, ab occasu Palatinatum Inferiorem & Marchionatum Badensem; rigatur* Nicro *præcipuè.* β Canstad *est ad Nicrum, cujus vicinia multas habet vineas; unde haud longe abest arx VVirtemberga.* γ Stutgardia *provinciæ metropolis, habet arcem elegantissimam.* δ Rotenburgum *Nicrus fl. intersecat; unde una pars urbis vocatur* Rotenburg, *altera* Ehingh. ε Tubinga *ad Nicrum Academiâ & Collegio Ducali celebris.* Schorndorffium *oppidum munitum habet Salinas. Civitates Imperii liberæ ibidem sunt* Hailbronna *ad Nicrum à Friderico II. Imperio adscripta:* Reutlinga *ad Echetz fl.* Eslinga *ad Nicrum fl.*]

Hailbronna. Reutlinga. Eslinga.

Franconia sive Francia Orientalis Francke Land.

IV. α *Dux* est, qui & Episcopus, cognomine Herbipolitanus, β *Herbipoli*, vulgò Würtzburg / capite provinciæ, dictus. Urbs est er primas præclara. At γ *Francofurtum ad Mœnum*, libera Imperii itas, celeberrimis totius Europæ, nedum Germaniæ, nundinis bilitatur. δ *Bamberga* Episcopali dignitate celebris urbs, centrum ermaniæ obsidere videtur. Est in Franconiensi agro Arx ε *Ansbach*, rchionatus titulo gaudens.

Herbipolis. Francofurtum. Bamberga. Ansbach.

Episcopus Herbipolitanus idem est Franconiæ Dux. Ei quotannis redeunt 300 *millia thalerorum. Habet* Franconia *ab oriente Bohemiam, à septemptrione Thuringiam, & Hassiam, ab occasu Palatinatum Inferiorem, à meridie Bavariam & Sueviam.* Fluvii *hic præcipui sunt* Mœnus; Jaxtus, *qui ad VVimphinam in Nicrum se exonerat.* Tubaris *ad VVerthemum: &* Sala *Francicus, ad Gemundam Mœno se miscent.* Sala *fluvius ille putatur esse, à quo* Franci *dicti sunt* Salici: *Equidem ad Salam locus erat* Selz *dictus, in quo Carolus M. Ludovicus Pius & Arnulphus commorabantur* Reg n. 1. 2. *Ad eundem Salam est oppidum hodie munitissimum* Königshofen; *ex cujus nomine colligitur,* Regiam *ibidem fuisse* aulam. *Neque tamen alter fluvius Sala, per Thuringiam profluens, inde longè dissidet.* β Herbipolis *ad Mœnum Academiâ celebris: ubi imminet arx,* Marienberg *vulgò, in qua ingentem thesaurum obtinuit* Gustavus Adolphus, Svecorum Rex. Ochsenfurtum *ad Mœnum, horreum Episcopi.* γ Francofurtum *electione Imperatorum celebratur.* δ Bambergæ *Henricus II. cognomento sanctus, colitur. Adjacet ei in vicino monte arx* Altenburg. ε Onspanchium *est ad fluvium ejusdem nominis; habet arcem Principis sedem.* Onolspachienses *seu* Anspachienses *sunt Marchiones Brandeburgenses; gaudent titulo Burggraviorum Norimbergensium. Ad eos quoque pertinet* Voigtlandia, *inter Thuringiam, Misniam & Bohemiam sita; cujus metropolis est* Curia, *vulgò* Hoff im Voigdland: *Oppida nobiliora sunt* Culmbacum, Culmbach / *cum arce* Plassenburg / *&* Bareuthum. *Caterùm in Franconia quoque est* Aichstadium *Episcopi illius sedes: &* Mergentheim *magistri Equitum Ordinis Teutonici.* Rotenburgum *ad Tubarim urbs Imperii, Cella penaria Franconiæ: situ prope eo scribitur esse, quo fuit Hierosolyma.* Winsheimium *ad Aischam urbs imperii.* Svvinfurtum

Franconiæ limites. Flumina.

Herbipolis. Ochsenfurt. Francofurtum. Bamberga. Anspach. Voigtlandia. Hoff. Culmbachium. Barreuthũ. Aichstadiũ. Mergentheim. Rotenburgum.

VVinshemium. Schvvinfurtum.

furtum *urbs Imperii ad Mœnum, in ipso fermè Franconiæ centro*, Conradi C *tæ, primi apud Germanos poëtæ, patria. In Franconia quoque est* Erbachum *mitatus caput:* Henneberga, *unde Comitatui nomen. Comitatus* Reinecce *seu* Loriensis & Holacensis *à* Holacho *castro dictus.*]

Palatinatus Rheni seu Inferior. Heidelberga. Manheimiū. Marchionatus Badēsis. Durlacum.

V. Franconiæ quondam pars, nunc α *Palatinatus Rheni*, ca habet provinciæ β *Heidelbergam*, eandem Electorum Palatinoru sedem. Ad confluentes Rheni Nicriq; *Manhemium* oppidum mu tissimum, provinciæ propugnaculum est. Est eodem tractu, inter fatiam & Palatinatum, γ *Marchionatus Badensis*, ab aquis totius G maniæ celeberrimis cognominatus. Sedes Marchionis est *Durlac* oppidum cum arce.

Palatinatus Inferior. Heidelberga. Neustadt an der Hart. Crucenacū. Cæsarea Lutra. Baccharacum. Bretta. Der Hunsrück. Simmera. Sponheimium. Bade Durlacum. Pfortzheim. Eberstein.

[α Palatinatus Inferior *sive* Electoralis *habet ab Ortu Ducatum VVürtenber sem & Episcopatum VVurtzburgensem; à septemtrione partem Hasiæ & Tr rensis provinciæ; ab occidente Treverensem Archiepiscopatum, partem Aust & Lotharingiæ; à meridie Alsatiam & Marchionatum Badensem. Rigatur no, Nicro, Mœno, Naha & Lautera fluminibus.* β Heidelberga *ad Nic arce & Academiâ, anno* 1346. *fundatâ, illustris: Celeberrima, quam habeba bliotheca anno* 1623. *ex parte Romam delata est. Sunt hic præterea* Franck thalium, *oppidum munitissimum,* Neustadt an der Hart / *quo tractu nascitu nus vini, quod vulgò* Gänsefüsser *vocatur.* Crucenacum, *Nahâ interlu in duo veluti oppida distinctum; cujus pars ad Marchiones Badenses pertinet.* sarea Lutra Käysers Lautern / *ad Luteram amnem, & lacum, in quo Luci le anno* 1497 *captus, quem manus Friderici II. Imperatoris anno* 1230 *huc posu* Bacharacum *generosissimo vino nobile.* Bretta Philippi Melanchthonis pa *Inter Rhenum, Mosellam & Naham tractus vulgò vocatur* der Hunnes, *Hic quoque est* Simmera *Principum sedes; & in confinio* Sponheimium *Abb quam celebrem reddidit* Trithemius Abbas. γ Marchionatus Badensis *ferè jacet intra Rheni dextram ripam, Palatinatum inferiorem, Ducatum V temburgensem & Brisgojam. Nomen habet ab oppido* Baden; *ubi aquæ c salutares. Marchio iste est Romano-Catholicus:* Sed Durlacensis *est Conf nis Augustanæ.* Durlacum *oppidum habet Collegium & Palatium munitissim In ejus ditione quoque est* Pfortzheim *munitum oppidum,* Joh. Capnionis, Reuchlini, *patria. Ibi quoque est Comitatus* Eberstein, *ab* Eberstein *castr pellatus.*]

CAP. XI.

Palatinatus superior, Bavaria, Salisburgensis Archiepiscopatus, Tirolis Comitatus.

No

Nortgavia, Nortgaw; qui & Palatinatus Bavariæ sive superior Palatinatus, die Ober-Pfaltz.

Palatinatus Superior.

I.

[P]alatinatus *aut Palansgraviatus à Comite, cui olim paruit, Palatinus à Palatio, cui Comes fuit, aut Teutonico vocabulo* Pfaltz *sive Pfallens, quod vetustior tulit dialectus (sic Frebero in Origin. Palat. & Fresneo in Glossar. visum)* superior Palatinatus *autem respectu inferioris sive Rhenani cum Electoratu connexi, sed Palatinatus Bavariæ, cui cis Danubium subest post A. 1646 tanquam pars septemtrionalis, unde Nordgavv i. e. regio versus septemtrionem sita dicitur: Elector enim Bavarus cum Landgraviatu Leichtenbergico & Comitatu Chamensi hunc obtinet: Neoburgicam vero & Solsbacensem regionem Comites Palatini possident.* Norimberga *urbs imperialis libera, castrum vetus, & in eo insignia Imperii German. ornamentaq́ Imperatoria tuetur:* Egra *urbs Bohemiæ quidem castro regio & munimentis pluribus instructa, nec tamen Imperii German. libera extat.* Ducatus Bavariæ *aut Bojoariæ trans Danubium & cis Danubium jacens aut* superior est, aut inferior: *Hic tamen Nordgoviam ex parte continet. Sed* Archiepiscopatus Saltzburgensis *ad partes Bavariæ non pertinet, quanquam ad circulum Bavaricum refertur. Archiepiscopus à Gregorio VII. Papa Rom. Legatus sedis Rom. perpetuus, ac Primas Germaniæ creatus, nihil nunc habet, cur Magdeburgicum Primatum metuat. Sed* Tridentinus & Brixiensis Episcopatus *Austriaco subsunt circulo; itemq́ Comitatus Tirolensis nunc Imperat. Aug. nulli Archiducum separatæ familiæ subjectus.* Tridentum *non œcumenico, sed Romano, cujus Præses Pontifex erat, concilio diu tracto & toties translato inclaruit. Vid. Histor. Petr. Svavis Pol. & Heideggeri comment.*

Palatinatus Bavar. — Norimberga. — Egra. — Bavaria duplex. — Archiepisc. Saltsburg.

N*orimberga*, Nürnberg / in confiniis Franconiæ, Sveviæ, ac Bavariæ posita, nullius soli esse cupit. Urbs est magnifica, splendida, potens, ac totius Germaniæ superbissima. Caput [Nor]tgaviæ nunc censetur. β *Amberga*, γ Neuburg / & δ Sultzbach [Prin]cipum Palatinorum sunt sedes. Est circa hæc loca *Landgraviatus [L]euchtenbergicus*, cujus sedes ε Pfreimbt. Est & ζ *Egra*, Eger / libe[ra I]mperii civitas. η Item Comitatus Ellenbogen / qui ad Bojohæ[mia]m spectat.

Norimberga. — Amberga. — Neuburg. — Sultzbach. — Leuchtenberg. — Pfreimbt — Egra — Ellēbogē.

[α] Norimberga, *ad utramque Pegnesi, qui urbem interluit, ripam sita, ad Circulum pertinet Francicum. Habet territorium satis amplum, & oppida aliquot; in quibus* Altorfium, *Academia anno 1575. ornatum.* β Amberga *Palatinatus Bavarici metropolis est.* γ Neoburgum *ad Vils fl.* δ Sultzbach *cum castro est ad Rosenbach fl.* ε Pfreimbt *nomen habet à flumine* Pfreimbt. ζ Egra *olim libera civitas ab acidulis nota. In Comitatu* η Ellenbogen *sunt* thermæ *nobilissimæ* Carolinæ, *vulgò* das Carlsbad.]

Norimberga. — Altorfium. — Pfreimbt — Egra. — Ellēbogē. — Thermæ. Carolinæ.

Bavaria. Bayern. II. α *Bavaria Ducatus* dividitur in *Superiorem* & *Inferiorem*. Hi[c] ad ortum; ille ad occasum spectat. In *superiori* sunt urbes claræ[,] Monacum. *Monacum*, München/ Ducum sedes, omnium Germanicarum pul[cherrima]. Ingolstadium cherrima. Secunda est γ *Ingolstadium*; hanc sequitur δ *Frisinga*. Frisinga. In inferiori *Augusta Tiberii*, quod nomen illi falso tribuêrunt olim fabu[losi] Ratisbona. losi Grammatici; aliàs ε *Ratisbona* dicta, vulgò Regensburg/ comi[tiis] tiis Imperii, quæ heic haberi consveverunt, antiqvitatum reliquiis Passaw. & ponte prælongo clara. Reliquæ memoratu dignæ sunt ζ *Patavium* Landshut vulgò Passaw/ η Landshut/ θ Straubing. Straubing.

[α Bavaria *fines habet ab oriente Austriam & Stiriam; à septemptrione Bohemiam ab occidente Sveviam & Franconiam, à meridie Carniolam & Comitatum Tiroli[s]. Fluviis rigatur Danubio, Altmula, Isara, Vilsa, Oeno, Salza, & Ambra. Q[uà] versus Sveviam & Alpes excurrit*, Superior *dicitur: quà verò ad Septemtrione[m] & Ortum se versus Danubium extendit*, Inferior. β Monacum *est ad Isara[m] ri-* Monacum. *pas.* γ Ingolstadium *ad Danubium fl. oppidum munitissimum. Academia etia[m]* Ingolstadium *anno* 1410. *ornatum.* δ Frisinga *nomen dedit episcopatui Frisingensi; cui olim pr[æ]* Frisinga. *fuit Otto Frisingensis, qui tempore Conradi III. & Friderici Barbarossæ floruit.* [ε] Ratisbona, *urbs Imperii libera; nomine habet à flumine* Regen / *qui eo in loco* Ratisbona. *Danubium se effundit; Unde rectiùs scribitur* Reginoburgum. ζ Patavium *[ad]* Patavium. *Danubii Oeniq; confluentes, unde episcopatus Passaviensis. Celebre inprimis e[st] à pacificatione inter Carolum V. & Protestantes Evangelicos anno* 1552. *prid. No[n.] Augusti initâ, qua religionis libertati cautum est. Germanis vocatur* der Pa[s-] sauische Vertrag. *Verùm hæc urbs anno* 1662. *fortuito incendio fere tota peri[it].* η Landshuta *est ad Isaram; &* θ Straubinga *ad Danubium, Ducum sedib[us]* Landshuta. Straubinga. *olim clara.*]

Salisburgensis Archiepiscopus III. Bavariæ pars est *Salisburgiensis Archiepiscopatus*, cujus c[a-] Salisburgium. put sedesq; Archiepiscoporum *Salisburgium*, Saltzburg/ urbs sat[is] elegans.

[α Saltzburgum *est ad* Salzam *fl. unde ei appellatio. Habet* Theophrasti Parace[lsi] *tumulum. Palatium Archiepiscopi magnificum & splendidum est. Arx præcipit[e] & arte munita ferè inexpugnabilis est.*]

Tirolis Comitatus. IV. α *Terioli*, vulgò Tyrol/ est arx, unde maximus Europ[æ] Comitatus in ipsis Alpibus, in Germania Norici, in Italia Rhæti[æ] partem obtinens, nomen habet. Urbes claræ sunt, Ænipons, vu[l-] Ænipons. gò Inspruck/ quondam Comitum, nunc Austriæ Archiducum in h[on-] Tridentum. oris sedes. β *Tridentum*, Italis *Trento*, Germanis Trient/ concili[o] Oecumenico clara. *Bolzanum*, mercatus non illecebris. γ *Brixia* e[t-] Bolzanum. Brixia. iam, vulgò Brixen/ nobilis in hoc tractu Episcopatus est.

[α C

[α Comitatus Tirolis *metallorum dives, ut vulgò vocatur, habet ab occasu Rhætiam, à septemtrione Bavariam; à meridiè Italiam; ab oriente Carinthiam & partem Italiæ. Fluvii præcipui hìc sunt* Oenus der Inn/ & Athesis die Etsch. Terioli *arx munita satis; sed oppidum est tenue, in amœna valle situm.* β Tridentum *est ad ripas Athesis, Episcopatu nobile. Concilium quod Oecumenicum haberi volunt, cœptum est anno* 1546 *& continuatum ad annum usque* 1563. *Interfuerunt præter legatos Pontificis & Cardinalem Tridentinum, Episcopi* LXII, *Theologi* LXII. *Ibi quoque* Hala *est factitio sale celebris. Tribus à Tridento milliaribus distat mons magni nominis; vulgò* der Nansberg *dictus.* γ Brixia *in finibus Italiæ à Germanis condita creditur*.]

Tirolis com. Tridentum. Hala. Nansberg. Brixia.

CAP. XII.

Croatia, Vinidorum Marchia, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria.

I.

Austria *quidem utraque cum provinciis regno quondam Bohemico subjectis, Ducatu Stiriæ, Carniolæ, Carinthiæ, Venedorum Marchia & Comit. Gœriziensi ad circulum Austriacum refertur: Regnum vero* Croatiæ Dalmatiæque *ad Hungariam spectat, qua potiti Austriaci Archiduces Croatiam à Croatis Sclavis, qui A.* 886 *insederant ita dictam adhuc tenent. Romano adhuc Imperio dum regiones illæ suberant, omnes pro statu veteri partim ad Illyricum, partim ad Panoniam pertinuerunt. Austria primum ab Henrico Aucupe A.* 928 Marchionatus *sive* Marchia *orientalis, postea sub Friderico I. A.* 1186. Ducatus, *deniq; sub Rudolphi Habsburgici ad Imperium evecti posteris unus Archiducatus, regnis Bohemico, Hungarico, Hispanico & Belgio auctus, Viennam A.* 1683 *ab obsidione Turcica vindicatam sedem strenue sibi tuetur:* Stiriam *vetus denominatio testatur Marchiam, sed postea Ducatum Friderici I. historia: Hinc certa Archiducum familiæ aliquandiu sedem Gratia præbebat. nunc nullam præbet amplius uno Aug. Cæsare superstite.* Canisia *ex anno seculi hujus primo Turcis subdita, & diuturno Cæsareanorum obsidio pressa deditionem fecit A.* 1690 *in easdem, quibus Zigettum fecerat conditiones.* Venetica quoque Marchia *vetusto suo nomine adhuc gaudet, eoq; tum limitaneam Germaniæ regionem, tum Vinedos aut Venedos, priscos incolas significat, à quibus coloniæ Venetias deductæ, ad novam urbem ex Oceani æstuariis contentam. De incolis harum regionum strumosis, fodinis, lacubus, animalibus miranda Geographi narrant; itemq; Joh. Ludov. Schönsleben in Carniola sua, quam A.* 1684 *edidit, antiqua & nova.*

Austria. Croatia. Dalmatia. Vienna. Stiria. Canisia. Marchia Vened.

CRoatia, Marchia Vinidorum, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria superior, quia hodie domui Austriacæ parent, in Germa-

mania hodiè censentur, quum olim Pannoniæ portiones fuerint.

Croatia & Vinidorum Marchia.

II. *α Croatia*, Germ. Krabaten / regni titulo decora, & *β Vinidorum Marchia*, Germ. Windisch Marck; nihil in se habent memoratu dignum. Cæterum incolæ utriusque sunt Slavonici generis: In Vinidorum tamen Marchia sunt etiam Germani.

VVihatshium. Caroloftadium.

[*A Carniolà versum Meridiem & Ortum se extendit* Marchia Vinidorum, *ad dextram Savi ripam. Inde porrò versus Ortum sequitur.* *α* Croatia *contermina: cujus caput erat* Wihatshium *à Turcis occupatum, nunc ferè* Caroloftadium *oppidum egregiè munitum, cui firmum impositum est præsidium. Ad Caroloftadium exercitus Christianorum à Turcis fœde profligatus est anno* 1592. *In Croatia quoq́, est Sisecum s. Segesta ad Sava fl. oppidum munitum, quod anno* 1592 *Canonici fortitudine, repressis Turcis, conservatum est.*]

Carniola Krain.

III. *Carniola*, Krain / caput est oppidum *Lubiacum*, Laubach / & *Lubiana* dictum. Krainburg locus est munitissimus, *Celeja*, Cilly / Comitatus titulo insignitur. Cæterum incolæ partim sunt Germani, partim Slavi.

Carniolæ termini.

Goritia

[Carniola *habet ab Oriente Croatiam & Slavoniam; à Septemtrione Stiriam; ab Occasu Carinthiam; à Meridie Vinidorum Marchiam & partem Italiæ. Rigatur* Savo, Sontio, & Labacho. *Distribuitur in* Siccam *seu* inferiorem, *quæ est versus Italiam, in quâ* Goritia *ad Sontium, Comitatus titulo gaudens; &* Irriguam *seu superiorem, quà versùs Carinthiam se extendit: in qua;* Laubacum, Crainburg *est ad Savi Kranekerique confluentes.*

Carinthia. Kernten.

IV. *α* Carinthia, Kernten / Stiriæ Ducatui conjunctus, urbes insigniores habet, *β* Villach / *γ* Klaghenfurt / Ducum quondam sedem; *δ* Volckmarck / *ε* S. Veit / *ζ* Judenburg.

Carinthiæ termini.

S. Veit

[*α* Carinthia *habet ab ortu Stiriam; à Septemtrione Episcopatum Salisburgensem & partem Austriæ; ab Occasu & Meridie Alpes & Forum Julii, vulgò Friaul. Rigatur* Dravo, Savo, & Lavanda. *β* Villach, *est ad fl.* Villach, *habet arcem; γ* Klaghenfurt *haud longè abest ab oppido S. Viti. δ* Volckmarck *est ad Dravum fl. ε* Sancti Viti *oppidum regionis metropolis est ad confluentes VVilitz & Glan. Olim Carinthiæ Dux priusquam inauguraretur, ad hoc oppidum habitu rustico indutus adesse cogebatur, pecuniam ex lapide spargere, & Justitiæ administrationem promittere &c. Quo facto vestem istam rusticam ponebat, & Ducalem induebat. Qui ritus tamen deinde sunt abrogati. ζ* Judenburgum *est ad Murum fl.*]

Stiria. Steirmarck.

V. Dividitur *α Stiria* in superiorem, atque inferiorem. In hac caput

caput totius Stiriæ & sedes Archiducum Austriacorum, est β *Gratia*, Gräts/admodum magnifica. Sunt præterea celebres, γ Rackels-purg/ δ Pettaw/ ε Marpurg/ ζ Kermend/ & η *Canisia* duo munitissima erant contra Turcarum irruptiones propugnacula; sed hoc iam superioribus annis Christianis ereptum est. In superiori Stiria urbs primaria est *Muripons*, Pruck an der Mure.

[α Stiriæ *termini sunt ad Ortum Hungaria; ad Septemtrionem Austria; ad Occasum Carinthia; ad Meridiem Carniola & Slavoniæ pars. Potissimùm rigatur* Stiriâ, Dravo & Murâ *fluminibus.* β Græcia *seu* Græcium *Academiâ claret. Culta civitas, Archiducum aliquando sedes.* γ Rackelspurg, *arx munitissima, Turcis, qui Canisiam tenuerunt, opposita.* δ Pettau *ad Dravum est.* ε Marchpurg *ad Dravum.* ζ Kerment *est ad Arrhabonem vulgo* Raab fl. η Canisia *anno* 1600. *à Turcis capta est, tradente eam Pardysero tribuno; & sequenti mox anno à Christianis frustra obsessa est: ac nuper anno* 1664. *à nostris iterum frustra oppugnata. Eodem anno* Serinvvar, *novum castrum, Turcis Canisiensibus à* Serinio *Comite oppositum, à Turcis expugnatum & destructum est.* Fanum S. Gotthardi *ad Murum fl. Turcarum clades anno* 1664. *eo in loco facta nobilitavit.*]

VI. Unicus totius Europæ Archiducatus est α *Austria*, in superiorem ac inferiorem divisa. *Inferior* inter Danubium, Bojohæmiam, & Tejam flumen sita, urbem præcipuam habet Krembs: *superioris*, quæ inter Danubium & Stiriam posita, caput est *Vindoniana*, sive, ut vulgò usurpatur, β *Vienna*, Wien; urbs magnifica ac splendida, tutissimum in his oris contra Turcarum incursiones munimentum. γ *Lincium*, Lintz/ nobile est ad Danubium emporium.

Austria.

Vienna.

Lincium.

[α Austria *fines habet ab Ortu Hungariam; à Septemtrione Moraviam & Bojohæmiæ partem, ab Occasu Bavariam; à Meridie Stiriam. Rigatur* Danubio *præcipuè &* Aniso, *qui vulgo* die Ens/ *unde utraque regio,* das Land ob und unter der Ens *nomen suum habet.* β Vienna *sede Cæsaria, Episcopatu, & Academia, à Friderico II, anno* 1237. *fundatâ nobilis: in quâ superiori seculo Haselbachius Theologus* XXI. *annos legens, primum caput Esaiæ nondum absolvit: ut tradit Cuspinianus. Ipsa Urbs anno* 1529. *à Solymanno oppugnata, sed virtute Philippi Palatini præcipuè defensa est. Solymannus quum Carolum V. cum* XCM. *armatorum adventare audiret, obsidione solutâ recessit.* γ Lintzium *eximiam habet arcem: Sedem ibi suam habuit Keplerus Astrologus. Infra urbem istam est Vortex Danubii terribilis, vulgò* Strudel *dictus. Oppida in Austria, præter illa, celebriora sunt,* Steira, Neustad, *triplici fossa munitum,* Maximiliani I. *natalibus nobile,* Kornneuburg, Weidhoven, Melcka, *egregiè munita,* Ipsia, Gemunda *Salinis celebris.*]

Austria.

Vienna.

CAP.

CAP. XIII.

Bojohæmia, Morâvia, Silesia, Lusatia.

I.

Bohemia. *Bohemia diversis olim habitata nationibus A.* 550 Sclavicam gentem *duce Czecho suscepit, Principesq; indigenas fovit: Tandem Caroli M. auspiciis sub jugum redacta, Carolingæ familiæ hancq; secutis Impp. Germanicis tributaria ad Fridericum II. mansit, nomenq; ab illis regium primo* personale, *postea* perpetuum *à Philippo A.* 1099 *impetravit: Utrum ad Germaniam tum temporis jure pertinuerit, nec in dubium vocabatur, uti post Comitia VVormatiensia A.* 1545 *vocari novimus.* Praga *domum Zierotiniam arci vicinam, superbum palatium nunc continet, echo septies, novies, alicubi quindecies aut amplius iterata, mirabile: Urbs una tumultu commota domestico vehementissimis Europæ motibus dedit materiam* (1) Hussiticis A. 1419. *cum novæ urbis Consules & Judex per fenestras curiæ dejicerentur* (2) Germanicis A. 1618. *cum ex arce regia per fenestras Commessarij regij præcipitarentur. Hanc ultimam de fenestrationem (ut noviter vocant) duæ testantur pyramides, & inscriptio turris ad pontem exstructa ultimam occupationem, belloq; finem additum.* Moravia *vetus regnum Marcomannicum continuit, sed rege per Arnolfum Imp. ultimo fugato Germaniæ tanquam Marchionatus subfuit; posthac Poloniæ tandem Bohemiæ ex A.* 1040 Lusatia *jamdudum à Carolo M. subacta, ab Henrico IV. Imp. A.* 1075 *Vratislao regi tradita, Electori tandem Saxonico in feudum cessit; Cotbusio, Peicenaq; ad Marchiam Brandenburg. A.* 1462. *translatis.* Silesia *autem ex A.* 1290 *per pactum Henrici Vratislao. Principis, & VVenceslai regis Bohemiæ in perpetuum adjungebatur Impp. consensu, neq; regibus Polon. Hungar. invitis Vid. Dubrav. & Bogisl. Balban. Histor. Bohem. Conring. de finibus Imp.*

(Margin: Bohemia. — Pragæ hujusque defenestratio. — Moravia. — Lusatia. — Silesia.)

Bojohæmia. **B**Ojohæmia regnum, Germ. Böheimb / montibus ac sylvis, ce[rto] munitissimo vallo, undique cinctum, ab initio incoluêre Ger[manorum] quidam: Quibus pulsis *Boji*, Gallica gens, insede[runt], nomenque de suo regioni reliquerunt. Bojos pepuleru[nt] *Marcomanni*, Germanica gens; hos, circa annum à nato Jesu Io[...] *Sclavonica gens*, quæ etiam nunc tenet, Bojohæmi, die Böhmen / [à] solo quod occupârunt, Germanis dicti; at *Czechi* suo sibi patrio vo[-]cabulo nuncupantur. Principio adventus à Ducibus populus reg[e-]batur; donec circa annum cIↃ LXXXVI *a* Vratislaus primus Bo[-]johæmiæ Rex crearetur. Hunc posteà continuâ serie secuti sun[t] alii Reges, donec regiâ stirpe prorsus exstinctâ, ad Austriacam do[-]mum regnum devolutum est.

(Margin: Bojohæmia. — Boji. — Marcomanni. — Czechi.)

Bohæmiæ termini, & fluvii. [Bohæmia *habet ab Oriente Moraviam & partem Silesiæ: à Septentrione quo[...] Siles[...]*

Silesiæ partem, Lusatiam Superiorem & Misniam: ab Occidente Voigtlandiam, & Palatinatum Superiorem: à Meridie Austria & Bavariæ partem. Rigatur Albi, Muldaviâ, Ottavvâ, VVatta, Egra, Misa, Pulsnitz, & Gresorâ. Bohæmia *cum annexis provinciis, Moravia, Silesia, & Lusatia ab antiquis temporibus est sub Imperio Germanico, primum sub Ducibus; deinde sub Regibus suis: eorumq;* Reges *nomen & dignitatem regiam Cæsarum Germanorum habuere beneficio, à quibus cùm Duces, tum Reges sæpe sunt impositi. Bohamis a* Vratislaus *iste Moguntiæ in publico Principum conventu ab Henrico IV. Rex creatus est: Neq; illum continua serie, quod Cluverus ait, alii Reges sunt sequuti; sed subinde Duces Remp. administrarunt. Ita ipsum illum Vratislaum primum Bohemorum Regem excepit interregnum* LXV. *annorum, sub sex Ducibus; & Vladislaum II. iterum sequutum est interregnum* XXV. *annorum, sub quinque Ducibus: Neq; septem illi, qui successere his, Principes Bohemiæ regium nomen habuerunt usque ad Premislaum, qui à Philippo Cæsare Bohamorum Rex tertius creatus est.* Dubravius. *Est verò Bohemiæ Rex* Imperii Princeps, Elector & Pincerna.]

II. Regio ipsa est omnium rerum ad usum vitæ humanæ ne-
ssariarum fertilissima, argenti ærisque metallis abundans: quibus-
m in locis etiam auri sunt venæ. Urbium clarissima est a *Praga*, re-
i caput, Regumq; sedes, totius Bojohæmiæ compendium: Urbs
nè magnificentissima, superbis ædificiis frequens, exteris nationi-
s affluentissima. Secundum locum tenet Pilsen. Reliqua oppida
biliora sunt *Kralovvihradesz*. Germanis Königin Grätz; *Kutnaho-*
, German. Kuttenberg; *Limpurck*, German. Limburg; *Tabor, Bu-*
jovvice, German. Budweiß; *Lanii*, German. Laun; *Satetz*, Ger-
an. Satz; *Litomierzitze*, German. Leitmeritz; *Chomutovv*, Ger-
an. Commetaw; Thermæ Carolinæ, Karlsbad / saluberrimis a-
is oppidulum est celebratissimum.

Soli natura.
Pilsen.
Königin Grätz.
Kuttenberg.
Limburg.
Tabor.
Budweiß
Laun.
Satz.
Leitmeritz.
Cometaw
Karlsbad

[*Regnum hoc à Carolo IV, in certos distributum fuit Circulos, quorum plerique ab oppidis appellantur: suntq;* 1 der Bechiner Kreyß: *ubi VVittigenau, Thabor* Budweiß *ad Muldaviam.* 2 der Muldaw Kreyß: *ubi Domasin,* Bistrzis / *Stepenovv.* 3 der Podberder Kreyß: *ubi Beraun,* Carlstein / *arx inexpugnabilis à Carolo IV. condita; ubi corona & ornamenta regia asservantur.* 4 der Prachenscher Kreyß: *ubi Pisek Prachatitz & Crummavv.* 5 der Pilßner Kreyß: *ubi Glatovv, Taus, Tachavv, Mies & Pilsen, Hussitico ac nupero bello nobilitata.* 6 der Ellenboger Kreyß: *ubi* Ellenbogen / *Thermæ Carolinæ,* Carlsbad / *celebres Egra, ubi VVallensteinius anno* 1634. *interemptus: eadem urbs quoque acidulis nobilis est, & Vallis Joachimica,* Jochims-Thal / *metallifodinis celebris: ubi nummi unciales argentei primùm cusi sunt: unde ejusdem valoris nummis manet nomen / ut* Joachimici, Thaler / Vallesenses, *à* valle *istâ, vulgò dicantur.* 7 der Satzer Kreyß: *ubi Saza, Commotavv.* 8 der Rakoniker Kreyß: *ubi Ra-*

Bohæmiæ circuli.

konick. 9 der Schlaner Kreyß: *ubi Slan.* 10 der Leitmeritzer Kreyß: *ubi Leitmeritz, haud longè ab Egra & Albis confluentibus; vinum ejus est in pretio. Aussig ad Albim, Melnick ad Albis & Muldaviæ confluentes, in arduo colle positum. Diezin, ubi Pielsniz in Albim se effundit.* 11 der Buntzlauer Kreyß: *ubi* Jung- *&* Alt Buntzel / *atq; hoc ad confluentes Albis & Gieseræ.* Numburg *ad Albim. In hujus & sequentis Circuli finibus sunt montes Gigantium;* das Riesen-Gebirge: *in quibus spectrum* Ribenzal *vulgò dictum, viatoribus sæpe obvium.* 12 der Kaurschimer Kreyß: *ubi* Kaurzim / *Praga, Brandeis, Bömisch Broda.* 13 der Königgrätzer Kreyß: *ubi* Königin Grätz *ad confluentes Orlizæ & Albis; Jaromirß, Trautenavv.* 14 der Chrudimer Kreyß: *ubi* Chrudim / Litomißl *&* Hohemauth. 15 der Czaßlauer Kreyß: *ubi* Czaßlaw / *ubi Zivkæ sepulchrum.* Kuttenberg / *altera regni metropolis olim metalli fodinis celebris.* Kolin *&* Deutschen Broda. α Praga *ad Muldaviam, cui pons impositus* 872 *cubitos Pragenses longus, quo Parva urbs* die Kleine Seite *Veteri jungitur. Est enim urbs triplex,* Vetus, Nova & Parva, die Alte Stadt / die Neu Stadt / und Kleine Seite / *in qua arx* Retschin *in monte sita, Regum sedes: claret Academiâ à Carolo IV instituta. Hic Hussus & Hieronymus Pragensis impugnarunt regnum Pontificium: qua de causâ à Concilio Constantiensi condemnati, ibiq; combusti sunt anno C.* 1416. *Ceterùm Praga frequentibus tumultibus, ac illo in primis memorabilis, quo anno* 1618. *Consiliarii Cæsarij ex fenestris ab Ordinibus regni præcipitati sunt: unde bellum exortum, quod demum post triginta annos, quum hæc ipsa urbs à Svecicis jam obsideretur copiis, pacis interventu sedatum est anno* 1648. *Et anno* 1620 *ad hanc urbem prælio superatus est Fridericus Palatinus, paulo ante Bohæmiæ Rex creatus.* β Thabor *Hussitarum belli arx & propugnaculum diu fuit.*]

Praga. Thabor.

III. Sub Bohemiæ regno censentur Moravia, Silesia ac Lusatia. α *Moravia* Marchionatus nomen habuit à flumine in Danubium exeunte, quod Plinius *Morum*, Tacitus *Marum* vocat. Gens incolit Slavonica, Germanis mista. Urbium clarissima est β Olmitz / Slavonicè *Olomuce*; caput regionis, elegans ac dives. γ Brin & δ Znaim inter splendidissimas haud postremæ. ε Iglaw & ζ Kremsier / non negligenda oppida.

Moravia. Mähren. Olmitz. Brin. Znaim. Iglaw. Kremsier.

[α Moravia *habet ab oriente Poloniam & Hungariam, à septemtrione Silesiam, ab occasu Bohemiam, à meridie Austriam. Rigatur Maro seu Morava, qui à septemtrione versus Austrum mediam fermè secat Moraviam: ac porrò rigatur Teja, Igla, Svvarta, Zvvitta, Beczvva.* β Olemüzium *ad Marum fl. Episcopali dignitate eminet.* γ Brinn *est ad confluentes Zvvittæ & Svvartæ.* δ Znaim *ad Tajam in Austriæ finibus, Marggraviorum olim sedes.* ε Iglau *ad fluvium cognominem.* ζ Kremsier *ad Marum fl. Episcopi Olemuziensis sedes.*]

Moraviæ termini.

IV. *Silesia* ampla ac dives regio, sub Ducatus titulo XVI. Principatus in sese complectitur; quorum nomina sunt: Breßlaw / Glogaw

Silesia Germ.

aw/ Sagan/ Schweinitz/ Lignitz/ Briege / Neisse/ Crossen/ Teschen/ ppeln/ Ratibor/ Münsterberg / Troppe/ Jaur/ Olsse & Jägern-rf. Poloniæ regibus subjecta fuit primùm universa Silesia: posteà ca annum clↄ ccc. in Bohæmiæ Regum fidem se contulit, à quo- n Imperio etiam nunc pendet. Urbium princeps est *Uratislauia*, johæmis Wratzlaw. Germ. Breßlaw/ opulentissimum in his oris nporium, splendida sanè urbs, ac meritò inter tres pulcherrimas ermaniæ (quarum alteræ Monacum & Lipsia) computata. Secun- ab hac est *Glogovia*, cognomine Major, Groß=Glogaw. Seqvun- *hinc Sagan*, Schweinitz / Neisse / Lignitz / Briege / *Olavv*, Oppelen/ *ppavv*, Teschen. Est præterea in his oris inter Bojohæmiam & Si- iam, sui quondam juris Comitatus Glacensis, Glatz / cujus titulo, omitum stirpe extincta, Bojohæmiæ Rex gaudet.

Schlesingen & Schlesien. Uratislavia. Glogovia. Comitatus Glacensis.

Silesia *habet ab oriente Hungariam; à septemtrione Poloniam; ab occidente Lusatiam, & Marchiæ novæ partem; à meridie Moraviam & Bohemiam: a Bohemia Moravia & Hungaria perpetuis se jungitur Montium jugis: quæ sunt inter Silesiam & Bohemiam, vulgò vocantur* das Böhmische Riesen-oder Schnee-Gebirge: *quæ inter Moraviam & Silesiam, appellantur* das Gesäncke: *item* das Neissische und Mährische Gebirge: *qui verò montes Silesiam ab Hungaria & Polonia separant, dicuntur* das Ungarische Gebürge: *itemq; Jabeluncha ab oppidulo, quod in montium faucibus, per quas ex Hungaria in Silesiam itur, situm est. Rigatur Oderâ, Boberâ, Nissâ, Katzbach, Queis, Zack, Olaviâ & Bartsch. Silesia Imperii R. provincia non se contulit ipsa in fidem Regum Bohemiæ; Verùm eam primùm debent Reges Bohemiæ beneficio Friderici II. Imperatoris; ac deinde Rudolphi I, qui provincias illas. Henrico Vratislaviensi & Silesiæ Duce defuncto, feudi jure tradidit & concessit Bohemiæ Regi: quod etiam in Tabulis suis profitetur Carolus IV, ipse Bohemiæ Rex. Dividitur Silesia in* superiorem & *inferiorem*. Superior *versus Poloniam Minorem, Hungariam & Moraviam excurrit; in qua sunt Ducatus* 1 Teschinensis, *cujus metropolis Teschena ad Elsam.* 2 Oppaviensis, das Hertzogthum Troppen; *ubi Oppavia, quæ & Troppa, ad Moræ & Oppæ confluentes.* 3 Carnoviensis, das Hertzogthum Jägerndorff: *ubi Carnovia*, Jägerndorff / *ad Oppam fl.* 4. Ratiboriensis; *ubi Ratibor ad Oderam: Sora, &* Oderberg *ad Oderæ & Elsæ confluentes.* 5 Oppoliensis, das Hertzogthum Oppeln: *ubi Oppeln ad Oderam.* In interiori Silesia, *quæ à Ducatu Oppaviensi & Oppoliensi versus Lusatiam & Marchiam se extendit, sunt Ducatus* 1 Bregensis, das Hertzogthum Brieg: *ubi Brega: Brieg*, Reichenstein/ Silberberg/ *oppida auri argentiq; fodinis celebria: &* Pitschen / *in Poloniæ finibus accepta à Polonis clade anno* 1588 *nobilitatum*. 2 Ducatus sive Episcopatus Nissensis; *ubi Nissa ad fluvium cognominem Episcopi VVratislaviensis sedes; &* Grotkaw / *Principatus titulo gaudens.* 3 Ducatus Monsterbergensis: Monsterberg/

Silesiæ fines. Silesiæ in 16 Ducatus divisio.

ſterberg / & Franckenſtein. 4 Wratislavienſis, das Hertzogthum Breßlaw; *ubi VVratislavia.* 5 Olsnenſis, das Hertzogthum Olſſe: *ubi Olsna &* Hundesfeld: *quo loco Henricus V. cum Polonis conflixit anno* 1109. 6 Svidnicenſis das Hertzogthum Schweinitz: *ubi Svidnizium ad VVeiſtritz: urbs ampla & eleganti ſtructura ædificiorum conſpicua; & Strigovia,* Striege / *oppidum terrâ ſigillatâ nobile, quæ in vicino S. Georgii monte effoditur.* 7 Jauravienſis, das Hertzogthum Jaur: *ubi Juravia,* Jaur, *cum arce, in qua utriusq; Ducatus Suidnicenſis & Jauravienſis Præfectus regius reſidet. In aditu Grammatei lemma hoc legitur:* Hic locus odit, amat, punit, conſervat, honorat: Nequitiam, pacem, crimina, jura, probos. Hirſchberg *ad Zakeli & Bobera confluentes, ſuprà quod oppidum ſunt thermæ Hirſchbergenſes.* 8 Lignicenſis, das Hertzogthum Liegnitz: *ubi, Lignizium ad Kazbach fl. munitum Ducum, ſedes,* Nickel Stadt *à quo haud longè abeſt pagus* Wolſtadt / *ubi anno* 1241 *Tatari, commiſſo prælio tantam Chriſtianorum ediderunt ſtragem, ut novem grandes ſaccos implerent auriculis, quum tamen ſingulis cæſis unam tantùm præſcidiſſent. Huc quoque pertinet Diœceſis* wolavienſis, *ubi VVolavia, inde haud longè abeſt cœnobium celebre* Leubus. 9 Glogovienſis Ducatus, das Hertzogthum Glogaw / *cujus metropolis Glogovia ad Oderam, quæ ut ab altera Glogovia, quæ eſt in ſuperiori Sileſia diſtinguatur, vulgò* Groß Glogaw / *dicitur, in nupero bello operibus munita.* Saganenſis, das Hertzogthum Sagan: *cujus caput eſt Saganum ad Boberam. Pribuſium,* Pribuß / *Ducatus titulo olim nobile. Inde haud longe abeſt pagus* Dbrovv, *ad quem* 1636, *d.* 6. *Martii, horâ ſextâ matutinâ, ſudo cœlo, magno cum fragore ex aëre lapſus lapis plus quam διτάλαντ@, vario metallo plenus, friabilis: niſi qua cutis exterior in decimam unciæ partem valido, ut videbatur, igne aduſta corpus reliquum cohibebat.* Vechnerus in Germ. brev. 11 Crosnenſis *Sileſiæ Ducatus verſus Marchiam ultimus;* das Hertzogthum Croſſen / *ubi Crosna,* Croſſen / *ad Odera & Bobera confluentes.* Conradus *Dux Steinavienſis Sileſiæ, ad Salisburgenſem vocatus Epiſcopatum, quum cognoviſſet, Salisburgi non eſſe cereviſiam, ſed ibidem bibi vinum; in patriam rediit, inquiens, ſe malle carere Epiſcopatu, quàm cereviſia Steinavienſi.*]

Luſatia. Laußnitz.

V. Sileſiæ ab Solis æſtivi occaſu contermina eſt α *Luſatia*, [...]xapolitano agro, die ſechs Städte / à ſenario oppidorum numero appellata, clara. Nomina eorum ſunt, β Bautzen / γ Görlitz / δ S[...]taw / Kamitz / ε Luben / ζ Guben. Quorum tria priora ſatis lauta.

Luſatiæ limites & diviſio.

[α Marchionatus Luſatiæ *habet ab oriente Sileſiam: à ſeptemtrione Marchiam: occidente Saxoniam Superiorem & Miſniam, à meridie Bohemiam. Rigatur Sp[...]vâ & Niſſo. Dividitur in* ſuperiorem, *quæ in Auſtrum, verſus Bohemiam [...] Miſniam, extenditur:* Inferior *eſt altera pars verſus Saxoniam & Marchi[...]* β Baudiſſina *ad Sprevam Promarchionis ſuperioris Luſatiæ ſedes eſt.* γ Gorl[...]um *eſt ad Niſſum.* δ Sittavia *itidem ad Niſſum in ipſis Bohemiæ finibus.* ε Lube[...] *ad Sprevam Promarchionis inferioris Luſatiæ ſedes.* ζ Gubena *ad Niſſum.*

ſatia anno 1623. à Ferdinando II. Imperatore Electori Saxoniæ fuit attributa, ac demum anno 1637 ſolemni ritu tradita, & in fidem ejus adacta.

CAP. XIV.

Marchia Brandenburgenſis, Pomerania, Meckelo-burgium, Holſatia.

I.

Marchia vetuſto eoq; Germanico vocabulo terra vocatur limitanea, aut regio limitibus objecta: Brandenburgica vel Brennoburgica autem à Caſtro Brandeburg, cui capto Henricus Auceps Imp. Marchionem novum Sigfridum, nempe tuendis contra Sclavos Vinedosq; limitibus præpoſuit. Carolus M. quidem terras illas Sclavicas ad Viſtulam usq; ſub imperium redegerat ſuum: Aſt rebelles Sclavi & iterum ab Ottone M. domiti arctius Epiſcopatu Brandenburgico A. 960 conſtringebantur. Inde Marchia multis ſubjecta dominis, tandem A. 1417 ad Norimbergenſes Burggravios pervenit: Quorum potentia nunc tantum eminet, ut regiones ſubditæ à Pruſſia usq; ad Rhenum & Cliviam ducenta per milliaria procurrant. Plura ex obſervatis Geographicis heic præterire cogor; Pluraq; ad Pomeraniam à Pomeranis, gente Sclavica dictam, & Polonis proximam, Vetus illa Viadro determinabatur; poſterior & hodierna ulterius patet: Tota quondam vel regulis & Principibus ſuis ſubjecta, vel Danis etiam Polonisq;, ut tamen ab Imperio Germ. penderet. Deniq; Bogislaus & Caſimirus, Pomeraniæ Principes, qui diu in clientela Henrici Leonis, Ducis Saxoniæ Bavariæque, fuerant, à Friderico I. Cæſare Duces Imperii A. 1181 creabantur: Horumque poſteritas ad A. 1637 viguit, Bogislao XVI. defuncto, & tota Pomerania per ſucceſſionem hereditariam ad Electores Brandenburgicos devoluta: Sed ea per diuturnum bellum Germanicum à Svecis capta & tandem in partes diviſa fuit. Duo itaq; Ducatus adhuc ſuperſunt *nec illi unquam ad ſeptenarium ab auctore proditum pervenerant. Quin bello ſuperiori proximo tota Pomerania & Stetinum obſidione acerrima preſſum A. 1676 Electori Brandenburgico cum Stralesſundo & Gripsvvaldia ceſſit; ſed denuo per pacem Noviomagenſem ad Svecos rediit.* Mecklenburgicus Ducatus à Mecklenburgo, *civitate Obotritorum veteri, & caſtra firmiſſimo dictus, olim ſuos Dominos, eosq; non paucos habuit, donec ab Lothario Imp. ac hujus nepote Henrico Leone ad obſequium redigerentur erectis duobus Epiſcopatibus Mecklenburgenſi aut Svverinenſi, & Ratzburgenſi, Lubecenſi etiam aut Altenburgenſi melius reſtaurato. Lubeca enim tum temporis Henrico Duci ſubdita illo auctore jus ſuum & privilegia multa obtinuit, ſed Imp. Friderico I. inter urbes Imperiales liberas A. 1188 adſcita. Unde nec Ducatui adhæret Mecklenburgico, quem Carolus IV. Imp. A. 1349 conſtituiſſe legitur; nec Stargardia illi ſubeſt, ſed Electorali Pomeraniæ. VViſmaria vero per*

Marchia Brandenburg.

Pomerania.

Mecklenburgicus Ducatus.

Lübeca.

Lauenburgum. Ratzeburgum.

pacem Noviomagenſem Svecis denuo paret. Lauenburgum *ab Henrico Leone conditum, ipſique ac hujus poſteritati cum Comitatu Ratzeburgico ſubjectum fuit: Unde ſereniſſima Domus Brunſvigo-Luneburgica defuncto Duce ultimo Julio Franciſco Ducatum Lauenburgicum A.* 1689 *occupavit, & adhuc poſſidet: Ratzeburgum autem oppidum machinis Danorum fulminalibus nuperrime concuſſum & dirutum jacet, caſtro tamen adhuc ſalvo & ſuperſtite.*

Holſatia.

Holſatia dupliciter accepta vel totum vel partem ſignificat: *Illa plures regiones uno ambitu comprehendit; Hæc ſpecialiter dicta cæteris regionibus contradiſtinguitur. Holſatia tamen tota & ipſa veteri Saxoniæ annumerata, Ducibusq; Saxonicis ſubjecta fuit; tandem Comitibus Schaumburgicis horum beneficiariis, & poſt Friderici I. Imp. tempora Vaſallis imperialibus. Deniq; ſub Chriſtiano I. Daniæq; rege* Ducatus A. 1477 Holſatia facta, ultimoque in regiam & Ducalem diviſa, *quantas turbas incurrerit, Ducis ſereniſſ. Alberti Chriſtiani A.* 1689 *iterata reſtitutio docebat.*

Ducatus duplex. Schlesvvic.

Schlesvvicenſis *primum Marchionatus, ab Henrico Aucupe factus, tanquam limes Daniæq; Germaniæq; perpetuus, in Ducatum deſiit, plane ab Holſatia ſeparatum, & beneficio pacis Rotſchildenſis à nexu feudali Danico liberatum. Stormaria vero & VVagria, quas Cluverius omiſit, Holſatiæ adhuc ſubſunt: Non ſubeſt amplius Hamburgum ab ſylva aut nemore, quod Saxones* Ham *vocarunt, olim dictum, Archiepiſcopatu & caſtro Danis Sclavisq; oppoſito inſigne, ſed inter liberas Imperii Germanici urbes nunc habetur; Rege Danico adhuc proteſtante: Hinc controverſia publica, & oppugnatio crebrior erupit. De urbibus cæteris etiam munitis conferat, cui lubet Caſp. Dankvvertz deſcript. Holſat. Mart. Zeylery Topograph. Joh. Mölleri Iſagogen ad hiſtor. Cherſoneſi Cimbricæ.*

Hamburgū.

Marchia Brandeburgenſis. Brandenburgum eſt in Media March. Francofurtum. Berlinum. Spandavia. Coſtrinum. Croſſen. Ducatus.

REgio hæc eſt ſpatioſa, ingentibus ſilvis, lacubusque atque paludibus invia, ab oppido *Brandeburgio* cognominata. α Dividitur in duas potiſſimùm parteis, β *Veterem*, ac *Novam* Marchiam. *Veteris* caput eſt Brandeburg. Novæ *Francofurtum ad Oderam*, celebris civitas, mercatu nobilis. *Berlinium* in medio Provinciæ ſitum, ſedes eſt Principum Electorum Brandeburgenſium; urbs amœniſſima. *Coſtrinum*, vulgò Köſtrÿn/ mirando munimento nobile oppidum. Alterum munimentum eſt *Spandavv*, prope Berlinium. Cætero *Croſſen* Ducatus, qui anteà in Sileſia cenſebatur, nunc Marchionibus Brandeburgenſibus patet.

Marchionatꝰ Brand. fines & diviſio.

[Marchionatus Brandeburgicus *habet ab Oriente Poloniam, & partem Sileſiæ: à Septemtrione Pomeraniam, & Meckeloburgum: ab Occidente Ducatum Luneburgenſem & partem Brunſvicenſis; à Meridie Archiepiſcopatum Magdeburgenſem, Saxoniam ſuperiorem, & Luſatiam ſuperiorem, & partem Sileſiæ. Rigatur Albi, Oderâ, Spreva, Havelâ & VVarthâ.* α *Diſtribuitur hic Marchionatus in diverſas partes; ex quibus ſunt* 1 β Marchia vetus, *quæ concluditur intra* Du-

1 Marchia Vetus.

Ducatum Luneburgensem & Brunsvicensem, Archiepiscopatum Magdeburgensem, & Albim. In eâ urbes celebriores sunt Tangermunda *ad Tonagræ, vulgò Tanger, & Albis confluentes; unde oppido nomen,* Stendalia *ad Vechtam provinciæ metropolis: Soldquella ad Letzam;* Gardeleben *ad fl. Biese,* Bißmarck; Osterburg *ad Bisæ ad Vechtæ confluentes:* Seehausen *ad Vechtam: VVerbenacis Albim, ubi Havelam recipit: ad ipsos confluentes celebris est munitio, quæ ab oppido VVerbena nomen habet, ac vulgò dicitur* die Werber Schantze. 2 Marchia Priegniziana, *vulgò* die Priegnitz/ *in qua sunt Havelberga ad Havelam, Episcopatu nobilis: VVistockium clade Saxonis Electoris anno* 1636 *à Suecorum copiis illata notum: VVelsenach: Zechlin castrum, Templariorum olim sedes: Perleberga, Pritzvvald: Kiritz, Lentzen haud procul ab Albi,* 3 Marchia media *continetur intra Archiepiscopatum Magdeburgensem: Marchiam veterem, Prignizianam, Marchiam Uckeranam, Marchiam navam & Lusatiam inferiorem. Urbes celebriores hic sunt Brandeburgum, Havelâ interluente in Vetus & Novum,* in Alt- und Neu-Brandenburg/ *distinctum: Ratenavia ad Havelam: Spandavia; Berlinum & è regione Colonia ad Sprevam; Francofurtum ad Oderam, Academiâ anno* 1506 *ornatum: Lebusium ad Oderam,* Fürstenwald *ad Sprevam: Selovia & Goritz in agro Sternbergensi, Brieza fida, Bernau cerevisia nobilis: Stolpen: Angermunda nova, Oderberga arx ab Alberto II. Marchione condita. Suet, Vierraden ad Oderam; Potstain ad Havelam: Havela insula: Billin ad Rien fl. Vallis Joachimica, ubi Schola Electoralis. Ad Mediam Marchiam etiam referuntur,* Comitatus Rupinensis, *ubi Rupinum Novum & Vetus;* Granzow/ Wüsterhausen. *Lusatiæ Inferioris pars, ubi duæ præfecturæ* Storkow & Beßkau. *Peizium ad Sprevam munitum:* Cotbuß/ Sommerfeld. 4 Marchia Uckerana, *nomen habet à lacu, qui vulgò* die Ucker-See/ *ex Uckera fl. haud longè à Prenzlovv profluit. Continetur Marchia Uckerana intra Marchiam mediam, Pomeraniam & Meckeloburgum. Præcipua urbs hic est Prentzlovv.* 5 Marchia nova *excurrit longo tractu trans Oderam versus ortum & septemtrionem, inter Pomeraniam, Poloniam & Silesiam. Rigatur præter Oderam, VVartha, Notez, Traga. Ex oppidis præcipua sunt Custrinum ad Oderæ & VVarthæ confluentes: Landsberga ad VVartham, Driesena in Poloniæ finibus ad confluentes Tragæ & Notez, munitum oppidum:* Schiefelbein. Arnßwalda/ Soldin: Falckenberg *in Pomeraniæ finibus & Bernvvald. Refertur huc* ditio Sternbergica, *in qua Sunnenburg ad VVartham Magistri Ordinis Equitum D. Johannis sedes. Drossen Regionis caput: Reppen:* Zielentzig. *Patet omnis Marchionatus Brandeburgicus in longitudinem* 60 *milliaribus, latitudo verò ejus diversa est, ut* D. Wolfgangus Jobsten *notavit. Et tamen provincia illa, si non omnis, saltem major ejus pars, Carolo IV. Imperatori ab Ottone Bavaro, ducentis aureorum millibus vendita est: quam pecuniam omnem idem Otto in arce VVolfstein Isaræ imminente, quinque millibus passuum, infra Landshutam sita, prodegit; quum Margaretæ Pistoris cujusdam uxoris amoribus vacaret. Aventinus.*]

2 Marchia Priegniziana.

3 Marchia Media.

4. Marchia Uckerana.

5 Marchia Nova.

Pomeraniæ Ducatus VII.

II. α *Pomeraniæ Ducatus* ſolo fertiliſſimo juxta litus maris Co-
dani longo tractu expanditur, in *ſeptem* parteis, quarum quæque Du-
catus dignitate cenſetur, diviſus. Nomina Ducatuum ſunt, β Wen-
den / γ Stetin / δ Gütſchkow / ε Wolgaſt / ζ Uſedom / η Rügen / θ
Bart. Ex his Rügen & Uſedom ſunt Inſulæ. Caput Pomeraniæ eſt

Stetinum.

Stetinum, urbs haud exigui momenti, emporiumque celebre. Se-
quuntur Stralesund / Wolgaſt / Gripeswold; ι Wollin celeberri-
mum quondam, in his oris emporium; Stargard / κ Colberg / λ
Camin / Cöslin / Stolpe / oppida nobilia.

Pomeraniæ fines.

[α Pomerania *habet ab Oriente Poloniam, Pomerelliam, & ad oram maritimam,*
Caſſubiam: à Septemtrione mare Balticum; ab Occidente Ducatum Mecklenbur-
genſem; à Meridie Marchiam Brandenburgenſem. Rigatur Oderâ, quæ tribu[s]
oſtiis Peine / Schwiene & Dievenow *in mare defertur Balticum: ac porrò Uke-*
râ, Trebelâ, Rega, VViperâ.

Diviſio.

Dividitur primùm Pomerania in Anteriorem *ſi[ve]*
Citeriorem, Vor-Pommern; *quæ eſt inter Ducatum Mecklenburgenſem &*
Oderam fl. & Poſteriorem *ſeu* Ulteriorem, Hinter-Pommern / *quæ ab Ode-*
ra ad Poloniam, Caſſubiam & Pomerelliam ſe extendit. Citerior *omnis, ite[m]*
Rugia; & ex ulteriori Stetinum, Gartz, Dam, Golnau, Odera fluvius, & Inſu-
la VVollin, Sueciæ regno conceſſa. Alteram, Ulteriorem *ſcilicet, tenet Electo[r]*
Brandeburgicus.

VVenden Ducatus.

β Ducatus Venedorum das Hertzogthum Wenden / *eſt i[n]*
ulteriori Pomerania; ubi Rugenvvalda ad litus Maris Baltici; Stolpa, ad fluviu[m]
cognominem, Sclaga.

Stetinenſis Ducatus

γ Ducatus Stetinenſis *totus ferè inter Pœnam & Ina[m]*
fl. jacet. In eò eſt Stetinum *cis Oderam, Gymnaſio etiam nobile; olim Principu[m]*
nunc Regentium Suecorum ſedet. Ancklam *ad Pœnam:* Treptovv *ad Tollen-*
ſam: Gartz & Grieffenhagen *ad Oderam:* Pyritz; Paſevvalck, *ad Uckeram*
Damm *trans Oderam.* Uckermunda, *quæ Uckera fl. majori lacui,* (das gro[ſſe]
Haff) *miſcetur.*

Gütskovienſis Comitatus.

δ Gutzkovv *Comitatus eſt; in quo* Gripsvvaldia *Academ[ia]*
anno 1457 *fundata celebris:* Loyza: Gutzkavv; *Unde Comitatui nomen.*

VVolgaſt Ducatus:

ε Du-
catus Wolgaſtenſis *nomen habet ab oppido* Wolgaſt.

Uſedom.

ζ In Uſedom *inſu[la]*
urbs, Wineta *fuiſſe perhibetur ampliſſima, ab aquarum æſtu abſorpta Helmol[d.]*
Lib. I. Sclavic. hiſt. nunc habet oppidum Uſedom.

Rugia.

η Rugiæ *Principatus oli[m]*
habuiſſe dicitur opibus potentes urbes Arconam & Carentiam. *Hodie ibi ſu[nt]*
Putbus & Berghen

Barthenſis terra.

θ Barthenſis terra, *inter Reknizam & Trebelliam fl. ſit[a,]*
oppida celebriora habet Stralſund / *quod ab Inſula* Strale & *freto appellatu[m]*
quod anno 1316 *à Sueciæ Daniaque Regibus, & multis Germaniæ principibus fr[u-]*
ſtra obſeſſum eſt. Ac inprimis memoriâ digna eſt obſidio acerrima, quam a[n-]
no 1628 *fortiter ſuſtinuit.* Bardum *eſt ad Bardam fl.* Grimma: Tribbeſ[es]
Damgarten: *ad Rekenizæ fl. oſtium.*

VVolina inſ.

ι Wollina *inſula, vulgò* das Wolln[i-]
ſche Werder / *hodiè habet oppidulum* Wollinum: *olim ibi fuit Julinum, inge[ns]*
& celebre emporium, à VValdemaro I. Daniæ rege deſtructum, cujus rudera h[odie]

diè iis in locis visuntur. Wollinum *oppidulum Johannem Bugenhagium nascentem primum excepit.* ϰ Colberga *in ulteriori Pomerania, ad Persantam fl. oppidum satis munitum, portu gaudet.* λ Caminum *Episcopatu nobile, est ad sinum maris Baltici cognominem. Sunt praetereà in ulteriori Pomerania* Corlin *& Belgard ad Persantam fl.* Treptovv, Greiffenberg & Regenvvolda *ad Regam fl.*]

Colberga. Caminum.

III. α *Meckelburgiensis Ducatus*, quem vulgus Latinorum ine- Megalopolitanum appellat, urbes habet claras β Lubecam, Lü- ;γ Rostochium, Rostock; Vismariam, Wißmar. *Lubeca* o- ntissima quondam marique potentissima Imperii civitas, nunc n Danicis, Suedicis, Moscoviticisque commerciis celeberri- n emporium. Urbs est ampla, splendida & magnifica.

Meckelburgiensis Ducatus. Lubeca. Rostochium. Vismaria.

α Ducatus Mecklenburgensis *habet ab Ortu Pomeraniam, & Partem Marchiae: à Meridie ipsam Marchiam Brand. ab Occasu Ducatum Lauenburgicum, & Holsatiam; à Septemtrione Balticum mare. Rigatur Albi & VVarnovv.* β Lubeca *ad Travam, urbs est libera Imperii: ad Holsatiam aliàs refertur.* γ Rostochium *haud longè supra VVarnae ostium, Academia à* Johanne *&* Alberto *primis Ducibus* Meckelburgensibus *pariter & Senatu Rostochiensi anno* 1415 *conditâ, & cerevisia optimi saporis celebre est. Urbs illa anno* 1677 *incendio misere devastata est.* δ Wismaria *portu ad mare Balticum commodissimo nobilis, Sueciae regno concessa, cum munimento VValfisch, Poel & Neuenclöster. Verùm superiori anno* 1675 *à Daniae Rege expugnata est. Mecklenburgenses terrae hodiè in duos distinguuntur Ducatus*, Svverinensem & Gustroviensem *: hic nomen habet à* Gustrovia, *ubi Ducum sedes, ille ab oppido, ad lacum cognominem* Svverino, *quod & sede Ducum illorum & Episcopatu nobile est. Sunt porrò in his terris* Dœmitz *in ea insula, quam Albis & Eldae confluentes efficiunt, natura & arte oppidum munitissimum,* Boitzenburgum ad Albim. Stargardia, *quae olim suos habuit Duces.* Neo Brandeburgium *ad lacum Tollensem.* Ribnitz *in finibus Pomeraniae haud longè à Rekenitzae ostio;* Gadebusch *quinto milliari Lubecâ distans: ac porrò* Stinchenborg / *aliquando Principis sedes.* Doberanum *monasterium vetustissimum, frequentibus Ducum Megapolitanorum sepulchris celebre. Huc quoque hodie pertinet* Episcopatus Ratzenburgensis *per pacificationem Monasteriensem Ducibus Sverinensibus concessus, Saxonicae Lauenburgicae olim pars.* Ducatus Lauenburgicus, Sachsen-Lauenburg / *concluditur Holsatiâ, Luneburgensi & Mecklenburgensi Ducatibus. Albi prope medius interluitur. Oppida majoris famae hic sunt* Lauenburgum *ad Albim. Item* Ratzeburgum *modo memoratum.*]

Mecklenburgensis Ducatus fines. Lubeca. Rostochium. VVismaria. Ducatus Sverinensis & Gustroviensis. Doberanum. Ratzeburgum. Ducatus Lauenburgicus

HOLSATIA.

IV. Dividitur haec regio in α *Holsatiam* propriè dictam, & β Dit-

Holsatiae divisio.

Ditmarsiam ac γ *Slesovicensem* Ducatum. *Ditmarsi*, die Ditmerſen libera nuper gens, nunc ſub Danorum Regum imperio vicatim in colunt. Clariſſima totius Holſatiæ urbs eſt *Hamburgium*, opulen tiſſimum ad Albim flumen emporium, quo adverſo naves ex va riis mundi partibus appellunt. Kiel / item, Eckelnförde / & Huſen nitida oppida portuſque celebres. In mediterraneis ſunt Flen burg / Rensburg / & Schleſwyck / huic contingua fere arx Gottorp Ducum ſedes eſt.

Hamburgium.

[Holſatia *continetur intra fines Ducatus Mecklenburgici, & Lauenburgici; at ripas Albis, Eidoræ & maris Baltici. Rigatur præter dictos fluvios*, Stœra, Trav *Alſterâ & Suventinâ. Eſt autem* Eidora *Germaniæ noſtræ in his locis limes. Di ditur Ducatus Holſatiæ in* Hollatiam proprè dictam, Ditmarſiam Srormar *& Wagriam. α In* Hollaria propriè dicta *ſunt* Kiela *ad mare Balticum por & nundinis, (vulgò* der Umſchlag *) jam ante celebris: Celebrior redditur Ac demia Sereniſſimi Principis* Chriſtiani Albrechti Hollatiæ Ducis *auſpiciis a no 1665 ibi conditâ.* Rensburgum *ad Eidoram, aquis ferè circumfluum: an 1645 diutur. nam ſuſtinuit obſidionem.* Itzehoa *nuper exuſta, ſed nunc f reſtituta.* Willter, Niemünſter, *&* Borsholm *cœnobium Scholâ illuſtre.* Ditmarſia *oppida habet* Lunden, Heyde, Meldorp, Brunsbuttel *&* W lingburen, Stormariæ *oppida celebriora ſunt* Gluckſtadium *ad Albim;* Crempa *oppida munitiſſima;* Pinnenberg *&* Hamburgum, *ubi in templo thedrali* Benedictus V. Pontifex Romanus *in exilio mortuus jacet ſepul In* Wagria *ſunt* Oldesloa. Segeberga *cum arce;* Arensbœcke, Plœna, N ſtadt / Oldenburg; Eutina *Epiſcopi Lubecenſis ſedes. Huc etiam refer ipſam Lubecam urbem Imperialem, cum oppidulo munito ad oſtium Travæ v gò* Travemünde. γ Slesvvicenſis Ducatus *Holſatiæ ſeptemtrionalis eſt, bens ab Ortu mare Balticum: ab Occaſu mare Occidentale, vulgò* die W See: *à Septemtrione Jutiam, à qua Scotburgico amne dirimitur. Oppida ſunt ad litus maris occidentalis* Tönninga *ad Eydoram fl. operibus munita A. 1675 per Dano militer nudata,* Huſum, Tondern *&* Riper. *Inſula hoc mari litori vicinæ,* Nortſtrand / Fora, Sylt, *&* Roem. *In parte verò entali ſunt oppida* Haderſchlebe, Apenrade, Flensborg, Slesvicum *cum* Gottorp *ad ſinum maris Baltici; cujus portum obſtruxit* Margarita *Daniæ R na: &* Eckrenförde. *In mari Baltico ad hunc Ducatum pertinet Inſula* Al *in qua* Nordburg *&* Sonderburg / *Ducum ſedes: itemq; Inſula* Aroe; *in* Hartzkoping *&* Niekóping. *Slesvvicenſis Ducatus non eſt pars Holſatiæ, Cluverius putavit; ſed peculiaris & diſcretus ab illa Ducatus, extra territor Germaniæ Regni Danici erat feudum: ſed nuper liberi juris factus eſt.*]

Holſatiæ fines.

Diviſio Holſatiæ propriè dictæ.

Ditmarſia.

Stormaria.

VVagria.

Ducatus Slesvvicenſis limites.

Inſulæ Alsẽ & Aroe. Ducatus Slesvv.

CA

CAP. XV.

Luneburgensis Ducatus, Bremensis Archiepiscopatus, Frisia Orientalis, Westfalia, Cliva & Montanus Ducatus.

I.

Lüneburgum *ab veteri vicinoq; castro nomen habuit, castrum ab Luinonibus Sclavis, quibus coërcendis ut opponeretur, aut Saxones, aut Franci victores Saxonum effecerunt.* Hermannus ergo Billingius, *ex illustri prosapia ortus, & ab Ottone M. Dux Saxoniæ A.* 970 *creatus monasterium S. Michaëlis in castro illo vel ipse condidit, vel auctius restauravit. Unde posthac oppidum cognomine* pagis è duobus Heimersdorff & Modesdorff *extitit, tandemq; urbs ampla, & tempore Henrici Leonis insigniter adaucta: Testantur id Chronic. MSta omnia, quotquot vidi, & Acta Præpositurae ad S. Johannis ædem Luneburgicæ vetusta, quæ Archidiaconatum in Modesdorff, Verdensis Episcopatui olim annumeratum disertis verbis exhibent.* Ducatus autem Luneburgicus *A.* 1235. *emersit Friderici II. Imp. auspicio, qui Brunsvicenses & Luneburgicas terras, Principum Guelforum allodiales sive proprias in feudum recepit, novoq; Ottonem Wilhelmi filium Ducis titulo exornavit. Plura uterq; Meibomius & Sagittarius in scriptis ad hanc rem editis dabunt: Plura etiam* de Archiepiscopatu & urbe Bremensi *nunc inter urbes Imperii liberas connumerata non Adamus solum Brem. Abbasq; Stadensis, sed multi ad eandem rem commentarii Actaque publica præbebunt: Præsertim ad controversiam cum Svecis ortam, & Habenhusæ A.* 1661 *compositam. Saxonia enim vetus duas partes continuit* (1) Westfaliam, *quæ trans Visurgim ad Rhenum usq; amplius producta* (2) Oostfaliam, *quæ cis Visurgim sita, nostras etiam vicinasq; regiones continuit.* Frisia orientalis *in Comitatum sub Friderico III. Imp. A.* 1454. *in Principatum A.* 1650 *à Ferdinando III. provecta, diuturnas cum Embda urbe controversias trahit ob libertatem, quam illa fœdere Belgicorum ordinum nixa sibi vendicat.* Jeverana Dynastia *aut regio in ditione Principis Anhaltini Servest. per pactum speciale cum Antonio Günthero Comite Oldenburg. adhuc manet, quanquam à Danis, qui Comitatum Oldenburg. jure succesionis hereditariæ nunc tenent, aliquando illa fuerat occupata. Vid. Ubo Emmius in Histor. Fris. nobiliss. Winkelmannus in Notit. Westfaliæ, itemq; Auctor illustrisss. Monumentorum Paderborn.* Comitatus Schaumburgicus *dimidius Biccenburgensi subest comiti; Lippicus suæ Comitum familiæ vetusstissimæ totus, Schwalenbergicus vicinus ex parte solum; Pirmontanus cum castro suo Comiti Waldeccensi uno Luide oppido excepto, quod ad Paderbonnensem Episcopum pervenit: Acidulæ ibi claræ ex A.* 1340 *fontis sacri nomine* (der H. Brunn) *& concursu hominum frequentissimo; quod ex MSto Henrici de Hervordia Codice liquet.* Ducatus Cliviæ post *ultimam A.* 1666. *transactionem cum Marcano & Ravensburgico Comitatu, Dyna-*

Luneburgum

Ducatus Luneburg.

Brema.

Saxonia vetus duplex

Frisia orientalis.

Jeverana Dynastia.

Comitatus Schaumburg.

Lippicus.

Pirmontanus.

Ducat. Cliviæ.

stia itidem Ravensteinensi ad Electores Brandenburgicos *nunc pertinet* *Quibus etiam urbes cæteræ fœderatæ quondam Belgio subjectæ ex A. 1673. sub* *sunt.*

Ducatus Luneburgensis.

α DUcatus *Luneburgensis*, cognominatur à capite suo β Luneburgio, Luneburg / urbe lautissima, salis fontibus maxime clara. γ Cella, Cell / Ducum sedes est, δ *Danneberga*, Comitatus titulo decorata.

Ducatus Luneburgensis limites.

[α Ducatus Luneburgensis *habet ab Oriente Ducatum Mecklenburgensem, Marchiam Brandeburgensem & partem Archiepiscopatus Magdeburgensis: à Meridie Ducatum Brunsvicensem, Episcopatum Hildesiensem, & Ducatum Calenbergensem: ab Occidente Comitatum Hoja; Bremensem & Verdensem Ducatus: à Septemtrione Comitatum Pinnenbergensem, territorium Lubecense & Hamburgense, & Ducatum Saxoniæ Lauenburgicæ: Rigatur Albi, Allera, Elmenavv, (qui olim* Lynavv, *hodiè vulgò* die Ilm) *& Jetze.* β Luneburgum *ad fl. Elmenavv urbs est egregiè munita; cui & vicinæ regioni incubat mons Calcarius* (der Kalckberg) *adversus omnem vim hostilem munitissimus. Celebre cœnobium Ordinis Benedictini, quod ibidem erat ad S. Michaëlis, à Serenissimo Brunsvicensium ac Luneburgensium Principe Christiano Ludovico in Gymnasium mutatum anno* 1660 *aperitur.* Mons, Pons, Fons, *sunt tria pulchra seu tres dotes, quibus Deus hanc urbem præ cæteris ornavit.* Mons, *ad cujus radices calx optimæ notæ eruitur.* Pons, *sub quo amnis navigiorum capax: & demum* Fontes *salis optimi perennes & copiosi. Luneburgo vicinus est vicus* Bardevvick; *olim urbs magna, quod ex ruderibus colligitur, ab* Henrico Leone *expugnata & destructa anno* 1189. Luneburgum *tamen ante destructum Bardevicum floruit. Non igitur ex ruderibus Bardovicensibus urbs illa condita est, sed tantùm aucta.* γ Cella *ad Allera & Fuhsæ confluentes munita arcem habet splendidam.* δ Dannenberga *oppidum ad Jetze olim suos habuit Comites; at jam pridem Ducibus Luneburgensibus paruit: arx ejus antiqua, quod circumjacentes regiones latrociniis redderet infestas, olim diruta est. Oppida præterea in eo Ducatu celebriora sunt* Hamburgum *cum castro munitissimo, ad Albim è regione Hamburgi:* Winsena *ad Luham cum arce:* Ulzena: Gifhornia *cum arce munita ad Allera & Isæ confluentes;* Borchdorp *&* Walsrade.]

Cella. Dannenberga. Harburgũ. VVinsena. Ulzena. Gifhornia.

Archiepiscopatus Bremensis. Brema. Stada.

II. α *Bremensis Archiepiscopatus*, caput, β *Brema*, est Bremen civitas egregia & magnifica, emporiumque haud ignobile, Visurgi fluvio navium appulsum commodante. γ Stade / oppidum prope Albim. δ *Verden* & Bremerförde / arx cum vico, Archiepiscoporum Bremensium sedes est.

Ducatus Bremensis limites.

[α Archiepiscopatus Bremensis & Episcopatus Verdensis *titulo Ducatuum per pacificationem Monasteriensem cesserunt regno Sveciæ verum anno 1676 eodem pulsi sunt. Uterq; Luneburgensi Ducatui ad Occasum solstitialem æstivum conterminus est;* Bremensis *ferè intra Visurgim & Albim ad mare usq; Germanicum s*

ex

extendens rigatur, præter Visurgim, Essa, VVemma, Zvvinga & Oesta *fluminibus.* β Brema *urbs tempore belli Smalcaldici, cujus fœderis erat socia, instinctu Episcopi sui frustra fuit obsessa: Ad Reformatorum partes posteà inducta est. Quæ nuper minùs prosperè gessit, nota sunt & pervulgata. Gymnasio quoq; celebris est.* γ Stada *ad Zvvingam fl. operibus satis munita, anno superiori fortuito incendio ferè tota periit, jam ferè restituta.* Bremerfœrda *arx haud longè ab Oesta fl. â Danis nuper capta; Sed per pacem Rotschildensem Suecis reddita est. Tractus ille, qui inter Oestam & Zvvingam est, appellatur* das Keydinger Land; *ubi oppida* Himmelport *&* Nyenhus *ad Oestæ & Albis confluentes. Inde tractus conterminus* Terra Hadelæ *vulgò* das Hadeler Land *est in ditione Ducum Saxoniæ Lauenburgicæ, in qua* Otterndorf. *Ad Hamburgenses etiam pertinet præfectura cum arce* Ritzenbüttel. *Hinc porro sequitur tractus ad litus maris Germanici & Visurgis ostia pertingens vulgò* das Land zu Würsten *dictus; ac inde* das Vieh-Land. Boxdehuda *oppidum haud vulgariter munitum interluitur Essa fl.* Ottersberga *ad VVemmam fl. aliquot milliaribus Bremâ distat.* Ducatus Verdensis *continetur Luneburgensi & Bremensi Ducatibus ac Comitatu Hoja: Rigatur Allera & VVemma fluminibus. Oppida hic sunt* Vehrden *ad Alleram; unde Episcopatui nomen: &* Rotenburgum *ad VVemmam.*]

Flumina. Brema. Stada. Bremerfœrda. Keydinger Land. Hadeler Land. Würster Land. Viehlād. Ducatus Verdensis.

III. α *Frisia Orientalis*, Oost-Friesland alio nomine *Comitatus* [*Em*]*bdanus* nuncupatur, à capite suo β *Embda*, Embden: urbe haud e[*a*]dem ampla, at portu celeberrimo. *Auricum*, Aurick / Comitum [*se*]des est.

Frisia Orientalis. Embda Auricum.

[α] Frisia Orientalis, *à Comitatu Oldenburgensi ad mare usq; Germanicum porrigitur.* β Embda *haud longè ab Amasis ostio sita est, ad eum maris sinum, quem accolæ à fluctuum rabie* den Dollert *vocant. Præter* Auricum *hic sunt oppida* Norden; Leer; *haud longè à Sceſtæ & Amasis confluentibus.* Stickhusen *est arx ad Sœstam benè munita. Dominia quoque habet cum oppidis* Esens & VVitmunde. *Ibidem quoque ad mare est tractus vulgò* das Jeverland *dictus, in quo oppidum* Jever. *Sed fuit in ditione Comitis Oldenburgensis.*]

Frisia Orientalis. Embda. Jever-Land.

IV. α *VVestfalia* satis ampla regio, gregibus quàm hominibus [*vi*]ridis benignior est, sylvis horrida, ac paludibus crebris fœda, ve[*ter*]em illam Germaniam referre videtur. Episcopatibus & Comi[*tat*]ibus frequentibus distinguitur. Episcopatus sunt; β *Monasteriensis*, γ *Paderbornensis*, δ *Mindensis*, ε *Osnabrugiensis*, ζ *Verdensis. Monasteri*[*um*], Münster / caput totius Westfaliæ, nobilis & magnifica civitas in [*am*]œnissimis agris sita, annis superioribus Anabaptistarum lympha[*tic*]o regno celebris. Secunda à Monasterio Westfalicarum est η *Susa*[*tum*], Soest / nulla re, quàm amplitudine sua clara. Deinde θ *Tremo*[*nia*]; Dortmund / Minden / Osenbrügge / Paderborn / cultorum frequentes

VVestfalia. Monasterium. Susatum. Tremonia. Minden. Osnabruga. Paderborna.

quentes sunt urbes. Comitatus nobiliores sunt, ι Marck / κ Oldenburg / λ Delmenhorst / μ Benthem / ν Arnsberg / ξ Lingen / ο Tecklenburg / π Waldeck / ꝛc. *Lingen* oppidum est munitissimum.

VVestfaliæ Termini & Flumina.

[α Westfalia *habet ab Ortu Visurgim: à Septemtrione Comitatum Zutphaniæ Trans Isalaniam & Dominium Grœningense: ab Occasu Ducatum Cliviæ & Montium: à meridie Hassiam & VValdeccensem & Nassoviensem Comitatus. Fluv. istius provinciæ præcipui sunt* Visurgis, Amasis, *qui mediam fere secat*; Lupia Rhura, *qui paulo infra Duisburgum ad oppidum Roerort in Rhenum se effundit* Hala *ad* Meppen *oppidum benè munitum in Amasin se exonerans*; & Honta *infra Bremam in Visurgim illabens. Nomine* Ducatus Westfaliæ & Angriæ *notatur quicquid ditionum Archiepiscopus Coloniensis in VVestfalia obtinuit, quum Henricus Leo, qui terras illas tenuit: proscriberetur. In eo sunt* Arnsberga, Stadberga, Winterberg, Halemberg, Droshagen, Attendorn, Oldendorp, Mol heim, Arnruchte, Belick, Kaldehard. Angria *est in Comitatu Ravensburgensi, prope Herfurtum, olim totius regionis primaria arx, à qua* Angriæ Ducatu *nomen hodiè mansit.* β Monasteriensis Episcopatus *longo tractu à Lupia fl. per mediam ferè VVestfaliam usq; ad Comitatus Oldenburgensis & Frisiæ orientalis limites excurrit. Episcopatus hujus caput est* Monasterium *ad Aa fl. quod superiori seculo Anabaptistæ auctoribus* Johanne Leidensi *sartore &* Knipperdillingio *oppresserunt: Pace inter Imperatorem Rom. & fœderatos anno* 1648 *ibidem composità præcipuè nobile. Nuper etiam ab Episcopo suo hæc urbs magnopere afflicta obsidionem fortiter sustinuit; ac necessitate compulsa Hæreticorum, quos habent, imploravit auxilium: sed tamen demum anno* 1661 *coacta est Episcopo suo sese submittere, militemq; recipere. Iste castellum ad oppidanos in officio retinendos, urbi imposuit: Oppida hic sunt* Dorsten, Tellig, Sendenhorst, Borcken, Cœsfeld, Warendorp, Halteren &c. γ Episcopatus Paderbornensis *confines habet Ducatum VVestfaliæ, Comitatum VValdensem, Landgraviatum Hassiæ, Ducatum Brunsvicensem, territorium Lemgoviense cum Comitatu Lippico, & Comitatum Riedbergensem. Ejus caput est* Paderborna: *Oppida porrò habet* Niehuß / Driberg / Brackel & Warburg. *Eidem Episcopatui versus Ducatum Brunsvicensem ad Visurgim haud longè ab oppido* Hoexter *adjacet* Corbeja *monasterium celebre, quod aliquot seculis velut seminarium fuit Episcoporum Saxoniæ; ex quo* Ansgarius, *primus Hamburgensis Episcopus, qui per vicinas gentes, Daniam quoque & Sueciam, Evangelium propagavit, & successores illius* S. Rembertus, Adelvvardus, Hoierus, *ad docendas Ecclesias vocati sunt:* Winduchindus *seu* Windichinus, *qui de gestis Saxonum tres scripsit libros: item de gestis Ottonis monachus fuit Corbeiensis. In claris scriptoribus etiam memoratur* Sigebertus Corbeiensis. *Superioris seculi anno* 17 *primi quinq; Annalium libri* Corn. Taciti *Corbeiæ à quæstore Pontificio fuere inventi, qui eos ad Leonem X. dotulit, &* ἀντιδῶρ8 *loco quingentos accepit aureos.* Lipsius in Comm. ad Tacit. δ Episcopatus Mindensis *continetur Episcopatu Osnabrugensi, Comitatu Hojensi, Schauenburgico, territorio Lemgoviensi: & Comitatu Ravensbergensi. Ejus* cap-

Episcopatus Monasteriensis. Monasterium.

Episcopatus Paderbornensis.

Paderborna.

Corbeia.

Episcopatus Mindensis.

caput est Minden *ad Visurgim oppidum bene munitum, omnem hunc Episcopatum hodie tenet Elector Brandeburgicus titulo Ducatus. Oppida hic porrò sunt* Peters-hagen *ad Visurgim*, Schulteberg / Lübbeke / Renneberg / Himmelrick / *&* Bargen. ε Episcopatus Osnabrugensis *metropolis est* Offenbruga, *seu* Osnabruga *in valle amœna ad Hasam fl. sita, præcipuè pace anno* 1648. *ibidem compòsita nobilis. Oppida prætereà hic sunt* Iburg *sedes Episcopi;* Melle, Honteburg, Qvakenborn, Forstenavv. ζ *De* Episcopatu Verdensi *hoc ipso capite dictum est.* η Susatum *est in extrema parte Comitatus Marcani, quâ Ducatus VVestfaliæ & Comitatus Lippiensis coëunt.* θ Tremonia *in Comitatu Marcano inter Lupiam & Ruram ferè intermedia Gymnasium habet celebre, cui nuper præfuit* Christophorus Scheiblerus. ι Marca Comitatus *concluditur inter Lupiam fl. Episcopatum Monasteriensem, & Ducatus Cliviæ, Montium & VVestfaliæ: Fluviis alluitur & perluitur Lupiâ, Rubrâ & Amra. Oppida hic sunt* Unna *haud longè à Rubra:* Hammona *ad Lupiæ & Dunckeri confluentes.* VVerdena *ad Rubram Abbatia nobilis est.* Lippia die Lipstadt. *In* Comitatu κ Oldenburgensi *est oppidum* Oldenburg *ad Hontam fl.* λ *In* Comitatu Delmenhorst *est* Delmenhorst *ad fl.* Delmen. μ Benthemensis Comitatus *caput est* Bentheim; *&* ν Arensbergensis Arensberga *haud longè à Rhura sita.* ξ Lingen *ad Amasin olim fuit Comitum* Tecklenburgensium *sedes; cujus caput est* ο Tecklenborg. *Haud longè infra* Lingen *est Meppen oppidum munitissimum, quod Palatinis bellum restaurantibus venditum, sed paulo post stratagemate receptum est.* π Comitatus VValdecensis *continetur finibus Hassiæ, Episcopatus Coloniensis & Paderbornensis. Oppida præcipua sunt* VValdeck, Corbach, VVildungen *acidulis nobile,* Mengeringhausen *&* Landau. *Hunc Comitatum ad* VVestfaliam *referri nunquam pro suo jure concedent Hassiæ Landgravii: qui aliàs ad superiorem Circulum Rhenanum pertinebat. Ad VVestfaliam quoque pertinent Comitatus sequentes:* Comitatus Diepholz *habens ab Oriente Comitatum Hoyensem: à meridie Ducatum Mindensem, & Episcopatum Osnabrugensem: ab Occidente Episcopatum Monasteriensem: à septemtrione Comitatum Oldenburgensem atque Delmenhorstensem & partem Ducatus Bremensis. In eo sunt oppidula* Diepholz, Leuenforde, Barnsdorf *&* Carnovv*: itemq; lacus per VVestfaliam celebris vulgò* Dommel *dictus. Paret omnis hic Ducatus Luneburgensium Duci. Comitatus Hoyensis habet ab Ortu Ducatum Brunsvicensem & Luneburgensem; à septemtrione Verdensem & Bremensem; ab occidente Comitatum Diepholz: & à meridie Ducatum Mindensem. Dividitur in Comitatum* superiorem *&* inferiorem*: ejus caput est* Nienburg *oppidum munitissimum in nupero bello clarum. Sunt hic prætereà oppidula* Hoya / Bukken / Libenau / Burchhausen / Sick / Steigeberg / Siedenburg *&* Diepenau. *Et hic Comitatus est in ditione Ducum Brunsvicensium & Luneburgensium.* Comitatus Ravensburg, *ab arce* Ravensburg *appellatus, habet oppida* Engern, Bilefeldiam, Herfordiam *&* Vlothoviam. Comitatus Schauenburgensis, *ubi* Schauenburg / Stadthagen *&* Rintela *Academia nobilis: qui ferè totus per nuperam pacificationem cessit Hassiæ Landgravio.* Comitatus Lippe, *ubi* Lippia die Lipstadt *ad Lupiam supra etiam memo-*

Episcopatus Osnabrugensis. Offenbruga. Tremonia. Marca Comitatus. Oldenburgensis Com. Comitatus Delmenhorst. Comitatus Benthemensis. Arensbergensis. Lingen. Tecklenborg. VValdecensis Comitatus. Diepholtz Comitatus. Comitatus Hoya. Nienburg. Ravensburg Comitatus. Schauenburgensis Comitatus. Lippe Comitatus.

Lemgovia. Teutoburgum. Pyrmond. Spiegelberg. Riedberg.

memorata, diversorum Dominorum. Lemgovia *ad Pegam fl.* Utelen, Blomberg, Dietmelle, *quod Cluverio est* Teutoburgum; *aliis tamen putatur esse* Duysburg *ad Ruram. Eidem illi Comitatui adhæret Comitatus* Pyrmont, *ubi castrum* Pyrmont, *in cujus vicinia sunt acidulæ & Comitatus* Spigelberg. *In VVestfalia demum quoq; est Comitatus* Riedberg; *cujus oppidum* Riedberg. *VVestphalum se esse profitetur* Joh. Levvenclavius.]

Clivia. Cleve. Vesalia. Emmerick. Santen. Mours.

V. α Clivia, ad utramque Rheni ripam porrecta, à β *Clivis* capite totius Ducatus, cognominatur: junctaq; est Juliacensi Ducatui. *Colles* sive *Clivi*, in quibus condita, nomen urbi præbuisse, vulgò putantur. At clarissima omnium est γ *Vesalia*, Wesel / secunda Emeriacum, δ *Emmerick*, ε *Santen*, antiquitatum Romanorum reliquiis priscam originem claritatemq; indicat. ζ *Mours* Comitatus titulo insignitum oppidum, munimine maximè clarum est.

Cliviæ Ducatus limites & Fluminæ. Clivia. Vesalia. Santen. Emmerick. Mours. Asciburgū Taciti. Duisburg. Rees. Burick. Goch. Calcar. Gennep.

[α Ducatus Cliviæ *ab una parte conterminam habet VVestfaliam, & Archiepiscopatum Coloniensem & Monasteriensem: ab altera Geldriam, Comitatum Mursensem & Zutphaniæ. Rigatur Rhura, Lupia, Isala, Nersa & Rheno, qui hunc Ducatum ferè medium secat.* β Clivia *haud procul à castro Schenkiano jacens Electori Brandenburgico paret.* γ Vesalia *haud longè à Rheni ripa bene munita à Fœderatis Belgis, anno* 1629. *strategemate capta est.* δ Emmerich *est ad dextram Rheni ripam.* ε Santen *aliquot milliaribus infra Vesaliam haud longè à sinistra Rheni ripa jacet.* ζ Mœrsia *Comitatus ad Auriacos Principes pervenit, quum anno* 1600. *Æmilia Comes moriens hæredem instituisset Mauritium Auriacum. Haud procul* Mœrsia *seu* Mursia *oppido vicus est, vulgò* Asburg / *in cujus agro multa repertæ antiquitatum Rom. reliquiæ, indicant hoc esse* Asciburgum *Taciti. Sunt præterea in eo Ducatu oppida,* Dysburg *haud longè à Rhuræ & Rheni confluentibus:* Rees *supra Emmerick ad dextram Rheni ripam:* Burick *è regione Vesaliæ:* Goch *ad Neersam;* Calcar; *&* Gennep *à Belgis fœderatis anno* 1644. *captum.*]

Montensis Ducatus.

VI. α *Montensis Ducatus* Clivensi Ducatui conterminus est, vulgò Berg / cujus caput β Düsseldorp / oppidum cum arce, Ducum Juliaci, Cliviæ & Bergæ sedes.

Ducatus Montensis. Düsseldorp. Sieburg. Mülheim. Keiserswerda. Blanckenburg. Solingen.

[α Ducatus Montensis *ferè omnis continetur finibus VVestfaliæ, Cliviæ, Coloniensis Episcopatus, & Comitatus Marcani. Rigatur VVipperâ, Akerâ, Siegâ & Duselâ.* β Düsseldorp *Dusella fl. perluitur, qui deinde in Rhenum se effundit. Sunt hic porro* Sieburgum *ad Siegam fl. Abbatia celebre:* Mülheim *in dextra Rheni ripa Coloniæ vicinum, cujus cœpta munitiones à Spinola anno* 1614. *dejectæ sunt:* Keiservverda *ad Rhenum, haud longè à finibus Ducatus Cliviæ:* Blanckenburgum *ad Sigam:* Sollingen: Elverfeld: Gerrisheim &c.]

CAP

CAP. XVI.

Hassia, Wetteravia, Buchovia, Thuringia.

I.

Hassia olim cum Thuringia unum Landgraviatum constituit ex A. 1130. quo Lotharius Imp. Ludovicum generum suum Thuringiæ Landgravium creavit: Hujus progenies in Ludovico & Henrico Raspone fratribus deficies A. 1249. sucessionem atque divisionem novam intulit. Henricus enim Brabantinus, adhuc infans, è Sophia Ludovici filia natus, Hassiam; Henricus vero illustris, & Misniæ Marchio, ex Juditha Rasponis filia ortus, Thuringiam sibi vendicavit, cum eaq; Saxoniæ Palatinatum. Inde bellum, quod exarserat hac divisione componebatur, & confraternitate domi utriusq; per mutuam sucesionem inita. Hassia posthac A. 1557. Comitus Catzenellenbogensi auctior Ditsamum Nassoviis cessit: Sed A 1648. per pacem Monasteriensem auctus longe majores habuit. VVetteravia multis Comitatibus distincta Comites Imperii VVetteravicos complectitur, in iisq; illustrissimos Comites Ruthenos, dominos de Plavia. Buchovia vel Buchavv à fagis dicta, sylvis horrida, sed cœnobio Fuldensi cultum & famam celeberrimam consecuta. Vid. Provver. in antiquit. Fuldens. Thuringia quondam suis regibus & Francis aliquandiu, posthac Landgraviis Comitibusq; multis, quorum stemmata defecerunt, nunc Archiepiscopo Moguntino, Electori & Ducibus Saxoniæ, Comitumq; & Baronum adhuc superstitum ditioni subdita, frumento, vino & omni advictum copia, nec non Academiis scholisq; pluribus efflorescit. Erfordia ex vetustis eisq; Francicis originibus non castello solum Mervvisburg, sed molentino ad vada Geræ structo & molitoris nomine Erphesfurd adhuc viget: Urbs ampla suosq; periodos passa, nunc castrum in monte Petrino conditum libertatis veteris quasi frenum Archiepiscopus Moguntinus imposuit: Historiam Thuringicam Doct. Sagittarius accurata opera; Erfordiensem Judenus non eadem exhibuit, in qua plus studii ex MStis editisq; codicibus requiras. Gotham hujusq; memorabilia idem Sagittarius dedit, arcemq; novam Friedenstein cum Grimmensteinio commutatam A. 1643. absolutam. Ducatus Coburgicus Sereniss. Ducibus Coburgicis Gothanæ familiæ subest, quondam Altenburgicæ: Nunquam vero quod sciam, ad Comitatum Hennebergensem pertinuit: Pars tamen hujus Comitatus facta divisione Coburgensi Ducatui accesserat. De Comitatibus Schvvartzburgicis Rudolpho-Politano, Arnstadiensi, & Sondershusano dici pro dignitate breviter non potest. Quis ignorat Rudolphum ex hac familia Cæsarem creatum.

HAssia Landgraviatus, Comitatus in se habet nobiles hos: β Catzenelnbogen / γ Dietz / Ziegenhaim & δ *Nidda*; caput provinciæ est Castellum Cattorum, sive ut vulgò nunc usurpatur *Cassla*, Cassel; lauta sanè civitas cum splendida arce, Landgraviorum sedes. Hassia.

ſedes. Secunda eſt ε *Marpurgium*, literarum ſtudiis maximè clara
ζ *Gieſſen* munitiſſimum totius Provinciæ oppidum.

Hasſiæ limites & Flumina. Hasſia. Superior. Comitatus. Cattimelibocenſis. Darmſtadium. Ruſſelsheim. S. Gwer. Braubach. Schwalbach. Epſtein. VVisbaden. Comitatus Diezenſis. Empſa. Nidda. Comit. Principatus ad Lanum. Marpurgū. Gieſſa. Francoberge. Inferior Hasſia. Caſſellæ. Ziegenhaina. Hirſchfeld. Furslar.

[α Haſſia *cum terris quibusdam ad eam pertinentibus, fines habet ab oriente* Th... *ringiam: à ſeptemtrione Ducatum Brunſvicenſem & VVeſtfaliam: ab occide... Epiſcopatum Moguntinum, Trevirenſem: & Palatinatum Electoralem: à me... die Franconiam & Palatinatum. Rigatur* Rheno, Fulda, Ederâ, Lano... Werrâ. Haſsia *propriè* dicta *dividitur in* ſuperiorem & inferiorem. S... perior *dicitur, quæ Franconiam & Electorum provincias attingit. In ea eſt* C... *mitatus* β Cattimelibocenſis, die Graffſchafft Catzen Ellnbogen/ *ab arce* Katz *& oppido* Ellnbogen/ *nomen habens: in eo eſt* Darmſtadium *in confinio ſ... Ottonis*, des Odenwalds/ *& Comitatus Erpach, ejusque tractus, qui vulgò* Bergſtraſſe/ *dicitur, ſplendida arce & Landgraviorum ſede nobilitatum.* R... ſelsheim *caſtrum ad Mœnum munitisſimum; oppidum* S. Goari, S. Gwer... *Rhenum cum arce validâ* Rheinfelſen/ *inter Veſaliam ſuperiorem & Boppa...* Braubach *ad Rhenum:* Schvvalbachia *acidulis celebris, aliquot milliaribus Fr... cofurto diſtans. Dominium* Epſtein: wisbaden *thermis celebre. Moguntia... aſcribitur, vicina eſt* Henrichia *terra, vulgò* der Heirich. *In* Comitatu γ D... zenſi *eſt oppidum* Dieza *ad Lanum;* Empſa *thermis nobilis.* Ringoja *tract... qui paret Archiepiſcopo Moguntino.* δ Nidda *ad fluvium cognominem, unde... mitatui nomen manſit. In* Principatu ad Lanum *eſt* ε Marpurgum *ad Lan... arce, Landgraviorum ſede, & Academiâ à* Philippo Landgravio *anno* 15... *conditâ clarum:* ζ Gieſſa *operibus munita & Academiâ à Ludovico Landgra... fundata & anno* 1607 *inauguratâ celebris:* Francoberga *ad Ederam, patria ... ſtra, ubi metalli fodina:* Elfeldia, Butzbacum, Kirchain, VVettera oppid... lum, unde clariſsimi Viri, ipſique Vulteji *ſunt orti:* Homburgum an ... Höhe/ *Principum quoq; ſedes.* Inferior Haſsia, *Thuringiæ, Ducatui Brunſ... cenſi & Epiſcopatui Paderbornenſi contermina, habet* Caſſellas *ad Fulda...* Eſchwege/ Allendorff *ubi Salinæ:* Spangenberg/ Homburg; Rotenburg ... *Fuldam:* Wanfriede/ Godesberg/ Zierenberg/ Dreiſam, *& munitisſimum ... ſtrum* Ziegenhainam, *unde Comitatus* Ziegenhain *nomen eſt. Smalcaldia f... dere Proteſtantium nobilis ad Haſsiam quoq; pertinet. Porrò tota* Abbatia Hirſc... feldenſis *cum oppido* Hirſchfeld *per pacificationem Monaſterienſem ceſſit Ha... Landgraviis. In mediâ ferè Haſsia ſunt, nonnulla loca, quæ Archiepiſcopo M... guntino parent;* Furslar, Amelburg *caſtrum munitum antiquo nomine* Am... *nude &* Amalfried 2c. *Aventin.* Neuſtadt/ 2c.]

VVetteravia. die Wetterau. Comitatus Naſſovicus.

II. Inter Haſſiam ac Rhenum fluvium eſt α *VVetteravia*, regi... quam maximè nobilitat nobiliſſimus β *Comitatus Naſſovicus*; unde d... cus illud gentis, Belgicæ fœderatæ munimen ac gloria, PRINCE... MAURITIUS originem ducit.

VVeteravia

[α Wetteravia *tractus eſt in aditu Haſsiæ ſuperioris inter Bincium amnem, Rh... nu...*

um, *Hassiam & Archiepiscopatum Coloniensem comprehensus, à fl.* Wetter *omen habens. Quà ad fines Coloniensis Episcopatus & Ducatus Montensis pertin-*
t, appellatur der Westerwald. *Continet* Wetteravia *multos Comitatus, ex*
uibus præcipuus. β Nassovicus *in plures minores divisus:* Dillebergensis,
bi Dilleberga *arx munitissima*, Herborna *Gymnasio celebris*; Solmensis, *ubi*
raunsfels; Laubacensis, Lichensis, Hungensis, Weilburgensis, Witgen-
einensis *ubi arx* Witgenstein *ac oppidum* Lasfe. Ilsenburgensis & Budin-
ensis; *ubi* Budinga *&* Offenbachium *oppida. Et demum* Hanoviensis *Comi-*
tus, in quo Hanovia *ad Bincium munitissima, frustra diu à Lambojo* 1636. *ob-*
ssa, ac demum stratagemate capta, ac vero suo domino restituta est. Inter Mœ-
um & Nicrum est Comitatus Erpacensis, *ubi* Erpach *oppidum. Urbes Imperij li-*
ra in VVetteravia sunt Fridberga, Wetzflaria *Pseudo Friderici olim perfu-*
um: Gelnhusa, *&* Francofurtum *suprà memoratum.*

Comitatus Nassovicus. Dillebergensis. Solmensis. Laubacensis. Lichensis. Hungensis. Comit. VVeilburgensis. VVitgensteinensis. Ilsenburgensis. Budingensis. Hanoviensis. Erpacensis

III. Inter Hassiam, Franconiam atque Thuringiam media si- regio α *Buchovia*, cujus caput β *Fulda*, oppidum celebre, præ ssima Europæ, nedum Germaniæ, *Abbatia* insignitum,

Buchovia.

Buchovia, *quibusdam* Fagonia *dicta, intra Thuringiæ, Franconiæ, Hassiæ &*
Vetteraviæ fines conclusa jacet. β Fulda *oppidum nomen habet à* Fulda *fl. qui il-*
d interluit; ibi S. Bonifacij Martyris ossa quiescunt. Habebat Bibliothecam locu-
etem, & manuscriptis codicibus refertam: quæ non erat vetustior in Germania.
bbas Fuldensis *est Imperii Princeps, & Abbatum reliquorum per Germaniam*
Galliam primas atq; Archi-Cancellarius Augustæ.]

die Buchow. Buchovia. Fulda.

IV. *Thuringia* Landgraviatus omnium nobilissimus, inter n Visurgimq; amneis protensus, familiæ Saxonicæ patet. Ca- egionis est *Erfordia*, Erfurt/ ingens urbs, & quasi compendium s provinciæ; Academia quondam clara: *Vinaria*, Weimar/ Prin- n sedes; urbs est amœnissima. Gotha cum diruta arce Grim- steyn/ Augusti Electoris obsidione arcrisque eversione clara, Jena Musarum est domicilium, *Isenacum*, Eisenach/ Ducum se- st.

Thuringia Düringē. Erfordia. Vinaria. Gotha. Jena Isenacum.

Thuringiæ *termini longè absunt à ripis Visurgis, neque eò usque protenduntur.*
Habet autem Thuringia ab Oriente Misniam; à Septemtrione Ducatum Brun-
vicensem; ab Occidente Hassiam, à Meridie Franconiam. Rigatur Salâ, VVer-
â, Unstrutâ, Ilmâ, Gerâ, Orlâ. Erfordia *est ad Geram fl Campanâ illâ ma-*
nâ, cui nomen est Susanna, etiam notâ. Extra urbem in colle est arx S. Cyriaci,
ie Cyriacks Burg. *Urbem illam, dum Cæsar & Imperii Ordines cum Turcis*
ellum gerunt, Elector Moguntinus ope Gallorum obsedit, & ad deditionem faci-
ndam vi adegit, anno 1664. *Hic ex veteri instituto pistores quotannis die D.*
Marci panes munitos, Marcesios *vulgò vocant, (qui exiguorum istorum orbicu-*

Thuringiæ limites. Erfordia. Gothana arx.

lorum, ex qualibus catenæ Nobilium conflantur, magnitudinem referunt) in memoriam illius famis, quæ anno 1438. *Thuringiam ita pressa, ut panis istiusmodi minutus, cujus quantitas modo descripta, tribus in Thuringia usitatis nummis fuerit emptus.* *Gotha capta, ipsaq; arx, multum licet deprecante Johanne VVilhelmo, solo æquata est anno* 1567. Grumbachius & Bruck *Cancellarius vivi in quatuor partes dissecti sunt; &* Johannes Fridericus Dux *Neustadium Austriæ abductus, ubi anno* 1590. *obiit.* *Sed tamen arx illa à Serenissimo Principe Ernesto restituta est; cujus auspiciis ipsum Gymnasium Gothanum & bonæ literæ per Thuringiam florent.* Jena *ad Salam habet Academiam hodie florentissimam; licet nuper anno* 1660. *tumultu quodam haud parum fuisset afflicta.* *Anno* 1548. *solenniter introducta est, quum jam ante decennium à* Joh. Friderico *fuisset instituta, qui verebatur, ne per librum* Interim *purior doctrina Religionis corrumperetur.* Isenaco *vicina est arx* VVartburg. *Clariora porrò sunt oppida,* Nordhausen/ Mülhausen *liberæ civitates Imperii:* Orlamunda, *ad Salæ & Orlæ confluentes:* Salefeldia *stativis in nupero bello celebris.* *Porrò in Thuringia est Comitatus* Gleichensis, *ubi antiqua arx* Gleichen/ *Comitis illius bigami sedes, & domicilium: oppidum hic est* Ortrufium. Carolus M. *in Thuringia circa Unstrutam & Vargalah videtur natus.* Antiq. Fuld. Brovveri. *Comitatus* Stolbergensis *ubi arx* Stolberg; *at* Ilfelda *cœnobium, cujus scholam nobilitavit* Michaël Neander *Abbas Cœnobii & Rector Scholæ: & Comitatus Hohnstein: Brunsvvicensis Ducatus pars est, quem Feudi jure tenent Comites Stolbergenses.*]

Jena. Nordhausen. Mülhausen. Orlamunda Salefelda. Comitatus Gleichensis. Stolbergensis.

V. Præterea est in hac provincia *Ducatus Coburgiensis*, cujus caput *a Coburgium*, urbs cum egregia arce, Ducum sede. Item Comitatus *Schvvartzburgiensis*, cujus caput Arnstad / haud spernendum oppidum.

Coburgiensis Ducatus Comitatus Schwartzenburg.

[*a* Coburgium *jacet in Franconia, & pertinet ad Comitatum Hennebergensem, de quo suprà dictum est.* *At* Comitatus Schvvartzenburgicus *in Thuringia est, nomen habens ab arce* Schwartzenburg: *Oppida in eo clariora sunt* Arnstadt, *Geram:* Franckenhausen/ *salinis & clade rusticorum anno* 1525 *Munzero duce tumultuantium, notum:* Sondershausen/ Rudelstad / Lahra / Klettenburg / Leuterberg.]

Coburgiū. Comitatus Schwartzeburgicus. Arnstad. Franckēhausen.

CAP. XVII.

Misnia, Saxonia, Brunsvicensis Ducatus.

I.

Marchia vel Marchionatus Misniæ A. 930. *ab Henrico Aucupe Imp. Bohemis oppositus, Brunoni ex VViddekindia prosapia orto Principi accessit. Hujus postea Landgraviatu Thuringiæ, tandemq; Ducatus cum Electoratu Saxoniæ mansit*

A. 142

1422, quo Sigismundus Imp. Fridericum Electorem solenniter creavit. Hinc Duces Saxoniæ superioris primo in lineam Ernestinam & Albertinam, denique progressu temporis auctuq; in plures propagines adhuc florentissimas facto. De urbibus & terris horum ditioni subditis quid pauca? tum Electoralibus, tum Ducalibus? Episcopatibus per Ottonem M. Conditis, Misnensi, Mörseburgensi, & Cicenci vel Numburgico, quos & ipsi tanquam postulati Administratores obtinent. Magdeburgicus vero Archiepiscopatus à Ducatu Saxonico nunc plane divisus Electori Brandeburgico tanquam Duci suo totus paret.

Voigtlandia per Dominos advisa.

Voigtlandia Misniæ non subest, sed huic finitima nomen ab Advocatis illustribus accepit, quorum posteri adhuc florent: Comites nempe illustriss. Rutheni, qui A. 1143 Comitatum Osterodanum tenuerunt, quorumq; posteri ad Burggraviatum Misnicum provecti: Hic ergo partem ex Advocatorum veter regione adhuc amplam tenent, per Dynastias aliquot divisam: Partem alteram Elector Saxoniæ Ducesq;; tertiam Marchiones Brandenburgici superiori Burggraviatui Norico annexam. Adeo quibus tota Voigtlandia quondam Advocatis & Dominis nomen debuit, iis pars tertia per causas bellicas & transactiones alias relinquitur. Rutheni enim senioris lineæ Graizam, in eaq; duas arces, junioris autem lineæ Rutheni Geram, Sleizam, Lobensteinium & Hirsbergam, sedes singuli suas & Dynastias singulas tenent. Gera patria mea dulcissima præ cunctis aliis cancellaria, Consistorio, gymnasioq; adhuc celebri efflorescit, perq; divinam gratiam è duplici horrendo, quo correpta fuit, incendio eluctatur. Magdeburgicus Archiepiscopatus ex Sagittarii antiquit. abunde patet; nunc dividitur in tres circulos; Salanum, Albensem & Sylvestrem sive lignarium, Saal Elb Holtz-Kreiß. Comitatus Ascanio-Anhaltinus inter antiquissimas familias claret, Marchiam veterem A. 1142 Ducatum Saxoniæ, nec non Electoratum A. 1180 complexus hinc Principatus in lineas multas divisus hodieq; floret, ac prosedibus Principum distinguitur. Principatus Schnebergensis vero nullus unquam extitit, neq; cum Misnia Hennebergicus Ducatus, quin ad Franconiam spectat, conjungitur: ut suspicer, Cluverium de Dynastiis Schönburgensibus heic cogitasse, cum hæc scriberet, quæ tres hodieq; supersunt, Glaugensis, (2) Walkenburgensis (3) Hartensteinensis. Comitatus Mansfeldicus nunc nimium accisus, postquam stirps Comitum antiqua defecerat, & ipse defecit: Quam florentissimus castris, metallis & omni rerum apparatu olim extiterit, docet Spangenbergius in chronic.

Pom. Rutheni.

Magdeburgicus.

Com. Ascanius.

Princip. Schneeberg.

Dynastiæ Schönburg.

Brunsviga.

Brunsviga ex A. 861 à primo conditu serenissimis Ducibus suis subjecta fuit, horumq; privilegiis indulgentissime aucta, ut disquireretur publice, annon ad Urbes liberas imperiales hæc ipsa quoque pertineat. Id vero quam frivolum omne fuerit, ultima docebat, & gloriosissima quidem Sereniss. Princip. expugnatio. Sed quid rei notissimæ diu inhærebo? Ad Comitatum conferor Blanckenburgicum & Reinsteinensem, olim unum & postea divisum, Carolinis temporibus parem. Quidemq; per tempus fortuna varium divisi, hodieq; supersunt: BLANKEN-

Comitatus Blanckenburg.

KENBURGICUS Comit. Sereniss. Ducum Brunsvicensium Luneburgensium terris subest: REINSTEINENSIS vicino paret Electori Brandeburg. De quo extant adhuc scripta publica nostræ causæ apologetica.

VVolffenbüttelum. *Omitti autem heic non debuit Brunsviga vicinum nostrum VVolffenbüttelum, castrum* ex A. 1046 Egberti *Marchionis auspicio structum, ab Heinrico Leone, Albertoq; M. Ducibus destructum ob Dynastus perfidos; Deniq; à Principibus ipsis restauratum, ut esset pro sede, ab multisq; aggeribus, qui toti munimento inserviunt* die Dam-Vestung *communiter vocatur, ab eoq; Heinricopolis plane distinguitur. Nam hujus oppidi, quod Heinricopolin nuncupamus,* origines sunt maturæ adhuc admodum, nec ultra A. 1540 possunt produci: *Ubi Sereniss. Duci Heinrico Juniori fixum fuerat novum castro adjungere oppidum, quod quia pene successerat, hinc ab successore Heinrici Julio, eoq; filio Celsiss. nova hac appellatio accesit, ut Heinricopolis id est* Heinrichstadt *publico auspicio nominaretur Deniq; novum suburbium quasi, sed paulo remotius accessit, quod communiter ad castra Dei velut primum ita hodieq; nominant. Ultimum tandem suburbium Augusto Princ. gloriosiss. rerum potito, & divino quidem hujus auspicio emersit: Idq;* Augustopolin *Germ.* Augustadt *De omnibus ad historiam VVolffenbüttlensem observatis copiosius explicabitur in mea historia VVolffenbüttelensi: De Brunsvicensibus originibus extat D. Sagittarii & M. Krugerii docta disputatio: De urbe ipsa per partes singulas distributa nobiliss. VVinkelmannus egit, nec non de aliis ad omnem Statum pertinentibus.*

Hildesheim. Hildesheimium *ab sylva* Hülß / *qua huc olim pertinuit, nomen consecuta nunc tantis effert sese munitionibus, ut hostem contra quemcunque sese muniat, suoq; præsidio militari ac domestico urbem tueatur, Tot tamq; grandia supersunt acta, unde constat, quid olim Episcopos inter atq; civitatem controversum fuerit. Videantur recessus & pacis Monasteriens. Osnabruggens. Artic. Interim Episcopatus ille ab Ludovico Imperatore in aulica (Germ.* alsse) *erectus, & postea huc in urbem translatus, denique comitatuum & Dynastiarum vacantium accessione satis ampla auctus sibi sua jura vicinis etiam indignantibus tuetur. Unde* Sereniss. Principum Brunsvic. Luneb. *familia* suo Advocatiæ jure utitur, ac recessus, veteres merito urget.

De numero Episcopatuum constare quidem certo satis potest tot conquassationibus, quas vocant, tot post ulaturis etiam admissis, è quibus omnibus liquet, quam consulto Papea à scopo sæpius aberrent. Sicuti vero Archiepiscopatus certo numero haud concludit: Ita episcopatus etiam debuerat coercuisse. Manet sane fixus Episcopatuum numerus pro circulis, quibus ii subsunt, unde inirifacile potest, nisi quod Argentoratensis ad Gallos transierit.

Academiæ. *Academiæ nostræ seculi XIII. natales nunquam egrediuntur; Idq; antiquissima Heidelbergensium ex A. 1360. originatio docet: Aliæ vero longius ab ortu illo primo recedunt, aliæ propius aut longius ab illo absunt; Uti historia peculiaris conducit. Addo Duisburgensem Clivia A. 1655. à Friderico VVilhelmo Electore Brandenburgico erectam*

erectam. De Gymnasiis & scholis celebrioribus aliis numerum certum quis constituet? Confer Mittendorp. de Acad. Herman. Conring. de antiquitatibus Academicis, & Thom. Lansium de Academiis comment.

Misnia. Meissen.

M*Isnia Marchionatus*, Ducum Saxoniæ domicilium, agro amœnissimo, argenti venis ditissima, urbibus splendidissima est regio. Urbium quondam prima erat β *Misna* ad Albim amnem [...]a, unde provinciæ nomen: at nunc clarissima omnium est γ *Li*[...]*a*, Leipzig / haud ita magna, verùm ædificiorum nitorem, inco[...]rum mores, agri circumjecti amœnitatem si spectes, nihil adeò [...]stivum in tota Germaniâ reperiri posse credas; nundinis, quæ hic [...]r in anno habentur, post Francofurtum ad Mænum, celeberri[...]a. Major est δ *Naumburgium*, Naumburg / at minùs splendida, & [...]sa nundinis celebris. *Dresda*, Dresden / urbs est cum arce ma[...]nificentissima, Ducum Electorumque sedes. Celebratur hic ma[...]mè *pons* super Albim, *Stabulum* equorum, *armamentarium*, & quod [...]colæ vocant, die Kunst-Kammer; ubi notatu digna visuntur plu[...]ma, ζ Freiberg / η Annaberg / θ Marienberg / argenti metallis fœ[...]nda oppida. ι Weissenfälß / κ Zwicka / λ Zeitz / μ Chemnitz / ν Tor[...]/ ξ Jochims-Thal / haud contemnanda oppida, quorum postre[...]um est feudum regni Bojohæmiæ. Est præterea in Misnico a[...]o Principatus Snebergensis, ab oppido arceque ο Sneberg co[...]nominatus: cui conjunctus est Comitatus π *Hennebergensis*. ρ *Al*[...]*burgium* Ducum sedes est, Misnicæ etiam ditiones est σ *Voytlan*[...], cujus caput est oppidum τ *Hoff*, satis nobile.

Misna. Lipsia. Naumburgum. Dresda. Freiberga. Anneberga. Mariæberga. VVeissenfels. Zwicka. Zeitz. Chemnitz. Torga. Joachims-Thal. Sneberga. Comitatus Hennebergensis. Voigtlandia.

[α Misnia *habet ab Oriente Lusatiam: à septemtrione Saxoniam Superiorem: ab occasu Thuringiam; à Meridie Bohemiam & Voigtlandiam. Rigatur* Albi, Sala, Elystro, Pleissâ, Muldâ, & Chemnitz. β Misna *seu* Misena *à Misna rivo appellata, Episcopatu, Burggraviatu, & Scholâ illustri celebris, pontem habet ligneum in Albi fluvio, miro artificio fabrefactum. Anno* 1505 *Monachum quendam Pastorem Misenensem, odio & contemtu sexus fœminei, quotiescunque fœmellam aliquam sacris undis esset abluturus, dicere solitum fuisse, statim à baptismo in profluentem esse abjiciendam* getäufft und ersäufft; *sed de ponte Albis quum forte prospiceret, justo Dei Judicio decidentem submersum fuisse, scribit* Georgius Fabricius in libris Misnicarum rerum. γ *Ad* Lipsiam *confluunt* Pleissa, Parda, & Elyster: *Academiâ antiquâ nobilis est: arcem quoque habet*, die Pliessenburg. *Ad hanc urbem Tillius à Sueco & Saxone prælio superatus anno* 1631, & *anno* 1642 *iterum hic pugnatum est; quo Suecus victor Cæsarianis fusis Lipsiam cepit. Urbs hæc anno* 1021 *fuit adhuc pagus. Academia ibi condita est anno*

Misniæ fines. Flumina. Lipsia.

anno 1409 à Friderico Marchione Misnensi: quum Pragâ discesśisset Germanorum, quæ ibi fuerat, natio, Husii molimina & conatus improbans. Marchio Fridericus illos hospitio excepit, & animum ad erigendam Academiam statim adjecit. ∫ Naumburgum ad Salam Episcopatu etiam nobilis est: haud longè ab urbe ista est Porta, die Pforte / cœnobium, ubi Schola illustris. ε Pons iste lapideus est; quod Hispani de Sevilia sua jactitant: Qui non vidit Sevilia, non vidit mirabilia: hoc idem de Dresda Germanis licet dicere. ζ Freyberga haud longè à Mulda monumentis Electorum nobilis, diuturna illa obsidione, quam anno 1642 fortiter sustinuit, Suecici exercitus tum debilitavit vires. A soli bonitate adeo celebris est, ut Misnenses proverbio dicere soleant: Wann Leipzig mein wäre / so wolt ich's zu Freyberg verzehren. η Annaberga, olim Schreckenberg / unde certi generis nummis nomen impositum, ut dicerentur Schreckenberger. θ Mariæberga est in finibus Bohemiæ, & ι Weissenfels ad Salam. κ Zvvicka ad Muldam fl. in limitibus Misniæ & Voigtlandiæ jacet eo loco, quo Carolus M. in Venedos movens olim castra habuit. Ager ejus vocatur Campus Cygneus, das Schwanenfeld. Urbem hanc Cygneam & Cygneum hodiè vocant, quod nomen accepisse fabulose putant à Cygno, Herculis filio: Clarum reddidit illam Janus Cornarius Medicus qui opera Basilii, Epiphanii, Hippocratis, Platonis, & plurimos Haleni libros in Latinum transtulit sermonem. λ Zeitzium ad Elystrum Episcopatu olim clarum qui postea Naumburgum delatus est. μ Chemnitz est ad fluvium cognominem. ν Torga ad Albim stativis illis nobilis, ex quibus Bannerius undiq; licet multis millibus cinctus, cum exercitu suo incolumis evasit, anno 1637. ξ Vallis Joachimica in descriptione Bohemiæ, cujus pars est, memorata, celebritatem suam debet divitibus argenti venis, & Johanni Matthesio. ο Schneberga olim metallis dives. π At Comitatus Hennebergensis in Franconia est, ubi ejus facta mentio. ρ Altenburgium ad Plissam Conradi von Kauffungen scelere, quo Ernestum & Albertum Friderici Electoris Filios ex arce illa noctu abduxit anno 1455, etiam notum. In Misnia præterea sunt oppida Merseburgium ad Salam Episcopatu nobile: Rochlitz ad Muldam: Grimma ad Muldam schola nobilis. Lucca inter Zeitzium & Bornam ad Pleissam: ubi Philippus Nassovius à Friderico Marchione occisus anno C. 1308. Et quoniam Marchio multis damnis ab Imperatoribus erat affectus, in compensationem horum occupavit Altenburgum, Chemnitium & Zvviccaviam, quæ erant urbes Imperii. VVürtzen ad Muldam collegio nobile: ad eundem fluvium sunt Leisnitz Colditz, & Eilenburgium. Ad Episcopatum Merseburgensem pertinet Lützen prælio: quo Gustavus Adolphus Rex Sueciæ cecidit, nobilitatum. Mulberga ad Albim famam habet à clede Johannis Friderici Electoris, qui ad hoc oppidum à Carolo V. acie victus & captus est, anno 1547. Ad Albim quoq; est Pirna, Königstein castrum munitissimum, Stolpena cum arce; Grossenhaina, Bischoffsvverda. σ Voytlandia Misniæ Bohemiæ, Palatinatus & Thuringiæ continetur finibus, Diversis subjecta Dominis. Pars ejus Marchionibus Brandeburgensibus paret, quorum sedes Culmbach cum arce Plassenburg, Bareyth, Hoff, sive Curia Rechniciana, ad Salam est. At Onolsbacnium, unde quo...

Ma...

Naumburgum. Porta. Dresda. Freiberga. Annaberga. Mariæberga. VVeissenfels. Zvvika. Zeitz. Chemnitz. Torga. Vallis Joachimica. Comitatus Hennebergicus. Aldenburgium. Mersburgium. Rochlitz. Grimma. Lucca. VVürtzen. Leisnitz. Colditz. Eilenburg. Lützen. Mulberga. Pirna. Königstein. Stolpena. Grossenhaina. Bischoffsvvalda. Voytlandia. Culmbach.

Marchiones Brandeburgici appellantur, est in Franconia, Plauen, Olsnitz, *cum arce vicina* Voigtberg, *unde regioni nomen, & Adorf ad Elystrum sunt in ditione Saxoniæ Ducis: aliaque nonnulla tenet Bohemiæ Rex. In eadem Voytlandia sunt* Barones Plauenses, *qui* Reusii *dicuntur,* die Herrn Reussen von Plauen / *quorum est* Weda, Gera, Greitz. *Ibidem quoque est* Piniter *mons. quatuor fluminum parens,* Mœni, Salæ, Egræ *&* Nabi.]

Plauen.

II. α *Saxoniæ Ducatus* ad utramque Albis fluvii ripam est, in ...ias ditiones discerptus, Urbium clarissima amplissimaque est *...agneburgium,* Meydeburg / Burggraviatus S. Imperii, & Archi...scopatus titulo moximè insignis.

Saxonia.

Magdeburgium.

α Saxonia *alia est* inferior, *alia* superior. Inferior *Saxonia continetur finibus Pomeraniæ, Marchiæ Brandeburgensis, & Saxoniæ Electoralis ab Oriente; Thuringiæ, Hasiæ, & parte VVestfaliæ à Meridie: ab Occasu itidem concluditur parte VVestfaliæ; Frisia Orientali & parte maris Germanici: à septemtrione, parte maris Germanici, Ducatu Slesvicensi & parte maris Baltici. In ea Saxonia sunt Archiepiscopatus Magdeburgensis. Ducatus Brunsvicensis, Luneburgensis, Bremensis, Verdensis, Meckelnburgensis, Lauenburgensis, Holsatiæ; Episcopatus Halberstadiensis, Hildesheimensis, Lubecensis, Ratzenburgensis, & Comitatus* Delmenhorst. Superior Saxonia *habet ab Oriente Lusatiam; à Septemtrione Marchiam Brandeburgensem, & Magdeburgum: ab Occidente Thuringiam, à Meridie Misniam, Rigatur* Albi, Sala, Mulda, &c.

Saxoniæ Inferioris fines.

Saxoiæ Superioris fines.

[β Magdeburgium *Archiepiscopatu, & calamitate illa, qua anno* 1631 *à Tillio expugnata tota ferè interiit, celebris: restaurata tamen hodie floret. Est verò Archiepiscopatus iste, qui ad Circulum pertinet Saxoniæ Inferioris, magna ex parte ad Salam situs, & Albim. Collimitantur ei Marchiaci Brandeburgenses, Saxones superiores, Brunsvicenses & Anhaltini. Sunt porrò in hoc Archiepiscopatu oppida* Burgum *versus Marchiam:* VVolmersteden *Archiepiscopi quoque sedes:* Haldensleben *ad Oram & Biveram fl.* Salza, Juterbock *&* Stasfurt *ad Bodam; Calba vero ad Salam.*

Magdeburgium.

III. α *VVittenberga* oppidum nitidum ac munitum, Ducum ...xoniæ quondam sedes, Martini Lutheri Theologica professione ...aximè clara. β *Halla,* vulgò Hall in Sachsen / elegans urbs, sa... coctione maximè celebris.

Wittēberga.

Halla.

[α VVittenberga *ad Albim Academia etiam celebris est: Condita illa est à* Friderico III. Electore, *introducta* 18 *Octobris. Primus Academiæ Rector fuit* Martinus Polichius Mellerstadius Francus, *Electoris Medicus, & trium superiorum Facultatum Doctor, qui antea in Rhodo insula, quum Princeps ille vina Cretensia liberius bibisset, & se in balneas contulisset, ingressus eum sua manu eduxerat, ne febri ita correptus moreretur; quod Christophoro Bavaro itineris comiti accidit. Qua de causa Medicis ille Electori præprimis charus erat. Cum* B.

VVittenberga.

 Luthero

Luthero *VVitenbergæ docuit* Philippus Melanchthon, *qui humani ingenii modum excedens, solus fere sine omni exemplo simili in omnibus doctrinis in toto genere humano maximus fuit, planeq; θαυμαςὸν χρῆμα,* ein wunder und besonder Mann. VVittenberga *autem, ubi fulserunt illa duo clarissima lumina* Lutherus & Melanchthon *verè fuit, utroque vivente & docente, lux orbis terrarum, communis generis humani schola, & clarior, quod Cicero de Athenis olim scripsit, quàm, ut indicari egeat. In Saxonia Electorali quoque sunt oppida* Belzig: Hertzberg. Bitterfeld *ad Muldam:* Dieben *ad Muldam, quod oppidum* Melanchthon Thebas *appellat* Saxonicas, *nominum cognominationem respiciens.* Kemburg: Schmiedeberg *inter Albim & Muldam.* β Halla Saxonum *est ad Salam, arcem habet urbi imminentem,* Mauriciburgium, *quæ Archiepiscopi olim Magdeburgensis nonnunquam sedes fuit. Salinis quoque illa urbs dives est. In eodem Archiepiscopatu est quoque oppidum* Alsleben *ad Salam.*]

Halla.

Anhaltinus Principat⁹. Comitatus Ascanien & Barbi. Bernburg. Dessavv.

IV. Est in Saxonia, sui juris α *Principatus Anhaltinus*, ab arce *Anhalt* ita cognominatus; huic subsunt duo Comitatus, *Ascanius* & β *Barbi*, Baronatusque γ *Bernburg.* δ *Dessavv*, Principum sedes urbs est lauta. Hac quidem major est ε *Servesta*, *Zerbst*, at minus polita.

Anhaltinus Principat⁹. Barbiensis Com. Dessavia. Servesta.

[α Principatus Anhaltinus *superioris Saxoniæ habetur pars, & ferè omnis continetur finibus territorii Magdeburgensis, Saxoniæ Electoralis & Comitatus Mansfeldensis.* β Barbiensis Comitatus *habet oppidum* Barby, Comitum Barbiensium *stirps mascula nuper desiit.* γ Bernburg *ad Salam est stativis Gallasii & Torstensohnii anno 1644 celebris.* δ Dessavia *ad Albim Mansfeldii clade nobilitata.* ε Servesta *à cerevisia famam habet; Est hic quoque* Cœtha *vulgò* Cöthen. *Non longè ab isto Principatu ferè in finibus agri Halberstadiensis, est* Quedlinburgum *ad Bodam fl. ubi nobile sacrarum virginum Collegium; quod instituit* Henricus Auceps, *cujus ibi visitur sepulchrum: & porrò* Gerenrode *itidem nobile virginum Collegium.*]

Quedlinburgum.

Mansfeld.

V. Est in eadem Saxonia clarissimus omnium α *Comitatus Mansfeldicus*, ab oppido *Mansfeld* denominatus, quatuor alios intra se Comitatus includens.

Mansfeld. Islebia.

[α *In Comitatu* Mansfeldensi *præter* Mansfeldiam *castrum & oppidum, haud longè à VVippero fl. est* Islebia *B. Lutheri patria. Mirum est, quod* Agricola, *proverbium illud,* du bist der treue Eckhard/ du warnest jederman / *explicans refert de cohorte bacchante, vulgus appellat* das wütende Heer; *quæ olim quotannis proximo à Bacchanalibus Jovis die Islebiam & reliqua Comitatus loca transierit, sene quodam agmen ducente; qui se ipsum nominarit* den treuen Eckhard. *In eo Comitatu sunt etiam oppida* VVipra; Querfurt; & Leimbach.]

VI

VI. *α Brunsvicensus Ducatus* caput est, unde Ducatui nomen, *[B]runsvicum*, libertate imperii fruens: Urbs dives ac probe muni[ta] fortissimâ contra Ducum Brunsvicensium crebras obsidiones [defe]nsione maxime nobilis. Secundum locum obtinet *γ Halberst[adium]*, inde *δ* Hyldesheim / Hannover / *ε* Goßlar / *ζ* Helmstad / haud [sper]nenda oppida. *η* Wolfenbüttel / arce munitissima, Ducum se[des] est.

Brunsvicensus Ducatus. Brunswick. Halberstadt.

α Serenissimorum Brunsvicensium & Lüneburgensium Ducum Terræ *habent ab Ortu Marchiam Brandeburgicam; Archiepiscopatum Magdeburgensem; Principatum Halberstadiensem: à Meridie Mansfeldensem & Stolbergensem Comitatus; Eichsfeldiam, & Hassiam: ab Occasu Abbatiam Corbejensem; Comitatum Lippiensem & Schauenburgensem; partem Episcopatus Osnabrugensis; & Monasteriensis; partem Comitatus Oldenburgici; Mindensem, Bremensem & Verdensem Principatus: à Septemtrionibus Holsatiam, Saxoniam Lauenburgicam & Ducatum Mecklenburgensem. Continent autem terræ illæ Brunsvicenses & Luneburgenses præcipuè quatuor Principatus;* Wolferbytanum, Calembergensem; Luneburgenum, *&* Grubenhagensem. *De Ducatu Luneburgensi dictum est paulò ante in initio capitis* xv. Brunsvico-Wolferbytanus Ducatus *fere cingitur Ducatu Luneburgensi, Archiepiscopatu Magdeburgensi; Principatu Halberstadiensi, Comitatu Mansfeldensi, Principatu Grubenhagensi, Abbatia Corbeiensi, Ducatu Calembergensi, & Episcopatu Hildesiensi; quem tamen ipse Ducatus VVolferbytanus magna ex parte ambit.* Ducatus Brunsvico-Calenbergensis, *ferè jacet intra Leinam fl. & tractum illum montosum & sylvis obsitum, qui vulgò* der Deister *appellatur; ad quem etiam pertinet Provincia* Gœttingensis. Grubenhagenus Principatus *continetur finibus Ducatus VVolferbytensis, & Calembergensis, Episcopatus Hildesiensis, & Eichsfeldia. Terræ istæ rigantur præcipuè* Visurgi, Werra, Leina, Okera & Innersta.

Brunsvico-Lüneburgensiũ terrarum fines. Ducatus Brunsvico-VVolferbytani fines. Ducatus Brunsvico-Calenbergicus. Principatus Grubenhagensis. Brunsvicũ.

β Brunsvicum *à conditore suo* Brunone *Saxonum Duce nomen habens urbs imperii non est, verùm in ditione Ducum Brunsvico VVolferbytanorum. In quinque dividitur regiones, ex quibus prima* Urbs vetus; die Alte Stadt; *secunda* Urbs nova die Neu-Stadt: *tertia* der Hagen / *quarta* der Sack; *quinta* die Alte Wick. *Arx* Tanquerroda *à* Tanquardo *Brunonis germano fratre primum condita est. Obsidiones illas sustinuit, anno* 1492, 1550, 1553, 1605 *&* 1614. *Sed anno* 1671 *à Ducibus Brunsvicensibus & Luneburgensibus obsessa deditionem fecit.* Martinus Chemnitius *ibidem docuit. Porrò in hac parte VVolferbytanâ, præter ipsum* Wolferbytum, *etiam Bibliothecâ per Europam instructissimâ & magnificentissimâ nobile, præcipua oppida sunt,* Helmæstadium *Academiâ anno* 1576 *à Julio Brunsvicensium Duce conditâ, multisq; viris doctis, ac in primis* Tilemanno Heshusio, Joh. Caselio, Corn. Martini, Georg. Calixto & Conrado Hornejo, Hermanno Conringio, utroque Meibomio &c. *illustre:*

VVolferbytum. Helmæstadium.

Schœninga *cum arce:* Gandersheimium *ad Gandam fl. illustre habens cœnob[ium] virginum.* Holtzmünda *ad Visurgim;* Scheppenstede, Regia Lutter Königs-Lutter/ *ubi Lotharii II. Imperatoris monumentum:* Hessem *arx: item* Lutter am Barenberge/ *clade Christiani IV. Daniæ regis anno* 1626. *nobilitat[a]* Zellerfe dia *metallis dives.* Comitatus *etiam* Blanckenburg *cus hodie est [in] ditione Ducum Brunsvico-VVolferbytensium; qui habet ab Ortu agrum Quedl[in]burgensem & Principatum Anhaltinum; ab Austro Stolbergensem, Schvvartze[n]burgensem & Hohnsteinensem Comitatus: ab Occasu Principatum Grubenhage[n]sem, Comitatum VVernigerodam: a Septemtrione Principatum Halberstadiense[m].* *Rigatur* Boda *frigidâ,* Bodâ *calidâ,* Ratibodâ & Lubbodâ. *In præal[tis] montium jugis hodie conspiciuntur rudera arcium Blanckenburg, Reinstein, Hein[...] burg, Hartingau, Lauenburg, Homburg &c. Tota verò hac regio montibus [&] sylvis obsita est. Olim ad Comitatum hunc Blanckenburgicum pertinueru[nt]* Hessem, Ostervvick: Wernig roda, Zillingen, Schraniteet, Oschersl[e]ben, Crottorf, Elbingeroda Neindorf, Langenstein, Gersdorf, & Que[d]linburgum novum.

Comitatus Blanckenburgicus.

In principatu Brunsvico-Calenbergensi, *qui ab arce* Calenberg *ad Leina[m...] tum Principum sede, appellatus est, oppida præcipua sunt,* Hannovera *ad L[ei]nam urbs munita & splendida, hodie Principis sedes, etiam cerevisiâ illâ, qua[m]* Brothan *vocant, nota;* Hamela *ad Visurgim urbs munita, prodigio nota, ex q[uo]* 130 *liberi magico cantu evocati interiisse perhibentur. Anno* 1633 *à Georgio Bru[n]svicensium & Luneburgensium Principe obsessa ac demum recuperata est, qu[i] hostiles copias, inde haud procul ad* Oldendorp *ingenti prælio vicisset.* No[rt]heim *inter Leinam & Rumam fl. Comitum olim sedes* Gœttinga *est ad Lein[am] urbs munita; ubi Henricus V. Imperator anno* 1119 *quintum in Germania hab[uit] ludum militarem quem torneamentum vulgò vocant. Anno* 1641 *Leopo[ldi] VVilhelmi Austriaci obsidionem fortiter tulit ac repressit: Eadem Johannis [...] selij patria est, pædagogio florens.* Munda *ad Fuldæ & VVerræ confluentes, [...] in finibus ditionis Brunsvicensis anno* 1626 *à Tillio expugnata & crudeliter [...] bita est.* Lauenstein & Salzheminendorff *in cujus agro salinæ.* Uslaria *[in] silva Sollingensi &c.*

Principatus Calenbergensis. Hannovera: Hamela. Northeim. Gœttinga. Munda. Uslaria.

In Principatu Grubenhagensi, *qui ab arce* Grubenhagen *nomen habet, præcip[ua] oppida sunt,* Eimbeca *provinciæ caput est urbs probe munita:* Osterroda *[ha]bens arcem; aliquando Principum sedes fuit: inde haud longe quatuor oriuntur [flu]mina,* Innerstа, Ockera, Rubma & Sœse: Clausthal, *ubi divites argenti [fo]dinæ;* Altenau: Mons D. Andreæ Andreesberg: Lauterberg: Elbingero[de] &c. *Item* Hertzberg, *Principum sedes aliæque arces &c. In hujus Principa[tus] confinio & Thuringiæ ferè finibus est cœnobium* Walckenried, *in quo schola [il]lustris, quondam bonis literis & artibus floruit. Cæterùm omnis ille Principa[tus] Grubenhagensis unà cum hoc cœnobio hodie est in ditione Ducum Brunsvico-[Lu]neburgensium lineæ Calenbergensis.*

Principatus. VValckenried.

7 Halberstadium *Episcopatus cognominis caput, qui omnis per pacificationem [...] na[...]*

Halberstadium.

nasterienſem titulo Principatus Electori Brandeburgico traditus eſt: Oppida in eo ſunt Oſtervvicum, *quod perfluit Alſa fl. ibi primùm conditus fuit Epiſcopatus Halberſtadienſis.* Olchersleben *ad Bodam fl.* Gruningen, Hornburg *&c.*

Hildesheim *Epiſcopatus Hildeſienſis, qui Brunſvicenſi & Lüneburgenſi Ducatu continetur totus, metropolis eſt ad Innerſtam fl. oppida hîc porrò ſunt* Peina *ad Fuſam*; Alfeldia *ad Leinam &c.*

Hildesheim.

Goslaria *ad Goſam urbs Imperii libera, ab Henrico Aucupe primum fertur condita: quod tamen alii Ottoni I. aſcribunt. Aliquot Imperatorum exſtitit ſedes: ibique lubens haſit Henricus IV. In hâc ipſa urbe tum temporis celebrata comitia illa per Fuldenſis Abbatis ambitionem reddita cruenta. Henricus etiam V. ibidem quum haberet comitia, gladii ipſius acumen fulmine tactum eſt. Olim urbs illa metallorum dives fuit.*]

Goslaria.

CAP. XVIII.

De Archiepiſcopatibus & Academiis Germaniæ.

I.

Archiepiſcopatus in Germaniâ ſunt VII: Moguntinus, Colonienſis, Treverenſis, Magdeburgenſis, Salisburgienſis, α Bremenſis & Pragenſis. *Epiſcopatuum* in tam vaſta regione incertus eſt numerus. Præcipui ſunt: Herbipolitanus, Bambergenſis, Argentoratenſis, Spirenſis, Leodicenſis, Monaſterienſis, Paderbornenſis, Hildesheimenſis, Mindenſis, Oſnabrugienſis, β Verdenſis, γ Halberſtadienſis, Vratislavienſis, &c.

Archiepiſcopatus & Epiſcopatus Germaniæ.

[*Archiepiſcopatum* α Bremenſem; *item Epiſcopatus* β Ferdenſem & γ Halberſtadienſem *in Principatus per pacificationem Monaſterienſem eſſe mutatos ſæpiùs anteà dictum eſt.*]

II. *Academiæ* illuſtres ſunt Baſileæ, Friburgii in Briſgavia, Argentorati, Heidelbergæ, Tubingæ, Ingolſtadii, Altorfenſis, Pragæ, Viennæ, Francofurti ad Oderam, Gripsvvoldiæ, Roſtochii, Helmſtadii, VVittenbergæ, Lipſiæ, Jenæ, Erfordiæ, Marpurgii, Gieſſæ, Coloniæ, Rintelii.

Academiæ Germaniæ.

[*Hic accedit Academia* Chilonienſis *ab* Albrechto *Holſatiæ* Duce *condita, & 5. Octobris 1665 introducta.*]

CAP. XIX.

Daniæ Regnum.

I.

Dania.

Dania nomen à Dano vel Deo, vel rege *priſtino adepta portentoſas aut incertas ori-gines ſuas libris etiam oſtentat, uti liquet ex Petr. Diacobi rerum Norvvegicarum lib. II. c.* 29. *VVodan vero Goudan & Dan apud antiquiſſimos dictum Mercurium. Unde Sundani, Codani & cognomines Teutoni à Teuto, Deo itidem Germanico de-ducti. Danus quidem paulo longius excurrit, & neſcio quas origines ille ſectatur. Pontanus tamen ab Erico Prorege, ſed Svaningius ad ultima Davidis tempora pri-mam dynaſtiam regum dediſſe dicitur per annos* 513: *Hinc octo aliæ ſecutæ ad ulti-mam oldenburgicam familiam ſucceſſerunt. Unde Reges legimus perantiquos, qui Angliam, Britanniam, Galliæ partem, Siciliam, Gothiam, Sveciam, Norvvegi-am ſuo imperio complexis.* Regnum vero Daniæ hodiernum aut inſulis aut terris continentibus circumcluditur: Inſulæ aut maris ſunt Baltici plures, aut ſeptemtrionales plurimæ, majores pariter atque minores: *Majores re-cenſuit auctor noſter, minoribus, quæ tanti non fuerant, omiſſis, Mona nempe Fal-ſiana, Steone, Thuroe, &c. Una Huena, Tychonis equitis domicilio clara, & Ura-niburgo clariſſima, per pacem Rotſchildenſem A.* 1658. *ad Svecos tranſiit, Gothlan-dia hodieque illis ſubeſt: Hallandia vero Bleckingia, Scania, omnes amplæ provin-ciæ, ad eosdem pace ultima pervenerunt.* Terris continentibus partes con-cluduntur potiſſimum ſubſequentes: Cherſoneſus nempe Cimbrica, *lon-go Holſatiæ, Stormariæ, Ditmarſiæ agro ſpacioque producta. Hinc multæ naſcun-tur prætenſiones in Hamburgum, urbem imperiall. & Holſatiam omnem reliquam, ſuis controverſiis alicubi expoſitam; ab Joh. Möllero maxime, qui huc operas ſingu-lares contulit. Norvvegia item tota quibus controverſiis adhuc diſſideat, quibus-que Dani Sleſvicenſem Ducatum præcipue tenent ſæpius atque tentarint, Tonninga docuit, urbs munitiſſima & totius Ditmarſiæ propugnaculum, poſt pacta vero Rens-burgenſia everſum atq; dirutum. Cæterum plura notatu ſane digna in hanc rem colligi copioſius poſſent; niſi actum nolimus agere: Plura itidem ad titulos regum Svecorum atque Danorum, in quibus adhuc hodieque Gothis & Vandalis ſuus da-tur locus, nec ſine ſingulari ad antiquitates Vandalicas obſervatione. Vid. Becman-nus in Notit. Geogr. c.* 5.

aut inſulis

aut terris continentibus.

Dania.

α DAnia nomen habet à ***Danis***, ſive ***Codanis*** populis, qui & ***Teu-toni*** olim dicti fuere. Codano ſinu, ſive mari Suevico, in plures ſecatur portiones. Partem ejus cis ſinum in Germaniæ continenti ſitam β ***Cimbricam peninſulam*** Romanis vocitatam, antè diximus. ***Cimbri*** ab initio incoluere: poſteà ***Jutæ***, unde regioni nomen in hunc uſque diem, ***Judlandt***, præter unum oppidum γ ***Flensborg***, nihil clarum habens:

Cimbrica. Cimbri. Jutæ. Flensburgum.

[α Da-

REGNI DANIÆ Accuratissima delineatio
REGNI SUECIÆ
GOTLANDIÆ PARS
NORVEGIÆ PARS
SINUS CODANUS
t Schager Rack
MARE GERMANICUM
Vulgo
Die Noord See
MARE BALTICUM
Vulgo
Die Oost See
DIŒCESIS BURGLAN
DIŒCESIS VIBURGENSIS
DIŒCESIS ARHUSIENSIS
DIŒCESIS RIPENSIS
IUTLANDIA
SLESWICK
HOLSTEIN
DITMARS
MEKLENBURG
POMEREN
RUGEN
FUNEN
SEE LANT
BELDT
SCHONEN
HALLAND
BLEKINGE
BORNHOLM
Femeren
Falster
Laland
Langeland
Samsoe
Leſoe
Anout
Koppenhagen
Hamburg
Lubeck
Wiſmar
Roſtock
Stralſundt
Griſwaldt
Wolgaſt
Kiel
Sleswick
Flensburg
Rypen
Wiborg
Arhuſen
Alborg
Kalmer
Gotheborch
Elsborg
Falckenborg
Laholm
Helſingborg
Landſcroon
Malmoe
Lunden
Ystede
Trelberg
Chriſtianſtat
Arcona urbs olim munitiſsima deſtructa a Danis Reg. Woldemaro Aõ 1168
Milliaria Germanica communia
1 2 3 4 5 6 7 8

D.

au

regio-
pidum

a Da-

Daniæ *regnum undiq; alluitur mari; nisi quod ab Ortu æstivo Sueciam: ab Occasu æstivo Norvegiam, & à Meridie Germaniam attingit, à qua* Eidora *fl. disterminatur.* β Jutia, *sive* Jutlandia; *quæ &* Cimbrica Chersonesus *dicitur, est Daniæ Peninsula Occidentalis: ab occidente & septemtrione mari terminatur Germanico: ab Ortu freto, quod vulgò appellatur* Mittelfahrt / Sundt / *& mari Baltico: à Meridie Eidora fl. Longitudo ejus à promontorio Schagen Holsatiam versus est 53 milliar. Germ. Latitudo verò non ubiq; eadem est. Dividitur* Jutia *in partem* Septemtrionalem & Australem: *utramq; disterminat* Ripa *fl. haud longè Coldingâ distans cui pons impositus est; ubi vectigal penditur Regi, per quem* 40000 *boum & amplius, & totidem ferè equi, inde quotannis in alias regiones educuntur. In Septemtrionali* Nort-Jütland *sunt quatuor Episcopatus, in quos omnis illa terra discriminatur:* Ripensis, Arhusiensis, Viburgensis & Alburgensis. *Episcopatus* Ripensis *caput est* Ripa *ad* Nipsam *fl. haud longè à litore maris Occidentalis: Habet castellum munitum & portum, qui tamen milliare ab oppido distat. In mari isto sunt Insulæ* Fanœ, Mandœ, *& versus Austrum* Silt, Fœra, Amrœm, *quarum incolæ à cæteris in continenti linguâ & moribus discreti sunt. In hac diœcesi sunt arces regiæ decem, Nobilium centum, Parochiæ rurales* 282. Coldinga *ad fretum* Mittelfahrt *habet arcem* Arnsburg, *à Christiano III. exstructam. Inde versus Septemtrionem ad idem fretum est* Friederichsodda, *nova urbs auspiciis Friderici III. condita, anno* 1658. *à Svecis occupata, & sequenti anno exusta & destructa.* Wela *ad fretum* Mittelfahrt: Warda: Rincopia: Halsterbroa: & Lemviga. *Episcopatus* Arhusiensis, *caput est* Arhusium *ad litus Orientale: è regione est insula* Samsœ: *In hac diœcesi sunt arces quinque, Parochiæ rurales* 304. *& civitates septem,* Horsins, Randersen, Ebeltud, Grimstad, Oruntbuy, & Mariacker. *Insulæ huc pertinentes sunt* Samsœ, Grotholm, Tons, Melfa, Ramsoa, Endelavia, Hiarnoa, Kidtholmia, Jordholmia: *in Horsensi sinu* Aroa, Gernoa, *& VVorsia. Haud procul ab Arhusio est arx* Scanderburg, Emecloster. Viburgensis Episcopatus *caput est* Viburgium, *ubi Episcopi sedes & tribunal triumvirorum jus dicentium. Habet civitates tres, arces totidem, & parœcias agrarias* 218; *reliqua oppida sunt* Nibe *&* Scheve. *Insulæ huc referuntur* Sallingia: Lessoa: Fatterland *inter Thyam & Sallingiam:* Niding *scopulus respiciens extremitatem Hallandiæ prope Elseborg:* Hafelina *&* Anout, *insulæ naufragiis celebres.* Alburgensis Episcopatus *caput est* Alburgium, *in quo sunt oppida sex, Nobilium sedes centum, Parochiæ rurales ferè* 180. *Deinde oppidum* Vensyssel, *ubi* Ryaa *fl. qui in Lymicum sinum, vulgò* Lymford / *labitur.* Vensilia (Wensyssel) *à sinu Lymico ad promontorium Scagense extenditur ad* XIV. *milliaria, habetque præter* Vensisseliam *oppidum* Seby *ad litus, quod orientem respicit;* Hiorring: *inde versus septemtrionem sequitur* Scagæ *promontorium. Insulæ huc referuntur* Grysholm, Herizholm, Tydsholm &c. *Ad Occidentem est* Hanherret *tractus, &* Thya *tractus, ubi oppidum* Thysted, Orum *arx &* Westervvyck *cœnobium. Insulæ ad hanc diœcesin pertinent,* Hansholmia *in lacu Limico;* Ostholmia: Egholmia: Bodumna *peninsula:* Morsungia, *ubi oppidum,* Nickiobing: Aggeroa *insula:* Tyrholmia, *cui adjacet* Othesundæ *fretum,*

Daniæ fines. Jutiæ limites: & Divisio. Jutia Septētrionalis. Ripa. Fanœ. Mandœ. Silt. Amrœm. Coldinga. Arhusiensis Episcopatus. Viburgensis Episcopatus. Alburgensis Episcopatus. VVensyssel.

Jutia Australis. Slesvicum Ducatus Slesvicensis. Gottorp. Eckelnforda. Flensburgum. Alsa. Haderslebia. Huysemum Strant. Apenrade. Tonninga. Tondarũ Strand Frisii

fretum, ubi Otby. Jutiæ Australis *vulgò* Süderjüdland/ *longitudo ab* Eido ra *oppidoque* Rensburgo *ad* Coldingam *milliarium German. censetur* 18; *Lati tudo alibi* 6, *alibi* 8. *milliar. Oppida ejus præcipua sunt*, Slesvicum *ad* Siliam fl Ducatus Slesvicensis *caput*; *haud procul inde abest arx Ducalis* Gottorp, *Prin cipis sedes, artificiosis iisq; rarissimis, & insigni bibliotheca, quam hodie curat* Ada mus Olearius *editis scriptis celeber.* Eckelnforda *in peninsula, ubi portus com modus ad mare Balticum.* Flensburgum *ad sinum maris Baltici, qui* Flenus *di citur. Inde occurrit insula* Alsa, *in qua* Sunderburgum, Nordburgum & Glucksburgum, *Ducum Holsatiæ sedes:* Osterholmum; Holla & Gamel garda. *Habet hæc insula* 4. *milliaria in Longitudine &* 2. *in Latitudine.* Haders lebia *ad sinum maris Baltici, incendiis deformatum oppidum, ubi arx* Hansburg Huysemum *ad mare Occidentale, cum arce: Insula* Strant *inde haud longè dista* Apenrade *est ad intimum maris recessum.* Tonninga *haud procul ab ostio Eidor oppidum valde munitum.* Tondarum *majus & minus ad mare occidentale. Inte Huysemum & Tondarium interjacent* Strant Frisii, *antiqui Frisiorum cultus te naces; vicos habent* Brestedam, Langehorn, Borlum &c.]

Scandia. Halland. Scanen. Bleicking. Ellenbogē. Landskroon. Elzenborg. der Sondt. Londen.

II. Alteram partem, trans sinum sitam, veteres insulam pu tarunt esse, nomine *Scandinaviam*, sive *Scandiam*; at continentem e se, una cum *Suedia*, & *Norvagia*, satis nunc constat: Dividitur i tres partes; α *Halland*, & β *Scanen*, & γ *Bleiking*. Urbes in ea se potius oppidula, litori prætensa, sunt, *Elleboge*, *Landskroon*, *Elzenborg* freto Danico, quod vulgò dicitur der Sondt/ appositum. In med terraneis est *Londen*, Archiepiscopali sede decoratum.

Hallandiæ limites. Laholm Halmstede. Valckenborg. VVarbergen. Consbak- Scaniæ fines Lundia. Coronia Malmogia. Ellenborg. Bleckingiæ fines.

[α Hallandia *ad Septemtrionem habet Norvegiam: ad Occasum sinum Codanum ad Meridiem Scaniam: ad Ortum Gothiæ partem. Longitudo ejus à promontor* Kol *ad* Elseborg *Suecorum est ferè milliar. Germanicorum* 16. *Oppida hic su* Laholm; Halmste *à Christiano IV. Rege egregiè munitum:* Valckenborg *fluvium cognominem:* VVarburgum, *vulgò* Waerbergen *munitum oppidu cum arce, Succiæ tum oppositum propugnaculum*, Consbak *oppidum & port* Consbacensis *ad* Monsterlundam, Uymenes; Gosevvaer &c. *At hæc pr vincia cum oppidis & castris munitis Suecis tradita est anno* 1645. β Scania Schonen *à Septemtrione Sueciæ & Hallandiæ finitima est, alias mari alluitur, per Oresundam à Sialandia dirimitur. Longitudo ejus censetur* 18. *& latitudo milliarium, à promontorio Scaniæ, cui nomen* Vallterboem *ad oppidum Eng holm, Hallandiæ vicinum. Scaniæ primaria urbs est* Lundia; Coronia *vu* Lands-Crone/ *oppidum maritimum cum arce à Christiano III. exstructa.* Ma mogia, *vulgò Danis* Malmö/ *exteris* Elleboge, *oppidum cum arce probè mu tum.* Helsingoburgum *vulgò* Elsenborg/ *ad Oresundæ fretum, cui ex oppo in Sialandia respondet* Cronenburg *arx regia.* Bleckingia *Scania, Sueciâ & m ri Baltico circumdatur, præcipua oppida hic sunt*, Dreiborg/ Ulede/ Christia Stadt *à Christiano IV. condita; inde non procul abest* Ahusium, *vulgò* Ahuy

Selsbor

Helsborg / Elchholm; Rottenbuy & Christianopolis à *Christiano IV. contra Calmariam Suecorum munita. Verùm & hæ provinciæ per pacem Rotschildenm regno Sueciæ adscriptæ sunt anno* 1658. *Sed hodie à Daniæ Rege Christiano V. rmis itur repetitum Coronia & Christianstadio recuperatis.*]

III. Tertia pars regni in insulis dispersa medium situm obsi- In his *Codanonia*, ab ipsis incolis Codanis, qui alio nomine fuere roni, veteribus sic dicta, nunc *Seelandia*, ut magnitudine sic fœ- itate alias antestat. In hac totius regni caput β *Hafnia*, vulgò is *Copenhafen*, & *Copinghafen*, German. *Copenhaven* & *Kopenhagen*, re emporium Regumque sedes. *Elsenöre* celebris ad dictum m navium appulsu locus est: hic namque vectigal Regi à transe- bus navibus penditur. Contigua est splendidissima & munitis- arx γ *Cronenburg* contra vim ex Oceano vel ipso sinu irruentium ucta. In mediterraneis est ♪ *Rotscild*, dives quondam urbs, nunc dum, Regum sepulchris clarum. *Fredrichsborg*, arx in amœnis- agro condita, Regum secessibus frequentatur.

Codanonia sive Seelandia. Hafnia. Elsenöre. Cronenburg. Rotschilda. Fredrichsborg

Sialandia *insula Longitudinem habet* 16. *milliar. German. Latitudinem* 14. *milliarium.* β Hafnia *ad Orientalem insulæ partem sita portum habet commodissimum; arcem, quæ Regum sedes; & Academiam anno* 1479 *à Christiano I. conditam. Urbi huic sublicio ponte jungitur oppidum novum* Christianshaven; *quod egresso in insulam* Amagriam, *vulgò* Amack / *aditus patet, quam colonia Hollandorum inhabitat & colit. Ipsa Hafnia quum pro Christiano II. Rege captivo per integrum annum obsidionem tolerasset, anno* 1536. *Christiano III. deditionem fecit. Eandem fidem suam in Regem nuper denuo probarunt oppidani; dum anno* 1658. *à Sueciæ Rege oppugnati obsidionem in alterum annum fortiter sustinuerunt.* γ Cronenburgum *Sueci per deditionem ceperunt anno* 1658: *quod tamen per pacem anno* 1660, *initam redditum est Daniæ Regi.* ♪ Rotschildia *ad amplissimum maris sinum sita, vulgò* Roskildtfiourd. ε Frederichsburgum *arx regia auspiciis Friderici II. Regis cœpta, sed munificentia Christiani IV. perfecta est. Oppida Sialandiæ præterea sunt* Coagium, *vulgò* Cöge *ad litus orientale:* Ringstadium, *vulgò* Ringstede / *ubi tribunal, & veterum Regum, Reginarumque monumenta. Nostro seculo hunc locum instructissima sua Bibliotheca illustraverat* Georgius Seefeld *regni Senator: verum illa per belli calamitatem postea direpta est. Ad septemtrionem est* Nicopia: Slageis *à quo haud longè abest arx* Anderschovv: Corsœra, *vulgò* Corsör / *ad fretum Balticum, quod vulgò* der Belt / *è regione Fioniæ, oppidum cum portu commodo; ubi trajectus in Fioniam,* Schelsæra: Nestvveda: Prestoa *ad Insulæ latus Meridionale, sinu maris cinctum:* Kallenburgum *in parte insulæ Occidentali, cum arce:* Slangendorpium *ad sinum Rotschildensem:* Sora, *ubi Academia Equestris, à Christiano IV. condita ad lacum aquæ dulcis. Inde tribus circiter milliaribus distat illustris Schola* Schönsiester

Sialandia. Hafnia. Amackius. Cronenburgum. Rotschildia Fredrichsburgum. Cœge. Ringstede. Corsör. Sora.

ab Herlefo Troile, *regni olim Senatore & Admiralio, fundata; hinc etiam* H-
Mœna inſ. leffsholmia *appellatur. Ad Sialandiam pertinent inſulæ* Amagria & Mœ-
vulgò Mönesland *in mari Baltico, candidis è creta montibus eminens in e-*
VVeena inſ. *arx regia* Elmeland; & *oppidum* Stega. Hvenam *inſulam vulgò* Ween,
tra Helſingoram & Hafniam ſitam ad Sialandiam quoque refert Abrahamus G-
nizius, Secretarius regius: Comp. Geogr. l. II. c. x. *Ejus inſulæ circuitu-*
duorum ferè milliarium; Latitudo non ſupra ſeſqui milliare; Inſula illa Urani-
go Tychonis Brahe erat nobilis.

Fünen inſ. *Caterùm Sialandiæ ad Occidentem jacens inſula* Fionia, *vulgò* Fünen / *à pulchr-*
dine videtur nomen habere: ab Occaſu habet Jutiam à qua per fretum Middelfa-
Ottenſee. ſund / *diſterminatur. Caput inſulæ eſt oppidum* Otonia, *vulgò* Ottenſee /
bens Epiſcopatum. In templo D. Franciſci Chriſtianus II. ſepultus eſt cum p-
Nyborg. *Johanne. Porrò hic eſt* Neoburgum *vulgò* Nyborg *cum arce ubi trajectu-*
Sialandiam: Prælio quo Sueci à Danis victi etiam nobilitatum anno 1659. S[illegible]
burgum, *vulgò* Schwynborg / *ex adverſo inſulæ Taſſingæ, ad litus inſulæ ori-*
Cartemũda. *tale:* Cartemunda, *ad litus inſulæ ſeptemtrionale; appulſu claſſis Danicæ*
Voburg *expeditione illa adverſus Suecorum copias nuper famam nacta.* Woburg-
Aſſens. *vulgò* Voborg *ad meridionale inſulæ latus, cujus ſinus aliquot inſulis minori-*
Bovvens. *ſeptus eſt:* Asnesum, *vulgò* Aſſens / *unde trajectus in Jutiam meridional-*
Middelfar. Boulonia, *vulgò* Bowens / *ad Occaſum inſulæ verſus Jutiam ſeptemtrionale-*
Middelfortum, *vulgò* Middelfar / *ad fretum, quod inde nomen habet. Ar-*
hic ſunt Hinasgagel / Hagenſchou / & Eſcheborg. *Caterùm inſulæ ad Epiſ-*
patum Fioniæ referuntur Langelandia, Lalandia, Falſtria, Taſinga, A-
ria.

Langelandia Lalaudia. Langelandia *à longitudine, quæ ſeptem continet milliaria, nomen habet; quum L-*
titudo vix ſit duorum. In occidentali inſulæ latere, eſt oppidum Rudkœpin-
& *ad orientem arx regia* Tranckera. Lalandia, *quaſi* Lageland *ab humili ſ-*
dicta habet Longitudinem 8. milliar. & Latitudinem 5. Ad occidentalem inſ-
Naſcoa. *læ partem in ſinu maris Baltici habet oppidum* Nascoa *cum arce minutum, quod a-*
no 1659 *Suecorum miles poſt diuturnam obſidionem cepit. Porro nobile hic eſt c-*
Falſtria. *nobium* Maribous, & *oppidula* [illegible], Ætholm & Rooby. Falſtriæ *lon-*
gitudo eſt 4 milliar. & latitudo duorum: habet oppida & arces, Nikoping &
Taſinga. Arria *Golberſundam;* & Stubbekoping *ad* Grœnſundam. Taſinga, *è regio-*
Swenoburgi inſula anguſta, eſt unius milliaris longa. Arria, *vulgò* Arr & Ar-
roe *inſula oblonga, habet arcem* Kopingam. *Refertur alias ad Ducatum Sle-*
ſvicenſem.

Bornholm. Gothia. IV. Eſt præterea in hoc ſinu inſula α *Bornholm*, hacque multo major β *Gothia*, vulgò *Gottland*, ſaxo albo ad exſtruenda ædificia utilis, utraq; Daniæ regno ſubmiſſa.

Bornholm inſ. [α Bornholmia *inſula eſt ad Scaniam pertinens, à qua 4. circiter milliar. in mar-*
jacet Baltico, ejus longitudo eſt 4. milliar. latitudo duorum. Oppida in ea ſun-

SVECIA, DANIA ET NORVEGIA.
OCEANVS SEPTENTRIONALIS
MARE GERMANICVM
NORWARDSE MARE
Vulgo De Noord Zee
SINVS BOTNICVS
SINVS FINNICVS
MARE BALTICVM
Vulgo De Oost Zee
Mare Album.
DICKI LOPPI.
FINNIA
LAPPONIA
GOTHIA
SMALAN
LIVONIA
LITVANIA
SAMOGETIA
CVRLANDIA
Stockholm
Gottlandia
Oelandia
Bornholm
Rugia
Trondhem
Bergen
Kola
Ladoga Lacus
Onega Lacus
Mecklenburg
Bremen
Frisia
Scala miliarium
German: et Smaland.

in m

Oppida in ea

N

Nex *ad Ortum*, Ra tenby *ad Occasum*. Svanke, *cum arcibus* Sandvico & Hamershusio. *Insulam hanc superiori seculo Lubecenses occupatam, ac diu retentam, ultro demum Daniæ Regi reddiderunt. Nuper anno* 1658. *per pacem Rotschildensem Suecis tradita quidem erat: sed incolæ interfecto præsidio Suecico paulo post ad Daniæ Regem se applicuerunt.* β Gotlandia *insula, vulgò* Gutland/ *Suecico litori prætensa, fertur habere longitudinem milliarium* 18. *latitudinem V. In ea est urbs* Visbuy *olim mercatura nobilis, quæ in ruderibus suis antiquum ostendit splendorem. Et hæc insula anno* 1645. *Suecis tradita: Sed anno* 77. *à Danis recuperata est.*]

Gotlandia:

VVisbuy.

CAP. XX.

Norvagia, Finnomarchia, Islandia, Gronlandia, Frieslandia.

NORVAGIA.

I.

De *Norvvegia, quæ magnam Scandiæ aut Scandinaviæ priscæ partem constituit, & hujus denominatione, Auctoris sententiam plures comprobant. Scriptores vero domestici* Norum quempiam, ab eoq; regnum & nomen *etiam terris septemtrionalibus inducunt, neq; tamen ex Edda Islandica, neq; MStis Codd. rem suam satis planam faciunt, aut certam exhibent. De Noro ipso & huic æquali, aut non multum posteriori Othyno Sturlesonius, Arngrimus, Svaningius, Ericusq; Olai quam dissident? Norum enim Urbarii filium communiter produnt, eiq; duos adjungunt fratres, alterum Osten, alterumq; Danem; illum Svecia, hunc Dania potitum, ut stirps illa regia Othyno ne imposterum deleatur. Sed origines illas nec ipse Auctor, nec Jonas Romus, novissimus in Norvvegia ethnica scriptor vel prorsus expediunt, vel explanant. Id planius ex Eginhardo, Rheginone, Adamoque Bremense faciunt,* Nordemanniam quoque dictam, *quam à Noro primum habuisse nomen volunt. Regna igitur septemtrionalia multo ex ævo aut conjuncta, aut socia fuerunt:* Norvvegiam vero hodiernam lignaria, *metallica & piscaria commercia tantum extollunt, ut jussu regio viri metallicarum rerum gnari è Saxonia nostra & officinis Clausthalensibus eo accerserentur. Sed Islandia vetus Norvvegorum colonia, regno eidem hodieque subest, rem tamen pecuariam solum atque piscariam tractat, nec sylvas nisi betulacies, Heclamq; ignivomum habet. An sit Thule ultima, incertum erit, si Danos Gothosq; recentiores audias; sin Bochartum, Thule à Phœnicio nomine* Thule טולי *i. e. Umbris, pro triplici veterum sententia aut Scandinaviæ aut Schetlandiæ aut Islandiæ conveniet lib. I. Chanaan c.* 40. *Grönlandia polo propior ac Islandorum colonia, donec cultior adhuc vigeret, Norvvegiæ adhæsit matri: Nunc deniq; post A. Chr.* 1406 *inculta, navigationi omnium libera patet.*

Norwegia Nova.

Nordemannia

Norwegia hodierna.

Islandia.

tet. In Feroenses autem insulas, itemque vicinam polo Americam jus sibi Dani… hodieque asseruit, tentatis toties navigationibus, & inde hominibus exportatis.

Norvagia. Norvegiæ limites. Sevo mons. Finnomarchia. Natura soli. Incolæ. Drunthem. Bergem. Anslo.

α NOrvagia, vulgò incolis *Norrige*, & contractè *Norge*; Germ… Noortwegen / & Norwegen / (Timæo apud Plinium *Nerigo*… qui insulam omnium septemtrionalium maximam falsò cre… didit) nomen à situ accepit: quippe *Nort* German. est quod Latinis… septemtrio, β *Sevone* monte Orientale ejus latus, Meridionale sinus… Codani faucibus & Oceano, Occiduum eodem Oceano clauditur… à Septemtrione γ *Finnomarchia* ei obtenditur. Terra ipsa vasta, sed… maximè aspera, saxoque sterili aut sylvis ingentibus horrida. Anti… quissimi *Sitones* incoluisse traduntur. Postmodo potens *Norvagiorum*… in Danos etiam & Frisios imperium fuit: ac nunc ipsi Daniæ regibu… parent. Urbes in ea sunt, δ *Nidrosia*, vulgò *Drunthem*, caput regn… Regumque quondam sedes, ubi superbissimi olim totius septemtrio… nis templi rudera visuntur. ε *Bergi*, vulgò *Bergen*, celeberrimum… in his oris emporium. Prædicto Timæo pro insula memoratur… Hinc est ζ *Anslo* sive *Opslo*, haud ignobile emporium.

Norwegiæ fines. Sevo mons. Finmarchia. Trunsolen. Norwegiæ præfecturæ. 1 VVardhusia. 2. Nidrosia sive Druntheim. 3 Bergershusia. 4. Aggreshusia. Alsioa. Christiania. Bahusia. Marstrand.

[α Norvvegia *habet à Meridie Daniæ provincias: ab Occasu & Septemtrione O…ceanum: ab Ortu* β Sevonem *montem; qui hodiè ab incolis 4. distinguitur nomi…nibus, quæ sunt* Fille Fiell, Dofre Fiell, Ruut Fiell, Skars Fiell. γ Fin…marchia *est provincia Norvvegiæ cohærens, cum tractu maritimo* Trunsolen… *quibus præfectus VVardhusiensis jus dicit; in illa est oppidum* Jetaborg. *Ipsa ve…rò Norvvegia in* quinque *dividitur* præfecturas *& arces regias; quæ sunt…* 1 Wardhusia *versus Septemtrionem in insula* Warda. 2 δ Nidrosia *ad N…*dero fl. *&* Rosa, *templi quod est nomen; vulgò* Druntheim, *sub se plures &…* *amplas habens præfecturas.* 3 ε Bergershusia *arx, cui subest* Berga; *à mercat…* *piscis Bergensis dives; portu gaudet eximio, qui navibus Belgarum contra An…glos nuper præsidio fuit.* Staranger *oppidum & insula* Scutenes. *Ad hanc præ…fecturam quoque pertinent* Sundhornleen, Nordhornleen, Soghne, Sunfior…de, Nordfiorde, Sundmerleen &c. *Bergæ etiam annumerantur oppidula* Wa…ders, Esterdal, & Rœmsdal, *in continenti sita.* 4 Aggershusia, *sub cuj… præfectura est.* ζ Alsloa *sedes Episcopalis: indigenis* Opslo, *exteris* Anslo; *hu… exustæ Christianus IV. restituit novam urbem* Christianiam. *Ei subsunt* Tons…berga; Friederichstadt / Sanzburg; Schin *vel* Schon; *ubi ferri, cupri & ar…genti fodinæ inventæ satis divites, si adessent, artifices & cultores idonei:* Ha…maria major & minor, Tillemarchia & Hedmarck. 5 Bahusia *arx in ru…pe excelsa ad Sueciæ fines; in hac præfectura ista est oppidum* Masterland *…* Marstrand *in scopulosa insula situm; item* Conge *&* Odevval *oppida. Ad ean…dem præfecturam quoque pertinet* VVichia, *vulgo* VVyck. *Verum & B…us… arx per pacem istam Rotschildensem anno 1658 initam, Suecis concessa & tradit… es…*

est. Ad Norvagiam est vortex seu euripus omnium, qui sunt, celeberrimus & maximus, vulgò der Maelstrohm *dictus; qui scribitur in circuitu decem habere milliaria. Medium petra obtinet, quam adjacentis terræ incolæ vocant* Mouske. *Vorago ista sex horis absorbet omnia vicina, & quæ appropinquant, aquam, balænas, naves onerarias, & res alias: totidemq; horis omnia illa, quæ absorpserat, eructat & evomit, magna cum violentia, strepitu, & circumgyratione aquæ. Causam fluxus ac refluxus maris inde nonnulli accersunt; verum vix credibile videtur, tantam aquæ copiam ibi absorberi ac eructari, quanta in tam vasto mari abit ac refluit. Ista memorantur sine certo auctore. Quanquam* liber Baro, ab Herberstein, rerum Moscoviticarum commentariis cap. de navigatione per mare Glaciale, *hujus quoq; Voraginis facit mentionem, traditq; illam esse sub saxo ingenti seu promontorio, quod sanctum Nasum nautis appellatur. Verum non visa, sed audita refert. Inter Normanniam Galliæ & Angliam vorago est, ad quam feruntur naves mira celeritate; sed jam vicinæ gurgiti repelluntur. De Euripo Chalcidio dicetur inferius* lib. IV. c. X.]

Vortex ad Norwagiá der Maelstrohm.

Euripus inter Galliam & Angliam.

II. Norvagiæ ab Septemtrionibus continuatur ***Finnomarchia***, tis ampla & ipsa regio, duobus diversis imperiis in duas partes disacta. Pars Meridionalis ***Daniæ***: Septemtrionalis ***Suediæ*** regno subcta est.

Finnorum marchia.

[*De Finnomarchia jam dictum est.*]

III. A Norvagiæ littore in Occasum versus ad CL. mill. Geran. navigantibus occurrit in Oceano Hyperboreo insula Britancarum olim ultima, ***Thule***; vulgò nunc ***Island***, ab immensis frioribus & perpetua glacie, quibusdam nata est, sic dicta; magnidine sua, ***Melitæis*** catellis, & monte ***Hecla***, perpetuum ignem uctante, maximè clara: De cætero Daniæ regibus subjecta.

Islandia.

[Islandia *à perpetua glacie nomen habet; alias &* Snelandia *dicitur à nive. Longitudo ejus fertur* 144, *latitudo* 65. *milliar. Germanicorum. Dividitur in Orientalem, Meridionalem, Occidentalem & Septemtrionalem. Oppida præcipua sunt* Halar, Scka holt *ubi Episcopi & Scholæ.* Bestede, *arx regia, præfecti regii sedes ad sinum Hafnæ fuit. Christianus IV. Rex Daniæ sacrum Codicem in Islandorum linguam transferri curavit, ejusque exemplaria ad Islandos deportari. Græcam linguam inter Islandos à multis annis cognitam fuisse, sunt qui ajunt.*]

Islandia.

IV. Islandiæ ab occasu æstivo proximè objacet ***Gronia***, vulgò ***reenland***: immenso terrarum spatio, incertum, insula an contiens terra sit cum Americæ terris; quibus propinquior longè uam Europæ. Imperium in litora hactenus cognita sibi vendi-

Gronia.

carunt Daniæ Reges: Balænarum capturâ regio maximè nobilitatur.

Grœnlandia.

[*a* Grœnlandia *per fretum Davis ab Estotilandia Americæ separatur. Ibi sunt montes* Spitzbergen *balænarum capturâ inter nautas celebres. Incolas nonnullos ex hac insula abreptos nuper vidimus Hamburgi. In mari isto est piscis* Nahuay *vulgò dictus, dentem habens septem cubitorum, qui pro unicornu sæpe venditur.*]

Frieslandia.

V. A Meridie eidem Islandiæ opposita est insula *Friesland*; & ipsa à frigoribus ac perpetua ferè hyeme nomen habens, nulla re alia Regibus Angliæ, quibus paret, quam piscium captura utilis.

Frieslandia ins.

Farræ ins. Hetlandiæ ins.

[Frieslandia *insula ab omnibus ferè memoratur Geographis: Verùm, quum nullæ in eam legantur navigationes; aut omnino non est; aut non est tantæ magnitudinis, quantæ prædicatur esse; aut alia pro ista accipitur & habetur insula. Gœlnizius eam Regi Norvvegiæ adscribit. In eodem verò mari sunt* Farræ *insulæ, ubi præcipuum oppidum est* Farre. *Item* Scetlandiæ *sive* Hetlandiæ *Insulæ, quas idem Gœlnizius Regi Daniæ & Norvvegiæ adscribit.*]

CAP. XXI.

Suedia, Botnia, Scrickfinnia, Lappia, Finniâ,

SVEDIA.

I.

Sven. Svedia.

In fol.

Alicubi

Pars Scandinaviæ antiquæ magna & ultima restat, Sveonia nempe vel Svionia nomen a Sveonibus adepta, quos Tacitus lib. de Germ. c. 44 *memorat. Illos ab mascula virtute aut vigore juvenili dictos inquit Loccenius Antiquit. lib.* [illegible] *c.* 1. *Nam hodieq;* Sven *masculum juvenemq; denotat: Hinc patria Sveonum Sveaod & Svenod* κατ' εὐφωνίαν *Svede dicitur & Latine adhuc Svedia. ut optimè Loccenius, Schefferus aliiq; Ut vero Atlanticam, priscam s. Manheimum C. Plinio multisq; veteribus memoratam; Sueciæ nunc accommodet Olaus Rudolphus, multisq; rationibus id agat, quod dubio vix unquam extricabitur. Quanquam duo libri in hanc rem spissi & copiosi Upsaliæ prodierunt A.* 168[illegible] *& anno* 1682 *Regio tota cupro ferroque dives, ærarium istud regni subterraneum jure continet; Sed cultui non ubiq; apta, & nivibus per hiemem contecta quandoque octuplum, aut secuplum aut plus alicubi reddit. Pars cultissima* (1) *Gothia, cui Danicæ A.* 1660 *provinciæ nunc adhærent* (2) *Sueonia aut Suedia specialius dicta cum suis regionibus & duabus urbibus primariis,* Stocholm & Upsal: *Prior à palis, quibus condita & holm i. e. diviso spatio septoq;, post* ri

rior ab aula regum veteri *quasi* Up dem Saal / *ubi reges adhuc inaugurationem suscipiunt* (3 *Finnia vel Finlandia A.* 1150 *subjugata quasi* Findes Land / *cum Finni Suecorum hostes fuerint* (4) *Lappia quam Schefferus accuratam edidit latino & germanico sermone: Hunc Dani ex parte Rusiq; tenent.* (5 *Esthonia, Ingria & Russis adempta provincia: Ut de Livonia tota, Gothia, Ocsaliaque insulis post A.* 1645, *Germanicisq; multis ducatibus non denuo dicam. Regnum donec cum cæteris quondam septentrionalibus conjunctum fuit, non ita vires exseruit, sed ab reliquis sejunctum post A.* 1523 *Trollis regnantibus caput magis extulit: Hinc eorum posteros regia mansit succesio, in Comitiis Arosiensibus A* 1544, *regnumq; ita hæreditarium factum. Hæc ad veterem Scandinaviam sufficiant quæ vagina & officina gentium ab Jornande dicitur ob crebras hinc emissas colonias: Nunc non amplius tanto colonorum agmine scatet, ob leges forsitan Christianas, quibus polygamia tollitur.*

AT in continenti rursus Norvagiæ Daniæque regnis jungitur *Suedia*, continua certaque serie antiquissimum in orbe terrarum regnum; quod semper *Sniones* sive *Suenes* incoluêre. Clauditur ab ortu Finnico sinu, Codanoque mari: à meridie ...aniæ confinio: ab occasu Sevonis immensi montis jugo à Nor...gia submovetur: à septemtrione est *Botnia*. Pars regni austra... antiquo nomine β *Guthia*, vulgò *Gutland* vocatur, reliquis parti...s longè celebrior lætiorque. Caput regni universi Regumque ...des est γ *Stockholm*, urbs posita in stagnis marinis, palis superstru...a; unde etiam nomen traxit, natura operibusque munitissima, ...nporiumque celeberrimum. Secunda est *Upsalia*, Academiâ Ar...iepiscopatuque insignis. *Calmar* in confiniis Daniæ, cum arce ...lidissima, urbs est satis magna, portusque celebris: Est item ...*copen*, munitum opidum, emporiumque clarum.

Suedia. Ejus limites. Guthia. Upsalia. Calmar. Nicopen.

[α Svedia *à septemtrione clauditur mari* Pietcaorico; *ab oriente Russiâ: à meridie mari Baltico, & Daniæ, quæ nuper erant, provinciis: ab occidente Norvvegia. Duo hic sunt maximi sinus* Bodnicus & Finnicus. *Bodnico seu Boddico sinu in duas quasi secatur partes. Præcipuæ vasti hujus regni provinciæ sunt* Gothicæ, Nericæ, *sive* Svedia *propriè dicta.* Bodnia, Finlandia, *aliæq; versus septemtrionem provinciæ,* Carelia, & Esthonia *Livoniæ.* β Gothia, Gothia *seu* Gothlandia *discriminatur in* Gothiam occidentalem, *seu* Westrogothiam Westergothland: *quæ sola ex Sueciæ provinciis mare attingit occidentale; habet* Nicœsiam, Scaram *seu* Scora & Gothenburg, *cum arce propinqua* Elsburg: & orientalem, Ostrogothiam Osterrothland; *habet* Lincopiam & Vastenam *seu* Vadstena; *ubi S. Brigitta fuit culta;* & Gothiam australem, *quæ &* Smalandia *dicitur, ubi* Wexo & Calmaria *munitissima arcem habens & portum. Hoc oppidum expugnavit Christianus IV. anno* 1611. *quod tamen factâ pace* 1613.

Suediæ limites. Gothia, Occidentalis. Orientalis. Smalandia. Calmaria.

Noricæ provinciæ, Uplandia. Stockholmia. Upsalia. Sudermannia VVestmannia &c.

1613. *Sueciæ regi reddidit.* Noricæ *provinciæ sunt* Uplandia, *cujus & totius regni caput est.* γ Stockholmia *in insula sinus* Mälari; *multis & magnificis ædificiis aucta suprà pristinam sortem jam longè evecta est. In ea quoque provincia est* Upsalia. *Hic porrò sunt* Sudermannia *Stregnesiam:* Westmannia; *Arosiam:* Nericia Orebroam *habens:* VVarmelandia, Gestricia, Helsingia, Middelpadia, Dalecarlia, *provinciæ. E regione Calmariæ* Oelandia *insula est, Suedis subjecta, inter quam & continentem ruit* fretum Calmariense, der Calmer Sund.

Botnia.

II. ***Botniam*** sinus Botnicus in duas secat partes, Orientalem & Occidentalem. Nihil in ea notatu dignum, præter emporium ***Torniam*** ad intimum sinus recessum situm.

Tornia.

Botnia.

[*Ad* Botniam *quoque referuntur* Angrimania & Corelia *provinciæ, ubi* Corelenburg & Kexholm.]

Scrikfinnia.

III. Supra Botniam *Scrikfinni* sive *Schritfinni* incolunt, una cum Botnis Suediæ regibus subjecti.

Lappia.

IV. Hinc versus Orientem in extimo veteris Germaniæ angulo *Lappia*, vulgò Lappenland / & incolæ ejus Germanis *Lappen* Russis *Loppi*; in duo genera distincti. Occidentales Suediæ regibus parent: Orientales Russico vocabulo *Di kiloppi*, id est, feri Lappones, magno Moscoviæ Duci subjecti sunt.

Finnia.

V. Intra Lappiam Botniamque versus meridiem est α *Finnia* inter Botnicum Finnicumque sinum posita: Plinio *Fenningia*, (quam insulam esse credidit) vulgò nunc Finland / dicta; haud parva Suedici Imperii portio, fertilis arvis, pascuisque læta. Urbium clarissimæ sunt: β *Abo* episcopalis sedes, ac γ *Viburgum* in intimo sinus Finnici recessu nobile emporium.

Abo.
Viburgum.

Finlandia.

[α Finlandiam *Ericus rex Moscovitis extorsit: figuram habet trianguli, in cujus apice sunt* Alandiæ insulæ, & β Abo *oppidum: in fine sinus Finnici est* γ Viburgum. *Cæterùm* Estonia, *provincia Suediæ à Narva se extendit Parnoviam usq;, habet* Revaliam *in* Harria, *cujus episcopi sedes est in* Borcholm; Dorpatum in Oedenpoa; Hapsalia *VVichiæ episcopi quondam sedes, translata Arensburgum in Oesiliam. In* Jervia *est* Vellinum: *in Allentapia* Narva *est ad fluvium cognominem; trans quem in ulteriori ripa è regione Narvæ Livoniæ est* Ivanogrodum, *sive* Russorum Narva, *à qua Moscovitici imperii incipiant fines.*]

Estonia.
Revalia.

CAP

NORICI PARS
HELVETII
GALLIAE PARS
RHAETIA
ITALIA ANTIQUA
MARE SUPERUM sive HADRIATICUM
ILLYRIS
MARE
LIGUS
TICUM
MARE INFERUM sive ETRUSCUM
MARE
SICULUM
Lugdunum
Histria
Pola
Ravenna
Ariminum
Ancona
Epitaurus
Epidamnus
Barium
Brundusium
Hydrus
Apulia
Campania
Lucania
Mariana Colonia
Columbarium prom
Herculis portus
Pupulum
Galatha Insula
AFRICÆ PARS
Martinus Haller sculps. Erfort
35 Sept.
35 Mer

CAP.

CAP. XXII.

De Italia, & variis ejus nominibus.

I.

Italiæ dignitas

Xplicatis veteris novæque Germaniæ partibus, commodissimus nunc videtur locus, à septemtrionibus versus meridiem pedem referre, ac transgressis hinc Alpium jugis, Italiam inspicere. Quin pigeat, quæ omnium dignitate prima erat, eam teriote loco dici: quippe terra olim fuit omnium terrarum mna simul & parens: divina providentia electa, quæ sparsa ngregaret imperia, ritusque molliret; & tot populorum discors ferasque linguas sermonis commercio contraheret ad colloquia, humanitatem homini daret; breviterque unà cunctarum genm in toto orbe patria fieret. Jam verò locorum salubritatem, li temperiem, aprica collium, opaca nemorum, tantam frugum vitium olearumque fertilitatem, & pecorum fœcunditatem, n innoxios saltus, tot munifica sylvarum genera, tot lacus, tot nium fontiumque ubertatem, colonias tam frequenteis, tam iduam novarum urbium gratiam, tam clarum decus veterum pidorum; virorum denique ingenia, mores ac ritus, linguaque manu res gestas si repures, nihil toto orbe terrarum commeores, quod huic conferri, nedum præferri, queat.

Italia non à tauro.

Italia sive originem sive significationem cogites, usu æquivoco vel ambiguo non caret. Nec enim inter omnes veteres tenetur illa derivatio, qua Italiam ἐκ τοῦ Ἰταλοῦ i. e. *à tauro Apollodorus dictam voluit lib. 2. nec ex rege murto Italo: Apud novos item varia extat. Bochartus à punico vocabulo* עיתריא Iturgia *i. e. pice voluit deduci, & pœnis ad Italiam inferiorem digressis auctoribus. Brutia enim tellus picis multum progenuit, progenitumq; aliis communicavit: Hinc eam veterum Italiam fuisse, multis ex locis aperte Bochartus comprobat lib. I. Chanaan cap. 33. Ergo Italia vel totam regionem pro usu hodierno, vel partem regionis extimam, & freto Siculo vicinam pro usu antiquiori significat. Sic multa solum parti nomina debentur, non toti congruunt nisi* κατὰ συνεκδοχήν: *Nec mirum est, adeo de finibus Italiæ inter veteres & novos; Item de variis divisionibus adeo discordari. Confer Cluverium Ital. Antiq. lib. I. nec enim termini eidem antiquæ ac novæ Italiæ convenient, nec eædem pro diverso tempore partitiones, si Geographiam veterem imperii Rom. notitiam consulas, & quatuor præfecturæ Italicæ Diœceses.*

Sed pice;

Nec tamen tota.

II. No-

Italiæ nomina.

II. Nomen unde sortita sit, variè auctores tradunt. alii quip-
pe à *bobus*, quorum magnitudine pulchritudine que fœcunda est
vocitatam Italiam existimant: nam ἰταλοὺς veteri sua lingua dixiss
Græcos, quos Latini tauros: Alii verius ab *Italo*, rege Siculorum
qui primum agrum Sabinorum & Latium incoluere, hanc terra
rum partem appellatam tradunt Italiam: quod posteà nomen i
totam terram, inter Alpes & Siculum fretum, transiit. *Hesper*
etiam dicta fuit Græcis, à vespertino sidere Hespero: quia illis i
occasum sita erat. *Saturnia*, *Ausonia*, *Oenotria*, *Latium*, quanqua
ab antiquissimis Græcis, posteà etiam à Latinis poëtis pro univer
Italia ponantur, partium duntaxat fuere nomina.

[*A Scriptoribus Italia aliis prætereà appellatur nominibus, diciturq;* Argessa, Cam
sene, Chone *sive* Chonia, Tyrrhenia, *&* Græcia Magna.]

Italiæ fines.

III. Cæterùm natura imperio Romano prospiciens, ma
supero inferoque, & altissimis Alpium jugis, ceu firmissimo val
fossaque latissima totam undique cinxit. *Terminos* igitur habet
Septemtrionibus Alpes: ab Ortu Arsiam Histriæ flumen & ma
Superum, qui & Hadriaticus sinus dicitur: à Meridie mare In
rum sive Tuscum: ab Occasu iterum Alpes & Varum amnem.

[Formio *amnis ultra Aquileiam* VI. *millia passuum ab Ravenna* CL XXXIX.
pass. antiquus auctæ Italiæ, terminus est, nunc Istriæ Plin. l. 3. c. 18.]

Longitudo:

IV. *Longitudo* ejus summa est ab Alpino fine *Augustæ Prætor*
quæ vulgò nunc *Aosta*, per urbem *Romam Capuamque* meante cursu
Rhegium oppidum & *Leucopetram* promontorium, quod vulgò, C
del l' Arme, millium passuum Iↄccc, id est, mill. German. ccx
Latitudo varia est. At subter Alpes millium passuum, IↄLX, id e
mill. German. CXL. medio cursu inter *Anconam* & *ostia Tiberina* mi
passuum CXXXVI, id est, mill. Germ. XXXIV. Veteres *querno foli*
am assimilarunt: at nostri ævi homines *a cruri humano*.

Latitudo.

Figura Italiæ.

[*a* Cruris humani tibia *respicit mare inferum, &* sura *superum*; medium f
est in Cumerio promontorio apud Anconam; poples *apud Ravennam*; genu
portum Liburnum: Inde [illegible] *sese attollit ad Alpes usq;*. Pes Si
Jonioq; mari alluitur; duo sinus, Tarentinus & Scylacius faciunt plantæ cavit
Calcaneus *esse potest Japygium promontorium apud Hydruntum oppidum*, q
vulgò Otranto. *Pro*[illegible] *erit mons Garganus*. *Digiti pedis erunt apud fre*
Siculum, circa Rhegium & Leucopetram.]

 CA

CAP. XXIII.

De divisione veteris Italiæ.

I.

Divisio Italiæ.

DIvisa fuit olim Italia aliter aliis subinde temporibus, prout gentium migrationes finiumque commutationes factæ sunt. Nos eam maximè divisionem sequemur, quæ sub primis Romano-n Imperatoribus fuit. Postquam Gallorum inter Oceanum, Rhen, Alpes, internum mare & Pyrenæos montes incolentium, ins multitudo, variæq; nationes trans Alpes profectæ, eam Italiæ tem obsederunt, quæ inter Alpes & Apenninum ad Æsim usq; flun, prope Anconam porrecta est, GALLIA hæc Romanis dicta est ALICA: item *Gallia citerior*, & *Cisalpina*; item *Gallia Circumpadana*, *ogata* à toga Romana, quia vestitum ritusq; Romanorum assumat: Qvum trans Alpes *ulterior Gallia* diceretur *Comata*, à coma seu farie, quam incolæ ejus alebant: pars autem Transalpinæ Galliæ à accis, femorum tegumento, *braccata*, quæ eadem *Narbonensis procia*. Sed sub eadem Galliæ togatæ provincia comprehendebantur am alii populi; ut ad mare Inferum, *Ligures*; ad Superum, *Veneti*, *ni*, *Histri*; in Alpibus, *Taurini*, *Salassi*, *Lepontii*, *Euganei*: & qui poà provinciam per se una cum Transalpinis populis, Vindelicis ate Noricis conficiebant, *Rhæti*. Post Galliam togatam primi sequentur sub Apennino *Etrusci*, sive *Tusci*: ultra hos ad utrumq; Apenni latus *Umbri*: Infra hos *Sabini* ac *Latini*, *Æqui*, *Volsci*, atq; *Hernici*: xta Umbros ad mare superum erant *Picentes*; dein *Marrucini*, *Vesti-*, *Frentani*, *Peligni*, *Marsi*: ultra hos in mediterraneo *Samnites* & *Hirni*: infra *Samnites* ad mare inferum *Campani*: mox *Picentini*. Frentas Hirpinisq; jungebantur *Apuli*, inde *Calabri* & *Salentini* lævum Italiæ ornu insidebant: Sub Apulis erant *Lucani*, ad utrumq; mare: Sub his dextro cornu & extimo Italiæ angulo erant *Brutii*.

CAP. XXIV.

Ligures, Taurini, Cottii & Ideonni regna, Salassi, Lepontii, Euganei, Rhæti, Veneti, Carni, Histri.

Liguriæ termini. Genua. Nicæa. Portus Herculis Monæci. Albium Intemelium. Alb. Ingaunum Vada Sabatia Pollentia. Alba Pompeja. Asta, Aquæ Statiellæ. Dertona. Iria. Alpes unde. variæ.

I.

α L*iguria* inter Varum & Macram amnes, mareq; Liguſticum & Padum fluvium ad Placentiam usque porrecta, caput gentis Li gurum habuit *β Genuam*, vulgò nunc *Genova*. Reliqua inde op pida clara fuere in ora maritima; *γ Nicæa* & *δ portus Herculis Monœci* Græcis Maſſilienſibus condita; inde Liguſtica oppida *ε Albium Inte me ium*, & *Albium Ingaunum*, quæ vulgò contractè dicebantur *Albinte melium*, *Albingaunum*, nunc *Vintimilia & Albenga*. Hinc *ζ Vada Sabati* nunc *Savona*. Intus fuêre *η Pollentia*, *Alba Pompeja*, *θ Aſta*, *Aquæ Stat ellæ*, *ι Dertona*, *Iria*, quæ vulgò nunc dicuntur, *Polenza*, *Alba*, *Aſte*, *A qui* ſive *Aich*, *Tortona*, *Voghera*.

Alpes heic pro diverſis gentium limitibus figuntur juga nempe illa Europæa continu unde montium Pyrenæorum, & omnium reliquorum, nec non fontium fluminu ac fluviorum origines. Nomen ab albedine habent, ſi Feſtum audias, cum S bini quondam alpum pro albo dixerint. *Sin Bochartum audias, ex vo Punica* ארבן albon *i. e.* albeſcendo. *Sunt autem vel maritimæ per Ligur am; vel Cottiæ, vel Grajæ; vel Rhæticæ, ſeu Tridentinæ; Vel Noricæ, vel Ca niæ, vel poſtremo Juliæ ſeu Pannoniæ: Isvicinum eſt mare ſuperum ab ſitub reali dictum, ſicut inferum ab auſtrali dicitur. Gentes hinc variæ, multæ mium diffuſæ, uti vetera ſic ſenſa diverſa novis pariunt auctoribus ipſi Clu rio noſtro perantiquam Italiam progreſſo. Quid de urbibus nonnullis, præſe tim deſitis aut everſis? Sic* Aquilegia *totius Hiſtriæ prima urbs, in ſinu m ris intimo emporiumque florentiſſimum, ubi Cæſarum ſedes, temporaria, ſy dorum vero crebrior, & Patriarcharum aſſidua: Nunc nihil niſi nomen pereſt ab aquilegio* i. e. ab aquarum copia *deductum, uti Voſſius in Obſerv ad Pomp: ex Codd. MSſtis. & inſcriptionibus contendit, non* ab aquila, *Julianus in Orat. voluit In locum urbis fata & tempora Venetias reſerva qui dixerit non erraſſe videbitur: Portentoſa de Patavinis originibus narrat nec non de Livianis, quos ibi repertos Itali crediderunt, cineribus atque oſſ riis fama, quam parum ſolidæ veritatis contineat, Morhofius libro ſingular gregie docet.*

(Aquilegia.)

Ligures. [*α* Ligures *Celtici fuere generis; quippe quibus Salyes Galli ſeu Celtæ ſimiles fuere ſ mone, moribus & cultu: fœminas hujus gentis ad operam locatas, ſi peperiſſent ſ tim ad foſſionem & ſarculum rediiſſe tradunt auctores.* Genua. *β* Genuam *poſterioris vi homines dixere* Januam, *quaſi a* Jano *conditam: Antiquiſſimis temporibus f præcipuum Liguſticæ oræ oppidum & emporium, à Magone Carthaginenſi exciſ Romani reſtituerunt.* Nicæa. *γ* Nicæa *hodie* Nizza *nomen habere videtur* ἀπὸ τοῦ νικ à vicendo. Herculis Monœci portus. *δ* Herculis monœci portus *hodie* Monaca *dicitur. Heic* Man no *Coſ. in Hiſpaniam ituro prodigia accidiſſe ſcribit* Valerius Max. lib. I. cap.

ε Albi

ε Albium *nomen traxisse videtur ab Alpibus, qui olim* Albii *montes dicti.* ζ *Ad* Vada *ista fugiens constitit Antonius* Cic. lib. XI. Famil. Epist. 10. & 13. η Pollentia *sub* Arcadio *&* Honorio *Imperatoribus mutua Romanorum Gothorumq; clade nobilitata.* Orosius lib. 7. cap. 37. & Cassiodorus in Chron. θ Asta *hodie* Aste *&* Asti *dicta; urbs est magna, splendida & opulenta.* ι Dertona *olim urbs insignis inter Genuam & Placentiam L. millibus passuum ab utraq; distans.*]

Vada. Pollentia. Asta. Dertona.

II. Liguribus jungebantur *Taurini* inter Padi lævam ripam, Alpium radices & Orgum fluvium. Caput gentis olim α *Augusta Taurinorum*, nunc vulgò *Turino*

Taurini.

[α Augusta Taurinorum *ad Padum ab Hannibale expugnata est. Hodiè Sabaudiæ ducum sedes castello munitissima.*]

Augusta Taur.

III. His finitimi erant *Cottii* & *Ideonni* regulorum regna in Alpibus. Cottiani regni caput fuit α *Segusio*, sive *Segusium*, nunc *Susa*.

Cottii. Segusium.

[α Segusium *dictum linguâ Celtica* Segehusen *ab amne* Sege ε *qui nunc est* Semar, *in Duriam influens. Cæterum per Alpes Cottias ut plurimum utebantur via Romani ex Italia in Galliam commeantes: Cottii regnum patuit inter Ortum & Occasum à* Finibus, *usq; ad* Eborodunum *oppidum: inter Septemtriones ac Meridiem à Grajis Alpibus ad maritimas usq;.*

Segusium. Regni Cottii termini.

IV. His iterum continuabantur *Salassi*, in valle quam *Duria* amnis mediam secat. Horum caput α *Augusta Pratoria*, nunc vulgò *Aosta*; inde β *Eporedia*, nunc *Invréa* & *Ivrea*.

Salassi. Augusta Prætoria. Eporedia.

[α *Ab* Augusto Cæsare *hæc urbs condita & dicta est*; Prætoria *cognominata quia Prætorianorum colonia eò deducta est. Hodiè Germanis dicitur* Augst. β Eporedia c. *annis ante Christum natum condita.* Salassi *conterminos habuêre ab Occidente Ideonni regnum & Centrones: à Septemtrionibus Veragros: ab Oriente Lepontios: à Meridie Taurinos & Libicios Gallos.*]

Augusta Prætoria. Eporedia. Salassiorum termini.

V. Salassis contermini erant porrò α *Lepontii*, circa lacum Verbanum, vulgò nunc *Lago Maggiore*, flumina, quæ is recipit. Caput fuit *Oscela*, β vulgò nunc ad *Tosam* amnem *Domo d' Oscela*.

Lepontii. Oscela.

[α Lepontii *habuere ab Occasu hyberno Salassos; ab Occasu æstivo Penninam Vallem, quæ hodiè* Vallesia, *Germ.* das Wallisser Land. *à Septemtrionibus Helvetios atq; Rhætos: ab Ortu trans Larium lacum Euganeos: à Meridie Orobios Insubres, & Libicios Gallos* β Oscela *Germanis hodiè dicitur* Thum im Eschenthal/ *& ipsa vallis* das Eschenthal.

Lepontiorum termini. Thum im Eschthal.

VI. Lepontios sequebantur in Alpibus *Euganei* inter Larium sive Comensem Lacum & Athesim fluvium. Horum oppida fuere α *Anania*, sive *Anonium*, *Sarraca* & β *Vannia*, vulgò nunc *Castel Nân*, sive

Euganei. Anaunia. Saraca.

Vannia. Clavenna. Telium. Sarunetes Vennones. Camuni. Triumpilini.

five *Non*; *Sarca* & *Civida* ad Ollium fluvium, dein γ *Clavenna*; & item δ *Telium* in Valle Tellina. Nobilissimi Euganeorum populi fuere *Sarunetes* in vallibus Clavennensi & Tellina; *Vennones*; ad ortus Athesis amnis; *Camuni*, nunc *Val Camonica*; ad Ollium fluvium *Trumplini*, sive *Triumpilini*, nunc *Val Troppia* ad Melam amnem.

Anaunium. Vannia. Clavenna. Telium.

[α Anaunium supra *Tridentum est. Vallis quam Nosius fluvius, in Athesim defluens, secat, cognominatur* Val di Nôn: *at superiori parte* [illegible] *Germ.* das Sulztal. β Vannia *etiam fuit in Carnis.* γ Clavenna *Germ.* Cläver / *Italis* Chiavenna. δ Telium *Germ.* Tell/ *Italis* [illegible]. *Regio illa hodie maximè nobilitatur vino; quod suavitate reliqua omnia præstare vina dicitur*, Vallis Tellina, *Germanis dicitur* das Veltlin.]

Rhœti.

VII. Supra Euganeos fuere *Rhæti*, duce *Rhæto* ex Tuscis, quum hi pellerentur Circumpadana regione à Gallis, orti. Fines habuere à Rheni fontibus, ad fontes usque Dravi amnis in Danubium defluentis. Caput eorum α *Tridentum*, nunc vulgò *Trento*, reliqua oppida clariora. *Curia* vulgò nunc *Chûr*, Italis *Coira* β *Feltria*, *Belunum*, nunc Feltre, Belluno. At γ *Verona* celeberrima omni ævo urbs, ab Euganeis simul & Rhætis condita fuit.

Tridentũ. Curia. Feltria. Belunum Verona.

[α Tridentum *Athesi amni appositum est.* β Feltria *in confinits Carnorum & Venetorum posita etiam nunc Episcopali sede claret.* γ Veronam *Germanicè* Dietrichs Bern/ *Athesis amnis ferè mediam nunc secat; olim alluebat tantùm. Nullibi in tota Italia Gallica tot reperiuntur antiquitatum monumenta, quot heic, tam in ipsa urbe, quàm in agro passim*, Catullo *poëtæ venustissimo patria est. Æquiparatur hodie Venetiis, Romæ, & Neapoli: illis lacu, isti nobilitate, huic tribu castellis.*]

Tridentũ. Feltria. Verona. Catulli patria.

Veneti.

VIII. *Rhætis* ab ortu solis proximi fuere α *Veneti*, quos fabulosa Græcorum antiquitas ex Paphlagonum ad Pontum Euxinum gente, Duce *Antenore* à Trojæ excidio huc deduxit. Alii verò Illyricum fecere populum: Euganeorum, qui inde in Alpes secesserunt, occupârunt agrum ad mare Hadriaticum, inter Padum amnem, & Timavi fonteis. Caput Venetorum β *Patavium*, nunc *Padoua*, ab Antenore Trojano conditum, vel auctum. Inde oppida celebria, γ *Atria* sive *Adria*, nunc *Adri*, à Tuscis quondam conditum, unde mari seu sinui Adriatico cognomen: tum *Ateste*, nunc *Este*, *Vincentia*, nunc *Vicenza*; & δ *Altinum*, ex quo, præter nomen, tenuina quædam ruinarum vestigia apud Silim fluvium, nihil nun[c]

Patavium. Atria. Ateste. Vicentia. Altinum. Tarvisium

re

eliquum est. Hinc sequebantur *Tarvisium*, ε *Opitergium*; nunc revis *&* *Oderzo*: & ζ *Concordia*, cujus nomen manet.

Opitergium. Concordia.

[α *Limites* Venetiæ *fuerunt ab ortu solis mare Hadriaticum, & Tilavemptus amnis: a septemtrione idem amnis: ab occasu Lipuentia fluvius. Hinc linea per Bassanum & Brigantiam ad Delgæ fontem ducta, mox ipso Delgâ ad Athesim usque ab Euganeis & Rhætis distermiabatur. Inde ipso Athesi usq; ad oppidum Hostiliam; à Meridie ipso Pado a Gallia togatâ separabatur.* β Patavium, T. Livii *historici Romani patriam, Mela inter opulentissimas Italiæ urbes computat: hodie floret Academiâ. Ad Patavium pertinet Arquadum vicus, ubi* Petrarchæ *ædes & sepulchrum.* γ *Nobilem ad* Hadriam, *sive* Adriam *fuisse portum testis est Plinius.* δ Altinum *in paludibus situm, & palis superstructum fuisse docet Strabo.* ε Opitergium *à Quadis & Marcomannis excisum.* ζ Concordia *Episcopatus titulo hodie clara, sed ædificiis & cultoribus deserta est.* L. Annius Antoninus Verus *inter Concordiam & Altinum apoplexia exstinctus est. Ad* XXV *lapidem à Patavio in mediis stagnis marinis regina nunc Italicarum urbium conspicitur* Venetia *sive* Venetiæ *urbs; insulis compluribus superstructa, subitis incrementis & imperio, quam antiquâ origine, clarior. Etenim* Theodorici *Gothorum Regis &* Cassiodori *tempestate nulla ibidem fuit oppidi forma; sed Cycladum similitudine per æquora longè patentia domicilia; quæ tamen posteà quum* Longobardi Alboino *duce Venetiam regionem invaderent, in oppidi formam congregata fuerunt. Ex tam tenuibus principiis, intra paucorum seculorum spatium, tam potens facta est civitas.*

Venetiæ regionis limites. Patavium. Altinum. Opitergium. Concordia. Venetiæ urbs.

IX. Reliquam hinc Euganeorum seu Venetorum oram ad ormionem usque amnem, qui nunc *Risano* est, apud oppidum *apo d' Istria*, *Carnorum* posteà obtinuit populus. Urbs heic, quondam potens atque ingens inter primas Italiæ, α *Aquilegia*, nunc *quiléa* deserta planè. Inde clara oppida, β *Forum Julii*, nunc vulgò *ividad di Friuli*, γ *Julium Carnicum*; nunc *Zuglio*, in ruinis inter Tilavemptum fluvium & Alpes: *Vedinum*, vulgo Germanis nunc *Veiden*, Italis *Udene*. Circa Venzonum δ *Noreia* fuit Tauriscorum rbs, qui inde posteà *Norici* trans Alpes dicti. *Tergeste* item, vulgo nunc *Trieste*, clara olim Histrorum primùm urbs, pòst Romanorum fuit colonia, Carnorum provinciæ attributa. Sed inprimis celebratus in hac ora fuit Græcis pariter ac Latinis monumentis *Timavus* amnis, inter Aquilejam & Tergeste, septem capitibus xerens, uno ostio post mille haud amplius passus in mare missus.

Carni. Aquileja. Forum Julii. Julium Carnicum. Vedinum. Noreia. Tergeste. Timavus fl.

[α Aquilegia *ad Natisonis ripam, haud procul à litore maris Adriatici olim fuit urbs opulenta, quum ditem reddidit situs negotiationibus maximè opportunus.* Clau- strum

Aquileja.

strum & propugnaculum Italiæ fuit ab ea parte. Quore eam duo Consulares vir contra maximinum præoccuparunt. Sic posteà Constantinus contra Constantium fratrem; sic deinde Maximus contra Theodosium Imperatorem eamdem præoccupare studuerunt. Caput fuit totius Venetiæ sub posterioribus Imperatoribus. Eam urbem Hunnorum Avarumq; Rex Attila expugnavit ac diruit. Hodie ad exiguas reliquias redacta à paucis habitatur piscatoribus. Rufinus, *qui Josephi Scriptoris Judaici quædam in Latinum convertit sermonem, fuit Aquilejensis.* β Forum Julii *montibus undiq; cinctum instar Theatri esse docent, qui situm ejus pingunt.* γ Julii Carnici *vestigia exigua nunc exstant, inter Crucis montem Tilavemptum Deamq; ad Butim amnes sita, III millium passuum supra Tolmetium oppidum.* δ Noreia *fuit olim circa oppidum* Venzonem, ε *In Carnis est vicus vulgò* S. Canzan *dictus: apud quem ex montis excelsi radicibus magna vis aquarum per complures fontes magno cum strepitu erumpit; moxque cuniculo subterraneo totà conditur ita, uti nusquam ampliùs appareat, donec post* XIV *milliaria apud vicum vulgò* S. Giovanni di Cherlo *dictum, iterum cum pluribus ingentibusq; eructetur fontibus eâ naturâ præditis, quam Timavi fontibus asscripserunt veteres.* Timavus lacus *à mari abest III. milliaribus, de quo apud* Livium l. 41.]

Rufini patria. Forum Julii. Timavi fontes. Timavus lacus.

X. Post Carnos igitur est α *Histria*, & populi Histri. Regio ceu peninsula inter Formionem & Arsiam amneis in mare procurrit. Caput gentit fuit *Pola*, à Colchis, Jasonem & Medeam persequentibus, olim condita. Inde celebria oppida, *Parentium* & *Ægida*, nunc *Parenzo & Cabo d'Istria*: item β *Nesactium* ad Arsiam fluvium, nunc *Castel Nuovo*.

Histria. Pola. Parentium. Ægida. Nesactium.

[α Histriæ *termini habentur ab ortu Arsia amnis Italiæ finis: à septemtrionibus Alpium juga: ab occasu à Venetis Timavo flumine, à Carnis Formione submovebatur.* Formionem *fluvium Istriæ terminum tamen statuit Plinius* l. 3. c. 18. *Istmus ejus est inter Arsiæ fontem & proximam Formionis ripam.* β Nesactium, *quod Italiæ finem facit Ptolemæus, fuit ad ostium Arsiæ fluminis dextrâ ripâ.*

Histriæ termini.

CAP. XXV.
De Gallis Cisalpinis.
I.

Hæc Cisalpina Gallia quam primum Italiæ accessit, vel nova *Italia, vel* accessoria *vocabatur, & ab Octavii Aug. Cæsaris ætate regiones octavam, nonam, decimam atque undecimam comprehendebat. Vicario Præfecti prætorio commissas. Caput inter reliquas Mediolanum extitit, quam* Μητρόπολιν Ἰταλίας *Athanasius Patresque Sardicenses nuncupant, nec ab Rom. episcopo dependentem* Sa

Mediolanum.

ITALIÆ GALLICÆ
sive
GALLIA CISALPINA
VINDELICIÆ PARS
NORICI PARS
RHÆTIA
Alpes Tridentinæ
PANNONIÆ PARS
Carnicæ Alpes
TRANSPADANA
GALLIA CISPADANA
MARIS SUPERI SIVE HADRIATICI SINUS PARS
LIGUSTICUM MARE
ETRURIÆ PARS
PICENI PARS
Apenninus Mons

Salmasius, Blondellus, Petrusque de Marca lib. I, cap. VI. comprobant. Huic toties obsessa pro Lombardia coercenda, toties capta ac funditus eversa, tam Germanici Cæsares incumbunt Italia æque tota sensim nostro imperio subducitur. Sed res illi medii fuerunt ævi; Ultimi sunt gentes illi quarum heic fit mentio, Boji permultis etiam migrationibus famosi: Horum tria genera Velserus, Golzius, Spanheimius numerarunt; unum Vindelicos inter Bavorosq;, alterum in Bojæmia vel Bojohæmia; Tertiumq; in Allemannia, sive Svevia hodierna.

Allicæ gentes trans Padum fuere, *Libici*, *Lævi*, *Insubres*, *Orobii*, *Cenomani*. α *Libicorum* caput fuere β *Vercellæ*, nunc *Vercelli*; γ *Lævorum* δ *Ticinum*, nunc *Pavia*: eorundem fuit ε *Novaria* nunc *ara*.

Libici. Vercellæ Lævi. Ticinum. Novaria.

α Libici *seu* Lebeccii & Libecii *terminos ab occasu habuerunt Orgum flumen: à septemtrionibus Alpium radices: ab ortu Guniam fluvium: à meridie Padum inter Guniæ & Orgi confluentes.* β *In Campis* Vercellensium *cum* Cimbris *pugnarunt & cruentâ victoriâ potiti*, C. Marius & Q. Catulus. γ Lævi *ab occasu habuerunt Guniam fluvium: à meridie Padum: ab ortu Lambrum fl. à septemtrionibus lineam super Novariam à Gunia ad Biagrassum oppidum ducendam: Inde minor Ticinus qui in Lambrum confluit: ab hoc confluente alia rursus linea ducenda est ad Adduæ Padiq; confluentes.* δ Ticinum *à flumine nomen accepit. Bello Punico secundo vicus tantùm fuit, cùm inter* Hannibalem *&* P. Cornelium Scipionem *Africani patrem apud Ticinum amnem, haud ita procul à Pado, prælium fieret. Eâ pugnâ Scipio victus in hostium venisset potestatem; nisi protectum eum prætextatus filius ab morte rapuisset. Gothorum duces sedens regiam hîc posuerunt. Superioris seculi anno 2*. Franciscus I. *Galliæ Rex à* Caroli V. *Imperatoris copiis ad hanc urbem acie superatus, captus, & in Hispaniam abductus est.* ε Novaria *à flumine nomen habet.*]

Libicorum termini. Lævorum fines. Ticinum.

II. α *Insubres* omnium Gallicarum in Italia gentium fuêre va-issimi. Caput eorum β *Mediolanum*, vulgò nunc Italis *Milan*, erman. *Meyland*. Oppida hinc clara; γ *Laus Pompeja*, nunc *Lodi*: rum *Diuguntorum*, nunc *Crema*; *Moguntiacum* sive *Medicia*, nunc *nza*.

Insubres. Mediolanū Laus Pompeia. Forum Diug. Moguntiacum.

[α Insubribus *à meridie finitimi fuêre Lævi: à septemtrionibus Lepontii & Orobii: ab occasu suprema parte Novariæ fluvii, vulgò* la Gogna *dicti, à Libiciis submovebantur: ab ortu habuerunt Cenomanos.* β Mediolanum *jam inde* 222. *annis ante Christum natum magna & frequens extitit urbs: splendorem & dignitatem perpetuò custodivit; licet maximis bellis sæpe petita.* Ausonius *poëta eam versibus celebravit.* D. Ambrosius *Episcopatum urbis olim tenuit, à civili administratione Liguriæ ad munus ecclesiasticum vocatus.* γ Laus Pompeja *à Bojis Gallis condita, cum primùm in Italiam venissent; Fridericus Imperator eam urbem à Medio-*

Finis Insubr. Mediolanū Laus. Pomp.

Mediolanensibus destructam in tutiori loco restruxit; quod est oppidum Lodi *tribi millibus passuum à* Laude veteri *dissitum.*]

Orobii. Comum Bergomum Forum Licinii.

III. *α Orobiorum* fuêre *β Comum*, *γ Bergomum*, *Forum Licini* nunc vulgò *Como*, *Bergamo*, *Berlasina*,

Orobiorũ fines Comum.

[α Orobii *ab occasu habuêre Lepontios: à septemtrione eosdem Lepontios: dein Euganeos: & à meridie Insubres.* β Comum *Lario lacui appositum. Postea* No vum Comum *dictum, originem dedit* Plinio Juniori, *qui bibliothecam illi d dicavit, & pecunias in alimenta ingenuorum puerorum subministravit; ut ipse scr bit;* lib. 1. Ep. 8. Paulus-Jovius *quoque fuit Novocomensis. In agro Comensi, Lacus Larii orientale litus, fons est miranda natura, quem ter in die statis auctib ac diminutionibus crescere & decrescere, tradit idem* Plin. l. 4. epist. ult. γ Be *gomum olim videtur fuisse caput gentis.*]

Cenomani. Brixia. Cremona. Mantua.

IV. Ultra Insubers Orobiosque incoluere ad Venetiam usq *α Cenomani*; quorum caput *Brixia*; nunc *Brescia*, sive *Bressa*. Pr tereà celeberrimæ urbes, *β Cremona*, & *γ Mantua*, à Tuscis quo dam condita.

Cenomanorum fines. Cremona. Mantua. Baptista Mantuanus. Virgilii patria Andes.

[*Insubribus ab ortu solis continuabantur* α Cenomani *inter Padum & Alpium dices ad Venetos usque porrecti.* β Cremona *à Gallis Cenomanis olim vide condita. Sub initium imperij Vespasiani ab hujus militibus igni tota absumpta sed confestim restaurata. Ejus urbis cives, quod* Antonii *partes fuissent secuti* Augusto *agro multati sunt.* γ Mantua *nomen & ortum dedit* Baptistæ M tuano *monacho.* Virgilius *ad Mantuam in pago, qui* Andes *dictus, natu Quo verò situ locus iste fuerit, incertùm est: quanquam Mantuani nunc eum contendant, qui II. millia passibus ab urbe dissitus vulgò nunc dicitur* Petolo. *urbs* Mantua *licet in paludibus sita natura & arte munitissima sit, nuper tame* 1630. *à Cæsarianis militibus intercepta est.*

V. At cis Padum Gallici populi fuêre *Ananes*, *Boji*, *Sen*

Ananes. Placentia.

α Ananes Liguriæ continuabantur circa *β Placentiam* Romano coloniam, vulgò nunc *Placenza*.

Ananes. Placentia. Vicumniæ.

[α Ananes *sive* Anamani *fuêre inter Ligures, Bojos, Cenomanos & Lævos.* β centia *ad Padum sita nomen sortita* à placendo; *pulcherrimum habuit an theatrum extra urbem, quod eam oppugnante* Cæcina *conflagravit. Haud infrà Placentiam fuit* Vicumviæ *seu* Vicumniæ *emporium sive castellum; ad quum incondita turba* xxxv. *millium Hannibali occurrisset, à paucis Pœn sunt. Cæterùm apud Placentiam* Trebia fl. *in Padum confluens nobilitatu Romanorum clade, quam à Pœnis Hannibale duce acceperunt. Tunc enim quum se ignibus & oleo fovissent, Sempronium Cos. & Romanos suâ hyeme vice* Placentia *à Pœnis Amilcare duce direpta & incensa est. Placentinus ager v & pecoribus ditissimus est;* Unde casei Parmenses, à Parma, urbe vicina, proveniunt.]

VI

VI. Inde sequebantur α *Boji*, secundum Insubres maxima po-ssimaque Gallorum Italicorum gens. Caput eorum fuit β *Bono-* nunc vulgò *Bologna*; *Felsina* ante dicta, cum caput Hetrusco-esset. Inde oppida nobilia, γ *Parma*, δ *Brixellum*, ε *Regium Lepidi*, *tina*. η *Forum Cornelii*, θ *Faventia*, ι *Forum Livii*; quæ nunc vulgò *na*, *Brisello*, *Reggio*, *Modena*, *Imola*, *Faënza*, *Forli*.

Boji. Bononia. Parma. Brixellum &c.

Boji *conterminos habuerunt Anamanos, Cenomanos, Venetos, Senones & Ligu-res.* β Bononiam *prima nobilitavit Academia Italiæ: in via Æmilia post Mu-tinam inter Rhenum & Idicem amnes sita est.* γ Parma *ad fl. cognominem; unde ortus* Cassius Severus, *qui Elegias & Epigrammata conscripsit.* δ Brixellum *ad Padum est, nobilitatum interitu* Othonis *Imperatoris, qui exitum pugnæ Be-driacensis hic exspectans, quum cladem suorum accepisset, pugioni incubuit.* ε Re-gium Lepidi, *antea* Forum Lepidi, *etiam simpliciter* Regium *dictum, in via Æmilia situm est.* M. Brutus à Cn. Pompejo *interfectus est apud* Regium. *In eadem via Æmilia* ζ Mutina *nobilitata maximè fuit civilibus inter* Augustum & Antonium *bellis; quum illic Antonius* Brutum *obsideret; Augustus verò cum* Hir-tio, & Pansa *coss. ea obsidione Brutum liberarent. Inter Mutinam & Bononiam est illa* Rheni insula, *in qua bello Mutinensi deposito, provinciarumq; portione,* Triumviratus *inter* Augustum, Antonium & Lepidum *constitutus est.* η Fo-rum Cornelii *in medio Faventiæ & Claternæ situm est. Hic* S. Cassianus *natus, qui Brixiano Episcopatu pulsus, scholam in patria sua aperuit, & martyrium con-summavit.* θ *Ad* Faventiam, *in eadem via Æmilia sitam*, Carbo *à Syllanis vi-ctus Italiaq; pulsus est.* ι Forum *Livii in via Æmilia ad Utentis fl. ripas situm est. Hic* Athaulfus *Gothorum rex Honorij Imperatoris sororem germanam* Placidiam *matrimonio sibi copulavit.*]

Boji. Bononia. Parma. Brixellum. Regium Lepidi. Mutina. Insula Rheni. Forum Cornelii. Faventia.

VII. Postremi Gallorum in Italia fuêre α *Senones*, inter Ra-nam & Æsim flumen, quod nunc *Jesi*, prope *Anconam*, partem mbrorum agri incolentes. Caput heic gentis constituêre β *Se-Gallicam*, sive *Senogalliam*, vulgò *Sinigaglia*. Reliqua hujus oræ pida in Umbris dicemus.

α Senonum gens *sedibus suis ad mare Hadriaticum à M. Curio Dentato pulsa; ac demum à P. Cornelio Dolabella planè omnis deleta fuit.* β Seno Gallia *ad Misi fl. ostium, maritima Umbræ urbs, post exactos à M. Curio Dentato ex his locis Gallos, facta est Romanorum colonia anno Urbis conditæ* 463. Pompejus *ad hanc urbem vicit Marium, eamq; diripuit.*]

CAP. XXVI.

Etruria & Umbria.

 I. Gal-

I.

Etruria.

GAlliæ Togatæ jungebatur â meridie α *Etruria*, ſub Apennin
monte. Ejus incolæ *Etruſci* ſive *Tuſci*; Græcis *Thyrrheni* c
cti. Sed horum prima ſedes fuit, ut anté dictum, trans Ape
nium, ab utraque Padi ripa; unde à Gallis expulſi, intra Ape
ninum, mare Inferum & Tiberim Macramque amnes conſederu
duodecim urbibus totidemque Principatibus inter ſe conſtitutis. Urbiu
nomina hæc ſunt; *Vetii*, β *Volſinii*, γ *Cluſium*, δ *Peruſia*, ε *Corto*
ζ *Aretium*, η *Falerii*, θ *Volaterræ*, *Vetulonii*, *Ruſellæ*, *Tarquinii*, ι *C*
Ex his hodieque exſtant, nominaque vulgaria habent iſta; *Bolſe*
Chiuſi, *Perugia*, *Cortona*, *Arezzo*, *Città Caſtellana*, *Volterra*, *Groſſe*
Cerveteri. Reliquarum κ *Veii* ad XII. lapidem ab urbe Româ fuê
circa oppidum nunc *Scrofano*; λ *Vetulonii* fuêre prope l tus inter *Pl*
binum & *Maſſam* oppida; *Ruſellæ* vulgò nunc dicitur *Bagni di Roſelle*
eſt, μ *Aquæ Roſellarum*. ν *Tarquiniorum* veſtigia jacent ſupra Cornet
oppidum.

XII Urbes & principatus Etruſcorum.

Veteris Etruriæ fines.

[α Etruria Vetus *ſeu* Circumpadana *iisdem finibus incluſa fuit, quibus deinde*
lia Circumpadana. Nempe trans Padum ab occaſu fuit Orgus *amnis, à ſep*
trionibus fuere radices Alpium, *ad Veronam usque; hinc* Atheſis *ad oſtium*
que: ab ortu mare Hadriaticum *& cuncta Padi oſtia accolebant Tuſci Ra*
nam usq;. At poſterior Etruria *cingebatur à ſeptemtrionibus* Apennino m
te; *ab ortu* Tiberi flumine; *à meridie* Mari Infero; *quod de ejus no*
Tuſcum, Etruſcum, *&* Tyrrhenum *appellatum eſt.* Tiberi *& montium*
go ab Umbris fuere ſubmoti Tuſci; & Macra fl. *à Liguribus.* β Volſini
Vulſini, *ad lacum Volſinienſem: olim potentiſſimi Etruſcorum Volſinienſes*
luxuriam demum prolapſi reip. adminiſtrationem & bella gerenda ſervis com
runt; qui dominis ſuis oppreſſis remp. occuparunt. Sed domini à Romanis
ti, ſubactis denuò ſervis, in libertatem reſtituti ſunt. γ Cluſium *ad paluden*
ſianam, in longitudine ſpatioſam, in latitudine anguſtam, per quam Clanis fl.
berim fertur; urbs pervetuſta, olim Camers *dicta, Volſiniis* XXV *millia pa*
diſtans, Porſennæ *fuit regia; qui Tarquinios Româ ejectos reducturus,*
Scævolæ, Horatii Coclitis, *&* Clæliæ virginis *deteritus virtute, pace*
Romanis iniit. Ad Cluſium fuit Labyrinthus Porſennæ, *de quo Plinius l*
cap, 13. δ Peruſia *à Cortona* XX *millia paſſuum in ortum eſt, & ipſa urbs*
quiſſima; calamitate illa nobilis, quam experta eſt, quum Octavius Aug
L. Antonium, Marci fratrem intra Peruſiæ muros redegiſſet, & ad deditionem
puliſſet: Antonium inviolatum dimiſit, & militibus ignovit; ſed magis irâ mi
quam voluntate ducis ſævitum eſt, non tantùm in Peruſinos, verum etiam in
nos, eosq; viros primarios, quorum plurimi equites & ſenatores ad aram D

Poſterioris Etruriæ fines.

Volſinii.

Cluſium.

Camers.

Porſennæ

Labyrinthus.

Peruſia.

ETRURIÆ
LATII
UMBRIÆ
PICENI
SABINORUM
et
MARSORUM
Vetus et Nova
Descriptio
Mare
Tuscum
Sive
Etruscum
Apenninus
ETRURIA
Florentia
Pisa
Portus Liburni n Livorno
Roma
Ostia
Ancona
Ariminum n Rimino
Perusia n Perugia
Clusiũ n Chiusi
Aretium n Arezzo
Spoletium
PICENUM
VESTINI
MARSI
SABINI
Tiberis fl
Arnus fl
Clanis fl
Centum Cellæ n Civita Vechia
Circeum Promont n Circelli
Caieta n Gaeta
Aurunci
Volsci
LATIUM NOVUM
LATIUM ANTIQUUM
Stellatinus Ager
BOII

Etrur

XII t
& pr
patus
trusc

Vet
Etru
fines

Pos
Etr
fine
Vo.

Cli

Ca
Po

Lab
thu
Per

Cæsaris mactati sunt instar victimarum. Quidam oppidanorum rebus & penatibus suis ignem subjecit, & se gladio transfixum intulit flammæ: quæ ventis agitata totam corripuit urbem: Adeoque concremata sunt omnia, excepto uno Vulcani templo. Sed post tantam calamitatem statim resurrexit, & ab hac nova instauratione dicta est Augusta Perusia. *Cæterum Perusini fuerunt* Baldus *ejusq;* *frater* Angelus de Ubaldis, *JCti.* Bartolus *etiam in hac urbe jus civile didicisse scribitur. Inter Perusiam Cortonam magnus conspicitur lacus,* Thrasimenus: *propius Perusiam est, quam Arretium, unde etiam* Perusinus *dictus. Insignitus est ingenti illa* clade, *quam hic bello Punico II ab* Hannibale *acceperunt Romani* Flaminio *Cos. Tantus fuit pugnantium ardor, ut gravissimum terræ motum non senserint.* ς Cortona, *Græcis* Croto *dicta, ab Arretio est* XIV *millia passuum, urbs pervetusta, quippe quæ longè ante bellum Trojanum exstitit. Pelasgi enim,* Tarcone *Duce, hanc tum Umbrorum urbem magnam & florentem ceperunt, eaque pro belli arce contra Umbros usi sunt.* Herodotus *suâ adhuc ætate Pelasgicâ linguâ usos Cortonenses testatur* lib. I. ζ Arretium *sive* Aretium *ad Arnum amnem est.* η Falerii *iterum memorantur* hujus capitis §. 6. θ Volaterræ *urbs ab Arno & Pisis ad tricesimum circiter lapidem, haud procul dextrâ Cecinæ ripâ, in valle profunda supra collem excelsum sita est. Huc confluxerunt à Sylla proscriptorum quidam; qui quatuor cohortibus armatorum constitutis, per biennium tolerata oppugnatione, tandem publicam fidem secuti, loco cesserunt. Hodiè antiquitatum monumentis clara est. Ad mare usque pertinuisse ejus agrum indicio sunt* Vada Volaterrana: *quibus contiguæ sunt* Salinæ Volaterranæ. *Ab hac urbe* XIV. *millia passuum sunt* Aquæ Volaterranæ; *prope quas lacus quidam exigui, sed profundi admodum aquarum scaturigine semper ebullientes; unde odor sulphuris tam pravus exit, ut volucres supervolitantes illicò mortuæ decidant. Aquæ, voraginibus veluti subjecto igni perpetuò æstuantibus, ad* IX. *pedes cum strepitu ingenti & horrendo fragore in altum eguruntur, rursumq; in sese recidunt. Fervor tantus est, ut injecta animalia statim decoquantur, ossaq; carnibus nudata emergant.* ι Cære *oppidum, Pelasgis* Argylla *dictum,* IV *millia passuum à mari in saxeo tumulo situm est. In magna fuit apud Græcos existimatione ob justitiam simul & fortitudinem: quippe abstinuit latrociniis, quanquam potentissima foret: & apud Delphos thesaurum consecravit, qui Argyllanorum vocatus. Rex Cæretanorum fuit* Mezentius, *qui Turno auxilia tulisse fertur. Cæritani Gallos, qui Romam ceperant, debellarunt & Romanos ad se confugientes, æternumque ignem & Vestales Virgines conservarunt.* Aquæ Cæretanæ *oppido vicinæ fuere celebres, propter eos, qui valetudinis causa eo commeabant: pleriq; nunc interpretantur* Aquas Stilianas VI. *millia passuum ab oppido Cære dissitas.* Cæretanis amnis *is fuerit, qui huic oppido proximus est: vulgò nunc* Vacina fiume. Veji *urbs in excelso & undique abrupto saxo sita, cum Romanis grave & diuturnum gessit bellum, ac decennem sustinuit Romanorum obsidionem. Quum Romam ad Alliam fl. à Gallis fusi fugatique essent, multi eorum, trajecto Tiberi huc incolumes evaserunt: Quumque Roma ab iisdem Gallis capta & incensa esset, agitarunt tribuni plebem, ut relictis ruinis, in urbem Veios migrarent: cui tamen*

Lacus Thrasymenus, qui & Perusinus.

Cortona.

Aretium.

Falerii.

Volaterræ.

Vada Volaterrana.

Salinæ Volatri.

Aquæ Volaterranæ.

Cære.

Aquæ Cæretanæ.

Cæretanus amnis.

Veji.

Vetulonii.

rei obstitit Camillus. λ Vetu'onii *&* Vetulonium *urbs fuit inter Populonium & Turrim S. Vicentii, III. millibus passuum à mari, circa Lynceum amnem, qui hodie* Cornia *dicitur, &* Caldanas paludes. *Haud longè à litore & Prile lacu sunt.* μ Aquæ Rosellarum, *juxta quas in colle conspiciuntur insignes ruinæ præclari quondam oppidi, quod pastoribus nunc & pecudibus habitatum, vulgò* Moscona *dicitur; rudera illa sunt antiqua illius urbis, quæ* Rusellæ *dicitur,* ν Tarquiniis L. Tarquinus Priscus *Romam migravit, & Rex ibi factus est. A Tarquinio Superbo exsulante persuasi Tarquinienses Romam legatos miserunt, & pro eo senatum populumq; deprecati sunt; quin apertâ vi reditum Tarquinii conficere conati sunt.* Falisci *&* Tarquinienses, *compluribus suorum habitu sacerdotum subornatis, faces & angues furiali habitu præferentes, aciem Romanam turbarunt.* Frontin.]

Aquæ Rosellarum.

Luna. Pisæ. Portus Liburnus. Populonia. Telamon. Cosa. Graviscæ. Centum Cellæ. Alsium.

II. Celebres præterea urbes in Etruria fuerunt, in littore; α ***Luna*** trans Macram fluv. sed Etruscorum tamen oppidum, portu no-bile, nunc *P. Erici*; inde β ***Pisæ***, nunc *Pisa*; γ ***Portus Liburnus***, sive *Her-cules Liburnus*, nunc *Livorno*: δ ***Populonia***, cujus vestigia extant prope ***Plombinum***. ε ***Telamon***, nunc ***Telamone***; ζ ***Cosa***, nunc *Ansidonia*: η *Gra-visca*, quondam infra Cornetum; θ ***Centum Cellæ***, nunc *Città Vechia* & ι ***Alsium***, nunc ***Palo***.

Luna op: cum portu & promontorio.

[*Primum Etruriæ oppidum ab amne Macrâ fuit;* α Luna *oppidum cum portu maxi-mo & pulcherrimo, & promontorio: Oppidum hoc posteà* Portus Ericis *appellat[um] est. Quum totum hoc litus Ligusticum, adeoque omnis Alpium maritimaru[m] tractus, marmore scateat, præcipuæ lapidicinæ in portu & sinu Lunæ fuerunt. Hi[nc]* Lunense *&* Ligusticum marmor *celebratur. Plinius* Lunensem caseum *pr[æ]-dicat magnitudine, qui ad singula millia pondo prematur: idem Plinius ex Etrur[ia]* vino Lunensi *palmam tribuit.* β Pisæ *seu* Pisa *urbs ad Arni fl. ostium aliquot [sæ]-culis ante Trojanum bellum condita est. Mare, quod inter* Populonium promon-torium *sive* Plumbinum *oppidum & Lunæ promontorium curvo litore recipit A[r]-num fl.* Pisanus *appellatur* sinus. *Ad ipsum Arni ostium fuit* Portus Pisanu[s]. *Tria millia passuum à Pisis, qua Lucam itur, conspiciuntur* Aquæ *calidæ* Pisan[æ]. γ Livorno *hodie emporium cum portu nobile est.* Liburni *olim navibus citis levitate præcipuis insignes memorantur: unde Romani naves levitate & celerit[a]-te præstantes* Liburnicas *appellârunt.* δ Popnlonia *sive* Populonium *situm f[uit] in promontorio sublimi, quod præruptum in mare excurrit, in speciem peninsu[læ]. Rudera ejus conspiciuntur III. millibus passuum* à Plumbino *oppido, quod ex r[ui]-nis ejus originem traxit. Ex illo loco* Æthalia, Corsica *&* Sardinia *insulæ co[n]-spiciuntur.* Navale Populoniæ *hodie vocatur* Porto Baratto. Promontoriu[m] Populonium *extimo suo in mari excursu, quo oppidum* Plumbinum *ei impositu[m] est, vocatur nunc* Capo di Campana. *Inter Umbronis ostium & promontoriu[m] Cosanum est* Telamon *oppidum. In exiguo illo promontorio, quo* portus Tel[a]-mon *clauditur, circa Telamonem victi sunt* Galli Cisalpini à Cos. Æmilio P[apo]

Pisæ. Sinus Pisanus. Portus Pisanus. Aquæ Pisaniæ.

Populonia.

Promont. Populoniũ. Telamon oppidum portus & promontorium.

P

po, *XL. millia cæsi & X. millia capti cum Rege Congolitano Polyb. l. 2.* ζ Cosa, Cosæ *sive* Cossæ *urbs paulum à mari recedit: Subjacet ei* portus Herculis. *Ab urbe illa* promontorium *dictum est* Cosanum: *quod etiam* promontorium Argentarium, *inter Martam & Minionem amnes fuit.* η Gravisca *seu* Graviscæ *urbs à gravitate soli & aëris appellata, funditus interiit; nec fuit eo loco, ubi hodie est oppidum, vulgò* Corneto *dictum.* θ Centumcellæ *oppidum vulgò* Cincellæ, & Cività Vecchia, *id est* civitas vetus *dictum, nobilissimum inter Neapolim & Liburnum portum, vulgò* Livorno *seu* Ligorno, *habet in litore portum, Ptolemæo dicitur* Portus Trajani. ι Palo *est villa gentis Farnesiana, quo loco olim fuit* Alsium *oppidum.*]

Cosa: Portus Herculis: Promont. Cosanum. seu Argentarium. Centumcellæ. Portus Trajani.

III. Intus in mediterraneo, α ***Nepete***, β ***Sutrium***, γ ***Falerii Faliscorum***, δ ***Fanum Voltumnæ***, ε ***Hortanum***: quæ vulgò nunc *Nepe, Sutri, Cività Castellana, Viterbo & Orti*, ζ inde *Herbanum*; quæ postea Urbs vetus, nunc *Orvieto*. η ***Suana*** & θ ***Saturnia***, ***Senæ***, ***Florentia***, ***Pistoria***, ***Luca***, nomina antiqua retinent.

Nepete. Sutrium. Falerii F. F. Voltumnæ Hortanum Herbanum. Saturnia. &c.

[α Nepete *oppidum inter Sutrium & Falerios jacet, à Sutrio abest ad* IV. *millia passuum.* β Sutrium *Româ distat circiter* XXV. *millia passuum.* Camillus, *Etruscis victis, Sutrinis urbem, quam isti occupaverant, restituit. Proverbium est apud Plautum;* Quasi Sutrium eant. *Romani*, XXX. *circiter millia passuum distantes à* Faleriis, *urbem appellarunt.* γ Falerios, & *gentem atque agros* Faliscos. *Camillus hanc urbem obsidens principum liberos, a ludimagistro proditos, non accepit; sed verberibus proditorem in oppidum redigendum pueris illis tradidit. Quo facto oppidani permoti Romanis sese dedidere. Sita fuit urbs illa ad viam Flaminiam inter Ocriculos & Romam, in arduo monte, adeoque loco naturâ munito. Ad hanc urbem fuit* Junonis Faliscæ lucus & fanum. δ Fanum Voltumnæ *haud longè à Volsiniensi lacu in Cimini montis jugo situm, publicis universæ Etruriæ conventibus olim celebratissimum fuit. Fuisse creditur, ubi nunc est* Viterbium, *patria* Johannis Annii *monachi. qui* Berosi, Manethonis, Xenophontis, Fabii Pictoris, M. Catonis, *aliorumque Scriptorum fragmenta, flagitiosum in modum confinxit, civibusq; Viterbiensibus improbè imposuit.* ε Hortanum *apud Tiberis Narisque confluentes* Horta *dicitur Paulo Diacono.* ζ Herbanum *ad Clanis Palliaque confluentes natura loci olim fuit munitissimum in prærupto tumulo situm.* η Suana *est ad Arminiam fl. Haud longe à Suana ruinæ* θ Saturniæ *conspiciuntur, ad Albinam fl. De* Sena, Florentia, Pistoria & Luca *infra dicetur hujus lib. cap. 37.*]

Nepete: Sutrium. Falerii, & Falisci. Junonis Faliscæ lucus. Fanum Voltumnæ. Hortanum. Herbanum. Suana.

Hetruria & Umbria aut distinctæ fuerunt provinciæ tum situ tum terminis suis; Aut junctæ unitæq; saltem ab Hadriani temporibus: Utraque autem suburbicaria fuit, uni vel Correctori (quem ætas Constantineana dixerat) vel uni Consulari sub Valentiniano iterum commissa. Hetruria Tuscis vel Hetruscis appellationem debuit, genti pervetustæ ac indigenæ, cui nec lingua nec mores aliis nationibus æquales obtigerint, *teste Dionysio Halicarnasseo, Lib. I. qui*

Quin-

οὐδενὶ ἄλλῳ γένει οὔτε ὁμόγλωσσον οὔτε ὁμοδίαιτον vocat. Tyrrheni postea Pelas-gorum genus ex Lembo Imbroq;, maris Ægæi Thraciaq; vicinis insulis huc nova per colonias delati, & sacra & instituta extrea secum intulerunt, neque Tyria tanum aut Punica, quæ Fullerus voluit, sed Græca, hinc porro in Umbriam tra-ducta. Inde tamen Thuscia & Hetruria non duplex, sed una extitit: Sin vi-docti cum Salmasio duplicem constituant, alteram Italicam sive annonar-iam, & alteram suburbicariam: Duæ in una provincia partes erunt, Ital-ica quidem, præfecturæ tamen urbicariæ annumerata altera. Quicunque aute-cum Fullero, Viro doctissimo Tyrrhenos à Tyriis ortos volunt, & in Thuscia delatos, hi ab antiqua historia nimium recedunt. Deniq; quo plura de urbib-heic offeruntur, eò pautiora nostro congruunt scripto.

Tuscia duplex

IV. Tuscis jungebantur ad Tiberim fluv. *Umbri.* Sed hi a initio ad utrumque mare latè incoluerunt, unde fluvius, media postea Etruriam secans, *Umbro* olim, nunc *Umbrone.* Ab infer mari eos rejecerunt *Etrusci*; à supero *Senones Galli.* At his à R-manis deletis, *Umbriæ fines* fuére in Romano Imperio ab Austro *N-* amnis, vulgò *Nera*, in Tiberim confluens; ab Occasu *Tiberis*, trans Apennium *Bedesis*, nunc *Ronco*, apud Ravennam mare Hadri-ticum petens; à Septemtrionibus ipsum hoc *mare*; ab Ortu Æ- fluvius, & inde linea ducta ad Naris fontes.

Umbria antiquior. Umbro fl. Umbræ posteriores fines.

V. Urbes in ora Hadriatici sinus: α *Ravenna*, β *Ariminum* γ *Pisaurum*, δ *Fanum Fortunæ*, & *Sena Gallica*, suprà dicta: nomina vu-garia nunc sunt, *Ravenna*, *Rimino*, *Pésaro*, *Fano*, *Sinigaglia:* Int-ε *Casena*, ζ *Sasina*, η Urbinum, θ *Sentinum*, ι Æsis, κ *Camerinum*; vul-nunc *Césena*, *Sarsina*, *Urbino*, *Sentino*, *Jesi*, *Camerino.* Cis Apen-num, λ *Iguvium*, μ *Mevania*, ν *Spoletium*, ξ *Tifernum*, ο *Nuceria Cam-laria*, π *Asisium*, ρ *Hispellum*, σ *Fulginium*, τ *Tuder*, υ *Interamniu-* φ *Narnia*, χ *Ameria*, & citra Narem, ψ *Ocriculi:* quæ vulgò nu- *Angubio*, *Bevagna*, *Spoleti*, *Città di Castello*, *Nocera*, *Assisi*, *Ispello*, *-ligno*, *Todi*, *Terani*, sive *Terni*, *Narni*, *Amelia*, *Otricoli.*

Umbriæ opida maritima. Opida mediterranea.

[α Ravenna, *totius Romandiolæ urbs nobilissima, inter Utensem & Bedesin am- in paludibus sita fuit urbs trigemina: cujus partes,* Civitas vetus; Via Cæsar- *&* Portus novus *sive* Classis *aquis perflua; ideque salubritas aëris loco conci-ta; ut ibi gladiatores ali atque exerceri jusserint Romani. Tota autem ligneis stabat ædificiis. Hic* classem *iidem Romani habebant continuè paratam, quæ mineret Græciæ; sicuti* Misenatium *classis alterum tutabatur mare; & Ga- Hispaniæ, Mauritaniæ, Africæ, Ægypto, Sardiniæ atque Siciliæ incubabat. structa est classis à* Luitprando *Longobardorum Rege. Cæterùm hic est* Candic

Ravenna cum portu.

nus *fluvius, vulgò* Candidiano *dictus, in portum Augusti defluens, ad cujus pontem* Odoacer *Herulorum rex à* Theodorico *Gothorum Rege victus & fugatus est. Cæterum Ravenna sedes* Exarchorum *fuit: & patria* Thomæ Ravennatis, *cujus exstat liber de vita hominis ultra annos* 120. *producenda.* β Ariminum *nomen habet ab amne, quo occidentale ejus latus abluitur, qui olim* Arriminus *appellatus, hodie vulgò* Marrechia *dicitur. Is hodiè urbi jungitur marmoreo ponte antiqui operis, Urbs antiqua est, ab Umbris habitata, antequam Galli Senones hæc loca occuparent.* Constantii *Imperatoris temporibus hic concilium celebratum est prope* CCCC. *episcoporum, qui Synodi Nicenæ Symbolum magna cum offensa Imperatoris suis sententiis comprobarunt.* γ *Arimino* XXII. *millia passuum abest* Pisaurum, *quod ab occidente* Pisaurus *amnis præterfluit, hodie* Foglia *dictus: unde urbi nomen quæsitum.* δ *Ultra Pisaurum ad* VII. *millia passuum jacet* Fanum Fortunæ *oppidum: ejus oppidani auctoribus dicuntur* Fanestres. ε Cæsena *apud Sapin & Rubiconem amnes, Arimino propinquior est.* ζ Sarsina *in confinio Galliæ Togatæ, apud lævum Sapis fluvii ripam, Umbricarum extrema,* Plauti *patria est.* η Urbinum, Metaurense *ab amne* Metauro *cui impositum, dictum est. Hodie vulgò dicitur* Castel Durante, *estq; sedes hodie* Ducum Urbinatium. *Quod enim hodie* Urbinum *exstat, non magis* Metaurense *poterat appellari, quàm* Pisaurense; *quippe in medio utriusq; amnis situm est.* θ *Ultra Camerinum & Matilicam, versus Urbinum, in Apennini valle est* Sentinum. *In Sentinatium agro pugnam illam Romani pugnarunt contra Gallos Senones, Etruscos, Umbros atque Samnites, in qua* Decius *diis devotus occubuit.* ι Æsis *oppidum ad* Æsis *fluminis ripam positum est. Æsinatem caseum probat Plinius. Supra Æsim oppidum in Apennini radicibus situm est oppidum* Matilica. κ Camerinum *sive* Camers *oppidum situm est in montibus illis, qui Picenum ab Umbria disterminant. Verùm &* Clusium *Etruriæ oppidum, anteà appellatum fuit* Camers. λ Iguvium *oppidum fuit in Apennini radicibus, Tiferno proximum. Non eodem fuisse olim situ, quo nunc conspicitur, testantur reliquiæ templorum ac theatri haud procul dissitæ.* μ Mevania *ad Tiniæ Clitumnique confluentes est, infra Fulginium. Adventante exercitu* Vespasiani, *exercitus* Vitelli *oppidum hoc, ceu arcem belli, occupavit. Fuit sublimibus* bobus *ac* tauris *insignis Mevania. Apud eandem in villa Agrippinæ Augustæ* Androgynus *olim natus est. Patens circa Fulginium, Mevaniam & Clitumnum amnem campus est; in quo Umbrorum fuit exercitus, adversus quem Q. Fabius Maximus Rullianus III. & P. Decius Mus. II. coss. profecti sunt, Liv. lib* IX. ν Spoletium *firmitudinem suam Hannibali probavit: Is enim à Trasimeno lacu veniens oppidum hoc oppugnavit; sed magnâ suorum clade repulsus, ex unius coloniæ viribus collegit, quanta moles esset Romanæ urbis. Spoleti ex muliere virum factum esse tradit* Livius l. XXIV. ξ Tifernum *primum cis Apenninum à Tiberi oppidum,* Tiberinum *dictum est ad discrimen* Tiferni Metaurensis; Villæ Plinianæ *vicinum fuit.* Plinium juniorem, *pene adhuc puerum, patronum cooptavit; in quo ille suâ pecuniâ posteà templum exstruxit.* ο Nuceria, *cognomine* Camellaria, *in via Flaminia,*

Ariminum opp. & Ariminus fl.

Pisaurum opp. & Pisaurus fl.

Fanum Fortunæ.

Cæsena.

Sarsina.

Urbinum.

Sentinum.

Æsis opp. & fl.

Matilica.

Camers: sive Camerinum.

Iguvium.

Mevania.

Spoletium.

Tifernum. Tiberinum.

Nuceria.

nià, apud transitum Apennini, haud procul fonte Tiniæ *fluminis jacet.* *In-*
ter Nuceriam & Fulginium est Forum Flaminii, *ad quod* Gallus & Volu-
sianus, *quum adversus* Æmilianum, *qui in Mœsia res novas moliebatur, profi-*
ciscerentur, interfecti sunt. Pons, in quo cæsi, postea pons sanguinarius *appella-*
tus est. π Asisium *ab Arno versus orientem jacet;* S. Francisci Monach
patria. ρ *Et ab Asisio versus Spoletium euntibus* Hispellum. σ *Haud procu*
Hispello, versus meridiem, ad Tiniam amnem Fulginium *est;* τ *& à Spoleti*
versus occasum Solis haud procul Tiberis ripa Tuder. υ *Ab Ameria versus ori-*
entem est Interamna *sive* Interamnium *oppidum, Nare flumine circumfluum*
III. millia passuum ab Interamnà fuêre Tres Tabernæ *eo loco, qui vulgò dicitu*
Ponte Contino: *hic Maxentii insidiis periisse videtur* Severus Imperator. *Zo*
II. Sed tamen alij auctores Tabernas, ubi istud commissum est parricidium, inte
pretantur illas, quæ sunt in Pomptino Campo. φ Narnia *in aspero, arduo & pr*
rupto monte sita est, cujus præruptam rupem Nar *abluit: unde urbi nomen.* *H*
inter duos præruptos montes Cæsar Augustus *olim pontem exstruxit, cujus fo*
Lices omnium celsissimi *exstitêre; teste Procopio: Ejus pontis rudera etiam nu*
supersunt. χ Ameria *municipem habuit* Roscii *patrem.* ψ Ocriculi *sive* O
criculum *Umbricarum versus meridiem Romæq; proxima urbs est.* Ocricoli h
diernum II. ferme millia à Tiberis ripa distat: at prope ipsam ripam in lata pla
tie ingentia conspiciuntur multorum magnorumq; ædificiorum rudera; unde colli-
tur hoc situ, fuisse Ocriculum antiqvum.]

Forum Flaminii. Asisium. Hispellum. Fulginium. Tuder. Interamnium. Tres Tabernæ. Narnia. Ameria. Ocriculum. Ocricoli.

CAP. XXVII.

De Sabinis & Latio.

I.

Sabinia ab Sabo rege vel Deo, quem Samium Semonem prisci cognominant, non
quin deduxerint, nullum erit dubium, si quidem ille Sabus extitit. Ipsa gens St
boni Lib. V. antiquissima censetur, & indigena, *cui ortum Picentes atque*
mnites debeant, his vero Lucani, ultimo Lucanis Brutii. Adeò Sabinis prima
Italiam inferiorem coloniæ assignabuntur, si gravissimo Strabonis testimonio st
dum erit. Interim Pelasgos atque Tyrrhenos advenas Sabinorum sedibus &
grationibus sese socios admiscuisse, nemo negabit, uti suspicor, nisi antiquæ hist
geographicæ ignarus. De Curetibus autem & Latio, primisq; hujus incolis qu
dissident Græci Romaniq;, quotquot veterum extant, scriptores? Ut chaos qu
dem confusum hinc oriatur, si omnia paulo accuratius examinare velis. Id un
è sacro codice, multisq; hujus locis probabilius datur, ut primos Italiæ Latiiq;
colas כתים Chitim *Græcè* κιτίους vel κιτιεῖς *vindicemus. Loca id quatuor*
firmant, Bocharto etiam citata Lib. III. Phal. c. 5. Urbes item Chitheis cogno
nes duæ, nec non aperta Julii Africani Eusebii, Cedreni & Geographi Nubiensi
stimonia. Hinc Chronicum Alexandrinum clarissime: Κίτιοι, ἐξ ὧν Ῥωμ

καὶ λαπῶι. Adde Latii nomen, quod ab latendo veteres deducunt: Ut vel ita cum Arabico Punicoque כתם Chetema, quod est abscondere, satis congruat. Kircherus in Latio quidem Lib. I. c. 1. easdem tuetur origines; In capitibus vero sequentibus Janigenas, Aborigenes, Sicanos, Oenotrios, Pelasgos, Umbros, Latii colones veteres admiscet, longamq; regum seriem, terminesq; regionis antiquæ varios producit. Ex his tamen omnibus liquet, quod in præfat. confitebatur, dispares Historicorum fere omnium opiniones reperiri. Sed quis heic observata omnia de Romanis originibus depromat? quæ in tertium vel quartum annum Olympiadis sextæ incidunt, Trojano excidio longe posteriores. Ne dicam de urbibus Sabinorum Latiiq; antiquissimis, harum templis, monumentis, villis, prædiis, quæ Romo etiam Romuloq; apud Janum Jacobum Boissardum auctoribus attribuuntur.

Infra Umbros ad mare usque antiquissimis temporibus incoluêre Siculi; à quorum Rege *Italo*, hæc regio primùm dicta est *Italia*; quæ deinde ab Aboriginibus, pulsis inde Siculis, *Saturnia* vocata & mox item *Latium*: unde Alboriginibus novum nomen *Latini*. in partem antiqui Latii posteà successerunt α *Sabini*, inter Na[r] & Anienem, quorum hic *Teverone* dicitur. Caput Sabinorum β *Reate*, nunc *Rieti*; & ante hanc γ *Cures*, nunc *il Vecovio di Sa[bina]*, cœnobium, cum ingentibus veteris urbis reliquiis: Hinc [Ro]mani dicti fuere δ *Quirites*. Reliqua oppida celebria sunt: ε *Nursia*, [nun]c *Norcia*: ζ *Cutiliæ*, cujus ruinæ prope oppidum *Città Ducale*; η [Am]iternum, cujus vestigia prope *Aquilam*. Inde θ *Eretum* & ι *No[men]tum*, prope Anienem, vulgò nunc *Monte Ritondo* & *Lamentario*.

Siculi. Italia. Saturnia. Latium. Sabini. Reata. Cures.

α Sabini à meridie jungebantur Latinis; terminus inter utrosque fuit Anio fl. Ab occasu illis fuit Tiberis ad Ocriculos usque. A septemtrione habuerunt Umbros Nare amne disterminatos. Ab ortu solis contermini illis fuerunt Piceni, Vestini, ac inde meridiem versus Marsi. Non autem fuêre Sabini Græci generis sed Opici sive Osci. β Reate urbs antiqua, nulla alia re magis celebratur, quàm asinorum eximio genere. Reatinæ etiam auctoribus memorantur paludes, in quibus ungulæ jumentorum indurantur: quibus propinquus est Velinus lacus in quo lignum dejectum lapideo cortice obducitur. γ Curibus orti sunt T. Tatius, & Numa Pompilius. δ Non omnis Sabinorum gens primum dictum fuit Quirites, sed Curium tantùm incolæ. ε Nursia Sabinarum urbium versus Septemtriones & Picenum extrema est: Ex Polla, & Sabino patre, Nursinis natus est Vespasianus Imperator, in vico Phalacrine, educatusq; in prædiis Cosanis. Circa Nursiam Vespasiorum fuit prædium; ubi complura exstitêre Vespasiorum monumenta. Sueton. ζ Ad Cutiliam lacus est Cutiliensis, umbilicus Italiæ, in quo insula fluitans. η Amiternum nobilitavit Crispus Sallustius, qui hic, anno post natum Veronæ Catullum, in lucem editus est. θ Eretum haud procul Tiberis ripâ in edito colle. XIII. passuum

Sabinorum termini & Origo. Reate. Reatinæ paludes. Cures. Nursia Vespasiorum prædium. Lacus Cutiliensis. Amiternū Salustii Patria. Eretum.

passuum millibus Româ distat. ι *Ab Ereto mille ampliùs passus versus orientem ab-
est oppidum* Nomentum.]

Nomentū.

Latii Veteris & Novi fines.

II. Sub Sabinis itaque juxta Tuscos fuêre α *Latini*, non to-
tius Italiæ solùm, sed & orbis universi gens nobilissima. β Terra
eorum *Latium* dicta, arctis initio finibus inclusa, ab Aniene ac Ti-
beri ad Circæum usque promontorium, quod vulgò nunc est *Cir-
celli.* γ At postquam finitimi etiam populi *Æqui*, *Hernici*, *Volsci*, &
Ausones sub eodem Latinorum nomine computati sunt, finis *nov*
Latii fuit Liris amnis, vulgo nunc *Garigliano.*

Latium primum.

Latium. Vetus. & Novum.

[α Latini *Siculos ex regione illa inter Narem & Anienem, quæ posteà Sabinorum fui
primùm ejecerunt, eamq; appellârunt* Latium: *quamdiu verò primi illi Latin
hoc* primùm *inter Narem & Anienem* Latium *tenuerint, incertum est. Indè
Sabinis pulsi Latini regionem trans Anienem occupàrunt & de suo nomine appellâ-
runt* Latium. *Duplex autem fuit Latium.* β Antiquum, Vetus *seu* Priscum
inter Anienem Tiberim & Mare inferum, ad Circæum usq; promontorium &
Novum *ad Lirim usq; se extendens.*]

Roma.

Tibur. Præneste. Gabii. Tusculum. Aricia. Lanuvium. Alba Longa. Lavinium. Laurentum. Ostia. Antemnæ. Collatia. Fidenæ. Rutuli, Ardea.

III. *Caput Latii* omni ævo fuit α *Roma*, urbs, ab Aboriginibus
qui anteà Oenotrii dicebantur, cum ex Græcia in Italiam adveni-
sent, condita; ab Æneæ posteris, ut tradunt, aucta: urbium sanè re-
gina, orbisque terrarum caput ac domina. Reliqua oppida, anti-
quitate & claritudine, præcipua fuêre, β *Tibur*, nunc *Tivoli*; γ *Præ-
neste*, nunc *Pilastrina*; *Gabii*, medio inter Præneste & Romam itiner
quondam; *Tusculum*, nunc *Frascati*; ε *Aricia*, nunc *L. Aricia*; ζ *Lanu-
vium*, nunc *Città Lavina*; η *Alba longa*, inter Albanum quondam
montem & Lacum; & Albæ mater θ *Lavinium*, prope litus, nun
Patricia; inde ι *Laurentum*, nunc *Paterno*: & tandem κ *Ostia* ab ostii
Tiberinis nomen habens. Circa Anienis Tiberisque confluente
oppida λ *Antemnæ*, μ *Collatia*, ν *Fidenæ*, in tenuibus incertisque ve-
stigiis ostenduntur. ξ *Rutuli* pars fuêre Latinorum; caput eorum
ο *Ardea.*

Roma.

Tibur.

Præneste.

[α Romam *diù ante bellum Trojanum conditam primi omnium tenuerunt Siculi: ea
jam antea adventum Evandri* Valentia *vocata post Græco nomine dicta est* Ῥώμη
Roma. *Cluverius in Ital. Antiq. l. 2. c.* 2. De hac ipsa urbe plura cognituru
legat vel hanc ipsam Cluverii Italiam; vel Fabricii Romam Antiquam
β Tibur *apud Anienem positum maximè nobilitatum est templo Herculis. H
frequentes fuerunt villæ: ut* Manlii Vopisci *villa* Tiburtina; *villa* Hadriani
Zenobiæ *possessio.* γ Præneste *oppidum, in alto monte situm, natura & opere mu-
nitum*

nitum multos habuit cuniculos subterraneos: per quos quum C. Marius à Lucretio Afella, *Syllanarum partium viro, obsessus, evadere non posset, cum* Pontio Telesino, *fugæ comite, stricto utrimque gladio concurrit, eumque occidit, ipse saucius à servo impetravit, ut se occideret, Liv. Præneste habuit* Fortunæ Primigeniæ *templum celebre & in eo sortes.* δ Tusculum XII *millibus passuum ab urbe Roma versus orientem ultra Lanuvium, Ariciamq; & Albanum montem fuit suprà* Frascatum; *ubi hodiè ingentes murorum reliquiæ supersunt. In Tusculano agro celeberrima fuit* villa Ciceroniana, *quod* Tusculanum Ciceronis *dictum, eo situ, ubi nunc est cœnobium, quod vulgo* Santa Maria di Grotta Ferrata *appellatur* ε Aricia *est in viâ Appiâ, mille passus ultra Albanum oppidum,* XIII *millia passuum Româ distans. In agro ejus fuit* Nemus Aricinum, *&* Lucus Dianæ Aricinæ. *Nemus istud Dianæ dictum quoque est* Nemus *sive* Lucus Egeriæ, *ab Egeriâ nymphâ, quam conjugem Numæ finxerunt.* ζ Lanuvium *ultra Ariciam & Dianæ nemus apud eandem viam Appiam fuit.* M. Aurelius Antonius Pius *Imperator apud hoc oppidum in villâ Lanuvinâ natus est. Apud Lanuvium quoque fuit* templum & lucus Junonis Sospitæ. η Alba longa *fuit ad orientalem lacus Albani ripam, in iis tumulis, qui medii inter montem & lacum intercedunt ad* XX *ferè millia passuum Româ distans. A situ porrectâ in dorso urbis* Longa Alba *appellata est, ut discerneretur ab altera,* Alba *in* Marsis; *cujus oppidani dicebantur* Albenses *discriminis ergò, quum* Albæ Longæ *incolæ* Albani *dicerentur. A Tullo Hostilio destructa est Alba ista, & tota interiit sine vestigiis.* θ Lavinium *ad Numicii fontem positum fuit, in eo colle, in quo nunc conspicitur fanum* S. Petronellæ, *à quo* III. *millia passuum sunt ad ostium amnis & mare. In Numicio fl. periit* Æneas *cum hostibus dimicans, cui Ascanius templum hic constituit, quod* Dei Indigetis, *seu* Patris indigetis *appellavit.* Fons Numicii, *& antrum, unde is exit, sacrum erat* Annæ Perennæ. ι Lauretum *haud procul fuit à Tiberi ad mare.* κ Ostia *ab Anco Martio condita vulgò creditur, tria ferè millia passuum à litore hodie abest apud flexum amnis, cum ingentibus veterum murorum vestigiis.* λ Antemnæ *sive* Antemna *fuit inter Nomentanam, Tiburtinamq; vias, apud lævam Anienis ripam.* μ Collatia *in iis collibus seu tumulis fuit, qui inter viam Prænestinam sternuntur, & lævam* Anienis *ripam; quâ pars aquæ* Crabræ, *quæ hodiè vulgò* La Marana *dicitur, Anieni miscetur, ad sextum ferè ab urbe lapidem.* ν Fidenæ *urbs* V. *millia passuum Roma abfuit; ad* Castellum Jubileum *ejus visuntur rudera. Accidit apud Fidenas anno Tiberii Imperatoris* XII *res admodum miseranda. Nam amphitheatri cavea, populo gladiatorum munus spectante, collapsa est, & plusquam* L. *hominum millia occidit.* ξ Rutili *Lanuviorum Laurentium, & Volscorum finibus claudebantur.* ο Ardea V. *circiter millia passuum à mari recedit,* XX. *millia passuum Româ distans; hodie vicus est. Ardeatium ager palustris & morbosus esse prohibetur.*]

C. Marii mors. Fortunæ Primigeniæ templum. Tusculum. Tusculanū Ciceronis. Aricia. Nemus Aricinum & Lucus Egeriæ. Lanuvium. Junonis Sospitæ templum & lucus. Alba Longa. Lavinium. Æneæ mors. Templum Dei Indigetis. Fons Annæ Perennæ. Laurentum. Ostia. Antemnæ. Collatia. Fidenæ. Rutulorū fines. Ardea.

IV. In α *Æquis* fuêre β *Carseoli* sive *Carsula*, nunc *Arsuli*, & *Varia*, quæ & *Varia* nunc *Vico Varo*; tum γ *Sublaqueum*, nunc *Suliaca*; *Algidum*, in Algido monte & nemore, nunc *Selva de Algieri.*

Æqui. Carsula. Varia. Sub aqueū. Algidum.

Æqui. Carseoli. Varia. Sublaqueũ. Algidum.

[α Æqui, *qui & Æquani, & Æquicoli & item Æquiculani dicti sunt, unde ori ginem duxerint, incertum est. Incoluerunt ad utramq; Anienis ripam inter Sabi nos, Marsos, Volscos, Hernicos atqui Latinos.* β Carseoli *oppidum ad Aniener fuit media fere regione inter vicum Varum & Sublaqueum. Romani usi sunt ho oppido ad nobiliores captivos asservandos.* γ Sublaqueum *nomen habet à tribu lacubus, quos* Anio *in Tiberim defert. Eò, relictis literarum studiis, clàm fugien devenit* S. Benedictus. δ Algidum *nobilitârunt Æqui clade à Q. Fabio Vibu lano cos. acceptâ. Item* Lucius Virginius *centurio, cujus filiam* Virginiam A pius Claudius *corrumpere volebat, in* Algido *militabat.*]

Hernici. Anagnia. Alatrium. Verulæ. Ferentinũ.

V. α *Hernicorum* fuere; β *Anagnia*, γ *Alatrium*, δ *Verula*, ε Fe *rentinum*, nunc *Anagni*, *Alatri*, *Veroli*, *Ferentino*, dicta.

Hernici. Anagnia. Alatrium. Verolæ. Ferentinũ.

[α *In novo Latio* Hernici *inter Latinos, Æquos, Marsos & Volscos fuêre medii.* Anagnia *fuit caput gentis.* γ Alatrium XI *circiter millia passuum in orientem æsti vum fuit ab Anagniâ.* δ Verulæ *infra Alatrium jacent in austrum versus, ad* v *circiter millia passuum.* ε Ferentinum *infra illa oppida est in viâ Latina.*]

Volscorum oppida. Antium. Circei. Tarracina sive Anxur. Pomptinus ager & Paludes. Suessa Pometia. Velitræ. Norba. Privernum. Setia. Signia. Sulmo. Frusino. Fabrateria. Aquinum. Casinum. Atina. Arpinum. Arx. Sora.

VI. Sub Hernicis ad mare fuerunt α *Volsci*, oppida eorum in lito re β *Antium* γ *Circei*, δ *Tarracina*, quod anteà *Anxur*: intus statim cele berrimus *Pomptinus ager*, & ζ *Pomptina Paludes*, à capite olim Volsco rum η *Suessa Pometia* dictæ. inde θ *Velitræ*, ι *Cora*, κ *Norba*, λ *Privernum* μ *Setia*, ν *Signia*, ξ *Sulmo*, ο *Frusino*, π *Fabrateria*, ρ *Aquinum*, σ *Cas num*, τ *Atina*, υ *Arpinum*, φ *Arx*, χ *Sora*: vulgò nunc dicuntur *Belitri*, *Cora*, *Norma*, *Piperno*, *Sezza*, *Segni*, *Sarmonetta*, *Fraselona* *Falvatera*, *Aquino*, *Monte Casino*, *Atina*, *Arpino*, *Arce*, *Sora*. At ψ *Fre gellæ*, nunc *Ponto Corvo* est; & ω *Interamna*, *l' isola* nunc dicta.

Volscorum fines. Antium. Rostra R. Circæi sive Circæũ op. Tarracina. Jovis Anxuris templũ.

[α Volscorum *sermo à reliquis Italiæ linguis fuit discretus. Oscè & Volsci fabulan tur, qui Latinè nesciunt.* Festus, *ipsa gens magna, potens & bellicosa. Incoluê re autem* Volsci *inter Rutulos, Latinos, Æquos, Hernicos, Marsos, Samnites Campanos, Auruncos, Ausones & mare. At secundo illi Latio antiquo, jam inde sub regibus Romanis adjecta fuit magna pars agri Volsci: adeoque omne li tus ad Tarracinam usque urbem.* β Antium *haud ampliùs exstat; at nome ejus reliquum est in promontorio, quod vulgò* Capo d' Anzo *dicitur. Fuit olim urbs valida, & totius gentis caput. Piratica veteres Antiates fuêre insignes* C. Mænius *in suggestu rostra devictis Antiatibus, fixit.* γ Circæi *siv* Circæum *oppidum olim fuit inclitum: ejus vestigia aliqua etiam nunc visun tur in monte, vulgò* La Citta Vecchia *dicta.* δ Tarracinæ *arx præcipuè condit fuit in scopuloso ac præcipiti vertice candidi montis: in quo nunc quoque ingente conspiciuntur antiquæ fabricæ reliquiæ figurâ quadratâ. Partem urbis jam olim sub monte in plano fuisse sitam, ubi hodierna visitur urbs* Terracina, *discimus e Livii* lib. IV. *In vertice isto haud dubiè fuit* Jovis Anxuris templum. Insulam *quondam fuisse Tarracinam falsò arbitrati sunt Solinus & Martianus Capella*

Portu

Portus Tarracini vestigium in mari hodieque conspicitur. Calidæ *etiam memorantur* aquæ Terracinenses *salutiferæ; &* fons Neptunius *mortiferus, ex quo qui imprudentes biberant, vitâ privabantur. Vitruvius.* ε *Tota ista planities, quæ Velitris, Coræ, Norbæ, Sulmoni, Setiæ, atq; Priverno subjacet, ad Tarracinam usque, quà Pomptina erat palus,* Campus *sive* ager Pomptinus *appellatus fuit; in quo* Mutianus, *Plinio teste, urbes* XXIII. *fuisse prodidit; earumque caput fuisse* Pometiam ζ Pomptina palus *dicta est, quia in* Pomptino, *sive* Pometino *erat agro, à* Suessa Pometia *urbe: etiam* Satura palus *appellata. Has paludes* Julius Cæsar *siccare destinarat; quod opus perfecit* Augustus. *Appius cos. Rom. injecto paludibus aggere* viam *stravit, quæ* Appia *dicta, in eâq; oppidulum condidit* Forum Appii, *Actorum cap.* 28. *memoratum. Propter viam istam Appiam post Augusti siccationem fossa deducta est, à Foro Appii ad Feroniæ usq; fanum prope Tarracinam; per quam navigantes iter faciebant; mulis naves trahentibus. Et quum Paludes istæ restagnarent, denuo siccatæ sunt; ac præcipuè à* Theodorico Gothorum rege. *Cassiodorus,* η Suessa Pometia, *ad discrimen* Suessæ Auruncæ *dicta, sita fuit circa Velitras & Coram.* θ Velitræ *urbs, vulgò etiam* Velitri, *Roma distat* XXIV *millibus passuum. Livius lib. II. tradit eam urbem pestilentiâ adeò exhaustam fuisse, ut decima tantùm incolarum pars reliqua manserit. Furio Camillo & C. Mœnio Nepote Coss. quod toties rebellassent, muri dejecti jussiq; sunt trans Tiberim habitare.* ι Cora *versus ortum Solis Velitris proxima.* κ *Ultra Coram, versus Signiam euntibus, erat* Norba. *Plinii ætate in ruinis jacuit. Eâ ab Æmilio Lepido per proditionem captâ, oppidani mutuis vulneribus ceciderunt, aliiq; ignem tectis subdiderunt: quod contigit Coss. C. Mario juniore, & Cn. Papirio Carbone tertiùm:* λ *A* Piperno *quod hodiè appellatur, ad duo circiter millia passuum, circa Amasenum amnem, quà itur Anagniam, veteris* Priverni *ruinæ conspiciuntur.* μ Setia *in montium jugo, quod juxta Pomptinos campos ad Asturam usq; protenditur, sita est. Augustus Cæsar* Setinum vinum *cunctis prætulit,* quod non temere cruditatibus noxiis ab eo saliva moveatur. *Plin.* ν Signia *ultra Norbam versus orientem est. A* signis, *quæ illic in castris fixerant Romani milites nomen accepit oppidum: Nam quum in eo campo milites hybernantes castra ita communiissent, uti nihil ab oppido different, Tarquinius coloniam eò deduxit. Dion. Hal. l. IV. Vinum Signinum alvum maximè sistere tradit Strabo.* ξ Sulmo *in eodem jugi dorso est, quà Velitras itur à Setia.* ο Frusino *antiquum oppidum in via Latinâ* VII. *millia passuum ab Hernicorum oppido Forentino est.* π Fabraterni *missis Romam legatis sese in fidem populi R. dediderunt, ut à Samnitium armis defenderentur. Liv. lib.* 8. ρ Aquinum *nunc tenue oppidum est, episcopali tamen dignitate insigne;* Thomæ Aquinatis, *Scholastici doctoris, Thomistarumq; conditoris patria.* σ Casinum *sive* Cassinum *in eo fuit monte, qui oppido* S. Germani *imminet, & habet cœnobium S. Benedicti, quod vulgò dicitur* Monte Casino. *Sub Casino illo fuit* M. Terentii villa, *Ciceroni in Philippica II. memorata. In Casinate quoque est* Scatebra *fluvius frigidus, æstate abundantior. Plin.* τ *Supra Casinum Aquinumq; versus septemtriones circa Melsis fl. fontes apud montem Apenninum in*

Portus Tarracinensis. Aq. Taracinenses. Fons Neptunius. Pomptinus Campus. Pometia. Pomptina. S. Satura palus. Via Appia. Forum Appii. Suessa Pometia. Velitræ. Cora. Norba. Privernum. Setia. Setinum vinum. Signia. Vinum Signinum. Sulmo. Frusino. Fabrateria. Aquinum. Thomæ patria. Casinum. Terentii villa. Scatebra fl.

editâ

Atina. Arpinum. Ciceronis patria. Prædium Ciceronis. Arx. Arcanum. Prædium. Sora. Fregellæ. Interamna Lirinas.

edito colle fuit antiqua in primis Volscorum urbs Atina. υ *Ab Atinâ versus Solis occasum, inter Melfem & Lirim est* Arpinum *oppidum antiquum.*] *Hic* Cicero *matre Helvia, patre equestris ordinis, ex regio Volscorum genere, natus est.* Hieronymus in Eusebii Chron. *Febrenus fl. apud Liris confluentem* insulam *efficit, quæ hodie vulgò dicitur* Il Fiume della Posta, *in ea fuit* Ciceronis prædium φ *Inter Arpinum & Aquinum est* Arx *oppidum, Ducatus titulo nobile, ad quod fuit* Arcanum, *Quincti Ciceronis, Marci fratris, prædium.* χ Sora *oppidum supra Arpinum & Ciceronis villam Fiberniq; confluentem apud dextram Liris ripam situm est.* ψ Fregellas *oppidum fuisse apud dextram Liris ripam, ubi nunc est* Ceperano *oppidum, probat ipse Auctor in italiæ* Ant. l. 3. c. 8. Interamna Lirina *cogdominata ab* Liri *amne, ad discrimen* Interamnæ in Umbria: *situm enim fuit id oppidum ad Lirim amnem. Ex adverso* Pontis Curvi *in lævam Liris ripam influit amnis, à Casino & S. Eliæ oppido delatus; inter quem & Lirim antiquæ urbis vestigia nonnulla hodieq; visuntur; quas veteris* Interamnæ Lirinatis *reliquias esse, Livii & Strabonis descriptio docet. Quæ verò insula illa fuerit, quam Auctor dicit esse, Interamnam, in Arpini descriptione ex* ipsius Cluverii Italia *jam dictum est.*]

Ausonum oppida. Cajeta. Fundi. Formiæ. Ausones. Opici sive Osci. Aurunci. Cajeta. Cajeta s. Formianū. Ciceronis villa. Fundi & lacus Fundanus. Formiæ, portus Formianus.

VII. α *Ausonum* fuêre β *Cajeta*, γ *Fundi*, δ *Formiæ*; nunc vulgò dicuntur *Gaéta*, *Foudi*, *Mola.*

[*A Volscis ad fretum usq; Siculum, apud inferum juxta & superum mare, tenuêre antiquissimis temporibus* Ausones, *gens Græcorum etiam sententiâ totius Italiæ antiquissima; à qua illi omne reliquum etiam terrarum spatium à freto ad Alpes appellavere* Ausoniam. *Ejus gentis magna pars* Opici & Osci *appellati sunt; atque iterum horum pars, inter Campaniam Sidicinorum & Volscorum fines mareq;* Aurunci *dicti sunt.* β Cajeta *promontorium, oppidum & portus est:* Sinus Cajetanus *olim etiam dicebatur* Amyclanus. *In medio Cajetæ & Formiarum posita fuit* villa Ciceronis, & Cajeta & Formianum *appellata. Hic* Cicero *à Antonio immissis percussoribus.* Herennio *centurione, &* Popilio *tribuno, quem parricidii reum quondam defenderat: occisus est sexagesimo quarto ætatis anno.* γ *Inter Formianos Fundanosque montes erat* Cæcubus ager, *& in ipso oppidum* Fundi: *Juxta* Lacus Fundanus. δ Formiæ, *olim* Hormiæ *dictæ, habuerunt* portum Formianum.]

CAP. XXVIII.

Picentes, Vestini, Marrucini, Peligni, Marsi, Frentani, Samnites, Hirpini.

I.

Picennum duplex.

Picentum & Picentina regio nomen à Picentibus, ipsi autem à Pico rege vel a[...] quam ille auguria captaturus domi aluit, habuisse dicuntur: Idq; duplex fu[...]

vel superius, *quod heic describitur, mari Hadriatico vicinum*; vel inferius *Campaniam inter Lucaniamq; mari Tyrrheno propius, quod Picentes Romanis victoribus cessuri occupaverant. In Notitia vero imperii Romani distinctius habetur, alind quidem* urbicarium vel suburbicarium, *nempe provincia, urbis Præfecto & vicario commissa*; *Aliudque* annonarium, *unde in usum Cæsaris annona rediit. Proxima Piceno Valeria fuit ex Imp. Constantini tempore, alias Marsorum Æquorum & Pelignorum regio, ad viam Valeriam sita, ipsaq; suburbicaria. Samnium autem provinciis præsidialibus in Notitia Imper. accensetur, post Valeriam diminutam modo arctius modo majus.*

Ltra Apennium rursus juxta Sabinos & Umbros, fuêre α *Picentes* inter Æsim & Aternum amnes: quorum hic nunc *Pescára* dicitur. Regio eorum vocabatur β *Picenum*, gens à Sabinis fertur ta. Oppida in littore; γ *Ancona*, Græcorum colonia, á Syracusanis ndita: δ *Castrum novum*, nunc *Flaviano*; ε *Castellum Truentinum*, ad ruentum amnem. Intus ζ *Auximum*, nunc *Osmo*; η *Septempeda*, nunc *Severino*; θ *Tollentinum*, ι *Firmum Picenum*, & κ *Asculum Picenum*, λ *teramnium*, μ *Atria*: quæ nunc, *Tollentino*, *Formo*, *Ascoli*, *Téramo*, *ri*.

Picentes. Ancona. Castrum novum. Castellum Truentinū. Auximum Septempeda. Tollentinū. Firmum. Asculum. Interamnium. Atria.

[α Picentes *seu* Picentini, *fuerunt Sabinorum pars, à quibus progreßi novam remp. constituerunt.* β Picenum *copia & omnis generis frugibus abundans tradunt auctores.* γ *Ab Æsi flumine ad mare Picentium oppidum primum est* Ancona, *ubi* Cumerium promontorium, *ab iis Syracusanis condita, qui Dionysii fugerant tyrannidem. Nomen habet à cubito, qui Græcis est ἀγκών.* δ *Ad ostium Batini amnis dextrâ ripâ* Castri Novi *visuntur vestigia.* ε *Ad Truenti fl. ostium fuit* Truentum, *sive ut alij habent* Truentinum Castrum. ζ *Ab Anconâ* XI *ferme millia passuum abest* Auximum, *apud Miseonem amnem.* η Septempeda *ad Potentiæ amnis ripam est*; θ *&* Tollentinum *ad Flusoris amnis ripam, nunc* Tollentine ι Firmum Picenum, *tria millia passuum à litore disitum, navale habuit* Castellum Firmanorum. κ Asculum *cognomine dicitur* Picenum, *ad discrimen* Asculi Apuli, *apud Truentum fl est*, λ Interamnia *sive* Interamnium *inter confluentes Turdini ac Viciolæ amnium positum est*; *unde ei nomen quæsitum.* μ Atria *sive* Hadria *inter Vomanum Matrinumque amnes in edito colle sita est.*]

Picentes. Picenum. Ancona. Castrum novum. Truentum. Auximum, Septempeda. Tollentiū. Firmum: Asculum Picenum: Interamnium. Atria sive Hadria.

II. Picentibus continuabantur α *Vestini*, quorum oppida β *Angulus* & γ *Pinna*, vulgò nunc *Cività di Sant Angelo*, *& Cività di Penna*; δ *Avia* sive *Avella*, nunc est *Aquila*.

Vestini. Angulus. Pinna. Avia.

[α *Inter Matrinum & Aternum amnes fuêre* Vestini, *qui videntur Sabini sive Samnitici fuisse generis: nisi ex Illyrico in has oras venerunt.* β Angulus *haud*

Vestini. Angulus.

Pinna. Avia. *procul lævâ Salini ripâ, infra Pinnam, in edito colle positum est. γ* Pinna *supra Angulum inter Matrinum & Suinum amnes, sed Suino propior est. δ* Av*i … haud longè abest à fontibus Aterni.*]

Marrucini. Teate. III. Vestinis ad mare contermini erant α *Marrucini*, quorum oppidum β *Teate*, nunc *Tieti* & *Chieti*.

Marrucinorum fines. Teate. [α Marrucini *angustos admodum incoluêre fines, inter Vestinos, Pelignos & Frentanos. Eorum genus Cato à Marsis deductum voluisse videtur. In tam arctis finibus unum tantùm refertur oppidum β* Teate. *In agro Teatino prodigium accidit anno Neronis supremo; oliveto universo publicam viam transgresso; … visq; inde è contrario in locum oliveti profectis. Plin. l. 2. cap. 83.*]

Peligni. Corfinium. Sulmo. IV. Marrucinis simul & Vestinis finitimi erant α *Peligni*, quorum caput olim β *Corfinium*, nunc destructum; deinde γ *Sulmo*, nunc *Sulmona*, & *Surmona* sive *Sermona*.

Pelignorum fines. Corfinium. Sulmo. [α Peligni *inter Vestinos, Marrucinos, Frentanos, Samnites, & Marsos incoluerunt; Aterno & Sagro amnibus, Apennino Monte & Frentanorum finibus inclusi, gens parva. Ex Illyrico profectos Pelignos tradit Festus: alii tamen auctores eos à Sabinis ortos esse contendunt. β* Corfinium *à dextrâ Aterni fl. ripâ III. millia passuum dissitum fuit, & VII. à Sulmone; quo loco antiquæ … bis ruinæ visuntur. Ab Italicis populis oppidum hoc* Arx belli, *quod &* I*talicum &* Sociale *appellatum, contra Romanos constitutum erat. γ* Sul*mo oppidum* Ovidii patria *inter duorum amnium, qui hinc uno alveo in Atern… apud Populium oppidum defluunt, confluentes positum est: unde ipsi Ovidio … pellatur* Sulmo gelidus, humidus, irriguis aquis saluber. *Hanc urbem bello civili deleri jussit Sylla.*]

Marsi. Alba Fucentis. Marrubium. V. Peliginis & Vestinis in mediterraneo continuabantur α *Marsi*, quorum β *Alba Fucentis*, ad Fucinum lacum; quæ hodieque nomen antiquum in ruinis retinet; vulgò *Albe* & *Albi* dicta, & *Marrubium*, nunc *Morréa*.

Marsorum fines. Alba Fucentis. [α Marsorum *lingua eadem fuit, quæ Sabinorum; unde colligitur, eos ejus… cum his fuisse generis. Sedes suas habuerunt inter Vestinos, Pelignos, Vol… Hernicos, Æquos & Sabinos. β* Alba Fucentis *à lacu* Fucino *sic cognom… ta fuit. Oppidani dicti sunt Albenses.* Alba, *quod in interioribus sita, a… optimè munita esset, sæpenumero custodiæ loco fuit à Romanis data, in quam … derent, quos asservari vellent. Strabo l. V. Huc* Syphax *Numidarum …* Perseus *Macedo cum filio* Alexandro, & Bituitus *Arvernorum rex, ali… in custodiam missi sunt.*]

VI. Rursus in littore ultra Marrucinos & Pelignos incolebant α *Fr…*

rentani; quorum oppida β *Ortona*, γ *Anxanum*, δ *Histonium*; nunc *Or*-*a*, *Lanzano*, *Guasto d' Amone*.

Frentani. Ortona. Anxanum. Histonium.

[α Frentani, *Samnitium progeniens, ad mare superum à Marrucinis ad Frentonem amnem porrecti, à tergo conterminos habuere Pelignos & Samnites* β Ortona *primum oppidum est à Marrucinis.* γ Anxanum *haud ita procul Sagri lævâ ripâ jacet.* δ *Post Sagrum ad* XIV. *millia passuum sequitur* Histonium.]

Frentanorum fines. Ortona. Anxanum. Histonium.

VII. Infra Frentanos fuêre α *Samnites*, *Sabelli* etiam dicti, à *binis* orti: & à Samnitibus orti β *Hirpini*. Illorum regio *Samnium*; quo oppida, γ *Bovianum*, δ *Æsernia*, ε *Sepinum*, ζ *Allifa*, η *Telesia*; nunc *lgò Bojano*, *Isernia*, *Sepino*, *Alifi*, *Telese*. Horum oppida, θ *Beneventum*, *quus Tuticus*, κ *Abellinum*, λ *Compsa*; nunc *Benivento*, *Ariano*, *Avelli*-, *Conza*.

Samnites. Bovianum. Æsernia. Sepinum. Allifæ. Telesia. Hirpini. Beneventū. Equus Tuticus. Abellinum. Compsa.

[α Samnites *incoluêre regionem, quæ est intra fines Daunorum, Apulorum, Hirpinorum, Campanorum, Pelignorum & Frentanorum; ita appellati à* Samnio *oppido, quod cum cæteris adeo eversum, ut Samnium requiratur in ipso Samnio, nec inveniri possit* β Hirpini *tenuerunt agros, qui continentur finibus Apulorum, Lucanorum, Picentinorum, Campanorum & Samnitium.* γ Bovianum *ad Appennini montis radices & Tiferni fontes est; caput olim Samnitium longè ditissimum, ex quo à C. Petilio Dictatore capto plus prædæ pene egestum, quàm ex omni Samnio.* δ Æsernia *citra Appenninum est, apud lævam Vulturni amnis ripam.* ε Sepinum *apud Tamari fontes situm, Ptolemæo scribitur* Sæpinum. ζ Allifæ *oppidum infra Æserniam, prope Vulturni ripam est.* η Telesia *haud procul confluentes Vulturni Sabatique fluminum jacet.* θ Beneventum, *antè* Maleventum, *inter Sabati Calorisque confluentes situm, Auctor in descriptione Italiæ Antiq. l. 4. c. 7. asscribit Samnitibus. Inter Beneventum & Calatiam Campaniæ oppidum, fuit* Caudium *oppidum; eique contiguæ* Furculæ Caudinæ *sive* Saltus Caudini, *Romanorum ignominiâ celebres.* Furcæ *autem sive* angustiæ *illæ sunt, quas Iselerus amnis apud oppidum S. Agathæ medias secat, in Vulturnum flumen versus Calatiam contendens. Hic exercitus Rom. ipsiq; coss.* T. Veturius Calvinus & Sp. Posthumius *insidiis Samnitium circumventi,* armis relictis, *sub jugum missi sunt seminudi.* Ærola *oppidum positum in extremo jugi, quod* Caudinas Furcas *à sinistra Iseleri ripâ claudit,* vetus Caudium *est.* ι Equus Tuticus *sive* Magnus *ultra Fricentum versus septemtriones in edito colle situm est.* κ Abellinum *oppidum ad Sabatum fl. est.* λ Compsa *oppidum haud procul fontibus Aufidi fl. jacet. Cæterum ad Caloris fl. dextram ripam est oppidum per antiquum* Taurasium; *circa quod* ager Taurasinus, *in quem* Ligures Apuani, *qui se Romanis dediderant, datâ etiam pecuniâ, unde novas ædes compararent, sumptu publico traducti sunt P. Cornelio & M. Bæbio Coss. ne reditus spes esset: quod nullum alium antè finem fore belli*

Samnitium, Hirpinorum fines. Bovianum. Æsernia. Sæpinum. Allifæ. Beneventum. Caudium. Furcæ Caudinæ. Ærola. Equus Tuticus. Abellinum. Compsa. Taurasium. Taurasinus ager, sive Taurasini Campi.

Ligustici putarent Romani. Circa utrumq; Coloris ripam latissimi illi Ca
sunt Taurasini, *in quibus Romani* Pyrrhum, *Epirotarum Regem, acie* vi
profligarunt.

CAP. XXIX.

De Campania & Picentinis, Apulia, Calabria.

I.

Campania duplex.

***Campania** sedes **Campaniorum**, à campis locisq; campestribus nomen adscivit,*
nio, Eustathio & Scholiaste Horatii testante: Gens illa Osca *sive* Opica *in*
rat. & huic admista, Samnitum natio A. V. C. 332 Capuam occupasse apu
vium Lib. IV. legitur. Ipsa Campania vero apud antiquos duplex. Una
nempe dicta, & altera strictius sive angustius: Illa utrumq; Latium vetu
vumq; continuit & Campania hodieq; Romana dicitur, vulgo Campagna d
ma Italis, & ipsa regio quondam suburbicaria: sed Campania strictius dic
lix fuit: & Latio utriq; opposita. Picentum ergo inferius de quo hic agitu
novis coloniis, quas supra commemoravimus, coaluit. Unum heic addim
punico vocabulo פכה picceah *i. e.* vate vel augure, *unde Picum pice*
Bochartus appellari voluit: Idem Calabriam dè Punico כלבא Kalaba
pice *Peucetiam* ἀπὸ τῶν πεύκων *i. e.* piceis arboribus *denominatam*
Lib. I. Chan. c. 33.

Campania. Liternum. Bajæ. Misenum. Puteoli. Neapolis. Herculaneum. Pompeji. Surrentum. Capua. Suessa Aurunca Venafrum. Casilinum. Teanum

JUxta Samnites Hirpinosque ad mare inferum erat α *Campania*
gò nunc *Terra di Lavoro*: in qua summum *Liberi* patris cum
re certamen. Oppida in litore β *Liternum*, Scipionis Africani vo
tari exsilio clarum; nunc vulgò *la Torre di Patria*: γ *Baja*, deliciæ
corruptelæ populi Romani: δ *Misenum*, nunc *Monte Miseno*; f
quondam classis Romanæ ad inferum mare: ε *Puteoli*, *Puzzuolo*,
tus ad hoc mare totius Italiæ celeberrimus: ζ *Neapolis*, *Parthenope*
dicta, nunc *Napoli*; litterarum studiis Ciceronis, Virgiliique ætat
ra: η *Herculaneum*, vulgò *Torre di Greco*; & θ *Pompeji*, vulgò *Scafati*
suvii montis incendio nota oppida. Inde ι *Surrentum*, nunc *Sorr*
Intus in mediterraneo, unde Campaniæ nomen, κ *Capua*. à Tuscis
dita; æmula quondam Romæ, atque ob id ipsum perdita: nunc r
ejus visuntur duobus amplius millibus passuum à *nova Capua*, λ
sa Aurunca, nunc *Sessa*; μ *Venafrum*, nunc *Venafri*; ν *Casilinum*, nun
va Capua ad Vulturnum amnem: ξ *Teanum Sidicinum*, nunc *Tiano*

CAMPANIÆ SAMNII APULIÆ LUCANIÆ BRUTIORUM Vetus et nova Descriptio
MARE SUPERUM sive HADRIATICUM
MARE TYRRHENUM sive TUSCUM
MARE AUSONIUM vel SICULUM
SINUS TARENTINUS
VESTINI
MARRUCINI
PELIGNI
FRENTANI
SAMNIUM
CAMPANIA
HIRPINI
DAUNIA
APULIA PEUCETIA
IAPYGIA
MESSAPIA
Calabria
Salentini
LUCANIA
BRUTII
SICILIÆ PARS
Aeolie Insulæ
Sinus Urias
Brundisium n Brindisi
Hydrus et Hydruntum n Otranto
Callipolis n Gallipoli
Leuco Prom Sallentinum s. Iapygium
Tarentum n Tarento
Metapontum
Heraclea
Sybaris fl.
Crimisa prom.
Croton
Lacinium prom
Iapygum tria Promontoria
Sinus Scylacius
Scylacium n Squillaci
Cocintum prom.
Sinus Locrensis
Zephyrium prom
Herculis prom
Leucopetra
Rhegium n Reggio
Pelorus prom
Lametinus Sinus n Golfo Eufemia
Consentia
Clampetia n Amantea
Paestum Posidonia n Pesto
Leucosia Insula
Posidium Prom
Eleates Sinus
Portus Palinuri
Palinurum prom
Minervæ Prom
Capreæ Insula
Surrentum n Sorrento
Misenum
Puteoli n Puzzol
Neapolis
Nola
Nuceria
Salernum
Beneventum
Capua
Venusia n Venosa
Canusium n Canosa
Cannæ
Barium n Bari
Rubi
Egnatia
Sipontum
Arpi
Luceria
Gargannus Mons
Teanum Apulum
Histonium n d'Amone
Ortona
Aternum
Hadria n Atri
Corfinium
Sulmo n Sulmona
Aufidena
Aesernia n Isernia
Bovianum n Boiano
Venafrum
Aquinum
Telesia
Sinuessa
Liternum
Cumæ

tia, nunc *Cajazzo*, π *Cales*, *Calvi*, ρ *Attella*, nunc *Averſa* : σ *Acerra*, nunc *Acerra* : τ *Nola*, nomen *retinens* : υ *Nuceria*, nunc *Nocera*.

[α Campani, *Opica ſive Oſca gens, è Samnitibus profecti, regionem incoluerunt ad mare inferum, finibus novi Latii, Samnitium, Hirpinorum, & Picentinorum comprehenſam. Mirandam Campaniæ fertilitatem, amœnitatemque præ omnibus aliis orbis terrarum agris prædicarunt auctores.* β Liternum *ad oſtium Literni fl. ſitum fuit. Scipio hic moriens ſepulchro ſuo inſcribi juſſit* : Ingrata patria, ne oſſa quidem mea habeas. *Prope Liternum fuit* Scipionis villa, *in quâ olim* ara & ſepulchrum *ejus*. γ *In litore eo ſitu, quo olim fuerunt* Bajæ, *hodie caſtellum eſt quod vulgò vocatur* Il Caſtel di Baja. Fontes calidi, *qui magno numero hic ſcaturiunt: Bajas reddiderunt celebres. Bajas continuò ſequebantur* Lucrinus & Avernus lacus; *ex quibus* Avernus *hodie exſtat*; Lucrinus *verò interiit cineribus oppletus. Sinus, in quo erant Bajæ, vocabatur* ſinus Bajanus. δ Miſenum promontorium, *hodie dicitur* Monte Miſeno & Capo Miſeno. Portus *hic fuit* Miſenus *pulcher & profundus, in quo Auguſtus Cæſar claſſem collocavit ad tutelam inferi maris. Ad hunc portum oppidum fuit celebre* Miſenum, *cujus rudera quædam hodie exſtant, cum conſpicuis theatri reliquiis, à Saracenis everſum. Inter Miſenum promontorium & Cumas eſt* Acheruſius lacus, *ſive* Acheruſia palus. *Inter Acheruſium lacum & Liternum ad litus fuerunt* Cumæ, *quarum reliquiæ hoc loco ſuperſunt. Fuit olim oppidum munitiſſimum, & veluti ſpecula maris Hetruſci:* Sybilla *hic domicilium ſuum olim habuit, quæ inde* Cumana *dicta eſt.* ε Puteolos *Cumanorum fuiſſe navale docet Strabo: hinc totus ille* ſinus, *qui nunc* Neapolitanus *cognominatur, dictus fuit* Cumanus. *Puteolos dictos putant à* puteis, *quorum ibi magnus numerus: vel ab aqua calidæ* putore. Portus *hic fuit totius inferi maris celeberrimus; maximè annonâ & mercibus ex Ægypto eò confectis,* Puteolanus *dictus. Inter Gaurum montem & Puteolos fuit* Ciceronis villa, *in litore; quod ille* Puteolanum *appellavit, & poſteà* Academiam; *quum aliam villam ad Lucrinum lacum in collibus ſitam* Cumanum, *vocaret.* ζ Neapolis *Cumanorum Colonia, quum portum habeat capaciſſimum, ejus oportunitatem captavit Hannibal. Ab altera parte Neapolis, trans Sebethum amnem fuit* Palæpolis *oppidum, in quo* Virgilii Maronis *fuiſſe* monumentum *Statius docet. Perierat autem* Virgilius *Tarenti, contracto ex ardore ſolis morbo, dum Metapontum cuperet videre.* η *Ultra Maronis monumentum in eodem litore fuit* Herculanium *oppidum.* θ *Ultra Herculanium paullum à mari remotum fuit oppidum* Pompeji. *Ad hoc oppidum* Ciceronis villa *erat* Pompejanum. ι Surrentum, *extremum in Campano litore oppidum à Sirenis, quæ circa hæc loca ſedem habuiſſe feruntur, nomen habere videtur.* Surrentini colles *vini præſtantia maximè celebrabantur.* κ Capua *ex Campaniæ urbibus olim prima fuit. Samnitium quidem in ſocietatem urbis agrorumque recepti feſto die gravatos ſomno epuliſque incolas veteres novi coloni occiderunt, urbemq; occuparunt. Livius l. 4. Superbiæ Campanorum haud poſtremum exemplum refert Val. Max. l. 9. c. 1. Quum bello Punico II ad Hannibalem deſci-*

Sid.
Calatia.
Cales.
Atella.
Acerræ.
Nola.
Nuceria.
Campaniæ fines.
Liternum.
Scipionis villa, ara, ſepulchrũ.
Bajæ.
Avernus & Lucrinus lacus
Bajanus ſin.
Miſenum promontorium op. & portus.
Acheruſius lacus.
Cumæ.
Sibylla Cumana.
Puteoli.
Portus Puteolanus.
Puteolanũ.
Ciceronis villa ſ. Academia.
Cumanum. Ciceronis Villæ.
Neapolis.
Palæpolis.
Virgilii monumentum.
Herculanium.
Pompeji.
Pompejanum Ciceronis.
Surrentum.
Capua.

vissèt Capua & posteà à Romanis acerrimâ obsidione expugnaretur, 80. principes senatus interfecti sunt, 300 nobiles in carcerem conjecti, ac multitudo civium venundata. At propter agri fertilitatem urbs servata est, ut esset aratorum sedes. Demum tamen Romani coloniam eò deduxerunt. λ Suessa *cognomine* Aurunca, *ad discrimen* Suessæ Pometiæ *dicta, haud procul à finibus Auruncorum est.* μ *Extremum septemtriones versus Campaniæ oppidum fuit Venafrum, in dextrâ Vulturni ripâ.* Casilinum *in conspectu Capuæ fuit ad Vulturnum fl. Casilinenses quum gravi obsidione ab* Hannibale *premerentur, summa virtute eam sustinue-runt, licet fames adeo invalesceret, donec modius frumenti drachmis ducentis ven-deretur. Casilinum quo fato exstinctum sit, nescitur; Pons tamen super Vulturnun mansit* Casilinus *dictus: & quum vetus Capua ob commorantium facinora sæpiu cremaretur,* Lando *comes &* Landolfus *episcopus illam apud pontem Casilini, sicu hodie cernitur, condiderunt.* ξ Teanum Sidicinum, *à populis Sidicinis; qu quondam tenuerunt, ad discrimen* Teani Apuli *dictum est, Fuit in via Latin ultra* Cales, *haud procul à Latinorum finibus.* ο Calatia *à Calibus versus or tum oppidum perantiquum est episcopali dignitate hodie clarum.* π Cales *oppidur ultra Casilinum & Stellatem agrum est, episcopali sede nobile.* ρ Atella *medi itinere fuit inter Capuam & Neapolim.* σ Acerræ *oppidum ad Clanim sive Cla nium fl. qui & Liternus dicitur, situm est.* τ *Ab Abella Neapolim euntibus oc currit* Nola *urbs; quæ hodie ferè omnis deserta, sine mœnibus est.* υ Nuceri *ultima Campanarum urbs est, trans Vesuvium montem in valle, quam Sarn amnis inter Vesuvium & Lactarium montem efficit, sita. Cognominata fuit* Nuce ria Alfaterna, *ad discrimen* Nuceriæ Camellariæ, *quæ in Umbria est.*]

(Suessa Aurunca. Casilinum. Capua nova. Teanum Sidicinum. Calatia. Cales. Atella. Acerræ. Nola. Nuceria. Alfaterna.)

(Picentini. Minervæ prom. Salernum.)

II. Juxta Campanos fuêre *Picentini*, à Surrento, sive Minerv promontorio, ad Silarum usque amnem, pars quondam Picentiur huc à Romanis à supero mari traducti: caput eorum α *Salernum*, vu gò *Salerno*.

[α Salernum, *hodie in litore positum est; quum olim remotum esset à mari, in mo tibus, qui hodiernæ urbi imminent.*]

(Apulia. Calabria. Daunia. Peucetia. Pœdiculi. Messapii. Calabri. Salentini. Apulia propriè dicta. Teanum. Apulum)

III. Juxta Frentanos, Samnites atque Hirpinos fuêre α *Apu* quorum regio *Apulia*, longissimo tractu à Frentone fluvio, vulgò nu *Fortore*, ad fauces usque Hadriatici maris excurrens. Divisa fuit tres partes. *Daunia* dicebatur à Frentone ad Aufidum amnem, vu gò nunc *Lofanto*; inde ad Brundisium, & Tarentum, *Peucetia*; cuj partem *Pœdiculi* incoluère: Hinc reliquum sub peninsulæ forma t nuêre *Messapii*. Sed β *Messapia* pòst dicta fuit *Calabria*, & incolæ *C labri*. Calabriæ rursus dimidia pars Tarentino sinui contermina, *S lentinorum* fuit regio: Atque tum *Apulia propriè dicta* consistebat i

t

r Fretanos & Calabriam. Oppida *in Apulia* fuere clara, γ *Teanum* ...ulum; nunc exiguum murorum vestigium dicitur *Civitate* vulgò: *Gerion* nunc *Tragonara*; ε *Sipuntum*, nunc *Siponto*; ζ *Luceria*, nunc ...*ucera*: η *Æquulanum*, nunc *Troja*; θ *Arpi*, cujus ruinæ apud *Fog*...*iam* oppidum: ι *Asculum Apulum*, nunc *Ascoli*; κ *Venusia* Horatio ...umno nobilis, nunc *Venosa*, λ *Acherontia*, nunc *Acirenza*: μ *Canu*...*m*, nunc *Canosa*; & clade Romanorum insignis vicus, ν *Cannæ*, nunc ...*anna*; ξ *Salapia*, *Salpe*: ο *Rubi*, *Ruvo*: π *Butunti*, nunc *Bitonto*: ρ *Bari*...*n*, *Bari*; σ Egnatia, nunc *Torre d'Anazzo*.

Geriom. Sipuntum. Luceria. Æquulanū. Arpi. Asculum. Apul. Venusia. Acherontia. Canusium. Cannæ. Salapia. Rubi. Butunth. Barium. Egnatia.

[α *Ista Italiæ pars, quæ Frentone amne, Hirpinorumque finibus & flumine Bradano, mariq; cincta est, Græcis* Japygia *vocabatur; eaq; à Romanis in tria distinguebatur nomina;* Apuliam, Calabriam, & Salentinos. *Sed* Japygia *illa iisdem Græcis in tres divisa fuit partes; scilicet in* Dauniam, Peucetiam & Messapiam. Apulia universa *continebatur Frentone amne; mari supero ad Brundusium usque; Isthmo inter Brundisium & Tarentum; Sinu Tarentino ad Bradanum usque amnem; hinc ipso Bradano, Lucanorum Hirpinorumq; finibus.* β Messapiam *incolæ diviserunt in* Salentinos & Calabros. γ *Decem millia passuum ab ostio Frentonis visuntur rudera* Teani, *quod* Apulum *cognomine dictum, ad discrimen* Teani Sidicini. δ *Eodem tractu fuit* Gerion *oppidum.* ε Sipontum, *ad Cerbalifl. ostium, à Sepiis, qui hîc ejiciuntur, dictum est.* ζ Luceria *infra Teanum, versus austrum est; quod nomen sæpe mutatum legitur cum* Nuceria; & *hinc dicta est cognomento* Apula, *ad discrimen Campaniæ Umbriæ, & Galliæ Cispadanæ Nuceriarum. Luceriæ huic, quam à Samnitibus obsideri putabant, opem laturi Romani, per insidias ad* Furculas Caudinas *inclusi sunt. Hinc capta à Samnitibus Luceria, à Papyrio Rom. cos. recuperatur. Pompejus in bello adversus Cæsarem sibi hanc urbem belli sedem delegerat.* η Æculanum *Cluverius memorat in Hirpinis, idq; dicit esse oppidum Episcopale* Fricento *Ital. Ant. l. 4. c. 9.* Troja *verò, quæ hodie dicitur, ad Appennini montis radices est.* θ Arpi *ad Cerbalum fl. oppidum ab initio* Lampe; *deinde* Agros Hippium; *mox* Argurippa, *ac tandem* Arpi *appellatum est. A* Foggia VI *millia passuum versus Manfredoniam ejus urbis conspiciuntur ruinæ.* ι Asculum *cognomento* Apulum, *ad discrimen* Asculi Piceni, *dictum est;* Ascoli *quod hodie oppidum est, haud procul à sinistrâ Aufidi ripâ jacet. Ad Asculum istud* Curius & Fabricius *coss. cum* Pyrrho *feliciter pugnarunt.* κ Venusia *in Hirpinorum finibus est.* λ *Circa Venusiam est* Acherontia. μ Canusium *fuit ad Aufidi ripam. Eò ex Cannensi clade pauci profugerunt; quò & Varro reliquas copias traduxit mœnibus se defensurus:* XXV *stadia infra Canusium* ν Cannarum *rudera visuntur: Oppidum erat ante pugnam illam memorabilem.* ξ Salapiæ *rudera supersunt inter* Salapinam paludem & *Aufidum flumen.* ο *A Canusio versus ortum brumalem est* Rubi *oppidum*

Japygia. Calabria. Salentini. Japygia. Apuliæ fines. Messapia. Teanum Apul. Gerion. Sipontum. Luceria. Æculanum. Arpi f. Lampe. Argos Hippium & Argurippa. Asculum Apulum. Venusia. Acherontia. Canusium. Cannæ. Salapia. Salapina Palus.

Rubi. Butuntiæ Barium. Pœdiculi. Uria opp. Sinus Urias.

dum : π & inde porrò Butunti. σ Egnatia *maritimum oppidum inter Barium & Brundusium servat antiquum nomen in turri speculatrice, vulgò* Torre d' Anaz zo. *Porrò in Daunia inter Sipontum & montem Garganum, circa urbem Man fredoniam erat* Uria *oppidum; contra quod* Sinus Urias, *in quem Cerbalus a mnis effunditur.*]

Brundisiũ. Hydruntũ. Castrum Minervæ. callipolis. Tarentum. Neritum. Aletium. Rudiæ.

IV. In Calabria α *Brundisium*, trajectu in Græciam olim clar nunc *Brindisi*; β *Hydruntum*, *Otranto*; γ *Castrum Minervæ*, *Castro*; δ *Cal polis*, *Gallipoli*; & omnium clarissima, ε *Tarentum*, *Taranto*. Intus i peninsula, ζ *Neritum*, *Nardo*, η Aletium, *Lezze*: & prope hanc quor dam θ *Rudiæ*; Ennio cive nobile oppidum.

Brundisiũ. Uria! Port^9 Brundusinus. Hydrûs sive Hydruntũ. castrum Minervæ! callipolis! Tarentum. Sinus Tarentinus: Archytas Philosophus. Neretum. Aletium: Rhudiæ:

[α Brundusium *sive* Brundisium *à cervini capitis figurâ ita dictum, quod Messapin rum linguâ* Βρεντέσιον *fuerit, tradunt; quia portum haberet in multos sinus red ctum, ut cornua cervina referre videretur. Ad hoc oppidum* Cæsar Octavius M. Antonius *castra habuere; sed hic propiora, ut qui Brundusium circumsideba Hinc quum* Servilius *cum* 7000 *equitibus ad Cæsarem transire pararet, eis cu* 400 *equitibus occurrit* Antonius, *& adhuc cubantes oppressit ad* Uriam. Po tus Brundusini *descriptio exstat apud Cæsarem* Comment. belli civil. l. 1. I Cæsar & Pompejus *initio civilis belli etiam circa hunc portum opera instituer magnitudine Romæ, & ipsorum non indigna.* β Hydrus *sive* Hydruntum op *dum portum habet, unde brevissimus transitus erat in Græciam, ex adverso A polloniæ oppidi, latitudine intercurrentis freti L. millium non amplius.* γ *In porrò in litore sequitur* Castrum *sive* Arx Minervæ, *ab Idomento Cretensi c ditum.* δ Callipolis, *quasi* pulchra urbs *dicta, est ad sinum Tarentinum.* ε T rentum *urbs à Lacedæmoniorum partheniis, hoc est, spuriis, Phalantho duce, teribus Messapiis ejectis, intercepta est; In ipso* sinus Tarentini *angulo peninsu erat inædificata.* Portum *habebat pulcherrimum; arcemq; munitissimam,* Gymnasium *elegantissimum, &* forum, *in eoq;* Colosium Jovis, *post Rhodi cæteris magnitudine omnibus superiorem. Romani urbe potiti sunt victo* Pyrrh *quem in Italiam Tarentini accersierant. Post, quum in* Annibalis *potestat bello Punico II venisset, à* Q. Fabio Max. *recepta est; qui Colossum Herculis a um* Lysippi *opus, inde Romam deportatum in Capitolio dedicavit.* Luxuria *deliciis enervatum est Tarentum non minùs quam vicina Sybaris; ita ut plu publicas festivitates per annum celebrarent Tarentini, quam reliqui essent dies, jus luxus merito inter tres Italiæ urbes connumeratur, quarum reliquæ duæ* Cap *&* Sybaris. *Cæterùm Philosophiam amplexi erant Tarentini* Pythagoream, *eaq; cumprimis excelluit* Archytas, *qui reip. eorum præfuit.* ζ Neretum Neritum *oppidum à Tarento* XLV *millia passuum dissitum est.* η Aletium *Sa tinorum oppidum* VIII *millia Passuum à mari & Lupiis situm est.* θ Rhu *vel* Rhudiæ *oppidum erat inter Tarentum & Uriam.*]

CA

CAP. XXX.

De Lucanis, Brutiis & magna Græcia.

I.

Lucania Giace λαυκανία, *Lucanorum regio, qui duce Luco aut Lucio è Samnitibus huc concesserant: Duplex etiam ipsa ex veterum usu, aut* latius nempe producta *Brutios comprehendit,* aut arctius contracta *Brutiis opponitur. Nam Olympiade CVI sciverum in Lucania latronumq́ colluvies occupatis quibusdam urbibus, novum Brutiorum nomen recepit: Illos Strabo Lib. VI* ἀποστάτας *i. e.* desertores. *Lib. XVI* δραπέτας *i. e.* fugitivos *nominat: Idq́ nomen ex lingua Sabina, quæ* βρέτλιαν *nuncupat picem, Hesychio auctore. Pix enim Brutia inter veteres plurimum commendatur à Dioscoride, Plinio, Columella, pluribus. Quo factum est, ut Brutiis primo solis denominatio Italiæ imponeretur. De magna Græcia, multisq́ Pelasgorum coloniis eò deductis confer Golzium in Numismat. de urbibus à Cluverio non bene distinctis aut expositis Vossium in Observationibus ad Pomponium Melam Lib. III. c. 4.*

Lucania duplex.

[I]nfra Apulos, Hirpinos atque Picentinos ad utrumque mare fuêre *Lucani*, & ipsi à Samnitibus orti, duce *Lucio*: fines habuere ad *Laum* & *Sybarim* usque amneis; quorum hic in Tarentino sinu nunc vul[go] dicitur *Cochile*; ille ad mare inferum, *Laino*. Oppida in littore [h]ec: α *Pæstum*, Græcis *Posidonia* appellatum, nunc in ruinis *Pesto*: β [Ve]lia, nunc γ *Pisciotta*; celebris quondam portus; δ *Buxentum*, nunc [Po]licastro; à Tarentino sinu ε *Metapontum*, nunc *Terre di Mare*; ζ *Hera[cle]a*, antè *Siris* dicta, nunc in vestigio ruinarum, *Policore*; η *Sybaris*, post *Thurii*, ac tandem *Copiæ*, urbs dicta, inter *Sybarim Crathimq́* amnes, [n]unc non exstat. Intus θ *Potentia*, nunc *Potenza*; ι *Grumentum*, nunc [S]arimonte.

Lucani. Pæstum s. Posidonia. Velia. Buxentum. Metapontum. Heraclea. Siris. Sybaris s. Thurii, vel Copiæ. Potentia. Grumentũ.

α Pæstum *oppidum fuit ad* Salsum flumen, *cujus fontes oriuntur sub monte* Calamatio, *qui vulgò* Cappacio *dicitur; Ad hunc montem* M. Licinus Crassus *fugitivos profligavit: Inde in Petelinos colles concessit* Spartacus. β Velia *anteà* Helia, Elea, Hela & Hyela *dicta, post* Posidonium promontorium *prima est,* XXV *millia pedum Pæsto distans; &* III *millia ab* Halete *amne. Ante dictum flumen oppidumq́ duæ conspiciuntur insulæ* Oenotrides, Pontia, in hanc Flavia Domicilla, Flavii Clementis, Domitiani patruelis uxor, propter Christianam fidem deportata est, marito ejus antea occiso. Euseb. Hieron. Huic insulæ vicina est Pandataria; deinde est Ischia & Iscia. Sinus Velinus à Veliâ *dictus est.* δ *Post Palinurum promontorium & flumen Melfen erat* Pyxus *sive* Buxentum *oppidum & flumen.* ε *A Casuenti fl. ostio ad* III *millia passuum*

Pæstum. Velia s. Helia. Posidonium prom. Oenotrides insul. Pontia. Iscia. Sinus Velinus. Buxentum, op & fl.

Metapontum. *suum fuit clara illa urbs* Metapontum, *ubi hodie specula* Torre di Mare. *Ade fortunati ab agricultura fuisse perhibentur Metapontii, ut Delphis famosissiman illam* auream messem *dedicarint. Metaponti* Pythagoras *mortuus, monumentum habuisse scribitur. Tanta fuit hujus viri admiratio, ut ex domo eju templum facerent, ipsumq; pro Deo colerent.* ζ *Ad* Siris *amnis ostium fuit oppidum* Siris, *quod posteà* Heracléa *appellatum est. Apud id oppidum & Sirim fl. prima Romanorum pugna* Levino Consule *cum* Pyrrho *commiss est tam atrox, ut Frentanæ turmæ præfectus* Obsidius *invectus in Regem, cum turbaret cogeretq; , projectis insignibus, prælio excedere.* η Sybaris, *in hoc Lucanorum litore opibus & potentia urbs illustris, inter duos amnes* Crathin & Sybarim *sita fuit; sed quum primùm conderetur, hujus apposita fuit ripæ sini stræ; unde & nomen accepit. Postmodum in tantum crevit, uti ad Crathis quo que dextram ripam pertingeret, ambitum comprehendens* VI *amplius millium* Thurium *posteà paulo supra veteris Sybaris situm conditum fuit. Deleta est* Sybaris *à Crotoniatis*, Milone *duce, tempestate* Pythagoræ. *Una illa urbs* Sybaris *soli fœcunditate eo provecta erat, ut* CCC *millia hominum contineret. Sed quum Prætor quidam, nomine Telys opulentissimos urbe ejiceret, bonis eorum publicatis, Crotonem confugerunt, quos Telys sibi dedi postulavit, nisi vellent bellum exspectare. Crotoniatæ igitur, Pythagora Philosopho supplices protegend suadente, bellum decreverunt. Sybaritis* CCC *armatorum millia ducentibu Crotoniatæ* C *millibus instructi occurrunt. Fusis Sybaritis, quum nulli parceren fugaq; comprehensos omnes occiderent, major exercitus pars concisa interii Urbs post direptionem ad solitudinem redacta est: Captam enim immisso flumine Crathi aquis obruerunt. Sed reliqui Sybaritarum iterum ejecti reditus ad jutores ab Atheniensibus impetrant, inter quos ipse quoque erat* Herodotus. *scaturigine haud procul à Sybari inventa, cui nomen* Thuriæ, *oppidum ibi statuunt, quod de fontis nomine* Thurium *appellarunt. Seditione verò ortâ omn Sybaritæ prisci deleti sunt. Coloniam quum* P. Scipione Africano *iterum* T. Sempronio Longo *coss. eo deducerent Romani, urbem mutato nomine* Copias *appellarunt. De* luxu & mollitie *Sybaritarum quæ auctores prodiderun incredibilia ferme videntur.* Myndirides *mille coquos, totidem aucupes, totidem piscatores gulæ artifices Sicyonem adduxit; idem sæpius questus, quod f liis rosæ duplicatis incubuisset; & quum vidisset fodientem quendam, altiùs r strum allevantem, lassum se fieri dixit, vetuitque, opus in conspectu suo facer* Suid. Sabaritica mensa; *item* Sybarita per plateas; *in proverbium abiêr* θ Potentia *ad Apennini montis radices haud longè abest à Casuenti fl. fontibu* κ Grumentum *haud procul lævâ Siris fl. ripâ situm erat. Ad hoc oppidum* Sempronius *cum* Hannone Pœno *prosperè pugnavit.*

Margin notes: Siris amnis & op. I. Heracléa. — Sybaris fl. & op. — Thurium, Copiæ. — Sybaritarum luxus. Myndirides. — Potentia. — Grumentũ.

II. Post Lucanos extimum Italiæ, ad fretum usque Siculum angulum tenuêre α *Brutii* à Lucanis orti. Oppida in litore versus o casum, β *Cerilli*, nunc *Circella*; γ *Clampetia*, nunc *Amantea*; δ *Temsa* siv *Tempsa*, cujus situs fuit prope speculam maritimam, cui nomen vu

Margin notes: Brutii. Cerilli. Clampetia. Temsa.

re *Terre Leppa*; ε *Terina*, nunc *Nocera*; ζ *Lametia*, nunc *Santa Eufemia*; ... *cyllæum* in cervice Scyllæ scopuli, nunc *Sciglio*; & ultra fretum, θ ... *egium*, nunc *Reggio*; ab altero mari ι *Locri* cognomine *Epizephyrii*, ... nc *Ierace*: κ *Caulonia*, nunc *Castel Veteri*; λ *Scylacium*, nunc *Squillaci*; μ ... *oto*, nunc *Crotone*: ν *Petelia*, nunc *Belicastro*: ξ *Ruscianum*, nunc *Rossano*. ...tus caput Brutiorum ο *Consentia*, nunc *Consenza*: & haud procul ...le versus septentrionem, quondam π *Pandosia*, cum *Acheronte* fluv. ...æ duo nomina cum *Alexander Epirotarum Rex* in Epiro, ancipiti ...aculo monitus, fatalia eviare vellet, heic in eadem incidit atque ...riit. Fuit præterea potens quondam civitas ρ *Hipponium*, Roma... *Vibo Valentia* dictum, nunc *Monte Leone*.

Termia. Lametia. Scyllæum. Rhegium. Locri. Caulonia. Scylacium. Croto. Petelia. Ruscianum. Consentia. Pandosia. Hipponium Vibo Valentia.

α Brutii à *Lucanis orti, quorum fuerant pastores, alteram Italiæ peninsulam in coluère; à Lucanis Lao flumine ad Hetruscum mare; & Sybari amne ad sinum Tarentinum disterminati. In hunc Italiæ angulum cum* LX *millibus armatorum compulsus* Spartacus, *quum fugam in Siciliam frustra tentasset, tandem eruptione factâ, dignam viris mortem obiit.* L. Crassus *enim isthmum muro & fossa sepserat.* Annibal *quoq; in extremum hunc agri Brutii angulum compulsus, nihil jam majus precatus est deos, quàm incolumi cedere atque abire ex hostium terra liceat.* β Cerilli *oppidum ad mare inferum* VII *millia passuum à Lao amne situm est.* γ Clampetia *in eodem litore* XL *millia passuum Cerillis abest.* δ Temsa *post* X *millia passuum in hoc litore sequitur Clampetiam.* Æs Temesæum, & Vinum Temesani agri *celebrantur.* ε Terina *ad mare sita fuit*; *unde* sinus Terinæus *appellatus*; *qui hodie vulgò* Golfo di S. Eufemia *dicitur.* ζ *Post Terinam fuit Oenotrorum oppidum* Lampetia, *quod &* Lametia & Lametus *dictum est à fl.* Lameto. *Ab hoc oppido ingens ille sinus, qui nunc* Golfo di S. Eufemia *dicitur, antiquitus* sinus Lametinus *vocabatur.* η Scyllæum *oppidum nomen habuit à* Scylla, *quæ saxum sive scopulus est ad ipsum fretum Siculum:* θ Rhegium *cognomine* Julium *dicitur Ptolemæo: à dehiscendi argumento, quod vi maris & terræ motu ab Italiâ fuerit avulsa Sicilia propinqua, appellatum, antiquissimi prodiderunt scriptores. Alii quasi* Regiam *dictam urbem volunt propter ejus excellentiam.* ι *Post Zephyrium promontorium sequitur celeberrima urbs* Locri Epizephyrii, *à promontorio cognominata. In illo ipso Zephyrio promontorio quondam collocata, posteaque in eum locum creditur translata, ubi nunc conspicitur oppidum* Gierazo. Locris & Crotone pestilentiam numquam fuisse; nec ullo terræ motu *laboratum*, adnotatum esse tradit *Plinius l.* 2. *c.* 96. *Creditum est, Locrenses omnium primos* scriptis legibus *usos fuisse, quas* Zaleucus *composuerat. A* Dionysio Juniore, *regno pulso & apud Locrenses exsulante gravissimo dominatu oppressi sunt; quem tamen ipsi posteà acerbissimè ulti sunt.* κ Caulonia, *quæ anteà* Aulonia *inter Sagrum fuit flumen & Cocintum promontorium. Caulonienses hi à Brutiis oppido suo ejecti in Siciliam sese transtulerunt, ibiq; urbem priscæ patriæ cognominem condiderunt.* λ A Scylacio, *A-thenien*

Brutiorum ortus & fines. Spartacus. L. Crassus Spartac Victor. Annibal. Cerilli Clampetia. Temsa. Terina. Sinus Terinæus. Lametia f. Lampetia. sinus Lametinus. Scylæum. Rhegium. Locri. Zaleucus. Dionysius Junior. Caulonia f. Aulonia. Scylacium.

Sinus Scylacius. 3 Japygum promontoria. Lacinium prom. Junonis Laciniæ fanum. Croto. Milo. Democedes Pythagoras. portus Crotoniensis. Petilia. Roscianum. Consentia. Pandosia & Acheron fl. Hipponium. Hippo & Vibona Valentia. Ithacesiæ ins.

theniensium, qui Menestheum erant sequuti, colonia, sinus *appellatus est* Scylaci-us. *Inde sequuntur* tria Japygum promontoria, *quæ vulgò* Capo delle Ca-stelle; Capo Rizzuto & Capo della Nave. *Promontorium* Lacinium *tem-plo* Junonis Laciniæ *clarum fuit.* μ *A Junonis Laciniæ fano ad* VI *millia pas-suum sequebatur* Croton *sive* Croto *urbs olim celeberrima, quam* Æsarus *amni-mediam olim interfluxerat; præterfluebat posteà procul extra muros. Mœnia ur-bis* XII *millium ambitum continebant ante Pyrrhi in Italiam adventum; post ta-men adeo cladibus afflicta multis, ut omnis ætatis minùs* XX *millia civium superes-sent. Salubritas loci in proverbium abiit:* Sanior Crotone. *Hinc oriundu-* Milo, *cui robur corporis immensum fraudi tandem fuit.* Crotoniatis Zeuxi *Heracleotes pictor* Venerem *illam aliaque insignia opera adornavit. Crotoniat-quoque fuit* Democedes *medicus, qui Darium conjugis opera impulit, ut Græc-bellum inferret.* Pythagoras *Philosophus Crotone diu multumque est versatus at-Crotonienses luxuria corruptos ad bonam frugem & in viam virtutis revocavit. A-ostium Æsaris fl.* portus *erat* Crotoniensis. ν Petelia *sive* Petilia *oppidum, in-ter Crotonem & Scylacium fuit in edito colle,* VI *millia passuum à mari,* XXX *à pro-montorio* Crimisa. *Sub tumulo Petiliæ ab Annibale aliquot Romanorum milli-cæsa tradit Livius l.* 27. ξ Rusciânum *sive* Roscianum *medio fermè situ fuit in-ter Crathim & Traënta amnes.* ο Consentia *olim Brutiorum caput erat.* Pandosia & Acheron *fluvius ad ipsum fuerunt isthmum in Brutiorum agris.* lexander *iste Dodonæo oraculo jussus erat* Acherontem Pandosiamque *vitar-Quum in Thesprotia iisdem vocabulis ei loca ostensa fuissent; hic in Brutiis in e-dem incidit, à Brutiis cum omni suo exercitu deletus; ipse à Lucano exule veru-transfixus est.* ρ Hipponium *oppidum, anteà* Hippo, *item* Vibon & Vibo, *demum* Vibona Valentia *dictum, non fuit ad mare situm:* Agathocles *enim re-Siciliæ ei navale exstruxit ad sinum Lametinum. Contra Vibonem sunt parvæ in-sulæ, quæ vocantur* Ithacesiæ, Ulyssis specula.]

Magna Græcia

III. Atque hactenus populos enarravimus, qui universam taliam olim incoluerunt, præcipuasque eorum urbes recensuimu Cæterum quum Græci omnem ferè oram maritimam, coloniis su ê Græcia deductis, obsiderent, ipsa hæc terra unà cum Sicilia dict est *α magna Græcia*, duravitque hoc nomen multis sæculis, donec *in-ter fretum Siculum constitit & Tarentum*: quæ pars Italici littoris poste propriè eo nomine indigitata est, testibus Cicerone, Plinio, Ptolemæ & aliis.

Frons Italiæ. Græcia magna. Ausonii maris tres sinus. 1. Tarentin⁹. 2 [illegible] 3 [illegible]

[α Frons Italiæ, *quæ &* magna Græcia & Græciæ ara, *appellatur, per* Auson-um mare, *atque* tres *ejus* sinus *inter* Salentinum & Zephyrium, *vel* Leuco-petram *promontoria agnoscere est.* Ausonium *autem* mare *à Sicilia ad Salent-num usque promontorium extenditur. Sunt itaque ejus maris tres isti sinus:* Pr-mus *inter promontoria Salentinum & Lacinium* Tarentinus: Secundus *int-Lacinium & Cocinthum promontoria* Scylacius: Tertius *sinus inter* Cocint-

si

ſive (ex Plinio circa hunc terminum variante) Leucopetram, Locrenſis. *Scinditur itaque Italiæ frons in* duo *cornua*, Leucopetram & Salentinum *promontoria. Apenninus itidem in* duo; *quorum unum eſt* Leucopetra: *alterum autem* Lacinium.]

Duo Italiæ cornua.

CAP. XXXI.
De fluviis Italiæ.
I.

Hæc Italiæ Hydrographia eſt, non tamen tota, ſed quoad partem lacus & fluvios, tum majores, tum etiam minores, neq; ſic omnes, quod præcipui ſufficiant, deq; mari mediterraneo ſupra expoſitum ſit Tiberis ex Apennino & Aretinorum finibus, nec procul ab Arni fonte naſcitur, auctusq; XLII. rivis & amnibus, per duo in mare Hetruſcum oſtia effunditur. Sed portus Oſtienſis ad hac oſtia quondam maximis impenſis conditus, nunc juſſu Rom. Pontificis dirutus plane jacet deletusq;, ideo ne Turcis ad Italiam appetendam aut invadendam inſerviat. Vid. Ricciolus in Geog. refor. & Fourner. in Hydrog.

Tiberis.

FLuviorum princeps Italiæ eſt *Padus*, vulgò *Pò*, nulli amnium claritate inferior, Græcis *Eridanus* dictus, ac Phaëthontis, ut fabulata eſt antiquitas, pœna illuſtratus: E gremio *α Veſuli*, celſiſſimi [in]ter Alpium juga montis, profluens, *triginta* amplius *flumina*, lacus[q]ue immenſos, *ſeptem oſtiis*, quæ *ſeptem maria* perhibebantur, in mare [A]*driaticum* defert. Fluminum nobiliora ſunt ex Alpibus orta; *β Du[ri]a*, nunc *Dora*; *Seſſites*, *Seſſia*: *γ Ticinum*, *Teſino*, lacum *Verbanum*, nunc [L]*ago Maggiore*, tranſiens; *δ Addua*, nunc *Adda*, *Larium* lacum, nunc [L]*ago di Como*, perfluens: *ε Ollius*, nunc *Oglio*, lacum *Sebinum*, nunc *La[go] d' Iséo*, *tranſiens*: *ζ Mincius* nunc *Menzo*, lacum *Benacum*, nunc *Lago [d]i Garda*, transmittens. At à dextra ripa recipit idem padus ex A[p]enninis jugis, *η Tanarum*, nunc *Tanaro*; *θ Trebiam*, qui nomen ſer[v]at, Romanorum clade illuſtrem, & *ι Rhenum* Bononienſem, vulgò [R]*eno*.

Padus fl. Duria fl. Seſſites fl. Ticinum fl. Verbanus lacus. Addua fl. Latius lac. Ollius fl. Sebinus lacus. Mincius fl. Benacus lacus. Tanarus fl. Trebia fl. Rhenus fl.

[*α In ſummo* Veſulo *lacus eſt, cujus occulta origo, qui neque digitum ripas ſuas excedit; ſub eo lacu tres ſunt Padi fontes, qui per ſubterraneos cuniculos ex hoc lacu oriri creduntur. Ab hoc Veſuli lacu L. circiter millia paſſuum in* Ceniſii *montis vertice etiam lacus eſt, ex quo itidem per cuniculos ſubterraneos fluvius ille oriri creditur, qui apud Seguſium in Duriam minorem influit.* *β* Duriæ *amnes duo ſunt:* Minor, *qui ſupra Seguſium oppidum ex Alpibus Cottiis exortus* XII *millia paſſuum infra Auguſtam Taurinorum Pado miſcetur, diminutivo vocabulo*

Padi fontes. Duria Major & Minor amnis.

cabulo accolis La Dorietta *dictus*: Major Duria *supra Augustam Prætoriam ex summis Grajis Alpibus profluens, ipsa Augusta Prætoria & Eporedia ablutis* XVIII *circiter millia passuum infra minorem Duriam eidem Pado redditur.* γ Ticinus *ex summo Alpium jugo, quod D. Gothardi mons cognominatur, ortus*, Verbanum lacum *transit. Celebritatem fluvius hic debet pugnæ inter Romanos & Pœnos sub introitum Hannibalis in Italiam circa eum commissæ, ubi P. Cornelius Scipio, Africani pater, ab Hannibale prælio victus & vulneratus in hostium venisset potestatem, nisi eum protectum prætextatus filius ab ipsa morte rapuisset.* δ Addua *fontem habet in excelso Rhæticarum Alpium jugo, quod vulgò* Monte Brailo *appellatur, per* vallem Tellinam *lapsus*, lacum *transit* Larium, *qui hodie* Comensis *dicitur.* ε Ollius *eodem cum Alpium tractu oritur in monte* Mortarvolo. *Per* vallem Camucinam *delapsus a* Sebino *sive* Sevino lacu *excipitur, qui ab oppido* Sebo *sive* Sevo *nomen habet, quod hodie vulgò* Iséo *dicitur; unde lacus cognomen habet.* ζ Mincius fl. *superiori sui parte, qua lacum ingreditur, olim idem cum oppido* Sarraca *nomen habuisse ex eò colligitur, quòd illa pars hodie etiam vocetur* Sarca η Tanarus *fluviorum istorum maximus est.* θ *Ad* Trebiam Hannibal Sempronium *Cos. & Romanos sub hieme vicit.* ι *Nullum sagittis aptiorem esse calamum, quàm qui in* Rheno Bononiensi, *cui plurima insit medulla, pondusq; volucre, tradit Plinius lib.* 16 *c.* 36.

Ticinus fl. — Addua fl. — Olius fl. — Mincius fl. — Tanarus fl. — Trebia fl. — Rhenus Bononiensis fl.

II. Ex Alpibus item profluit α *Athesis*, Italis nunc *Adese*; German. autem *Etsch.* Reliqua quæ sequuntur, cuncta Apenninus fundit: quorum β *Arnus*, vulgò *Arno*, Florentiam ac Pisas perfluit: γ *Tiberis*, quem urbs Roma, Romæq; conditor *Romulus*, totius terrarum orbis illustrissimum fecerunt, à dextra ripa δ *Clanim*, vulgò *Chiana*; à sinistra ε *Narem*, vulgò *Nera*, atq; ζ *Anienem*, nunc *Teverone*, in Mare inferum defert.

Athesis fl. — Arnus fl. — Tiberis fl. — Clanis fl. — Nar fl. — Anio fl.

[Athesis *post Padum totius Italiæ maximus est.* β *Strabo & Aristoteles tradunt* Arnum Ausaremque, *ubi in unum confluunt, alterum alterius violento incursu adeò se invicem attollere, ut qui utrimque in ripis consistant homines, alter alterum conspicere nequeat.* γ Tiberis *ex imis Apennini jugis oritur in Tuscia.* δ Clanis *ex Etruria in Tiberim confluit, per* Clusinam paludem *derivatus.* ε Nar *è Fiscello monte labens odore sulfureo vitiatus est.* ζ Anio *amnis omnium in Tiberim defluentium celebratissimus in monte Trebanorum ortus, tres lacus, qui subjecto oppido Sublaqueo nomen dedere, in Tiberim defert.*]

Athesis fl. — Arnus fl. — Tiberis fl. — Clanis fl. — Nar fl. — Anio fl.

III. Inter Latium & Campaniam est α *Liris*, nunc *Gariglian[o]* in ipsa Campania β *Vulturnus*, *Vulturno*: inter Picentinos ac Lucanos γ *Silarus*, *Silaro*: In magna Græcia δ *Sybaris*, nunc *Cochile*, & *Crathis*, *Brati*: in Apulia ζ *Aufidus*, nunc *Lofanto*, Romanorum fini[...]

Liris fl. — Vulturnus fl. — Silarus fl. — Sybaris fl. — Aufidus fl.

str

a pugna adversus *Annibalem* nobilitatus. Inter Prætutios & Pi-num η *Aternus*, nunc *Pescára*. In Gallis Senonibus θ *Metaurus*, nunc *tro*; *Hasdrubalis*, fratris Annibalis, clade atque interitu insigni-s.

Aternus fl. Metaurus fl.

[α Liris *amnis anteà dictus est* Clanis *atq;* Glanis. *in eum à dextra ripâ influunt* Cosa & Treros; *à sinistra* Fibrenus & Melfes. β Volturnus *sive* Vulturnus *anteà dictus est* Athurnus. Domitianus *Imperator quum viam novam inter* Sinuessam & Cumas *sterneret*; *pontem magnifici operis, unà cum arcu triumphali, hic struxit in Vulturno amne*. γ *Falsum est, quod Silius l.* 8. *de* Silaro *scribit*; Duritiem lapidum mersis inolescere remis. δ Sybaria *ab Achaico fonte* Sybari *nomen accepit. Consternatos reddit illos, qui ex eo bibunt*. ε Crathis *nomen habere videtur à* Crathi *flumine Achaico Ægæo. Hominum, qui in eo abluuntur crines flavos reddit Aristoteles in admirandis & Strabo l.* 8. ζ *Clades illa Romanorum ad* Aufidum *erat* Cannensis. η Aternum *aliquando sanguine fluxisse tradunt Cicero de devinat. & Liv. l.* 24. ι *Quo loco ad* Metaurum *Hasdrubal à Nerone Livioq; Coss. acie victus sit, incertum nobis est.*]

Liris fl. Vulturnus fl. Silarus fl. Sybaris fl. Crathis fl. Aufidus fl. Aternus fl.

CAP. XXXII.
De montibus Italiæ.

I.

ALpes Italiam à Gallia, Vindelicia, Norico ac Pannonia submovent; *Initium* earum à vadis Sabbatiis: *finis* ad Flanaticum sinum vulgò *Golfo di Carnaro*, & *Colapis*, vulgò *di Kulpe*, fluminis nteis. Dividuntur in varias parteis atque nomina. A vadis Sabatiis l Vari amnis fontes, qua Ligustico mari objacent, *maritimæ* cognominantur: hinc ad Segusium usque, vulgò *Susa*, *Cottiæ*: inde ad S. Bernardum minorem *Grajæ*: dein ad usque S. Cothardum *Penninæ*: his ontinuantur *Rhæticæ*, ad Plavis usque fontem; quarum pars *Tridentinæ* perhibentur, supra Tridentum. His junguntur ad Doblacum sque *Noricæ*, supra Tilavemptum amnem, vulgò *Tajamento*: indejam *arnicæ* supra Carnos, usque ad Savi fontes: moxquæ *ultimæ*, ad Co-pis fonteis usque, *Pannonicæ*, eædem & *Juliæ* dictæ. Sunt tamen qui upra Dalmatiam Alpium nomen protendant, ubi *Dalmaticas* dici vount: aliique in Thraciam & Pontum usque. Sed prior finis ad Colais fontes à plerisque receptus est.

Alpes. Maritimæ. Cottiæ. Grajæ. Penninæ. Rhæticæ. Tridentinæ. Noricæ. Carnicæ. Ultimæ. Pannonicæ & Juliæ. Dalmaticæ.

De

De Alpibus supra explicatum & ostensum fuit, quæ his Hydrophylacia subsint quæq; subterraneæ cavernæ, primæ fluviorum, amnium & fontium origines. Apennino ab jugo mons Pausilypus Basilipo *procurrit, inter Neapolin Puteolosq; medius, via per imas radices artificiosissime ducta mirabilis: Hanc Strabo spe luncam, Seneca cryptam Neopolitanam nominat epist. LVII. Braunius in Theat. urb. Tom. VI. illam exhibuit Tab. singul. Vesuvio Pyrophylacium subterrane um fovet, unde fumi non nunquam & cineres cum impetu prorrumpuntur. Vid Kircher: Mund. Subter. Tom. I.*

Basilipo.

Montes Apenninus.

II. Cæterum intus in Italia *Apenninus mons* amplissimus Alpibu ad vada Sabatia annexus, perpetuis jugis lunatoque cursu, ad Sicu lum fretum *Leucopetramque* promontorium tendens, Italiam quasi me diam secat. Prope Suessam, Liris fluminis sinistræ ripæ prætexitu α *Massicus mons*: hinc inter Bajas & Puteolos est β *Gaurus*: supra Ca puam, est *Tifata* mons, vulgò *monte di Capua*. Ultra Neapolim *No* vicinus est *Vesuvius*, nunc *monte di Somma*, ignium eruptione ac Plin interitu clarus. In Apulia est *Garganus*, in mare superum ingenti pro montorio excurrens, nunc *monte di S. Angelo*.

Masficus. Gaurus. Tifara. Vesuvius. Garganus.

[α Massicus mons *Savonis fl. dextram ripam prosequitur, generoso vino nobili Quomodo hic in Romanorum exercitu, quum Pœni sub eorum oculis* Sinu ssa Falernumque agrum *exurerent, adversus* Fabium *prope orta esset seditio, L vius scribit l. 22.* Falernus ager *Massico monti conterminus est, & ad* Vultu num *usq; flumen protenditur. Ad extremum Maßici montis versus mare fu* Sinuessa *illa; cujus rudera hodieq; conspiciuntur sub marinis undis ad* Mont Draconis *castellum.* Aquas Sinuessanas *sterilitatem fœminarum, & viroru insaniam abolere prodit Plinius l. 31. c. 2.* β Gaurus mons *medio itinere int Puteolos & Lucrinum lacum celso vertice paulum à mari remotus, hodiè vu gò dicitur* Monte Barbaro. *Ad hunc montem aquam amaram cum odore, tu potu profluere, quam usurpent medicandis oculis; ex Heliodoro tradit Strabo*

Masficus mons. Falernus ager. Sinuessa op. Aquæ Sinuessanæ. Gaurus mons, ejusque aquæ amaræ.

CAP. XXXIII.

De variis Italiæ incolis.

I.

Prisci Italiæ incolæ.

TErram Italiam, à freto Siculo ad Alpes usque porrectam, q ab initio habuerint mortales, parum in tanta temporum lo ginquitate compertum est: Nec constat, unus ne post inund tionem terrarum ab urbe Babylonica profectus in dispersione ge tiu

n populus hanc regionem occupaverit omnem, unumque uni-
ſæ nomen impoſuerit; an aliæ ſubinde atque aliæ in terras cul-
ibus vacuas invectæ gentes, ſuis quæque ſedibus vocabula de-
int diverſa.

e urio poſt Babylonicam diſperſionem populo huc ad terras Italicas digreſſo non equidem diſtincte conſtat: De poſteris tamen Japheti & Gomeri per colonias Græcorum antiquisſimas caſu an fortuito huc delapſis conſtare liquido videtur: Item de Cittim vel Cittæis, quorum mentio cap. XXVII. ad vetus Latium fiebat. Unum Suidam audiamus, qui vera ipſe incertis adſuit τήλεφος γὰρ υἱὸς Ἡρακλέους, ὁ ἐπικληθεὶς λατεῖνος μετωνόμασε τοὺς πάλαι Κητίους λεγομένους νῦν λατίνους, Telephus enim Herculis filius, cognomento Latinus eos, qui olim Ketii vocabantur, alto Latinos nomine dixit. *De coloniis Græcorum Italicis monumenta conteſtantur vetera; Itemq; de migrationibus gentium Germanicarum & ſeptentrionalium irruptionibus. Una ſeries harum chronologica luculentius conſtitui poſſet digeriq; , patria item unde prodierint, & nova Respubl. copioſius explicari, niſi brevitas nobis obſtaret.*

II. Sanè varii atque genere plane diverſi in eâ memorantur
toribus populi, quorum antiquisſimi ſunt iſti: α *Auſones*, Brutio-
n Lucanorumque agrum quondam tenentes; hinc *Opici* ſive *Oſci*,
Samnio atque Campania; *Siculi* in Sabinis & Latio: U*mbri* ad u-
mque mare: ad inferum, in parte Tuſciæ inter Tiberim & Um-
rum amneis. Inde β *Tuſci* ad Alpeis usque; juxta hos γ *Ligures*
Galliam usque ad Rhodanum extenſi. Ultra Tuſcos δ *Veneti*, quos
à proximo Illirico, alii ab *Henetis*, Paphlagonica gente, ortos tra-
erunt.

Auſones. Opici. Oſci. Siculi. Umbri. Tuſci. Ligures. Veneti.

α Tres *tantum in omni Italiâ fuerunt* populi indigenæ: Umbri, Siculi, & *ingens* Auſonum *ſive* Opicorum *corpus. Ab his orti ſunt* Sabini; *à Sabinis porro fuerunt* Picentes, Frentani, Marrucini, Peligni, Veſtini, Marſi, Æqui, Henrici, & Samnites. *A* Samnitibus *orti* Hirpini *atq;* Lucani; *& ab his* Brutii. *Ab iisdem* Samnitibus *poſteà orti* Campani, *Opicos atque Auruncos totâ pepulere Campania. Inter hos & Lucanos* Picentini *Picentium fuere pars, à Romanis à ſupero ad inferum mare traducti.* β Tuſcorum *ſtirpem omnes auctores antiqui, uno excepto Dionyſio Halicarnaſſenſi. ex Aſia à Lydorum gente deducunt. Alpini populi fuêre,* γ Ligures *Celtici generis, in varia nomina diviſi;* Taurinorum, Salaſſorum, Lepontiorum & Euganeorum. Rhæti *quoq; fuere Alpini, & ipſi in plura cognomenta diſtincti; Hinc* Carni *Inalpinæ ſive Celticæ originis gens.* δ Venetorum *verò gens ex Aſia*, duce Agenore, *poſt excidium Trojæ deducta creditur: Alÿ tamen, in quibus Herodotus, Venetos* Illyrici *generis pronunciarunt.*]

Populi Italiæ indigenæ. Umbri. Siculi Auſones. Ligures. Veneti.

Galli. Tusci. Oenotrii.

III. Tuſcos expulerunt inter Alpeis & Apenninum ſuprà dicti *Gall*
Umbros ab infero mari removerunt *Tuſci*; α Græca gens, ex Arcad
duce Oenotro profecti, unde dicti *Oenotrii*, primùm *Auſones* ſuprà dict
ſedibus pepulerunt, ulterioraq; verſus ſeptemtrionem Italiæ, circ
Vulturnum Lirimq; amneis petere coegerunt; nec ea terrarum pa
te contenti, mox β *Siculos* etiam ſedibus ejecerunt, jam tum muta
nomine *Aborigines* dicti: Sed cum ſolum, quod tum occupaveran
Latium vocaretur, mutato jam iterum vocabulo, *Latinos* inde ſe
appellârunt. *Sabini* Opicorum fuêre progenies, genueruntque ipſi
ſeſe *Picentes*, *Veſtinos*, *Marſos*, *Pelignos*, *Frentanos*, *Marrucinos*, *Samnit*
quorum hi poſteà *Hirpinos*, *Campanos*, *Lucanos*, atque *Brutios* cond
derunt.

Aborigines. Latini. Sabini.

Oenotrii.

[α *Græci iſti, trajecto ſinu Jonio, domicilium in Italia ſtatuerunt, deducti ab* Oen
tro *Arcade*, Lycaonis *filio*, XVII *ætatibus antè, quàm ad Trojam bellatum*
Dionyſ. Hal. l. I. *id eſt, annis* 479 *ante bellum Trojanum; & ante Chriſtum*
tum 1650. *Oenotrorum regia ſedes tum fuit* Pandoſia; *& fluvius, cui impoſ*
urbs illa, Græco nomine Acheron iis dictus eſt. β Siculi *iſti ejecti, peragr*
inferiori Italiâ, ab Opicis porrò, ſive Auſonibus pulſi, Sicaniam *inſulam oc*
parunt.]

Coloniæ Græcorum.

IV. Iterim *Græcorum nationes*, aliæ aliis temporibus in Italia
invectæ, urbes in eâ paſſim condiderunt, ſuisque coloniis, ut ſuprà
ctum eſt, omnem oram maritimam ſuperi inferique maris implev
runt. Hinc *Italia* unà cum *Sicilia*, ut ex Strabone & Trogo lique
Magna Græcia appellata fuit. At cum alii populi aliis ex locis Gr
cos expellerent, maximè vero *Lucani* eam partem, quam de ſuo n
mine *Lucaniam* dixerunt, oppreſſis illis, occuparent, & ab his orti *B*
tii Brutiam, paulatim Græcum nomen per Italiam imminui cœpi
donec in ea parte conſiſteret, quæ tum *Magna Græcia*, nunc *Calabria*
perior dicitur.

Magna Græcia. Lucani. Brutii.

Romani.

V. At poſtquam *Romanorum* crevit potentia, tota tandem Ita
horum armis ſubjugata eſt, ſtetitque ſub Romæ urbis imperio, reg
nibus ac populis ſuprà explicatis diſtincta, ad *Honorii Imperatoris* uſq
tempeſtatem. Ex hinc alii aliique ſubinde, α *Gothi* β *Vandali*, γ *He*
li, Germanicæ gentes; δ *Hunni*, ſuperatis Alpium jugis, totam inv
dentes, in varia regna atque imperia diſtribuerunt. His tandem à d
cibus *Juſtiniani Imp.* pulſis, *Exarchatus* in Italia magiſtratus conſtitu

Gothi. Vandali. Heruli. Hunni. Exarchatus.

, cujus sedes *Ravenna*, Româ tum in ruinis jacente. *ε* Ultimi hinc ngobardi, expugnata *Ravenna*, regnum in togata Galliâ constitue-nt, quod etiam nunc de gentis vocabulo corruptè *Lombardia*, quasi ngobardia appellatur. Hos tandem debellavit *Pipius Franciæ Rex*, à ntifice Romano contra eos in Italiam vocatus.

Longobardi.

[*α Italiam primis annis Honorij invaserunt* Radagaisus *&* Alaricus Gothorum *Principes magna cum multitudine hominum. Sed* Radagaisus *Fesulanis inclusus montibus cum omnibus suis copiis deletur à* Stilicone: *quod anno C.* 405. Prosper, *&* *sequenti* Marcellinus *assignat.* Alaricus *deinde Romam cepit anno C.* 410. *Inde in Latium, Campaniam, Apuliam, Lucaniam & Calabriam profectus, ea quoq; loca depopulatus est. Quum* Consentiam *expugnasset Alaricus, mortuus est; & à militibus in Regem electus* Athaulphus, *qui cum omni Gothorum exercitu in Galliam concessit. β Interim* Vandali *&* Svevi, *vastatis Galliis, Pyrenæos montes transgressi, Hispanias occupârunt. Inde partim à Gothis pulsi, partim à* Bonifacio *Comite & Præfecto Africæ, cui dissidia erant cum* Castino, *militiæ duce, invitati, trajecto in Africam exercitu, Romanos profligant, captâq; Carthagine regnum ibi condunt sub Rege Genserico. Quum verò* Valentinianus III. *Imperator fraude* Anicii Maximi, *cujus uxorem stupraverat, interiisset, ipseq; Maximus hanc cædem* Eudoxiæ Augustæ, *quam in matrimonium pellexerat, per imprudentiam aperuisset, mulier ista vindictæ cupida Gensericum ad ulciscendum scelus occultè excitat; qui Italiam ingressus, Romam captam diripuit, & Eudoxiam cum filiabus Placidia & Galbâ, multisq; millibus captivorum in Africam secum abduxit, quod contigit anno C.* 455. *γ* Odoacers Turcilingorum *Rex, cum* Scyris *&* Herulis *auxiliaribus, Italiam occupavit anno C.* 476. *eamq; regio nomine tenuit annis circiter* 17. *Anno verò* 489. Theodoricus Gothorum *Rex,* Zenonis *hortatu Italiam adiens,* Odoacrem *tribus præliis superatum Ravennæ obsedit: ac tandem fraudulentâ pactione circumventum interfecit, Herulisq; sedes inter subalpinos concessit, anno C.* 493, *quo ipso initium habuit Gothorum in Italia regnum, à* Theodorico *sapientissimè constitutum: quod cum* Tega à Narsete *victo desiit anno* 554. *δ* Attila *virtute* Aëtii *in Galliis repressus, reparato exercitu Italiam invasit anno C.* 452 *Aquileiam captam solo æquavit, multisq; oppidis vastatis Romam petens, Leonis Episcopi Romani oratione commotus in patriam abscessit. ε* Alboinus *à Narsete excitatus cum Longobardis suis Italiam ingressus, anno C.* 568, *ab exercitu suo Italiæ Rex proclamatur anno C.* 571. *Regnum istud stetit ad annum usque C.* 772, *quo* Desiderius, *Longobardorum Rex ultimus, à Carolo M. captus & in Franciam abductus est. Deletum igitur est hoc regnum non à* Pipino, *sed* Carolo, *ab ipso Longobardorum in Italiam ingressu annis* 206.]

Gothi. Vandali. Heruli. Gothorum in Italiâ regnum. Longobardi.

CAP. XXXIV.

De novissima Italiæ divisione.

I.

Italia quin Carolingis aut Francicis, & posthac Germanicis Impp. Heinricis, [cut off] *tonibus, Fridericis, aliisq; subjecta fuerit, nullum est dubium: Sed arc*[cut off] *Rom. Pontificum consiliis ea demum turbata & divulsa tot Principes ac Do*[cut off] *nos recepit hodieq; fovet; ut tamen Impp. Romano Germanicis jus suum i*[cut off] *grum superfit. Interim status per Italiam nunc triplices rigent* (1) regna [cut off] Respublicæ liberæ (3) principatus. *Regna illa Regi Hispanico subsunt po*[cut off] *sima, Neapolitanum, Siciliæ ac Sardiniæ, cum Ducatu Mediolanensi, &* [cut off] *Tusciæ ad littus proximo: Respublicas cum Europa sub initium recensuimus, i*[cut off] *Principatus, Rom. æque Pontificis Ecclesiasticum, atq; Politicos sive secula*[cut off] *Quos heic loci repetere supervacuum erit, etsi auctor noster in suo catalogo q*[cut off] *dam omiserit, quosdam clasi justæ non inserat, quosdam nec amplius super*[cut off] *tes addat, Ducatum utpote Urbinatem, Rom. Pontifici subjectum. De sing*[cut off] *infra observabitur, quod loco præsenti vix congruit, Vid. Supplementa lib.* [cut off] *cap. I. § 2. tractat. de Principat. Italiæ lingua ex Italica translati, & Th*[cut off] *Segeti notis illustrati: Respublica item Elzeviriana.*

Status Italiæ triplices.

POstquam imperii Romani dignitas atque sedes in Germani[cut off] delata est, Italia variè ab aliis aliisque divexata, atque in vario[cut off] tulos atque dominia discerpta est. Hinc novissimæ divisionis [cut off] giones nunc sunt: *Histria* Marchionatus, *Fori Julii* Ducatus; & hau[cut off] xigua Italiæ portio *Lombardia*, sub qua Marchia *Tarvisina*, Duca[cut off] *Mantuanus*, Ducatus *Mediolanensis, Tirolis* Comitatus dimidia pars, [cut off] *sones* in ipsis Alpibus; & his contermini *Helvetiorum stipendiarii*, *Pe*[cut off] *montium*, Ducatus *Montis Ferrati, Parmensis*, Ducatus, *Romania* five [cut off] *maniola*, Marchia *Anconitana*, jamque extra Lombardiam, *Ager Ge*[cut off] *ensis, Tuscia*, in qua *patrimonium D. Petri*, Tiberis dextræ ripæ adfixu[cut off] *Ducatus Spoletanus*, *Ager Romanus*; inde *Regnum Neapolitanum*, inque [cut off] regiones *Aprutium*, *Apulia*, *Laborinus ager*, *Basilicata*, *Calabria duæ*, *a*[cut off] *Baritanus*, & *Ager Hydruntinus*.

Domina.

II. At eandem Italiam in partes singulis *Dominiis* distinxeris h[cut off] modo:

Hispani dictiones in Italia.

I. Dominium est Hispaniarum Regis; sub quo Regnum *Neapoli*[cut off] *num*, α Ducatus *Mediolanensis*, ac quædam *oppida in Tusciæ* litore, *Insul*[cut off] Italiæ adjacentes, *Sicilia* & *Sardinia*.

[α

ITALIA NOVA
PARS CARINTHIÆ
CILLEI COM.
HUNGARIÆ PARS
CROATIA
DALMATIÆ PARS
GOLFO DI VENETIA
SINUS ADRIATICUS
MARE TIRRENO
MARE DI SARDEGNA
MARE IONIO
SARDEGNA
SICILIÆ PARS
PARTE DI FRANCE
Golfo di Taranto
Golfo di Venetia
Golfo di Squillaci
Golfo di Eufemia
I Liparee ol vero di Volcanogia Eolie
Stromboli
Mesina
Palermo
Napoli
Capri
Porto Vechio
Bonifacio
Gorgona
Meloria
Livorno
Ancona
Pescare
Brindisi
Otranto
Durazo
Valona
Cataro
Castello nuovo
Ragusa nuova
Ragusa v
Budoa
Fiume
Pola
Lubiana
Savona
Golfo di Specia
Vintimiglia
Villa Franca
Isola Rosa
I. de Tavolata
Columbarium prom
Capo di Argentora
C d Chiana
Calari
Is de S. Pietro
Is de S. Antioco
T C di Spartivendo
Martinus Haller sculpsit francofurt

Ital.

Italiæ adjacentes, [illegible]

[α *Ad Ducatum Mediolanensem pertinent*, *ager* Novariensis, Laudensis, Cremonensis, Comensis, Ticinensis, Vigevanus, Alexandrinus, Tortonensis, Bobiensis; *item* Comitatus Angherianus *seu regio circa Verbanum lacum. Illa Tusciæ oppida sunt, quæ hodie vulgò appellantur*, Piombino, Telamone, Orbitello & Porto Hercule.]

II. Pontificis Romani; sub quo *ager Romanus*, *Patrimonium D. Petri*, Ducatus *Spoletanus*, Marchia *Anconitana*, *Romaniola*, & urbs in agro Neapolitano *Beneventum*.

Pontificis R. ditiones

[*Ditioni Pontificiæ, quæ vulgò* Stato della Chiesa, *præter istas provincias, adscribuntur*, ager Sabinus; ager Orivetanus; Ducatus Urbinas; ager Bononiensis; Ducatus Ferrariensis; Com. civitatis Castellanæ; Ceneda in agro Forojuliensi; Montaldo in Pedemontio. *In Gallia* Comitatus Avenionensis, & Vindascinus. *Supremum* jus *Pontifex sibi tribuit in* regnum Neapolitanum, Siciliam, Sardiniam & Corsicam: *itemq;* in Ducatum Parmensem Ronciolionæum & Placentinum: *Hunc tamen ad Ducatum Mediolanensem pertinere Hispaniæ Rex contendit.* Ducatum Castrensem *hodie repetit Parmensis Dux.*]

III. Venetæ Reipublicæ; sub qua α *Histria*, *Forum Julii*, β Marchia *Tarvisiana*, & inde γ *Lombardiæ pars* ad usque Bergomum.

Venetorum dit.

[α *In Istria Austriæ Archiduces multa etiam tenent loca; Maritima pleraq; sunt in ditione Venetorum.* β *In Marchia Tarvisiana sunt* territorium Cadorinum; Episcopatus Bellunensis & Feltrensis, territorium Tarvisianum, & Ducatus Venetus; γ *In Lombardia ad Venetorum ditionem pertinent territoria ista*: Paduanum, Veronense, Vicentinum, Brixianum, Cremense, & Bergomense. *Possident quoque* Veneti agrum Polesinum, Rhodiginum, & *nonnihil* in Albania: Itemque Cretam, & Corcyram insulas.]

IV. Magni Ducis Tusciæ, in Tuscia.

Tusciæ dit.

[Magnus Hetruriæ Dux *habet ditionem* Florentinam, Pisanam, Senensem, & Elbæ *insulam cum nonnullis insulis minoribus, ad oram istam jacentibus.*]

V. Genuensis Reipublicæ, sub qua *Liguria* intra Apenninum & Ligusticum mare, ac *portiuncula Tusciæ* Liguriæ proxima, cum *Insula Corsica*.

Genuensis ditiones.

[*Ad Genuensium ditionem pertinent septem dynastiæ præcipuæ*; Monachii & Oneliæ Principatus; Comitatus Marri; Finalii dynastia; Territorium Pontremoliense; Marchionatus Toreliæ; Comesque Ovensis.]

VI. Ducis *Parmensis*, in Lombardia *Cispadana*.

[*In ditione Parmensi sunt* Ducatus Parmensis, Placentinus, & Castrensis; Comi-

Parmensis dit.

miratus Roncilionensis; & Pinnensis Comitatus *in regno Neapolitano; itemque* ditio Palavicinorum, Principatus Landensis, & Comitatus Rossenensis.]

Sabaudi ditiones.

VII. Ducis *Sabaudiæ*, sub quo *Pedemontium.*

[*Sabaudia olim dicta fuit* Marchia Italiæ. *Totus ille tractus secundum Boterum uno nomine vocatur* Pedemontium; *quoniam ad pedem seu radices Alpium extenditur. In Sabaudi ditione sunt* Principatus Pedemontii propriè dicti, Marchionatus Segusinus & Eporediæ; Vercellense Dominium; Marchionatus Salutiarum; Comitatus Astensis, & Marchionatus Cevensis; Montferatus Sabaudicus, & Comitatus Nicææ cum Comitatu Tendæ.]

Helvetiorum.

VIII. *Helvetiorum*, supra lacum Verbanum & Larium.

[Helvetiorum *sunt* quatuor *jurisdictiones* Helveticæ.]

Rhætorũ.

IX. *Rhætorum* sive Grisonum in Alpibus.

[Grisonum & Vallis Tellina, & *Comitatus* Clavennensis.]

Austriacorum.

X. Archiducum *Austriæ* in Comitatu *Tirolensi*, ubi Tridentum, & in partibus Alpinis *Fori Julii* ac *Histriæ*.

Mantuani.

XI. Ducis *Mantuani*, in Ducatibus *Mantuæ* ac *Montis-Ferrati.*

Mutinensis

XII. Ducis *Mutinensis.*

[*Sub* Mutinensi *quoque est Ducatus* Regiensis & *Principatus* Carpensis, Friniana & Grafiniana *ditiones*; Corregii & Saxulii *dominia* & *Comitatu* Rolicnsis.]

Urbinatis.

XIII. Ducis U*rbinatis.*

[*In Marca Anconitana.*]

Lucensium.

XIV. Civitatis *Lucensis*, in urbe *Luca.*

Mirandulani.

XV. Comitis *Mirandulani.*

[*Mirandulanus quoque tenet* Comitatum Concordiæ. *Ceterùm omnem* Italiam, *præter Remp.* Venetorum, & Helvetiorum Cantones regnumque Neapolitanum *ad jus imperii R. pertinere; ostendit celeberrimus* Conringius *de Finibus Imperii Germanici.*

CAP. XXXV.

Histria, Forum Iulium, Marchia Tarvisiana, Grisones, Helvetiorum stipendiarii, & Pedemontium.

I. F

I.

Petrus du Val tres Italiæ partes majores constituit, nempe in Lombardia superiorem, mediam in Ducatu Florentino, *Lucensi Republica & statu Ecclesiastico,* inferiorem in regno Neapolitano: *Sed ipse Austriaca Italiæ dominia, Principatus, & quasdam Respublicas omisit. Histria enim atque Forum Julii ex parte domui Austriacæ, pluraq; his vicina dominia subsunt: Pars altera Venetæ Reipubl. paret cum* nova Palma, *quæ Foro Julii & Italiæ & Christianæ fidei propugnaculum in nummis fundamento suppositis jure vocatur, tanquam unicum totius Europæ regulare fortalitium, ac tuendo maris Adriatici ostio necessarium. Marchia Tarvisina Reipublicæ subjecta, huic sedem atq; domicilium præstat,* Venetias *urbem Europæ Italiæq; maximam, ex insulis circiter LX A.* 456 *natam, nunc templo D. Marci, thesauro publico armamentario, ædibusque publicis permultis magnificentissimam. Ipsa Respubl. inter regias in conclavi Pontificio habetur, ob regnum Dalmatiæ, quod adhuc tenet, utut Candiam ereptam Turci teneant.* Patavium *urbis fundamenta in rivo alto posuisse dicitur: Ipsum Patavium cive Livio effertur ac hujus cineribus, quos tamen in dubium Morhoffius vocavit Libello ad Patavinit. Liviam. edito.* Respublicæ Rhæticæ tres *uno quidem fœdere, non Magistratu tamen uno aut eodem juncta sunt.* Pedemontium *Petro du Val, urbs quasi continua* 400 *milliaribus Italicis patet, cultu, frugibus, vino, & omni proventu ditissima, quam Dux Sabaudiæ cum Marchionatu Saluzzarum pluribusq; dominiis tenet, Item Rex Cypri titulo: Nunc sedes belli Gallici hæc, extat Pignarola per Gallos iterum vindicata quam Sabaudi acerrime obsessam, fulminalibus machinis quassarunt. Vercella itidem Duci suo Sabaudico paret; Turinum hujus sede, arce ferme regia & munitissima sese commendat. Linteum vero Christi sepulchrale, quod Turinenses religiosissime ostentant, quam sit dubium incertumq;, illud nostris in Exercitat. de Imag. Christi publice ostendimus.*

Tres Italiæ partes.

Palma nova

Venetiæ

Patavium.

Pedemontium.

N*ovissima Italiæ* divisione tradita, singulas partes inspicere haud pigeat. Prima ab Arsia amne est α *Histria* German. *Isterreich* dicta. Oppida nunc clariora sunt: β *Pola*, γ *Parentium*, & δ *Caput Histriæ* vulgò *Capo d' Istria.*

Histria. Pola. Parentium. Caput Histriæ.

[α Istria *vel* Histria *peninsulæ instar sese extendit,* à Formione fl. *in Italis* Risano, *& Germanis* Alben *vocatur, &* Tergesto *sive* Triest, *quod Austriacorum est, inter ejus sinum, qui* Tergestinus *vulgò* Golfo di Triest; *& sinum* Flanaticum; *qui hodie Italis* Golfo di Quernero *sive* Carnero *dicitur; aliisque, ob crebra quæ ibidem contingunt naufragia* Carnivorus. Flanaticus sinus *nomen habet à* Flanone *oppido quod hodie Italis* Fianone *est.* β Pola *urbs maritima antiqua in excelso monte sita est, olim etiam* Pietas Julia *dicta; habet rudera amphitheatri. Ab Attila olim fuit diruta; quisnam verò illam restauravit, compertum non habemus. Portu gaudet pulcherrimo, quem insula* Breonia *vulgo* Brionis

Istria.

Pola.

Parentium. Caput Histriæ s. Ægida s. Justinopolis. Gafers. Albona. Civitas Nova. Rovinium. Petra Pilosa. Fanum S Laurentii. Montona. Oppida. Istriæ mediterranea quæ Austriæ Archiducibus parent.

ni, *claudit.* γ Parentium *vulgo* Parenzo, *in peninsula situm, & egregiè muni*-*tum, portum habet capacissimum, quem insula S. Nicolai efficit; ubi olim Phar*[...] *fuit. Urbs illa à Genuensibus direpta est anno* 1354. δ Caput Histriæ, *urbs oli*[m] Ægida, *deinde* Justinopolis, à Justino *Imperatore, qui eam restituit, dicta*, [...] Pauli Vergerii *patria est; in parvâ Insulâ exstructa, pontibus versatilibus cont*[i]-*nenti annectitur; Germanis vulgò dicitur* Gafers. *Cæterùm* Albona, *Matth*[iæ] *Flaccii patria, ad sinum Flanaticum est.* Cittas Nouva, *sive* Civitas nova, *ad l*[...] *tus est inter* Parenzo & Humago, s. Omago *oppida, in scopulis marinis jacen*[s.] *Mediterranea verò loca Austriacorum sunt. Habet Istria montem præcelsum, q*[ui] *vulgò* Major *dicitur, herbis medicatis celebrem. Eademq; regio præstantissi*[mo] *etiam marmore dives est. Præter ista loca ad litus est Rovinium, vulgò* Rovign[o] *aliis* Aurupina *dicitur, ab antiqua illa urbe, cujus rudera haud procul in mont*[e] *qui vulgò* Monti di Auro, *conspiciuntur. Leander insulam vocat; ponte lapid*[eo] *continenti juncta est. Duos habet portus, ad austrum unum, alterum ad septen*-*trionem. In agro ejus cæditur marmor Istricum. In mediterraneis Veneti tene*[nt] Petram Pilosam, *quæ in rupe sita Marchionatus caput est.* Fanum S. Laure[n]-tii *ultro se submisit Venetis.* Montona *olim libera in Venetorum quoque potest*[a]-*te est. Cætera oppida quæ hîc Venetis parent, non sunt adeo clara.* Austriæ Arch[i]-duces *in Istria sub sua potestate tenent* Pedenam, *Episcopalem urbem;* Pisinu[m] Vetus & Novum, *reditibus dives;* Lupolianum; Cosliacum; Cominun[...] Dorum; Vipæum; Fanum S. Angeli.]

Forum Julium s. Friuli, & Patria di Friuli.

Forum Iulium, vulgo Friuli, & Patria di Friuli.

Vedinum. Tergestum Palma. Goricia.

II. α *Fori Julii* caput est β *Vedinum*, nunc U*dene*; reliqua oppi[da] clara sunt: γ *Civida di Friuli*, δ *Tergestum*, ε *Gradiscia*, ac nuper à Ven[e]-tis condita ζ *Palma*, egregium Fori Julii atque Italiæ ab hac parte pr[o]-pugnaculum. Cæterum est in Foro Julio Austriacæ ditionis *Palatin*[a]-*tus Goriciensis*, cujus caput *Goricia*, oppidum satis nobile.

Vedinum s. Udene. Civida di Friuli. Tergestum.

[α Forum Julii, *vulgò* Friuli & Patria di Friuli, *limitibus continetur* March[iæ] Tarvisanæ, Norici & Histriæ; *fluminibusq;* Formione, *qui Italis* Risano [...] *Germanis* Alben *vocatur: &* Liquentia, *qui vulgò* Livenza. β Vedinum *Ge*[r]-*manis VVeiden*, Italis Udene, *urbs ampla & magnifica, cujus ambitus censet*[ur] *quinque milliarium Italicorum, sub potestatem Venetorum redacta est anno* 142[...] γ Civida di Friuli *olim* Forum Julii *ad Natisonem sita provinciæ nomen ded*[it] *naturâ loci munita urbs, à Theodorico primum eversa; deinde à Cagana Pannon*[...] *postea restaurata* Civitas Austriæ *dicta est.* δ Tergestum *vulgò* Trieste *Epis*[co]-*patus dignitate claret. Ad mare situm tempore Henrici Danduli à Venetis fuit o*[c]-*cupatum. Post tamen Archiducibus Austriæ cessit. Anno* 1507. *iterum à Vene*[tis] *capitur, sed à Maximiliano receptum, hactenus Austriacis paret. Ager circa Te*[r]-*gestum & Justinopolin vinum illud fert, quod Germanis vocatur Reinfall.* ε Gr[a]-

dis[cia]

discia regionis propugnaculum est à Venetis contra irruptiones Turcarum anno 1472 condita. ζ Palma anno C. 1593 in Italiæ tutelam condita, & novem propugnaculis munita est, & arce, quæ totam urbem facile tuetur. Totius orbis habetur firmissima. Tormenta in propugnaculis disposita sunt 80; & seposita 600. Cæterùm in hac regione sunt, Aquileja Ruffini patria, urbs antiqua ab Attila olim eversa, quum eam triennio obsedisset, & desperasset, nisi per ciconiam pullos suos exportantem fuisset confirmatus; sed à Narsete restaurata; hodie vicus est. Concordia. Montefalcone. Goritia dives &c.]

Gradiscia. Palma. Aquileja. Montefalcone.

Marchia Tarvisiana.

III. Cognominatur *Marchia* hæc ab α *Tarvisio*, vulgò *Treviso*, splendida urbe. At princeps non modò Marchiæ Tarvisianæ, sed totius facilè Italiæ urbs est. β *Venetia*, in ipso salo, palis superstructa, emporium toto orbe terrarum celeberrimum, ac respubl. potentissima, magnificis ædificiis splendens, ac templo *D. Marci*, atque *armamentario*, maximè conspicua. γ *Patavium*, urbs spatiosa magis quam populosa, *Academia* totius Europæ celeberrima maximè gloriatur: de cætero munitissima. δ *Verona* ampla, splendida, magnifica ac populosa, amphitheatri reliquiis nota est. ε *Vicentia* equestris ordinis viris ornatissimum domicilium.

Marchia. Tarvisiana. Tarvisium. Venetiæ. Patavium. Verona. Vicentia.

[α Tarvisium *Sili amne dividitur, urbs magnifica & munitissima, quæ tamen à Maximiliano I. Imperatore unà cum* Veronâ, Vicentiâ & Patavio, *in bello adversus Venetos, expugnata est. Tarvisium patria est* Benedicti XI, *qui matrem splendidè vestitam rejecit, inopem agnovit.* β *Urbs hæc ex 60 amplius insulis conflata est. Quum Attila Aquilejam obsideret, eo confluxerunt vicini, circa annum 422: ac post circa annum 456 exules, quorum urbes Hunnus everterat. Crevit deinde, quum Longobardi & Gothi per Italiam sævirent. Tandem anno C. 1292. ea Reip. forma constituta est, quæ hodie viget.* Gauricus Astrologus *pollicetur urbem hanc duraturam annis 1880: ac tum ex insulis futuram continentem. Prudentes sunt Veneti, ac pene infantes de Rep. disserunt, quasi omnem ætatem in Senatu contrivissent. Ad rem nauticam cum primis idonei. Quicunq; hic excellit in aliqua arte, dives erit: unde omnis generis hic reperiuntur artifices optimi & experientissimi. Vestium formam sæpe mutant tàm viri, quam fœminæ. Serica hic singulari elaborantur artificio. In epularum luxum effunderentur Veneti, nisi leges & censores obsisterent. Ducis defuncti funus Senatores in purpurea veste comitantur, non in pulla: quoniam Resp. innuit, se plures habere defuncto pares, ac proinde indignum esse, dolorem suum publice profiteri. Ultionis Veneti sunt cupidissimi, quod vitium Italis ferè familiare est.* γ *Patavium vulgò* Padoua *ad Medoacum fl. à Venetiis* XXIV *millia passuum jacet. Monstrantur ibi ossa S. Lucæ. Prætorium habet magnificum, in quo* Titi Livii cineres *perhibentur repositi. Ab*

Tarvisium. Venetorum mores. Patavium.

Verona. Vicentia.

Academia cognomen doctæ obtinuit. δ Verona *Athesi flumine munitur. Arc*
habet benè munitam, duo castella, & Scaligerorum, *qui rerum ibi potiti sun*
monumenta. ε Vicentia, *vulgò* Vicenza, *inter Renonem & Bachilionem amn*
jacet: Spinam ex corona Christi Servatoris ibidem asservari tradunt. Ejus ag
vini frugumq; feracissimus est.]

Rhæti, vulgo Grisones.

Rhæti vulgo Grisones.

Curia. Tellina vallis. Clavenna. Sundrium. Tiranum. Pesclavium. Morbeniū.

IV. Grisones, quos Latini vulgato nomine *Rhætos*, German. *G*
Graupünter, vocant, *Rheni, Oeni, Athesis* ac *Adduæ* fontes accolunt. Op
pida habent tenuia; quorum caput α *Curia*, German. *Chûr*; Ital. *Coir*
Meyenfeld, Ilandz. Sub Rhætis est *vallis Tellina*, & *Comitatus Clave*
nensis; cujus caput β *Clavenna*, German. *Claven*, Ital. *Chiavenna.* I
valle Tellina sunt γ *Sundrium*, δ *Tiranum*, ε *Pesclavium* ζ *Morbenium.*

Curia. Clavenna. Sundrium. Tiranum. Morbeniū.

[α Curia *ad Rhenum est: Inde haud procul abest* lacus Herodis *impetuosissimu*
Ibidemque incipit Venusta vallis das Winsgau: *Nec longe absunt* Thermæ
perinæ, das Pfeffers-Bad. β Clavenna *à Lario lacu* 6 *millia passuum in bo*
am; inter Comum & Curiam, ad Maira fl. sita, Germaniæ Italiæq; clavis per
betur. γ Sundrium *Italis Sondrio juxta Adduam jacet.* δ Tiranum *Italis*
citur Tyran. ε Pescalvium, *vulgo* Pustlap & Pulchlau, *Italis* Pulchiav
ad Adduæ fontes est, ζ Morbenium, *Italis* Morbegno, *inter Larium lac*
& Sondrium *oppidum interjacet. Ad finem vallis, quo Addua fl. in lacum La*
um se exonerat, munitum Castrum Fuentes *est.*]

Helvetiorum Stipendiarii.

Helvetiorū stipendiarii. Lucanum. Locanum & Bellisona.

V. Grisonibus contermini sunt α *Helvetiorum stipendiarii*; qu
rum oppida haud illepida, β *Lucanum, Locanum* & γ *Bellisona.*

[α *Verbenum & Cerusium lacus accolunt.* β Lucanum, *ad Ceresium lacum It*
Lugano *dicitur.* γ Bellisona *ad Vicinum supra Verbanum lacum est, olim B*
tio *dicta.*]

Pedemontium.

Pedemontium. Augusta Taurinorū. Vercellæ. Eporedia. Augusta Prætoria. Asta. Alba. Salutium. Nicæa. Villa Franca.

VI. α *Pedemontii* dominus est *Dux Sabaudiæ.* Caput provinc
ad Ducum Sabaudicorum sedes est β *Augusta Taurinorum*, vulgò *Tu*
no: Reliqua oppida clara sunt: γ *Vercellæ*, δ *Eporedia*, ε *Augusta Prætor*
ζ *Asta*, η *Alba*, θ *Salutium*, & *Nicæa*, licet non magna, at incolis valid
Prope est Nicæensium portus, *Villa Franca*, triremium Ducis statio

Pedemontium. Taurinum.

[α Pedemontium *nomen habere videtur, quod ad pedes sive radices Alpium e*
Ad mare inferum, si à Varo fl. qui terminus Galliæ est, incipias reperies in Ita
Pedemontium. β Taurinum *sive* Turino, *ad Duriæ ostium est, quo in Pad*

confluit. Urbs pulcherrima & munitissima, cum arce splendida, in qua puteus mirandi operis. Habet Academiam, ibique asservatur linteum, quo Christi defuncti corpus fuit involutum. Sabaudiæ Principes locum hunc habent in deliciis: ibique fere semper commorantur. γ Vercellæ, *vulgò Italis* Vercelli s. Versselli, *ad Sessitem fl. est. Sabaudiæ Dux urbem istam ex Ducatu Mediolanensi decerpserat; sed Hispanus eam recepit. Munitissima est, arcem habens firmissimam. Concilium ibi celebratum est, in quo damnatus* Berengarius Andegavensis. δ Eporedia, *vulgò Jurea, seu* Hiurea, *ad Duriam. Ejus laudantur casei* Salassi *dicti.* ε Augusta Prætoria, *vulgò Italis* Aosta, *ad eundem Duriam.* ζ Asta, *vulgo* Asti, *ad* Tanarum *est. Urbs lauta, dives & frequens est; quæ olim* XXX *armatorum millia eduxit. Arcem habet* S. Christinæ, *in gratiam Ludovici* XIII *sororis, quæ eadem Sabaudi uxor, conditam.* η Alba Pompeja *ad eundem Tanarum fl.* θ Salutium, *vulgò* Saluzzo, *Marchiæ Salutiensis caput, ad Alpium radices. Cæterum in* Principatu Pedemontano *nobiliora oppida sunt* Pinarolium *: vulgo* Pignerol, *ad Chisonium fl. oppidum ita munitum & firmatum, ut provinciæ propugnaculum sit;* Cavortium; Carinianum, Briquerascum, *ex quo* Carolus Immanuel *Gallos ejecit, hyemali tempore callide usus;* Savilianum: Cuneum *à Francisco I. frustra tentatum:* Mons Regalis &c. Sabaudiæ *etiam asscribuntur* Segusium *à Friderico Barbarossa olim excisum; pòst vero restitutum, hodie dives & frequens est ad Duriam fl. situm:* Rhodum; Tenda. *Pedemontium plerasq; Italiæ partes fertilitate superat. Abundat frumento, vino, frugibus, domesticis ac feris animalibus &c. Fertilitatis argumentum est, quod, quum in eo Galli & Hispani* XXII *annis bellum gessissent, nunquam tamen annonæ caritate laboraret. Habet equidem Comitatus Nicææ solum asperum; ita tamen excolitur, ut nulla re indigeat. Subalpini isti Principem suum impense amant & colunt: delicias sectantur, ad militiam tamen & mercaturam aptissimi.*]

Vercellæ. Eporedia. Asta. Alba. Salutium. Pinarolium Cavortium. Carinianũ. Briquerascum. Savilianum. Cuneum. Mons Regalis. Segusium. Rhodum. Tenda. Pedemontii felicitas. Mores Sabaudorum.

CAP. XXXVI.

Lombardia, & Genuensis ager.

I.

Lombardia Transpadana.

Lombardiæ *nomen Lombardi aut Longobardi gens Germanica indiderunt, qui A. C.* 526 *per Pannoniam A.* 552 *per Italiam irruperunt, Gothisq; profligatis A.* 572 *Albeino rege regnum constituunt novum, idq; annos* 206 *stetit, donec Carolus M. A.* 773 *Desiderium exturbavit, fecitq; ut Lombardia primum Francico, postha c GermanicoImperio subesset. Deniq; principatus alios admisit aut Respublicas: Hinc* Mediolanum *A.* 1395 *ViceComites, sequenti seculo Duces, horumq; familia exstincta Carolum V. Imp. suscepit, cumque illo Reges Hispanicos, quibus adhuc paret.* Mantua *Gonzagas primo Marchiones A.* 1431 *postea Duces A.* 1530 *à*

Lombardia. Mediolanum. Mantua.

Parma. Mutina. *Carolo V. Imp. creatos habuit.* Parma & Placentia *Duces Farnesios a Pa*[illegible] *Paulo III. A.* 1544 *impositos recepit.* Mutina *Marchiones seren. Atestinae fa*[illegible] *miliae antiquissimae, item Ferrariae Rhegiiq; Duces diu protulit ex A.* 1590, [illegible] *Papa Clemens VIII A.* 1597 *Ferrariensem Urbinatemq; Ducatus sibi tanqua*[illegible] *feuda asseruit.* Genua. Respubl. Genuensis *& ipsa regiam dignitatem & regnu*[illegible] *Corsicae sibi tuetur, regi tamen Hispaniae quam Gallo addictior, ob Finalium H*[illegible] *spanis subditum & Genuensibus vicinum, nec non propter commercia per Hisp*[illegible] *nicas provincias liberius tractanda. Amplius extant duo Lombardiae Liguri*[illegible] *que vicini admodum Principatus:* Monaco. Mirandula. Monacensis *nempe unus in Grimaldoru*[illegible] *stirpe, de* Mirandulanus *in vetusta Picorum familia ob eruditionem varia*[illegible] *perillustri. Confer Principatus Italiae in Elzevier. rebusp. item Introducti. Pu*[illegible] *fendorf. ad Stat. Europae hod.*

Lombardia. Transpadana. Ducatus Mediolanensis. EA quæ nunc ***Lombardia*** propriè dicitur, pars est Italiæ, urbiu[illegible] splendore, agrorumque cultu lætissima. Dividitur autem Pado [illegible] mne in ***Cispadanam*** & ***Transpadanam***: Transpadana rursus dispe[illegible] titur in Ducatum ***Mediolanensem, Mantuanum,*** & ***Venetorum ditionem.***

Mediolanum. Cremona. Comum. Papia. Novaria. Alexandria. Dertona. *II.* ***Mediolanensis Ducatus*** caput est α ***Mediolanum***, unde Ducat[illegible] nomen ac dignitas; urbs magnitudine sua, arcis munitione, atque i[illegible] colarum numerositate clarissima; armorum bellicorum officina t[illegible] tâ Europâ celeberrima. Secunda à Mediolano est β ***Cremona***, magn[illegible] ficis ædificiis superba. Sequuntur γ ***Comum***, δ ***Papia***, ε ***Novaria***; &[illegible] Cispadana Lombardia sub eadem ditione ζ ***Alexandria*** ac η ***Dertona***

[α Mediolanum, *vulgò* Milano, *cæteras Italiæ urbes incolarum multitudine,* [illegible] *exceptâ Neapoli longè superat.* Cremona. β Cremona *à Pado abest* 1500 *passibus: cu*[illegible] *tamen inundationes experitur. Arx ejus turrim habet admirandæ altitudin*[illegible] *unde natum proverbium,* Unus Petrus Romæ, Unus portus Anconæ, & u[illegible] turris Cremonæ. Comum. γ Comum *ad* Larium *lacum est, qui inde* Comensis, *v*[illegible] *go* Lago de Como *dicitur. Est verò* Comum *ab Anshelmo Pusterulo Arch*[illegible] *piscopo Mediolanensi excisum, quod antistitem, quem ipse obtulerat, recipere* [illegible] *luisset. Fuit tum in edito loco positum: post eo restauratum, quo nunc visitur.* [illegible] *stellum habet, quod* Turris rotunda *dicitur. Ipsa urbs dives deliciis affluit.* [illegible] *colæ ejus sunt industrii.* Pauli Jovii *Historici patria est.* Papia. δ Papia *olim* Ti[illegible] num, *vulgo* Pavia, *ad Ticinum fluvium, qui hodie vulgo* Tesino *dicitur,* [illegible] *bet* Therotrophium *muro cinctum, in quo* Franciscus I. Galliæ *rex victu*[illegible] Piccighiton. *Cæsarianorum venit potestatem* Pic[illegible] hitone, *quod olim* Fori m[illegible] iuguntorum [illegible] *Humatiam fl. in custodia detentus, donec Madriticum in Hispaniam abduce*[illegible] *tur.* ε [illegible] *vulgo* Novara & Navara, *ad flumen ejus nominis est, quod* [illegible] *die vulgo* La Gogna *dicitur,* Petri Lombardi & Comestoris *patria. Ad* [illegible] Alexandria. *variam* Ludovicus Sfortia *captus est anno* 1500. ζ Alexandria *vulgò* Alesſ[illegible]

dria della Paglia *ad Tanarum fl. ab Alexandro III pontifice nomen habet, cùm antea* Cæsarea *appellaretur. Condita est anno* 1178. *contra Fridericum Barbarossam.* n Dertona, *vulgo* Tertona, à Friderico Ænobarbo *eversa, à Mediolanensibus restaurata, nunquam ad pristinam rediit dignitatem. Ad Ducatum istum porro, quæ referuntur, nobiliora sunt,* Caravacium, *ad quod Veneti à Francisco Sfortia Mediolanensis exercitus præfecto profligati sunt:* Bicoca, *ubi Galli à Prospero Columna anno* 1522 *victi sunt.* Angleria *Comitatus caput; unde Principes antiqui Mediolanensis orti. Joh. Galeatius III. à VVenceslao Imperatore creatus est Comes Angleriæ, & regionum Verbano adjacentium anno* 1397. *Olim mille passibus aberat à lacu* Mortaria, *ad quam Carolus M. Longobardos magna clade affecit; unde nomen nacta est: quum antea* Silva bella *vocaretur:* Lauda, *vulgò* Lodi, *ad Adduam fl. sita, à Mediolanensibus* 1158 *eversa: sed auspiciis Friderici I. restituta:* Soncinum *à Friderico I. eversum, & restauratum; à Mediolanensibus incensum, & reparatum. Actiolinis tyrannus ibi mortuus est. Ducatus ille Mediolanensis feracissimus est. Ad Mediolanum tanta oryzæ copia provenit; ut per universam Italiam & Galliam deportetur. Cremonensis ager vino & fructibus dives est: sicuti Ticinensis lino, & Laudensis pascuis. Mediolanenses ingenio valent, artibusque mechanicis sunt deditissimi: Unde proverbium,* Evertendum esse Mediolanum, ut universæ Italiæ provideatur. *In vestitu splendidi sunt ac lauti; unde pleriq;, veluti Biantis sectatores,* omnia sua secum portant. *Minus Zelotypi sunt, minusq; vindictæ cupidi, quàm reliqui Itali: mulieres operis Phrygij perhibentur peritissimæ.*]

Dertoa. Caravaciū. Bicoca. Angleria. Mortaria. Lauda. Soncinum. Mediolanensis Ducatus fertilitas. Mediolanensium mores.

Mantuanus Ducatus.

III. a *Mantua*, quæ nomen Ducatui dedit, in palude vel lacu sita est, urbs amœnissima, sedes & domicilium nobilissimæ *Gonzagarum* familiæ.

Ducatus Mantuanus

[a Mantua, *vulgo* Mantova *in medio stagni, quod Mincius facit, non procul inde in Padum influens, sita est. Quamquam verò natura & arte esset munitissima, à Cæsarianis copiis tamen intercepta & pugnata est anno* 1630, *ac facta pace Duci suo reddita.* Palatium Ducis *adeo magnificum & amplum est, ut quinque Reges possit hospitio excipere, ipso Duce haud excluso. In eo enim* 550 *numerantur conclavia, pretiosis stragulis & aulæis ornata. Ipsam Mantuam in lacu tres veluti urbes sepiunt,* il Thè *Palatium magnificum;* Borgo di S. Georgio; & *Porto* Fortere. *Hoc Ducatu porro continentur* Castellum Gubernium, *vulgo* Gauvernolo, *ad Mincium fl. ad quod Leo Pontifex Attilæ occurrisse traditur. Habet locus hic Cataractam, cujus vi circumjacens regio inundari potest.* Guardistallum *sive* Guastalla *duobus Conciliis sub Urbano II & Paschasio II nobilis.* Sabionetta *cum arce firmissima:* Castilio Stiverorum, *vulgo* Castiglione della Stivere, *urbs permunita cum arce, unde Ludovicus Gonzaga ortus: in Montisferrato Mantuano* Casale S. Evasii, *vulgo* Casal S. Vas, *urbs totius Europa*

Mantua. Castellum Gubernium Guardistallum Sabionetta. Castilio Stiverorum Casale.

Casal est. Pons Sturæ. Aquæ Mantuanæ regionis fertilitas.

Europæ munitissima, cum arce hexagona. Pons Sturæ, *ubi arx munita, a quam Ludovicus Sfortia Mediolanensium Dux à Gallis captus primùm deducti est*: Aquæ, *vulgo* Acqui, *Georgii Merulæ patria, qui se Statielatem appellat a antiquo urbis nomine, quo* Aquæ Staticlorum *fuit dicta. Thermæ hic resta pulcherrimæ. Ipsa vero civitas civilibus discordiis attrita pene concidit.* Mantuana regio *abundat frumento, pecoribus & piscibus: Vinum tamen ejus non lau datur; quoniam ferè austerum est. Pannus Mantuanus & tapetes in pretio sun* Mantuani *ad domandos equos à natura videntur facti; unde illi equites sunt per tissimi. Habentur tamen ingenii hebetioris ob aëris gravitatem & crassitiem. A bonas literas percipiendas minus creduntur idonei, quàm ad alia negotia, & fa miliam curandam.*]

Mantuanorum mores.

Veneta ditio in Lombardia.

Ditio Veneta. Brixia. Bergomum Crema. Peschira.

IV. Venetæ ditionis sunt in Lombardia α ***Brixia***, β ***Bergomum*** γ ***Crema*** & δ ***Peschira***, urbes celeberrimæ, quarum duæ posteriores mu nimina habent validissima.

Brixia. Bergomum. Crema. Peschiera.

[Brixia, *Italis* Brescia, *Bergamo ad 30 millia passuum distat, ad Garziam amne validis muris & castello, quod egredi gubernator nunquam audet, munita, op bus florens, Venetæ urbis* Sponsa *appellatur.* β Bergomum, *vulgo* Bergam *inter Mediolanum & Brixiam situm, ambitum cum* IV *suburbiis adjacentib non minorem Mediolano habet; cujus incolæ faceti amoribus & ingenio audiun* γ Crema *à Laude Pompeja* x *millia passuum distans in pulchra & fœcunda jac planitie.* δ Peschiera *ad lacum Benacum est, qui vulgo* lago de Garda.]

Lombardia Cispadana.

Lombardia Cispadana.

V. In ***Lombardia Cispadana*** sunt Ducatus tres: ***Parmensis, Mutinen sis***, & ***Montisferratensis, Ferrariensisque*** ditionis loca.

Parmensis Ducatus.

Ducatus Parmensis.

VI. ***Parmensis Ducatus*** caput est α ***Parma***, urbs egregia, illustri simæ ***Farnesiorum*** familiæ domicilium. Secunda est β ***Placentia***, illi nu la re, nisi dignitate, inferior.

Gibellum. Burgus S. Donini. Burgus.

[α Parma *ad fluvium cognominem est, qui inde haud longè in Padum se effundi* β Placentia, *vulgo* Piacenza, *haud longè à Trebia & Padi confluentibus, egr gie munita, Academia nobilitatur, & obsidione illa, quam à Totila oppugnat pertulit; qua oppidani etiam carnibus humanis victitarunt. Ad hunc Ducatu porro pertinent* Burgus S. Donini, Gibellum *à Gibellinis olim exstructum co tra* Castrum Guelphum. Burgus Vallis Tarensis *ad Tarum fl. oppidum diti nis Parmensis firmissimum.* Rossena *Corregiani quondam Principis, hodie mu nitissim*

nitissima; & Florentiola *in via Æmilia ad Lurdam oppidum satis lautum.* Parmensis Ducatus *cœlo gaudet saluberrimo; unde indigenæ plerique sunt* μακρόβιοι. *Nihil hic, quod ad vitam & delicias pertinet, deest. Casei Parmenses in pretio sunt. Placentinus ager præter illa abundat ferro ac ære: habet quoque salinas. Cùm* Parmenses, *tum* Placentini *habentur bellicosi.* Parmenses *tamen moribus sunt suavioribus;* Placentini *vero sunt austeri & morosi. Utrique sunt solertes & sagaces: Injuriarum ultores acerbissimi, ac præcipue tori nuptialis,*]

Vallis Tárensis. Rossena. Florentiola. Ducatus Parmensis felic tas. Parmensiũ mores.

Mutinensis Ducatus.

VII. Hujus caput est α *Mutina*: Alterum ejus clarum oppidum β *Regium Lepidum.*

Mutina. Regium Lepidi.

[α Mutina *vulgo* Modena *in viâ Æmiliâ inter Regium Lepidi, quod vulgo* Reggio, *& Bononiam, quod Italis* Bologne *sita est: non tamen eodem plane loco, quo Mutina antiqua, cujus rudera ad novam conspiciuntur. Antiqua illa à Gothis & Longobardis est eversa: Nova autem, Longobardis oppressis, restituta est. Libera olim fuit civitas, quæ magna cum Bononiensibus gessit bella.* β Regium Lepidum *in eadem viâ est inter Parmam & Modenam. Et hæc urbs post Longobardos ejectos videtur reparata. Cæterum huic Ducatui asscribuntur* Aquaria, *aquis medicatis nobile oppidum,* Carpi, *urbs antiqua & hodie bene munita,* Castrum novum, *cognomine* Grafinianum, *ubi arx munitissima:* Corregium, *oppidum perlautum ac satis munitum, olim* Spina Ducis Mutinensis *dictum:* Saxulum *vulgo* Sassuvolo. Mutinensis *ager frumento, oryza ac leguminibus abundat, vinumque habet bonum. Sed* Rhegiensis *ager cœlum habens gravius infelicior est: sues tamen pingues habet, sicut* Corregianus *multa pecora, &* Carfinianius *fodinas metallicas.* Mutinenses *habentur bellicosi, & singulari in Principem suum fide, cauti & solertes. Sed* Rhegienses *parum cauti judicantur.* Ducatus Mirandulani *caput est* Mirandula *olim exigua. Probe munita est, quum eam Julius III. Pontifex obsideret.* Concordiæ Comitatus *in Mirandulorum Ducum est ditione. Ejus caput à Sigismundo Imp. constitutum est* Concordia *olim munita, cujus munitiones à Galeatio II. disjectæ: post tamen urbs reparata indies lautior evadit ad Secium fl. posita. Ipsa regio frumenti, oryzæ & vini ferax est, & magnos pecorum alit greges. Mirandulani habentur bellicosi, hospitales, liberales, faceti, bonaque indolis.*]

Mutina. Regium Lepidum. Aquaria. Carpi. Castrum Novum. Corregium. Saxulum. Mutinensium mores. Ducatus Mirandulanus. Mirandula. Concordia. Agri Mirandulani fertilitas. Mirandulanorum mores.

Ager Genuensis, vulgo Riviera di Genova.

VIII. Caput regionis est α *Genua*, urbs omnium Italicarum ædificiorum splendore ac magnificentia superbissima; quippe in eo vico, qui novus, vulgò *Strada nova*, dicitur, nulla est domus, quin digna regem vel potentissimum excipere. Hujusmodi autem plures pas sim

Ager Genuensis: vulgo Riviera di Genova. Genua.

Genova. Genua. Savona. Vintimiglia. Albenga. Zerezzana.

ſim in urbe, maximeque in ſuburbiis invenias, omni deliciarum ge-
nere, ut ſunt Italorum ingenia, inſtructiſſimas: Cæterum Genuen-
ſes in Regis Hiſpaniarum clientela ſunt. Secunda à Genua eſt β *Savo-*
na, lepida ſanè ac lauta. Sequuntur γ *Vintimiglia*, δ *Albenga*, & *Serezzana*
in Tuſco ſolo ſita, egregio munimento, ac militum præſidio.

Genua. Savona. Vintimiglia. Albenga. Naulum. PortoFino. Rapalum. Portus Veneris. Spetia. Lerice. Agri Genuenſis fertilitas. Genuenſium mores.

[α Genua, *vulgò* Genova *ad litus maris Liguſtici, anno C.* 935 *à Saracenis incenſa*
ac oppidani aut occiſi, aut abrepti ſunt, ſed Venetorum Ducis ope reducti ſunt, a
urbs magnificentius reparata. Hodie ambitu ſuo continere dicitur ſex milli
paſſuum. Portus clauditur mole ſexcentorum paſſuum; habetque in promontori
Pharum elegantiſſimi operis. Præ cæteris urbis palatiis illud eminet, quod eſ
Auriacum des Doria, *planè regium. Viæ urbis pleræque auguſtæ ſunt*
& obſcura, quoniam ædes excelſæ officiunt lumini β Savona *a*
Vada Sabatia cultiſſima urbs, olim libera: cujus portum obſtruxere Genuenſes
Gregorii VII, Sixti IV., & Julii II. *patria eſt.* γ Vintimiglia *olim* Albi
um Intemelium, *ad Rutabam fl. oſtium eſt.* δ Albenga, *olim* Albinm In
gaunum *dictum, urbs maritima, & elegans, è cujus regione inſula eſt, vulg*
Iſola de Albengo, *olim* Gallinaria, *à Galliris ſylveſtribus dicta, quibus etiam*
num abundat. Reipublicæ Genuenſis loca maritima *porrò ſunt*, Naulum *urb*
olim oppulenta ſed poſt attrita: forte quod præſulis ſui minas contemſiſſet, q
cives reprehendebat, quod ferrum ad Barbaros deferrent. Portus Delphi
vulgò Porto Fino; Rapalum, *Portus* Veneris, *Genuenſium colonia, ab iiſde*
bello Piſano disjecta. Spetia, Lerice. Mediterranea *loca*; Tabia, *vulgo* Tag
gia, Gavium, *oppidum lautum ac permunitum*, Claverinum *vulgo* Chiavar
Genuenſibus præterea aſcribuntur Monachium *vulgo* Monaco, *portu gaude*
commodiſſimo: Onilia *vulgò* Oneglia *ad Imperialem fl. in valle feraciſſima,*
Hiſpanis occupata; ſed jam Sabaudo reddita: Marrum, *vulgò* Marro, *Comit*
tus caput; Finarium *vulgo* Final; Torelia, *vulgo* Toreglia *non procul à mon*
Bruno; & Pontremulum, *vulgo* Pontremoli, *ab Henrico Imp. dirutum, qu*
Romam eunti tranſitum denegaſſet: ſed reſtitutum. In ditione erat Ducis M
diolanenſis: Ab Hiſpanis occupata eſt. Liguria *olim ſterilis credita, quam t*
men incolarum induſtria reddidit fertiliſſimam. Celebratur vinum Tabianu
& Toggianum, quod Apianum Muſcat *dicitur. Omnis tractus inter Genua*
& Nervium amœnus eſt, cultusque tot prædiis magnificis. Habentur Genuen
parum hoſpitales, & lucro inhiantes; foris ſplendidi, domi tenaces. Fœmi
ſplendide veſtiuntur: juniores in luxum profuſæ, vergente ætate, ad pietatem f
runtur. Galli perfidiæ eos haud obſcurè inſimulant: Quare, quum ſeſe obtuli
ſent in tutelam Ludovici XI Regis Galliæ, ipſe eos dæmoni addixit, tanqua
tali domino dignos.]

CA

CAP. XXXVII.

Tuſcia, Romaniola, Marchia Anconitana, Romanus ager, & Ducatus Spoletanus. Tuſcia vulgo Toſcana,

I.

Tuſcia *familiæ Mediceorum sereniſſ. ſubjecta Ducatus titulum à Carolo V. Imp. A.* 1530. *ſed magni elogium à Pontifice Rom. IV. additum ſuſcepit. Urbes vero tres præcipuas & liberas quòndam respubl. complectitur,* nempe Florentiam, Senam, Piſasque, *amplas admodum, frequentes nitidasq; ſed elegantiſſimam Ducum ſedem, palatio plane regio ſuperbam. Sena & vicina huic regio in fidem à Carolo V. A.* 1555 *recepta, & in filium Philippum translata, denique A.* 1557 *ad Ducem rediit, exceptis urbibus, quæ adhuc regno Hiſpanico ſubſunt.* Luca *liberam remp. ſibi tuetur ſuis munitionibus & propugnaculis, itemque Principum vicinorum æmulationibus ſub ſenatu & Ceſalerio ſecura & quieta Status Rom. Pontificis eccleſiaſticus comprehendit* (1) Ducatum Ferrarienſem, *Mutinenſibus ereptum* (2) agrum Bononienſem (3) Umbriam, *in eaq;* Marchiam Anconitanam, Ducatum Spoletanum & Urbinatem, *hunc ultimum ex A.* 1624. (4) Rom. ditionem *cujus altera pars Florentino Ducatui propior* Patrimonium D. Petri, *altera verſus Neapolin* Campagna di Roma *dicitur* (5) Ducatum *regni Neapolitani* Beneventanum, *quem Pontifex feudo ex ampliſſimo ſibi reſervavit. De poſſeſſionibus Gallicis, quas Pontifex hodieq; tenet ſupra expoſitum fuit. De artibus & arcanis, quibus ad tantum Italiæ dominatum, quibusq; ad Monarchiam eccleſiaſticam aut Oecumenicum Epiſcopatum Rom. Pontifices adſpirarunt, alibi explicatur in bene multis itemq; doctis ad hoc argumentum Operibus & opuſculis. Confer Anonymum de med. ad Stat. Papaum & arcanis neceſſariis, itemq; Marc. Anton. de Dominis in Republ. Ecclеſ. De* Caſtello S. Angeli, *quod Alexander VI. ex mole Imp. Hadriani vetere conſtruxit munitiſſimum freno civitatis, & Pontificum Rom. refugio, Romaq; hodierna breviter ediſſeri non poteſt.*

Tuſcia magnus Duc. — Sena: — Luca: — Status Ecaleſiaſticus. — Caſtellum S. Angeli.

TUſcia, *Magni Ducatus* titulo ad ſublimen inter Italicas regiones dignitatem elata, caput habet ac Ducum ſedem α *Florentiam*, vulgò *Fiorenza*, vel *Firenze*, urbem, ſi unam *Antverpiam* excipias, totius Europæ pulcherrimam, templorum ſplendore maximè conſpicuam. Libera atque opulenta fuit civitas, antequam *Medicæorum* familia Principatum occuparet.

Tuſcia: Toſcana: — Florentia;

[α Florentia *arcem habet formiſſimam & propugnacula, quibus oppidani in officio continentur. Eam ad Apennini radices ſitam* Arnus fl. *interluit, ibi epilepſia magis familiaris eſt, quàm alibi in Italia. Ex ea civitate orti* Clemens VII. Leo X & XI Pon-

Florentia.

Pontifices, Americus Vesputius, Johannes Bocatius, Marsilius Ficinus, Pi-cus Mirandula, Angelus Politianus, & Hieron. Savanorola, Accursius &c. *Magni istius Ducis dominium commodè dividitur in* antiquum *&* novum. *Ad antiquum referuntur præter* Florentiam, Pisæ, Aretium, Pistoria, Pescia, Monte Pulciano, Cortona, Pratum, Volterra, Fiesole, Colle, Ilborgo S. Sepolchro. *In* novo *sunt* Senæ, Montealcino, Chiuci, Grosseto, Savona, Pienza, in Elba *insula* Cosmopolis *à Cosmo Duce, qui eam communivit dicta &c.*]

Hetruriæ Ducatus. Antiquus & Novus.

II. α *Luca* sui juris civitas opulenta ac maximè splendida muni-taque, imperiali libertate gaudet. Haud procul *marmora* magna copia cæduntur, totius Italiæ nobilissima.

Luca.

[α Luca *ad Ausarem, qui vulgò* Serchio *dicitur sita,* Xantis *Pagnini patria est.*]

Luca.

III. α *Pisa*, libera quondam ac potens terra marique civitas, nunc propemodum incolis deserta, magno Etruriæ Duci paret. β *Liburno* portui, vulgò *Livorno*, sive *Ligorno*, & *Liorno*, ad antiquam claritatem hoc novum decus accedit, quod recens à magno Duce in summum splendorem restaurata est. Portus est in celeberrimis Italiæ haud postremus, magni Ducis secessu ac triremium statione insignis.

Pisæ: Liburno. Livorno. Ligorno.

[α *Pisæ ad Arnum olim potentissimæ Reip. caput multa præclare gessit. Sardiniam Saracenis extorsit: Carthaginem domuit, ejusq; regem vinctum abduxit: Majorcæ regem interfecit: Genuenses sæpe vicit, & Pontifices restituit. Ab Ugolino tyranno malè excepta est. Florentinis quum fuisset prodita, à Carolo VIII. Franciæ Rege libertatem recepit. Sed tamen in Hetruriæ Ducis venit potestatem: Illustrem habet Academiam, & sedes est Equitum S. Stephani.* β Liburnus portus *olim fuit Pisanorum, quum florerent: sed urbs à Genuensibus eversa, pace constituta, ad Pisanos rediit. Inde à Carolo VIII. Galliæ rege vindicata paruit Florentinis: ac ita demum in magni Ducis potestatem venit. Portui prajacet Pharus, jectaque moles, quæ portum claudit. Ipse locus olim cœli gravissimi, nunc, paludibus exsiccatis, gaudet gratissimo. Quinque præcingitur aggeribus, & duplici propugnaculo.*]

Livorno seu portus Liburnus.

IV. α *Plombinum*, β *Telamon*, γ *Orbitellum*, & δ *Portus Herculis* Hispani regis imperio subjecta oppida, validis Hispanorum præsidiis custodiuntur.

Hispani oppida in Hetruria maritima.

[α Plombinum *seu* Piobinum *Hispanis ereptum hodie tenent Galli.* β Telamon *portum antiquitus habuit, qui defecit: Novus autem munitus est.* γ Orbitellum *oppidum in lacu cognomine munitissimum, Gallorum clade hoc seculo nobilitatum est.* δ Portus Herculis *urbs permunita est, cui imminet mons Philipp.*

Senæ. Plombino. Telamon. Orbitellū. Portus Herculis.

lippi: Portum Longonis, *vulgo*, Porto Longone, *à longitudine ita dictum nupero bello Galli eripuerunt Hispanis.* Portus Longonis.

V. *Senæ*, vulgò *Siena*, in medio ferme Tusciæ sita urbs, meritò inter principes Italiæ connumeratur. Libera quondam ac latissimo territorio potens civitas, nunc Etruriæ Ducis dicto audiens est. Senæ.

[α Senæ *vulgò* Siena, *in colle jacens, urbs*, Æneæ Silvii, Alexandri VII. *pontif.* & Catharinæ Senensis *patria*, *Academia nobilis est. Fanum habet B. Virginis celebre, à qua literas missas jactitant Senenses. Urbi arx imposita pentagona. Lingua Italica nullibi puriùs colitur, quàm in hac urbe; adeo ut rustici etiam eleganter loquantur.*] Senæ.

VI. Reliqua Tusciæ oppida sunt α *Aretium*, β *Cortona*, γ *Volaterræ*, δ *Pistoria*: quarum hæc inter amœnissimas Italiæ censetur, ε *Pratum* item & *Poggium*, summarum deliciarum sunt loca. Reliqua Tusciæ oppida.

[α Aretium *olim potens, in amœna valla situm*, Guidonis *monachi patria, qui voces Musicales*, ut, re, mi, fa, sol, la, *invenit; à vini præstantiâ etiam commendatur.* β Cortonæ *mœnia ab Aretinis eversa sunt.* γ Volaterræ, Raphaëlis Volaterrani *patria; ubi sunt salinæ, fodinæ æris, alabastri & lapidis Lazuli. Urbs hæc ab Hunnis olim eversa, Othonis I. Imperatoris auspiciis restituta, tandem cessit Florentinis & magno Duci. In agro Volaterrano aquæ tanto strepitu, tantaque violentia ebulliunt, ut ad decimum usque pedem exiliant, nec sine sonitu decidant; adeo fervent, ut injectæ carnis ossa nuda statim emergant. Aquæ istæ, si densos emittunt vapores, pluviam prænunciant.* δ Pistoria *haud procul à Stella fl. sita, à Desiderio Longobardorum Rege mœnibus cincta, quæ à Florentinis post disjecta sunt. Nunc post varias calamitates videtur respirare.* ε Pratum *in numero est quatuor castrorum in Italia munitissimorum, à Friderico II. conditum; B. Virginis cingulum hic ostenditur.* Hetruriæ *solum fœcundissimum est; fert quippe oleum, frumentum, vinum, legumina.* Senensis *ager ferax non satis excolitur; unde squalet. Aër purus, nisi in partibus maritimis, quem istis in locis vix perferunt exteri. Magnus est præprimis circa Radicofanum, ob crebras moros, serici proventus. Argentum, ferrum, æs, alumen, & varii generis marmora illa habet regio.* Lucensis *ager abundat oleo, vino castaneis; verum frumentum non satis feliciter profert. Universa illorum regio incolarum industria & prædiis pulcherrimis amœnissima facta est.* Florentini *perhibentur callidissimi, & mercaturæ dediti, in quam avide feruntur & ipsi nobiles. Parci sunt & tenaces. In prœliis strenui, & exploratores sagaces. In pugna de præda parum solicii, de victoria tantum cogitant; quæ res eis sæpe saluti fuit. Ægre condonant injurias, Zelotypiâ laborant: Ipsorumque dialectus cæteris Italiæ ob suavitatem anteponitur.* Pisani *olim fortes & vitæ prodigi; unde magnarum opum habuerunt Remp. quam discordia civium defecit. Jam plerique literis vacant, & docto perfruuntur otio.*

Aretium. Cortona. Volaterræ. Pistoria. Pratum. Felicitas Hetruriæ. Mores Florentinorũ. Pisanorum mores.

Senensium mores.

tio. Senenses *ad rem minus sunt attenti, quàm reliqui Tusci: liberales, philoxeni splendidi. Libertatem acrius propugnarunt non solùm viri, sed etiam fœmina Servitutem impatientius tulere; donec magni Ducis liberalitate, dum eis in an nonæ caritate subveniret, permoti sese submiserunt.* Lucenses *habentur ingenio si, solertes, philoxeni prudentes ac libertatis amantes. Ita sese gerunt, ut vici nus Princeps sine manifesta injuria ipsos invadere non possit. Vulgus nobile impense colit. Parci domi, magnifici foris.*]

Lucensium mores.

Massa

VII. *Massa*, olim *Herculis fanum*, nunc novum Genuensis fami liæ *Ciborum* opus, *Principatus* titulo censetur; oppidum festivum a amœnum.

Patrimonium Petri.

Patrimonium Petri. Perusia. Orvietum. Aquapendens. Horti. Viterbium. Centumcellæ. Braccianū.

VIII. Etruriæ pars est *patrimonium D. Petri*, à α *Mathilde* illu stri muliere Ecclesiæ Romanæ legatum: hinc vulgò *Lo stato della Chie sa* indigitatur. Urbium in eo clarissimæ, β *Perusia*, γ *Orvietum*, δ *A quapendens*, *Horti*, ε *Viterbium*. Oppidum in litore vetustissimum quod quondam *Centumcellæ*, nunc *Cività vechia*, id est, *Vetus civita* dicitur, portu egregio ac triremium Pontificiarum statione nobi est. *Braccianum* ad Sabatinum lacum, illustrissimæ *Ursinorum* famili *Ducatus* est.

Perusia.

[α *De* Mathildis *denatione videatur celeberrimi Conringii liber I de finibus Im perii c. x.* β Perusiam *quæ vulgo* Perugia *dicitur ad lacum cognominem sita nobilitarunt* Bartholus, *ejusq; auditor* Baldus *JCti. Urbs illa probe munita e cum arce. Eam Totila, Gothorum Rex, post obsidionem x annorum cepit ac eve tit: deinde Longobardis, qui eam occuparant, extorsit Carolus M. A factionib Gibellinorum & Guelforum multum est vexata.* γ Orvietum, *Procopio* Urb tana, & Urbibentum, *undique præcipitiis & rupibus circumdatum, unde mu tissimum est.* δ Aqua pendens, *seu* Aquula *nomen habet ab irruentibus aqu Ejus ager egregie irriguus est.* ε Viterbium *vulgò* Viterbo, Annii Viterbie sis, *impostoris istius, patria. Cæterùm, præter ista ioca ad hoc patrimonium Pe referunt* Bolsena *olim* Volsinium, *ubi S Christinæ servatur corpus:* Tuscanel *oppidum vetustum ac nobile; de quo multa fabulantur Annius & Leander.* Mo tefiascone *urbs vico suo nobilis, &c.*

Orvietum.

Aqua pendens.

Viterbium.

Romaniola vulgo Romagna.

Romaniola vulgo Romagna. Bononia. Ravenna.

IX. *Romaniola* fines sunt intra *Foliam* amnem, montem Apen num, *Panarum* flumen & *Padi* extremum versus septentriones alveu Urbium clarissima ac celeberrima est α *Bononia*, ædificiorum splend re ac magnificentia in primis censenda. Sequuntur β *Ravenna* a

rraria. Hæc suum nuper habuit Ducem: at nunc Romanæ Ecclesiæ jecta. Inde δ *Ariminum*, ε *Cesena*, ζ *Faventia*, η *Imola*, egregia at-e haud ignobilia oppida.

Ferraria. Ariminum. Cesena. Faventia. Imola.

[α Bononia, *vulgo* Bologna, *Rheno amni apposita, amœnissima, pulcherrima & ditissima habetur; antiquissimâ totius Italiæ gaudet Academiâ: Hinc* mater & parens literarum *appellari meruit. Hæc superiori seculo Carolum V, & Clementem VII. amice congressos suscepit.* Aldrovandus *Medicus hic docuit.* β Ravenna *olim inter paludes, quæ nunc exsiccatæ sunt, sita, à Gallis sub Ludovico XII direpta est.* γ Ferraria *vulgo* Ferrara *ad Padi ripam in palustri loco sita, habet Academiam. Arx ejus Clementi VIII duobus millionibus auri constitit. Olim urbs fuit splendida sed hodie splendor ejus paulatim remittit.* δ Ariminum, *vulgo nunc* Rimini *urbs maritima, Concilio quo orbis se penè Arianum factum ingemuit, nobilis. A Gothis oppugnata, à Vitalliano Justini præfecto fortiter defensa est. Jacet in planitie imminentibus ei à meridie collibus.* ε Cesene *vino gaudet optimo; urbs ad modum frequens est. Arx, quæ ei imminet, à Friderico II. fuit condita.* ζ Faventia *vulgo* Faenza *à Lamone fl. in duas secatur partes. Arx ejus à Friderico II. exstructa est. Hic ex creta parantur vasa totius Italiæ pulcherrima.* η Imola *olim* Forum Cornelii *dicta. Huc quoq; pertinent* Forum Livii *vulgo* Forli, Sarsina *Plauti patria &c.*]

Bononia. Ravenna. Ferraria. Ariminum. Cesena. Faventia. Imola. Forli. Sarsina.

Marchia Anconitana, Ducatus Vrbinas.

Marchia Anconitana. Ducatus Urbinas.

X. Urbium in *Anconitana* regione opulentissima est α *Firmum.* t portu celebri notissima β *Ancona*. Cætera loca notatu digna, γ *Æsis*, ulgò *Jesi*, δ *Macerata*. Hinc in *Ducatu Vrbinati*, ε *Vrbinum*, ζ *Fanum*, η nogallia, θ *S. Leo*, ι *Forum Sempronii*.

[α Firmium *seu* Firmum, *Lactantii patria, vulgo* Fermo *ad litus jacet.* β Ancona *hodiè Judæorum receptaculum est: olim in eâ urbe veluti in altera Tyro* Purpura *fuit tincta. Portus ille hodie fere obstructus est.* γ Æsis *jacet ad Æsim fl. nunc* Fiumecino. δ Macerata *gubernatoris sedes est. Erat urbs Comitatus Feltrensis. In Marchia illa præterea sunt* Civitas nova, *vulgo* Citta Nouva, *nobile & frequens oppidum in monte haud procul à mari situm.* Fabrianum, *ubi chartæ in maximâ copia parantur laudatissimæ lautè ædificatum & dives: Principatus caput est.* Lauretum *vulgo* Loreto, *ubi cubiculum B. Virginis visitur, in quo illi facta annunciatio; translatum creditur ab angelo primùm ex Nazareth in Illyricum, inde Venetias, ac porrò Loretum. Templum hoc, ingentibus thesauris refertum est. Oppidum egregie munitum magnificas & splendidas habet ædes.* ε Urbinum *vulgo* Urbino *dicitur;* Raphaëlis *pictoris patria Belisario olim dedita cum fons urbis exaruisset.* ζ Fanum *vulgò* Fano *à Fortunæ* fano *ita dictum, à Toti-*

Firmium. Ancona. Macerata. Civitas nova. Fabrianum. Lauretum. Urbinum. Fanum.

S. Leo. Senogallia. Forum Sempronii. Pisaurum.

la eversum, restauratum à Belisario. η Senogallia *aquæ dulcis penuria labora* θ Fanum S. Leonis, *vulgò* S. Leo, *est oppidum adeo munitum, ut nulla vi ex pugnari posit: ideo Duces Urbini thesauros suos hic asservabant. Captum tam est à copiis Leonis Pontificis, & traditum Florentinis. Luitprandus voc* Montem Feretratum. *Inde Comitatus* de Montfeltre *nomen accepit.* ι F rum Sempronii *vulgò* Fossumbruno *dicitur, ex ruinis* Fori Sempronii an qui, *quod V. millibus passuum à Metauri fl. ripa distabat, excitatum. Adm re est* Pisaurum *vulgò* Pesaro, *cujus incolæ perpauci quinquagesimum ætatis a num attingunt; quod fieri existimant partim ex cœli gravitate, qua æstivis præ pue mensibus premuntur, partim ex immodico usu ficuum, aliorumque fructu dulcium, quibus ager iste abundat. Urbs illa putatur nomen accepisse à Pisauro cui adjacet. A Totila diruta est, ac a Belisario restituta. Est satis la ac elegans: At portus ejus adeo obstructus est, ut exiguas naviculas tantum a mittat.*]

Romanus ager, vulgo Campagna di Romana.

Romanus ager vulgo Campagna di Roma.

XI. Princeps agri Romani est ***Roma***, orbis terræ quondam c put, at nunc etiam ob ***Pontificis maximi*** sedem, omnium illustrissin atque celeberrima; de qua præstat tacere, quam pauca dicere.

Tibur. Tarracina. Præneste.

XII. Reliqua oppida agri Romani, alioquin nobilia satis, R manæ urbis propinquo splendore obscurantur. In his α ***Tibur***, nu ***Tivoli, hortus Atestini Cardinalis*** multiplici amœnitate, ac vario gen deliciarum, clarum per totam Italiam reddit: sed ipsum oppidum lo ge anteeunt β ***Tarracina*** & γ ***Præneste***.

Tibur. Tarracina. Præneste Palastrina &c. Frascati. Alba Ostia.

[α Tibur *ad Anienem, qui vulgo* Tevarone *dicitur, jacet, ubi præceps Anienis flu visitur lapsus.* β Tarracina *sive* Terricina, *olim* Anxur *dicta, in ora mariti ad Ufentis ripas est.* γ Præneste, *vulgo* Pilastrina *dicitur, oppidum angustu nec satis munitum, est in ditione Barberinorum. Reliqua oppida clariora hic* Frascati *olim* Tusculum. *Prædia hodie habet magnifica, in quibus illud, q erat Pauli III, elegantissimum est.* Alba *agrum habet fœcundum, vineis arboribus ad delicias censitum.* Ostia *à Saracenis eversa, à Leone IV. restit adductis ex Corsica colonis. Arx ei apposita est à Martino V. ad litoris tutel quam Julius II. fecit firmiorem. Habet Ostia cœlum gravius.*]

Ducatus Spoletanus.

Ducatus Spoletanus. Ducatus Spoletani oppida. Spoletum.

XIII. In α ***Ducatu Spoletano*** sunt β ***Spoletum***, γ ***Augubium***, δ F ***ginium***, ε ***Interamnia***, ζ ***Narnia***.

[α Ducatum Spoletanum, *inter Apenninum montem & Tiberim situm tenet P tifex Romanus.* β A Spoleto *Ducatui nomen est. Urbs illa adeo placuit, T*

dorico ut prætorium in ea ædificaret. A Gothis post eversa, à Narsete restituta est: Deinde à Friderico Barbarossa destructa est, atq; iterum à Perusinis. Hodie tamen lauta est, & probe munita. γ Augubium *vel* Igubium *olim* Iguvium *dictum est.* δ Fulginium *hodiè* Fuligno *vocatur. In valle amœna, quam Tinna seu Topinus fl. eluit ac dividit, situm. Anno* 1281 *à Perusinis fuit direptum, qui ea de causa à Martino V. anathematis fulmine petiti. Condimenta Fulginensia in pretio sunt.* ε Interamnia, *hodie* Terani *vel* Terni *dicitur, rupibus altissimis clausa; in valle jacet lapidosa ad Narem fl. ex quo aqua deducta urbem ambit.* ζ *Et* Narnia *vulgò Narni in colle sita, cujus radices Nar alluit. In hoc Ducatu præterea sunt* Asisium *in monte positum. S. Francisci patria est.* Ameria, *vulgò* Amelia *in colle sita, Roscii Amerini, quem Cicero defendit, patria.* Tuder *vulgò* Todi, *in colle posita urbs, superiori seculo civilibus discordiis attrita penè jacuit; S. Martini, qui à Constantio III. in exilium fuit pulsus, patria.* Nursia *vulgò* Norcia, *antiqua urbs, inter montes sita, frigori obnoxia, patria est Sertorii, matris Vespasiani: & S. Benedicti.* Reate *vulgò* Rieti *urbs antiqua in palustri lota posita: &* Mons Falconis: Agri Romani *aër parum salubris est: cùm ob Pomptinas paludes, & solum humidius, tum quia parum colitur: Adde etiam rudera, quibus malignus aer continetur. Aquæ verò ejus saluberrimæ sunt, maximè verò Tiberis; quæ infra urbem haustæ ad aliquot annos purissimæ ac suavissimæ conservantur.* Ager Sabinus *olei ac vini satis ferax est. Uvas habet passerinas dictas, absq; acinis, Corinthiacis similes, quibus Romani delectantur.* Patrimonium Petri *abundat frumento, vino, oleo.* Orvietani seu Urbe Vetani agri aër *saluberrimus est: nihil ibi deest ad delicias.* Perusinus ager *profert frumentum & vinum generosissimum; lacus vero Perusinus ingentem habet copiam piscium.* Ducatus Spoletani *ager fertilissimus est.* Marchiæ Anconitanæ *aër in multis locis gravior est: antiquam tamen hactenus retinet fertilitatem. Carnes hic sunt saporis suavissimi. Linum fert; ex quo telæ Anconitanæ per universam Italiam in pretio sunt. Cera Anconitana cæteris candidior est.* In Ducatu Urbino *pauci indigenæ ad annum quinquagesimum perveniunt.* Romandiola *frumenti adeò ferax; ut sæpè geminos aluerit exercitus Hispanorum & Gallorum, sine caritate annonæ.* Bononiensis ager *adeo fœcundus, ut inde cognomentum sortita, quo vulgo* la grassa, *id est,* pinguis *dicitur.* Ferrariensis ager *frumentum & legumina ad vicinos etiam emittit. Lini & cannabis magnam fert copiam. Aër tamen habetur crassior: Nam iste ager molestis Padi fl. inundationibus obnoxius est. Cæterum* Romani agri incolæ, Viterbienses & Orvietani, seu Urbivetani *curiæ Romanæ addictissimi, ac toti in eo sunt, ut liberos suos in eam promoveant. Romani ad omnem auram fortunæ mobiles, deliciis dedidissimi. Roma urbs nomine potius, quam re sancta est.* Sabini *voluptates sectantur.* Perusini *ingeniosi sunt, liberales & fortes. Mulieres hic totæ sunt in eluendis & poliendis manibus.* Spoletani *sunt animosi, & cæteris Italis fortiores: Odii tenacissimi, quod sæpe ad liberos & nepotes cum hæreditate transit. Multi ex istis gloriantur, se avorum aut proavorum extitisse ultores.* Picentes *in exteros sunt humani, superbe vestiuntur tam viri, quam fœminæ.*

Sese

Augubium. Fulginium. Interamnia. Narnia. Asisium. Ameria. f. Amelia. Tuder. f. Todi. Nursia. f. Norcia. Reate f. Rieti. Mons Falconis. Agri Sabini felicitas. Fertilitas. Patrimonii Petri, & agri Orvietani. Agri Perusini. Ducatus Spoletani. Marchiæ anconitanæ fertilitas. Urbini Ducatus qualitas. Felicitas. Romandiolæ & agri Bononiensis. Ferrariensis agri natura. Mores Romanorum. Viterbiensium. Orvietanorum. Sabinorum. Perusinor. Spoletanorum. Picentium.

Urbinariũ. Ravennatium. Romandiolam incolentium. Bononiensium Ferrariensium.

Sese invicem impensius colunt, quod per reliquam Italiam minus usitatum est. Ur- binates *Zelotypia supra cæteros Italos dicuntur laborare : in exteros parum sui humani.* Rauennates & Romaniolæ *incolæ sunt robusti, ad arma tractand apti, laboribus dediti, industrii, prudentes: sed ad rem suam attenti.* Bono- nienses *sunt ingeniosi, ad artes liberales & mathematicas disciplinas veluti nat philoxeni, & liberales; equitandi peritiâ excellentes: Pictores & sculptores in orti celeberrimi.* Ferrarienses *sunt duri, inhumani, crudeles, sordidi ac ten ces.*]

CAP. XXXVIII.

De Regno Neapolitano.

I.

Gothi. Normanni.

Inferior tota hæc Italia Græcis Impp. subjecta, suos Proconsules, Præfectos, Vicarios tandem Exarchos (Ἐξάρχους διοικήσεων) Diœceseon, *in quas divisa fuer ex avo Justiniani diu sustinuit. Donec* Gothi *quinto seculo, &* Longobardi *quente proximo irruperunt. Sed* Normanni *A.* 1069. *è Galliis huc Grassati, Ca bria primum & Apulia, post Neapoli Græcos, denique Saracenos Sicilia extur runt, novi & gemini quidem regni auctores. Familia regum Normannica ext cta Impp. ad Germanicos A.* 1292. *regnum pervenit; inde ad Gallos Andegaven amplius ad Arragonios A.* 1282, *denique Castilianos A.* 1504, *quibus hodieq; par tanquam Rom. Pontificis feudum. Huic enim rex Hispaniæ quotannis equ candidum, ephippio & phalaris ex holoserico rubro instructum una cum octo au rum millibus dependit. Confer. Pandulff. Collenutii Hist. Neapol. item Guicci dini & Besoldi Histor.*

Regnum Neapol. feudum Pontif.

Regni Neapolitani fines & magnitudo

HInc reliquum Italiæ, quicquid à *Fundis* oppido, & *Liris* fluvii fo tibus, *Apennino* monte, Truento amne, & *utroque mari* infero peroque includitur, *Neapolitanum* vocatur *regnum*, ab urbe *N poli*, capite suo. Longitudo ejus est à Truenti amnis ostio ad Bru um usque promontorium, vulgò *Capo Spartivento*, mill. German. Latitudo ab Athenæo sive Minervæ promontorio, vulgo *Massa*, ha procul Neapoli, ad promontorium *Gargani* montis, vulgo *Monte a Angelo*, mill. German. xxx.

Tancredus.

II. In regni formam redacta est hæc regio hoc modo. Cu circa annum Christi c I ɔ, *Sarraceni* hoc terrarum, unà cum *Sicilia* sula occupassent, *Tancredus* quidam *Normannus*, prognatis duodec filiis, egestate compulsus, Italiam assumtis liberis petiit, operamo suam contra Sarracenos obtulit. Ibi tum re bene gesta, Sarracen

ue Italia ac Sicilia ejectis, portiones ei & filiis assignantur in utraque rra. Posteà *Robertus*, unus ex filiis, *primus Apuliæ & Calabriæ Dux* pronunciatur.

Robertus primus Apuliæ & Calab. Dux.

III. Dein hujus filius α *Rogerius* primus terrarum *Neapolis* & *Siciliæ* sub uno regno comprehensarum *Rex* creatur. Regnum ipsum *geminarum Siciliarum* nomine appellabatur: Nam quod nunc in Italia Neapolitanum dicitur regnum, tunc *Sicilia cis pharum* seu *fretum* vocabatur; ipsa autem insula *Sicilia*, *trans pharum.*

Rogerius Rex. Sicilia duplex.

[α *Quum* Apuliam & Calabriam *finitimasq. provincias* Græci *vexarent* & Saraceni, *Normannorum operâ, qui ex Galliâ Normannicâ oriundi, feliciter repressi sunt; iisque sedes ab* Henrico Sancto *Cæsare vel* Conrado Salico *illic concessa.* Rogerium *verò Ducem Rogerii Gibbosi filium* Anacletus II. *Innocentio II. oppositus Papa Regio nomine & diademate ornavit tempore Lotharii Saxonis Imperatoris anno* 1130: *quam tamen dignitatem Rogerio posteà confirmavit* Innocentius *iste, anno C.*1039. Hermannus Contractus *ad ann.* 1022. Otto Frisingensis *l.* 1. *de gestis Friderici c.* 2. Baronius *ad ann.* 1130. *n.* 52.]

IV. At divisum mox in *duo regna*, duos pariter Reges accepit: quorum alter in *Italia*, Apuliæ sive Neapolis; alter in *insula Siciliæ Rex* appellatus est. Dehinc variam utrumque regnum Dominorum mutationem passum est. Quippe in Neapolitano regno primi α *Normanni* Galli Reges fuêre; post β *Suevi Germani*; mox iterum γ *Galli Andegavenses*; dein δ *Arragonenses Hispani*: Jamque tertio ε *Galli*; iterumque ζ *Arragonenses*: tandem η *Castiliani Reges* obtento totius Hispaniæ Imperio, in Neapolitano etiam regno in Arragonensium locum successerunt.

Divisio regni.

[α Rogerio *isti primo Apuliæ & Calabriæ Regi successerat anno* 1153 Guilielmus *cogn.* Malus, *à Papa Hadriano diris devotus, sed mox in gratiam receptus: & huic anno* 1166 Gvilielmus II. *cognomento* Bonus. *At hujus filius nothus* Tancredus *utriusq. Siciliæ Rex ex testamento patris creatus, Cœlestini III. Papæ gratiam demereri non potuit; qui contra eum* Constantiam *anum, è cœnobio exemptam,* β Henrico IV, *Friderici I. Imperatoris & Sueviæ Ducis filio, despondit, & regni hæredem nuncupavit.* Fridericus II. *Imperator Henrici VI. filius ex Constantiâ illâ natus, ductâ in uxorem* Jole, Johannis de Brenna *Hierosolymitani Regis filiâ, jus regni illius consequutus est; Unde Reges* Siciliæ *se postea* reges *quoq.* Hierosolymorum *scripsêre. Sed quum pontifices Romani implacabile in hunc Fridericum ejusq. posteros concepissent odium, Urbanus IV.* γ Carolum I. Andegavensem *contra Manfredum è Gallia evocavit, qui* Manfredo *primùm, deinde* Conradino, *Friderici II. nepote, cæso; regnum occupavit. Ob suorum tyrannidem*

nidem tamen Siculorum conspiratione Sicilia ejectus est, Gallis ferè omnibus (sub Ve-speram Paschatis trucidatis, anno 1282. δ Petrus *enim* Arragoniæ *Rex* qu Manfredi filiam Constantiam *in matrimonio habebat & a Conradino moritur regnorum hæres fuerat pronunciatus Siculos Gallorum tyrannide oppressos liberavit* & Carolum II. *mari victum cepit: Qui hac lege dimissus est, ut contentus* Nea-poli, Calabria, Apulia & Tarento, *Arragonius* Siciliam & Sardiniam *relin-queret. Carolus iste in provinciis illis successores habuit* Robertum, *qui Siciliam recuperare frustra conatus est*; Joannam I. Carolum Dyrrachinum, Ladis-laum & Joannam II. *quæ a marito suo Jacobo Borbonio Marchiæ Comite capta non multo post illum cepit, omnibus Gallis trucidatis; adoptavitque* δ Alphon-sum Aragoniæ *Regem; cujus tamen post biennium pertæsa, regni heredem insti-tuit* Ludovicum Andegavensem; *qui varia fortunâ ob regnum Neapoli-tanum cum Alphonso decertavit, ad annum usque* 1434, *quo & ipse, & Joann obiit.* Alphonsus *deinde* Renatum Gallum *ab aliis in regnum evocatum ejeci & successorem per testamentum instituit* Ferdinandum I. spurium, *contra quem* Johannes *Renati filius* Lotharingiæ Dux *evocatus, à Pio II, coronatur, se post varia bella regno pellitur*: ε Carolo VIII. Galliæ *Rege, bellum ipsi mo-vente, qui regnum Neapolitanum ex Andegavensium successione sibi deberi puta-bat: Ab eodem* Carolo *deinde* ζ Ferdinandus II. *ejectus, paulo post Caro in Galliam reverso, à Neapolitanis recipitur. Demum* Fridericus, *Ferdinan-di patruus à* Ludovico XII *Galliæ Rege pariter &* η Ferdinando Catholic *oppugnatus, quum neutri ad resistendum par esset, Gallo sese dedit. Victore quidem regnum istud inter se erant partiti; sed quum de finibus orta esset contenti Galli ab Hispanis toto regno exturbati sunt, atque ita* Neapolis & Siciliæ re-gna *cum aliis Hispaniæ suæ regnis copulavit* Ferdinandus Catholicus.]

CAP. XXXIX.
De Urbibus regni Neapolitani.

I.

Regni. Neapol. provinciæ.

Regni Neapolitani pro statu hodierno septem provinciæ numerantur (1) Terra di Lavoro, *ubi Neapolis urbs Græco quidem nomine sed Italico splendore castellis que pluribus insignior: Unum ex his præcipuum* S. Elmi *à Carolo V. structum quod* Briglia di Napoli *h. e. frenum Neapolitanum vocant, ob rebellionem, in quam propendet civitas, coërcendam, Ecquis turbas ab Massanielo, piscator gregario motas A.* 1646 *ignorat.* (2) Principado *sive Ducatus Amalfitanus genti Caracciolæ subjectus* (3) Basilicata *Græco adhuc nomine inter Græcos Do-minos primum reperto.* (4) Calabria (5) Otranto (6) Abruzzo (7) Puglia Piana. *Quis urbes harum singulas enarret, resq; notabiles tum certas, tum ex sacris reliquiis incertas? Harum enim seges copiosissima offertur.*

I. Ur

URbes in Neapolitano regno non æquè cultæ sunt, ac in superiori Italia. Una tamen *Neapolis* regni caput, sedesque Præfecti, quem Hispaniarum Rex *Vice regis* titulo mittit, nulli clarissimarum urbium, neque ædificiorum magnificentia, neque palatiorum superbia, neque civium opulentia cedit: multidudine verò incolentium, habita amplitudinis suæ ratione, reliquas omnes vincit. Reliquæ urbes celebriores sunt istæ: in **Laborino** agro, α *Capua*, β *Surrentum*, γ *Salernum*, & δ *Melphis*, vulgo *Amalfi*, in qua primùm inventus est *pyxidis* sive *magnetis nauticius* usus.

Neapolis. Laborini agri oppida.

[α Capua nova *ad Vulturnum amnem, ex veteris Capuæ ruinis, altero ab illis lapide, exstructa, hodie infrequentiùs colitur, ob admodum vicinam Neapolim, à Conrado Friderici II. filio, ac post ab exercitu Ludovici XII. Galliæ Regis direpta est.* β Surrentum *vulgò* Sorrento *in extremo Campaniæ litore est urbs antiqua, in monte sita; sed hodie angustior, quod ex vicinis ruderibus colligitur.* γ Salernum *vulgo* Salerno *mille passibus à mari dissitum, Academiam habet in re medica celebrem. Principatus caput est; unde olim primogenitus Regis Neapolitani nomen ducebat. Corpus S. Matthæi ibidem ostenditur.* δ *Ab* Amalfi *ora maritima vulgo* la Coste d' Amalfi *appellatur; quæ pagis & vicis adeo multis accolitur, ut una videatur urbs. Nautas habet peritos. Pyxidis nauticæ usus inventus traditur circa annum* 1300 *à Flavio Blendo; alijs appellatur Flavius Gioja. S. Andreæ corpus ibidem asservatur. Sunt ibi præterea* Puteoli, *vulgo* Pozzuolo, *urbs multis terræ motibus deformata. Circa eam plurima sunt balnea, & fontes salutares. Portus ejus olim commodissimus paulatim oblimatur.* Massa *recens ædificata, ab ea dicitur vinum Massanum, olim* Surrentinum. Nola *urbs olim ampla, hodie angusta.* Anversa *seu* Aversa, *veteris Atellæ ruinis inædificata, & Capuæ ac Neapoli à Roberto Guiscardo Normannorum Duce opposita; unde & dicta quasi* Adversa. *A Carolo I. Rege Neapolitano eversa est.* Vicus *exiguum oppidum, lautum tamen, & in agro amœno situm: Cognominatur* Equensis. Aquinum, *B. Thomæ Patria, nunc fere collapsum.*]

Laborinus ager. Capua. Surrentum. Salernum. Melphis. seu Amalfi. Puteoli. Massa. Nola. Anversa. Vicus.

II. In *Calabria*, α *Consentia*, regii Præfecti sedes: β *Mons Leonis* γ *Regium*.

Calabria. Consentia.

[α Consentia *vulgo* Consenza, *ad Crathis ripas condita, anno* 1638 *terræ motu periit, & cum eâ* Nicastro, Monterano, Castiglione, Paola, & Balliagio, *urbes elegantes.* β Mons Leonis *urbs eo loco in Apennini colle posita est, quo olim erat Vibo Valentia.* γ Regium *postquam à Caradino Soleimannicæ classis præfecto fuit direptum, fere fuit desertum per aliquod tempus. Sed ob commodum in Siciliam, qui ibi patet, transitum, indies reparatur. In Calabria oppida porrò clariora sunt,* Tropea *navigantibus periculosissima,* Squillace, *est in Borgiarum ditione:* S. Severino *oppidum exiguum, sed munitissimum:* Roletum *oppidum, cui adjacet castrum in maris scopulo:* Rossanum, *tribus milliaribus à mari situm;*

Tropea. Squillace. S. Severino. Roletum. Rossanum.

Rossanum. S. Eufemia.

tum: à quo tamen proximus sinus nomen habet: & appellatur Rossanensis *pars est antiqui Tarentini; Hic arbusculæ ferunt piper:* Monsaltus *salis copi dives;* S. Eufemia *quæ propinquo mari nomen dedit, ad cujus litus optimorum corallorum proventus est.*]

Hydruntini agri oppida

III. Tum in α *Hydruntino* agro β *Hydruntum*, nunc *Otranto*, γ *Gallipolis*, & *Aletium*, vulgo *Lezzo*, conventu Juridicio nobile oppidum item δ *Tarentum*.

Hydruntinus ager: Hydruntũ. Gallipolis. Tarentum. Brundusiũ. Castro. Uxentum. Neritum. C. San. Maria

[α Hydruntinus ager *olim Mesapia, hodie* d' Otranto *dicitur; nomen hab ab* β Hydrunto *metropoli cujus arx saxo inædificata est.* γ Gallipolis, *hod* Callipoli *scopulo insidet quod mari undique cingitur, sed ponte ingentibus sax fulto jungitur continenti. Castrum habet munitissimum, quod Alphonsus I Arragonius excitavit, cum urbem illam recepisset à Turcis, qui eam anno 14 interceperant ac in oppidanos sævierant crudelissimè.* δ Tarentum, *hodie* Tare to, *civitas exigua est arcem habens aquis marinis undique cinctam, à Ferdinand Arragonio Rege Neapolitano, conditam. Ejus portus ingentibus lapidibus o turatus, exiguis navigiis tantùm patet. In hac regione prætereà sunt* Brund sium *vulgò* Brindisi. *Est portus capacissimus tribus arcibus munitus. In ag ejus visuntur olearum nemora* Castro *olim* Castrum Minervæ, *frequentat à mercatoribus olei causa. Anno* 1537 *pessime accepta est à Turcis.* Uxentur *vulgo* Ungento, *ampla olim urbs nunc exigua in agro jacet optimo.* Ne tum *hodie* Nardo, *antiqua urbs, hodie lauta & frequens est: & promontori* Japygium *sive* Salentinum, *quod hodie* C. San. Maria *vocatur.*]

Baritani agri oppida.

IV. In α *Baritano* agro β *Barium*, γ *Monopolis*, δ *Tranium*.

Baritanus ager. Barium. Monopolis. Tranium &c.

[α Baritanus ager, *olim* Peucetia *dicta, continetur flumine* Ofanto *&* Calv *monte Apennino & parte maris Venetici.* β Barium *nunc* Bari *urbs Archiepis palis, & reliquis in hac provincia præstantior, ad mare est. In ea olim coronaba tur reges utriusque Siciliæ: vestes regiæ hodieq; ibidem asservantur.* γ Mon polis *Marchionatus titulo ornata; urbs nova ac elegans Volaterranus existim eam ex veteris Egnatiæ ruinis esse conditam. Ager ejus olei tam ferax est, ut qu tannis supra vicena millia amphorarum reddat.* δ Tranium *urbs episcopalis, nu* Trani, *per portum arenâ oppletum abjecta jacet. In hac regione præterea sunt* Po gnano *olim* Polinianum, *in rupe positum, lautum ac frequens; Ejus ager oleo amygdalis dives est.* Canusium *hodie* Canosa, *in colle situm haud procul a v teris loco, quod fuerat in planitie positum.* Ruvo, Bitonto, Barletta, *olim ta tum castrum, unum ex quatuor præcipuis Italiæ, à Friderico II. Imperatore co ditum anno* 1242; *alij tamen id ab eo auctum volunt. Cæterum inter Latum Silarum amnes, Baritano agro contermina est pars* Lucaniæ *hodie* Basilicata *d cta, in qua* Acherontia, *Paulo Diacono* Agerentia, *hodie vulgo* Cirenza: V nusia *vulgo* Venosa *exiguum oppidum ac pene desertum:* Melfi *urbs Episcopal* Lavellum; Rapola: Mons Pelosius: Tricaricum: Potentia: Marticum v

Lucaniæ sive Basilicatæ oppida.

t

tus: Turcia *oppidum lautum:* Ferrandina, *castellum conditum à Ferrandino Calabriæ Duce, Alphonsi II. Neapolitani Regis filio:* Turris Marina *supra ostium Basentii fl. contra piratarum excursiones excitata, hodie deserta est:* Arx Imperialis *à Friderico Imp. condita, quam egregie muniit Alphonsus II.*]

V. In α *Apulia,* β *Manfredonia,* γ *Luceria,* δ *Troja,* ε *Asculum Apulum.*

[α Apulia Plana, *hodie* Apuglia Piana, *à latissimis campis, olim* Daunia *dicta inter Aufidum & Frentonem, qui hodie Fortore, amnes, & partem maris Hadriatici sita;* β Manfredonia *à Manfredo Friderici II. Imp. filio condita, in rupe sinus marini ad Garganum montem, ac magnificè ornata, arcem & portum habet tutum: Sed nostra ætate terræmotibus graviter fuit concussa.* γ Luceria *vulgò* Lucera & Nocera *optimâ lana nobilis est: cognomento* Pagana *olim dicta, quoniam à Saracenis fuit habitata.* δ Troja *olim* Æquulanum *Comitatus titulo gaudet, urbs opulenta. Concilium ibi habitum est sub Urbano II. visiq; tres soles ipso meridie, anno* 1532. ε Asculum *hodie* Ascoli *ad Carapellæ fl. fontes, est* à Rogerio Gviscardi filio, quod moliretur rebellionem, diruta; sed post restaurata, Ducatus titulo gaudet. *Porro celebriora hìc sunt* Sipontum *vulgo* Siponto *seu* SiPonti rudera, *ubi hodie templum & rudera magnæ urbis & fons eximius. A Saracenis urbs illa eversa, oppidani occisi, & præda in Africam est abducta. Sunt tamen, qui hunc casum terræ motibus asscribunt.* Mons S. Angeli *urbs frequens, & natura loci munita, diuturna Saracenorum sedes, ad quam eorum visuntur sepulchra. Ibi specus est cum templo S. Michaelis celeberrima. Cryptam hanc descriptam legas apud Leandrum.* Farentinum, *seu* Farentivolium *Blondo, pene collapsum nec frequens oppidum; ubi Fridericus II. Imp. obiit, à Manfredo notho suffocatus. Cæterum in Apulia & vicinis regionibus oppida multa terræ motibus sæpe graviter concussa sunt; ac præcipuè anno* 1637.]

Apulia Plana. Manfredonia. Luceria. Troja. Asculum. Sipontum. Mons S. Angeli. Farentinũ.

VI. In α *Aprutio,* β *Aquila,* γ *Beneventum,* δ *Anxanum,* ε *Theate,* ζ *Pinna,* η *Sulmo,* *Asculum Picenum.*

Aprutii oppida.

[α Aprutium *vulgo* Abruzzo *inter Truentum flumen, quod vulgo* Tronto *dicitur, & Trentonem, qui hodie* Fortore, *jacens, ad mare pertingit Hadriaticum,* β *Provinciæ caput* Aquila *est in mediterraneis sita, ex ruinis Amiterni & Forconii à Longobardis condita, à Friderico II. mœnibus cincta. Ager ejus croci tam ferax est, ut tempore Leandri quotannis redderet 40 millia aureorum.* γ Beneventum *ad Calorem & Sabbatum fl. olim* Maleventum *dictum plagosi* Orbilii *patria; ad Pontificis Romani jus pertinet.* δ Anxanum, *hodie vocatur* Lanxona: *emporium nundinis suis celebre, ad quas confluunt mercatores Itali, Dalmatæ, Epirotæ & Græci.* ε Theate, *vulgo* Thieti, *in edito colle 7. millibus passuum à mari situm, à Pipino Caroli M. patre olim dirutum, quod diutius restitisset à Longobardis, postea restauratum; & à Normannis selectum in ditionis suæ caput.*

Aprutium. Aquila. Beneventũ. Anxanum. Theate.

Ho-

Pinna. Sulmo. Asculum

Hodie ibi sedet utriusq; Aprutij Prorex cum conventu juridico Regio. ζ *Pinna vulgo* Penna *urbs antiqua & nobilis, quæ indies splendore suo excidit;* η Sulmo *hodie* Salmona *urbs egregie rigua & frequens.* θ Asculum Picenum *hodie* Asc... *ad Truentum fl. est. Clariora oppida hic præterea sunt in Aprutio ulteriori* Atri... *vulgò* Atri *arduo & perdifficili jugo imposita:* Interamnia *seu* Theramum & T... ranum: *Civitas Caliensis seu Ducalis, in limite Umbriæ, haud procul à Velino...* Julia Nova *à Julio Hadriano Duce condita:* Taliacotium *castrum instar oppi... in Columnarum ditione:* Malianum, *ad quam Carolus Andegavensis Conradin... Sueviæ Ducem vicit:* Civitas S. Angeli; *Marchionatus Pinellorum:* Cœlanu... *frequens oppidum, pertinet ad nobilem familiam Ciborum Genuensium; ab eo La... Fucinus hodie appellatur.* In Aprutio citeriori *porro sunt* Ortona *portus, quem appellunt naves ex Epiro venientes ad nundinas Lanceani:* Aternum *vu...* Pescara *ad ostium fluvii cognominis, cultum & dives oppidum;* Guastum Amo... um *marchionatus caput:* Agnonium *in intima valle prope M. Mejallam, oppid... cultum est, & hujus tractus Princeps:* Populium *vulgo* Popolo *oppidum lautu... ubi Aterno fl. pons impositus &c.*

Atria. Interamnia f. Theramū. Taliacotiū. Malianum. Civitas S. Angeli. Cœlanum. Ortona. Aternum seu Pescara. Guastum. Amonium. Agnoniū. Populium. Regni Neapolitani urbes munitæ.

VII. Cæterum cum tam varium fuerit, tamque frequens ... hoc regno inter varios populos certamen, cumque crebris Saracen... rum ac Turcarum incursionibus petitum; effectum est, uti crebra ... frequentia munimenta contra ingruentem hostilitatem passim ex... tarentur: Quorum firmissima nunc sunt ***Consentiæ***, α ***Cantazari***, β ***M...tèa***, ***Crotone*** & ***Tarenti in Calabria***; ***Gallipoli***, ***Hydrunti***, ac ***Brundisii*** in ag... Hydruntino ***Monopoli***, ***Barii***, ***Tranii***, ***Barletta***, ***Manfredonia*** in Apuli... ***Aquila*** in Aprutio. At γ ***Cajeta***, munimentum, ob singularem firm... tudinem, situmque loci, ***Clavis*** totius ***regni*** appellatur.

Cantazarū. Mantéa.

[α Cantazarum *in Brutiis est ad Sinum Scylacium, vulgo* Golfo de Squillace, *u... satis ampla & elegans,* β Mantéa; *vulgo* Amantéa, *in Brutiis quoq; est ad m... inferum, haud longè à* Cozenza. *Reliqua quæ sequuntur oppida superiùs me... rata sunt.* γ Cajeta, *in agri Romani & regni Neapolitani finibus sita, crassissim... turrim habet, quæ* Mola *dicitur: portu & arce celebris est.* A Magno Consal... *Ferdinandi Catholici auspiciis expugnata est anno* 1504. *In castello est sacellu... ubi foris supra fores* Caroli Borbonii *in Roma expugnatione succumbentis cor... vestitum visitur, cum istâ inscriptione:* Aucto Imperio, Superata Italiâ, D... victo Gallo, Pontifice Obsesso, Româ Captâ, Caroli Borbonii Hoc M... mor Cineres Retinet. Regnum Neapolitanum *Calori obnoxium est, ma... me cis Apenninum: trans montem illum æstus non est adeo vehemens, præterquam... Apulia. Fere ubique irrigatur fontibus ac fluminibus, quæ Appenninus ex ut... que latere emittit: Ubique vinum fert, & oleum; Pascua habet læta; equi N... politani in pretio sunt, qui ad annum* 20. *ad laborem sunt idonei, si bene curant... Nulla ibi reperiuntur animalia venenata, præter Tarantulas, quarum morsus n...*

Neapolitani soli natura & fertilitas.

sicà sanatur; & Chersydros, qui serpentes ita dicti, quod in terra & aqua vivunt. Locustæ tamen agris magnam sæpe inferunt perniciem. Habet bubalos vegetos & grandes; & omnis generis animalia. Campaniæ ager *fertilissimus est; ubique fere bis in anno fert flores.* Principatus citerior *cœlum habet temperatum; unde plerique ibidem diu vivunt.* Principatus ulterior *armentis dives est, & fructibus abundat.* Basilicata *profert crocum, & magnus ibidem est mellis & ceræ proventus.* Calabria *præter cætera bona habet manna, quod ex frondibus, ramis & rupibus colligitur: Præstantius tamen est, quod ex frondibus colligitur.* Calabria citerior *frugum dives est, optimumque emittit oleum. Mori hic sunt plurimæ; unde serici conficitur magna copia.* Calabria ulterior *habet equos generosos; & mellis ingentem fert copiam.* Apulia *æstus experitur vehementissimos: muscas habet adeo importunas, ut inde natum proverbium:* Qui pœnas inferni vult prægustare, ille æstatem agat in Apulia, hyemem ad Aquilam. Capitanata *solum habet siccius & arenosum, pabulum tenue est, sed tanta bonitate, ut exiguum armento sufficiat: Ex pascuis istis Rex sæpe ducenta & quinquaginta ducatorum millia conficit. Regio illa fere tota caret arboribus.* Barensis ager *temperatissimus est. Sed Tarantulæ hic plus nocent: serpentes ibi sunt multi, quos ciconiæ conficiunt.* Hydruntinus ager *fulminibus obnoxius est: Tantam fert olei copiam, quæ universæ posset sufficere Italiæ. Chersydri ibi sunt multi, & locustæ, quas Cavalettas vulgo vocant; earum examina sæpe agros depascerent, nisi Gavij (est genus volucrum) ea dissiparent. Multi ibidem sunt in plebe leprosi; quoniam carne suilla & ficubus siccis victitant.* In Comitatu Molissensi *tot sunt feræ, ut ferina caro vilius veneat, quàm domestica.* Aprutium citerius *cæteris hujus regni partibus frigidius est. Fert frumentum, vinum, oleum & crocum. Pix ibi ex terra eruitur. Nives hyeme tantæ decidunt, ut ex montibus devolutæ viatores obruant.* Aprutium ulterius *quoque frigidum est; unde proverbium modo memoratum. Ad Aquilam urbem tanta croci provenit abundantia, quæ universæ Europæ videatur posse sufficere.* De regni Neapolitani incolis *Itali habent proverbium hoc:* Regnum Neapolitanum est paradisus; sed incolæ sunt dæmones. *Nusquam ferè plures reperiuntur meretrices, quam Neapoli. Mulieres tam splendidè vestiuntur, ut, quænam nobilis, quæve plebeja sit, vix dignosci possit. Ad seditiones Neapolitani sunt proni, adeò, ut anno hujus seculi 47. à vili piscatore ad rebellandum fuerint concitati. Neapolitanorum lingua inquinatior est, ac magis Calabrorum; ridicula Apulorum.* Calabri *sunt astuti, ingenio acri, expediti ad faciendum iter.* Apuli *robusti, ingenij sunt obtrusioris.* Aprutii incolæ *generosi, candidi, fortes, liberales, fideles.*]

Neapolitanorum mores.

CAP. XL.

De Episcopatibus Italiæ, Academiis, & urbium clarissimarum epithetis.

I. Fra-

I.

Præter Episcopatum, quem sibi Pontifex Rom, vendicat, Oecumenicum & uni versalem, sex episcopales sedes Cardinalium *Rom. ecclesiæ adhuc eminen* (1) Ostiensis (2) Portuensis (3) Prænestina (4) Sabinensis (5) Tuscalan (6) Albinensis. *Quibus reliqui Archiepiscopatus ordine justo succedunt, plu res tamen, quam quos ab Auctore nostro numeratos videas, si scriptores Italiæ iisque Aub. Miræus in Lib. I. de Statu S. Relig. Christ. c. 10. adhibeantu Amplius duo reipubl. Venetæ* Patriarchatus, Venetus *nempe, in locum Gra densis hodie constitutus, &* Aquilejensis, *Utinensi oppido nunc addictus. D nique varii sequuntur Episcopatus, quos omnes tamen suo Miræus numero com prehendit. Academiæ porro Italicæ omnium antiquissimæ sunt, omnes tam seculum tertium decimum ortu suo ac vetustate non longius excedunt: Bon niensis etiam juris Rom. restituto cultu, & Salernitana medicinæ quondam st dio florentissima præcelluit. De singulis, si quidem ita lubeat, Mittendorpiu Lansium, & Conringium in Antiq. Academ. conferre poterit, cui visum est.*

Patriarchatus duo

Academiæ

Archiepiscopatus Italiæ.

ARchiepiscopatus in universa Italia sunt *triginta*: quorum in *Neap tano regno viginti & unus*; Neapolitanus, Capuanus, Salernitanu Melphitanus, Surrentinus, Beneventanus, Theatinus, Acheru tinus, Sipontinus, Manfredoniensis, Canusinus, Traniensis, Barit nus, Tarentinus, Maderensis, Brundisinus, Hydruntinus, Rossanens Consentinus, Sanctoseverinensis & Reginus. In reliqua Italia nover Senensis, Florentinus, Pisanus, Ravennensis, Genuensis, Taurinens Mediolanensis, Venetus, & Gradiscensis.

Episcopatus Italiæ.

II. *Episcopatus*, ut admodum *tenues*, sic innumeri. Nam qu ties oppidum aliquod civitatis jure donatur, Episcopus simul eide contribuitur; ita ut *nulla civitas perhiberi possit, quæ Episcopum non ha at, & reciprocé, quæ Episcopum habeat, civitas negari nequeat*

Patriarchatus.

III. Cæterum Patriarchatus, qui Aquilejæ erat, Venetias tra latus est.

Academiæ.

IV. *Academiæ illustres* sunt: Patavii, Bononiæ, Pisis, Senis, I rusiæ. At *minus celebres*, Augustæ Taurinorum, Ferrariæ, Romæ, F mi, Neapoli, Salerni, Maceratæ in Marchia Anconitana.

Urbium clarissimarum epitheta.

V. Urbium Italicarum tantus est splendor, nitor, tanta festi tas & magnificentia, uti haud facile toto terrarum orbe quidqua invenias, quod cum his conferri possit: At eximiæ claritudinis su *novem*; quarum epitheta, ut in Italia per ora hominum feruntur, l apponam.

VI.

SICILIAE ANTIQVAE Descriptio auctore PHIL CLVVERIO
SEPTENTRIO
MERIDIES
ORIENS
pag
MARE THYRRENUM sive TUSCUM
MARE LIBYCUM sive AFRICUM
SICULUM MARE
Fretum Siculum
Acoliæ insulæ quæ et Vulcaniæ ac Liparææ
Ericusa Ericodes
Phoenicusa Phoenicodes
Didyme
Hicesia
Strongyle
Lipara
Herculis insula
Euonimos
Vulcania
Thermessa
Therasia
Hiera
Mylæ
Ostrodes
Vstica
Insula pido
Aegades Insulæ
Phorbantia
Buccina
Aponiana
Aegusa
Capraria
Hiera et Maritima
Lilybaum promont
ELYMI
SICANIA
Heraei montes
Nebrodes
Gemelli colles
Cratas mons
Maro mons
Panormus
Solus
Cephalædium
Thermæ Himerenses
Himera
Tyndarium
Messana
Pelorus
Neptunius
Chalcidicus mons
Tauromenium in Tauromonte
Catana
Syracusæ
Ortygia insula
Plemmyrium promont et Castellum
Giasager
Longum prom
Pachynum promont
Pachini portus
Odyssece portus
Camarina
Gela
Geloicampi
Phintia
Agrigentum
Emporium Agrigentinorum
Heraclea Minoa
Selinus
Mazarum
Motya
Drepana
Eryx
Segesta
Entella
Halicyæ
Henna
Morgantium
Hybla maior
Leontini
Capytium
Agathyrnum
Alæsa
Calacta
Aluntium
Apollonia
Galata
Amestratus
Tissa
Aetnam
Callipolis vel Bidius
Acis fluvius
Cyclopum scopuli
Symæthus fl
Hybla minor quæ et Heræa
Calavisiana
Hyperâ
Millia passuum
10 20 30 40
35 36 37 38 39

VI. *Roma* dicitur *sancta*, vulgo *Roma la Santa*, ob Pontificis ma- Roma sancta.
ni sedem. *Neapolis nobilis*: vulgò *Napoli la gentile*, ob frequentiam Neapolis nobilis.
ncipum, Comitum atque equestris ordinis virorum. *Venetiæ opu-* Venetiæ opulentæ.
æ, vulgò *Venetia la ricca*; ob potentiam atque opes immensas. *Genu-* Genua superba.
perba vulgò *Genova la superba*; ob superbam ædificiorum magnifi-
tiam. *Mediolanum magnum*, vulgò *Milano la grande*: ob amplitudi- Mediolanū magnum.
n urbis, civiumque numerositatem. *Florentia pulcra*, vulgò *Fio-* Florentia pulchra.
za la bella; ob ædificiorum splendorem, vicorum munditiem,
dudinem ac directionem. *Bononia pinguis*, vulgò *Bologna le grassa*; Bononia pinguis.
ascivam agri fertilitatem: *Ravenna antiqua*, vulgò *Ravenna l' antica*: Ravenna antiqua.
ædificiorum totiusque urbis vetustatem. *Patavium doctum*, vulgò Patavium doctum.
ova la dotta; ob celebre literarum studium.

CAP. XLI.

DE SICILIA.

I.

ochartus in Chanaan Lib. I. c. 30. à Punicis originibus nomen Siciliæ priscum arces- Siciliæ unde?
sit: Idq; vel ab voce שכלול ficlut *i. e.* perfectione, *tanquam insula cæteris per-*
fectior majorq; dicatur; vel ex voce סגוליא seguteja *i. e. botris, quorum fru-*
ctu, vino uvisq; fœcunda describitur. Sicani amplius ex lingua Phœnicia שכנים
secanim *i. e.* vicini *suam appellationem traxisse Viro doctissimo videntur. Id enim*
tribus ille capitibus egit, ut auctoritate veterum confirmaret Pœnos in parte non so-
lum Siciliæ occidentali à Lilybæo ad Pelorum, sed orientali etiam ad Pachynum
usque, amplius meridionali vestigia sua & nomina impressisse, urbibus æque ac fre- Scylla & Charybdis.
to Siculo hujusque Syrtibus aut vadis duobus periculosissimis Scyllæ ac Charybdi.
Scylla enim Punice סכול Scol *i. e.* exitium; *Charybdis quasi* ריוד אברון chor
adbon *i. e.* foramen perditionis, *significet. Scylla promontorio Scyllæo, quod*
Itali vocant, adjacet, ingens aquarum ultro citro commeantium perturbatio: Cha-
rybdis autem huic opposita est rabiosa maris ebullitio, & vortex quasi turbine agita-
tus. Cum voraginem istanc Siculus Urinator Pescecola *jussu Friderici regis Si-*
culi perlustrasset, aquas in fundo concitatissimas, Euripos, Scopulos, & Carcha-
rias multos deprehendit. Vid. Kircherus A. M. Luc. Lib. x. part. II. c. 1. & Bo-
chartus loco citato, ubi de singulis urbibus multa notatu dignissima occurrunt.

OMnes interni maris insulas magnitudine juxta ac claritate ante- Sicilia.
stat *Sicilia*; quondam, si veteribus credimus, *Continens* & Italiæ
annexa: post, interfuso Siculi maris freto, *avulsa*; cœli clemen-

 tia

tia ac soli ubertate adeò felix, uti horreum Romanorum appellaretu Nomen *Siciliæ* â *Siculis*, Latii quondam in Italia incolis, habuit: ant fuit dicta, *Sicania*, à *Sicano* Rege, qui ante Trojana bella, cum ampli sima *Iberorum* sive *Hispanorum* manu advectus, insulam de suo nomir Sicaniam populumque Sicanos appellavit. *Trinacria* item, & *Triqu tra*, à triangula forma Græcis atque Latinis dicta est, quippe tribu promontoriis in diversa procurrens, Græcæ literæ, quæ Δέλτα dicitu imaginem efficit. *Pachynum* vocatur promontorium, vulgò nunc *C po Pássaro*, quod Græciam spectat; *Lilybæum* nunc *Capo Beéo*, quod *A fricam*; *Pelorum*, nunc *il Faro*, quod in Italiam vergens freto alluitu Id angustum & anceps alterno cursu atrox, sævum, & *Scyllæ Charybd que* horrendis nominibus inclytum est. *Scylla* est scopulus versus s ptemtrionem: *Charybdis* mare verticosum versus meridiem; utrun que noxium appulsis.

(Sicania. Trinacria. Ejus promontoria. Pachynum. Lilybæum. Pelorum. Scylla. Charybdis.)

II. Cæterum ipsius insulæ summa *longitudo* est inter Peloru Lilybæumque promontoria, mill. German. L. *latidudo* à Pachyno a Cephalædim oppidum mill. German. XXXV.

(Magnitudo Siciliæ.)

III. Urbes olim in hac claræ; in litoribus α *Messana*, civiu Romanorum, qui *Mamertini* vocabantur, *Zancle*, id est, *Falx*, antè c cta, nunc *Meßina*, β *Tauromenium*, nunc *Taormina*; γ *Catana* sive *Catin* nunc *Catania*; δ *Syracusæ*, urbs omnium totius insulæ clarissima, nu *Sarragusa*; ε *Camarina*, nunc *Torre di Camarâna*; ζ *Agrigentum*, quod Gr cis *Acragas*, nunc *Gergenti*; η *Selinuntum*, Græcis *Selinus*, nunc *Torre Pulici*, vel *Terra de li Pulci*; θ *Lilybæum*, literarum quondam studiis cel bre, nunc *Marsalla*; ι *Drepanum*, nunc *Trapani*; κ *Panormum* vel *Pan mus*, nunc *Palermo*; λ *Soluntum*, Græcis *Solûs*, nunc *Solante* μ *Himer* nunc *Termini*; ν *Cephalædis*, nunc *Cifalû*; ξ *Tyndaris*, sive *Tyndarium*, nu *Santa Maria di Tindari*; ο *Mylæ*, nunc *Milazzo*.

(Urbes Siciliæ maritimæ. Messana. Tauromenium. Catana. Syracusæ. Camarina. Agrigentũ. Selinũtũ. Lilybæum. Drepanum. Panormus. Soluntum. Himera. Cephalœdis. Tyndaris. Mylæ. Messana.)

[α *Qua de causa urbs dicta fuerit* Messana, *cives verò* Mamertini, *sententiis disc pant auctores. Ipsa urbs primùm* Zancle *dicta fuit: deinde à* Messeniis, *qu Lacedæmoniis bello victi, relicta patriâ novas quærebant sedes, urbs illa videt occupata & priscum ejus vocabulum in patriâ Messenes nomen ab ipsis immutatu Civitate demum pestilentiâ civibus exhaustâ, Messanenses* Samnites, *qui Syrac sanis militaverant, in urbem receperunt: A quibus veteres incolæ occisi, nov isti coloni* Mamertini *à* Marte *nominari voluerunt.* Romani *verò posteà ur eâ usi sunt tanquam sede & receptaculo, in bellis Punicis contra Carthaginiens*

Fr

Frequens ejus mentio in historiis est: hodieq; celeberrima. Messana, Ibyci *poetæ patria, cujus interfectores à gruibus proditi, de quo Ausonius,* Ibycus ut periit, vindex fuit altivolans grus. β *Ad* Tauromenium *mare eructabat fragmenta navium à Charybdi haustarum, itaq; litus hoc* Copriam, *id est,* sterquilinium *vocabant.* γ Catanæ *Ætna imminet: agrumq; Catanæum non tam corrumpi cineribus Ætnæ ferventibus, quos eructat, quam fœcundum & feracem effici, Strabo auctor est. Radices etiam producere, quibus adeò pinguescant* oves, *ut rumpantur: & quadragesimo circiter aut* L *die sanguis ex auribus iis detrahendus sit. Ejus urbis duo juvenes,* Amphinomus *&* Anapias, *magnam pietatis laudem consequuti sunt, quod ingruente ab Ætna repentino urbis incendio, parentes senio graves, in humeros suos elatos, eripuisse periculo scribuntur. Hinc* Piorum Campi, *monti huic finitimi, videntur appellati. Ejus urbis civis fuit* Galeottus Bardaxes, *qui tanto fuisse robore scribitur, ut asinum lignis onustum manibus à terra sublevaret: & equum absq; freno incitatissimè currentem, transversum lignum complexus, coxis cruribusq; sisteret.* δ *Urbis* Syracusarum *quinque hæ fuerunt partes,* Acradina, Tycha, Neapolis, Insula, *&* Epipolæ. *Ambitus ejus fuit stadiorum* CLXXX, *id est millium* XXII *cum dimidio. Varias fortunæ mutationes experta est, à* Dionysiis *oppressa,* Agathoclem, *aliosq; dominos satis impotentes, tulit. A Romanis bello Punico I per triennium obsessa, &* Archimedis *arte & ingenio defensa, tandem à* M. Marcello *capta est. Archimedes tum, præter voluntatem & edictum Marcelli, cæsus est. Multi ibidem floruêre viri celeberrimi:* Hiero, Theocritus, Philemon, Epicharmus, *qui eo maximè celebratur nomine, quod* utilia pueris præcepta dedit. *In* portu Syracusano *Atheniensium classis* Nicia duce, *devicta est.* ε Camarina *in litore inter duos amnes posita fuit, quorum alter nunc* Frascolari *seu* Frascolani, *alter* Camarána *vulgo vocatur. Juxta eam fuit* Camarina palus; *Unde natum proverbium;* Camarinam ne moveas, *quod ex Apollinis oraculo ortum, quo paludem istam urbi vicinam, siccari vetabat, exhalantem jam incolis perniciem, quum exarescere cœpisset. At majus iisdem malum creavit, contra oraculi vocem siccata. Hostes enim per eam ingressi urbem ceperunt.* ζ Agrigentum *s.* Acragas, *ad fl. cognominem, celebritate, & opulentia ingens fuit. Fastum & delicias etiam sepulchrorum magnificentiam declarare, quorum nonnulla* equis, *quædam* aviculis *concinnata,* Diodorus Siculus *tradit. Porro ditissimum omnium Agrigentinorum celebrari* Gelliam, *qui compluribus domi suæ diversoriis ad excipiendos hospites exstructis ad portas janitores constituit: quibus imperatum fuerat, ut quoscunq; vidissent advenas, ad hospitium invitarent. Quod exemplum alij quoq; imitati, quibus prisco more humaniter & benignè cum hominibus conversari studium fuerit. Contingit aliquandò, ut quingenti equites hybernâ tempestate à Gela illuc diverterent; quos omnes liberaliter suscepit Gellia, & confestim singulis chlamydes tunicasq; ex arcis depromptas distribuit. Summa igitur civium opulentia effecit, ut tanto Agrigentini luxu diffluerent, usq; adeo etiam, ut brevi post licet exitiali obsidione pessi, decreto tamen publico sciscerent, nequis in excubiis pernoctantium plus quam culcitram, peristroma, gausape laneum, & duo cervicalia haberet.*

Tauromenium.
Catana.
Piorum Campi.
Syracusæ.
Camarina.
Camarina palus.
Agrigentũ.

Selinûs. Lilybæum op. Ægades inf. Drepanum. Eryx mons & op. Panormus. Soluntum. Himera op. & fl. Thermæ Himerenses. Cephalœdis. Tyndaris. Mylæ.

ret. *De ipsorum luxu* Empedoclis, *qui ipse Agrigentinus fuit, hoc fertur dictu* Agrigentini deliciis quotidie ita se dedunt, ac si craſtino die moritu domos verò ita exſtruunt, quaſi æternum victuri. *Nobilitavit hanc urbem primis Phalaridis crudelitas, qui æneo bovi incluſos homines torquere ſolitus primum ei indidit architectum infelicis illius machinæ Perillum Athenienſe* η Selinûs *inter* Hypſam fl. *qui hodie* Belici & Selinuntem fl *condita fuit, p mis abundaſſe ſcribitur.* θ Lilybæum *oppidum in promontorio ejusdem nomi olim fuit munitiſſimum adeo, ut decennalem ſuſtineret obſidionem.* Diodor. P *tus oſtium obſtruere fruſtra olim conati ſunt Romani. E regione Lilybæi ſunt* Æg des Inſulæ, *ad quas commiſſo prælio navali claſſis Punicæ inſtructiſſima, à* C. L tatio Catulo *coſ. victa, & bello* Punico I. *finis impoſitus eſt.* ι Drepanum *in p inſula ſitum eſt, cujus latus inſignem cingit portum maximarum etiam navi capacem. A curvato iſto litore, in quo exſtructum id nominis a falce ſortitum detur, quod* Amilcar Barca, *Hannibalis pater, communiit, & ſedem belli con Romanos delegit, atq; tutatus eſt diu, donec juſſu Carthaginienſium pacem cum* *Ltatio victore componerent. Vicinum ei fuit* Eryx *oppidum in ejusdem nominis mo in quo* templum Veneris & Anchyſæ ſepulchrum. κ Panormus, *ex dua vocibus* πάνυ & ὅρμος *compoſitum; quorum illud* omninò, *hoc* navium tionem *ſignificat, quaſi* eximium portum *dicas, hodie Siciliæ caput eſt, & regis ſedes, cui vicina quoque paret Sardinia.* λ Soluntum *oppidum inter* El therum *amnem &* Thermas Himerenſes, *in dextro promontorii latere fuit, die prorſus jacens cernitur. Caſtellum nunc ibidem eſt, cum emporio frumenta vulgò* Solanto *dictum portum habens capaciſſimum, ubi thynnorum præcla eſt piſcatus.* Himera *fluvius & oppidum, quod ab* Hannibale *Carthagin ſium duce deſtructum eſt.* Fluvius *verò eſt totius hujus litoris ferme maximus ſolus in media admodum inſula. Ab* Aquis *ſive* Thermis Himerenſibus, *na eſt vulgare vocabulum* Termini. ν Cephalœdis, *ſive* Cephalœdium, *o* κεφαλὴ, *id eſt*, caput, *nomen habet, quod ad verticem præruptæ rupis, promon rii ſpeciem habentis, olim conditum fuit. Poſteà tamen à* Rogerio *Rege ad angu rupis translatum eſt.* ξ Tyndaris, *olim nobiliſſima civitas, cujus pars vi m abrupta eſt. Ejus diruptionis vorago ingens & horrenda etiam nunc ibidem ſpicitur. Ab hac urbe* promontorium *nomen habet.* ο Mylæ *oppidum cervi peninſulæ occupat quæ nunc vulgò dicitur* Capo di Milazzo. Mylæ *verò iſtæ belli ac præcipua ſedes fuêre* Sext. Pompeio *adverſus* Auguſtum: *Quo tem nobilitatæ ſunt clade navali, quam Pompejus ab Auguſto ad portum ejus oppidi cepit.*]

Oppida Siciliæ mediterranea.

IV. Intus α *Centuripe*, nunc *Centorve*; β *Agyrium*, nunc *S. Fili d'Agirone*; γ *Aſſorus*, nunc *Azaro*; δ *Enna*, nunc *Caſtro Janna*; ε *Leonti* nomen retinet; *Neetum*, *Noto*; *Motyca*, *Modica*.

Centuripæ.

[α Centuripæ *ad Ætnæ montis radices ſunt.* Gellia *opulentiſſimus Agrigenti rum, formâ exili & deſpectâ ad Centuripinos legati munere fungens, quum*

concionem populi progressus, omnium risu exciperetur, quod formam celebritati nominis minimè parem viderent, respondisse scribitur: Hoc ne tantopere mirarentur. Siquidem Agrigentini pro more observent, uti forma præstantissimos ad inclyti nominis civitates mittant; ad humiles verò, nec magnifaciendas, sui similes. *Posterioribus tamen temporibus ejus civitatis prædicatur opulentia, atque in amicitia & societate Romana fuisse scribitur; & Augusto ad debellandum Pompejum multum tulisse adjumenti.* β Agyrium *à Centuripis versus occidentem hybernum, in sublimi colle situm, celebre reddidit nativitas ipsius* Diodori Siculi Historici: *cui ferè uni omnem antiquitatis memoriam & olim debuerunt Siculi.* γ Assorus *inter Ennam & Agyrium jacet dextrorsum, medio ferè itinere.* δ Enna XIII. *millia passuum ad meridiem versus distat ab Agyrio, in præcelso loco sita, omni aditu circumcisa atque dirupta. Circa quem collem lacus lucique plurimi cum lectissimis floribus &* pratum, *ex quo* Proserpina, *Cereris filia, à* Plutone *rapta; & propter ea loca* spelunca, *qua Dis pater seu Pluto cum curru exisse, abreptamq; ex eo loco virginem Proserpinam absportasse ferebatur: qui locus, quod in media insulâ putabatur situs,* umbilicus Siciliæ *nominatus est.* ε Leontium Gorgiæ Sophistæ *patria est. Cæterum citra Siciliam ex adverso promontorii Tyndarii sunt* Æoliæ *septem insulæ; Eædem* Liparæorum & Hephæstiades & Vulcaniæ *dicuntur. Earum nomina sunt* Lipara, Therasia, *sive* Hiera, *quia Vulcano sacra nocturnas evomit flammas;* Strongyle; Didyme; Ericusa; Phœnicusa & Euonymos.]

Agyrium. Assorus. Pratum Proserpinæ. Umbilicus Siciliæ. Insulæ Æoliæ septem. Flumina Siciliæ.

V. *Fluviorum* nobilissimi sunt, *Onobala*, qui & *Taurominius*, nunc [...]ntara: *Symæthus*, nunc *la Jaretta*, *Cyamoscorum* ab Centuripis & *Chry*[...]*n* ab Assoro devehens; *Terias*, nunc *Fiume di S. Leonardo*; *Anapus*, ho[...]e *Alfeo*, cum Cyane fonte, nunc *la Pisma*, apud Syracusas: *Elorus* nunc [...]*biso*: *Gela*, nunc *Fiume di Tetra nuova*: *Hypsa*, & *Crimissus*, qui nunc [...]ulgò *Belici* dicuntur: duoq; *Himera*, quorum alter, nunc *Salsa*, in [...]ibycum pelagus; alter, nunc *Termini*, in Tyrrhenum mare devolvi[...]r, ambo ex iisdem fontibus orti, insulam in duas partes secare fal[...]ò à veteribus traduntur.

Onobala. Cyamosorum. Terias. Anapus. Elorus. Gela Hypsa. Belici. Himeræ.

VI. *Montium* clarissimus maximusq; est α *Ætna*, nunc *Monte* [...]*ibello*, nocturnis mirus incendiis: Cujus crater XX. stadia patet. In[...]e est β *Eryx*, vulgò nunc *Monte di Trapani*.

Montes Siciliæ. Ætna. Eryx.

[α *In* Ætna *monte fuit templum Vulcani, in eoq; periisse scribitur* Empedocles *Agrigentinus. Plura de hoc monte cogniturus legat Cluverii Siciliam Antiq. l. 1. c. 8.* β *Sub* Eryce *monte* Cyclopis cadaver *inventum est anno C. 1342. Quam rem pluribus describit Cluverius Sicil. Ant. l. 1. c. 2.*]

Ætna mons. Eryx.

CAP. XLII.

De incolis Siciliæ, & nova ejus descriptione.

I.

Gentes & linguæ Siculæ.

Thucydides Lib. VI. Scylax, Diodorus Siculus, Strabo, Dionysius, Halicarnass. & Pausanias priscos incolas longo recensent ordine: Bocharto tamen est persuasissimum, præter Phœnices & Græcos *non admisisse Siciliam plures incolas, quam indigenas; adeoque Cyclopes, Læstrygonas, Sicanos, Elymos, Siculos, Phocenses non tam gentes fuisse varias, quam diversas in una gente factiones, quæ proxima e Italia, ut verosimile videtur, paucis post gentium divisionem seculis huc immigraverint. Illud tribus in Sicilia receptis linguis,* Græca, Punica, & Sicula, *multisq́ auctorum veterum testimoniis c. 30. statuminat. De urbibus seorsim consule Thom. Fazellam Dec. pr. Hubert. Golzium Thom. 4. Antiquit. de Sicilia, Cl. Marium Aretium, & Petrum du Val, qui singularum epitheta producit ordine. Caput omnium* Messina *extat opulentissima æque ac munitissima, & motibus A. 1674 contra regem Hispanicum, belloque concitato Gallico tum famosissima. Cæterum*

Messina.

Archiepiscopatus Siciliæ cum octo Episcopatibus & multis Soc. Jesu collegiis Miræus Lib. I. c. 5. recensuit: Ætnam quod attinet illum subterraneo cum Pyrophylacio camino quasi profundissimo, externoq́ ambitu, itemque multis admodum incendiis in Mundo subterraneo Kircherus exposuit: Illis adde duo incendia unum A. 1669 alterum 1692, utraque urbibus vicinis & Insulæ universæ motu terræ exorto damnosissima. Ideoque Bochartus non improbabitur, qui Ætnam punice dictum voluit אתונא Attunoo *i. e. fornacem aut caminum, aut caliginem ex illo profectam. Huc spectant vicinæ, quas Cluverius omisit: Æolides insulæ, quarum una est maxima, eademq́ Lipara, cæteræ sunt minores: Vulcaniæ porro novem cum Strongyle omnium famosissima. Denique nec Malta Siciliensis præteriri debet, aut Melite (Græce* Μελίτη*) ab rege* Hispano *Rhodiis equitibus, aut S. Johannis equestri ordini concessa, munitionibus, portu, civitate, ac Turcicis oppugnationibus celeberrima. Vid. Quint. Hedui, Hubert. Foliettæ ac Burch. Niederstetii descriptiones accuratæ: Cæteras Italorum Topographias lubens prætereo. Ut Bochartus hanc Phœnicium coloniam recte* מליטה Melita *i. e. refugium appellari monuerit; ubi Episcopatus & magnis ordinis Magister hodieq́ vigent: quem usitato elogio Principem Maltæ Goziq́ nominant. Alia vero fuit Africana* Μελίτη *Melitta olim ab Hannone Pœno condita; cujus mentionem ipse Periplo inseruit. Alia autem Molite aut Melitene, Illyrico vicina, quam plures Geographi antiqui memorant.*

Ætna.

Æolides.

Vulcaniæ.

Malta.

Incolæ Siciliæ.

INcolas habuit Sicilia primos *Cyclopas*, & *Læstrygonas*, id est, *Gigantes*, gentes barbaras atq; truces, ut historiis ac fabulis ossa immania passim in insula reperta fidem faciunt: Dein *Iberi* ex Hispania, duc

no, insulam obsedisse feruntur: Post hos *Siculi*, ex Sicilia Italiæ: in *Phœnices* à Tyro ac Sidone litora ejus occuparunt: Hos *Græci* e-erunt, cum quibus lingua etiam Græca invecta est.

II. Imperium ab initio penes *Reges* ac *Tyrannos* stetit, donec xima pars insulæ in Carthaginensium potestatem incideret. His ictis *Romani* eam sibi vendicârunt, *primaq;* fuit quam in *Provincia* *nam* redegerunt. Justiniani Imperatoris tempestate *Vandali* ex ica eam occupârunt: Qvibus à Belisario Justiniani duce pulsis, *ceni* posteà invaserunt. Hos tandem ejecit *Tancredus* Norman-, cujus nepos *Rogerius*, ut antè memoravimus, primus Apuliæ & liæ Rex creatus est. At postquam hoc regnum in duo capita di-m, *Suevi Germani* Siciliæ regno potiti sunt, quibus pulsis *Galli* recu-arunt. Sed trucidatis his ab incolis ad *Vesperas*, quas vocant, *Si*-*s*, ad *Arragoniæ*, tandemq; ad *Castiliæ* reges devolutum est.

Domini Siciliæ.

Siciliæ Rex primus.

Eandem ferè sortem experta est Sicilia, *quam regnum Neapolitànum. Nam post* Normannos *hanc quoque insulam per matrimonium cum Constantia* Henricus VI. *Imperator adeptus est. Deinde* Carolus Andegavensis, *Manfredo & Conradino oppressis, utrumq; regnum Neapolis & Siciliæ invasit. Gallis verò ad vesperas trucidatis, Siculi* Petrum Arragoniæ *Regem receperunt: ejusque successores regnum hocce tenuerunt, donec per matrimonium Ferdinandi Arragonii & Isabellæ Castilianæ regna illa, & quæ ad ea pertinebant, copulata sint.*]

III. Tota nunc in *tres* regiones, quas valles vocant, divisa est: arum una α *Vallis Demona*, Pelorum promontorium spectat; altera *llis Neeti*, Pachynum; tertia γ *Vallis Mazaræ*, Lilybæum.

Tres Valles, Demona, Neeti. Mazaræ.

α Vallis Demona, *cujus limes est Himera Borealis, vulgo* Termini, & Jaretta, *olim Symethus aut Terias; nobiliora oppida habet*, Messinam, Catanam, Cephalœdium, Pharum, Randatium, Maniacium, Centuripen, Troynam, Capitium, Nicosinum, Politium, Taurominium, Milazzo. β In Valle Neeti, quæ inter Jarettam & Himeram australem *seu Gelam, hodie* Salso, jacet, *sunt* Syracusæ, Camarina, Augusta, Terra nova, Rayalbutum, Agyre, Aydunum, Motyca, Calata Yheronis, Paliconia, Licodia, Claromons, Mazarenum, Neetum, Motya, Leontini. γ Mazaræ vallis, quæ reliquam obtinet Siciliæ partem, *habet* Marzallam, Mazaram, Drepanum, Panormum, Terminos, Castellum Gulphanum, Agrigentum, Alcamum, Montem Regalem Marinæum, Narum, Bivonam, Corilionem, Jatum, Entellam, Triocala, Salemin &c.

Vallis Demona, Neeti & Mazara.

IV. Urbium clarissima est α *Panormus*, caput regni ac Proregis, m Hispaniarum Rex mittit, sedes: Urps est ampla ac spatiosa; ho-

Urbes Siciliæ hodie claræ. Panormus.

minum multitudine, ædificiorum superbia, civium opulentia insi
nis. Secunda est β *Messana*, & ipsa magna, opulenta ac splendida. Re
quæ urbes illustres sunt: γ *Catana*, δ *Syracusæ*, ε *Tauromenium*, ζ *Agrige*
tum, η *Neetum*, θ *Mazara*, ι *Marsalla*, κ *Drepanum*, λ *Termini*, μ *Enna*: *Dr*
panenses nautica scientia reliquos Siculos præstant.

Panormus. Messana. Catana. Syracusæ. Tauromenium. Agrigentũ. Neetum. Mazara. Marsalla. Drepanum. Termini. Enna. Siculi soli felicitas & natura.

[α *Messanæ cives cum Panormitanis de dignitate contendunt.* Panormus *vero p*
tum habet insignem, mole superba & castro munitum; item palatium regium,
hortos amœnos &c. β Messana *vulgo* Messina *portu gaudet commodissimo &*
pacissimo; suburbia pagorum in morem sic producit, ut una platea ad XII *mi*
passuum porrigatur: Unde milites ad subitas Turcarum irruptiones reprimen
evocantur, ad decem armatorum millia ex iis in urbem sæpe convolant. Bib
theca Messanæ asservatur Constantini Lascaris ex libris manuscriptis constans.
ctant Mamertini, seu Messinenses epistolam B. Virginis ad se scriptam. An
nellus Mamertinus *pictor primus fuit, qui colores oleo diluere edocuit. In*
bis illius agro magna est mororum frequentia; unde multum ibi conficitur ser
γ Catana *à Friderico II. eversa, ab Arragoniis est restituta, à Carolo V. mœ*
bus & propugnaculis cincta, Academiam habet celebrem. Portus ejus grandi
lapidibus est plenus. Ager circa hanc urbem mire ferax est, quoniam ciner
Ætnæ dicitur fœcundari, cujus eructationibus urbs illa sæpe infestatur. Mal
superstitiosi opponunt remedium S. Agathæ velum, quod ibidem asservatur. δ
racusæ *vulgo* Syracosa *nunc tota intra insulam Ortygiam est compacta, dup*
gaudet portu, Porto Maggiore, & Picciolo: *unicam habet portam ad Isthm*
ubi duo sunt excitata propugnacula. Chersonesus ipsa in mare procurrens in
formam efficit; in vertice habet arcem Maniacis *dictam, scopulisq; undequa*
munitur. Civium numerus indies minuitur. ε Tauromenium *vulgo* Tacr
in celso colle positum est oppidum. ζ Agrigentum *vulgo* Gergenti *ad fl.* Gerg
ti egregiè munitum & cultum est, quatuor leucis à mari distans, in colle posit
Septemtrionale latus castello munitur, ad urbem unicus patet aditus. η Nect
vulgo Neto; *unde huic valli nomen inditum.* θ Mazara, *unde regione &*
huic nomen, Principum Saracenorum olim fuit sedes. ι Marsalla, *olim Lil*
um, hodie aggeribus & propugnaculis firmata est. κ Drepanum *vulgo* Trap
vel Trapano *urbs cum portu capacissimo ad radicem montis S. Juliani. Urbs*
die munitissima est, & peninsula ei adjacens a Carolo V. Imp. in insulam & m
tissimam Siciliæ arcem est exstructa. λ Termini, *olim* Himera, *urbs hodie sp*
dida & incolis frequens est. μ Enna, *etiam* Castro Janni *vocatur, in excel*
undique prærupto monte sita, totius Siciliæ habetur umbilicus. In ea diu hæsit
dericus II. cujus arx hodie exstat. Ab ista haud procul sunt montes ex sale na
Ut cœli Siculi summa est temperies ac salubritas; sic soli insignis ibi conspicitur
tilitas, quanquam universa insula uno solo perpetuoq; saxo constare videtur:
die tamen in extrema insula versus occidentem parte magna conspicitur solit
multaq; nunc deserta & vepretis dumetisq; obsita jacent, quæ si colerentur, h
minus ingenium suum probarant cultoribus, quàm quæ sunt fertilissima. Ver

in

CORSICÆ Antiquæ Descriptio
MARE LIGUSTICUM
MARE TUSCUM
MARE CORSICUM
MARE SARDOUM
Capraria
Sacrum promont
Centurinorum oppidum
Clunium
Tilox Prom
Mantinorum oppidum
Æthalia Insula
Canelata
Vagum prom
Mariana Colonia
Aru Tutelæ
Viriballum Prom
Aleria col
Ruber Mons
Præsidium
Rhium Prom
Fauonu
Titianus Portus
Granianum prom
Marianum Promont
Syracusanus portus
Palla
Taphros sive Fossa fretum
Phintonis insula
Fossa
Erebantium pro
Plubium
Tibula
Corsi
Insani Montes
Gorditanu Promont
Turris Libyssonis
Bala
Asfaro
Olbianus Portus
Tisium
Nymphæus Portus
Diagebrenses
Olbia
Corax
Saralapis
Sardi Pellites
Bosa
Bertula
Sulpicius Portus
Neapolis
Usellis Colonia
Nora
Valentia
Ferraria
Sulcis
Boleridesis Ins
Collodes
Caralis
Caralitanus Sinus
Metalla
Chersonesi Promont
Herculis Portus
Populum Plumbaria
Peninsula
Bitia
Boaria
SARDINIÆ Antiquæ Descriptio
Milliaria Italica
31
32
33
42
41
40
39
38

incolis universa insula longe minus nunc frequentatur, quam olim. Nunc enim præter Panormum, Messanam, & Catanam, reliqua oppida nihil habent celebre; plerisque in ruinis jacentibus. Quibusdam tamen in locis adeo ferax est ager Siculus, ut frumentum sæpe reddat hodie centuplex: Multum habet olei & mellis, magnumq; vini proventum. Siculi fere omnes hodie sunt diserti, faceti, callidi, injuriæ impatientissimi, ac irritati haud facile placari possunt: Id quod vespera Sicula Gallis funnestæ loquuntur. Libertatis sunt amantissimi; ab Hispano tamen difficulter in officio continentur. Anno 74. Messines *rebellarunt, rebusq; desperatis opem Gallorum implorarunt: à quibus* Messana *hodie tenetur. Idem alia quoque nonnulla Siciliæ oppida Hispanis extorserunt.*]

Siculorum mores.

V. *Archiepiscopatus* sunt tres, *Panormitanus, Messanensis, & Montilensis.* Academia publica est *Catana*, & alia Panormi.

Siciliæ Archiepiscopatus.

CAP. XLIII.
De Sardinia & Corsica.

I.

[F]abulas olet, quicquid de Sardo & Corso, filio Herculis Africani, quem Maceridem vocant, utroque Græculi prodiderunt. Nihil enim tam est obvium, quam conditores fingere, unde ignota terrarum nomina deducant, *ait Bochartus Lib. I. c. 31. Ergo primæ Carthaginis coloniæ, quæ huc migraverant, Insulam* צרעדה Sarada *i. e. Vestigium à figura simili denominarunt. Sic Græci veteres eandem* ἰχνοῦσαν καὶ σανδαλιῶτιν ἢ σανδαλώτην διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἴχνει *i. e.* propter similitudinem humani vestigii *appellarunt, inquit Aristot. de Mirabil. Sic Rhora, Calaris, Sulchi, Albia & Ogrylla ad eandem originationem Punicam; Jolaenses etiam & Ilienses, idem populus, Corsi nempe* עילאי Ilai *ab montibus dicti, tanquam Silvestres ferosque dixeris, revocantur. Carsica quoque Bocharto illo ipso auctore* חורשי Corsis *tanquam siloosa Pœnis habitatoribus appellationem debuit: Albica vero Græce* Ἀλερία ἢ Ἀλαλία, *duo unius urbis nomina Phocensibus huc digressis, qui pœnos expulerant. Nam Aleria primum Calaris Punico quodam vocabulo apud Diod. Siculum Lib. V. dicta legitur. Sic Insula* κεραῖας καὶ κύρνος *quasi cornuta promontoriis ab angularibus è Punico* גרנא Kinno *i. e. cornu appellari etiam videtur. De animalibus Insulæ plura memorabilia idem Bochartus, de Catechite lapide Petrus du Val pluresq; Geographi observant.*

Sardus & Corsus. Sardiniæ unde? Corsica. Cyrnus.

[S]Ecundâ magnitudine maris interni est *Sardinia*, α fertilis insula, & soli quam cœli melioris, atque ut *fœcunda*, sic penè β *pestilens. A Sardo* Herculis filio nomen sortitam esse fabulantur Græci, cum

Sardiniæ soli natura. Nomina. Magnitudo.

antè *Sandaliotis* & *Ichnusa*, à soleæ effigie ipsis diceretur. *Longit[...]* ejus à *Calari*, ad fretum quod est inter Sardiniam & Corsicam, co[...] plectitur mill. Germ. XLV: *Latitudo à Gorditano promontorio, Cap[...] Monte Falcone, & Capo di Argentera*, ad promontorium *Columbariu[...]* juxta *Olbiam*, mill. German. XXVI.

Sardinia felicitas soli.

[α Sardiniam *fructuum proventu præstantem* urbis Romanæ benignissimam; [...] *cum Sicilia appellat* nutricem *Valerius Maximus l. 7. c. 6. Solum enim habet [...] sula hac magnâ rerum copiâ beatum; frumenti verò excellenter ferax est*; c[...] primis circa Caralim. β *Ea insulæ ora, quæ ad aquilonem & Italiæ continen[...] est conversa, aspera est & montosa. Inter montes aer plerumq; turbidus & pesti[...] includitur. In hac insula neq; serpentes neq; lupi gignuntur: sed* Solifuga [...] *tùm, animal exiguum, simile aranei formâ; ita dictum, quod* Solem fugiat. [...] *metallis argenteis plurimum est: nam solum id argenti dives est: occultim rep[...] per imprudentiam supersedentibus perniciosum. Venenum ibi non nascitur, [...] circa fontes maximè* herba Sardonia, *plurimis scriptoribus memorata, apio [...] lis, quæ comesta vescentium nervos contrahit, rictu ora diducit, ut, qui ita mor[...] tur, ridentium facie intereant. Hinc proverbio* risus Sardonius *dicitur.* [...] fontes *quoque habet* calidos *& salubres, qui medelas afferunt, aut solidan[...] fracta, aut abolent à solifugis insertum venenum, aut oculis medentur, & coa[...] endis valent furibus, quibus cæcitatem præbent, si sacramento dato oculos aqua [...] tetigerint.*]

Solifuga.

Herba Sardonia.

Urbes Caralis. Sulci. Olbia.

II. Urbium quondam celeberrimæ, α *Caralis*, nunc *Caglia[...]* Italis, & Sardis *Caglier*: β *Sulci*, Carthaginiensium quondam colon[...] nunc *Palma di Sole*: γ *Olbia* nomen in vestigiis retinet.

Caralis. Sinus Caralitanus. Promontorium Caralitanum. Sulci. Olbia. Olbianus portus. Hermæa insula. Columbarium prom.

[α Caralis *à Phœnicibus olim condita, hodie in tres distinguitur civitates, mœn[...] suis circumdatas. Inde* sinus Caralitanus & promontorium Caralitanum [...] *men habent. Ab eo promontorio Africa abest ducenta millia passuum. Plin. l. 3.* [...] β Sulci *maritima fuit urbs cum portu, in meridionali insulæ latere, haud d[...] sub primum Carthaginensium in hanc insulam adventum condita.* γ Olbiæ [...] *Ciceronis frater* Quinctus, *Sardiniæ Proconsul, sedit. Secundo loco fuit a Ca[...] bus.* Olbianus portus *Ptolemæo inter Olbiam, &* Hermæam *insulam sive* [...] lumbarium *promontorium medius ponitur, ac est ille, qui inter duo promonto[...] quibus vulgares appellationes* Capo Camino & Capo Cavallo, *primò in sin[...] deinde in lacum inter oppida, quibus vulgaria vocabula,* Castro Delen, Sin[...] la, Lode & Polata, *protenditur.*]

Cultores.

III. Colonos in eandem deduxisse dicuntur *Sardus* Herculi[...] lius ex Libya, & *Norax* Mercurii à Tarresso Hispaniæ urbe: & it[...] *Jolaus*, à quo populi *Jolaënses*: Deinde *Ilienses*, & *Locrenses*, *Corsi[...]* eandem pervenerunt. Posteà *Carthaginienses* occuparunt. At [...]

pri[...]

mo bello Punico expulsis, Romani suo imperio adjecerunt: cui uit, usque dum declinante Romano Imperio *Sarraceni* invaserunt. ejectis *Genuenses* ac *Pisani* aliquamdiu de ejus dominio contende- t, donec Pontifex Romanus utrorumque ereptam manibus *Ar- nia* regibus assignaret: quo titulo tandem ad *Hispaniarum* reges venit.

IV. Urbium nunc clarissima α *Calaris*, caput Insulæ, portu no s. præterea β *Oristana* & γ *Sassaris*. Urbes clariores.

α Caralis, *jam tum ab initio fuit totius insulæ caput, postquam à Phœnicibus condita, & à Carthaginiensibus habita est. In hac urbe* S. Augustini *ossa fuerant posita, quæ deinde* Paviam *deportata scribuntur. In eadem urbe Carali hodie* Gubernator *insulæ cum magno Comitum & Baronum numero domicilium habere solet.* β Oristagni, *alias* Arborea, *Marchionatus caput est, portum habens commodis- simum: sed urbs ob gravitatem aëris ex paludibus corrupti pene deserta est.* γ *vulgo* Sassari *haud procul à ruinis Turritæ urbis antiquæ: est vero* Sassaris *parum munita. Cæterùm* Sardos *ipsos homines patriâ suâ pestilentiores fuisse, quodam loco Cicero significat. Hinc pro* vili merce *interdum, & nimium* pervulgatâ, *dicebatur vulgo* Sardi venales: *Inde ortum, quod T. Sempronius* Gracchus *al- tero consulatu è Sardiniâ domita captivorum tantum numerum adduxit, ut longa venditio res in proverbium abiret,* Sardi venales. *Hodie Sardi sunt crudeles, ac vino dediti: à Turcis capti fidem facile ejurant; sunt boni venatores, & boni nautæ.*] Caralis. Oristana. Sassaria. Sardi venales.

V. At minor est *Corsica* sesqui mill. German. ab Sardinia ver septemtrionem distans: omni ævo malignè culta, quia aspera & ltis in locis aditu difficilis. Dicta est primùm *Terapne*: mox *Cyr-* Græcis, à *Cyrno* rege, quem Herculis filium volunt. Denique *sica* à *Corsa* bubulca, muliere ex Liguria; qua duce Ligurum ma- ; in eam ingressa est, & *Corsi* à duce dicti coloni. *Longitudo* insulæ à *Sacro promontorio*, nunc *Punta di Marono*, sive *Capo Corso*, ad pro- ntorium *Granianum*, *Capo di Manza*, mill. German. XXX. *Latitudo* romontorio, quod hodie *Capo di Foro*, usque ad *Aleriam*, mill. rm. XX. Corsicæ nomina. Magnitudo.

VI. *Urbes* quondam claræ α *Aleria* & β *Mariana*, quarum nomi nunc in ruinis jacent. Urbes.

α Aleriæ, *Phocensium coloniæ, ruinæ pusillum à mari remotæ conspiciuntur. Bello Punico I. eam in totâ insulâ* primam *ceperunt* Romani *L. Cornelio Scipione.* β Marianæ *quoque ruinæ à mari paullulum recedentes* XXI. *circiter milliaria ab A- leriâ distant.*] Aleria. Mariana.

Cultores.

VII. *Tusci* primi insulæ imperium occuparunt. Post hos *Car*-*thaginienses*, mox *Romani*, dein *Saraceni*, quibus profligatis *Genuenses* & *Pisani*, utris dominium maneret, inter se certarunt, tandem *Genu*[*ensi*]-*bus* cessit.

Urbes hodie claræ.

VIII. *Urbes* in ea nullæ nunc claræ; præcipua tamen loca su[nt] α *Adiazzo*, β *Nebbio*, γ *Calvi*, δ *Bonifacio*. *Calvi* est celeberrimu[s in]-sulæ portus.

Nebbio. Calvium. Bonifacii op. Bastia. Incolarum mores.

[α Ajacium *vulgò* Adiazzo *insulæ caput à quibusdam statuitur, ad mare in* [*ejus*]-*dem nominis sinu jacet, oppidum frequens est & opulentum, ubi Genuenses m*[*erca*]-*tores negotiantur.* β Nebbio *oppidum est cum Comitatu.* Brietius *hic m*[*emo*]-*rat* Nebbi ruinas, *ex quibus excitatum videatur S. Florentii fanum.* γ [Cal]-vium *oppidum in mari situm undique inaccessum, nisi eâ parte, quâ habet* [*cæno*]-*bium Franciscanorum: arx ejus egregie munita est. Oppidum hoc a Sarra*[*cenis*] *& Gallis frustra oppugnatum est.* δ Bonifacii *oppidum in Chersoneso si*[*tum*,] *valde munitum; portum habet tutissimum, captum tamen à Sarracenis & G*[*allis*,] *pace autem inter Henricum II. Galliæ regem, & Philippum Hisp. factâ, leg*[*itimis*] *Dominis redditum est. In oppido* Bastia *summus insulæ* gubernator *domic*[*ilium*] *habet, hodie insulæ caput habetur, urbium quæ in hac sunt insula, frequent*[*issima*] *est. In duas distinguitur civitates, quarum una, in qua castrum & arx m*[*unita*,] Terra Nova *dicitur; altera* Terra Vechia. *Cæterum,* incolæ *olim fu*[*ere*] *montium habitatores, dediti latrociniis, feri, horridi & ipsis bestiis agrestiores; eoq; nulli ferè usui Romanis, si quos illi cepissent aut emissent.*]

LIB

Veteris et Novæ
PANNONIA
et
ILLYRICI
Descriptio
MORAVIÆ PARS
RUSSIÆ RUBRÆ PARS
TRANSYLVANIÆ PARS
AUSTRIÆ PARS
PANNONIA SUPERIOR
PANNONIA HUNGARIA
STIRIA
CARINTHIA
ITALIÆ PARS
ITALIÆ
CARNIOLA
VINIDORUM MARCHIA
CROATIA
ISTRIA
SCLAVONIA
VALERIA
IAZYGES METANASTÆ
BOSNIA
ILLYRICUM INFERIOR
DALMATIA
SERVIA
MOESIÆ SUPERIORIS PARS
MACEDONIÆ PARS
Dardaniæ pars
HADRIATICUM ET SUPERUM MARE
ILLYRICUM MARE
Liburnicus Sinus
Dalmaticum Mare
Vindobona h Vienna
Posonium Presburg
Buda
Cassovia
Tokay
Agria
Zolnocensis com
Pestiens com
Cumanus Campus
Segedinum Seged
Taurunum etiam Alba Græca n Belgrad
Marons Campus
Danubius fl.
Dravus fl.
Savus fl.
Tibiscus fl.
Pannonia Sirmiens vel Amantina
RASCIA
Epidaurus
Ragusi Nova
Narona n Narenta
Scodra n Scuta
Ravenna
Pisaurum
Ancona
Auxinum
Aquileia
Tergeste
Passau
Lintz
Ens
Gemund
Goding
Tyrna
Newsol
Altsol
Cremnitz
Schemnitz
Arrabe n Rab
Strigonium n Gran
Albaregalis
Petovium h Pettaw
Villach
Zatmar
Gyula
Olchinium n Olcigno
Budua n Budod
Pharia
Corcyra Nigra
Melita et Melitena
Rhizonicus Sinus
49
48
47
46
45
44
43
42

Ur
die

Me
Cal

Bor
Op

Baf
Inc
mo

LIB

LIBER QUARTUS.
CAPUT I.
DE PANNONIA.
I.

TRansgressis ex Italia Julias Alpes, *Pannonia* conspicitur, solo fœcunda, viris fortibus, armisque ac opibus maximè valida quondam regio. *Nominis* origo incerta: *Limites* ab occasu habuit *Cethium* montem; is nunc amplissimis jugis, ac Savi Dra-
que fontibus ad Danubium usque variis nominibus pertexitur, pri-
um *Pleysz*, modo *Hengstberg*, mox *Dembberg*, dein *Herzberg*, *Schnee-*
rg, & *Katenberg*, dictus: ab septemtrione *Danubium* amnem; ab or-
eundem Danubium & *Aureum* montem, nunc Hungaris *Macheck*; à
eridie lineam ductam ab aureo monte per confluentes *Timaci*, nunc
m, & Drini, nunc *Drina*, ad fontes *Una* fluminis. Inde *a Caravancas*
ons, & Pannonicæ, Carnicæque Alpes ad Savi usque fontes. Com-
ectitur hodie *Carniolam*, *Croatiam*, *Vindorum Marchiam*, *Carinthiam*,
iriam, majorem *partem Austriæ*, *dimidium Hungariæ*, *Sclavoniam*, *Bosni-*
n, *partemq;* Serviæ.

Pannoniæ. Limites.

[a Caravancam *montem Ptolemæus supra Formionis statuit ostium; quo situ supra Histriam ac pars est Ocræ montis.*]

Pannonia num suis incolis Pannonibus, num regioni Pannones indiderint nomen, ex historia neque Græca neque Romana satis aperte hactenus constat: A Pannone rege admodum incerto, Sambucus appellationem primam voluit arcessere, & origines regni ab anno post Noachicam eluvionem CLV, & à stirpe Semi ultima gentem suam. Sed quicquid illud est ex amore in patriam, ac errore non levi provenit, nullis autem Scriptorum veterum testimoniis. Id constat ex Appiano, libroque hujus de bellis Illyricis, Pannoniam suis regulis aut ducibus paruisse, antequam C. Octavius Cæsar Aug. domuerat regionem, Tiberiusq; in provinciæ formam redegerat: Hujus rei documenta memoratu dignissima numi adhuc ænei & argentei præbent. Post hac Pannonia vel prima fuit & superior; *vel* secunda & inferior: *Illa provinciam præsidialem atque metropolin Vindobonam habuit: Hæc provinciam consularem, & caput Sirmium (vulgo Sirmisch) partemque Saviam sive Ripariensem*

Pannonia. duplex.

rienſem & Interamniam continuit. Ultimo duabus Pannoniis, quæ ſæpius plura efferuntur numero, acceſſit Valeria, *ſive* Ripenſis, *& hæc quidem vel ab urbe Il lyrici Valeria, vel in honorem Valeriæ Diocletianæ filiæ denominata. Vid. præte Suetonium, Florum, Dionem, Tacitumq; Notit. Imper. & Spanhemii ad Geog Introduct. itemq; Schurtzfleiſchii res Hungaricæ.*

triplex.

Pannonia ſuperior.

Inferior.

II. Diviſa fuit in *ſuperiorem* & *inferiorem*. *Superior*, quæ & *prim Conſularis*, verſus occidentem eſt, in qua nunc *Carniola, Croatia, Vind rum Marchia, Carinthia, Stiria, Auſtriaq;* major pars: *Inferior*, quæ & *ſecunda Conſularis*, in origentem vergens, complectitur *Bosniam, Sl voniam*, & qvantum *Hungariæ Danubium, Dravum, Arrabonemq;* amne interjacet. At ea utriusq; Pannoniæ pars, quæ inter Dravum Sa vumque fluvios porrecta, *Valeria,* ſive *Pannonia Interamnia* & *Riparen ſis* dicta eſt.

Pannonia Valeria ſ Interamnia & Riparen-ſis.

III. Sic igitur hodie *Hungaria* vix tertiam ſui partem in vete Pannonia habet, cum reliqvum trans Danubium in *Jazygibus Daci* obtineat.

IV. Urbium clarisſimæ, α *Segeſta*, quæ & *Siſcia*, nunc *Siſeck*, Croatia; β *Petovio*, vel Patavium, *Pettavv*, in Stiria; *Amona, Unte laubach*, Romanorum colonia; γ *Nauportum, Oberlaubach*, in Ca niola; δ *Vindoniana*, quæ & *Vindobona*, nunc *Vienna*, in Auſtria; ε *Sc rabantia*, nunc *Scarbing*; ζ *Sirmium*, nunc *Simach* in Hungaria; η *Taur num*, vulgo *Belgrad*, & Germanis *Griechsvveiſſenburg*.

Urbes. Segeſta. Patavium. Amona. Nauportũ. Vindoniana. Scarabantia Sirmium. Taurunum.

[α *Ad Colapis Savique confluentes eſt* Segeſta *ſive* Segeſtica, *cum vicina inſula jusdem nominis, circa quam urbem non contemnendæ res geſtæ, Auguſto imperan* Siſecum, *quod hodie eſt, Turcæ ceperunt anno* 1593. β Patavium *ad Drav eſt, olim Romanarum legionum ſedes.* γ Nauportum *eſt ad fluvium cognom nem* δ Vienna *ad Danubium.* ε Scarabantiæ *ruinæ ſunt apud* Zapprinu *oppidum, Lazio teſte; quod nova* Scarabantia *dici poteſt.* ζ Sirmium *fuit* Bacuntium *flumen, ubi is in Savum influit, multis rebus à Romanis Imperato bus geſtis clarum.* Probus *Imperator* Almum *montem apud hoc oppidum,* Aureum *apud Mœſiam, vineis conſevit: Idem tandem ſcelere & incurſu milit Sirmii in turre ferrata occiſus eſt. Ante Probum* Decius *Imperator natale ſol id ſortius fuerat. Conſtantii tempore* Concilium *hâc in urbe coactum fuit con* Arrium. η Taurunum *ſive* Alba Græca, *ad Danubii Saviq; confluentes, à limanno expugnatum eſt anno* 1520. *Qvum in alterâ Danubii ripâ haud long Belgrado in Campo Maronis* Johannes Hunniades Mahometem *II. proflig anno* 1456. *Eſt verò urbs illa multis turribus & duplici muro munita: Subur ha*

Segeſta. Siſcia. Patavium: Nauportũ. Vienna. Scarabantia. Sirmium. Almus m. Aureus m: Taurunum. Alba Græca

habet amplissima, Turcis, Græcis, Judæis, Hungaris & Dalmatis referta. Ceterùm, ad Sabariam *flumen* Stridon *est, D. Hieronymi patria.*]

Stridon S. Hieronymi patria.

CAP. II.

De incolis Pannoniarum, & de regno Hungariæ.

I.

...Rimi, quos veterum monumenta tradunt, incoluêre Pannoni...am Pannonii, *Celtica gens*: quos Græci a *Paeones* vocarunt. *Julius Cæsar* primus terram ingressus, post eum item alii: at *Tiberius* tan...n perdomuit. Tulerunt inde Imperii Romani jugum, donec post ...inationem ejus *Gothi* invaderent, quos *Hunni* expulerunt: Hos ...*gobardi*, rursumq; hos *Hunni*; tandem circa annum IϽCCCC sub ...nolpho Imperatore, gens quædam è *Scythia* profecta, oppressis ...nnis, totum quod nunc Hungariæ dicitur regnum, occupavit, ...nnorumque reliquiis mista, nomen in eo constituit, quo etiam ...c *Hungari* indigitantur. At termini Hungariæ sunt, à septemtrio...us *Carpates* mons, quo à Polonia ac Russia separantur: ab oriente *Transilvania*, & *Valachia*; à meridie *Dravus fluvius*; ab occidente ...*ia*, *Austria* atque *Moravia*.

Pannoniæ Cultores.

Limites.

a Pannones *hosce cum* Pæonibus *quidam, Græci potissimum, confundebant olim: Perperam verò, ut* Dion *ostendit, cui constare ea de re ideo facilius poterat, quod ipse regioni huic præfuit.*]

...annonia jamdudum incursionibus extraneis infestabatur, Gallicis atque Germanicis Cimbrorum maxime, qui ex ea Macedoniam ipsamq; Asiam irruperunt: Ita Justinus, Pausanias, Appianus, Livius commemorant. Gentes in ea potissimas, per... diligens scriptor Strabo Lib. VII. recensuit: Ultimum vero aut regem aut ducem Battonem indigenam appellavit, quem Tiberius multis præmiis ornatum, ut cederet facilius, Ravennam transtulit, Svetonio etiam teste. Sic Pannonia diu Rom. imperium tulit, donec sub Constantino Imp. gentes Germanicæ irruperunt (1) Vandali *post A. quadraginta hinc iterum recessuri* (2) Gothi *longius post A. C. 271 in his regionibus hæsuri* (3) Hunni *è Schitia* (4) Longobardi *sub rege Audonio post A. C.* 540 (5) Hunni *a Gothis antea exclusi, sed rursû Albomi auspicio reversi* (6) *His iterum ejectis* Ungari seu Ugri *ab ultima Scythia effusi, quos Agarenos communiter vocant, nomine per octo priora secula ignoto. Hæc gens Scytica Hungariæ nomen imposuit, & toti Germaniæ bella creavit fermè perpetua, donec ab Henrico*

Galli Cimbrique Pannoniæ.

Vandali. Gothi. Hungari. Longobardi. Hungari seu Ugri.

Aucupe

Aucupe attonibus, caterisq; Impp. ad obsequium & tributum annuum redigeret
Id Scriptores Germanici affirmant, Hungarici negant, & pacem pensione annua
demptum ajunt. Hungaria vero hodierna partem Pannonia antiqua minim
complectitur, Danubioque in superiorem & inferiorem, *sed judiciis & p*
fecturis in LXXIV. Comitatus Germ. Hungrische Gespanschafften *dividit*
Sed Comitatus Zepusiensium maxima sui parte (Zirserland) *ad Polonos ex A.* 1
sub Uladislao rege transiit. Bellis etiam per duo secula tractis pars regni mag
& urbes hujus munita pleraque ad Turcos provenerant: Sed tota nunc Hung
bello postremo per annos undecim recuperata, & urbes munitissima Turcis erep
regi Josepho hujusq; patri Augustis. Leopoldo iterum subsunt: Unico tamen
grado excepto, quod in nostratum aliquandiu manibus fuit, itemq; Temesvvar
quam Turci hodieq; tenent. Regnum Hungaricum ex electitio hareditarium
ctum Ordinibus suffragantibus, Josepho Austriaco non solum obtigit, A. 1687.
manet quoq; rumpantur ut ilia Turcis. Ergo numisma affabre factum idque
genteum Leopoldo Aug. Cæsari rectissime dedicabatur utpote Restitutori Hung
ob Budam receptam A. M DC LXXXVI. Vid. Bonfinius Petrus de Rhevv
Joh. Ferd. Behann. in Notit. Hungar. itemque Dreschleri Chronicon Saracen
Turcicum nostris cum notis & appendice singulari, unde discetur breviter,
singulis cum urbibus & praterito quoquo & præsenti bello gestum fuerit,

Hungaria triplex.

II. *Figura* ejus quadrata est, cujus latera quatuor mundi ca
nes spectant. At maxima ejus *longitudo*, à Patissi fontibus, vulgò
Teisse, ad Muræ, *die Meur*, confluentem, mill. Germ. LX porrigitu
ac par ferme est *latitudo*,

Hungariæ figura & magnitudo.

III. Dividitur in *superiorem*, quæ trans Danubium, Polo
ac Transsilvaniæ contermina; & *inferiorem*, quæ cis Danubium
Comitatus in universa censentur L. At maximam regni partem h
Turcarum atrox imperium miserè divexat,

Hungaria superior. Inferior.

IV. *Oppida* in ea plurimum diruta, vel quæ extant, admod
tenuia, nisi quæ Moraviæ Poloniæque propiiis accedunt, vulg
Bergstätte. Clariora tamen sunt in *superiori* Hungaria: α *Temesv*
β Genadium, vulgò *Chonad*; γ Segedinum; δ Varadinum, vulgò *V*
deyen; ε *Solnock*; ζ *Agria*, cum arce *Erla*; duoque firmissima m
menta, η *Zatmar* & θ *Tockey*. At in montanis, *die Bergstätte*; ι Ca
via, *Kassavv*, caput superioris Hungariæ; κ *Eperies*; λ *Leutsch*; μ
sol; ν *Altsol*; ξ *Kremnitz*; ο *Nitria*; omniumque amœnissima π *Ty*
& quæ caput regni, post amissam Budam, ρ *Posonium*, vulgò *Presb*
urbs ad Germanicum modum satis culta.

Oppida Hungariæ superioris.

[α Temesvvaria *in Comitatu* Temesiensi *est ad Temesium fl. unde ei nomen*

Temeswar.

tum, urbs natura & arte munita, arcem habet bene munitam. A Turcis anno 1551 *frustra obsessa, ac iterum anno sequenti, quo demum illa certis conditionibus Turcis tradita est: sed isti contra datam fidem omne præsidium una cum tribuno trucidarunt.* β Genadium & Cenadium, *Hungaris* Choniad & Chonad, *Germanis* Gyngisch, *non longè ab eo loco, ubi* Tibiscus Marysium fl. *qui hodie* Meracz *dicitur, excipit, inter* Segedinum *ad occasum* 2 & Lippam *ad ortum* 8 *milliaribus*, Comitatui Conadiensi *nomen dedit. De hoc ipso loco Turcæ ac Transsilvani sæpe acriter contenderunt.* γ Segedinum *sive* Segedunum *Jazygum urbs, ad Tibisci, & Marisii confluentes, Genadio proxima.* Ortelius *urbem hanc cum* Singidonensi, *quæ in Pannonia apud Sirmium est, confundit, de qua apud Aurel. Victor. olim urbs frequens, postquam in Turcarum venit potestatem Solimanni auspiciis, arx ei est imposita: A Christianis urbs illa, anno* 1552 *intercepta, sed à Turcis denuo recuperata est.* δ Varadinum *ad amnem qui hodie Sebeskeres vulgò dicitur, in finibus Transylvaniæ situm, illius & Hungariæ habetur clavis, à Turcis nuper anno* 1662. *expugnatum est, ac ab iisdem hodie tenetur.* ε Solnock *sive* Zolnock *ad Tibisci & Zagyvvæ confluentes est, Ferdinandi I. auspiciis arx firmissima ibi fuit excitata; sed militum perfidia turpiter deserta, in Turcarum venit potestatem.* ζ Agria *vulgò Erlavv Jazygum urbs supra* Solnock *Agrio fluv. rigatur, qui deinde in Tibiscum sese exonerat; à Turcis anno* 1552 *frustra obsessa; ac demum à Mahumede anno* 1596. *oppugnata, à perfidis præsidiariis prodita in Turcarum venit potestatem. Ejus expugnationem secutum est prælium inter Maximilianum Imperatorem & Mahumedem, quo Cæsariani victores Turcas in fugam conjecerunt; sed quum nostri ex prædæ cupiditate deseruissent ordines, turpiter refugerunt Panico quodam terrore correpti.* η Zatmaria *in finibus Transylvaniæ est ad Lapum seu Lapessum fl. anno* 1562 *à Turcis frustra fuit oppugnata, ac denuo hoc nostro seculo anno ab iisdem* 1661. *frustra tentata.* θ Tockey *vino generosiori nobile oppidum ad* Tyssæ *sive* Tibisci & Bodroch *confluentes est, 6 milliaribus Hungaricis à Zatmaria distans. Natura ac arte munitum, sæpe alias oppugnatum, ac maxime anno* 1605 *annuâ obsidione à Transylvanis quum esset fatigatum præsidiarij fame compulsi deditionem fecerunt.* ι Cassovia *ad* Hevvath *seu* Hornath *fluviolum, 4 milliaribus Hung. ab Agria in septemtrionem jacet: Urbs elegans & munita, à rebellibus Heiduccis Botzkayo fuit tradita anno* 1604. *Incolitur illa à Germanis, & Hungaris. Major civium pars Augustanam profitetur Confessionem* κ Eperies *à Cassoviâ 3. milliaribus Hung. distat in septemtrionem. Urbs frequens est & munita ad Tarozam fl. sita, anno* 1605 *in bello, quod movit Botzkarus, hujus obsidionem fortiter tulit ac repressit: Haud procul ab ista urbe duo sunt fontes lethales.* λ Leutsch *totidem ferè milliaribus abest Eperie in occasum in monte situm. Oppidani plerique sunt Germani, & Augustanæ Confessioni addicti. Senatores quanquam Hungarorum more vestiantur: gestant tamen pallia Germanorum.* μ Neusol *à Leutsch in occasum jacet ad dextram Granuæ ripam: In vicino colle arcem habet bene munitam, ipsaq; urbs multis splendidis ædificiis est ornata. Sunt ibi fodinæ, ex quibus effoditur cuprum, & argentum vivum. Oppidani loquuntur Germanicè, Hungaricè & Venedicè.*

Genadium. Segedinum. Varadinum. Solnok. Agria. Zatmari. Tockey. Cassovia. Eperies. Leutsch. Neusol.

Altsol. *nedicè.* ν Altsol *ab hinc duobus milliaribus Germanicis in meridiem ad sinistr... ejusdem fluminis Granuæ sita, à Germanis, Hungaris, & Venedis incolitur, A... dulis celebratur: Habet fodinas auri, argenti, cupri & argenti vivi, sed ho... adeo divites non sunt, quam fuerunt olim, venæ.* ξ *Inter Neusol & Altsol* Kremnitz. Kre...nitz *est ad Granuam fl. aurifodinis & monetaria officina nobile, in valle positu... in imminente colle habet arcem. Multi ibidem inveniuntur muti, surdi & strum... habentes: causam asscribunt aëri & aquæ. Est verò Creminitium inter septem ...vitates montanas Hungariæ prima ac præcipua.* Nitrja. ο Nitria *ad Nitram fl. haud lo...gè à* Comara *abest, arcem habet in rupe positam splendidam ac bene munitam: ... Botzkayo tamen cum arce hac capta est, ac iterum anno* 1619 *à Bethlehemo G...bore: Anno* 1663, *Turcis turpiter tradita: sed iisdem sequenti mox anno virt...* Tyrna. *præcipua Susæ erepta.* π Tyrna *à Posonio versus septemtrionem est, in plani... posita, à Germanis pariter & Hungaris incolitur, in bellis Turcicis & Transylva... multum perpessa ac sæpe fuit occupata.* Posonium. ρ Posonium *ad Danubium est, ho... regni habetur metropolis, arx ejus in præcelso montis vertice sita est, in qua re... asservantur ornamenta: Urbs illa à plerisq; Hungariæ inferiori asscribitur. An...* 1515 *major ejus pars incendio periit, ac postea restaurata, eadem calamitate aliqu...ties fuit afflicta, anno* 1563, 1590, & 1642. *Cæterum infra Altsolium est opp...* Schemnitium. *dum* Schemnitz *duas habens arces, ubi Camera regia, argenti-fodinæ, Offici... metallica, & haud procul thermæ Eissenbacenses. Infra Nitriam est* Neuheusel. *Neuheus... Hungaris* Nyvvar *dictum, oppidum munitissimum, anno* 1581 *ad Nitram fl. co...ditum. Anno* 1605 *à Botzkayo & Turcis obsessum & oppugnatum, in quintu... mensem obsidionem fortiter tulit: tandem Humanayo iis traditum conditionibu... ut initâ demum pace Imperatori redderetur, quod factum anno* 1607. *Betleh...mus Gabor hoc oppidum anno* 1621 *cepit; ad Cæsarem tamen rediit. Nuper an...* 1663 *id à Turcis expugnatum, in eorundem hodie manet potestate. Omnis i... Hungariæ pars, quæ Imperatori Romano subjecta est, hodie misere vexatur, D...ctoribus enim Evangelicis Augustanis pariter & Reformatis undique ejectis Nobil...tas Hungarica arma cepit, pro libertate sua, ut ajunt, tuenda: Hi sunt, qui rebe...les Hungari vulgo audiunt. Interea Hungaria cladibus utrinque datis & accept... vastatur, armisque imperatoriis isti facessunt negotium, quæ alibi erant expediend... utilius.*

Inferioris Hungariæ oppida. V. In inferiori sunt; α Arrabo, vulgò *Rabe*; incolis *Tavvar...zin*, inde Latine javarinum; β Comara, vulgò *Komarno*: γ Strigo...nium, vulgò *Graan*: δ Albaregalis, vulgò *Stuelvveissenburg*: ε Vespe...rinum, *Vesperin*: ζ QuinqueEcclesiæ, *Funfkirchen*: & caput quon...dam, regiaq; totius regni η *Buda*, Germanis *Ofen*, cui in adversa rip... objacet *Pestum*. Clara sunt munimenta, θ *Dotis*, ι *Pappa*, κ *Palotta*... Archiepiscopatus sunt duo, *Strigoniensis*, & λ *Colessensis* in oppid... *Koletza*.

[α Arrabo

α Arrabo *ad fluvij cognominis, qui vulgò Rabus, & Danubij confluentes in loco paludoso situm.* Jaurinum *quoque aliis vocatur. Hoc munitissimum regni propugnaculum anno* 1594 *à Comite* de Hardec, *nulla necessitate cogente, Turcis traditum est; sed anno* 1598 *d.* 19 *Martij industriâ & felicitate* Adolphi Comitis *à Schvvartzenburg per strategema recuperatum. Ad* Leithæ fl. & Danubii *confluentes est oppidum cum castello Hungaris* Ovvar: *Germanis* Ungarisch Altenburg *dictum, paludibus & latis fossis cinctum, Salomonis Hungariæ Regis olim secessus, &* Marcolphi *morionis domicilium. Anno* 1529 *à Solimanno fuit expugnatum, & anno* 1605 *ab Hungaris crematum, castello tamen conservato: & anno* 1621 *à Buquoyo Cæsaris auspiciis* Betlemianis *pulsis, recuperatum.* β Comarinum *castellum nobile est, formæ triangularis, inter Danubium & Vagum fluvios, in angulo insulæ Schut, Ferdinandi I. auspiciis conditum; anno* 1594 *frustra tentatum, in Christianorum manet potestate.* γ Strigonium *cum arce editâ ad Danubium est; quò è regione Granua fl. in Danubium sese exonerat, quinque milliaribus infra Comarinum castellum, à Solimanno expugnatum anno* 1543 *quo anno* Pesthum & Walpo *castellum &* Alba regalis *in Solimanni venerunt potestatem.* Strigonium *Christiani difficili oppugnatione recuperarunt anno C.* 1595: *Sed anno* 1605 *à Turcis acerrime oppugnatur, & à perfido milite præsidiario, qui ducem suum Comitem Dampierium captivum tenebat, cum* 70 *tormentis bellicis traditur Turcis.* δ Alba regalis, *urbs magnificis ædificiis splendida, inauguratione & sepultura regum quondam clara, in palustri planitie ad flumen, quod vulgò Sarevvitze dicitur, sita est. Anno* 1543 *in Solimanni venit potestatem: sed Mercurio & Rusvvurmio ducibus fuit recuperata anno* 1601, *ac tum incendio à Turcis excitato miserè vastatur. Eodem anno ad hanc ipsam urbem Turcæ bis profligati sunt præcipuâ Rusvvurmij virtute: verùm sequenti mox anno intemperantia & perfidia militum in Turcarum potestatem redacta est.* ε Vesperinum *à fonte perenni nomen habens, olim haud mediocre erat oppidum; de quo nihil præter nonnullas deformes ædes hodie reliquum est: Arcem ejus in prærupto monte sitam ac satis firmam anno* 1551 *Turcæ ad deditionem faciendam adegerunt, sed omne illius præsidium contra datam fidem trucidarunt. Deinde anno* 1566 *à Salmensi & Helfensteinio Comitibus invaditur & expugnatur: Anno* 1593 *à Christianis militibus turpiter deserta in Turcarum rediit potestatem: ex quo tempore eam modo tenent Turcæ, modo Christiani.* ζ Qvinque Ecclesiæ *haud longe à sinistra Dravi ripa absunt* 16 *mill. Hung. à Danubij confluentibus, anno* 1543 *à Turcis occupatæ, quippe quas oppidani deseruerant. Nuper anno* 1664 *à copiis auxiliaribus atq; Hungaris ductu Hohenloij & Serinij Comitum oppidum istud fuit expugnatum ac direptum: Arx verò frustra tentata, ipseq; pons Esseccensis, qui est in Dravo flumine, exustus. A Quinq; Ecclesiis versus occasum tribus milliaribus abest nobile & natura arteque munitum oppidum* Sigethum, *quæ vox Pannonicâ linguâ significat insulam: Quoniam oppidum hoc inter duo positum est flumina, & paludibus undique cinctum: estq; triplex, arcem habens duplicem eamq; munitissimam. Expugnatum est à Solimanno anno* 1566, *Nicolao Serinio Comite illud defendente, qui fortiter pugnans cum hoste in ipsa expugnatione nobilem cum*

Arrabo. Jaurinum. Ovvar. Altenburgum Hungarium. Comara. Strigoniũ. Alba regalis. Vesperinũ. Quinque Ecclesiæ. Sigetum.

vita profudit sanguinem. Solimannus *in obsidione ista, antequam expugnaretu arx illa, morbo mortuus est in loco vicino, qui vulgo* Darchpek *vocatur, quo i testina ejus sepulta sunt.* η Buda *ad Danubium est infra Strigonium, olim reg caput & regia sedes, ac tum egregiè munita, arcem habebat ornatissimam. hanc urbem thermæ sunt calidissimæ, in quibus tamen aliquod piscium genus vive Busbequius & Isthuansius tradunt. Anno* 1541 *à Solimanno capta, sicut & P* stum, *& vidua Zebusiensis cum filiolo in Transylvaniam deportata est. Pestu magna vi Turcis ereptum est anno* 1604; *sed biennio post ab istis recuperatur* θ Dotis *Hungaris* Thata *quatuor milliaribus cum dimidio Jaurino abest, in p lude exstructum castrum vetus. Ad hoc prisci reges viridaria sua constituerar* ι Pappa *à Jaurino versus meridiem 6 milliaribus Hung. sita, egregie munita, a cem habet firmiorem; multa perpessa est à Turcis, quibus tamen erepta anno* 159 *ductu Maximiliani Archiducis Austriæ. Deinde anno* 1600 *Galli & Wallon qui in præsidio erant, ob dilatum stipendium, oppidum hoc cum arce Turcis scelera vendiderunt, sed cum magna nostrorum ipsiusq; Comitis Schvvartzenburgij cla demum recuperatur. Qui ex fuga retrahebantur rebelles, variis cruciatibus co fecti atque mactati sunt.* κ Palotta *castrum Vesprino duobus milliaribus abes* λ Colocza *ad sinistram Danubij ripam, medio ferè loco est inter ipsius Dravig confluentes & Budam, in Turcarum est potestate.* Mohatzium *oppidulum nob litavit Hungarorum clades & Ludovici Regis interitus anno* 1526: *Oppidum ist haud longè abest à Danubij & Dravi confluentibus. Aër Hungariæ impurior es quare exteri hic facile morbum contrahunt Hungaricum, nisi castra sæpe muten Sordes, quæ ex indigenarum existunt corporibus: aëris putredinem satis arguun Aquæ fere omnes insuaves sunt præter Danubij fluentes. Vinum Pilsense in Com tatu cognomine, ubi Buda jacet, in pretio est. Ferarum tanta in Hungaria e multitudo; ut, nisi ruricolis concessa esset venatio, certam perniciem istæ inferre agris. Fertilitatem soli vel inde colligere licet, quod licet bellis Turcicis, ferro flam maq; fuerit devastata, intra quinquennium ita tamen respirarit, ut hic nihil deesse quasi perpetuo fuisset in otio.* Hungari *bellicosi sunt & feroces; sed fluxæ fidei, cæteris nationibus, sic pertinaciter infensi Germanis, quibus cum nunquam conve niunt. Otium tam viri, quam fœminæ sectantur, laboremque fugiunt: Intemp rantius genio indulgent: Inter nobiles matrimonia contrahuntur, dum adhuc cunis vagiunt, quæ postea solvere grande nefas habetur. Multi per Hungaria sunt Judæi, quibus proditoribus & speculatoribus utuntur Mahumedani.*]

Buda. Pestum. Dotis. Pappa. Palotta. Colocza. Mohatz. Hungari cœli soliq; natura. Hungarorum mores.

CAP. III.

De Sclavonia & Bosnia.

I.

Slavoniæ limites & magnitudo.

SClavoniæ equidem nomine vulgò, confusis Pannoniæ Illyricique limitibus, accipitur quidquid terrarum ab Dravo amne ad Adriaticum mare protenditur. At *propriè Sclavonia* dicitur ea regio,

qua

Dravum Savumque amnes interjacet, ab occasu *Stiria*, ab ortu *Da-*
io clausa. *Longitudo* ejus est ab oppido *Kopranitz* ad Dravi confluen-
, mill. Germ. L. *Latitudo* à Dravo ad Savum. XII.

Sclavonia nomen regnumque novum Sclavis debuit aut Sclavinis, genti Venedorum copiosissimæ, quæ à Tanai & Volga usque ad mare Hadriaticum terras amplissimas insedit & regna Bulgariæ, Croatiæ, Sclavoniæ, Bosniæ multa ex A. C. 540. *nova constituit, Romano Imperio demta Origo nominis à Sclava i. e. gloria seu fama insigni petitur, si Cromerum audias, qui primam a Procopio Sclavorum mentionem factam annotat. Ergo Sclavonia duplex habebitur, una orientalis per Daciam, Illyrium, Poloniam, Russiamque producta; &* altera occidentalis, *per Bohemiam, ipsamque nostram Germaniam protensa: Illa Regem Ostrivoy primum admisisse fertur, ac Setimirem, hujus nepotem Dalmatiæ posthac Regem, cujus fratres Lechus, atque Russus Bohemiam, Poloniam, Russiamque subegerint. Sic Bosnia ortum Bosnis debuit vel Pasinakis, quos Græci nominant scriptores: Hæc Sclavica gens antiquis sedibus effusa duplicem reliquit Bosniam; unam* superiorem *duci subditam, cujus sedes in urbe Orzega, quam ex corrupto Germanico vocabulo* Hertzog *denominaverant; Alteramque* inferiorem *Illirico regi subjectam. Vid. Leuenclav. Pandect.* XXV. *& Schurzfleisch. in rebus Sclavi. Utrumque istud quod exposuimus, regnum, quia cum finitimis duobus A. C.* 1080. *accessit Hangarico, hoc insignia augmenta cepit titulosque plures, quibus Hungarici reges adhuc gaudent.*

Sclavonia. duplex. Ezechus. Bosnia duplex.

II. Ad inferiorem Savi partem ultra Danubium protensi inco-
Rasci populi, Germ. *die Ratzen*. At totam hanc regionem ali-
ndo *Pannonii*, mox *Gothi* tenuerunt; novissimi *Sclavi*, sive ii *Scla-*
ii, qui ad hanc nostram ætatem manent. Hi quondam regnum
a constituentes, postea Hungaris vectigales facti sunt. Nunc ma-
pars Turcico imperio paret.

Rasci. Pannonii Gothi. Sclavi.

III. Oppida notiora sunt, α *Posega*, β *Gradiskia*, γ *Zagra-*
& δ *Kopranitz*, validissimum contra Turcarum incursiones mu-
entum.

Oppida.

α Posega *Comitatus caput ad fluviolum Orib jacet, haud longe à Savi sinistra ripa.* β Gradiskia *ad Unæ & Savi confluentes hodie à Turcis tenetur.* γ Zagabria *in sinistrâ Savi ripâ est, è regione insulæ Segesticæ: à Turcis tentata capi non potuit. Habet Academiam.* δ Kopranitz *arcem habet munitissimam.*]

Posega. Gradiskia. Zagabria. Kopranitz.

IV. α *Bosniæ regnum* inter *Unam*, *Savum* atque *Drinum* amnes
iosque montes situm, nomen accepit à *Bosna* flumine. *Longitu-*
ejus inter duo flumina Unam & Drinum, porrigitur milliar. Ger-

Bosniæ regnum. ejus fines. Magnitudo

man. XL. *Latitudo* verò inter *Bosnæ* fonteis ac confluentem mill. Ge
man. XV.

Bosniæ fines.

[α Bosniam *sive* Bosenam *Savus à Sclavonia disterminat: Una fluvius à Croat
Drinus à Servia: & Bebii montes ab Illyrico se jungunt.]

Cultores Bosniæ.

V. Hæc quoque olim *Pannonia* pars fuit: Postmodum *Go*
occuparunt, quibus egresſis, *Sclavoni* obsederunt: *Hungaris* dein
principatus titulo stipendaria facta. At quum *Turca* potiretur, Pr
fectus, quem ille constituerat, regio titulo ac diademate sum
principatum in *regni formam* redegit; quod *Hungari* recuperatu
haud diu tenuerunt, quin *Turca* repeteret.

Opplda.

VI. Caput regni erat α *Jaitza*: nunc Metropolis est β *VV*
bosanin.

Sclavoniæ fertilitas. Sclavoniorum. mores.

Bosnii soli naura. Bosniorum mores.

[α Jaitza, *vulgo* Jaycz *in monte posita arcem habet munitisſimam, quo loco Plena*
Verinam fl. recipit. β Varbosania *est ad fl. Miliatzha quondam provincia cap*
nunc adeo defecit, ut careat mœnibus. In Sclavonia aer purus, ac solum mire fer
est, quoniam fluviis undiq; rigatur; unde inter ipsa bella frumento, & pecore ab
dat. Sclavoni hodie moribus suis Turcarum fere similes sunt, omnes bellicosi, i
num orant Deum ut armati moriantur & in bello. Rerum novarum cupidi ad
ditiones sunt faciles. Excursionibus Turcicas vexant regiones: Pax enim
censetur violata, nisi educantur & adhibeantur tormenta bellica. Bosnia *a*
rior est; pascuis tamen abundat. Pelles & lanam Ragusinis & Venetis ab
de suppeditat, habetq; argenti ac aurifodinas divites. Feroces sunt Bosnij, la
cinia sectantes; alij tamen Christianam religionem etiam sub jugo Turcico imp
se colunt.]

CAP. IV.

De Illyrico.

I.

Illyrici fines.

AB Arsia fluvio, Italiæ termino, versus orientem, *Illyricum* e
Græcis *Illyris*: regio aprica atque amœna, solum fertile, ac
tiferum; nisi quod ubi Panoniis proximum, asperum ac duru
Terminatur ab *occasu* Arsia flumine, ac linea ab Arsiæ fontibus
Colapis ortus ducta; à *septemtrione* perpetuis montium jugis, quib
Illyrii à Pannoniis discernuntur, ad fontes usq; Unæ, atque inde lin
ducta ad Timaci, nunc *Lim*, & Drini confluentes: ab *oriente* est ip
Tim

macus, Scodrus mons, & Drilo fluvius, quo à Macedonia sub-vetur: à *meridie* Adriaticus sinus. *Longitudo* ejus patet ab Arsia ad lonem mill. Germ. xc. *Latitudo* maxima est juxta Naronem flu-m à fontibus ejus ad ostium mill. xx.

Magnitudo.

α Illyricum *sive* Illyris *etiam* Illyrias *&* Illyria *scriptoribus dicitur.*]

lyricum Gr. Ἰλλυϱὶς Ἰλλυϱία *si Appianum audias à Celta duce Illyrico nomen adepta, genti Celticæ huc digressæ illud imposuit. Sin Rabinos & Josephum Gorionidem consulas, ex una posteritate Chanaan Illyrici Sclavi omnes provenient. Utraque tamen hæc originatio aut incerta aut fabulosa erit, Bocharto judice: Incertior longe fabulisq; propior extat, quam Stephanus, Apollodorus, Eustachius in Dionys. ab Illyrio Catmi filio arcessunt. Phœnices equidem aut Cadmeos ora Illyrici extrema sese continuisse, Herodotus, Scylax, Athæneus Dionysius testantur. Nomen Illyrii tamen Punicum non est, neque in moribus Illyriorum aut lingua quidquam reperias, quod Phœnicium ortum præseferat, aut Punicas origines redoleat, sic recte inquit Bochartus Lib. I. Chan. c. 23. Illyricum autem duplex à Spanheimio Introduct. Geog. constituitur,* Unum specialius aut strictius *littoralem Syraciæ regionem continuit exclusa Macedonia;* Sed altero generalius aut latius dicto *Macedoniam & vicinas provincias septendecim A. C. 337. comprehensas, in Breviario suo Rufus Festus commemorat: Ut inde Illyricum aliud* Orientale, *aliud* Occidentale *emergere possit. De antiquis urbibus Strabonem. Lib. VII. Ptolemæum Lib. II. Pomponium Melam Lib. II. c. 3. Bochartum etiam quasdam à Pœnis conditas & appellatas numerat.*

Illyricum duplex

II. *Divisa* fuit olim in duas potissimum partes sive regiones; rum *una* ab Arsia ad Titium amnem, qui nunc est *Cherca*, α *Liburnia* dicitur; inde *altera* ad Drilonem usque fluvium, sive Lissum op-pidum, quod nunc vulgò dicitur *Alessia*, β *Dalmatia.*

Fines Liburniæ & Dalmatiæ; Lissus seu Alessia op.

α Liburnia *Histriæ contermina est;* & β Dalmatia *Macedoniæ.*]

III. *Liburniæ* populorum clarissimi fuerunt Japydes. Oppida orum, β Flanona, nunc *Fianona*: γ Tarsatica, *Tersatz*: δ Senia, *a*; ε Lopsica, *Lopur*; ζ Ortopula, *Starigrad*; η Argyruntum, *Pe-*; θ Ænona, *Nona*; ι Jadera, *Zara Vechia*; κ *Scardona* nomen reti-

Japinum oppida. Flanona. Tarsatica. Senia. Lopsica. Ortopula.

α Japydes *sive* Japodes, *quorum opidum* Japyx *dictum est: Servio teste.* β Flanona *sive* Flavona; *oppidani sunt* Flanates. *Ab ea nomen habet* sinus Flanaticus *Plinii, qui* Flavonicus *Stephano,* Polanicus *Molæ ab urbe* Pola, *&* Liburnicus *Orosio; hodie ob frequentia naufragia* Carnivorus *dicitur, vulgo* Quarnero *seu* Karnero. *Flanonæ ad Meridiem vicina est* Albona, *Flacii patria; olim* Aulona *seu* Alvona. γ Tarsatica *sive* Tarsaticum, *inter Flavonam &* Seni-

Japides. Flanona. Albona. Tarsatica.

Seniam ad Liburniæ litus eſt ad Oeneum fl. δ Senia, *Germanis Zeng. dicta,* *oram maritimam in ſaxo præcipiti ſita, munitiſſima eſt.* ε Lopſica *haud pro* *à Senia in eodem jacet litore. Oppidani* Lopſi *dicuntur Plinio.* ζ Ortop *ſive* Ortopola *inter Seniam & Vigiam ſita erat, ejus veſtigia ad Tedanium* *conſpiciuntur.* η Argyruntum *ad idem litus, Petro Luccaro Raguſæo* Obr vazo *dicitur: at Moletio eſt* Novigrad. θ Ænona *ſive* Enona *urbs Epiſco* *lis inter Seniam & Jaderam eſt ad orem maris.* ι Jadera *urbs Archiepiſcopa* *præ reliquis clara, adverſus* finitimos *Turcas probè munita eſt: oppidani Hi* *dicuntur* Jadertini. κ Scardona *urbs ampla eſt, è regione Sicci. A Pt* *mæo collocatur è regione Jaderæ, forte ex una inſula factæ ſunt duæ; quarum* *vulgo* Scarda *dicitur, altera* Malconſiglio.]

Senia. Lopſica. Ortopula. Argyruntũ. Ænona. Jadera. Scardona.

IV. Dalmatiæ populi etiam fuêre varii. Oppida in litore α cum, nunc *Sebenico*; β Tragurium, nunc *Travv*; γ Salona prope *S* *latum*; δ Narona, *Narenta*; ε Onæum, *Sabioncello*; ζ Epidaurus, *Ra* *ſi Vechia*; η Rizinum, *Riſine*; θ Budua, *Budoa*; ι Olchinium, antè O *chinium* dictum, nunc *Dolcigno*; κ Liſſus, *Aleſſia.* Intus λ Scodra, *S* *tari*; μ Dalminium, ſive Delminium, *Delminio*, unde Delmariæ ſi Dalmatiæ nomen.

Dalmatiæ oppida.

[α Sicum *in finibus Liburniæ eſt ad mare; quo Claudius miſit veteranos, teſte Plin* β Tragurium *hodie urbs exigua in ſcopulo ſita, & Buæ inſulæ ſeu* Cicovo *po* *juncta: quam Veneti unà cum Epidauro & Chio anno C.* 1169. *occuparunt.* γ Sa na, Salonæ *ſive* Salo *inter Tragurium ad occaſum & Almiſſam ad ortum;* *inſcriptionibus veteribus* Colonia Martia Julia Salona *dicitur. Diocleti* *ibi fuit Palatium nobile.* Niger *ait hanc urbem periiſſe. Habuit Salona ci* *pugnaces, cujus rei ſpecimen non fœmina minùs, quàm viri, illuſtre dederunt b* *Civili Cæſariano. Octavium enim obſidentem, miro aſtu ac dolo territum fug* *compulerunt, nocturnâ irruptione caſtra ejus aggreſſi. Eandem urbem* Aſin Pollio *aliquot annorum intervallo poſteà cepit, & filium, qui circa id tempus* *natus erat, ab eâ* Salonium *appellavit. Hic eſt* Saloninus, *qui natus ſtatim* *ſiſſe fertur.* δ Narona *ad Naronem fluvium, qui Melæ* Nara *dicitur, à lit* *fermè* 20 *millia paſſuum recedit: quondam urbs clara & Dalmatiæ convent* *unde Varrone teſte,* 89 *civitates jura petiêre; ac Plinii ætate populi duodecim;* *à Venetis anno C.* 987. *ſubacta priſtinâ dignitate excidit. Tantarum erat opu* *ut Venetici ſinus dominium ſibi arrogaret* Sophiano voro Gapo Cumana. ε neum *ſive* Oeneum *inter Epetium & Epidaurum ad Artatum fl. in Peneſtia* *gione, hodie* Sabionello *aut* Giderisſo. ζ Epidaurus *ſive* Epidaurum *Dalmatiæ maritima eſt: Alia verò urbs fuit Epidaurus ad Argiæ oram in P* *ponneſo, Æſculapii patria. Prope hanc Dalmaticam jam olim à Gothis ex* *ſam condita ſcribitur* Raguſa, *quæ hodie in litore illo celebris eſt.* η Rizinum, Rhiſon & Rhizinum *ad ſinum* Rhizonicum *eſt; in quem* Rhiſo fl. *labit* *Volaterranus putat eſſe id oppidum, quod hodie* Cataro *vocatur; quoniam ſinus R* *zoni*

Sicum. Traguriũ. Salona. Narona. Onæum. Epidaurus. Raguſa. Rizinum.

zonicus hodie le Golphe de Cataro *dicitur.* θ Budua, Butua *seu* Bulva *inter Ascrivium & Olchinium ad ejusdem maris oram est: ditionis Venetæ istis in locis ultima, à Turcis incendio vastata, nunc utcunque reparata.* ι Olchinium, Olcinium *sive* Ulcinium *est in eodem litore Butuæ vicinum.* κ Lissus, Lissum *seu* Elissus, *ad Drilonis fl. ostium, hodie* Aleso *vulgo dicitur.* λ Scodra *Turcis* Scanderia, *id est*, Alexandria *dicitur, olim urbs nobilis, ad Labeatis lacum est, qui hodie* lago di Scutari. μ Dalminium *inter Drinum fl. & ardium montem erat, olim magna urbs, quam, dum Marcius incendit, gentem quasi capite amputato truncasse Florus auctor est: hodiè* Denna, Damna, *melius* Delminio *vocatur.*]

Budua. Olchinium. Lissus. Scodra. Dalminium.

CAP. V.

De incolis Illyrici, & nova ejus descriptione.

I.

[I]llyriorum *gens fera* fuit, atrox, & latrociniis piraticâque infamis. [E]domita à Romanis ea pars quæ *Liburnia* dicitur, anno ab urbe [c]ondita IↃxxv, annis decem ante secundum bellum Punicum; *Dal[mat]ia* sub Augusto Imperatore. Stetit inde sub urbis Romæ impe[rio], donec Gothi eam vastarent: Post hos *Sclavonii*, à Mæoti palu[de] profecti, occuparunt. In quos deinde *Hungari* imperium ha[bue]re: ac novissimè *Turcæ* oppressis Hungaris, interiora sibi vendi[carunt]; *Venetis* in hunc usque diem maritimam oram obtinentibus, [ex]ceptis duabus civitatibus, *Scardona*, quæ Turcici juris, & *Ragusi*, [quæ] sui juris.

Illyrici cultores.

[Il]lyrici veteres & ipsi suis nationibus distincti, apud Ptolemæum & Plinium pro[…]duntur: Inter illas Embiliæ comparent, quibus proximi cum Pœni consederant, teste Stephano, urbem Butnen condiderunt בטוחא Betua *nomine Phœnicio quasi* tutam securamque *dixerint: Primos autem incolas* חקלין Akelin *i.e. agrestes ex feris moribus appellatos voluit Bochartus, voceque hinc apud Græcos corrupta Enchileos: Ut fluvios, montes, urbesque alias, & vicinas Insulas à Phœnicibus denominatas nunc transeam. Nec itaque Pœni auctore nostro hujus regionis incolæ omittendi fuerant, nec Galli, quos duce Bulgio huc sedem Olympiade* 124 *fixisse, Polybius, Justinus, Pausanias commemorant. Romani postea victores Illyrico Teutæque hujus reginæ bellum A. V. C. DXXIV primum conflarunt; Ultimum A. V. C. DLXXXVII Gentio rege capto, & in triumphum penitus abducto. Illyricum itaque Romanis Impp. & horum præfecto prætorio subjectum denique Germanis & Sclavis subfuit, regni Dalmatici auctoribus: Postremo*

Butue urbs. Phœnices incolæ Galliqve. Illyricum captum.

Dalmatia Regibus Hungaricis Venetæ Republ. Turcis subest. Ragusa.

Hungaris ex A. 1080. *cum Zelimirus regum ultimus mortique proximus Ladisl*
Dalmatiam legasset. Vid. Bonfinius Dec. II. *Lib.* 4. *Hinc adhuc hodieque reg*
bus Hungaricis pars Dalmatiæ ac urbes S. Viti Zengaque subsunt pars altera cu
urbibus maritimis Jadera seu Zara, proxima Morlachorum regiuncula, Zeb
nico Spalato Venetæ Reip, *paret; Item Clissa mediterranea per pacem A.* 166
cum insigni 50 *milliarium territorio à Turcis concessa:* pars tertia *Turcico adh*
jugo subjecta Venetis aut incursionibus per bellum decenale proximum, aut opp
gnationibus infestatur. Ragusa urbs clara Resp. libera, ex motu terræ veh
mentissimo, quem A. 1667. *sustinuit, eluctata sese in* clientelam *Cæsaris Au*
& regis Hungarici Josephi denuò A. 1687. *dedit ex veteri, quo regibus Hung*
ricis tenebatur, titulo, sed nexu tributi Turcico non minus adhuc obstringit
Vide hujus descriptionem accuratissimam in Lib. Status Turcici anonymo. Lib.
c. 4.

Dalmatia. Comitatus Segna. Nona. Zara. Sebenicum. Ragusa. Scutari.

II. Regio ipsa, quæ olim in duas partes, Liburniam ac Dalm
tiam divisa, nunc uno nomine ***Dalmatia*** appellatur, eademque pa
Sclavoniæ. At quæ quondam α Liburnia, ea nunc ***Comitatus Jade***
vulgò ***Contado di Zara*** nuncupatur. In hoc urbes nunc claræ; α ***Seg***
β ***Nona***, γ ***Zara:*** Hæc haud exigui momenti, nec ultimi splendo
civitas. δ ***Sebenicum*** satis amœna urbs, at parum culta, ob vexati
nes vicinorum Turcarum, qui Scardonam tenent. ε ***Ragusa***, hau
magna urbs cum arce, sui quidem juris est, at stipendium pendit Tu
cæ: emporium alioquin, ab hoc latere maris Adriatici, Turcicis me
cibus celeberrimum. ζ ***Scutari*** quoque, Turcicum oppidum emp
rium est haud ignobile.

Morlacha. Banadego. Jadera seu Zara. Nona. Ragusa. Scutari. Spalatum.

[α Liburnia *illa* antiqua *hodie in duas dividitur partes, quarum una* Morlach
altera Banadego *vulgò dicitur. In hâc sunt.* β Jadera, *nunc* Zara *&* γ N
na. Zara *Comitatus caput, quem Veneti ab Hungarorum Rege emerunt. U*
illa hodie Dalmatiæ habetur metropolis; undique mari cincta ponte jungitur c
tinenti; ac arce munitissima defenditur. Ab ista urbe haud procul abest locus
ctus Zara Vechia, *ubi antiquæ* Jaderæ *rudera visuntur.* Nona *sive* Aenona *u*
natura ac arte munita, undique mari cingitur, nisi quum siccior æstas est. In
Senia *seu* Segna *hodie* Zeng *cum insulis adjacentibus. Segnæ ager à Turcis*
fere vexatur. δ Sebenico *seu Sicum ad sinum cognominem est: ei immi*
Mons S. Johannis & arx in eo satis firma. ε Ragusa *prope Epidaurum à Cot*
olim excisa, Turcis Dobronika dicitur; emporium frequens est, ex quo Dalma
bello fatigata. Oppidani, quod Turcarum Imperatori tributum pendunt, longe
teque merces exportant ac important. Urbs illa S. Laurentii arce munitur; ac s
vicino scopulo Venetorum Chiroma *arx quoque conderetur, esset invicta ac in*
pugnabilis. ζ Scutari, *olim* Scodra, *Venetis eripuit Mahumedes Turcicus alt*
abhinc seculo. Cæterùm Spalatum, *vulgo* Spalatro, *ad idem litus est prope*
lona

HELLAS
seu
GRÆCIA
VNIVERSA
ILLYRI PARS
DACIÆ PARS
THRACIÆ PARS
Albania
MACEDONIA
Mygdonia
Strymonicus Sinus
Chalcidica
Lemnos
Thermaicus Sinus
TROAS
ASIÆ
PIERIA
THESSALIA
EPIRUS
Thesprotia
Perrhæbia
Phthiotis
Pelasgicus Sinus
MARE ÆGÆUM
Hodie ARCHIPELAGO
Lesbus
ÆOLIS
IONIA
Chius
Scio
PARS
SONIUM PELAGUS
Acarnania
Leucadia Ins.
Bœotia
ACHAIA
Phocis
Corinthiacus Sinus
Attica
Athenæ
Andros
Icarium Mare
Sporades Ins.
MYRTOUM MARE
CYCLADES Insulæ
Naxus
Siphnus
Melus
Anaphe
Astypalæa
DORIS
Carpathium Mare
Nisyrus
Argia
PELOPONNESUS
ARCADIA
Messenia
Laconica
Laconicus Sinus
Cythera Ins.
Cyparissius Sinus
Zacynthus Ins.
Cefalonia
MARE DE CANDIA
CRETA
Candia
Mare Libycum

est prope S

lonan

lonam; Archiepiscopatu gaudens, quem nuper nobilitavit Marcus Antonius de Dominis. *In Dalmatia Turcica quoque est* Clissa *arx firmissima; Turcarum excursionibus nobilis. E regione istius litoris est* Pharia *insula, &* Corcyra nigra, *itemque,* Melita *sive* Melitena. Dalmatia *aërem habet temperatum ac purum, unde plerique ejus incolæ longævi fiunt: solum habet admodum fertile, oves bis in anno pariunt. Piscibus ora maritima est referta & montana loca feris; oleis, vitibus, segete abundat: Inde mel, cera, plumbum, vellera & oleum exportantur.* Dalmatæ *plerique sunt proceri, expediti, bellicosi. Carminibus celebrant eos, qui contra Turcas fortiter pugnando ceciderunt. Plerique profitentur literas, qui tamen montana incolunt loca, pristinam barbariem nondum videntur exuisse: In his viri pariter ac fœminæ uno eodem utuntur genere vestitus, neque eo distinguuntur.* Ragusini *lucro inhiantes longe lateque exercent mercaturam. Erga peregrinos sunt humani ac faciles. Singulis mensibus eligunt ducem, quem* Rectorem *vocant, cui adsunt* 100 *Senatores.* S. Laurentii *castro quotidie novus imponitur gubernator. Suntque Ragusini fere omnium Monarcharum clientes: Turcarum Imperatori tributum pendunt, singulis annis* 20 *millia Sultanorum; alii tamen* 10 *aut* 15 *millia illos solvere tradunt. In Turcicis ditionibus nulla solvunt portoria. A Turcis Ragusini impense diliguntur ob commoda, quæ ab iis percipiunt.*]

Clissa. Pharia. Corcyra nigra & Melita insula. Dalmatiæ fertilitas. Dalmatarũ mores. Ragusinorum mores.

CAP. VI.

De Græcia, & summa ejus divisione.

I.

[I]llyrico conjuncta est *Græcia*, antequam orbis imperio Romani po[t]irentur, terrarum omnium dictis factisque celeberrima. Hinc [q]uippe omnis literarum claritas primùm effulsit, hinc frequentes [C]oloniæ ad illustrandum totum terræ orbem in diversas regiones exi[ve]runt. Nunc tota à Turcis devastata, in exiguis ruderibus deserta, ipsa barbarie magis barbara jacet. Dicta est terra *Græcia* à Rege [Gr]æco: eadem ab alio Rege *Hellene*, *Hellas*, & incolæ *Hellenes*.

Græciæ fortuna.

[O]rigines Græcorum alias sacra, & alias domestica historia *præbet: Sacra Japhetum Noachi filium, qui primus gentium Græcarum conditor apud Phœnices aut Ægyptios ipsis Græcis innotuit, variato paulum nomine* Ἰαπετὸς *aut mutato. Hunc Theologia fabulosa pro Neptuno substituit, veluti Janum pro Jove, Semumque pro Plutone admiserat. Ita Lactantius Eusebiusque non sine Scriptorum recentiorum suffragio. Bochartus etiam in Phaleg. Lib.* 1. *c.* 1. *demonstrat, quàm nomina Græcum & Latinum Japheto congruant, si* ποσειδῶνα *ex voce Phœnicia* פשיטן Pesidan, *quæ latum significat; Neptunum ex Hebraico* נפתח Niphta *i. e. à dilatatione deduxeris. Quem gentes singulæ ortum à filiis Japheti & ne-*

Origines Græcorum duplices.

potibus ſumſerint, hoc diſtinctius explicari à nemine poteſt, cum hiſtorica
numenta deficiant. Sin domeſticam hiſtoriam conſulamus, ea poeticis figm
obruta examinari paulo accuratius debet, veritasque à commentis vaniſſim
parari. Ergo idonei auctores Diodorus Siculus, Apollodorus, Conon, P
nias, genus omne Græcum ab Hellene Deucalionis filio propagatum in tria faſ
diſpeſcunt, Æolicum puta, Doricum, Jonicum. Namque Hellen,
Ἕλληνες *dicti, rex Theſſaliæ tres filios procreavit, Æolum, Dorum, & Xut*
Ab Æolo ortum Æoles nomenque, à Doro Dores, à Xutho Jones duxiſſe f
tur. Idque geſtum, ſi Petavio credas, in A. Per. Jul. 3385. ante Chriſtum
& tertium ab Ægyptiaca profectione incidit. Vid. Ration. Lib. . part. 1. c. 7. F
igitur apud Romanos Græcus, neque hic ab alio rex fuit. Has Græcia vet
aliquando cultiſſima origines præbet: Hadierna eas plane poſthabet, nec t
ipſa barbarie magis barbara jacet (ſic Cluverius noſter inquit) Multa enim
ſtini cultus documenta paſſim adhuc ſupereſſe videas multa etiam ex hoc æv
Chriſtianæ ſolum religionis, ſed doctrinæ uſu & conſuetudine cum Italis orna
ta in dies accedere. Vid. Cruſius in Turco-Græcia & Chriſtoph. Angdi de
hod. Græc.

ab Helene Æolo Doro Xutho.

Græciæ nomen.

II. At nomen Græciæ diverſè accipitur. Primum enim G
ciæ nomine dictæ fuerunt binæ terræ, quæ poſtea ſeparatim al
Theſſalia, altera *Græcia*, ſive *Hellas propriè dicta*. Dein Græciæ ti
acceſſit *Peloponneſus*; mox item *Epirus*, ſimulque *Macedonia* tota
nique *Creta* inſula, & quicquid inſularum Græciæ adjacet. C
etiam in *Italiam* & *Siciliam*, ut ſuprà dictum eſt, Græcum nomen
que quaque tranſiit, ubi *Græcia magna*: & item in Aſiam, ubi *Gr*
Aſiatica. Sed de hac in ipſa Aſia; nunc Europæ primum terræ
plicandæ ſunt.

Græciæ fines. Et Magnitudo.

III. Totum igitur hoc, quod ſub uno Græciæ nomine c
putavimus, terminis includitur, *ab ortu* Ægæo mari: à *meridie* C
co; ab *occaſu* Jonio: à *ſeptemtrione* Scardicis jugis ab Illyriis ac M
ſis ſeparatur, Strymoneque amne à Thracibus. *Longitudo* ejus
Tænario Peloponneſi promontorio per Iſthmum ad Strymonis
tes, mill. German. c. *Latitudo* maxima ab Sunio promontorio
Græciam propriè dictam & Epirum, Acroceraunium usque p
montorium, milliar. German. LXXX.

Partes Græciæ.

IV. Partes ſive regiones, in quas univerſa Græcia pot
mùm dividitur, ſunt iſtæ: *Epirus*, *Peloponneſus*, *Græcia propriè d*
Theſſalia, & *Macedonia*. Quanquam *Acarnaniam* quæ ſub Epiro

Æt

EPIRUS hodie CANINA cum Maris Ionii Insulis Corcyra seu Corfu Cephalenia seu Cefalogna etc.
MACEDONIÆ PARS
ÆSTIOTIS
THESSALIÆ PARS
MOLOSSIA
PANDOSIA
CHAONIA
CANINA
THESPROTII
VAIELITIA
CASSIOPÆI
Dolopes
DRYOPUM regio nunc ALDRADINA
ORESTÆ
Pindus Mons
ACARNANIA
ÆTOLIA
CORCYRA SCHERIA et PHÆACIA nunc COREU
IONIUM MARE
SAMOS CEPHALENIA nunc CEFALOGNA
Echinades Insulæ
PELOPONESI PARS
Dodona
Buthrotum
Nicopolis
Actium
Ambracia
Larta
Stratos
Hypate
Tricca
Gomphi
Zacynthus h Zante
Ithaca
Dulichium
Patræ
Olenus
Calydon
Pleurone
Chalcis
Septen 37 trio
Meri 47 dies

toliam quæ ſub Græcia, nonnullo veterum Geographum ſepara-
n cenſeant.

V. At Romani univerſam Græciam in duas provincias divi-
runt: *Macedoniam*, ſub qua ipſa Macedonia, Epirus & Theſſalia; &
hajam, ſub qua Græcia propriè dicta, Peloponneſus, & Inſulæ cir-
mjacentes.

Græciæ in Macedoniã & Achajam diviſio.

CAP. VII.

De Epiro & Peloponneſo.

I.

Epirus Gr. ἤπειρος *aut generaliter omnem terram continentem, aut ſpecialiter hanc regionem Romanis ex bello Pyrrhi primo cognitam ſignificat: Hæc vero & ipſa duplex habetur: altera vetus, altera nova; Epirum veterem vocamus Pyrrhis Æacidisq; ſubditam, & octo gentes præcipuas complexam. Epirus nova quondam Illyris Græciæ dicta, neque trans fluvium Acheloum procurrens, poſthac Albania & hæc quidem ab excelſis montibus appellata, quos Galli veteres huc delati alpes ſua lingua nominaverant. Ita Jacobus Palmerius Græciæ antiq. Lib. I. c. 14. docet, additq; caput Epidamnum eſſe, vel Dyrrachium, Italis Durazzo.*

Epirus nova vetusque.

Peloponeſus Pelopidas, quibus & nomen debuit, reges, è ſangvine Pelopis ortos perdiu Mycænis tulit, ut duo Græcorum genera, Doricum & Æolicum, quæ huc per colonias conceſſerant, Doricum Æolicumq; quieto imperio gauderent. Sin Bochardum audies, primo ſingulas ex nepotibus Japheti & horum uno quidem אלישה Eliſah *huc in hanc terram penetraſſe credideris. Bellum vero quod exarſit, Peloponeſiacum inter cuncta Græciæ regna & reſpubl. Athenienſes maxime ac Peloponneſios quam atrociter efferbuerit, quamq; componi non potuerit niſi Athenis funditus exciſis, Xenophon, Plutarchus, Pauſanias aliiqve memorant. Hodie Morea ex mororum, qvas profert uberrimas, multitudine vocatur, & Turcis, Italis, Græcis, Judæis, etiam habitatur. Qvondam vero reſp. Veneta ibi rerum potita, imperium hoc bello præſente Turcico vetus denuo ſibi vindicavit. Namque A. 1683. claſſe inſtructiſſima & numeroſis copiis valens Preveſſam, poſtea Coronem, profligato Seiraskiero Turcico, amplius utrumque Noverimum A. 1685. Modonam & Neapolin di Romania A. 1686. cepit. Tota ſic domita Peloponneſus, totq; munitiſſimis ſubactis urbibus reſpubl. triumphum A. 1687 ſolennem egit: Antea quippe jamdudum S. Maura Turcis erepta Inſula in ditionem Venetorum venerat.*

Peloponeſus à Pelope, ab Eliſah

num ab Venetis ſubacta.

Epirus, quæ nunc *Canina* dicitur, ſeparatur à Macedonibus Celidno amne, & Pindo monte; ab Græcis Acheloo flumine. Populi clari fuêre β *Moloſſi*, quorum oppidum γ *Dodone*, apud

Epiri termini Populi & oppida.

quos *Jovis Dodonai* templum, oraculo illuſtre; δ *Dryopes*; *Chaon*
quorum regio ε *Chaonia*; oppida, ζ *Oricum*, η *Antigonia*, θ *Panorm*
ι *Elæus*; κ *Theſprotii*, quorum λ *Buthrotum*, Pyrrhi regia; μ *Caſſiop*
quorum ν *Caſſiope*; regio ξ *Almene*; oppidum ο *Nicopolis*; π *Amph*
chi, oppidum ρ *Argos*, cognomine Amphilochicum; σ *Acarnan*
regio *Acarnania*, τ oppidum *Ambracia*, Æacidarum regia: unde *A*
bracius ſinus, quo nihil in Epiro nobilius: υ *Actium*, φ *Leucas*, χ *Stra*

Epiri fines. Moloſſi. Pandoſia: Dodona. Æs Dodonæum. Dryopes. Chaonia: Antigonia. Panormus. Elæus. Theſprotia Buthrotũ. Caſſiopæi. Caſſiope. Almene. Nicopolis.

[α Epirum *in tertio Europæ ſinu ponit Plinius, & addit:* Omnis Græciæ fab ſitas, ſicut literarum claritas ex hoc primùm ſinu effulſit. *Incipit aut Epirus à Celidno flumine; & deſinit in* Acheloo *flumine, qui ab Achaja eam parat:* Jonium mare *ad meridiem;* Macedoniæ *partem &* Pindum *mon ad ſeptemtriones habens.* β Moloſſorum *regio olim* Moloſſia, *nunc* Pand *dicitur, ab urbe* Pandoſia. *Apud Moloſſos*, canes *ſunt* venatici *generoſisſi qui* moloſſi *vocantur. Caterùm ſunt quoque* Moloſſi *Theſſaliæ populi.* γ I dona *urbs à* Dodone *flumine & fonte dicta, ubi ingens ſilva; & præter temp Jovis fons Jovis Dodonæi, faces exſtinctas accendens, & accenſas exſtinguens.* Dodonæum *in proverbium abiit, pro valde ſonoro, & homine importunæ loq citatis: à pelvi ærea Dodonæ in columna ſublimi, quam flagellum in manu puer altera columna huic proxima vento agitatum ſæpius percutiebat, fiebatq; tinn importunus. Columbæ quoq; nigræ ex arboribus reſponſa ibidem dediſſe conſu tibus ſcribuntur. Oraculum tamen iſtud Homero & Heſiodo cognitum, ſuo deſiiſſe teſtatur Strabo.* δ Dryopum *regio hodie* Aldradina *dicitur.* ε Ch nia *nunc vulgo* Canina *ab urbe primaria, in qua præfectus, moratur incolis d* Silva Chaonia *columbis abundabat.* ζ Oricum *in Epiri litore fuit, à Col conditum: quod Cæſar præter exſpectationem Pompeji occupavit. Inde init erat Epieri.* η *Prope Oricum in mediterraneis fuit* Antigònia, *ab Antig condita, hodie* Argiro caſtro *dicta.* θ Panormus, *nunc* Panormo, *inter A ceraunia & oſtium Acherontis fl. portus eſt.* ι Elæus *oppidum, hodie* Doc *à litore remotum, Hecatompedo finitimum eſt.* κ Theſprotia *ſive* Theſprotis *die* Vajelitia *dicta, ad oram maritimam eſt, contra Corcyram inſulam.* λ I throtum *ſive* Buthrotus *nunc* Butrinto, *ad litus maris eſt è regione Corcyræ ſulæ, à qua* XII *millia paſſuum abeſt. Hic quod luculentas poſſesſiones Epirot haberet* Cicero, *frequens ibi vivere ſolebat. Ex civili bello Pompejano quo nota urbs. Ad eandem appulit* Æneas *Virgilianus.* μ Caſſiopæorum r Gaſſiopæa *intus in mediterraneis eſt.* ν Caſſiope *nomen antiquum retinet montanis jacens; alia vero ad mare hodie dicitur* Joannia. ξ Almene T *ſprotiæ vicina ad mare pertingit.* ο Nicopolis *ad ſinus Ambraciĳ, qui v* Golfo de Larta, *fauces ſtructa erat, in litore occidentali: in oppoſito vero Actium. Nicopolis hæc ab Auguſto Imperatore condita, & ab ipſius victoria Antonio & Cleopatra partâ, ita dicta eſt: Plutarchus in Antonio nomen ei im tum ait à* Nicone Aſino, *cui ruſticus inſidens Auguſto ante pugnam obviam nerit. In urbe hac Græcam Bibliorum verſionem inventam tradunt, quam* O

ge

EPIRI PARS
ACHAIÆ PARS
CRISSÆUS seu CORINTHIACUS SINUS nunc Golfo de Lepanto
Salaminius seu Saronicus Sinus nunc Golfo de Engia
Athenæ
Megara
Corinthus n Gereme Corinthia
ACHAIA PROPRIA
Arcadia
cisalphæa
Megalopolis
IONII MARIS
MARIS AEGAEI PARS
Argolicus sinus nunc Golfo de Napoli
PELOPONNESUS nunc MOREA
Arcadia Transalphæa
MESSENIA
LACONICA
Messeniacus sinus n Golfo de Coron
Laconicus Sinus n Golfo de Colochina
Cyparissius Sinus n Golfo de Larcadia
Sparta
Lacedæmon
Argos
Mycenæ
Olympia
Elis
Cythera Ins. n Cerigo
Tænarium prom
Malea prom
Taygetus Mons
Prolymna regiuncula
VETERIS CORINTHI ICHNOGRAPHIA
A Forum
b Porticus aurea
c Crene fons
d Veneris statua
e Minervæ sedes
f Dianæ Ephesiæ imago
g Liberi patris sign.
h Iovis simulacrum
Herman Mosting sculps. Lunæburg

Ep

M
Pa
Dc

Æ
næ

i imposi-
iam ve-
am Ori-
genes

genes *in Hexapla sua contulit.* π Amphilochorum *regio* Amphilochia *intus in mediterraneis est.* ρ Argus Amphilochium *inter Ambraciam & Cassiopen jacens, etiam nunc* Anfiloca *incolis dicitur.* σ Acarnanes, *mollitie & lascivià olim notati, cum Ætolis vicinis assiduas fermè exercebant rixas.* τ Ambracia *ad recessum sinus Ambracij à Nicopoli & Actio urbibus 25 millibus passuum distans, vulgo nunc etiam* Ambrachia *dicitur, olim ampla & potens: at Macedonum & Romanorum bellis deinde labefactata, & eversa.* υ Actium, *nunc vulgo* Figalo, *ad Ambracij sinus fauces in litore orientali est. Straboni* Actium Acarnanum, *ubi Apollinis templum ab Argonautis conditum. Ad promontorium* Actium *pugna illa navalis inter* Octavianum & Antonium *commissa est: quâ Octavianus victor Romanum deinceps Imperium solus obtinuit, & nomen* Augusti. *Promontorium istud hodie vulgo* Capo Figalo *vocatur.* φ Leucas *oppidum vulgo ad promontorium quod vulgo* C. S. Nicolo: *contrà quod* Leucadia *insula, quæ qodie* Santa Maura *vulgo dicitur; in qua aliud oppidum* Leucas. *Isthmo à Corinthiis perfosso insula evasit, quæ erat Chersonesus. Sæpe tamen arenarum vi continenti reddita est: sæpe etiam indigenarum opera revulsa. Est vero insula ista continenti adeo vicina, ut eidem videatur juncta.* χ Stratos & Stratus *hodie* Strato *urbs Epiri maxima, & Acarnaniæ caput, cum staret, apud sinum Ambracium fuit inter Anactorium & Halyzeam ad Acheloum fl.*]

Amphilochia. Argos Amphilochiū. Acarnanes. Ambracia. Actium. Leucas. Leucalia. Insula. Stratos.

II. ***Peloponnesus*** à α ***Pelope*** Rege dicta, quæ nunc ***Moréa***, haud terrarum quondam nobilitate postferenda, quasi ***peninsula*** inter maria ***Ægæum*** & ***Jonium*** extenditur; β ob sinus & promontoria, s ut fibris litora ejus incisa sunt, simul quod tenui tramite in effunditur, ***platani folio*** simillima.

Peloponnesi fines.

Hæc regio à Pelope, *Tantali regis Phrygiæ filio, id nominis obtinuisse scribitur: qui victo curuli certamine* Oenomao, *Elidis rege, regno ipsius, & filiæ* Hippodamiæ *nuptiis potius, adeoq; ut videtur, totâ hac peninsulâ, ei nomen de suo nomine imposuit.* β Peloponnesus *undiq; mari cingitur, exceptâ illâ parte, quà continenti adhæret.* Isthmum IV *aut* V *passuum millia patére auctores testantur. Columa ibidem erat posita ab Jonibus, in cujus parte versus Atticam scriptum erat:* τὰ δὲ οὐχὶ Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία; *Et in altera versus Corinthum;* τὰ δὲ ἐστὶ Πελοπόννησος, οὐκ Ἰωνία. *Quinto quovis annô hic celebrabantur ludi in honorem Neptuni. Isthmum hunc diversis temporibus effodere conati sunt,* Demetrius, Julius Cæsar, Caligula, Nero: *ac denique* Herodes Atticus, *privatus homo. Murus ductus à Lechæo ad Cenchreas post cæsum ad Thermopylas Leonidam; ac postea ab Athenienfibus. Sex in Peninsula ista numerantur Sinus præcipui.* Crissæus *sive* Corinthiacus, *hodie* Golfo de Lepanto: Saronicus, *à portu* Saronico *ad Isthmum ita dictus, qui &* Salaminius *à Salamine insula, hodie* Golfo de Engia; Argolicus, *nunc* Golfo de Napoli; Laconicus *vulgo Italis* Golfo de Colochina; Messeniacus, *nunc vulgo* Golfo di Coron; & Cyparissius, *qui vulgo nunc* Golfo de Larcadia.]

Peloponnesus, ejusque sinus. Isthmus. Corinthiacus.

III. Par-

III. Partes seu regiones in ipsa, *Achaja propriè* dicta, *Elis*, *Me[ssenia]*, *Arcadia*, *Laconica*, & Argolis sive *Argia*.

Corinthus. Olympia. Cyllene. Messene. Pylus. Corone. Tegea. Stymphalus. Mantinea. Megalopolis. Lacedæmon. Leuctrum. Amyclæ. Argos. Nemea. Mycenæ. Nauplia. Træzen. Epidaurus.

IV. Urbium clarissimæ, in α *Achaja*, β *Corinthus* in ipso Isthm[o], olim clara opibus, pòst clade notior; cujus potentiam Romani cu[m] vererentur, funditus everterunt. In γ *Elide* δ *Olympia*, certami[ne] Gymnico maxime nobilis; ε *Cyllene*, quod Mercurium ibi natum [ar]bitrabantur, insignis; unde *Mercurius Cyllenius*. ζ In *Messenia*, η *Me[sse]ne*, θ *Pylus*, unde Nestor ille Pylius, ι *Corone*. In κ *Arcadia*, λ *Teg[ea]*, *Stymphalus*, μ *Mantinea*, & ν *Megalopolis*, Polybii patria ξ In *Lacon[ica]* ο *Lacedæmon*, totius Græciæ quondam potentissima, eadem & *Spar[ta]*, π *Leuctrum*, ρ *Amyclæ*. In σ *Argia*, τ *Argos*, Hippium cognomi[ne], templi Junonis, unde *Juno Argiva*, vetustate & religione perce[le]bre; υ *Nemea*, φ *Mycenæ*, χ *Nauplia*, ψ *Træzen*, fide societatis Atti[cæ] illustris; ω *Epidaurus*, Æsculapii templo inclyta.

Achaja. Corinthus.

[α *Ita* Achaja *ista præter* Corinthiam, *etiam continet* Sicyoniam, *ad sinum us[que] Saronicum pertingens*, β Corinthus *vulgò* Corintho, & Coranto, *Turcis* Ge[...]me, *olim* Ephyra *dicta*, *sexagenis ab utroque litore stadiis è summa arce*, *qua[...] crocorinthus vocabatur*, *sita*, *Peloponensi claustra continet. Fuit olim Ach[aja] caput*, *Graciæ decus*; *inter duo maria Jonium & Ægæum quasi spectaculo expos[ita]*, *proximamque ab Athenis & Sparta auctoritatem in Græcia obtinuit*, *mercimo[niis] locupletata*, *maritimus copiis potens*, *contra Corcyræos & Athenienses navali p[ræ]lio contendit*; *bellum Peloponnesiacum auspicata.* Dionysius *Siciliæ tyran[nus] regno pulsus hic exsulavit*, *ludumque aperiens pueros literas docuit. Corint[hus] quoque* scortis *exstitit nobilis*: *hic quoque* Lais *illa*, *cui ingens pretium posc[enti] Demosthenes inquit*: Tanti pœnitere non emo. *Hinc quoque natum est p[ro]verbium*; Non omnibus licet adire Corinthum. *Adeo meretricibus faveb[ant] Corinthii*, *ut eas non solùm honore afficerent*; *sed etiam publicis precibus Vene[rem] orarent*, *ut meretrices augeret ac servaret*, teste Athenæo. A L. Mummio [ex]cisa *est non satis ob justam causam*: *Romani enim veriti*, *ne loci opportun[itas] eos aliquando ad bellum faciendum adhortaretur. Ex incendio urbis*, *quum p[lu]rimæ statuæ & simulacra ærea*, *aurea & argentea confluxissent*, Corinthiacum [æs] *conflatum traditur*; *quum tamen* æs *illud* Corinthiacum *jam ante urbem hanc [de]structam fuerit in pretio*: *artificio igitur Corinthiacum singulari fuerit ita pa[ra]tum. Eam urbem tamen restituit* Julius Cæsar, *uti &* Carthaginem, *c[olo]nosque eò milites veteranos misit. Deinceps celebrata est Corinthus*: *in ea* Paulus Apostolus XVIII. *menses commoratus est*: *& duas ad Ecclesiam Corinth[io]rum scripsit epistolas*, *quæ Dei beneficio in sacro Codice hactenus super sunt.* C[ete]*rùm urbs illa cum reliqua Græcia hodie sub Turcarum est dominatu. Porrò in Oc[ca]sum ad sinum* Crissæum *sive* Corinthiacum *portus & navale Corinthiorum e[st]* Lechæum, *duobus muris*, *tanquam brachiis urbi junctum. In hunc portum na[...] ex I[...]*

Sinus Corinthiacus sive Crissæus.

Lecheum navale.

ex Italia & Sicilia commodissimè appellebant, indeque solvebant. Cenchreæ *alter portus erat, vicum sibi conjunctum habens. Is ortum spectabat, & naves ex Asia venientes recipiebat, eodemque dimittebat in omnem Orientem per* Saronicum mare. Paulus Apostolus *hic caput rasit, ex gentis suæ religione. Ibidem erat &* Schœnus, *ubi per isthmi angustias naves traduci machinis solebant. In eadem Achajâ propriè dictâ, præter Corinthum, erat nobilis & vetusta urbs* Sicyon; *in qua regni propemodum ab hominum memoria antiquissimi sedes fuisse scribitur. Urbem ipsam Abrahami temporibus conditam narrat historia. Tyrannis ferè paruit; at moderatis, neque suis commodis nimium deditis. In iis fuit* Aratus, *quem plerique, ut civium suorum amantissimum prædicant. Sicyon verò anteà* Mecone, *& prius etiam* Ægialus *dicta, in colle natura munito* XIX *aut* XX *stadiis à mari condita fuit. Pingendi, fingendique, aliarumque id genus artium studiosi fuêre Sicyonij & Corinthij. Agrum utriusq; populi* Nemea fl. *dirimebat. Romanis studuerunt in bello Achaico Sicyonij; & inde maximam agri Corinthij partem obtinuerunt.* Calceis *usos fuisse* delicatioribus, *quam viros graves deceat, notum est ex vulgato proverbio, quo* calcei Sicyonii, *pro re parum virilis animi indice, usurpantur. Hinc de Lysiæ oratione Socrates:* si mihi, *inquit,* Sicyonios attulisses calceos, non uterer, quamvis essent habiles, & apti ad pedem, quia non essent viriles. *De Verris crudelitate & improbitate in magistratum Sicyonium legatur oratio Cic. Verrina* VI, *n.* 44. *Postremo quum variis antè affecti cladibus essent Sicyonij, ipsam urbem terræ motus ad solitudinem & vastitatem redegit. Eadem, aut certe non dissimilis calamitas* Helicen *perdidit, &* Buram, *Achaicas urbes, terræ motu aut fluctibus maris absorptas.* Patræ *quoque Achajæ urbs maritima non obscura fuit apud Rhium promontorium, post Actiacam victoriam Romanorum colonia. Hic Cicero libertum suum* Tironem *ægrotum reliquerat.* Patræ *quoq; nobilitatæ sunt* D. Andreæ Apostoli *martyrio. Ultra Patras in eodem litore versus occidentem fuerunt* Olenus *&* Dyme *oppida: & hanc ita dictam Strabo existimat, quod ultima sit in hoc Peloponnesi litore occidentali. E regione hujus litoris sita est* Cephalenia insula. *Cæterùm potentes fuêre Achæi & fœdere conjuncti, quasi in unum corpus coaluere; ita ut per viginti annos uno scriba, & duobus prætoribus communiter, unoq; senatu uterentur. Postea unum tantùm prætorem habuerunt. Magnas igitur & illustres per Græciam res gessêre, multæq; civitates societatem cum iis & fœdus junxerunt. Tanta verò Achæorum fuit auctoritas, ut Thebani, post Leuctricam pugnam, arbitros eos elegerint controversiarum, quæ inter civitates erant: & Italici quoq; homines post seditionem cum Pythagoræis, pleraque jura ab iis acceperint. Achæorum hoc corpus à temporibus Pyrrhi, ejusq; in Italiam expeditione, ad Philopœmenem usqve viguit. Quo tempore à Romanis callidè, Achæis invitis & frementibus, id demum solutum est.*

γ *Achajæ in occiduo Peloponnesi litore proxima est* Elis, *sive* Elea *&* Cauconia *dicta, inter illam, Arcadiam & Messeniam sita. Ejus urbs primaria idem nomen habebat, eaq; ex aliquot pagis coaluerat.* Peneus *fl. per mediam fluebat urbem, Persarum metu muris cincta. Postea tamen sine muris ex juramento Ætolorum tuta erat; nemini enim nisi inermi regionem aut urbem illam licebat ingredi. Ad*

Corinth. Cenchrea. Saronicus sinus sive mare. Schœnus. Sicyon. Aratus: Sicyonius. Nemea fl. Helice. Bura. Patræ. Olenus. Dyme. Cephalenia ins. Elis. Peneus fl.

hanc usque Elin *ex Sicyone, per mille & CC stadia* Philonides *Alexandri cur[...] novem diei horis contendit: indeque tertià noctis horà rediit sapius. Patria f[...]* Phædonis *Philosophi Platonis amicissimi. Inde byssus proveniebat Judaica præsta[...]tior: equis etiam abundabat Elis.* δ Olympia, *quæ &* Pisa *dicta, ad* Alpheu[...] *fluvium, decem millia passuum ab ejus ostio recedebat. Sesquimilliario ab u[...] templum erat Jovis Olympii, pretiosissimis donariis locupletissimum. Quo in n[...]mero eminebat Jovis statua aurea, Cypseli munus. Ejusdem item Jovis simul[...]crum eburneum, summa arte à Phidia elaboratum. Cujus ea magnitudo erat [...]dentu, ut surgere, si vitam acciperet, non posset, quamvis altum ac magnific[...] templum id foret, ni capite perrumpere tectum vellet. Hic quoque erat mira por[...]cus, quæ septies eandem reddebat vocem, eâque de causâ* ἑπτάφωνον *eam appel[...]bant. Hic celebrati sunt ludi isti quinquennales, ad quos universa Græcia c[...]fluebat per Olympiades.* ε Mela à Cyllene *urbe* Mercurium Cyllenium app[...]latum rradit; quem tamen illi à Cyllene *Arcadiæ monte maximo, in quo f[...]gitur genitus, ita cognominatum volunt. At urbs* Cyllene, *hodie* Chiaren[...] *dicta, in orâ Peloponnesi occiduâ est apud promontorium Araxum. Elidis ur[...] erat navale, & commodus portus è Sicilia solventibus. Huc quoque à Plinio c[...]locatur* Cyllene *sinus, & promontorium* Chelonates: Aulon *item, &* L[...]prion *oppida: & urbs spatiosa admodum* Cyparissa: *cum sinu* Cyparissio. ζ [...] *occidentali Peloponnesi litore sequitur* Messenia, *quæ tamen in meridiem qu[...] magnâ sui parte se extendit.* η Messene *urbs, regionis caput, eidem, & pop[...] nomen dedit. Gravissima & diuturna Messeniis intercesserunt cum Lacedæm[...]niis vicinis bella: in quibus enituit virtus prorsus heroica, & humana major,* Arist[...]menis Messenii, *qui deinde inter heroas cultus est. In bellis istis mentio quoq[...] fit* Ithomes: *quod nomen est montis, ad quem urbs ejusdem nominis. Hanc [...]bem Lacedæmonii anno belli istius vigesimo tandem in deditionem accepêre, ac [...] æquarunt. Post Leuctricam pugnam ab Epaminonda & Thebanis restaurata e[...] Verùm Messenii cum devicti, aliquoties à Lacedæmoniis defecissent, ab iisdem [...] servitutem redacti sunt, pejusque servis habiti. Unde proverbium natum e[...]* Messena Servilior, *in eos, qui alieno vivunt arbitrio. Cæterum eadem pr[...] Messenes ratio erat, quæ Corinthi. Utrique enim mons imminebat: illi quid[...]* Ithome; *huic verò* Acrocorinthus; *quæ loca ad tenendam Peloponnesum ma[...]mè opportuna erant, ut cornua ad prehendendum taurum. Itaque Demetrius Ph[...]lereus Philippum Demetrii filium non inconcinnè monuisse traditur, ut bov[...] utroque eorum prehenderet; si eum tenere vellet: has nempe urbes duas & vici[...] montes significans; taurum verò Peloponnesum.* θ Pylus *hæc Messeniorum e[...] sub monte Ægialeo, à Pylo Triphyliæ* CCCC *stadiis distans, cæteris, quæ erar[...] Pylis præstantior, & antiquor: unde proverbium:* Est Pylus ante Pylum. N[...]leus Nestoris *pater tres tenuit Pylos, ut Pindari habet Scholiastes. Hæc Me[...]nia à* Neleo *condita putatur: unde &* Neleia *dicitur.* Nestor *autem* Pyl[...] *cognominatus vel à* Triphyliaca; *vel à tribus istis, quæ eum sibi asscripserun[...] Hanc Messeniorum Pylum dirutam ante, Athenienses in bello Peloponnesiaco i[...]staurarunt, & tenuerunt annos* XV, *magno cum suæ civitatis bono, Lacedæmoni[...]*

ru[...]

Phædonis patria. Olympia. Pisa. Cyllene sinus Chelonates prom. Aulon. Leprion. Cyparissa. sinus, Cyparissius Messenia. Messene urbs. Ithome mons & urbs. Pylus.

rum incommodo gravissimo. Sphacteriam *etiam, quæ &* Sphagia *dicitur, vicinam huic litori insulam occuparunt, in eaque trecentos Lacedamonios obsessos fame & ferro absumserunt, aut in deditionem acceperunt; quâ clade nobilitata insula est. Ita enim comparatum est ut, quæ antè loca obscura fuerunt, & ignota, ex aliquo hominum casu & fortunæ momento, fama celebrentur.* Cerone *hodie* Coron, *sub Thematia monte, Thebanorum colonia; ubi Jupiter & Apollo omnium morborum Averrunci colebantur, in Messeniæ orâ maritimâ est: unde vicinus sinus nomen traxit; qui idem ab universâ hâc regione* Messeniacus *dicitur, in quem influit* Pamisus *fluvius, qui idem* Pamissus & Panysus *aliis scribitur; hodie vulgo* Pirnaza *dicitur, eorum maximus, qui intra Isthmum sunt. Sinus iste hodie* Golio de Coron *vulgò nuncupatur. Porrò in eodem Messeniæ litore est* Methone *urbs; hodie* Modon Mutune & Moitune, *clarissima nunc & præfecti sedes. Una earum septem urbium est, quas Agamemnon per legatos Achilli primittebat. Menelaus enim Spartæ Rex hanc quoq; tum possidebat regionum. Bello Actiaco Antoniano* Agrippa, *primo navium appulsu, hâc potitus est urbe, & Bocchum Maurusiorum Regem Antonii partes sequutum, hic captum, interfecit. In eâdem ora erat* Asine, *unde* sinus Asinæus; Helos *item, & promontorium* Acritas: Tomæus mons, *qui à cultro tonsorio, cujus similitudinem habere dicitur, nomen traxisse videtur;* Coryphasium *promontorium. Plura præterea memorantur hic oppida;* Cardamyla, Pheræ, Thuria, Gerenia; *unde* Nestor Gerenius *Homero & Poëtis, ut à* Pylo Pylius *dicitur.* κ Arcadiam *Peloponnesi regionem mediterraneam Peloponnesiacæ gentes undiq; cingunt. Montosa est, montiumq; Arcadiæ maximus* Cyllene, *Mercurii incunabulis celebris.* λ Tégea *seu* Tegæa, *è novem pagis composita, habitata est fortibus & bellicosis viris: itaq; & Lacedamonios quandoq; armis vicerunt; & in eas, quas in ipsos paraverant, catenas aliquando Lacedæmonios compegere: & cum vicinis* Pheneatis *eâdem lege, & fortuna bellum diuturnum composuerunt, quo cum Albanis Romani, interventu nempe singularis certaminis trigeminorum ab utraq; civitate. Hic ossa* Orestis *gigantis inventa sunt, Solino teste, Olympiade 58. Tegeæ quoq; vixit* Aristarchus *Poëta Euripidis synchronos; qui tragœdias scripsit* 70. *vixitque anno* 80. Stymphalus *urbs est ad* Stymphali montis *radices, Tegeæ proxima. In vita Iphicratis ejus fit mentio. Vetus illa periit; ex nova Hadrianus Imperator aquas Corinthum deducit:* Stymphalus *mons, Herculeo labore notus est. Est &* Stymphalus lacus, *qui ex eodem monte profluens, mutato nomine deinde* Erasinus *dicitur.* μ Mantinea, *ex quinq; pagis quasi conflata, Megalopoli proxima nobilitata est* Epaminondæ *Thebani alterâ de Lacedamoniis partâ victoriâ, qui gravissimè in pugna vulneratus æquissimo deinde animo exspiravit. Cæterum Mantinenses urbem hanc in gratiam* Antigoni *Macedonis* Antigoniam *appellarant; quod nomen longè post sustulit, & pristinum revocavit* Hadrianus *Imperator Rom.* ν Megalopolis *Arcadiæ urbs primaria, Epaminondæ consilio condita, quo tempore is Lacedæmonios ad Leuctra vicerat. Muro cincta urbs ab initio non videtur.* ξ Laconica *in meridionali Peloponnesi litore attingit Messeniam; quæ tamen & orientalem ejus bonam magnamque partem complexa est: hodie* Zaconia *sive* Sacania

Sphacteria Ins. quæ & Sphagia.
Corone sinus Messeniacus.
Methone.
Asine sinus Asinæus.
Helos.
Acritas.
Tomæus mons.
Coryphasiũ prom.
Cardamyla.
Pheræ.
Thuriæ.
Gerenia.
Arcadia.
Tégea.
Stymphalus urbs, mons, & lacus.
Mantinea.
Megalopolis.
Laconica.

cania *dicitur. Lacones in rebus agendis lunam observabant, nec prælium, nisi plenilunio, ex Lycurgi instituto inibant.* o Lacedæmon *urbs sine mœnibus ad E*rotam *fl. fortitudinis, patientiæ & continentiæ laude nobilis; ad has enim maxi*me *virtutes* Lycurgus *legislator institutis & legibus suis eos formarat. Apud eosd*em *tamen* furtum *non modo permissum; sed commendatum fuit. Ad* Eurotam *f*lu*vium exercere se Lacones soliti sunt decursu, & id genus laboribus. In sinu*m Laconicum *se effundebat* Eurotas, *ad quem in litore erat* Gitthéum *sive* G*y*théum, *navale Laconum & urbs. Eam* L. Quinctius *obsessam oppugnatam*que *in deditionem tandem accepit. Lacedæmoniorum classem hic subductam inc*en*dere parabat* Themistocles; *quod tamen consilium ejus, ut parum honestum repudiarunt Athenienses, auctore Aristide. Ab hoc oppido ad Cretam insulam c*er*tissimus cursus est. Non longè à Gythéo* Tænarum *abest promontorium, longiss*i*me in Meridiem procurrens, in eoq; ejusdem nominis* oppidum *cum templo* Neptu*ni. Ad hoc promontorium, altissimis specubus & cavernis hians, inferorum aditum statuebant poëtæ: ibiq;* Orpheum *ad regna Ditis descendisse fingebant, repetit*u*m conjugem suam Eurydicem. Alterum Laconicæ promontorium* Malèum M*α*λεία, Μαλέα *Cretæ insulæ obversum, longissimè in mare procurrit.* Malæ*am etiam vocant, &* Maléam *hodie* Capo Ma lio. *Navigantibus ob ventorum* [illegible] *vitiam. ac maris iras periculosum est hoc mare.* Corcyræi *in bello Persico X*er*xis classem suam* LX *navium ad Tænarum & Pylum continebant dolo malo, e*ven*tum belli speculantes, & feliciori parti se venditaturi. Ad Græcos autem* [illegible] *afferebant excusationem, ventis prohibitos* Maléam *superare non potuisse.* Si*nus inter Malæam & Tænarum* Laconicus *appellatur. Ad eundem sinum, eo*[illegible] *est* Cythéra *insula, hodie* Cerigo, *cum ejus nominis* oppido & portu, [illegible] *qui eam teneat, facillimè Laconicam infestare inde queat. Itaque* Chilon [illegible] *Lacedæmonius, unus è septem Græciæ sapientibus, satius esse civitati Spart*[illegible] *dicebat, illam insulam fluctibus obrui, quàm exstare incolumem. Neque q*[illegible] *quam rectiùs Xerxi suadere poterat* Demaratus, *ipse Laco, quàm ut Rex* [illegible] *insulam occuparet, Lacedæmonios territans, eosque à cæteris Græcis averi*[illegible] π Leuctrum, *Leuctrorum Bœotiorum colonia ad Tænarium promontorium* [illegible] *de hac urbe perpetuo contenderunt Lacedæmonij & Messenij: De qua re vid.* P*ausanias.* ρ Amyclæ *eo fuerunt situ, quo hodie* Vordonia *est: vel non longè i*[illegible] XX *stadiis à Sparta, Castore ac Polluce celebres: olim Limnæ dictæ.* σ Ar[gia] *hodie* Romania, *inter Arcadiam & mare Ægæum* Argolis *quoque dicitu*r τ Argo *urbe primaria; per quam* Inachus *amnis fluit: unde porrò* Argivi [po]*puli appellati sunt.* Argos *hoc cognominatum est* Hippium, *ab equis, qui g*[ene]*rosi & multi inde proveniunt.* Pyrrhus *Epiri Rex urbem hanc oppugnans, o*[cci]*sus est jactâ vetulæ cujusdam manu in caput ejus tegulâ. Argos societati corp*[oris] *Achaici deinde se inseruit; & cum cæteris venit in potestatem Romanorum.* [illegible] mea Νεμέα *in mediterraneis, inter Cleonas, & Phliuntem, interq; Argos &* [Co]*rinthum sita est. Hic lucus erat, in quo Argivi* ludos *celebrare soliti,* Neme[os] *dictos, in honorem Herculis, qui leonem ibi immanem occidisse dicitur. Tres*

Lacedæmon. Eurotas fl. Gythéum. Tænarum prom. & op. Maléum prom. Sinus Laconicus. Cythera inf. cum op. Leuctrum. Amyclæ. Argia. Argos. Inachus fl. Nemea. Nemæa.

ACHAIA quæ et HELLAS hod LIUADIA
Herman Mosting Sculpsit Lunæburg
THEBÆ BOETICÆ
ATHENÆ
PELASGICUS SINUS
PHTIOTIS
ÆGÆUM PELAGUS
THESSALIÆ PARS
EUBOEA
BOEOTIA
ATTICA
PHOCIS
DORIS
LOCRIS OZOLÆ
ÆTOLIA
SINUS CORINTHIACUS
CRISSÆUS
Saronicus Sinus
ACHAIÆ PROPRIÆ PARS
PELOPONNESI PARS
Golfo de Volo
Euripus
Thebæ
Athenæ
Corinthus
Calydonium
Fretum
Eleusis
Salamis
Megara
Delphi
Thermopylæ
Artemisium Promont
Andrus ins
47
48
49
50
51
52

Lac
mo

Eu

Gy

Ta
pr
op

M
pr

S
n
C
in
o

tur in Peloponneso fuerunt totidem certaminum publicorum sedes. Isthmia *prope Neptuni templum, in Isthmo celebrata:* Olympia *in Elide, ad urbem cognominem:* & Nemea, *ad hanc urbem item cognominem in Argolica.* ♦ Mycenas *Argo urbi vicinas tenebat* Agamemnon; *sicut Spartam frater ejus* Menelaus. *Funditus autem deletæ sunt Mycenæ, ut ne vestigium earum supersit. In Myceno agro* Lerna *palus est, in qua Hydram fabulantur fuisse. In eandem sordes & purgamenta urbium suarum solebant deferre accolæ. Unde proverbium:* Lerna malorum. χ Nauplia, *hodie* Napoli di Romania, *olim Argiæ regionis navale & oppidum maritimum: nunc regionis caput, & præfecti Turcarum sedes est: ad hunc portum Ægyptij olim cum Danao appulerunt.* ↓ Trœzen *in litore Argolico, quod orientem respicit, è regione Athenarum trans Saronicum sinum sita, olim Neptuno sacra erat; indeq; &* Posidonia *dicta est. Huc Athenienses, adventante cum innumerabili multitudine in Græciam Xerxe, conjuge liberosq; suos miserunt, ut ipsi tanto animosius dimicarent in hostem, ex mœnibus ligneis, id est, navibus, sese defensuri. Trœzenij quoq; benignè acceptos Athenienses omni humanitate complexi, debitisq; officiis ac studiis prosequuti sunt.* ω *Inde non longè aberat* Epidaurus *in Argiæ litore orientali, apud Spiræum promontorium, & sinum Saronicum, montibus undiq; aut mari cincta.* Æsculapius *ibi omnis generis morbos sanare creditus est: & tabulæ in templo ejus suspensæ indicabant, quo quisque morbo liberatus foret. Romani quum pestilentiâ laborarent, Sibyllinorum librorum auctoritatem secuti, communem illum Græculæ gentis medicum, missis legatis, sub anguis specie latentem, in Italiam abduxerunt, eiq; in Tiberis insulam ingresso, eodem loco ædem Æsculapio statuerunt. Cæterum præter ista, obscurioris famæ in Argia oppida erant* Tiryns Asine, Orneæ, Hysiæ, Hermione, *unde brevis ad inferos descensus esse dicebatur. Huic vicinum erat* Scyllæum *promontorium, à* Scylla *ita dictum, quod in mari à* Minoë *submersa, cui patriam Nisæam prodiderat, ibi ejecta tandem & sepulta foret. Promontorio huic adjacet* Calauria *insula parva, Neptuni asylo olim celebris. In illo Neptuni templo* Demosthenes, *Atheniensis orator, fugiens Antipatrum, veneno hausto interiit. Fuit &* Amphictyonum *quidam hic* conventus VII *urbium.*]

Isthmia, & Olympica certamina. Mycenæ. Lerna pal. Nauplia. Trœzen. Epidaurus. Tiryns. Asine. Orneæ Hysia Hermione. Scyllæum prom. Calauria inf.

CAP. VIII.

De Hellade seu Græcia propriè dicta, & Thessalia.

I.

PEloponneso angusto tramite seu isthmo annectitur regio, quæ *Hellas* Græcis, Latinis *Græcia propriè dicta*, est. Limites ab *occasu* habet Acheloum amnem, quo ab Epiro submovetur; à *septentrione* Othrym & Oetam montes, quibus à Thessalia dirimitur; ab *ortu*

Græciæ propriè dictæ limites.

mare Ægeum: à *meridie* Saronicum Corinthiacumq; sinus, & in me-
dio utriusque Isthmum, quo Peloponneso adhæret.

Hellas duplex.

Hellas & Graecia, si Graecos veteres Romanosq; consulas, aut totam, quousque patuit regionem significat, aut hujus partes singulas, & unam ex his praecipue: Totam su- pra vidimus, nunc partem videbimus, quam Romani Graeciam proprie dictam Ptolemaeus Achajam, Plinius in Epist. Lib. VIII. meram Graeciam nuncuparunt Hellas ergo ista amplam observationem segetem prabet, instituto tamen nostro mi- nus congruam: Cui enim non dictus Hylas? sic cui non Hellas dicta ex commun veterum Scriptorum elogio innotuit? Achaja porro ex aetate C. Caesaris Augusti a Imperatorum succedentium usu & consvetudine latius, excurrit, quam arctior e sensu Ptolemaei Graecia, eaq; aut proprie aut specialius dicta: Hac quippe in Mace donia Dioecesi primum occupat locum, & in Notitia Imp. Rom. pro consularem fe cit provinciam, cui vetus Graecia cum Locris, Phocide, Attica, Boeotia, totaqu Peloponneso suberant. Metropolin vero Corinthum habuit, urbem opibus emporio que florentissimam, sed ob motus Achaicos, quos conflaverat, per L. Mummiu Consulem Rom. A. V. C. 608. captam & ignibus deletam. Sic Turcica Corinth hodierna Turcis diffugientibus A. 1687. in cineres redacta, cum Acro Corintho *castro proximo & castello ad sinum Arcadicum structo, quod* Tornesum *nominan* Salonaque *amplissima urbe, in Venetam ditionem venit. Paulo antea duce Ma rusino* Patræ, *hisq; vicina duo castella munitissima (Dardanellas nominant) M liecrus atq; Rumelia, &* Lepantus *sive Naupactus in potestatem eandem Reipubl ca concesserunt: Tandem etiam* Athenæ, *(Setinis nunc dicta) cum agro univers Unde postea in* Eubœam *insulam sive Nigropontum cuncto impetu irruebatur, lic res ea non ex voto successerit. Urbs alias ea quà barbariem Graecarum omnium f cile prima, 22000 hominibus habitari fertur, 15000 Graecis, 6000 Latinis, 100 Turcis: Sic Tavernier part. I. cap. 8. Pet. du Val part. II. Geogr. & Sponius in s Itinerario recensent. Sed quorsum delabimur?* Thessalia *nos ad sese vocat: H Strabone teste Lib. IX. variis quondam nominibus notata, optimum in bellis equ tatum aluit: Regem etiam Deucalionem, Graecarum gentium parentem, cujus at te diluvium totam Graeciam oppressit A. post Israeliticam ex Ægypto migratione tertio, uti Petavius conjectat. Quod si Notitiam Imp. Rom. priscam consulas, h provincia Praesidialis erit, suo Praesidi subjecta, & sinum ad Maliacum, ubi The mopylae jacent, producta: caput habuit* Larissam, *hodieq; habet veteri Episcopa celebrem: A quo Heliodorus maluit imprudenter discedere, quam fictos Theag nes & Cariliae amores recantare. Huc ad hanc urbem sese fuga Turcicus Seraski recepit, Thebisq; (quas Stives nuncupant) numerosius imposuit praesidium, en Veneti ex Attica subjugata A. 1687. excursiones validissimas iterarent. S quid in hanc rem plura tum de partibus quatuor, nempe Thessalia speciatim dict Pelasgia, Magnesia Phthiotide, tum de urbibus singulis? Partes illa à Suida t trarchia nec iisdem nominibus appellantur.*

Achaja duplex. — Corinthus: — ab Venetis capta. — Patræ. — cum Dardanellis Lepantus. — Athenæ. — Thessalia. — Larissa:

Partes Græciæ.

II. ***Partes*** seu regiones Græciæ sunt: ***Ætolia, Doris, Locr*** ***Ozala***

olaa, *Phocis*, *Megaris*, *Attis* seu Attica, *Bœotia*, & *Locris* Epicnemidia.

III. Urbes claræ fuerunt, α *Ætolorum*, β *Chalcis*, γ *Calydon*, δ *Olenus*. In ε *Doride*, ζ *Bojum*, *Cytinium*, *Pindus*. In η *Locris Ozolis*, θ *Naupactus*, quæ nunc *Lepanto*, Turcarnm clade illustrata. In ι *Phocide*, *Anticyra*, λ *Cyrrha*, μ *Pythia*, ν *Delphi* sub monte ξ Parnasso, clarissimum quondam in terris oraculo Apollinis oppidum. In ο Bœotia *Orchomenum*, ρ *Thespia*, σ *Lebadia* τ *Charonea* Plutarcho clara, υ *Platææ*, φ *Theba* cognomine *Bœotia*, duobus (qvos falsò crediderunt) s alumnis Hercule & Libero seu Bacho maxime celebres, potens quondam civitas; χ *Delium*, ψ *Aulis* portu clara, Agamemnone Grajorumque in Trojam conjurantium classis statio: ω *Leuctra* Epaminondæ Thebani pugna adversus Lacædemonists victoriae clara. In 1 *Megaride*, unde regioni nomen, 2 *Megara* & 3 *Eleusis*. In 4 *Attide* 5 *Marathon* magnarum multarumque virtutum testis; & notiores quam ut indicari egeant 6 *Athenæ*. In 7 *Locris Epicnemidiis*, 8 *Cnemides*, unde regioni cognomen, 9 *Opus*, 10. *Thronium*.

Urbes Ætoliæ. Doridis. Locrensium. Phocensium. Pythia. Bœotiorū. Megarensium. Atticorum. Locrorum.

α Ætolia *ab Acheloo flumine incipit; & à Locris Ozolis Eveni fl. ostio separatur. Utraque regio maritima est, neque magis admodum spatiis porrecta.* β Chalcis *ad Campylum fl. est, inter Calydonem urbem ad Austrum; & Callidromum montem ad boream ad Coracis montis radices.* γ Calydon *Ætolia urbs princeps ad Dvenum fl. à cujus ostio septem millia passuum jacet in boream. Inde* fretum Calydonium *minus mille passuum latitudine, inter Rhium & Antirrhium promontoria, in ora sinus Corinthiaci intercedit. Ab urbe ista* Silva Calydonia, *&* aper *appellatus est, quem* Meleager *interfecit.* δ Olenus *inter Calydonem & Chalcidem ad Evenum fluvium est, ejusque rudera tantum superesse tradit Strabo.* Capella Olenia *inter astra à poëtis locata est, quam Jovi lac præbuisse fabulantur. Caterùm Ætoli potentiâ & armorum studio plurimum olim valuerunt, & res bello magnas gesserunt, non contra Gracos modo, sed & Romanos socios antè & fœderatos. Itaq; victi tandem in potestatem eorum venêre; & Atheniensium Rhodiorumque precibus pacem impetrârunt. Ferocia tamen eorum graviter castigata est, principibus in Latomias conjectis.* ε Doris *à septemtrionibus Othry continetur monte: à meridie Ætolos & Locros habet finitimos; & ab ortu Phocenses.* ζ Bojum *vel* Bojon *haud longè à* Cytinio *abest. Reliqua hujus regionis oppida minùs clara sunt. Præter hos in Achaja Dores, alii ejusdem nominis fuêre in Thessalia ad Sperchium flumen: item alii in Asia minori, quorum Halicarnassus. Caterum* Dores *naturâ erant loquaces. Unde adagium:* Doribus Doricè loqui. *Sed &* Dorica musa *proverbium apud Aristoph. in Cleonem dici-*

Ætolia. Chalcis. Calydon. Fretum Calydonium. Silva Calydonia. Olenus. Doris. Bojum.

Locri.

dicitur, qui non aliud genus harmonia didicerat, prater Dorica; alludens ad δῶρον munus; *munerum avidum eum significans.* η Locri Ozoli *vel* Ozolæ *Ætoli* *conter*mini, *circa fauces sinus Corinthiaci incoluerunt; ab ortu finitimos habuerunt* *Phocenses.* θ Naupactus *vel* Naupactum *in ora sinus Corinthiaci, apud ejus* *fauces,* & Antirrhium; *à navibus ibi fabricatis sive compactis dictum esse Strabo* *auctor est. Hodie præfecti Turcarum sedes est. Victoria maritima, qua Turc* *superiori seculo loco hoc victi, denuo nobilitatum est Naupactum. In eadem regio* *erat quoque* Amphissa, *magna ac nobilis urbs, utrimque montibus inclusa; ab Am* *phictyonibus eversa. Habebat arcem, in qua Palladis simulacrum Troja delatum* *fuerat positum.* ι *Locris versus ortum contermini fuerunt* Phocenses, *quorum* *regio* Phocis *Sinum Corinthiacum habens ad meridiem.* κ Anticyra *seu* Ant cyrrha *ad sinus istius litus inter Crissam & Siphas est,* & Phocica *cognominatu* *Est quoque* Anticyra *ad Oetam montem, & sinum Maliacum: utrobique nasc* *tur helleborus. Unde adagium in amentes ortum:* Navigat Anticyram. *Plini* *scribit* helleborum, candidum *præsertim, in tam promiscuo fuisse usu, ut pleriq* *studiorum gratiâ ad pervidenda acrius, quæ commentabantur, id sæpius sumti* *verint: ut* Carneades *responsurus Zenonis libris.* Drusum *quoque constat h* *medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra insula. Plinio igitur & Ag* *lio* Anticyra *est Insula.* Strabo *lib.* IX *Geogr. duas commonstrat* Anticyras, *in* altera *quæ sit, post Crissam oppidum helleborum nasci: In* altera *ejusdem nom* *nis, quæ sit ad sinum Maliacum, & Oetam montem, optime temperari: Atque* *eam quam plurimis è regionibus adnavigari sanitatis gratiâ.* Pausanias *lib.* *scripsit, supra* Anticyram *montes esse magnopere petricosos, in his copiose proven* *helleborum, nigro purgari alvum, albo vomitum cieri, ac superiora corporis purga* λ Cirrha, Cirrha *sive* Cirra *ad Parnassi montis radices, Delphorum nav* *ad Crissaum sive Corinthiacum sinum est, à Delphis* IX *stadia in Austrum dista* *Hinc* Apollo Cyrrhæus *appellatur.* μ Pythia *vel* Pythos *urbs Delphis pro* *ma erat: ubi* Pythia festa *celebrata, ob* Pythonem *serpentem ab* Apolline *terfectum: ex quo* Apollo Pythius *cognominatus est.* ν Delphi VII *millia pas* *um à Crissa, &* X *à Cyrrha, etiam nunc* Delfo, *non tantùm oraculo & tem* *isto Apollinis; sed etiam Amphictyonum collegio olim fuerunt insignes Quamqu* *Strabonis ætate utrumque exhaustum erat. Imminebat Delphis* ξ Parnassus *m* *biceps, sedes & domicilium Musarum poëtis; quorum ingeniis ille vel maximè* *bilitatus est. Ab eo monte partes quondam avulsas exercitum Gallicum obru* *ferunt, quem ad diripiendum templum Delphicum ducebat* Brennus. *In eadem* *gione erat* Helicon *mons, celibritate non inferior Parnasso. Nam & in eo mo* *domum quasi statuebant Musarum prisci vates: adeòq; ab eo ipsas* Heliconia *vocabant. Prope Delphos quoq; ponitur* fons Castalius. *Ad litus istius sinus eti* *erat* Crissa *oppidum celebre; unde nomen traxit non modo* campus, *sed & si* Crissæus, *qui &* Corinthiacus *dicitur, inter Phocidem & Peloponnesum inte* *ctus. Caterùm* Phocenses, *aliquando in prælium contra Thessalos ituri, mulie* *liberosque suos in unum locum congestos comburendos illicò mandarunt custodi*

Naupactus. Amphissa. Phocis. Anticyra oppidum & Anticyra insula. helleboro nobilis. Cyrrha. Pythia. Delphi. Parnassus m. Helicon m. Castalius fons. Crissa. Campus & sinus Crissæus.

ubi ipsi à Thessalis fuerint victi: quod consilium & mandatum ipsæ quoque approbarunt mulieres. At quum victoria potiti essent Phocenses, non adimpletum fuit consilium istud. Ex ea deliberatione natum est proverbium: Phocensium desperatio; *de stulto & insano consilio.* ο *Phocidem ab ortu attingit* Bœotia, Aonia *prius &* Ogygia *dicta; Atticæ etiam & Thessaliæ contermina est.* π Orchomenum *sive* Orchomenus *Chæroneæ urbs vicina, adhuc* Orchomeno *dicitur; olim ibidem erat templum* Charitibus *h. e.* Gratiis *ab Eteocle dicatum, ditissimum cui Thebani tributa pendebant. Ejus solum aliquando à talpis fermè totum eversum est.* ρ Thespia *sive* Thespiæ *infra Heliconem montem ad sinum Crissæum fuerunt structæ, Platæis finitima & Musis consecratæ, quæ inde etiam Thespiades dictæ.* Fons *ibi erat, in quo Narcissus se visum amavit perdite.* Glycerium *insigne Thespiensium scortum tabulam Cupidinis, multis talentis æstimatam, à Praxitele sibi donatam civibus suis dono dedit. In agro Thespiensi ad dextram Heliconis, 40 ab urbe stadiis, loco aspero & sublimi* Ascra *fuit sita,* Hesiodi *patria.* σ Lebadia *sive* Lebadea *Chæroneæ finitima nunc* Badia *dicitur. In ejus agro nullæ reperiuntur talpæ, Plinio teste: Ad eam antrum fuit Trophonii.* τ Chæronea *in finibus Phocidis ad Cephissum fl.* Plutarchi *patria, hoc tempore jacens, nomen antiquum retinet. Ad eam urbem Athenienses à Philippo Macedonum Rege superati, magnaq; clade affecti, magnis opibus exuti sunt.* Coronea *huic urbi finitima est, hodie* Corone, *ad quam Agesilaus vicit Thebanos, Athenienses eorumque socios.* υ Platæ, *sive* Platæa *apud Citheronem montem, ad Asopum fl. inter Thespias & Thebas, olim urbs celebris. Ad eam* Mardonius, *Persici exercitus dux, à Græcis* Pausaniâ *duce acie victus, cum florentissimis Persarum copiis occubuit.* φ Thebæ Bœotiæ *septem portarum, inter Asopum & ad Ismenum fluvium olim sitæ, hoc tempore jacent. Urbs hæc potentia & rerum magnitudine per Græciam olim celeberrima, condita primùm fertur à* Cadmo, *aut ab* Amphione: *multos virtute & eruditione præstantissimos viros tulit,* Linum & Pindarum *poëtas;* Cebetem *Socratis familiarem;* Epaminondam & Pelopidam, *Imperatores fortissimos. In hac* hirundines *non nidificant; sicuti Athenis non videntur cornices, Plinio teste.* Alexander M. *sub ipsam expeditionem Asiaticam contra Darium Thebas expugnatas delevit; Pindari tamen ædibus parci jussit; paternosque conservavit hospites.* Philippus *enim obses apud eos fuerat educatus. Cæteri partim interfecti partim, venditi sunt.* Cassander xx *annis pòst eam urbem instauravit, Alexandri potissimùm odio. Quam rem multæ civitates non modò Græciæ, sed & Siciliæ atq; Italiæ, magno studio adjuverunt.* Legem *Thebanorum* de infantibus non exponendis, *humanitatis & æquitatis plenam, refert Ælianus. Thebarum arx* Cadmea *munitissima erat; cujus frequens fit mentio in Historia Græca. Porrò apud Thebas* Helicon *lucus est:* Cithæron *saltus, & amnis* Ismenus; *fontes* Arethusa; Dirce, *unde* Pindarus *Horatio* Dircæus *vocatur,* Aganippe & Hippocrene, *quos* Cadmus *in alitis equi ungulâ reperisse fingitur; iidem poti inspirationem literarum facere finguntur. Cæterùm ab his Thebis Bœotiis diversæ sunt* Thebæ Ægyptiæ *in Thebaide; &* Thebæ Lucaniæ *in Italia.* χ Delium *opidulum ad oram maritimam fuit contra Eubœam insulam, Tanagræ finiti-*

Bœotia. Orchomenus. Thespiæ. Cupidinis tabula. Ascra. Lebadea. Trophonii antrum. Chæronea. Coronea. Platæa. Thebæ Bœotiæ. Cadmea arx Theb. Helicon. Citheron. Ismenus fl. Fontes. Arethusa. Dirce. Aganippe & Hippocrene. Delium.

Aulis. Leuctra. Tanagræ. Oropus. Mycalessus.

finitimum. ↓ Aulis *oppidum cum portu magno contra Chalcidem sita ad Euripun*
Hic Græci in Trojanos expeditionem parantes conjurarunt. ω Leuctra *sive* Le
ctrum *oppidum inter Thespias & Platæas ad Citharonis radices in finibus Meg*
ridis situm erat. Fuerunt præterea in Bœotia oppida clariora Tanagræ *ad Th*
modontem amnem. Thebis vicina, hodie Anatoria: hanc urbem Stephanus
ab Homero Græam *vocari, ab Aristotele* Oropum. *Cur* Græa *dicta fueri*
leges in Bœoticis Pausaniæ. At Oropus *in litore Euripi est.* Mycalessus *De*
& Aulidi vicina urbs, à voce bovis id nominis sortita, acerbissimâ clade, q
bello Peloponnesiaco affecta est, nobilitata. Thraces enim quidam ab Atheni
sibus domum remissi, eam matutinis horis, repentino & inopinato incursu, capt
direptamque, cædibus promiscuis pœnè exhauserunt; & præter alios, maxim
puerorum numerum, vix dum ingressorum in ludum literarium, inauditâ sævi
trucidarunt.

Flumina. Asopus. Cephissus. Melas. Orchomenius lacus. Themidis oraculum. Ismenus fl. Puteus pestilens. Bœotorum ingenium & mores.

Bœotiæ flumina sunt Asopus, *hodie* Asopo *Platæensem & Th*
nium agrum dirimens, juncos habebat excelsos & herbis abundabat, quibus ster
bantur lecti. Cephisus *vel* Cephissus *inundationibus obnoxius albas oves*
ciens; & Melas *eodem lacu profluens, nigras; si Plinio credimus, quem eund*
adi de hujus fluminis & Orchomenii lacus arundinetis. Ad Cephissum flumen T
midis *fuit oraculum.* Ismenus *hodie* Ismeno *Thebas præter fluens in Euripum*
boicum properat. Ab hoc Thebani Ismenii, *&* fœminæ *eorum* Ismenides,
Apollo Ismenius *appellatus est. Solinus è Varrone tradit, videri ibi* puteu
pestilentem, *cujus liquor haurientibus mortem afferat. Perdices quoque in Bœo*
non esse sui juris; sed in ipso aëre, quasi transire non audeant, metas habere, neque
tra notatos terminos unquam exire; nec in Atticum solum transmeare credi v
Cæterùm Bœotii *corporum robore valebant & pugnaces erant: ingenio verò,*
aërem crassiorem, tardi. Sus Bœotica, *proverbiale dicterium erat in ho*
nem agrestem & rudem: item Bœoticum ingenium; *&* auris Bœotica, *de*
mine crassi ingenii.

Megaris. Megara.

1. Megaris *Helladis sive Achajæ exigua regio, isthmum*
sinum Saronicum attingens, Peloponnesum ad meridiem habet, Atticam ad
tum, & Bœotiam in septentriones & occasum. 2. Megara *ad sinus Saronici*
gulum extremum sita, quum Atheniensium antè fuisset, occupata est à Lace
moniis bello Dorico, qua tempestate Codrus Atheniensibus imperitabat: Ex eo
guâ & moribus Doriensium usi sunt Megarenses. Theognis *hanc habuit patri*
& Euclides *mathematicus; qui capitis periculo deterreri non potuit, quo mi*
sub noctem Athenas ad Socratem ventitaret, palla muliebri tectus, & facie ob
lata; item Stilpo, *qui captâ patriâ, omnibusque amissis, professus est, se om*
sua secum habere. Ab hac etiam urbe orti sunt Philosophi Megarici *sive* Me
renses. *Megarenses risui adeo deditos ferunt, ut* risus Megaricus *in prov*
bium abiret; & Lachrymæ Megarenses *de fictis;* Megarensis ars *in dolosos*
astutos proverbio quoque dicitur.

Nisæa portus Megarensium. Eleusis.

Nisæa *seu* Nisæum *Megarensium erat port*
longis mœnibus jungebatur Megaræ. 3. Eleusis *sive* Eleusin *Megaræ proxima*
cum sinum Saronicum est, qui inde quoque Eleusinus *dicitur: ubi* Cereris
num celeberrimum: ipsaque urbs huic Divæ consecrata erat. Eleusinia Sa
ad eam urbem, exclusis profanis, secretè fiebant: ut in proverbium abierint.

dem Athenis quoque magno concursu & celebritate Cereri fiebant, in quibus matronæ in curribus per Jocum sibi mutuò & liberè conviciari solebant; ut inde ortum proverbium; De plaustro loqui; *i. e. liberè quemq; reprehendere.* 4. Attica, Attis, & Atthis; *olim etiam* Acte & Actica; *item* Mopsopia, & Cecropia *dicta, in Helladis sive Achajæ angulo orientali & australi sita, ad* Sunium *usque* promontorium *porrecta, totius Græciæ clarissima regio est; hodie* Ducato di Sethines *vocatur.* 5. Marathon, *hodie* Maratona *seu* Marason, *inter Athenas & litus orientale sita* x *millia passuum abest Athenis. Marathoni vicinus est* campus *clade Persarum & Atheniensium virtute illustris.* Miltiades *enim Atheniensis decemplicem numerum hostium hic profligavit: cujus rei memoriam nocturna etiam spectra interire non sunt passa, si Pausaniæ credimus. Ad Marathonem jam olim illustrem reddiderat* Thesei *de* tauro Marathonio *parta victoria.* Montes, lacus & specus *in Marathone mirabiles Pausanias memorat.* 6. *Athenarum, quæ nunc* Setines, *celebritatem nemo est, qui quidem extremis, quod dicitur labris, literarum studia attigerit, quin cognitam habeat. Urbs hæc ad Saronici sinus litus à* Cecrope *olim condita; sic de* Minervæ *nomine dicta est: nunc obscurior est, arcem habens præmunitam: mœnia urbis supersunt, quæ maximam partem vastata hodie incolitur à Græcis & Turcis. Olim res pace & bello pro salute & dignitate Græciæ gessit: Sapientiæ, eloquentiæ & virtutum studia excoluit, historias condidit, omnis eruditionis mater. Plurimi inde orti viri toga & sago illustres:* Theseus, Codrus, Miltiades, Themistocles, Aristides, Pericles, Alcibiades, Conon, Thrasybulus, Æschylus, Sophocles, Euripides, Aristophanes, Menander, Socrates, Plato, Xenophon, Isocrates, Demosthenes, Æschines, Hyperides, Demades, Thucydides, Draco, Solon. *Eò decendi vel discendi gratiâ infiniti ferè se contulerunt. Hæc enim urbs* Sapientum domicilium: Sapientiæ prytanéum: Scholæ Græciæ: communis omnium hominum ludus literarius, Græciæ Græcia: anima, sol & oculus Græciæ: *pluribusque aliis elogiis ornata est. Literæ enim ac facundia & civilis ordo & disciplinæ veluti templum Athenas habebant, Justino teste. Erat in eâ* Areopagus, *quasi* Martis vicum *dicas, in quo gravissimæ & capitales causæ disceptari solebant ab iis judicibus, qui* Areopagitæ *dicti; in quorum numero &* Dionysius *ponitur, cujus mentio fit in Actis Apost. c.* 17. *Noctu consilium hoc fuit coactum; ne quid menti officeret persona reorum. Et Oratores dicere jussi sunt* ἄνευ προοιμίων κ̀ παθῶν. *In eadem urbe nobilissimæ erant doctorum virorum* Scholæ, Academia, & Lycéum, Platonis, Aristotelis, Xenocratis, *aliaq; gymnasia. Erat & porticus,* Pœcile *cognomento, quod variis picturis Polygnoti decorata esset. Ab hac* Stoa Philosophi *nomen traxêre* Stoicorum. *Erant &* Horti, *in quibus* Epicurus *cum sectatoribus philosophari solitus est.* Arx *urbis* ἀκρόπολις, *itemque* πόλις *olim ipsis dicta, è præruptis rupibus subjectam urbem, quam* ἄςυ *vocabant, & viciniam universam, ipsumq; mare latè, &* Propylæa *splendida & sumtuosa, prospectabat. Ad mare erat collis* Munychia, *Philonis armamentarium, multas intus habitationes includens, muro cinctus.* Phalerus *navale, &* Piræeus *portus*

Attica. Marathon. Athenæ. Areopagus. Pœcile. Stoa. Horti Epicuri. Acropolis. arx. Munychia. Phalerus. Piræeus.

tus triplex, *quem longi muri* XL *stadiorum, tanquam duo brachia urbi jungeba*
Ante urbem Ceramicus *erat, locus publicæ sepulturæ, ubi eorum ossa condebant*
qui in bello pro Patriâ occubuissent. In urbe enim per legem Solonis funerare
licebat: uti nec apud Romanos. Theatrum *quoque erat Athenis à Bac*
Dionysiacum *appellatum: ubi ad concionem vocari populus, & magistratus v*
ba ad eum facere solebat. Porro Rhamnus *Atticæ pagus, templum habebat A*
phiarai, & Nemesis, quæ inde Rhamnusia dicta est. Ejus statuam insignem,
numentum victoriæ de Persis, hic spectandam elaboraverat Phidias, artifex c
berrimus. Erant & Acharnæ, *vicus Atticæ maximus: &* Decelia *castellu*
quod quum Peloponnesii, Agide duce, communiissent, maximis cladibus affecer
Athenienses. Medio ferè spatio inter Athenas & Thebas *sita erat Decelia,*
campestri quatuor milliaribus Germanicis ab utrisq; distans. Cæterum Attic
des *in proverbio est, de integrâ & incorruptâ. Item* Attica Musa: *&* Atticus
pos, *de eleganti. Attici tamen, & præsertim* Athenienses *lucri & mune*
cupidissimi fuerunt, adeò ut apud Aristoph. proverbio dicatur: Atticus eti
moriens porrigit manum. 7. Locri Epicnemidii *inter Locricos montes &*
ripi litus incoluerunt. 8. Cnemides *sive* Cnemis *in eodem litore nonnullis h*
Eretia *dicitur;* Cnemides *seu* Cnemis *etiam mons seu collis est Straboni &*
stathio, qui instar tibiæ aut Ocreæ in mare procurrit, unde Epicnemidii *dicti*
hi Locri. 9. Opus *ad sinum* Opuntium: *unde etiam Locri* Opuntii *dicti.*
Thronium *hoc Locrorum Epicnemidiorum est ad Boagrium fl. est Plinio: a*
num Malliacum Livio. Vastatum à Xerxe & incendio deformatum, 11. Ela
& 12. Lilæa *Phocidis oppida sunt ad Locrorum fines, inter Asopum & Boagr*
flumina.]

Ceramicus. Theatrum Dionysiacum. Rhamnus. Acharnæ. Decelia. Locri Epicnemidii. Cnemides op & mons Opus. Locri. Opuntum Thronium. Elatæa. Lilæa.

IV. Græciæ propriè dictæ à septemtrione jungitur mut
sæpe nominibus *Æmonia*, Macedoniæ quondam pars, at posteà av
sa, moxq; iterum juncta. Eadem *Pelasgicum, Arges, Hellas, Thes*
& *Dryopis*, semper à regibus cognominata. Ibi genitus Rex no
ne *Græcus*, à quo *Græcia*; ibi *Hellen*, à quo *Hellenes*. Hos eosdem
merus tribus nominibus appellavit, *Myrmidonas, Hellenas* & *Ach*
At α Thessaliæ nomen tandem invaluit, in *Thessalos propriè dictos, E*
tas, Pelasgos, Magnesios ac Phthiotas populos divisum.

Varia: Thessaliæ nomina. Græcus rex. Hellen. Myrmidones.

[α Thessalia *inter Græciam & Macedoniam interjecta est, quarum hanc a*
ptemtrionem: illam ad Meridiem habet: ad Ortum Ægæum mare: ad Occ
Pindum montem.]

Thessaliæ fines.

V. Oppida in α Thessalia propriè dicta; β *Hypata*, γ *Sosthe*
Cypera. In δ Estiotide ε *Gomphi*, ζ *Phæstus*, η *Tricca*: θ *Ætinium*, & ι
lippici campi, iidem & κ *Pharsalici*, civilibus Romanorum cladibus
bilitati. In λ Pelasgia, *Pytheum, Atrax*. In μ Magnesia, ν *Iolcus*,

Oppida Thessaliæ propriè dictæ. Estiotidis. Pelasgiæ.

meni

nium, *Castanea*, ξ *Melibœa*, & ο *Methone*, Philippi Macedonis Alexan-
i Magni patris obsidione, in qua sagittæ ictu oculum amisit, clara;
in Malliaco sinu cæsorum etiam Laconum Leonida duce tropæa
ermopylæ. In π Phthiotide, ρ Phthia; σ *Theba* cognomine Thes-
cæ, τ *Echinus*, υ *Larissa*, φ *Demetrias*, χ *Pagasa*, & sacro nemore no-
a ψ *Tempe*, locus ad Peneum flumen.

Magnesiæ & Phthiotidis.

α Thessalia propriè dicta, *etiam* Thessaliotis *appellata*, *Pindo & Othry montibus, fluvioque Peneo inclusa erat*, β Hypata, *oppidum hodie* Spates *inter Estiotidis fines, & Pindi montis ponitur radices: alij tamen ad Maliacum sinum & Oetæ montis radices collocant Thessaliæ celeberrima.* H*eic gravida veneficio ligata octo annis fœtum gestavit*, Apul. Metamorph. l. 1. *In ea Ætoli suos solebant celebrare conventus.* γ Sosthenes, *hodie, Moletio teste*, Stiamiza *dicitur, oppidum mediterraneum.* δ Estiotis *Thessaliotidi ad septemtriones contermina est.* ε Gomphi *opp. hodie* Gonfi *ad Epiri confinia, inde venientibus primò occurrit*, Gonno *finitimum. Haud procul à Gomphis Peneus fl. oritur. Urbs illa in agro facundo est sita: ibi enim Cæsar multos ex suis vino & ingluvie perdidit.* ζ Phæstus *Gomphis finitima est.* η Tricca *vel* Trica, *Pindo monti & Dolopibus vicina, hac tempestate urbs primaria, & sedes præfecti est, vocaturq; Tricala. In hac quoq; olim fuit Æsculapij templum.* θ Ætinium, *hodie* Atino *Triccæ urbi finitimum.* ι Campi Philippici, *in quibus acies Romanæ, ducibus hinc* Cassio & Bruto; *inde* Antonio & Octavio, *infestis inter se armis concurrerunt, ad* Philippos *erant; longè diversi à* Pharsalicis *campis, in quibus* Pompejus *cum* Cæsare *dimicavit. Hi enim in Thessalia ad* Pharsalum; *illi ad Strimonem in Thracià aut Macedonià extremà ponendi. Tamen & illi Philippici dicti sunt, à* Thebis Thessalicis, *quæ & Philippi.* κ Pharsalus *autem, hodie* Farsa, *inter Apidanum & Enipeum flumina, quorum hic in Peneum decidit, ponitur: oppidum olim liberum erat, nunc regionis metropolis est.* λ Pelasgia *Phthiotidi versus septentrionem contermina, ab ortu mare Ægeum habet. Ad* Atracem *urbem incolebant Lapithæ. Pelasgia urbs quoque est* Scotussa *vel* Scotusa, *Larissæ finitima, ubi oraculum Thessaliæ perquàm celebre olim erat, nec inferius Dodonæo. Eam urbem violato fœdere ex improviso oppressit, crudeliterq; in captos consuluit* Alexander, Pheræorum *tyrannus. Reliquias etiam civium posteà metus Macedonum è patrià ejecit. Pausaniæ ætate fuit infrequens ac fere deserta. Apud hanc urbem locus est* κυνὸς κεφαλαὶ *dictus, id est*, Canis capita, *ubi Romani* Quinctio Flaminio *duce* Philippum *Demetrij filiũ magno prælio, adjuvantibus Ætolis, vicerunt. Scotusensis fuit* Polydamas *athleta suæ ætatis robustissimus; qui & leonem inermis confecit, & taurum extremis penibus ita pertinaciter renitentẽ retinuit ut is vix tandem relictà in manu ejus ungula effugerit; & concitatis vi summà quadrigis, correptos currus unà manu stitit. In Persidem à Dario Notho evocatus, tres viros ex iis, qui more Persico immortales vocati, ex provocatione occidisse dicitur. Tandẽ, quum speluncam quandam unà cum aliis intrasset, & superior terræ pars fatiscens ruinam minaretur, ipse diffugientibus sociis, solus ruinam fulcire manibus*

Hypata. Sosthenes. Estiotis. Gomphi. Triccæ. Ætinium. Campi Philippici & Pharsalici. Pharsalus. Pelasgia. Atrax. Scotussa. Cynos cephalæ. Polydamas athleta.

Sepias prom. Magnesia Magnesia prom. Jolcus.

conatus, mole superincumbentis montis oppressus est. Cæterum sinum Pelasgicum *Thermaicum dirimit promontorium* Sepias, *ad cujus litora Xerxis olmi cla* *naufragium fecit.* μ Magnesia *exigua regio inter Pieriam ad boream, Pelasgian* *ad austrum, in ora maris Ægei ad ortum fuisse videtur, ubi* Magnesia *promont* *rium.* ν Jolcus, *nunc* Jaco, *ad sinum Pelasgicum est, olim* λατρεία *cognominat* *quasi* famula; *cujus servitutis multa ab antiquis afferuntur causa. Ab ea* Thess *lia dicta est Jolcitis: itemq; Jason Jolcites inde ad aureum vellus missus. Ludi funebr* *in urbe ista, instituti sunt ab Acasto.* ξ Melibœa *ad Ossæ montis radices, apud B* *boidem lacum, purpura nobilis; hanc etiam* Philoctetes, *Herculis comes alumn* *illustravit. o Sagittam istam jecerat* Aster *oppidanus, suo inscripto nomine, & l* *vulneris, quem petebat. Sagittis verò plurimùm, hanc gentem valuisse docet So* *nus. Est quoque alia urbs Peloponnesi* Methone *in ora Messenia. Magn* *quoque ascribitur urbs clara, Pheræ Alexandri tyranni sedes; qui Pelopidam a* *quando habuit in vinculis. Tyrannus iste ab uxoris suæ Thebes fratribus in cu* *culo tandem occisus est, ipsa eos impellente & prælucente. Et hinc quoque Ja* *ille Argonautarum dux; sed qui ante Philippum rerum potitus est in Thessalia* *inter callidos collocatur imperatores.* π Phthiotis *ad sinum Maliacum est,* *à* Phthia *urbe habens.* ρ Phthia *Achillis patria apud Sinum Maliacum e* *quem tamen Homerus* Larissæ *propinquæ ascripsisse creditur, quod Phthia par* *hospitalis in ipsum exstitisset.* σ Thebæ Thessalicæ *seu* Phthioticæ *nunc vu* Ziton *ad sinum Maliacum sunt. Urbis istius navale erat* Pyrasus xx *sta* *ab eo dissitum.* τ Echinus *è regione Eubœæ, ad fauces illius sinus qui hodie vu* Golfo de Volo *dicitur, vocatus olim* Maliacus. υ Larissa *in Thessalia gem* *est, una mediterranea ad Peneum flumen; altera maritima in Phthiotide.* Lar Pensilis *dicta, ad sinum Maliacum, cui Homerus ascripsit Achillem, qui Lariss* *ab ea dicitur:* Hodie *vocatur* Larizzo. φ Demetrias *urbs maritima est* *sinum Pagasæum, Pagasis proxima; nunc metropolis est:* A Demetrio *Polio* *te Antigoni filio, præstante post Alexandrum virtute & rebus gestis Rege, dicta* *quum antè* Pagasa *fuisset. Erat aliquando Macedonum Regum sedes, & nav* *ubi Ætoli quoque suos habuere conventus. Numerarunt urbem istam inter com* *des Græciæ. Hodie vulgo* Dimitriada *vocatur.* χ Pagasa *sive* Pagasæ *ad* *gasæum sinum, Pheræorum navale; ubi* Argo *navis exstructa fertur; unde* Pagasæa *appellatur.* ψ Tempe *amœnissima Thessaliæ vallis, multorum lit* *celebrata est. quinque millia passuum longitudine, & fermè sesqui jugeri latitud* *ultra visum hominis attollentibus sed dextra lævaque leniter convexis jugis.* *sua luce viridante allabitur.* Peneus, *viridis calculo, amœnus circa ripas g* *mine, canorus avium concentu. Ibidem quoque* Cranon *erat, ubi cum suis con* *vis oppressus* Scopas, *ædificio in ipsos decumbente: Simonides verò conservat* *memoriæ artificium observare cœpit. Ceterum equitatu excellebant* Thess *eoq; nomine celebres erant: malè tamen audiebant ob veneficia & noxias herb* *Hinc* Thessala venena, herbæ, fœminæ *pro maleficis.* Thessalicus mi *quoq; in proverbio est pro lauta & splendida mensa. In Thessalia* Deucalio *contigisse* diluvium *scribunt, stagnante flumine Peneo.*

Melibœa. Methone. Pheræ Phthiotis. Phthia. Thebæ Thessalicæ. Echinus. Larissa. Demetrias. Pagasæ. Tempe. Peneus fl. Cranon. Thessalorum studia & mores.

CA

Septentrio
Meridies
Oriens
MACEDONIÆ et THESSALIÆ Regiones
ILLYRIDIS
PARS
PELAGONIA
ORBELIA
SINTICÆ
EDONIA
BISALTIA
MYGDONIA
AMPHAXITIS
CHALCIDICA
LYNCESTIS
ÆMATHIA
PIERIA
ESTIOTIS
PELASGIA
THESSALIA PROPRIA
PHTHIOTIS
MAGNESIA
ELYMIOTÆ
EPIRI PARS
Strymonicus Sinus
Singiticus Sinus
Thermaicus Sinus
Pelasgicus Sinus
Maliacus Sinus
Pangeus Mons
Scardus Mons
Pindus Mons
Oeta Mons
Otris Mons
Philippi
Neapolis
Thessalonica
Pella
Dium
Larissa
Tempe
Abdera
Dyrrachium
Apollonia
Aulon Navale
Lychnus
Amphipolis
Stagira
Acanthus
Olynthus
Pydna
Demetrias
Pharsalus
Gomphi
Tricca
Thermopylæ

CAP. IX.
De Macedonia.

I.

Upra Theſſaliam atque Epirum, verſus ſeptemtrionem regiones, quæ diverſis populorum nominibus ac regibus anteà ſejungebantur, poſteà uni *Macedoniæ* nomini contributæ, factæ corpus unum. Terra ipſa duobus inclyta Regibus, *Philippo* e & *Alexandro filio*, per quos terrarum imperio quondam po-, magna eſt ac ſpatioſa ad utrumque mare, qua Sol oritur, Æ-um, qua occidit, Jonium extenſa. *Æmathia* antè dicta fuit pars ab *Æmathio* Rege; unde in totam terram nomen dimanavit. *edoniam* à *Macedone* Deucalionis materno nepote appellatam Solinus: at ego ſuſpicor, à parte ejus *Mygdonia* natum nomen Macedoniæ, cum exigua ſit pronunciationis differentia in ιεδονία & Μυγδονία.

Macedonia
Unde Æmathia & Macedonia dicta.

acedonia *multam in Geographicis notitiam parit tum mathematicam, tum historicam, tum veterem, tum novam: Sed omnem quis intra paucas lineas coerceat? Ab Macedone Oſiridis cujusdam & Thuriæ, quæ una inter Deucalionis filias fuit, nomen adhæſiſſe ut credatur, Stephanus, Juſtinus, Plinius, & Solinus facile perficient: Cum analogia faveat Grammatica, quæ non feret, ut ab una parte Mygdonia regionem integram dictam ſuſpicemur. Equidem auctori noſtro parum intereſt ex una pronunciationis differentia: Sed plus intereſſe, totius & partis ratio, veterumq; auctoritas docet. Plinio autem Sphalma librarium irrepſiſſe dixerim, qui centum quinquaginta populos uni huic terræ neq; tum ſatis cultæ adſerit: Quos nemo veterum numeravit; Ne quidem* כתים Chittim *aut* κιλίϐς ἢ κιλιεῖς, *quos cum Bocharto ſupra Italia adſcripſimus. Nec unicus liber Macabæorum primum, nec* μακελία *vel Macetia, quæ Macedoniam denotavit, illud conficient. Regnum hic primus tenuit* Caranus, *ex Argivis Heraclida ſtrenuus, anno circiter poſt regni Medorum initia ſexageſimo; Ultimus Perſeus ſeus A.V.C. DLXXXVI. perdidit, Macedonia in Romanam provinciam mutata, ubi ab regibus XL per annos* 647. *regnatum fuerat. Hinc Rom. Imperio innexa Diœceſin ampliſſimam ex ævo Imp. Juſtiniani continuit, ut* Macedonia prima Ægæo mari propior (*non Ionico, quod Pancirollus in Notitia Imp. cap.* 126. *voluit*) Theſſalonicenſis etiam dicta, hinc ſecunda procederet; amplius ſalutaris & ultimo Prævalis ſeu Prævalitana. *Sed Amurathes II. Macedoniam totam bello perdomuit, Theſalonica Venetis A.* 1427 *erepta quam Salonichi hodieque*

Macedonia ab Macedones.
Chittim huc non pertinent;
Caranus rex primus.
Macedonia victa.
Theſſalonica.

dieq; nominant, urbem incolis Græcis, Latinis, Turcis advenisq; mercatori[bus] frequentissimam. Albania *hodierna Macedoniæ pars Vallonam, Dyrrachi[um]* vel *Durazzo, Prevesam sive Nicopolim, pluresque admodum obscuras urb[es] Crojari item munitissimam urbem & mediterraneam, Johan. Castrioti, Prin[ci]pis Epirotæ, posthac Giorgii sedem. Hunc obsidem in ætate prima sibi da[tum] in circumcisione Turci Scanderbeggum h. e.* Alexandrum Dominum *vo[ca]runt, sed sibi ipsis ominoso nomine, cum clades plurimas ab uno illo & gra[vis]simas quidem acceperint: Ab illa* Duces de Croy *superstites & inde ori[un]di nomen suscipiunt. Cæteras urbes attingere non licet.*

Albania. Duces de Croy. Macedoniæ limites.

II. Limites habet ab *ortu* Ægæum; à *meridie* Thessaliam Epirum, ab *occasu* Jonium sive Adriaticum mare; ab *septentri[one]* eosdem, quos universæ Græciæ statuimus.

Oppida Taulantiorum. Epidamnus f. Dyrrhachium. Elymiotarum oppida. Orestis regio. Dassaretarum op. Æmathia. Pella. Ægea.

III. Centum quinquaginta in hac olim populos fuisse, auc[tor] est Plinius. At quorum nomina ad nos clara pervenerunt, ad Ad[ria]ticum mare, α Taulantii, quorum oppida β *Epidamnus* vel *Epidamn[um]* propter inauspicatum nomen, quia vel in damnum ituris omen vilum est, à Romanis *Dyrrachium* apppellatum, nunc *Durazzo*; γ A[pol]*lonia* & δ *Aulon*. ε Elymiotæ, quorum oppida ζ *Elyma* & η *Bullis*. θ [Ore]*stis regio* Epiro juncta, oppidum *Gyrtone*. κ Dassaretæ oppida λ *Lyc[hni]dos, Evia.* Regio μ Æmathia, seu Æmathia propriè dicta, oppida [Pel]*la*, quam omnium Macedonicarum urbium maxime illustrem [fe]cerunt duo alumni, *Philippus* Græciæ domitor, & *Alexander* etiam [A]siæ: ξ *Ægea*, in qua mos erat reges sepelire; ο *Ædessa*, π *Idom[ene]*, ρ *Scydra*, σ *Europus*, τ *Tyrissa*.

Taulantii. Epidamnus f. Dyrrachiũ. Apollonia. Aulon.

[α Taulantii, *quorum regio* Taulantia *supra Acroceraunios, Illyrico finitim[am re]gionem maritimam tenuerunt. Ea Macedoniæ, an Illyrico sit annumeranda, [non]dum satis certum esse videtur.* β Epidamnus *notissima ad mare in Peninsul[a con]dita urbs est. Ex eâ enim in Italiam trajicere fermè solebant;* Cicero *huc [ex]sulio rediit.* γ Apollonia *hodie* Pollina *ad Laum flumen, à litore ad se[ptem] millia passuum remota, Corinthiorum & Corcyræorum colonia est, optimis t[empe]rata legibus.* Sylla *ex bello Mithridatico rediens,* Satyrum *hic eâ, quâ [pinge]tur esse, formâ, cepisse fertur, & vix inconditam ex eo monstro vocem ac horren[dam] exprimere potuisse.* Cæsar *initio belli civilis, Pompejo segnius rem gerente, [in po]testatem redegit Apolloniam, uti & vicina oppida. Literarum & humanita[tis stu]dia, quibus Principum animi excolendi, ibi viguisse Cæsaris ævo constat.* Oct[avius] *enim vivo ipso, & expeditionem in Dacos, & inde in Parthos destinante, pr[æmis]sus huc, studiis vacavit. Diligentius & urbem hanc, & vicinum flumen, [re]gionem ignem innoxium exhalantem, cum Nymphæo & mirifico quodam or[aculo] describit Dio.* δ Aulon, *hodie* Valona, *Apolloniæ vicina & munita urbs e[st, se]desque præfecti Turcarum.*

Elymiotæ Taulantiis *versus austrum fuêre contermini.* Elymiotæ

ζ Elyma *ad extremum Onei sinus recessum sita, hodie* Canina *dicitur.* Elyma.

Bullis *ei vicina est ad eundem sinum.* Bullis.

Orestis regio *dicta ab* Oreste, *qui in ea loca confugisse scribitur.* Gyrtone *civitas à Stephano Thessaliæ asscribitur.* Orestis regio. Gyrtone.

Dassaretæ, Dassaritæ, Dessaretæ, Dassaritii; & Dassarenses dicti intus in Mediterraneis sunt. Dassaretæ.

Lychnidos *sive* Lychnidus *hodie* l'Ocrida, *ad lacum cognominem est, quem Polybius* Lychnidiam *vocat.* Lychnidos. Lychnidus lacus.

μ Æmathia *sive* Emathia *hac mare Ægæum attingit ad ortum, ejusq; sinum Thermaicum; Mygdoniam habens ad septentrionem, & Pieriam ad meridiem.* ν Pella, *olim* Bunomos, *&* Bunomea *dicta, apud intimum sinus Thermaici recessum & Axium flumen sita, hodie* Jeniza *appellatur; ejus situm describit Livius lib.* XLV. *sub finem.* Euripidis *Poëtæ tumulus ibi fuit. Hic quoquo alebantur serpentes cicures.* ξ Ægæa *ab* Ædessa *alia & diversa urbs non est; sed planè eadem. Nam Caranus Ædessam captam ob memoriam muneris* Ægeas, *populum* Ægeatas *vocavit. Justin. l. 7. cap. 1. Et in hac urbe sepeliri reges mos erat; nec alter excellentium virorum bustis apud Macedonas priscos dabatur locus: Solin. c. 14. Ptolemæus tamen Ægæam ab Ædassa distinguit.* ο Ædassa *Pellæ vicina erat, Æmathiæ caput, quam* Caranus *capras imbrem fugientes secutus cepit, ac ob memoriam* Ægas, *ac oppidanos* Ægeadas *nominavit. In hac sepeliebantur reges Macedoniæ. Sic enim præceperat* Perdiccas *Carani successor, pollicitus regnum in familia sua mansurum, quamdiu hic Reges conderentur. Feruntq; ideo in Alexandro defecisse stirpem; quod in hac urbe non fuit sepultus.* π Idomenæ *sive* Idomene *oppidum inter Doberum, & Atalantam, Europo proximum erat; Gordiniis finitimum.* ρ Scydra, *hodie* Siderocapsa, 40 *millia passuum à Thessalonica distat.* σ Europus, *ad Axium fluvium ponitur Plinio. Sed in* Almoria *quoque* Europus *fuit. Cæterùm Æmathiæ quoq; urbs fuit* Berœa, *hodie* Veria *dicta; ad Aliacmonem, & Bermii montis radices posita; ibi seditionem contra D. Paulum Apostolum excitaverunt Judæi.*] Æmathia. Pella. Ægea. Ædessa. Idomenæ. Scydra. Europus. Berrhœa.

IV. Regio α Pieria, Musarum parens domusque, oppida β *Pydna*; γ *Phylace*, δ *Dion.* ε Mygdones, regioque Mygdonia; oppida ζ *Antigonia, Physca, Carrhabia,* η *Leta, Terpilus.* θ Paraxis; oppida, *Antigone* ι *Pallene,* κ *Cassandria,* λ *Torone.* μ Regio Chalcidica; oppida, *Augæa,* ν *Singus;* ξ *Acanthus.* ο Amphaxitis regio, oppidum, π *Thessalonica,* Ciceronis exilio insignis, & ρ *Stagira,* Aristotelis principis Philosophorum cunis clara. σ Bisaltæ; oppida *Euporia, Ossa, Callitera.* τ Edonii; oppida, *Amphipolis, Scotusa, Berga.* Orbeli, oppidum *Gariscus.* φ Sintici; oppida, *Heraclea, Paracopolis, Tristolus.* ψ Pelagones; oppidum ω *Stobi.* 1 Lyncestarum *Heraclea.* 2 Jororum, 3 *Jorum* & 4 *Alorus.* 5 Almopum, *Europus*

Oppida Pieriæ. Mygdoniæ. Paraxis. Chalcidicæ. Amphaxitidis. Bisaltæ. Edoniorum. Orbelorũ. Sinticorũ. Pelagonũ. Almopum.

Æſtræorũ. Eordæorũ.

ropus, 6 *Albanopolis*, 7 *Apſalus* 8 Æſtræorum, *Æſtraum*: 9 Eordeorum
10 *Daulia*, *Dibolia*, 11 *Scampis*.

Pieria. Aliacmon. fl. Pydna. Phylace. Dion vel Dium. Mygdonia. Letæ.

[α Pieria *Theſſaliæ finitima ad Thermaicum ſinum ſita eſt*: Aliacmon *flumen ea*
permeat. Muſas à Pieria *nemore, aut* Pieria *monte dictas ferunt Pierides.*
monte iſto verſatus Orpheus, *ac ad eundem diſcerptus eſt.* β Pydna *antea* C
tron dicta, ad ſinus Thermaici litus, inter oſtia Aliacmonis & Lydii fl. poſita, Olyn
piadis à Caſſandro obſeſſæ interitu & magnitudine animi celebrata eſt. Ad eam
Paulo Æmilio victus Perſeus. γ Phylace *inter Pellam & Lariſſam ponitu*
Theocriti interpres tamen tradit eam haud procul abeſſe ab Othry *monte, in ea*
regnaſſe Iphiclum. δ Dion *vel* Dium *ea videtur eſſe urbs, in qua Alexand*
Macedoni oblata viſio hortata eſt ipſum, ut forti eſſet animo, & exercitum in Aſia
traduceret, ſuo ductu potiturum Imperio Perſarum. Sic enim Parmenioni, m
ranti cur Hieroſolymorum, Pontifici, in quem hoſtili animo tum moverat, ſeſe ſu
mitteret, ipſe commemorarat Alexander apud Joſephum, Antiq. lib. XI. *cap.*
Quandove Dion *hoc fuerit munitum, cognoſcitur ex Liv. lib.* 44. ε Mygdon
inter Axium & Echedorum flumina eſt. ζ Antigonia *hodie* Cojogna, *aliis*, A
tigoca *dicitur.* η Letæ, *vel* Lete, *hodie* Letta *vel* Lita, *apud ſinum Therm*
cum eſt, Theſſalonicæ propinqua.

Paraxis. Pallene. Sinus Pallenenſis. Caſſandrea ſive Potidæa. Toronæ. Sinus Toroneus. Olynthus.

[θ *Paraxis vel* Paraxia *inter Thermaicum & ſingiticum ſinus eſt, ipſaq; Toronaic*
ſinum continet. ι Pallene *vel* Pallena, *anteà Herodoto teſte* Phlegra *dicta*,
ſinum Thermaicum in Iſthmo Pallanſi *ſita. Eam regionem gigantes habitaſſe*
runtur, gens impia, & diſſoluta; quam Hercules exſtirpavit. κ Caſſandria
quæ hodie quoque Caſſandria *dicitur, Caſſander inſtauravit, & de ſuo nom*
appellavit. Ante id tempus enim Potidæa *nominata Corinthiorum erat colonia, b*
lo Peloponneſiaco ab Athenienſibus expugnata, & habitata. Philippus verò M
cedo circa id tempus, quo ei Alexander natus, eam expugnaverat. λ *A* To
ne ſinus, qui eam alluit, nomen habet, diciturq; Toroneus, *&* Torenaicus. *A P*
lene ad 60 *ſtadia in iſthmo illo erat* Olynthus *urbs celebris, quam* Mardon
bello Perſico expugnavit. At Philippus *Macedo eam poſteà expugnavit, non t*
armis, quam auro, corruptis propugnatoribus, direptamq; evertit, fruſtra op
Athenienſium implorantem. Urbs hæc patria fuit Calliſthenis *Philoſophi gra*
& diſerti, imprimisque conſtantis; quem è ſorore ſuâ nepotem ad Alexandrum
Aſiam miſerat Ariſtoteles. Et officio ſuo apud regem non defuit Calliſthenes,
nimio ipſi libertas orationis ſtetit.

Chalcidica regio. Singus. Singiticus ſinus.

μ Chalcidica *regio Paraxiæ finitima eſt, inter Singiticum & Strymonicum*
nus protenſa. ν Singus *vel* Singa *oppidum ad Atho montis radices*, Sinumq
qui inde Singiticus *appellatur.* ξ Acanthus *hodie* Eriſto *ad eundem ſin*
Singiticum, *& apud montem Athon eſt, inter* Singum op. *&* Nymphæ
promontorium, ibi Xerxes copias ſuas terreſtres in tres partes diviſit.

Amphaxitis.

ο Amphaxitis *à ſinu Strymonico ad Thermaicum usq; ſe extendit, Chalcidicam*
Pa

Paraxiam habens à meridie, Bisaltiam à septemtrione, & Mygdoniam ab occasu, τ Thessalonica *antea* Therma *dicta, condita est à* Cassandro, & à Thessalonica *Philippi filia, Alexandri M. sorore, quam Cassander sibi matrimonio copulaverat, ita appellata: hodieq;* Salonichi *dicta, magno numero Christianorum, Judæorum & Turcarum incolitur, emporiumq; ad hunc sinum est celebre sedesq; præfecti.* Cicero, *per Clodii factionem Roma Italiâq; pulsus, hic* VII *menses exsulavit. Strabonis ætate urbs hæc præ reliquis Macedoniæ urbibus hominum multitudine excellebat.* Paulus Apostolus, *hic docens, non paucos utriusq; sexus homines Christo adjunxit: ac licet per seditionem Judæorum inde fuerit exactus, duabus tamen epistolis ecclesiam illam etiam absens firmare voluit. Post id tempus* Theodosius I. *Imperator, occisis per tumultum aliquot ipsius ministris, promiscuæ multitudinis, militibus immissis, cædem edidit. Ante ducentos annos* Amurathes *urbem hanc cepit: quum Veneti eam aliquamdiu tenuissent. Thessalonicenses fuêre* Eustathius *qui in Homerum & Dionysium Alexandrinum commentarios scripsit:* Constantinus Harmenopulus, Demetrius Cydonius, & Theodorus Gaza. *Ab antiquo urbis Thessalonicæ nomine sinus Thermaicus nomen habet.* ρ Stagira *prope montem Athon ad* Strymonicum sinum *erat. Hanc quoque* Philippus *Macedo everterat urbem; sed in gratiam* Aristotelis *eam restituit.* Hipparchus Philosophus *in eadem urbe fuit natus Stagiritarum lex erat;* Ἃ μὴ κατέθου, μὴ λάμβανε quæ non deposuisti, ne tollas.

Thessalonica anteà Therma.

Sinus Thermaicus.

Bilsatiæ *Amphaxitis finitima est ad meridiem.* Bisaltas *trans Nessum fl. circa Strymonem fl. incoluisse tradit* Livius *lib.* 45. Euporiam *Alexander omnia superans occupatam vocavit* Διὰ τὸ εὔπορον Steph.

Bisaltiæ.

Edonii *ad Strymonem fl. incoluerunt.* υ Amphipolis *Atheniensium colonia, ita dicta scribitur, quod Strymone flumine undique cingatur. Posteà à Christianis* Christipolis, *& à Turcis* Emboli *vocata est. Cæterùm clarissima in his oris urbs erat* Philippi *à* Philippo *Macedone appellata; quum antea* Crenides, *à fontibus ibi scaturientibus dicta fuisset. Magnas opes è fodinis auri argentiq; cives possederunt. De his* Philippis *ita* Diodorus lib. XVI. *in anno* Philippi III. *Crenidas* deinde se conferens (Philippus) inductis multis, qui eam incolerent urbem, ex sui appellatione instituit, ut *Philippi* nominarentur. Erant in eo tractu fodinæ auri, sed tenues & non bene exploratæ: eas Philippus magnis operibus ita instruxit, ut annua ei redirent amplius mille talenta: nummum aureum *Philippi* nomine cudi instituit. &c. *Et Philippus, his locis regno suo adjectis, nummi aurei genus conflavit, quod ab ipso* Philippicum *dicebant. Rex iste venas hasce metallicas studiose scrutatus est.* Zanchius *tradit hanc urbem hodie vocari* Grixopolin, *quasi* Chrysopolin. *Ad hanc urbem* Campi *erant* Philippici, *in quibus* Cassius & Brutus *ab* Octavio & Antonio *profligati sunt.* Hos Philippos *Stephanus constituit in Macedonia; alii urbem hanc ponunt in Thessalia.* Pharsalus *vero Thessaliæ fuit urbs, ad quam campi Pharsalici in quibus Pompejus à Cæsare victus.* Phasalum *hanc Cluverius facit* Estiotidis *urbem; Laurenbergii tabula eam collocat in Pelasgia. Ex Strabone*

Edonii.

Amphipolis.

Philippi, anteà Cronides.

Campi Philippici.

bone & App. cognoscitur, urbem hanc fuisse ad Enipeum fl. qui in Peneum influit Poëta tamen utramq; pugnam in Philippicis & Pharsalicis eidem loco tribuunt ex aggerandi causâ. Virgil. Georg. lib. circa finem. Orbelia *ab* Orbelo *Mace donia monte appellata est, qui eam à Mœsia distinguit.*

Orbelia.

φ Sintica *à Sinticis montibus nomen habet.* χ Heracléa *inde dicta est* Sintica.

ψ Pelagoniæ *incolæ* Pelagones, *etiam* Pœones *dicti sunt.* ω Stobi *oppidum, hodi* Starachino *vocatur; oppidani* Stovenses.

1. Lyncestarum *regio* Lyncestis *appellatur à fluvio* Lyncesti *vel* Lyncestio, *qu per eam decurrit, & in Erigonem labitur.* Lyncestis *ille fluvius aquam defert a cidam, quæ pota instar vini homines facit temulentos.* 2 Jororum *regio, à* Jor *oppido, quod* Aloro *vicinum est, nomen traxit.* 3. Jorum *hodie vocatur* Nov grad. 4. & Alorus *sive* Olorus, *hodie* Dianoro. 5. Almopes *in Macedonia nibus ad Scardum montem collocantur, quà eos ab Illyricis separat.* Albanop lis *hodie* Albanopoli *dicitur* Albaniæ *metropolis: & 7* Apsalus, *nunc* Presp *est.* 8 Æstræi *Almopibus ad meridiem ponuntur.* 9 *Et Æstrais ad meridiem co locantur* Eordei, *qui* Eordæi, Eordi, Heordæ, Heordenses, & Eordetes *guntur.* 10, Daulia, *hodie* Eladasagni *dicitur:* 11. Scampis *in tabulis recenti ribus est Scampi, at aliis* Ulagrada, *item* Struga *appellatur. Hæc est* Maced nia, *quæ quibusdam etiam* Macetia *dicta est: in sacris* Cethim *appellatur.* C *thim autem fuit filius Javan. Hæc terrarum imperio olim potita quidem erat; S* Paulus Æmilius in ea 62 urbes uno die direptas vendidit.]

Sinthia. Heracléa Sintica. Pelagonia. Stobi. Lyncestæ. Jori Jorum opp. Alorus. Almopes. Albanopolis. Apsalus. Æstræi. Eordei. Daulia. Scampia.

CAP. X.

De fluviis, montibus ac insulis Græciæ adjacentibus.

I.

Græcia non magnos adeo effundit fluvios, nec longo cursu, nec receptis pluribus lo pletiores: Regio enim arctis plerumque terminis conclusa, mari tum Ægæo t Ionio, multisq; alicubi, quos utrumque creat, sinubus coercetur, ut fluvij ab m te aut Hydrophylacio suo non ita longe fluxum continuent, sed citius absorbeant Acheron Turcis Volecon i. e. niger dictus, cursu aquoso auctuq; cæteros fere præst plane alius ab Italico, Peloponnesiaco, & Bythinio Acheronte. Nec effert sese a Græca montium compages, vel ossatura illa montana, qua Græciam contineri tam stringiq;, ac notis quasi ossium secari contendimus: Hæc enim Kircheri montibus in Mundo subterraneo part. I. lib. I c. 8. sententia nunc placet. Acr ceraunia & promontorium *his cognomine primum eminent* ἀπὸ τῶ ἄκρυ κεραυνῶ *i. e. à summitate & fulmine nominatur: Hæc tamen ab Asiaticis Ac ceraunis quantum distent, nemo non intelligit.* Thermopylæ *sunt apert mon*

Acroceraunia. Thermopylæ.

montium vel transitus inter Alpenos Turchinemq́; montes altissimos, tractu præcipiti ad Octam usque montem porrecto: Ita Herod. lib. VII. Athos *Chersonesum aut peninsulam refert, sinu Strymone, & Cingo altero interceptam, ut Isthmus ne quadrantem milliaris latitudine sua excedat: Græcis* ἅγιον ὄρος, *Latinis etiam* mons sanctus *ob cœnobia XXI. numerosa & ampla Græcorum monachorum domicilia, sed aliquot male munita. Ex omnibus* cœnobium S. Maure 600 *etiam alumnorum patiens capaxq́; præstat; Cætera non sunt tanti pretii, & quandoq; triginta hominum altrices. De duobus Eremitarum ordine juncto cohabitantium vicis quasi* Hagia Ena & Kerasia, *de regula Sabæ, quam sequuntur, & institutis monasticis non dicam, nec de pluribus quæ mihi Archimandrita sive Abbas ex illo monte Athanasius per Saxoniam nostram transiens, Luneburgi A. 1674. retulit, & Auctor anonymus in bello peculiari A. 1689. edito recenset. De Bibliothecis autem quæ inter Cœnobia hodieque Græca lateant, item Codd. MStis nihil aut parum invenies, nihil Athanasius ille mihi referebat. Nam Græcia libris varnefacta, præter Euchologi, aut Menologium MStum, & Homilias PP. aliquot vix promet alios, nisi quos ex Venetorum urbibus exportat aut coëmit.*

Athos.

FLuvii universæ Græciæ celebriores sunt isti; in Epiro α *Acheron*, cui *Pandosia* oppidum appositum: quæ duo nomina cum *Alexander Rex* ancipiti oraculo monitus fatalia vitare vellet, in Brutiis Ita[lis] populis in eadem incidit atque interiit. In Acarnania β *Achelous*, [in] Peloponneso γ *Peneus*, δ *Alpheus*, ε *Panisus*, ζ *Eurotas* & η *Inachus*. In [Gr]æcia θ *Cephissus*, in duo cornua scissus, quorum dextrum ι *Asopus* [flu]vius, lævum κ *Ismenus* vocatur. In Thessalia λ *Sperchius* & μ *Pene[us]*. In Macedonia Ægæum mare petentes, ν *Aliacmon*, *Erigon*, ξ *Axi[us]*, ο *Chabris*, π *Strymon*. At in Adriaticum sinum sese exonerantes, ρ [Pan]yasus, σ *Apsus*, τ *Laus*, υ *Celidnus*.

Græciæ Fluvii. Acheron. Pandosia.

α Acheron ex Acherusia *profluit* palude. *Plinius eum in Ambraicum sinum falso deducit. Ex eo & Vicinis Pausanias ait Homerum fabulas suas de inferis concinnasse; unde est Acheron fl. inferorum apud poëtas.* β Acheolous *ex Pindo monte oriens, in mare Jonium contra Echinades insulas sese exonerat: olim dictus est Axenus, deinde Thestius, denique Achelous, ab incolis Arcanas vocatur. Strabo ab ostio ejus initium facit Sinus Corinthiaci.* γ Peneus *hic supra Alpheum est: Sed Thessaliæ Peneus celebrior est: hodie vocatur* Igliaco; *ad eundem est Pylus Eliaca.* δ Alpheus *ex Stymphalo monte oriri scribitur: per Arcadiam & Elidem fluit, alluitq́; Olympiam seu Pisas; & inde sub terras conditus, in Sicilia prope Syracusas emergere creditur poëtis. Pisis his vicinum erat* Olympii Jovis templum, *&* Olympicum *hic celebratum scribitur certamen. Ab hac urbe Italica* Pisæ *ad Arnum fl. originem suam referunt.* ε Pamisus, Panysus, & Pamissus *in Messanicum influit. Hunc maximum eorum, qui intra isthmum sunt, fluviorum Strabo dicit: & alius etiam obscuri Pamisi mentionem facit.* ζ

Acheron. Acherusia palus. Achelous. Peneus. Pisæ. Pamisus.

Eurotas. Inachus. Erasinus. Cephissus. Melas. Asopus. Ismenus. Sperchius. Aliacmon. Erigon. Axius. Strymon. Panyasus. Apsus. Laus. Celydnus. Montes.

Eurotas *ex Arcadia prope Ascam vicum ortus, defluit per Laconicam, & ipsa*
Spartam alluit: olim erat consitus oleis, & pretiosa ad eum effodiebantur marm
ra. Ad hunc fluvium exercere se Lacones soliti sunt decursu, & id genus labo
bus. η Inachus *nomen traxisse fertur ab* Inacho, *primo Argivorum Rege;*
Argiam fluens Argos *urbem alluit, & in sinum Argolicum labitur. In Argia q*
que Erasinus *fluvius est, qui è Stymphalide palude Arcadiæ oritur; apud quam*
ludem Stymphalidas volucres ab Hercule sagittis & tympanis expulsas feru
Hunc etiam fluvium sub terram aliquamdiu sese abdere, posteà in Argolide em
gere tradunt. θ Cephissus *vel* Cephisus *albas oves facit:* Melas *nigras.* ι A
pus *Plataensem & Thebanum agrum dirimebat. Crediderunt fluvij hujus acc*
Mæandrum fl. per mare Ægæum transire in fontem Asopi. κ Ismenus *et*
Thebas præterfluens in Euripum Eubonicum properat: olim pes Cadni *dictus.*
Sperchius *in sinum* Maliacum *devolvitur, devota Achillis coma & Gallor*
Brenno duce transitu memorabilis. μ Peneus *præter Ossam Olympumq; mo*
decurrens, mollibus dextra lævâq; molliter curvis, nemorosis convallibus, Thes
ca facit Tempe: undiq; apertior Macedoniam & Magnesiam interluens, & Pa
sum *fl. excipiens, in Thermaicum sinum decidit, cui peculiares tribuuntur lau*
ν Aliacmon *seu* Haliacmon *inter Pidnam & Dium in Thermaicum sinum in*
it. Erigon *sive* Erigoneus *ex Illyricis montibus oriens per Pæoniam fluens m*
fluminibus auctus ab Axio fl. excipitur. ξ Axius *ingens Macedoniæ fluvius*
Thermaicum sinum insinuit. ο Chabris *sive* Chabrius *inter Thessalicam &*
sandriam in sinum Thermaicum influit. π Strymon *ex Orbelo, vel etiam*
mio monte manans in Ægæum mare influit; cujus sinus eo loco Strymonicus app
tur. ρ Panyasus *inter Dyrrachium & Apsum fl. in mare influit.* σ Apsus,
Thapsus, *inter Panyasum & Appolloniam in mare Jonium decurrit.* τ L
apud Apolloniam est, & Æas *&* Aous *&* Auas *&* Alorus *vocatur.* υ Cel
nus *ultra Amantiam juxta Epiri confinia fluit, & Macedoniæ terminus est*
sus austrum.]

II. Montium nobilissimi sunt; in Epiro α *Acroceraunii* & β
dus. In Peloponneso, γ *Stymphalus*, δ *Pholoë*, ε *Chronicus*, ζ *Taygetus.*
Græcia η *Callidromus.* Inter Græciam & Thessaliam, θ *Othrys*
Oëta. In Phocide κ *Helicon* & λ *Parnassus.* In Bœotia μ *Citharon*, fa
lis carminibusque celebratissimus. In Attica ν *Hymetto* meriti
mè tribuitur principatus, quod apprime florulentus, eximio m
lis sapore, & externos omnes & suos vincit. In Thessalia ξ *O*
pus ο *Pelius* atque π *Ossa*, Gigantum fabula belloque memorati.
Macedonia ρ *Athos*, quem Xerxes, Græciæ bellum inferens, pe
sum velificavit.

Montes: Acrocreaunii.

[α Acrocerauniis *montibus secundum Europæ sinum, id est. Adriaticum term*
Plinius. Sunt autem montes Epiri altissimi, hodie montes de Chimara *seu* Chi

ra & Chimarioti *dicti.* β Pindus *mons inter Epirum & Thessaliam est, unde à nonnullis tribuitur Thessaliæ, procurrit autem ab Acrocerauniis jugis ad Thermopylas, & ex medio sui brachium emittit, quod facit Parnassum, ad terminatur in* Helicone. *Unde jam planum fit, quare Poëtæ hæc tria montium nomina confuderint.* γ Stymphalus *mons inter Arcadiam & Achajam propriam est, Herculis labore notus, ex quo aut ejus palude Erasinus oritur.* δ Pholoë *mons Peloponnesi in Arcadia excelsus silvosus & nivosus. Est quoque* Pholoë *mons Thessaliæ Othry proximus Centaurorum sedes; ubi Hercules Centaurum aggressus est.* Centauria *herba hic provenit optima.* ε Chronicus *prius Crunos in* Laconica *est. Quum Saturnus Jovem fugiens, in eo latuisset, nomen mutavit.* ζ Taygetus *mons non longè à mari exortus, ad montium Arcadicorum radices usque procurrit. Imminebat Spartæ & Amyclis; unde &* Amiclæus *dicitur. In summo ejus vertice erat locus Teleton dictus, ubi equus soli immolabatur. Abundabat feris, ideoq; venationi Spartanorum juvenum erat opportunus. Cotes habebat, quibus post Creticas Plinius tribuit secundas. Quum terræ motum futurum prævidisset* Anaximander *Physicus, monuit Lacedæmonios, ut tecta & urbem relinquerent, armatique in agro excubarent, nec frustra. Urbs enim eo tempore corruit tota, & ex monte Taygeto extrema quasi puppis avulsa est.* η Callidromus *Oetæ monti vicinus est & quasi pars ipsius, Thermopylis imminens: per quem Epialtes Xerxis copiarum partem duxit, & Græciam Regi prodidit.* θ Othrys *inter Doridem & Thessaliam est, Dolopibus conterminus nivibus diu contectus, Canei Perrhæbi, & Lapitharum sedes; abundabat lyncibus. Ad radices ejus erant Melienses Xenophonti & Thucydidi memorati.* Oeta *à Græcia submovet Thessaliam, & longo tractu per continentem hanc transversam procurrit, ad sinum usq; Maliacum, ubi ex utroque latere duorum fluminum in mare se mergentium ostia propinqua videt; Boagrij in Locris, & Sperchij in Phthiotide: quorum ad illud Thronium, ad hoc Heraclea oppida. Montem hunc Græciam ita intersecare, ut Apenninus Italiam auctores tradunt. Ubi ad mare desinit Oeta, inter arduas rupes illas efficit angustias, quas* πύλας *Græci, id est,* portas *dicunt: itemq;* Thermopylas, *ab aquis calidis, Herculis lavacris, virtute Spartanorum & Regis eorum Leonidæ, Persarumq; clade nobilitatas. E regione Thermopylarum inter Eubœam & Thessaliam* Atalanta, *parva insula collocatur. Mons iste* Oeta *interitu & sepulchro Herculis quoque nobilis est: Ex eo enim Herculem, mortalitate exutâ, Deorum consensu in cœlum ascendisse crediderunt poëtæ. Locus iste, quo se combussit Hercules,* Pyra *dictus est; ubi sacrificavit Acilius consul. Monti huic ab auctoribus annectuntur,* Corax, Othrys & Callidromus. κ Helicon *Parnasso vicinus est, in quo etiam Musarum domum statuebant prisci poëtæ; in eodem Orphei sepulchrum, in quo nidificabant philomelæ. Hic quoq; fontes Hippocrene, seu Caballinus; &* Aganippe, *qui in Musarum luco ortus in Permessum incidit fluvium; & hic in Holmium, quem postea* Copais *lacus haurit. Ad eum sunt* Thespiæ, Ascra, Nissa. λ Parnassus *mons biceps, sedes & domicilium Musarum, Delphis imminebat; alterum jugum Apollini, alterum Baccho erat sacrum: hoc* Nissa; *istud* Cyrrha *dictum. Herodotus tamen ei unum tantum tribuit jugum. Hodie in eo monte*

Pindus. Stymphalus. Pholoë. Chronicus. Taygetus. Callidromus. Othrys. Thermopylæ. Atalanta. inf. Helicon. Parnassus.

*monte Cœnobium esse ferunt, in quo instructissima manu scriptorum codicum bibli-
theca.* μ Cithæron *Musis etiam sacer erat, ex quo Asopus fl. profluit. Servi-
illum facit Parnasi partem, eumq; dividit in* Heliconem *Apollini sacrum; & C*y-
thæronem *Baccho dicatum. In eo* Trieterica *celebrabantur. Feris erat refertu-
qua de causa oculus Dianæ nominatur ab Euripide.* ν Hymettus *Athenis prox-
mus est, melle abundans, quod cum Hyblæo certat: unde* Hymettia mella, *& me-*
la Attica *adeo præcipua ut in proverbium abierint pro* suavi eloquentia. *Mo-
iste olim &* Cecropius *dictus marmore. Jove Hymettio, à quo pluvia petebatu-
Apolline* προοψίῳ, *i. e. providente; & eo tauro, quem Theseus occidit, etia-
nobilis fuit.* ξ Olympus *Ossæ & Pelio vicinus excellenti vertice tantum atto-
tur, ut summa ejus cœlum accolæ vocent. Ara in cacumine erat, Jovi dica-
cujus altaribus, si qua de extis fuerant illata, nec dissilabantur ventosis spiritib-
nec humentibus pluviis diluebantur: sed volvente anno, cujusmodi fuerant relic-
ejusmodi repriebantur. Literæ in cinere scriptæ, usque ad alteram anni cerim-
niam permanebant. Huc nemo poterat conscendere, nisi qui admovisset nari-
spongiam oleo plenam. A splendore appellatus est Olympus, quasi* ὁλολαμπ*[ής]*
*quod totus luceat, aut resplendeat; & divinam sedem ob eximiam alti-
denem ei assignabant veteres.* ο Pelius *sive* Pelion *nuptiali convivio* The-
dis *&* Pelei *celebratur: itemque Centaurorum & Lapitharum certaminib-
A Strabone in campo Pelagico collocatur. Ferunt* Chironem *Centaurum he-
um filios, in iisq;* Achillem, *in Pelio monte docuisse artes principe loco natis dign-
id est, pacis & belli.* π Ossam *ab Olympo terræ motu avulsum, Tempe fecisse-
Peneum fl. qui multis amnibus receptis ibi stagnare solitus fuerat, ad mare ex-
ditiori cursu transmisisse ferunt. De his montibus, & Gigantum bello noti s-
Maronis versiculi.*

> Ter sunt conati imponere Pelio Ossam,
> Scilicet atque Ossæ frondosum involvere Olympum.
> Ter pater exstructos disjecit fulmine montes.

ρ Athos *supra Singiticum sinum est, mammæ formam habere dicitur, acutissim-
altissimus: Qui verticem ejus habitant, tribus horis solem antè videre perhi-
tur, quàm qui sunt in continenti. Umbram solstitio in Lemnum usq; jaculari -
bit Plinius. Melæ mons est adeò elatus, ut credatur altius, quàm unde imbres
dunt, surgere. Capit opinio fidem, inquit; quia de aris, quas in vertice sust-
non abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere, manet. In summo oppidum fu-*
croathon, *in quo dimidio longior quam in aliis terris ætas habitantium erat.*
sicrates *architectus Alexandro M. affirmaverat, hunc aptissimum esse mon-
qui in humanæ statuæ formam effigiaretur; ita ut sinistrâ manu urbem contin-
dextrâ autem amnem in mare decurrentem funderet. Athon illum hodie* sac-
Montem *nominari sunt qui scribunt; quod totus habitetur* VI *millibus m-
chorum Christianorum, quos tenere ajunt monasteria* XXIV *contra piratas bene
nita & clausa. Celebriora sunt* Catopedos, *&* Agias-Iaura. *Ibide-*

Cithæron
Hymettus
Olympus.
Pelius.
Ossa
Athos.
Acroathon op.

etiam conspici Zonaræ monumentum: *instructisſimas quoq; manuſcriptorum codicum in cœnobiis illis eſſe bibliothecas.*]

uis omnes Græciæ inſulas tam longe diſſitas perluſtret, ſtatu priſtino & hodierno, qui plurimum diſtat, expoſito? Corcyra diuturna Phœnicum ſedes, quin ab incolis nomen *ſuſceperit, vix dubito. Num ad vocem Arabicam ſit cum Bocharto confugiendum, hoc dubii quicquam habet: Uti non minus antiqua Phæacum Græcæ* Φαιάκων *appellatio, quæ Corcyræis attribuitur. Nunc corruptius Corfu dicit ſolet: Ipſa vero inſula Venetis ſubjecta, clavem complectitur maris Adriatica paratisſimam, qua ſuum imperium illi tuentur, & munitionibus validisſimis ac numeroſo præſidio firmant. Infra Corcyram occurrit Cephalania è Punico* כפל Cephal *id eſt* duplicando *: Hæc enim gemina videtur inſula, parteſq; Iſthmo planisſimo cohærent, ſed fontibus & fluviis deſtituuntur. Huic ad ortum proxima jacet* עיתכא Ithaca, *quaſi* duram aſperamque *dixeris. Nam* עתק athac *durum Hebraice ſonat: Unde Ciceroni hæc inſula in aſperrimis ſaxulis* (lege ſcopulis) *tanquam nidus affixa deſcribitur Lib. I. de Orat. Zacynthus Punice* זחות Zachuth *id eſt* ſublimitas, *quod tota ſuo 60 milliarium ambitu & celſis montibus adſurgit, unam cum oppido arcem cognominem fovet, uvis paſſis harumque proventu ditisſimo clara. Omnes hæ inſulæ una cum aliis minoribus imperium ſequuntur Venetum, ſed* Græcam *ex uſu veteri* religionem, *ſingulaq; nominis ejuſdem urbes & caſtella continent. Ita* Cerigo (*Cytheræa*) & Tinos *firmioribus Venetorum fortalitiis valent, portuque ſecuro, quem nautæ ſubeunt, quoties ita fert neceſſitas. Quid de Cycladibus & Sporadibus fiet? In eas aut omnes aut pleraſq; cum coloniis Phœnicum nomina illata Bochartus, quem citavimus paulo antea, contendit, per tria quidem capita Lib. I. Chan, nec ſane nullis ex rationibus aut frivolis, ad Eoboeam quoque Lemnum, & vicinas Magneſiæ Inſulas excurrens. Cyclades* κυκλάδες *Græcis* ἐκ τȣ̃ κυκλȣ̃, *in* circulum *quaſi diſpoſitæ: Sporades* σποράδες ἐκ τῆς σπορᾶς *quaſi extra ordinem* diſperſæ, *quæ multæ ac variæ numerantur, ſed Turcicis præſidiis ac munitionibus firmatæ. Interim Venetorum ſubitis incurſionibus laceſſuntur, & tributum ad annuum, nempe imperiales 150000. circiter pendendos adiguntur. Omnes eas inſulas una* Præfectura Callipolitana *Græco adhuc imperio complexa* δωδεκάνησοι *i. e.* unam è duodecim præcipuis Inſulis compagem *celebrem fecit: Hinc Turci hodieq; Græcos imitati Sangiako Callipolitano omnes eas Inſulas committunt. Vid. Appendix Diar. Europ. Contin. XVI. p. 21 cum Caſtlemanni ad regem Angliæ ſcripto, Breiningius Itiner. orb. p. I. c. 5. Tavernier p. I. Lib. III. c. 8. Anonymus in Nicaria, Samo, & palmoſſa A. 1689 editus.*

Corcyra. Cephalænia. Ithaca. Zacynthus. Cerigo. Tenos. Cyclades. Sporades. Præfectura Callipolitana.

III. *Inſulæ* Græciæ littori adjacent innumeræ. Harum præ Cretam, quæ ſeparatim dicetur, clarisſimæ Jonio in mari *α Cor*, cum oppido ejuſdem nominis, nunc *Corfu*, Venetæ ditionis cum *β Cephalenia* & *γ Zacyntho*; quarum hæc nunc *Zante*; illa *Ce-*

Inſulæ ad Græciam. Corcyra. Cephalenia. Zacynthus.

Cefalogna. Prope Cephaleniam inter non ignobiles est δ *Ithaca,* lysſis nomine maxime illuſtris, nunc *Iſola del Compare.*

Corcyra. Cephalenia. Zacynthus.

[α Corcyra *Buthroto continentis urbi & Theſprotis oppoſita eſt, in hâc Phæaca* *nit Homerus, & Alcinoi hortos. Coloniam eò deduxerunt Corinthii tempore* *mæ. Urbem habebat in ſeptentrionali litori ejusdem cum inſula nominis : Po* *tiâ navali plurimùm olim valuit. In eadem erat* Caſſiope, *hodie* S. Mari Caſſiope, *ubi fuit templum Jovis eximium.* β Cephalenia *Acarnaniæ oppo* & Samos *ſive* Same *ab urbe dicta eſt.* Cephaleniæ *nomen à* Cephalo *A* *nienſi inditum quidam volunt, Cephalenas Ulyſſem ſecutos in expeditionem* *janam, Homerus auctor eſt : Capras in hâc inſulâ ſex menſibus non bibere tr* *Ælianus; & quod ab altera parte fluminis cicadæ ſint, ab alterâ non item.* *tonius, Ciceronis in conſulatu collega, damnatus hic exſulavit, urbemque* *dere novam cœpit, quam tamen non abſolvit.* γ Zacynthus *in meridiem* *longè à Cephalenia eſt,* Caſſiopa & Hyria *etiam dicta. Hujus incolas a* *rum ac belli imperitos, divitiis ac deliciis enervatos Athenæus tradit. In* M. T. Ciceronis *epitaphium eſſe, ſunt qui ſcribunt.* δ Ithaca *Cephalen* *ortum vicina montem habet Neriton; à quo Ulyſſes,* dux Neritius *dicitur* *pores in hac inſula naſci tradunt.*]

Eubœa. Caryſtus & Chalcis op. Scyrus. Lemnus. Samothrace. Lesbus. Chius. Mitylene op. Ægina. Salamis.

IV. In α Ægæo mari *Eubœa,* vulgò nunc *Negroponte,* Bœ avulſa putatur, tam modico interfluente β *Euripo,* ut ponte gatur. Oppida in ea quondam opulentiſſima, γ *Caryſtus* & δ *Ch* Hinc verſus ſeptemtriones eſt ε *Scyrus,* vulgò *Sciro;* & ultra ζ *mnos,* nunc *Stalimene;* inter hanc & Thracium littus, *Samothrace* gò *Samandrachi* θ *Lesbus,* nunc *Metellino,* & ι *Chius,* nunc *Scio,* attribuuntur. In Lesbo quondam oppidum nobiliſſimum κ *lene,* unde hodie inſulæ nomen. In Saronico ſinu λ *Ægina,* *Engia;* μ & *Salamis,* nunc *Coluri,* excidio claſſis Perſicæ nota.

Ægæum mare. Euripus. Eubœæ prom. Caryſtus.

[α Ægæum *mare appellatum volunt alii ab* Ægeo *Theſei patre, in eo ſubmerſ* *ab Amazonum regina : alii ab* Ægæis *Eubœæ urbe, hodie* Archipelago *di* *Ægæo mari, Plinius inquit, nomen dedit ſcopulus inter Tenedum & Chium* *rius, quam inſula* αἲξ *nomine, ſpecie capræ, quæ ita Græcis appellatur, repe* *medio mari exſiliens.* β Euripon *vocant rapidum mare, & alterno curſu ſ* *die ac ſepties nocte fluctibus invicem verſis, adeò immodicè fluens, ut ventos* *ac plenis velis navigia fruſtretur. Plin. Inſula Eubœa tria illuſtria habet pro* *toria,* Cœneum, *quo vadit in ſeptentrionem; duobus aliis in meridiem e* *ditur, quorum* Gereſtus *ſpectat Atticam* Caphareus *prominet in Helleſpon* *ubi poſt Ilii excidium Argiva claſſis gravibus caſibus affecta eſt.* γ Cary *marmore nobilis eſt, quod* Caryſtium *inde appellatur. Habebat* Caryſtias *quæ flammas impune involabant : Carbaſa etiam, quæ inter ignes valent.* *hanc urbem, Strabone teſte, lapis naſcitur, qui plectitur & texitur, adeoq; m*

ia ex eo conficiuntur, quæ ubi sordium quid contraxerunt, flammis injecta pur-antur: perinde atq; maculæ linteorum eluuntur aqua. δ Chalcis, *Eubœæ me-ropolis ad Euripum est, ex adverso Aulidis in Bœotia: Ea plures in multas Euro-æ regiones misit colonias. Nati in hac urbe scribuntur* Isæus *orator, &* Lyco-hron. Atistoteles *quoque ibidem mortuus aut morbo, aut veneno. Sunt qui cribunt, eum in Euripum sese abjecisse; ut causam tam violenti cursus recursus-ue non posset expedire. In eadem quoque insula urbs vetusta & potens erat* Ere-ria, *quæ proximum à Chalcide locum dignitatis facile tuebatur. Ab ea dicti sunt* Philosophi *quidam* Eretrienses, *à Menedemo orti.* ε Scyrus *nota est* A-hillis, *in gynæceo Lycomedis, Regis hujus insulæ, latitantis atq; expeditionem Tro-anam detractantis, fabulâ: Nota etiam* Thesei sepulchro. ζ Lemnum *in-ulam aliquando fœminæ, omnibus, qui mares erant, occisis, tenuisse dicuntur. Eam epit Miltiades.* Philostratus *ex eadem ortus est. Terra etiam Lemnia ce-ebris est. Hinc Græcis in obsidione Trojæ vinum advectum tradit Homerus.* η Sa-notrhace, *quæ &* Samothracia, Perseum *Regem Macedonum ultimum, vi-tum ab* Æmilio Paulo, *fugientem excepit. Ea instar* ásyli *patebat supplicibus, ræterquam homicidij reis.* Paulus Apostolus *Troade profectus recto cursu hic ppulit. Huic insula vicina est* Imbrus *olim ab Otane Persarum duce capta. Postea à Romanis devicto Philippo Macedonum rege, Atheniensibus est donata. Scyro vicina insula est* Alonesus *sive* Halonesus, *quam prædonibus eripuit Philip-us.* θ Lesbus *ante* Assum *promontorium Troadis:* Lesbia regula *in prover-ium abiit.* Lesbii *etiam* cantores *celebres habiti sunt, qui accersiti Lacedæmo-em, cives tumultuantes suavitate cantus ad concordiam revocabant, quos propter a cæteris cantoribus præferebant: Unde proverbium:* Post Lesbium canto-em; *quum quis non primas tenet, sed secundas. Insula hæc fertilitate, vini ge-erositate, & puellis formosis nobilis erat.* ι Chius *maris Icarij insula Joniæ adja-et & promontorio Argeno,* Mastichen *gignit, vinoq; abundat optimo.* Chius isus *in proverbio est de lascivo luxu.* κ Mitylenen *urbem multis celebrat Ci-ero oratione de lege agraria, ob situm, ædificiorum pulchritudinem & soli fertilita-em.* λ Ægina, *quondam* Oenone *dicta, Atticam inter & Megaridem, atque hanc Peloponnesi oram sita, nobilissima est virtute & navali copiâ, quam Persico bello Græciæ declaravit. In pugna enim Salaminia cum Atheniensibus de palma quasi contendere ausa est. Sævo admodum Athenienses decreto sanxerant, ut Æ-ginetis, quòd re nautica excellerent, pollices præciderentur, ne remos ducere possent. Nimis enim imminebat Ægina Piræeo.* μ Salamis *medio prope loco inter Athe-nas & Megaram sita, urbem habebat ejusdem nominis. Adeo brevi intervallo à continenti erat diremta, ut Xerxes angustias illas maris ingestâ terrâ complanare, & insulam continenti adjungere sit conatus: Eam tanquam regiam sedem, olim te-nuisse scribitur Telamon, Ajacis & Teucri pater. Gravia olim de hac insula ge-sta sunt bella, itaque vires Atheniensium attritæ, ut lege latâ sancirent pœnam capitis ei, qui de insulâ illâ vindicandâ aliquid ferre ad populum esset ausus. Solon igitur, uti ne eam extimescere necesse haberet, & tamen patriæ prodesset; furere se*

Chalcis. Scyrus. Lemnus. Samothraco. Imbrus. Halonesus. Lesbus. Chius. Mitylené. Ægina. Salamis.

se simulavit, atq; ita versibus ipsi insolitis suadere Atheniensibus cœpit, ut insul... armis repeterent.]

Cyclades insulæ. Andrus. Delus. Paros Sporades. Icaria. Patmus. Samus. Cos. Carpathus.

V. Dein quæ in medio mari veluti in orbem jacent, α *Cyclad*... in quibus notiores β *Andrus*, nunc *Andri*; γ *Delus Sdille*, & δ *Paros*, *Pa*... marmore nobilis. Et circum Cycladas, quia disperſæ; ε *Sporades*... quibus clariores ζ *Icaria*, nunc *Nicaria*, η *Patmus*, *Palmosſa*, Joannis T... ologi exſilio insignita. Nobiles præterea sunt, θ *Samus*, vulgò *Sa*... ι *Cos* nunc *Lango*, & κ *Carpathus*, *Scarpanto*; quæ contribuuntur Asia...

Cyclades. Andrus. Delus. Paros. Naxus. Seriphus. Gyarus. Siphnus. Syrus. Myconus.

[α Cyclades *dictæ sunt insulæ, quod* Delum *undique cingant instar circuli, aut*... *in orbem jacent*, β Andrus *non longè ab Eubœa distans celebris est*. Themi... cles *quondam ad Andrios Atheniensium pecuniæ cogendæ causâ legatus, duab*... *comitatum Deabus venire dicebat*, Svadâ & Violentiâ. *Illi contra, dua*... *semper pertinaciter adhærere Deas respondent satis urbanè*, Paupertatem &... potentiam. γ Delus *Aristoteli* libr. de meteoris *videtur dicta, quod re*... *apparuerit enata*. Δῆλος *idem est quod* manifestus. *Habebat quondam ur*... *ejusdem nominis in planitie sitam, & montem* Cynthum, *fluviumq;* Inop... *Et quod in hâc insulâ* Apollo & Diana *matre* Latona *crederentur nati*... *Cynthia & ille Cynthius appellati sunt. Post Corinthi excidium Delum po*... *mum transierunt ejus mercatores ob portus commoditatem, & templi immu*... *tem, quod Apollini sacratum erat. Sub initium belli Persici quum Darius H*... *spis Datin & Artaphernem adversus Athenienses misisset, Delumq; appuli*... *ac deinde adversus Eretriam navigassent: statim post illorum digressum Del*... *muit* (ut Delii ajunt) *ad eam usque ætatem & primum & postremum*... *mota: Deo mala ventura hominibus portendente: de qua in oraculo ita scripti*... *Et* Delon quamvis immota movebo, ita scribit. Herod. l. VI. *quam d*... *commune ærarium Græciæ constituebant. In Delo sepelire mortuum non licu*... *Rheneam igitur vicinam insulam desertam eos trajiciebant. Canem quoque*... *Delo non sinebant*. δ Parum *insulam primò* Pactiam, *postea* Minoida *voca*... *quod à* Minoë *subacta, ejus legibus uteretur. Oppidum ejus insulæ frustra*... *gnavit* Miltiades. Archilochus *poëta eam quoque nobilitavit: Itemqu*... *cujus latera singula stadium implebant. Cæterùm in* XII *Cycladum chorum*... *runtur etiam sequentes. Paro vicina* Naxus *cum oppido ejusdem nominis*... *mulieres octavo mense dicuntur parere. Hæc insula à Xerxe prima defecit*... *lumq; cum reliquis civitatibus Græciæ acerrimum ei intulit. Prope hanc est*... phus, *quæ ranis suis claritatem debet, quamvis mutis; præsertim si in Scyru*... *portentur. Unde proverbium ortum*: Rana Seriphia. *Hanc in insulam*,... Gyarum, *Romani damnatos relegarunt: quam tamen in numerum Cycl*... *non recipit Strabo*. Siphnus *auri & argenti metallis dives & decimis sui*... *saurum Delphis sacravit locupletissimum*. Syrus *patria* Pherecydis *ph*... *phi & Tragici poëtæ*. Myconus *sive* Mycone *Delo vicina est, cumq; ea*,... *bulantur, copulata. Sub hâc insulâ, si poëtis credimus, ultimi Centauro*...

ja...

jacent, ab Hercule interfecti. Tenus *splendidum habebat Neptuni templum. Fontem in ea esse prodiderunt, cujus aqua vino permisceri nequeat.* Telus *unguento nobilis. Supra Andrum è regione Chii* Ceos *est, quæ &* Cia *vocatur, cui vicina* Helene *insula ejus stupro nota.* Ceos *Strabonis ætate duas tantum habebat urbes,* Julidem *&* Carthæam, *quum antea habuisset quatuor.* Julis *patria fuit* Simonidis poëtæ *Lyrici; &* Bacchylidis, *qui fuit ejus consobrinus;* Erasistrati *medici, &* Aristonis *Peripatetici; Item* Simonidis, *qui artem memoriæ primus invenit. Apud Ceos lex erat, ut* LX annis majores interficerentur. *Iidem aliquando obsessi ab Atheniensibus decreto sanciverunt, ut majores natu interficerentur. Itaque hostes ipsos eà crudelitate commotos obsidionem solvisse ferunt. In Cycladum numero erat etiam* Leria, *cujus incolæ omnes ob improbitatem olim malè audiebant Item* Clarus, *unde* Apollinem Clarium *dictum quidam existimant.* Jos *parva insula, in qua Homerum funeratum scribunt.* Melos *omnium insularum rotundissima est. In Melios, Lacedæmoniorum colonos, bello Peloponnesiaco inclementer consuluerunt Athenienses, civibus eorum, & omnibus, qui pubertatem attigerant, interfectis; pueris verò ac fœminis divenditis.* ε Sporades *ita appellatæ sunt, quod per æquor illud quodammodo sparsæ, dissiminatæq; videantur.* ζ Icaria, *sive* Icarus, *supra Patmon ponitur, è regiono Sami.* η *Prope Lerum est* Patmus; *nomen habere traditur à vestigio pedis.* Amorgus *etiam Sporadibus asscribitur à Strabone: patria est* Simonidis *poëtæ Jambici, quem ad affectus movendos, & lachrymas eliciendas plurimum habuisse virium perhibent.* θ Samus *contra Ephesum sita est, ubi primum vasa fictilia facta sunt.* Samii literati *per ignominiam dicuntur, id est stigmatis notati. Deficientibus enim civibus coacti sunt Samii servos suos stigmate notatos in civium numerum, & ad reip. administrationem recipere. Samo ortus est* Choerilus *poëta, qui victoriam Atheniensium contra Xerxem versibus scripsit; pro singulis versibus singulos stateres aureos recipiens.* ι Côs *vel* Coos *contra Halicarnassum sita patria est* Apellis *pictoris, &* Hippocratis *medici; insula ferax & pecoribus abundans.* Coi *fuère diserti &* Chii *loquaces: unde proverbium:* Chius Coum loqui non sinit. κ Carpathus *mari vicino nomen dedit. Ea jacet contra Ægyptum, inter Cretam & Rhodum; à qua vicinum pelagus* Carpathium *appellatur. Hic Proteus aliquando regnavit.*]

Tenus. Telus. Ceos. Helenæ inf. Julis op. Leria. Clarus. Jos. Melos. Sporades. Icaria. Patmus. Amorgus. Samus. Cos. Carpathus.

CAP. XI.

De incolis Græciæ & nova ejus descriptione.

I.

Incolæ Græciæ.

G*Ræciam* omnium Europæ terrarum primam habitatam fuisse, cum multa alia, tum in primis situs argumento est; quippe quæ proxima accedit Asiæ, ubi primum hominem formatum scimus, unde igitur brevis ac facilis in Græciam trajectus. Suis sibi Regibus,

Ducibus ac Magiſtratibus diſcreti, populi ac civitates egerunt, donec *Philippo* Macedone debellante tota Græcia Macedonico imperio ſubjecta eſt. Dein *Romani* ejus imperio potiti, poſt hos *Gothi* ac *Hunni* devaſtarunt magis quã coluerunt: Noviſſimi Saraceni ac *Turcæ* in hunc uſque diem tenent.

Philippus non fuit Græc. domitor.

Græcia quidem propinque, Aſiæ adhæret ut unus Archipelagus intercedat: Nec proxima tamen, ceu noſtro Cluverio videtur. Nam Thracia longe propior, unus ut Boſporus interſit, adjungitur. Neque gloria debellatæ totius Græciæ ad Philippum, ſed ad hujus filium Alexandrum à Græcis Scriptoribus transfertur: Quamquam Philippus *bello inter Reſpub. ſociali moto callidis arcaniſque conſiliis libertati graviter inhiavit, vimque non exiguam intendarit. Denique* Romani *univerſam Græciam ſub primis Impp. ſuo imperio coercuerunt. Sed ab Auctore noſtro prætereuntur* tres Gallorum in Græciam expeditiones. *Una duce Brenno, altera duce Boigio aut Belgione, tertia duce Brenno & Acichorio, quam ſæviſſimam Panſanias atque Polybius deſignant, quatuor extinctis regibus. Hos ergo Gallos potius, quam Gothos & Hunnos citare Auctor debuerat, quos nullam in Græcos veteres impreſſionem feciſſe memini: Nec* Saraceni noviſſimi, gens planè à Turcis alia, *domuerunt Græciam, neque adhuc tenent; Etſi Muavias & Soleimannus, duo Chalifæ, Thraciam ſuis claſſibus obruerint. Sed nova Græcia nos ad ſeſe vocat, quam Turci* Rumiliam, *Græcosque* Rumilos *vocant, quod hi ſtolidius Romanorum nomine gaudeant. Quam vero ad honc partem multa, quam inſignia obſervata ſuppetunt? Hæc de urbibus terriſq; hodiernis ab Leunclavio, Tavernerio, Petro du Val, Neutſchüzi aliiſque [Hodoeporiorum] Scriptoribus peti commodè poſſunt.*

Expeditiones. Gallicæ.

Rumilia.

II. Hinc Græcia, abolitis priſcis regionum ac populorum vocabulis, in nova nomina diviſa eſt: quæ olim Peloneſus erat, nunc α *Morea* dicitur; quæ Græcia propriè, nunc β *Livadia*; quæ Theſſalia nunc γ *Janna*; & Epirus, δ *Canina*. Macedonia verò in quatuor partes: quæ Traciæ contermina, ε *Jamboli* vocatur; quæ Theſſaliæ proxima ζ *Camenolitari*; quæ Illyrico ſive Dalmatiæ jungitur, η *Albania*, proxima, antiquus ac nobiliſſimus Principatus, *equitum ſuorum robore atque virtute nunc maximè clarus*; & omnium medio, ipſum θ *Macedoniæ* priſcum nomen.

Clarentia op.

Padras:

Coranto.

[α *In* Morea *nobiliora oppida hodie ſunt* Clarentia *ad mare Joniũ, olim* Dyme, Clarentiæ Ducatus *hodie caput; cujus in bellis Turcicis frequens fit mentio. Eſt illa urbs in ſolo fertili ac amœno poſita; eratque, quum Peloponneſus ſuum haberet Principem,* ſeu Deſpotam, *magni nominis & celebritatis.* Padras *ſeu* Patras, *olim* Patræ; *unde vicinus ſinus* le Golphe de Lepante *vel* de Patras. *Ibi martyrium ſubiit* S. Andreas, *hodieq; illic colitur.* Coranto, *olim* Corinthus, *urbs hod.*

hodie ampla est; sed sine muris. Arx ejus antiqua Acrocorinthus hactenus mansit. Incolitur hodie Coranto *à Turcis, & Christianis; verum hi ab istis sæpe acerbe affliguntur. In* Belvedere *provincia est* Belvedere, Callofcopium *Græcis, olim* Elis, *urbs magna, vicinæ regioni nomen dedit, quæ & ipsa* Belvedere *vocatur.* Navarin, *olim* Pylus Messeniorum, *portum habet commodum, duplici castro munitum; quo Turcarum classis convenire solet, Europæos invasura Christianos.* Modon, *olim* Methone, *munitissima Moreæ urbs, Saniaci Moreæ sedes diu fuit; per incuriam præsidiariorum à Turcis capta est, omnesq; puberes interfecti. Diligentissime hodie servatur ab Ottomannis.* Coron, *olim* Corone, *hodie bene munita est, quam soli Turcæ incolunt, Christianis & Judæis in suburbia relegatis.* Arcadia, *forte olim* Cyparissa, *portum habet commodum, sed oppidum satis elegans, hodie splendorem amittit. Vicinus sinus ab eo hodie vulgo vocatur Golfo del Arcadia. In provincia* Saccania, *quæ etiam* Romania Minor *aut* Romania Moreæ *hodie, olim* Argia *vocata, est* Napli de Romanie, *vulgo* Napoli, *olim* Nauplia, *urbs amœno loco sita, & totius Moreæ civibus frequentissima; quoniam Turcæ Christianos Græcos hîc duriter non habent, sicuti alibi.* Argos, *hodie* Argo, *vicus est ex paucis tuguriolis & casis constans.* Inachus fl. *in superioribus suis partibus hodie dicitur* Plauiza; *in inferioribus* Cuueri. *In* Tzaconia, *olim* Laconia & Arcadia *est* Misithra *olim* Sparta, *sine mœnibus. Eurotæ fl. hîc pons est impositus.* Maîno, *unde* Maînoïtæ, *olim* Leuctrum Laconiæ, *à quod haud longe abest portus ejusdem nominis.* Coturnicum *quoq;* portus *dictus; quoniam innumeræ coturnices eo soleant convenire. Adjacens regio dives est oleo, vino, frumento. Indigenæ sunt sui juris, qui Turcas insulanos sæpe exagitant.* Malvasia *seu* Monembasia, *olim* Epidaurus Limera, *Malvatico vino nobilis, quod inde nomen traxit; quamquam aliis quoque locis proveniat.* Geremen, *olim* Gerenia, *ab Amurathe capta ac eversa, quum Peloponnesum occuparat.* Lundari, *olim* Megalopolis, *hodie vicus est.* Manti, *olim* Mantinea, *hodie vicus.* β *In* Livadia *propriè dicta, in qua olim Phocis, Doris, Locri, est* Lepante, *Græcis Inebechti, olim* Naupactus, *à Bajazethe anno Christi 1499 capta. Sed anno 1571 die 7 Octobris ad vicinas insulas Echinadas maritimâ pugnâ victi sunt Turcæ, duce Johanne de Austria, 25 millia Turcarum cæsi, quatuor millia capti, ad 14 millia Christianorum, qui ad transtra religati erant, liberati sunt: Tota ferè Turcarum classis periit, 200 triremibus aut captis aut depressis.* Salona, *olim* Delphi, *hodie vicus est. In* Stramulipa, *quæ olim* Bæotia, *est* Badia, *olim* Lebadia, *in cujus vicinia ab incolis hodie ostenduntur vestigia* Antri Trophonii. Anatoria, *olim* Tanagra, *ubi hodie armentorum greges.* Orchomeno, *olim* Orchomenus *tenuis hodie vicus est. In* Ducatu Atheniensi *est* Setines, *olim* Athenæ, *urbs hodie ampla cum castello in colle posito, in quo soli Turcæ degunt: reliquas partes urbis Turcæ pariter & Christiani incolunt. Multa ibi ostenduntur antiquitatis vestigia, Areopagi, Academiæ &c. Capta fuit à Mahumede anno Christi 1455.* Port Lion, *seu* Portus Leonis *ita dictus, à leone marmoreo, qui ad littus jacet. Qui olim portus istius fuerit splendor ac magnificentia, ex ejus* rude-

Belvedere. Navarin. Modon. Coron. Arcadia op. Saccania prov. Napli. Plaviza fl. Cuueri fl. Tzaconia prov. Misithra. Maino. Coturnicū portus. Malvasia. Geremen. Lundari. Manti. Livadia. prov. Lepante. Salona. Stramulipa. Badia. Anatoria. Orchomeno. Ducatus Atheniensis. Setines. Port Lion seu portus Leonis.

Salina. Megra. Janna prov & urbs. Tricala. Armiro. Camenolitari prov. Cogni. Tyrissa. Domonignisa mons. Albania superior. Durazzo. Scurari. Valiona. Croja Albania inferior: Canina Chimera. Butrinto. Larta. Perga. Bastia. Peschera: Neocastro? Alcippo. Macedonia proprie dicta.

ruderibus hodie cognoscitur. Salina, *olim* Nissa, *Megarensium portus, hodie n*
vium statio infida. Hic nonnihil salis excoquitur. Haud procul inde abest loc
Megra *vulgo nunc dictus, ubi* Megaræ *sunt rudera.* Sunium *promontorium*
hodie vocatur promontorium columnarum, *à columnis ibidem exstantib*
γ Janna *quæ hodie vocatur, est Thessaliæ antiquæ major pars, à* Janna *munitis*
mo oppido ita dicta, quod in lacu cognomine positum est. Tricala, *olim* Tricc
quæ Singiacci *(sic referente* Busbeq. epist. 1 *Turcæ præfectum vocant, cui* Si
giaccus, i. e. globus aureus *in summo hastili equitum turmæ signum præmittitu*
sedes est Leunclavio. Armiro, *olim* Eretria, *unde sinus Pelasgicus hodie dicit*
Golfo de Armero. Pisrem seu Pestremo Singiacci sedes Leunclavio; q
illa loco sita sit, incertum illi. δ Gamenolitari *est antiquæ Thessaliæ*
Macedoniæ pars aliqua, in qua Cogni, *castrum* Coginium, *ad coërcendos*
trones olim conditum; hodie fere desertum. Tyrissa, *urbs antiqua, hodie vi*
est. In eo tractu mons est Domonignisa *vulgò dictus, cujus pascua laudant*
ε Jamboli, *olim Macedoniæ pars orientalis, in qua* Cavalla *oppidum cum por*
ex Macedonia in Thraciam transitus: haud procul ab ista urbe via publica in
montes magno labore multisque sumtibus est parata. Sitrocapsa *vicinis aurif*
nis nobilis est, ex quibus magna auri copia eruitur; olim Sermylis *dicta.* η Al
nia, *Turcis* Arnaut, *distinguitur in* superiorem, *quæ Macedoniæ pars o*
dentalis; & inferiorem, *quæ olim Epirus & exigua pars Helladis. In illa*
Durazzo, *olim* Dyrrachium: Scutari, *Turcis* Iscodar, *olim* Scodra; Val
na, *quondam* Aulon, *ad sinum capacissimum, duobus castellis munitum.*
mediterraneis est Croja *totius Albaniæ nobilissima, ex qua* Scanderbegus
tissime restitit Turcis; Albanopolis *hodie deserta, à Turcis vastata.* Oc
ad lacum cognominem, ex quo Drilon fl. erumpit, munita, & Saniaci sedes.
stigrad *virtute Scanderbegi nobilis, ex qua defatigavit Turcas.* Bellgrad *in*
storia Scanderbegi sæpe memorata. In Albania inferiori, *quæ Epirus antiqu*
exigua Helladis pars est, Canina *castellum munitissimum Aulonensi Sinui im*
nens, quem contra piratas tuetur. Acroceraunii montes, *qui ei sunt vi*
Montes Diaboli, *appellantur, itemque montes* Chimeræ, *pascuis* abundant
unde pinguia redeunt armenta. Chimera, *olim* Elyma, *vicinæ regioni no*
dedit, urbs quondam magna; hodie fere deseritur; ex quo sub jugo est Turcico.
colæ ejus regionis Chimeriotæ *neque hodie desinunt libertatem suam montium op*
tunitate propugnare. Butrinto, *olim* Butrotum, *in ruderibus jacet.* S
ejus hodie vocatur Almone, piscibus abundans, Larta *ex Ambraciæ ruinis*
vit. Perga, *olim* Torone, *sub Venetorum potestate, oppidanos habet oppule*
Bastia *à nonnullis Albaniæ constituitur limes; quum vero Ambracina ditio à*
risque illi asscribatur; ulterius extendetur. Ad eandem Albaniam refertur
spotatus *seu* parva Græcia; *in qua* Peschera; *fere ad ostia Apri seu Achel*
oppidum hodie est tenue; quod ostium Acheloi *paulatim obstruitur.* Necca
haud procul ab Eveni fl. ostio est, Despotæ quondam sedes; crudelitate & ava
Turcarum fere periit. Alcippo, *ad sinum cognominem est.* θ Maced
partes hodie recensentur quatuor, Jamboli, Camenolitari, Janna, *& Mace*

nia propriè dicta. *Tres priores modo sunt explicatæ; restat* Macedonia propriè dicta, *in qua* Salonichi, *olim* Thessalonica, *de qua Auctor noster sectione* III, *mox sequente.* Citros, *olim* Pydna *urbs ampla, quæ* hactenus *videtur antiquum obtinuisse splendorem.* Veria, *olim* Berœa, *hodie vicus est.* Zucria, *olim* Pella, *nunc vicus est; antiquitatis monumenta illic eruuntur.*]

Salonichi. Citros. Veria: Zucria.

III. Urbium in universa Græcia nunc celeberrima est *Thessalonica*, vulgò *Salonichi*, ingens atque opulenta; emporium mercatorius Judæis frequentissimum. Secunda est *Dyrrachium* Albaniæ, vulgò *Durazzo*, urbs validissima, at minus culta ob gravitatem cœli. *Croja* Scanderbegi patria, item est urbs munitissima in mediterraneis Albaniæ.

Thessalonica. Dyrrachiũ. Croja.

Antiquiores Græci *ob perpetua bella diu processere armati, ac habitu militari: deinceps palliis sunt usi. Pueri comam nutriebant, eamq; sectam alicui Deorum suorum, ac præcipue fluminum geniis consecrabant. Ludis, & saltationibus, ac palæstræ dediti certamina celebrabant solemnia. Indoctus habebatur, qui fidibus nesciret canere. Ædibus habitabant splendidis & commodis. Mulieres Gynæceis continebantur. Mortuorum corpora plerumq; comburebant, multis etiam pretiosis in rogum conjectis. Sepultura carère gravissima habebatur pœna. Bonas literas excolebant & amplectebantur. Hinc Græcia fœcundissima doctis urbibus perhibetur à Manilio. Hinc Horatius;* Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo Musa loqui &c. *Cicero Græcos appellat* homines doctissimos. *De qua re nullum dubium esse potest ei, cui auctores & Scriptores Græci non sunt ignoti. Vix tamen ulla gens alia majoribus vitiis fuit contaminata; pleraque Horatius expressit hocce Versiculo:*

Antiquorũ Græcorum mores.

> Seditione, dolis, scelere, atque libidine & ira
> Iliacos intra muros peccatur, & extra.

De stupris & mulierum raptu multa tradit Herodotus. Polybius iis objicit fraudes. Mendaces & adulandi peritissimos eos proclamat Juvenalis. Latini Scriptores fere omnes arguunt Græcos levitatis. Vino obrui inter vitia illis non fuit positum. Græciæ, quæ hodie habetur latitudo à Varnæ territorio sub gr. 45. usq; ad promontorium Tænarium, vulgo Metapan, *aut* des Cailles, *extenditur ad milliaria Germanica* CL. *Longitudo à Dulcinio vulgò Dulcigno, in Albaniæ limite, usque ad Bosporum Thracicum, est milliarium Germanicorum* CXXXV. *Græcia illa, olim fœcunda ac fertilis, hodie multis in locis deserta est. Qua de causa ante annos haud adeo multos Turcæ aliquot millia Calabrorum in Albaniam invitarunt, eisq; agros ibidem tribuerunt. Multæ hujus solitudinis ac vastitatis afferri possunt causæ. Hodierni Græci, dominorum suorum mores plerosq; sunt amplexi. Qui sub Turcarum degunt imperio, dominorum suorum fere similes sunt: Qui sub Venetorum sunt potestate, eorum vivunt more. Universi antiquam istam pergræcandi & epulandi servant consuetudinem: Zelotypia laborant: splendide vestiuntur.*

Græciæ novæ Longitudo & Latitudo. Soli natura in Græcia. Græcorum recentiorũ mores.

Græca lingua vocibus Arabicis, Turcicis, Sclavicis, Latinis ac Italicis eſt cor
pta. Cruſius *in Turcogræcia ſua tradit ſeptuaginta & plures in linguâ iſta ho*
obſervari dialectos, Theſſalonicenſes tamen cæteris loquuntur purius. Armis G
ci ferè deſtituuntur, artes mechanicas & rem exercent nauticam, quibus ex
lunt. Turcæ, ſi quos ex Græcis animadvertunt opulentiores, eosdem fictis eti
criminibus accuſatos bonis omnibus exuunt. Græcis ſub Turcarum imperio p
ſunt Saniaci, *vulgo* Sangiac *ſeu* Sazas, *qui ſunt provinciarum præſides. Tri*
tum Græci pendunt quotannis in ſingula capita; auferuntur ex liberis robuſtiſſi
qui militaribus exercitiis inſtructi ſunt Geneſſari, Turcicæ militiæ robur. Ab
liberorum tributo eximuntur Nauplienſes, Rhodij, Conſtantinopolitani, Bulg
& Hungari. Græci numero multo ſuperant Turcas, ſed imbelles ſunt: Alban
arma paratiores ſunt. Concilia ſua haud bene tegunt: unde illorum ſæpe ſunt
ditæ conſpirationes. Mainotæ ſeu Tzacones, *qui ſunt in Morea feroces & b*
coſi, Græcorum profitentur ritus, hactenus liberi, Turcarum vim fortiter repr
runt. Decem armatorum millia in aciem poſſunt educere milites expeditiſſim
& peritiſſimos ſagittarios. Majoribus navibus portus ſuos ingredi non permitt
ſed minora tantum admittunt navigia mercaturæ gratiâ. Hoſtiles naves,
bus potiuntur, incendunt; piraticæ Turcicas vexant, & deprædantur inſulas.
cleſiam Romanam Græci habent pro ſchismatica, Epiſcopi Romani primatum e
crantes. Spiritum S. à ſolo Patre procedere credunt. Nullum admittunt pu
torium. Sacramentum Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie laicis adminiſtrant; i
que celebrant in pane fermentato. Unctionem extremam & Confirmationem
ciunt. Sanctorum animas ante diem judicij gratioſâ Dei viſione frui, aut in
rum inferno torqueri negant. Sacerdotibus permittunt matrimonium ita, ut
ordinationem uxores ductas iis liceat retinere; nec poſt ordinationem conce
uxorem ducere. Matrimonium quartum omnino prohibent, adeo ut Patria
nonnulli Imperatores, quondam ea de cauſa communione excluſerint ſacra.
tuarum religioſum cultum rejiciunt; pictas tamen in templis ſuis habent imag
Quatuor temporum jejunia obſervant: Primum *à Sexageſima ad Paſcha;*
cundum *Petri & Pauli, ab octava Pentecoſtes ad horum Apoſtolorum feſt*
Tertium *B. Virginis, ab initio Auguſti usque ad Aſſumptionem.* Quartu
Philippi, à feſto hujus Apoſtoli, quod incidit in 14 *Novembris ad Natalia Ch*
Calogeros ſeu Monachos ſuos multum venerantur, qui duram agunt vitam, e
bore manuum ſuarum viventes; Ex iſtis ſolis Patriarchas, Archiepiſcopos &
ſcopos ſuos eligunt. Qui cum Turcis contrahunt matrimonium, excommun
tur. De his & aliis hodiernorum Græcorum moribus ac ritibus legantur Cru
Boterus, Poſſevinus & Leunclavius.]

CAP. XII.

De Creta Inſula.

I.

I.

T insularum Græco littori objacentium maxima omnium est
Creta, Græcis Latinisque monumentis plurimum celebrata. Hæc
quippe prima α potuit *navibus* & *sagittis*; prima *Minoë* duce clas-
ugnavit; *equestres pugnas* prima docuit, lascivas vertigines implica-
prima literis *jura* junxit; studium item *Musicum* hinc initium cepit.
unt verba Solini Cap. XVI. potuit, *i. e. potis fuit.*)

Creta.

II. Nomen deducunt alii à *Crete* Nympha, Hesperidis filia; alii
ete, rege Curetum; quidam primum *Aëriam*, deinde *Curetim*, &
ιαρ έυνησον nonnulli, id est, ***beatam insulam*** à temperie cœli appellatã
timavêre. Incolæ Græcis dicuntur *Cretes*, κρῆτες, Latinis *Cretenses*.

Cretæ nomina.

*reta nulli Nymphæ, aut Jovis filio, aut regi apud Historicos obscuro vel plane inco-
gnito, sed ductis in hanc Insulam Phœnicum coloniis nomen cultumq; majorem de-
buit. Regio enim Palastina una fuit Arabibus* גריתא Keritha *(sic apud Gigge-
jum legitur) Syris & Phœnicibus* כרית Creth *dicta, cujus incolæ* כרתי Crethi
Hebraicè dicuntur, voce in S. literis frequenti, quam aliquoties LXX. Impp. κρῆτας
*i. e. Cretenses vertunt. Hinc regio utraque urbium nominibus nonnullis, gens au-
tem bellico armorum studio, sagittis potissimum & arcu conveniunt. Quo spectat
fabula, quæ Diodoro Lib. V. placuit, de undecim Curetibus, unoque horum Satur-
no, qui navibus appulsi artem insulæ sagittariam primi introduxerint. Contra
vero Stephanus de Gaza Philistæorum metropoli observat, illi cognomen Minoæ o-
lim additum ab Minoe, qui eò adsociatis duobus fratribus commearit. Atqui
Minos rex Cretæ primus prædicatur, regnique istius antiqui conditor, quod per
multa stetit secula, donec in Principatum desineret. Hinc apud Dionem Duces
ultimi seu Principes duo memorantur, & urbes quibus præfuerint, captæ paulo an-
tea quam tota insula in ditionem Romanam venerat. Q. Cæcil. Metello auspice
A. V. C. 685. Hinc Græcis Impp. subjecta furore Saracenico & impetu domata
A. V. C. 826. nec simul tamen tota Græcia ubi Cluverius narrat. Rudera* Labirynthi
hodierna, ut extant Bellonio αὐτόπτῃ *veterem lapidicinæ formam retulerunt, ex
opere prisco nullum vestigium: Petrus Martyr tamen Lib. II. Legat. Babylon.
aliiq; auctores jactatis Cretensium ruderibus insistunt. Quid porro auctores
jactantis Cretensium ruderibus insistunt. Quid porro actum sit cum Candia, ho-
dieque agatur, Historici & Geographi tradunt. Nam præter majores* urbes
quatuor *minora fere* quindecim *adhuc extabant* oppida, *quæ vero à Turcis
per bellum ultimum disjecta aut lacera jacent. Resp. vero Veneta ære multo A.*
1193. *insulam acquisivit, tenuitq; tot secula, donec Turcis per deditionem cedere
cogeretur: Adhuc tamen Sudam sive Sittam, Carabusam, Spinamq; longam ar-
ces & portus munitissimos retinuit.*

Cretæ. Crethii. Regnum deniq; Principatus. Lubyrinthus. candia capta. Exceptus: Arcibus & portubus.

III. Inter ortum porrigitur Insula & occasum tractu longissimo, hinc Asia, illinc Africa objacentibus: à *Septemtrione* Ægæis & suis, id est, Creticis æstibus verberatur; ab *Austro* Libycis undis perfunditur & Ægyptiis. *Longitudo* ejus maxima à Samonio promontorio, nunc *C. Salomoni*, ad promontorium Corycum, nunc *Co-nico*, milliar. Germ. LXXX. *Latitudo* circa mediam sui partem maximè patens milliar. Germ. XV.

Cretæ fines & Magnitudo.

IV. *Centum* in ea *urbium* clara fama est. Sunt tamen etiam in antiquis auctoribus, qui non centum urbibus, ut prodiderunt, q prodige lingua largiti sunt, sed magnis & ambitiosis stipatam exis ment. Clarissimæ fuerunt, α *Gortyna*, caput insulæ; β *Cydon*, qua Græci matrem urbium appellavêre; γ *Gnossus* Minois regia, *The pna*, *Dium*, δ *Lyctus*, ε *Lycastus*, *Phæstus*, *Manethusa*, ζ *Dictynna*.

Urbes cretæ.

[α Gortyna *hodie Gurtina exiguus pagus est ab Ida monte* 10 *millia passuum dista & ab orâ litoreâ* 12. *olim ad Lethæum, seu Lethen fl. fuit sita.* β Cydon, *Cydo & Cydonis, in ora septentrionali est, hodie* Canéa, *urbs valde munita, quam netis eripuerunt Turcæ anno* 1646. γ Gnossus, Gnosus & Gnossos *urbs ex sa, C. stadiis à Gortyna fuit & à litore* XXV. *hodie pagus est.* Gnossiacum mer *memorat Lucanus. Gnosso civitate* Strabo *oriundus erat, natus tamen Ama civitate Ponti.* δ Lyctus *vel* Lyttus *olim clara urbs, nunc pagus est ad Dicta montem,* XV. *millia passuum à litore septemtrionali; in quo* Chersonesus *Lyctiorum emporium. Nonnullis hodie est* Paleocastro. ε Lycastum *oppid interiisse tradit Strabo.* ζ Dictynna *sive* Dictamnum, *hodie* Dictamo, *Cisamum promontorium est, quod hodie* Capo Spada *appellatur.*]

Gortyna. cydon s. canea. Gnossus. Lyctus: chersonesus. Lycastus. Dictynna s. Dictamnũ.

V. Montes item celebres, α *Dictæus*, β *Idæus*, γ *Corycus*, δ *Ca-discus*. ε *Labyrinthus* in medio ferme fuit, mirandum *Dædali* opus, iti rum ambages, occursusq́ ac recursus inexplicabiles continens, la de polito, ac fornicibus tectum.

Montes.

[α *Mons* Dictæus, Dictinnæus *sive* Dicte, *inter Idam montem est, & promont um Samonium: cujus juga ita excandescunt, ut eminus navigantes magis pu nubila. Solin.* β Ida *mons antè Solis ortum videt Solem: ibi* Jupiter *nutr Varronis ævo, Jovis visitabatur sepulchrum.* γ Corycus *mons & promontor in parte insulæ occidentali est.* δ Cadiscus *sive* Cadisch *mons & promontori oppositum est Peloponnesi promontorio Maleæ.* ε *Artifex iste opus hoc ad ex plar Ægyptii antiquissimi Labyrinthi struxerat: & vix centesimam ejus part judice Plinio, expresserat. Apud Gortynam urbem fuisse scribitur. In eo notaurus à Theseo interfectus est. Vestigia Labyrinthi istius monstrantur haud cul à radicibus montis* Psiloritti. *In agro Caneæ sunt montes* Spachioti, *v*

Dictæus m. Ida. Corycus. cadiscus. Labyrinthus.

Sfac

Sfachis, *olim* Leuci dicti, *in quibus habitant* Sfachiotæ, *genus hominum ferox, & ad arma paratum. Eos solent Veneti ad bellum conducere; verum Cretenses sunt, & fluxæ fidei, Nostra ætate Turcas à Sfachiotis in bello isto, quod hodie ibidem geritur, fuisse adjutos, conqueruntur Veneti.*]

VI. α *Incolæ* perpetuo *vitiosissimi* & β *piraticâ* infames, initio re-[illegible] Regibus regebantur, post Ducibus. *Q. Metellus* insulam edomitam [illegible]rovinciæ formam redegit; mansitque sub imperio, primum Ro-[illegible]no, mox Constantinopolitano, donec cum reliqua Græcia à *Sara-[illegible]is* occupata fuit. Recuperatam deinde *Balduinus*, Flandriæ Comes [illegible]mperator Constantinopolitanus, Bonifacio Marchioni Montisfer-[illegible]i dedit; à quo tandem γ *Veneti* grandi pecunia mercati etiam nunc [illegible]ent. *Candia* nunc à Metropoli sua indigitatur: habetque urbes cla-[illegible] quatuor, contra Turcarum irruptiones munitissimas; δ *Candiam*, [illegible]*néam*, ζ *Rethymnum* & η *Sitiam* *Archiepiscopatus* est unus Candiæ; *E-[illegible]opatus* octo.

cultores cretæ.

Cæterùm hæc insula multis celebrata est fabulis, adventu Europæ, Pasiphaës, & Ariadnes amoribus. α *Optimis olim usa est legibus, quas* Minos *ab ipso Jove acceptas Cretensibus tulisse perhibetur. Græci magno in pretio eas habebant. Sequenti tamen ævo mores prolapsi sunt; habitique sunt Cretenses perfidi; unde proverbium:* Cretensis cum Cretensi, *i. e. improbus cum improbo, item: cum* re-tensi cretiza. *Omninò autem pugnaces erant, plurimumq; valebant navali apparatu. Hodie verò Cretenses plerique sunt imbelles ac timidi, si* Sfachiotas *modo memoratos exceperis.* β *Post tyrannidem, qua oppressi aliquando fuerant, latrociniis sese dediderunt.* Cilices *deinde eos invasere. Romani verò universos deleverunt, captis præter cæteras Cretæ urbes, Cilicum castellis piraticis, Imperatore Metello, cui cognomen inde* Creticum *impositum est.* γ *Demum anno* 1645. *Turca insulam hanc invasit, ab eaq; tempestate bellum de illa geritur: Venetis fere solis tantam belli molem sustinentibus.* δ Candia *in latere septemtrionali sita, eadem putatur esse urbs, quæ olim* Cytæum: *quamquam Cytæum aliis hodie* Sittia *sive* Citie *existimatur; aliisq;* Frascia. *Candia hæc* urbs ampla & totius insulæ primaria ac munitissima *diuturnam Turcarum sustinuit obsidionem.* ε Canea, *olim* Cydon egregie munita *à Turcis hodie tenetur, quod modo memoratum. In agro Caneæ est,* Suda *arx cum portu commodissimo, in sinu* Amphimalo, *nunc* de la Suda, *multarum navium capace; ultimum Venetæ dominationis in hac insula præsidium.* ζ Retimo, *olim* Rhytimna *erat in litore septemtrionali est ad Platonici fl. ostia, urbs; dives ac frequens; portum habet satis commodum, ac castrum in rupe positum.* η Sittia *in quatuor illis urbibus Cretensibus minima, sed frequens, amplissimo gaudet portu, qui in præcipuis hujus insulæ ponitur. In eodem litore septentrionali est; unde insulæ pars orientalis appellatur: nam secundum quatuor illas urbes, in quatuor territoria hodie dispescitur*

Candia

Canea.

Suda.

Retimo.

Sittia.

Creta, incoliturq; tribus hominum generibus, Nobilibus Venetis, Nobilibus Candiotis, *&* Græcis. *Nobiles Veneti sunt à nobilibus Venetis orti; Nobiles Candiotæ à civibus Venetianis.* *De cætero* vinum *mittit Creta, quod* Malvaticum *vocant; &* saccarum, *quod ab insula hac* Candiæ *dicunt.* Cupressum *&* Cyparissum *fert copiosam: cæsæ etiam cupresi repullulant. Gnosii inventa fruges sibi vindicabant, audacter cum Atticis hâc de re contendentes. Ager Creticus* silvestrium caprarum *copiosus est:* cervo *eget,* lupos, vulpes, *aliaq; quadrupedum noxia nunquam educat. Serpens nulla, larga vitis, mira soli indulgentia. Herba ibi est, quæ* ἄλιμος *dicitur, ea admorsa diurnam famem prohibet. Avem* noctuam *non habet, &, si invehatur, emoritur.* Phalangium *ibi est aranei genus quod ictum hominem veneno interficit. Apostolus Paulus Titum Cretæ fecerat Episcopum, eumq; presbyteros in civitatibus singulis constituere jussit.* Anno 1669. *Insula hæc,* Canéa & Candia *urbe primaria expugnatis in Turcarum pervenit potestatem,* Sudæ *verò &* Retimo *in Venetorum hactenus sunt dominio.*

Felicitas soli.

CAP. XIII.
De Thracia.

I.

POst Strymona amnem Macedoniæ proxima est Thracia, inter validissimas Europæ gentes maximè fera & barbara; Regio nec cœlo læta, nec solo; & nisi qua mari propior, infœcunda, frigida, eorumque, quæ feruntur, malignè admodum patiens.

[Lapides *in ea feruntur esse carbonibus similes, qui incensi, & aqua respersi, acri exardescant, flabris restinguuntur.*]

Thraciæ Nomen & Limites.

II. Nomen habere putatur vel à *Thrace* Martis filio; vel, ut alii videtur, ab *asperitate* soli cœlique & gentis feritate, quasi Τραχεῖα. *Terminos* habet, à septentrione Æmum montem, quo à Mæsis ditterminatur; ab *oriente* Pontum & Propontidem; à meridie *Ægæum* mare; ab occidente *Strymona* amnem. *Longitudine* occupat á Strymonis fontibus ad Panysi ostium & oppidum Melembriam mill. Germ. LXX *Latitudine* verò ab Æmo monte juxta Nicopolim ad *a* Mastusiam Chersonesi promontorium mill. German. LX.

Magnitudo

Valeant incertæ origines ac fabulosæ, quia S. in literis ex Japhethi progenie verior nunc suppetunt. Namq; inter filios Japhetheos unus ponitur תירס Thirus. *Ge X. v. 2. Elisa sub initium vocali pro Samech ultimo si Græcam literam xi subst tu*

DACIARUM
MOESIARUM
et
THRACIÆ
Vetus et Nova
Descriptio
DACIA
TRANSILVANIA
MEDITERRANEA
MOLDAVIA
BESSARABIA
Getarum solitudo
Tyragetæ
WALACHIA
MOESIA
INFERIOR
SUPERIOR
MOESIA
SERVIA
DARDANIA
BULGARIA
THRACIA
Triballi
Troglodytæ
Rascia
MARIS ÆGÆI PARS
NATOLIÆ PARS
PONTI EUXINI PARS
Carpates Montes
Danubius fl
Tyrus fl
Pruth fl
Aemus Mons
Tokay
Bistricia
Stephanopols
Lapuzna
Varna
Nicopoli
Philippopolis
Adrianopolis
Belgradum
Sophia
Tomi
Istropolis
Kilia
Moncastro
Sigidunum
Viminacium
Severinum
Pristina
Athos Mons
Lemnos
Imbros
Rodia
Stagyra
Olynthus
Pella
Edessa
48
47
46
45
44
43
42
41

Felici
foli.

Thr.
Nor
Lim.

Mag

tuas, *inde* Θρᾶξ Thrax *proveniet: Sic enim hæc mutua literarum duarum permutatio constituta in Alphabeto à Phœnicibus ad Græcos traducto etiam tenetur. Josephus tamen Gorjonides*, & *R. Abraham Zachuth per Samech efferunt* תראסיה Thrasia *i.e. Thracia. Adde veterum auctoritates, Eusebii nempe Hieronymi, Epiphanii plurimumq; : Sed ex omnibus unum audi Fl. Josephum Lib.* 1. *Antiquit. c.* 7. Θείρης δὲ θείρας ἐκάλεσεν, ὧν ἦρξεν. Ἕλληνες δὲ θρᾶκας αὐτοὺς μετωνόμασαν. Thires autem Thiras eos vocavit, quibus imperaverat: Græci autem ipsos Thraces vocarunt. *Hinc Bochartus Lib. III. Phal. eg.* 2. *multa hujus nominis vestigia inter Thraces vicinosq; populos demonstrat: Ut sunt Athyras portus & sinus & fluvios non procul à Byzantio in propontidem exiens: Tyras urbs Mesiæ: Teres Græce apud Thucydidem* Πηρης, *qui regnum odrysarum in Thracia valde amplificaverat. Plura omittam & ad locum Plinii Lib. IV. c.* 11. *transibo, qui Thraciam in quinquaginta strategias divisam prodidit. Strategia Græce* στρατηγία *exercitus aut militiæ præfecturam denotat. Ergo pro bellicis præfecturis numeresis equidem gens ferox armorumq; studiosissima terræ suæ partitionem attulit.*

[α Mastusia *prom. hodie vulgo* Capo Griego *est in ora Thraciæ australi, Sigæo prom. Troadis oppositum, ab Atho monte* CLXIII. *millia passuum in ortum recedens.*]

III. *Divisam* quondam fuisse in quinquaginta strategias, auctor Plinius: Is populos in ea recenset, Strymonem amnem accolentes, *Denselatus*, β *Medos*; ad Nestum amnem, γ *Digeros*, δ *Bessorumque* ...ulta nomina, inter *Eleos*, *Diobesos*, *Carbilesos*, *Brysas*, *Sapæos*, He...um accolentes, ε *Odrysarum* numerosam gentem, *Odomantas*, *Car*...*tas*, *Pyrogeros*, *Drugeros*, *Cænicos*, *Hypsaltos*, *Benos*, *Carpillos*, *Botiæos*, ...*ones*, *Cicones*, *Bistones*, *Selletas*, *Priantas*, *Doloncas*, *Thynos*, *Celetas*: ...nium autem sævissimos *Scondiscos* memorat Florus.

Divisio Thraciæ populi.

[α Dentheleti *amnem Strymonem accoluerunt dextro latere:* & β Medi *Bysaltas usque: Lævo* γ Digeri. δ Bessorumq; *multa nomina ad Nessum fl. Pangæi montis ima ambientem inter populos ibi memoratos.* ε Odrysarum *gens infundit Hebrum accolentibus* Carbiletis, Pyrogeris, Drugeris, Cænicis, Hypsaltis, Benis, Carpillis, Botiæis, Edonis. *Eodem tractu sunt* Syalетæ, Briantæ, Dolangæ, Thynicæ, *majores Æmo; minores Rhodopæ subditi, inter quos Hebrus amnis. Ita fere hos populos recenset Plinius lib. IV. cap. XI.* Cicones *Mela ad Ismarum montem & Hebrum fl. collocat. De* Bistonibus *lege Isaacium Tzetzen. Hi à Poëtis sæpe pro universa Thracum gente usurpantur.*]

CAP.

CAP. XIV.

De urbibus veteris Thraciæ, fluviis ac montibus.

Oppida Thraciæ. Oesyme: Neapolis. Abdera. Tinda. Maronea. Doriscus. Ænus. Cypsella.

OPpida clara olim in Thracia fuere à Strymone amne in litore Ægæo, α *Oesyme*, β *Neapolis*, γ *Abdera*, à Diomedis sorore conditum oppidum, unde & nomen habuit: idem & *Clazomene* dictum fuit in eadem regione oppidum δ *Tinda*, Diomedis equorum stabulum dirum, ε *Maronea*: inter hanc & Hebrum fluvium ζ *Doriscus locus* ubi Xerxem Persarum Regem copias suas, quia numero non poterant, spatio dimensum ferunt. η *Ænus* ab Ænea profugo condita paulumque â mari recedens; ingens quondam θ *Cypsella*.

Ut in gentibus Thraciæ numerandis Auctores variant, ita in urbibus, quas Ptolemæus plures, alii pauciores nominant. Clara interim fuit Maronea, quam à Marone Osiridis vel Bacchi comite structam voluerunt: Turris itidem quam à Diomede vocarunt, & oppidum in quo stabula equis suis parata dicitur servasse. Eleus Protesilai sepulchro, & quod ibi accidisse Pomponius Mela refert, prodigioso arborum marcescentium exemplo decantatissima fuit Abdera Clazomeniorum Tejorumque colonia quoq; Anaxarchum Philosophum, Hecadæum & Nicænetum historicos, pluresq; alios illustres viros progenuit: Ergo nè vervecum patriam cum Juvenale, aut stuporis ream hanc facito. Hœmus vero mons in tantam non potuit abire altitudinem, in quantam â Pomponio pluribusq; protrahitur, ut inde duo maria Euxinum & Hadriaticum conspectui simul offerrentur, partim ob immensum, quo disjunguntur, spacium, partim ob montes, qui interjacent, altissimos: Sic Strabo quondam Lib. VII. Nec Geometricæ nec Opticæ rationes, aut humana oculorum acies id permittunt, uti ab Vossio ad Pompon. l. cit. adstruitur. De Atho supra diximus: Cineres in hujus aeris, quos Ethnici pro more struxerant, & vertice nunquam dissipatos inter Prodigia Pomponius refert: Sed hoc quicquid est, excelsis montibus est commune.

Oesyme. Prasias lacus. Neapolis. Abdera.

[α Oesyme *sive* Oesyma & Oesima *ad Zisacti fl. ostia quem à septemtrione premit lacus* Prasias, *cujus meminit Herodotus, vicinas habebat æris fodinas.* β Neapolis *ad Symboli montis collocatur radices, urbs maritima, sinui l'iericos vicina.* γ Abdera *inter Nesti & Hebri ostia, à Clazomeniis amplificata* Clazomenæ *dicta est.* Solinus. *Est* Democriti *illius patria, qui nunquam sine risu in publico fuit. Quum* CIX. *annos explevisset, triduum calidorum nidore panis spiritum jam jam exiturum remoratus est. Abderâ quoq; oriundus fuit* Protagoras. Abderitanos *stupori mentis obnoxios esse scribit Cicero. Ad Abderam, Pomponio teste, sunt pascua, in quibus equi pasti in rabiem vertuntur: quemadmodum apud Potniam asini.* δ Tinda *Abderæ vicina est: Melæ vocatur* Turris Diomedis

medis. ε Maronea *est ad Ismari fl. ostia, prius* Ortugurea *dicta, postea* Hipparchia; *item* Cynossema; *hodie* Marogna *vocatur.* ζ Doriscus *apud Hebrum fl. est.* η & Ænus *sive* Æneum *fere apud Hebri fl. ostia; oppidum Thraciæ liberum, ubi Polydori tumulus apud Plin. Æneæ opus, ut Maro docet; olim Straboni* Polciobria, *Stephano* Poltumbria, *& Appian.* Synthus: *hodie Græcis* Eno, *Turcis*, Ygnos, *sinus vicinus inde hodie vulgò dicitur* Golfo di Enos. θ Cypsella *sive* Cypsala *à Cypselo Ixionis filio condita, Ortelio etiam* Justiniana Nova *vocatur, hodiè* Chipsala, Ghapsilar *& secundum alios*, Ipsala *appellatur. Melas fluvius eam alluit.*]

Maronea. Doriscus. Ænus. Cypsella.

II. In Chersoneso, quam Thraciæ cognominant, α *Cardia* β *E-*[illegible] & γ *Sestus*, cui objacet ex Asia *Abydus*, utraque Leandri amore no-[illegible] Prope regio, in qua Xerxes divisas pelago terras ponte (mi[illegible] atque ingens facinus) ausus jungere; & copias ex Asia in Græci-[illegible] traduxit: δ *Callipolis*, cui opposita in Asiæ litore ε *Lampsacus*: & in [illegible]ice Chersonesi sedens ζ *Lysimachia*.

Cardia. Elæus. Sestus. Callipolis. Lysimachia.

α Cardia *Melanem sinum illustrat, qui inde &* Cardianus *appellatur: Quod in cordis faciem sita urbs* Cardia *vocata est. Hanc urbem illustrarunt* Eumenes, *&* Hieronymus, *historiæ conditor, ejus æqualis, qui Cardiani ambo.* β Eleus *sive* Elæus *apud Mastusiam ponitur frontem. Nigro hodie vocatur* Critea. γ Sestus *sive* Sestos *&* Abydus, Sesto *&* Abydo; *inde paullo versus austrum sunt castella illa, quæ hodie* Dardanelli *vocantur, in quibus multa tormenta posita sunt ad excludendas hostiles classes. Nomen habent ab antiquo Dardano, quod in Asiæ fuit litore. Ex Christianorum vero navibus, quæ præsidiario militi centum numeravit aureos, constantinopolim abire licet: pluribus tamen quam quinque non permittitur unà transitus: & quæ redeunt, tenentur Abydo, ad Sestum enim navium statio infida est, per tres dies commorari: Ut, si urbe discesserint hospite insalutato, hic detentæ præsto sint, die demum tertia mittuntur, qui videant, num fugitiva sint mancipia, num furtivæ merces. Angustiæ euripi hic vix mille & quingentos habent passus.* Sestus *Gellio etiam vocatur Posidonium. Castaldus ait urbem esse dejectam, locumq; appellari à nautis* Malido, *à Turcis* Bogazossar, *&* Bagazassar. δ Callipolis *hodie* Gallipolis, *Turcis* Gepole, *in colle jacet, ex quo gratissimus aspectus est in Propontidem.* Soleiman *Orchanis Turcici Regis filius, quum* Callipolin *oppidum tam opportunum cepisset an. C.* 1357, Johannes *Imperator Constantinopolitanus id adeo sprevit, ut diceret*, vini amphoram tantum esse amissam, & stabulum quoddam porcorum. *Sed quid hic fuerit amissum, eventus docuit: Ex Callipoli enim Thraciam est depopulatus, Hadrianopolin & Philippolin cepit Turca, lateq; suum extendit imperium. Hodie Gallipoli sagittæ parantur, qua ex arte pleriq; victitant.* ε Lampsacus *una est ex istis tribus urbibus, quas Persarum Rex donavit* Themistocli *unde sumeret vinum: reliquæ duæ erant* Magnesia, *quæ ei panem præberet; &* Myûs, *ex qua obsonium haberet.* ζ Lysimachia, *aliter* Hexamilium, *orientale isthmi,*

Cardia. sinus Cardianus. Elæus. Sestus. Callipolis. Lysimachia

isthmi litus obsidet, ut Cardia occidentale. Hæc à Lysimacho, *uno ex Alexandri M. ducibus condita, quum Cardia concidisset; hodie* Hexamili *vocatur, nomen ejus tulit. Post an. 22. terræ motu subversa est: instaurata tamen posteà.* Antiochus *hanc sibi asserebat causam belli contra Romanos; instauraverat enim ea ruinis deformatam; adeoq; hæreditario jure repetebat.*]

Pactya. Bisanthe. Perinthus. Selymbria. Byzantium. Constantinopolis.

III. Inde in Propontide α ***Pactya***, β ***Bisanthe***, γ ***Perinthus***, mirifico δ amphitheatri splendore clara, ε ***Selymbria***, atque in ipso Bosporus ζ ***Byzantium***, antè ***Lygus***, postmodum ***Nova Roma***, & novissime ***Constantinopolis*** dictum. Urbs omni ævo clarissima, à Constantino Imperatore in sedem Imperii electa: mansitque eadem dignitat donec Turcarum impia gens ann. cIↄ CCCCLIII occupavit, neque tunc decus suum perdidit, cum etiam nunc Imperii Turcici caput colatur, nomine ***Stambol.***

Pactya. Bisanthe. Perinthus quæ & Heraclea.

[*A Propontide ad Melanem sinum inter duo maria porrecti* muri *procurrentem e cludebant Chersonesum. Non longe inde aberat* α Pactya *urbs illustris; ul quam* Novus murus Xenophontis *&* β Bisanthe *cognomine* Samioru *Melæ ponitur ad Arzi fluminis ostium, ad quem &* Resistum, *sed trans eunde* γ Perinthus *urbs olim Thraciæ ad Propontidem maxima,* antea Mygdonia; p stea Heraclea *nominata. Splendidis palatiis instructa scribitur à Vespasiano, aliis Rom. Imperatoribus.* δ *Quin amphitheatrum istud ex uno marmore fuisse p dunt; quod septem orbis miraculis annumeratum accepimus. Eam urbem Dio rus lib. 16. ita describit:* Perinthus, *inquit, ad mare posita in edito loco penins longitudinis ferme stadii unius. Ædificia habet frequentia & prælta, ut qu admodum collis clivus surgat, ita domus una alteram superet altitudine. Videt que totius civitatis facies instar theatri. A Philippo Maced. oppugnata.* ε *litore illo inter Bathynium & Athyram fluvios sequitur* Selymbria: *Plinio,* S lybria, *Ptolemæo,* Olybria, *Straboni & Suidæ, antea* Selyn, *cui addita v* Bria, *quæ lingua Thracia urbem significat. Ejus muri sunt disturbati; rudera men, balnea & templa antiquam ostendunt magnificentiam. Adjacet eidem die castrum, quod Turcæ incolunt.* Byzantium *ad Bosporum Thracium adversus Chalcedonis situm, Claustrum Ponticum naturâ & opere fuit per nitum. Diu fuit imperij & veræ religionis domicilium, multosq; viros exim tulit; in quibus* Johannes Chrysostomus *haud postremo loco numeranc In muro septem turres erant à portis Thraciis mare spectantes; in prima ear si quis vocem emitteret, aut lapidem in eam jaceret, eâ arte fabricata erat, per machinam quandam ad proximam, inde porrò ad sequentes transiret nus, neque antè desineret, quam ad ultimam integer esset delatus.* Templ *etiam urbs illa habet* Sophiæ *consecratum magnificum sanè. Themestius ci ejus beatos prædicavit flumine, aëris temperie, loco terræ, portu maris, templo mœnibus. A Mahomete post quinquaginta quatuor dierum oppugnationem*

Selymbria.

Byzantium sive Constantinopolis.

pta est, indeque ingentes calamitates ab illo quasi capite in reliquum Europæ corpus fluxerunt.]

Thraciæ oppida ad Pontum.

IV. De reliquo oppida in Ponto. α *Phinopolis*, β *Halmydessus*, *eronticum*, δ *Apollonia* paullum à mari ceredens, magna quondam; *oza*, ζ *Anchialus*, & η *Mesembria*, terminus Thraciæ.

Phinopolis. H. lmydessus sive Salmydessus. Thinnias prom. & op. Peronticū. Oppida Mediterranea.

α Phinopolis *à Phineo conditore nomen habet, hodie nomen retinet* Phinopoli. β Halmydessus, *aliis* Salmydessus, *unde sinus quoque nomen habet; ei vicinum est promontorium* Thinnias, *cum ejusdem nominis oppido.* γ Peronticum *Thinniæ finitimum est.* δ Apollonia magna cognominata à Pompejo *haud longe à Perontico in sinu commodissimo sita est, Plinio* Antium *dicitur*, *ac aliis* Insula. *Ex ea urbe Lucullus* Apollinem *in Capitolium detulit; Hodie vocatur* Sissopoli *Nigro: Pinetus tamen ait, nomen hodie retinere.* ε Toza *ad oram maritimam est, haud longè à sinus Halmydessi egressu.* ζ Anchialus *itidem ad mare eo loco sita est, quo olim erat* Messæ, *ut Plinius existimat; Sophiano hodie est* Anchialo; *Mercatori* Lenkis; *aliis* Achello. η Mesembria *ad eandem Ponti Euxini oram est. Reliqua oppida porrò in eâdem sequuntur Ponti orâ.*]

V. Intus α *Byzia* arx Regum Thraciæ, à Terei nefasto crine, sic opinati veteres, invisa hirundinibus. β *Philippopolis*, an- *Poneropolis*, dein à situ *Trimontium*; γ *Trajanopolis*, δ *Adrianopolis*, à ditoribus dicta oppida. Præterea ε *Olynthus*; vel clarissima ζ *Heea*, η *Topiris*, & θ *Philippi*.

Byzia. Philippopolis.

α Byzia, *nunc* Vice, *in Sithoniâ regione, quam Orpheus vates nobilitavit, ab Apris 50 millia passuum in septentrionem jacet: hodie præfecti sedes est.* β Philippopolis *etiam* Δουλόπολις *dicta trans Orbelum & Rhodopen montes est ad Hebrum fl. Philippi Cæsaris opus; non patris Alexandri, ut tradit Leunclavius.*

Trajanopolis. Plotinopolis. Adrianopolis.

γ Trajanopolis *à Trajano Imperatore sic dicta, ad quam* Aristus fl. *ex Rhodope ortus in Hebrum cadit; hodie nomen retinet; ac inde versus septentrionem* Plotinopolis, *à Trajani Imperatoris, ut videtur, conjuge appellata.* δ Adrianopolis *ad Taxi & Hebri confluentes sita, olim &* Ælia, Uscudama, *&* Oresta *dicta. Ab* Oreste *nimirum condita; ab* Adriano *Imp. oraculi voce monito, instaurata, sive amplificata, nomina ista obtinuit. Turcæ hanc regni sedem, etiam ante captam Constantinopolim, habuerunt. Hodie nomen illud retinet.*

Olynthus.

ε Olynthus *à Mela & Xenop. Thraciæ asscribitur, ab aliis Macedoniæ, in qua jam memorata est hujus libri 4. c. 9. v. 4. Mela posuit eam inter Athon montem & Pallenen urbem: nunc jacet à Philippo Macedone eversa, locus tamen adhuc* Olintho *nominatur. De ea inter Spartanos & Athenienses certatum est.*

Heraclea.

ζ Heracleæ *exstitêre plures; hanc Plinius* Heracleam *ad Ponticum litus collocat secundum* Calatin *Austrum versus. Perinthus quoque alio nomine* Hera-

Topiris. Philippi. Longi Muri.

clea *nuncupata est.* η Topiris, *seu* Toprus & Toparum, *hodie* Rusio, *Phi*lippis 38. *millia passuum in ortum distat.* θ *De* Philippis *in Macedonia dictu*m *est hujus lib.* 4. c. 9. s. 4. *Cæterum in Thracia quoque memorandi veniunt* Longi Muri *in præsidium Constantinopolis à Septemtrione versus meridiem ad Barbaro*s *reprimendos deducti; eorum latitudo erat* 80. *pedum: erantque longi milliaria* L. *ut Suidas tradit. Nicephorus verò refert muros illos longos fuisse passus mille qui*n*gentos, ac latos viginti pedes; ac fuisse ex silicibus ita exstructos, ut mons poti*us *quàm murus videri potuisset. Opus istud ab Evagrio tribuitur Anastasio Impera*tori. *Muros illos à Barbaris captos recepit Justinianus, eosque turribus muni*vit, *ut testatur Procopius, lib.* 4. *de ædif. Justin. Ad Chersonesum quoque fuit ej*usmodi *moles à Miltiade exstructa, ac à Cardia Pactyam usque deducta: Cujus* meminere *Herodotus in Melpomene & Plinius* lib. 4. cap. XI. *Hic in Proponti*dis *litore urbs condita, à qua muri isti ad Melanem Sinum fuerunt extensi,* *Chersonesum excludendum.*]

Fluvii & montes.

VI. Fluvii celebres sunt, α *Nestus* seu *Nessus* β *Hebrus*, γ *Athyra*s δ *Bathynias*. In montibus ε *Æmus*, ζ *Rhodope* & η *Orbelus* principatum tenent.

Nessus. Hebrus. Athyras. Bathynias. Melas.

[α *Ad* Nessum *est Nicopolis, ejusque ostium Thaso insulæ oppositum. Ab ostio Strymo*nis 60 *millia passuum in ortum distat, Pangæo ortus. Nessus quibusdam Thraciæ te*rminus *est. Eundem leones nunquam transibant in Ortum: neque Acheloum Æ*to*liæ versus Occasum. In Xerxis istic transeuntes camelos impetu facto magnam* ... *rum stragem fecerunt leones isti.* β Hebrus, *antea* Rhombus, *hodie* Marisa ... *ctus, aliòs superat nobilitate & magnitudine, multaque flumina accipit, Orbelo m*on*te ortus, & longo tractu in mare Ægæum devolutus.* γ Athyras *seu* Athyr... *Plinio* Pyradas, *hodie* Aqua dolce, *in Propontidem labitur.* δ Bathynias *qu*... *in Propontidem influit. Paterculo est* Bathinius, Bathinis *Melæ: hodie* Bat... no. Melas *Rhodope monte editus, in Sinum cognominem sibi decurrit. Fluvius* ... *Xerxis copiis sitientibus non sufficit, sed ab iis exhaustus est. In Pontum Eu*xi*num* Panysus *labitur, cujus ostio veteres Geographi Mœsiam & Thraciam dist*er*minabant. Nigro hodie vocatur* Laniza. ε Æmus *sive* Hæmus *in tant*am *altitudinem abit, ut Euxinum & Adriam ex summo vertice ostendat. Thra*ciæ *versus Septemtrionem terminus est. Pars ejus, ex qua Hebrus & Strymon ori*un*tur,* Scomius *dicitur Thucydidi.* ζ Rhodope *ad Pontum Euxinum se ext*en*dens mediam ferè secat Thraciam, variè nominatus. Ex eo* Arzus *aliaque flumi*na *profluunt.* Marti *sacer erat cum fluviis illis; quod is ibidem natus putatus.* η O*r*belus, *Lazio teste, Mons Macedoniæ est, eamque à Mœsia Superiori disting*uit. *Porrò in his regionibus quoque celebris mons* Pangæus *est, ubi aurifodinæ, quas C*ad*mus invenisse fertur. Regio ad Pangæum* Mædica *vocatur: ut maritima, qu*am Pæones *habebant*, Græcia & Macedonia maritima: *in qua ad litus erant* N*ea*polis, Pastos & Scaptesila, *unde uxorem Thucydides aurifodinis locuplet*em *duxerat. Ibi quoque ipse, jam exsul, historiam suam scripsisse fertur sub plata*no.

Panysus. Æmus sive Hæmus mons. Rhodope mons. Orbelus m. Pangæus mons. Neapolis, Pastos, Scaptesila, oppida

Trans Bistonidem *lacum* Ismarus *mons est & lacus. Mons* Ismarus *esse scribitur ad Hebrum fl. & Maroneam urbem; cujus accolæ fuerint Cicones. In iisdem locis quoq; erat* Lyssus *amnis.*]

Ismarus m. Lyssus. fl.

CAP. XV.

De incolis Thraciæ, & urbibus nunc claris: item de Patriarchis Græcanicæ religiones.

I.

colarum Thraciæ antiquissima habetur origo. Una gens habitant *Thraces*, aliis aliisque discreti & nominibus & moribus, *&* in iversum feri, sævi, atroces & cruenti. Suis antè parebant Reis; posteà Macedonum tributarii facti: rursumque suo juri reddiultis præliis à Romanis fusi, tandem à C. *Scribonio Curione* Procos. lomiti; imperioque Romano subjecti sunt. De hinc eadem, qua ecia ac Macedonia, usa est Thracia fortuna, donec in Turcarum 9 pervenit; quorum imperio omne decus dignitatemq; præstat. ope heic Turcarum caput ac sedes est *Constantinopolis*, antè meata, urbium tota Europa omnium maxima ac populosissima; quā *stantinus* Imperator *Novam Romam* appellavit: unde novum nomen aciæ ortum, quo nunc*β Romania* indigitatur.

Incolæ Thraciæ. Mores Thracum.

Romania.

De Thracum moribus ita referunt auctores. Ad mortem paratissimi sunt. Alij redituras putant animas obeuntium: alij, etsi non redeant, non extingui tamen, sed ad beatiora transire. Alii, emori quidem, sed id melius esse quàm vivere. Itaq; lugentur apud quosdam puerperia, natiq; deflentur: funera contra festa sunt, & veluti sacra, cantu lusuque celebrantur. Ne fœminis quidem segnis est animus; super mortuorum virorum corpora interfici, simulq; sepeliri, votum eximium habent. Vini usus quibusdam ignotus est: epulantibus tamen, ubi super ignes, quos circumsident, quædam semina ingesta sunt, similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit. De quibusdam *hoc dicitur: alios enim Thraces ebrietati deditos, strenuos fuisse potatores omnino constat: quum & melle vinum miscuerint; & ex frumento potionis genus confecerint, quod* brytum *dixêre. A Pisone olim quidam capti in ipsa captivitate rabiem ostendêre; quum catenas morsibus tentarent. Et certè Martis quidam pulli erant, pugnacissimi & impavidi. Eumdem, aliosq; paucos deos, quos colebant, humanis hostiis placabant; præsertim in bellum & prælia abituri. Quum tonaret, Deo suo, sagittis in cœlum excussis minitabantur. Iidem*

Thracum mores.

otium, at rem pulcherrimam, amplexi magnopere sunt. Rapto vivere decorum inprimis; Agricultura studere sordidum, & contemtum, barbaro prorsus judic censebant. Thracia *incolitur hodie à Græcis, Turcis & Judæis. Turcæ pler otium sectantur, & militiam: agriculturam permittunt indigenis Græcis Christi nis: mercaturam Judæis ac Italis.* β Romania *etiam* Rumelia *vocatur, quod ea Roma nova, id est, Constantinopolis sita. Longitudo ejus ab urbe* Cavalla *in nibus Macedoniæ, ad castella supra Constantinopolin est milliarium Germ.* LX. *L titudo à promontorio Mastysia, vulgo* Cabo Grega *in Chersoneso, ad Panysi fl. os fere eadem est.*]

Hadrianopolis. Philippopolis. Trajanopolis. Sestus. Abydus. Græcorum religio.

II. Secundum à α Constantinopoli locum inter Tracicas u bes obtinet β *Hadrianopolis*, Turcis *Endrem* dicta, magna quidem a que ingens, at mœnibus haud cincta, ædificiisque vilibus exstruc Tertia γ *Philippopolis* satis numerosè incolitur, nec cedit huic *Trajan polis*, δ *Sestus* & *Abydus* sibi invicem objectæ, claustra Turcici impe in his oris perhibentur.

[α Constantinopolis *superiori cap. §. 3. memorata hodie triangularis est: septe colles instar veteris Romæ continet: plateas angustas habet & inæqualas, & p tum commodissimum. Palatium Imperatoris vocatur* Seraglio & Seraile; *q anno C.* 1665. *incendio periit. In castello, quod vulgo* septem turres *vocatur, t sauri Imperatoris asservantur. Extra urbem in altera portus ora est suburbiu* Pera *seu* Galata, *(utroque enim appellatur nomine) à Genuensibus primum dita; quam Latini incolunt: Anno* 1660. *incendio fere tota periit. Castella et sunt in utroque Bospori litore; in Europæum equites Melitenses bello capti co ciuntur.* β Hadrianopolis *aëre gaudet puro ac sereno, ab Amurathe facta des regia, quam ille ex Bithynia eo transtulit; mansitque reliquorum Imper rum sedes usque ad captam Constantinopolin.* γ Philippo polis *mœnia cont runt. hodie vocatur* Philiba. δ Sestus & Abydus *cap. superiori sect.* 2. *morata sunt.*]

III. Cæterùm quia ad hoc loci perventum est, ut Græciæ s tum præsentem consideremus, operæ pretium est cognoscere, Gr cos jam olim à Romana Ecclesia secesisse, nec Pontificem Rom num ceu caput agnoscere. Religionem quippe peculiarem inte habent, diversam ab ea, quam Romana Ecclesia profitetur. N soli Græci hanc sequuntur, sed complures aliæ nationes, *Bulgari, S vi, Bosni, Sclavoni, Illyrii, Albani, Moldavi, Valachi, Russi, Muscovi Tattari, Circassi, Mengleri*, cunctæque nationes *Pontica*, & *Tatator* interior pars. Capita jam inde quatuor sibi constituerunt, quos *Pa archarum* titulo reverentur. Horum, ut diversæ sunt sedes, sic in versas regiones inspectio & regimen. Princeps & caput universæ cle

iæ Græcanicæ est *Patriarcha Constantinopolitanus*, à quo dependent, tquot Græcanicæ religionis Christiani per omnem Europam dirsi degunt: *Alexandrinus*, cujus *Cairo* in Ægypto sedes, qui & Aiæ Ecclesias regit: *Hierosolymitanus*, in Syria supremus agnosci: In reliqua Asia *Antiochenus*.

Quatuor Græcæ. Ecclesiæ patriarchæ.

rigines Thracum ab ævo ultimo, ab uno inter Japhethi filios ita derivavimus, ut satis ad hanc rem dictum fuerit. Illi ergo ex sua gente proprios crearunt reges, donec Philippus Macedo fuso rege præpotentem ejus civitatem Olynthios subegit. Inde Byzantium aggressus, dum oppugnationi acerrimæ insistit, ab ea concurrentibus ad arma Græcis recedere cogitur. Sed Alexander filius bellum prosecutus, omnem Thraciam suo, quod moliebatur, imperio adiecit. Post obitum Alexandri Lysimachus inter Duces bellicos unus, sibi Thraciæ regnum nomenq; regium usurpavit: Qui cum in bello Asiatico cecidisset, Thracia regno. Macedonum ad tempus subjecta, deniq; Romanis armis post A. V. C. 676. sæpius vexata, sub Vespationo ad Rom. Imperium accessit, Suetonio Eutropioq; ita testantibus. Sub Græcis vero Impp. Diœcesin Thracicam sex provinciis amplificatam constituit. Constantinus M. enim Byzantio tanquam novæ Romæ, Urbi aternæ, regiæ, augustissimæ, sacratissimæ (*tot elogia nummi & inscriptiones exhibent*) *primatum postea Constantinopoli suæ in Ecclesiasticis & Politicis quendam contulerat. Sed eheu rerum vices! Namq; urbs ea Turcis dominantibus Stambol per contractionem barbaram nunc dicitur, urbs amplissima quæ duo milliaria Germanica & dimidium æquat ambitu, Gallipoli suburbio, duabus arcibus marinis, quas Dardanellas nominant, & munimento ad septem turres validissimo firmata, nec non* Seraglio *Turc.* Patischah Serai *i. e. Imperatoris Palatio illustris. Conf. P. Gillii Cpolin. Thom. Smith Notit. Cpolit. Tavernirium part. III. de Imperio Turcico, Pufendorfi Indroduct. in Stat. Europ. & Dissert. Bosii Chronico Dreschl. additam. De statu ecclesiæ Græcæ Christoph. Angeli, Alex. Ross. Ed. Sandes, & Brerevvodum de Religionibus &c.*

Thracia Macedonibus subjecta.

Romanis.

Turcis.

Cpolis.

CAP. XVI.
De Mœsia.
I.

œsia, Romanis ac Græcis Auctoribus vocatur Mysia, ut inde confusio Asiaticæ hujus ac Europææ, de qua loquimur, regionis facillima provenire possit: Fluctuant quoq; Græci, neq; certas illysorum origines definiunt. Strabo Lib. VII. ab Europæis coloniam deductum, & ab ea nomen Asiaticis Mysia impositum arbitratur. Sed ab his potius eo digressis Europæos quis denominatos existimet, vel ideo quod Asiam prius habitatam nemo temere diffiteatur; deinde quod Mœsos & Thuaces non solum originibus, sed terris etiam multi Auctores veteres compinpingant.

Mœsia & Mysia.

gant. Unus Ptolemæus Thraciam Mœsiamq; distinctis paulo sejungit, & terra utramq; suis limitibus circumscribit. Sed de urbibus pauca: Inter quas claru quondam Istropolis (*ita Cluverio vocatur*) Istros *pluribus antiquis Auctor bus, tanquam Istro proxima: Hinc nummi & inscriptiones, si quæ hujus menti nem faciant, manifesto* ΙΣΤΡΗΗΩΝ *h. e.* Istreorum *vocabulo utuntur.* C*latis Megarensium & Heracleotarum colonia fuit, diverso tamen tempore, qu Vossius in Notis ad Pompon. Melam explicat Lib. II. c. 2.*

Istros. Calatis.

Mœsiæ fines. divisio. Superior Dardani. Inferior. Triballi. Peucestæ. Troglodytæ Scythæ. Getæ.

SUpra Macedoniam ac Thraciam α *Mœsia* est, quam Romani *Ce ris horreum* ob fertilitatem soli appellavère, ab *Aureo* & *Scodro* mo tibus intra *Istrum* & *Æmum* ad *Pontum* usque extensa; in *superiore* quæ nunc Servia est, & *inferiorem*, quæ Bulgaria, divisa. Term nus in medio utriusque est *Ciabrus* fluvius. In β *superiori* populoru quondam clarissimi γ *Dardani*, regioque ipsa *Dardania*, Macedon contermina; In *inferiori* δ *Triballi* omnium nobilissimi: post hos *P cestæ* & *Troglodytæ*, jam Scythicæ gentes: Infimam quippe inferio Mœsiæ partem, quæ ad Pontum accedit, ε *Scythæ* tenuerunt: quoru pars validissima ζ *Getæ* ad utramque Danubii ripam, hinc in Mœs illinc in Dacos transeuntes.

Taurunum op. Mons Aureus. Murgum op.

[α Mœsia *etiam* Mysia *dicitur aliis: at* Mysia *Asiæ minoris pars est.* β *Mœsia perior incipit, ubi Savus Danubio miscetur. Ibi statim occurrit* Taurunu *postea* Belgradum *dictum, quod superius in Pannoniæ descriptione l. 3. c. 1. me ratum est. Non longe inde distat* Mons Aureus, *quem* Probus *Imperator n tari opere vineis consevit; ut* Almum *apud Sirmium. Vicinum ei erat* Murg *oppidum: ad quod* Carinus *Imperator cum Diocletiano congressus, dum victos dè premit, suorum ictu interiit.* γ Dardani *admodum sordidi ac agrestes fu quippe qui subter sterquilinia effossas specus incoluerunt. Musicæ tamen ferè c nuè operam dedere, fistulis usi, ac fidibus.* Strabo. *Ter tantum in vita lavaban Qvum nascerentur; qvùm matrimonium inirent; & post mortem.* Ælianus *l. 4. c. 1. Cum Scordiscis juncti Dardani Macedoniam & Græciam populati templum Delphicum etiam aggressi; sed cum suorum clade fuerunt rejecti. Lu Scipio auro corruptus iniit cum iis fœdus; unde bellorum civilium initium exortum putat* Appianus in Illyricis. δ Triballi *à Scordiscis olim ad Getas pulsi sunt. Strabo. Vires tamen illos recepisse, colligimus ex bellis cum Philip Alexandro gestis.* ε *Cæterum Mœsiam inferiorem Jornandes Scythiam mino Zosimus* Scythiam Thracensem, *Plutarchus* Scythiam Ponticam *appellar & incolas ejus* Celto-Scythas. Ephorus *tradit ex ea gente ortum* Anach *dem. Uxores & liberos, ac cætera omnia, habebant communia, præter gla & poculum. Erant candidi ac minime fallaces. A vicinis tamen postea cor sunt.* Plinius *Scythas hosce vocat* Aroteres; *Quoniam præter cæterorum Sc rum consuetudinem terram agrosq; colebant.* ζ Getæ *inferius c. 18. §. 5. plu m*

Flumina, Moschius.

memorantur. Reliqua in his oris oppida non nimis clara sunt: ne flumina quidem Moschius, Timachus, Pingus, Margis, Ciabrus, *omnia Hæmo monte edita. Ciabrum Cluverius terminum inter utramque constituit Mœsiam; At alij* Temenitem *montem &* Jatrum *sive* Jetrum *fluvium terminos inter utramque Mœsiam faciunt.*]

Timachus. Pingus. Margis. Ciabrus. Jatrus. Temenites m.

II. In Mœsia dextram Danubii ripam frequentibus olim oppi-stipatam fuisse, Ptolemæi testatur Geographia; idemq; in medi-aneis haud modicum eorum numerum recenset. At in litore-tico clara maxime fuêre; α *Sarpedania*, β Dionysopolis, γ *Timoge-* δ *Tomi*, Ovidii Poëtæ exilio nobiles; ε *Istropolis* & *Eleuthera.*

Sarpedonia. Dionysopolis. Timogetia. Tomi. Istropolis. Eleutheræ.

α Mœsiæ superioris *memorantur oppida*, Nessus, *hodie in Servia est*: Nyssa Scupi *seu* Scuppi, *hodie* Scopia *seu* Uschub: Arrhibantium, *Lazio est* Wuziterno: Dardania, *cujus meminit Tzetzes in Lycophron. Verum hominis Græculi putatur commentum* Tricornium, *Antonio* Turium, *aut* Dorium; *Lazio est* Corasceve; *Nigro* Columbatz, Viminatium, Biminatium *Procopio*; *forte eadem cum insula* Viminatio, *cujus mentionem fecerunt Paulus Diaconus, & Niceph. Callistus. Niger putat hodie* Vidino *esse ad Danubium*; *Lazio est* Wuczi-derna. Rettiaria *Mœsorum cognominata*; *Lazio* Ressana; *Nigro* Nicopoli. Ulpianum *à Justiniano restauratum, dictumque* Justiniana secunda. In Mœsia inferiore *oppida erant.* α Sarpedonia *ad Erginum fl.* Sarpedonium litus *ad hanc urbem Neptuno sacrum fuit: quod adeo conquutitur fluctibus, ut in proverbium abierit de rebus valde turbulentis, ac clamosis & obstreperis.* β Dionysiopolis *ad Ziram fl. sita, antea* Crunnos *dicta, Jovio & Ferrario* Varna *est*, Lazio *Chaliaera.* Varna *clade Uladislai Hungariæ Regis notissima est; quem Julianus Cardinalis Pontificis auctoritate impulit, ut contrà quàm pactus erat, Amurathi Turcarum Imperatori bellum inferret. Sed profligatis Christianorum copiis, ipse Rex obtruncatus, ejusque caput in ludibrium conto suffixum est. Clades illa contigit anno C.* 1444. γ Timogetia *ad idem Ponti Euxini litus ponitur.* δ Tomi, *Nigro* Constantia, *ac Cælio Calcagnino* Tomesuar, *nomine haud abludente dicitur.* Giofanius *tamen hodie* Kioviam *appellari contendit, ob vicinum lacum* Oviduue-Jezero, *id est, lacus* Ovidii. *Urbem hanc alluit Naxius fl. quem alij dictum putant Absarum & Ægialum. Arrianus in periplo Euxini tradit hic Medeam discerpsisse fratrem suum; unde urbi nomen natum. Cis Tomos est* Calatis, *seu* Callatia, *Lazio* Kilia, *Nigro* Pandalla: *ultra vero est.* ε Istropolis, *Nigro* Grossea, *Castaldo* Stravico. *Porrò in hâc inferiori Mœsia ad Jatrum fl. est Nicopolis, urbs Christianorum clade nobilitata, Sigismundus enim Imperator non tam virtute hostium, quàm discordiâ suorum, à Bajazethe Turca victus, Constantinopolim fugiens vix salutem sibi expediit. Contigit clades illa anno* 1396. *Annales vero Turcici referunt cladem istam ad annum Heg.* 794. *qui est annus æra Christiana* 1392 *adeoque quatuor annis à nostris discre-*

Sarpedonia. Dionysopolis. Varna. Tomi. Calatis. Viminatium. Retiaria. Ulpianum. Justiniana secunda.

Dinogetia; Oescus Noviodunũ Novæ. Durostorũ. Odyssus. Varna.

screpant Scriptoribus. In eadem Mœsia inferiori sunt Dinogetia, *Nigro* Drimago. Oescus *Triballorum ad Oescum fl.* Noviodunum; Novæ, *Lazio* Novomont: Durostorum, *Lazio hodie* Dora: Odyssus *seu* Odessus, *quam Niger putat esse Varnam; Cedreno vocatur* Barna. *Cæterum Solinus Mœsiam* Cereris horreum *ob fertilitatem à Romanis appellatam scribit. Ipsa quingenta hominum millia ex Dacia Augusto imperante per Ælium Carum, seu ut aliis placet, Licinum Crassum eo traducta aluit.*]

Ister fl. seu Danubius.

III *Ister* fluvius omnium Europæ maximus, in Germania jugis *Abnobæ* montis ortus, per multos lapsus gentes *Danubii* nomine immenso aquarum actu, & unde primum *Illyricum* alluit, id est, ad *Savi* confluentem, Ister quondam appellatus, *sexaginta* circiter amnibus receptis, medio fermè eorum numero navigabili, in Pontum vastis *sex* fluminibus sive ostiis evolvitur. Singula autem ostia tanta sunt, ut prodatur, in quadraginta millia passuum, id est, mill. German. x longitudinis, vinci mare, dulcemq; intelligi haustum. German. vulgò *die Donavv*, Sarmatis ac Scythis *Dunay*.

Pons Trajani.

[*Trajanus Imperator Rom. pontem Danubio imposuit, ut expeditior esset in Dacos militia. Metuebat enim, ne Danubio frigoribus conglaciato, Romanis, qui trans flumen essent, bellum inferretur; quod si eveniret, ut posset per eum copias facile traducere. Sed Adrianus contrà metuens, ne barbari, oppressis custodibus pontis, in Mœsiam transirent; superiores partes pontis disturbari jussit. Pontis ejus rudera hodie ad Sendroviam oppidum superesse, recentiores prodiderunt: ad* Severinum *à plerisq; ponitur.*]

De Incolis Mœsiæ, & duobus novissimis in ea regnis, Servia ac Bulgaria.

Mœsiæ Incolæ.

IV. *Mœsos* populos feros, truces, barbaros, à Thracibus genus duxisse, tradunt auctores, cum ipsa Mœsia pars aliquando Thraciæ fuerit. *M. Licinius Crassus* perdomitos imperio Romano subjecit. Deinde in superiorem Mœsiam Servi, inferiorem Bulgari, utraque ex Sarmatiâ Asiaticâ advena gens invecti, duo inibi regna de suo nomine, hi Bulgariæ, illi Serviæ condiderunt. At novissimi Turcæ in utrumque infusi etiam nunc tenent.

[*a* Bulgari *à Volga fl. videntur dicti. Niceph. Gregoras nomen eorum* à Bulga *fl.* derivat. *Alij tamen contendunt reliquias esse Gepidarum.*]

Sic est, Mœsiam multi veterum Auctorum aut Thraciæ innectunt, aut hujus partem faciunt: Ut vel inde Mœsos à Thracibus ortum cepisse, merito suspiceris.

Erg

Ergo gens utraq; primum uno regno, unaque Rep. gaudebat: Donec M. Licinius Craſſus Proconſul A. V. C. DCCXXVI. ab Mœſis, Baſtarnis, Thracibus, Getisque ſuperatis triumphum egerat. Neq; tum Mœſia tamen in provinciam redacta, ſed ſub Imp. Veſpaſiano fuit, & duplex ſuperior *nempe ſive* prima, *&* ſecunda *ſive* inferior *facta. Veruntamen adhuc Thraciæ inferiorem Mœſiam & Notitia Imp. Rom. & Rufus Feſtus annumerat, Præſidialem quippe provinciam. Denique gens Sclavica palude ab Mœotide A. C. 669. prorupit, Serviorum, Sirbiorum & Soraborum nomine notata, perque noſtram Germaniam olim longius diffuſa (maxime circa Serveſtam* Zerbſt *&* Zerbick) *donec hos intra limites compellebatur. Hinc Principatus Serviæ, feudum regis Bulgari, qui quoniam Eleazaro Bulco illum impertierat, Deſpotis ſubſequentibus Lazarorum appellatio adhæſit. At Servia demum ab Amurathe III. debellata, Turcico ſeſe jugo A. 1382 ſubmiſit, Bulgari autem ex Aſiatica ultra Volgam Tataria effuſi, & ab vicino, quod accolebant, flumine dicti, hac in Mœſia Illyrico & Macedonia regnum ſtatuerunt novum A. 690 à Turcis itidem A. 1393 ſubactum.*

Mœſia Romanis ſubdita.
duplex facta.
Serviis ſubjecta.
Deſpotis.

V. Caput regni Serviæ regumque quondam ſedes, α *Sendero*-, Ungaris *Zendrevv*, Turcis *Semender*, ad Iſtri ripam ſita: Præ-eà *Vidna*, *Bodon* & *Novograd* nobilia ſunt oppida; quorum hoc ar-munitum inexpugnabili. At Bulgariæ regni caput eſt β *Sophia*, -os magna & populoſa.

Senderovia
Vidna:
Bodon:
Novograd.

α Senderovia, *olim* Singidunum, *à Turcis* 1439. *captum*, Fanum S. Andreæ *ſeu* Semendria, *quondam Raſciæ fuit metropolis: Ad Senderoviam in Danubii ripa Sigiſmundus Hungariæ Rex à Turcis magna clade affectus, vix ſalvus evaſit ultra Danubium fugiens, quod contigit anno C.* 1409. Cuſpin. *In Servia quoque eſt* Nonibazaria, *Deſpotarum quondam ſedes:* Orachum, *ad Drinum fl. hodie Sangiaci Serviæ ſedes; qua de cauſa ſatis culta eſt, habeturque primaria. Ad Raſciam pertinet* Alba Græca, *mœnibus hodie carens, caſtrum habet munitiſſimum, in quo Chriſtiano non licet pernoctare. Secundo Danubio deſcendenti porro obvia ſunt* Tricornium, Viminacium *ac plura non nimis clara oppida.* β Sophiæ, *loco parum ſalubri poſitæ, reſidet Beglerbegus Rumeliæ: hac ex Hungaria in Thraciam itur. Ad eam monſtrantur Sardicæ urbis rudera.* Nicopolis *quoque Bulgariæ urbs eſt Chriſtianorum clade nota, ac modo memorata.* Varna *eadem calamitate nobilis; à Coſaccis perhibetur exuſta. Omnis Servia ac Raſcia mirè* fertilis *eſt, ac præcipue in Coſſovico Campo, qui indigenis* Caſſonupole, *Germanis* Amelsfeld *appellatur, tribuiturque Bulgariæ quam attingit. Ager ad Belgradum omnium totius Europæ perhibetur amœniſſimus.* Incolæ *ſunt laboris patientiſſimi; agriculturam exercent, aut militiam ſequuntur; ad quam à Turcis pellici ſolent: aut alii alicui rei operam impendunt. Turcæ pagos ad publicas vias incolunt. Habuit Servia* Deſpoten, *cui Boſnia quoque paruit; eoque occiſo Hungari eam ſibi fecerunt vectigalem. A Turcis occupata per Beglerbegum fuit adminiſtrata, quæ*

Senderovia.
Nonibazaria.
Orachum.
Alba Græca
Tricorniū.
Viminaciū.
Nicopolis.
Varna.
Serviæ natura.
Soli ac incolarum mores.

sedem suam habuit Belgradi. Promotis verò Imperii Turcici finibus Beglerbe-gus Budam translatus; legatum suum, vulgo Caimacan, *reliquit Belgrada per quem Servia regitur.* Bulgaria *regio aspera est, & montosa, boum ac ovi-um greges facile alit. Vicinis suis, qui Serviam incolunt, moribus fere sunt si-miles* Bulgari: *lacte ac pecorum carne vectitant; decimum quemque ex iis Tur-cæ ad militiam legunt.*]

Bulgariæ natura.

Bulgarorum mores.

CAP. XVII.

Summa universæ Scythiæ descriptio. Item de veteri Scythia Europæa.

I.

Scythiæ Magnitudo.

TRans Istrum Mœsis contermina est *Scytharum* gens omnium t[o]-to orbe vastisſima, quippe ex Mœsia inferiori in Asiam ad *Tab*[…] usque promontorium & fretum *Anian*, *longitudine* terrarum mi-liar. German. cIↄ. amplius occupat: *Latitudine* verò ab oceano [se]-ptemtrionali ad Caucasum montem fontesque Indi fluminis millia German. circiter LX. Dividitur autem universa *Scythia* in *Europæa*[m] & *Asiaticam*. De hac posteriùs in ipsa Asia; nunc Europæam pri[…] expediamus.

Scythia triplex.

Scythiam doctrinæ planioris causa triplicem faciemus, vetustisſimam *puta* m[e]-diam & hodiernam: Vetustisſima *illa tam longe patuit lateque, ut Celtoscy-thiam, cum eaque Hispanos Gallos, Britannos, Teutones, itemque terras septen-trionales una comprehenderet. Nec tamen dixerim, quæ nonnullis Auctorib[us] opinio insedit*, omnem Europam Scothiæ annumeratam. *Neque unus, q[ui] citatur, ex Hippocrate, locus id liquido confirmat.* Media *verò quam di[…] Scythia Græcis Romanisque Scriptoribus in Europæam & Asiaticam dispescitu[r] tractu sane amplisſimo extensa:* Hodierna *haud arctioribus terminis definit[…] omnem Tatariam Europeam & Asiaticam includit, nomine solo mutato. Huj[us] nominis Græcas origines* ἀπὸ τȣ σκύτȣς *i. e.* corio *deducunt: Alii rectius [à] arte, qua excelluerunt Scythæ, sagittaria, & vocabulo Germanico. Sic Bochar-tus Phaleus, Lib. III. c. 13. & Vossius Lib. III. de Idolat. c. 99 ubi Scythis [o]-ptimos adsignarat sagittarios:* Unde, *inquit*, Scytharum appellatio. Na[m] septentrionalibus uti & Germanis ſchеiten (*addo etiam* ſkieten) est sagi[t]-tam arcu emittere. *Quid? quod Boxhornius singulari ad Nicol. Blankardum scripta epistola eò contendit, ut Scythas Germanice locutos argumentis probabili-bus monstret. Rationes autem solidas Bochartus urget, in primis Scytharum o-riginibus docendis. Omnium enim parens ipsi* Magog *Ebr.* מגוג *fuit, unus e[x] Japheti filiis, à quo Magogitæ vel Magogæi etiam dicti leguntur. Joseph. Lib. […]*

Scythæ cur dicti?

Horum origo.

[…] ἀ 7

c. 7. Hinc Abydenus ex eoque Syncellus tum Scythicas ab uno illo Magogo tum quoque gentes Celticas deduxerunt.

II. Terminatur *Europaa* ab *occasu* Patisso flumine, ab *septemtrio-* [...]inea à Patisfi fontibus per Amadocam paludem (quæ est in Li[...]nia) ad Borysthenis fonteis, atque inde alia linea ad Tanai ortus [...]ta; ab *ortu* ipso Tanai & Ponto Euxino: à *meridie* Istro, & ubi is [...] Nicopolim inflectitur, recta linea ab Occasu in Orientem ad [...]ntum ducta.

III. Totum hoc terrarum variis gentibus ac populis distin[...]tur; quorum clarissimi, præter *Troglodytas* in inferiore Mœsia [...]mmemoratos, *Daci*; quorum regionem nunc tenent *Moldavi, Va-[...]i, Transsilvani*, & Hungarorum pars inter Patissum amnem & [...]nssilvaniam; *Geta*, quos ad utramque Istri ripam in Mœsiam & [...]ciam extendi, antè diximus; nunc Bulgarorum & Moldavorum [...]s: *Tyrageta* & *Arpii* inter Tyram flumen & Istrum; nunc inferior [...]daviæ pars Ponto objacens. Inter Tyram & Hypanim amnes [...]*iani, Callipides, Istrici, Axiaces* & *Jazyges Eneotadla*; quorum omni[...]solum nunc Podolia: *Bastarna*, iidem & *Peucini*, quorum pars u[...]n Germania, pars altera in Scythia Europæa; nunc Russia mi[...]seu nigra, *Borysthenita*, inferior Lithuaniæ pars versus Pontum. [...]*ri*, ad Borysthenis fontes: inde *Geloni, Thussageta, Budini* & *Aga-[...]i*, in Moscovia inter Borysthenis fontes & Tattariam minorem: [...]*i* ac *Roxolani* in Moscovia, ad sinistram *Donez*, id est, minoris [...]*us* ripam: *Hamaxobii* sive *Hamaxobita*, ad Gerrhi fluminis fontes [...]Tattaria minore: *Georgi, Nomades, Basilides* & *Tauroscyta* sive *Scy-[...]uri*, itidem in Tattaria minori: *Tauri* sive *Taurici*, qui Tauricam Scythicam Chersonesum incoluerunt: In his *Bosporani* utrinque [...]porum Cimmerium accolentes: *Jazyges Mæota*, juxta *Mæotim* pa[...]m ad Tanaim usque protensi: *Arimaspi* & *Essedones* ac *Tanaita* *Tanais* flexu cincti.

Scythiæ Europææ limites. Troglodi-tæ. Daci. Getæ. Tyragetæ. Arpii. Carpiani. Callipides. Istrici. Axiaces Jazyges Eneotadlæ. Bastarnæ f. Peucini. Borysthe-nitæ. Neuri. Geloni. Tussagetæ. Budini. Agathyrsi Alani. Roxolani Hamaxobii Georgi. Nomades. Basilides Tauroscy-thæ. Tauri. Bosporani Iazyges. Mœotæ. Arimaspi. Essedones. Tanaitæ.

CAP. XVIII.

Dacia.

I.

Daciæ fines.

TRans Iſtrum igitur Mœſis contermini fuerunt *α Daci*, Scythic gens,fera,atrox & barbara. Regio ipſa *Dacia* terminatnr à *ſe ptentrione* Carpathicis jugis & Hieraſo amne; ab *oriente* eoden Hieraſo & Iſtro; à *meridie* itidem Iſtro; ab *occidinte* Patiſſo. Com plectitur hodie Hungariæ partem, prædictam *Transſilvaniam*, *Vala chiam* & *Moldoviam* ferè totam.

Daci.

[*α* Dacos *antiquitus appellatos fuiſſe* Davos *putat Strabo; unde frequentia nomi ſervorum apud Comicos* Daos *ſeu potius* Δάϐς *nominat Euſtathius.*]

Dacia triplex.

Daciam pro ſtatu diverſo ac tempore *aut ævo triplicem ſtatuemus*, *ſcilicet* vet ſtam, mediam, & novisſimam: Vetuſta *illa ſuis gaviſa regibus* עצינר Pa nāc *ab Joſepho Corjonide vocatur*, *a Patzinacis aut Patzinaitis*, *quos Cedre Suidasq; memcrant.* *A Plinio autem* Daci Romanis dicti *feruntur*, alias Sa matæ Græcis Sauromatæ *Lib. IV. c. 22. A Strabone contra* Daci Δάκοι, q olim Davi Δᾶϋοι appellati fuerant: *Unde tot ſervi apud Comicos Davoru nomine notantur, tanquam è Dacia oriundi.* Mediam *vocabimus eam, quæ R manis, ex ævo Auguſtæo cognita, & à Trajano Imp. ſub Imperium A. C. 103. dacta*, Diœceſin Dacianam, *in eaq; duas provincias tum Conſulares tum P vinciales fecerat. Hæc ergo Romana fuit periodus, quam ſequebatur Gothi Gepidica, tantemq; Hungarica, ob Gothos Gepidas Hungarosq;, qui Dacia inſederunt. Unde dignoſcimus, quantum Getæ veteres in Dacia commorati Gothi è Scandinavia,effuſi differant. Loccenius quidem in Antiquit. Sveo-G Lib. I. c. 1. gentes duas fere ſynonymas putat, & contrarias Pontani è Deſcr Dan. Cluveriiq; ex Antiquit. Germ. rationes elidere conatur: Loca tamen Au rum veterum multa obſtant & Viri Clarisſimi ſententiæ adverſantur. Amplius lud eſt, quod moneo, ne à Dacis tanquam gens alia disjungantur Sarmatæ; N Saxonum in has terras tranſitus ævo Carolino & victoriis Francicis adſcribatur: utrumq; noſtro Cluverio videtur, cum Hiſtorici ex illa ætate aut taceant aut c trarientur.* Novisſima *tandem Dacia nobis erit, quæ Transſylvaniam Va chiam & Moldaviam, qui ſtatus rerum eſt præſens, ambitu ſuo compreh dit.*

Romanis ſubdita.

Getæ Gothique differunt.

Daci & Sarmatæ parum.

Dacia Ripenſis.

II. Diviſa fuit olim in *Ripenſem, Alpeſtrem* & *Mediterraneam. α penſis* eſt, quæ hodie dictam Hungariæ partem complectitur, cu parte *Valachia*. In hac populi *Prendaveſii, Albocenſii, Saldenſii, Terv gii, Burrhi, Cingeſi.* *β Alpeſtrem* nunc incolunt major pars *Valachor* & *Moldavi.* Quondam in eà populi *Piephigi, Siginni, Sinſii, Coten Taiphali, Cacoenſii, Ciſteboci.* *γ Mediterranea*, quæ & *Gepidia*, tota nu

Alpeſtris.

Transsilvania. In hac olim populi *Cacoënsii, Buridiensii, Biephi, Rata-si, Taurisci.*

α Dacia Ripensis *Tibiscum & Danubium attingit; & in meridiem vergit: & Daci Danubium accolentes* Daci Danubiani *dicebantur: In illa Ripensi Dacia, quæ hodie Ungariæ pars est, præcipua oppida sunt* Wardeyn & Zatmar, *hodierno bello Ungarico nota.* cap. 2. hujus lib. 4. memorata. β Alpestris Dacia *inter Ripensem & Mediterraneam interjecta est.* γ *Mediterranea in septemtrionem inclinat, eamq; Carpathos mons instar theatri jugis suis includit.*]

Dacia Ripensis. Daci Danubiani. Alpestris Dacia. Mediterranea.

III. Urbs olim clara fuit α *Ulpia Trajana*, antè *Zarmisogethusa* di-nunc *Varheli* eodem situ est in Valachia.

Ulpia Trajana.

α In Ripensi Dacia *olim fuere urbes claræ* Zurobara, *seu* Zarobara, *nunc* Temesvvar, *Temesia:* Lizisis, *cujus rudera supersunt, locusq; Lazio dicitur* Laor zalos: Zeugma, *quam nonnulli putant esse* Clausenburg; *Lazio est* Zazsebes, *quod* Germanis Muhlenbach: Tibiscum, *quod Lazio* Titut: Romulium, *à Romula*, Galerii *Imperatoris matre ibidem sepulta, appellatum.* In Mediterranea Dacia *fuit*, α Zarmisogetusa *ab Auctore memorata:* Tapæ: Æmonia *Nigro est Severinum:* Succi, *ubi angustiæ & claustra Succorum; hodie munimentum* Turckzuest *Lazio:* Patruissa, *Lazio Brassova, vulgo* Cronstadt: Nentidava *Lazio est* Nössenstad *Germanis; quæ Hungaris* Bistricca; *alius est* Erinistat, Alba Julia, *à Julià Augusta, M. Aurelii Imperatoris matre sic dicta; antea* Apulum, & Calon. Apulensis, *hodie, ut Lazius patat, eadem quæ Germanis* Weisenburg, *& Hungaris* Gulafeïruar *vocatur.* In Alpestri Dacia, Frateria, *Nigro* Jurgano, *Lazio* Zazuara; Pinum. *Lazio* Wincz; *Nigro* Phistonæ: Paloda *diruta, ubi nunc Campi* Bleichisfeld: Utidavæ, *hodie* Utuarhel *i. e. Utidavæ rudera:* Petrodava, Petersdorff: Scandava: Selesburg; *ac alia oppida minus clara.*].

Zurobara seu Temeswar. Lizisis. Zeugma. Tibiscum. Romuliū. Zarmisogetusa. Tapæ. Æmonia Succi. Patruissa. Nentidava. Alba Julia. Phrateria. Pinum. Paloda. Utidavæ Petrodava. Scandava.

IV. Fluviorum celeberrimi: α *Marisus*, Germ. *Marisch*, Hung. ...s. & β *Aluta*, Germ. *die Alt*, Hung. *Olt.*

Marisus. & Aluta fluvii.

α Marisus, *qui &* Rhabon *dicitur, Carpatho monte editus, recipit* Sargetiam amnem; *in quo* Decebalus *Dacorum Rex, cui Trajanus bellum intulit, thesauros suos defodit; neq; tamen vel sic eos occultare satis, aut Romanis subducere potuit.* *Strabo tradit, Romanos hoc flumine usos ad omnia subvehenda, quæ videbantur necessaria ad bellum Getis inferendum.* Marisus *hic in* Tibiscum *se effundit.* Tibiscus *vero, qui &* Patissus, *&* Tibesis *appellatur, ex eodem ortus monte, post longum spatium cum Danubio se conjungit.* β Alutæ *fons Marsi vicinus, eodemque monte editus, in eundem properat Istrum.*]

Marisus. Sargetia. Tibiscus. Aluta flumina.

V. Incolas antè *Getas* fuisse tradit Plinius; *Dacos* posteà à Ro-...s appellatos. α *Getarum* nomen mansit circa utramque Istri ri-..., ut antè dictum. Regibus illi suis regebantur, donec Trajanus

Incolæ Daciæ Getæ.

Impe-

Sarmatæ. Gothi. Hunni. Saxones.

Imperator Daciam perdomitam in provinciæ formam redegit. Po-steà *Sarmatæ* invecti, dein *Gothi*, moxque *Hunni*. ß Post hos *Saxo-nes*, Germanica gens, à Carolo M. devicti, cum leges victoris terre-nequirent aut nollent, in universam Daciam transierunt. Hin-etiamnum frequens, licèt corruptus, in iis oris durat Germanicu-sermo. Exinde eadem gens, quæ Pannoniæ partes occupaverat Hungari Saxonibus sese miscuerunt, unde mixta nunc utriusqu-gentis lingua. Tum verò *divisa* fuit universa Dacia in nova nom-na. Ea pars, quæ Patisso amni annexa, *Hungariæ* titulo accessi- Quæ antè Dacia mediterranea erat, *Transsilvania* appellata. Int-hanc & Istrum *Valachia*; Inter hanc & Hierasum *Moldavia*; cujus t-tulo etiam adjectum, quicquid inter Hierasum & Tyram amnes i-terjacet.

[α Getas *à Dacis per cataractas fuisse distinctos apparet ex Strabone; & versus G-maniam Dacos; ad ortum Getas nominatos.* Zamolxis, *Pythagoræ qui fuerat-mulus, in patriam reversus, genti suæ ac proceribus acceptus fuit, quod ostentor-cœlestium prænunciaret eventa. Hinc in regni societatem à Rege assumtus, p-mus sacerdos factus ejus Dei, quem Getæ colebant; ac deinceps sacerdotes Regi-fuerunt à consiliis.* Strabo. *Qvum sub Orole Rege adversus Bastarnas non b-pugnavissent, Getæ somnum capturi jussi sunt caput ponere, quo loco habuissent -des, & uxoribus suis servire; donec acceptum eluerent dedecus.* Justinus. *-Alexandro M. bello sunt petiti. Post ejus obitum Dromichares Lysimachum -pit, eiq; gentis suæ commonstravit egestatem, monuitq; ne tales invaderet, sed a-cos haberet.* Strabo. ß *Quæ de Saxonum in Transsilvaniam transitu hic affert -verius, illa idoneis Scriptorum destituuntur testimoniis.*]

CAP. XIX.

Transsilvaniæ, Valachiæ & Moldaviæ descriptio.

I.

Transsilvania.

TRanssilvaniæ Principatus, qui sylvis undique, unde ei nome- Latinum, & montium jugis clauditur, Hungaricè *Erdeli*, G-manicè *Siebenbürgen*, Saxonibus haud dubiè à *septem oppidorum -mero* dictus est. Qva ratione etiam nunc Sarmatis seu Scla-*Siedmgrodska Ziemia*, hoc est, *Septemcastrensis regio*, indigitatur. P-

qu-

m Saxones colonos recepit, cultiùs habitari cœpit. Namq; oppi- n ea illi condiderunt, quæ in hanc diem clara sunt.

Transsylvaniæ oppida.

ransylvania regni Hungarico & Woyvvodæ suo ab regibus imposito diu subjecta pro vincia, sylvis undique ac montibus Carpathicis circumsepta, nomen suum ex ævo barbaro adsumsit, tanquam quæ trans sylvas jaceat: Ita Septemcastrensis *etiam ex media ætate dicitur, à septem castris sive burgis, urbibusq;, præcipuis, Germ.* Siebenbürgen. *Urbes enim & amplas & munitas, nec frumentario solum sed salino, pecuario, metallico, & vini proventu etiam felices continet: Incolas vero trium generum alit,* nempe Saxones, Hungaros, Siculosque. Saxones *septem, quas vocant, sedibus divisi* (Sieben Stüle) *non à Carolo M. ejecti, nec à Geisa, rege Hungarico huc deportati (quod Isthuanfius in Hist. Hungar. sentit) nec miro Hamelensium puerorum exitu huc primas colonias duxerunt; Sed Ammianus Marcellinus ævo suo in Dacia Ostfalos, originis Germanicæ gentem tertio jamdudum seculo habitasse memorat. Confer. heic Hornii Orbem polit. p. IV. in Transsylv.* Hungari *cum Saxonibus conjuncta;* Siculi *ad fines Moldaviæ loca sejuncta incolunt, septem, uti loquuntur, sedibus distincti. Sed mutata Resp. in Principatum A.* 1512 *desiit, quem ab rege suo Johan. de Sapolia Wayvvoda, Hungariam bello adortus obtinuit, regno tamen obnoxium futurum: Sed clientela Turcica & tributum, quod quinque imperialium myriadas excessit, annum post hac intervenerat, Zatmaria eo ipso anno pace facta regno rursus Hungarico accessit: Waraninum etiam obsessione diuturna & oppugnatione acerrima A.* 1692. *captum.*

Transsylvania. Incolæ hujus triplices. Principatus. Zatmaria. waradinū. walachia. Moldavia.

Wallachia minor *sive* Transalpina, *Græcè* Mauroulachia, *&* major *sive* Cisalpina, *Græcè* Ungrelachia, *vulgo* Moldavia, *hæc utraque Principatum Græcis Impp. debet, qui* Δέσποτας *i.e.* Dominatores *vel* Despotas *imposuerunt suæ clientelæ deditos, sed Cpoli capta Muhamedes II. Turcicus Imp. rejecto Dracole, Despota vel Wayvvoda* Wallachiam *subegit, novo posthac homine imposito, sibiq; tributario.* Moldavia *autem regno Hungarico diutius subjecta, ob rebellionem sui Wayvvodæ perfidam Turcico adhæsit imperio: Hinc Turci quoque* Bessarabiam *occuparunt, Moldaviæ ademtam.*

nunc Turcis tributaria.

II. α *Cibinium* sive Hermanopolis, vulgò *Hermanstadt*, caput prociæ est: β Alba Julia, Germ. *VVeissenburg*, Hung. *Giulafeiervvar* ncipis superioribus annis sedes: γ Claudiopolis, German *Clausen*g, δ Bistricia, German. *Bistrix*. Hung. *Besterze*: ε Sciburgium, Gern. *Schiesburg*. Hung. *Segesvvar*: ζ Mediesus. German. *Medvvisch*, ng. *Megies*: η Stephanopolis seu *Corona*, Germ. *Croonstadt*, Hung. *slavv*.

Cibinium. Alba Julia. Claudiopolis. Bistricia. Sciburgium. Mediesus. Corona.

α *Cibinium sive* Hermanopolis *ex septem Saxonum urbibus prima est, ad Cibin rivum, inter paludes & piscinas partim in colle, partim in planitie posita, ædificiis & propugnaculis superbiens, magnitudine cum Vienna Austriæ comparatur. Hic cæteræ civitates conventus habent. Cives ex usu vini Chiragra plerumq; laborant.*

Cibinium s. Hermanopolis.

laborant. Inde uno milliari distant fodinæ salinæ in Wyzagna, *Germ. Salzburg*

Alba Julia:

β Albæ Juliæ *ad Ompay fl. qui ibi in Marisum labitur, alluit, multa visuntur a[…] tiquitatis monumenta; Bathorianam domum nunc professores Gymnasii incolun[…] inter quos nuper eminebat Joh. Heinric. Alstedius.*

Claudiopolis.

γ Claudiopolis, *Hungar[…]* Colosvvar, *ad Schomos fl. urbs ampla & frequens; à pluribus habitatur Photini[…]nis. Hic Transsilvaniæ Princeps conventus solet habere publicos. Anno* 1662. […] *Abaffio Transsilvaniæ Principe ac Turcis diu frustra obsessa est, Cæsarinis, qui […] præsidio erant, sese fortiter tuentibus: sed tamen anno* 1664. *à militibus præsidi[…]rius Abaffio venditur.*

Bistricia.

δ Bistricia *ad Bistriz fl. posita in regione vitifera, q[…] vulgo* Nosverland, *urbs elegans & valida est; Cives hic puriùs loquuntur G[…]manicè, quam in reliquis Transsilvaniæ civitatibus; sed ob aeris & aquæ viti[…] multi hic sunt strumosi, surdi, muti, & fatui. Inde 4 milliaribus abest oppid[…]* Rodua, *ubi aurifodinæ.*

Rodua. Sciburgũ. Mediesus. Stephanopolis.

ε Sciburgium *ad Kochel fl. sita non adeo munita […]* ζ Mediesus *in interioribus partibus Transsilvaniæ est. Templum habet in mo[…] munitum pro more gentis.* η Stephanopolis *in postrema Transsilvaniæ parte […]tra montes amœnissimos sita mœnibus & arcibus editis munita est. Tribus sub[…]biis amplissimis gaudet: quorum unum Bulgari, alterum Hungari, Saxone[…] Ciculi tertium inhabitant. In Transsilvaniæ finibus quoque est* Waradinum, *[…]pra memoratum, quod à Turcis expugnatum est anno* 1660. *itemq;* Zatmaria *o[…]dum munitissimum, quod à perfidis præsidiariis militibus Abaffio Transsilv[…] Principi venditum est anno* 1664. *Cæterum multi* Valachi *per universam Tr[…]silvaniam sparsi, ac præcipue montana versus* Valachiam *incolunt; itemq; re[…]nem exiguam, ubi* Haczag, *oppidum* Haczag.]

Waradinum. Zatmaria. Valachia.

III. Quæ nunc duæ regiones Valachiæ ac Moldaviæ nomini[…] distinguuntur, superiori ætate uno α Valachiæ vocabulo censeban[…] Incolis *VVoloska Zemla*, id est, Valachia terra, & gens ipsa *VVolochy.* […] videbatur autem tota provincia in majorem, et minorem: Major […]stea β Moldaviæ nomen recepit: γ Minori Valachiæ titulus rema[…] Quæque suo parebat Principi seu Duci, quem Sarmaticæ gentis vo[…]bulo, δ *VVayvvodam* appellant; Polonis quondam utraque stipen[…]ria. Nunc partem Hungariæ Rex, partem Turcarum Imperato[…]net. Valachiæ caput ac sedes Vaivodæ est *Targovvisko*: reliqua […]

Moldavia.

sunt *Brailavv*, & *Dombrovvitza.* Moldaviæ caput est ac Vaivoda[…]des *Czukavv*: reliqua oppida sunt, *Margosast, Tarisko, Moncastro.*

Valachia. Major i. Moldavia: Minor. Moldavorum & Valachorum mores.

[α Valachia *ista ad fluvium, qui vulgò* Niester *appellatur, Pontumq; Euxinum […]extendit.* β Major, *qua* Moldavia *à* Moldavo fl. *nomen habet, versus Po[…] porrigitur, eique annumeratur* Bassarabia *regio, in qua* Moncastro *oppid[…]* γ Minor *versus Danubium extenditur.* δ *Princeps Valachiæ vulgo* Hospo[…] *appellatur: uterq; verò cùm* [Mo]ldaviæ, *tum* Valachiæ *Princeps, Turcarum […]perio hodie obnoxius est.* Moldavus *Turcarum Imperatori tributi nomine q[…]*

annis pendit magnam pecuniæ summam, offertq; 500 equos & 300 falcones. Similiter Valachus *tributum dat Turcarum Imperatori, qui hodie pro suo arbitrio Valachis Principem imponit. Cæterum Moldavia fertilis est & valde rigua, vinum fert generosum. Nec desunt auri ac argenti fodinæ; verum nemo scrutatur. Equos nobiles inde abducunt Turcæ. Sunt verò Moldavi Valachis humaniores; equites operam in bellis conducunt Turcis.* Valachia *silvestris licet sit, vino tamen & frumento abundat; magnos alit greges ovium & boum; qui per Hungariam & Germaniam venduntur: istorum equi habentur vegeti ac laboris patientissimi. Sunt autem Valachi pastores, bubulci, ac in bello feroces.*]

CAP. XX.

Tattaria minor, ubi Taurica Chersonesus.

I.

Attorum nomen longè latèque per Asiam & Europam dispersum est; cujus limites posteà in Asia dicemus, at nunc de parte ejus agamus, quæ ***Tattaria Europæa*** sive ***minor*** dicitur.

Tattariæ Europææ sive Minoris fines.

II. ***Tattaria*** igitur ***minor***, sive Præcopensium Tattatorum re-m,est ea Scythiæ Europææ pars, quæ fluviis ***Borysthene*** & ***Psola*** ac *a* (quæ duo in Borysthenem exeunt) & ***Tanai*** minori, vulgò ***Do-*** ipsoque Tanai, ***Mæoti*** palude ac ***Ponte*** cingitur.

omen & genus Tataricum Europæam Scythiam pervasit, ex Asiatica traductum, & illud quidem A. C. 930. *circiter in Historia tum Arabica, tum Græca Latinaq; cœpit inclarescere. Id vero gentile apud Barbaros cognomen fuit uni ex Mogulensibus nationi proprium* תתר Tatar; *Deniq; reliquis eorum gentibus cunctis commune adeo factum, ut per Europam & Asiam latissime nunc pateat. Europæa vero Tataria duplex hominum genus continet,* unum Nagayense, *minori Tanai vicinum,* alterum Precopense, *in Taurica Chersoneso habitans; Duobus his generibus accedunt Tatari* Czukovienses, *Russiæ propinqui &* Budziakenses, *Moldaviæ propiores. Tota regio plana, ut plurimum inculta, horrido aëri & ventorum injuriis exposita: Chersonesus cultior* 140 *German. milliaria suo ambitu, octo urbes, & octo millia* Coy *i. e. Pagorum continet. Urbes duæ,* Caffa *munitissima, Tatariæ clavis, &* Assaca *Sultano turcico subsunt: Isthmus alicubi vix milliare Germanicum æquat. Gentem heic Tauricam quæ sermone, moribus, ore ipso corporisq; habitu Germanos referat Busbequius in Epist. IV. refert. Tota hæc Tataria A.* 1400. *sui juris facta Chamum sibi proprium creavit, cui sedes frequentior* Baccasarai *(alias* Bostan serail) *rario autem* Krima *placet, rarissima ubi thesauros recondidit,* Mancup. *Demum vero ab Amurathe III. subacta, &*

Tataricæ origines

Tataria Europæa duplex.

Taurica Chersonesus.

Gens biorum German.

Tataria sui juris.

Turcico Imp. nunc subdita.

Charnus eliso gutture necatus A. 1584 periit, successore, quem victor imposuit, da-to. Conf. Dreschleri Chronicon cum nostris annotationibus p. 92. seqq.

Incolæ Tattariæ minoris. Panticapœum. Cimmeriū Theodosia.

III. Quinam antiquitus populi has oras incoluerint, supra de-monstratum est. Cæterùm omne litus hujus tractus Græcorum co-loniis juxta atque monumentis inclytum fuit: maximè verò α *Tauri-ca Chersonesus*, non minùs quam ipsa Græcia celebrata. In hac Græ-corum urbes claræ, β *Panticapæum*, nunc vulgò *Pontico*, γ *Cimmerium* in medio Chersonesi; γ *Taphros*, nunc *Przekóp*; & δ *Theodosia*, nun *Kaffa*.

Chersonesus Taurica, Bosporus Cimmerius. Panticapœum. Cimmerium op. Taphros. Theodosia.

[α Chersonesus *illa* Taurica *Ponto Euxino undiq; & palude Mæotide cincta est hanc ab illo sejungit, vel potius utrinsq; aquas conjungit* Bosporus Cimmerius *Peninsula hæc angusto Isthmo continenti adhærens, à septemtrione in Euxinum Pontum procurrit, seq; paullatim dilatans, duo efficit promontoria; alterum in ortum, ubi* Theodosia *urbs; alterum in occasum. Tum paullatim attenuata in id promontorium, quod* Arietis Frontem *vocant, quodque in Pontum prom-nens, minoris Asiæ litoribus obvertitur.* β Panticapæum *sive* Panticapæa, *à vicino flumine Panticape nomen habens, ad Bospori introitum est oppidum longè va-lidissimum, olim à Milesiis conditum.* γ Cimmerium *oppidum Plinius trans fr-tum collocat; à quo Bosporus cognomen habet.* γ Taphros *vel* Taphroe *in Isthm Chersonesi collocatur: Auspiciis Trajani Imperatoris olim capta est.* δ Theodos *olim urbs potens, à Genuensibus frequentata, à* Muhammede II. *capta est, an* 1475. *Genuensibus quibusdam auro corruptis. Hodie præfecti Turcici seu Begle-begi sedes est.*]

Tattariæ divisio.

IV. Scythæ in universum tenuerunt: at postquam α *Tattari*, Asia profecti occuparunt, *Tattaria* dicta est, *minorque* cognominat ad differentiam *majoris* quæ est in ipsa Asia.

[α *Tattari, qui hodie eas incolunt regiones, iisdem ferè sunt moribus, quibus ol Scythæ. Nam neque fixas sedes vix habent, pecora & armenta sua cum totis fam-liis sequuntur, uxores liberosque in plaustris secum ducunt. Et hi cæteris, qui in pidis degunt, longè nobiliores se existimant & præstantiores; quippe quorum vir fumosis non queat contineri urbibus; & sine quorum custodiâ isti salvi esse non p sint. Videmur igitur Tattari isti non genus, sed nomen tantùm mutâsse.*]

Tattaria Præcopensis & Cremea.

V. Divisa est in *Præcopensem*, & *Cremeam*. *Præcopensis*, quæ Sa-matis *Przecopska* dicitur, est ipsa Chersonesus Taurica, à *Przekop*, est, fossa, quæ in isthmo facta est, seu ab oppido ejusdem nomin huic apposito, cognominata. *Cremea*, *Krymska* incolis, est re qua pars extra Chersonesum, à *Krym* oppido, quod olim *Cremn* dicta. At quia imperii sedes est in Chersoneso, α tota Tattaria n

n

Præcopensium Tattarorum regnum appellatur. ß Ipsa gens
, atrox ac rapida, non in oppidis vel civitatibus, sed Campis
lvis vaga agit. Unius regis Imperio parent, cujus regia est
kop.

Tattarici soli natura.

Tattaria ista admodum fœcunda est & ferax, etiam extra Tauricam; quanquam non satis diligenter colatur: ut ex agris quinquagesimum sæpe redeat granum frumenti; & milii centesimum, Equos Tartaria habet exiguos & strigosos, sed duros & laboris patientissimos; at boves magnos & pingues, præcipue ad Borysthenem fluvium, quem ajunt melle fluere, quoniam ex mellifera veniat regione, & lacte ob lata pascua, quæ circa istum sint fluvium. Tauricam illam Chersonesum *mediam secant montes ardui & horridi in partem septemtrionalem & australem.*

Tartarorū mores.

Est verò Tartarorum gens copiosa ac frequens, ob plures, quas ducunt, uxores. Memoratur Tartarus, qui quadraginta liberos uno anno ex diversis susceperit uxoribus. Laborem, sitim ac famem facilè ferunt Tatari, carne & lacte vescuntur equino, capitibus equinis præcipue delectantur. Terram colere indignum putant homine; Fixas non habent sedes; armenta sua cum totis familiis sequuntur, latissimos campos inter Borysthenem & Tanaim, pascuis subinde mutatis pervagantes: neq; enim diu in eodem permanent loco; ac inimicis suis precantur, ut diu in uno hæreant loco, quemadmodum Christiani. In vestitu nullus luxus, sed sordes apparent. In præliis fugam simulantes tela sua à tergo peritè mittunt: & exspiraturi calcibus & dentibus pugnant; & tum maxime timendi, quum moriuntur. In bello captos Turcis vendunt, aut sibi servant, præcipue virgines: sunt enim valde libidinosi. Senes verò juvenum telis conficiendos, decollandos aut lapidibus obruendos, objiciunt, & is est juventutis ludus. Plerique Tartari athei sunt, ad corporis voluptates omnia referentes: cæteri Muhammedis sequuntur imposturas. Sponsus aut sponsa, si ante matrimonium consummatum moritur, ridiculis ceremoniis effertur. Mortuos suos terra obruunt; quum cæteri Tartari aliam habeant sepeliendi consuetudinem. Urbes vero Tartarorum, ac præcipue Caffam, multi incolunt Christiani, Armeni & Judæi, quibus suis permittitur vivere legibus. Princeps Tartarorum iis nuncupatur, Kan, *seu* Han & Cham, *id est,* Rex, *qui ad* cxx *millia, ac sæpe ad* CC. *millia equitum educere solet. Anno* C. 1584. *Tartaria hæc in Provinciæ formam redacta est ab Amurathe; & Tartari antehac liberi & indomiti, ex Ottomannorum sociis, istorum facti sunt servi.* Chytr. Sax. libr. XXVI. *Sedes* Chami *Tartarorum in Chersoneso hodie perhibetur esse* Kalla. Joh. Antonius Maginus commentar. novar. Geogr. tab. *de his ita scribit: Victus immundissimi ac sordidi sunt,* (Tartari) *mappis enim non utuntur, non mantilibus, nisi perpauci: bibunt aquam, lac, cerevisiam ex milio coctam. Vinum apud eos ut plurimum non nascitur: advectum, sicut cæteri homines, avidissime bibunt, usque ad ebrietatem, quæ apud eos gloria. Laudant acetosum lac, quia stomachum eorum confortat, & medicina purgativa vim habet. Herbis variis, maxime*

autem iis, quæ juxtu Tanaim creſcunt, ſuaviter veſcuntur, & inter cæt
ras magnifaciunt herbam, quam Baltracan *vocant, quæ maxime eos nutri*
vigoremque eis præſtat. Quum igitur hæc herba fructum producit, libent
Tartari ſua deſerta & ſolitudines permeant, in quibus nihil provictu inven
tur. Nam ſi alium victum non habent, hæc ſola herba iis ſufficit, quam fr
quenter inveniunt, & ſuper currus & equos eam deferunt. Sigismundus a
Herberſtein rerum Moſcoviticarum Commentar. tradit ſequentia. *Ta*
tari, ſcribit ille, *in hordas dividuntur, in quibus Savvolhenſis horda & ce*
britate & multitudine primas tenuit: nam reliquæ hordæ omnes ex ea origine
traxiſſe dicuntur. Horda *autem illis conventum, ſeu multitudinem ſignific*
Quamvis autem quælibet horda peculiare nomen habeat, ſcilicet Savuolhe
ſium, *Præcopenſium,* Nahaiſenſium, *& aliæ multæ, quæ omnes Mahon*
dani ſunt: Turcas tamen ſe vocari ægre ferunt, probriq; *loco ducunt. Sed* B
ſermani *appellari gaudent, eoq; nomine & Turci ſe appellari volunt. Ut aut*
varias longe lateque provincias Tartari incolunt; ita etiam moribus, ipſoq;
tæ genere non in omnibus conveniunt. Homines ſtatura mediocri, lata fa
obeſa, oculis intortis & concavis, ſola barba horridi, cætera raſi. Inſign
res tantum viri crines contortos, eosq; nigerrimos ſecundum aures habent, c
pore valido animo audaci: in Venerem, eamque præpoſteram, putres: equis al
que animalibus quoquo modo interemptis ſuaviter veſcuntur: demptis porcis
quibus lege abſtinent. Inediæ ſomnique adeo patientes, ut toto nonnunqu
quatriduo ea perferant, laboribus neceſſariis nihilominus intenti. Rurſus
quid forte ad vorandum nacti, ſupra modum ſe ingurgitant, eaq; crapulâ p
rem inediam quodammodo reſarciunt, nihil reliqui facientes: atq; ita cibo la
ribusq; obruti triduo, quatriduove, perpetuo dormiunt. Quos ſic altum dorm
tes Lithuani & Rutheni, in quorum regionem derepente irrunt, prædasque i
abigunt, inſequuti, omni amoto metu paſſim ſine excubiis, ordine, cibo, ſom
que ſepultos opprimunt incautos. Equitantibus porro ſi fames ſitisque moleſta fue
quibus inſident equis, venas ſolent incidere, hauſtoq; eorum ſanguine famem
lunt, atque jumentis hoc prodeſſe putant. Et quoniam incertis omnes ferè vag
tur ſedibus, ſtellarum, in primis verò poli arctici, quem ipſi ſua lingua Se e
koll, *hoc eſt* ferreum clavum *vocant, aſpectu, curſum ſuum dirigere ſol*
Lacte equino in primis delectantur, quod eo homines & fortes & pingues fieri
dunt. Herbis quam plurimis, præſertim iis, quæ circa Tanaim creſcunt, veſc
tur, ſale pauciſſimi utuntur. Horum reges, ſi quando ſuis commeatum diſtri
ant, quadraginta hominibus vaccam unam aut equum dare ſolent: quibus
ctatis, inteſtina præſtantiores tantum ſumunt, ac inter ſe dividunt, quæ ad ign
eâtenus calefacta, ut adhærentia ſtercora decuti poſſunt abſtergique, vora
Non ſolum autem digitos pinguedine unctos, ſed etiam cultrum lignumve,
ſtercus deterſum fuerat, ſuaviter lingunt, ſuguntque. Cupita equorum, ut a
nos aprorum, in delicis habentur, præſtantioribusq; tantum opponuntur. Eq
cervice depreſſa; puſilliſq;, ſed fortibus abundant, qui æqi inediam laborem
bene ferre poſſunt; ramisque & corticibus arborum, herbarumque radicibus,

gr

gulis è terra excussis, evulsisq́; aluntur. His ita ad laborem assuefactis Tartari commodissimè utuntur: ajuntq́; Mosci, perniciores hos sub Tartaris, quam sub aliis esse. Hoc genus equorum Pachmat *vocant. Sellas stapedesque ligneas habent, nisi si quas alias à vicinis Christianis rapuerint, aut emerint. Et ne equorum dorsa atterantur, gramine, seu arborum foliis eas suffulciunt. Flumina transnatant: qui si forte fugientes insequentium hostium vim extimuerint, sellis, vestibus, aliisq́; impedimentis omnibus abjectis, armis tantum retenis, effusissime fugiunt. Porrò arma illorum sunt arcus & sagitta; framea apud eos rara. Pugnam cum hostibus eminus audacissimè ineunt: in qua tamen non diu perseverant; sed simulatâ fugâ hostibus insequentibus, occasione datâ, primum in eos à tergo tela torquent: dein conversis derepentè equis, in dissipatos hostium ordines denuo impetum faciunt. Cum in patentibus campis pugnandum est, hostemque intra teli jactum habent, non structa acie prælium ineunt; sed sinuoso agmine in gyrum, quo certior & liberior hostem jaculandi via pateat, circumferuntur. Estque euntium & redeuntium mirus quidam ordo, in quam quidem rem ductores, quos sequuntur, harum rerum peritos habent: qui si vel hostium telis icti succubuerint, aut forte metu perculsi in ducendo ordine aberraverint, tanta totius exercitus fit confusio, ut nec amplius in ordinem reduci, nec tela in hostem torquere possint. Hoc genus certaminis ipsi à rei similitudine* Choream *appellant. In angustiis autem si fortè decertandum est, nullus hujus stratagematis est usus, atque ideo fugæ se mandant: quoniam nec clypeo, nec lancea, nec galea muniti sunt, ut hostem in stataria pugna sustinere possint. In equitando hunc morem servant, ut contractis in sellam sedeant pedibus, quo facilus in utrumq́; latus se possint convertere: &, si quid forte delapsum, de terraq́; tollendum fuerit, stapedibus innixi, nullo negotio tollunt; in quo adeò exercitati sunt, ut etiam currentibus celeriter equis id efficiant. Hastis impetiti in alterum latus ad declinandum ictum adversarij subito se demittunt: alterâ duntaxat manu pedeq́; equo adhærente. Dum vicinorum provincias infestant, quisq́; duos aut tres, pro opibus, equos secum ducit, ut uno scilicet, defatigato, altero ternove uti possit: lassos interim manu ducunt. Frena levissima habent, flagellis pro calcaribus utuntur. Castratos tantum equos habent, quod tales arbitrantur plus laboris inediæq́; ferre posse. Vestimentis iisdem tam viri quam fœminæ utuntur, nec in cultu à viris quicquam differunt, nisi quod caput velo lineo tegant, caligisq́; itidem lineis nautarum maritimorum instar utantur. Eorum reginæ dum procedunt in publicum, facies solent obtegere. Reliqua turba, quæ in campis passim degit, vestes ex ovium pellibus confectas habent: quas non mutant, nisi longo usu prorsus attritæ, laceræq́; fuerint. Uno in loco non diu commorantur, rati gravem esse infelicitatem, diu in eodem loco hærere. Unde irati quandoque liberis, grave malum imprecantes solent dicere:* ut eodem in loco perpetuò tanquam Christianus hæreas, propriumque fætorem haurias. *Quare depastis uno in loco pascuis, cum armentis, uxoribus & liberis, quos in plaustris secum circumferunt, alio migrant. Quamvis hi, qui in oppidis & urbibus degunt, aliam vivendi rationem sequantur. Si bello aliquo graviore implicantur, uxores, liberos, senesque in loca collocant tutiora. Justitia*

tia apud illos nulla: nam ut quisque re aliqua indiguerit, eam ab altero impu
rapere poteſt. Si quis apud judicem de vi, illataque injuria conqueritur, re
non negat; ſed ea re ſe carere non potuiſſe dicit. Tum Judex hujusmodi profer
ſolet ſententiam: ſi tu viciſſim re aliquâ indigueris, rape ab aliis. *Sunt q*
dicunt, eos non furari: an verò furentur, aliorum eſto judicium: certè homin
rapaciſſimi ſunt, nempe pauperrimi, ut qui alienis ſemper inhiant, aliorum p
cora abigunt, homines ſpoliant, abducuntque, quos Turcis aliisque quibuscunq
aut vendunt, aut redimendos concedunt, puellis tantum ſervatis. Civitates
caſtra raro oppugnant: villas, pagosq; comburunt: adeoq; de illatis damnis ſ
placent, ut, quo plures provincias deſolaverint, hoc ſe regna ſua am liora red
diſſe putent. Et cum quietis impatientiſſimi ſint, mutuo ſe tamen non in'e imu
niſi reges inter ſe diſſideant. Si in diſſenſione aliqua quispiam occid tur, auto
que ſceleris capti fuerint, equis, armis, veſtibus tantum ablatis, dimittunt
Homicida porro, accepto vili equo & arcu, his verbis à judice dimittitur: J
rem tuam cura. *Auri argentique apud illos uſus extra mercatores fe e null*
rerum tantum permutatione utuntur. Quod ſi quid pecuniæ ex rebus venditis
cini corraſerint, ea Moſcoviæ veſtes aliaque vitæ neceſſaria emunt. Fines int
(de campeſtribus Tartaris loquor) *nullos habent. Erat aliquando à M*
pinguis Tartarus quidam captus, cui cum Moſcus dixiſſet: Unde tibi, ca
tanta pinguedo, cum non habeas, quod edas? Cur non habeam, *in*
Tartarus, quod edam; cum tam vaſtam ab ortu usque ad occaſum ter
poſſideam? ex qua nonne affatim nutriri poſſum? tibi potius, qui
parvam orbis portionem tenes, & quotidie pro illa contendis, deeſſe p
quod edas.]

CAP. XXI.

Sarmatia Europæa.

I.

Sarmatæ.

ULtimi Europæarum gentium fuêre *Sarmatæ*, Græcis dicti *Sa*
matæ, regionem totius Europæ latiſſimam incolentes, in S
thiam quoq; Europæam protenſi: Quin etiam in Aſiam usq
Hyrcanum mare nomen eorum pertinebat, ubi Sarmatæ Aſiatic
cebantur.

Sarmatiæ fines.

II. Sed *Europææ Sarmatiæ limites* fuerunt, ab *occidente* Viſ
amnis, Suevicum mare, Finnicus Sinus, & linea ab hoc ſinu ad ſi
Granvicum ſive lacum album perducta; quibus à Germania ſep
tur: à *ſeptemtrione* Oceanus Sarmaticus, ſive Mare concretum: a
tu iidem limites qui Europæ; à *meridie* Mœotis palus, Iſthmus Ta

SARMATIA
et
SCYTHIA
Rußia et Tartaria
Europæa
MOURMANSKOY MORE id est
Norvegicum et Danicum en Mare
Noortkyn quia Rußi Norvegos et Danos
Mouremans vocant
OCEANUS SARMATICUS
MARE CASPIUM
PONTUS EUXINUS
Zabache olim Mæotis Palus
TARTARIA PRÆCOPENSIS
CRIMEA
WOLOGDA
CASAN
BULGARIA
NAGAIA HORDA
ASTRACAN
SIBERIA
TUMEN
PARS
LICOMORIÆ
TARTARIÆ
DWINA
PETZORA
WIATKA
PERMIA
SARMATIA ASIA
Czeremißi Nagornoy
Amazones
MORDUA
Roxolani
Arimaspi
Eßedones
Tanaitæ
Basilides
Geloni
Budini
Borysthenitæ
NAGAYSKI
Georgi
Taurica
Mengrelia
Colchis
Iberia
Albania
Hyperborei
Riphæi Montes
Mare Album
Lacus Grandvicus
DICKILOPPI
LAPPONIA
Sinus Finnicus
ESTHONIA
LIVONIA
SAMOGITIA
Pleskow
Smolensko
Moscua
Nouogrod
Wolga ol Rhaß fl.
Tanais fl.
Borysthenes fl.

Sar

Sar
fine

idem limites qui Europa, a ... Mæotis palus, ifthmus I a

Cherſoneſi, Pontus, Iſter, & Hieraſus; dein Carpatici montes, u-
n cuneum inter Patiſſum Iſtrumque procedit.

III. *Longitudo* ejus porrigitur ab Iſtri ac Patiſſi confluentibus ad
i oſtium mill. German IↃ X L. *Latitudo* verò inter *Rha* fluvium &
tum ſinum Granvicum CCCLX.

Sarmatiæ Magnitudo.

IV. Complectitur hodiè *Moldaviæ* partem, inter Tyram, I-
m & Hieraſum amnes; *Hungariæ* partem inter Patiſſum & Iſtrum;
niæ regnum ultra Viſtulam, *Borusſiam*, *Livoniam*, *Lituaniam*, *Rusſi-
albam*, hoc eſt, Magni Ducis Moſcoviæ imperium, & *Minoris Tat-
iæ partem*, quæ *Cremea* dicitur.

Sarmatiæ partes.

*arimatia hodierna toties perluſtrata noſtram non fugit notitiam, uti vetus illa Roma-
norum Græcorumq; cognitionem effugerat. Nam quantis in tenebris cuncta Sar-
matica latent, ſi priſcos ſolum Auctores conſulas? Romani ſolos regionis fines, non
viſcera penetrarunt: Græci nunquam huc auſi excurrere, nedum arma huc ſua con-
vertere. Interim haud abſurde Plinius Lib. VI. c.* 7. Dein Tanaim colunt Sar-
matæ, *inquit*, Medorum, ut ferunt, ſoboles, & ipſi in multa genera diviſi.
Pomponius quoque Mela Lib. IV. c. 3. Sarmatæ gens habitu armiſque Parthis
proxima. *Quoniam ergo Media & Parthia plurimum conveniebant, Bochartus
ideo conjectat, dici Sarmatos ex Chaldæo idiomate* שאר מדי Sar-Madai *quaſi
Medorum reliquias: Ut ad unum ex Japheti filiis parentem, ad Madai nempe
Gen. X. v.* 2. *referantur. Sed hæc ἐνδόξως omnia dicta ſunto.*

Sarmatæ ab Medis orti. & denominati.

V. Populorum in univerſa Sarmatia Ptolemæus complura no-
na recenſet: At ut regio hæc Romanis pariter ac Græcis parum
ta, ſic illa incerta. Clarisſimi tamen ac notisſimi, præter eos,
os in Scythia Europæa explicuimus, erant Germanis contermini
enedi, qui nunc ſunt *Livones*, *Borusſi* ac *Poloni*, inter Viſtulam, Li-
niam & Podoliam; tum *Jazyges* inter Iſtrum & Patiſſum, quos
olemæus *Metanaſtas* cognominat, id eſt, *vagos*: Plinius *Sarmatas* af-
mat: Tabula itineraria *Sarmatas vagos*.

Sarmatiæ populi. Venedi. Jazyges.

[α Venedorum *veſtigia videntur eſſe reliqua in Livonia oppido* Wenden; *itemq;
in Curlandia oppido* Windau. *Sinum etiam accoluere Codanum; unde ea in parte
appellatus* ſinus Venedicus. *In Pomerania quoque eſt* Wenden, & Vinidorum
Marchia, *quò* Venedi *olim migrarunt. Magna igitur olim fuit Venedorum
natio.*]

CAP. XXII.

De incolis Sarmatiæ, fluviis ac Montibus: item de Hyperboreis.

I.

Sarmatiæ incolæ.

GEns quidem universa Græcis Sarmatæ dicta fuit, habitu, arm moribus vivendique ratione *Scythica* ac *Parthica* similis; ideoq ejusdem originis cum his fuisse conjicere licebit. Verùm, qu sibi ipsis dicti sint *Russacy*, & ad *Riphæos* usque montes incoluerint, ec

Riphaces.

dem esse credibile est, quos Mela *Riphaces* appellat, tanquam post *Riphati* Noachi abnepotis. Cæterum de rebus gestis ipsorum, ar quam sub Slavorum nomine nosci cœperunt, parum in veterum m numentis reperitur.

Sic conjectura Cluverii fert illud, quod superius paulo nostra locis Auctorum veter duobus nixa. Nunc Justinum addimus ex Lib. 41. Sermo Sarmatis inter S thicum Medumque medius, ex utroq; mistus. *Gentes igitur affines fue oportet, quia sunt ejusdem originis, cujus Parthi Mediq; fuerunt, ejusdem pa Madai progenies. Quid igitur cum* Riphate *Noachi abnepote? Riphaces P poniani, si qui extiterunt, unam è Sarmatis gentem constituunt. Riphæa vere ga polo Arctico vicina ab Europæis Sarmatis nimium quantum distant. Flun non tangam, sed juga carpathica, è quorum dissolutis per caniculares nivibus, gnaq; hinc vaporum copia exorta* Etesiæ *nascuntur, regionibus quidem nostris teris ve occidentalibus, sed Græciæ ac terris vicinis, quibus illi montes ad Bor jacent, annuæ quin propriæ. De Hyperboreis poetæ Græci ac Geographi porten sibi somnia formarunt: Quæ dum Plinius ex alieno sensu repetit Lib. VI. c.* 12. *te,* si credimus, *addit, gentemq; hanc fabulosis celebratam miraculis notat. O tamen Rudbeckius in Atlantica sua fabulam recoxit, & Sveoniæ vel Svedi hanc applicare studuit.*

Sarmatica gens ex Madao non Riphate.

Carpathica juga, quorum Etesiæ

Hyperborei

Sarmatiæ fluvii. Chronus. Rubo. Turuntus. Chesinus.

II. Flumina in Sarmatia, præter ea, quæ in Pontum defluere ximus, fuêre, *Suevicum* mare sive *Codanum* Sinum petentes, *α Chro* vulgò Germanis accolis *Mammel*, Polonis *Niemen* *ß Rubo* in Vene cum sinum, qui nunc accolis *der Riegisch Baden*, prope Rigam sese e nerans; nunc *Diuna* Polonis, *die Dune* German. *Turuntus* in Mosco nunc *VVelikarzekâ* & *Chesinus*, in Clylipenum sive Granvicum Sin sese evolvens; nunc Russis accolis *Lovvat*, & postquam emensus quod spatium, *VVolchovv*.

Clylipenus sinus. Granvicus sinus.

Chronus.

[α Chronus *ex Russia albâ ortus per Lituaniam partemque Samogitiæ decu*

G

Grodnovv aliaque appida rigat, & Vilna fluvio ad Kovvinovv recepto, inde porrò in lacum Curonensem *influit, ad cujus ostium Prusiæ castrum munitissimum idem cum flumine nomen habet, vocaturq;* Memel. ß Rubo *in Rusia exoritur,* Polotzkum, Duneburgum, *&* Kokenhausen *alluit, priusquam ad Rigam mare subit Balthicum. In Sarmatia hac quoque est* Borysthenes *fluvius vulgò* Nieper, *qui in Rusia supra Smolenskium ortus, post longa confecta spatia, in Pontum Euxinum decurrit. Insulas habet, in quibus plebeii ex oppidis & pagis Palatinatus Kiovienfis & Braslavienfis congregati, nomina sua militiæ dant gratis, qui se* Cosachos *vocant, in vicinas regiones & Turciam excurrunt, Pontum Euxinum infestantes. Numorus eorum ad quadraginta millia excrescit; qui deinde omnes ferè in hiberna abeunt, paucis in custodiam insularum istarum relictis, ne ab hostibus occupentur. Militant hi absq; stipendiis, solâ prædâ contenti. Solet tamen Rex Poloniæ iis certam pecuniæ summam ad arma paranda & reficienda donare. Habet etiam hic fluvius cataractas & præruptos scopulos, per quos aquæ cum ingenti fragore decidunt. Clariores in Sarmatia hac fluvii porrò sunt* Donajecius, Varta, Notesfius, Niester, Bugus, Prutus, Bobus, Pripetius, Narva, Drevantia, Beresina; *item* Ocka *&* Volga *in Moscovia, omnes ferè navigabiles.*

Nimenus sive Memel fl. & oppid. Rubo. Borysthenes f. Nieper. Cosachi. Sarmatiæ montes, Carpates. Riphæi sive Obii. Hyperborei.

III. Montes sunt, ***Carpates***, nunc *Krápak*, Poloniam ab Hunga- submoventes: ***Riphæi***, qui & ***Obii***, à sinu albo ad Obii ostium exten- Russis sive Moschis nunc ***VVeliki Hameny poyas***, id est, magnum la- leum cingulum dicti, quia orbis cingulum eos perhibent.

Sarmatiæ montes. Carpates. Riphæi sive Obii.

IV. Sed operæ pretium fuerit hoc loco cognoscere ea, quæ de ***perboreis***, fabulosis celebrata miraculis gente, veteres tradiderunt. s alii Europæ, alii Asiæ dederunt, plerique utrique. Fuerunt (si sse credimus) supra LX gradum in litore septemtrionalis Oceani, ra Aquilonem (unde & nomen eis à Græcis quæsitum) Riphæos- e montes, sub ipso siderum cardine. Regio aprica, felici temperie, ni afflatu noxio carens, per se fertilis: Cultores justissimi, & diu- s quam ulli mortalium, & beatiùs vivebant. Quippe festo semper o læti non bella noverant, non jurgia, non ægritudinem ullam: ad ocentiam omnem æquale votum. Domus iis nemora luciq;, & orum cultus viritim gregatimq;, in diem arbores victum submi- trabant. Mors non nisi satietate vitæ; ubi eos vivendi tædium ce- rat, mortem ultrò accersebant, & voluntario interitu castigabant eundi tarditatem. Epulati delibutiq; senes luxu, ac sertis redimiti, netipsos in pelagus ex certa rupe præcipites dabant: Quod genus ulturæ beatissimum existimabant.

Hyperborei.

[*α Ista de Hyperboreis Plinius tradit, quos ultimos Europæ in septemtrionem habitatores norat, aut famâ acceperat antiquitas. Nostra memoriæ homines longissimè per illum Oceanum navigarunt, & litora illa plus semel lustrarunt, etsi non sine magnis periculis: magnoque labore: Qui tamen non istam cœli solique felicitatem, sed aëris inclementiam & horrorem senserunt.*]

CAP. XXIII.

De Poloniæ regno, Provinciisque ei subjectis.

I.

Veteris Poloniæ fines.

POlonicum regnum, quod vastum nunc obtinet terrarum spatium, à principio arctis includebatur finibus; quippe cujus summa Longitudo inter occasum & ortum à *Schwibussen*, proxim[o] Silesiæ oppido, juxta *Crossen* ad *Leucznam*, proximum Rusfiæ oppi[dum], non excedebat mill. Germ. LXXX. Latitudo verò maxime [con]nuata inter fontem Vistulæ, & oppidum Masoviæ *VVangrovv*, mil[l.] LX. Verùm accesserunt postmodo ejus titulo *Lituania, Russia nigra* siv[e] *minor, Podolia, Volinia, Podelassia, Masovia, Borussia, Samogitia*, & *Livo[niæ] major pars.*

Polonia Sclavis advenis dicta.

Polonia genti Sclavicæ huc delatæ colonias novas novumq; nomen debuit; Colon[iæ] illæ aut priscos exturbarunt Sarmatas, aut mistos sibi sociarunt: Nomen ex v[o]cabulo derivatum Sclavonico Pole *planitiem aut planari regionem significat, i[ta] Sclavis advenis dictam, quotquot duce Lecho, post A. C. 550 huc insederan[t]. Ab hoc* Lechidæ *orti per annos centum & amplius, post* Cracidæ, *hinc* Piast[æ] *principatum, & tandem* Jagellonidæ *regnum multo amplius tenuerunt. Hi[nc] plures regni provinciæ, quas accuratius Hartknoch de Regno Polon. Lib. I. c. 1 Starovolscium secutus numerat* (1) Poloniam majorem (2) Poloniam mino[rem] (3) Lithuaniam (4) Russiam rubram (5) Russiam albam (6) Borussia[m] regalem (7) Pomerelliam *sive* Pomeraniam Pomeraniam ulteriorem (8) Massoviam (9) Samogitiam, & Partes Livoniæ nonnullas: *Decimam Petr[us] du Val addidit, sed in hoc denario duas simul Polonicis Scriptoribus ignota[s], Borussia plane omissa.*

II. Sarmatæ, ut antè retuli, hæc omnia primò tenuerunt, præter eam Poloniæ partem, quæ in veteris Germaniæ solo circa Vistulam sita est. Qvanqvam & Prussiam & Livoniam Germanica gens, ut in Germaniæ descriptione ex Tacito demonstravimus, ab initi[o] incoluit; quæ in hanc diem perpetuò mansit. Solum est in universum frumento fertilissimum, nisi qua silvæ vastiores intercedunt.

[*α Reg*

Veteris et Novæ
REGNI POLONIÆ
Magniq; Ducatus
LITHUANIÆ
Cum suis Palatinatibus
ac Confinijs Descriptio
Mill. Polo Commun.
Mill. Germanica
Mill. Veretnia
Mill. Moscovitica
SUECIÆ PARS
MARE BALTICUM
Sinus Finnicus
ESTHONIA
LIVONIA
Curland
DUCATUS SAMOGITIÆ
DUCATUS POMERANIÆ
PRUSSIA
POLONIA MAIOR
POLONIA MINOR
MAGNUS DUCATUS LITUANIÆ
RUSSIA ALBA
RUSSIA NIGRA
RUBRA
Volhynia
Podolia
KYOVIA
UKRAINA
WALACHIA
MOLDAVIA
DACIA
HUNGARIA
AUSTRIÆ PARS
MORAVIA
SILESIA
Montes Carpatici
Riphaces seu RUS Riphæi
MOSCOVIÆ PARS
Severia
Ducatus Severiensis
Moscua
Smolensko
Geloni
Budini
Alani
Roxolani
Hamaxobii
ASIÆ PARS
Mare Nigrum
PONTUS EUXINUS
Crim
Bulgaria Pars
Tanais
Ladoga
Novogorod
Riga
Koningsberg
Dantzig
Cracovia
Praga
Wien
Presburg
Breslaw
Vilna
Kyow
Stockholm
Gotlandia
Oelandia

Ve
Po.
fin

rium

Regi

Regio tota ferè plana & aprica est, nisi quà ad fines Hungariæ accedit, montana & silvestris. Quo longius autem inde recedit, eo lenius declivis est, magisque axculta, & meliore gleba. Nisi quod in meditullio minoris Poloniæ Calvus mons *supereminet, in quo monasterium* S. Crucis, *ligno, in quo Salvator noster pependit, celebre. Reliqui colles ferè in toto regno sunt potius, quàm montes. Silvestris sanè fuit superioribus temporibus pleraque omnis Polonia, sed nunc ubique diligenter excolitur.*]

Calvus. m. Monasterium S Crucis.

III. *Termini* autem totius regni Poloniæ sunt, à septemtrione Svevicum & sinus Venedicus, lineaq; à *Pernavia* Livoniæ oppid Dunæ fontes ducta, qua Sol exoritur, Borysthenes, sive *Dnie*à meridie Tyras, sive *Nyester*, & Carpates mons; qua occidit Silesiæ & Marchiæ Brandenburgicæ Pomeraniæq; junguntur.

Poloniæ fines.

IV. *Longitudo* harum finium summa est, inter duo oppida *vibussen* antè dictum, & *Czyrkassi* in ripa Borysthenis situm, mill. m. CC. *Latitudo* inter *Pernaviam* Livoniæ oppidum, & *Carpatem em* supra Transsilvaniam mill. CL.

Magnitudo hodiernæ Poloniæ

V. *Dividitur* in regiones ac provincias suprà dictas, quarum llas explicare aggredimur.

Divisio.

CAP. XXIV.

Polonia propriè dicta.

I.

Olonia propriè dicta, incolis *Polska*, à vocabulo *Pole*, quod Slavonica lingua *campum* significat, notationem accepit; quia tota campestris est ac plana.

Poloniæ nomen.

lonia quidem major amplitudine antestat, sed dignitate in Comitiis aliisque congressibus, quales sunt Commissiones & tribunalia, cedit: Tunc enim regnum in tres partes dividitur, nempe Poloniam minorem, majorem, & Lithuaniam. *Sicut autem provinciæ regni omnes in Palatinatus aut Satrapias, hæ vero in Castellanias iterum dispescuntur, ut Staroстiæ i. e. Regimina vel Præfecturæ urbium & vicorum singulis subsint: Ita in utramque Poloniam hæc congruit divisio. Antiquissima tamen urbium* Gnezno *extat, ab Lecho condita, & Ducum diuturna sedes, à nido aquilino, quem sub ipso conditu forte repererant, vocata. Hinc insignia regni Polonici coronatam aquilam eamq; argenteam ostentant. Proxima huic* Cracovia *Regum sedes, tribunali regio supremo clara, & tripertita; unde Tripolin vocant.* Rakovia *vero ob hæresin, quæ diu heic invaluerat, Arianam sive Socinianam A.* 1688. *diruta hodieque jacet. Regnum hoc unum in*

Tres regni partes in Comitiis.

Gnezno.

Cracovia.

Regni Polonici ortus

Europa electitium superest, idq; ex Ottonis III. Imp. avo, qui Boleslaum II regem creasse legitur; non apud historicos tantum Germanos, *sed Polonic ipsos, Cromerum Lib. IV. & Lubienskium ex* Epitaphio *cathedrali Posnane sium Ecclesiæ inscripto. Poloniam quippe Conradus saliquus vectigalem primus cerat: Heinricus II. autem Boleslaum jure beneficiario sibi obligarat.*

Divisio.

II. Dividitur in ***majorem***, & ***minorem***. *α Major* Germaniæ co termina est. *β Minor* Moraviæ, Hungariæ ac Rusfiæ. *Minor* sup mam nunc fert dignitatem ab urbe ***Cracovia*** regni capite. At *ma* dicta fuit altera, cum divideretur regnum, quia illic sedem fixit *L chus* gentis conditor.

Majoris Poloniæ fines. & Satrapiæ.

[*α* Major Polonia *habet à* meridie *Silesiam; ab* occasu *Marchiam & Pome niam; à* septemtrionibus *partem Prusſiæ & Masoviam, à quibus Vistula terminatur:* ab ortu *Poloniam minorem. Tota ferè hæc terra plana fluvi irrigua est; nisi quod Cujaviæ nonnulla pars clivosa est, collibusq; molliter & fertilitatem commodè distincta. Dividitur Polonia major in* octo Palatina *sive* Satrapias; Posnaniensem, (*cui &* Wschoviense *territorium adjungit* Calissiensem, Lancisiensem, Brestensem, Juni Uladislaviensem, (*& duæ Satrapiæ vulgò* Cujavia *dicuntur)* Siradiensem, Ravensem *&* terr Vielunensem.

Minoris Poloniæ fines. & Satrapiæ.

β Minor Polonia *tàm ratione longitudinis, quàm latitud quinquaginta ferè continet milliaria; in tres solet dividi Palatinatus sive Sa pias,* Cracoviensem, Sendomiriensem & Lublinensem, *quæ eo ipso ord versus septemtrionem & ortum æstivum jacent. Est verò Polonia minor con mina à* septemtrione *massovia atque Podlachiæ; ab* occidente *Majori P niæ; ab* ortu *Rusſiæ*, à meridie *Hungariæ & Silesiæ finitima est.*]

POLONIA MAJOR.

Polonia major. Posenania Gnæsna.

IV. Majoris caput est *α* ***Posenania***, incolis ***Posnan***, Germ ***Posen***, urbs præclara ac supra Polonorum cultum splendida, empo umq; celeberrimum. *β* Secunda est ***Gnæsna***, incolis ***Gniezno***, G man. *Gniesen*, mercatu nobilis, antiquissima Polonicarum, prim sedes Principum.

Calisia. Lencicia: Petricovia.

Reliqua oppida sunt, *γ* ***Calisia***, Ptolemæo men rata, Polonis nunc Kalisz. *δ* ***Lencicia***, *ε* ***Plotsko***, & *ζ* ***Petricovia***, vu ***Pietrkovv***, Juridico conventu (tribunal incolæ vocant) maxime lebris.

Posnania. Gnesna. Reliqua Palatinatus. Posnaniensis oppida.

[*α* Posnania *ad Vartam fl. sita districtui nomen dedit, primumq; sibi locum inte trapias vendicat; Gymnasio publico nobilis est. β* Gnesna *septem inde distat liaribus; ejus Episcopus Ecclesiæ Polonicæ Primas est, & inter Proceres totius r primus. Interregni tempore ille Proregis habet auctoritatem. Cætera* Palat tus Posnaniensis *oppida sunt* Costerium, Uschovia, Slupeia, Pys

Co

Coninum, Kcina, Kazimiria, Nacum, Curnicum. Senatores *hujus Satrapiæ sunt* Archiepiſcopus Gneſnenſis, Epiſcopus Poſnanienſis, Palatinus Poſnanienſis, & Caſtellani *ſeptem*, Poſnanienſis, Medirecenſis, Rogosnenſis, Stemenſis, Præmentenſis, Crivinenſis & Santocenſis. γ Caliſia *ſive* Caliſſum, *urbs ad Przoſnam fl. inter paludes jacet: Collegium ibidem eſt Jeſuiticum ſplendidum. Palatinatus hic multa habet oppida minora & obſcura*; Palatinum *proprium*, & Caſtellanos *ſex*, Calliſienſem, Gneſnenſem, Landenſem, Nacienſem, Biechovienſem, & Camenenſem. δ Lencicia *in paludibus ſita; unde Palatinatus nomen habet; dividiturq; is in tria territoria*; Lencicienſe, Brezinenſe, & Orlovienſe. *Præter* Palatinum *habet quatuor* Caſtellanos, Lencicienſem, Brezinenſem, Inovlodenſem, & Conarienſem. ε Plotsko *ſive* Ploſcum *Maſoviæ oppidum eſt*. ζ Petricovia *in Siradienſi Palatinatu eſt: ſeptem milliaribus, inde diſtat* Siradia *ad Vartam poſita; unde Palatinatui nomen eſt. In* quatuor territoria *Palatinatus iſte dividitur*, Siradienſe, Schadkovionſe, Radomſcenſe, & Petricovienſe. *Habet præter* Palatinum Caſtellanos *quatuor*; Siradienſem, Roſpirenſem, Spicimirienſem, & Conarienſem. *Oppida præter illa ſunt præcipua* Vidavia, Varta, Pabianice, Laſcum. *Huic Palatinatui adjacet* Terra Vielunenſis, *quæ proprios magiſtratus habet* & Caſtellanum, *Dividitur in territoria* Velunenſe, & Oſtreſſovienſe, *ubi oppidum* Boleslavecia *cum arce munitiſſimâ*. Velunia *urbs templum habet Canonicorum & aliquot monaſteria. Cæterùm in majori Polonia* Palatinatus *porrò ſunt*, Ravenſis *habens* Palatinum & Caſtellanos *tres*, Ravenſem, Sochaciovienſem, & Goſtinenſem. *Oppida præcipua hìc ſunt*, Rava *cum arce munita, in qua honoratiores captivi detenti ſunt*, filius naturalis Caroli *regis Sueciæ, bello Livonico captus*; *item* Baudiſius, Streffius, Taiſlius, *aliiq; in Pruſſico bello ante hæc capti:* Lovicium *Archiepiſcopi Gneſnenſis ſedes quinque milliaribus Ravâ diſtat:* Volboria *Cujavienſis epiſcopi ſedes:* Goſtinium Demetrii Suiſcii *magni Ducis Moſcoviæ captivitate nobilitatum.* Cujavia *in duos Palatinatus dividitur*, Breſtenſem & Juniviadislavienſem; *ubi* Goplus *lacus*. Breſtenſis Palatinatus unum *habet* Palatinum, & tres Caſtellanos, Breſtenſem, Crusvicienſem, & Covalienſem; Territoria *quatuor*, Brenſtenſe, Crusvicienſe, Covalienſe & Pradicenſe. *In Breſtenſi eſt* Uladislavia *Cujavienſis epiſcopi ſedes. Ipſum* Breſte *vallo, muris & foſſa cinctum eſt. Palatinatus* Junivladislavienſis tria *territoria complectitur*; Bydgoſtenſe, Brounicenſe, & Junivladislavienſe, *quod à* Goplo *lacu & oppido* Crusvicia *ad Viſtulam usque & Pomeraniæ fines extenditur. Præter* Palatinum *ad Conſilium regium mittit* tres Caſtellanos, Junivladislavienſem, Bydgoſtenſem, & Conarienſem. Crusvicia *Breſtenſis Palatinatus oppidum, in Junivladislavienſis ſatrapæ finibus poſita eſt ad* Goplum *lacum. In lacu iſto arx latericia eſt, in qua olim Rex* Popielius *à muribus corroſus & abſumtus legitur.* Bydgoſtia *mœnibus cincta eſt.*]

Marginalia: Caliſia, ejusque Palatinatus. — Lencicia. ejusq; Palatinatus. — Plotzko. — Petricovia: Siradienſis epiſcopat⁹ — Terra Vielunenſis. — Boleslavecia: — Velunia. — Palatinat⁹ Ravenſis. — Cujavia: — Goplus lacus. — Breſtenſis Palatinat⁹. — Uladislavia. — Breſte. — Crusvicia: — Bydgoſtia.

POLO-

POLONIA MINOR.

Polonia minor. Cracovia. Corrodunum. Lublinum. Sendomiria.

IV. Princeps minoris est *α Cracovia*, vulgò *Krákovv*, caput de cusq; totius regni ac sedes regia: urbs magna atque ingens, & lice inter incultas, ipsa tamen magnifica admodum & superba. *Corrodu num* esse Ptolemæi, haud malè conjiciunt docti viri. Secunda à Cra covia est *β Lublinum*, vulgò *Lublin*, urbs egregia ac lauta, negotiatio nibus sublevata: quippe mercatus est totius regni nobilissimu Tertia est *γ Sendomiria*, Polonis *Sendomierz*.

Cracovia. Palatinatus Cracoviensis. Czenstochia. Mistovia. Novopolia Lelovia. Pilcia. Severia. Slaucovia. Ilcusia.

[Cracovia *Academià quoque nobilis est. Anno hujus seculi* 55 *à Suecis occupat sed post ea à Polonis ope Cæsarianorum recuperata est anno* 57. Cracoviensis P latinatus, *præter* quatuor *territoria*, Cracoviense, Lenoviense, Biecense, Sandecense, *etiam* tres Ducatus *in se continet*, Osvecimensem, Zatorie sem, Severiensem, *& Comitatum* Scepusiensem. *Oppida hujus Palatina clariora sunt*, Czenstochia *percelebre habens Cœnobium Eremitarum in* Cla monte *situm, egregiè munitum:* Mistovia *ad Vartam:* Novopolia *ad Pilci fl. Koniec polsciorum sedes.* Lelovia *territorii caput*; Pilcia *Zbaravii Ducis tio:* Severia *Ducatus caput, arcem habet munitam in insula stagni, & ali* Lipoveciæ, *famosam carceribus insolentioris Cleri Diœcesis Cracoviensis:* Sla covia *argenteis fodinis celebris:* Ilcussia *argenti & plumbi fodinis dives:* Opa vecia, Cosicia, Prosovia, Miechovia, *militum sepulchri Christi ditio. Ca rum hic Palatinatus Cracoviensis metalla & fossilia in regno hoc ferè solus possi Effoditur plumbum & argentum apud* Ilcussiam, Slaucoviam, Severiam, Novagoram: *æs & aurum ad* Novotargum, *& in montanis circa* Sandecia *Sal metallicus instar ingentium saxorum apud* Bochnam *&* Veliscam; *mar apud* Seleciam; *nitrum apud* Visliciam: *Vitriolum apud* Beciam: *cuprum carbones apud* Tencinum: *chalybs apud* Podoloneliam: *ferri & vitreorum cinæ cum pluribus in locis, tum apud* Olstiniam *sunt.*

Lublinum. Palatinatus Lublinensis. Terra Lucoviensis. Cazimiria. Sendomiria palatinatus caput.

β Lublinum, *urbs dem non est spatiosa; attamen benè ornata ædificiis, & Palatinatus Lubline caput, cui adjuncta est* Terra Lucoviensis. *Tota Polonia Minor unum tan habet Episcopum Cracoviensem, cui & Lublinensis Episcopatus subjectus est. D tantùm habet Senatores*, Palatinum *&* Castellanum Lublinensem. *Secund post Lublinum locum tenet* Cazimiria *ad Vistulam. Reliqua oppida clariora sunt*, Opolia, Curovia, Crasnicia, Levartonia, Urzendovia, Lenczna, *γ* Sendomiria *in scopulo eminenti ad Vistulam sita, arcem habet Regiam*, Pal natus Sendomiriensis *metropolis. Dividitur Palatinatus iste in* octo *territo* Sendomiriense, Radomiense, Stenzicense, Corcinense, Vislicie Chencinense, Opocinense, *&* Pilsnense; *habetq;* Senatores *ad Consil Reip. spectantes numero* novem: Palatinum, *&* Castellanos Sendomiriens Vislicienfem, Radomiensem, Zavichostensem, Zarnoviensem, Malo stensem, Polanecensem, *&* Cenchoviensem. *Abundat hæc Satrapia me*

auri, argenti, æris, lazurii apud Kielcios: *plumbi & argenti apud* Chencintam: *ferri & chalybis ad* Vonchociam, Boazantium, *&* Sydloveciam: *ac marmor quoque eruitur apud* Cunoviam. *Quatuor milliaribus à Sendomiria distat* Opatovia, *urbs insignis. Oppida clariora porrò hic sunt* Radomia, Jedlinskio, Solecia *ad Vistulam*, Ilza, Bozentini *ad* Calvi montis, *(quo in universa Polonia altior non invenitur,) radices. In ipso montis jugo illa Benedictinorum Abbatia est, ligno crucis capite præcedente memorato, celebris:* Malogoſtia, Racovia *Photinianorum ante hac nidus:* Sydlovia, Pilsna, &c.]

Op atovia. Calvus mons.

V. Cæterum à Lecho primo gentis conditore Principes po-[...]um rexerunt ad usque *a* Boleslaum Chabrium, qui primus Polo-[...] Rex ab Othone III. Roman. Imperatore circa ann. cIↃ pronun-[...]us est.

a Otto III. *Rom. Imperator non contulit* Boleslao *dignitatem regiam, ut vulgò putatur; sed* Boleslaus *iste regia insignia ipse sibi sumsit & usurpavit tempore* Conradi II. *Imperatoris: Verum dignitas illa ei non fuit diuturna; nam paulo post mortuus est Boleslaus: ejusque filii à Conrado II. in ordinem sunt redacti. Tempore Henrici IV. an.* 1077. Boleslaus audax *Polonorum hactenus Dux etiam regium nomen & insignia assumsit; sed neq; hic dignitatem istam diu potuit usurpare. Tandem post* Friderici II. *fata,* Præmislao *autore regiam dignitatem sibi vindicare ausa est Polonia. Cæterum Poloniæ solum, quod supra etiam dictum multarum rerum ferax est, ac præcipuè frumenti, cujus ingens copia per Vistulam Dantiscum quotannis defertur. Sal ibi effoditur, & magna vis plumbi. Poloni verò feroces sunt, ad bellum proni, ingenioq; valentes, & ad literas idonei, natura sua in difficili illa lingua sua diserti, ac ipse quoque sequior sexus in conviviis & congressibus eleganter & copiosè dicit. Omnes fere Poloni, etiam inferioris sortis homines, Latinè sciunt. Libertatis suæ amantissimi sunt, & mores suos ac antiquam in vestitu retinent consuetudinem. Equis utuntur velocissimis; multoq; equitatu suo salva hactenus fuit Resp. inprimis contra Turcas. Ipsaque Polonia adversus hostes istos Germaniæ propugnaculum habetur.*]

Poloniæ soli natura.

CAP. XXV.

Lituania, Russia & Polonia.

I.

[L]*ituania*, Polon. *Litvva*, German. *Littavven*, suos habuit anteà Principes, *magni Ducis* titulo illustres, donec *Jagello* anno cIↃ CCCLXXXVI, in Regem Poloniæ electus magnum Lituaniæ [Du]catum Polonico regno adjunxit, *a* Regio est totius regni vastis[sim]a, sylvis horrida, paludibus fœda. *β Longitudo* ejus maxima inter

Lituania.

Ejus magnitudo.

Ejus magnitudo.

Polota fluv. fontes (qui ſunt in confinibus Livoniæ & Moſcoviæ;)& *Daſſovv* proximum Ponto oppid. milliar. German. CCLX. *Latitu-do* inter Chronum & Boryſthenem amnes milliar. LXXX.

Magnitudo Lituaniæ.

[α Sylveſtris *olim fuit pleraq; omnis* Lituania, *ſed à Sigismundi ſenioris temporibu[s] ad hodiernam usq; diem Regum ſtudio nunc ubiq; fere excolitur.* β Longitudi-nem *ejus à confinio Palatinatus Lublinenſis, ad Livoniæ terminos Starovolſcius quem hic tutius ſequimur, ſtatuit nonaginta milliarium Germanicorum*; Latitudi-nem *quadraginta & plurium milliarium, à finibus Pruſſiæ ab occaſu, ad Albæ Ruſ-ſiæ terminos verſus ortum. Lituaniæ etenim fines ad Pontum minimè pertingunt à quo multis abſunt milliaribus. Dividitur in* tres *Palatinatus*, Vilnenſem, Tro-cenſem & Breſcianenſem.]

Lithuania. Ruſſis ſubdita. Principibus ſuis.

Lithuania tandem in hiſtoriis ſeculo duodecimo, & gens ipſa obſcurior ex latebr[is] ſylvoſis innoteſcere cœpit, cum primus Mendogus, Vir ſtrenuus & pugnax, no[vo] principatu ornatam patriam à Dominatu Ruſſico vindicaret A. 1252. Hunc ſecu[ti] alii, eosq; inter Gediminus, Ruſſia partim & Boruſſia ſubacta potentior, adſum-pto magni Ducis nomine primus Vilnam A. 1305. condidit. Deniq; Jagello He[d-]vvigen, unicam Ludovici, regis Hungarici Poloniciq; filiam toro ſuo ſociav[it] fidemq; Chriſtianam una cum ſubditis amplexus, regno provincias omnes innexu[it].

regno Poronco. Vilna. Grodno Ruſſia nigra. Kiovia. Caminiecka.

Vilna *ergo adhuc ampla, ſed ædibus plerisq; ligneis inornata, portis nunquam [a]ut raro clauſis patula, & ſecti bene multis adhuc varia viget:* Grodno, *quæ S[te-]phano regi ſedem aliquando præbuit, comitiis ſolennibus inclareſcit.* Ruſſia n[i-]gra ſive rubra *Ukraynam, eademq; tres Palatinatus, nempe Braclavienſem, K[io-]vienſem & Czernichovienſem continet.* Kiovia *bello ultimo capta Ruſſis hod[ie-]que paret: Qui pactis A. 1667. induciis illam elapſo biennio reſtituendam prom[i-]ſerant, ſed moris continuis injectis adhuc detinent. De Cryptis Kiovienſium [ſin-]gularibus mirisq; Joh. Herbinius libellum edidit lectu ſane dignum.* Caminiec[ka] *Turcis obſeſſoribus A. 1672. dedita, clavem regni totius hoſti præbuit aut reliqu[æ] Hæc enim firmiſſimum Podoliæ propugnaculum fuit, ac Ruſſiæ rubræ, quam Ha[rt-]knochius antea citatus huc extendit.*

II. Urbibus, vicis atque ædificiis tota regio planè inculta [e]st. Caput eſt α *Vilna*, German. *VVilde*, ampla ac ſpatioſa, Cracoviæ m[a-]gnitudinem exæquans; at ligneis plurimùm conſtans ædificiis. Ma[gna]

Novogardia. Kiovia. Daſſovv. Kavvno.

equidem hæc, at incultior, β *Novogardia*, vulgò *Novvigrod.* Cl[ara] item atque magna eſt γ *Kiovia*, vulgo *Kijovv*, ad Boryſthenem ſita. *Daſſavv*, ad Pontum accedens, veterum eſt δ Ordeſſus. ε *Kavv[no]* German. *Kavven*, Mulſo, quod vulgò *Medum* vocant, nobile eſt o[p-]pidum.

Vilna.

[α Vilna *à flumine appellata Academiam habet anno* 1579. *fundatam. Anno* 16[..] *incendio ferè tota perierat; ſed reſtaurata deinde eſt elegantius. Nuper, a[...]*

1655. *à Moscovitis erat occupata, sed anno demum* 1660. *à Polonis recuperatur.* Vilnensis Palatinatus *primum in magno Lituaniæ Ducatu locum tenet. Habet* Palatinum, *qui Vilnæ Præfectus est, &* Castellanum. *Lituaniæ* Tribunal *in ipsa urbe est. Cæterum, oppida hic quoque sunt* Lida, *atque* Osmiana, *territoriorum capita, & Ducis* Radzivilli Bierze *cum arce munitissima. Alter Lituaniæ* Palatinatus *est* Trocensis, *qui* Palatinum *tantùm habet &* Castellanum. *In Lituania enim non est mos creare minores Castellanos, prout in Polonia fit; ideo quilibet Palatinatus Lituaniæ* duos *tantùm habet* Senatores, Palatinum & Castellanum. *Ipsa* Trocensis urbs *quatuor à Vilna milliaribus distat, inter paludes sita.* Grodna *ad* Chronum *fl. vulgo* Memel, *posita est. Flumini isti* Sigismundus III. *pontem imposuit ligneum quidem, sed ita* affabrè *factum ut similem Polonia non habeat. Tertius* Palatinatus *hic est* Brescianensis, *Lublinensi Satrapiæ vicinus; præcipua oppida habet* Cameneciam, Cobriniam, Janoviam, Voiniam, Rososiam, Ulodavam, Bialam, *ubi Palatium* Ducum Radzivillorum *pulcherrimum est, & Gymnasium publicum.* Brescie *arcem habet in scopulo inter* Bugum & Muchavecium *fluvios sitam.* Pinscensis regio *proprios habet magistratus tam terrestres, quam castrenses. Silvis & paludibus regio illa obsita, piscium, mellis & ferarum copia celebris est. Habet* Pinscum *oppidum; cujus oppidani mercaturam exercent, Græcanicæ religioni ut plurimum addicti.* β Novogardia *Russiæ albæ urbs est.* γ Kiovia *in Russia rubra Palatinatus caput est.* δ Ordessus *ab Ortelio ad Sagaricum ponitur sinum: à Ptolemæo autem ad Axiacen fl. collocatur.* ε Couna *Samogitiæ oppidum ad* Chroni *seu* Nemini *ripas est, illam à Moscovitis in nupero bello captam Poloni recuperarunt anno* 1661.]

Palatinatus Vilnensis. Lida. Osmiana. Bierze. Trocensis. Palatinat⁹. Troce. Grodna. Palatinatus Brescienfis. Brescie. Pinscensis regio. Pinscum. oppidum. Novogardia. Kiovia. Ordessus. Couna.

RUSSIA NIGRA.

III. Provincia hæc inter Poloniam minorem, Voliniam, Li[...]niam, Podoliam, Moldaviam, Trasilvaniam, & Hungariam si[...] *Minor* dicitur α *Russia*, sive *Russia Nigra*, Pol *Czarna Rusz*, ad diffe[ren]tiam *majoris* sive *Albæ*, quod est Moscoviticum Imperium. Latinè [Ro]*ssos* & *Ruthenos* vocant incolas, quos à *Roxolanis* originem atque [no]men habere putant. Ea pars quæ Carpaticis affixa jugis, incolis [P]*ogorze*, quasi submontana, indigitatur.

Russiæ Nigræ situs.

α Russia *ea, quæ Poloniæ subjecta est, extenditur in longum ab orâ Pecucensi ad confinia Livoniæ, per ducenta plus minus milliaria, in latum verò à Poloniâ minori aut Lituaniâ, versus ortum ad vastos Tartarorum campos, aut Moscoviam, per centum viginti. Dividitur in* Russiam albam, *quæ ad magnum Ducatum Lituaniæ spectat; &* Russiam rubram, *quæ* Roxolania *propriè dicta ad Poloniam pertinet. Nam tertia pars, ultra Tanaim & fontes Borysthenis posita* Russia Nigra *ab antiquis, à recentioribus autem vulgò obtinuit,* Moscoviam *appellari,* (ita Staro volscius in Polonia sua.) *Quæ igitur* Russia *Cluverio dicitur* nigra,

Russiæ magnitudo & divisio in Albam, Rubram, & Nigram.

Russiæ

Rubræ fines,

nigra, *eadem Starovolscio* rubra *est. Habet Rusʃia hac à* meridie *Ungariam Moldaviam, & Beʃʃarabiam: ab* ortu *Scythiam deʃertam & Moʃcoviæ Duc tum: à* ſeptemtrione *Albam Rusʃiam*, Stiro & Pripecio *fluminibus disju ctam:* ab occaſu *verò minorem Poloniam*, Visloca & Vepro *fluviis diviſa. Co tinet* ſeptem *Palatinatus*, Rusſiæ, Podoliæ, Volhyniæ, Belzæ, Braslaviæ, Ki viæ, *terramq;* Chelmenſem & Halicienſem. Rusſiæ Palatinatus *habet* S natores *Regni Archiepiſcopum* Leopolienſem, *Epiſcopum* Præmislienſem, Kiovienſem, Palatinum Rusſiæ, & Caſtellanos *quatuor*, Leopolienſem Præmislienſem, Halicienſem & Sanocenſem: *In totidem quoque territor dividitur Palatinatus.*]

Palatinatus Rusſiæ.

IV. Suos aliquando Rusſia habuit Duces, poſtmodum Pol niæ regno adjecta.

Rusſorum Duces & religio.

[Rusſi *ſub* Vlodomiro *Kioviensi Duce, à quo Kioviensium & totiùs Rusſia D orti ſunt, cui* Anna, *ſoror Baſilii, & Conſtantini Zimiſca Imperatorum, n fuit, Chriſti doctrinam à Græcis receperunt. Quare & hodierna die Rusſi G Eccleſiæ ritus tenent, & Metropoliten ac Epiſcopos à Conſtantinopolitano Patr cha confirmatos habent. Vlodomiri illius duodecim filii omnium Rusſia Du ſtirpes fuerunt: quorum poſteri diuturna cum Poloniæ Regibus bella geſſerunt. nec tandem Rusſia meridionalis, cujus caput eſt* Leopolis, *ſub* Caſimiro *Rege à Polonis ſubacta eſt.* Kiovia *verò tandem à* Caſimiro III. *in provinc eſt redacta.*]

Leopolis.

V. Caput Ducatus eſt *α Leopolis*, Pol. *Lvvovv*, Germ. *Lev burg*, quod contractè *Lemburg* efferunt; emporium Turcicis me bus celeberrimum. Reliqua oppida ſunt, *Przemysl*, *Hálycz*, *Chelm*,

Leopolis. Territoriũ Præmisliense.

[α Leopolis, *Rusſiæ Palatinatus caput, propugnacula habet ſatis firma, & arces. Oppida præter id præcipua hujus territorii ſunt* Gliniani, Zloczo Zboravia, Grodecia, Komarna & Zolkvia. Alterum *hujus Palati* territorium *eſt* Præmislienſe, *ubi urbs* Præmislia, *arcem habens inſcopu tam. Caſtella Nobilium paſſim hic reperiuntur, ob frequentes Tatarorum i ſiones, munita. Oppida verò celebriora ſunt*, Samboria, Jaroslavia *nun clara*, Reſovia *cum arce. Pagos multos hîc inhabitant Germani, à Polonis eò traducti.* Tertium territorium *eſt* Sanocenſe *Ungariæ montibus & Tra vaniæ vicinum.* Quartum eſt Halicienſe *Tranſylvaniæ & Moldaviæ finiti Tyra fluvio è Carpathiis montibus orto ferè medium ſecatur. Ejus pars auſt trans Tyram poſita, vulgo* Pecucia *appellatur. Oppidum præcipuum eſt* cia. *Pecuciæ verò caput eſt* Sniatinum *ad Prutum fl. nundinis annuis haud bile oppidum. Cis Neſtrum ſive Tyram eſt* Podocum *arce munitum.*]

Sanocenſe & Halicienſe.

PODOLIA.

Podoliæ fines.

VI. *α Podolia*, Pol. *Podole*, inter Moldaviam, Rusſiam nig

liniam & Lituaniam ſita, vaſtisſimis campis, pecori quam homi-
us alendis benignior, paſcuis gaudet mirum in modum luxurian-
is; adeò ut boum ingentium immania cornua vix è gramine ap-
eant.

a Podolia *Ruſſiæ rubræ pars territoria habet* Camenecenſe, Trembulienſe, *&* Laticzovienſe.]

VII. Caput regionis eſt *a Kamienijecz*, urbs mira ac ſtupenda one in arduo ſaxo condita: Qvare, cùm ſæpius à Tattaris, Tur- ac Valachis peteretur, inexpugnabilis exſtitit. Reliqua loca ſunt *ielnik, Tzudnovv, Bratzlavv* & *Orczakovv*, quod Tattari occupa- ntenent.

Kamienyecz.

a Camenetia XXX. *milliaribus benè longis diſtat à Leopoli verſus ortum hybernum: habetq; duos Epiſcopos* Romano-Catholicum *&* Armenum. *Urbem iſtam hodie Turcæ tenent. Secundo ab hac urbe lapide eſt arx Potociorum* Panioucę *dicta à* Johanne Potocio, *Palatino Braslavienſi exſtructa, celebris oppugnatione Turcicâ, quæ contingit anno* 1621. *Oppida porrò in Podolia præcipua ſunt* Tremboula, Latiszovia, Huſiatinum, Barum, Czartcovia, Janovia, Zincovia, Miſazibozia, Jeſupolis, Grodezia, Jaelovecia, Satanovia, Zuanecia, Tarnopolia, Kitaigrodum, Dunaigrodum *& alia, ſingula ferè ob Tartarorum irruptiones munita. Podolia enim continuis ferè Barbarorum incurſionibus vexatur, quæ ſi pace frui poſſet, certè nec Italiæ aut Hungariæ ſoli ubertatem & divitias invideret. Senatores hujus Palatinatus ſunt tres*, Epiſcopus Camenecenſis, Palatinus Podoliæ, & Caſtellanus Camenecenſis.

Camenecia.

Podoliæ oppida.

Chmielnicum *ad* Braslavienſem *pertinet* Palatinatum, *qui ultra Podoliam in Tartarorum finibus poſitus nomen habet à* Braslavia *ad Bogum fl. ſita.* Vinnicza *hic nobilitatis conventu & judicio nobilis eſt. Præterea in hoc Palatinatu oppida ſunt* Morachua, Jaroſovia, Zitomiria, Sarogrodum *&* Felſtinum. *Senatores hic ſunt duo,* Palatinus *&* Caſtellanus. *In duo diſtinguitur Palatinatus territoria*, Vinnicenſe Zitomirienſe.

Chmielnicum.

Braslavienſis Palatinatus oppida.

Cæterum Ruſſiæ rubræ aſſcribit Starovolſcius quoque Palatinatum Czerniechovienſem, *Ruſſiæ nigræ partem, quam Moſcis ademptam Uladislaus IV. Poloniæ adjunxerat. Habebat* Palatinum *&* Caſtellanum. *Cæterum Palatinatus Podoliæ, Kiovienſis, & Bratzlavienſis terræ hodie vulgo* Ukraina *nominantur. Hæc provincia hodie in partes ſciſſa; quarum aliæ parent Turcis, aliæ Moſcovitis ſubſunt.*

Palatinatus Czerniechovienſis.

Ukrainæ.

CAP. XXVI.

Volinia, Podelassia, Masovia, Livonia, Samogitia.

VOLINIA.

I.

Alba Russia
Smolensko.
Masovia.

Alba Russia, quam ex Hartknochio recensemus, Cluverio plane omissam sex Pal natibus constat, Novogrodense puta Meislaviense Vitepcense, Mindense, Poloc se, Czernichoviense. Huc etiam Smolensko *pertinet, inter Polonos Russ ambigua, his tamen adhuc subdita. Masovia vero nomen ab Maso Miec Regis pincerna legitur sumsisse, sibiq; Duces præfecisse proprios, Germanico q dam nostro Imperio subjectos: Quorum familia cum exspirasset, Poloni provin occuparunt. Urbs hujus Passavia per se ambula & Comitiis Regni habendi quentissima, sed munitionibus parum instructa. Pomerella seu Pomerania rior & Cassubia, heic apud auctorem nostrum terris Polonicis exclusa utraque quenti capiti reservabitur.*

Volinia.

VOlinia, Pol. *VVolin*, inter Poloniam, Lituaniam & Russiam gram porrecta, oppida præcipua habet, ***Lutzko***, ***VVlodimirz*** ***Krzemieniec.***

Volinia.

[α Volonia, *sive* Volhynia *Palatinatus Kioviæ occidua, in duo dividitur ter ria* Cremenecense *&* Luceoriense. *Habet Senatores tres* Palatinum stellanum *Volhyniæ &* Episcopum *Luceoriensem, qui sedem suam habet in ut* Russorum *Episcopus in urbe suam. Alius etiam Russorum Episcopus s sua m habet* Volodomiriæ. *Oppida in hoc Palatinatu præterea sunt,* Rube Socalia, Czattoriscum, Olescum, Orilovia, Brodi, Olika, Cremene *territorii sui caput, arcem in saxo eminentissimo ostentat;* Visniovecia, Za via, Constantinovia, Basilea, Dubna, Zbaravia, Ostrogium, Der num, *ubi* Monachi Rusfici S. Basilii; *&* Miedireczum, *pleraq; m loca.*

Belzensis.
Palatinatus.
Belza.

Volhyniæ conterminus est Palatinatus Belzensis, *Leopoliensium &* *mensium terris vicinus, qui duos habet Senatores,* Palatinum *&* Castella *Belzensem. Ipsa Urbs* Belza *inter paludes sita est. Palatinatus hic in qua dividitur territoria,* Belzense, Buscense, Grodlense, *&* Grabo vecens

Terra Chelmensis.
Chelma.
Zamoscium.

Inter Volhyniam & Palatinatum Lublinensem est Terra Chelmensis. Chelma *duos habet* Episcopos, Catholicum *&* Russum; *sed Catholici thedra* Grasnostaviam *translata est. Terra hæc in duo territoria di duos habet Senatores,* Episcopum *&* Castellanum *Chelmensem. Oppida cipua hic sunt* Chelma, Rozana, Vlodavia *&* Crasnostavia *ad Veprun quo* Maximilianus, *Archidux Austriæ, ad Poloniæ regnum evocatus, ab*

v

versa factione Johanne Zamoscio *Duce victus, in custodiam deductus est. Qui Zamoscius in vicinia ista condidit* Zamoscium *oppidum, quod Academia ornavit.*]

PODELASSIA.

II. *a Podelassia*, Pol. *Podlasze*, inter Lituaniam, Masoviam & ussiam posita, Lituaniæ quondam pars, singularis posteà provin- facta, Poloniæ titulo accessit. *Loca* notiora sunt, *Bielsko*, *Ty- n*, *Augustovv*.

Podeleffia. Podelassiæ sive Podlachiæ Palatinatus.

Podelassiæ, *sive* Podlachiæ *Palatinatus Masoviæ tribuitur à Starovolscio. Habet duos Senatores*, Palatinatum *&* Castellanum *Podlachiæ. In tria distinguitur territoria*, Drogiczynense, Mielnicense, *atq;* Bielscense, *secundum tria oppida præcipua.*]

MASOVIA.

III. *a Masovia*, Pol. *Mazovvsze*, German. *die Masavv*, inter ussiam, Poloniam & Podelassiam sita, suos habuit ante Duces; rum stirpe exstincta, Ducatus ann. cIↃ IↃ XXVI. Poloniæ titu- sertus est. Caput provinciæ est *β Varsavia*; Pol. *VVarszavva*. man. *VVarsavv* regni comitiis, quæ hic haberi consveverunt, ce- s.

Masovia. Varsavia.

Masovia *Starovolscio, ex quo pleraq; hæc de Polonia desumta sunt, dividitur in quatuor Palatinatus*, Plocensem, Podlachicum, *de quo jam dictum, in eum qui peculiariter* Masoviæ *nomen retinet, atq;* Terram Dobrinensem. Dobrinensis Terra *inter Cujaviam & Prussiam posita, in* tria *dividitur territoria*, Dobrinense, Ripinense, *&* Libnense. *Præter ista tria oppida*, Skompe, *oppidum hic est alicujus nominis. Senatores Terræ Dobrinensis sunt* Castellani res, Dobrinensis, Ripinensis, *&* Slonnensis.

Masoviæ divisio. Dobrinẽsis Terra.

Palatinatus Plocensis *inter Vistulam & Prussiam jacens, in* quatuor *distinguitur territoria.* Plocense, Zavorense, Mlavense, *&* Stenense. *Habet Senatores quinq;*, Episcopum, *Palatinum &* Castellanum *Plocenses: deinde* Raziacensem *&* Siepercensem Castellanos.]

Plocensis Palatinatus.

Masovia *ipsum* Palatinum *habet generalem, atq;* Castellanos septem, Cyrnensem, Varsoviensem, Visnensem, Visegradensem, Zacrocimensem. Ciechanoviensem, *&* Livensem. *In* duodecim *dividitur territoria*, Cyrnense, Visnense, Zembroviense, Varsoviense, Nurense, Vissegrodiense, Zacrocimense, Ciechanoviense, Lomzense, Rozanense, Macoviense, *&* Livense. *Præter hæc territoriorum capita, nobiliora oppida hic sunt* Pultovia, Czernienscum *ad Vistulam*, Miscum, Varca, Vengrovia, Garolinia *cerevisiæ bonitate nobilis*, Stanislavovia, Brocum, Viscovia, Seroicza,

Masoviæ Palatinatus.

Lomza

Varsovia.

Lomza & demum β Varsovia, *Poloniæ centrum, quadraginta milliaribus Posnania & Cracovia distans. Habet palatium regium à Sigismundo III. magnificè exstructum: itemq; extra urbem aliud* Viasdoviæ *Vistulam prospectan. In suburbio* Cracovia *dicto versus Viasdoviam est tropæum victoriæ de Moscis reportatæ, capella nimirum, in qua sepultus* Joh. Demetrius Suiscius, *magnus Dux Moscorum, qui captivus vitam in carcere* Gostiniæ *finierat, unà cum duobus fratribus. Nuper anno 1655. Carolus Gustavus Suecorum Rex hanc Polonorum Regum sedem occupârat, operibusq; munierat; verùm sequenti mox anno præsidium Suecicum à Polonorum Rege ex ea urbe pulsum est.*]

LIVONIA.

Levoni

Livonia primo ex Garmanicis mercatorum, maximè Bremensium, navigationibus postbac bellicis Teutonicorum equitum expeditionibus in notitiam Geographicam pervenit. Unus Ptolemæus Lib. II. Levonum (Græce Λευώνων*) meminit: incolas eos Scandiæ assignat insulæ, hanc autem ostio Vistulæ vicinam: Sed de Scandia error duplex loco huic unico insedit. Teneamus hoc priscum de Levonis Vistulæ propinquis testimonium, & cum Livoniæ populis, quantum fieri potest, conciliemus. Denique* Ordo Ensiferorum Equitum *A. 1104. ab Innocentio III. P. institutus ad convertendam Livoniam excurrit, eaque subacta* Crucigeros *Teutonicos sibi* Equites *sociavit, ob bella Russica, quæ tum exarserant, & Poloniæ gerenda. Denique Sigismundus Augustus, Rex Poloniæ, debellata Livonia, tum extinxit ordinem, Magistrumq; hujus ultimum Gothard. Kettlerum n Curlandiæ ac Semigalliæ ducatu, & Vasallum jure beneficiario sibi regnoq; de xit. Sed postea Svevi* Livoniam septemtrionalem *totam Russis, omnem sin ter* transdünanam *&* cisdünanam *Polonico regno ademptam superiori & hoc stro seculo nunc tenent: Pars aliqua Livoniæ australis, quæ Lithuaniam tan per pacem Olivensem A. 1660. Poloniæ relicta. Dividitur autem quicquid Livoniæ in sex territoria,* Leitlandiam, Vikeclandiam, Estlandiam, Virl diam, Hariam & Gervandiam: *De Narva munitissima & insulis Livoniæ jacentibus,* Oselia, Dagedem, Mona, Wormsea, *cæterisque minoribus dicam.*

Ducatus Curlandiæ.

Livoniæ partes.

Livonia, ejus fines

IV. ***Livonia***, German. incolis ***Liefland***, nobilissima atque a plissima regio, ab septemtrione Finnico sinu terminatur; ab orie Narva amne & ***Peybas*** lacu, & magnæ Russiæ Lituaniæq; latere o dentali; à Meridie linea ab oppido Lituaniæ ***Dodina***, in ripa Du fluvii posito, ad ***Memmel*** Borussiæ oppidum perducta; ab occasu ri Svevico. Longitudo summa inter Narvam & ***Memmel*** mill. Latitudo inter mare & ***Dodina*** mill. LX. Dividitur in quatuor par quarum nomina incolis, α ***Esten***, β ***Letten***, ***Curland***, & ***Semiga*** Harum prima Svedicæ est ditionis, reliquæ γ Polono parent; In δ ***Oesel***, ad Danum spectat.

Magnitudo

[α

[α Estia *in sex dividitur territoria*, Harriam Garnland; Viriam, Wirland; Allantakiam, Odenboam, Jerviam *&* Wikkiam. *In* Harria *est* Revalia *munita urbs cum arce; quæ anno* 1570. *à Moscovitis obsessa & oppugnata, obsidionem ultra semestre in sequentem usq; annum fortiter sustinuit. In* Viria *sunt* Weissenburg/Tolsberg *&* Borchholm. *In* Allantakia *sunt* Neuschloss/*& Nerva extremum Livoniæ versus Euro-aquilonem propugnaculum, à Moscis anno* 1558. *expugnatum; postea tamen à Johanne Sueciæ Rege captum. In* Odenpoa *sunt Wernebec, Helmet, Ringen &* Derpatum, *quod à Gustavo Adolpho Sueciæ Rege Academia ornatum Moscus captum tenebat: Sed pòst Suecis, facta pace, illud restituit. In* Jervia *sunt* Weissenstein/ *Lais, Overpolen & Vellin. In* Wikkia *sunt Hapseel, Leal, Lode & Parnovia.*

Estia. Harria. Revalia. Viria. Allantakia. Odenpoa. Derpatum. Jervia. VVikkia.

β Letta *habet* Rigam *cum munimento* Dunamunda *ad Dunæ ostium.* Kockenhausen/ Creutzburg/ Duneburg *ad Dunam fl. Item* Wenden *&* Wolmer *ad Treideram fl.*

Lettea. Riga.

γ *Omnis illa* Livonia *excepta* Esthonia, *ejusque capite* Revaliâ, *anno* 1561. *sub* Sigismundi Augusti, *Poloniæ Regis, concessit potestatem, salvis tamen juribus, immunitatibus & privilegiis. At postea* 1601. Carolus *Sueciæ Rex Livoniam invasit, ejusque bonam partem subegit. Tandem ipsius filius* Gustavus Adolphus *anno* 1621. *Rigâ per deditionem captâ, reliquam quoq; domuit Livoniam.* Mitoviam *quoq; expugnaverat Suecus; sed eum Poloni recuperârunt. Mansere igitur* Churlandiæ Duci *sua; donec nuper anno* 1658. *ipse Dux insidiis circumventus, cum universâ familiâ in Suecorum veniret potestatem, omnique suâ ditione exueretur; restitutus tamen est hoc ipso anno* 1660. δ Oeselia *ad Danum quidem spectabat; sed ea vi pacis* 1645 *initæ, Suecis tradita est.*]

Livonia. Mitovia. Oeselia.

V. Princeps urbium est α *Riga*, nobile emporium; nec inferior ...mmerciis β *Revalia*, vulgo *Revel*, Estoniæ caput. Tertia est γ ...rpatum, vulgo *Derpt*; Veneda, vulgo *VVenden*, Venedico obversa ...ui, Magistri militiæ ordinis Teutonici sede nobilitata. δ *Curlandia* ...æ superioribus annis in Ducatum unà cum Semigallia elata, caput ...ldingen, Ducum autem sedes *Mitovv*.

Riga. Revalia. Dorpatum. Veneda. Curlandia. Goldingen. Mitavv.

[α Riga *modò memorata est: Eam nuper anno* 1656. *oppugnabat Moscus; sed ab oppidanis simul & præsidio fortiter repulsus est: Manet igitur Suecis cum reliqua Livonia, quâ cedere coactus est Moscovita. Anno* 1677. *urbs* Regia *igne ab incendiariis supposito magnam accepit calamitatem, ejusque pars melior in cineres redacta.* β *De Revalia,* γ *Dorpato modò dictum est.* δ Gothardus Ketler *ex ordinis Livonici, qui ensigeri appellabantur, Magistro, primus Churlandiæ Dux, autoritate & nomine Sigismundi Augusti Poloniæ Regis, creatus est à Ratzevilio Palatino Vilnensi in arce Rigensi anno* 1562.]

Riga. Churlandiæ Dux.

SAMOGITIA.

VI. α *Samogitiæ* Ducatus inter Livoniam & Borussiam situs, nullo

Samogitia

nullo β neque oppido, neque castello, neque eximio aliquo ædificio insignis, silvis ac nemoribus horridus, solo melle, quod hic præstantissimum colligitur, notus est.

Samogitia.
Rosiene.
Couna.

[α Samogitia *Palatinatum sive Satrapiam non habet, sed multas præfecturas: summusq; ejus Toparcha, vulgò* Capitaneus *locum in senatu regni cum Episcopo & Castellano habet.* β *Provinciæ tamen caput est ad* Rosiene *ad Dubissam fl.* Couna *quoque urbs mulso celebris, ad* Crononis *sive* Niemini *ripas Samogitiæ adscribitur à Starovolscio.*]

CAP. XXVII.

De Borussia, & Cassubia: item de Episcopatibus & Academiis regni Polonici.

I.

Borusci.

Recte habet illa Geographorum suspicio, qui Borussiam à gente Boruscorum *veteri (Græcè τῶν Βορȣσκων) & cultam & denominatam sentiunt. Namque à Ptolemæo Lib. III. illa Sarmaticis annumerata post sinum locatur Venedicum, nec ullo alio Moscoviæ tractu. Quin dixerim,* Boruscos *irrepsisse pro* Borussis *ex vitio librariorum communissimo: Ut neque perperam sed recte Borussia dicatur, viris doctissimis approbantibus. Gens autem illa perdiu obscura, & cum finitimis conflictata, Slavis denique sociata, inde crebris Polonorum irruptionibus bellicis post A. 997 vexata, Boleslao tandem Chobrio victam sese dedidit: Sed perfida Christianis natio victores & finitimos lacessivit populos, ut Cunradus Masoviæ dux A.* 12[...] Equites aut fratres Teutonicos, *eosq;* Crucigeros *evocaret, qui totam Boruſsciam, itemq; Pomerelliam & Samogitiam armato impetu, nec annis sexaginta [...] fluentibus subegerunt. Sed cum Equestris Ordo quandam tyrannidem usurpa[...] Casimirus Poloniæ rex Borusciam bello domitam A.* 1469. *divisit, ut pars una su[perior] regno Polonico, alteraq; inferior equestri Ordini subesset. Denique Albe[rtus] Marchio Brandenburgicus XXXIV. Ordinis Magister habitu equestri dep[osito] ab Rege Sigismundo A.* 1525. *Dux Borussiæ creari maluit, quam in feudo Polo[nico] extrema omnia experiri.* Hinc Borussia hodieque duplex, regia nempe [at]que ducalis: *Hanc feudali nexu liberam Friedericus Wilhelmus, Elector B[ran]deburgicus A.* 1658. *in Velaviensi transactione sibi ac posteris, & supremum Bor[ussiæ] imperium acquisivit.* Cassubia *autem &* Craina, *tractus terrarum non ex[...] regno subsunt Polonico; Itemq;* Pomerellia *sive* Pomerania ulterior, *quæ se[...] constat territoriis,* Suchoviensi *nempe* Tucholiensi, Svecensi, Dorsavie[nsi,] Zucoviensi, Pufcensi & Mirachoviensi: *De his vide Hartknoch. l. cit. & Pi[...] cium in Chron. De Polonicis Episcopatibus Aubert. Miræum Lib. I. c. 47. qu[...] Rigensi abolito Leopoliensem substituit, & Stan. Lubinski in Ploc. Academias [...] Warsoviensem, & Vilnensem. De succino venisq; hujus per Borussiam hinc [...]*

Borussia subacta.

Borussia duplex.

Cassubia.
Craina.
Pomerellia

Succinum. Boruſ.

spa[...]

PRUSSIÆ NOVA TABULA
MARE
BALTICUM
Oost
Zee
SAMOGITIÆ PARS
CURISCH NERUNG
CURONENSIS LACUS
SAMBIA
NADRAVIA
NATANGIA
BARTONIA
GALINDIA
POMERELLIA
CASSUBIÆ PARS
COIAVIAE sive POLONIAE MAIORIS PARS
CULMIGERIA
MASOVIÆ
LITVANIÆ PARS
PODLACHIÆ PARS
Konigsberg
Danzig
Marienwerder
Welaw
Allerburg
Fridland
Gerdaw
Schalavo
Tilse
Holland
Hoenstein
Pautzker wick
Grodno
Milliaria parva, mediocria et magna

qui p
as ad
ac in
parf

ſparſis, item de littoribus maris Balthici, fluviis, lacubus, fontibus, & puteis ſucciniferis Phil. Jac. Hartman Phyſicam & Civilem hiſtoriam *A.* 1677. *edidit.*

Pruſſia.

P*Ruſſia*, vulgo *Preuſſen*, ampliſſima atq; illuſtriſſima regio, fluviis ac lacubus ſtagnisq; frequenter rigua, frumento maximè ferax; quibusdam dicitur perperam *Boruſſia*, quaſi à Boruſcorum anti-a gente, quam Ptolemæus in Moſcoviæ tractu ponit, hanc huc nſiiſſe ſuſpicantur. Alluitur à *ſeptemtrione* ſinu Codano & Chro- flumine; ab *ortu* clauditur Lituania & Podelaſſia; à *meridie* Mo-ia & Polonia: ab *occaſu* Caſſubia. Porrigitur *in longum* à Chro-oſtio, ad Torunium urbem in ripa Viſtulæ, mill. German. XLV. *ltum* ab oppido Podelaſſiæ *Raigrod*, ad Viſtulæ oſtium, totidem. viſa hodie eſt in *Regalem*, quæ immediate Regi patet; & *Ducalem*, æ Marchionibus Brandeburgicis in feudum conceſſa.

Ejus fines.

Magnitudo

Diviſio.

Pruſſia. Cruciferorum ordo.

Pruſſiam, Cruciferorum Ordo Teutonicus, *Barbaris, qui ea loca tenebant, aut pulſis aut ſubactis, ſub ſuam redegerat poteſtatem: ac novis ſubinde è Germania deductis coloniis, caſtellis munitis, oppidisq; quam plurimis conſtitutis, res ſuas firmarat; ut florentiſſima, paulo antè & circa annum C.* 1400. *eſſet Ordinis in Pruſſia potentia & auctoritas. Poſtea rebus ſecundis elati, quum Lituaniam Regi Poloniæ eripere conarentur Cruciferi & nova ſubinde bella moverent, tandem ingenti prælio ad Drevanciam fl. in Maſoviæ finibus anno* 1410. *ab Uladislao victi, bonam Boruſſiæ partem amiſerunt. Quo periculo, fide ſubditorum liberati, poſteà inter ſe feralia aluerunt diſſidia, & graviſſimis exactionibus & tributis ſubditorum animos alienàrunt. Acceſſit aliquot Commendatorum petulantia tyrannica, qui arces in urbibus tenebant, & Dantiſci ſenatores aliquot ac cives ſub amicitiæ ſpecie in arcem invitatos crudeliter trucidàrant; civium & nobilium filios & uxores ad libidinem explendam rapiebant, adeoq; ſubditos illos veluti bello captos, pro mancipiis ſuis habebant. Tantas injurias quum Nobilitas & civitates majores diutiùs ferrè nollent, Culmæ primùm convenientes fœdus & ſocietatem ineunt ad libertatem, fortunas & privilegia tuenda; ac decernunt, de injuriis Magiſtri Ordinis & Commendatorum apud concilium provinciæ ſive fœderatos ſubditos queri licere. Quum verò fœdus iſtud veluti inhoneſtè factum à Friderico III. Imperatore eſſet pronunciatum, adeoq; abolendum; mulcta quoque Nobilitati & civitatibus gravis impoſita, ipſiq; ſubditi, amiſſâ libertate & privilegiis, juſſi Magiſtro Ordinis ſine recuſatione obedire; juramentum fidelitatis Ordinis Magiſtro* Ludovico Erlishuſio *renunciant, & in* Caſimiri *Poloniæ Regis clientelam, fidem & defenſionem ſeſe conferunt; anno* 1454. *Fretres igitur Ordinis, plerisque arcibus & oppidis amiſſis, cum Caſimiro Rege anno* 1466. *demum coacti ſunt tranſigere his conditionibus; Ut* Culmenſem *ditionem*, Michalovienſem, Pomerelliam *univerſam, unà cum* Elbinga, Chriſtburgo, Stuma, Tolkemith, *arcibus & territoriis,*

Pruſſorum defertio ab ordine.

 Neringâ

Neringa insulâ, ac Warmiensi *diœcesi jure sempiterno Magister & fratres Ordinis cederent Regi: reliquam verò ulteriorem Prussiam, cujus* Konigsberga *caput est, velut Poloniæ Regis feudum possiderent, & in perpetua fide ac clientela Poloniæ Regum manerent; idque juramento tum confirmatum est. Aliquot etiam Ordinis Magistri in eas jurabant conditiones, easq; observabant. Sed* Fridericus Saxoniæ Dux, *Ordinis Magister, auxiliis ab Imperatore & Germaniæ Principibus promissis fretus in Poloni verba jurare renuit; & quum bello, quod à Polonis impendebat, se imparem videret, relictâ provinciâ in Germaniam abiit. Post cujus obitum Ordinis Magister electus Alberdus Brandenburgensis Marchio, Poloniæ Regi se submittere recusabat; quod & Cæsar & Pontifex id apertè prohibuissent. Belli molem aliquamdiu fortiter sustinebat Albertus hic: At quum tantis Polonorum viribus diutiùs resistere non posset, pacem cum Poloniæ Rege Sigismundo init, quâ* Albertus *Marchio ex Ordinis Magistro* primus Prussiæ Dux *& Poloniæ Regis Vasallus est factus, anno 525; Prussiamque illam ulteriorem, quæ ex eo tempore* Ducalis *dicta, in feudum perpetuum jure hæreditario accepit. Nuper tamen Rex Poloniæ Casimirus Brandenburgico Electori* Friderico Wilhelmo, *qui Prussiam illam tenet, in Ducatum istum plenam concessit & liberam potestatem, omnibus juribus, quæ Poloniæ Reges in illum habebant, renunciatis.*]

Albertus Prussiæ Dux primus.

II. *In Borussia α Regali* clarissima urbium β *Gedanum*, quæ & *Dantiscum*, vulgò *Danzighe*, nobilissimum Svevici maris emporium, totius regni granarium, civitas dives & opulenta, mœnibus, fossa & vallo munitissima. Secunda ab hac est γ *Torunium*, vulgò *Thorn*, celebre quondam emporium, antequam Gedanum ad id fastigium perveniret, nunc nundinis maximè clarum. δ *Elbingium*, vulgò *Elbing*, Anglorum opibus, qui pannis hic negotiantur, in singularem nitorem indies crescit. Reliqua oppida notiora sunt; ε *Mariaburgum* firmissimum munimentum; ζ *Grudentia*, η *Bamberga*, θ *Culmia*; Hanseatica antiquissima & opulentissima quondam urbs: ι *Braunsberga* publico Jesuitarum collegio famigeratum oppidum.

Prussia Regalis. Dantiscum. Torunium. Elbingium. Mariæburgum. Grudentia. Bramberga Culmia. Braunsberga.

[Prussia Regalis *in tres distinguitur Satrapias* Culmensem, Mariæburgensem & Varmiensem. Michaloviense *territorium in Satrapia* Culmensi *est. Satrapiæ Culmens. oppida sunt*, Culmia, Brodnicia, Crudentum, Radinum, Golubia, Rogozna, Brattianum, Covalia, Copriumicza, Lybavia, & Torunia. *In* Mariaburgensi *Satrapia oppida sunt*, Mariæburgum, Elbinga, Stuma, Gneovum, Statgardia & Orneta. *In* Varmiensi, Heilsberga, Braunsberga, Fraunberga. β Dantiscum *ad Vistulæ & Moldaviæ confluentes, Cluverii nostri patria, à Stephano Poloniæ Rege anno* 1577. *oppugnatum, obsidionem fortiter repressit. Postea tamen Regibus suis exstitit fidele, cùm in bello Prussico, quod cœpit anno* 1626. *tùm maximè nuper, quo Regi Casimiro, ferè ab omnibus*

Prussia Regalis. Dantiscum.

ferto, fidem omnium ipsorumq; Polonorum opinione majorem firmioremq; præstitit, quæ Regi regnoq; saluti fuit; certissimum documentum, magnas & munitas urbes firmissima regnorum esse præsidia. *Dantiscum* Gymnasio etiam floret, virisq; nobilitate, prudentia & eruditione in singulis abundat ordinibus, qui, in summo licet dignitatis gradu constituti, miram tamen omnibus ostendunt ac probant comitatem & humanitatem. *Ad Vstulæ ostium est munimentum firmissimum, vulgò* die Weisselmunde *dictum. Dantisco ortum versus vicinum est cœnobium,* Oliva *dictum, in quo Pax inter* Suecum & Polonum, *fœderatosq;* Cæsarem & Electorem *Brandenburgicum conciliata anno* 1660. γ Toruntum *probe munitum habet Gymnasium, & pontem in Vistula flumine: Suecorum miles, quem in nupero bello acceperat urbs, post diuturnam obsidionem difficulter ejectus est à Poloniæ Rege anno* 1658. & *anno* 1665 *à Regis Poloniæ militibus interceptum est.* δ Elbingum, *ad lacum aquæ dulcis, vulgo* das frische Haff / *situm, primùm florere cœpit, quum* Stephanus *Poloniæ Rex Dantiscum obsidens negotiationes eò transferre studeret: Quod idem molitus est Sueciæ Rex* Gustavus Adolphus, *bellum in Prussia gerens. Hodiè vero Angli pannorum* Stapelam, *quam vulgò vocant, habent Dantisci: Cæterùm Elbingium quoque Gymnasio ornatum est.* ε Mariæburgum, *ad Nogatum positum, arcem habet munitissimam, quæ olim Magistrorum Ordinis fuit sedes.* ζ Grudentia *ad Vistulam est infra Culmiam.* η Bromberga *cis Vistulam est ad Broam fl.* θ Culmia, *urbs antiqua, apud Vistulam infra Torunium sita, jure municipali, quod per universam Prussiam habetur in pretio, in primis nobilis est.* ι Braunsberga *ad Passariam fl. est. A Mariæburgo versus meridiem est* Stuma, *ad quod pagus* Stumsdorf, *qui tractatibus pacis inter Suecos & Polonos inclaruit.*]

Weisselmunde. Oliva cœnobium. Torunium. Elbingium. Mariæburgum. Grudentia. Bromberga. Culmia. Braunsberga. Stuma. Strumsdorff.

III. Ducalis α Borussiæ caput ac sedes Ducum est β *Regius mons*, vulgò Germ. *Koningsberg*, Pol. *Krolevvice* urbs nobilis, & celebre maritimis mercimoniis emporium. Est prætereâ versus septentrionem ultima γ *Memel*, arx munitissima.

Prussia Ducalis. Regius mons. Memel.

α Ducalis Prussia *versus orientem provinciam habet* Natangiam, *sinu aquæ dulcis, Pregelo, Allaq; fl. interceptam: In qua oppida* Balga, Heiligenbeil, Brandenburg & Creutzburg. *Inde trans Pregelum versus septemtrionem sequitur* Sambia *provincia; ad cujus occiduum & boream latera mari Baltico cincta, Zephyro & Borea vehementiore spirantibus,* Succinum *seu* Electrum *copiosè colligitur. Ad meridiem habet* Regium montem; *jacetq; provincia illa Sambiensis inter duos lacus aquæ dulcis, quorum alter Regio monti vicinus vulgo* Das frische Haff *dicitur; & alter sinus* Curiandicus das Curische Haff. *Ex hoc navigia per Demam fl. in Pregelum commeant. A Dema fl. versus ortum ad Instrum fl. ubi* Georgenburg *est, extenditur* Nadravia *provincia: & supra hanc,* Sclavonia, *ad utramq; Croni in Lithuania ripam, Tilsa oppido Prussiæ ad ortum æstivum extremo, &* Labia & Ragnita *sequitur. Hinc ortum brumalem & meridiem versus, ad Lithuaniæ, Podlassiæ & Moscoviæ fines,* Sudovia & Galindia *provinciæ*

Prussiæ Ducalis territoria. Natangia. Sambia. Succinum. Nadravia. Slavonia. Sudovia. Galindia.

Prusiam Ducalem terminant; perpetuis fere solitudinibus & silvis horrida, tame tenuibus oppidis, Olesco, Stradauno, Licca, Johansburg / Ortelsburg Neideburg *sparsim incoluntur. Introrsum verò ad Allæ ripam orientalem e* Bartonia *provincia, Natangiæ & Warmiæ finitima, agris & oppidis frequen bus cultissima: & ad occidentalem Passariæ ripam* Pomesania, *provincia am plissima, à VVesecâ in Drausum lacum illabente, ad Vistulam & Ossam usq; pe tinens. Caput ejus est* Hollandia; *oppidaque celebriora sunt* Marienwerder / *P mesaniensis Ecclesiæ cathedralis olim sedes:* Riesenburg / *Episcopi olim prop um*, Rosenberg / Salfeld / Morung / Liebmul / Osterrod / Hoenstein / *& vicina* Sossavia Gilgenburg / *&* Soldavia. *β* Regius mons *ad Pregelum jac aula Ducali, & Academiâ, quam* Albertus *primus Dux Prusiæ instruxit A* 1544. *insignis: Tribus distinguitur oppidis, ex quibus Academiæ & templi cat dralis ac Episcopi Sambiensis domicilium, undiq; Pregelus cingit;* Lœbnic *verò &* veterem urbem *alluit; cui ad boream* Principis Palatium *amplum splendidum, cum insigni Bibliotheca, (ex qua suum Concilii Tridentini Exa collegit B. Chemnitius) colli impositum adjacet. γ* Memmela *ad Croni Memmelæ fl. & sinus Curlandici ostia sita est. Alter hujus Ducatus portus n nitus est* Pillavia, *per quem naves in sinum citeriorem*; Das frische Haff / *ac p rò Regiomontum, Elbingium, &c. eunt.*]

Bartonia. Pomesania. Sossavia. Regius mons. Memmela. Pillavia.

Cassubia. IV. *Cassubiæ* Ducatus, inter Borussiam ac Pomeraniam sit latior olim erat, quam nunc patet. Quippe tota ea Borussiæ pa quæ circa Vistulam Pomerellia nunc dicitur, Cassubiæ Ducib antè parebat. At ejus quæ nunc Cassubia nuncupatur, caput *Conicia*, Polon. sive Cassubiis incolis *Chonitza*, German. *Konitz*. liqua oppida sunt, *Slochovv*, *Butovv*, *Lavenburg*.

Conicia. Slochovv. Butovv. Lauenburg.

[*α Cassubiæ hujus qui agros incolunt, ex linguâ Venedorum cognoscuntur soboles.*]

Episcopatus & Academiæ Polonici Regni. V. *Archiepiscopatus* in universo regno sunt tres, *Gnesnen Leopolitanus*, & *Rigensis*. Episcopatus XVI. *Academiæ duæ*, Cra viensis & Regiomontana.

CAP. XXIIX

Moscoviæ sive Rusiæ albæ magnus Ducatus.

I.

Rusia, sive Moscovia. ULtimæ Europæ regio est *α Rusia alba* sive Major, omnium stissima, inculta, ac paludibus sylvisque invia. Eadem *β Mo*

capite suo: Gens ipsa rudis, perfida, servituti supra modum cta, vulgato nomine nunc *Moscovitæ* appellantur.

Russia *ista* alba *dicta videtur, partim quòd incolæ colorem istam præferant; par-im quod nivibus campi cooperti diutius quàm alibi durent, & inspectantibus mnia alba repræsentent, ut etiam in naturam animalium color iste transeat. Si-quidem ibi lupi, ursi, lepores, vulpes, aliaq; animalia inveniuntur alba, quæ aliis n locis nata alium solent habere colorem. Cæterùm Russia ista, quæ trans Bory-thenis fontes est, Starovolscio* Russia nigra *appellatur.* ß Moscorum *seu* Mo-covitarum *nomen huic Russorum parti ab arce & flumine* Mosqua, *in Occam & Volgam se exonerante, tribui cœptum est, tertio ab hinc seculo, quum* Johannes *uidam Dux, Danielis filius, sedem suam ibi constituisset; cujus posteri suo quo-lam fato crescentes, vicinos Russorum populos in multas ditiones divisos, & ferali-er inter se dissidentes, paulatim connubiis, successionibus, vi & fraude sibi adjun-tos, longè Moschis nobiliores & potentiores, imperio suo subdiderunt. Unde Mo-chorum nomen in omnes illis subjectas nationes, quarum nomina in titulo suo enume-are magni Moscoviæ Duces solent, propagatum est.* Chytræus Chronic. Lib. I.]

II. Finitur ipsa regio à *septemtrione* mari concreto; ab *ortu* iis-finibus, quibus Europa, hoc est, *Obio* ac *Tanai* amnibus: à *meridie* ai minore, vulgo *Donetz*, Desna & Psola; ab *occasu* Borysthene & va, lineaque inter horum fontes ducta.

Fines Russiæ.

scovia quidem hisce terminis, qui ab Auctore nostro figuntur, Imperium vero Muscoviticum, quod supra Europæis annumeravimus, neutiquam iis coercetur. Hoc enim ortum si respicias, à duobus regnis, Casanensi & Astrachanensi usque ad Persiam & mare Caspium, sin septemtrionem, ab Lithuania usque ad glacialem Oceanum, & ultra Tatariam Asiaticam excurrit, neque limites ullos hoc ibidem ati: Belgæ referunt. Gens ipsa & regio unde ortum nomenq; ceperit, disquiritur. Bocharto credibile fuit in Phaleg Lib. III c. 13. ab ראש ומשך *i. e.* Rhos *&* Me-ech *Ezech. c. XXXVIII. v. 2. i. e.* Rossis & Moschis, proximis Araxi popu-is, descendisse Russos & Moscovitas, gentes in Europæa Scythia celeber-imas. *Istud è Geographo Nubiensi & Tzetze comprobat, qui Scythas Tauricos* Ῥῶς Rhos *vocavit; Roxolanos Plinius & Ptolemæus tanquam ab Rossis Ala-nisq; medios; Moschos Asiaticos item Strabo atque Pomponius. Sin Sclavicam historiam sequamur, tum* ab Russo Lechi Czechique fratre *origines deducemus proximas, quia remotas ex antiquis Auctoribus constituimus. Gens autem diu thnico squalore fœda, interq; Duces suos ab secul sexto A. C. 550 circiter obscura atuit, donec* Wlodimierus Constantinopoli baptismum & Basilii nomen b Imp. Græco A. 96:. susciperet: *Hinc Russi Græcam ecclesiam hodieq; sub Patriarcha proprio sectantur. Quot vero regna, ducatus, & provincias hodierna Moscovia complectatur, Olearius in Itiner. Muscovit. multis capitibus, tituloq; Czaris bene longo addito declarat. Moskua vero tanta non est amplitudinis, quantam*

Imperium Muscoviticum.

Muscoviæ origo ultima.

Proxima.

Muscovia Christiana.

Moskua

quantam Cluverius illi attribuit, post tot excursiones bellicas & vastitates Tatar
cas non minus quam Polonicas, itemq́; post tot incendia fortuita eaq́; gravissim
Urbs enim ipsa ex vicis pluribus pagisq́; in corpus ligneum confusum coaluit,
Londinum una cum suburbio æquat, *Anglis qui adfuerunt, testantibus.*
ta Russia vino, vitibus, cervis, & carpionibus caret: Feris aliis & piscibus abu
dat: Incolæ sementem Junio inchoato *faciunt, quam continuus solis æstus, t*
subito maturat, ut post octo hebdomadas adultumque *Julium metant.*
cæteris rebus Russicis observatu dignis confer Ægid. Flescher. Anglum; de R
gione Muscovitica Joh. Fabrum, Alex. Rossum, & B. Gerhardi atque Danhau
Dispp.

Russica sementi.

Magnitudo

III. ***Longitudo*** summa inter promontorium Litarmin, vul
Capo Obii, & ***Psolæ*** confluentem, ad oppidum ***Czerkassy***, implet milli
German. CCCLXXX. Latidudo inter ***Corelenberg*** oppidum in co
nio Finlandiæ, & Obium flumen, juxta oppidum ***Lepin***, mill. CC

[*Ex quo Sueci magno Moscoviæ Duci Ingriam & Careliam extorserunt, Russia*
magnitudinem illam versus occasum hodie non habet. At versus ortum Ducis
us imperium Europæ limites transgreditur.]

Russiæ Ducatus.

IV. Dividitur in complures Ducatus ac provincias, quæ
rumque à præcipuis urbibus denominantur. Ducatuum princeps
Moscovia, incolis ***Moskvva***; cæteri α ***VVolodimir***, β ***Mosaysko***, γ ***Tvv***
Ruszovva, ε ***Nisy Novvogrod***, id est inferior Novogardia ζ ***Rezan***, η
rotin, θ ***Smolensko***, ι ***Bielska***, κ ***Pleskovv***, λ ***VVeliki Novvogrod*** hoc est,
vogardia magna, μ ***Bielejezero***, ν ***Jaroslavv***, ξ ***Svviera***. Principat
Rostovv & π ***Susdal***. Provinciæ, ***VVolska***, ρ ***Corella***, σ ***VVologda***, τ U
υ ***Dvvina***, φ ***VViatka***, χ ***Jughora***, ψ ***Petzora***, ω ***Condora***, 1. ***Permen***, 2.
remyssi Nagorni, 3. ***Czeremissi Logovvi***, 4. ***Mordvva***, 5. ***Kargapole***, 6. M
na.

Principatus & provinciæ.

[α *In* Volodomiriensi *Ducatu* Volodomiria *civitas XXXVI. milliaribus*
scovià distat. β Mosaiska *XIIX. milliar. commun. ab eadem jacens Mos*
ad Smolencensem pertinet Ducatum. γ Tvver.... s *Ducatus inter Rus*
sem & Vlodomiriensem est ipsa urbs Tueria *à Moscovia versus occasum Soli*
vum jacet XXX. mill. Germ. δ *In* Rusoviensi *est quoque* Taropiecz ci
ε Novogrodiæ inferioris *Ducatus caput est ad Occæ & Volgæ confluen*
milliar. commun. à Moscovia. ζ Resanensis *Ducatus inter Occam & T*
fluvios jacet, in qua Resan, Colluga *ad Occam fl.* Tulla *ad Upæ & Tullæ c*
entes, Odojum *sive* Odo *castrum ad Tullæ & Occæ confluentes, à quo m*
em versus est locus palustris Mseneck *LX. milliar. à Moscovia jacens cas*
dirutum, quod vicinorum asylum esse solet à Tartaris metuentium. η V
nensis *Ducatus caput* Vorotina *XXXIX. milliar. à Moscovia jacet.* θ
lens

Voldomiria
Mosaiska.
Tvveria.
Rusovva
Taropiecz
Novogrodia infer.
Resan.
Colluga.
Tula. Odojum.
Mseneck.
Vorotina.
Smolenscü.

lenscensis *Ducatus L. milliaria patens ad Borysthenem est. In eo præter* Smolenscum *urbem sunt oppida illustria* Drohobus, Visma, *&* Mosaisko. Smolenscum *à Moscovia LXXX. abest milliaria, in editiore loco positum, muro sex cubitos lato, LII. turribus firmum, speculam & propugnaculum in medio urbis habet in monte excelsiore. Urbs hæc à* Basilio *Moschorum Duce capta est anno* 1514. *die* 30. *Julij. quum illa ante centum annos eodem mense, in Vitoldi Lithuanorum Ducis potestatem primùm venisset. Sed Sigismundus III. Poloniæ Rex Ando* 1611. *eam recuperavit. Anno demum* 1632. *medio Novembri à Moscovitis cœpta est obsideri; eamque fortiter sustinuit obsidionem, donec sequenti anno Uladislaus IV. Polonorum Rex cum exercitu adventans spem liberationis ostenderet: ac tum ipsi obsessores Moscovitæ à Polonis obsessi, in eas redacti sunt angustias, ut liberum discessum supplices peterent, & à clementissimo Rege impetrarent, discesserunt primo Martij* 1634. *Attamen An.* 1654. *à Moscovitis oppugnata, & capta est urbs illa & ab iisdem hodie tenetur. Inter Livoniæ & Lithuaniæ confinia est Ducatus* Bielska, *cujus civitas* Bielska, *haud procul à fl. Duna, LX. mill. à Moscovia.* κ Plescoviensis *Ducatus caput* Pleskovia, *Rusis vocatur* Pskovv, *ad* Pskovam fl. *haud longè à lacu est, qui* Peipus *vulgò dicitur XXXVI milliaribus à Novagardia sita, per civium discordiam in Moscovitæ venit potestatem. Anno Christi* 1509, *olim urbs libera sola in toto Moscovitæ imperio muris cincta, & in tres partes divisa, quarum singulæ suis clauduntur mœnibus.* λ Novogrodiensis *Ducatus habet* Novogrodiam magnam, *amplissimam olim & potentissimam totius Rusiæ civitatem, XL. milliaribus à Nerva Livoniæ portu, XXXVI. à Plescovia, CXX. à Moscovia ad Lovvatam fl. sitam. Emporium olim fuit celebre, ab Hansæ Teutonicæ mercatoribus frequentatum; sed inde per tyrannidem & injuriam ipsius* Ducis Johannis Magni, qui *primus se totius Rusiæ scripsit Monarcham & Johannis crudelis fuit avus, ejecti sunt ann.* 1494. *quum urbem illam per septem annos bello fatigatam cepisset anno* 1477. *De hac ipsa urbe Rusis proverbium est:* Quis contra Deum valet, & magnam Novogardiam? *Circa initium nostri seculi capta nihilominus est à Suecis haud ita magna manu.* μ Bielejezero *ad stagnum album haud procul Novogardia est. Ejusdem nominis arx in stagno albo condita est; quo belli tempore thesauros suos reponit Magnus Moscoviæ Dux,* ν Jaroslaviensis *Ducatus ad Volgam est, ut & ipsa urbs.* ξ Severiesis *Ducatus finitimum habet ab ortu Verotinensem & Resanensem Ducatus; à meridie campestria deserta, à quibus per* Sem *fl. distinguitur; ab occasu Lithuaniæ est conterminus; à qua Borysthenes eum dividit: à septentrione Smolenscensem & Moscoviticum Ducatum attingit. Habet civitates* Novogrod, Sevverski, Czernikovv, Potivvolo. *Hunc Ducatum Moscoviæ Dux, Johannes Magnus modò memoratus, sub suam redegit potestatem.* ο Rostovia *à Jarisloviâ versus meridiem est* XXXIV. *milliaribus à Moscovia distans.* π Suldal *inde versus ortum ad Clesmam fl.* ρ Corelia *hodie in Suecorum ditione est* σ Wologda *ad septemtrionem est.* τ Ustiuga *ad Jugam*

Bielska. Pleskovia. Novogrodia magna. Bielejezero. Jaroslavia. Severiensis. Ducatus. Novogrod Severski. Czernikovv. Potivvolo Rostovia. Susdal, Corelia. Wologda. Ustiuga.

Dvvina. wiatka. wetkal. Jughoria. Juhri. Pietzora. Condora. wirchaturia permia. Sibiria, Tobol. Obdora. Ceremisſi. Nagorni. Mordvva. Kargapolia Megrin. Claletz.

gam fl. eſt. υ Dvvina *eſt ad Duinam fl. unde nomen habet.* φ Wiatka *ad orientem jacet ubi oppidum* Wetkal. χ Jughoria *habet* Juhri *oppidum; Unde olim Hungari prodiiſſe feruntur.* ψ Pietzora *inde verſus ſeptemtrionem, ubi ejusdem nominis oppidum & flumen eſt.* ω Condora *itidem verſus ſeptemtrionem ad Turam fl. ubi* Wirchaturia *oppidum.* 1. Permia *à Condora verſus meridiem eſt; ubi* Permavelick *op. At porrò in his partibus ſeptemtrionalibus remotisſimæ Europæ provinciæ ſunt* Sibiria, *cujus caput* Tabol *civitas,* Obdora *ad litus ſeptemtrionale eſt.* 2. Cerimisſi *regni Caſani Tartari appellantur: ac* Nagorni, *quod montana incolunt: ſicut.* 3. Ceremisſi Logovv... *à fœnorum ſtruibus dicuntur.* 4. Mordvva *ad meridiem eſt Reſaniæ vicina.* 5. Kargapolia *à Moſcovia verſus ſeptemtrionem, jacet.* 6 *Sicut &* Megrin... *Supererat* Claletz *provincia, quæ* Caſan *regnum Tartari in Aſia attingit.*]

IV. Urbes in hac regione cunctæ conſtant ligneis ædificiis, ac lu... to illitis: Amplæ quidem ſunt, ſed quarum viis ſæpe latisſimi camp... intercedant. Caput imperii eſt α ***Moskvva***, urbs ſupra modum atqu... fidem magna, ut quæ quadraginta unum & quingenta ædificioru... millia complectitur. Arx eſt in ea magni Ducis, quem incolæ *Cza*... id eſt, Imperatorem vocant, Domicilium viginti millium hominu... capax, quos præſidii cauſa Magnus Dux perpetuo alit.

[α *Urbs illa diviſa eſt in quinq; partes, quarum* 1. *eſt* Kremelena gorod: *id eſt aula Imperatoris.* 2. Kitay-gorod, *id eſt, urbs media.* 3. Tzar-gorod, ... *eſt, urbs Cæſarea.* 4. Skorodom, *id eſt, urbs exterior.* 5. Streletz... Sloboda, *id eſt, vicus militaris. Arx in ea dupla eſt,* Kytaygorod & Bol... gorod; *quas ab una parte* Moſqua *fl. ab altera* Neglina *fl. alluunt. Ad Sag... tæ jactum inde eſt curia, qua* Opryzna *dicitur, id eſt, ſeparata habitatio,* ... Johanne Baſilide *anno* 1565. *exſtructa, in qua Magnus Dux cum præſi... XX M. ſatellitum ſolitus eſt habitare. Pro his, & exteris ad potandum proc... vibus trans Moſquam fl. oppidum* Nialeuki *exſtruxit, ubi illis ad nauſeam uſq... potare eſt conceſſum.*]

VVolodimir. Uſting. S. Nicolai Archangeli op. Bielejezero.

V. Reliquæ urbes ſunt totidem ferè, iisdemque nominibu... quot Ducatus ac provinciæ. Quarum α *VVolodimir* caput erat an... Imperii. β *Uſting* celeberrimum totius Rusſiæ in mediterraneis em... porium. Maritima emporia ſunt γ *S. Nicolai* & δ ***S. Michaëlis Archang***... oppida, à Belgis, Anglis, & Germanici Suevicique maris accolis fr... quentata. In oppidum *Bielejezero*, quod in lacu conditum, bello ingr... ente, theſauros magnus Dux abſcondit. Sunt præterea magni M...

ſcov...

viæ Ducis imperio subjectæ Tattarorum quædam nationes Asiæ de quibus posteà in ipsa Asia.

α Wolodimiria *Russiæ caput erat ante Moscoviam urbem.* β Ustiug *memoratum est hoc ipso capite.* γ S. Nicolai *oppidum ad sinistrum Duinæ fl. ostium est, quo in mare album se exonerat.* δ *Ad ejusdem Duinæ ripas* Archangeli *oppidum jacet. Reliquæ Moscovitici Imperii civitates illustriores sunt modò memoratæ,* Novogardia, Plescovia, Tveria, Smolenscum, *&* Vologda *centum à portu S. Nicolai distans milliaribus. Moscovitica tellus, sub rigido posita cœlo, fert tamen cannabis, lini & mellis magnam copiam.* Pelles *pretiosæ inde exportantur.* Duina *fl. sicut Nilus agros vicinos inundatione sua fœcundat. Equos habet parvos, sed generosos, & falcones optimos. Lupi fere omnes ibidem sunt nigri, ac ea de causa terribiliores. Cæterum Duces aut Comites, qui Dominium utile in bonis feudalibus liberum possideant, & ad hæredes eadem transmittant, in Russia ista nulli sunt. Addicit quidem Magnus Dux nonnullis pagos & agros, sed rusticorum operis nihilominus utitur, & quum libet, rursus adimit, adeò ut absolutum in subditos omnium rerum habeat imperium, & instar Numinis à subditis colatur, eiq; obedientia omnibus in rebus, absque ulla recusatione præstetur. Nam quicquid ille agit, aut molitur, quantumvis sit iniquum, Dei voluntate ac nutu geri existimant. Nobilis à Duce, aut rusticus à nobilibus fustigatus insuper gratias agit, quod Dominus servum suum ita emendare dignatus sit. Summum religionis & pietatis studium præ se ferre princeps Moscorum, ipsiusque proceres videntur, dum singulis diebus ordinarias preces suas absolvunt, & templa sua creberrimè adeunt.* Episcopi *in universo Moscorum imperio sunt* XI. *quos* Vladiccas, *id est, Oeconomos & dispensatores suâ linguâ nominant: sacerdotes verò seu presbyteros,* Poppos *&* Archipoppos. *Horum* Metropolita, *qui à Constantinopolitano Patriarcha olim confirmabatur (nunc à solo Magno Duce delectus per duos aut tres Episcopos consecratur, ac quum libet Principi, removetur)* Moscoviæ *residet.* Archiepiscopi *metropolitæ subjecti sunt* duo, *alter* Novogardiæ *Magnæ, alter* Rostovii *sedet. Reliquorum octo Episcoporum sedes sunt;* Smolenscum, Casanum, Tueria, Resania, Susdalia, Vologda, Columna, *&* Cortiza. *Eliguntur autem Episcopi ex monachis, veluti sanctioris vitæ hominibus, quorum monasteria frequentissima in Moscovitico imperio sunt; omnia tamen ejusdem vestitus & ordinis, cujus D. Basilium autorem referunt. Christianam enim religionem à Græcis Russi primùm acceperunt circa annum C.* 980. *quum Anna, soror imperatoris Constantinopolitani,* Vlodomiro *Russorum principi Kyoviæ sedem habenti, nupta esset. Episcopi verò suas diœceses raro aut nunquam ipsi invisunt, ne quam suspicionem conspirationis cum subditis præbeant tyranno; sed in monasteriis* ἡγουμένους *seu præpositos, & in oppidis quibusdam laicos, vitam sacerdotum observantes, habent. In scholis legere duntaxat & scribere docentur pueri; nec Academiæ aut collegia in universo existunt Imperio Mosco-*

Wolodimiria. Ustiug. S. Nicolai op. Archangeli op. Moscorum proceres. Moscovitici soli natura. Moscovitarum mores. Moscovitarum Episcopi. Moscovitarũ Religio.

vitico; tum ut hæreſeon, quas per eruditionem excitari putant, occaſiones præcidantur; tum, ne Principe ipſo ſapientior aut doctior quis videatur. Quem ſolum omnia, præſertim ad omnium gentium religiones pertinentia, ſcire, & omnes modos ac difficultates uno verbo poſſe expedire, ſubditis perſuaſum eſt. Conjugalis amor plerumque frigidus eſt; quoniam ſponſo copia non datur ſuæ videndæ ſponſæ, niſi poſt nuptias. Quartâ demum uxore defunctâ non licet viduo quintam ducere. Divortia permittunt. Morienti teſtimonium datur vitæ actæ à ſacerdote ſcriptum, ut divus Petrus, cœli janitor, eo viſo, ſtatim intromittat tale offerentem. *Moſcis verſus meridiem finitimi, & jam perpetui ferè illorum hoſtes, olim patroni & ſuperiores Domini erant,* Crimei Tartari. De rebns Moſcoviticis plura cogniturus legat Comment. Pauli Jovii de legatione Baſilii M. & Commentarios rerum Moſcoviticarum Sigiſmundi ab Herberſtain.

ASIA
Antiqua et Nova
EVROPÆ
OCEANVS SCYTHICVS
Seu CONCRETVS
AMERICÆ PARS
C. de Fortuna
Fretum Anian
Nova Zembla
MARE EOUM
Extre MAVM
IMAVM
CHINA
Iapan
OCEANUS
Tropicus Cancri
I. Formosa
CHINENSIS
Baruffæ n.
Philippinæ Infulæ
Archipelagus S. Lazari
Mindanao
Borneo
Celebes
Pontus Euxinus
Crimea
Mare Caspi
Media
Assyria
Mesopotamia
Parthia
Persia
Regnum Persis
Farsia
Arabia Deserta
Arabia Felix
Ægyptus
AFRI
Mare Rubrum
Mare Medi terra neum
MARE ARABICUM et INDICUM
Golfo di Bengala
Gangeticus Sinus
Zeylan
MARE INDICUM
INDOSTAN
Siam
Cambodia
Bactria
Drangia
Gedrosia
Carmania
Arachosia
Mogadoxo
Mombaza
M. Häiller

LIBE

LIBER QVINTVS.

CAPUT I.

Summa Asiæ descriptio.

I.

E Xplicatis omnibus Europæ partibus, tempus est *Tanai* trajecto Asiam ingredi. Hæc quippe Europæ connexa, imo innexa, cum & *Scythæ, Asiatica* gens, in Europam amplissimo tractu protendantur, & *Sarmatæ*, gens Europæa, ultimos fines [A]siam non minori tractu extendant.

II. Ipsa terra *Asia* ab initio rerum omnium nobilissima; ut quæ [pri]ma genus mortalium intra se conspexit, & in alias mundi partes [mi]sit: Prima gentium, ritus, sacra, mores, rationemque vivendi a[lias] docuit: Hæc denique est, quæ Deum ipsum humana specie tulit. [Dic]tam Græcorum alii volunt ab *Asia* Nympha, Oceani & Tethyos [filia], Japeti conjuge; alii ab *Asio* Manei Lydi filio.

Asia nobilissima terræ pars.

Unde dicta.

III. *Fines* sunt *ab septentrione* Oceanus Scythicus; ab *oriente* mare [Eo]um; *à meridie* mare Indicum, sive Rubrum; *ab occidente* sinus Ara[bic]us, & Isthmus qui est inter sinum Arabicum & Mare Internum: [atq]ue inde maria Phœnicium & Ægæum, Propontis, Pontus, Mœo[tis] lacus, Tanais amnis & Obium flumen.

Fines.

IV. *Longitudo* ejus summa est inter Hellespontum & Malac[cam] extremum Indiæ emporium mill. Germ. cIↃCCC. *Latitudo* in[ter] fauces Arabici sinus & *Tabin* promontorium, quod est ad fretum [An]ian, mill. cIↃCCXX.

Magnitudo.

Nomen Asiæ inter veteres Græcos & Romanos æquivocum significationem variam, ipsa regio diversas quoque partitiones sustinuit: Omnes producere in præsenti, aut notationem nominis longam conficere supervacuum erit. Valeat Græca eademque fabulosa vocis origo quam Auctor attulit: Illa propius ad verum accedit, quæ Bocharto & Spanheimio placet. Nam quæ cum Asia proprie dicta sive minor ex sensu veterum magna peninsula, inter Africam Europamque medio loco

Asia æquivoca.

unde dicta.

loco *ſita extet, veroſimilius erit, Aſiam à Phœnicio* חצי aſi, *vocabulo deduci, quod* medium *ſonat. Recte Pomponius Mela inquit Lib. I. c.* 2. minorem Aſiam Romanis æquoribus mediam excipi: *Euſthatius ad Dioniſ. ſ. poſt. v.* 27 *eam cum Europa & Libya collatam* μέσην ἀμφεῖν ἔχειν διάθεσιν *i. e.* medium inter illas habere ſitum. *Itaq; nomen ab Aſia minori tranſiit ad majorem, quæ prima humani generis ab mundo condito diluvioq; parens, prima Paradiſi ac veræ, quam Semus conſtituerat, eccleſiæ ſedes, prima coloniarum omnium, puotquot per orbem hinc omnem prodierant, origo fuit.*

Aſiæ Diviſio antiqua: Majoris Aſiæ provinciæ. Aſiæ minoris provinciæ.

V. ***Diviſa*** fuit olim univerſa in ***majorem*** & ***minorem***. Regiones quas ***major*** complectitur ſunt iſtæ: ***Sarmatia Aſiatica, Scythia Aſiatica, Serica, Sina, India, Inſula ad Indias***; in continenti rurſus ***Gedroſia, Carmania, Drangiana, Arachoſia, Sogdiana, Paropamiſis, Bactriana, Hyrcania, Margiana, Parthia, Perſis, Suſiana, Media, Albania, Iberia, Colchis, Armenia, Meſopotamia, Aſſyria, Babylonia, Arabia, Syria, Palæſtina, Phœnice, Cilicia, Cappadocia, Galatia, Pontus, Bithinia, Pamphylia, Lycia***, & Inſula ***Cyprus***. In minori ſunt hæ: ***Phrygia, Myſia, Lydia, Caria, Æolis, Jonia, Doris***, & inſula ***Rhodus***.

Nova Aſiæ diviſio.

VI. At hodie tota Aſia in *quinque* potiſſimùm dividitur partes: quarum ***I. Tartaria***; ***II. China***; ***III. India***, ſub quibus inſulæ adjacentes; ***IV. Perſarum*** ſive ***Sophorum*** imperium, ſub quo comprehenditur ***Armuzia*** peculiare regnum; ***V. Turcicum Imperium***.

Aſiæ diviſio & partes.

Mirum dictu eſt, quam Geographi recentiores in Aſia dividenda, hujusq; partibus disſideant: Sunt quibus bimembris in Citeriorem *ſive* Septentrionalem *reſpectu Caucaſi, &* ulteriorem ſive Auſtralem *diviſio: Sunt quibus alia* continentes terras & inſulas *partitio cum Petro Valleo placuit:* Noſtro *Auctori ſua pro* quinque partibus *majoribus probatur, quæ tamen ipſa obſcuri[...] & imperfecta non omnem Aſiam æquat. Itaque* pro Imperiis, regnis, & principatibus *quam alii partitionem amant, hanc in præſenti quoque tenebim[...] Huc ergo ex Europæis duo pertinent* (1) Turcicum *longe lateq; patens* (2) Moſcoviticum *imperium, per Tataricas & ſeptentrionales terras Aſiaticas, L[...] comoriam, Tingœſam, pluresque alias productum* (3) Tatarico-Chinenſe [...] *ter cætera, ſi Kirchero fides habebitur, vaſtiſſimum* (4) Indicum *magni M[...] gulis è Tataria ortum* (5) Perſicum. *Porro* regna bene multa *occurrunt* I[...]dica, *per continentem ac Inſulas extenſa. Ut ſunt Kunkam Narchſingæ, M[...] labariam, Peguſiam, Japoniæ Zeitom, Sumatræ, Bantam &c.* regna *itide[...]* Luſitanico Hiſpanicoque regi *cum Philippinis itemque ampliſſima* Domin[...] Belgio confœderato *& hujus Indicæ ſocietati ſubdita.* Principatus *præc[...] teris clarent* (1) Geurgianorum (2) Arabum Phylarcharum (3) Druſoru[...] (4) Chriſtianorum in monte Libanon (5) Sidonius (6) Gentium aliaru[...]

Imperia, regna & principatus.

ſi

SCYTHIA
et
TARTARIA
ASIA
TICA
OCEANVS
SCYTHICVS sive CONCRETVS
OCEANVS
TARTARICVS
Novæ Zemblæ Pars
Subcirculo Arctico
TARTARIA
Intra Imaum
Extra Imaum
Bulgaria
Astracan.
Tumen
Desertum Dovisival
Desertum Lop
Desertum Belgian arenosum
Tanguth
Ermigul
Quincy
CHINÆ
MARE EOUM
Colmak
Licomorye
Cotam
Carazan
Hyrcania
Margiana
CHORASAN
Bactriana
Bre
mas
REGNI PARS
PERSIÆ PARS
MAGNI MOGOL IS IMPERII PARS

, Turcico Indicoque Imperio libertatem sibi tuentium: De singulis distinctim
plicabitur.

CAP. II.

Scythia Asiatica, & Sarmatia Asiatica; item Serica & Sogdiana.

I.

Rima igitur Asiæ, post Tanaim, est *Scythia* ipsaq; gens Scythæ, uos Persæ *Sacas* appellavere à proxima gente, antiqui *Arimeos* ixerunt. In Europam usq; ad Istri ostia extendi, supra demonimus; ubi etiam fines eorum explicuimus.

Scythia Asiatica.

ba sub initium recitata non Auctoris nostri sed Plinii sunt ex Lib. VI. c. 17. nde Sacarum nomen aut Scythis omnibus commune, aut uni Scythicæ nati- i proprium cognoscitur. Hæc præ cæteris æqui ac justi studio inter veteres ultum commendatur, nec Scythia sese sola cohiberi, sed in Armeniam suas lonias abduci voluit: Unde Σακασηνὴ Sacasena hujus regio dicta. Igitur fines Scythiæ apud Autorem fixos respicias, tum vero Tatariæ Asiaticæ tra- us non sufficit, sed regiones aliæ iisdem limitibus concludentur.

Sacæ aut latius aut strictius dicti.

II. At *Scythia Asiatica fines* habet, ab *occasu* eosdem quos ipsa atque Europa: ab *septentrione* mare Scythicum sive Concretum *bin* usque promontorium; ab *ortu* mare Eoum, & Auxatios iosq; montes, quibus à *Serica* hodie *Cataja* regno disterminatur; *torocoram* montes, quo à Sinis sive Chinensibus discernitur: à *die* Emodos montes, quibus ab Indiis; & *Sogdia Oxiaq;* juga, qui- à Persarum submovetur imperio; dein mare Caspium; mox *sum* montem, quo ab Albania; & *Coracem*, quo ab Iberia & Col- e separatur.

Ejus fines.

III. *Longitudo* ejus atque latitudo nobis in Europa dictæ sunt. nplectitur autem hodie totum Tatariæ Asiaticæ nomen, si re- n *Cataje* excipias, quod Seres populi olim tenuere; & *Zagataja* em nomine *Ocrage*, quam Sogdii. *Divisa* fuit in *Sarmatiam Asia-*, *Scythiam intra Imaum* montem, & *Scythiam extra Imaum* mon-

Magnitudo

Divisa.

SAR-

SARMATIA ASIATICA.

Tatari Moscovitici.

Non soli Czirkasi Tatari, sed Nagajani & Zavolhenses, Imperio Muscovit[...] subjecti Sarmatiam tenent Asiaticam: Turci *quondam illis finitimi ad Tur[...] stanam propius rejiciuntur. Hæc enim regio Scythiæ adhuc superest, jugis m[...] tibusque Caspiis inclusa, & sedes Turcarum patria.*

Turci

Turci autem ex Arab[...] voce תרק *i. e. ab* relinquendo *nomen habent, quasi relictos diceres ab A[...] xandro scilicet magno. Hic enim apud Elmacinum Arabesq; legitur,* G[...]

Gog & Magog.

gum Magogumqne i. e. Turcos *uti volunt,* Tatarosque *Caspiis jugis [...] montibus tanquam muro ferreo separasse, ne vicinas provincias ab sese occu[...] tas irruerent: Hæc quippe de Gogo & Magogo communis Arabum, Syrorum [...] Judæorum sententia fuit.*

Amazones.

De Amazonibus *quas Auctor noster veterum n[...] rationes comprobat, hasce libro peculiari scriptor Gallicus Petitus vindica[...]*

Pet.

totamque hanc historiam, de qua sæpius dubitatum fuit, perspicue illustra[...] De Turcis vero vide Chronicon Dreschlerianum nostris cum notis & add[...] nibus Lib. II. c. 1.

Sarmatia Asiatica.

IV. Sarmatarum Asiaticorum regio includitur fluminibus Ta[...] & Rha, sive *Volga*, mari Hyrcano, Ponticoq;, & montibus Cor[...] Caucasoq;. Nunc *Tattari Czerkasi* eas terras tenent. Populi in [...] veteribus Geographis recensentur innumeri; at clari *α Turcæ*, [...] *Turci*, qui Turcicum condiderunt Imperium. Præterea *β Am[...] num* muliebre genus, omnium clarissimum.

Turcæ.

[*α* Turcæ à Thogarma *orti inter Mœotin paludem & Caspium mare ad septen[...] nale Caucasi latus collocantur ab auctoribus. Isti vero ex septemtrionibus per [...] casias portas irruperunt, vicinasq; secum traxerunt gentes, nempe* Comar[...] *Gomer,* Massagetas *à Magog,* Tauros *à Thubal &* Moscos *à Mesech* [...] (Mosci *hi inter Caspianum mare & Pontum Euxinum, ubi* Albania, Ib[...] & Colchis, *ad Caucasum usq; montem incoluerunt;* Aemeniæque *parte[...] Euphratem: ne quis eos cum Sarmatis Europæis hodiernisq; Russis sive Mos[...] tis confundat, Plinius, Mela, & Herodotus unanimi consensu supra Cauc[...] circa Mœotin paludem & Tanain amnem ponunt Sarmatarum nationem [...] cas. Et huic regione rectè conveniunt, quæ Ezech cap.* 38. & 39 *proloquutu[...] Quando verò hoc Turcarum cœperit imperium, hujus libri cap.* 25. *dic[...]*

Amazones.

β Amazones Sauromatæ, *gens muliebris & bellicosa, auctoribus decan[...] sima, juxta Tanaim habitantes, Trojanorum adversus Græcos auxiliatrice[...] pellationem habent ab α privativa, &* μαζὸ *mamma s. papilla, ut vult Eusta[...] in Dionysium, quòd adurerent dextras infantium mammas, ut ad sagitt[...] ictus & dimicandum cum hoste expeditiores forent, sicut etiam Justinus lib.[...] dit. Ex sedibus istis egressæ ad* Thermodoontem fl. *in Cappadocia cons[...] Ibi regio Amazonum est mons, ex quo* Thermodoon fl. *oritur. Ab e[...]* Ephesus *urbs Asiæ minoris, Joniæq; caput, condita traditur. Fuère &* [...]

si credimus Diodoro, ad mare Hyrcanum, & in Libyam*: imò hodie, sicut Hispani tradunt, ad flumen dictum* Rio de las Amazones *apud Americanos sunt Amazones. Sed & maximam Atlantici maris insulam quandam habitatam ab illis, apud eundem Diodorum invenies.*]

SCYTHIA INTRA & EXTRA IMAUM montem.

V. Reliqua Scythia Asiatica in *duas* dividitur partes; quæ occasum spectat, *Scythia intra Imaum* montem; quæ ortum, *Scythia extra Imaum* dicitur. In Scythia *intra Imaum* montem populi inter alios fuêre *α Sassones*, unde quidam Saxones in Germania ortos nugantur: & *β Sacarum gens* magna, nunc *Turckestan* & *Tagalistan*, in confinibus Indiæ. Atque in his populi omnium Scytharum nobilissimi *γ Massagetæ.*

Scythia intra & extra Imaum montem.

[*α* Sassones *isti versus septemtrionem ad Margum ponuntur fluvium. Sunt qui non solùm Saxones à Sassonibus; verùm etiam* Cimbros *à Cimmeriis*, Misnios *à Mysiis*, Thuringos *à Tyragetis*, Cauchos *à Cauconibus*, Frisios *à Phrygibus*, *aliosq; populos aliunde deducunt nuda vocabulorum allusione decepti, omnibus licèt antiquis sacrarum juxtà ac profanarum historiarum monumentis reclamantibus.* *β* Sacæ *Sogdianis finitimi sine urbibus per deserta habitarunt. Ab occasu habent Sogdianam; à septemtrione Scythiam intra Imaum montem; ab ortu Scythiam extra Imaum; à meridie Indiam intra Gangem.* Massagetarum *fines ita describuntur ab auctoribus, ut à septemtrionibus Oceano; ab occasu Obio & Rha amnibus; à meridie Caspio mari, & Oxo fl. fuerint inclusi. Ab his Cyrus Persarum Rex cum exercitu exstinctus est.*]

Sassones. Sacæ. Massagetæ.

VI. *Fluvii* uninersæ *Scythiæ* celebres sunt *α Obius*, & *β Paropamisus*, ad quem nunc urbs *Camul*, uterque mare septentrionale petentes: *γ Jaxartes*, nunc *Chesel*; & *Rha*, nunc *Volga*, sive *Volha*, & *Edel*, in mare Hyrcanum erumpentes.

Fluvii Scythiæ.

[*α* Obius fl. *antiquioribus* Carambucis, *unde* Carambicæ, *Hyperboreorum gens insulani. E regione ostii ejus insula illa est* nova Zembla, *olim* Elixona, *haud minor Siciliâ, teste Hecatæo. Ab Obio flumine* Riphæi *montes, &* Obii *seu* Obia juga *appellati sunt. Celticæ promontorium* Lytarmis *ad Obii ostium, hodie vulgò nautis dicitur* Capo d' Oby, *i. e.* promontorium Obium. *β* Paropamisus *fl. in Scythia extra Imaum montem est. Mons etiam iste, ex quo Indus fl. oritur, Solino & Mela testibus*, Paropamisus *vocatur. γ* Jaxarten *soli vocant* Bactri: *nam alii Scythæ* Silyn *nominant. Hunc eundem esse Tanain exercitus Alexandri Magni crediderunt. Verùm Demodamas dux Seleuci & Antiochi amnem istum transvectus, alium esse, quàm Tanain, deprehendit. Ultra Indi fontes in his Sog-*

Obius seu Carambucis fl. Obii montes. Paropamisus fl. & mons. Jaxartes fl.

Alexandria Tertia. Vha seu Volga seu Edel.

dianorum finibus Alexander M. tertiam *condidit* Alexandriam, *ad contestandos itineris sui terminos. Hic enim locus est, in quo primùm* à Libero *patre, post ab* Hercule, *deinde* à Semiramide, *postremò etiam* à Cyro *aræ sunt constitutæ,* Solinus. ∫ Rha fl. *in Moscovitarum finibus exoriens, ad Tanain accedit ad septem leucas, per Casanum & Astracanum decurrens in mare Caspium* 25. *ostiis influit, tanta vi aquarum, ut illud multa milliaria dulce reddat: Europæis nostris appellatur Volga, Tartaris Edel, Armenis Thamar.*]

Imaus mons.

VII. Montium maximus atque celeberrimus est *Imaus*; cujus septemtrionalis pars nunc *Alkai* perhibetur, ubi Tattariæ Imperatorum sepulchra. Inde ad Gangis fluvii fontes Indiæq; fines CCCCL mill. Germ. longitudine protenditur.

Imaus. Caucasus.

Imaus crucis instar ad plagas quatuor procurrit, & Scythiam ita fere secat mediam: Hinc hodieque accolis Dalanguor & Naurgeurnes dicitur. Caucasus autem 8 *Ponto Euximo ad mare Caspium per Colchida & Albaniam procedit hodieq; Coxes ex antiquo nomine vocatur. Hunc Bochartus ex Armenica dialecto, & duabus quidem vocibus* גוג חסן Gog hosan *i. e.* Gogi munimentum *coaluisse conjicit. Falluntur vero prisci Geographi, si qui tantæ* hunc altitudinis faciunt, ut noctu fastigium solaribus collustutur radiis. *Idque Kircherus in mundo subter. Lib.* 1. *c.* 14. *& Varenius in Geographia Lib. I. c.* 30 *refellunt. Unus è fluviis probe notetur Obius vel Obis, qui ex Asiæ lacu Kithaisko effluens, per provincias Rusicas in Oceanum glacialem Tobole recepto effunditur: De cæteris quæ Auctor tradit, fluviis, sufficiunto.*

Obius.

SERICA.

Serica.

VIII. At Tattariæ nunc extremæ ad Eoum mare pars, quæ Catajæ regnum dicitur, olim fuit α *Serica* regio, quam gens clarissima *Seres* incoluerunt. Horum metropolim β *Seram* eodem nomine etiam nunc exstare, quidam contendunt.

Serica. Sera urbs.

[α Serica *terminatur ab occasu Scythia, quæ extra Imaum est, à septemtrione atque ortu terrâ incognitâ Ptolemæo, à meridie India extra Gangem & sinus.* Ser[icum] *inde primum exportatum est ad alias gentes.* β Sera *urbs hodie* Sindi[…] *Mercatori dicta, in extremis Sericæ partibus ad ortum ponitur.*]

Serica.

Serica Græce Σηρικὴ ἀπὸ τῶν Σήρων *i. e. à Seribus, qui non tam suo, quam […]cinarum Sinensium nomine vulgò censentur, gente quidem Scythica, sed Scyth[a]rum omnium mitissima & cultissima, juri, quieti, & naturalium rerum conte[m]plationi dedita. Hæc enim continuam quater mille quingentorum annorum hi[sto]riam suis annalibus servare conditam, & scriptores Mose antiquiores habuisse […]gitur: Ut Isao Vossius novæ suæ chronologiæ fundamentum ex hac Serica supponat, sed ex incerta falsaq; infirmius. Hodierna vero Serica sive Cataja cum regnis C[hi]nensibus, Tatarico subest imperio, libertatis pristinæ ac felicitatis inscia. Sogdian[a] qua[…]*

Sogdiana.

quam Alexander tertia sibi cognomine structa urbe, tanquam expeditionis termino exornarat nunc Tataria accessit.

SOGDIANA.

IX. α *Sogdiana* etiam regio, inter β Oxi dexteram ripam & Sog-os montes sita, quæ Persici olim Imperii fuit, nunc Tattariæ pars t, sub nomine *Ocrage*. Sogdiana.

[α Sogdiana *terminatur ab Occasu & Septentrione Scythia intra Imaum montem, ab Ortu Sacis, à meridie Bactriana & India.* β Oxus *amnis de lacu* Oxo *exoritur, cujus oras* Heniochi, Bateni, Oxistagæ *accolunt; sed præcipuam partem* Bactri *tenent.* Alexandria *ibi fuit* Oxiana; *Duas enim ibidem condidit Alexander M. urbes*, Alexandriam Oxianam, *& ultimam.*] Sogdiana. Oxus fl. Alexandria Oxiana. Alexandria Ultima.

CAP. III.
Summa Tattariæ descripsio.

I.

T*Atarorum* igitur nomen hodie tota Asia amplissimum est, in Europam etiam, ut ante Scythicum, extensum, ubi *Tataria minor* suprà memorata. Gens ipsa fera, atrox, cruenta, inconditis mo-bus, & omnium barbarorum maximè barbata. Regio plurimùm culta, tristis, squallida atque deserta. Nomen accepit à flumine *tar*, quod *Mongul* regionem irrigans in mare septentrionale effun-tur. Tattaria. Tattar fl.

II. Universæ longitudo est à Borysthenis ostiis ad *Tabin* usque omontorium mill. Germ. circiter c I c. Latidudo ab Obii ostio, ad iem *Bremas* regni in confinibus Indiæ ac Sinarum, mill. I ɔ c. Tattariæ magnitudo.

Tataria & gens Tatarica unde nomen ortumq; susceperit, superius Lib. IV. c. 20. à nobis expositum fuit, cum Europæam Scythiam lustraremus: Hæc enim Asiatica est illa parens, quæ sobolem isthanc sibi cognominem procreavit; & factis coloniis emisit. Plures equidem hoc genus hominum nationes continuit, omnes pristino Mogulensium nomine conclusos: Harum tamen præcipuas septem Haitho Armenus Histor. Orient. cap. 16. recensuit, in iisq; Tatarorum *unam, à qua denominatio ad omnes transiit; Ut de fluvio ac regione Tatar* תתר *huic genti cognomine, itemque de pluribus populis & Hordis nihil addam. Regio enim hæc orbis totius vastissima sua longitudine ad partem dimidiam graduum nostro in hemisphærio, totoq; ambitu Europam sed latitudine Asiam adæquat Chamis subjecta pluribus, sed* Tataria. unde dicta.

 uni

Hujus provinciæ.

uni omnium maximo Sopo, quem nominant: Cuncta quippe novem regnis præc-
puis constat, ex iisq; quatuor versus austrum *jacent* (1) Usbek *nempe alias* Za-
gatai *&* Mauronahum (2) Thebet vel Thobeth (3) Taniu olim Tanguth (4
Ninchi olim Tenduc: Quinque *vero reliqua* versus boream *sita* (1) Kalmu-
chi alias Bulgar (2) Chalzag (3) Karakithay (4) Calmach aut Naymuns (
Mongul *sive* Moah, Gog & Magog *autem Arabibus, ubi prisca illa Tatar*
fuit.

Divisio Tataria Asiatica.

III. Universa dividitur in *Asiaticam* & *Europæam*, quam supra ex-
plicuimus. *Asiatica* quinque potissimùm partibus distribuitur, qu-
rum nomina hæc; *Tataria* deserta, Tataria *Zagataja*, *Turckestan* regn-
Cataini Magni Imperatoris imperium, & *Tataria Vetus.*

Tatariæ Asiaticæ limites.

[Tataria Asiatica *à septentrione terminatur mari Scythico; ab Occasu sinu illo lon-*
in quem Obius fl. labitur, & linea ad Tanaim & Volgæ ostia ducta; à meridie C
spio mari clauditur attingitq; Persiæ regnum, post Indiam extra Gangem, & t
dem Chinæ partem muro illo septam: ad extremum ab ortu partim Chinam, part
ipsam Americam per fretum Anian à se distinguit.]

CAP. IV.

Tataria deserta, Zagataia & Turckestan.

I.

Tataria Deserta. Tatari Zavolhenses Bulgari Casanenses. Nohagensis. Astracanenses. Baskirdensis Tumenses.

DEserta *Tataria* inter Tanaim, Volgam, Jaxartem amnes, T-
pyros, Sebyos, Imaumq; montes sita, Sarmatiæ Asiaticæ p-
tem, partemq; maximam Scythiæ intra Imaum montem comple-
tur, in *hordas* complures distributa; quarum præcipuæ sunt: *Za-*
hensis, quæ & *Bulgarorum* Tatarorum est horda; α *Casanensis*, β *No-*
gensis, γ *Tumensis*, δ *Schiambacensis*, ε *Cosakensis*, *Astracanensis* quæ qu-
dam peculiare regnum; & *Baskirdensis*, pleræq; ab oppidis cogno-
natæ. Harum incolæ cum omnes liberi antè essent, nunc Moscov-
rum imperio audientes sunt, exceptis unis *Tumensibus*, qui mag-
Chamo Cataino parent.

Casana urbs. Nagaijenses. Tatari.

[*Casanæ Tartariæ Rex* Mechmedenim *filius Abrahami, & Nursulanæ, mag-*
Moscoviæ Ducem, ut aliqui ipsius antecessores, initio superiorem agnovit; p
tamen ab eo defecit. Unde varia & diuturna inter Moscovitas & Casanenses
exarserunt: donec eandem Joh. Moscovitarum tyrannus urbe Casanâ expugn
toto illo imperio Casanensi potiretur anno 1551. ut Chytræus habet: at secun
alios 52. aut 53. Ipsa urbs Casana *ad Casancium fluvium est, haud longè ab*
in Volgam confluente. β Nohaigense *seu* Nagaijenses *Tatari, inter Vol-*
& S

& Saick fluvios ad Caspium mare incolunt: iidem quoque Astracanenses dicuntur Oleario ab urbe Astracan, cujus loci Lat. ipse deprehendit grad. 46. min. 22. quum tamen ea ab aliis Geographis grad. 48 vulgò scribatur. γ Tumenses *ab his collocantur ad ortum: quorum urbes* Tumen *ad Irtische fl. &* Jerom. δ Schiambacenses *ad Caspium mare ponit Boterus.* ε Cosakenses *Nagaijensibus & Tumensibus traduntur ad ortum esse.*]

Tumenses. Sciambacenses. Cosakenses.

II. *Zavolhensis* horda magna quondam dicebatur, quia ex hac eræ ortum duxerant; Unde etiam Imperator eorum *Vluchan* apabatur, id est, magnus Dominus, sive magnus Imperator.

Zavolhenses.

Zavolhenses & Zahadienses, *itemque* Bulgari *dicti, à Volga versus ortum habitant. Eorum principes* Zainchan *&* Bathis *Poloniam, Russiam & Ungariam vastarunt anno* 1240 *item* Temir Zar *opem tulit Vitoldo Lithuano & Uladislao Polono contra Crucigeros anno* 1410. Sziachmeth *à Lituanis contra Præcopitas seu Crimæos Tataros anno* 1500. *evocatus, demum victus & captus Caunæ in custodia obiit. Horum Zavolgensium Tatarorum coloniæ vulgò habentur* Turcæ; *qui eadem cum his utuntur lingua, moribus, & bellandi ratione.*]

Zavolhenses seu Bulgari.

III. *Astracanensis* regni caput est urbs *Astracan* sive *Citrachan* pe ostia Volgæ, salinis atque emporio clara; qua de causa mercaes innumeri ex Moscovia, Turcico imperio, Armeniis & Perside confluunt.

Astracanensis.

Astracan *à Casano iter unius mensis abesse traditur. Ea à* Johanne Basilio *Moscovitarum tyranno expugnata est anno* 1554. *ejectisq; Tataris, urbs illa Russis eò traductis incolenda tradita. In ejus vicina sunt fodinæ, ex quibus salis eruuntur fragmenta ad instar crystalli aut glaciei.*]

Astracani.

IV. Sunt prætereà in deserta Tataria α *Czyrcassi* inter Tanaim Volgam, in Asiatica Sarmatia; & versus Oceanum in Scythia in Imaum, *Mecriti* ac β *Samoiedi*, quos Latinè dicas semetipsos devores, aliiq; eodem tractu, *Molgomsai*, *Baidaiq*; utrique Solem, vel orum pannum in sublime elatum, venerantes. Cæterum dextere Obii ripæ, circa mediam fluminis partem, apposita est urbs maitudine & incolarum numerositate ingens *Grustina*, Tataris & Moviticis negotiatoribus frequentissimum emporium.

α Cyrcassos *Olearius ad Caucasum & Caspium mare ponit, eosq; Albaniæ partem incolere tradit: Iidem sub Moscoviticum redacti sunt Imperium, munita loca Russi tenent. Ad capræ in victimam mactatæ pellem expansam & erectam preces suas fundunt ac epulantur.* β Samojedia *hæc à* Samogitia, *inter Livoniam & Prussiam sitâ, de quâ lib. IV. cap. 26 dictum est longissimè abest.* Samojedi *verò isti hodiè adeò feri non sunt, ut defunctorum amicorum carnes devorent:*

Cyrcassi. Samojedi.

Quin potius deprehenduntur humani; humanitatem & benignitatem suam pro[...] runt Hollandis, qui ad eorum litus fecerant naufragium, soli sui natalis sunt am[...] tissimi; Religionem à Moscovitis hoc demum seculo impetrarunt, Russorum [...] gno Duci tributum ferarum pellibus solent pendere.

Tataria cur deserta.

Tataria hæc deserta dicitur οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ κατά τι *i.e.* non absolute quid & simpliciter sed secundum quid, *ob hanc maxime causam, quod omni [...] agrorum cultu careat. Urbes enim pagosque alicubi nonnullos, sed plura [...] suas Hordas in pascuis vagabunda incolarum genera complectitur, Rusfic[...] imperio subest. Urbium duæ sunt præcipue Casan & Astracan, ad Volgam [...] qui septuagenta sese alveis in mare Caspium exonerat:* Casan *ligneis valli[...] turribus, arx hujus muro saxeo machinis turmentariis & circumfluo Kas[...] fluvio munitur, quotidianis nundinis frequentissima. Sed* Astracham *m[...] ad fines Europæ Asiæque in Delgoy insula jacet, mœnibus lapideis, & tor[...] tis æneis instructa, & commerciis Armenis, Tataricis, Indis, Persicisque flo[...] tissima, sed tota Russorum post Tataros exturbatos colonia, itemque in subu[...] Stulizzagorodæ, ubi milites vivunt.*

Casan.

Astracham.

TATARI SAGATAI.

Tatari Zagatai.

V. Desertæ Tatariæ à meridie conjuncti sunt Tatari *Zaga*[...] agro, oppidis, moribusque cæteris cultiores ac nobiliores. Fines [...] rum à septentrione α *Jaxartes* flumen; ab ortu *Turkestan* regnum [...] meridie Persicum imperium; ab occasu mare Hyrcanum. Cap[...] regionis ac sedes regum est β *Samarcanda*, *Tamburlane* bellicosiss[...] Tatarorum Imperatore maximè celebris; urbs magna ac lapide[...] structa, at parum frequens. *Zahaspa* ad γ Oxi ostia, & *Bikent* in m[...] terraneis clara sunt emporia, quo Indi & Catajæ regni incolæ n[...] candi causa conveniunt.

Samarcanda. Zahaspa. Bikent.

[α Jaxartes, *etiam* Oxartes *olim dictus, hodie* Chesel *sive* Kesel, *ingens So[...] norum fluvius est, qui ab ortu in occasum fluens à Caspio mari excipitur.* β [Sa]marcanda *etiam* Maracanda *dicitur ad ripas fluvii* Amu *posita, Mauronal[...] rum metropolis est. Hodie ibi residet unus Cham ex Tataris Mosolimannis, [...] diturque in Moschea quadam sepulchrum Tamerlani.* γ Oxus *maximus Sog[...] fl. per Margianam in Hyrcanum mare decurrens, variis à diversis hodie appe[...] nominibus, videlicet* Geichon, Deistanxa, Cappanach, & Abiam: [...] palus *etiam* Oxus *dicitur, ex qua hic fluvius egredi scribitur. Cæterùm Z[...] tais perpetua ferè bella sunt cum Persis. Tataria* Sagataiana *pars est terr[...]* beccorum, *quæ, ut* Teixera inquit, *amplissima provincia licet superiorib[...] culis Persiæ fuerit subjecta, hodie non tantum ab ea separata est, sed & Persis b[...] infert, & nonnullam Persiæ partem decerpsit.*]

Jaxartes. f. Oxartes. fluv. Samarcanda. Oxus fl.

TU[...]

TVRKESTAN REGNVM.

VI. Proximum ab ortu est α *Turkestan* regnum, veterum Sa-m regio; cujus incolæ satis civiles & culti. Urbium notissimæ, *kent*, γ *Cotam*, δ *Cascar*, ε *Jarkem*.

Turkestan regnum.

d α Turkestan *est desertum* Lop *indigenis Xamo dictum, ubi mira phantasma- suis screatibus seducunt viatores. Est verò regnum istud inter Zagatajos Ta- aros & Chinenses.* [β Taskend *ad Sur fl. est.* γ *Inter* Cocam, *quo ex Cataja nagna affertur moschi copia, &* Taskend *Imaus mons interjacet.* δ Cascar & arkem, *à Taskend versus occasum sunt haud procul à Jaxarte fl. Mulieribus* Peim *civitate, si maritus absit diebus XX. aliis licere nubere ajunt. Cate- um à Cotam versus meridiem sunt* Carazani, *qui nobiles, etiam hospites, obtrun- abant, eam domum maximè felicem putantes, in qua præstantium virorum ani- æ vagarentur. Hic* Cataja *urbs est ad lacum salsum ostreis refertum sita. In* Ca- ja *mulieres dentes deaurant, neque puerperæ se domi continere dicuntur, sed viri L II. dies in lecto decumbentes, ac si ipsi partum edidissent. Sed Martino Martinio plura referuntur Tatarorum nomina & regna; nempè* Samahania, anyn, Niuche, Niulhan; Cascar *verò regnum ad Eoum usq; mare, supra Ja- niam extendit, ad fretum usq; Anian. Postremos autem ad mare istud esse scribit* upos, *qui à loricis ex piscium pellibus facti ita nominentur. Tartari in* The- et, *seu* Tibet, *quæ Chinæ ad occasum est, loco monetæ utuntur coralliis; Moschi u musci ingens ibi copia esse perhibetur.*]

Lop. desertum. Taskand. Cotam. Cascar. Jarxem. Carazani. Cataja. Samahania. Tanyn. Niulhan. Yupi. Thebet.

ataja *vel rectius Giagathai & Mauronachar extat vetus illa* Sugdiana *Chamo eo subdita, cui sedes Samarkanda & Bochara, urbes Timurlenco seu Tamarlanæ dominatu hujus vastissimo illustres. Timurlencus ille ab initiis obscurissimis ad nperium totius orientis ex cunctæ Asiæ unus emersit A. C.* 1404. *unusq; ad mor- m tenuit, inter filios ac nepotes postea dissipatum. Olud Beg,* Turkestanam *vaserat, una cum Partibus regnisq; septem, è quibus Arabes illam compositam adunt: Hæc vetus* Turcia, Turcarumque patria *fuit, si Arabschajum, Na- ioddinum, Arabesq; audias, è nostris Gentium, Petrejum, Mullerum in Cataja, luresque alios.*

Zagatai. Timurlenc. Olud Turkestana.

CAP. V.

Cataini magni Chani Imperium; item Tataria vetus.

I. Po-

I.

Magni Chani imperium.

Norussi, seu Norossi montes.

POtentissimum inter Tataros imperium est magni Chani in re gnis *Cataja*, *Tangut*, *Tainfu*: & in provinciis *Tonduc*, *Camul*, *Cia ciam*, *Carakitay*, id est, nigra Cataja, & *α Teber*. Initium ejus e à *Norussis montibus* in confinibus Tatariæ desertæ, extenditurque a *Tabin* usque promontorium & fretum *Anian* Longitudine Ioc circ ter mill. Germ. Occupat veterem Sericam, majorem partem Scyth extra Imaum montem, partemque Scythiæ intra Imaum.

[*α Martinius in Chinæ finibus habet* Tibet *regnum.*]

Cataja.

De Cataja *inter Geographos non solum antiquos sed novos etiam tanta dissensio int cedit, ut alii hanc Chinæ regionibus annumerent, alii à China longius sejunga Græci veteres in rebus Alexandri M. gestis cum Diod. Siculo Lib. XVII.* Cath *memorant: Strabo Lib. XV. ab Rege, qui tum temporis erat,* καθέα Cath *dictos voluit, oriendi extremo Indiæque finibus vicinos: Ptolemaus Lib. VI. c* χαῖτας Chætas *Seris proximos Scytas apposuit: Uude Catajam ab Serica di sum intelligimus. Martinius in Atlante Sinico regnum Cataja in septentrion bus Chinæ partibus collocavit, iisque novem alias australes oppositas demonstra Golius in Additam. ad Sincium Atlant. & Kircherus in China illustrata*

Chinam diversæ terræ.

assensum præbuit, pluresque ut præberent suum, facile induxit. Sed Ar Abulfeda, Arabschy, Azizus, Saidus, Alhacentus, nostratesque Haitho, Pa Venetus, Jovius Catajam & Chinam regiones natura disitas divellunt & separ Andr. Mullerus in Disquisit. Geograph. histor. A. 1671 *edita Catajam* ru Tatariæ adscribit, *regionem priscis ab ortu Mogulibus vicinam: Quæ nensibus dicta* Kin *h. e.* aurea *nomen* â genere Tatarico Chatao *adsum*

Cambula.

Cambula *nec tantæ magnitudinis aut tanti splendoris esse annotat, nec ver tari nomine, sed corrupto quasi* Cham Baleck *i. e.* Domini urbem & My tham *Tataris vocari.* Typographia orientalium *non Tataris, usque regno*

Typographia Sinensium.

gut, sed Chinensibus recte apud Historicos vindicatur: Ergo ex una regio istarum confusione provenit, si quidam Tatariæ hanc attribuant. Tendu *gnum* Ung Chan *tenuit, Christianus at Nestorianæ heresi addictus, & P*

Prester-Chan.

Prestehan *aut* Presterchan *congnomine vocatus, quasi* Principem adorato *vocaveris h. e* Christianorum, *quibus adorationem crucis Persæ ita expr runt. Ita cum Castello & Pocockio nobiliss. Ludolfus in Æthiop. Histor. Li c.* 1. *Hinc* Presterjohan *& German.* Priester Johann *ad Abyssinos tra cum Ung Chan ab Gingiz Chano cæsus A.* 1209 *periisset.*

Tataria vetus.

Tataria vetus insigne præter nomina vetusta & Hordas suis gentibus divisas credulis Eur suppeditat: Tatari eam hodierni Niuche *aut* Niulhan *nominant. Mirum ro est, non solum inter Judaicos Rabinos, sed Christianos etiam extitisse, contenderint, in hance regionem Tataricam* tribus decem Israeliticas *á manassare Assyrio rege deportatas, ubi adhuc lateant.*

REGN

REGNVM CATAIÆ.

II. Serica est ipsum nunc regnum α *Cataja*, vulgò *Kitay*; inco- ut ferunt) adeo frequens, & agrorum cultu adeo læta, urbiumq; ndore, ædificiorum nitore, atq; omni denique divitiarum gene- deo affluens, uti neque Græciæ veteri, neque Italiæ cedat. Urbi- opulentissima est β *Cambalu*, regia sedes, & caput totius imperii ni Chani, quinq; mill. German. ambitu comprehendens; quam decim suburbia, juxta numerum portarum, circumjacent, fre- ntissimum Indis ac Sinensibus mercatoribus emporium. γ *Caindu* velis subtilissimis, quæ ex arborum corticibus ad usum fœmina- conficiunt, maximè est clara: Qua re tota olim *Serica* nota erat. e Plinius; *Seres*, inquit, *lanificio nobiles, perfusam aqua depectentes dium canitiem.*

Cataiæ regnum. Cambalu. Caindu.

Per desertum in Cajatam *itur præcipuam Tartariæ provinciam, A Lopo distare scribitur iter unius mensis, Habet Cataja à meridie montes & muros Chinenses. Incolæ ejus cum Chinensibus &* Succuir *&* Campion, *quæ civitates in finibus Chinæ sitæ sunt, negotiantur.* β Cambalu *urbs ad Pulesangam fl. est; eamque ambitu suo 28 milliaria continere alii tradunt. Serici tanta ibidem perhibe- tur negotiatio, ut nullus prætereat dies, quò non mille currus serico onerati eò vehantur.* γ Gaindu *urbi Cambalu vicina est; incolarum in* Caindu *&* Camul *prædicatur hospitalitas. Hospitem quum accipit paterfamilias, rus concedit, uxo- rem & filias cum hospite relinquens, ut eum rectè curent. Quam consuetudinem cum magnus Cham abrogasset, & posteà ingens pestilentia eos infestaret, credebant illi se à diis iratis ob morem istum abrogatum puniri; rogabantq; Chamum, ut ean- dem reduceret consuetudinem excipiendi hospites, quò dii placarentur. Cæterùm supra Catajam* Athai *sive* Alchai *mons est, ubi Tatarorum Regum sepulturæ.*]

Cataja. Succuir. Campion. Cambalu. Caindu. Camul. Alchai mons.

II. In regno *Tangut* artem typographicam ante CIↃ. annos in- ram fuisse, nonnulli contendunt.

Tangut.

In Tangut *telæ invenitur genus, quod cum in ignem conjicitur, purgatur. Ad* Suc- cuir *Rhabarbarum in copia colligi volunt: Ibidem quoq; est* Campion *emporium celeberrimum.*

Tangut. Succuir. Campion.

III. Tenduc provincia, magni & potentis Regis α Presbyteri nnis (quod nomen postea Abyssinorum Regi in Africa per erro- datum fuit) quondam regnum fuit.

Tenduc.

Rex iste in Tenduc Uncanus *dicebatur, eratque Christianus, sed Nestorianæ hæresi addictus, Ecclesiasticam pariter & secularem Jurisdictionem in suos exer- cens.*

Tenduc.

cens. Is Presbyter Johannes *vulgò appellabatur, quasi* pretiosus Cham. *Eju potestas quum nimis augesceret ipseque ibi asubditis metueret suis, ac eos vari servitutum generibus premeret defecerunt hi ab ipso, & elegerunt sibi* Canchuu *sive* Cineh *in quendam, qui fuerat faber ferrarius ducem: Hi Uncanum regi & vità exuit. Posteri tamen ejus adhuc sub magni Chami imperio rerum p tiuntur. Eorum sedem alii collocant in* Ar. on. *In finibus ejus regni ponit* Sindacui *castrum, in quo Uncanus præsidium posuerat contra irruptiones Ta tarorum.*

Tainfu. *IV.* ***Tainfu*** regnum amplum atque cultum vitibusq; fertile artificibus ac negotiatoribus refertum, armorum bellicorum nobili sima inter Tataros officina: Quin Serico ferro jam inde Plinius pa mam tribuit.

TATARIA VETUS.

Tataria Vetus. V. Postrema universæ Tatariæ pars est vetus Tataria, inte Paropamisum amnem & Sericam sive Catajæ regnum, ad usque ptentrionalem Oceanum & fretum *Anian* extensa. Dicitur vetus *Ta* ria, quia hinc primo nomen Tatarorum, ut suprà demonstravim exortum est. α Regiones heic & hordæ complures, quarum nomi vix nota aut certa, At *Ung* & *Mogul* regiones β *Gog* & γ *Magog* esse, ri docti docent.

Ung. Mongul. Gog. Magog.

[α *Quum pastores potissimùm sint Tatari, pascuorum gratia sedes suas sæpius* ... *tant, & catervatim degere coguntur. Unde etiam* Hamaxobii *veteribus d quod in curribus viverent, quibus hinc inde vehebantur.* β *At ipse Cluve Germ. Ant. l. 1. p.* 44. *& seqq. Gog & Magog ad mare Caspium habitare m tis contendit.*]

CAP. VI.

De Sinarum regione sive China.

I.

Sinæ f. China. TAtariæ, qua ortum Solis prospicit, annexum est *China* regnu cœli temperie, fertilitate soli, amplitudine, opibus ac poter haud cuiquam alii cedens. Gens ipsa (si credimus) ingenio mnes alias superans. Sinas esse Ptolemæi, cum situs, tum ipsu vocabulum maximè convincit: Quippe quod Hispanis *China*, id lis Tuscis *Cina*, & Germanis *Tschina* scribitur: Ubi exiguam in p

nu

IMPERII
SINARVM
Nova
Descriptio.
SAMAHAN TARTARIÆ sive SAMARCANDÆ PARS
Xamo Desertum
TIBET
REGNVM
XENSI
HONAN
XANSI
PE KING
XANTVNG
Corea
JAPAN
MARE EOUM sive OCEANVS SINENSIS
HV QVANG
SVCHVEN
NAN KING
CHE KIANG
KIANG SI
QVEICHEV
IVN NAN
QVANG SI
QVAN TVNG
FOKIEN
TVNGKING
HAINAN
I Formosa
Macao
KIAOCHI sive COVCHINCHINA
LAOS
GAN NAN
REG LAOS
Pegu
Ara cam

nciatione deprehendas differentiam inter *China & Sina.* At igno-
tia Hispanicæ pronunciationis; quæ est in Ch Græcæ literæ χ
onunciatio in vocabulo isto apud alias nationes invaluit. Limites
et ab occasu *Damasios* montes, quibus ab India & Tataria separa-
; ab septentrionibus *Ottorocoram*, & murum CCCC. mill. Germ.
er hujus crepidines contra Tatarorum irruptiones exstructum:
ortu Oceanum Sinensem sive Eoum; à meridie eundem Ocea-
n & regnum *Siam.* Longitudo summa est à Tatarorum finibus,
mare Eoum tangunt, usq; ad regnum *Siam*, mill. Germ. Ioc. La-
do inter Damasia juga & Oceanum milliar. ccc.

Limites.

Magnitudo

hina ציין *nomen ab imperatoria eaque prisca familia ortum ad exteros perve-
nit; Græcos itidem Ptolemæi ætate qui* Sericam Sinis Σίναις *vicinam
recte collocat, & postremæ Indiæ annumerat. Tum enim Seres Indi & Sinæ
versus orientem ultimi noscebantur: Mirum vero est, cur Isa. Vossius in Obser-
vat. ad Pompon. Lib. I. c. 2. Sinas veteres* in Siam, aut Siamense regnum,
*idq; Indicum ex infirmis rationibus mutet. Diversa enim pronunciatio inter
gentes varias, adhuc recepta nihil efficit; Unde* China *Europæis, Arabibus* Si-
na & Tschina *Turcis dicitur; Tataris* Mangun; *Ipsis Chinensibus* Chunghoa
& Chunguo. *Regio hac triginta circiter gradus in longitudinem à Promontorio
Ningpo ad Damasios montes; In latitudinem à gradu octavo decimo ad secun-
dum & quadragesimum procurrit, tota provinciis & urbibus cultissima. Re-
gna in vasto illa imperio Tatarico-Chinensi numerantur quindecim & cum iis
Provinciæ totidem eædemque duplices, boreales nempe ac australes, sive mariti-
mæ illæ sint, sive mediterraneæ: Sex equidem boreales* Honan, Xemsi, Xansi,
Xantum, Peking, Suchnen: *Australes vero novem, videlicet* Hakung *alias*
Quamtung, Quamsi vel Kiangsi, Kianguam, s. Nanking, Chaxiang, Foh-
kien, Quangiang, Quangsi, Quecheu Junnam: *Adde amplius* Leautung,
regionem Tatariæ Niuchæ proximam, & Coream *sive* Chaolien *Sinis quoque
subditam: Unde Petrus Du Val sextam decimam addit. In quibus provinciis
urbes præcipuæ ac florentissimæ* 150. *minores vel oppida* 1222. *vici exstant innu-
meri: Ex urbibus duæ sunt regiæ, una borealium* Pequing, *alteraque Austra-
lium* Nanquing. *China ergo quasi urbs continua muro circum datur stupendo
ad* 300 *milliaria Germanica producto,* 40. *cubitos alto, sed* 15. *lato: Ut murum
seu vallum potius Romanum in Britannia Scotis oppositum, & Hexanitum mu-
rum in Isthmo Corinthio ad quinque milliaria excitatum, valde superet. Ta-
tari tamen facta irruptione muroque penetrato A.* 1649. *tot regna sub impe-
rium redegerunt, per octennium sævissime grassati. Ecquis miranda Chinensium
opera & natura dona singula enarret? De re literaria Chinensium & arte typo-
graphica Spitzelius Commentar. Kircherus volumine grandi Chinam illustratam,
Mart. Martinus Atlantem Sinicum notis Jac. Golii ornatum, Andr. Mullerus*

China.

Provinciæ hujus duplices.

Urbes regiæ.

Monum. Sinicum. porcellanæ Libri Sinici. Misfiones Jefuiticæ.

libro fingulari Sinicas obfervationes de rebus hiftoricis, Geographicis & Chrif nis monumento præfertim Smico, cui cum Jefuitis plurimum attribuit; Inv tum etiam is ipfe Brandenburgenfe, vel linguæ Sinicæ facilius legendæ ac int gendæ clavem edidit: De fcutellis Chinenfibus five procellanis Martinius ex dit fabulam communisfimam, qua ex ovorum teftis *corrafisque chyliis marinis confici dicuntur, cum ex argilla figlina, terraque diaphena & nofa confici foleant.* Libros Chinenfes *eosque in rebus Aftronomicis, Geo phicis, & Phyficis confcriptos, chartæq; Sericæ impreffos bibliotheca Augufta heic eft, nonnullos continet.* Misfiones Jefuitarum *five facras expedition A. 1581 ad A. 1669 Nic. Trigautius, Profp. Intorcetta, fed ultimas Ad. Sc lius, Madorinus Chinenfium factus edidit. Sed Joh. Hurolianenfis S. J. H riam Chinæ à duobus Tataris fubjugatæ A. 1688. Parif.*

Chinæ Provinciæ.

II. Dividitur totum regnum in complures provincias, q illi præfecturas vocant: quarum maritimæ funt, *Cantan, Fequ Chiqueam, Nanquii, Xantum, Paquin*; mediterraneæ, *Xiamfii, Canfii, cii, Suchnam, Huanum, Juana, Fuquam, Sutnam, Quicheu, Quianci chinchina, Qnancii.*

Provinciæ in China ex relatione P. Martinii. Corea. Leaotung. Xantung. Nanking. Chekiang. Fokien. Quangtung. Tugking. Junnam. Suchuen. Xanfi. Peking. Honan. Huquang. Que cheu. Quanfi. Kiangfi.

[*P. Martinus Martinius fequentes enumerat Chinæ provincias, ex quibus* ma mæ *funt*, Corea *Martinio, cujus tabulam exhibemus, peninfula (at alia la recentiores Coream faciunt infulam) Ejus urbes memorantur; Kincki Hien Pinggan, Kiangyuen, Kinxane, Chungoing, Ciuenlo:* 2. Leaotung, *cuju put Leaoyang, item Tuxune. Quangning, Ningyve:* 3. Xantung, *in qua ghai, Cinan, Tiencin, Cincheu:* 4. Nanking, *cujus metropolis Nanking; Hoaigan, Yancheu, in ea eft Tai lacus.* 5. Chekiang, *in qua urbes Hang Xaoking, Kiucheu & Vencheu.* 6. Fokien *cujus caput Fochen; & cæter bes Kinghoa Kienning Tincheu, & Changheu: ejus littori oppofita eft inf. Qua* 7. Quangtung, *in qua caput Quancheu, cujus portui oppofita eft inf. cao; Urbes præterea in hac provincia funt,* Caocheu, *Chacking & Nanh* 8. Tungking, *in qua urbes Lieucheu, Liuche, & Suikien.* Mediterr *verò provinciæ memorantur.* 1. Junnan, *cujus caput Junnan urbs, ac p hanc Mengting, Juenkiang & Quangfi.* 2. Suchuen *in qua Chingty:* 3. X *in qua præcipuæ urbes Sigan, Hanchung, & Hinggan.* 4. Xanfi *cuju put Taiyven, ac porrò Tuencheu, Kiang, Taitung:* 5. Peking, *cujus cap regia memoratur urbs ejusdem nominis; porrò celebriores hic funt urbes Xu Paoting, Quanping.* 6. Honan, *in qua Caifung.* 7. Huquang, *in qua no res Siangyang, Kingcheu, Fung. Chingcheu:* 8. Queicheu *cujus urbes in res Queiyang; Sintien, Chinyen:* 9. Quanfi *cujus Queilin:* 10. Kiang *qua Chancheu, Kienchang, Quangfin.*

III. Urbes per univerfum regnum effe tradunt celebres c fosfis murisque probè munitas, præter oppida & pagos, quorun

itus numerus. Amplitudo autem urbium ex eo conjicitur, quod *tan*, una ex minoribus tria amplius milliaria Germanica circuitu plecti dicatur.

[*Stupendam illam urbium in China magnitudinem idem quoque refert P. Martinius.*]

IV. De regiâ eſt varia auctorum traditio: Alii quippe α *Paquin* n vocant, alii β *Xantum*, quam eandem putant eſſe γ *Quinſai*. In tariæ finibus verſus ſeptentriones ſitam eſſe, omnes conſentiunt. tè erat regia γ *Nanquin*, magna urbs, in medio regni verſus O- num poſita. At de urbe *Quinſai* (ſive ea Tatarorum magni Cha- ſive Sinarum Regis regia, utrumque enim traditur) meritò dentisſimi cujusque fidem excedunt ea, quæ M. Paulus Venetus didit: Continere ſcilicet eam circuitu mill. Ital. circiter centum, eſt, German. communia viginti quinque, & pontium in ea la- eorum duodecim millia, quorum quidam tantæ altitudinis, uti jores naves erecto malo ſubtermeare queant: Lacum item intra enia ambitu mill. German. circiter ſeptem continere; in quo duæ ılæ, ſingulas regias ſuperbisſimo opere ſuſtinentes: Per univer- n autem urbem præſidium triginta millium militum. Verunta- n urbem hanc poſt Marci Pauli tempora bello dirutam, vel alia vi calamitate deſtructam eſſe, putant.

Regia
Paquin
Xantum
Nanquin
Quinſai

α *Imperatorum Chinenſium regia P. Martinio memoratur* Peking *in provincia ſeptemtrionali ejusdem nominis.* β Xantung *provinciæ nomen eſt.* γ Nanking *urbs eſt in provincia Nanking.* δ *Marcus Paulus Venetus urbem hanc* Quinzai, *id eſt, civitatem Cœli, in regno* Anian *collocat. Rex qui in ea ſedem habuit,* mundi Dominus *&* cœli filius *à ſuis dictus eſt. Verum ejus urbis recentiores nullam faciunt mentionem ſive bello ſive aliâ calamitate interierit.*

Peking.
Xantung.
Nanking.
Quinzai.

Fluvii per Chinam nobiliores memorantur Croceus *à colore luteo ita dictus: Ex Sesing lacu oritur, inde verſus ſeptemtrionem tendens Chinæ limites egreditur, factoque flexu redit, at demum in Oceanum Chinenſem ſeſe exonerat.* Kiang *fluvius* [illegible] *dictus in Chinenſis Imperii limitibus occidentalibus ortus, ab occaſu in ortum fluens mediam ferè tranſit Chinam, eamque dividit in ſeptemtrionalem & auſtralem, ultra milliare Germanicum perhibetur latus: idem mare Chinenſe demum ſubit: ejusque oſtio objacet inſula Cungming. Reliqui fluvii ſunt* Hoai, Singan, Cientang *cujus oſtio objacet inſula* Cheuxan, Juen *&* Can fl. *qui cum* Kiang *ſeſe conjungunt: Item* Ta fl. *ad* Quancheu *mare ſubit. Cæterum Chinenſium lingua carere dicitur literâ caninâ R.*

Fluvii in China.
Chroce⁹ fl.
Hoai fl.
Singan fl.
Cientang fluv.
Cheuxan fl.
Juen fl.
Can fl.
Ta fluv.

Utuntur Chinenses literarum loco characteribus, & imaginibus variis: Fi-guras in ligna & laminas incidunt, sicut nos utimur artre Chalcographica. Cur-rus excogitarunt, quos velis ventisque, uti navigia per mare, per loca plana diriger-norunt. Liberos suos in patrio exercent sermone, &, quum legere & scribere pos-sunt docent eos scire res olim apud se gestas, leges etiam municipales, & moralia fabularum atque adagiorum.]

Corea. Japan.

V. Insulæ ab ortu Sinarum regno objacent innumeræ; a duæ insigniores α *Corea*, incolis *Caoli*, longitudine ccxxx. milliar German. latitudine L. Et multo nobilior β *Japan*, longitudin milliar. CL. latitudine LXX. utraque in complures ditiones, quas Re guli verius quam Reges obtinent, distributa. Hujus tamen poten tior Rex est *Miaci*, urbis totius insulæ principis.

Corea. Japan. insf.

[α Corea *P. Martinio non insula, sed peninsula est.* β Japan *insula fœcunda e frugum, metallorumque dives: Rex cujus imperio cæteri sub sunt reguli, ad bellum educere potest aliquot centena millia virorum. Lusitani Christianam fidem p sim per hanc insulam felici successu docuerant; sed ea anno 1579. ac iterum hâc n strâ ætate, exustis & occisis Christianis hic oppressa & ferè deleta est. Qui ex occ dente ibidem negotia curant mercatores, Christianum nomen solent abnegare. Ta to odio Japanenses persequuntur Christianos, ut ne quidem in exteris Christianu ferant nomen; unde exigua, & ferè nulla appareat spes, qua ratione doctrinà salutaris hic resurgere queat. It nerar.* Nobilis a Mandelslo *p. 238. & se Hodie tamen mitiora afferunt; Christianam videlicet fidem denuo ibidem admi Postellus per universam hanc insulam statuas idolorum maximè tricipites, alia mulieris puerum in ulnis gestentis imagines adhuc suo ævo exstitisse testatur, vesti hæc videntur esse religionis Christianæ antiquis temporibus hic florentis: quæ tam astu Satanæ postea corrupta & perversa fuit. Porrò Chinensium litori orien objacet insula* Formosa *sub ipso Cancri Tropico: in qua Hollandi nonnulla lo munita tenebant, & cum incolis, ipsis quoque Chinensibus huc venientibus, mer turam faciebant. Erant in ea insula non pauci ad Christianam fidem conve Sed Hollandi nuper anno 1662. à Chinensibus Selandiæ castro per deditionem cap ex hac insula ejecti sunt, & ab iis in captivos imbellemq. turbam crudelissima sævitum. Chinensium litori australi opposita est alia insula* Hainan *dicta, mu urbibus & incolis exculta.*]

Formosa. Hainan insf.

Formosa. Fayoung.

Insulam Formosam, *quæ Chinensibus Packanda dicitur, minores aliæ attingu* Fayoung *maxime, in qua Batavi A. 1632. fortalicium struxerunt*, Selandi *dictum, mox altero, quod Provinciam vocarunt, addito: Unde Hispanos p suo castello Kelango exturbarunt, & Formosam deniq; subjugarunt: Verum à ratis Chinensibus, & horum duce Coucuga iterum A. 1661. ejecti; jacturam Chin sium commerciorum, Indorum, & Japonensium maximam fecerunt Ipsa Insula pulosa, suisq; pagis & dominiis divisa 30. gradus latitud. septent. versus bo*

INDIÆ
Orientalis et
Insularum
Adiacentium
Antiqua et nova
Descriptio.
PERSIÆ
CHINA
INDIA INTRA GANGEM
INDIA EXTRA GANGEM
Golfo de Bengala olim Sinus Gangeticus
MARE INDICUM
Linea Æquinoctialis
Tropicus Cancri
SIAM
CAMBODIA
BORNEO
SUMATRA
IAVA MAIOR
CELEBES
PARS NOVÆ GUINEÆ
INSULÆ PHILIPPINÆ olim BARUSSÆ
MINDA NAO
CEILON ol Taprobana
Insulæ Maldivæ
IAPONIA

Cor

Japa

Co

Japa

Fo

Ha

inf

Fo

Fa

pulosa, suisq; ragis & dominiis divisa 30. gradus latitud. septent.

acet. Ab ea distat paululum obscura insula Sanichaon, *ubi Franc. Xaverius, Indorum Apostolus vitam finiit, secessu facto.* Sanichaon.

Japonia *incertum est, an extet Insula, num continenti adhæreat, Arn. Montano & Caron' o teste: Ipsa 35 gradus elevata XVI. Provincias pluresque Insulas complectitur, quarum tres maximæ sunt,* Nivon, Ximoo & Xicoo, *suis regulis aut principibus subjectæ: Qui tamen singuli* Dairo, *rerum sacrarum & civilium supremo arbitro subsunt. Hujus autem sedes Meaco est, urbs regia* Yedo *vel Jedo A. 1657. incendio exusta: Domos enim solum ligneas amant, nec urbes muris aut portis muniunt, sed plateas noctu magnis januis occludunt. Conf. Bern. Varenii Descript. Japoniæ. Arn Montanum in Lib Germ. de legat. ad Cæsar. in Japon. itemq; Missiones quas vocant, Apostolicas aut Papæas ex A. 1590. ad A. 1614. quo ferociter in Christianos sævitum fuit, & A. 1636. quo Jesuitæ cum Portugallica & Hispanica natione regnis omnibus exclusi, solique Batavi ad commercia libera sunt admissi.* Japonia. Dair.

CAP. VII.

De India veteri.

I.

[S]inarum regno conjuncta est ab occasu meridieque *India*, terra omnium nobilissima, auri argentique adeò fœcunda, uti solum ejus aureum argenteumque esse veteres crediderint. Nomen accepit ab *Indo* nobilissimo flumine. Clauditur ab occasu *Indo*; à septentrione *Emodis* montibus; ab ortu itidem montibus *Damasiis* & *Meandris*; à meridie suum mare, quod *Indicum* appellatur, magnis sinubus ...bit; in quod, ceu duo cornua, longissime excursu sese emittit. India. Ejus Limites.

[Long]itudo ejus summa est ab Indi fontibus usque ad extremum aureæ [Che]rsonesi promontorium mill. German. circiter Dc. *Latitudo* ma[xim]a à Damasiis jugis in finibus Sinarum ac Tatarorum, ad Simyl[lam] promontorium, nunc *C. Comori*, mill. CCCCL. Magnitudo.

[In]dia *nomen ab Indo fluvio nacta, cunctis gentibus, quas Orientales & Occidentales terra nutrisint, commune fecit: Hinc Chinenses & Arabes* Indostan *hodieq; nominant, suo sermone aut idiomate quo regionem adjecto* stan *significant, veluti Turkestan Gusistan &c. India vetus amplissimis patebat versus boream ortumque terminis, ad Tauri juga nempe ac Eoum oceanum, hodierna longe arctioribus coercetur: Utraq; tamen duplex, altera nempe* Occidentalis intra Gangem ἡ ἐντὸς γάγγου ἰνδικὴ, altera Orientalis extra Gangem ἡ ἐκτὸς γάγγου ἰνδικὴ, *quam Græci Romaniq; nec non adhuc Arabes partiuntur. De gentibus, mirandis naturæ* India. duplex.

natura operibus urbibusq; Indicis quanta scriptorum veterum portenta, etiam fal Strabone judice Lib. II. qui de urbium numero 5000. *acute censuit.* κἀθ ὑπερβ λὴν *i. e. eo* per excessum *ex crevisse. De Nationibus quantum variatur? om eas ad* Joctanem *è Noachi nepotibus unum, primum quasi parentem Josephus E sebius Eusthatiusque referunt: Has autem origines Bochardus in dubium tra Lib. II. c.* 15. *infirmis tamen ratiunculis usus. Indus & Ganges ex jugis altissi Thebeth, lacu quodam hydrophilacio nasci dicuntur: Ut hic per rupes altissi horrendo cum strepitu, ille ad radices montium prorumpat, & quinque alveis mare Indicum devolvatur. Ganges vero in sanctitate maxima & singulari pec torum expiatione apud Indos ethnicos adhuc habetur, tanquam Paradisi fluvi Vid. Kirch. China illustr. part. II. c.* 2. *Abr. Rogerii Histor. Brachman. part. c.* 18. *Notitia reliquorum quos Indiæ progenerant fluviorum nostris Europæis scura & per exigua obtingit.* Veteres autem Indiæ scriptores multa fa prodiderunt, *inquit Strabo Lib. II. Conf. etiam Itinera Thevenotii, quibus Indostanenses novorum Mogulum aliorumque populorum exposuit, Souchu de R nefort Histor. Indiæ Orientalis Paris. A.* 1688. *edita.*

Indus & Ganges.

Divisio Indiæ.

II. Divisa fuit olim Gange flumine in duas partes; quarum na versus occasum α *India intra Gangem*, altera versus ortum β *In extra Gangem*, appellabatur.

Limites Indiæ: Intra Gangem & extra Gangem Chersonesus aurea.

[α India intra *seu* cis Gangem *ab occasu habet Paropamisadas, Arachosiam Gedrosiam; à septemtrione Caucasios montes, quos appellabant Macedones; Ortu Gangem fluvium, ac alteram trans Gangem Indiam; à Meridie Ocean Indicum.* β India extra *sive* trans Gangem *ab Occasu habet alteram India & Gangem fluvium; ad septemtrionem Scythiam; ab Ortu Sinarum regionem, Meridie Indicum mare. In hac inter duos sinus Gangeticum & magnum est* Chersonesus aurea, *quæ hodie à civitate* Malacca *dicitur.*]

Indi Brachmanes. Gangaridæ.

III. Tradunt veteres Geographi, fuisse in India populoru *novem millia*, quorum clarissimi α *Brachmanes*, Indorum Philosoph Græcis Gymnosophistæ dicti; & β *Gangaridæ*, quorum regem pote tissimum Alexander Magnus invadere non ausus est.

Brachmanes.

[α Brachmanes, *sive* Brachmani, *olim fuere Philosophi, hodie* Bramani *dicuntu de quibus Itinerar. Nob. à Mandelslo p.* 114. *& seqq. de istis* Solinus *c.* 65. *Phi sophos habent Indi Gymnosophistas, qui ab exortu solis ad Occasum contentis oc lis orbem candentissimi syderis contuentur, in globo igneo rimantes secreta quæda arenisq; ferventibus perpetuum diem alternis pedibus insistunt.* Et Plinius *l.* 6. 19. *Gentes celebratæ illic, & prope in religionem versæ sapientiæ deditæ, volunt ria semper morte vitam, accenso rogo, finiunt: Ut sunt de illo exempla apud P tarchum in vita Alexandri. Mortem scilicet prudentiores illi non exspectaba sed ingerendo semet ignibus læti & cum gloria arcessebant. Alii in solitudine & ter*

terræ cavernis mortem exspectabant: qui mos hodieque servatur in Japonia. β Gangaridæ *bello olim clari erant ad Gangem fl. urbs & regnum Bengala, illorum sedes erat olim Gange, seu* Ganges *urbs ulterioris Indiæ Gangi fl. imposita. Sunt qui existimant, Gangem urbem esse eandem, quæ hodie Bengala: verum hæc à Gange fl. longè distat.*]

Gangaridæ Gange.

IV. Urbium fuisse *quinque millia*, iidem auctores prodiderunt, ...ecipua capacitate: Qvarum omnium clarissima α *Nysa*, in qua ge...um Liberum patrem Indi arbitrabantur.

Nysa Urbs.

α Nysa *urbs cis Gangem ad Indum fl. non longè ab Arachosia à Baccho fertur condita. Est quoque Indiæ mons* Nysa,*cujus mentionem facit* Virgil. Æneid. VI.]

Nysa.

V. Fluviorum nobilissimi sunt *Indus* & *Ganges*: α *Indus*, quem ...olæ quondam *Sandum*, nunc diversis nominibus diversi appellant ...uli, *Hynd*, *Duil*, *Inder*, *& Caercede*, in β Paropamiso monte effu...unde viginti recipit amnes, sed clarissimos γ *Hydaspen* & δ *Hypasin*, ... Alexandri iter terminavit: Nusquam latior quinquaginta sta... aut altior XV. passus, septem ostiis in mare Indicum evolvitur. ...*nges* gemmifer & auri fœcundus, è Scythicis exoritur montibus, ...us latitudo minima duo mill. Germ. maxima quinque, ubi vado...mus, mensuram centum pedum devorat.

Sol. p. 81. Indus fl. Hydaspes. Hypasis. Ganges.

α Indus *fl. Plinio teste*, l. 6. c. 20. *olim ab incolis* Sandus *fuit appellatus: Sin...thum Ptolemæus inter septem Indi ostia numerat. Verisimile igitur est, ostium illud omnium maximum pro toto fluvio Ptolemæo fuisse usurpatum. Hodie ab Indis aliisq; gentibus vulgo* Indu *vocatur. Hunc verò fluvium prius* Mausolum *dictum, postea ab* Indo *quodam juvene egregio, qui in eum se præcipitaverit, nominatum fuisse fabulatur auctor libelli de fluminibus, quem nonnulli adscribunt Plutarcho. Alexander M. tradente Plinio l. 6. c. 17. nullo die minus stadia sexcenta navigavit in Indo fl. nec tamen potuit ante menses quinque enavigare, adjectis paucis diebus. Idem Rasbutos à Cambajensibus disterminat, atque per mediam Cambaiam decurrit. Incolis ejus regionis teste Odoardo Barbosa &* Cercetes *&* Inder *hodie appellatur. Candidi coloris esse perhibetur Indus, & gelidior, quam cæteri, qui ibi sunt, fluvii.* Curtius, Arrianus. β Paropamisus, *etiam Caucasus dictus, non Ponticus seu Indicus. De Indi fonte ita Plinius* lib. VI. c. 20. In jugo Caucasi montis, quod vocatur Paropamisus, adversus Solis ortum effusus. *Eadem quoque tradit Arrianus.* γ Hydaspes fl. *Indum flumen ad Nysam urbem ingreditur.* δ *Fluvius iste* Hypasis *vocatur Ptolemæo, Plinio, Curtio & Arriano; at Straboni Dionysio Afro, Martiano Capellæ, Solino & aliis est* Hypanis. *Plinius l. IV. c. 12. hanc controversiam suo tempore inter scriptores fuisse tradit, vehementerque errasse, qui Hypasin in parte Asiæ prodiderint. In India autem supra flumen Hypasin solstitii die medio nullam ...aci umbram autores referunt. Plinius lib. 2. cap. 73. Fluvius ille cum Hydaspe sese* unit;

Indus fluv. Hydaspes fluv. Hypasis fluv.

unit; unde à quibusdam pro eodem habetur flumine. Herodotus lib. 4. *tradi* Hypanim *fluvium quinque dierum viâ exilem, profluere ac dulcem; Deind post aliorum dierum iter perquam amarum.* Athen. lib. 2. pag. 43. ε Ganges *vulgò* Ganga *ex Emodis montibus ortus omnium toto orbe fluminum perhibe tur maximus, quique decem & novem fluminibus magna ex parte navigabilibu receptis, alicubi lacus verius, quàm fluvius videtur. Eum in sacris liter appellari* Pischon *seu* Pison *existimant Hieronymus, Josephus & Eusebius.* D *illo Ovidius.*

Ganges fl.

Dum tepidus Ganges, frigidus Ister erit.

Sinus in quem devolvitur, Gangeticus *appellatur; hodie vulgò* Golfo di Ben gala. *Gangi magnitudine secundum Indum, tertium Istrum, quartum Nilu consensu tradi scribit Diodorus lib. XVII. Latitudinem ei stadiorum XXXII. tr buit; profunditatem tantam, ut omnia per Indiam flumina superet.*

Gens Indorum.

VI. Indorum gens α vetusſima nunquam à natali solo rece ſſit. Quare nemini fas sit mirari vel hominum vel urbium copian Indiam *Liber* pater (quem illi apud se natum arbitrati) primus cu exercitu ingressus est, primusq; omnium Indis subactis triumphavi Dehinc *Persæ* proxima inter Indum & Gangem armis occupata t nuerunt, donec *Alexander*, Dario superato, Porum Indorum Rege debellavit. Post hunc in pace, suis quique Regibus obedientes, eg runt; donec, diu ignoti, tandem Portugallensibus superiori secul rursus cogniti fuerunt. Longinquitas regionis occasionem præbu fabulis, β uti ex veteribus graves etiam scriptores, γ hominum var as monstrosasq; species crediderint.

Indorum origo.

Scriptores rerum Indicarum.

[α *Primos Indiæ incolas ex posteris fuisse* Joktani, *qui Heberi fuit filius, colligitur tu aliis argumentis, tum quod ab illius filio* Ophiro *aurifera regio in sacris celeb appellata est* Ophir. β *Mirum dictu, quam multi ex antiquis res Indiæ persc pserint, & quàm pauci, dolente & exsecrante* Strabone, *vera. Ex quibus a una cum fabulis suis toti perierunt, alii si non toti, ex magna tamen parte. E stant* Herodotus, Agatharchidis excerpta, Ctesias *aliqua sui parte apud Ph tium,* Dionysius Periegetes, Strabo, Ptolemæus, Arrianus, Diodorus S culus, Aethicus, Martianus Heracleotes, Plinius, Mela, Solinus, Philostr tus, Q. Curtius, Apuleius, *& hi omnes veteres. Recentiores sunt* Jo Goropius Becanus, Petrus Maffeus Osorius, Joh. Metellus, Joh. Barriu Ludovicus Vartomannus, Maximilianus Transsylvanus, Cosmas Ind pleutes, Joh. Macer, I. C. Castagnedo Hispanus, Abrahamus Ort lius, Petrus Jarricus, Franciscus Sachinus, Adamus Olearius *in iti Mandeslovii, aliique navigationum Indicarum scriptores; qui recentiores scr ptores certiora præ antiquis istis attulerunt.* γ Megasthenes *scribit, per dive*

sos J

sos Indiæ montes esse nationes capitibus caninis, armatas unguibus, amictas vestitu tergorum, quibus nulla sit vox humana, sed tantum latratus sonent. Gangis fontis accolas nullo indigere cibo, eosque odore pomorum silvestrium vivere, longiusque pergentes eadem illa secum gerere, ut olfactu alantur: quod si tetriorem forte spiritum traxerint, eos exanimari. Porro tradunt in eadem India esse homines, qui unum tantum habeant oculum. Quosdam etiam adeo auritos esse, ut aures ad pedes defluant, atq; in alteram earum cubent, quarum duritie arbores convellant. Alios singulis uti pedibus, & adeo latis quidem, ut ubi se defendere à calore velint, supini jacentes iis toti inumbrentur. Apud Ctesiam legitur, fœminas quasdam in India semel tantum parere, ac natos statim canescere. Esse gentem, quæ in juventute cana sit, nigrescat in senectute, ultra ævi nostri terminos perennantem. Esse quoq; perhibent mulieres, quæ quinquennes concipiant, nec ultra octavum annum vitam protrahant. Esse, qui cervicibus careant, & in humeris habeant oculos. Hæc & similia ab antiquissimis istis scriptoribus tradita sunt; quæ tamen falsa & conficta esse hodie constat. Ipse Plinius quoque, id quod mirere miras & monstrosas hominum, qui Africæ partes incolant, figuras describit, lib. VI. c. 30. Quod verò idem ille Megasthenes apud Plinium lib. VIII. c. 14. scribit, serpentes in tantam magnitudinem adolescere, ut solidos etiam deglutiant cervos, id ab aliis auctoribus tum antiquis, tum recentioribus confirmatur.]

Monstrosæ hominum formæ ab antiquis traditæ.

Serpentes Indiæ ingentes.

CAP. VIII.

Summa Indiæ novæ descriptio.

I.

Quoniam Johannes II. Portugalliæ, ac Ferdinandus Hispaniæ reges A. 1494. in divisione novi orbis per Pontificem Rom. facta convenerant, ut ultra Meridianum Lisabonensem XXVI. gradibus enagivatis, occasum versus Hispaniæ omnia, reliqua vero ad ortum Lusitanis loca cederent: Posthac Emanuel regis Portugalliæ auspicio Vascus Gama Lusitanus Lisbona iter dubium ingressus, VII. Idus Jul. A. 1497. Africa tota & Promontorio bonæ spei ultimo superato XIII. Cal. Jun. anno sequente proximo Calecutum appulit, primusque Indicis commerciis & navigationibus Europæis viam aperuit commonstratam. Hinc duplex India proveniebat, una Orientalis, *de qua loquimur, & proprie dicta, ortum versus regi Portugallico, & altera* Occidentalis, *ἀκύρως aut improprie dicta, nempe America regi Hispanico relicta. Termini nostræ indiæ non adeo certi à Geographis figuntur; ne possunt quidem ob* principatus variabiles & regna ob vicinorum potentiam *mutare solita: Ex Itinerariis tamen recentissimis ab occidente Persiam, à septentrione Tatariam, ab ortu regnum Many, ab meridie regnum Decan: Partes, quæ pro statu regum & dominiorum variant, nullas definiemus, nisi quas Cluverius definivit, ordine non satis congruo aut recto.*

Orbis divisio à Pontif. Rom. facta.

Navigatio Indica prima.

India duplex.

India nova.

CUm ſuperioribus ſeculis ob feritatem intercedentium populo rum terra adiri India nequiret, tam longinqui verò maris na vigatio nondum comperta eſſet, diu Europæis incognita man ſit, cum non niſi ex veterum ſcriptis noſceretur. At primus *Guaſ Gama* Portugallenſis an. cIↃ CCCC XCVII. ab Hiſpaniis profectus, ſu perato bonæ ſpei promontorio atq; univerſa Africa circumnavigat Indiæ oram maritimam perluſtravit. Poſt hunc idem ab aliis felic ter tentatum; misſiq; alii aliiq; ſubinde à Regibus Portugalliæ, qu oram maritimam vi occupatam, arcibus ac propugnaculis mun rent. Deprehenſum tunc eſt, varia nationum genera Indias incoler Hebræos, Perſas, Scythas, Arabas, ipſosq; Indos, quorum exigu quædam pars poſt D. Thomæ, ut ferunt, inſtitutionem in fide Chr ſtiana permanſerunt. Hanc navigationem diu Portugallenſes Hiſpani, conſtituto in Indiis ab Portugalliæ Hiſpaniæq; Regibus Pr rege, ſoli obtinuerunt; donec ſuperioribus annis Hollandis & Angl etiam frequentata eſt. Iisdem finibus, quibus olim, India nunc etia circumſcribitur. Nam & citra Indum amnem populi qvidam, ut o lim, nunc etiam Indi dicuntur.

Indiæ novæ fines.

Coloniæ gentium in Indiam traductæ.

[*Id tanquam ſingulare quid Diodorus Siculus obſervat, quod,* cum India multis v riisque gentibus incolatur, nulla tamen peregrinam habeat originem, ſ omnes indigenæ putentur, nec unquam vel ab externis accepiſſe, vel aliam nationem emiſiſſe colonias, perhibeatur. *Exterorum tamen coloni ne ipſi quidem diffitebantur Indi in ſuis hiſtoriis de Bacchi & Herculis advent Et quid Alexandri M. coloniis per Indiam notius? Noſtro & ſuperiori ſeculo m gnus Mogor ex Tataria; & præter nationes exteras ab Auctore memoratas, inge multitudo Luſitanorum, Belgarum, Anglorumque ex Europa in Indiam penetr vit, magna ejus parte occupatâ. Vaſco de Gama, auſpiciis Emmanuelis Portug lia Regis, per mare illud viam in Indiam aperuit. Deinde Batavi & Angli luc ſpe allecti, ingenti animo & Batavi majore ſucceſſu, quàm Angli, eò naves ſu miſerunt.*

Impiger extremos currit mercator ad Indos.

Indiæ felicitas. In Indiam navigationes

Quippe regio auri & argenti, tum gemmarum, ſerici & aromatum feracisſima, in mane quantum inhiantes mortales, nullâ longi & difficilis itineris ratione habit ad ſe, jam antiquisſimis quoque ſeculis, pellexit. Hæc videlicet Indica mercatu primo Phœnicum fuit & Ægyptiorum: Ab his ad Romanos pervenit, donec eam ad transferrent Veneti, quibus Luſitani, Batavi & Angli ſucceſſerunt. Quum Be gæ privati, ſparſis viribus, adeoque minus commode eò navigarent, anno 1595 *O dinum auctoritate, in ſocietatem, certis legibus & privilegiis redacti, tanta ceperu inc*

incrementa, ut Lusitanis universæ amittendæ Indiæ terrorem injicerent. Lusitanorum expugnarunt arces, regna barbarorum armis aut fœderibus in partes traduxerunt, & Indiam Belgicam multis firmissimis coloniis contra omnem vim firmarunt, capite imperii sui in insula Java & urbe Batavia constituto, unde in reliqua esset imperium.]

II. Dividitur etiam nunc, ut olim, Gange fluvio in duas par- quarum una *Indostan*, quæ olim India intra Gangem; altera *Man-* ndia extra Gangem. Regna universam continere tradunt XLVII, rum quædam nimium modica & arctis admodum finibus con- ta. At novissimi tamen Geographorum in novem potiss mum es sive regiones universam Indiam diviserunt; quarum nomina : *Cambaja, Narsinga, Malabar, Orixa, Bengala, Regiu, Sian, Cambaja*, & entrionalis pars, quæ ferme tertia universæ.

Divisio.

ndia omnis ratione situs commodè dividitur in tres partes: septentrionalem, *quæ liis dicitur* Indostan; occidentalem; *quæ* India minor: & orientalem: *quæ* India major. Septentrionalem *Indiam omnem tenet* magnus Mogor *seu* Mogol; & *ad Indum flumen provincias* Cabul, Gusarattam; *quæ &* Cambaia: *In India occidentali* Orixam, *cujus Rex Mogoris tributarius est*, & *in ndia orientali regnum* Bengalæ. *In India* occidentali *præter Orixam & Cambaiam sunt regna* Decam, Malabar & Coromandel *sive* Narsinga, *singula à nis gubernata regibus. In* Orientali *Indiâ, præter Bengalæ regnum, sunt* Peu, Siam & Cambodia *regna diversa; At in* Malacca *peninsula quot sunt noiliores urbes, tot ferè inveniuntur Reguli.*]

Alia Indiarum divisio.

CAP. IX.

Cambaja, Narsinga, Malabar, Orixa.

I.

arata Persis, Arabibus, Indisq; illa Provincia vocatur, quam Portugalli huc vibus appulsi ab urbe præcipua Cambaja dixerant. Tres enim urbes commeris florentissimas complectitur, Amanabadam, *suo regi olim atque conditori oprio subjectam;* Cambajam *muro cinctam saxeo, quæ duo milliaria excedit nbitu;* Suratam *denique priscam Lusitanicæ Anglicæque mercaturæ, sed noam Gallicæ nunc sedem. Regnum hoc magni Moguli subditum duas habet urs regias* Agram *arce magnifica superbam, quam ille Imp. Dello deserto A. 1566 biit.* & Lahorem *sive* Pangah, *quam æstu compulsus nimio petit. Portulli vero unicam sibi eamque castris duobus munitissimam urbem* Diu *adhuc nent, Turcica Indicaque classibus A. 1539 & A. 1546. mascule propulsatis. lem Mogul provinciam mari Arabico vicinam,* Candahar, *quam Persæ ce-*

Guzarata

Mogallis regia duplex.

Diu.

Candahar.

Regna. Narsingæ. Golcondæ. Decam.

perant, facta pace sibi restitutam retinet: Regna vero Narsingæ *aut* Bisnag Golcondæ *itidem &* Orixæ *nec non* Decan *sive* Cuncang, *sibi nexu tribu rio devincta. Unde factum est, ut Dynasta quidam sive Princeps Indicus ab ge Golconde ad Mogulem defecerit, uti Thevenotius Lib. II. refert. Rex N singæ* regem regum & mille uxoribus maritum sese *titulo profitetur*; *Principes quosdam fert vicinos, quos* Nackos *nominant*, Madurensem, muranum, *&* Gingirensem. Malabara, *regnum* Calecut, Cochin, *ur que plures continet*; Goam *quoque Proregis Portugallici & Patriarchæ, q Ecclesia ibi Christiana fovet*, Indici sedem, cui tres Episcopi Cochinen Meliaporensis, & Macaensis *subsunt*. Coromandel *regi Narsingæ quon subdita, nunc Colgondensi, qui* urbem S. Thomæ, coloniam Portugallic *à Gallis A.* 1673 *captam A.* 1674 *Gallico ejecto præsidio Belgis auxiliant cepit. Conf. Joh. Bapt. Taverierii Relationes Indicas, & Spanhemii Introd in Geograph. de S. Thoma ad Indiam accessu.*

Naeki Principes liberi. Malabara. Coromandel.

Cambajæ magnitudo.

CAmbaja regnum in dextro Indiæ cornu ad Indi ostia situm, l gitudine occupat milliar. German. circiter CLX. latitudine f totidem.

Cambajæ seu Gusarattæ regnum.

[*Regnum istud ab Europæis* Cambaja *dictum est, quod erat* Gusaratta, *suos habebat Reges, antequam à Mogole subigeretur. In vulgatis tabulis Geograp ponitur Gusaratta cis Indum flumen: sed rectius in Blauianâ, quà Mogolis de bitur imperium, trans Indum collocatur flumen intra Indiæ terminum.*]

Urbes Cambaja Campanel Goa.

II. Urbium prima est, quæ regno nomen dedit, α *Cambaja*, om um Indicarum cultu atque magnitudine præstantissima; qua de ca *Cairum* Indiæ vocitata. Regia sedes est β *Campanel*, in edito loco sep nis mœnibus cincta. γ *Goa* in insula Indi posita, emporii celebritate grorum ubertate, incolarum multitudine atque ædificiorum mag ficentia insignis urbs, ob munitionis firmitudinem locique situm clauſtra regni vocitata. In eadem insula δ *Dio* arx, atque in contine alia ε *Damaon*, Hispanorum præsidiis custodiuntur. Celebres quo sunt ζ *Beder* & η *Decan* urbes; quarum hæc regno quondam nom dederat. At citra Indum in provincia *Guzarate*, quæ pars est re Cambajæ, præcipua urbs est θ *Ardavat*, Indi ripæ apposita.

Dio Damaon Beder Decan. Ardavat

Cambaja: urbs. Benjani. Rasbuti.

[α Cambaja *urbs in insula, quam Indus fl. & maris vada efficiunt. jacet paul litore remota; totius orientis delicatissima, emporium celebre est; cujus tamen m pars à Benjanis &* Rasbutis *gentilibus constat; ex quibus hi aut militiam au trocinia sectantur; isti vero artes exercent manuarias. aut mercaturam faci aut administrant divitum & magnatum rem familiarem: à militia vero & de hominum pariter & animalium abhorrent Benjani, neque comedunt ca animalium. Præter Deum boni & rerum omnium conditorem, adorant eti & col*

& colunt diabolum, ne scilicet noceat. Antiquum Indorum hodieq; servant morem, quo vidua cum mariti defuncti corpore viva exuritur; cujus rei spectator fuit ipse Mandelslo. Per universam Indiam hujus sectæ quam multi inveniuntur. β Campanaël *in præcipuis hujus regni urbibus erat, & Regis sedes; qui à Rasbutis & Mogore pressus Lusitanis tributarius factus. Sed hoc* Cambajæ *regnum hodie sub* magni Mogoris *Imperio est; ejusq; sedes non est Campanaet, sed* Agra *ad Gemini fluvium.* γ *Quæ in eadem cum Dio castello Indi insula jacet* Goga, *seu Goja: non est altera illa & nobilis urbs* Goa *in regno Decan: quam Auctor heic à magnificentia describit; Quæ Gua illustris ab ista Indi insula longe distat in insula* Goa, *Hæc ab Alfonso Alburkerk anno* 1508. *occupata est. Ex eo à Lusitanis incolitur, magnificè ornata. Hic vicarius est Regis & Archiepiscopus. Jesuitæ quoque ibidem sua habent collegia. Eò ex Arabia, Turcia, Persia, Armenia, India, China, Philippinis, & Europa omnis generis merces importantur, & exportantur.* δ Dio *castellum in illa insula à Lusitanis munitum est.* ε Damaon, *non longè à Suratta jacens, non solum sub Lusitanis est; sed &* Basſia, & Caul *omnisque ferè in hâc parte ora maritima, à Rege in Decan aliquando frustra obsessa. Cætera interiùs Rex à* Decan *habet.* ζ Beder *in mediterraneis est in Balagatta, seu Balagnata.* η Decan *Regem habet, cui interiora à* Damaon *ad Goam usque parent, tenentibus loca maritima Portugallis. Regis in* Decan *sedes est* Visapor; *qui & ipse Rex magnus ac potens est.* θ Ardavat *sub Mogolis imperio est. In Amadabath defertur magna copia radicis, quæ ab* [illegible]*is* PUNCO *dicitur, estque* Costus vetus, *inde à Lusitanis in Europam deportatur. Cæterum Bombam in regno Decam oppidum Portugalli Anglis tradiderunt anno* 1665.

Campanaël
Agra.
Goga
Goa.
Dio seu Diu.
Damaon.
Basſia.
Caul.
Beder.
Decan.
Visapor.
Ardavat.
Amadabath.
Bombam.

III. *Narsingam*, in dextro itidem cornu sitam, duobus lateribus, [occi]dentali ac orientali, mare abluit. Longitudo ejus à confinibus [Cam]bajæ & Orixæ, ad promontorium *Comeri*, milliar. occupat Ger[man.] circiter CL. latidudo summa inter duo maria mill. XC. Regiæ [d]uæ: *Narsinga*, unde regno nomen, & *Bisnagar. Onor*, α *Paleacate* [M]*angalor*, Lusitanæ sunt ditionis. γ *Coromandel* & δ *Meliapor ab* In[dis C]hristianis habitantur: Quarum hæc D. Thomæ sepulchro cla[ra].

Narsinga
Bisnager.
Onor.
Paleacate.
Mangalor.
Colmandel
Meliapor.
Coromandel.

[In]*diæ hujus alterum latus, quod orienti obvertitur, & per continua montium [ju]ga à Malabara disterminatur, à capite* Comorino *ad* Nagund fl. *per centum [fe]re milliaria extensum, olim in tria regna erat distinctum: Quæ fuerant* Co[r]omandel, *unde hodieque omne illud litus à Comari ad* Nagund fl. *appella[tu]r:* Narsinga, & Bisnager *singula à suis gubernata regibus. Verum unius [ho]die subsunt Imperio, qui modo* Narsingæ, *modo* Bisnagare *residet. Hujus tan[ta] habetur potentia, ut regnum ejus intra sex menses vix circumiri posfit.* α *A* Pa[le]acate *versus septemtrionem in litore eodem Hollandi* Geldriam *habent, empo[ri]um munitum: Ibidem quoque est* Danisburgum, *quod Danorum negotiationibus,*

Narsinga.
Bisnagar.
Palea cate.
Onor.
Mangalor.
Coromandel.
Geldria.
Danisburgum.

nibus patet. β Onor & Mangalor *ad adversum jacent litus, in Malab regno.* γ Coromandela, *olim peculiare fuit regnum, à quo longus ille lito tractus nomen habet. Ejus incolæ se suosq;, quum annonæ caritas est, divend aliis solent.* δ Meliapor *vicus hodie verius est, quàm oppidum, à Mahumeda & gentilibus habitatus, ut ferè hæc terra omnis: Neque hic S. Thomæ ostendi sepulchrum; sed in oppido vicino* S. Thomæ *ad litus condito, quod à solis C stianis Portugallensibus & Armeniis incolitur. Inde versus austrum in eodem tore est emporium celeberrimum* Negopata: *Urbem hanc magnam & mar mam Belgæ expugnarunt ejectis Lusitanis. In eo litore Belgæ maximè merca ram faciunt.*]

Meliapor. S. Thomæ. oppidum. Negopata.

IV. α *Malabar* regio in extremitate dicti cornu sita, in longu LXXX. in latum XLV. mill. German. regna continet, ab singulis urbib denominata: β *Cananor*, γ *Calicut*, δ *Coulete*, ε *Cranganor*, ζ *Cochin*, η C *lam & Travancor.* Horum *Calicut* cætera præstat; cujus θ Rex *Sam* in colis, id est, summus Imperator ac Deus in terris vocatur. Ipsa u *Calicut* ampla est, at humiliter exstructa. In hac provincia Lusita tria habent munimenta.

Malabar. Cananor. Calicut. Coulete. Cranganor Cochin. Coulam. Travaucor

[Malabara *regio in altero hujus Indiæ jacet litere, quod respicit occasum, exten turq; à capite* Comarino *usq; ad Caput* Darame, *X milliaribus infra Goam. colæ ejus feroces & barbari sunt, inceduntq; nudi, genitalibus tamen contectis, raticam exercent ipsi idololatræ ac gentiles. Regio illa fert* piper *optimæ & pri notæ; huic secundum fertur id, quod nascitur in* Sumatra, & Java *insulis.* labar *regnum habetur antiquissimum, uni regi olim subjectum, ex quibus pos mus fuit* Sarama Parymal, *qui circa annum Christi* 900 *à Mahumedanis se ctus regno se ultro abdicavit, & Mecham concessit, ibique sanctitatis opinione tam finiit. Is quum liberos non haberet, regnum suum fidissimis ministrorum stribuit.* Scalig. l. 5. d. emend. Temp. Lindschoten c. 12. Ind. Or. β nanor *castellum munitum firmo præsidio tenebatur Lusitanorum: sed à Belgis cti sunt anno* 1663. *urbem tamen vicinam incolunt Malabarii.* γ Calicut *in dem jacet litore urbi Cananor vicina; olim fuit illustris, sed hodie à pris splendore multum defecit: Hujus Regis potentia fracta est à Portugallis.* δ C lete *à Calicut versus austrum jacet, à Belgis expugnata anno* 1663.

Malabara. Cananor. Calicut. Coulete.

Cætera loca ad idem litus sunt, ex quibus cum primis nobile emporium ε Cranganor, *Lusitanis ereptum est à Belgis anno* 1663. ζ Cochin *sive Cot unde aromata aliaque merces pretiosæ exportantur.* Cochin *sive* Couc *quæ una ex celeberrimis Indiæ emporiis est, à Belgis expugnata & Lusitan cti sunt anno* 1663. η Ceilan *quoque Belgæ extorserunt Lusitanis anno* θ *Rex, qui ex Brachmanis creditur ortus, gerit quoque sacerdotium: cib non comedit, nisi qui idolo suo, seu ipsi diabolo, quem sub horribili specie c priùs fuerit oblatus. Virgines sponsæ à Sacerdotibus ad id mercede conductis* tia

Cochin, seu Cotzin.

tiantur, ante quàm in sponsi thalamum deducantur; nec ipsius Regis sponsa hic excipitur: Quapropter, uti regii sanguinis certiores esse possint, Regi patri non succedit filius, sed ipsius ex sorore nepos. ι *Lusitanis igitur præter Goam urbem in ora ista maritima fere nihil fuit reliquum; nisi forte* Onor. *Cæterum ad litora* Malaba ica *& ad Cambaiam serpentes in aquæ superficie feruntur: Hoc nautis signum est, si forte ex aliis non possunt colligere, an regionibus illis propinqui sint.*]

V. *Orixæ* regnum, in sinu Gangetico inter Narsingæ & Bengalæ na protensum, caput habet *Orixam* urbem. At regia ß est *Ramana*. Orixa. Ramana.

α Orixæ *regnum à* Nagundo *fluvio & Masulipatamâ urbe versus septemtrionem usq; ad* Guengam *sive* Cangam *fl. porrigitur. Nomen habet ab* Orixa *vel* Orissa, *emporio celebri, ubi Christiani habent templum D. Thomæ consecratum. Princeps in hoc regno emporium est* Masulipatam; *& ß regia sedes* Goelkonde *seu* Cu'conde. *Ipse Rex in Orixa magni Mogolis tributarius est.* Ramana *tamen emporium ob ebur & gemmas est celebre. Regio ista salis & lapidum pretiosorum, inprimis verò adamantis mercaturâ nobilis est. Cæterum Dani ad oram illam maritimam castellum tenebant* Crangavor, *quod Belgis traditum est.*] Orixa. Masulipatam. Goelkonde. Ramana. Crangavor

CAP. X.

Bengala, Pegu, Sian, Camboja, India septentrionalis.

I.

[B]engala regem sibi proprium tuetur, modò sui juris, modo magni Mogulis tributarium, & immenso per continentem, quà oriens patet, spatio potientem. Urbs Ougli *sede commerciorum Anglicorum & Belgicorum, sive Stapula, quam vocant, mercatoria nunc claret.* Regnum Pegu *A.* 1560 *septem provinciis subactis potentissimum A.* 1600 *peste, fame ac Siamensi bello ad ultimum redigebatur excidium. Hinc adhuc vicinis Ava & Siam regibus hodieque subest. Regnum Siamense artibus Mechanicis & quibusdam liberalibus cultum, monarchico suo Imperio regnis etiam subactis minoribus effloruit. Rex autem irruptione crebriori Tatarica pressus, Chamo deniq; Chinensi sese beneficiarium aut Vasallum, quem nominant, submisit: Ipse quidem ethnicus tamen Christianis tria templa publica concessit: præter Siam urbem, cujus agrum semestri quoquo tempore consueta Menanis eluvio manet, tria emporia nunc præstant. Vid. Chaumontii Equitis Legatio in Aulam Siamensem, & Domini de Choisu Itinerarii Siam diarium. De vicinis terrarum tractibus amplissimis* Couchinchina, Cambodia & Ava *nec undique perlustratis, regno itidem Tunquino, & regia hujus Checho Jac. Schouten in Descript. Siam. & Tavernir part. III. & Plancus c.* 17 *videantur.* Chersonesus aurea *sive* Malacca *reges ex A.* 1420 *aut Muhamedanos aut ethni-* Bengala. Pegu. Siam. Couchinchina. Cambodia. Ava. Tunquin. Chersonesus Malacca

ethnicos tulit, donec Lusitanis subdita Christianam Ecclesiam suscepit, quæ a[illegible] huc sub Batavorum dominio viget. Regna vero Camboja, Couchinchi[illegible] Schampoa, Queda omnia religionem ethnicam sectantur. Vid. Hug. Linschot[illegible] Descript. Ind. & Theod. de Boy Navigat. Belgicas.

Camboja. Schampoa. Queda.

Bengalæ regnum. Bengala urbs. Cosmin fl.

α BEngalæ regnum ab urbe *Bengala* dictum, ad Gangis aliorumq[illegible] amnium ostia, in longum CL. in latum CLXX. mill. Germ. ob[illegible] net. Ipsa urbs β *Bengala*, magna, celeberrimo emporio insign[illegible] in insula fluvii *Cosmin* sita est.

Bengalæ regnum.

[α *Bengalæ regnum hodie sub magni Mogoris imperio est, omnium rerum copi[illegible] fluens: Ejus incolæ vitiis corruptissimi ac sceleribus cooperti sunt; quæ tamen [illegible] ver, a Gangis lavacro ablui posse superstitiosè putant: Lavacri tamen in flu[illegible] illo potestas nemini permittitur, nisi qui eo nomine Regi dederit pecuniam, [illegible] tributum.*]

Bengala. Sinus Gangeticus. Golfo di Bengala. Catigam. Satagam. Telogrammum. Cosamba. Gouros.

Ex Paradiso eum oriri credunt; unde tantam vim eidem adscribunt. β Bengala *una ex præstantissimis Indiæ est; ubi omnes reperiuntur deliciæ, qua[illegible] tere optimæ possunt Europæ civitates. Hinc exportantur merces pretiosæ,* [illegible] cum, Xylinum Zibettum, Saccharum, Oryza, Canna de Bengala, [illegible] Cannæ Hispanicæ *dictæ &c. Ab urbe ista sinus iste appellatur* Golfo di [illegible] gala, *qui alias* sinus Gangeticus. *Huc quoq; pertinent duo emporia,* Ch[illegible] *&* Satagam: *quorum illud* Telogrammum *Ptolemæo; hoc* Cosamba. [illegible] *gno hoc quoque est* Gouro *urbs illustris ad Gangis fl. ripas posita, pulcherrim[illegible] sumtuosissimis ornata Palatiis, a variis gentibus inhabitatur. Regis in urb[illegible] palatium perhibetur majus esse quam* Evora *in Lusitania, auratis & argent[illegible] guris ex gentilium potius quam Mahumedanorum consuetudine ornatum. Re[illegible] tem adeo potens, ut per totam Indiam proverbio dici soleat:* Rex Cambaiæ [illegible] num; Rex Narsingæ duo; Rex Bengalæ tria. *Cæterum in regione ista* [illegible]

Rhinoceros.

scitur animal magnum Rhinoceros, *unicum in naribus habens cornu reflex[illegible] alioqui elephanti cujus tamen hostis est non dissimile. Ejus sanguis & corn[illegible] pretio sunt; quoniam contra venenum valere existimantur.*]

PEGV.

Pegu R. & urbs. Ava.

II. α Regia hujus regni est β *Pegu*, urbs in insula posita, [illegible] us Indiæ clarissima, mœnibus munita, ædificiis elegantissimis [illegible] nata. Subjecta autem sunt Regi *Pegu* & alia regna, quorum [illegible] versus septentrionem, gemmis, equis & elephantis abundat.

Pegu R. Lemu.

[α *Pegu regnum Bengalæ ad ortum conterminum à civitate* Tanay *olim* T[illegible] *us* [illegible] *ad promontorium* [illegible] *porrigitur inter montes, quos* Brachmanes [illegible] *Jangomi inhabitant* [illegible] *olim apud Ptolemæum fuit re*[illegible] [illegible] no Christi 600. [illegible]

desolatum, ut per milliaria multa nil nisi cotinua hominum cadavera iter facientibus cum horrore occurrerent. Postea tamen restauratum est. β Pegu, *quondam* Triglypton, *ad flumen est ejusdem nominis. Rex ibi palatium habet superbissimè exstructum, ipse auro, argento, & gemmis ferè ditissimus; in quo sculpta & depicta cernere licet omnia præclarè gesta Regum orientalium, cùm variis animalibus terrestribus, avibus, arboribus ad vivum depictis. Lusitani hic maximè mercaturam faciunt, gemmas, muscum aliasque merces pretiosas inde exportantes.* Degun *Pegunorum* Varella, *(ita templa sua vocant) adeo alta est, ut ex ea ad modum Pyramidum Ægyptiarum tota regio cerni possit. Regio ista elephantorum magnum fert numerum, qui capti fame potissimùm cicurantur. Ipsi Peguani idola boni Dei, & mali, colunt, præter paucos à Lusitanis ad Christianam fidem conversos. In eodem regno quoque est* Martaban *seu* Martavaon *urbs nobilis: ubi plurima conficiuntur vasa porcellana, licet non sint tam perfecta, quàm Chinensium.* Ava *olim Arisabia regni* Avæ *caput est. Regnum aliis vocatur* Avachan *ab arce inexpugnabili. Sed* Avæ *magna exercetur mercatura gemmarum, & musci, quem eo deferunt in ejusdem animalis corio ex montibus, quorum nomen Jangoma. Ei confinis est* Verma *regio cum ejusdem nominis urbe.*]

Pegu olim Triglypton

Degum

Martaban.

Ava.

SIAM.

III. α *Siam* potentissimum regnum, cujus longitudo ccc. lat. conficit mill. Urbes insigniores habet β *Siam* regiam, admodum [illegible]lam, & γ *Malacca* in Chersoneso aurea sitam, emporium aromas nobilissimum; quatuor mill. Germ amplecti dicitur.

Siam regnũ & urbs. Malacca.

Regnum Siam *aliis* Sornanum *regnum dictum Pegu regno ad meridiem con[ter]minum, nomen accepit à metropoli* Siam; *& hæc ab alluente fluvio* Siam, *qui aliàs* Menan *dicitur, appellationem habet. Regionem illam fluvius iste* Menan, *sicuti Nilus Ægyptum, stato anni tempore, irrigat & fœcundat. Rex in Siam potens magnarumque perhibetur opum, Rege in Pegu non inferior: Cui tamen aliquando fuit subjectus, sed armis in libertatem sese vindicavit.* β *Ipsa urbs* Siam, *aliquando regis sedes, Lusitanis antehàc frequentabatur negotiatoribus; verùm primas in mercatura jam hic loci tenent Hollandi. Regia sedes hodie est* India *urbs, seu* Odia, *in qua turrium templorumque tecta & fastigia auro refulgent. Tantarum virium civitas est, ut aliquando* L. *millia militum reprimeret. Hic ingens est copia serici, auri, aliarumque pretiosarum mercium, quæ eò à Chinensibus aliisque mercatoribus importantur. Cæterùm hæc ipsa regio multos fert elephantos nobiles ac interdum candidos, qui in magno habentur pretio: Harum bestiarum ipse Rex duo millia dicitur alere, quæ ad bellum sint doctæ & instructæ.* γ Malacca *seu* Malays *peninsula regno Siam per isthmum juncta ad Æquatorem ferè se extendit. Urbs* Malacca, *à qua terra ista appellationem sortita, ad litus occidentale è regione Sumatræ sita, à Portugallensibus duce*

Siam regnũ Siam f. Menan fl.

Siam urbs. India urbs.

Malacca f. Malays.

Albu-

Albukerke anno 1511. *intercepta est, egregiè munita habet castellum, Episcopun collegium Jesuitarum, aliaque cœnobia. Sed anno* 1641. *Belgæ hanc urbem e pugnarunt. Ferè in medio litoris, quod occasum respicit, jacet* Queda, *ac in ulterius ad Isthmum* Tanacerin; *ubi idem viget mos, quo viduæ relictæ cum m ritis suis defunctis cremantur vivæ. In orientali litore est* Patane *urbs, veter* Perimula, *unde* sinus *ille dicitur* Perimulicus, *uti alter* sinus Sarabacus, *h die* Golfo di Savolas. Ihor *ad litus australe ponitur: Urbes istæ regiæ sunt, singulæ suis subjectæ regibus: eademque nobilia emporia, quæ Lusitanis, Angl Hollandis, Armenis, Turcisque celebrantur negotiatoribus. Ad promontori australe haud longè ab* Ihor *civitate Lusitani tenent* Sincapuram *urbem. L gua, qua in Chersoneso hac Malaccensi utuntur Indi, planè singularis est, c cæteris discreta, miraque suavitatis: quare ab exteris illa amatur & excolit Cæterùm Indi per hanc regionem virgines sponsas peregrinis & hospitibus vitian offerunt, quam consvetudinem in Pegu quoque & Aracam fuisse legimus.*]

CAMBOIA.

Camboja. Diam.

IV. Hujus regni caput est α *Camboja*; at sedes regia *Diam* q quibusdam β *Odia.*

Camboyna f. Cambodia; Cambodia urbs.

[α Camboynæ *sive* Cambodiæ *regnum cæteris regnis opibus paulo inferius, gno Siam ad austrum conterminum est. Ejus Rex cum vicino rege in Siam, jus aliquando fuit tributarius, sæpe bellum gerit. Incolæ illius sunt idolola & gentiles; sicuti & Malaccenses Indi, Urbem* Cambodiam *ingens alluit vius, qui eodem modo, quo* Nilus & Menan, *regionem circumjacentem ce anni temporibus irrigat. A multis nationibus, mercaturam hic facientib celebratur Cambodia. Lusitani ibidem templa & cœnobia possident. Eò conflu mercatores ex Malacca, Coromandelia, Japonia & China. Præcipuæ merces, inde exportantur, sunt pelles, oryza, lacca, Benzoinum & gemmæ* β Odia *etiam* India *dicitur, Regis in Siam sedes.* Liam *seu* Iliam *urbs memoratur in regno, item* Langor *ad maris litus.*]

Liam. Langor.

INDIA SEPTENTRIONALIS.

India Septentrionalis.

V. *Borealem* Indiæ partem, quam tertiam universæ diximu quondam in varia regna divisam, nunc Tatari ex Tataria Luc tra gressi obsident. Hi *Mogores* dicuntur, & eorum rex α *magnus Mog* cujus regia β *Delly*, in confinibus Cambajæ & Narsingæ regnoru Sub hoc rege urbes claræ, *Mandao*, *Sanga*, γ *Moltan*, δ *Citor* & ε *Araca* singulorum regnorum capita.

[α Tatari *numeroso milite sedibus suis egressi has Indiæ partes sibi subjecerunt. eorum* magnus Mogor, *seu* Mogol *longè latèque per Indiam imperans, à murlanis stirpe se ortum gloriatur, omnium regum, quotquot sunt in Orbe,* ...

betur ditisſimus, cujus theſauro contineri ajunt, ſi ad noſtram rationem numerum conferimus, 1500000000 *Imperialium, id eſt,* anderthalb tauſend Millionen Reichsthaler. *Regi huic non tantum paret India illa ſeptentrionalis; verum etiam* Guſaratta, *vulgò* Cambaja *dicta, olim peculiare regnum, ad quod pertinebant urbes* Amadabath, Suratta, Cambaja, Bettan, *&* Biſantagra: *itemque* Orixa, *cujus rex Mogoris tributarius eſt: &* Bengalæ *regnum.* β *A* Delly *urbe provinciæ appellationem nacta eſt, quæ una Mogori ad bellum mittere ſolet CL millia armatorum. Regia verò ſedes hodiè non eſt urbs* Delly, *ſed* Agra *ulterius verſus ſeptentrionem ad fluvium qui* Gemini *vulgò appellatur, poſita urbs; incolis adeo frequens, ut ducenta millia virorum ad militiam Regis juſſu producere queat. Eſt tamen & alia Mogoris regia* Lahor, *inde magis verſus ſeptentrionem ad* Rave *flumen ſita: Eò Rex nimium ſolis ardorem fugiens concedere ſolet.* γ Moltau *dicitur habere mulieres bellatrices.* δ Citor *vel* Chitor *olim metropolis erat regni* Sanga. ε Aracham *vel* Arachan *arcem dicitur habere inexpugnabilem, quam Rex Barmiæ aliquando fruſtra obſedit & oppugnavit exercitu trecentorum millium armatorum, & quadraginta millibus elephantorum. Cæterum in Gangis inſula ponitur* Polimbothea, *olim magna urbs, quæ portas habuit ferreas: ibi ſtudium Philoſophiæ florere tradunt. Item* Ava *ſ.* 2. *memorata, emporium magnum verſus ſeptentrionem ponitur, quod præter mercaturam gemmarum & muſci, juvenum laſciviâ notum.*]

Delly. Agra. Lahor. Gemini fl. Rave fl. Moltan. Citor. Arachan. Polimbothea. Ava.

[Im]perium magni Mogulis Indicum non ſeptentrionali una India coercetur, ſed in auſtralem longius ipſamque Perſiam per quadraginta regna *propemodum excurrit: Hoc enim Monarchicum extat, ſuoque dominatu regiones proprias, & alienas nexu tributario continet, ut reliquiæ* Imperii vel Gingiſchanici vel Timurani Tataricæ huc *videantur repoſitæ. Nam* Babur *Princeps è Zagatajâ Tatariâ ortus, & regno Mavvranaharenſium exutus A.* 151[?]. *in Perſiam exul ivit, & Regis, qui tum Shah Tamas erat, regnique Perſici poſthac armis adjutus, Indicum hocce imperium primus A.* 1526. *condidit, formavitque: Hunc poſteri longo ſecuti ordine illorumque unus* Chorum *cognomine Schaſchiha A.* 1650. *rerum in Monarchia Indica potitus legitur, eaque ampliſſima uſus. Religio heic* Muhamedana & Gingizchanica *quidem prævalet. Turcis pariter inviſa ac Perſis.* Ethnica *tamen &* Chriſtiana *in quibusdam provinciis ac urbibus fertur. Cætera de ſtatu Mogulis magnifico, incredibili hujus theſauro, & urbibus regii Petrus du Val & Jo. Tvveſt part. II. Navig. Belgic. & Thevenotius ſuppeditant: Confer etiam quæ ſuperius ad cap. IX. annotata dedimus. Unum ſupereſt, quod mireris, heic tamen regulos ſive* Principes ſui juris ac liberos *ſupereſſe, quos* Rajas & Rœnas *nominant, è ſtirpe vetuſta regia prognatos, & vicinis provinciis, quas irruunt expilantque, graves ac moleſtiſſimos. Cæterum de prima Indiæ ad fidem Chriſtianam converſione, item de acceſſu D. Thomæ Apoſtoli ad hasce terras, obitu ejus & ſepulchro ambiguo vel incerto vid. Spanhem. introd. Gegraph. & Hottingeri Hiſtor. Eccleſ. ſec. I.*

Imperium Mogulis Indicum. Unde ortū fuerit. Hujus religiones. Rajæ. Principes liberi. Indorum converſio.

CAP. XI.

Insulæ in Indico mari.

I.

Archipelagus. S. Lazari. Sumatra. Borneo. Java.

Nunc Archipelagus S. Lazari, & in eo insulæ omnes aperiuntur, quotquot intra ... pum Bengalensem & Philippinas jacent, omni aromatum proventu copiaque ... tes: Ex his primæ sunt insulæ Cos Sindanæ (Inf. de la Sond) *quæ nomen ... freto vicino accipiunt; nempe* Sumatra, Borneo & Java. *Sumatra magnitudi... potentia præstat, suisque regibus subest, nec ulli Europææ nationi locum atque ... micilium hactenus concessit. Reges illi* Camporæ, Jambi, Menancab & P... Jambanæ *sedem sibi vindicant: Sed Rex* Achimensium *inter illos eminet, ... Achima dictus, emporio Europæis nostris, Turcis, Chinensibus, Indis frequent... simo.* Borneo 200 *milliaria suo ambitu complexa, regnum unum in* urbe c... gnomine *sibi fovet, alterum* Benderæ *& tertium* Habasiæ, *adamantina fodi... celebre.*

Java major.

Java major *gradu septimo trans æquatorem sita, Regulis ad urbes lit... rales* Japara Tuban, Joctan Pananvan, Panaracan & Palankuan *confiden... bus paret, omniumque supremo Cæsari suo sive* Mataramo, *à quo proximus R... Bantami loco & potentia exstat.*

Batavia.

Batavia tamen ab horum oppugnatione ac im... tu sese A. 1629. *& A.* 1652. *itemque A.* 1678. *fortiter vindicavit, tanquam pr... cipuum societatis Orientalis Indicæ munimentum, præsidiumque firmissim...*

Celebes & Gilolo. Moluccæ.

Celebes & Gilolo *suis regibus subjectæ; tres* Moluccæ *suis Regulis* Ternada ... *licet* Tidor *&* Pachian, *in quibus tamen Batavi sua dominia sibi tuentur: H...* Manuco Biatæ *i. e.* aves Dei vel Paradisiacæ *sunt, quas falso apodes, & nut... ri aëre solo credunt.*

Amboina. Banda.

Amboina *caryophyllorum feracissima &* Banda *cum qu... que insulis minoribus, ubi nucum Muscatarum copia permagna: Quæ omnes ... cietati Orientali, de qua diximus; Indicæ subsunt, controversia cum Anglis ... per composita.*

Ceilon.

Ceilon *etiam huic Societati cessit, Portugallis omnibus extur... tis, & munitionibus, quas illi tenuerant occupatis. Insulæ huic* regna un... cim, & horum omnium caput Candi, *cum rege præcipuo summoque att... buunt.*

Paradisus.

Somnia vero sunt de Paradiso terrestri, *quem huc collocant, & mo...* Pico d' Adam, *quem vestigiis Adami primi hominis saxo impressis conspici... credunt.*

Philippinæ.

Philippinæ majores numero quinquaginta, minorum vero ... decim *millia putantur: Ex his aliæ suam libertatem, aliæ regnum sibi propri... uti* Paragoyæ & Mandanao *tuentur, aliæ regno Hispanico subsunt, & castris m... nitissimis coercentur:* Cebia & Maran *Magellano primum cognita, sed cæt... adhuc ignota.*

Insulæ in mari Indico. Sumatra. Borneo. Java major.

INsularum in Indico mari tantus est numerus, ut haud facilè in... queat; quare præstantiores solùm dicendæ. Princeps est atque ... mnium toto Oriente nobilissima α *Sumatra*, in complura regna ... visa; Secunda est *Borneo*; Tertia γ *Java Major*, in cognitæ magnitu... m...

, quam Jul. Cæsar Scaliger omnium rerum facili ubereque proventu *Compendium Orbis* appellavit. In hac celeberrimum emporium *Bantam.*

Bantam.

Sumatra.

α Sumatra, *in longitudine habens CLXX. milliaria, & in latitudine LXII. quæ an ipsorum* Taprobana *falsò quibusdam putatur, in X. regna distinguitur, ex quibus bactria,* Achem, Jamby, & Palimba *præcipua sunt, regnorumq; capitaeg egie munita. Cum Rege in* Achem *Hollandi in fœdere sunt. Ager milium & oryzam fert: melle, Zingibere, benzoino, camphora, agarico, cassia abundat: Piperis vulgaris & oblongi uberrimus hic proventus, qui quotannis magnà copia Catajam exportatur. Elephantes nusquam majores, aut ad bellum magis apti reperiuntur. In eadem insula mons quoque est, qui ignem evomit; veluti Vesuvius & Ætna.* *β* Borneo *insula, sicut &* Sumatra, *cui ad ortum posita est, sub Æquatore jacet inter* Cambojam *Indiæ &* Celebes; *Hispaniam magnitudine adæquans, vel etiam superans, cujus ambitus fertur bis mille & ducentorum milliarium. Ptolemæo esse videtur* Insula Fortunæ. *Totius Insulæ caput & regia sedes est* Borneo *urbs, quam aquæ pluribus locis, veluti Venetias, interfluunt. Præter hanc nobiliores urbes sunt* Marudo, Sadonk, *seu* Sedang, Sambas, Landa, Sucadano & Bandarmassin *celebres portus ob piperis negotiationem.* Succadona *fl. adamantes habet. Est verò hæc insula rebus omnibus ad vitam victumq; necessariis instructa. Hic thus, mastix, camphora, agaricum, aurique puri inveniuntur fodinæ divites. Belgæ mercandi libertatem, præcipuè piperis per hanc insulam ferme habebant soli: Verùm quum nuper ipsi Regi nollent concedere, ut piper, muneris loco, ad Regem in Macassar mitteret, privilegio illo exciderunt.* *γ* Java Major *à Sumatra insula, versus meridiem per fretum, quod vulgò* Stretto de Sunda, *separatur. Longitudo Javæ habetur CL milliarium; Latitudo ejus incerta est, neq; hactenus compertum habetur, utrum insula sit, an peninsula australibus terris adhærens. Omnis generis aromata fert Java, tantamque piperis copiam, quantam Germania uvarum. Duo in ea hodie nobis nota sunt regna* Mataram & Bantam. *Sed rex in* Mataram *major ... habetur ...; tertius qui erat in Jacatra ab Rege in Bantam oppressus, regnoq; exutus est, quum anno* 1619. *hic conderetur* Batavia *Belgarum colonia ... quo ipsa urbs Jacatra à Belgis capta est. Inde post decennium Rex in* Mataram *bis obsedit & oppugnavit Bataviam sed frustra. Præsidium sexcentorum armatorum hic perpetuo alitur. Præfectus ibi nomine Belgarum residens cæteris quoque castellis munitis per Indiam imperat, qui singulis tribus annis mutatur, alio in ejus locum substituto. Jus per præsidem & scabinos administratur. Camera rationum, a qua reliquæ per Indiam omnes dependent, hic suprema est.* *δ* Bantam *regia sedes XII. milliar. à Batavia jacens commodo gaudet portu: Eo confluunt negotiatores ex Malacca, Gusaratta, Malabara, Bengala, Pegu, China, Japan, Portugallia, Anglia, Hollandia. Intra urbis pomœria domicilium figere non permittitur nisi indigenis. Regi in Bantam administrant mulieres, ex eisq; constituitur ejus cohors prætoria. Cæterum*

Borneo insl. & urbs.

Java Major

Reges Javæ in Mataram Bantam. Jacatra.

Batavia Belg. colonia.

ipsi

ipsi Javanenses habentur fallaces & malæ fidei; in religione superstitiones sequuntu *Bentanorum, aut imposturas tenent Mahumedi.* Java Minor *inde ad ortu* *posita, à metropoli etiam* Cambaba *sive* Cambava *dicitur.*]

Java minor.

Celebes. Gilolo. Ceiram. Sindæ insf. Moluccæ. Philippinæ inf. Barussæ. Lutzon. Manillianes. Mindanao. Calamianes Guinea nova. Ceylon.

II. Dein insulæ α *Celebes*, β *Gilolo*, γ *Ceiram*; quas *Sindas* esse p tant Ptolemæi: Et inter has sparsæ δ *Moluccæ*; parvæ, at felici arom tum productu nobiles, *Bachian*, ε *Tidor*, ζ *Ternate*, η *Motir*, θ *Machi* Jamque Sinarum regno adproximantes ι *Philippinæ*, quas *Borussas* Pt lemæi interpretantur: Harum maxima κ *Lutzon*; in qua Hispani u bem condiderunt λ *Manilliam*: Secunda est μ *Mindanao*: Tertia *Calam nes*. Dein reliquæ minores inter has dissipatæ. Hinc vero versus ori tem sunt aliæ complures, in universum Hispanis *Islas de las Velas* dic Hinc rursus meridiem versus CL. distans mill. Germ. est nova *Guin* quæ an sit insula, an verò pars continentis terræ australis, nondum tis compertum habemus. At in sinu Gangetico Narsingæ regno versa ξ *Ceylon*, novem regnis distincta, antiquis *Taprobana* dicta.

Celebes inf.

[α Celebes *à Borneo versus ortum itidem sub Æquatore est. Ejus incolæ inced* *nudi, genitalibus tamen contectis. Carnes antehac solebant devorare huma* *quare ex Moluccis damnati eò deportabantur, ut ab his mactarentur. Ve* *jam humaniores facti feritatem istam dicuntur exuisse,* *Inter* Celebes & B neo *insulas interjacet* Macassar *inf. ab emporio denominata, quòd ob caryop* *lorum mercaturam à Lusitanis, Anglis & Hollandis frequentatur. Anno* 16 *insula hæc à Belgis fœderatis subacta est.* β Gilolo *inde porrò versus ortum* *Æquatore jacens, quoniam aromatibus caret, non adeò frequentatur ab ext* *nationibus, neque vehementissimum hujus loci æstum facilè perferunt Eur*

Ceiram inf. Molucca inf.

γ Ceiram, Ceram, *seu* Zoram *à Gilolo versus austrum ponitur.* δ *Q* *que illæ, quarum nomina hic leguntur ex Moluccis præcipuè celebrantur. S* *autem parvæ, maximaque vix sex mill. passuum ambitum habet. A Lusit* *anno 1515, primùm sunt repertæ, ac de his ipsis inter Castilianos & Port* *lenses ex Orbis per Pontificem Rom. factâ divisione, orta est conte* *Ager spongiosus est, ac imbres absorbet; fertq; nuces myristicas, mastichen, lig* *aloës, sandalum, cinnamomum, Zingiber, piper & caryophylla, sine omni* *cultura. In his insulis reperitur avis* Manucodiata, *quæ nobis* Paradeisv *dicitur, elegantissimarum pennarum & alarum. Farinam de nonnullis colli* *arboribus, ex qua conficiunt panem. Incolæ negotiantur sine omni pecunia* *cium permutatione. Adorant Solem & Lunam plerique, præter paucos, qui* *homedis imposturas sequuntur. Duo sunt in his insulis Reges, quorum un*

Tidor. Ternate.

Ternate *insula residet; alter in* Tidore. ε *In Tidore insula Belgæ castellum* *bent; itemque aliud Lusitani.* ζ Ternate *ex his insulis præcipua est, in* *mons interdum flammas eructans. Belgæ duo hic exstruxerunt fortalitia,* *rum nomina* Malaia & Maluco. *In Portugallensium potestate est urbs* Gam

lam

lamma. ν Motis *etiam appellatur* Timor, *in qua fortalitium* Nassavv. θ *In* Machian *Belgæ tenent castellum* Mauritii. ι Philippinæ *auspiciis Philippi Hispaniarum Regis detectæ & occupatæ sunt anno* 1564. *appellantur etiam* Manillæ *ab urbe* Manillia. κ Luzzoia *insula cæteris præstantior est.* λ Manilliæ *præsidet Gubernator nomine Regis Hisp. itemque Episcopus.* μ *In* Mindano *sunt aliquot urbes.* ν Calamianes *aliis* Paragoya *dicitur. Ex his insulis maximam partem tenent Hispani, eoq; veniunt ex* Hispania nova, *&* Mexicano regno *cum Insulanis & Chinensibus mercimonia tractantes. Merces potissimæ hîc sunt oryza, saccharum, legumina, mel, ficus, auri ferrique metalla. In primo in insulam ingressu Hispani singula pondo auri mercati sunt quaternis pondo argenti. Maxima insulanorum pars ad Christianam fidem Hispanorum opera conversa dicitur;* ξ Ceilon *vel* Zellon *ob felicem omnium rerum proventum Paradisi pars incolis creditur. Ostenditur hic* Pico *mons altissimus; in quo Adamum primum hominem sepultum tradunt, magnorumq; hominum ibidem monstrantur vestigia. Insula hæc fert arbores perpetuò floribus aut fructibus onustas, ut sunt mala Assyria incredibilis svavitatis, mala medica, citria optima, aurantia, limones, aliique fructus nobilissimi. Fert auri argentiq; metalla & lapides pretiosos: item aromata, Cardamomum, caryophyllum, piper & alia, magnamq; copiam cinnamomi. Producit quoq; omne genus ferarum, elephantosq; nobilissimos. Incolæ plerique incedunt nudi, genitalibus tamen contectis, magiæ dediti, & superstitionibus gentilium. Lusitani eò Christianam fidem primùm intulerunt: Hi urbem* Colombo *munierunt. Regia sedes in hac insula Ceilon est Candi; unde Rex Candi vulgò vocatur.* Is Belgas *invitarat adversus Portugallos ejiciendos. Castellum igitur exstruxerunt in eo loco, qui vulgò* Punte de Galle *dicitur: Inde Negumbo magnam & munitam urbem Portugallis extorserunt, quam an.* 1643. *amissam, sequenti statim anno recuperarunt. Anno* 1651. *ab iisdem expugnatum est* Calutre *castellum munitum: atque anno* 1656. Columbo *quoque ejecerunt Portugallos.* xx. *milliaribus Columbo distat* Manara *insula, in qua Margaritarum dives captura; eam etiam Belgæ ademerunt Portugallis anno* 1658. *Ferunt Hollandos hodie, ejectis inde Portugallensibus, omnem tenere insulam. Præter has insulas in istis partibus orientalibus celebris est* Amboina *cum adjacentibus insulis caryophyllorum ferax: Castellum ibi est* Victoria *dictum.* Banda *in qua Belgarum castellum* Nassovia *cum insulis VI. circumjacentibus, quam Belgæ armis expugnatam tenent: unde nuces afferuntur myristicæ, & mastix: itemq;* Timor *sandali albi & flavi ferax insula. Sunt etiam in mari Indico è regione capitis Comorini* Maldivæ insulæ, *quarum aliquot censentur millia: Harum aliæ habitantur, aliæ sessoribus vacuæ sunt. Cæterùm* Islas de las Velas, *quæ ab Auctore nostro hîc memorantur, à* Magellano *primùm ita sunt appellatæ, illudq; impositum nomen à* genere volorum; *quibus utuntur insulani. Aliis vocantur* I. de Ladrones, *h. e.* Latronum seu furum insulæ *à nefariâ incolarum consuetudine furandi.*]

Motis s. Timor. Machian. Philippinæ ins. Luzzonia Manillia. Mindanao. Calamianes. Paragoya. Ceilon ins. Colombo urbs. Candi Punto de Galle. Negumbo. Calutre Manara. Amboina insula. Victoria. Banda ins. Timor ins. Maldivæ ins. I. de las Velas seu I. de Ladrones.

CAP. XII.

De Perſarum Imperio.

I.

Perſarum regnum. Ejus magnitudo.

Perſiæ Fines & magnitudo.

P*Erſarum* regnum antiquitus occupabat quicquid præter explic[...] ras terras in Aſia reliquum eſt; quin etiam Indiæ partem & Æg[...] ptum, quæ antiquitus in Aſia cenſebatur: Longitudine ab Hell[...] ſponto ultra Indi oſtia mill. Germ. ꟾↃcc. latitudine, à Ponto ad ſinu[...] Arabici fauces ꟾↃ. quo ſpatio multæ regiones atque regna recenſe[...] tur, de quibus ordine erit agendum. At primo loco eam partem na[...] rabimus, quæ nunc *Perſarum* ſive *Sophorum* Imperium dicitur. Ho[...] clauditur à *Septentrione* Hyrcano ſive Caſpio mari, & Oxo flumin[...] Caucaſoque monte; *ab oriente* Indo; à *meridie* mari ac ſinu Perſico; a[...] *occaſu* Euphrate amne & Tigri, qui in illum immergitur, Niphatic[...] jugis, & Araxe fluvio, qui in Hyrcanum mare evolvitur. *Longitu*[...] ejus eſt ab Araxis oſtio ad Indi oſtia mill. CCCCLX. *latitudo* ab Oxo a[...] mare Perſicum CCLXX.

Perſia unde dicta.

Perſia *unde nomen, & unde* gens Perſica *olim ad ſumſerit ortum Græci quidem* [...] *teres disquirunt, ſed plerique ad fabulas e disquiſitione ſua proruunt.* Hi[...] Texeira *conqueritur, ſe nominis Perſici originem aſſequi non potuiſſe, cum fa*[...] *le antiqua ex hiſtoria potuiſſet. Cyrus enim Perſis equeſtrem diſciplinam a*[...] *inculcavit, ut equitatu illi valerent maxime, ac lege cavit publica ne quis ſu*[...] *rum, quos equo inſtruxerat,* φανῇ πεζὸν πορευόμενος, ἐάν τε πολλὴν ἐάν [...] ὀλίγην ὁδὸν δέῃ διελθεῖν, adpareret pedes, incedens ſive multum ſive p[...] rum viæ conficiendum eſſet, *Xenophon lib. I. Cyropæd. Ex hoc novo inſtitu*[...] *denique factum eſt, ut regio* פרס Paras, *& hujus incolæ* פרסאין Perſæ i. [...] equites *dicerentur. Nam Hebraice Arabiceque* פרס equum, פריס equ[...] te[...] *notat. Hinc ante Cyri tempora nullus ſcriptor, neque Moſes, neque Prophe*[...] *Perſarum meminit; ſed in libris chronicorum, Ezechiele, Daniele, Esdra &* [...] *teris frequens horum ſit mentio. Hebræa quippe nomina* כות ועילם Chut [...] Elam *ex uſu veteri magnam Perſidis partem incluſerunt, teſte Joſepho lib.* [...] *Antiquit. qui* Ἔλυμον καὶ ἐλυμαίους Περσῶν ἀρχηγέτας Elym & Elymæo[...] Perſarum generis auctores *commemorat: Amplius Chutam is ipſe regione*[...] *in Perſide ac fluvium cognominem locavit. Strabo etiam lib. XV. Suſiæ conju*[...] *git* ἐλυμαΐτικὴν ἢ ἐλυμαϊτικὴν *i. e.* Elymaticam *aut* Elymatiticem*: Hinc* E[...] [illegible] & M[illegible] *h. e. Elymæos & Medos frequentius in ſacro codice connect*[...]*, lo*[...] *cis pluribus Bochartus lib II. c. 2. comprobat. Sic ergo ultima nominis &* [...] *gentis origo ſibi perſpicua conſtabit.*

Chut Elamque.

Elymatica.

II. Re[...]

PERSIA
sive
SOPHORVM
REGNVM cum
ARMENIA, ASSYRIA
MESOPOTAMIA et
BABYLONIA
PONTVS EVXINVS
MARE CASPIVM sive HYRCANVM
Persis KULSUM
SINVS PERSICVS
MARE INDICVM
MARE RVBRVM
ARABIA FELIX
Loca Arenosa
PARTHIA
CARMANIA DESERTA
MASSA GETES
SOGDIANA
BACTRIANA
ARACHOSIA
CANDAHOR
SABLESTAN
GEDROSIA
TVRCK vel CATAIAE PARS
Mardocaea
Chaldaea

II. Regiones hic olim, *Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, ropamisis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia, Persis, Susiana, yria, Media.* Persiæ Regiones.

CAP. XIII.

drosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamisis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia.

I.

GEDROSIA.

Edrosiæ, quæ nunc *Khesimur* & β *Guzarate*, populi fuerunt *Arbita, Parsira, Musarnai, Rhamna*; regiones *Paradene, Parisene.* Flumen nobile γ *Arbis* sive Arabis. Urbes inclytæ δ *Parsis*, caput ionis, ε *Arbis* & ζ *Cuni.* Gedrosiæ populi regiones fl. & urbes.

α Gedrosia *terminatur ab occasu Carmaniâ alterâ: à septentrione Drangianâ & Arachosiâ; ab ortu India cis Gangem; à meridie Oceano Indico.* β Guzaratta *quæ hodie dicitur regio, trans Indum jacet fluvium, qui Gedrosiæ versus ortum terminus est.* γ Arbis fl. *Nigro hodie dicitur* Berbero; *verùm Oleario aliisq;* Ilmene. *Ad ostium Arbis* Portus *collocatur* Mulierum. δ Parsis *Parsirarum habetur caput, ad Arbim fl. ponitur: itemque* ε Arbis *Arbitarum.* ζ Cuni *interius ponuntur.*] Gedrosia. Guzaratta. Arbis fl. Portus mulierum. Parsis. Arbis. Cuni.

CARMANIA.

II. *Carmania* veteris nunc regiones sunt *Kirman, Goadel* & *Or-* regnum. Populi in ea quondam *Isaticha, Zuthi, Gadanopydres, elobosci, Sozota* dicti, *Agdenites, Ruhdiana, Ares, Charadra, Pasar-*, & *Armozai.* Regiones *Modomastice, Parepaphitis, Cabadina, Chan-e.* Flumen *Saganydaces.* β Mons *Semiramidis.* Urbes γ *Carmana, Sa-ce, Alexandria,* δ *Armuza.* Carmaniæ populi. Regiones, urbes, fl. & inf.

Carmania *duplex erat,* deserta: *quæ habet ab occasu Persidem: à septentrione Parthiam: ab ortu Drangianam: à meridie alteram Carmaniam. Terminatur* Carmania altera *à septentrione Carmania deserta; ab ortu Gedrosia; ab occasu Perside & sinu Persico, à meridie Indico mari. Hæ duæ nationes ferè nihil memoratu dignum habent. Cyrus primus Persarum Monarcha Darium Medum, ex Babyloniorum Regibus ultimum, prælio victum & deditione captum huic provinciæ Carmaniæ præfecit.* β Mons Semiramidis *ad Persici sinus ostium est.* γ Carmana Carmania. Mons Semiramidis. Carmana.

Armuza.

mana *Carmaniæ caput*, *corrupto nomine hodie videtur dici* Carvvans, δ *Ab* Armuza, *regni* Ormuz *nomen haud dubiè reliquum est.*]

DRANGIANA.

Drangianæ populi & urbes.

III. α *Drangiana*, nunc *Sigestan*, populi *Daranda* & *Batrii*. Regio *Totacene*. Urbes inclytæ, β *Ariaspe*, γ *Prophthasia*.

Drangiana. Ariaspe. Prophthasia.

[α Drangiana *ab occasu clauditur Carmaniâ desertâ; à septentrione Ariâ; ab ort... Arachosiâ; à meridie Gedrosiâ.* β Ariaspe *in occasum sita erat ad Ariam: Qu... busdam videtur esse* Gobinan. γ Prophthasia *inter Alexandriam, Ariæ ad oc... ca um, 199. & Arachosiam ad ortum 200. mill. passuum posita est teste Plinio: V... rùm secundum Strabonem multo major est distantia ab Alexandria.*]

ARACHOSIA.

Arachosiæ populi & urbes.

IV. α *Arachosia*, nunc *Candahor*, populi *Margyetæ*, qui antè ... *rimaspi*, posteà *Evergetæ* dicti; *Sydri*, *Ropluta*, *Eorta*. Urbes β *Arach... tus*, *Alexandria*,

Arachosia. Arachotus seu CoPhes

[α Arachosia *terminatur ab occasu Drangianâ; à septentrione finibus Paropam... sidis; ab ortu India cis Gangem; à meridie Gedrosiâ.* β Arachotus *non solù... fuit urbis in Arachosia; verum etiam lacus & fluvij nomen, Plinio Arachosioru... appellatur oppidum; Solino Arachosia, eadem Cophes est à Semiramide condita. Alexandria hæc ad Arachotum ponitur fluvium.*

PAROPAMISIS.

Paropamisidis populi urbes.

V. α *Paropamisidis*, quæ nunc *Sablestan*, populi *Bolitæ*, *Aristoph... li*, *Ambantæ*, *Parietæ*, *Parsii*. Urbes claræ, β *Carura*, quæ & *Ortospan... Naulibis*.

Paropamisis: Paropamisus m Carura f. Ortospanum.

[α Paropamisis *ab occasu habet Ariam, à septentrione Bactrianam, ab ortu In... am cis Gangem, à meridie Arachosiam. Nomen habet à* Paropamiso *monte, ... huic regioni imminet.* β Carura, *quæ &* Ortospanum *Plinio, inter Arac... siorum urbem 250. & Indum flumen 337. mill. pass. distabat.*]

BACTRIANA.

Bactrianæ Populi & urbes.

VI. α *Bactriana* nunc β *Corasan* dicitur: Populi olim, *Salata... Zariaspæ*, *Chomati*, *Comi*, *Acinacæ*, *Tambyzi*, & *Thocarorum* magna ge... *Maricai*, *Scordi*, *Varni*, *Savadii*, *Orsiti*, *Amarispi*. Urbes duæ regiæ, ... *Bactra* & *Ebusmi*. Claræ item δ *Maracanda*, ε *Charracharta*.

Bactriana regio.

[α Bactriana *olim mille urbibus clara, regnum Zoroastris sapientissimi & doctissi... clauditur ab occasu Margianâ; à* septentrione & ortu *Sogdiana; à meri... Ariâ & Paropamiside.* β Korasan *hodie ampla regio est, quæ angustis Bactria... term...*

terminis non continetur. Cæterùm Bactrianam terram, quod tradit Q. Curtius, magna ex parte steriles arenæ tenent, squalidaque siccitate regio est; quum verò venti à Pontico mari spirant, quicquid sabuli in campis jacet, converrunt. Quod ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera observant, ad quorum cursum iter dirigunt, & propemodum clarior est noctis umbra quam lux: Ergo interdiu invia est regio, quia nec vestigium, quod sequantur, inveniunt, & nitor siderum caligine absconditur. Cæterùm si quos ille ventus, qui à mari exoritur, deprehendit, arena obruit. γ Bactra *seu* Bactrum *regionis caput, hodie* Bagdasan *aut* Budasan, *sub Paropamiso monte sita sunt.* Bactrus *amnis præterit mœnia, is urbi & regioni dedit nomen: hodie* Buchian, *aliis* Bocchara, *ex Tauro monte effluit, Bactrianamque regionem irrigat, ipsa Bactra alluit, & demum Oxo fl. miscetur.* δ Maracanda *Sogdianorum urbs & regio est.* ε Charracharta *apud Oxum fl. est à Bactris versus occasum sita, hodie vulgò* Chiartachar. *De cætero, Bactriani homines senio aut morbo confectos canibus ad hoc nutritis, devorandos objiciebant. Eorumq; moribus sponsas cum servis & advenis impune misceri tradit Plinius.*]

Bactra. Bactrus fl. Maracanda Charracharta.

MARGIANA.

VII. Populi α *Margianæ*, quæ nunc *Elsabas*, *Derbicæ*, *Massagetæ*, è [Scyt]hia huc transgressi; *Parni*, *Daæ*, *Tapurni*. Urbium clarissima β *An[tioch]ia Margiana*, ante Alexandria dicta, pòst verò *Seleucia*.

Margianæ populi.

[α] Margiana *terminatur ab* occasu *Hyrcaniâ; à* septentrione *Scythiâ; à meri*die *Ariâ; ab* ortu *Bactriana.* β Antiochia *illa quibusdam hodie est* Indion *urbs. Est Margiana Solino cœli ac soli commodis inclyta regio. Vites ibi esse Strabo prodidit, quarum stipitem duorum vix hominum ulnæ complectantur.*]

Margiana. Antiochia. Margiana.

HYRCANIA.

VIII. Populi α *Hyrcaniæ*, (unde proximum mare Hyrcanum [dicitu]r) *Maxeræ*, *Astabeni*, *Chrindi*. Regio *Arsitis*. Caput regionis β *Hyr[cania]*; inde *Amarusa*.

Hyrcaniæ populi & urbes.

[α] Hyrcania *terminos habet à* septentrione *mare Hyrcanum sive Caspium; ab* occasu *Mediam; à* meridie *Parthiam; ab* ortu *Margianam. In Hyrcania multos gigni Pantheras & tigridas auctores tradunt. Est illa summæ fertilitatis, maximè vini & frumenti.* β *Ab urbe* Hyrcania *regioni nomen est, quæ putatur hodie esse Cassan.*]

Hyrcania.

ARIA.

IX. α Ariæ, nunc *Diargument*, populi *Nisai*, *Astaveni*, *Musdorani*, [...]*ta*, *Obares*, *Elymandri*, *Borgi*. Urbes β *Aria* γ *Alexandria*, *Bitaxa*.

Ariæ pop. & urbs.

Aria regio & urbs.

[α Aria *optimi vini, quod tres ferebat ætates, ferax*, à ſeptentrione *contermin est Margiana & Bactriana; ab* occaſu *Parthia & Carmania deſerta*; à meridi *Drangiana: ab* ortu *Paropamiſidi; quibus locis hodie eſt* Chorafan, & Her Aria *ea putatur, quæ hodie* Heri *dicitur*. Alexandria *Alexandri Macedonis au ſpiciis condita ad* Arium *ponitur fluvium, inter Hecatompylon & Bactra; Su qui* Burgian *hodie dici volunt.*]

Alexandria Ariæ.

PARTHIA.

Parthiæ reg. & urbs

X. α *Parthia*, nunc *Arac*, regiones ſunt, *Comiſene, Parthine, P rataulicene, Tabiene*, cujus gens *Sobida*. Caput regni ac regia β *Hecaton pylus* à centum portis dicta.

Parthia. Hecatompylus.

[α Parthia, *hodie* Erak *ſeu* Arac, *ab occaſu habet Medos*, à ſeptentrione *Hyrc niam: ab ortu Ariam:* à meridie *Carmaniam deſertam.* β Hecatompylu *centum portis nomen ſortita, ſicut & Thebæ Ægypti urbs. Eodem putatur fu loco, quò hodie* Iſpahan, *Regum in Perſia nunc ſedes. Parthi temulentiæ nota tur, unde proverbium*, Parthi quò plùs biberint, eò plùs ſitiunt: *In Ven rem olim adeò proclives, ut ſororibus matribusq́ miſcerentur, Tertulliano teſ Furta apud illos impunita erant: mentiri tamen putabant turpiſſimum. Ab i fantia pileis & tiaris utebantur, unde capita illis fragilia. Parthos, poſtquan Alexandro defuncto, defeciſſent, ac proprium regnum condidiſſent, tradit Plin us, duodeviginti regna ſuo imperio fuiſſe complexos. Omnium Orientaliu populorum iſti maximè Romanorum Imperium, quum potiſſimum floreret, ret derunt.*]

Carmania.

Carmania duplex, una deſerta, *& altera non modo arborum, ſed vitium qu* ferax, *quarum uvas bicubitales grandibus ac denſis avinis naſci. Strabo Plinius teſtantur. Hinc Carmania* כרמאן Carman *ex Arabico atq́ Syria* כרמא Carma, *quod vitem ſignificat. Huc* Sabthecham *Chuſi filium pri digreſſum conjicit ex urbe* Samydace *ac fluvio cognomine Bochartus. Ita ge tes alias ab hujus poſteris ortas colligit.* Bactriana *vero regem Zoroaſtrum e terminant, & poſt Trojana tempora hujus nominis magum ſuperfuiſſe, doc non ipſe ſolum Phal. Lib. IV. c.* 1. *ſed etiam Urſinus libro peculiari atq́ Hueti Lib. I. propoſ. IV. c.* 5. *Nam Cteſias regem cum Nino ad arma & pr progreſſum* Oxyartem *nuncupat. Deinde Zoroaſter nomine ſuo* רואסתר Aſtrorum contemplatorem *ſive Aſtronomum notat, ex Arabico* שור S *i. e. contemplari, & Perſico* סתר Ster *i. e. ſtella. Denique* Amia *&* Aria *Bocharto non provincia ſingularis, ſed Media eſt hujusq́ pars aliqua ex ve rum teſtimoniis Lib. III. c.* 14. *quaſi* הרא *i. e.* montana. *Parthiam & P* ſiam *ejusdem nominis Schickardus in Tharich. p.* 102. *cum eaq́ inter veter Solinus & Plinius fecerunt: Nam litoræ Samech atq́ Tav inter ſeſe invice ſunt permutabiles.*

Sabhtecha.

Bactriana. Zoroaſter.

Aſtronomus magusque. Ariania.

Parthia.

CA

CAP. XIV.

Persis, Susiana, Assyria, Media.

I.

PERSIS.

Opuli α Persidis, quæ nunc *Farsi, Melabatæ, Rapsii, Hippophagi, Suzai, Magores, Stabai.* Regiones *Parataecene, Musdia, Maratene, Toacene.* Urbium clarissimæ β *Persepolis*, caput quondam imperii Per- omnium elegantissima; γ *Axima*, δ *Marasium*, ε *Toace.*

α Persis *terminatur à* septentrione *Media: ab* occasu Susianâ: *ab* ortu *Carmaniis duabus:* à meridie *sinu Persico. Ora Persidis inter ostia Oroatidis fl. & fines Carmaniæ extenditur stadiis* 4:00. *Strabone auctore.* β Persepolis *in lib. Maccab.* Elymais *dicta, eo creditur fuisse situ, quo hodie urbs* Schiras *sive* Siras: *circa quam multa magnarum aliquando ædium supersunt rudera. Ad* Araxem *fl. qui Oleario hodie* Bendemir, *urbs illa fuisse putatur: quam tamen alij ad* Rhogomanem *fluvium collocant. Alexander Macedo à Thaide meretrice persuasus, eam per temulentiam ipse accendit ac delevit.* γ *Fuit & alia* Axima *in S*ilassis, *quæ vulgò hodie* Ema. δ Marrhasium *olim urbs clara, ac Persepoli finitima: hodie* Marazu *vulgò vocatur.* ε Taoce *urbs regioni nomen dedit, quæ inter dextras Rhogomanis fl. ripas, & litora sinus Persici extenditur. In eadem Perside quoque fuit* Pasagarda, Pasagarda *seu potius Parsagada, a Cyro condita urbs nobilis, Magorumque castellum, ubi Cyri Regis sepultura & monumentum Solino & Strabone testibus. Videtur eo fuisse loco, quo hodie arcis* Chilminar *seu* Tzilminar, *rudera vidit & scrutatus est Mandelslo, ac alii. Frequentes istæ columnæ ex polito marmore factæ uno loco positæ, monumenti illius forte reliquiæ sunt.* Pasagarda *autem dicta urbs illa, quasi dicas* Persarum castra; *quod in bello Cyri contra Astyagem, ibi Persarum castra fuissent; in cujus victoriæ memoriam hæc urbs à Cyro condita. Cæterum Persæ olim deliciis adeo operam dedisse feruntur, ut* mensa Persica, & deliciæ Persicæ *venerint in proverbium. Solem colebant, per quem solemne illis erat jurare. E Persarum Regibus Cosroës, sapientiæ eruditæ amans, Platonem & Aristotelem in Persicam linguam transferri curavit.*]

rum dictu est, quam parum veteres in distinguendis Persiæ regionibus, & urbibus digerendis conveniant: Quare nemini mirum videbitur, novos Auctores provinciis ad statum præsentem & civitatibus comparandis plane distrahi. Per- a & Persis ex usu veterum aut nomen totius, *aut* unicæ partis *erit: Hanc Arabes Persicique Geographi* Fars *aut* Farsistan *nominant. Pasargadas urbem gentemque cognominem facta methathesi* פרס־גר *i. e.* Persicum exercitum *interpretatur: Susianam & Susam ab* illis שושנין Susanin *dictam: Elymaida ibidem ab Elamo Noachique posteris:* Persepolin; *quæ nunc Chiliminira dicitur,*

Persidis populi & urbes.
Persis.
Persepolis h. Schiras.
Araxes fl. Bendemir
Rhogamanes fl.
Axima.
Marrhasium.
Taoce
Pasagarda Monumentum. Cyri.
Tzilminar.
Pasargada.
Persepolis

Assyria.

citur, Cyro sepulto Vossius in Not. ad Pompon. vindicavit Lib. III. c. 8. Assyri tam late patuit, ut Syriam ex usu atq; sensu veterum contineret; Ast hæc terr proprie, aut specialius dicta terminis arctis includitur Adiabene aliis vocata e Chaldaico דיאבה *i. e.* ab lupo, *aut* fluvio *potius, quem Diava prisci nom nant. Tres interim conflictus Alexandricum Dario Codomanno Curtius Ar rianus, Plutarchus & Diod. Siculus memorarunt. Primus ad* Granicum *Phr giæ amnem, secundus ad* Issum *Ciliciæ urbem, tertius ad* Arbelam *sive* Gau gomelam *contigisse legitur. Primas Mediæ origines ex Madao, uno inter N achi posteros supra deduximus.* Ecbatanam *Bochartus ex manibus arcis div si coloribus, & Arabico* אעבה agbatha *aut* diversis coloribus *arcessit: O servationes egregias idem de aliis provinciis & urbibus; de portis Caspiis montibus Bechmannus in Notit. Geograph. c. 7. suppeditat.*

Alexandri cum Dario prælia

Ecbatana.

SVSIANA.

Susianæ populi, flumina & urbes.

II. α *Susiana*, quæ nunc β *Elaran*, gentes Elymæi, quorum r gio *Elymaa* vel *Elymaus*; *Cossæi*. Regiones *Melitene*, *Cabamene*, *Characen Cissia*, *Chaltapitis*, & campus *Dera* sive *Derius*, omnium fertilissimu Fluvii nobiles, *Mosæus*, γ *Oroates* & δ *Eulæus*, tam limpidis aquis, nullas alias reges bibere voluerint. Urbes claræ, ε *Susa* & *Tariana:*

Susiana

Oroates.

Pasitigris. Eulæus fl.

Choaspes fl. Susa.

[α Susiana *habet à* Septentrione *Assyriam; ab* Occasu *Babyloniam; ab* Or *Persidem; à* Meridie *Persicum sinum.* β *Hodie* Chusistan *seu* Cusistan *vu appellatur.* γ Oroates *inter Susianam & Persidem interjacens, utriusq; ha tur limes; Curtius tamen fluvium, qui Susianam à Perside disterminat, voc* Pasitigrim. Susam *urbem sitam fuisse ad flumen* Ulai, *discimus ex sacris S. D* 8. *quod congruit cum* Eulæo: *At* Choaspen *amnem admodum delicatam P sarum Regibus aquam vehere tradunt Herodotus, Strabo, Plinius, Solinus. S masius in Solini cap. 37. eundem fluvium* Choaspen *veteribus, recentiori* Eulæum *vocari tradit.* ε Susa *urbs à Dario Hystaspis filio condita est. In templum fuit Dianæ Susianæ referente Solino. Sita fuit à Persepoli 272 mill p Adeo mollis & delicata fuisse scribitur, ut Persarum Reges propter amœni mam cœli plagam, ibi hyberna, haberent sua. In Susiana adeo fertile solum tradit Strabo, ut hordeum & triticum in planitie centuplum ferat, nonnunqu etiam ducentuplum.*]

ASSYRIA.

Assyriæ regiones, populi, fluvii, & urbes.

III. α *Assyria* nunc β *Cusistan*, regiones notiores fuere, *Arra chitis*, *Sitacene*, *Adiabene*, *Apolloniatis*, *Calacene*, *Arbelitis*. Populi *Ga mæi* & *Sambata*. Fluvii in Tigrim defluentes, γ *Lycus*, *Caprus*, & *Gorg* Urbes insigniores, *Ninus*, δ Ninive in sacris literis quondam clari

n

à *Nino* condita; ε *Ctesiphon* Parthorum regia,& ζ *Arbela*,quondam ns, ubi Darium vicit Alexander Magnus.

α Assyria *ab* Assur *Semi filio dicta, clauditur à septentrione Armenia majore: ab occasu Mesopotamia & Tigri flumine; à meridie Susiana; ab ortu Media.* β Assyria *hodie dicitur Arziri à capite suo, quod est* Arzirum, *ubi residet Beglerbegus: vocatur quoque* Adrinza, Azamia & Mosul; γ Lyci *nomen pluribus fluviis impositum legitur. Est quippe* Lycus *fl. in Sicilia, itemq; in Paphlagonia, in Phrygia, in Cappadocia, & in Scythia Europaea. Hic verò* Lycus *fl. in Armenia exoritur, ac inter fluvium, cui* Bomado *nomen, &* Arbela *decurrit.* δ Ninive *urbs secundum Sacras Scripturas ab* Assure *condita est, at profani auctores ejus urbis initium asscribunt* Nino: *hodie* Mosul *vulgò dicitur, ad Tigris fl. ripas jacens; ejusq; ambitus constabat stadiis* 490. *teste Diodoro Siculo.* ε Ctheiphon *pagus fuit Assyriae amplissimus, in Tigris alterâ ripâ, è regione Seleuciae urbis, à Parthis in odium istius urbis, à qua 3. mill. pass. aberat, exstructus.* ζ Arbela *fuit ex Mesopotamia venienti trans Tigrim orientem versus. Verùm praelium istud inter Darium & Alexandrum non factum est ad* Arbela; *sed ad* Gaugamela. *Nominat verò Curtius Arbela, tanquam locum celebriorem; neq; longè Gaugamelis distantem. Assyrii fuere* Tatianus *cujus oratio Graeca contra gentes extat, cum Commentationibus Gesneri: item* Abelfoedas *Cosmographus, Ptolemaeo qui putatur major, à Postello ex oriente Venetias allatus.*]

Assyria. Lycus fl. Ninive. Cthesiphon. Arbela. Gaugamela. Tatianus. Abelfoedas Cosmogr.

MEDIA.

IV. α *Mediae*, quae nunc β *Sarch* dicitur, populi celebres fuere *Ca* quibus mare proximum *Caspium* vocatur, quod & *Hyrcanum* ab *nis*; & γ Caspiae portae ab illis; *Cadusii, Geli, Dribyces, Avarici, Mar duchi, Gondieni* postea dicti; *Marundae, Margasi, Sagartii, Tapuri, Si Vadassi.* Regiones. *Atropatia, Choromitrne, Sagrianica, Ragiana is, Zapavortene, Syromedia.* Urbium notissimae, δ *Ecbatana*, ε *Ar* ζ *Cyropolis*, η *Europus.* Fluvii celebres, θ *Cambyses*, ι *Cyrus*, κ *dus*, qui & Amardus; λ *Strato, Corindas.* Montes, μ *Coronus*, ν *Jaso* ξ *Orontes*, ο *Zagrus*, π *Choatras.*

Mediae populi, urbes, fluvii & montes.

α Media *finitur ad* Septentrionem *Caspio sive Hyrcano mari: ad* Occasum *Armeniâ majore & Assyria: ad* Ortum *Hyrcania & Parthia: ad* Meridiem *Perside.* β *Hodie Media vulgò dicitur* Servan, *seu* Schirvvan. γ Caspiae portae, *quod Solinus c. 60. tradit, panduntur itinere manu facto longo octo millibus passuum. Nam latitudo vix est plaustro permeabilis &c. Portas istas quoque describit Plinius lib. 6. c. 11. & c. 14. Ponuntur haud procul à Caspio mari, Mediam a Parthia separantes: ab Ecbatanis mill. pass. Portas istas Caspias ad* Derbend, *quod hodie ibidem oppidum est, fuisse putat Olearius: quin imo ipsum oppidum* Derbent, *Alexandriam illam esse judicat, de qua Curtius l. 7. cap. 3. sub*

Mediae fines. Schirvvan. Caspiae portae. Derpend op. Ecbatana.

sub finem. δ Ecbatana *à Seleuco, teste Plinio, exstructa sunt; sed Dejoc ejus urbis conditor habetur Herodoto. Heic æstivarunt Persarum Reges: cut hiemarunt Susis; in Persepoli per autumnum morati sunt: sicut Babylo reliqua parte anni:* Athenæus. *Fuit urbs illa Mediæ metropolis, quinque m liaribus Germanicis à mari Caspio jacens; postea* Tabris, *ac corrupte* Tauris, *nonnullis dicta videtur. Eadem aliquando Regum Persarum, qui Sophi appella tur, fuerat sedes; quam inde pulsi transtulerunt* Casminum *&* Sulthania *quæ olim* Tigranocerta. *Heic excellentissimi sunt omnium rerum artifices; u de Solemannus quum eam cepisset urbem, istorum bonam partem traduxit Consta tinopolin. Palatium ibidem erat à Rege Assambero ad similitudinem antiquæ a Cyri exstructum. Disciplinæ Mathematicæ hic florere dicuntur.* ε Arsa *hodie* Casbin *seu* Casvvin *in Parthia ponitur Oleario. Ibidem Lokmanni, fabularum Arabicarum habetur auctor, ostenditur sepulchrum.* ζ Cyrop *hodie putatur* Sammachi, Summachi, *sive* Schamachia, *quam duorum d rum itinere à Caspio mari dissitam deprehendit* Olearius; *at Cyropolis à mari non tam longè abfuisse traditur. Cæterum Cyropolis illa à Cyro Syriæ urbe lo est dissita, quam tamen nonnulli pro eadem habent. Hujus in Syria urbis E scopus fuit* Theodoretus, *cujus exstat Historia Ecclesiastica.* η Europus *ea tatur urbs, quæ in lib. Tobiæ appellatur* Rhages, *vulgò hodie dicitur* Casi *Memoratur tamen in Syriæ quoque urbibus* Europus *ad Euphratem sita, qua* Amphipolis *&* Thapsacum *Plinio teste dicta est.* θ *De* Cambyse *&* Cy *fluviis tradit Mela, eos ex radicibus Coraxici montis vicinis fontibus editos diversa abire, perque Iberos & Hyrcanos diu & multum distantibus alveis fluere; post non longè à mari eodem lacu acceptos, in Hyrcanum sinum uno pervenire.* ι *Cyrus fl. hodie* Car *vel* Kur *pluribus amnibus aliis receptis c* Araxe *conjunctus, mare subit Caspium.* κ Mardus *fl. per Mardorum gen fluens à Caspio mari recipitur, haud longè à Cyropoli, eumque hodie* Seri *app lari volunt. Sed Dionysius Afer tradit hunc Mardum fluvium per Apyros volvi.* λ Strato *fluvius inde paulo ad ortum ponitur, in quem sese exone* Corindas. μ Coronus *mons, Tauri habetur pars, inter Mediam ad occas & Parthiam ad ortum jacens.* ν Jasonius *Tauri etiam pars, est mons ing ad lævam portarum Caspiarum situs.* ξ Orontes *Ecbatanis imminet.* ο Zag *Mediam separat ab Assyria hodie* Adilbegian *dictus, Niphati monti finitim* π Choatras *seu* Coatra *inter Mediam & Assyriam est.*

Tauris f. Tabris. — Arsacia: Casvvin. — Cyropolis f. Schamachia. — Europus f. Rhages. — Amphipolis, f. Thapsacum. — Cambyses fl. — Cyrus fl. — Araxes fl. — Mardus fl. — Strato fl. — Corindas fl. — Coronus m. — Jasonius. — Orontes m. — Choatras m.

CAP. XV.

De varia imperii Asiatici mutatione, nova Sophorum regni descriptione; item de regno Ormutz.

I. A

I.

rimum in Asia quod emersit, imperium fuisse Assyrium *vel* Assyrio-Babyloni-cum *non è sacris solum sed extraneis quoque historiis constat: Hujus vero duæ periodi fuerunt, prior* uniti, *posterior* divisi: *Illa cum Belo Ninoq; principium, & finem cum Sardanapalo habuit: Hæc cum Arbace Medorum, ac Belesi sive Phul-Belocho Assyriorum rege orta* tres Dynastias *continuit, nempe* Medam, Assyriacam *& postremo* Babylonicam, *omnem sub Cyro deniq; finitam. Tum ergo Persia suis terminis conclusa, reges aut nullos, aut obscuros aliquando sustinuit. In Persicis tamen Emirkovvandi annalibus vetustæ regum familiæ numerantur quatuor; Prima* Pisdadæorum, *secunda* Cajamiorum *ex iisq; ultimus Darius Codomannus; tertia vero* Asganidarum *& quarta* Chosrachorum, *sive Susannidarum. Sub secunda ergo vel Cajamia stirpe imperium Persicum ab Alexandro magnum eversum concidit: Illoq; maturius defuncto duces bellici potestatem regiam usurparunt, in Media Pithon, in Persia Philotas, aliique in cæteris: Omnes ne Photius quidem ex Arriano Cod. 82. proferre potuit. Denique domesticis regum Syro-Macedonum bellis urgentibus A. V. C. 504. A. M. 3734 ante Christum 250* Arsaces *Græce* Ἀρσάκης, *Persice* Aschki *à dominatu Syriaco descivit, regnumq; i[illegible]asit Parthicum, & posteris Askanidarum aut Arsacidarum epitheton reliquit. Ultimo horum* Arduvvan *sive* Artabano *superato cæsoq; Artaxerxes, Persice Ardschir Babekan A. C. 225 regnum restauravit Persicum, idq; ad Jelzdegirdem viguit. Donec ab rege Persico interfecto ad Chalifas Saracenicos A. C. 651 ab hisce ad Bojitas A C. 932 Turcicosque reges, quorum præcipuus Ortogrolbekus erat, ab illis ad Tataros sub Hulacu Chan. A. 1259 amplius ad Jingizkan & Timur lenk; denique ad Sofos Persicos pervenit. Nam* Ismael Sofi, *avo Scheicho & patre Scheich Hadar al Suphi ortus, cum ad Hosein Alin, è Chalifis prioribus quintum, prosapiam reduceret, ex Ali sectariis sive Alisequis collecto exercitu, & Vilanda Mirza regulo prostrato* Aderbiianam *Persiæ provinciam A. C. 1500 sibi subjecit,* Schah *sive regis titulo sumto: postea* Chorosanen *&* Candaharam *Scheibego & Aruno regibus peremtis domuit, vindex imperii Persici futurus. Plura si voles ex Elmacino & Abulfarajo peti possunt: item Tarich seu Chron. Persico Schickardi, ac nostris ad Chronicon Dreschleri additionibus.*

Imperium Assyrio Chald. aliud unitũ aliud divisũ. Tres hujus dynastiæ.

Familiæ Regum Persarum quatuor.

Arsaces.

Artaxerxes

Chalifæ. Bojitæ. Tatari. Sofi.

tio rerum penes α *Assyrios* Asiæ, id est, terrarum, quæ nunc sub *rca* & *Sopho*, imperium stetit. Postea ad β *Medos* devolutum, ab ad *Persas* per Cyrum translatum: Dein *Macedones*, Alexandro um debellante, occuparunt. Mox, cum pars Romanorum im-cederet, γ *Parthi*, vilis anteà atque ignava gens, potentissi-in Asia regnum condiderunt; magnis exinde cladibus Roma-fficientes, donec ipsi à Turcis & Saracenis afflicti fuerunt,

Asiæ varia imperia.

re-

regnumque eorum divexatum. Tandem Perſarum nomen atq virtus in *Sophis* iterum emerſit, δ Iſmaële Rege potentiam imper ſui maximè ſtabiliente.

Arſaces.
Artaxerxes
Hales ſeu Aaly.
Omar.
Sophus.
Guienes.
Sicaidares.
Iſmael Sophus.

[α *Penes* Aſſyrios *Aſiæ Imperium fuit per mille trecentos annos, à* Nino *usq Sardanapali interitum, quod* β *per* Arbacem *ad* Medos *translatum eſt, a Mundi* 3077. γ Parthi Arſace *duce à Syriæ Regibu defecerunt, ut Juſti tradit,* C. *Attilio Regulo II. & L. Manlio Longo II. Conſulibus, id eſt, a Mundi* 3700, *novumque Parthorum regnum condiderunt. Sed* Artaxer *Perſa cùm Parthos tribus præliis ſuperaſſet, interfecto Rege eorum Artabano, P ſarum in Oriente reſtauravit imperium anno C.* 226. δ *Huju* Iſmaëlis *o aliquanto altiùs repetenda eſt.* Hales *ſeu* Aaly *Mahometis impoſtoris fuit gener & patruelis, eidemque ſucceſſit, & novæ ſectæ autor exſtitit, quum tradi ſuperſtitionem partim augeret, partimque mutaret. Verùm dogmata iſta emerſerunt, quòd* Omaris, *alterius Mahometis ſectatoris & interpretis doct melior & potior exiſtimaretur: donec circa annum C.* 1350. *regulus quidam mine* Sophus *ſeu* Sophy, *ad Halym originem referens, illius doctrinam poſt gum tempus revocare auſus eſt. Hanc ſectam ſanctitatis opinione commend ejus filius* Guines, *à Tamerlane in honore habitus. Iiſdem artibus* Guinis *fi* Sicaidares Harduelis *à patria dictus, ſibi ac ſectæ ſuæ auctoritatem concili quem* Aſſumbejus Uſumcaſſanes *adoptavit generum. Ad hunc Sicaida qui Halis diſciplinam ſpargebat, quum ingens hominum multitudo indies flueret, à Perſarum Rege Ruſtano iſte oppreſſus eſt cum pleriſq iſtius fact capitibus. Sed* Iſmaël Sophus *Sicaidaris filius adhuc puer elapſus, ut adol patris veſtigia ſecutus novam illam ſectam evulgavit, eamq facundiâ & ten tate commendavit, adeoq ad ſummam pervenit potentiam. Victo deniqu occiſo Rege, Perſarum Imperium à Turcis ad indigenas poſt longa ſpatia r circa annum* 1499, *quod in hodiernum usq diem ejus poſteri tenent, bell cum Ottomannis exercent fere continuum.* Iſmaël *iſte inſtituit* Kiſilbaſileros, rubra capita: *inſigne eſt rubra tiara, ex qua* 12 *faſces dependent. Su huic filius* Scha-Thamas: *huic* Aidar *anno* 1575: *huic* Iſmaël: *huic* Scha hammed Codabenda, *anno* 1577; *ſub quo regia ſedes in urbem Casbin, & dem Hiſpahan translata. Anno* 1585 *ſucceſſit* Emir Hemptza *huic* Scha A *cum quo* Rudolphus II. *Imperator Rom. anno* 1600 *fœdus contra Turca pigit: huic anno* 1629 *ſucceſſit* Scha Sephi: *& huic* Scha Abas *puer XII norum anno* 1641. Bizarus in Hiſtor. Perſ.

REGNUM PERSARUM.

Perſarum ſ. Sophorũ regnum

II. Nunc α *Perſarum* ſive *Sophorum* univerſum Imperiu regiones diviſum eſt, quorum nomina, *Sarc, Cuſiſtan Elaran, F Arac, Elſabas, Diargament, Coroſan, Sableſtan, Candahor, Sigeſtan, Cheſ*

man, Goadel: Quibus accedunt *Ormutz* peculiare regnum, & β *Guzarate* provincia, quam Indorum in Cambajæ regno diximus.

α Persarum *quod hodie est, regnum in Itinerario Olearii, cujus etiam Tabulam nonnullis partibus tamen locupletatam, adhibemus, his circumscribitur limitibus, ut habeat ab* Occasu *Euphratem; à* Septentrione *Oxum fl. & mare Caspium, extenditurq; Persarum imperium inter montes Armeniæ & Caspii maris litora quà Occasum respiciunt, usq; ad Tartaros Dagestanos &* Derbent, *quod postremum in his oris Persarum oppidum est: Ab* Ortu *terminatur Oxo fl. continetq; extremam ad orientem solem Persiæ provinciam* Candahor, *cujus finibus ab India separatur. Urbs* Candahor *a Persarum Rege* Schah Abas *obsessa, & deditione Indis ejectis, recepta est anno* 1649. *à* Meridie *pertingit ad sinum usq; Persicum. Præcipuæ hujus regni provinciæ Oleario enumerantur;* Erak: Fars: Schirvvan: Kilan: Adirbeitzan, Thabristan, *vel* Masanderan; Iran *vel* Karabach, Chorasan; Sablustan: Sitzestan, Kirman, Chusistan, Tzisirk, Diarbek. *Ex his* Erak *regio est; quæ olim* Parthia *dicta: Sed terra quoque, in qua* Babylon *hodie* Bagdad *sita, nonnullis appellatur* Erakain. Fars *olim* Persis *appellata;* Schirvvan *olim fuit* Media Atropatia, *adeoq; Mediæ pars septentrionalis valde montosa, ac nemoribus frequens.* Kilan *olim* Hyrcania *dicta, ad mare Caspium jacens montibus ferè undique circumsepta est, per quos quatuor tantum patent aditus.* Adirbeitzan *olim* Media major, *ibi* Ardebil, Tabris *aliàs* Tauris *urbs, olim* Ecbatana *superius memorata* Masandaran *Hyrcaniæ pars est orientalis in qua* Ferabat *antea* Tahona, *oppidum amœnum: hoc Abas Persarum Rex auxit & ornavit, quod æstatem ibidem ageret.* Iran *seu* Karabach *inter Cyrum & Araxem fl. extensa, continet Armeniæ Georgiæq; partem.* Chorasan *regioni Masanderan ad ortum contermina provincia, olim* Bactriana, *hodie in alias minores dividitur regiones; ex quibus præcipua est* Heri, *cujus caput* Herat *urbs; at longe nobilior & major* Meschhed, *ducentis turribus superbiens. Haud longè ab hac urbe est* Nisabur *opp. in cujus vicinia mons in quo reperitur* thyites. Schikhardus *existimat in hanc regionem decem tribus Israëlitarum à Salmanassare deportatas esse.* Sablustan *olim fuit* Paropamisis; Sitzestan, *aliis* Sigestan, Sagestan & Siston *vocata, antiqua* Drangiana *est.* Kirman *ampla regio inter Farsi & Sigestan jacens, olim erat* Carmania. Chusistan *olim* Susiana *&* Elam *dicta; in qua olim urbs clara* Susa. *Mesopotamiam volunt appellari* Tzisirch, *quæ tamen provincia hodie vulgò vocatur* Diarbek, *inter Euphratem & Tigrim interjacens. Duæ in ea sunt urbes celebres,* Mosul *olim* Ninive *dicta, &* Bagdad *quæ vulgo habetur* Babylonia: *at* Bagdad, *quæ hodie est, eo situ non est, quo olim Babylonia, quæ ad Euphratem erat posita: quum Bagdad ad Tigrim fl. jaceat haud longè ab utriusque confluentibus.* β Guzarate *non in Persæ, sed Mogoris Imperio esse supra dictum est.*]

III Urbium clarissimæ sunt in regione *Sarc* α *Tauris* regia, IV. l. Germ. circuitu complectens: β *Casmin* altera regia. Reliquæ sunt γ *Tamai*,

Persici Imperii fines. Erak f. Parthia. Fars f. Persis. Schirvvan f. Media Atrop. Kilan f. Hyrcania. Adirbeitzan, f. Media major. Masandaran. Ferabat. Iran. Chorsan f. Bactriana. Heri. Herat. Meschhed. Nisabur. Sablustan. Sitzestan f. Drangiana. Kirman f. Carmania. Chusistan f. Susiana, quæ & Elam. Susa Tzisirk. Diarbek. Mosul f. Ninive. Bagdad f.

Babylonia urbes Persiæ. Urbes Persiæ Tauris. Casmin. Tamai. Turcoman. Derbent. Erex. Zeken. Mercu. Servan. Ardovil. Siras. Cassan. Hispahan. Istigias. Candahor. Kirman. Tauris. Ardebil. Schich. Sefi. Casmin. Derbend. Eres seu Aras. Senkan. & Semkan. Maranku. Servan, Schamachia. Siras. Kaschan. Tarantulæ. Ispahan. Istigias. Candahor. Kirman. Gamron. Bandar. Armusiæ regnum, Ormutz.

γ Tamai, *Turcoman*, *δ Derbent*, *ε Erex*, *ζ Zeken*, *η Merenku*, *θ Servan* & *ι Ardovil*, Sophorum origine inclyta. In *Farsi* regione *κ Siras* regia, urbs pulchra ac splendida, inter majores Orientis computata, v. mill. Germ. ambitu continens. In *Arac λ Cassan* urbs opulenta, & *Hagistan* sive *Hispahan*, ob magnitudinem dimidia Orbis pars Persis dicta. In *Corasan*, *ν Istigias* regia, urbs magna atque amœna. In *ξ Candahor* ipsa urbs *ο Candahor*, emporium Indis & Citainis mercatoribus celeberrimum. In *Kirman*, ipsa urbs *π Kirman*, caput regionis.

[Sarc *vel* Sarch *Mercatori eadem habetur, quæ olim Assyria.* α Tauris *in Media majore, vulgo hodie* Adirbeitzan *jacens, dicta est* ad f. 4. cap. præc. *In eadem Media quoque est* Ardebil *seu* Ardovil, *patria* Schich Sefi, *Persicæ sectæ conditoris; ibidem ille ac alii Reges jacent sepulti.* β Casmin, *Oleario* Casvvin *in Parthia, hodie Regum sedes esse desiit.* δ Derbend *in Persici imperii finibus ad mare Caspium in Schirvvan posita, jam memorata est.* Erex *seu* Aras *in eadem fuit Schirvvan; hodie non exstat; ejus locus ostenditur ad fluvium, qui vulgò* Arisbar *sive* Aras *vocatur.* ζ Senkan *in Erak seu Parthia est: at* Semkan *in Chorasan.* η Maranku *est in Kilan.* θ Servan *seu* Schirvvan *ea Mediæ pars est, quæ olim Atropatia dicta est, in qua* Schamachia *urbs.* ι Ardebil *Mediæ urbs jam memorata est.* κ Siras *seu* Schiras *eo situ est, quo olim Persepolis.* λ Cassan *seu* Kaschan *celebre emporium est; inveniuntur ad hanc urbem tarantulæ.* μ Hispahan *seu* Ispahan *urbem, regiam sedem Rex Persarum Abas constituit & exornavit; & hodie ibidem Regum aula est.* ν Istigias *antea* Carisp... *emporium habetur celebre; verùm regia sedes hodie non est.* ξ Candahor *provincia Indiæ, adeoque Mogoris imperio subjecta est. Hinc Persarum Reges potissimum bello solent contendere cum Mogore de hac provincia* Candahor; *sicut cum* Turcis *de* Bagdad *&* Irvan: *itemque cum Tartaris Usbeccensibus de* Chorasan. *Sed* Candahor *à Persarum Rege* Schah Abas *obsessa, & deditione recepta est an.* 1649. ο *Ipsa urbs* Candahor *egregiè munita est.* π *In* Kirman *provincia Olearius urbem* Kirman *memorat nullam; sed inter cæteras* Gamron *seu* Kamron, Bandar, *&c. urbium adducit nomina.*]

REGNUM ARMUSIÆ vulgò ORMUZ.

IV. Cæterum veteris Carmaniæ nunc pars est regnum *α Ormuz* admodum potens; quod Plinio *Armuzia* regio dicitur, populi *Armuzei*. Ptolemæus refert hoc situ civitatem *Armuzam*, & Strabo *Armozum*, quo nomine hodie censeri potest *Ormuz* in insula ejusdem nominis. Rex *β* Saracenus est, olim Persarum, nunc Hispaniarum Regi, qui arcem illic obtinet munitissimam, stipendiarius. Sed hujus regni pa...

rs altera est in proximo Arabiæ litore. Caput regni est *Armuza*, gò *Ormuz*, urbs satis elegans, emporiumque gemmis, unionibus ue aromatibus, quæ India, Persis, & Arabia mittunt celeberrim.

α *Lusitani insulā hanc duce* Alfonso Albukerk *occupârunt anno* 1508, *eamque castello munitissimo exstructo sub sua retinuerunt potestate, usq; ad annum Christi* 1622. *quo ab Anglis castellum expugnatum, & Persarum Regi ab his traditum est.* β Schach Mahumed *Arabum Regis filius in insula illa Ormuz urbem, sedem regni, condidisse fertur seculo X. à nato C. Quum Lusitani occuparent insulam, regno isti præerat Rex* Scyfadin, *cui urbs illius insulæ permittebatur; sed eo defuncto Lusitani & urbe adeoq; universa insula potiti sunt, demum tamen & ipsi, quod modò dictum, ab Anglis castello & insula ejecti sunt.*] Ormuum.

e Persia hodierna hujusq; provinciis permulta huc congeri possent, ex recentioribus Thevenotii & Chardini *Gallicorum Equitum Itinerariis, sive ad Geographicas observationes, sive ad opera naturalia, sive ad statum civilem & literarium ea pertineant: Sed paucissima delibabo de ligni sylvarumq; inopia, sed magna salis copia; tribus vini generibus: De* Ispahane *vel Saphon (ita Persis dicitur) amplissima urbe, sed muris terreis instructa, ideoque noctes & dies patula; de certo errantium* Scytharum genere, quod summam potestatem fœminino sexui *(hoc Achimensibus etiam in usu est) deferre soleat: Unde ortam isti Amazonum fabellam conjiciunt; De Ormuz regno, clave sinus Persici, & hujus ultima occupatione: Adderem de lingua Persica, nisi superius id additum fuisset, ostensumq; quam ea sermonem ad Germanicum nostrum accedat proximè.*

Persica observata.

Ispahan.

Amazones adhuc superstites.

CAP. XVI.

reliquis veteris Asiæ regionibus, quas nunc Turcarum Imperator obtinet: Et speciatim de Albania, Iberia, Colchide & Armenia.

I.

Uod reliquum est Asiæ, *Turcicum Imperium* totum obtinet. Regiones hic olim fuere, *Albania, Iberia, Colchis, Armenia, Cappadocia, Galatia, Pontus* & *Bithynia, Asia minor* sive proprie dicta, *Lycia*, *hylia, Cilicia, Syria, Mesopotamia, Babylonia* & *Arabia.* In insulis celees *Cyprus* & *Rhodus, Lesbos, Chios* & *Côs*,

rcicum Europæ Asiæq; imperium cur asseramus ex Lib. IV. constitit, constatque oc ipso ex loco, ex amplissimis tot provinciis & regnis, quæ Turci omnia occuparunt. Origines gentis & nominis ex parte supra vidimus ad cap. II. §. 4. nunc videbimus

Gentis Turticæ origines.

mus quas ipsi ab Japheto Noachi filio *sibi adsumant. Hunc enim Kesʃæus Ar…* *patrem Turcicæ gentis auctoremque facit: Sed ab historia vera longius aberrat. G…* *autem tota per suas familias divisa, nec nomine quidem Græcis Romanisque an…* *quis cognita suos regulos & principes tantum sequebatur, donec per militiam …* *studebat, mercenariam* regno Saracenico, Ægyptio, & tandem Asiatico … reperet. *Sic ergo una Turcorum Oguziorum familia sub* Orthograle, S… manni Shah, principis Mahanneæ filio *caput extulit, inque jugis Arme…* *consensu Aladdini, Sultani Asiatici,* 400 *tentoria locavit. Defuncto pat…* *cum stirps Selghucidarum Sultanorum deficeret, filius Orthogralis Othman …* *Ottoman minori Asiæ inhiavit, & capta Sebastia, fusoque Græcorum exerc…* *Prusiam, urbem munitissimam expugnavit, Pontoque ac Bithynia subactis ibi…* *dem novo imperio monstravit, A* 1320. *primus Turcorum in Asia Sultanus.* … Urchan Beg sive Orchanes in regno patrio successor factus sedem Pru… fixit *A.* 1326. *templo Muhamedano, schola & Xenodochio erectis. Domita …* *nori Asiæ castrum Græciæ Jemnam sive Jamenicum & Callipolin duce Solimanno …* *subegit A.* 1356: Morad *denique hujus frater sive* Amurathes, *cum patri …* *cesserat,* Hadrianopolin *A.* 136… *primam in Europa sedem Turcicam, unde …* *perio Græcorum utrique, Constantinopolitano atque Trapezuntino pestis & inter…* *Hinc vastum illud imperium emersit, quod pro statu præsente in quatuor ma…* *provincias sive partes dividitur, quæ sunt* Natolia, Turcomannia, Sori… Diarbek: *De singulis seorsim tractabitur. Vid. Status præsens potentiæ Otton…* *nicæ cum causis incrementi & decrementi illius*, per Dom. du Vignan *Pari…* 1688. Anton Gocopolec. *Trutina potentiæ Ottomannicæ Historico-Politica V…* *A.* 1686.

Fortuna successus: Ortograles. Othman: Orchan. Solemann Morad.

ALBANIA.

Albania.

II. *α Albania* nunc *Georgiæ* pars orientalis, inter Iberiam & … re Caspium sita, ab *Albano* flumine nomen habere videtur. Fluvior… nobilissimus est *γ Cyrus*, Caspium mare abluens. Urbes insignio… *Chabala* sive *Cabalaca*, *Albana* & *Getara*.

Albania. Georgiani Gurtziſtan.

[*α* Albania *terminatur à* Septemtrione *Sarmatiâ Asiaticâ; ab* Occasu *Iberi…* Ortu *Caspio mari*; *à* Meridie *Armenia.* *β* Georgiani, *quorum regio …* *vulgò* Gurtziſtan *vocatur, incolunt terras inter mare Caspium, Sarmatiam, …* *greliam, Armeniam majorem, & Mediam. Putant vulgò nomen à S. G…* *gio, quem patronum agnoscunt, & cujus imaginem in vexillis gerunt, sortitos …* *quoniam Georgianorum in his partibus à Mela quoq; & Plinio fit mentio, ea o…* *deprehenditur falsa. Religio eorum in fundamentis & ceremoniis eadem cum …* *ca est. Suum tamen habent Metropolitam, cui XVIII. parent Episcopi, q…* *in Monasterio S. Catharinæ in monte Sinai habitat. Georgianos sibi suoq; im…* *subjecit hoc nostro seculo Persarum Rex.* *γ* Cyrus *fluvius hodiè vulgo* Kur … Araxe, *qui hodie* Aras, *receptus, in mare devolvitur Caspium. Regio, …* *alluit antequàm mare subit, hodie vocatur* Mokan. *Præter illas urbes ad …*

Cyrus seu Kur fl. Araxes s. Aras fl.

niam hanc alii referunt Schamachiam & Derbend, *quæ olim* Alexandria, *ad* portas *jacens* Caucasias, *quas alii* Caspias *vocant.* Olearius *duas illas urbes Mediæ attribuit. Cæterum in Georgianorum finibus quoque memoratur* Tiflis *urbs* Bascapan *Georgianorum Principis perhibetur esse sedes. Porrò in Georgiæ finibus Haitonus provinciam collocat* Hansem, *in circuitu trium dierum iter continentem, densissimis tenebris circumseptam, ab incolis habitatam, qui tamen ex iis locis nunquam valeant egredi.*]

Mokan. Schamachia. Derbend. Alexandria. Portæ Caucasiæ. Tiflis. Bascapan. Hanse.

IBERIA.

III. α *Iberia*, nunc pars *Georgiæ occidentalis*, inter Albaniam & chidem sita, gentis *Iberorum* clarissimum solum, urbes celebres ha- *Artanissam* & *Armacticam*, sive *Harmastim.*

Iberia.

α Iberia *undiq; montibus septa clauditur à* septentrione *Sarmatiâ; ab* occasu *Colchide; à* meridie *Armenia; ab* ortu *Albaniâ.*]

Iberia.

COLCHIS

IV. In α *Colchide*, quæ nunc *Mengrelia* dicitur, inter Iberiam & tum Euxinum sita, populi fuere *Eala* & *Mantali*, unde regioni nunc nen. Fluvii celebres, β *Phasis*, γ *Cygneus.* Montes δ *Caucasus* & ε *Corax.* pium clarissimæ ζ *Phasis* & η *Dioscurias*, quæ postea *Sebastopolis*:

Colchis.

α Colchis *aureo vellere clara, habet à* Septentrione *Sarmatiam Asiaticam; ab* Occasu *Pontum Euxinum: à* Meridie *Armeniam, ab Ortu* Iberiam. β Phasis *fl. hodie* Fasso *dictus ex Moschicis vel Caucasiis montibus oritur, sæpeque stagnans tardissimo cursu in Pontum influit Euxinum. Juxta eum* tragelaphus *animal duntaxat nasci fertur, ad eundem fl. etiam* Phasis *est insula parva, ex qua* Pavo *primum, teste Isidoro exportatus est, qui propterea* Phasianus *nominatus est.* γ *Ad* Cygneum fl. *qui Ptolemæo est Cyaneus, ex montibus Coraxicis in Phasin influens, erat &* Cygnum *op.* δ Caucasus, *hodie vulgò* Cocas & Cochias, *est mons Asiæ notissimus, inter mare Caspium & Euxinum pontum altissimus, perpetuis nivibus rigens; in quo* Prometheum *vinctum, aquilâ jecur rostro depascente, fabulantur. Tanta ejus montis fertur altitudo, ut ad tertiam noctis partem vertices illius adhuc radiis solis illustrentur.* ε *Ad* Coracem *montem fluvius est* Carax, & *populi* Caraxi, *quorum urbs* Dioscurias. ζ Phasis *urbs, hodie* Fasso & Phazzeth *ad Phasidis fl. ostia, inter* Absarum, *quæ &* Absyrtus, *extremam Cappadociæ urbem, &* Dioscuriadem *posita, olim sub Archiepiscopo Trapezuntino fuit, postea metropolis regionis facta. Antiquissimis auctoribus celebris est propter navigationem Jasonis aureumque vellus; Antiquis istis extrema navigationis meta. Quapropter* Phasin usque navigat, *proverbio apud Græcos dicitur.* η Dioscurias, *hodie vulgò* Savatopoli, *à Phaside, primaria Colchidis urbs, ab aurigis* Castoris & Pollucis *primùm perhibetur condita & dicta, Isidoro teste. Olim trecentarum nationum, quod Plinius tradit, exstitit domicilium,*

Colchis. Phasis fl. Tragelaphus. Phasis ins. Cygneus fl. Caucasus mons. Prometheus. Corax m. & fl. Dioscurias.

cilium, quæ illuc è diversis Asiæ locis commigrarunt: dissimilibusque linguis ute bantur, adeo ut postea à Romanis per centum triginta interpretes negotia digesta sint. Hodie gens Mengreliam *incolens rustica & crudelis est. Græcæ quidem sunt religionis, quam authore Cyrillo consecuti, Constantinopolitanoque subsunt Patriarchæ: Sed fidem illam multis postea modis depravarunt. Nam nec infantes ante octavum annum baptizant; nec ante annum L. vel LX. id est, illam ætatem, quâ ad rapinas inepti redduntur. Nobiles in primis templa non ingrediuntur, sed Liturgiam foris audiunt. Sic juventutem per furta transigunt, senectutem devotioni consecrant. Cæterùm in his regionibus cum* Mithridate *Rege Ponti bellum gessit* Pompejus. *Ajunt etiam in iisdem* D. Bartholomæum *Christianam fidem docuisse.*]

Mithridates. D. Bartholomæus.

ARMENIA MAJOR.

V. α *Armenia* universa dividitur Euphrate amne in majorem, & minorem. *Major* est, quæ nunc in tres partes divisa, *Turcomannia, Pe pul* & *Curdi* appellatur. A *septentrione* Moschicis montibus separatur à Colchide & Iberia, Cyroque amne ab Albania; ab *oriente* Caspium mare habet & Caspium montem; à *meridie*, montem Taurum, quo à Mesopotamia, & Niphatem, quo ab Assyria discernitur; ab *occidente* Euphrate amne à minori Armenia disterminatur. Mediam dividit *Antitaurus* mons. Fontes heic amnium toto Oriente nobilissimorum, β *Euphratis* ac γ *Tigris*; montes δ *Gordiæus* & ε *Pariedrus*. Regiones sunt *Cotacene, Bocche, Tosarene, Totene, Colthene, Siducene, Syracene; Sacasene, Basilissene, Hobordene, Arsea, Acilisene, Aspaunitis Sophene, Anzitene, Thospitis, Corinea, Gordiene & Cortaa.* Populi *Mardi, Gordyæi.* Urbium notissimæ, *Armauria*, ζ *Artaxata*, η *Thospia*, θ *Artemita*, & ι *Tigranocerta.*

Armeniæ Majoris fines. Euphratis & Tigris fontes. Gordyæus m. Pariedrus m. Regiones & Urbes.

[α Armenia major, *ab Ortu habens etiam Mediam, nomen habere dicitur ab* Armeno, *seu* Armenio *Jasonis comite.* βγ *De his fluminibus eorumque fontibus agitur hujus libri cap. XXIII.* δ *In* Gordyæo *monte arcam, in qua Noah servatus, resedisse tradunt. Ad annum Christi* 640. *ejus ibidem exstiterunt reliquiæ quas,* Elmacino Arabe *teste,* Heraclius *Imperator suis oculis lustravit, quum Persas in Armenia vicisset. Et* Omar, *qui Caliphatum adeptus est, anno Christi* 643. *reliquias has de monte translatas, pro tabulato templi a sese exstructi adhibuit, quod tradit* Benjamin Tudelensis. *Hodie vulgo nigellum montis apicem inveteratâ nive vestitum, pro putrescente arcæ ligno habent.* ε *Ex* Pariedro *monte præalto Euphrates, & Araxes oriuntur.* ζ Artaxata *seu* Artaxia *urbs munita olim ad Araxim auctoribus ponitur; eo fuit situ, quo hodie* Exsechia *sive* Eschia *urbs.* η Thospia *ad* Thospitem *lacum, & Tigridem erat fl.* θ Artemidita, *seu* Artemitta, *in tabula recentiori est* Armening *intra ingentem lacum*

Armenia Major. Gordyæus m. Pariedrus m. Artaxata. Thospia. Artemidita.

lacum jacens, cujus incolæ omnes perhibentur esse Christiani. ι Tigranocerta, Tigranopolis & Tigranopetra *ad Nicephorium fl. apud montem* Masium *olim sita, à Tigrane Rege appellata, & à Lucullo capta: Jovio ea putatur, quæ hodie dicitur* Sulthania, *quam* Sulthan Mahumed Chodabende *ex ruderibus Tigranocertæ condidisse perhibetur. Romani Armeniam Mithridati, post cæsas copias apud Gabyram civitatem, ademptam ad se transtulerunt. Victus est ibidem à Pompejo prælio nocturno, direptis castris, & quadraginta millibus cæsis. Cæterum sunt Armeni mercatores & negotiatores egregii, mercaturam facientes per multas terras, in Poloniam, Prussiamque merces suas advehunt. Plus ipsis quàm alicui ulli Christianæ nationi indulgetur; quoniam habent privilegium peculiare manu Mahomedis scriptum, in Armenia educati, multisque beneficiis affecti.*]

Tigranocerta.

ARMENIA MINOR.

VI. Armenia minor, quæ nunc *Pegian* & *Bozoch*, clauditur ab *[Orient]*u Euphrate amne, à *Meridie* Amano monte, ab *Occasu* & *Septemtri[one]* monte Scordisco. Mediam itidem secat *Antitaurus*. Regiones in ea, *[Or]alissine, Ætulane, Ærethica, Horsene, Orbisene*. Item præfecturæ, α *Ca[tao]nia, Morimene, Laviana, Aravene.* Fluvius inclytus β *Melas*, qui Eu[phr]ati jungitur. Urbium principes, γ *Satala*, δ *Nicopolis*, ε *Melitene*, [ζ Co]*mana*.

Armeniæ minoris termini. Regiones. Urbes.

α Cataonia *supra Ciliciam est, confinis Cappadociæ, saltuosa regio, ejus partem juxta Cappadociam incoluere* Leuco Syri. β Melas *fl. ex Argæo monte apud urbem Cæsaream in Cappadocia ortus, longoque tractu per Armeniam minorem decurrens, demum cum Euphrate conjungitur. Idem nomen multis fluminibus aliis tribuitur.* γ Satala *urbs utroque numero legitur, à Nicopoli in Cæciam versus Trapezuntem jacet.* δ Nicopolis *à Pompejo, Dione teste, condita, inter Satala & Arabissum ad austrum jacens hodie* Gianich, *aliisq;* Chiorme *esse creditur.* ε Melitene *seu* Melita *Armeniæ minoris caput, à Samosatis 90. mill. pass. in septemtrionem ad Euphratem sita, hodie* Malatia *dicitur.* ζ Comana *in confinio Cappadociæ, Ciliciæ & Armeniæ quod jaceret,* Comana Cappadociæ, *ad differentiam* Comanæ Ponticæ *appellata est.*]

Cataonia. Leuco-Syri. Melas fl. Satala. Nicopolis. Melitene. Comana Cap.

[Al]baniæ *huic Asiaticæ nomen vetus Ptolemæo cognitum vel ab urbe Albano vel fluvio cognomine adhæsit:* Georgiæ *recentius à Georgis, quos Pomp. Mela & Plinius commemorant: Mela præsertim Lib. I. c. 1. & Lib. II. c. 1.* Vagi Nomades pecorum pabula seqvuntur: Colunt Georgi exercentque agros. *Inducor itaque, ut ex vocabulo Græco* γεωργὺς *i. e. agricolas dictos conjiciam. Hodierna verò Georgia sive Gorgistan regiones quatuor, nempe,* Mengreliam, Gurgistanam, Zviriam, & Cirdasfiam, *gentesq; in illis varias complectitur: Quarum aliæ suis* Principibus, *aliæ autem* Sofo Persico Sultanoque Turcico *aliæ cum duabus urbibus Tiflis & Gori subsunt. Tanta ibi barbaries, &* tan-

Albania. Georgia.

tanta christianæ religionis ignorantia ingravescit, ut Princeps Tiflen-sis *ultimus Muhametismum susceperit.* Mengrelia *sive Abasfia* qu[...] *que in tres minores provincias dividitur, nempe Imereten, Dadianam,* & *Gurielem, quibus singulis sui præsunt Principes, horumque unus urbem* Ju[...] *ri cum Sultano Turcico divisam possidet : omnes heic incolæ tum reli-gionis & rerum omnium ignorantia laborant.* Colchis *vetus longe cultior fuit* כסלוחים *sive Chasluchorum ex Ægypto soboles, lingua, sacris & statu Politic*[...] *Ægyptiis affines Bochart. Lib. IV. c. 31. De* Caucaso *quem noctu collustra*[...] *volunt, fabula priscis novisq; Auctoribus nota fuit.* Armenia Turcomannia[...] *aut secundam imperio Turcico Asiatico partem vel majorem provinciam præbe*[...] *Hæc Syris primum insessa & Arabicis coloniis nomen ab regione* מני Mini h[...] *bet tanquam* הר־מני Har Mini *sive* montana *Myniadis appelles : Nam Græ*[...] *vocant Minin* Μινυάδα *Vetus illa regio suis domi natis regibus subjecta imper*[...] *Romano deniq; accesfit, & Diœcesi Ponticæ annumerata in primam atq; secunda*[...] *dividitur: Hodierna partim* Sofo Persico, *partim* Sultano Turcico *subest*[...] *Huic duæ urbes præcipuæ,* Tocxat *sive* Tocatum *sede Archiepiscopi, templ*[...] *Christianis duodecim & vino generoso, quod ibi nascitur, clara: Altera* Erz[...] ron *ad fines condita, imperiiq; Turcici clavis Sofo autem Persico parant* Er[...] *van sive Irvan A.* 1637. *à* Scha-Sofo *Turcis* 22000. *qui deditionem abnuera*[...] *necatis : Nackfifan urbs universi orbis antiquissima ex communi orientalium opi*[...] *one : Zulfa, à qua suburbium Ispahanæ proximum & cognomine huic ortum est.* [...] *religione hujusq; per Armeniam statu vid. Clem. Galanus in libro singulari, Ale*[...] *Ross. de religionib. & Disputatio B. Gerhardi publica.*]

Colchis. Armenia. unde dicatur. Tocat. Erziron. Nackfifan. Zulfa.

CAP. XVII.

Cappadocia, Galatia, Pontus & Bithynia.

I.

Natolia.

CÆterum sinus ille terrarum, qui est inter Ponticum & Cypriu[...] maria, *Natolia* nunc dicitur, ab una provinciarum α *Anadole.* H[...] olim regiones, ***Cappadocia, Galatia, Paphlagonia, Pontus*** & ***Bithyn***[...] ***Asia minor, Lycia, Pamphylia*** & ***Cilicia.***

[α Anadole *seu* Natolia *nomen habet à situ, & ita Turcis vocatur, quod in Ort*[...] *vergit.*]

Natolia.

Prima imperii Turcici Asiatici provincia hæc est nempe Natolia *Græcè* ναΤολ[...] *ex ævo medio per aphæresin dicta, quasi* ἀνατολία ἐκ τῆς ἀνατολῆς *i. e.* ab o[...] tu, *quem versus Græcia ac mari objacet mediterraneo; Ut prorsus congru*[...] *usitato Italorum vocabulo* Levante *i. e.* oriens, *quo terras Asiaticas & ma*[...] *vicinas insulas significant. Natolia enim ex usu apud Græcos recepto veteri at*[...] *hodier*[...]

CHERSONESI quæ hodie NATOLIA Descriptio.
MARE PONTICUM
EVROPÆ PARS.
MARIS MEDITERRANEI PARS.
SYRIÆ PARS.
Cilicium Mare.
Pamphylium
Syriacum Mare
Rhodus Mare
Myrtoum
CYPRUS
CILICIA.
PAMPHYLIA.
LYCIA.
BITHYNIA
PONTUS
GALATIA
PHRYGIA MAIOR
MYSIA MAIOR
LYCAONIA
CAPPADOCIA
Sinope
Amisus
Trapezus n. Trebison da
Chalcedon
Nicomedia
Ancyra
Iconium n. Cogni
Tarsus
Antiochia
Alexandreta
Tripoli
Lesbos
Chios
Samus
Ephesus
Smyrna
Rhodus
Lyndus
Camirus
Salamis
Famagusta
Paphos
Chelidoniæ Ins.
Taurus Mons

Col

arn

unc
tur

To

Erz

Na

Zu

Na

Na

hodierno Turcico aut totam minorem Asiam, aut hujus partem unamque provinciam notat. Cappadocia *ergo primas colonias Thogarmæ, filio Gomeri ultimo, ex Japheteis nepotibus uni: Sed Cappadociæ suas Cilicia debebit, si rationes Bocharti ab equis, mulis, asinis & mancipiis petitæ accuratius expendantur.* Galatia & Gallo Græcia *quin ad Gallos huc expeditione bellica progressos originem reducat, nullum est dubium: Illa sub Theodosio Imp. in* primam atque secundam *divisa legitur. An* Pontus *ab voce Phœnicia* בטנא Botno *i. e.* nucibus & avellanis, *quas procreavit, optimis derivetur, hoc fortasse quid quam dubii habet: Itemque an* Bythinia *ex vocabulo Punico* בטין *tanquam* regio interior *appellationem susceperit: Hæc utraq; Bocharti opinio est, quam multis observationibus illustrat. Plures provinciæ nos ad sese avocunt: Hæ quippe septem tabulis Geographicis mutato inseruntur nomini, sed numero, quem Græci adhibent, invariato. Confer Statum Imp. Ottomannici præsentem à Domino Ricart editum.*

Cappadocia. Galatia. Pontus Bithynia.

CAPPADOCIA.

II. α *Cappadocia*, quæ nunc quatuor complectitur regiones, *Genech*, [...]*s*, *Anadole*, & *Amasiam*, ab *Ortu* habet Armeniam minorem, à *Meridie* [...]ciam, ab *Occasu* Pamphyliam & Galatiam, à *Septemtrione* Pontum [...]xinum. Fluvii nobiles β *Iris* & γ *Thermodon*. Regiones: *Lycaonia*, *The*[...]*rrene*, *Zelitica*, *Carmanene*, *Gargarausene*, *Gargauritis*, *Antiochene*, *Tya*[...] δ Gens *Heniochorum* magna, ac multis nominibus distincta. Urbes [...]æ, ε *Comana Pontica* cognomine, ζ *Neocæsarea*, η *Sebastia*, θ *Diocæsarea*, [...]*za*; quæ & *Cæsarea*, κ *Iconium*, λ *Laranda*, μ *Tyana*, ν *Trapezûs*, ξ *Ama*[...] [S]trabonis Geographi cunis decorata.

Cappadociæ fines. Iris fl. Thermodon fl. Regiones. Heniochorum gens. Urbes.

α Cappadocia *ab amne appellationem nacta est.* β Iris *magnus fluvius, ex Argæo monte ortus; per Amasiam urbem in Pontum Cappadocium influit, hodie vulgò* l'Irio, *& intus* Casalmach *nominatur.* γ Thermodon *seu* Thermodoon *inter Themiscyram ad occasum, & Polemonium ad ortum in Euxinum mare labitur. Est quoque ejusdem nominis fluvius in Scythia Europæa; itemque in Thracia alius.* δ Heniochorum *gens ultra Pysiten fluvium, qui est in ora Trapezuntia, ponuntur, & ad Coracem extenduntur montem.* ε Comana, *ad differentiam Comanæ alterius in Armenia & finibus Cappadociæ,* Pontica *cognominata; ad Irim fl. posita, vulgò* Com, *incolis* Tabachzan *appellatur.* ζ Neo-Cæsarea, *ad Lycum* [...]*erat fluvium, qui Neo-Cæsaream præter lapsum in Irim influit: nonnullis putatur esse ea urbs, quæ hodie* Tocato *dicitur: Verùm ad Lycum est oppidum* Niesara, *quod antiquum nomen ex parte videtur referre.* Georgii Neo-Cæsariensis *patria est, qui ob doctrinæ excellentiam* τρισμέγιστος *cognominatus.* η Sebastia, *quæ &* Sebaste, *vulgò* Saustia, *ad Argæum montem posita.* θ Diocæsarea, *hodie* Tisaria, *urbs Cappadociæ mediterranea est.* ι Cæsarea, *prius* Maza & Mazacha *dicta, Cappadocibus urbium mater habita, nunc* Tisaria & Gaisar, *ad Me-*

Cappadocia. Iris fl. Thermodon fl. Heniochi. Comana pontica. Neo-Cæsarea. Sebastia. DioCæsarea. Cæsarea si Mazacha.

Pausaniæ patria.

lam fl. & Argæi montis radices jacens, Episcopum olim habuit Basilium magnum *Cæsariensis quoq, fuit* Pausanias, *cujus exstant libri decem descriptionis Græciæ antiquæ & florentis, quibus situm urbium ac locorum, & antiquitates Græcanicas, & quicquid penè memorabile habuit Græcia, magno Philologiæ & historiæ studiosorum bono complexus fuit. Verùm, quod in declamando, Cappadocum more, corripiendas syllabas produceret, producendas corriperet, coquo propterea comparabatur cibos bonos malè condienti.* κ Iconium, *hodie* Cogni, *seu* Gogni, *Lycaoniæ caput est; ejusdem regionis oppida sunt* Derbe & Lystra, *quorum mentio fit in Act. Apost. c.* 14. *Magnam multitudinem cum Judæorum, tum gentilium Iconii ad Christianam fidem perduxit Paulus Apostolus, &* Lystris *claudum sanavit.* λ Laranda, *Lycaoniæ quoq, urbs Tauro monti vicina, nomen antiquum hodieq, retinet.* μ Tyana, *adhuc* Tiana *seu* Tiagna, *urbs inter Sasiena & Faustinopolin posita, patria est* Apollonii Tyanæi *Philosophi, qui discendi causa plurimas regiones peragravit: ejus vitam Philostratus lib.* 8. *descripsit.* ν Trapezus, *Sinopensium colonia, Europæis* Trabisonda & Trebisonda, *est urbs Cappadociæ præcipua ac maritima, ad mare Ponticum sita, quo loco ora maritima in boream versus Colchos incipit flecti: Monte non parvo cingitur urbs illa & Satrapæ Turcarum sedes est, in quorum potestatem venit sub Mahumede II. Hic enim Constantinopoli captâ Trapezuntinum quoq, imperium subegit, &* Davidem, *ex* Commenorum *familia postremum Constantinopolin traduxit, eumque cum universa familia interfecit anno C.* 1460: Bzovius *vero calamitatem illam ad annum* 1461, *refert. Fuerat aliquando sedes Imperij Trapezuntij, ex distracto Constantinopolitano, nati.* ξ Amasia *ad* Irim *fl. est hodie Satrapæ Turcarum sedes. Hanc suam patriam* Strabo *multis descripsit. Præterea Cappadociæ oppidum clarum est* Nazianzum, *Cæsareæ finitimum, à qua in occasum recedit, patria D.* Gregorii Nazianzeni, *qui ob eximiam rerum Theologicarum notitiam,* Theologus *cognominatus est.* Nissa, Nysa *seu* Nyssa, *hodie* Nisi, *in Armeniæ & Cappadociæ confinio est, D.* Gregorii Nysseni, *qui D. Basilij frater fuit, patria. Cæterùm Cappadociam Strabo in duas Satrapias à Persis divisam tradit, eam quippe quæ* magna *dicitur &* Cappadocia ad Taurum; *& alteram, quæ* Pontica *vocatur &* Pontus: *quam Arias Montanus ex Onkelo docet esse Hebræorum* Caphthorim. *Porrò Cappadocia à veteribus tribuitur* Amazonibus, *quarum Regina fuit* Penthesilea. *Ipsa hæc regio equorum altrix est, hinc Dionysio Afro Cappadoces sunt* δαήμονες ἱπποσυνάω gute Reuter. *Strabo testatur Cappadoces sacerdotalem dignitatem habuisse proximam dignitati regiæ: Verùm mendaces perhibentur à scriptoribus & fraudulenti; sicuti quoque* Cilices & Cretenses: *Unde tandem proverbium natum* τρία κάππα κάκιστα. *De eorum ingenio & natura hoc quoque mirum, quòd quum liberi essent, libertatem à Romanis sint deprecati, asserentes, se male vivere sub Regibus, quàm diutius ferre libertatem.*]

Iconium. Derbe. Lystra. Laranda. Tyana. Trapezus. Amasia. Nazianzum. Nyssa. Amazonum regio.

GALATIA.

Galatiæ

III. *Galatia*, cujus nunc partes *Roni* & *Chiancare*, dicta est hæ regi

io à *Gallis*, ex Italia post incensam Romam huc transgressis; ea- seu Gallo-
i *Gallogracia* & *Gracogallia*, quia Gallis Græca gens mista incoluit. græciæ termini.
teà *Phryges* tenuêre & *Paphlagones*. Paphlagoniæ nomen mansit Heneti.
arte Galatiæ. Includitur autem Galatia à *Septemtrione* Pontico ma- Isauria.
ab *ortu* Cappadocia, à *meridie* Pamphylia, ab *occasu* Asia minori & Pisidia.
nto Bithyniaque. *Regiones* versus septemtrionem Paphlagonia, in Populi Galatæ.
α *Heneti* populi, unde *Veneti* in Italia: versus meridiem β *Isauria* Ancyra.
urbs γ *Isaura*; & Pisidiæ pars: Cujus altera pars in Pamphylia me- Teuthrania
rabitur. Populi *Chalybes*, *Træmi*, *Proserliminitæ*, *Byceni*, *Orondici*: Sinope.
Gallorum nationes, *Tectosagæ*, quorum caput δ *Ancyra* urbs; *To-* Amisus.
bogii, *Voturi* & *Ambiani*. Urbes inclytæ, ε *Teuthrania*, ζ *Sinope*, Mi- Therma.
datis & cunis & sepulchro nobilitata; η *Amisus*, θ *Therma*, ι *Pessi-* Pesinus.
, quæ Dindymene & Cybele antè dicta. Montes sunt, κ *Olgasis*, λ Olgasis.
dymus & qui Celænorum tumulus. Dindymus.

α Heneti *Paphlagoniæ oram maritimam incoluêre.* β Isauria *Pisidiæ finitima est.* Heneti.
γ Isaura *urbs, Ammiano teste* Claudiopolis, *& in lib. Concil.* Isauropolis *dicta* Isauria.
est. δ Ancyra, *hodie* Anguri *&* Angara, *urbs Galatiæ primaria est, edito loco* Isauria.
sita, Concilio Ancyrano *clara: Præfecti regii hodie sedes est.* ε Teuthrania Claudiopolis, s. Isauropolis
apud Carambin promontorium est ad ortum; *Moletio* Tripoli, *aut aliis* Tribi- Ancyra
celli *hodie indigitatur.* ζ Sinópe *Diogenis Cynici patria, olim* Mithridatis *re-* Teuthrania.
gia, ad litus maris jacet Pontici. η Amisus *in Chalybum regione urbs est prima-* Sinópe.
ria. θ Pessinunte *celebratur* Cybele *cujus simulacrum ibidem habebant augu-* Amisus
stum: Unde ista appellatur Pessinunti *Paphlagoniæ urbs quoque est* Amastris, *ad* Pessinus.
Pontum sita, quam nonnulli etiam dictam volunt Sesamum. κ Olgasis, *Ptole-* Amastris.
mæo Olyssa, *mons est, aditu difficilis, cujus partem Strabo appellat* Sandaracur- Olgasis m.
gium, *ob assiduam metallorum effossionem concavam.* Parthenius *fluvius ex illo*
oritur monte. Dindymus *vel* Dindyma, *mons Deûm matri sacer*, ἀπὸ τῶν Dindymus m.
διδύμων *id est*, gemellis, (*gemina enim illic exstabant ubera seu juga*) *nomen*
invenit. Cybele, *illa Deûm mater, ab eo* Dindymene *dicta est.* *Ex eodem* Sangarius fl.
monte Sangarius *oritur fluvius. Cæterum* Halys *fl. Cappadociam à Paphlago-* Halys fl.
nia ferè disterminat, in Euxinum mare haud longe ab Amiso se exonerans.]

PONTVS ET BITHYNIA.

IV. Quæ antè duæ erant regiones, *Pontus* ad ortum Solis, *Bi-* Ponti & Bithyniæ fines.
a ad occasum, postea sub una provincia censæ sunt. Terminatur
vincia à *Septemtrione* mari Pontico, ab *Ortu* Galatia, à *Meridie* Asia Orminius m.
ori, ab *Occasu* Propontide. Mons clarus est α *Orminius*; Flumina, Ejus Fluvii.
rthenius, γ *Hippias*, δ *Sangarius*, ε *Ascanius*, Regiones, *Bogdomanis*, Regiones.

Timonitis.

Populi & Urbes.

Timonitis. Populi, *Chalcedonii*, ζ *Mariandyni Caucones*, *Zygiani*. Urbes insignes, η *Chalcedon*, quæ nunc *Scutari*, Conſtantinopoli adverſa; θ *Nicomedia* ι *Apamea*, κ *Heraclea*, λ *Nicæa*, μ *Pruſias* quæ nunc *Burſia*, & ν *Libyſſa* Annibalis interitu ac ſepulchro nota.

Orminius mons. Parthenius fl. Hippias. Sangarius. Gallus fl. Aſcanius fl. Mariandyni. Chalcedon. Nicomedia. Apamea. ſeu Myrlea. Heraclea. Nicæa. Pruſias. Libyſſa.

[α Orminius *ſeu* Horminius *mons hodie Turcis appellatur* Armendag. β Parthenium *fluvium*, *qui hodie* Parteni, *aliis* Dolap, *Olgaſis edit mons*, *eumq́ in Pontum Euxinum inter Tium & Amaſtrim urbes mittit. Eſt quoque* Parthenius *fl. in* Arcadia; *ac item alius in Samo inſ. à quo illa Parthenia dicta eſt.* γ Hippias, *aliis* Hippius *fl. ex Orminio ſeu Horminio monte oriens*, *inter Sangarium & Lycum fl. in eundem exit Pontum.* δ Sangarius, *hodie* Sangari *ſeu* Sacari, *ex Dyndimis montibus ad Sangiam vicum profluens*, *per Bithyniam inter Calpam ad occaſum*, *& Hippiam ad ortum in Pontum decurrit.* Gallus *fluviu in eundem influit.* ε Aſcanius *fl. per Aſcaniam paludem in ſinum labitur Aſtacenum.* ζ Mariandyni *oram Euxini maris ad Heracleam accoluerunt*; *In horum regione* Hercules *Cerberum canem tricipitem virus evomentem*, *quo terræ illæ infectæ*, *occidiſſe Poëtis fertur.* Mariandynos *fertur lugubria ſolitos concinere unde* Mariandynus tibicen, *de poëta minus compto*, *in proverbio eſt.* κ Chalcedon *antiqua urbs*, 148. *ann. poſt Romam condita:* Synodus Oecumenica quarta *anno* 451 *illic habita*, *eam urbem nobilitavit.* θ Nicomedia *vulgò* Comidia, *& Turcis* Nicor, *ad Propontidem ſita*, & Conſtantini Magni *baptiſmo celebrata*, *hodie ferme deſerta jacet.* ι Apamea, *vulgò* Apami, *ad Propontidem jacens*; *prius* Myrlea *dicta*, *quo nomine hodienum à Turcis appellatur.* κ Heraclea *Mariandynorum urbs*, *ab Hercule*, *Mela teſte*, *condita*, *in maris Euxini litore poſita*, *eo putatur fuiſſe loco*, *quo hodie* Penderachi. λ Nicæa *ad Aſcaniam paludem ſita*, *Strabone teſte*, Antigonia *etiam dicta eſt*, *hodie* Iſnich, Nichor Nichea: *Nominis celebritatem habet à* Concilio Oecumenico primo, *quod contra Arrium anno* 325 *ibidem habitum eſt cogente Conſtantino M.* Philiſtion *comicus*, *Socratis æqualis*, *immoderato riſu illic repente exſpiraſſe traditur.* μ Pruſias *ſeu* Pruſa *ad Olympi montis radices eſt*, *à* Pruſia *rege condita*, *qui filium habuit dentium vice continui oſſis ſoliditate armatum*; *Regum in Bithynia ſedes. Hic* Aſclepiades *medicus floruit*, *qui ſenex ſcalis lapſus interiit. Pruſiæ natu* Dion, *ob eloquentiam* Chryſoſtomus *cognominatus*, *cujus inter cæteras exſtat oratio de Ilio à Græcis numquam capto. Erat & alia in Bithynia urbs Pruſia ad Aſcanij fluminis oſtium: itemq́ alia mediterranea ad Hippiam fl.* ν Libyſſa *in mediterraneis eſt à dextro Aſcanii latere paullum remota.*]

CAP. XVIII.

Aſia minor ſive propriè dicta.

I. *Aſ*

I.

Asia propriè dicta, quæ & *minor*, (nunc tres ejus partes, *Chiutalem, Sarcum & Germian*) terminatur ab *Septemtrione* Bithynia ac Ponto; ab *Ortu* Galatia, Pamphyliaque & Lycia; à *Meridie* eâdem ciâ & Rhodiensi mari; ab *Occasu* Ægæo pelago & Hellesponto. Reones, in quas dividitur, sunt hæ, *Phrygia, Mysia, Lydia & Caria*: & quas æcæ gentes in litore Ægæo incoluerunt, *Æolis, Jonia & Doris*.

Asiæ propriæ s. Minoris termini & regiones.

Phrygia *primas à Gomero Japheti filio colonias & origines arcesst, cujus partem aliquam prisci Auctores* κατακεκαυμένην *faciunt*, *i.e.* adustam, *eò quod cinericia nigraq; quasi per adustionem fuerit. Nam* גומר *ex Hebr.* גמר *i.e.* consumendo *vel* exurendo Φρυγία *etiam Græcum vocabulum* ἐκ τοῦ φρυγεῖν *i.e.* à torrendo *dicitur. Itaque Græci falluntur, qui à Brygibus Macedonum gente hanc nationem vetustissimam ortam voluerunt. De Diis Phrygicis & Deabus, saltationibus, cantilenis, lingua & priscis, quæ adhuc ab illa supersunt, vocabulis observationes egregias Bochartus in illa dedit* Epistola, qua disquiritur, an Æneas in Italia unquam fuerit? *Hoc enim negat Vir doctissimus, rebus Trojanis & Italicis lucem singularem attulit.* Trojam *ex situ veterem hujusque rudera Bellonius in acclivi collis parte, ambitu murorum vix per horas quatuor emetiendo, mœnibus ipsis è saxo nigro duroque sed spongioso in quadrangulum exciso, & turrium & duarum arcium, & sepulchrorum marmoreis reliquiis observavit Lib. II. c. 6. Phrygia ævo Impp. medio duplex erat* Pacatiana & Salutaris, *quam Notitiæ Imp. Romani Græca pariter ac Latina suppeditant.* Mysia Cariaque *sibi easdem quas Lydia origines vendicarunt, teste Herodoto Lib. I.* τὸν γὰρ λυδὸν καὶ μυσὸν λέγουσιν εἶναι καρὸς ἀδελφοὺς. Lydum enim Mysumque Caris fratres esse dicunt. *Sicut ergo Lydiæ denominationem coloniasque primas* לוד Lud *unus Noachidum nepotum intulit; Ita ex hac matre vicinis idem regionibus. Nam Hebr.* לוז *Punicè* לוד flexuosum *sc. Mæandrum significat. Caria autem* ἐκ τοῦ καρὸς *i.e. ab* ove *oviumque copia vocatur: Ita Hesychius* κὰρ προβάτων γένος καρικόν. *Ut vel ideo ad Hebræum & Punicum* כר Car *i.e.* agnum *reduci commode queat. Conf. Opusculum Jac. Usserii de Asia proconsulari seu Lydiana, ubi de hisce regionibus accurate agitur.*

Phrygia. Troja. Mysia. Caria. Lydia.

PHRYGIA MAJOR.

II. α *Phrygia* duplex est, altera β *major*, altera *minor*, quæ & Tros. *Majoris phrygiæ* populi, *Olympeni, Moccadelii, Cydisses, Gipetini, Moxiani*. Montium celeberrimus est *Cadmus*, quo à Lycia discernitur. Fluvii nobiles γ *Mæander* & δ *Marsyas*. Urbes insignes ε *Synnada* & *Apamia*, *Cibotus* cognomine, antè *Celanæ* dicta.

Phrygiæ Majoris populi, fluvii. Urbes.

Phrygia unde dicta.

[α Phrygia *Curtio pluribus villis, quàm urbibus frequens, nomen sortita fertur* à Phrygio, *sive* Brygio *Macedonum oppido. Sunt enim auctores, inquit Plinius, qui ex Europa transiisse dicunt* Mysos Phrygas, & Thynos: *Unde mox terri data fuerint nomina* Mysiæ, Phrygiæ, Bithyniæ. *Deducitur tamen aliis ap pellatio Phrygiæ à* Phrygio *fluvio, qui etiam Hyllus dictus, eamque à Caria sepa rat.* β Major Phrygia *hodie vulgò dicitur* Germian. γ Mæander *seu* Mæan dros *fl. ultra modum flexuosus, vulgò* Madre, *ex arce Celenarum summa ortu tam obliquè fertur, ut in se ipsum videatur recurrere,* 600. *faciens flexiones; un de* Gyri Mæandri *in proverbium abiere: inter Heracleam & Miletum mare sub Myrtoum.* δ Marsyas fl. *haud longè à Mæandro profluens, à quo juxta Apam am, quam circumfluit, recipitur: Nomen habere poëtæ fabulantur à* Marsya *ti bicine, quem ob arrogantiam excoriasse traditur Apollo. Est & alius in Syr fluvius* Marsyas *dictus, qui in Euphratem ad Samosata delabitur.* ε Synnad *utroq; numero usurpatur, olim erat urbs marmore clara; unde* Synnadicum *appe latum, hodie in ruinis jacet.* ζ Apamia *ad Marsyam fl. ubi is Mæandro misce tur, à Seleuco Rege condita est: Marsyæ tibicinis illius infelicis perhibetur esse p tria. Cæterùm in eâdem Phrygia quoque erat* Gordium *oppidum, olim Mid regia, ubi* nodus Gordius *ab Alexandro M. ense solutus.* Sangario fl. *urbs i interluitur.*]

Major, fl. Mæander fl. — Marsyas fl. — Synnada. — Apamia. — Gordium. — Sangarius fl.

PHRYGIA MINOR, SIVE TROAS.

Phrygia Minor f. Troas. Troja. Ilium novū. Alexandria f Troas Alexandri.

III. Quæ antè *Troas* erat, à Phrygibus occupata α *Phrygia mi nor* dicta fuit; in ea amnis nobilissimus β Scamandrus. Urbium notissima, Grajorumque monumentis celebratissima γ *Ilium* sive *Troja*, Græcorum decenni obsidione excidioq; inclyta. Inde novum *Ilium*, triginta stadiis ab veteri distans; item δ *Alexandri Troas*, qua & *Alexandria.*

Phrygia Minor. Scamandrus fl. Scamandrius. Campus. Troja. Alexandria

[α Phrygia minor *hodie vulgò appellatur* Sarcum. β Scamandrus, Xanthus Simois, *famâ majora sunt flumina, quam naturâ. Ortus Scamandrus ex Id monte ad promontorium Sigêum in Ægeum mare labitur. Scamander hîc ab exe citu Xerxis perhibetur epotus: sicut &* Melas, & Lissus. *Inter Simoentem & Scamandrum* Campus *interjacet* Scamandrius. γ Troja *apud Idam montem, & oram maritimam fuit sita, cujus ruinæ hodie ostenduntur.* Est cin & tantum flebile Troja solum. *Trojanorum luxus reprehenditur in conviviis adeo ut* porcus Trojanus *in proverbio sit apud Macrob.* Eqvus Trojanus *quo in proverbium abiit.* δ Alexandria *inter Sigeum & Lectum est promontoria. C terum* Phryges *servili ingenio feruntur, qui solis verberibus in officio continentu à quibus proverbium:* Phryx verberatus melior: *item* serò sapiunt Phryge *Attamen Phrygiam nobilitarunt viri ingenio clari & excellentes.* Æsopu *Phryx fuisse traditur. Phryges etiam sunt* Simplicius *Philosophus Aristoteli discipu*

disciplinæ interpres omnium optimus; & Epictetus, cujus præceptum, quod Philosophia summam continet: ἀνέχου καὶ ἀπέχου: Sustine & abstine. *Ejusdem in Philosophos dictum fuit, quod sint* μέχει τοῦ λέγειν, ἄνευ τοῦ πράττειν, dictis tenus, factis procul. *Cæterum non longè ab Ilio* Sigeum *fuit* oppidum, *ad* promontorium *ejusdem nominis: Hic Græcorum fuit statio navium, adversus Trojanos bellantium. Hic* Achillis *sepulchrum est; hodie Turcis vocatur* Janitzari.]

Sigeum promont. & op.

MYSIA MAJOR.

IV. *Mysia* similiter in *majorem* ac *minorem* dividitur. In *Majori* [int]er minorem & Phrygiam majorem sita populi fuere, *Olympeni*, [Mel]imenothuritæ & *Mysomacedones*. Montes nobiles *Olympus* & *Cimon*. [Fl]uvius α *Rhyndacus*. Urbium notissimæ, β *Antandros*, γ *Adramittium*, [δ P]ergamus, *Trajanopolis*, *Alyda*.

Mysiæ Majoris Populi. Montes. Fluvii. Urbes.

[α Cimon *mons aliis etiam vocatur Cimæus. Ad* Rhydacum *angues tam immanes nasci tradit Mela, ut aves prætervolantes absorbeant.* β Antandros *ab Andri insulæ populis condita traditur, ad maris litus jacet.* γ Adramyttium *in ejusdem maris litore ponitur.* δ Pergamus *ad Caycum fl. Attalia quondam regia, Galeni patria est. In Pergamo instructissimam fuisse* Bibliothecam, *quæ ducentis librorum millibus constaret, Galenus meminit. Ibidemq;* charta Pergamena *invento à loco nomen restituit.*]

Rhyndacus fl. Antandros. Adramyttium. Pergamus.

MYSIA MINOR.

V. In *minori Mysia*, quam Hellespontus & Propontis perfun[du]nt, amnes sunt celebres, α *Æsepus*, β *Granicus*; γ *Simois*. Mons δ *Ida*, [Pa]ridis & *Oenones* amoribus notus. Urbes insigniores, ε *Cyzicus*, ζ [Pa]rium, η *Lampsacus*, θ *Abydus* & *Dardanum*.

Mysiæ Minoris flumina. Ida. Urbes.

[α Æsepus *ex Idam. profluens in Propontidem decurrit apud urbem Cyzicum.* β Granicus *ex Ida monte ortus, per Adrasteos campos præcipiti cursu volvitur, & inter Parium & Lampsacum in Propontidem influit. Hic in Adrastiis campis neq; longè à Cyzico inter Alexandrum M. & Persas pugnatum est.* γ Simois *ex Ida monte prosiliens, lacum apud Sigéum efficit. Ad Simoéntis ripas Anchisen cum Venere concubuisse, unde Æneam natum, in poëtarum fabulis est.* δ Ida *Paridis judicio celebris, cujus cacumen vocatur* Gargarus; *multorum fluviorum genitor: inde* sinus *Troadis* Idæus *appellatur. In Creta quoq; insula ejusdem nominis mons est.* ε Cyzicus *ad Propontidem & Æsepi fl. ostium, in insula pene continenti juncta jacet: urbs antiqua.* ζ Parium *inter Cyzicum ad septemtrionem, & Lampsacum ad meridiem ad Propontidem positum, hodieq; vocatur* Pario. η Lampsacum *ad Hellespontum & Granici fluminis ostium, inter Parium & Abydum, è regione Callipolis in Thracia urbis. Xerxes Persarum Rex* Lampsacum *urbem*

Æsepus fl. Granicus fl. Simois fl. Ida. Gargarus. Idæus sinus. Cyzicus. Parium. Lampsacus.

Themistocli exsuli dedit, unde vinum sumeret; sicuti Magnesiam *eidem donara qua panem illi præberet;* & Myuntem, *ex qua haberet obsonium. Erant Lamps ceni maximè sedati & quieti; atq; præter cæteros ad summum Græcorum otium p tius, quàm ad ullam vim aut tumultum accommodati.* Cic. *in Verr.* θ Abydu *hodie* Avido, *contra Sestum Thraciæ urbem jacens, incolas olim habuit sycophan tas & effœminatos: unde proverbium:* Ne temere Abydum. ι Dardanum *fuit situ, quo hodie arx* Dardanello, *cui in Thraciæ litore objacet castellum aliu ejusdem nominis. De his dictum est superius lib. IV. cap. XIV. ad s.* 2. *Venet rum classis Turcarum copias maritimas, classemq; instructissimam, ad hac ipsa caste la invasit & profligavit, ingenti victoria potita anno* 1656.]

Abydus.

Dardanum Dardanello

LYDIA.

Lydiæ flumina, montes Urbes.

VI. *Lydia* pars altera dicitur *Mæonia.* Flumina in utraque *Caicus*, β *Hermus*, qui γ *Pactolum* auriferis arenis famigeratum (u de χρυσοῤῥόας dictus) recipit, & δ *Caystrus*, qui Lydiam à Caria d spescit. Montes clari ε *Sipylus*, ζ *Tmolus*, η *Mesogys*, θ *Mimas.* U bium nobilissimæ ι *Thyatira*, κ *Sardes*, λ *Philadelphia.*

Caicus fl. Hermus fl. Pactolus fl. Caystrus fl. Sipylus fl. Tmolus m. Mesogys mons. Mimas m. Thyatira. Sardes.

[α Caicus *hodie* Girmasti, *inter Eleam decurrit & Pitanen illam, quæ* Arce lam, *nihil affirmantis Academiæ clarissimum antistitem, tulisse dicitur.* β He mus *hodie vulgò vocatur* Sarabat, *ex Phrygia majore fluens inter Phocæam Smyrnam in sinum decurrit Smyrnæum, Mela teste.* γ Pactolus *ex Tmolo mo te oritur, Sardesque alluit. Pactolos & Tagos sibi polliceri dicitur is, qui s ingentes divitias promittit.* δ Caystrus *ex majori Phrygia ortus inter Ephesu & Colophonem mare subit.* ε Sipylus *hodie* Cusinas *dicitur. Oppidum quoq fuit* Sipylum *seu* Sipylus *in Lydia, terræ motu absorptum, quod &* Tantalu *dictum fuit.* ζ Tmolus, *nunc* Tomalize *dictus, in Trallensi & Sardensi ag vitibus consitus erat; crocum etiam copiosè producebat.* η Mesogys *inter He mum & Caystrum ponitur fluvi s.* θ Mimas *mons & promontorium, hodie* C po Stillari, *Colophoni urbi vicinus est.* ι Thyatira, *nunc* Tire *seu* Tiria; *septem Ecclesiarum numero memoratur Apoc.* 2. κ Sardes *apud Tmolum mo tem posita urbs olim Crœsi erat regia; quòd Jones Atheniensium auxilio Sard expugnassent, Persarumque præsidia interfecissent, bellum intulit Athenien bus primùm* Darius *Rex: ac deinde* Xerxes *paternam cladem in campis Mar thoniis acceptam vindicaturus. Eadem urbs produxit Polyænum, cujus exsta lib. VIII. stratagematum: & Eunapium, qui vitas Philosophorum & Soph starum aliquot conscripsit. Sardibus quæ erat Ecclesia memoratur Apoc.* 3. λ Philadelphia, *adhuc* Filadelfia *appellatur, ad Tmoli montis radices posit terræmotibus aliquoties concussa fuit. Et hujus Ecclesiæ fit mentio Apoc.* 3. *Lydia dictus est lapis Lydius: ipsique Lydi molles & voluptatibus feruntur diti. Cæterum* Curtio l. 4. c. 11. Halys *fl. terminat Lydiam, quo loco* L dium Imperium *intelligas oportet. Herodotus quippe lib.* 1. *tradit Imperiu*

Philadelphia.

Halys fl.

Mea

Medicum & Lydium Haly fl. fuisse disterminata. Halys *autem* fl. *Plinio teste lib.* 6. *c.* 2. à radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrens. Oppida Gangre, Carissa, inde Amisum liberum, à Sinope CXXX. mill. pasi. Ejusdemque nominis sinus, tanti recessus, ut Asiam peninsulam faciat CC. M. passuum haud amplius per continentem ad Issicum Ciliciæ sinum. *Secundum Herodotum lib.* 1. Imperium Medorum & Lydorum disterminat Halys fl. qui ex Armeno monte profluens primum Cilicas, dehinc Matienos, qui sunt ad dextram, & Phrygas, qui sunt ad lævam: tum boream versus tendens Syros, Cappadoces & Paphlagones interfluit, Cappadoces à dextra, Paphlagones à sinistra perstringens. *Itaque Halys fl. cuncta fere superiora Asiæ, à mari, quod Cypro objectum est, ad Euxinum usq; Pontum dirimit.*]

CARIA.

VII. In α *Caria* flumina, β *Mæander*, in Phrygia majori ortus, Cariæ flumina.
t ab hoc receptus, γ *Lycus*. Montes δ *Phœnix*, ε *Mycale* & ζ *Latmus*. Montes.
Jrbes claræ η *Tripolis*, θ *Laodicéa*, ι *Antiochia*, κ *Magnesia*, λ *Priene*, μ Urbes.
labanda, ν *Stratonice*, & in littore ξ *Miletus*, dives quondam atque
otens mari Græcorum civitas, ο *Myndusque*.

[α Caria *ad Septentrionem habet Joniam, ad Ortum Lyciam, ad Occasum mare* Cariæ termini.
Myrtoum; ad Meridiem Rhodium mare. β Mæandrus *fl. ex arce Celænarum* Mæandrus fl.
summa ortus, media urbe decurrens, per Cares primum, deinde per Jones, ac de-
m.um in sinum maris editur, qui inter Prienem & Miletum est. Liv. l. 8. *dec.* 4.
hodie Madre *nominatur, adeo obliquè dicitur fluere, ut in seipsum videatur recur-*
rere, & vel sexcentas facere flexiones; unde gyri Mæandri *in proverbium abière;*
Mæander *hinc, Nonio teste significat picturæ genus, labyrinthorum in morem fle-*
xuosis ambagibus implexum, ad oras chlamydum. γ Lycus fl. *Laodicéam post-* Lycus fl.
quam alluit, cum Mæandro confluit. Ad horum confluentes fuit Colossæ, *hodie* Colossæ.
Choneas, *ad quam S. Pauli missa epistola.* Colossas *fuisse urbem Phrygiæ in A-*
sia minore tradit Strabo; *eam* Laodiceæ *&* Hierapoli *vicinam fuisse docent*
Chrysostomus *&* Theophylactus. Herodotus *eam appellat* magnam urbem, Lib. VII. *Similiter* Xenophon *lib.* 1. *de expedit. Cyri.* Plinius *lib.* v. *Hist.*
nat. pag. 32. *oppidum vocat celeberrimum.* Paulus Orosius l. VII. *cap.* 7. *commemorat,* Colossas, Laodiceam, & Hierapolin, *urbes vicinas terræ motu*
concidisse. A Strabone Colossæ *in Phrygia ponuntur.* δ Phœnix *mons ad* Phœnix m.
oram pertingit maritimam, quæ Rhodo insulæ objacet. ε Mycale *mons & pro-* Mycale m.
montorium, è regione Sami est. Erat tamen & Mycale Cypriorum urbs, ad quam
Cimon Atheniensis Phœnices navali prælio superavit. ζ Latmus *apud Mæandri* Latmus.
fluminis ostia est Endymionis à Luna adamati amoribus nobilis. η Tripolis *apud* Tripolis.
Caystrum ponitur fl. θ Laodicéa, *hodie vulgò* Laudichia, *Ecclesia memoratur* Loadicéa.
Apoc. 3. *&c.* 1. *Tim.* 6. *vers. ult. vocatur metropolis* Phrygiæ Pacatianæ, Hierapolis.
quod epitheton apud ætatis priscæ scriptores non legitur: sed apud illos, qui Romani
Imperii

Imperii jam inclinantis provincias descripserunt. Claromontanum codicem mentionem non facere loci, unde scripta hæc sit epistola, ait Beza *in notis* N. T. *Caterùm Laodiceæ vicina fuit* Hierapolis, *quæ majori Phrygiæ asscribitur, ubi* Epaphras, *de quo Colos.* 4. *docuit.* Philippus Apostolus *ibidem trucidatus, & cum filiabus sepultus est.* Euseb. ι *Multæ exstitêre* Antiochiæ; *at hæc à Laodicéa versus septentrionem collocatur.* κ Magnesia, *hodie vulgò* Mangresia, *ad Mæandrum fl. est.* Themistocles *exul hic domicilium sibi constituerat: Eam enim urbem Xerxes illi donârat,* quæ ei panem præberet; *ibidemq; mortuus est. Hic Antiochus Rex à* Scipione *victus est, qui inde* Asiaticus *cognominatus.* λ Priene *Biantis patria, hodie* Palatio, *Heracleæ proxima est, inter quam & Miletum Mæandrus fl. in mare excurrit.* μ Alabanda, *hodie* Alabanda *sive* Eclabanda, *urbs mediterranea est, olim fortunatissima, unde in proverbio* urbem *notat* fortunatam: *Juvenalis Poëta eam inter urbes barbaricis deliciis & luxu perditas recenset. Nomen sortita est ab* Alabando *conditore, Caris, qui gentem condidit, filio, quem Deum etiam habuêre, & religiosius, quàm alium quemvis Deorum, venerati sunt.* Apollonius *ille Alabandensis dicendi magister, & summus doctor, ut eum Cicero appellat, qui quum mercede doceret, non patiebatur tamen eos, quos oratores evadere non posse judicaret, operam apud se perdere; dimittebatq; unumquemque ad quamcunque artem aptus ipsi videretur, atque ad eam impellere talem & hortari solebat.* ν Stratonice *olim urbs mediterranea, hodie in ruinis jacet.* ξ Miletus, *hodie vulgò* Melasso, *haud longè à Mæandri ostiis jacens, etiam* Anactoria, *ab* Anacte, *quodam Cœli & Terræ filio, dicta est.* Cadmus Milesius (*alius à* Cadmo Phœnice, *qui literas in Græciam intulit*) *orationis prosæ primus autor, scripsit historiam Milesiorum. Est Miletus patria* Thaletis Astrologi, *qui inter septem sapientes Græciæ censetur, itemque* Timothei Musici, & Anaximandri Physici. *Miletum nobilitavit pretiosissima lana; & stragula Milesia erant in pretio. Cives ejus urbis adeo luxu & deliciis fluebant, ut Aristides Philosophus libros de illorum luxuria componeret.* ο Myndus, *hodie* Mentese, *sedes præfecti, urbs maritima est. Cæterùm* Cares, *militia olim clari, viles tamen habiti sunt, quòd mercede militarent, ac in prima acie locati, primos hostium impetus sustinentes, vitam mortemq; juxta æstimarent.*]

Hierapolis. Antiochiæ. Magnesia. Priene. Alabanda. Stratonice. Miletus. Cadmus. Myndus.

ÆOLIS.

VIII. In α *Æolide* urbes inclytæ, β *Cuma*, γ *Phocæa*, δ *Elea*.

[α Æolis *seu* Æolia *ad mare Ægeum inter Troadem ad septentrionem, & Joniam ad meridiem porrigitur: ex quo ab Æolis incoli cœpit. Æolia facta est, quæ antè erat Mysia. Prima urbs in ea à* Myrino *condita* Myrina *vocata est.* β Cuma, *seu* Cyme *altera fuit à Pelope inter Myrinam & Phocæam ad oram maritimam exstructa. Cumani habiti sunt insulsi & stupidi.* γ Phocæa, *hodie* Foja Vecchia, *apud ostia Thermi fl. inter Cumam & Smyrnam posita, Massyliæ in Gallia mater est; ipsa Atheniensium colonia.* δ Elæa *Pergamenorum portus, apud Caici fl. ostia, inter Myrinam & Pitanem jacet, Patria Zenonis, qui dialecticen invenit,*

Æolidis urbes. Æolis. Myrina. Cuma s. Cyme. Phocæa. Elæa.

invenit, & patientissimus exstitit in perferendis apud Nearchum tyrannum cruciatibus.]

JONIA.

IX. In α *Jonia*, urbes, β *Smyrna*, γ *Clazomenæ*, δ *Teos*, ε *Lebedus*, Colophon, non tam η *Clarii* Apollinis oraculo, quam Homeri nata- us nobilis; & θ *Ephesus* omnium clarissima: Cujus decus tem- um Dianæ, Amazonum opus, adeo magnificum, uti Xerxes cum nnia Asiatica templa igni daret, huic uni pepercerit; quod postea *erostratus*, ut nomen memoria sceleris extenderet, incendio de- uxit. Id postmodum ad augustiorem cultum Ephesii reformà- nt.

Jonia. Smyrna. Clazomenæ. Teos. Lebedus. Colophon. Ephesus.

[α Jonia, *Turcis* Quiscon *inter Æolidem, Cariam & mare Ægæum extenditur. Peuceri & aliorum sententia cum regioni, tum incolis id nominis tributum est à* Javan. *Jones se jactitârunt & appellarunt Athenienses, quum se etiam* αὐτόχθονας *assererent, & cæteros Græcos* ἐποίκους: *Et ob hanc causam* Attica *videtur etiam* Jonia *dicta.* β Smyrna *in ipsa Joniæ peninsula jacens antiquum retinuit nomen, Turcis* Ismir *appellata, urbs maritima, à Theseo aut Tantalo condita, priùs* Naulochos, *ac deinde à* Smyrne *Amazone id nominis sortita est, Philostrato omnium urbium, quæ sub sole sunt, pulcherrima est; hodieq; regionis caput, & satrapæ sedes, mercaturâ celebris. Smyrnæus habetur* Homerus *poëta, cujus sepulchrum ibidem hodie ostenditur. Septem sunt urbes, quæ de Homeri stirpe certant;* Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamis, Jos, Argos, Athenæ. *Smyrnæus quoq; fuit* Cointus, *qui Paralipomena Homeri lib. XIV. scripsit suavissimo orationis genere: itemque* Nicetes *præclarus Sophista, quem Hadrianus Imperator tanti fecit, ut eum toti Ægypto præficeret. Smyrnæ Episcopus fuit* S. Polycarpus, *Johannis Evangelistæ discipulus & martyr, cujus fidem & patientiam ipse Filius Dei probat, Apoc. 2. Cæterum Smyrnæi licèt deliciis & luxui essent dediti, fortiter tamen, ubi ferebat casus, sese gerebant: Unde* mores Smyrnæi *proverbio dicebantur de iis, qui ita deliciis essent dediti, ut, quæ viros deceant fortes, non omitterent.* A *Smyrna* sinus Smyrnæus *nomen & appellationem habet.* γ Clazomenæ *seu* Clazomena *urbs Joniæ maritima inter Smyrnam & Erythras, ubi illa in peninsulæ faciem abit, super angustias posita est, hinc* Clazomena, *illinc* Teos: *Quæ quoniam terga jungunt confinio adnexæ, muris diversis, frontibus diversa maria prospectant. Clazomenius fuit* Anaxagoras *Philosophus, Physicæ cultor adeo assiduus, ut rei tum privatæ, tum publicæ omnem curam abjiceret. Nivem nigram esse probaturus hoc argumento usus est:* Nix aqua est; aqua autem nigra est; ergò & nix nigra est. δ Teos *cujus situs jam indicatus est,* Anacreontis *poëta patria, cujus tota poësis amatoria, & suavis fuit.* Teja *etiam* Erinna *poëtria fuit Dionis Syracusani temporibus, quæ Doricâ lingua scripsit elegans poëma, ad Homeri excellentiam accedens.*

Jonia. Smyrna. Homerus. Cointus. Nicetes. S. Polycarpus. Sinus Smyrnæus. Clazomenæ. Anaxagoras. Teos. Anacreon. Erinna.

Lebedus. Colophon. Clarum.

cedens. ε Lebedus *seu* Lebedos *urbs maritima, inter* Teon *&* *Colophonen*
erat, ubi quotannis ludi celebrabantur in honorem Bacchi. ζ Colophon *in ora*
maritima est, ubi Calchas *vates diem obiit supremum.* Alicui rei Colopho-
nem addere, *in proverbio est, pro summam & ultimam manum rei imponere*
aut adhibere id, sine quo negotium confici nequit. Proverbium inde natum est
quod Colophonii equestri militiâ adeo excelluerunt, ut nullum ferè prælium sin
Colophonii equitatus ope atque auxilio confici posse. η Clarum *Eustathius Colo*
phonis facit navale; qui locus fuerit Colophoni vicinus. Strabo *enim* Apollini
Clarii *lucum ante Colophona ponit; &* Mela *hoc* Apollinis Clarii *fanum cum Co*
lophone conjungit. Germanicus, *quod* Tacitus *tradit, Colophona appulit, ut Cla*
rii Apollinis oraculo uteretur. Fuit ergo hoc Fanum ad ipsam urbem Colophon

Ephesus. Dianæ Templum. Hecatæ statua. Heraclitus. Hipponax. Artemidorus. S. Johannes.

θ Ephesus *urbs maritima inter Caystrum & Mæandrum fluvios posita, à Colopho*
ne haud longè remota vulgò nunc Efeso *dicitur, & Turcis* Figena, *à pristino splen*
dore longissimè hodie abesse perhibetur. Istud Dianæ templum *à tota Asia ann*
quadringentis exstructum est, cujus operis ornamenta plurium librorum instar ob
tinebant. In eodem templo inter cætera fuit Hecatæ statua, *in cujus contempla*
tione æditus admonuit oculis parcere; tanta fuit marmoris radiatio Plin. *Ea*
dem die templum istud conflagravit, quâ Alexander M. *Pellæ natus est. Ephes*
fuerunt Heraclitus *Philosophus, &* Hipponax *Poëta,* Artemidorus *item Philo*
sophus, cujus exstant libri 5. *de somniis, & somniorum interpretatione.* Lex E
phesiorum *fuit, quæ jubebat* recordari quotidie alicujus veterum, qui ho
nestè vixisset. *Cæterùm Ecclesia, quæ Ephesi erat, à S. Paulo quidem fundat*
fuit, S. Johannes *tamen Evangelista eidem præfuit usq; ad tempora Trajani, a*
annum Christi 101. *quo placidè exspiravit; quum anteà sub Domitiano ferven*
oleo Romæ fuisset immersus, & in Patmon insulam relegatus, sub Nerva ad Eccl
siam rediisset.]

DORIS.

Doridis urbes.

X. In α *Doride* urbes fuere, β *Halicarnassus* & γ *Cnidus*.

Doris. Halicarnassus. Herodotus & Dionysii Halicarnasseuses. Cnidus. Ctesias.

[α Doris *ad extremam hujus litoris oram sita est.* β Halicarnassus *ad Ceramicun*
sinum posita, quondam regia fuit Regum Cariæ; Herodoti, *Historiarum patris*
natale solum, qui tandem per coloniam cum aliis Thurium in Italiam traductus est
& Dionysius, *Alexandri filius, Historiæ Romanæ auctor, Halicarnassensis est*
itemq; alius Dionysius Junior *dictus, qui sub Hadriano floruit, ac emisit Histo*
riæ Musicæ lib. 36. γ Cnidus, *in extrema ferè peninsulæ parte, qua in mare pr*
currit, eo fuisse putatur situ, quo hodie urbs Standia *est: Alii tamen ad ipsu*
promontorium, quod hodie vulgò Capo Crio *appellatur, Cnidum ponunt: Ov*
dius Cnidon piscosam *vocat. Hìc erat* Veneris statua, *Praxitelis opus magn*
pretii; quo loco & ipsa Venus colebatur. Cnidius *fuit* Ctesias, *qui in prælio*
quo Cyrus ab Artaxerxe fratre victus est, à Persis captus Artaxerxem vulnera
tum sanavit; postea totis annis 17. *apud Regem versatus, medicinam in Pers*
exercuit, & res Assyrias & Persicas 23. *libris complexus est. Ex prioribus sc*

Assyria

Assyriarum rerum se hausisse ea, quæ de Assyriis scripsit, profitetur Diodorus Siculus *lib.* 2. *A multis tamen vanitatis arguitur hic Ctesias. Inter Cnidum & Halicarnassum in eodem litore erat* Ceramus *urbs, quæ proximo* sinui *nomen dedit, ut diceretur* Ceramicus.] — Ceramus. Sinus Ceramicus.

Æolis, Jonia & Doris *quin Græcas colonias vel ipso nomine præ se ferant, nemo dubitat, quisquis originem Græcarum non est inscius aut expers. Nam Æolis, Pelasgi antea dicti aut Æolenses duce Penthesileo prius Thracia penetrata in Asiam trajecerunt, inferioris Mysiæ potiti. Hæc prima fuit* Æolica *nempe* migratio *Græcis Auctoribus descripta: Sed altera longe celebrior, nempe* Jonica, *centum & triginta post excidium Trojæ annis contigit. Jones enim Codro rege defuncto Atticam Athenasq; deserturi, Neleo Androcloque ducibus, & in societatem Doriensibus admissis, Asiam hujusque oram maritimam insederunt: Hinc Jonia & Doris duplex regio, sed Jones primas & ultimas origines ad* Javanem, *filium Japheti, quem sacra historia præbet, proximas fortasse ad* Jonem Xuthi filium, *quem Græca superius explicata præbuit. Heic de septem Ecclesiis Apocalypticis & urbibus, in quibus eæ floruerunt, loquendi materia datur: Sed heic juvabit* Notitiam septem Ecclesiarum Asiæ *citari, quam Thomas Smith, Anglus doctissimus ipse A.* 1671. αὐτόπτης *& accuratissimus spectator edidit.* — Æolis. Jonia. Doris. Ecclesiæ Apocalypticæ.

CAP. XIX.

Lycia, Pamphylia & Cilicia.

I.

Tres ultimas regiones ex iisdem, è quibus Asiaticæ vicinæ, coloniis emersisse ad cultum & frequentiam majorem, nullus dubito. Lycia ἐκ τῦ λύκυ *à fluvio cognomine ac vicino; Pamphylia* ἐκ τῦ παμφύλυ *nomen Græcis auctoribus invenit, quasi hanc regionem vario incolarum genere habitatam dixeris. Lycia enim contigua primo Ciliciæ, Pomponio Stephanoque testibus, nec littoralis aut mari proxima fuit; Pamphylia prorsus mediterranea littoralem tractum tenuit. Posthac Lycia duas in partes, exteriorem, puta maritimam, &* interiorem *divisa, provincia primum præsidialis, postea consularis ævo Impp. ultimo fuit: Pamphylia vero ultimus Diœceseos Asiaticæ terminus Pisidiam, Isauriam & Lycaoniam comprehendit.* Cilicia *duplex erat,* prima *vel* campestris, *&* secunda *vel* aspera, *Græce* τραχεῖα: *Bochartus igitur ab asperitate lapidosa dictam conjicit, & Punico quidem vocabulo* חלך chalek *i. e. ab* lapide: *Hinc Græcis* χέλικα, *postremo* κιλικία *Romanis Cilicia. Vid. Lib. I. c.* 5. *De* Chimæra *monte ignivomo ac hujus nomine idem singularia observata suggeret.* — Lycia. Pamphylia. Cilicia.

LYcia, quæ nunc *Aldinelli*, terminatur ab *Occasu* & *Septentrione* Asia minore, ab *Ortu* Pamphylia, à *Meridie* mari suo, quod Lycium — Lyciæ fines.

Chimæra mons.

cium eſt. Montium celebratisſimus β *Chimara*, nocturnis æſtibus fumum exhalans; Unde fabula triformis monſtri in vulgum data eſt, quod Chimæram animal putaverunt. Hinc Ovidius:

> *Quoque Chimæra jugo mediis in partibus hircum,*
> *Pectus, & ora leo, caudam ſerpentis habebat.*

Xanthus. Limyrus. Patara Andriace. Telmeſſus.

In cacumine quippe *leones* habitabant; in medio, ubi paſcuis abundat, *capræ*; in radicibus *dracones*. Fluvii celebres, γ *Xanthus*, δ *Limyrus*. Urbes, ε *Patara*, ζ *Andriace*, η *Telmeſſus*.

Lycia. Chimæra. Xanthus fl. & op. Limyrus fl. Limyra urbs. Patara. Adriace. Telmeſſus. ſinus Telmesſius. Proclus. Philoſoph.

[α Lycia *à Lyco Pandionis filio cognominata, ſecundum Auctorem noſtrum & alios hodie dicitur* Aldinelli*: Verùm in novis tabulis & ab aliis Geographis Lycia appellatur hodie* Menteſeli, *quod nomen Auctor Pamphyliæ aſſcribit.* β Chimæra, *mons à Bellerophonte habitabilis redditus traditur; Unde illum interfeciſſe monſtrum iſtud triforme fabulati ſunt poëtæ.* Ignem *illius equâ accendi, terrà verò aut fœno exſtingui, tradit Plinius ex Cteſia Cnidio.* Horatius meretricem *appellat Chimæram, ſatis appoſitè ſanè; &* Fulgentius *Chimæræ fabulam ad amorem interpretatur: Qui quum venit, feraliter & ſicut leo invadit, net quieſcit, niſi patrata libidine, quod capra ſignificat libidinoſum animal; in fine autem ſerpentis, ſive draconis inſtar, pœnitentiæ morſum relinquit.* γ Xanthus *Cadmo monte ortus Xanthum urbem interluit, & in mare Lycium devolvitur.* δ Limyrus *per Limyram urbem,* XX. *ſtadiis à litore remotam, fluit, ſubitq; mare Lycium inter Andriacen & Aperras urbes.* ε Patara, *hodieq; antiquum nomen retinet, olim etiam* Arſinoë *dicta, ad litus jacens habuit delubrum & oraculum Apollinis, Delphico ſimile.* ζ Andriace *in eodem jacet litore Pataræ vicina.* η Telmeſſus *ſeu* Telmiſos *ultra Xanthum flumen eſt in finibus Lyciæ; ſinus iſte hinc dicitur Telmesſius. Cæterùm Lycius fuit* Proclus Philoſophus, *cujus hymni Græci aliquot, & Commentaria in aliquot Platonis Dialogos etiamnum ſuperſunt.*]

PAMPHYLIA.

Pampyhliæ fines.

II. α *Pamphylia*, quæ nunc β *Menteſeli*, clauditur ab *Septentrione* Galatia, ab *Oriente* Cilicia & Cappadocia, à *Meridie* ſuo mari, quod Pamphylium, ab *Occidente* Lycia ac Phrygia majori. Regiones in ea ſunt *Carbalia* & γ *Piſidiæ* pars, cujus alteram partem in Galatia memoravimus. *Piſidæ* anteà δ *Solymi* dicti fuêre. Montium nobilisſimus eſt *Taurus*; qui totius Orbis maximus, à Pamphylio mari juxta Chelidonias inſulas exoriens, per varias innumeraſque gentes, aliis aliiſque nominibus ab occaſu in ortum ad Scythiæ usque & Indiarum fines extremos extenditur, pari longitudine ferè, qua ipſa Aſia, dividitq; Aſiam univerſam in duas partes, quarum altera, quæ Septentrionem

Carbalia. Piſidiæ pars Piſidæ ſ. Solymi. Taurus m.

ionem spectat, *Asia* dicitur *intra Taurum*, altera quæ Meridiem, *Asia* ...tra *Taurum*. Porrò urbes in Pamphylia insignes sunt ε *Side*, ζ *Seleu*... *Pisidiæ*, η *Antiochia*, θ *Termessus* & ι *Perga*.

Asia intra Taurum & extra Taurum. Side, Seleucia Pis. Antiochia. Termessus. Perga.

[Pamphylia, *Plinio teste, etiam* Mopsopia *dicta est*. β *Aliis una cum Cilicia hodie appellatur* Caramania. γ Pisidia *ista est Pamphyliæ pars Septentrionalis, hodie Turcis* Versacili *dicta à* Versaco *primaria urbe, & sede præfecti, quæ* Antiochia Pisidiæ *erat veteribus*. δ Solymos *appellatos fuisse* Pisidas *docet Stephanus, à* Solymo *Jovis filio*. ε Side *vel* Syda *urbs est maritima in Ciliciæ confinio sita*. ζ Seleucia Pisidiæ *hodie vulgò* Gelestria *dicta, à Perga versus Septentrionem jacet*. η Antiochia Pisidiæ *non longè à Seleucia ponitur*. θ Termessus *inter Pergam & Antiochiam ponitur*. ι Perga *seu* Perge, *hodie* Pirgi *inter Cestrum & Cataractem fl. 60 stadiis à litore remota, nunc penè jacet. Dianæ templum hic erat, unde illa* Pergæa *cognominata est. In Actis Apostolorum hujus fit mentio urbis: itemq;* Attaliæ *quæ ab* Attalo *rege condita, vulgò* Satalia *dicitur*. Phaselis *à* Mopso *Argivorum Rege in Pamphyliæ & Lyciæ finibus in monte condita, piratarum exstitit sedes: hinc* Phaselus *navigii genus, quo Phaselitæ piratæ utebantur. Solebant Phaselitæ ob inopiam diis piscibus salitis sacrificare; unde* Sacrificium *Phaselitarum de munere sordido & tenui sumptu proverbio dicitur. Clara itidem Pamphyliæ urbs erat* Aspendus *seu* Aspendum, *in edito colle ad Eurymedontem fl. ab Argivis condita, quam possedêre finitimi. Aspendius citharista omnia intus canebat: i. e. solâ sinistrâ digitis chordas carpebat; atq; levi modulatione cantilenam peragebat, ut vox ad ipsum citharistam duntaxat; aut proximè assistentem perveniret:* quod est intus canere; *quum vulgares citharœdi canentes dextrá plectrum tenerent, quod* foris canere *appellabant, & sinistrâ chordas carperent, & agerent utraq; manu: unde Græcis Proverbium natum*, omnia intus canere; *in eos, qui furtorum essent occultatores & qui privati commodi impendio essent studiosi, ac fere, quicquid rerum agerent, id omne ad domesticam referrent utilitatem*. Asconius Pedian. Cic. in Verr. & Rull. Eurymedon *fluvius ex Tauro ortus nobilitatus est pugna navali, qua ad ejus ostia* Cimon *Atheniensium dux Xerxem ex Græciâ fugientem persecutus, Phœnicas & Persas vicit*.]

Pamphylia. Pisidia. Solymi f. Pisidæ. Syda f. Side Seleucia Pisidiæ. Antiochia Pisidiæ. Termessus. Perga seu Perge Attalia. Phaselis Aspendus. Eurymedon fl.

CILICIA.

III. α *Cilicia*, quæ nunc *Carmania*, longissimo tractu inter Tau...m & Cilicium mare porrecta, fluvios celebres habet, β *Calycadnum*, ...mum, γ *Cydnum*, δ *Sarum* & ε *Pyramum*. Urbes claræ sunt in litore, *Selenus*, η *Pompejopolis*, antè *Soloe Ciliciis* dicta, θ *Mallus* & ι *Issus*, quæ ...ui cui adjacet, nomen *Issici* dedit: intus κ *Tarsus*, D. Pauli Apostoli ...talibus clara.

Ciliciæ fluvii & urbes. Soloe. Mallus. Issus. Sinus Issic. Tarsus.

[α Cilicia *terminatur ab* Occasu *Pamphyliâ; à* Septentrione *Cappadociâ & minore Armeniâ; ab* Ortu *Amano monte, à* Meridie *mari Issico & Cilicio*. β Calycadnus

Ciliciæ fines.

Sarpedon. prom.
Cydnus. fl.
Sarus fl.
Pyramus fl.
Selenus fl.
Pompejopolis.
Soloe.
Corycos op.
Specus Corycius & Typhoneus.
Mallus.
Issus.
Nicopolis.
Tarsus.
Hermogenes
Athenodorus
Anchiala.

cadnus *hodie* Salefo; *item* Fiume del ferro *Seleuciam Ciliciæ interluit, int*
que Sarpedonem *&* Zephyrium *promontoria in mare exit. Est autem Sar*
don hoc in loco Ciliciæ finis. γ Cydnus *ex Tauro monte, seu secundum al*
ex alveo Choaspis ortus mediam perfluit Tarsum, juxta Gymnasium juniorum
Aqua ejus est rapidissima & frigida, quapropter hominibus & bestiis auxiliat
quæ nervos crassiores habent; Strabo. *Et Cydnum podagræ mederi, cruribus eo m*
sis, Vitruvius *docet; sed aqua ejus infesta fuit Alexandro, quod madens & t*
corpore incensus in gelidissimum amnem insiliret: δ Sarus *inter Cydnum fl.*
Pompejopolin *mare subit.* ε Pyramum *ex Tauro monte ortum apud M*
lum op. mare excipit. ζ Selenus, *urbs maritima est, haud longè a Calydni exi*
η Pompejopolis *inter Lamum fl. & Tarsum, olim à Rhodiis, Argivisq, post*
ratis, Pompejo assignante, possessa, excisa & in vicum redacta hodie Palesoli *vu*
vocatur; Urbs illa Soli *seu* Soloe *scribitur à* Solone, *quum à Crœso esset dimis*
condita & appellata. Laërtius tradit paucos Athéniensium tum ibi collocatos, s
sim patriæ linguæ inter barbaros oblitos, cœpisse σολοικίζειν. *Alii ab aliis bar*
ris affirmant Atticam linguam ibi depravatam, indeque natum Solœcismu
Caterùm urbs illa erat Chrysippi *patria. Juxta eandem in parvo tumulo fuit*
rati *poëtæ monumentum, in quod jacta saxa dissiliebant; id quod Mela trac*
Neque longè hinc erat Corycos *oppidum, portu saloque cinctum, angusto terg*
continenti annexum: Et supra Specus Corycius *eximius; & ultra alius,* T
phoneum *appellant, quem aliquando* cubile Typhonis *fuisse tradunt:*
demissa confestim exanimantur. θ Mallus, *adhuc* Mallo *ad Pyrami fl. ostia*
ι Issus *olim ingens urbs, Strabonis ætate oppidulum erat cum statione; hodie Tu*
Ajazza *dicitur. Posita est urbs illa inter Syriam & Ciliciam, ad quam* Alex
der M. Darium *vicit: Eodem in loco* Cicero *postea castra habuit. Stephanus e*
stimat, Issum a victoria Alexandri postea Nicopolin *appellatam, at Ptolem*
Nicopolin *diversam ab Isso facit urbem.* κ Tarsus *Ciliciæ caput, ad Cydn*
fl. sita, quam condidisse perhibetur Perseus *Jovis & Danaës filius: Vel certè*
Æthiopia profectus, Sandan *quidam nomine, vir opulentus & nobilis. Soli*
urbium matrem vocat: Schola & doctrinarum studio exstitit illa celebris. T
sensis fuit Hermogenes *Sophista, qui vixdum natus annos octodecim artem scri*
Rhethoricam; at senex prorsus oblitus est literas. Tarsus patria quoque
Athenodori *Philosophi diserti. Tarso proxima erat* Anchiala, *eodem quo Tar*
die & anno à Sardanapalo traditur condita; ubi, referente Strabone, ejusdem S
danapali erat monumentum. Cæterum Cilices *in agendo habiti sunt menda*
Unde natum proverbium, Cilices non facilè verum dicunt; *in illos, qui lu*
magis cupidi sunt, quàm veri.]

CA

TOTIUS
TERRÆ SANCTÆ
Delineatio
MARE MAGNUM
et
OCCIDENTALE
Alias
MEDITERRANEUM
Abilina
Sidon
Regnum
Zoba
PHOENICI
Vallis Sennim
Carmelus mons
Castrum peregrinorum
Cæsarea Palæstina
Capharnaum
Apollonia
Joppe
Ascalon
Gaza
MARE
SALSUM
TRIBUS
RUBEN
TRIBUS
DAN
Desertum
Cades
IDUMÆA
Pharan
ARABIA
PETRÆA
Phunon
Oboth
Desertum Sur
Desertum
Zin
Samona
Elim
Raphidim
Maran
Alus
Daphca
Elath Campus
MARE
RUBRUM
Amalechitæ
ARABIÆ DESERTÆ PARS
Moabitarum Desertum
Casiotis Reg.
Pelusium
Magdalon
Bubastus
PTUS
Gosen
Etham Desertum
M.Häuller sc.

CAP.

CAP. XX.

Summa Syriæ descriptio: item Palestinæ, sub qua Idumæa & Judæa.

SYRIA.

Hæc tertia Imperii Turcorum Asiatici provincia, sed major prioribus succedit, nempe Syria *Græce* Συρία *Hebraicè* כוריא Suria, *& metropoli Tyro, quam Hebræi* צור Sur *nominant, una tantum litera mutata: In sacris* ארם Aram *dicitur à patre gentis hujus ultimo, Aramo Semi filio, eademque quadruplex; nempe* Aram Dammesek *i. e.* Damascena; ram zoba *i. e.* ava *sive* Cœl sy ia; Aram Naharaim *i. e.* Mesopotamia *& denique pars hujus* Aram Padan *i. e.* jugata, *Jacobi perfugium. Divisiones alias nunc lubens prætereo: Arabibus hodieque vocatur* שאמה Schamach *quasi* regio ad finistram *suæ nimirum Arabiæ jacens: Unde corruptius Turci pronunciant. R. Maimonides in Hilc. Truma cap.* 1. *sect.* 9. *hos Syriæ terminos constituit; a* terra *nempe* Israelis versus Mesopotamiam, & Aram Z ba, & totum tractum Euph atis, usque ad Babylonem; ubi Damascus, Achleb, Charan, Mambegh, & similia, usque ad Sinahar & Zohar, quæ sunt Syrorum: *Nec alios ab Arabibus Geographis statutos reperi. Syria vero & Assyria plurimum distant, neque hæc illius pars aut Babylonia fuit, ne quidem illo tempore, quo Semiramis tenebat.*

Syria. Aram quadruplex. Syriæ terminii.

I.

Ciliciæ ab ortu jungitur *a Syria*, quondam terrarum maxima & pluribus distincta nominibus. Namque & *Assyria*, & *Mesopotamia*, & *Babylonia*, & *Phœnice*, & *Palæstina* partes ejus fuerunt. Olim
c diu potens; sed cum eam regno Semiramis tenuit, longè poten-
issima. At postmodo Assyria, Mesopotamia & Babylonia avulsis,
yriæ fines fuêre à *septentrione* Amanus mons, quo à Cappadocia &
Armenia separatur: ab *ortu* Euphrates amnis, quo discèrnitur à Me-
opotamia, usque ad Thapsacum oppidum, atque inde Arabia de-
erta; à *meridie* Arabia Petræa; ab *occasu* ejusdem Arabiæ Petrææ
parte & mari Syriaco, sive Phœnicio, Amanoq; monte, quo á Cili-
cia sul movetur. *Longitudo* nter *a* Sirbonis paludem & Taurum
montem, qua eum perrumpit Euphrates, mill. CXL. *Latitudo* in-
ter mare & Arabiam desertam mill. L. Dividitur in *Palæstinam*, *Phæ-*
nicen, *Antiochenen*, *Comagenen* & *Cælen*.

Syria antiqua. Syriæ fines. Magnitudo Divisio.

[*a Syria Hebræis* Aram *dicitur ab* Aram *filio Semi: atque hinc* Syri *Josepho & Straboni sunt* Aramæi. *In Tabula Olearii Syria vocatur* Schamre. *Forte ita dicta est*

Syriæ diversæ appellationes.

est à Damasco urbe, quæ Turcis, Leunclavio teste, hodie vocatur Scham: *Urbs illa, tradente Minadojo, vulgò &* Sciam *nominatur, quin Syriam ipsam quoque Turcæ vocant* Sciam: *at secundum Postellum Syria Turcis appellatur* Suristan; *& Italis* Soria. α Sirponis palus *seu* barathrum *est in Ægypti & Palæstinæ finibus, ad oram maritimam inter Casium & Pelusium: Hodie variis appellatur nominibus,* Stagnone, Golfo di Tinese, Golfo di Damiata, Camet Esturnel: olim major fuit quàm hodie existit.]

PALÆSTINA.

Palæstinæ fines.

II. *Palæstina* clauditur à *septentrione* Phœnice, ab *ortu* Cœlesyria, à *meridie* Arabia Petræa, ab *occasu* ejusdem Arabiæ parte & mari Syriaco. Dicta fuit quondam *Terra Chanaan*, à α *Chanaan* filio *Cham*, qui eam obtinuit. β Postea quam verò *Israëlitæ* eam, pulsis antiquis cultoribus, ex divino mandato obsederunt, *Judæa* nuncupari cœpit. Romanis Græcisq; Scriptoribus dicta est *Palæstina*, à magna olim gente *Palæstinorum*, quos sacræ literæ *Philistim* vocant. γ Dividitur iisdem Scriptoribus in *Idumæam*, *Judæam*, *Samariam & Galilæam*.

Palæstini:

[α Palæstina *divisa olim fuit, & habitata* septem *populis Chanaan:* Amorrhæis, Chananæis, Gergesæis, Herthæis, Hevæis, Jebusæis, & Pherezæis. β *Istis pulsis duodecim tribus Israël eam armis occuparunt jussu & ope divinâ. Iisque partim trans Jordanem fluvium, partim cis eum sedes assignatæ sunt. Trans Jordanem,* Ruben, Gad, & Manasse; *cis Jordanem,* Juda, Benjamin, Simeon, Ephraim, Dan, Aser, Issaschar, Zabulon & Naphthalim. γ *Post defectionem X. tribuum à domo Davidis, duo in hac gente exstiterunt regna,* Judæ & Israëlis; *quorum illud sedem regiam habebat* Hierosolyma; *hoc verò* Samariam *potissimum. Magnitudinem illius gentis vel inde æstimare licet, quòd jam tempore Davidis Regis Israël habuit octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: & in Juda quingenta millia pugnatorum.*]

IDVMÆA.

Idumæa.

III. *Idumæa*, quæ in sacris literis est α *Edom*, inter Arabiam Petræam, Judæam, β & Mare internum porrecta: Urbs ingens fuit & munita admodum γ *Gaza*, (sic Persæ ærarium vocant) cui inde nomen, quod *Cambyses*, cum armis Ægyptum peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat. Expugnatam δ Alexander vastavit.

Gaza.

Idumæa.

[α *Ab* Edom *sive* Esavo *Isaaci filio terram hanc appellatam nemo ignorat, cui sacræ literæ non ignotæ.* Edom *autem dictus est vel ab* edulio rubri *coloris, quo esuriens fratri Jacobo jus primogenitorum vendidit, vel quod* eo colore *in lucem editus est. Josephus duplicem facit Idumæam,* superiorem & inferiorem. Superiorem *elegit tribus Juda, quæ in longum extenditur, usque ad Hierosolyma: latitudine*

Superior. Inferior.

titudine verò usque ad lacum Asphaltiten constituta est. Et in hac parte fuerunt Gaza *&* Ascalon. Inferior Idumæa *cessit tribui Simeonis; & hæc est circa Ægyptum, & Arabiæ montem. Occupantibus verò meliorem & potiorem Idumææ partem Israëlitis arctiores illa postmodum retinuit terminos. Est verò Idumæa altis asperisque cincta montibus, vastas etiam solitudines includens. Gens ipsa ferox, & ad arma prompta, Israëlitis,* Mose *duce, ex Ægypto venientibus, & transitum per eorum ditionem petentibus, non modò negavit: sed etiam armata occurrit. Postea* Saul & David *hanc contumeliam ulti, Idumæos subegerunt; qui tamen Jorami temporibus desciverunt. At* Johannes Hyrcanus *ita eos domuit, ut ritus Judaicos & circumcisionem admitterent: ac deinceps Judæis annumerati sunt. Demum sub excidium Hierosolymitanum quatuor ducibus XX. millia in urbem venerunt, & miserandas ediderunt inibi strages. β Istum terræ hujus tractum, qui ad mare internum est, incoluêre Philistini, seu Palæstini. γ* Gaza *etiam* Gazera *dicta, incolas habuit filios* Enakim: *expugnata tamen fuit à Calebo.* Samson *ejus urbis fores in montem vicinum Hebron versus deportavit, & heic captus domum evertit.* Cluverius hic sequutus est Melæ errorem, *qui tradit* Gazæ *oppido hoc nomen impositum fuisse à Persis, quòd Cambyses Rex ærarium bellicum ibi constituisset. Hoc nomine enim oppidum istud Hebræis appellatum longe ante Cambysem natum.* Gen. x. 9. Jos. xv. 47. lib. Jud. I. 19. &c. Alexander M. *expugnata Tyro, hanc quoque multo tamen labore, cepit urbem. In loco vicino* nova *deinde exstructa est* Gaza, *quam Alexander, Aristobuli filius, cepit & evertit, sed iterum emersit è cineribus.* Augustus *enim, Herode mortuo,* Gazam, Gadara, & Hippon *urbes Syriæ contribuit. Gaza Constantini M. temporibus à sorore Imperatoris dicta est* Constantia. *Hodie urbs magna esse traditur, Hierosolymis duplo major. Habuit Gaza navale* Majuma, *unde* Majumæ *spectaculum ortum. Cæterum in Heidmanni Palæstina Idumææ sequentia asscribuntur loca: In tribu Dan* Modin, *Maccabæorum patria, quorum monumentum ibi fuit illustre.* Betsemes Juda *non longè à mari, in cujus agrum Arcam Domini juvencæ duæ ultrò deduxerunt.* Themnas *in cujus regione Samson leænem discerpsit.* Sorec torrens, *ad quem habitabat* Delila, *à Samsone amata, quæ blanditiis expiscata est roboris illius causam. Propinquus ei torrenti erat rivulus* Nehel - eschol *i. e.* torrens *&* vallis botri, *ad quem exploratores Mosis botrum miræ magnitudinis absciderunt. In tribu Simeon Idumææ attribuuntur* Gerara, *ad torrentem Besor, ubi Isaac natus, hinc tridui itinere abest mons* Moria, *in qua Isaac erat immolandus: Ad eundem torrentem* Besor *fuit* Bersabee. *Huic urbi, quæ cum fluvio Ægypti* Sihor, *& deserto arenoso versus austrum terminat Israëlitarum regionem, vicinum erat* desertum Bersabee, *quo fugit* Agar *ancilla Saræ, &* Fons *ei monstratus ab Angelo: In eandem solitudinem fugit* Elias *minas Jezabelis declinans, ubi etiam Juniperus* Eliæ. Desertum arenosum *locus periculosus iter facientibus in Ægyptum cum propter aquarum inopiam, tum vero cumulos, & quasi montes arenarum, quibus viatores non raro opprimuntur: Qui tanquam in mari navigantes ad siderum fulgorem cursus dirigere coguntur: quod iter non solùm patriarchæ olim emensi sunt, sed ipse Christus cum virgine ma-*

Gaza.
Enakim.
Majumæ.
Gazæ navale.
Modin.
Betsemes.
Themnas.
Sorec fl.
Nehel-eschol.
Geraras.
Bersabee & op. desertum.
Fons Agar.
Juniperus Eliæ.

Judæus arena baptizatus. Sihor fl. Rhinocorura. Raphia. S. Hieronymi cellula. Anthedon. Palæstina propriè dicta. Geth. Accaron.

ne matre & Josepho. Judæum hic quendam olim arenâ, ob aquæ defectum, esse baptizatum, refert Nicephorus. Ad ostium torrentis seu fluvij Ægypti, qui Sihor dictus, est Rhinocorura *op. quod à mutilatis habitatorum naribus ita appellatum est. Etenim Rex quidam Ægypti* Actisanus *nasi mutilatione maleficia coërcens, naribus truncatos eò transtulit, ut ob oris deformitatem redire domum non auderent. Inde versus septentrionem erat* Raphia *oppidum, ad quod Ptolemæus IV. Antiochum magnum devicit: Ibidem ostenditur* cellula S. Hieronymi. *Hinc porrò in eodem litore fuit Anthedon. De cætero Idumæos in mediterraneis sibi sedes delegisse, Philistinos ad mare, judicat* Heidmannus. Adrichomius Palæstinæ propriè dictæ *seu terræ* Philistæorum *fines à* Cæsareâ Palæstinâ *ad* Gazam *usque & torrentem Ægypti extendit, atque* Enakim *seu* gigantes *inter eos fuisse robustissimos. Ferocem illam gentem* David *subegit, sibiq; fecit vectigalem. Urbes præcipuæ in hac Philistæorum regione recensentur quinque:* Geth, Gaza, Azotus, Accaron, & Ascalon. *Gaza jam memorata est.* Geth, *Hierosolymâ versus occasum proficiscentibus non longe à litore in monte posita occurrit, patria* Goliathi, *à Joppe quatuor leucis distans, ac hodie non exstat.* Accaron, *quæ &* Acron *sive* Acharon *dicta, inter Ascalon erat & Geth, hodie destructa jacet. Idolum* Baalsebub *ibidem colebatur, ad quod de valetudine sua consultum mittebat Rex in Israël* Ahasia, *seu* Ochozias. *Reliquæ duæ urbes* Azotus & Ascalon, *in mox sequenti memorantur sectione, quâ describitur Judæa.*]

JUDÆA.

Judæa. Hierosolyma. Ascalon. Azotus. Jamnia. Joppe. Emmaus. Lydda. Hierichus. Bethlehem. Peræa. Macherus.

IV. Idumæam sequitur α *Judæa*, cujus caput β *Hierosolyma* longe clarissima urbium orientis, non Judææ modo: *Titus Vespasianus* captam totam diruit: *Ælia Capitolina* postea dicta, cum ab *Ælio Adriano*, mutata nonnihil loci regione restitueretur. Nunc Turcis incolis *Gutz* est. Reliquæ Judæorum urbes celebres fuêre in litore γ *Ascalon*, magna, & non minor δ *Azotus*; item ε *Jamnia*, & ζ *Joppe*, Phœnicum urbs antiquissima, quam Mela ac Plinius antiquiorem terrarum inundatione prædicant. Hinc *Andromedam* belluæ marinæ expositam fuisse, fabulati sunt. Intus η *Emmaus*, vicus antè, & θ *Lydda*, & ι *Hierichus*, quæ Jericho in sacris literis: Et prope Hierosolyma κ *Bethlehem*, vel nobilissima in toto orbe terrarum, JESU CHRISTI humani generis Servatoris, natalibus. At pars Judææ *Peræa* dicta fuit, hoc est, *ulterior*, quia πέραν τοῦ Ἰορδάνου, id est, trans Jordanem sita. In ea λ *Macherus*, secunda quondam arx Judææ ab Hierosolymis.

Judææ fines. Hierosolyma, f. Solyma.

[α *Clauditur* Judæa *ad* Septentrionem *Samariâ*; *ad* Occasum *Mari interno*; *ad* Ortum *Mari mortuo*; *ad* Meridiem *montibus Scir. Appellationem terra illa consecuta est à tribu Juda.* β Hierosolyma, *olim* Solyma & Salem *dicta, pos-*

sessa

ſeſſa eſt à Rege Melchiſedeco. *Sed tum temporis* Moria *mons, in quo poſtea templum exſtructum fuit, nondum erat urbis illius pars. At Jebuſæi urbem in monte* Sion, *loci natura munitam, & de ſuo nomine appellatam, poſſederunt usque ad regnum Davidis, qui eam cepit, vocavitque* civitatem David. *Monti Sioni ſubjecta quædam urbis pars dicta eſt* Filia Sion; *videtur tum temporis quoque exſtitiſſe.* Templum *in monte* Moria, *in quo* Iſaac *fuerat immolandus, à Salomone exſtructum eſt magnificentiſſimum; quod à* Nabuchodonoſore *Babyloniorum Rege exciſum & inflammatum eſt. Inſtauratum quidem poſt* 70. *annorum exſilium à Judæis permiſſu Regum Perſarum: verùm à priſtino multùm abfuit ſplendore. Hoc templum inviſit & veneratus eſt* Alexander M. *prophanavit* Antiochus, *at repurgarunt* Maccabæi. *Expugnatum poſtea eſt à* Cn. *Pompejo, & ſpoliatum à* Craſſo. *Sed* Herodes M. *templum hoc, ut populi gratiam ſibi pararet, demolitus eſt, & multo ſplendidius è fundamento excitavit ad priſtinam altitudinem. Incluſum erat templum* triplici ambitu. *Quorum* extimum alienigenis *ingredi fas erat: In eo, qui ab illo* proximus *erat & muro diſcretus,* Judæi *utriusq; ſexus adorabant: In eodem erat* porticus Salomonis, *in qua Servator frequenter docuit.* Tertium ambitum, *qui templo erat contiguus, ſacerdotes tenebant. In media propè ejus parte, ex adverſo templi* altare *erat, in quo ſuffitum facere ſolebant ſacerdotes. Ad utrumque altaris hujus latus hinc* candelabrum *erat* aureum: *inde* menſa *item* aurea, *cum* panibus propoſitionis. *Ad hoc altare* Zacharias *ſacerdos, quum munere ſuo fungeretur, vidit angelum Domini ad dexteram altaris, qui ei nunciavit nativitatem filii. Intimum templi receſſum* Sancta Sanctorum *dicebant; ibi ſervabatur* arca fœderis, *unde reſponſa Deus reddebat. In arca illa repoſitæ erant* tabulæ duæ lapideæ, *quibus legem ipſe Deus inſcripſerat;* Vaſculum Mannæ; *&* Aaronis virga. *Hæc arca in templo poſt exſilium Babylonicum exſtructo, non fuit. In primo ambitu ſive* Atrio gentium *erat* Porta ſpecioſa *dicta, orienti obverſa, ad quam claudum ſanarunt* Petrus *&* Johannes; *altitudinem habens* 30. *cubitorum; & tota ære Corinthio inducta. Porta, quæ ex adverſo huic in atrium Judæorum ducebat, alta erat* 50 *cubitos. Quæ verò in Atrium ſacerdotum,* 70. *Ipſius verò templi porta cubitorum erat* 90: *Et aulæa pretioſisſima ſpatium portarum æquabant. Quod in altisſima hac ipſius templi porta ſuſpenſum erat* aulæum, *in duas partes ſciſſum eſt, à ſummo ad imum, quum* Servator noſter *in cruce exſpiraret. Templum hoc tam magnificum à* Tito Veſpaſiani *filio expugnatum, cum univerſâ urbe incendio periit. Ad ejus templi latus ſeptemtrionale erat arx munitisſima* Antonia *dicta, antea turris* Barin, *à Maccabæis munita. Arx iſta per pontem ingentem templo jungebatur. Erat &* Crypta *quædam ſubterranea ex arce in templum ducta, per quam occultè milites in illud poterant evadere. Hæc conjicitur eſſe illa* Turris Stratonis, *ad quam* Antigonus *à fratris ſatellitibus occiſus eſt. Ad auſtrale templi latus palatia erant ſumtuoſisſima;* Salomonis, *&* filiæ Pharaonis, Tribunal, *&* Domus Libani. *Atque hæc loca maximè illuſtria fuerunt in monte Moria. Templum verò iſtud lætisſima* vallis Cedron *dicta circumdedit;*

Civitas David. Moria mons in quo Templum. Atrium gentium. Atrium Judæorum. Porticus Salomonis. Atrium Sacerdotū. Porta Specioſa. Antonia arx ſeu Barin turris. Crypta. Turris Stratonis. Palatium Salomonis & Tribunal Moria. Domus Libani. Cedron

Vallis. Sion mons. Arx Davidis, ejusque sepulchrum. Cæsaris & Agrippæ Palatia. Siloah turris & piscina. Acra mons. Arx Maccabæorum. Berenices regia. Arx Antiochi. Xystus. Piscina Probatica. Bezetha mons. Civitas Nova. Palatium Herodis. Phaselus, Mariamne & Hippicus & Psephina turres. Calvariæ m. seu Golgatha. Oliveti mons. Josaphat Vallis. Cedron torrens. Ascalon. Azotus seu Asdod. Dagon. Jamnia.

in quam Jacobus Apostolus *de summo turrium fastigio præceps datus est. Moria vicinus est in meridiem* Sion *mons, in quo præter* Arcem *&* Sepulchrum Davidis, Annas *&* Caiphas *Pontifices sua scribuntur habuisse domicilia. In eodem monte duo excitavit* Palatia Herodes, Cæsaris, & Agrippæ. *In monte illo fuisse perhibetur* Cœnaculum, *in quo* Christus Pascha *comedit, & Spiritus S. Discipulis datus, Quamquam alii in civitate inferiori ad* portam Vallis *illum collocant locum.* Tabernaculum, *in quo* Arca fœderis, *in eo quoque fuit monte, antequam templum Salomonis esset exstructum. In muro orientali montis Sion ponitur &* Turris Siloah, *cui subjecta* Piscina Soloah, *in quâ cæcus Christi jussu oculos abluens visum recepit. Tertius* mons Acra *in inferiori & occidentali erat urbis parte: In eaque multæ arces & palatia. Ad occidentalem templi partem erat* arx Maccabæorum, Theatrum *&* Gymnasium, Berenices regia *ac* Helenæ, *&* arx Antiochi Epiphanis, Amphitheatrum, *&* Forum rerum venalium. *In septentrionali civitatis parte, quæ* Filia Sion *appellata est,* Forum *erat* magnum *in conspectu* Antoniæ *&* Prætorii Rom. *quod cum Antonia conjungebat* Xystus, *in quem à* Pilato *Servatorem productum voluntquum Judæis exhiberetur spinis coronatus, cum elogio* Ecce homo. *Ex quo loco* Agrippa Rex *Judæos initio belli Judaici ab insana belli adversus Romanos cupiditate gravi oratione deterruit. In eadem parte fuit* Piscina probatica *seu* Bethesda, *in qua pecudes immolandæ lavabantur. Ejus aquæ ad Angelo commotu morbos senabant. Hic* Christus *claudum* restituit. *Sequitur* Bezetha mons, *& in eo* Civitas nova, *quæ erat septentrionalis Hierosolymæ pars, ab ortu in occasum reliquæ urbi prætexta.* Triplex murus *eam urbis partem includebat. Inter primùm & secundum murum erat* Palatium Herodis. *In eadem parte urbis habitabant artifices, mercatores, opifices, operarii, & reliquum vulgus. In isto Herodis palatio erat* carcer, *ex quo per Angelum Domini liberatus* Petrus. *In muro isto erant tres turres insignes,* Phaselus, Mariamne *&* Hippicus, *In occidentali urbis angulo, ubi in septentrionem flectunt mœnia, erat excelsa turris* Psephina, *ex qua cœlo sereno Arabia, & mare & extrema Judaici territorii conspicerentur. E regione hujus turris extra mœnia erat* mons Calvariæ *sive* Golgatha: *cui vicinus hortus in quo* sepulchrum Christi. *Ad orientale urbis latus extra mœnia est* mons Oliveti, *inter quem & urbem* Vallis Josaphat, *interjacet. Eam vallem* torrens Cedron *interluit.*

γ Ascalon, Semiramidis *patria, fuerat urbs Philistæorum ad ipsum maris portum, 720. stadiis Hierosolymis distans, nobilis olim ac potens.* Samson *huc irrupit, & 30. viris manu sua interfectis vestes detraxit, eisque dedit, qui ænigma solverant. Venit tandem hæc urbs in Judæorum potestatem.* δ *Quatuor ab illa urbe leucis distat* Azotus *sive* Asdod *oppidum, in quo* Idolum Dagon, *piscis habens caput.* Judas Maccabæus *postea quam* Bacchidis *copias fudisset, & fugientes Azotum usque persequutus esset, hostium multitudine circumventus heic occubuit; cujus frater Jonathan urbem hanc direptam incendit. Spiritus Domini huc transtulit* Philippum, *quùm Eunuchum docuisset salutis viam.* ε Jamnia *oppidum medio prope intervallo situm erat inter Joppen & Geth Philistinorum. Ej*

portu

portum captum cum navibus exusſit Judas Maccabæus. ζ *Joppe in tribu Dan urbs maritima erat, ubi olim portus Judæorum commodiſsimus. Trabes etiam cedrinas in Libano cæſas ratibus compactas huc mittebat* Hiramus *ad Salomonem. Hic navim conſcendit* Jonas *conſpectum Dei fugiens.* Petrus Apoſtolus Tabitham *defunctam hic in vitam revocavit; unde à* Cornelio *centurione Cæſaream evocatus eſt.* η Emmaus *nobilitatum victoriâ Maccabæi, & facto* Servatoris, *quo ſe diſcipulis duobus aperuit, eo ipſo die, quo à mortuis reſurrexerat. Poſtea hoc oppidum dictum eſt* Nicopolis. θ Lydda *à Jamniâ verſus ortum erat; hic Æneam paralyticum verbo ſanavit* Petrus Apoſtolus. ι Hierichus *urbs olim magna & permunita, eademque miræ amœnitatis & ubertatis agrum habebat.* Roſas *generoſiſsimas poſsidebat & palmeta; unde &* Palmarum urbs *dicta eſt.* Balſamum *quoque incredibilis fragrantiæ propè ſolus ager Hierichuntinus gignebat.* Joſua *eam urbem ſine ullis machinis expugnavit. Quum Judæa in quinque Toparchias à Gabinio diſtribueretur,* Hiericho *una earum fuit. Chriſtus* Zachæum *hic publicanum ſuſcepit, &* Bartimæo cæco *viſum reſtituit: Aliis item duobus, quum hinc diſcederet.* Bethlehem *in finibus Juda & Benjamin erat.* λ Macherûs *haud longè aberat à Maris mortui parte ſeptentrionali.* Alexander *Rex id caſtellum primò ædificavit:* Herodes M. *amplicavit, & exornavit. In eadem arce* Johannes Baptiſta *aliquandiu in vinculis habitus, demum capite multatus eſt; eodem in loco ſepultus ſcribitur; uti &* Eliſæus, *atque* Abdias *Prophetæ.*

Joppe. Emmaus ſeu Nicopolis. Lydda. Hierichus.

JORDANIS FLUVIUS.

V. Sed de *Jordane* hoc loco retuliſſe conveniat. *Jordanis* igitur [a]nnis, qui Hebræis *Jarden*, oritur, ut auctor eſt D. Hieronymus, [e]x duobus fontibus haud procul à ſe disſitis, quorum alteri *Jor* no[m]en eſt, alteri *Dan*; conjuncti nomen amni faciunt *Jordan*, ſive Jor[d]anis. Ipſe amœnus, & quatenus locorum ſitus patitur, ambitio[ſu]s, accolisq; ſe præbens, veluti invitus *Aſphaltiten* lacum, dirum na[t]ura, petit, à quo poſtremo ebibitur, aquasq; laudatas perdit, peſti[le]ntibus miſtas. At à fontibus CCCLXXXIV. circiter ſtadia [p]rolapſus, ubi prima vallium fuit occaſio, in *lacum* ſe fundit *Samochoniten*; inde in multo majorem, quem Latini *Geneſarum*, Græci *Geneſaritin* & *Tiberiadem*, ab oppidis appoſitis dixerunt. Sacrorum li[b]rorum ſcriptores eadem ratione ſtagnum *Genezareth*, & mare *Tiberiadis* vel *Galilææ* vocant. Inde Samariam Judæamq; perfundens, [t]andem Aſphaltite lacu retinetur.

Jordanis fl. Lacus Geneſara, ſeu Mare Galilææ.

ASPHALTITES LACUS.

VI. *Aſphaltites* nihil præter bitumen gignit; unde & nomen

 ἀπὸ τῆς

Aſphaltites lacus ſeu mare mortuum

ἀπὸ τῆς ἀσφάλτε. Neque piſces, neque ſvetas aquis volucres pati-tur, ſapore corrupto & gravitate odoris peſtifer. Item propter magnitudinem & aquæ immobilitatem, *mortuum mare* dicitur. Nam neque ventis impellitur, reſiſtente turbinibus bitumine, qu aqua omnis ſtagnatur; neque navigationis patiens eſt, quoniam o mnia vita carentia in profundum merguntur, nec materiam ullan ſuſtinet, niſi quæ alumine illinatur. At nullum corpus animaliun recipit: Tauri cameliq́ue fluitant, periti imperitiq́ue nandi perind attolluntur.

Terrarum orbis duplex.

& populus.

Univerſus terrarum orbis ex Judæorum ſenſu partes complectitur duas (1) ארץ ישראל *i. e.* terram Iſraelis *(2)* חוצה לארץ *i. e.* extra terram; *extranea nempe regiones, quotquot ſunt: Idemque orbis duos comprehendit populos, unun* ישראל *i. e.* Iſraelitas, *alterum* אומות העולם *i. e.* nationes mundi: *Qua les in una terra Chanaanæa numerabantur undecim, pro numero ſiliorum, qu Chanaan procrearat. Sed ex illis præcipuæ ſeptem, unaque harum potentisſim Philiſtæa, quæ toti Palæſtinæ apud exteros nomen addidit. De Judæa ve quousque patuit, hujusq́ terminis, diviſione, partibus, urbibus, fluviis & monti bus, auctores extraneos cum ſacra Scriptura tabulas item noſtras quæcunq́ h bentur, cum Judaicis & Talmudicis conciliare hoc opus, hoc labor eſt non exiguu Sed plura Lightfothus, Bonfrerius, Bochartus, Spanhemius errata notant; plur notari amplius poſſunt de metropoli præſertim ac templo magnifico, nec non h jus excidio, de quo nummi Romani adhuc ſuperſtites conteſtantur. Mirum e Talmudicos Judææ ſeptem attribuiſſe maria* (1) mare magnum *i. e. mediterra neum* (2) Tiberiadis (3) Sodomiticum (4) Samochonitis (5) mare ceclo *i. e. arenoſum in lacu Sirbonis* (6) mare Apamiæ *i. e. regiuncula Syriaca ubi ſc turigo ſive Jordanis phiala, quam Fl. Joſephus lacum nominat* (7) mare d Schalith; *de quo docti conjiciunt: idem eſſe, quod mare Jezor apud Jerem.* 49. *v.* 32 *dicitur. Vid. Lightf. Chorograph. Animadverſ. ubi fluvio Jorda non duos fontes, quæ communis opinio eſt, ſed unicam Paneada multis rati nibus vendicavit cap.* 67. *Huic adde minores fluvios Cijon, Jarmoch, Pigal Arnon, Jabok, itemque fluvium Sabbaticum, quem nominant, notatu dignisſ mum. Plura nunc omitto Itineraria, tum Rabbinica R. Benjamin Tutelenſi & R. Anonymi de Cippis ſepulchriſque Patrum veterum ac Prophetarum, tu Chriſtiana eaq́ aut recentia quæ Radzivil Princeps illuſtriſſ. Chriſtoph. Fur rus, Neitſchiz & Trein-lov ediderunt, aut vetera Monachorum aliorumqu hominum plura.*

Maria ſeptem.

Jordanis fontes.

CAP

CAP. XXI.

Samaria, Galilæa, Phœnice, & Libanus.

SAMARIA.

I.

Samaria. Samaria *primas origines nomenque suum non ab Samaræis Zemari, unius inter filios Chamanæos posteris traxit, nec ab Hebraico verbo* שמר Schamar, *quasi* שומרין *i.e.* custodes vel observatores *dixeris* (*quæ sententia Elmacini Arabis fuit in Histor. Sarac. p.* 118.) *sed ab* Samero, *qui montem arcemque Ambro, Israelitico regi vendidit, ut nova urbs nempe Samaria super strueretur. Sed Sichemitæ hodierni hunc nominis auctorem suum refugiunt, ac sese* filios Israelis Samreos, populum sanctum, puros legis Mosaicæ observatores *in utraque profitentur Epistola, quam nobilissimus Ludolfus sibi rescriptam cum notis edidit: Amplius omnes* è filiis Josephi justi, è tribubus Ephraim & Manasse ortos *sese volunt; libros solum Mosaicos & librum Josuæ ab suis recipi legique; festa item vetera sibi superesse; codicem legis MStum ab ipso Abisa, Pinhasi filio; sepulchra etiam Prophetarum, virorumque sanctorum aliquot: Denique sub finem breve hoc religionis symbolum annectunt:* Fides mea in te Domine, & in Mose, filio Amram, servo tuo, & in lege sancta, & in monte Garizim, domo Dei, & in die ultionis & retributionis. *Judæi hodierni eos* כותים *i. e.* Cuthæos *nominant propter Assyriacas à Salmanassare huc missas colonias: Chus enim Chuzestan fuit sive Susiana, Bocharto auctore, ut tamen simul è Babele, Amida & Musal deportatos incolas Elmacinus recte scripserit. Una hodieque apud illos* Sichem *claret, Samaria vero in ruinis jacet: Illa montibus cincta & convallibus amœnis, Cuthæorum sedem præcipuam habet. Plura tum Geographica tum historica ex Hottingeri Exercit. Anti Moriniinis, Collectaneis Cellarii ad Histor. Samarit. Notis ad Epistolam Samarit. & Hotting. Thesauro Philol. peti possunt.*

Cuthæi. Sichem.

JUdææ jungitur α *Samaria*, aliquanto latiùs juxta litus extensa: Qvippe & *Joppe*, & *Azotus*, & *Ascalon*, Samariæ oppida ab auctoribus usurpantur. Caput regionis est β *Samaria*, quæ & *Sebaste*, γ *Neapolis* & δ *Gamala*, atq; in litore ε *Apollonia*.

Samaria. Sebaste. Neapolis. Gamala. Apollonia.

[α Samaria *inter Judæam & Galilæam interjacet.* β *A monte* Garizim *& urbe* Sichem *non longè aberat mons* Semeron, *in quo* Samaria *ab Amri Israëlitarum Rege condita, Regum illorum sedes fuit. Expugnata demum est ab Assyriorum Rege* Salmanassare, *& Rex Osea cum universo populo captivus abductus. In regiones illas submisit Salmanasser gentem Persicam,* Chuthæos *à flumine* Chuto *ita dictos, Judæis invisos. Ipsa verò urbs Samaria hodie in ruinis jacet. Prope eam sunt montes* Bethel *&* Dan *in quibus volunt duos aureos vitulos ab Hieroboamo positos.* Sichem *verò postea appellata* Neapolis, *unde* Justinus Martyr *ortus.* Neapolis *illa tum temporis, ut* Scaliger *ad num.* Euseb. 2157. *docet, metro-*

Samaria. Sichem seu Neapolis.

Neapolis: Sichem seu Sichar. Gamala.

polis Samariæ fuit. Postremo deductis eo colonis, Vespasiani aut Domitiani auspiciis Flavia Cæsarea *appellata est.* γ Neapolis *&* Mabortha, *quæ demum fuit, antiquissimis temporibus erat* Sichem, *ubi Dinæ Jacobi filiæ stuprum illatum ab Abimelecho; postea destructam excitavit Jeroboam, Servatoris ævo vocata est* Sichar. δ Gamala *in monte sita erat cameli figuram referente, cujus capiti arx, gibbo reliqua urbs inhærebat. Expugnata est ab* Alexandro *Judæorum Rege, ac deinde quoq; à* Vespiano: *Ab ea urbe circumjacens regio dicta est* Gamalitica. *Ponitur verò urbs illa trans Jordanem ab orientali Maris Galilææ latere paullum remota.* ε Apollonia *ad Maris interni litus à Joppe versus septentrionem jacet.*]

Apollonia.

GALILÆA.

Galilæa. Turris. Stratonis, s. Cæsarea: Capernaū. Julias. Betnsaida. Tarichea. Nazareth. Cana Minor.

II. Ultima Palæstinæ est α *Galilæa*, cujus caput in litore β *Turris Stratonis*, eadem postea *Cæsarea Stratonis*, sive *Cæsarea Palæstinæ*, ab Herode Rege de novo condita. Intus ad lacum Genesaram, seu mare Galileæ, γ *Capernaum*, δ *Julias*, ε *Bethsaida*, ζ *Tiberias*, η *Tarichea*: Inter lacum & mare Phœnicium *Nazareth*, Christi redemptoris nostri domicilium: & θ *Cana Galilææ*, sive *minor*. At notandum hoc loco, unam equidem hanc esse Græcis Romanisq; scriptoribus Galilæam: in sacris autem literis *duas* censeri; quarum altera jam explicata, *inferior* est cognomine; altera vero Phœnices pars est, *Galilæa superior* dicta, seu *Galilæa Gentium.*

Galilææ termini.

[α Galilæa *terminos habet Ptolemaidem, Carmelum montem ad* Occasum: *Samariam & Scythopolim, usque ad fluenta Jordanis, ad* Meridiem; *ad* Ortum *Hippenem & Gadarim, & Gaulanitidem, regnumque Agrippæ; ad* Septentriones *denique Tyrum & Tyriorum fines.* β Cæsarea *illa incredibili magnificentia ab Herode aucta est.* Herodes Agrippa *Rex ab Angelo percussus hic exspiravit.* Cornelius Centurio *à Petro hic edoctus est æternæ salutis viam. Hic* Philippus *& quatuor ejus filiæ prophetico spiritu dotatæ vixerunt: &* Agabus *vincula D. Paulo prædixit. Hic* D. Paulus *in vinculis egit biennium; & coram* Felice, Festoque *&* Agrippa *causam suam egit: Hinc Romam ad Neronem missus est.* Cæsarea *hæc ad formam proconsularem postea evecta est à Justiniano Imperatore* Novell. 103. γ Capernaum *ad mare Galilæum, Decapoleos urbs primaria, opibus & splendore præ cæteris illustris, ad dextram sita erat in litore secundo, Jordane descendentibus, ubi is lacui se miscet. Hæc civem habuit* Servatorem, *qui Nazareth relictâ, quam educatione suâ illustraverat, in urbem hanc migravit. Hic plurima edidit miracula, & didrachma solvit per Petrum, mulierem* 12 *annos fluxu sanguinis laborantem, etiam centurionis servum hic sanavit. Ut verò Capernaum dextrum litus obsidebat, ita* Chorazin *tenebat lævum. Quæ urbes, quod ipse Servator iis prædixerat, hodie in ruinis jacent.* δ Julias *ad litus maris Galilææ orientale est.* ε Betsaida *in angulo istius maris septentrionalis erat, urbs Decapoleos insignis, ad viam sita, quæ è Syria in Ægyptum ducit. Est hæc urbs* Petri

Cæsatea. Capernaū. Julias. Betsaida.

Andreæ

Andrææ & Philippi *Apostolorum patria: Cœco cuidam* Christus *hic visum reddidit. Regio illa* Genesar *sive* Genezareth *appellatur; unde & mare vicinum appellationem habet.* ζ Tiberias *metropolis & terminus Decapoleos regionis, urbiumque ejus maxima, nomen ab Imp.* Rom. Tiberio *traxit, & ab ipsa* vicinum mare Tyberiadis. Servater noster *in ea regione quinque panibus & duobus piscibus quinque hominum millia saturavit.* η Tarichea *ad orientale maris Galilææ litus posita, olim fuit urbs munitissima, à Vespasiano tamen expugnata.* θ Cana *hæc haud longè, à Nazareth versus septentrionem, ad latus montis* Carmel *sita alumnos habuit* Simonem Cananiten *Apostolum, &* Nathanaëlem. *Hic aquam in vinum mutavit* Servator, *& postea absens regii cujusdam filium, qui in urbe Capernaum animam agebat, verbo sanavit.* Nazareth *in montis erat vertice. Hic domicilium suum habuit* B. Virgo Maria, *& ab Angelo didicit, se fore Messiæ matrem. Ibidemq; educatus est* Christus, *ac deinde docuit in eorum Synagoga; etsi eo eventu, ut impii cives eum præcipitare conarentur de abrupto montis. Cæterum in* Galilæa inferiori *est mons* Hermon, *quem Sidonii vocant* Sivium, *& Amorrhæi* Senir. ι Inferior Galilæa *australis est; ut* superior *septentrionalis.*

Genesareth regio. Tiberias. Tiberiadis mare. Tarichea. Cana Galilææ. Nazareth. Galilæa superior & Inferior.

Cæterum Palæstina *in* duodecim Tribus, *gentis Israëliticæ ita fuit divisa, ut per Jordanem distinguerentur in* orientales duas *cum* dimidia; *&* occidentales novem, *cum* dimidia. Orientales trans *Jordanem erant;* Tribus Ruben *ad Mare mortuum in parte australi;* Tribus Gad *inde versus septentrionem huic habitabat contigua; & inde porro versus septentrionem* dimidia Tribus Manasse. *Cis Jordanem reliquæ incoluerunt* Tribus; *ac sunt* occidentales. *versus septentrionem, extremas hujus Terræ regiones, ad ripas Jordanis, ubi is primum scaturit, ad mare usque Galilææ possedit,* Tribus Nephtalim: *huic inde versus austrum ad litora maris Galilææ contigua erat* Zabulon Tribus; *cui iterum versus meridiem contermina fuit* Tribus Isaschar; *quam sequuta dimidia* Tribus Manasse; *indeque* Ephraim Tribus; *ac porrò* Tribus Benjamin *ad partem Maris mortui pertingens; cui confinis erat* Juda Tribus, *inter Mare mortuum, & Tribum Simeon incolens. Tenebat enim* Simeon Tribus *Palæstinæ partes australes inter Judam & Philistæos. At* Dan Tribus *versus septentrionem Simeoni contigua erat, inter eandem, partem Judæ, Benjamin & Philistæos interjacens. At* Tribus Aser *superioris Galilææ partem inter Tribum Nephtalim & Phœnices incoluit, quos ex munitis urbibus maritimis ejicere non valuit. Pleniorem Palæstinæ cognitionem, qui desiderat, adeat* Adrichomium, Buntingium *aut* Heidmannum, *qui ejus Terræ plenam perfectamq; nobis dederunt descriptionem.*]

Palæstinæ in XII. Tribus divisio. Ruben. Gad. Manasse dimidia. Nephtalim. Zabulon. Isaschar. Dimidia Manasse. Ephraim. Benjamin. Juda. Simeon. Dan. Aser.

Galilæa Hebraice גליל גלילא *à* convolvendo, *quasi* κατακυλιστὴν *i. e.* tractu suo convolutam *dixeris, duplex apud Talmudicos habetur* עילאה ותתאה *i. e. una* superior, *quam Josephus* τὴν ἄνω *vocat, alteraque* inferior, *quam Græce* τὴν κάτω *nominat: Illa septemtrioni propior ad Syros & Phœnices, hæc austro vicinior ad Peræam & Transjordanicam patet: Illa* cum

Galilæa duplex.

addito

addito gentium, *quas tangit*; *hæc* simpliciter & absolute *in sacris extraneisque scriptoribus* καὶ ἐξοχὴν *Galilæa dicitur*, & *CHRISTO JESU nomen Galilæi à Nazaretha oppido, quin Christianis omnibus Galilæorum scomma inter gentiles addidit. Utraque Tetrachiam aliquandiu sub Herodibus; posthac Præsidialem, ultimo Consularem provinciam continuit. Nam Palæstina sub Impp. Romanis triplex in Diœcesi Orientis fuit: prima nempe Consularis, cujus caput Cæsarea post Hierosolymæ ruinas*; secunda *Præsidialis*, & tertia *æque Præsidialis, quam* Salutarem *alio dixerunt nomine. Plura ex Lightfooto de moribus & dialecto pete; Si lubet, adde nostram de Lingua vernacula JESU CHRISTI Dissert. Libro de imaginibus CHRISTI subjunctam.*

Palæstina triplex.

PHOENICE.

Phœnice.

III. ***Phœnice*** ante erat, quidquid terrarum inter α ***Eleutherum*** flumen, & ***Pelusium*** oppidum Ægypti mari interno objacet. At postea Phœnices termini consignati sunt duo amnes, à meridie ***Chersëus***, à septentrione ***Eleutherus***. Hæc igitur sacris scriptoribus in duas dividitur partes; β ***Galilæam*** superiorem sive gentium, quæ est inter ***Chersei*** fluminis ostia & Antilibanum montem; & ***Syrophœnicen*** inter Antilibanum & Libanum. Urbes in universa Phœnice claræ, in litore δ ***Ptolemais***, antè ***Ace*** dicta, sacris literis ***Acon***: ε ***Tyrus***, quondam insula, postea verò Alexandri oppugnantis operibus continens facta, ***Zor*** dicitur in sacris Scriptis, & nunc ***Sur*** incolis: Olim portu clara, urbibus genitis in Africa ***Lepti***, ***Utica***, & illa Romani imperii æmula ***Carthagine***, etiam ***Gadibus*** extra orbem conditis. Postea verò omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura constitit. Sequitur ζ ***Sarepta*** Eliæ Prophetæ hospitio nota. Dein diu opulenta η ***Sidon***, antequam à Persis caperetur, maritimarum maxima; artifex vitri, Thebarumq; Bœotiarum parens. θ ***Berytus***, quæ & ***Felix Julia***, nunc etiam clara ***Baruto***; ι ***Byblus***, κ ***Botrys*** & λ ***Aradus***. Inter hanc & Botryn μ ***Tripolis***, quam Tyrii, Sidonii & Aradii conditores obtinuerunt: Dicta ex numero trium oppidûm, singulis inter se stadiis distantium. Intus ν ***Antaradus***, ξ ***Palæobyblus***, ο ***Marathus***. Mons nobilis π ***Libanus***, à tergo Sidonis orsus MD. stad. in Cœlesyriam usq; porrigitur. Huic par, interjacente valle, mons adversus ρ ***Antilibanus*** obtenditur, quondam muro conjunctus. In ea parte Phœnices, quæ Galilæa gentium vocatur, mons est celebris σ ***Carmelus***, & oppidum in eo eodem nomine, quondam τ ***Ecbatana*** dictum. Cæterum ipsa gens Phœnicum sollers hominum genus, & ad belli pacisq; munia eximium.

Galilæa Superior. Syrophœnice. Ptolemais. Tyrus. Zor. Sarepta. Sidon. Berytus f. Felix Julia. Byblus. Botrys. Aradus. Tripolis. Antaradus. Palæobyblus. Marathus. Libanus mons. Antilibanus. Ecbatana.

Literas

eras & literarum operas, aliasque etiam artes, maria navibus re, classe confligere, imperitare gentibus, regnum præliumque nmenti.

α Eleutherus *fl. in Ituraa, Libano monte editus, Galilæam gentium perluens inter Tyrum & Sareptam in Mare abiit mediterraneum. Testudinum magnam vim in hunc fluvium certo anni tempore ascendere è mari Phœnicio Plinius auctor est. Eundem fluvium* Sabbathium *illum esse nonnulli volunt, quod per sex tantùm dies fluat; at septimo, id est, singulis Sabbathis deficiat ac fluere cesset.* Plinius *l.* 31. *c.* 2. Isidorus *l.* 13. *c.* 13. Josephus *de bello Jud. l.* 7. *c.* 24. *Eum visum venit Vespasianus. Adrichomius existimat esse amnem illum, qui in Cantico Salomonis* Fons hortorum *appellatur.* β Galilæa gentium *sive* superior *erat extra Eleutherum, intra eundem fluvium & Jeptaël, sive tribum Zabulon.* γ *In* Sirophœnicia *erat* Campus Libani, *in quo* D. Georgius *fertur occiso Dracone filiam Regis virginem liberavisse. Per eam regionem fl.* Adonis *decurrit.* δ Ptolemais *ab Ægyptio quodam Rege nomen adepta, hodieq;* Accon *nominatur, quondam* Claudii Cæsaris *colonia: Adsignata quidem in distributione terra fuerat tribui* Aser: *Verùm quod urbs munitissima foret, & cives bellicosi, ab Israelitis occupari non potuit.* Jonathan, *Juda frater à* Tryphone *in hanc civitatem invitatus dolo capitur, ibidemq; occiditur. Posteà variâ hac urbs fortunâ usa, modò Christianis paruit, modo Saracenis, à quibus penitus excisa, attamen restaurata est. Duobus ab urbe stadiis præterlabitur fluviolus* Beleus, *seu* Belus; *cui prope erat* sepulchrum Memnonis; *ibidemque vallis* vitream *emittens* arenam; *quam quum exhauserint multa naves pariter accedentes, locus idem rursus impletur. Mons qui* Scala Tyriorum *dicitur, ad septentrionem centum stadiis est ab urbe; neque longè ampliùs* mons Saron, *vineis præstans.* Josephus. Plinius. ε Tyrus *urbs durissima rupi imposita, undique fluctibus marinis alluebatur; unde munitissima & opulentissimum erat emporium.* Hiramus *Rex Tyri erat, qui Salomonem in extruendo templo adjuvit. Expugnata hæc urbs fuit primùm à* Nabuchodonosore *Chaldæorum Rege, ac deinde ab* Alexandro M. Tyria purpura *in pretio erat. Ipsi Tyrii re navali præstantes, armorum peritiâ excellebant, adeoque tribus Aser nec hos potuit expellere habitatores.* Paulum Apostolum *inde Hierosolymam abeuntem fideles Tyrii cum uxoribus & liberis prosequuti sunt ad litus usque, ac posteà mirâ constantiâ Christianam defenderunt fidem, donec à Saracenis demum capta est urbs, qui eam hodie tenent. Tyrus patria fuit* Porphyrii *Philosophi, item* Maximi *Philosophi Platonici, &* Ulpiani *JCti XXX. stadiis à Tyro aberat* Tyrus antiqua, *ortum versus,* Palætyrus *etiam appellata. Inter utramque erumpunt* fontes, *quorum maximus* Aquarum viventium *dicitur* puteus. ζ Sarepta, *Hebræis* Sarphat, *inter Tyrum & Sidonem interjecta erat. Magnam olim atque splendidam fuisse urbem, ex ruinarum reliquiis colligitur. Vino generoso etiam fuit nobilis Sarepta.* η Sidon *à Tyro ducentis abest stadiis, urbs pervetusta; qua à* Sidone *primogenito Chanaan originem & appellationem habet, ipsi Tyro plerisque rebus similis.* θ Berytus *supra Sidonem ad idem*

Eleutherus. Sabbathius fl. Galilæa Gentium. Campus. Libani. Adonis fl. Ptolæmais. Jonathan occisus. Beleus fl. Memnonis sepulchrum Scala Tyriorũ mons Tyrus. Palætyrus seu Tyrus Antiqua. Aquarum viventium fons. Sidon. Berytus.

Byblus. Botrys. Aradus insf. Tripolis. Macras campus. Antaradus. Palæobyblus. Marathus. Libanus mons. Antiliban⁹. Orontes fl. Carmelus mons. Ecbatana.

est mare; adeoq; inter Byblum ad septentrionem & Sidonem ad meridiem. ι B
blus *hodie* Gibeletto *in eodem litore inter Berytum & Tripolin est.* κ Bot
vel Botrus, *hodie* Vadro, *aliis* Botrun, *item* Elpatron, *aut* Beteron, *inter* T
polin & Byblum ponitur. λ Aradus *XII. mill. pass. à Tripoli versus septentr*
nem est, hodie vulgò Laraca: *in Tabulis itin.* Ortosiæ. *At secundum Ptolem*
um Aradus *minuta insula ante ostium Eleutheri fl. Strabo tamen eam XX. stad*
abesse à terra dicit. Est autem Aradus saxum à mari circumfusum, *inquit*
VII ferè stadiorum ambitum habens, habitationibus plenum: tanta h
minum multitudine ad hoc usque tempus, ut domus inhabitent multis
stigiis aptas. *A Sidoniis exulibus creditur condita.* μ Tripolis, *ut* Stra
ait, à re ipsâ accepit nomen, quòd condita à tribus urbibus Tyro, Sidone, & A
do. *At* Pomponius & Diodorus *cum Auctore nostro ita dictam urbem t*
dunt quod tria eo loco fuerint oppida distincta. Hic circiter Macras *cam*
fuit, in quo mortuus visus est serpens, jugeri longitudine, crassitudine tanta
equites ex utraque parte existentes alter alterum videre nequiret, rictu eo, qui
minem equo insidentem reciperet, exuviarumque squamam quamlibet clypeo m
jorem. Strabo. ν Antaradus *nonnullis hodie* Tortosa *urbs maritima est:*
verò urbs mediterranea est, alia illa fuerit à Tortosa. ξ Palæobyblus *à Bery*
VII, & à Byblo XII. mill. pass. abfuit, in Tab. itin. legitur Balbyblos. ο M
rathus *à Tripoli versus septentrionem est.* π Libanus mons *Phœniciæ celeb*
rimus; Cedris aliisq; arboribus olim decorus, herbis salutaribus ac fragranti
mis sparsus, marmoribus candidissimis suffultus, multas accolis conciliat utili
tes. Hinc lapides & ligna ad structuram templi aliorumque operum petita. Vi
mæ etiam in templo immolandæ magna ex parte in vallibus Libani saginabant
Thuris etiam optimi magnam olim gignebat copiam; unde & pro thure Liban
usurpatur. Oriuntur ex illo flumina, Jordan, Chrysorrhoas, Eleutherus. L
cus, Adonis. *Montis illius hodiernam faciem, incolarumq; conditionem plu*
bus describit, qui ipse hæc loca vidit & scrutatus est D. Rauvvolf. ρ *Libano obt*
ditur Antilibanus, *quondam muro illi conjunctus, inter hos montes conclu*
Strabo Cœlesyriam, *& spatium ejus indicat.* Duo, *inquit*, sunt montes, c
Syriam cavam includunt, æqualibus ferè inter se spatiis dissiti, Libanus
Antilibanus, paullo supra mare incipientes: Libanus prope Tripolim
Deifaciem; Antilibanus prope mare Sidonium, definunt autem ad *A*
biæ montes, qui sunt ultra Damascum, & eos, qui ibi Trachonitæ dicu
tur, in alios quosdam montes, qui glebosos & fructiferos habent colle
In medio concavitatem planam relinquunt, cujus latitudo ad mare est st
diorum 200. longitudo à mari in medi[illegible] dupla. *In hoc monte* Oro
tes *fl. labitur.* σ Carmelus *mons nobilis, in quo Elias propheta Baalis cultor*
miraculo vicit, & ad torrentem Cison *mactavit. Est tamen in tribu Juda qu*
que Carmelus mons; *ubi habitavit* Nabal. τ *In Carmelo oppidum fuit eju*
dem nominis, quondam Ecbatana *dictum. At que hæc forte* Ecbatana *illa est,*
quam obiit Cambyses *Rex; qui Ecbatanam Mediæ prius intellexerat, cùm* [illegible]
monitus, fore, ut moreretur ad Ecbatanam. Herod. l. 3. *Cæterùm in eade*

Syr

SYRIÆ
Sive
SORIÆ
Descriptio
MESOPOTAMIÆ PARS
COMAGENE
COELE SYRIA
ARABIA DESERTA
MARE SYRIACUM
ANTIOCHENE Sive SELEVCIS
SYRO PHOENICIA
Samosata
Edessa
Masius Mons
Antiochia
Antap
Antap fl.
Germanicia
Amanus Mons
Sis
Segor
Bir
Euphrates fl.
Bap
Cafragata
Adena
Pargeper
Farsos
Ponara
Syriæ partæ
Afrin fl.
Tilale
Iabar
Carræ Haran
Sahar
Pierius mons
Laiazzo
Pieria
Alexandriola
Alexandretta
Chalybonitis
Chalybon
Alpes
Singa n. Iagra fl.
Hierapolis
Zeugma
Apamia
Barin
Berrhæa vetus
Lenza
Chalcidene
Chalcis
Soldrat fl.
Bayade Scanderona
Sinus Issicus
Golfo de Laiazzo
Seleucia Pieria
Casius Mons
Golfo de Antiochia
Antiochia
Thema
Safyra
Arbil
Saocoras fl.
Chaboras
Chabu fl.
Sara chio
Tumia
Cyrresti ca
Cyrrhus
Carin
Serach
Palmyrene
Palmyra
Deer
Nicephorium
Soldina
Daphne
Sernio
Lydia
Laodicea
Canci con
Lou ai
Mara im
Marrasim
Errachaby
Euphrates fl.
Suber Kan
Ana
Beione
Macharop
Asaphi
Rachas
Thapsacus
Gimel
Libanus Mons
Sechon
Tolmidessa
Resapha
Ersy
Belinas
Orontes fl.
Casius Mons
Apamia Damant
Larissa
Laodicea ad Libanum
Scabiosa
Cholle
Oriza
Tortossa
Marathus
Raphanea
Coara
Aradus
Laraca
Antaradus
Epiphamia
Bellarbei Mons
Macras Campus
Adada
Tripoli
Chems vulgo Sensinum
Emesa Hamsa
Donaba
Botrys
Vadro
Biblus
Gibeletto
Palæobiblus
Abana fl.
Chrysorhoas f. Pharphar fl.
Hassia
Carani
Iabruda
Berytus
Baruti
Fons Hortorum
Naph
Coteife
Opoto
Pas van Iubadin
Odmana
Alsadamus Mons
Sidon
Doume
Hadra
Satepta
Resi a
Sardina
Antilibanus Mons
Damascus
Eleuthero fl.
Tyrus
61
62
63
64
65
66
67
68
34
35
36
37
38

By
Bo

A

T

M
sa

A
P
bl
M
L
ir

A

C
C
n

E

Syrophœnicia erat Cana major, Syrophœnissæ *illius patria, cujus filiam à dæmonio obsessam liberavit Servator.*]

CanaMajor

Ultimæ Phœnicum origines quin ad Chanaanem pertineant, vix dubitatur, ad quem proximæ pertingant, huc dubitatum inter doctos video. Bochartus tamen illam aut sustulit aut comminuit dubitationem, ac luculentius Lib. I. Chan. c. I. *ostendit, Phœnices ortum & nomen suum* ab Anako desumsisse, *dicique voluisse duobus Hebraicis vocabulis* בני ענק Bene Anak *i. e.* filios Anaki, *seu gentem ex hujus posteris oriundam. Nec Viro doctissimo rationes desunt, tum ab analogia Grammatica, tum ab antiquitatibus Punicis, in quibus multa veterum Anakæorum vestigia commonstrat. Duplex autem Phœnicia fuit; una* maritima *seu* exterior, *ad mare Syriacum sita, & altera* mediterranea *sive* interior, *Damasco ac Libano vicina, sacrisque scriptoribus Aram-Dammesek dicta: Illam Notitia Imp. Roman:* primam *Phœniciam & Consularem, hanc vero* secundam *& Præsidialem provinciam facit. Syrophœnicia vero quin secundæ aut interioris pars fuerit, nullus dubito neque ab hac illam arbitror sejungendam, licet Lightfooto aliter videatur. Interim Bochartus colonias Phœnicum per mare mediterraneum, & in omnibus huic vicinis regionibus, ac insulis remotioribus dispersas explicat, multasque gentium origines, si quidem non ubique certas, tamen probabiles, ingeniosas & doctissimas docet.*

Phœnices unde orti.
Phœniciæ duplex.
Syro phœnicia.

CAP. XXII.
Antiochene, Comagene & Cœlesyria.
ANTIOCHENE.
I.

ANtiochena, quæ sequitur Phœnicen, caput est ipsa β *Antiochia*, cognomento *Epidaphnes*, urbs celeberrima, Syriam regentium sedes. Inde non minori fama γ *Apamia*, δ *Laodicea*, & ε *Seleucia* [c]ognomine *Pieria*: unde ipsa regio *Tetrapolis* dicta fuit, à quatuor ur[b]ium dictarum numero: Eadem & *Seleucis*. Mons est ζ *Casius*, unde [r]egio *Casiotis*; & alius η *Pieria*, regioque eodem nomine. Fluvii cele[b]res *Belus*, *Lycus* & *Adonis*.

Seleucis: Tetrapolis f. Antiochene
Antiochia Epidaphnes
Tetrapolis f. Seleucis.

[α Antiochene *sive* Seleucia *inter Syrophœniciam, Cœlesyriam, Comagenam & internum Mare interjacet.* β Antiochia, *cognomento etiam* magna *dicta, ab ostiis Orontis fl. remota, qui urbem illam interluit, Hebræis* Reblatha *vel* Rebla: *Turcis hodie vocatur* Antachio: *Secundum Suidam appellationem nacta est ab* Antiocho. *Hic sedem fixit* Apostolus Petrus, *ac fideles Antiocheni primùm dicti sunt* Christiani. *Synodus ibidem habita* Paulum Samosatenum *damnavit. Constabat Antiochia ex quatuor contiguis urbibus, quarum quælibet*

Antiochene f. Seleucia.
Antiochia f. Theopolis.

suo muro cingebatur. Daphnes *lucus omnium amœnissimus in ejus erat suburbi* *cujus nullam arborem exscindere vel distrahere licebat.* l. 1. & 2. C. de cupr. e luc. daph. non exc. *Eam urbem hostili incendio exustam Justinianus restituit* *vocavitque* Theopolin. Templa Antiochena *contrarium ab aliis olim habe* *bant situm; altaria enim non spectabant orientum, sed occidem:* Socrates. *Era* *& hic* Paradisus *sive hortus amœnus ad Libanum.* γ Apamia *ad eundem Oron* *tem fl. à Seleuco Rege condita, ac de sororis nomine dicta, hodie vulgò vocatur* Da mant, δ Laodicea *in litore maris fuit, ab Orontis ostio paullum remota.* *Eju* *urbis Episcopus fuit* Apollinaris, *qui plerosq; libros Biblicos Græco carmine He* *roico reddidit.* ε Seleucia, *etia* Coche *dicta, haud longè fuit ab Orontis ostio* ζ *Supra Seleuciam est mons* Casius *seu* Cassius, *cujus excelsa altitudo quarta vi* *gilia orientem per tenebras solem aspicit. Ambitus ad cacumen* 19. *mill. passuum* *est, altitudo per directum* 4. Plinius. η Pieria *ad sinum pertingit Issicum, habe* *que* Alexandriolam *urbem, quæ hodie vulgò* Alexandretta *vocatur.* *Ejus no* *minis urbes XVII. numerant Eustathius & Stephanus.*]

Laodicea: / Seleucia. / Casius mons. / Pieria. / Alexandria

Antiochene *nomen ab Antiochia, hæc ab Antiocho, Seleuci Nicanoris patre h* *buit. Seleucus Nicanor enim regno Syriaco & sexaginta provinciis potitus, s* *Antiochias, totidemque Seleucias exstruxit; Illas memoriæ patris, has ve* *matris perpetuæ dicatas. Hæc autem Antiochia monti Silphio vicina A. M.* 3704 *condito, ex vico pertenui tantam ad amplitudinem sub Antiochis, Seleu* *successoribus, pervenit, ut sedis regiæ ac metropoleos in oriente locum præcipuu* *teneret.* Commagene *nomen à Commago vico & amne cognomine suscep* *Antiochena longe inferior. Cœlesyria Libano & Antilibano conclusa, vall* *complectitur* 25000. *stadiorum latas, & duplo longiores: Hinc Arabes Ge* *graphi* אלעור Algaur *cum Nubiense nominant i.e.* cavam, *Græco nomini co* *venienter. Fabulas autem olet, quicquid de Adamo heic condito,* & terrest Paradiso ad Damascum proxime translato *Petrus du Val & plures Geogr* *phi memorarunt. Cæterum Notitia Imp. Romani* Syriam primam & secu dam *ex ordine provinciarum constituto: Alii ex agro urbium* Cyrestriam, Da mascenam, Zobæam, sed Euphratesiam *à fluvio denominant traduntqu* *Huc sane pertinet* Principatus Christianorum Syriacus in monte Liban *qui sui juris equidem non est nec absolutus, sed Sultano Turcico vectigalis, Pa* *triarchæ itidem ac episcoporum arbitrio constrictus: Attamen sua jurisdictione* *libertate quadam fruitur, neque Bassis Turcicis ad obsequium tenetur.*

Antiochene. / Commagene. / Principatus Christ: Libanonis.

COMAGENE.

II. Ultima Syriæ est α *Comagene*, Caput quondam regni, poste provinciæ Romanæ, β *Samosata*, Luciano alumno maxime nota.

Comagene / Samosata.

[α Comagene, *inter Ciliciam, Cappadociam, Euphratem, Cœlesyriam ac Seleuc* *dem extenditur.* β Samosata *urbs ad Euphratem est* Luciani athei, *&* Pau Samosateni *hæretici patria. In eadem Comagena quoque erat* Germanicia, *Ne* *storii hæretici patria, ad Amani montis radices posita.*]

Comagene. / Samosata. / Germanicia.

COE

COELESYRIA.

III. *Cœlesyria* à tergo dictarum Syriæ regionum, à Judæa Pe-
ræa ad Euphratem usque protenditur, alterius Syriæ pars, κοίλη Συρία
Græcis dicta, id est, *α cava Syria.* Partes ejus insigniores sunt, *Deca-
polis, Tetrachia* & *Palmyrene. Decapolis* regio, à decem urbium numero
dicta fuit. In his fuêre *β Damascus* caput, *γ Opoton, δ Philadelphia, ε
Raphana, ξ Scythopolis* deductis Scythis, antea *Nysa* vocitata, à Liberi se-
pulta ibi nutrice, *η Gadara, θ Hippos, ι Dios, κ Pella, λ Gerasa, μ Canatha.*
Supra Decapolitanam regionem sunt *Tetrarchiæ* numero XVII; regi-
onum instar singulæ, & in regna descriptæ. Insigniores sunt, *ν Tracho-
nitis* & *Paneas*, in qua Jordanis fontes, & urbs *ξ Cæsarea*, cognomine
Panea seu *Philippi.* Libanum montem ab Oriente tangit *Palmyrene*; cu-
jus caput *ο Palmyra*, urbs nobilis situ, vasto undique ambitu arenis in-
cludit agros: Ac velut terris exemta à rerum natura, privata sorte in-
ter duo imperia summa, Romanorum Parthorumque & prima in dis-
cordia semper utrimque cura.

Cœlesyria. Decapolis. Tetrachiæ. Trachonitis. Paneas s. Cæsarea Philippi. Palmyrene. Palmyra.

[*α Illa Syriæ pars haud dubiè dicta est* Cava, *quod Libani & Antilibani aliorumque
montium occupet valles: ad quem modum fauces montium in Græcia sunt apud
Livium nomine* Cæle. *β* Damascus *quadraginta milliaribus Hierosolymis di-
stans, olim universæ Syriæ caput erat, cujus mœnia alluit* Abana *fluvius, ac
interluit* Pharpar *sive* Chrysorrhoas, *qui ad mare non pervenit, in plura lo-
ca derivatus. Damascus verò appellationem habere à* Damasco Eliezer *Abra-
hami famulo vult Hieronymus. At Josephus eam conditam affirmat ab* Hus *Se-
mi nepote. In ejus urbis vicinia Sauli impii conatus adversum fideles diviniùs
repressi sunt, factusq; idem ex persecutore Apostolus. Hic* primi nostri paren-
tes *creati, si Burchardo Monacho fides habenda. In campo Damasci à* Caino Abel
interfectus est, adeoque à sacco sanguinis *denominata urbs, secundum traditionem
Hebræorum apud* Hieron. in c. 27. Ezech. *Quo loco propheta* vinum *apud Da-
mascenos generosissimum provenire innuit, &* lanam *coloris optimi; sicuti nostrâ
etiam ætate variorum colorum se. ici, gossypini & byssini panni, qui nostris appellan-
tur* Damasceni, *ad nos afferuntur. Et habet Syria non modo* oves *lanæ præstan-
tissimæ; sed & peculiare earundem genus, quarum caudæ cubiti habent latitudinem.*
Aristot. l. 8 Histor. Animal. c. 28. Plin. l. 8. c. 48. *γ* Opoton *ad Chrysor-
rhoam seu Pharfar fl. erat. δ* Philadelphia Animana *&* Astarte *priùs dicta,
Hebræis* Rabath *seu* Rabba, *olim urbs magna ac potens erat Ammonitarum ad tor-
rentem* Jaboc, *unde & urbs aquarum in Sacris appellatur. Hanc olim tenuerant
Gigantes, quos ejecêre Ammonitæ, id est, posteri Loth. Tenuit eam urbem post ea
Ogus Rex Basan. Davidis auspiciis eandem obsedit Joab, in eâque oppugnanda
periit Urias improbè periculis objectus; Expugnatam tandem exscidit [illegible]

Cœlesyria. Damascus. Abana fl. Chrysorrhoas. s. Pharphar fl. Opoton. Philadelphia.

lemæus Philadelphus *urbem hanc multo post tempore cum regione vicina sibi subjecit, & ab ejus nomine dicta est* Philadelphia. ε Raphana *ferè in Arabiam recedit.* ζ Scythopolis *erat* Bethsan *urbs, quæ ad Jordanem fuit, ubi is Mare Tiberiadis egressus est.* η Gadara *monti imposita, paullo longiùs à mari Galilææ remota erat, inexpugnabilis propè habita.* Alexander *Jannæus Judæorum Rex eam decem mensibus obsessam demum cepit & destruxit.* Pompejus M. *aliquanto post, in gratiam Demetrij liberti sui, cujus hæc patria erat, illam instauravit. Gadarenses fuêre,* Philodemus Epicureus, Meleager & Menippus, *qui solitus seria jocosè exponere: &* Theodorus Rhetor. θ Hippos, Dios, *Plinio l. 5. c. 18. vocatur* Hippodion, *ad idem erat litus,* Hippene *quoque dicta, & ejus incolæ* Hippeni. *Et hanc excisam Pompejus restituit.* κ Pella *à Gadara erat versus ortum, à Seleuco Syriæ Rege condita, & de Macedonica urbe, Philippi & Alexandri patria ita appellata, incolas Macedonas habuit plurimos. Alexander Judæorum Rex eam postea exscidit, quam Pompejus restituit, & Judæis ademptam Syris contribuit. Christiani ingruente obsidione Hierosolymorum, divinitùs admoniti, huc concesserunt, ibiq; servati sunt.* λ Gerasa *mari Galilææ propinqua in monte posita fuit, optimè munita; expugnata tamen ab* Alexandro *Judæorum Rege, quòd* Theodori *tyranni opes in ea forent depositæ.* Gergesæi *id olim tenuerunt oppidum, qui ab* Gergesæo, *filiorum* Chanaan *quinto, ortum suum traxisse perhibentur. Bello Judaico & à Judæis & Romanis graviter attrita est hæc urbs. Ad eam, quum Servator homines dæmoniis liberâsset, illa porcorum gregem in mare dederunt præcipitem.* μ Canatha *à Philadelphia in ortum jacet.* ν Trachonitis *etiam appellatur* Terra Gigantum, *& pertingit usq; ad Jordanis fontes: in ea erat* Gessur *urbs regia, quò fugit* Absalom *post commissam cædem in* Ammone *fratre, ibidemque triennium delituit.* ξ Cæsarea Philippi *antiquissimis temporibus* Lais *vel* Laisa, *vel etiam* Lesem *appellata est. Deinde à sexcentis viris Danitica tribus expugnata, excisa, & restaurata,* Dan *vocata est. Postea quum in Romanorum venisset potestatem,* Paneas *fuit dicta, à fonte, qui eam alluit, & Ituræa ac Trachonitidis metropolis habita. A* Philippo, *Herodis M. filio ornata & aucta,* Cæsarea Philippi *est nominata; aliquanto post &* Neroniana *dicta. Hodie verò ab aliquot seculis appellatur* Velenas. *Ad hanc urbem quum versaretur* Servator, *ex discipulis quæsivit, quemnam homines se dicant esse? Ubi* Petrus *omnium nomine præclaram edidit confessionem.* ο Palmyra *ab Adriano Imperatore restaurata aliquando* Adrianopolis *dicta est. Palmyrenorum regina aliquamdiu erat* Zenobia, *quæ Græci & Ægyptii sermonis peritissima, ac Latini haud ignara, multa scripsit, ac in iis Historiarum epitomen; ipsa filios suos erudivit, orationes elegantissimas habuit, & galeata recitavit. Demum ab* Aurelio *Imperatore capta, ac in triumpho ducta est; Ipsaq; Palmyra difficillima obsidione ab Aureliano expugnata.*]

(Margin: Rhaphana. Scythopolis. Gadara. Hippos. Dios. Pella. Gerasa. Gergesæi. Canatha. Trachonitis. Gessur. Cæsarea Philippi olim Lais & Dan, it. Paneas & Velenas. Palmyrene. Palmyra. Zenobia.)

IV. In reliqua verò Cœlesyria urbes insigniores sunt, α *Zeugma* ad Euphratem, β *Bambyce*, quæ & *Hierapolis*, Syris verò *Magog*, nunc *Alepo* γ *Chalcis*, cognominata ad Belum, unde regio *Chalcidene* fertilissima

(Margin: Zeugma. Bambyce s. Hieropolis. Chalcis.)

fima Syriæ, & Cyrrheſtica δ *Cyrrhus*: ε *Beroë* & ζ *Chalybon*, unde re-
o Chalybonitis, η *Laodicea* ad Libanum cognominata, & θ *Thapſa-*
, in Euphratis ripa.

Cyrrhus. Beroe. Chalybon. Laodicea. Thabſacus.

[α Zeugma *ad Euphratem erat, ubi pons flumini iſti impoſitus, cujus hodie exſtant reliquiæ. Contra Zeugma in altera Euphratis ripa* Apamia *urbs erat munitisſima, ſatrapum ſedes, ubi ſolvebantur tributa.* β *De* Alepo *diverſæ inveniuntur ſententiæ: Alii enim Hierapolin eſſe docent, alij* Beroën, *quæ inter Antiochiam & Hierapolin interjacet, eſſe contendunt, quæ ſententia Cedreni & Zonaræ teſtimonio nititur: Alij* Chalybonem *eſſe putant, vocabuli ſimilitudine inducti, in quibus Poſtellus, & Rauvvolfius ſunt. Si verò Alepo tantum trium dierum itinere ab Antiochia recedit in ortum, quod tradit Bellonius; Hierapolis ſitus, quippe quæ* 154. *mill. paſſuum, ſi Itinerariis fides, ab Antiochia in ortum jacet, cum illius diſtantia minimè conveniet.* γ Chalcis *hodie* Chinſerim, 84. *millia paſſuum in ortum aberat Antiochiâ; ejus in hiſtoria Herodis aliquoties meminit Joſephus.* Jamblichi *Philoſophi patria eſt.* δ Cyrrhus *hodie* Carin *vocatur, ac altis* Quars. ε Beroë *inter Antiochiam & Hierapolin ſita erat.* ζ Chalybon, *tridui itinere ab Antiochia diſtans Poſtello & Rauvvolfio ea eſt urbs, quæ hodie* Alepo *vocatur, urbs primaria & Satrapæ Turcici ſedes, urbs ampla, foſſis & mœnibus munitisſima.* η Laodicea *hæc quod ad Libanum montem ſita, inde cognomen adepta eſt.* θ Thapſacus *ſeu Thapſacum ad Syriæ & Arabicæ ponitur fines.*]

Zeugma. Chalcis. Cyrrhus. Beroe. Chalybon. Alepo. Laodicea ad Libanũ. Thapſacu.

CAP. XXIII.

Meſopotamia & Babylonia.

I.

Nter Euphratem & Tigrim regio à ſitu dicta eſt *Meſopotamia*; qua-
i μέση τῶν ποταμῶν, id eſt, media inter amnes, pars quondam Aſſy-
riorum regni. Nunc *Aliduli* & *Diarbech* partes ejus. Clauditur ab
caſu & *Meridie* Euphrate, ab *Ortu* Tigri, à *Septentrione* eodem Ti-
i & Niphaticis jugis. *Longitudo* ejus eſt inter α Niphanten mon-
m, qua Comagenæ jungitur, & Seleuciam Parthonum cognomi-
tam ad Tigrim, mill. CLXV. *Latitudo* ſumma inter dictos amnes
illiar. LXX. Regiones in ea ſunt, *Anthemuſia*, *Chalcitis*, *Gauzanitis*,
abene, *Ingine* & *Ancobarites*. Urbes præclaræ β *Edeſſa*, quæ quon-
m Antiochia, γ *Niſibis*, ipſa etiam Antiochia antè dicta, δ *Nicepho-
um*, ε *Labbana*, ζ *Seleucia* ad confluentem Tigris & Euphratis, jam
antè

Meſopotamiæ fines & Magnitudo. Regiones. Urbes.

Montes Masius & Singaras. Fluvii. Niphates. Edessa.

antè dicta, η *Carra*, Crasfi clade nobiles. Montes sunt θ *Masius* & ι *Singaras*, Fluvii in Euphratem defluentes κ *Chaboras* & λ *Saocoras*.

[α Niphates *mons pars Tauri est, inter Armeniam majorem & Mesopotamiam interjacens, hodie appellatur* Curdo; β Edessa *inter Masium montem & Euphratem sita* 12. *millia passuum à Samosatis recedit, Borchardo nunc dicitur* Rasen. *Hebraicè* Rages; *eaq; habetur urbs, quam incoluit* Gabel *Tobiæ debitor.* Caracalla *Imperator in Parthos movens, quum Edessâ Carras iter faceret, & equo ventris purgandi causâ descendisset, ab Opilio Macrino præfecto prætorii occisus est. Dio* . 77 *Herod.* l. 4. *Spart. in Caracalla.* γ Nisibus, *inter Masium montem & Tigrim posita, olim &* Antiochia Mygdonia *dicta est.* δ Nicephorium *inter Euphratem & Chaboram fluvios interjacet.* ε Labbana *urbs à Nisibi versus austrum, haud longè à Tigri sita erat.* ζ Seleucia *hac Plinio cognominatur* Parthorum, *alias etiam* magna *appellata, contra Ctesiphontem prope Babylonem sita fuit; Euphrates ipsam perluit, & profluenti mox infunditur Tigri.* η Carræ Charræ, *seu* Carrhæ *urbs Chaboræ fluviolo* Edessæ *&* Euphrati *proqinqua, ut* Stephano *videtur, sic dicta est à* Carrâ *flumine Syriæ Hebræis appellatur* Haran *&* Charan: *Unde divino mandato parens Abraham egressus Sichem concessit.* Crassus *à Parthis hic auro potatus est.*

Nisibis s. Antiochia Mygdonia. Nicephorium. Labbana. Seleucia. Parthorum. Carræ seu Haran.

Miserando funere Crassus
Assyrias Latio maculavit sanguine Charrhas. *Lucanus.*

Masius m. Singaras m. Chaboras fl. Saocoras fl.

θ Masius *mons Niphati vicinus Nisibi urbi imminet.* ι Singaras *hodie* Sima *aliis* Atalio *vocatus, ad Tigrim ponitur fluvium.* κ Chaboras *ex Masio monte profluens, hodie vulgò vocatur* Chabu, *ac infra* Chaboram *urbem quam alluit, inter Nicephorium ad occasum, & Aphphadanam ad ortum in Euphratem labitur.* λ Saocoras *fl. nonnullis hodie vocatur* Hormitz; *aliis vero* Set.]

II. Sed de Tigri & Euphrate, nobilissimis Orientis amnibus hoc loco dixisse, aptissimum fuerit. Oritur Tigris, qui nunc accolis *Tigil*, in Armenia majore, fonte conspicuo in planitie, qua tardior fluit, *Diglito*, unde concitatur, à celeritate *Tigris* (ita appellant Medi sagittam) incipit vocari, transvectus lacum *Arethusam*, occurrente Tauro monte, specu mergitur, subterque lapsus à latere altero ejus erumpit. Alterum deinde transit lacum, qui *Thospites* appellatur, rursusque in cuniculos mersus, post xxv. M. p. redditur. Deinde receptis aliis ex Armenia Assyriaque fluminibus, Assyriam Mesopotamiamque disterminat; citraque Seleuciam divisus in duos alveos, altero *Seleuciam*, altero *Ctesiphontem* petens, insulam efficit haud modicam. Ubi remeavêre aquæ, *Pasitigris* appellatur, moxque in lacus Chaldaicos se fundit, inde vasto alveo profusus binis ostiis infertur mari Persico.

Tigris. Arethusa lacus. Thospites lacus. Pasitigris.

[Tig

[*Tigris & Euphratis fl. fontes* 1500. *stadiis inter se distare ajunt Solinus c.* 40. & *Eustath. ad Dionys. Raderus.*]

III. At Euphrates, qui *Frat* nunc accolis, in majori itidem menia exorsus, initio *Pyxirates* nominatur: ubi Taurum occurtem irrumpit, *Omira*, & mox, ubi perfregit, *Euphrates dicitur*. Inæva Mesopotamiam, dexteram Syriam, Arabiam, Babyloniamq; lens, in plures alveos dispescitur; quorum uno Seleuciam & Tim petit, altero, qui regius dicitur, Babylonem permeans, in paes Chaldaicas distrahitur: transvectusq;, quondam suo ore in re evolvebatur; postea verò ab accolis agros rigantibus præclu-, non nisi per *Tigrim* delatus. Increscit autem & ipse Nili modo, tis diebus, ac Mesopotamiam inundat.

Euphrates & Pyxirates & Omira;

Mesopotamia *Græce* μεσοποταμία *regio inter Tigrim Euphratemque media, Latine* interamna *potius quam* medamna *cum Prisciano dicitur: In sacris literis plane ad sensum eundem* ארם נהרים Aram Naharajim *i. e.* Syria fluviorum *aut fluviis conclusa: Eadem quoque* ערז ארם Paddan Aram *i. e. culta Mesopotamiæ pars & sativo agro felicior. Duas enim hæc terra partes complectitur:* Unam fertilem *ab Armeniæ montibus ad amnem Chaborem qua patet*; alteramque sterilem *aut incultam à Chabore ad Babylonem. Urbs hodieque claret* Edessa, *sed mutato in* Ousram *nomine: Ubi adhuc veterem Abgarorum sedem regiam, atrio suisque conclavibus conspicuam ostendunt: Turci Mosqueam Abrahamo sacram, ibique vivarium è fontibus huic proximis collectum, in eoquo pisces sanctos jactitant. Arabibus urbs illa* Roha *dicitur & suo Christianorum veterum templo tanquam miraculo effertur. Vid. Exercit. de Imagine CHRITI Abgarena. Brochartus autem fallitur in sua Rasen & Rages, quæ cum Edessa haud congruunt; quia hæc in Mediæ montanis jacuit. Cæteræ adhuc urbes sunt* Merdin, Caralera, Nesbin, *quæ Nisibus vetus nunc pagum exiguum refert. Historia Tigridis Euphratisque geographica si desideretur, illam ex arundinibus, conjunctione, cataractis, observatisque aliis Becmannus dabit cap. III. §.* 16.

Mesopotamia duplex. Edessa. Roha.

BABYLONIA nunc CALDAR.

IV. Assyriæ Mesopotamiæq; pars erat α *Babylonia*, postea vein singularem provinciam descripta. Clauditur à *Septentrione* Euhrate, ab *Ortu* Tigri, à *Meridie* Persico mari & montibus Arabiæ esertæ, ab *Occasu* iisdem jugis & Euphrate amne. Regionum illurissima est β *Chaldæa*, deinde *Mardocæa* & *Auchanitis*; quæ autem Tiri & Euphrate tanquam insula includitur, *Mesene* appellatur. Urbim clarissima γ *Babylon*, Chaldæorum quondam caput, à Semiramide

Babyloniæ nunc Caldar fines. Chaldæa. Mardocæa. Auchanitis. Mesene. Babylon.

Urchoa. Borsippa. Teredon.

mide in sedem regni Assyrii condita, nunc in exiguis ruinis exstinct jacet. Secunda ab hac est δ *Urchoa*, quæ *Ur* Chaldæorum in sacri scriptis. Dein ε *Borsippa* ad paludes: & ζ *Teredon* nobilissimus inte Tigris ostia vicus.

Babylonia. Chaldæa.

[α Babylonia *appellationem consequuta est ab ipsa urbe Babylone. Hebræis te ra ista vocatur* Sennaar, *seu* Sinear. *At Josephus terram* Sennaar *parte facit Babyloniæ: Sicuti aliam Babyloniæ partem constituunt Chaldæam Ptolemæ & Strabo.* β Chaldæa *illa Babyloniæ pars est, quæ in meridiem extenditu Arabiamque attingit, & sinum Persicum, in qua* Urchoa. *Tres Babylonis m morantur conditores,* Nimrodus *Gen.* 10, 10. *quod initium regni ejus fuer Babylon; quæ eadem à confusione linguarum nominatur cap.* 11. Semiramis *B bylonem condidisse scribitur ab Herodoto* l. 1. *Diodoro* l. 2. *Strabone* l. 16. *Mela* l. *Justin.* lib. 1. Solino. Nabuchodonosor *gloriatur, se magnam illam Babyl nem ædificasse, Dan.* c. 4. *sed à* Nimrodo *urbs illa fuit fundata;* à Semiram de *aucta & amplificata, murisque cincta; &* Nabuchodonosore *restaurat. Arcem ejus à* Belo *conditam refert Ammian,* 23. *Turrim illam immensam a g gantibus ædificatam refert Eusebius. Babylonis urbis mentionem faciunt, ean que describunt præter* Mosen *Gen.* 10, *&* 11. Herodotus l. 1. Berosus *apud Jos phum l. Ant.* 10. *&* Eusebium, Diodorus Sicul. l. 2. Strabo lib. 16. Dionysiu *Perieg.* Eustathius. Josephus *contra Apion.* lib. 1. *& Antiq. Jud.* l. 1. Plini lib. 6. cap. 26. Philostratus Apollon. 1. Justinus. 1. Orosius l. 2. Tzetzes *Ch liad.* 9. Zonaras *tom.* 1. Cedrenus, & Pererius *ad XI. Genes. copiosè de il agit urbe. Pulchritudinem ejus laudat* Curtius l. 5. c. 1. D. Hieron. *ad Jes.* ca 14. *describit templa marmorea, aureas statuas, plateas lapidibus auroque refu gentes, & multa alia, quæ penè fidem excedere videntur. Pluribus urbis m gnificentiam depingit* Philostratus Apollon. I. *Eam in circuitu plus quam du decim milliaria Germanica complexam fuisse discimus ex Strabone: Unde Aristo teli provincia appellata est; quippe quæ tantæ fuit amplitudinis, ut, quum ter tium jam diem esset capta, pars ejus id tamen non sentiret. Sed ab eximio i splendore suo adeo dejecta est, ut, quo loco illa priscis illis temporibus fuerit, vi hodie appareat.* Rauvvolfius, *secundo Euphrate fluvio iter faciens dicit, comitibus suis & Arabibus arenarum cumulos in solitudine quadam ad Euphra tem sibi monstratos, qui Babylonem eo fuisse loco affirmarint, eaque ingentis ipsi urbis esse rudera. Tanta verò memoratur loci sterilitas, ut Arabes nulla ill figant tentoria; id quod* Esaias *propheta* c. 13. *prædixerat. Hodie ad T grim est* Bagdat *urbs, quæ vulgò habetur* Babylon. *Verùm* Bagdad *illa a Tigrim jacet, & Babylon fuit ad Euphratem; quæ loca, sunt multum inter diversa. Credunt Persæ ex Babylone destructa exstitisse Bagdad, quo loco fre quentes tum fuerint horti, id quod ex nomine* Bag, *quod hortum significat, col ligunt, ac loci amœnitate homines inductos, ut novam ibidem exstruerent ur bem.* Olearius. δ Urchoa *sive* Ur *Abrahami patria in Chaldæa erat.* Borsippa *est* Barsita *Ptolemæo,* [illegible], *inquit Strabo,* Dianæ *&* Apol lin

Bagdad. Urchoa. Borsippa.

lini sacra; in ea maximum linificium est, & maxima vespertilionum multitudo, qui longè majores sunt, quàm in cæteris locis: capiuntur ad cibum, & sale condiuntur. ζ Teredon, *hodie* Balsara *urbs clara est*, *& Satrapæ sedes.*] Teredon.

Babylonia Gr. βαβυλωνία ἐκ τῆς βαβυλῶνος *à Babylone: Hæc autem ex Hebræo nomine* בבל Babel *per syncopen pro* בלבל *Balbel i. e.* ab linguarum confusione: *Quæ sub conditu hujus urbis turrisque contigit, vel per* inspirationem novorum idiomatum à Deo factam, *vel per* omnimodam Linguæ prioris Hebraicæ oblivionem, *ut huic sensim dispersos inter homines nova successerit.* Babylon autem alia vetus fuit, *urbs mœnibus, fossis, turribus, templis & duabus arcibus stupenda, Bocharto copiosissime descripta;* & alia nova *superest æquivoce tantum dicta. Ex Babylone veteri adhuc monstrantur rudera, quæ collem referunt, & 3000. passus ambitu, sed intus terram è cæmento piceque conflatam durissimam comprehendunt: Arabes tamen heic Phari cujusdam reliquias putant superstites, & Agarcouf nominant. Urbs nova* Bagdad ab Eremita, *qui locum incoluit, Bagdado dicti, & à Chalifa XXIII. Abujaafar al Mansur A. C. 762. condita modo Persis modo Turcis paruit A. 1638. ab Amurathe capta. De* Paradiso *addimus, eum commodissime inter Euphraten Tigrin horumque alveos, & in australibus vel Mesopotamiæ vel Babyloniæ partibus collocari. Nam* (1) *Mosaica fluviorum descriptio (2) situs Edenis regionis Orienti proximus (3) concursus fluminum & per alveos divisio (4) Terra Chus & Hevila i. e. Arabia felix, & tractus mari Persico vicinus (5) prima hominum sedes, & coloniæ ab ea deductæ prorsus congruunt. Confer Bochartum in Phaleg. Spanhemium in Geograph. Introd. & Chronicon Dreschler. Saracen. Tavernier Lib. II. c. 7.*

Babylonia. Linguarum confusio. Babylon duplex. Paradisus ubi situs fuerit?

CAP. XXIV.

Arabia.

I.

Ultima Asiæ proximaq; Africæ est *Arabia*, terrarum nulli postferenda, amplitudine spatiosissima. Qvippe ultra proprios etiam fines, & Euphratem in Mesopotamiam ad Amanum usque ad Niphatem montes, multas Arabum gentes Tigranes magnus deduxit. Hinc Plinio *magna Mesopotamiæ pars Arabia dicitur.* Qvin & alia haud exigua Arabum pars fuit in Africa sub Ægypto, totum illud sinus Arabici latus cingentium; de quibus postea in ipsa Africa. Arabia.

Arabiam nomen ab Arabibus, Arabes à nigrore, ac Syriaco quidẽ vocabulo invenisse, Viri doctissimi volunt: Arabs enim ערבי Arabi ערב Ereb vesper ערב oreb, corvus *ejusdem sunt originis: Arabes Homero etiam* ἐρεμβενοὶ *dicti tanquam* Arabia.

ἐρεβενοὶ h. e. nigri; *sic apud Stephanum & auctorem Etymologici magni legitu. Omnes enim* statura despicabili parva, colore inter nigrum fulvumque me dio communiter notantur *Plin. Hinc* קדרים Kedurim *i. e. Kedureni nigrore in sacris literis dicuntur. Primam vero genti originem Bochartus dupl cem vindicavit; Unam ab Joctane Semi filio, quoad Arabiæ felicis incolas; Alt ram à Chuso Chami filio quoad Saracenos cæterosque Arabes.* Saraceni *enim n ab Sara, nec ab Hagare hujus famula, sed verbo Arabico* שרק *hujusque par cipio appellantur, quasi* latrocinantes *aut rapinæ deditos vocaris. Hinc* Noma des *Græce* νομάδες ἀπὸ τῶν νομῶν *i. e.* pascuis campestribus, *in qua dispers* Scenitæ *itidem* ἀπὸ τῶν σκηνῶν *i. e.* tentoriis, *in quibus vivunt: Sin hunc o tum ipsi refugiant, tum ab situ orientali hac denominatio desumi potest, quam P cockius desumsit. De Saba Arabice al Jeman, Sabæorum gentibus, regno vetust & quandoque gynæcocratico Bochartus optime commentatur, & reginam ex Arabicam deducit, quæ Salomonem regem convenisse legitur. Facessat hinc pr cul ex Arabibus fabulosa* Pygmæorum *natio, quam auctores alii terræ huic adsc runt. De singularibus naturæ donis, desertis horridis & Israelitarum difficillin per illa itinere, item religiosis Turcarum ad Meccam Medinamque peregrination bus non dicam, sed citabo unum Dreschleri Chronicon Saracenicum & nostra hu addita supplementa.* Phylarchæ *Arabum aut Principes adhuc supersunt, iiqu non Bassis, sed Sultano subditi & vectigales: Qui plures equidem in Arabia recen sentur, unus tamen inter omnes eminet princeps* Noremguæ, *minoris in Arab felici provinciæ, qui Mascateam urbem, quam illa per diu tenuerat, nationi Por tugallicæ ademit: Cæteros lubens omitto.*

Saraceni

Regina Sabæ

Phylarchæ Arabum.

Arabiæ fines.

II. At propriæ Arabiæ fines fuêre ab *Ortu* montium juga, qu bus à Babylonia discernitur, & mare Persicum; à *Meridie* mare Ru brum, ab *Occasu* Arabicus sinus & Isthmus, qui est inter hunc sinum & mare Ægyptiacum, à *Septentrione* clauditur Palæstina, Cœlesyria que & Euphrate. *Longitudo* ejus summa est à mari Ægyptio ad fau ces usque Persici sinus & Corodamum promont. mill. German CCCL. *Latitudo* maxima inter geminas, hinc Persici, illinc Arabici, si nuum fauces CCCXL. minima circa mediam peninsulæ partem milliar CLXXX. dividitur in *petræam, desertam,* atque *felicem.*

Magnitudo

Divisio.

[*De Arabibus in genere ita Plinius l. 6. c. 28.* Arabes mitrati degunt, aut in tonso crine: barba abraditur; præterquam in superiori labro. Aliis & hæc intonsa; mirumque dictu, ex innumeris populis pars æqua in commerciis aut latrociniis degit: In universum gentes ditissimæ, ut apud qua maximæ opes Romanorum Parthorumque subsistant, vendentibus, qua è mari aut silvis capiunt, nihilque invicem redimentibus. *Non enim alien emunt Arabes, vendunt sua, quod etiam Solinus tradit.*]

Arabiæ.

PETRÆA

PETRÆA.

III. α *Petræa* clauditur ab *Occasu* intimo Sinu Rubri maris & Æ-pto; à *Septentrione* Palæstina & Cœlesyria; ab *Ortu* Arabia deserta; *Meridie* montium perpetuis jugis, quibus à felice separatur. Dicta *træa*, à β *Petra* capite suo, urbe celeberrima, γ *Nabathaorum* gente colente. Reliquæ urbes insignes sunt, δ *Medava* & ε *Bostra*. Mons nobilis ζ *Casius*, cum delubro *Jovis Casii*; & haud procul *Pompeji ma-i tumulus*.

Petrææ fines.

Petra urbs. Medava. Bostra. Casius m. Pompeji M. tumulus.

[α Petræa Arabia *majorem sui partem sterilis est, torrida sole, siticulosa & arenosa, ita ut ventus subito exortus magnos montes & acervos arenarum convehat, & arenis obruat quicquid corripit, infesta præterea latronibus & prædonibus, adeo in mercatores etiam, nisi turmatim, illam terram non transeant. In ea Arabia parte* Populus Israëliticus *per* 40. *annos exsulavit: &* Joseph *cum* Maria *virgine & puero* Jesu *per hanc Arabiam in Ægyptum profecti sunt. Ejusdem Arabiæ Rex erat* Areta, *de quo Josephus.* β Petra *hæc hodie* Arach, *olim etiam* Petra deserti *dicta, non longe distabat ab eo maris mortui litore, quod ortum respicit. Fuit olim arx munita & urbs Moabitarum vetustissima, in monte posita: Græcis dicta est* Petra; *Hebræis* Sela, *& quondam* Arce, Arcen *aut* Arecen: *postea* Recem *&* Receme. *Arabiæ Reges in ea aulam & palatium habebant, itaque Arabia illa nomen inde traxit. Israëlitæ urbem istam expugnârunt, capto etiam Rege* Recem: *Num.* 31. Amasias *quoque Rex Judæ eandem cepit.* Areta *Arabum rex hic sedem habens à Scauro oppugnatus est. Postea* Balduinus *Hierosolymorum Rex Christianus eam urbem auxit & ornavit. Ex ea* Ruth, *Hieronymo judice, fuit oriunda.* γ Nabathæi *ita dicti à* Nabajoth *filio Ismaëlis natu maximo, qui cum undecim fratribus omnem terram ab Euphrate ad mare Rubrum usq; positam tenuerunt,* Nabathæam *nominantes provinciam.* Josephus Ant. *l.* 1. *c.* 21. *Nabathaorum regio inops frugum, & plena pecorum fuisse scribitur. Ipsa gens, secundum Strabonem, fuit continens, rei conservandæ & parandæ intenta. Mortuos verò irreverenter tractârunt Nabathæi, esque, ac ipsos reges quoque, in sterquiliniis defoderunt. Urbs illorum nominatur* Nabata. δ Medava *seu* Medaba *hodie* Medavon *&* Medbach *in finibus Moabitarum est.* Bostra, *hodie* Bosra *&* Bussereth, *Philippi Imperatoris patria; ex eo* Philippopolis, *Zonara teste, dicta est.* ζ Casius mons *ad Ægypti fines est, haud longè ab* Ostracina *urbe maritima; ibidemq;* Casiotis regio. *Cæterùm* Casiotæ *vafri & versuti habiti sunt; unde proverbium natum:* Casioticus nodus, *apud Suidam.*]

Arabia Petræa. Petra urbs. Nabatha. Nabatha urbs. Medava s. Medaba. Bostra. Casius m. Casiotis regio.

DESERTA.

IV. *Deserta* Arabia, quæ nunc *Arden*, clauditur ab *occidente* Petræa & Cœlesyria, à *septentrione* Euphrate, ab *ortu* montibus, quibus à Ba-

Arabiæ Desertæ fines.

à Babylonia submovetur; à *meridie* itidem montibus, quibus à Felice disterminatur. Plana equidem maxima ex parte; at sterilis, ideoque deserta. Populi illustriores α *Nomades* & β *Scenitæ*; Hi ultra Euphratem in Mesopotamiam protensi, iidemque in Felicem.

Nomades. Scenitæ.

[α Nomades *certas sedes non habent, sed cum pecoribus suis alia subinde quærunt pascua: Ita & nostra ætate istos vivere testatur* Rauvvolfius, *ac Regis sui amantissimos esse, qui admodum solicitè, ubinam ipsorum degat rex, quoniam & ille haud diu uno in loco subsistat, ex iter facientibus soleant quærere.* β Scenitæ *à scenis dicti, quòd sub tentoriis habitant, domibus carentes. Ipsa autem tentoria cilicia sunt; ita nuncupant velamenta è caprarum pilis texta. Præterea carnibus suillis prorsus abstinent. Sanè hoc animalis genus eò invectum, moritur illicò. Solinus c.* 46. *In hac ipsa Arabia Deserta ponuntur Ophiophagi, à facto ita dicti.* Mela.]

Nomades. Scenitæ.

FELIX.

Arabia Felix. Betius fl. Lar. fl. Saraceni. Minæi. Sabæi. Badeo· Pudnopolis. Muza. Ocelis Arabia. Cana. Gerra &c.

V. *Felix*, quæ nunc *Ayaman*. Ipsa peninsula Arabiæ, inter duo maria, rubrum Persicumque, procurrens, reliquis partibus major est, multoque lætior ac ditior; cinnami ac thuris, aliorumque odorum maximè ferax; unde inclytum ei *beata* cognomen. Fluvii nobiliores duo; α *Betius*, Arabicum, β *Lar* Persicum, sinus petentes. Populorum hic nomina innumera, at clarissima γ *Saracenorum*, non modò Africam, sed Europam etiam vastantium: δ *Minæorum* & ε *Sabæorum*, qui soli thus mittunt. Urbes insigniores, ad Arabicum sinum *Badeo* regia, *Pudnopolis*, ζ *Muza*. η *Ocelis*: ad rubrum mare *Arabia* & θ *Cana*: ad mare Persicum *Gerra*. Intus *Ostama*, *Maraba*, *Sabe*, *Manambis* regia, ι *Sapphar*; *Sabatha* & *Omanum*.

Betius fl. Lar fl.

[α Betius *fl. ex Zamete monte, qui &* Zames, *hodieque* Zimas *vocatur, ortus, in Mare rubrum devolvitur, appellatur vulgò* Alliquæ aguada. β Lar *fl. hodie vulgò* Om *dictus, inter* Sacra Solis *extrema & Capsiram urbem fluit.* γ Saraceni *prius dicti sunt* Agareni; *ab* Agar *Abrahami serva: & postea* Ismaelitæ: *Demum Mahumede auctore voluerunt* Saraceni *appellari, vel à* Sara *uxore Abrahæ; vel à* Saraca *regione, quam Stephanus partem facit Arabiæ.* δ Minæi *Atramitis & Sabæis fuerunt proximi, apud oram maris rubri incolentes: eorum urbs nobilissima fuit* Carna *seu* Carne. *Strabo lib.* 16. ε Sabæi *eam tenuerunt Arabiæ partem, quæ sinui Persico obvertitur;* Mela *eorumque metropolis est* Saba, *quam nonnulli* Zibit *esse putant ad sinum Arabicum. Ex ea Arabiæ parte Hierosolymam venit Regina, Salomonis sapientiam exploratura. Quidam tamen* Sabam *hanc in Africæ parte, ipsaque Æthiopiâ, ponunt.* ζ Muza *portus & emporium est, quò appellere solebant navigantes ex Ægypto in Indiam. Hodie vocatur*

Saraceni. Minæi. Carna urbs Sabæi. Saba urbs. Muza.

tur Mocha, *ad quam coralliorum rubrorum magna capitur copia.* η Ocelis *Rhamusio hodie est* Capo de Celi. θ Cana, *eodem Rhamusio teste, hodie vocatur* Cancacan, ι Sappharenos *equos commendat Vegetius. Caterùm in interioribus Arabiæ partibus etiam ponuntur* Pygmæi, *minutum genus, & quod pro satis frugibus contra grues dimicando defecit. Sunt multa volucrum, multa serpentum genera. De serpentibus memorandi maxime, quos parvos admodum, & veneni præsentis, certo anni tempore ex limo concretarum paludum emergere, in magno examine volantes in Ægyptum tendere, atque in ipso introitu finium ab avibus, quas Ibidas appellant, adverso agmine excipi, pugnaque confici traditum est.* Phœnicem *quoque avem unicam in Arabia exsistere tradunt* Plinius, Solinus, Mela. *Hodie verò regna ad Arabiam pertinentia sunt ad mare Indicum* Tartach, Herith, *& reliquis opulentius* Aden, *cujus caput* Aden *ad* Arcyram *montem, qui Ptolemæo* Cabubara; *emporium Indis, Æthiopibus & Persis frequens. Regno* Aden *adjacet provincia* Zibith, *per quam in Arabiam petræam itur.*]

Ocelis. Cana. Sapphara. Pygmæi. Phœnix. Tarrach. Herith. Aden. Zibith.

CAP. XXV.
De Turcico imperio, urbibusque sub eo claris.

I.

HÆ igitur sunt regiones Asiæ, quæ, cum antea sub *Assyriorum, Persarum, Macedonum, Romanorum*, ac suorum quæque regum imperiis omnium nobilissimæ censerentur, *Turcarum* adventu rorsus devastatæ, barbariæq; postrema fœdatæ sunt. Solent quippe urcæ capta aliqua urbe, fabricas omnes eminentiores demoliri, œniaq; diruere. Horum autem Imperium cœpit sub annum Chri- i cIↄ CCC, *Osmane* (quem alii Ottomanum vocant) primo condito- , tenuis conditionis homine Tataro, magni Chani milite; à quo escendentes Osmanidæ regnârunt continua serie annos CCCIX. d usq; Murathem IV. qui nunc imperio potitur. *Prima sedes* Imerii fuit in Asia, in Bithyniæ urbe *Prusa:* hinc in Europam *Adrianolim* Thraciæ translata; denique *Constantinopolim*, ubi etiam nunc onsistit.

Turcarum imp. Osmanes.

[Osmanus *rex factus est anno Christi* 1297. *inde ad Murathis seu Amurathis IV. initium, quod incidit in annum seculi hujus vicesimum tertium, intercedunt anni* 336. *At à primo illo Osmani initio ad annum usq;* 1678 *quem nunc agimus, Imperium illud jam stetit annis* 381.]

Gens

Turcarum natio.

Gens Turcarum Scythica, fera, inculta, horrida, urbium, artificiorum & scientiarium excidio nata, Græcorumq; vitiis quam sua virtute felicior, Europam, Asiam Africamq; uno nunc dominio coërcet: Tres nempe integras Imperii Romani veteres Diœceses, primam Illyrici, alteram Orientis, Africæque tertiam, *ut unam Italiæ Diœcesin Christianis Principibus reliquerit. Primos natales eosq; obscurissimos, ab his denique ulteriores ad dominatum Asiaticum progressus in Cap XVI. reperies. Unde Othman, homo Turcicus non Tatarus, nec Chami Tataric miles, sed paternæ militiæ ductor & Sultanus Asiaticus dignoscitur: Ab illo nun XXI. Imp. præest Soliman, Princeps ferme quinquagenarius & diuturno carcer detentus; fratrisq; Muhamedis IV. depositi, damnatiq; ad eandem custodiam suc cessor.* Periodus vero Imperii hujus millenaria *quadriennio ab hinc effluxit quæ num fatalem mutationum sit allatura, dies anniq; postea docebunt. Tota Mu hamedis Pseudoprophetæ Arabis eaque luculenta historia è Chronico Dreschleri Sa racenico; Urbium vero Turcicarum, quæ adhuc eminent, ordo & numerus è Ta vernirio ac Valleo, multisq; Anonymis Scriptoribus; itemq; notitia sepulchri Pseu doprophetici, & corporis non amplius superstitis, & tumbæ, quam fingunt, pensil hinc peti potest.*

Imperium Turcis; Soliman Sultan hodiernus.

Urbes.

II. Cæterum urbes in tam vasto Imperio perpaucæ sunt in Asia, memoratu dignæ. Omnium tamen princeps est *Damascus* Syriæ, magna, dives, splendida atq; amœna, omni fructuum gener abundans; emporium celeberrimum, præstantissimis artificibus re fertum; officina armorum bellicorum totius imperii nobilissima. Seqvuntur alia Syriæ emporia clara atq; celebria; *Alepum*, vulgò *Al po*, non inferior *Damasco* urbs; magna & frequens. In litore *Alexan driola*, vulgò *Alexandretta*; Berytus, vulgò *Baruto*, Tripolis Syria vulgò *Tripoli di Soria*, & Joppe, vulgò *Jaffa*. Ad Pontum in Cappa docia *Trapezûs*, vulgò *Trabezonda*, Imperii Trapezuntini quondar caput. In Arabia verò felice *a Medina Talnabi*, id est, urbs Propheta quia Mahumetis Pseudo-Prophetæ delubrum atque sepulchrum i ea visuntur. *Mecca*, ejusdem Mahometis natalibus maximè nota. *Zidem*, *Zibit* & *Aden*, omnium pulcherrima & munitissima, ad fau ces sinus Arabici sita.

Damascus. Alepum. Alexandriola. Berytus. Tripolis. Joppe. Trapezûs. Medina Talnabi. Mecca. Zidem. Zibit. Aden.

[*a Quum* Mahumedes *Pseudopropheta* Meccæ *doctrinam suam, invito magistra tu & civibus plerisque, divulgaret, fugere & urbem deserere coactus Jatsriban quòd oppidum decem dierum itinere à Mecca distat, se contulit: Ubi civibus exc ptus, sedem imperii ibidem collocavit, unde &* Medina talnâbi; *i. e. urbs proph tæ &* Medina *absolutè dicta est.* Meccæ *fuit impostor iste natus & educatus, ib demq; quòd jam dictum, dogmata sua decem annos clam primùm sparsit: At* Me dinæ *quò confugerat, totidem annis docuit & imperavit, princeps simul politicus ecclesiast*

Mecca: Medina talnabi:

ecclesiasticus. A fuga ista Mahumedis, quæ Mahumedanis, Hegira *appellatur, inciditq; in noctem illam, quæ secuta est 15. Julii, anni æræ Christianæ* 622 *annos Mahumedani numerant; & communis eorum est æra. Supputant verò isti annis Lunaribus, qui undecim ferè diebus breviores sunt Solaribus. Impostoris istius tumulus ostenditur Medinæ, non verò* Meccæ; *nec arca ista, quod vulgò fertur, in aëre sublimis pendet, sed humi conspicitur, tapetibus fragrantibus instrata, cui impositus est pileus Arabicus sive Turcicus. Quàm turpissimè autem decipiuntur Mahumedani, qui credunt sarcophago isto impurum pseudoprophetæ corpus condi; quum antistites ejus, magno licèt pretio proposito, devoto alicui Mahumedis cultori, qui isto corpore viso paratus fuerat sibi oculos eruere, nihil ausi fuerint desideranti objicere. Qua de re vid. Vartomanni Itinerar. Cap. 13.* β Aden *suum habebat Principem, qui fraude Soleymanni Beglerbeji Cairensis circumventus, urbe occupatâ, occisus est.*]

Hegira Mahumedanorum.

CAP. XXVI.

Cyprus & Rhodus.

CYPRUS.

I.

Nsulæ in Ægæo mari Asiæ objacent complures, harum nobiliores Lesbum, Chium, Samum & Còn in Europa memoravimus. At in Asiatico mari sunt *Cyprus* & *Rhodus*. *Cyprus* in Issico sinu inter ..iliciam & Syriam, in quatuor majoribus interni Maris computata ..t, ***novem regnorum***, ut referunt veteres auctores, quondam sedes; ..eli clementia soliq; fertilitate beatissima: Unde *Macaria* antè dicta ..it. α Cyprus autem dicitur ab *æris* copia, quod hic primùm inven..m creditur. Incolæ, viri pariter ac fœminæ, in libidinem lascivi..mque omni ævo mirè proni; unde olim *Veneri*, insula consecrata ..it. β ***Longitudo*** est inter duo promontoria, ***Dinaretum***, vulgò ***Capo Andrea***, & ***Acamanta***, vulgò *Capo S. Episanio*, milliar. XL. ***Latitudo*** ..axima XV.

Cyprus. Macaria.

[α *Veteres* Ærosam *quoque appellàrunt, ob æris copiam.* Festus. *Cæterùm in Cypro ærariis fornacibus, ubi Chalcites lapis ingestus pluribus diebus crematur, bestiolæ in medio igne nascuntur pennatæ, paulo muscis grandibus majores, quæ per ignem saliunt atque ambulant; emoritur hoc genus, quum ab igne remotum est.* Aristot. Hist. Animal. Plin. *Perhibent insulam hanc adeo olim fuisse tumulorum impatientem,*

Ærosa. Bestiolæ in igne generatæ. Magnitudo.

tientem, uti cadavera terræ interdiu mandata, continuò nocte proxima rejecerunt. [β] *Straboni Cyprus in circuitu complectitur* 342. *stadia, quæ faciunt milliaria* 107. *Abest verò a Cilicia uno tantùm milliari, & uno quadrante. Hierosolymis verò distat milliaribus* 40.]

Cypri. Olympus mons.

II. Divisa fuit quadripartito, in α *Salaminam*, β *Paphiam*, γ *Amathusiam* & δ *Lapithiam*. Mons in ea nobilis ε *Olympus*. Fluvii ζ *Lycus* & η *Pedıaus*. Urbium clarissimæ θ *Paphos* & ι *Salamis*.

Lycus fl. Pediæus fluv. Paphos. Salamis.

[α Salamina *appellationem habens ab urbe* Salamine, *obvertitur orienti.* β Paphia à Papho *urbe ita dicta, respicit occasum.* γ Amathus *urbs maritima, hodie* Limiſſo *dicta, nomen dedit* Amathusiæ *regioni, quæ est pars insulæ meridionalis.* δ Lapithus *urbs ad septentrionale litus posita, appellationem dedit regioni* Lapithiæ, *quæ objacet septentrioni.* ε Olympus *mons in finibus Amathusiæ est; ac alius ejusdem nominis mons est mamillæ similis ad Palæam urbem.* ζ Lycus *fl. ex Olympo ortus per Amathusiam regionem decurrit, & apud Curium oppidum mare subit australe.* η Pediæus *seu Pedæus hodie* Pedeo *ex eodem Olympo monte profluens, Salaminam rigat, ac inter Pedalium promontorium & urbem Salamina Syriacum mare petit.* θ Paphos *urbs eversa in litore occidentali olim sita fuit: ubi Venus colebatur; unde illa* Paphia *cognominata.* ι Salamis *urbs maritima ad litus orientale, à Teucro fratre Ajacis Telamonii, Achillis patruele, exsule olim condita, postea* Constantia *appellata est.* Epiphanius *Cypri Episcopus fuit, Libri contra* 80. *hæreses auctor. Hic cum Chrysostomo Constantinopolitano Episcopo simultates exercens, quum Constantinopoli discederet, ad illum ait:* Spero te non moriturum Episcopum; *Ad quæ Chrysostomus regessit:* Spero te non rediturum vivum in civitatem tuam: *Utrumque evenit. Epiphanius enim in itinere obiit, & Chrysostomus in exsilium pulsus, variis ærumnis affectus exspiravit. Sozomenus.*]

Salamina regio. Paphia. Amathusia. Lapithia. Olympus mons. Lycus fl. Pediæus fl. Paphos. Salamis. Epiphani9.

Cypri Reges ac Domini.

III. Insula, antequam Romani occuparent, Regibus regebatur. quorum ultimus *Ptolemaus*, accepta fama, de Romanorum in insulam expeditione, veneno fata præcepit. Cæterum *Porc. Cato* Cyprias opes Romam invexit: Quæ res latiùs ærarium populi Romani quam ullius triumphus, implevit. Post divisum Imperium Romanum sub *Græcis* fuit *Imperatoribus*. Anno clɔ CLXXXI *Richardus* Angliæ Rex, cum copias Hierosolyma contra Saracenos ducens, tempestate ad insulam dejiceretur, insulani verò non admitterent, vi & armis eam occupavit, & cuidam *Gallo Guidoni* dedit in regnum. Huic reges successerunt continua serie, usque dum in *Genuensium* ditionem pervenit. Inde *Veneti* eam rexerunt ab anno clɔ CCCCLXXIII. ad clɔ lɔ LXX.

quo

[..]o anno Turca *Selymus* Christianis eripuit. Caput regni est α *Nicosia*. [Se]cunda ab hac *Famagusta*, vulgò β *Famagosta*: Tertia γ *Ceraunia*, vul[gò] *Cerinis*.

Nicosia: Famagusta, Ceraunia.

[α Nicosia *in Mediterraneis sita, antè quàm à Turcis vastaretur, civitas erat illustris, nobilitate insignis.* β Famagusta *optimè munita, apud eum locum sita, quo olim exstitit Salamis, magnarum opum fuit civitas, quæ terra marique Turcarum impetum sæpe repressit. Dedere sese tandem coacta, contra datam fidem Turcarum crudelitate miserrimè afflicta est, nec ab isto tempore ad pristinam dignitatem resurgere potuit.* γ Ceraunia *in litore maris septentrionali haud longè sita est à Lapitho.*]

Nicosia. Famagusta. Ceraunia.

Cyprus Gr. Κύπρος, *antiqua Pœnorum colonia, & Trojani belli temporibus antiquior, tum regi Phœnicio Cinyræ subjecta Diod. Siculus Lib. II. Hujus filia Cyprus insulæ huic nomen addidisse fertur. Quidni additum illud credamus* ἀπὸ φυομένου ἐκεῖ ἄνθους κύπρου *i. e.* â cyprifiore, qui multus ibidem nascitur, *inquit Stephanus, & cum illo Eustathius? Quidni â Punico* כופר Copher? *Illo sane adhuc Hebræi plantam alioqui raram, sed eximiam, & Cypriis copiosam significant. Hæc tota Insula magno frumenti, olei, vini optimi, metalli, frugum pomorumque omnium proventu felix, nulla tamen urbium magnificentia inter veteres æque ac nostros homines commendatur. Ab regibus, quos tulit aut regulis & tyrannis olim per oppida dominantibus Romano cessit Imperio A. V. C.* 698. *Tum vero* Salamis *ad littus orientale fuit metropolis, posthac sub Impp. Græcis* Constantia, *denique nova* Justinianopolis *Græco Imperio erepta, Saracenico adhæsit A. C.* 657. *sed iterum Christiano, Saracenis quinque millibus necatis per Richardum Angliæ regem, qui postea illam Gvidoni Lusiniano, Exregi Hierosolymitano vendidit A.* 1192. *Hujus stirps regia ubi cum Jacobo ultimo defecerat, regnum Veneta Respubl. jure hæreditario A.* 1476. *exclusis Genuensibus occupavit: Sed facto impetu Selimus Venetis extorsit* 1571. Famagusta *per menses quatuor obsessa* 140000 *ictibus tormentariis concussa, tandemque dedita. Non procul à Baffo specu illud ostenditur, è quo* dubia aut fabulosa septem Dormientium historia *erupit.*

Cyprus Pœnorum colonia. Salamis: Constantia. Justinianopolis. Famagusta.

RHODVS.

IV. Minor est amplitudine, at par claritate α *Rhodus* insula, [pl]uribus nominibus antè vocitata, re nautica maximè nobilis. Com[pl]ectitur ambitu mill. Germ. XXX. Urbes in eâ fuêre claræ, β *Lindus*, *Camirus* & *Jalysus*, quæ postea *Rhodus*.

Rhodi magnitudo & urbes.

[α Rhodus, *opulenta olim insula, Doridis ac Lyciæ litoribus objacens, mira gaudet aëris & cœli clementia; adeo ut, Solino teste, cœlum ibidem nunquam ita nubilum sit, quo in eo Sol non sit, quare Romani diutiùs hic morari solebant. O-*

Rhodus insula

lim Ophiusa, Telchinis, Æthræa, Corymbia, Atabyria, *aliisque nominibus fuit appellata. Pindarus eam* Veneris filiam *&* sponsam Solis *appellavit.*

Lindus. β Lindus, *hodieque* Lindo, *insigne olim habebat templum Palladis Lindiæ, indeque oriundus fuit* Cleobulus, *qui in septem Sapientum numero habitus est.*

Camirus. γ Camirus, *hodie* Ferachio *dicta, à* Camiro *Herculis filio condita putatur & appellata.*

Rhodus urbs. δ Rhodus *urbs Scholâ & eloquentiæ studio olim erat celeberrima; quatuor enim olim erant scholæ præ cæteris nobiles: Atheniensis, Alexandrina, Tharsensis, & Massiliensis, quibus annumerabatur Rhodia.* Rhodium *se appellavit* Apollonius, *& Argonautica scripsit.* Aristippus Philosophus *quum naufragio esset ejectus ad Rhodiensium litus, atque inibi schemata Geometrica deprehendisset, exclamâsse legitur ad comites;* Bene speremus! Hominum enim vestigia video. *Rhodi* Diagoras *quum tres filios athletas eodem die in certamine omnes vicisse, & coronari vidisset, præ gaudio, inspectante populo, exspiravit.* Hic Rhodus, hic salta *proverbio dicitur in eos, qui facto potiùs ostendere, quàm verbis sua jactare debebant. Quod petitum ex fabula. Quidam enim quum domum rediisset peregre, inter alia, quæ gloriabatur, jactabat Rhodi se saltum saltasse, quem nemo alius ibi potuisset saltare, testesque habere se affirmabat. Tum ex adstantibus unus: Heus tu, inquit, si verum hoc est, haud tibi opus testibus:* En Rhodus, en saltus.]

Solis Colossus. V. Ante omnia autem in admiratione fuit Solis Colossus Rhodi, LXX. cubitorum altitudinis. Hoc simulacrum post LVI. annum terræ motu prostratum, sed jacens quoq; miraculo fuit: Pauci pollicem ejus amplectebantur: Majores erant digiti, quam pleræq; statuæ. Vasti specus hiabant de fractis membris. Duodecim annis tradunt effectum CCC. talentis, quæ contulerant ex apparatu Regis Demetrii, relicto moræ tædio. Fuerunt alii minores hoc in eadem urbe Colossi, centum numero, sed ubicunque singuli fuissent, nobilitaturi locum. Majorem postea Sultanus Ægypti rex, postquam Rhodum occupaverat, nongentis camelis ære imposito, Alexandriam transportari curavit. De cætero ipsa insula regibus primum regebatur: Postea in Romanorum, unà cum Asia, incidit potestatem. Diviso imperio sub Græcis fuit. Dein Saraceni occupârunt anno IↃC XV. qui Colossum abstulerunt. Recuperatam ann. CIↃ CCCXIII. Equites Joannitæ tenuerunt usque ad ann. CIↃ IↃ XXII. quo Solimannus II. Turcarum Imp. occupavit. Pulsis tunc Equitibus Melita concessa est.

Rhodus. *Rhodus* ἀπὸ τῶν ῥόδων *i. e. ab* rosis, *quarum hic magna copia succrevit; primum sub mari latuisse, ex illoque postea emersisse dicitur. Vetustos hujus incolas*

Diod.

Diod. Siculus Lib. V. facit Heliadas, *& quidem ævo Cecopris Mosi æqualis: Unde Bochartus conficit,* רודנים Rhodanim *vel Rhodanæos Mosaicos ab Rhodiis plane alios fuisse Lib. III. c. 6. Utut sit, Eusebius tamen in Chronico refert, Jorami regis Israelitici ætate Rhodios maris imperium tenuisse. Hinc leges* Rnodiæ *in rebus nauticis ad Græcos Romanosque: Rhodii vero ad Remp. liberam pervenerunt, non insulis tantum, sed terris quoque Asiaticis potiti. Lycia tamen Cariaque Rhodiis, qui sese insolentiores paulo gesserant, primum A. V C* 604. *ademta; Rhodus denique ipsa sub Romanum Imperium redacta fuit: Postea sub Saracenicum A. C. 666. duce Muavia, qui statuam Colossi æneam terræ motu antea collapsam Judæo vendidit Emiseno: Inde ad* Equites *S.* Johannis Baptistæ *A.* 138. *pervenit, denique ad Turcos A.* 1565. *semestri facta oppugnatione. Urbs unica hic claret, muro triplici, quinque castellis, turribus excelsis quatuordecim & multis propugnaculis munita. Vid. PP. Jornelli & Parisoti Rhodus Insulæ cum adjacentibus. Venet. A.* 1688.

Rhodanim.

Zzz 3 LIBER

LIBER SEXTUS.

CAPUT I.

Summa Africæ deſcriptio.

I.

Africæ magnitudo

ASiæ exiguo iſthmo annectitur maxima Orbis terrarum pen- inſula ***Africa***, tria millia & triginta circiter mill. Germar ambitu complectens. Iſthmi intercapedo eſt mill. xxv. Ple raq; Africæ inculta, & aut arenis ſterilibus obducta, aut ob ſi tum cœli terrarumque deſerta ſunt, aut infeſtantur multo ac malefi co genere animalium: In univerſum vaſta eſt magis quàm frequens.

Nomina. Limites.

Quædam tamen partes eximiè fertiles. Græcis ***Libya*** dicitur, à ***Liby*** Epaphi, filii Jovis filia: ***Africam*** autem ab ***Afro*** Libys Herculis filio di ctam volunt. Maria eam cingunt, qua Sol ***oritur*** rubrum, qua ***mediu*** dies Æthiopicum, qua ***occidit*** Sol, Atlanticum; ab ***ſeptentrionibus*** In ternum, Africum ſeu Libycum dictum, qua eam alluit. ***Longitud*** ſumma computatur ab Herculis freto ad promontorium bonæ Spe mill. IↃ cc. ***Latitudo*** inter duo promontoria, ***Heſperium***, vulgò ***C. Ver d*** & ***Aromata***, quod eſt juxta fauces Arabici ſinus, vulgò nunc ***Guarda fu*** milliar. IↃL. Terra ipſa, niſi qua interno Mari accedit, obſcurè vete ribus nota: Ultra autem Nili fontes ac montes Lunæ prorſus inco gnita.

Africa tripliciter ſumta.

Africa *eſt nomen æquivocum, idq; aut* totius, *quam aggredimur Peninſulæ, a* partis *in ea cujusdam: Illud Africam* latius *dictam; hoc vero* ſtrictius *Nu midiam & Tripolitanam*, ſtrictiſſime *Provinciam cum Carthagine Proconſu larem ſignificat: Sic Voſſius ad Pomponium Lib. I. c. 3. & Spanhemius In troduct. Geograph. obſervant. Omnis autem derivatio Latina Græca & He braica, quæ Leoni Africano viro placuit, nunc abeſto: Una tenebitur à Pœnis a inſigni* fertilitate, *qua veteres commendant Africam, hujusque Symbolum ſpic geram fœmellam faciunt. Spica enim Syriace* פרוך *heruch, Arabicè* [illegible] Porrich *aut* feric *vocatur: Hinc Pœnis* אפריירה *Africa per proſthesin & mu tationem prorſus analogicam, cujus exempla Bochartus Lib. I. Chan. c. 25 attu lit.*

Chemia.

Chamo autem in prima orbis diviſione præter Ægyptum & univerſam A fricam

AFRICA
Antiqua
et
NOVA
ASIÆ PARS
MARE MEDITERRANEUM
Natoliæ par:
Alexandretta
Tripoli
Tyrus
Jerusalem
Cypr9
Creta
Melita
Tunis
Alger
Fretum Herculeum
Ostium Fortunatæ
Tel elin
Tremisenum regn
MAURITANIA CÆSARIENSIS
BILEDUL
AFRICA PROPRIA
Libya
Cyrenaica
Barca desertum
Pentapolis
Mare Ægyptium
Arabia Petræa
Tropicus Cancri
Libya Exterior
Libya interior
quæ hodie Sarra Desertum
Guangara
ZANFARA Regnum
Borno Reg
Nubia Regn.
Sinus Arabicus
AETHIOPIA
Tombutu
Mandinga
GUINEA
Benin
Biafra Regnum
Medra
Anbian
OCEA NI
ORIEN.
TALIS
Zingi
Adel
SINUS
BARBARICUS
PARS
Melinde
Mombaza
Pemba
Zanzibar
Mosambique
Asperum Mare
Madagascar quæ et Laurentii Insula dicitur
Ide S. Matheo
I de Ascencion
OCEANUS
AETHIOPICUS
Ide S. Helena
Ide S. Thome
Congo
Angola
Bagame
Monomotapa
Cafates
Cefala
Terra de Natal
C. de bona Esperance
Prom. bonæ Spei
I d Diego Roix
S. Apollonia
Herman Mosting. Sculp: Lünæburg

fricam, quin magnæ Syriæ Arabiæq; pars, item Babylonia, Susiana, & Assyria obtigerit, nullum est dubium. Ab sacris quippe Africa Chami terra; sed ab extraneis Scriptoribus vocatur Chemia Gr. χημία vel Chamia, de qua posthac amplius dicetur.

II. Regiones atque gentes, in quas divisa fuit quondam, sunt, *gyptus, Cyrenaica, Africa minor*, seu propriè dicta, ***Troglodyta, Garaman-s, Numidia, Mauritania, Gætulia, Libya interior, Arabia Troglodytica***, & *thiopia.*

Africæ regiones.

Geographi recentiores totam Africam, quousq; patet, ejusq; longitudinem à Promontorio viridi ad Capo Guardafuy LXXX gradibus, & 2000 fere milliaribus; latitudinem à capo Buono ad caput Bonæ spei gradibus ferme LXX & 1800 milliaribus emetiuntur. Partes vero illi quatuor majores Petrus Valleus attribuit (1) Regna Subfuscorum *aut* Leucæthiopum, *quos Plinius Lib. V. c. 8. vocat* (2) Nigritarum (3) Æthiopica (4) Insulana *sive Insularum adjacentium. Sed paulo distinctius ordine supra constituto progrediar, & Imperia numerabo* (1) Turcicum, *quod ab Ægypto per oram maritimam procurrit* (2) Abassinum *ex regnis pluribus & interiori Æthiopia constitutum* (3) Fessanum & Maroccense, *cum Regnis aliis minoribus conjunctum. Regna quidem Africana multis exposita mutationibus adhuc tamen extant* (1) Biledulgerid *tria* (2) Barbarica quinque (3) Nigritarum XIIX aut plura, ne *quidem satis cognita* (4) Bugensia *IX exteriori Æthiopiæ adscripta* (5) Monomotapæ quatuor (6) Zanzibar *quinque* (7) Aden & Adel *cum minoribus nonnullis* (8) Regna Insulana *vel suis vel Christianis regibus & Rebuspubl. subjecta.* Principatus *etiam* Principesque, *quos Scheichios vocant, in Numidia supersunt* (1) Corvano. (2) Habes (3) Emo (4) Segelmesse: *Hos alii Regulorum status, Principesque Regulos vocant, pluresque numerant, quorum potestas uno vico aut oppido continetur.* Respubl. vero in servitute Africana liberas *frustra requisiveris, incolarum moribus genioque contrarias.*

Africæ long. latit.

Status Africæ politicus.

CAP. II.

ÆGYPTUS.

I.

PRima Africæ Asiæque proxima est *Ægyptus*, quam veteres Geographi in Asiæ regionibus computârunt. At posteriores, Arabico sinu, ut antè dictum, inter Asiam Africamque termino constituto, Africæ eam contribuerunt. Nomen traxit ab *Ægypto* Danai fratre, antè Aëria dicta. Terminatur à *Septentrione* suo mari, id est, Ægyptio,

Ægypti

Limites & magnitudo

ptio, ab *Ortu* Arabia Petræa & dicto sinu; à *Meridie* Æthiopia, ab *Occasu* Cyrenaica. *Longa* est à Pelusiaco Nili ostio ad Catabathmum oppidum mill. CL. *Lata* à Nili ostiis, ad oppidum Metacompsum Nilo appositum, nunc *Conza*, milliar. C.

Ægyptus.

Nomen Ægypti vel ad Græcas, vel ad Copticas, vel ad Ægypthiacas revocatur origines: Græci *aut fabulosum Danai fratrem Beliq; filium ex Apollodoro; aut Sethosin regem, cui nomen Ægypti fuerit, ex Manethone tamen Ægyptio proponunt: Sed utrumque hoc etymon chronologiæ ac historiæ repugnat:* Copticæ urbem *Copton ac Thebaidos metropolin vetustam;* Ægyptiaca *regem primum & antiquissimum Chibch obtendunt; unde adhuc* Chibet *Ægyptiis sua vocatur regio, Æthiopibus* Gobzo. *Duplex hoc etymon Viris bene doctis placuit, sed Kirchero ex rationibus infirmis valde displicet in Prodromo Copto ac Obel. Pamphil. In S. literis* terra Chami & Misraim מצרים *duali numero vocatur ad duas Ægypti partes indicandas, quarum una superior, alteraque inferior: Arabibus* מערא Mesra, *Plutarcho aliisq; Auctoribus externis* χάμια *&* χημία, Chemia. *Nunc partes quatuor Ægypto incolæ attribuunt* (1) Sahid *i. e. superiorem* (2) Erif. *i. e. inferiorem* (3) Demeson *i. e. mediam* (4) Bechric *i. e. maritimam vel mari rubro proximam. Urbes præcipuæ sunt* Alcairum *una totius Ægypti maxima & Bassæ Turcici sedes, sexaginta millibus Moscheatum, arce regia, septem incolarum myriadibus, commerciis & monumentis veterum clarissima: Ubi Nilo propius ad milliare sextum* Pyramides seu moles immensæ saxeæ *supersunt, aliæ majores septendecim, & minores aliæ, omnes figuris hieroglyphicis, & suis gradibus externis pariter atque internis instructæ.* Cryptæ *item subterraneæ, vivo ex alabastro excisæ, multis concamerationibus distinctæ, in quibus humana cadavera deprehenduntur reposita, quas* Mumias *vocant. Vid. Princ. Razvill. Epist. III. f.* 161. *Petri à Valle Itiner. p.* 37[illegible] *Kircheri T. III. Obelisc. Pamphil. Synt.* 13. *c.* 4. *Amplius superstitiosum* al[illegible] quod resurrectionis exemplum, *& cadavera humana paulatim è tumulis emergentia, sive manum sive pedem, sive aliam partem exsertam monstraverint.* Labyrinthum *etiam portentosissimum humani impendii opus Plin. quod ter mille domos continuit Voss. in Notis Pompon. Lib. I. c.* 9. *Ut plura de monumentis & rudera omittam; Christiana maxime in templis, Ecclesiis, & Patriarcharum sedibus. Præterea famosos in Ægypto* clibanos, *quibus pulli gallinacei excluduntur Radzivill. f.* 169. *Urbes omitto alias* Sahin, *quæ Thebas Ægyptias referre creditur,* Alexandriam, Damiatam & Sues, *præcipuas tamen & commerciis felicissimas.*

Hujus partes: Alcairus. Pyramides. Cryptæ. Mumiæ. Labyrinthus. Clibani.

Ægyptus Superior & Inferior. Arabægypti. Libyægypti.

II. Divisa fuit generatim in *superiorem*, quæ in meridiem vergit, & *inferiorem*, quæ mari interno alluitur. *Superiorem* rursus Nilus dividebat in *Libycam*, qua occidentem, & *Arabicam*, qua orientem spectat. Hinc populi *Arabægyptii*, illinc *Libyægyptii*, dicti. Inferioris pa[rs]

es[t]

ÆGYPTVS
et
CYRENE
MARE
MEDITERRANEUM.
NATOLIÆ PARS
PELO PON NESVS
TOVM
MARE
Creta insula
Cyprus ins.
Fronsarietis prom
Sicilia
Pachinum prom
Cossyra
Æthusa
Melita
AFRICUM PELAGUS
Lybium Mare
Cyrenaicum Mare
Cercinna
Lozophagites
Meninx
Tripolis Barbariæ
Leptis magna
Tripolitana regnum
Abrotonum
Nasamones
Syrtis Maior
Psylli.
Aspis
Prom Barce
Ptolemais
Apollonia
Cyrene
Myrmex
Arsinoe
Berenice
PENTAPOLIS
Carothus
Barca
Paliurus
Paliurus Palus
Gora
CYRENAICA
Herculis arenæ
Barca deserta
Catabathmus magnus
Apis
MARMARICA
zygrithæ
Maræotis
Alexandri Castra
Hammonis Oraculum
Solis fons
Libya
Agonobrii Montes
Lacci palus
Cleartis Palus
Aezar Mons
Bardoa
Berdoa regn:
Nasamones
Troglodytæ
Maurusii
Tene Mons Claver
Thalabathu
CINYPS Regio amoenissima et fertilissima totius Africæ
Charitum Gratiarum collis
Cinyphus fl
Garama Metropolis
Ater mons
Garamantes
Alexandria
Pharus
Rosetto
Canopus
ÆGYPTIUM MARE
Nili ostia
Pelusiu
Damiata
Babylon
Cairu
Bubastis
Heraum
Memphis
Pyramides
Arsinoe
Moeris Lacus
Labycenthus
Arabia Petræa
Tripolis
Sydon
Tyrus
Hierosolyma
Asceton
Aphroditopolis
Abydus
Tentyris
Thebæ Ægyptiæ
Superior
Lycomedis Palus
Libyægypty
Lucinæ fanum
Syene
Elephantis
Niger Lapis mons
Nubia fl
Tonza
AETHIOPIÆ PARS
SINVS ARABICVS
30
40
50
60
20

Æg

Ktij
tes:

Ale

Pyr

Gr
Mu

Lal
thu

Cli

Æ
Su
&
Ar
pr
Li
pe

β *Mareotis*, sive *Marmarica*, ultima versus occidentem Cyrenaicæ ntermina. Speciatim verò universa Ægyptus in complures præturas descripta erat, quas Græco vocabulo *Nomos* vocârunt. Mareotis.

[α Ægyptus *publicum orbis horreum appellata.* β Marmaricam, *hodie* Barcha *dictam, olim* Libyarchæ *&* *Barcæi incoluerunt. Eam alii constituunt partem Cyrenaicæ, ibique ponunt ad mare* Antipyrgum, *nunc* Luco, *& portum* Batrachium, *nunc* Trabuco. *Marmaridas solitos serpentes incantare tradit* Solinus. *Cæterùm illa Ægypti pars, quæ à Syene ad Cairum usq; est, erat veterum* Thebais, *nunc Sahid dicta, in qua Thebæ.*] Ægyptus. Marmarica Thebais.

III. Aegyptus super cæteram antiquitatis gloriam, viginti milurbium sibi, Amase regnante, habitata quondam prætulit; postea òque sub Romano imperio multis, etiamsi ignobilibus, frequens.

IV. Clarissima omnium fuit α *Alexandria*, caput Ægypti totiuse Africæ, post deletam Carthaginem prima, ab *Alexandro Magno* ndita; postea in tantam aucta multitudinem atque frequentiam, uti i tantùm Romæ cederet. Secunda ab hac *Diospolis*, sive β *Thebæ* gnomine *Ægyptiæ*; quas *centum portas* habuisse ferunt; sive, ut alii ant, *centum aulas*, totidem olim Principum domos, solitasque singu-, ubi negotium exegerat, ducenos armatos milites effundere. Deinγ *Memphis*, regia quondam, juxta quam δ *Pyramides*, regum sepulra. Turres sunt fastigiatæ, ultra celsitudinem omnem, quæ fieri ma possit: Itaque mensuram umbrarum egressæ, nullas habent umas, regum pecuniæ otiosa ac stulta ostentatio. Reliquæ urbes sunt ene, ζ *Sais*, η *Bubastus*, θ *Elephantis*, ι *Tentyris*, κ *Arsinoe* & λ *Abydus*, Menonis olim regia; postea Osiris fano inclyta, & Arabiæ contermina, aritatis magnæ μ *Heliopolis*, i.e. solis urbs. In Marmarica vicus fuit *Apis*, bilis religione Ægypti locus: Fuit & *Labyrinthus*, nullo addito ligno ædificatus, domos mille & regias duodecim perpetuo parietis amtu amplexus, marmore exstructus & tectus, unum in se descensum abens, intus penè innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc emeantibus. Alexandria Diospolis, f. Thebæ Ægyptiæ. Memphis. Pyramides. Syene. Sais Bubastis. Elephantis. Tentyris. Arsinoe. Abydus. Heliopolis. Apis. Labyrinthus.

[α Alexandria *in Ægyptii maris litore, quod Pharo insulæ objacet, prope ostium Nili, Canopium appellatum, & Mareotim paludem, Alexandri M. auspiciis, qui ibidem deinceps sepultus, condita est: eamq; delineârat* Democrates Mathematicus *tanto artificio, ut non fuerit in tota Africa æqualis, aut similis in structura platearum & palatiorum. Antiquissimis temporibus fuit* No *appellata, & postmodum, quod Philippus Alexandri pater Olympiadis alvum obsignatam annulo,* Alexandria

cujus sculptura leonem praeferret, per quietem vidisset, aliquamdiu Leontopolis *appellata est.* Suppl. Curt. l. 1. c. 1. *Hodie majori ex parte in ruderibus destructa jacens, Turcis appellatur* Scanderia, *ac Italis* Alessandria. *Cleopatra Regina urbem cum objacente insula, Pharo copulavit. Fuit ibi templum* Serapidis *adeo sumptuosè exstructum, ut, Marcellino teste, post urbis Romae Capitolium, nihil orbis terrarum viderit ambitiosius. Idem quoque Augustinus, Stephanus, Strabo tradunt. Curtius refert nullo ferè die Alexandriae Solem serenum non videre; propter aërem perpetuo ibi tranquillum. Scholâ verò ac Doctoribus erat urbs longè celeberrima, eamque Ptolemaeus* Philadelphus Bibliotheca, *quae septingenta millia voluminum continebat, magnis sumptibus ornavit. Alexandrini fuerunt,* Clemens *cognomento* Alexandrinus, *Stromatum auctor*; Athanasius, Origenes, Ambrosius *Diaconus, qui Origenis studia & labores suis aluit sumptibus*; Cyrillus, Didymus Caecus, *quo praeceptore usus est Hieronymus*; Philo Judaeus; Apion Grammaticus *Judaeorum adversarius*; Appianus, *qui bella Romana Graecè descripsit*; Didymus Grammaticus, *qui Ciceronis aetate vixit, & tria millia & quingenta volumina conscripsisse à Suida proditur*; Achilles Statius; Theon, *qui in Almagestum Claudii Ptolemaei scripsit commentarios. Caeterum Aegyptii quoque fuerunt,* Claudius ille Ptolemaeus, *[qui non solùm Almagestum modò dictum, verùm etiam Geographiae libros VIII. edidit*; Macarius *monachus, cujus exstant Homiliae*; Nonnus Panopolitanus; Paphnutius *Episcopus, qui licet ipse coelebs, conjugium tamen, ipsorumq; sacerdotum honorabile & castitatem pronunciavit.* β *Urbs* Thebae *hodie* Theves, Hecatompylae, *regioni nomen dedit, quae* Thebais *dicitur, undique ferè montibus cincta: Unde Hieronymi aetate eremitarum exstitit mansio: Sed ipsa jam Ciceronis aetate prostrata jacuit.* γ Memphis, *hodie* Meser, *ad verticem Deltae posita; nunc* Cairus, Alcair *sive* Cairo *putatur. At ipsa* Cairus *urbs, si itinerariis fides, quinquies major est Lutetiâ, habetque templorum viginti duo millia, & arcem tam spatiosam, quae magnitudine Lipsiae par habetur. In circuitu quindecim milliaria Germanica continere dicitur. Omnium ibi rerum habetur copia; at ligna satis magno emuntur pretio. Cairi hodie residet* Satrapa *nomine Imperatoris Turcarum: itemque* Patriarcha Coptitarum; & Patriarcha Graecorum *ac* Arabum; *qui licèt officia Graecè recitent, Graecam tamen linguam vix satis intelligunt. E regione Memphis in altera fluvii ripa, Chaldaei quidem, permissu Regum Aegyptiorum, arcem* Babylonem *exstruxerunt.* δ *Plinius tradit in unam* Pyramidem *exstruendam mille octingenta talenta erogata esse in raphanos, allium, & rapas, viles cibos, quibus pasti fuerint operarii.* ε Syene, *hodie* Asna *dicta, sub Tropico Cancri ad Nilum fl. in extremis Aegyti finibus sita; Romani Imperii olim exstitit terminus, sicuti hodie Turcici Imperii limes est.* ζ Sais *hodie* Sahid, *intra regionem est, quae Delta vocatur.* η *Ad eandem regionem fuit* Bubastis *apud Nilum fl. hodie* Pibeseth, *& secundum alios* Azioth. θ Elephantis *intra Nilum est in* insula *Nili* Elephantina. ι Tentyris *ad Nilum fuit: Ad hunc locum nullos annatare Crocodilos ferunt.* κ Arsinoë *ad Nilum erat Labyrintho vicina. Erat tamen & alia* Arsinoë *ad sinus Arabici angulum.*

Bibliotheca Alexandrina. Thebae Aegyptiae s. Diospolis. Memphis. Cairus. Babylon. Pyramides. Syene. Sais. Bubastis. Elephantis. Elephantina ins. Tentyris. Arsinoë.

λ Abydus *haud longè abest à Ptolemaide, hodie* Abutich *dicta.* μ Heliopolis, *in sacris* On, *nunc* Bethsemes, *Arabibus* Bahalbeth, *ab Israelitis traditur condita, quum essent in Ægypto. Hic* Mithres *Rex primus obeliscos erexit, ac Soli consecravit. Ibidem erat* templum Solis, *in quo recipiebantur responsa ad literas non apertas. Heliopolis sacerdotum olim fuerat habitatio, hominumque Astronomiæ & Philosophiæ deditorum mansio, ubi Plato discendi causa aliquandiu commoratus est. Cæterùm quæ regio Ægypti inter Cairum & Rosettum & Damiatam interjacet,* Delta *vocatur, à Græcorum litera, cujus formam refert. Fuit ibidem* Thanis, *Ægyptiorum regia, ubi Moses coram Pharaone oracula edidisse legitur. In ea regione urbes hodie celebres memorantur,* Micale *magnitudine vix Cairo cedens;* Phuona, *Ptolomæo* Nicii; Rosetti, *quæ olim* Schedia, *aut* Canopus: *Veniti consulem ibi habent, quem vulgò* Baylo *vocant.* Ziza *etiam memoratur, ad quam certe die manus, brachia & crura hominum ex terra prominere dicuntur.* Mataree *ostenditur ea ipsa arbor, quæ sese ad desiderium B. Virginis aptavit ac demisit.* Niloscopii, *hodie* Elmichias, *præcognoscebant Ægyptii Nili augmentum & decrementum. Ad hanc urbem duo sunt templa, in quibus* S. Johannis Baptistæ *conservantur reliquiæ, aureâ capsâ inclusæ: quæ singulis annis inspectante magna hominum multitudine, hoc edere dicuntur miraculum. Quum reliquiæ illæ in flumen conjiciuntur, aqua ipsa contrario cursu ascendit, modò in unum, modò in alterum templum: Ea de causa dies ille tam Mahumedanis quàm Christianis solennis est. In* Pharo *insula erat turris ingens,* Pharus *dicta, ex quâ nocturni lucebant ignes navigantibus. Ædificavit eam turrim* Sostratus Gnidius *ex albo lapide supra quatuor cancros vitreos, tempore Ptol. Philadelphi Regis, magna cum admiratione spectantium. Hinc similes turres, quæ navigantibus lumen præbent, dicuntur* Phari.]

Abydus. Heliopolis. Delta regio. Thanis. Micale. Phuona. Canopus f. Rosettum. Ziza. Matarea. Niloscopium. Pharus turris

CAP. III.

De incolis Ægypti ac Nilo flumine; item de Libya exteriore.

I.

[I]psi Ægyptii, hominum vetustissimos se prædicantes, cum Scythis de gentis antiquitate olim contenderunt: Antiquissimos esse post Syros, vel ipsa sacra Scriptura attestatur: Disciplinarum complu[r]ium inventores rerumque divinarum ac siderum peritissimi dicti [su]nt: Quare ad eos *Dædalus*, *Melampus*, *Pythagoras*, *Homerus* & alii [c]omplures eruditionis causa profecti. Sub regibus esse jam inde ab [in]itio rerum consveverunt, modò suis, modò *Æthiopibus*, dein *Persis*

ac *Macedonibus*; moxq; iterum ſuis, donec *Romani*, Auguſto debel lante, in provinciam redegerunt Ægyptum. Poſt hoc *Saraceni* ean occupârunt: Quibus ſucceſſit *Sultanorum* inclytum nomen, ex Cir caſſis Tatarorum gente ortum: Poſtremi *Turcæ* an. cIↃ IↃXVII. inva ſerunt, qui etiam nunc tenent.

Ægyptiorum antiquitas.

Ægyptii nugas ſerebant, quotquot hominum ſeſe vetuſtisſimos prædicarunt, aut cum Manethone, Sacerdote ſuo vanisſimo, regum centurias Abrahamo antiquiores ali quot numerarunt. Ne quidem illi à Syris erant vetuſtate proximi, quod Aucto exiſtimat; ſed Arabes Chaldei & Babylonii antecedent. Primas tamen Ægyp colonias â Chamo & Miſraimo hujus filio, *& horum poſteritate Beroſus atqu Sanchoniathon arceſſunt, easque ſacris ſcripturis congruas.* Menes *cum prim in regum ordine aut Chamus ipſe, aut unus inter Chami poſteros fuit: Ab huj exceſſu Dynaſtiæ plures aut Nomarchiæ in regno unico exortæ* duodecim Mon ar chas *ex æquali Nomorum numero pepererunt. Sed rege ſub Amiſi ad Sabtacon Æthiopem, duosque hujus ſucceſſores; ab his ad Nomarchas denuo, & ultimu Pſammeniten poteſtas regia pervenit: Poſtea ſub Cambyſe ad* Perſas *anno an Chriſtum 5.5. denique ad* Alexandrum M. *anno ante Chriſtum 328. ab ipſo demo tuo ad* Ptolemæos; *ab horum ultimo Dionyſio ad* Romanos *A. V. C. 720. Ab R mano ad* Saracenicum *Ægyptus Imperium A. C. 642. ſub Chalifa Omare adju gitur;* Amirisque *Chaliſis per A. 337. paruit; poſthac* Phatemidis *per annos 20 tandem* Jobidis *regibus ex A. C. 1179. horumque antepenultimo Salohoddino (com muniter Saladino) qui è Tataris Circaſiis coëmta mancipia ſelegit milites,* Man luccorum nomine: *Hi denique A. C. 250. Mohaddano, ultimo Jobida miſe cæſo, Ezoddinum ſui gregis hominem extollunt, & longa regum ſucceſſione ga dent ad A. 1517. quo Selimus ultimum* Tumain Bai Jarcasſium *ſuſpendio necavi Hinc Ægyptus hodieque* Turcico Imperio *ſubeſt, in ſangiacatus & octodecim C liſifatuum aut præfecturarum centurias diviſa. Vid. Marſami Canon Chron cus regum Ægypt. & Chronicon Saracenicum Dreſchleri cum additionibus n ſtris.*

Dynaſtia multiplex

Nilus fl.

II. Sed de *Nilo* hoc loco pauca quædam retuliſſe haud abs re fuerit. Terra ipſa Ægyptus expers imbrium mirè tamen fertilis, & h minum aliorumq; perfœcunda generatrix: Nilus id efficit, amniu in internum Mare permeantium maximus. Hic in Africæ deſertis *montibus Lunæ* ortus, haud ſtatim Nilus eſt, & primùm ingentem La cum *Nilidem*, qui nunc *Zaire* & *Zembre* dicitur, cxx. mill. Germa permeans, cum diu ſimplex ſævusq; receptis dextera magnis aqu deſcendit, *Aſtapus* cognominatus, quod Æthiopum lingua ſignific aquam è tenebris profluentem, circa *Meroën*, Inſularum, quas inn meras lateq; patentes ſpargit, clarisſimam, lævo alveo *Aſtabores* d ctus eſt, hoc eſt, ramus aquæ venientis è tenebris; dexto verò *Aſt*

Lunæ montes.

Aſtapus.

Meroe.

Aſtabores.

Aſtuſapes.

ſapes

oes, quod latentis significationem adjicit, nec antè, quam ubi rur-
m coit, Nilus dictus est. Inde partim asper, partim navigia pa-
ens; mox præcipiti cursu progressus, inter occursantes scopulos
on fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Postea lenis, & fra-
is aquis domitaq; violentia, & spatio fessus, tandem ad Δέλτα op-
dum per omnem Ægyptum vagus & dispersus, *a septem* ingentibus
tiis in mare Ægyptium se evomit. Bis in anno, certis diebus auctu
agno per totam spatiatus Ægyptum, fœcundus innatat terris. Cau-
s hujus incrementi varias prodidêre; sed maximè probabiles duas:
tesiarum eo tempore ex adverso flantium repercussum, ultro in ora
sto mari: aut *imbres* Æthiopiæ æstivos, iisdem Etesiis nubila illò fe-
ntibus ex reliquo orbe. ***Idem amnis unus omnium nullas exspirat
ras.***

Delta op. Nili septem ostia.

[*a Nili ostia nominantur Melæ*, Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticum, Mendesium, Pathmiticum, Tanicum, Pelusiacum. *Cæterum Nili exundationes existere à pluviis & imbribus, qui in partibus australibus decidunt illo tempore fere continui & copiosi, hodie exploratum est.* Vid. Geogr. General. Varenii l. 1. c. 16. prop. 20. *Sed præter Nilum stato anni tempore quoque exundant alii fluvii*; Niger *Africæ fl.* Zairus *Congi fl.* Argenteus *fl. Brasiliæ.* Ganges, Indus, *Fluvii, qui ex lacu Chiamay profluunt, & in sinum Bengalensem sese exonerant: Item* Macon *fl. Cambojæ:* Euphrates: *Numidiæ fl.* Sus *dictus, & alii nonnulli. Est quoque in Ægypto lacus* Mœris, *viginti millia passuum in circuitu patens, altior, quàm ad navigandum magnis onustisq; navibus satis est, qui olim fuit campus. Cæterum Ægyptii multò aliter à cæteris agebant olim. Mortuos fimo obliti plangebant, nec cremare aut fodere fas putabant. Verùm arte medicatos intra penetralia collocabant. Lutum inter manus, farinam calcibus subigebant. Forum ac negotia fœminæ; viri pensa ac domos curabant: Onera illæ humeris, hi capitibus accipiebant. Colebant effigies multorum animalium, adeo ut quædam eorum per imprudentiam interemisse, capitale esset. Morbo extincta animalia, sepelire & lugere solenne iis erat.* Apis, *bos niger, certis maculis insignis, & cauda linguaque dissimilis aliorum, omnium Ægyptiorum numen erat.* Mela. *Cæterum male audiunt Ægyptii veteres, qui perhibentur fuisse vani, imbelles, ad rem gerendam inepti, crudeles, quæstus cupidissimi, mobiles, invidi, furiosi, & dementes.* Strabo l. 17. Polyb. l. 15. Plin. in Panegyr. Plato. l. 4. *de Rep.* Philo *in Flaccum & lib. de Agricultura.* Trebell. Pollio *in* 30. *Tyr.* Vopiscus *in Saturnino. Cæsar veritus est, Ægyptum provinciam facere, ne quando violentiorem præsidem nacta, novarum materia esset.* Sueton. *Augustus eosdem semper habuit novarum rerum suspectos.* Dio *lib.* 51. Tacit. *Hist. lib.* 1.

Mœris lacus.

Apis Ægyptiorum numen.

III. Cæterùm à tergo Ægypti versus meridiem, juxta sinistram

Libya exterior.

ſtram Nili ripam, *Libya* eſt *exterior* ad Æthiopiam extenſa, nunc eſt *Elſocat* deſertum & *Gaoga*.

Nili fontes arctio & inundatio

Nilus fonte ſuo, incremento, exundatione, catarrhactis & oſtiis ſtupendus fluvius non procul ab regno Abysſino Gojam in terra Sicut & faſtigio montis Denglæ *duobus aut quinque fontibus erumpit: Hinc curſu flexuoſo per lacum Daræ Bediq; tranſiens, in duos ſcinditur alveos, quorum* unus Nigritarum regna, *ſed* alter Ægyptum ſubit. *Auctus & incrementum Nili, & anniverſaria hujus exundatio ab hybernis imbribus proficiſcitur. Nam regiones quotquot Zonæ torridæ ſubſunt, per hyemem multis urgentur pluviis: Unde immenſa vis aquarum alveo contineri nequit, ſed per Ægyptum planisſimam, foſſasq; multo artificio deductas excurrit. Hinc* Niloſcopia *&* Nilometria *repererunt Ægyptii, quibus eluvionem Auguſto menſe futuram prænoſcere ac judicare posſint. Nec tamen Ægyptus expers imbrium eſt, ſed inferior æque ac ſuperior menſes hybernos quantoque pluvios habet: De inferiori Proclus id dudum annotaverat Lib. I. in Tim. Plat. de inferiori veteres negarunt pluvias quin Vosſius in eorum gratiam ad Lib. II. Pompon. c. 9. Vid. Hiſtor. Æthiop. Ludolffi Lib. I. c. 8. Iſa. Vosſii Comment. de Nilo & hujus increm.*

CAP. IV.

Cyrenaica, Africa minor, Libya deſerta, Troglodytæ & Garamantes.

I.

Cyrenaica regio. Barchana. Pentapolitana.

ÆGypto annexa eſt α *Cyrenaica* regio, β Ammonis oráculo maximè clara, nunc *Barchana* provinciæ dimidia pars orientalis eadem *Pentapolitana* dicta, à *quinque* inſignium urbium numero, quæ γ *Berenice*, δ *Arſinoe*, ε *Ptolemais*, ζ *Apollonia*, & ipſa η *Cyrene* unde regioni nomen, Græci hanc condiderunt, ex *Thera* inſula Ægæi maris profecti. Ipſi Cyrenenſes privata ſorte inter Ægyptios ac Pœnos diu egerunt; dein cum *Carthaginienſibus* de agrorum finibus magnum ac diuturnum bellum geſſerunt. Mox Carthagine deleta, & ipſi cum reliqua Africa *Romano* Imperio ceſſerunt: Poſthinc ſolum eorum *Sultanis*, tandem *Turcis*.

Cyrenaicæ fines. Ammonis urbs & Oraculum. Solis fons.

[α Cyrene *ſive* Cyrenaica regio *habet ab* Occaſu *Syrtim majorem, ac Africam propriedictam*; à Septentrione *Lybicum mare*; *ab* Ortu *Marmaricam*; à Meridie *deſerta Libyæ interioris.* β Ammonis *oraculum in Marmarica conſtituunt alii. Fuit in deſerto &* urbs Ammon, *&* templum Ammonii Jovis *itemque* Solis fons, *qui mane tepidus, medio die frigidus, ſub veſperam incale-*

ſcebat

ſcebat, & ſub mediam noctem calidiſſimis manabat aquis. Eo usq; penetrârunt Bacchus, Hercules & Alexander M. *Locus ille hodie vulgò* Concorron *dicitur.* γ Berenice, *hodie* Bernich, *ad Syrtim majorem poſita, a Berenice regina appellationem habet.* δ *Arſinoe, quæ &* Teucheira, *hodie* Trochara, *in eodem jacet litore, inter Berenicen & Ptolemaidem.* ε Ptolemais, *antea* Barce *dicta, à Ptolemæo nomen ſortita, hodie Talometta vulgò dicitur, ad idem litus poſita.* ζ Apollonia *maritima urbs à Ptolemaide verſus ortum jacens, hodie* Bonandrea *dicitur.* η Cyrene, *hodie* Corene & Cirene, *XII. mill. paſſ. à litore remota eſt, urbs Cyrenaicæ primaria, ac quondem Carthaginis æmula, de cujus origine multa dicuntur apud Pindarum. E Cyrene fuêre* Ariſtippus *Socraticus Philoſophus, &* Areta *ejus filia, quæ patri in gubernatione Scholæ ſucceſſit; &* Ariſtippi *filius, qui matri ſucceſſit,* μητροδίδακτος, *quod Strabo tradit, cognominatus* Hegeſias, *ob incredibilem eloquentiæ vim* πεισιθάνατος *dictus.* Syneſius *quoque è Pentapoli ortus Cyrenes fuit Epiſcopus, primùm Philoſophus, ac deinde Chriſtianus. Hic laſerpitium herba naſcitur; unde Cyrenæ appellantur* laſerpitiferæ. *Cyrenæi ad cœnam vocati non ſolùm veniebant ipſi, ſed & alios ſecum adducebant. Inter Cyrenas & Ægyptum fuit oppidum* Portus Menelai *dictum, in quo* Ageſilaus *Spartanorum Rex mortuus eſt.* Nep. in ejus vita.

Berenice. Arſione. Ptolemais. Appollonia Cyrene. Portus Menelai.

Cyrenaica *nomen à* Cyrene *urbe, hæc à* Cyre hujus regionis fonte *reperit,* ἀπὸ Κύρης πηγῆς ἐγχωρίας *inquit Stephanus: Huic enim montiq; cognomini urbs adjacebat proxima. Sed hæc ipſa regio ſenſum admittit æquivocum, & anguſtius dicta* Pentapolin; *paulo latius totam à Ptolemæo & Cluverio deſcriptam* provinciam; *latiſſime ſumta* Marmaricam *& Libyam exteriorem ſignificat. Inde factum eſt, ut veteres, noviq; Geographi templum Jovis Hammonis & Oraculum Cyrenaicæ adſcriberent, quod* Marmaricæ & hujus parti, regioni Ammoniacæ *Plutarchus & Plinius attribuunt.* Africa minor *Phœnicum colonia, & Didonis aut Eliſæ auſpicio ad regnum florentiſſimum perducta, Carthaginem continebat Romæ urbis æmulam. Urbs illa Carthada poſt Trojanum excidium Anno 216 ante Chriſtum 869 condita Punice* כרתא חדתא Kartha Hadtha *i. e. urbs nova, Carthago denique dicta tribus conſtabat partibus,* Cothone *i. e. Inſula portuque,* Byrſa *i. e. arce regia, &* Megara *ſive Magalia urbe. De bellis tribus Punicis, ultimoque ſeu tertio, quod in excidium Cathaginis deſinebat, cum Chriſtoph. Hendreich in Carthagine aut Carthaginenſium Republ. Græci atque Romani Hiſtorici videantur. Libya Græce* Λιβύα *Hebraice* לוב Lub *& Libyes* לובים Lubim *à terra* ſiticuloſa vel arida, *ſive ut Lucani verbis Lib. I. heic utar* propter calidas Libyæ ſitientis arenas. *Hæc vero ex notitiis Epiſcopatuum duplex ſuccurrit, una ſuperior ſive Pentapolitana; & altera inferior ſive Marmarica Joſepho* ξηρολιβύα *&* ἄνυδρος *i. e.* arida, & aquæ expers. *Troglodytæ Gr.* Τρωγλοδύται ἐκ τῶν Τρω-

Cyrenaica. Jovis Hammi templum. Africa minor. Libya. Troglodytæ.

Τρώγιλων καὶ δύεσθαι, quod cavernas & antra subeant: Hebraice סוכיים *Succyim Suchæi ex voce* סוכה *Sucha i. e.* spelunca.

AFRICA MINOR.

Africæ Minoris fines. Tunetanum regnum. Cinyphus fluv. Triton fl. Catada fl. Bagradas fl.

II. Sequitur *Africa minor* sive *propriè* dicta. Terminatur à *septentrione* Africo pelago, ab *ortu* sinu magnæ Syrtis, à *meridie* montium perpetuis jugis; quibus à Libyæ desertis & Gætulis discernitur; ab *occasu* Tusca amne. Continet hodie *Tunetanum regnum*. Fluvii in ea clari, α *Cinyphus*, β *Triton*, Tritonidem paludem trahens: *Catada* ad Carthaginem se devolvens, & γ *Bagradas* omnium maximus ad Uticam, ac δ *Tusca* terminus Africæ minoris.

Cinyphus fluv. Triton fl. Bagradas fluv. Tusca.

[α Ciniphus *seu* Cinyps *fl. hodie* Magra; *è colle Gratiarum fluens inter* Leptin magnam, *&* Bararhiam *in Syrtim excurrit, perfunditq; Macaos, seu Macas qui & Syrtides appellantur. Ad hunc fluvium sunt hirci tantæ magnitudinis quantæ non alibi:* Plin. β Triton *apud* Tacapen *urbem unde hodie* Rio di Cap *nominatur, mare subit. In illius fluminis insula* Phila *Minervam primum virginali habitu apparuisse fabulantur.* γ Bagradas *fl, hodie vulgò* Megrada, Magrida, *ac secundum alios* Magiordech *dictus, ex Audo monte ortus inter Uticam & Carthaginem mare subit. Ad hunc fl.* Regulus *ingentem serpentem catapulis interfecit, ejusq; exuvias* 120. *pedibus longas Romam misit.* Gellius. δ Tusca *hodie vulgò* Gvadilbarbar *vocatur, ad Hipponem urbem in mare excurrit.*]

Nasamones. Psylli. Pœni. Leptis M. Abrotonū. Taphrone. Capsa. Thysdrus. Thapsus. Lepris P. Rhuspina. Adrumetū. Clupea. Tunes. Uthina. Carthago. Utica.

III. Populorum varia nomina. Clarissimi α *Nasamones*, extra Africam propriam etiam Cyrenaicæ & Marmaricæ contermini, quos antea *Mesammones* Græci appellaverunt, ab argumento loci medios inter arenas sitos: Et ab his sublati β *Psylli*, quorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ut cujus odore vel fugarent vel sopirent eas: Et supra Carthaginem *Libyphænices*, iidem & *Pœni*, è Phœnice Tyro profecti, Duce *Elisa* sive *Didone*, quæ Carthaginem condidit. Urbium celeberrimæ, γ *Leptis magna*, quæ & Neapolis δ *Abrotonum*, ε *Taphroe*, ζ *Capsa*, η *Thysdrus*, θ *Thapsus*, ι *Leptis parva*, κ *Rhuspina*, λ *Adrumetum*, μ *Clupea*, ν *Tunes*, ξ *Uthina*, & ο *Carthago*, Romæ æmula, terrarum cupida, opulentissima quondam totius Africæ antequam Romani tribus bellis devictam deleverunt: π *Utica* Catonis, qui inde Uticensis, morte nobilis.

Nasamones. Psylli.

[α Nasamones *gens Syrtica, navigiorum spoliis quæstuosa. Quippe obsident littora & æstu destituta navigia notis sibi vadis occupant.* Curt. β Psylli *Nasamonibus fuêre finitimi, quum auster eis omnia aquarum receptacula arefecisset, publ[ice]* *cons[...]*

consilio adversus ventum istum fecerunt expeditionem, jure belli res repetitum: verùm auster spirans, arenis universos obruit: quibus exstinctis Nasamones eorum terram obtinuerunt: Herod. Gell. Plinius *tamen eos à Nasamonibus deletos esse tradit.* Ælianus *prodit, tam familiares Psyllis fuisse Cerastas, ut morsus eorum sentirent nunquam, ac mederentur percussis. Idem jus illos obtinuisse in omnia serpentum genera tradit.* Plutarchus in Catone. *Quum enim hic per Libyæ deserta iter faceret, & in summo periculo ob crebros serpentum ictus milites videret, à Psyllis auxilium petiit, qui suis incantamentis ita fascinârunt serpentes, ut nulli deinceps nocere possent. Ex illorum familia quidam,* Hexagon *nomine, Romæ in dolium serpentibus refertum conjectus, experimenti causâ, circummulcentibus linguis miraculum præbuit. Signum ejus familiæ erat verno tempore odoris virus, & sudor, quo non solùm medicamen præsens afferebant, verùm etiam saliva. Liberos Psylli sævissimis solebant objicere serpentibus ad uxorem pudicitiam experiendam; adulterino enim sanguine prognatos non fugiebant serpentes.* Ælianus, Plinius, Silius, Cicero, Gellius. γ Leptis magna, *hodie* Lebida & Lepede, *paulum à litore distabat, ubi hodie conspiciuntur urbis rudera.* δ Abrotonum *ea videtur esse urbs, quæ ad idem litus jacens, Leptiq́ vicina, hodie vulgò appellatur* Bnata. *Ortelius tamen urbem hanc in mediterraneis ponit.* ε Taphrœ, Taphra & Taphrura, *hodie* Afacus, *ad Syrtim minorem jacet.* ζ Capsa *in mediterraneis posita ab Hercule traditur condita, munitissima licet, à Mario tamen intercepta ac deleta est.* Sallust. η Thysdrus, Tisdrus, Tisdrum *seu* Tusdrum *in mediterraneis quoque fuit.* θ Thapsus *urbs maritima, inter Adrumetum & Ruspas jacuit.* ι Leptis parva, *& ipsa in litore haud longè ab Adrumeto posita, ea putatur esse urbs, quæ hodie* Africa *appellatur.* κ Rhuspina *quoque maritima urbs ab Adrumeto ad ortum ponitur.* λ Adrumetum *ad idem mare jacens, hodie vulgò vocatur* Mahometa. μ Clupea *seu* Clypea, *hodie* Quipia, *urbs maritima, ad* Hermæam *seu Mercurii jacens promontorium, à Siculis condita est. Scorpiones ibi non vivunt.* ν Tunes *seu* Tunis *aliquando regia sedes, XII. mill. pass. à Carthagine remota, hodie ambitum habet quinque milliarium. Haud longè ab eo loco Romani à Carthaginensibus,* Xantippo *Lacedæmonio adjuvante, victi sunt, ac* M. Attilius Regulus *captus in hostium venit potestatem. Ab urbe hac* Tunetanum *regnum appellationem habet. Ibi in coëuntibus utrinque litoribus gulæ specie* Golettam *exstruxit Carolus V. anno C. 1535. quæ à Turcis anno 1574. capta ac destructa est.* ξ Uthina *in mediterraneis ad Bagradam ponitur fluvium.* ο Carthago *habuit speciem duplicis oppidi, quasi aliud alterum amplecteretur: cujus interior pars* Byrsa *dicebatur, exterior* Magalia. *Nepos* in vita illustr. *A Scipione deleta Julii Cæsaris auspiciis postea restaurata est. Ejus Episcopus CXXV. sub se habebat Episcopos alios. Hodie, ad exiguum vicum redacta urbs illa, ab hortulanis ferè solis habitatur. Carthaginenses fuêre* Tertullianus & Cyprianus. π Utica *haud longè ab eo fuit loco, quo Bagradas fluvius mare subit, hodie nonnullis putatur esse* Porto Farina; *at aliis* Biserta. *Cæterùm* Syrtes *sunt sinus maris vadosi & verticosi, litoribus Africæ vicini, à* σύρω traho, *quoniam arenas congerunt, appellati.*]

Leptis magna. Abrotonū. Taphrœ. Capsa. Thysdrus. Thapsus. Leptis parva. Rhuspina. Adrumetū. Clupea. Hermæa. seu Mercurii promon. Tunis. Goletta. Uthina. Carthago. Utica. Syrtes.

Libyæ deserta, Troglodytæ & Garamantes.

Libyæ deserta. Troglodytæ. Ater m. Garama. Debris.

IV. Ab Africæ minoris tergo versus austrum *Libyæ deserta* fuerunt, ultraq; *α Troglodytæ*, nunc *Berdoa* desertum. Hos tegit ab austro *β Ater mons*, & trans eum *γ Garamantes* populi clari, nunc *Borno* regnum. Caput gentis fuit *δ Garama*, quam hodieq; eodem nomine exstare tradunt. *Debris* inclyta affuso fonte, cujus aquæ ex cœlesti quidem vertigine mutant qualitatem, at controversa siderum disciplina; Qvippe qui friget calore, calet frigore; à medio scilicet die ad noctem mediam aquis ferventibus, totidemq; horis ad medium diem rigentibus. Cæterum & Troglodytas & Garamantas olim Romanorum arma superaverunt.

Troglodytæ. Ater mons. Garamantes. Gamara. Debris.

[α Troglodytæ *à subeundis cavernis, in quibus degunt, nomen acceperunt.* Arist. *Olim venationibus dediti, tantâ fuisse memorantur celeritate, ut ipsas feras cursu potuerint assequi. Vescebantur serpentibus, & mortuos efferebant læti. Multa myrrha apud illos esse traditur; Serpentes ibidem inveniri ajunt* 20. *cubitorum. In Troglodytis aliis ponitur* Solis fons *supra memoratus.* Ater mons *in longum extenditur, ac uno latere ferè attingit minorem Syrtim.* γ Garamantes *à* Garamante *Apollinis filio, seu potius à* Garamo *fluvio, ad quem incoluerunt, appellati sunt; apud hos nulla erant matrimonia, sed mulieres habebant communes. Dipsades serpentes maximi ibidem reperiuntur.* δ Garama *ad Garamam fluvium est.* ε Debris *quoque Garamantum urbs est; ubi fons interdiu frigens, noctu fervens,* Plinio & Solino *testibus.*]

CAP. V.

Numidia & Mauritania.

NUMIDIA.

I.

Numidia. Tremisenũ regnum. Rubricatus, fluv.

A *Tusca* amne usq; ad *α Ampsagam* fluvium litori Africo prætenditur *Numidia*, Marsinissæ Regis nomine maximè clara, nunc *Tremisenum regnum* eodem porrigitur situ. Gens ipsa *Numidæ*, antè *Nomades* à Græcis appellati, à permutandis pabulis, mapalia sua plaustris circumferentes, ut nunc Tatarorum fert mos. Fluviorum celeberrimus est *β Rubricatus.* Urbes quam plurimæ nobilesq; ; sed *γ Cirtha* eminens; Sittianorum, postquam Romani tenuêre, colonia dicta; quondam *Jubæ* & *Syphacis* domus, cum foret opulentissima.

Dein

MAURITANA et AFRICA PROPRIA nunc BARBARIA
Oceani Atlantici pars
HISPANIÆ PARS
MARIS MEDITERRA
NEI PARS
Fretum Herculeum
BARBARIA
TINGITANA
MAURITANIA CÆSARIENSIS
AFRICA PROPRIA
NUMIDIA
GETULIA
MELANOGÆTULÆ
Atlas mons
Nigritæ
Fortunatæ Insulæ
LIBYA INTERIOR
GARAMANTES
Niger fl
Nigira Metropolis
Libya palus

Liby
dese
Tro
tæ.
Ate
Gar
Deb

Tro
dyt.

Ate
Gar
tes.

Gan
Deb

Nur
Tre
regi

Rub
tus.

Dein seqvuntur *δ Cullu*, *ε Ruscicada*, *ζ Bulla* regia, *η Tacatua*, *θ Hippo* regius, *ι Sicca*, *κ Tabracha*: Hanc quoque regionem debellatam in provinciæ formam redegerunt Romani.

Cullu. Ruscicada Bulla. Tacatua: Hippo. Sicca: Tabrachæ

[*α* Ampsaga *fl. hodie vulgò* Suf Gemar, *Numidiam à Mauritania Cæsariensi disterminans, in Numidicum sinum decurrit.* *β* Rubricatus *inter Hipponem regium & Tabracham mare subit. Plinio videtur esse* Armua; *Orosio ac Diacono* Ardalio; *hodie* Ladog, Jadog, *&* Guadilbarbar *à diversis apellatur.* *γ* Cirtha *ac* Cirta *nonnullis posteà Constantina putatur dicta: at* Cirtha *haud longè aberat à mari, ad quam Jugurtha Atherbalem vicit, ac in oppidum profugientem obsedit.* Sallust. *A Cirtha 30 millia pass. versus Sitiphim fuit* Milevum *seu* Milevis *ubi anno Christi 402. Concilium habitum, quod inde dictum* Milevitanum, *cui præfuit S. Augustinus. In eo damnati sunt errores Pelagii & Cœlestii.* *δ* Cullu *seu* Collops magnus, *hodie* Collo *&* Alcol, *urbs maritima est apud Ampsagæ ostia sita, purpurâ olim celebris.* *ε* Ruscicada *hodie* Stora, *ad idem mare est haud longè à Cullu.* *ζ* Bulla regia *Siccæ Veneriæ vicina ad Rubricatum ponitur fluvium: hodie fertur dici* Antra. *η* Tacatua *inter Cullu & Hipponem regium haud longè à Collope parvo in litore sita, hodie* Suchaida *vocari scribitur.* *θ* Hippo *cognomine* regius, *ad mare inter Aphrodisium & Tabracham jacens, hodie* Bona *vocatur. De hac urbe* ita Silius: Antiquis dilectus Regibus Hippon. *Hipponensi Episcopatui magnâ curâ, fide ac diligentia quum præfuisset* Augustinus *annos XL. diem obiit supremum anno ætatis LXXVI. cujus exstant operum sacrorum tomi decem. At* Hippo Diarrhytos *inter Tabracham & Uticam ad idem erat mare in Africa minore.* *ι Duæ fuerunt* Siccæ, *altera Syphacis quondam regia, ad duarum Mauritaniarum fines; & altera* Sicca *cognomento* Veneria, *cujus Ptolemæus in descriptione Africæ minoris meminit. In bello Jugurth, ejusdem mentionem quoque facit* Sallustius. *Hæc* Arnobii *Rhetoris, qui Lactantii fuit præceptor, patria ad Rubricatum fl. erat. Ipsius* Arnobii *ac* Lactantii *quoque, exstant libri VII. valde eruditi contra gentes scripti.* *κ* Tabrachæ, *seu* Tabraca, *urbs maritima Ortelio Tuscæ ostio ponitur vicina. In Numidia quoque fuit* Zama, *nunc* Zamora, *arx regni, quam Livius quoque dierum itinere à Carthagine abesse ait. Ad hanc* Hannibal, *posteaquam ex Italiâ in Africam venerat, à Scipione victus est.* Zamam *Metellus in bello cum Jugurtha frustra oppugnavit.* Sallust. *Adrumeto abest millia passuum trecenta, id est, milliaria Germ. 75. Quod iter* Hannibal *à Scipione victus & fugatus biduo & duabus noctibus confecit.* Nepos in Hannib.]

Ampsaga fluv. Rubricatus Armua seu Ardalio. Cirtha. Milevum seu Milevis. Cullu seu Collops. Ruscicada. Bulla Regia. Tacatua. Hippo Regius Hippo Diarrhytos Sicca. Tabracha. Zama. Adrumetũ.

Numidia Græcis ab originibus ad Romanam transiit civitatem, litera mutata gemina, Græcis enim νομάδες ἐκ τῶν νομῶν *i. e.* in pascuis vagi homines; *Latinis autem Numidæ dicuntur. Ita Plinius Lib. V. c. 3.* Numidæ vero Nomades â permutandis pabulis, mapalia sua h. e. domus plaustris circumferentes. *Duplex vero Numidia fuit ab Romanis in provinciam redacta; una* mediterranea, *quam Biledulgerid. hodierni vocant, &* altera externa sive littorea,

Numidia. duplex.

littorea, *quam novam alio victores nomine dixerunt. Contigit hoc capto Jugurtha, & bello feliciter composito, è quo C. Marius A. V. C. 647. triumphum egit. Mauritania Græce* Μαυριτανία ἐκ τῶν Μαυριτανῶν *i. e. ab Mauritanis, hi vero ab Mauritiis & denique Mauris nomen Punicum aut Hebraicum susceperunt: Idque vel ab situ versus occidentem ultimo, tanquam* מחורין Mahurin *i.e.* postremi, *elisa litera gutturali, vel à nigredine* מעורין Maurin *ab* מעורה obscuro & vacuo loco; *Prius Bochartum, posterius Besmannum habuit auctorem. De Mauritania, tribus regibus Jubæ, Boccho, & Bochudo, uni tandem Jubæ per Augusti gratiam subjecta Vossius ad Pompon. Lib. I. c. 5. Unde triplex sub Cajo & Claudio Impp.* Tingitana, Cæsariensis, & Sitifensis sive Bisaceensis, *quam nummi Romani & inscriptiones exhibent.*

Mauritania. Triplex.

MAVRITANIA.

Mauritania. Maurusii. Mauritaniæ fines. Mulucha fluv. Mauritania Cæsariensis

II. Ultima ad occasum est ***Mauritania***, in qua præcipua gens Maurorum, unde nomen regioni. Hos Græci ***Maurusios*** dixerunt. Terminantur à ***meridie*** Atlante minori, quo submoventur à Gætulis: qui & ipsi postea, oppressis & exstinctis Maurusiis, Mauritaniæ majorem partem occupârunt: ab ***occasu*** est Oceanus Atlanticus; à ***septentrione*** fretum Herculis & Mare internum: ab ***ortu*** primo ***Mulucham*** habuit flumen, quod Mauros à Numidis discernebat; at quum ea Numidiæ pars, quæ est inter Ampsagam & Mulucham, Mauritaniæ adjiceretur, finis huic constitutus est Ampsaga. Continet hodie tria regna: ***Darense, Fezense*** & ***Maurocitanum***. Dividebatur autem olim ***Malva*** flumine in ***Cæsariensem***, quæ Numidiam contingit, & ***Tingitanam***, quæ Oceano perfunditur. Regna fuêre ad C. Cæsarem usque Imperatorem, qui in duas divisit provincias.

Sitifis.

[Sitipha, Sitifis *seu* Sitiphis *colonia in Mauritanis finibus hodie fere exstincta est.*]

CÆSARIENSIS.

Julia Cæsarea. Cartenna. Saldæ. Oppidum novum. Rusazus. Ruscurium. Rusconia. Tipasa. Tubusupt. Tucca. Mauritaniæ

III. α ***Cæsariensis*** provincia, quam nunc totam ***Dara*** regnum obsidet, antea ***Bocchi*** regnum appellata fuit. Partem tamen inter β Malvam & Mulucham γ ***Massæsylorum*** gens tenuit. Caput provinciæ δ ***Julia Cæsarea***, aliquando ignobilis, cum ***Jol*** esset; postea quia Jubæ regia, illustris facta. Reliqua oppida sunt ε ***Cartenna***, ζ ***Salda***, η ***Oppidum novum***, θ ***Rusazus***, ι ***Ruscurium***, κ ***Rusconia***, λ ***Tipasa***, μ ***Tubusuptus*** & ν ***Tucca***, impositum mari ac flumini Ampsagæ.

[α Mauritania Cæsariensis *ab Occasu habet Tingitanam*; *à* Septentrione *Mare Inter-*

Internum ad Ampsagam usque fluvium; ab Ortu *Africam propriam;* à Meridie *Libycos montes & Gætuliam.* β Malva *fl. hodie* Muluya, *Tingitanam à Cæsariensi disterminat.* γ Massæsyliorum *gens bellis extenuata, ac demum extincta est.* Plin. δ Jol *à Juba Rege traditur condita, ac postea alterum nomen a Cæsare habuit. Nonnulli eam hodie* Algiers *vocari volunt.* ε Carteuna *ad Cartenni fl. ostium, hodie ea putatur esse urbs, quæ vulgò* Mostagan *vocatur.* ζ Saldæ *urbs maritima, inter Juliam Cæsaream & Cullu sita, hodie vulgò* Bugia *appellatur.* η Oppidum novum *in mediterraneis est, hodie* Mezuna *putatur.* θ Rusazus *in litore inter Ruscurium & Saldas posita est.* ι Ruscurium, *Ptolemæo* Rhusuccoræ, *inter Rusconiam & Rusazum est.* κ Rusconia, Ruscinona & Rustonium, *urbs maritima est.* λ Tipasa *à Julia Cæsarea ad ortum est.* μ Tubusuptus *Saldis proxima fuit.* ν Tucca *apud Ampsagæ ponitur ostia.*

Cæsariensis fines. Malva fl. Massæsylii. Julia Cæsarea. Carteunæ Saldæ. Oppidum novum. Rusazus. Ruscurium. Rusconia. Tipasa. Tubusupt⁹. Tucca. Mauritania Tingitana. Tingi. Bogudiana Julia Constantia. Zilis. Volubilis Lixus. Antæi regia. Hesperidū horti.

TINGITANA.

IV. α *Tingitana* provincia, quam nunc duo regna *Fez* & *Maroco* occupant, ab urbe *Tingi*, quæ nunc vulgò *Tanger*, cognomen cepit, antè *Bogudiana* dicta à Rege *Bogud*. Oppida in ea, β *Tingi* ...odo dictum, caput provinciæ, ab Antæo conditum; *Julia Constan-*..., δ *Zilis*, ε *Volubilis* & ζ *Lixus*, vel fabulosissimè ab antiquis narrata. ...i quippe *regia Antæi*, certamenque cum Hercule, & η *Hesperidum* ...rti.

[α Mauritania Tingitana *ab* Occasu *habet mare Atlanticum;* à septentrione *fretum Herculeum & Ibericum usque ad Malvæ fluminis ostia; ab* ortu *Mauritaniam Cæsariensem;* à meridie *Gætuliam & Lybiam interiorem.* β Tingis *ad fretum Herculeum à Cananitis, quos Josua ejecit, putatur condita.* γ Julia campestris *in mediterraneis ponitur, hodie* Banituede *dicta.* δ Zelis *seu* Zilia, *hodie* Arzila, *inter Tingim & Lixum sita est.* ε Volubilis, *nunc* Fessa *seu* Feza, *regia intus est.* ζ Lixus *in litore maris Atlantici posita CXII. mill. pass. ab Herculis abfuit freto. Hodie arx est cum portu, vulgò* Larach, *& secundum alios* Arays *dicta. Fluvius quoque olim* Lixus *appellatus, qui hodie* Lasso *ac aliis* F. di Larach. η Hesperidum hortos *alii in Cyrenaica haud longè à Barce urbe, ponunt. Cæterùm in hac ipsa Mauritania est* Atlas minor *mons;* Abyla *Herculis columna, ac è regione altera* Calpe; *quæ tamen veriùs rupes sunt, seu montes.*]

Mauritaniæ Tingitanæ fines. Tingis. Julia Campestris. Zelis. Volubilis. Lixus op. & fluv. Hesperidū horti. Atlas minor. Abyla Calpe. Herculis columna.

CAP. VI.

Gætuli, Atlas mons, Libya Interior & Æthiopia.

GÆTVLI.

I.

Gætuli. Lempta. Biledulgerit. Targa.

A Tergo Mauritaniarum Africæq; minoris α *Gætulorum* gens, & ipſa quoque Romanorum armis debellata, longè lateque inco- luit; Qvippe quæ hodie occupat quicquid terrarum à *Lempt* oppido ad Oceanum usq;, ſpatio mill. Germanicorum CCCL. proten- ditur. Hoc ſpatio nunc eſt *Biledulgerit* provinciæ major pars, ubi *Tar- ga* regnum, & quatuor deſerta, *Lempta*, *Zuenziga*, *Zanhaga*, *Hair*.

Gætulia.

[α Gætulia *inter utramq; Mauritaniam, Africam minorem & Oceanum occidenta- lem poſita eſt.* Gætuli, *ſicut & Libyæ incolæ, primi habentur, qui in Africa conſe- derunt. At Gætuli olim carne veſcebantur crudâ, manebantq; quibuscunq; loci eos nox oppreſſiſſet, beſtiarum more ferè viventes. Jugurtha tamen eos ad bellum in- ſtruxit, ac adverſus Marium produxit.*]

Atlas mons

II. Gætulos à meridie claudit *mons Atlas*, totius Africæ vel fa- buloſiſſimus. E mediis hunc arenis in cœlum usque attolli prodide- runt celebrati auctores, aſperum, ſqualentem, qua vergat ad litor Oceani, cui cognomen impoſuit, eundem opacum nemoroſumq;, & ſcatebris fontium irriguum; Qvà ſpectat Africam, fructibus omni- um generum ſponte ita ſubnaſcentibus, ut nunquam ſatietas volu- ptatibus deſit. Incolarum neminem iterdiu cerni: ſilere omnia hau alio quàm ſolitudinum horrore. Eundemq; noctibus micare crebri ignibus, Ægipanum Satyrorumq; laſciviâ impleri, tibiarum ac fiſtu- læ cantu, tympanorumq; & cymbalorum ſonitu ſtrepere.

Getulia. Atlas. Satyri.

Getuliam Græce γετουλίαν *regionem Libyæ proximam Strabo vocat, & huic paul latius extenſæ partem attribuit: Utraque tamen ſuis terminis coercetur. Getu autem & Libyes primi Africæ cultores ab Salluſtio deſcribuntur; ex libris quiden Punicis, qui ad regem Hiempſalem pertinuiſſe dicebantur:* Ceterum fides eju rei penes Auctorem erit, *ipſe inquit Salluſtius. Nam Ægyptii Getulis antiqui- tate ac cultu Africæ primo antecedunt.* Atlas *ab littore Africano & occidenta Oceano verſus orientem ad loca Ægypto confinia procurrens, Atlanti regi Mauri- tanico nomen debuit, nocturnos autem ignes, ſtrepitus, cantusque* Satyris h. e dæmonibus, *qui Satyrorum hircorumque ſpecies mentiuntur. Sin Atlas Jape filius extet idem, qui Enochus, uti apud Euſebium ex Eupolemo annotatur Lib IX, Præpar. Evang. Tum vero* Idris *Arabum (quem nominant illi Henochum*

& Dyri

& Dyris Pœnorum Atlas valde convenient, sed tempore nimium distabunt. De Libya utraque superius actum fuit, neque heic amplius agetur.

LYBIA INTERIOR.

III. Ultro Atlantem α *Libya* est *interior* ad β Nigrum usq; flu-en, vastarum solitudinum, nunc desertum *Sarra* dicta.

Libya interior.

[α Libya *hæc interior dicta est, quoniam intus & in mediterraneis est; ad discrimen alterius Libyæ, quæ mare Libycum, Ægyptumque attingens,* exterior *vocatur.* β *In* Medra *Nigritarum regione est* Niger lacus, *ex quo ipse fluvius* Niger *procurrens, aliquo spatio confecto, lacum qui* Borno *vocatur, efficit; inde* Cano *regnum petens,* Guarda *lacum, qui ibidem est, transit; ac demum ad* Tombutu, *in plures, quibus in mare devolvitur, alveos dividitur; ex illis iste ad Senegam decurrens,* Rio de Senega *vocatur; ac alter, qui versus Gualaram fluit,* Rio S. Ivàn. *Niger igitur fluvius spacium DCCL. milliaria conficit Germanica antè, quàm mare subeat. Sicuti Nilus, ita quoque iste certis anni temporibus exundat, vicinosq; fœcundat agros.*]

Libya interior. Niger lac. Niger fl. Bortuo lacus. Guarda lacus.

ÆTHIOPIA.

IV. Jam verò quicquid ultra Nigrum flumen est & Ægyptum, rsus utrumq; mare Atlanticum rubrumq;, *Æthiopes* tenuerunt, ns omnium Africæ terræ amplissima, extra Africam à vetustissi-s Geographorum posita. Ab *Æthiope* Vulcani filio cognominati; ut alii, ab ***nigro vultus corporisque colore***; αἴθωψ quippe significat grum.

Æthiopia.

Æthiopia *ortum & nomen ab Æthiopibus, Æthiopes à nullo eoque fabuloso Vulcani filio, sed ab atro colore habent: Græce* αἰθιοπία *ex τοῦ* αἰθίοπος; Αἴθιοψ ἐκ τοῦ αἴθειν καὶ ὁ πῶς ἀποκεκαυμένος τὴν ὄψιν *i. e.* vultu aut facie adustus *dicitur. Æthiopicus quidem nigror ab æstu solis aut ustione non provenit, sed* à corpore quodam mucoso & reticulari, *quod inter cutem & cuticulam collocatum transluceat; sic habet inventa nuper celeberrimi Pechlini opinio in Tractat. de habitu & colore Æthiop. c. 7. Characteres tamen Æthiopum externos in vultu atro aut subnigro, simis naribus, labris tumentibus, capillitio crispo ac lanuginoso, cutis mollitie ac splendore pingui vel argenteo constituimus. Hinc Abyssinis hodie nomen priscum arridet adeo, ut seipsos Itjopjavvjan i. e. Æthiopes, suum solum Manghesta Itjopja i. e. regnum Ætiopiæ appellent: Ultimas gentis hujus origines* ab Ludo, Misraimi filio, *proximas Bochartus ab* Ægyptiis vicinis & Arabibus *deducit, multisq; rationibus confirmat, Æthiopes eosdem nec alios adhuc superesse, quam quos divina historia* לודים Ludim *i. e. Ludæos nuncupet. Porro Æthiopiam ipse duplicem fatetur, Africanam sive occidentalem, & Asiaticam sive orientalem.* Nubia *inter Nigritas Abyssinosq; per*

Æthiopia. Color Æthiopium unde. Origo duplex. Æthiopia duplex.

400.

Nubia.

400 *milliaria patet, regnumq; suo regi subditum complectitur Arab.* אלנוביאה *Alnubia de quo Commentarium Geographicum Auctoris Nubiensis nomine habetur.* Troglodytica *paulo superius exposita unam ex nobiliss. Ludolfi Historica Æthiop. Lib. I. c.* 14. *observationem suppeditat, de barbaris Æthiopibus,* quos Cafros nominant, *feris, nudis, agriophagis & pamphagis, quin Dei, regis, legis & vocis expertibus: Hos Troglodytis à Plinio descriptis simillimos nemo, uti suspicor, negabit.*

Troglodytica

TROGLODYTICA.

Nigritæ. Nubii. Æthiopia sub Ægypto. Cinnamomifera regio. Troglodytica

V. Divisa fuit Æthiopia in varia Æthiopum genera; quorum Ptolemæus innumera tradit nomina. At clarissimi omnium fuêre α *Nigritæ*; à Nigro flumine dicti; & *Nubiorum* gens magna, unde hodieq; vastissima regio dicitur *Nubia*. Ea autem Æthiopiæ pars, quæ Nilo utrimq; adjacet, *Æthiopia* dicitur *sub Ægypto*; atque in ea ad Nili paludes seu lacus *Cinnamomifera regio*. At totum sinus Arabici lævum latus Arabes tenuêre β *Troglodytæ*, unde regio ipsa *Troglodytica*.

Nigritæ. Troglodytæ.

[α Nigritæ, *à Ptolemæo in interiori collocantur Libya. Regio illorum à Sarra versus meridiem jacens à Meroë insula usq; ad mare Atlanticum & promontorium viride porrigitur, quo loco Niger fl. in mare excurrit, continens longitudinem DCCC. milliarium Germ. habetq;, quod infra dicitur, XIX. Regna.* β Troglodytas *Arabum esse partem atq; consanguineos, ex Josepho patet, qui tradit Abrahami filios ex Cetura Troglodyticam occupasse.* Raderus *censet eos hodie appellari* Abyssinos, *& regnum* Barnagas *appellare indigenas. Troglodytas verò ita dictos docet Aristoteles* à subterraneis cavernis, *in quibus degant. Defunctos illi suos ita sepeliunt. Mortui pedibus cervicem alligant virgis paliurinis. Deinde cadaver in editiori loco positum lapidibus ridentes obruunt, impositoq; supra saxorum acervum cornu abeunt. Bella gerunt pabuli gratiâ; invalidis, ob senium armenta sequi guttur bovis cauda adstringunt, ac ita eos interimunt. Qui mortem differt, licet nolentem eodem modo, admonitum tamen antea, interficiunt. Idque habetur beneficii loco. Morbo correptos incurabili simili afficiunt morte. Maximum arbitrantur malorum, ab eo vitam diligi, qui nequeat aliquid agere dignum vitâ. Nullus ibi habendi amor: à divitiis, paupertate se abdicarunt voluntaria. Tantum lapide uno gloriantur, quem Hexecontalithon vocant, tam diversis notis sparsum, ut sexaginta gemmarum colores in parvo ejus orbiculo deprehendantur. Ignari sermonis strident potiùs quàm loquuntur. Carnibus vivunt serpentum. Tanta verò pernicitate pollent; ut feras, quas agitant, ipsi cursibus persequantur.* Plin. Solinus. Herod. *Aristoteles lib* 8. *Hist. Animal. cap.* 12. Pygmæos *facit Troglodytas, eosq; ad paludes, ex quibus Nilus profluit, collocat, quo loco cum gruibus illi pugnent, equos habentes pusillos.*]

CA[P.]

CAP. VII.

De incolis universæ Africæ, novaq; ejus descriptione; ac primùm de Ægypto.

I.

QVinam mortales Ægyptum antiquitus incoluerint, antè dictum est. Reliqua Africæ versus occasum mari adjacentia tenuerunt populi commemorati. Advenæ autem primi fuere *Phœnicum* ...ni, aliique ex Asia atque Ægypto profecti. Postea paruit *Roma*... , mox *Græcis Imperatoribus* totum hoc terrarum spatium: Deinde ...dalis, *Saracenis*, *Arabibus*. Nunc partem tenet *Turca*, partem *Seri*... , quem vocant, partem reges alii, partem deniq; *Hispaniarum Rex*. *Æthiopes* à suo solo neque recesserunt, neque in id alios colonos ...ceperunt: Id longinquitas effecit regionis, immensæq; intercedenti...m desertorum vastitates. Sed enarratâ Africæ antiquitate, res ...stulat, ut *novam* etiam ejus descriptionem subjiciamus. Dividitur ...nc universa in septem potissimùm partes sive regiones, quarum ...mina sunt hæc: *Ægyptus*, *Barbaria*, *Biledulgerid*, *Sarra* desertum, ...grita, *Æthiopia interior*, sive superior, quod Abissinorum Imperi...n, & *Æthiopia exterior* sive inferior.

Ægypti incolæ varii.

Ægypti novæ Divisio.

Quæ hominum coloniæ primæ in Ægyptum, & hinc porro in Africanas reliquas terras insederint, paulo superius expositum fuit: Non aliæ nimirum quam è Chami posteris ac stirpe, quotquot ex Arabia vicina, & Asia remotiori reliqua immigrarunt. *Portentosa enim antiquitas & chronologia Ægyptia, quæ sacram historiam evertit Manethon, cum suo Auctore concidit jacetq;. Posthac novæ successerunt Pœnorum coloniæ,* Didonis auspicio, *quæ agrum ab Hyarba, regulo Marusio, mercata urbem condidit, regni Carthaginensis materiam: Sic ora maritima sensim novos incolas admisit fovitque. Romani postea regnum Numidicum prætextu fœderis & amicitiæ cum Masinissa culta; sed Carthagine funditus excisa belloque tertio Punico confecto terras A. V. C. 605 occuparunt. Interim Græci & Macedones sub Alexandro postea Ptolemæi per annos 294 Ægyptum; Romani ex A. V. C. 725 tres provincias tenuerunt, nempe Africam, Numidiam & Mauritaniam, Diœcesi Africana sub Impp. constituta. Denique Gensericus collecto 80000 Vandalorum & Alaunorum exercitu A. C. 430 subegit Africam; Saraceni A. 641 Ægyptum, sed A. 661 Africam & Mauritaniam domuerunt, Chalifa proprio ibi creato: Posthac Sultani ex Mamluchorum progenie, Sherifi & reguli multi: Donec Turci Ægypto capta, sensim Africam*

Coloniæ Africanæ.

Phœnicum.

Romanorū

Vandalorū

Saracen.

Turcic.

cam subegerunt maritimam, exceptis urbibus, quas adhuc Hispani Portugalli & Angli paucissimas tenent. Ægyptum hodiernam suis antiquitatibus ornatam supra vidimus, urbesque hujus florentissimas: Addimus adhuc de Alcahira *per Mudazum Lidinillam, primum è Fatimitis Chalifam condita A. C.* 968 *urbe duplici nova & veteri, nec non suburbio Bulaco,* 200000. *domibus, &* 18000. *majoribus plateis frequentior.* Mataræa *ibi adhuc superest, fonsque in ea vivus ac ædicula, quam* Latini *Monachi frequentant, & Mosquea Turcica, sed nullus in eo balsami frutex.* Alexandria *nec Pharum Ptolemæi Philadelphi fabricam, nec hujus insulam adhuc ostentat, sed duos portus commodissimos, & Græci Patriarchæ sedem:* Bibliotheca, *quæ heic fuit,* Philadelphia *C. Julii Cæsaris ævo;* Serapica *per Cleopatram collecta Imp. Theodosii ætate; sed ultima* Christiana *per milites Saracenicos A.* 642. *dissipata in balneis conflagravit.*

Alcahira. Mataræa. Alexandria. Bibliothecæ tres.

ÆGYPTUS.

II. Ægypti (quam α Turca obtinet) caput nunc est β *Cairum*, vulgò *Alcair*, Chaldæis *Alchahyr*, urbs magnitudine stupenda, emporium celeberrimum, Circassiorum Ægypti Sultanorum quondam regia. Prope est *Materea*, hortus balsami fruticibus consitus; quod uni terræ Judææ quondam concessum, hodie nisi in hoc loco, nusquam colitur. Ultra Nilum *Pyramides* visuntur stupendæ altitudinis, ut ante memoravimus. γ Secunda claritate à Cairo est *Alexandria*, splendida quondam atque opulentissima civitas, nunc crebris bellis destructa atque concisa, celeberrimum Christianis mercatoribus præbet emporium. Nobile exinde est cum arce oppidum *Raschitt*, quod Europæi *Rosettam* vocant. δ *Damiata*, olim *Pelusium*, Ptolemæi Geographi incunabulis insigne est.

Ægyptus. Cairum f. Alcair. Pyramides. Alexandria. Rosetta. Damiata.

[α *Turcarum Rex Selymus Ægyptum occupavit anno Ch.* 1516. β Cairum, *olim* Babylonia *Ægypti, totius Africæ urbs habetur maxima. Tanta ibi perhibetur esse hominum multitudo, ut omnes ferè linguæ ac scripturæ ibi reperiantur.* γ Alexandriæ *Turcarum Imperator perpetuo habet triremes instructas, quæ & urbem & mare tutantur.* δ *Portum ad* Damiatam *catenâ ferreâ præclusum ac munitum Harlemensis navis, quæ in Christianorum erat classe, disrupta catena illa aperuit, Anno C.* 1219.]

Cairum. Alexandria. Damiata.

CAP. VIII.

Barbaria.

I. Ægy-

I.

EGypto continuatur nobilisſima totius Africæ regio α *Barbaria*, in ſex partes diviſa; quarum una eſt provincia *Barcana*; quinque reliquæ ſunt regna, *Tunetanum*, *Tremiſenum*, *Feſſa*-, *Maurocanum* & *Darenſe*.

α *Ingens illa Africæ pars ab Europæis appellatur* Barbaria; *fortè quod eam incolunt homines moribus & linguis verè barbari. Ab* Ortu *habet Tripolitanam*, *a* Septentrione *Mare internum*; *ab* Occaſu *mare Atlanticum*; *à* Meridie *Gætuliam*, *Atlantem montem. Libyam interiorem & Æthiopiam ſub Ægypto. Ejus* longitudo *eſt DCLXX. milliarium*, *ac latitudo CLXXX. Alii tamen eam Africæ partem tantum vocant* Barbariam, *quæ ad regnum Tunetanum pertinet.*]

Barbariæ limites & magnitudo

arbaria *Græce* βαρβαρία *nomen æquivocum aut* generaliter *ex uſu veterum atq; recentium ſcriptorum ſignificat* χώραν ἑτερόγλωσσον ἢ ἄσπυρον ϗ ἄργον *i. e.* quamcunq; terram vel peregrini ſermonis vel horridam incultamque; *Hæc ſunt verba Euſtathii ad Dionys. Perieg. aut* ſpecialiter *regionem Arabico vel Æthiopico ſinu concluſam*; *aut* ſpecialisſime *provincias barbarico, quem vocant, ſinui propinquas. Ita priſci Geographi Arrianus*, *Dionyſius*; *Ptolemæus & Strabo, ita novi nomen illud accipiunt. Hinc etiam in Talmude* ברבריאי ברבריה Barbarei Barbaria, *ſive ad Chaldaicam*, *ſive ad Arabicam originem referatur. Duo igitur huc pertinebunt Imperia* (1) Turcicum in regnis, Tunetano, Algierenſi Tripolitano & Tremiſeno (2) Feſſo-Marocenſe *Taſtiletis ſubditum* (3) Principatus montani *Suſaon*, *Cuco &* Labes, *qui Scheichiis Principibusq; liberis parent. Ut de urbibus regi Hiſpanico*, *Portugallo & Anglico ſubjectis taceam*: *Has vero ſervari Reipubl. Chriſtianæ totius intereſt.*

Barbaria.

BARCANA REGIO.

II. Inter Ægyptum & Tunetanum regnum litori prætenditur -rcana regio, à *Barce* antiqua urbe cognominata, ſoli aſperitate pari- ac ſiccitate ſterilis.

Barcana regio.

Barce prom & urbs.

Barce *mons & promontorium ad* Ptolemaidem *eſt*; *ipſaq; urbs Ptolemaïs*, *Plinio teſte*, *priùs dicta eſt* Barce; *unde* Barcæi. *Ad Barcen Ptolemæus* Heſperidum hortos *ponit.*]

Heſperidū Horti.

-arca *vel* Barcana *vetuſto nomine*, *feroque Barcæorum populo adhuc gaudet*, *inculta propemodum & latrociniis infeſta regio. Nomen habuit à* Barca *Gr.* Βάρκη, *priſca & in mediterraneis ſita urbe*, *quam Ptolemæus Lic. IV. & Scylax in Periplo ad centum ſtadia procul ab mari ſubmovent.* Ptolemais *autem urbs recentior & à Ptolemæo condita*, *littorique marino proxima fuit. Urbs una hodieque heic clara*, *nempe* Caracuna, *Scheichio Principique ſedem præbet*: *Numi-*

Barca. Barcana.

Ptolemais.

Caracuna.

diam quoque ac Libyam hodiernam Scheichiis subjectam Pet. Valleus retulit.

REGNVM TVNETANVM.

Regnum Tunetanũ. Tunetum.

III. α *Tunetanum regnum* veterem Africam minorem fermè totam occupat. Caput est β *Tunetum*, sive *Tunisa*, vulgò *Tunisi*; insignis, vetus ac satis ampla urbs, quæ ex Carthaginis ruinis crevit, emporium Venetis & Genuensibus, aliisque mercatoribus celebre. Secunda est *Tripolis* nova, quæ *Tripolis Barbariæ* dicitur, ad differentiam γ Tripolis Syriæ: emporium Europæis mercatoribus celeberrimum. *Bona* etiam, quæ olim *Hippo*, D. Augustini Episcopatu nota, nunc emporium haud postremum. Intus verò est δ *Constantina* Romanarum antiquitatum reliquiis conspicua.

Tripolis Barbariæ. Bona. Constantina.

[α Tunetanum regnum *in quatuor dividitur provincias:* Constantinam, Tunetanam, Tripolitanam *&* Cebensem. Constantia *à Constantina urbe appellationem habet; sicut* Tunetana, *à Tuneto,* Tripolitana; *nunc* Gareldare, *nomen habere traditur à tribus civitatibus,* Taphris *nunc* Vacces; Oca; *&* Lepti magna, *quam nonnulli hodie* Tripolin *putant, ac alii* Lebidam. Cebensis *regio quondam erat Carthaginensium; sed ad interiorem pertinet Libyam.* β Tunetum *olim* Tunes, *à Barbarossa Archipirata, qui ad stipendia Turcica attractus fuerat interceptum, & sub Turcarum potestatem est subactum,* ejecto Muleasse *Rege, qui ad Carolum V. confugit; quod contigit anno C.* 1534. *At sequenti statim anno à Carolo Muleasses hic in regnum reductus est: Qui tamen à filio suo regno pulsus, oculis etiam per summum scelus erutis, Augustam ad Comitia confugit, anno Ch.* 1549. *Joh. Austriacus Tunetum recipit anno* 1574. *Goletumque munit: Sed Turca, ejectis Hispanis Goletum Tunetumque statim recuperat.* γ Tripolis, *hæc Turcis adempta est anno C.* 1551. *Verùm Sinam Bassa eandem proditione eodem anno recepit.* δ Constantina, *quondam regia civitas, primogenito regis Tunetani olim dabatur; at nunc in Turcarum est potestate.*]

Tunetanũ regnum. Tunetum. Tripolis. Constantina.

REGNVM TREMISENVM.

Tremisenum regnum. Algier.

IV. Caput regni α Tremiseni est *Tremisen*, amplissima quondam, bellis gravissimis posthac tenuata. In litore est β *Algier* emporium satis nobile, ac piratica infame, Christianis mancipiis refertissimum: Urbs ipsa mœnibus, arcibus ac tormentis bellicis adeo munita, ut inexpugnabilis credatur.

Tremisenũ regnum.

[α Tremisenum *seu* Telensinium regnum *nomen habet à* Tremesena *urbe quondam ampla, nunc penè collapsa; quæ Nigro* Tinassa, *Marmol.* Tin i i. *Pleraque tabulæ urbem illam in mediterraneis collocant. Ptolemæus quoq;* Tinassam *à litore remotiorem facit. Sed* Emmanuel de Airanda *refert* Tremesenam *urbem a* ...

litu

litus esse positam in regni Tremiseni finibus. Eousq; sese extendit Turcarum Imperatoris dominium. In hoc regno Hispani tenent Mazaquibir *&* Oran, *quam Petrus Navarrus anno* 1509. *expugnavit.* β Algier, *etiam* Geiser *dicta, inter duo promontoria, vulgo* Capo Caxines *&* Capo Montafusio *jacens. Ferdinandus Catholicus castello in* Pinno *insula s. rupe posito eam coëgit sibi tributum dare. Sed à Barbarossa anno* 1515. *liberata est.* Paulus Jovius *contendit hanc urbem olim fuisse regiam sedem* Jubæ *regis, appellatamque* Cæsaream Juliam. *Verùm* Joh. Leo *ipse Afer in descriptione Africæ tradit, eam antea appellatam fuisse* Mesganam, *neque antiquam esse urbem. Hodie omnium urbium, quæ in isto sunt Africæ litore, opulentissima & potentissima est: Eo loco videtur sita, quo olim Saldæ Anno* 1541. *Carolus V. Imperator expeditionem in Africam suscipiens, ad prom. quod hodie vulgo* Cabo de Tenes *à vicino oppido* Tenes *appellatur, naufragio facto, infelici eventu, perpetuis tempestatibus actus, in Hispaniam rediit. Ad idem litus est oppidum* Gigiari, *quod Galli interceperant anno* 1664. *sed à Barbaris eodem anno ejecti sunt.*]

Algier. Gigiari.

Tunetum *pro vetusta Carthagine multi habent Geographi: sed quantum fallantur, Arabs Nubiensis docuit Chim. III. part. 2. quum à Tunetano portu stagnoq; longissimo ibi effosso Carthaginem* tria milliaria & semi *abesse ait. Regnum illud* 1236. *Ibrahimus condidit; Buffates A.* 1430 *in tria divisum, tribus filiis reliquit: Ultimus omnium Muleasses à Turcis ejectus captumq; à Chairadino Bassa, quem Barbarossam vulgo nominant, Tunetum; restitutus per Carolum V. Imp. regno & urbi suæ, & postea lacessitus iterum hosti occubuit. Regnum* Tremisenum *ex A.* 1210 *ad A.* 1514 *viguit, Habdallo rege ultimo cæso, & urbe in ditionem Turcicam redacta. Hinc* Algieria *sibi regem constituit Selimum; Sed idem Barbarossa A.* 1515 *urbe capta eum necatum sustulit: Sic regna Barbarica Tunetanum, Buggiense, Tripolitanum, Tremisenum & Algierense Turcico cesserunt Imperio. Quibus omnibus Bassa praest Turcicus non absoluta potestate, sed limitata, & singulas ad urbes harumq; regimen restricta.* Urbes vero quinque sunt Archipiraticæ, Salea, Tetuan, Algieria, Tunetum, atque Tripolis.

Tunetum. Tremisen. Algieria. Urbes archipiraticæ.

REGNUM FESSANUM.

V. Ad ipsum fretum Herculis Hispaniæ objacet α *Fessanum regnum*, cujus caput β *Fez*, urbs totius Barbariæ princeps, ingens, opulenta, frequens, splendida ac magnificis superbisq; ædificiis miranda. γ *Tanger*, δ *Septa* seu *Centa*, & *Arzilla*, amplæ ad fretum urbes, Hispanicæ sunt ditionis.

Fessanum regnum. Fez. Tanger. Ceuta. Arzilla.

[α Fessanum regnum *inter Mare internum, Mulviam fl. Oceanum Atlanticum & Maroccense regnum interjacens à metropoli ac fluvio cognomini nomen habet.* Provinciæ *huc pertinent* septem 1. Temesana, *in qua Azamor, quondam Thymiaterium; Anaffa nunc jacens; Ributo & in mediterraneis Tagiæ:* 2. Afga; *in qua* Lara-

Fessanum regnum ejusque provinciæ septem.

Laracha seu Larissæ, ab Hispanis occupata. Ad mare Atlanticum & fluvium Salam *est oppidum munitum* Salée, *à Romanis olim conditum,* Sala *fluvius, qui hodie dicitur, Thuano Buragragus appellatur. Portum* Salée *habet commodissimum; qui tamen arenis paulatim obstruitur. Piraticam oppidani non minus exercent, quàm Algirienses. Ubi castrum, in qua magnifica Regum Fessæ sepultura, & Tepheletum Seriffiorum bellis clarum.* 3. Erripha, *in qua Arcila quondam ingens, nunc exigua. Alcazera ubi* Sebastian Portugalliæ Rex *Fessanum Regem restiturus, acie victus periit anno C.* 1578. *γ Tanger sive Tingis, quam urbem Portugalli tradiderunt Anglis anno* 1663. *& δ Ceuta sive Septa, oppidum contra Barbaros bene munitum Hispaniæ regi paret. Ei vicina est ad ortum* Tituan, *urbs maritima Fezensi Regi parens. Hæc regni Fezensis in isto tractu urbs prima sex millia passuum à litore sita est. Fluminis ostium, quod olim portus fuit, ab Hispanis inutilis factus, navibus immersis.* 4. Elebata, *in qua Tagassa ad mare;* 5. Garetum, *ubi Terzota:* 6. Territorium Fessæ, *in quo Fessa.* 7. Sanega, *in qua Sophroium ad Subum fl.* Fessa, *omnium urbium, Africæ habetur potentissima, ac Saracenis* aula *dicitur* Occidentalis. *Est in urbe illa Academia, in qua docentur artes in lingua Arabica. Magna ibidem est multitudo Alchimistarum, qui solent in summo templo convenire, & opiniones suas conferre ac disputare. Habent artis istius multa opuscula, inter quæ eminet multis allegoriis refertum opus* Geberi, *qui centum annis post Mahumedem vixisse, & ipse Græcus fidem abjurasse traditur. Ex illis verò alii quærunt tincturam, ac alii multiplicationem metallorum. Sæpè autem solent cudere monetam adulterinam; unde tam multi inveniuntur Fessæ manu truncati.* Joh. Leo Africanus.]

Salée. Tituan. Fessa.

REGNUM MAUROCANUM.

Maurocanū regnum. Maurocum

VI. α *Maurocani regni* caput est *Maurocum* vulgò *Maroc*, amplissima ac celeberrima olim, inter maximas universi orbis memorata: at postea Arabibus divexata, nunc malignè colitur. Secunda est *Taradante.*

Maurocanū regnum.

[α Marocci *seu* Maurocanum *regnum Barbariæ hujus pars ultima est, inter regnum Fessanum, mare Atlanticum, & Atlantem montem jacens, appellationem habet à regia* Mauroco. β Maurocum *seu* Maroccum *ad Tensiftum fl. situm nonnulli Bocnin faciunt. Restaurata est hæc urbs à Seriffo, multisq; palatiis aucta. Ibi quoque florent studia Grammaticæ, Poëticæ, Astrologiæ & Legum istius gentis. Eò studiorum gratia confluunt ex universa Barbaria. Hic sedem habet* Seriphus, *qui sese imperatorem Marocci appellat. Regni hujus provinciæ numerantur* Ducala, Hascora, Tedele, Hela, Susa, Sabara, Guzola, & *territorium* Maxonense. *In Susa est* Messa *ad mare & promontorium Nonium: in Ducale est* Cantinum *promontorium. Cæterùm anno hujus seculi nostri XII. Marocci Rex à mago quodam victus regnoque pulsus est.*]

DA-

DARENSE REGNVM.

VII. Intus Maurocano, Fessano, ac Temiseno regnis confine t *regnum Darense* amplissimum, olim Cæsariensis Mauritania di-um. Caput est α *Dara*, unde regioni nomen, tenuibus, ut totum gnum, atque egenis incolis habitata. *Melilla* ad mare internum con-icua urbs Hispano paret.

Darense regnum Dara.

Melilla.

[α Dara *ad fluvium cognominem:* Bocchus *Rex Gætuliam quoque tenens, hic imperavit.*]

Dara:

Imperium Morocco Fessanum Taffileta, Princeps è Scheichiis Numidiis unus condidit. Regno quidem Marroccano Chalifæ Ommiades ex A. C. 809. *posthac Zeneti, Almohadæ, Merini & Scheriphii præfuerunt: Ultimus horum Muhamed item Mulahidam, urbibus Fezo Maroccoque captis occubuit, & Tafileta regnorum quatuor thesaurique regii potitus, Numidicos Principatus Bugiensem, Bouzemaum & Suesensem ditioni suæ addidit, pluresque Scheichios aut exturbavit, aut nexu clientelæ arctissimo sibi devinxit, novus Africæ maritimæ Imp. Hinc magnum* Scherifium de domo Muhamedica sese jactitavit; titulo Imperatorem Barbariæ Maroccique, regem Fessæ, Suzi & Taffiletæ Dominum in Tora & Sagaon *&c. Huic Muley equidem Ismael frater successerat, sed turbato per Geilandos Scheichiosque Imperio usus. Vide Historiam Taffiletæ ex Anglica in German. versam, & A.* 1672 *editam. Urbes Imperii hujus singulas qui nosce volet, illas è Geograph. Vallii desumito. Regi autem Hispanico adhuc* Oranum, *quod Mauri A.* 1678. *frustra oppugnaverant, &* Ceuta *sive Septa; Anglico* Tingis *sive Tanger; Gallico* Bastion de France *vicus, & Genuensi Reipubl.* Tabarca *minor Insula subest.*

Imp. Maroccense.

Taffileta Imp.

Oranum. Ceuta. Tanger.

CAP. IX.

Biledulgerit, Sarra desertum, Nigritæ, Abissini.

I.

AT ergo dictarum regionum est *Biledulgerit* regio, longissimo tractu ab Ægypti confinibus ad Oceanum Atlanticum porrecta: Nomen ei *à dactylorum proventu* inditum. Deserta in ea sunt, α *[Le]mpta*, β *Hair*, γ *Zuenziga*, δ *Zanhaga* à singulis oppidis cognomini-s appellata. Regna ε *Targa*, ζ *Berdoa* & *Gauga*, itidem ab oppidis [dic]ta.

Biledulgerit.

α Lemptæ *incolæ latrones sunt.* β Hair *sub Tropico Cancri jacet,* γ Zuenziga *isti versus septentrionem finitima regio in medio arenarum lacum habet.* δ Zanhaga *maris Atlantici litus attingit, ac in eo à Badagor usque ad promon-*

Lempta. Hair. Zuenziga. Zanhaga.

torium, quod vulgò appellatur C. Blanco *porrigitur. Ejus incolæ os nunquam detegunt, nisi cibi sumendi gratiâ. Ad Zanhagam pertinet* Tegazza *regio, in qua sal candidus ex terræ cavernis erutus, Tombutum per camelos deportatur. Mercatores Fessani per deserta ista Tombutum proficiscentes aquam secum in utribus ferunt: Sepè enim in quinquaginta & plurium milliarium itinere nulli reperiuntur fontes, quibus uti queant iter facientes. In tabulis notantur* Azabad *&* Araoan *putei.* ε Targa *regnum inter Zuenzigam, Hair & Lemptam interjacet; ipsa urbs* Targa *sub* Tropico *Cancri ferè posit ad lacum sita est. Regnum hoc aëre gaudet temperato, & pascuis lætis.* ζ Berdoa *regnum inter Lemptam & Gaogam sub Cancri Tropico est.* η Gaoga *à Berdoa versus ortum ac Nilum se extendit; regnum satis amplum est, incolas habens omnino rudes, qui nudi incedunt.*]

Tegazza. Targa. Berdoa. Gaoga

SARRA desertum.

Sarra desertum.

II. Continuatur huic regioni versus meridiem α *Sarra* desertum, cujus longitudo á regno *Gaoga* ad regnum *Gualata* extenditur.

Sarra

[α Sarra *significat* desertum; *Est enim regio illa satis deserta ac parum culta, continetq; maximam partem Libyæ interioris, à Numidia versus austrum jacens, inter Biledulgerid, Nigrum fluv. Borno & Gualata.*]

Biledulgerid & Zara.

Biledulgerid & Zara *aque late patet, atque Barbaria maritima, quin ultra Numidiam, priscosq; hujus terminos excurrit; tribus aliquando regnis, nunc Principatibus vel Scheichiatibus distincta. Nam provincia heic extat* (1) Suzensis, *in eaq; urbs mediterranea Taradanta, littorea Bartguessa, Portugallis subdita, & Massa ubi templum, quod Jonæ Prophetæ in littus illud ejecto, ac è piscis faucibus restituto sacrum Arabes volunt* (2) Teffetana *inculta, & urbe cognomine frequens, sed sterilis* (3) Dara *urbibus quinque oppidis & pagis cultior* (4) Segelmesse *urbem cognominem vicosq; paucos complectitur, tota bestiis nocentissimis & veneficiis infesta* (5) Tegoraima & Biledulgerid specialiter dicta, *urbibus quinque, ac rudera ribus templi Jovis Hammonis clarior. Zara sive Sara regio desertis, feris, arenisq; horrida, & Scheichiis subjecta: Ibi eremos quinque* Zenhagam, Zuenzigam, Tergam, Lemptam & Berdoam *numerant.*

NIGRITÆ.

Nigritarũ.

III. Inde *Nigritarum* ampla est regio, ad utramque *Nigri* amnis ripam: *Longitudo* ejus porrigitur á Nilo & Meroë insula, usq; ad Nigri ostia & Oceanum. Regna in ea sunt hæc, ab urbibus denominata α *Gualata*, β *Hoden*, γ *Genehoa*, δ *Senega*, ε *Tombutu*, ζ *Melli*, *Bitonin*, η *Guinea*, *Temian*, θ *Dauma*, ι *Cano*, κ *Cassena*, λ *Benin*, μ *Zanfara*, ν *Guangara* ξ *Borno*, ο *Nubia*, π *Biafra*, ρ *Medra*.

Regna. Gualata.

[α Gualata *regnum in partibus Africæ occidentalibus est, regio auri ditissima; con termi*

terminos habet Azzaneghos, qui sub pellibus vivunt. β Hoden *à Gualata versus meridiem est.* γ Genahoa *à promontorio Blanco ad Senegam fl. extenditur. Tractus verò iste ad mare vulgò nautis vocatur* Costa de Anderotte; *ubi Castellum* Arguin, *& in medio regionis* Canuja. δ *Quæ nigri fl. continetur ostiis regia,* Senega *appellatur; ibi* Promontorium viride; *nunc* Capo verde. *Color maris, quod est inter hoc promontorium & Hesperides seu Insulas Salis, viridis apparet, qui tamen ipsius non est, sed herbæ cujusdam exiguorum foliorum, similis nasturtio aquatico. Belgæ vocant* Klein Petersilie / *Lusitani* Sargasso. *Hujus herbæ folia implicata, sibi adeo densè, & continuo tractu incumbunt Oceano hujus loci, ut ipsa aqua ægrè conspiciatur, & nautæ eminus Oceanum hunc cernentes putent insulam & terras virides esse; neque penetrare possunt per herbæ hujus tricas, nisi mediocri saltem vento adjuventur. Baccas herba fert parvas non absimiles nostris ribesiis, sed insipidas & inanes intus. Ex Oceani fundo herbas istas exsurgere non est verisimile: quoniam magna ibidem est maris profunditas.* Varen. Geogr. Gen. P. Abs. l. 1. c. 13. prop. 16: *Sed Niger fl. herbas illas secum devolvere videtur.* ε *In* Tombutu *seu Tombuto Rex inter potentissimos habetur, qui tria millia equitum, & complures pedites quotidie habet circa se expeditos, eique alii Reges parent.* ζ Melli *metropolis sexies mille dicitur habere domos ac familias: Incolæ utuntur cochleis monetæ loco.* η Guinea *præcipuum Nigritarum regnum est, incolis* Ginni *dictum, auro, oriza, pecoribus, elephantibus ac simiis abundans. Monetæ loco incolæ utuntur auro non signato. Sub dio aut in casis degunt, nullas habentes urbes. Promontorium ejus sive mons, ad mare* Sierra Leona, *id est, rupes Leonis, vocatur; unde fremitus ac veluti tonitrua audiuntur. Portugallenses ibi castellum* Minam *exstruxerunt. In maris litore aurea reperitur arena, unde tractus iste Belgis dicitur* gold kuste / *id est,* aureum Litus; *ad quod* Capo Corso: *ipsaque* Guinea aurea. *Sunt verò incolæ luxuriosi. Furtum in peregrinos commissum capitali punitur pœna. In corporibus eorum immensæ longitudinis nascuntur vermes, quos apprehensos per cutim extrahunt. Cæterum in illo Africæ litore regna, Regumque sedes memorantur,* Fetu, Sabou, Fantain, Accara, Ardra. θ Dauma *regnum Guineæ versus septentrionem conterminum est.* ι Cano *regnum huic iterum ad septentrionem adjacet: in eo est lacus* Guarda. *Rex hic tributum pendit Regi in Tombutu. A Cano versus occasum est* Agades regio *cum urbe cognomine; in qua magna colligitur mannæ copia. Et hæc regio tributaria est Regi in Tombutu.* κ Cassena *à Cano versus ortum jacet.* λ Benin, *Guineæ ad ortum objacens à meridie habet mare, cujus litus hic vulgò Belgis appellatur* Kust van Benin. *Rex illius à subditis adoratur ac pro Deo coli dicitur, sed magis civili cultu.* μ Zanfara *desertum & regnum à Benin versus septentrionem est.* Guangara *ad septentrionem objacet regno Zanfaræ: Ad urbem Guangaram magna invenitur auri copia. Regi ejus quotidie apparent DC millia sagittariorum, & 500. equites.* ξ Borno *regnum id esse videtur, quod olim incoluerunt* Garamantes, *unde oppido & fluvio nomen, qui hodieque* Garama *vocatur reliquum esse censetur. Garamantum Regem olim ducenti canes ab exilio reduxerunt, præliati adversus resistentes:* Solinus c. 25 *Regnum illud hodie longitudinem habere tradi-*

Hoden.
Genahoa.
Costa de Anderotte.
Arguin.
Cenuja.
Senega.
Prom. Viride.
Tombutu.
Melli.
Guinea.
Sierra Leona.
Mina seu oppidum S. Georgii
Dauma.
Cano.
Guarda lacus.
Agades regio.
Cassena.
Benin.
Zanfara.
Guangara.
Borno.

Borno lac. Chelonides paludes. Nubia. Biafra.

tur CC. milliarium Germ. Lacus Borno, *&* Chelonides paludes *in eo sunt.* o Nubia *ad Nilum usq; per 225. milliaria German. extenditur: Ejus incolæ quondam fuerunt Christiani: hodie verò adorant Solem, Lunam, stellas, ipsamque terram, quippe quæ fruges proferat.* π Biafra *regno Benin objacet ad ortum; sicut,* ρ Medra *inde ulteriùs Biafra, in qua* Niger *lacus.*]

Nigritæ. Tombuto. Borno. Gaoga. Nubia. Guinea. del Mina. Nassov. S. Andreæ. Argvin. Goree. Benin. Fetu.

Nigritæ *Ptolemæo* νιγρῖται, *Stephano* Νιγρῆτες, *à Nigri aut Nigrite fluvio nomen, origines à Chuso Chami filio quin trahant, nec Nubiensis nec Leo Africanus Geographi dubitarunt. Hi vero sicut in varias gentes sic in regna scinduntur varia, & crebris exposita mutationibus. Regna ex omnibus tria nunc eminent* (1) Tombuto (2) Borno (3) Gaoga: *Quibus pleraq; aut beneficio aut tributo, aut nexu alio devincta.* Nubia *tota unico regi subest, in castris perpetuis aut tentoriis versanti: Urbes heic duæ omnibus præstant,* Nubia *nimirum &* Dencala: *Templa vero 150 supersunt in iisq; christianæ fidei documenta, Jesu, Mariæ Sanctorumq; Virorum imagines; nunc vero ibi religio Muhamedana & inter Barbaros ethnica viget.* Gvinea *cui littus aureum Belgæ attribuunt* (Goldküste) *suis aut regulis, aut Christianis Magistratibus per colonias subest. Belgæ* Castellum S. Georgii aut de la Mine (*ab mineris auri proximis ita dictum*) *ex A. 1637. tuentur, Portugallis qui seculo superiore tenuerant, ademtum; Iidem quoque duo munimenta* Nassoviense ac S. Andreæ *ab suis ibi structa possident; Amplius* Argvin *castellum minoremque Insulam* Goree *suis propugnaculis firmatam, quam Angeli A. 1663 expugnarunt, à Belgis denuo captam.* Benin *cum urbe cognomine Regi ethnico subest:* Fetu *suo Regi subdita colonias recepit Danicas, & cum iis munimentum aliquod. Vid. Mulleri Descript. Afric. Fetu. Regiones oceano Atlantico vicinas* Zanhagam, Gualadam, & Gouboam *prætereo, addoq; tractum* Mellensem, *Belgis* die Grön küste.

Æthiopia interior, quæ est Abissinorum.

Æthiopia Interior, quæ est Abissinorum.

IV. Interiori Æthiopiæ imperat *Abissinorum Rex* qui *Presbyter* sive *Pretiosus Joannes*, vulgò *Prete Gianni*, vocatur, magno, recepto tamen errore; cum is quondam in Asiæ, ut relatum est, regno *Tenduc* regnaverit. *Abasenos* populos recenset Stephanus in Arabia; unde verisimile est, eos in Africam trajecto sinu Arabico commigrâsse. Aut sanè in ipsa Africa fuerunt ad sinistrum Arabici sinus latus, ubi Arabiam Troglodyticam suprà memoravimus: Hæc quippe nunc sub Abissinorum imperio est. Alii tamen ab Arabico vocabulo *Elhabaschi* (sic enim Mauri Principem Abissinorum appellant) vulgò factum opinantur *Abassi*, ac deinde *Abasseni:* quod denique commutatione vocalium in Abissinorum nomen evasit. Clauditur regnum ab ortu Arabico sinu & regionibus *Ajana* ac *Zangebara*, à meridie *Monomotapa*,

Æthiopiæ termini & magnitudo

otapa; ab occaſu *Congo* & *Medar* regnis; à ſeptentrione *Nubia* & Æ-
pto: Longum eſt ab Ægypto ad *Monomotapa* usque mill. IↃLXXX:
atum inter fauces Arabici ſinus & Nigrum fluvium, mill. CCCCI.

[*α Æthiopia duplex eſt*, ſuperior *ſeu interior quæ Abisſinorum eſt: &* inferior *ſeu exterior, quæ à ſuperiori per montes Lunæ ex parte diſtinguitur.*]

Æthiopia Superior & Inferior.

V. Dividitur in compluria regna ſive provincias, quarum no-
ina ſunt: *α Daſila*, *β Barnagaſſo*, *γ Dangali*, *δ Dobas*, *ε Trigemahon*, *ζ
nbiancantiva*, *η Vangue*, *θ Bagamidri*, *ι Beleguanze*, *κ Angote*, *λ Balli*, *μ
tigar*, *ν Olabi*, *ξ Baru*, *ο Gemen*, *π Fungi*, *ρ Tirut*, *σ Eſabela*, *τ Melemba*.
bes in univerſo Imperio paucæ ſunt: vicis plurimum habitatur,
omibus ex creta & ſtramine conſtructis. Rex ipſe (qui albo eſſe co-
re fertur) ſub tentoriis degit, quorum ſex millia eum ſeqvuntur.
Amara arx eſt munitisſima, in monte *υ Amara* condita, in qua regis
ii ſub validisſimo præſidio educantur, donec patre defuncto heres
oducatur.

Diviſio in varia regna

Amara m.

[*α* Bello *regnum ad dextras Nili ripas eſt, ad quod ab aliis referuntur* Daſila *&* Ganſila. *β* Barnagaſſo *regnum ſinu Arabico & Nilo clauditur, in cujus primaria urbe* Barva, *Ptolemæi* Coloa, *Regis degit vicarius, qui Daſilam & Gamſilam urbes & regiones ad Nilum,* Meroën *quoque ſive* Guequerren *inſ. tenet; & tributum Abisſinorum Imperatori non ſolùm pendit, ſed etiam præfecto Turcico, qui in urbe* Suaquen, *ad ſinum Arabicum reſidet.* *γ* Dangali *regnum ad ſinum Arabicum pertingens tenent Mahumedani, infenſisſimi Abisſinorum hoſtes.* *δ Huic vicinum eſt* Dobas *regnum, in quo nemini licet uxorem ducere, niſi qui XII. Chriſtianos occiderit.* *ε* Trigemahon *qui posſidet, Abisſinorum Regi tributum pendit ſub ejusdem regimine quoque eſt* Tigrai *regnum inter ſiniſtras Nili ripas & Nigrum lacum, in quo* Caſſuma *regia Reginæ Auſtri ponitur, Ptolemæo* Auxuma. *Alii tamen Reginam illam ex Meroë inſula veniſſe ajunt.* *ζ* Ambiancantiva *ad idem Nili latus eſt, Tigrai regno verſus ſeptentrionem objacens.* *η* Vangue *regnum verò Tigrai regno ad Auſtrum conterminum eſt.* *θ* Bagamidri *ad alterum Nili latus è regione Ambiancantivæ ponitur, argenti fodinis dives.* *ι* Beleguanze *Bagamidri regno verſus ortum obtenditur.* *κ* Angote *ad Tagazam fluv. qui Ptolemæo* Aſtahoros, *jacet. Ejus incolæ ſpatio 24. horarum ſemel tantùm ſaturantur, idq; noctu: loco pecuniæ utuntur globulis ex ferre & ſale fosſili.* *λ* Balli *regnum inde verſus ortum eſt.* *μ* Eatigar *à regno Angote verſus ortum jacens lacum habet; qui ambitu ſuo 3. milliaria continet German.* *ν* Olabi *verò regno* Fatigar *ad occaſum ponitur.* *ξ* Baru *regnum Fatigar habet ad ſeptentrionem.* *ο* Gemen *ultra Æquatorem, ad paludis Nili orientalis latus, quod ortum reſpicit, extenditur.* *π* Fungi *regnum inter utrumque Nili lacum eſt. Huic regno finitimi ſunt* Caſates *Chriſtianorum hoſtes. Huc etiam à nonnullis collocantur* Amazones. *ρ* Tirut *ſub montibus Lunæ eſt, ſicut & σ* Gaſabela. *τ* Malemba *quoq;*

Bello. Daſila. Ganſila. Barnagaſſo Barva urbs. Coloa. Sua quen. Dangali. Dobas. Trigemahon. Tigraī. Ambiancantiva. Vangue. Bagamidri. Beleguanze. Augote. Balli. Fatigar. Olabi. Baru. Gemen. Fungi. Caſates. Amazones. Tirut. Gaſabela. Malemba.

 monti-

Amaram. Ambian. Xoa. Damut. Zet. Bagametro Gojame. Nova Quara: Abisfini. Jacobitæ.

montibus Lunæ adjacet, at versus occasum. v Amara *mons sub Æquatore est. Regna & provinciæ præterea in hac Æthiopia memorantur* Ambian, Xoa, Damut, *ubi magna effoditur auri copia;* Zet, *Bagametro,* Gojame, Nova Quara. *Cæterum sunt* Abisfini *ratione religionis* Jacobitæ; *neque Concilii Chalcedonensis, quod* Jacobi Syri *Eutychiani hæresin damnavit, in Liturgiis suis mentionem faciunt: quum tamen Niceni Constantinopolitani meminerint. Patriarcham habent proprium, quem sua lingua* Abunam, *id est,* patrem *vocant. A monachis Abisfinis Ordinis S. Antonii Hierosolymis residentibus eligitur, & à Patriarcha Alexandrino confirmatur. Ei septimus in Conciliis generalibus assignatur locus. Utrumq; verò Testamentum sic conjungunt Abisfini, ut nonnullos ritus Judæorum retineant unà cum ritibus Christianorum.* 1. *Octavo die* circumcidunt *tam fœmellas quàm mares.* 2. *Diem* Saturni *celebrant & diem Dominicum.* 3. Carnibus *animalium, quæ in V. T. habentur pro immundis, abstinent.* 4. *In Eucharistia utuntur* pane azymo, *semel tamen in anno, id est, die Jovis ante festum paschatis: Cæteris diebus adhibent panem fermentatum.* 5. *Communicant* sub utrâque specie *stantes, ad minimum singulis hebdomadis semel, tam Clerici, quàm Laici; ac non nisi in templo.* 6. Eucharistia infantibus *etiam datur statim pòst baptismum; baptizantur autem mares die* 40. *femellæ die octogesimo nisi periculum mortis interveniat.* 7. Unam *duntaxat* in Christo *admittunt* naturam & voluntatem, *sed absque permistione divinæ & humanæ substantiæ.* 8. *Animas hominum per traducem propagari statuunt.* 9. Infantes *ante baptismum mortuos salvari credunt.* 10. *Commisso peccato statim ad sacerdotem eunt, & Sacramentum* Eucharistiæ *accipiunt; licèt id singulis diebus sit faciendum.* 11. Pictas imagines *in Templis habent, non sculptas.* 12. *Tria tantùm recipiunt* Concilia *generalia priora, rejecto Chalcedonensi, quod Dioscorum damnavit.* 13. *Non* elevanr Eucharistiam, *sed tegunt, nec post communionem servant.* 14. *Obstinatos peccatores* excommunicare *nemini licet, nisi soli Patriarchæ: In solos vero homicidas stringitur anathema.* 15. *Sacerdotes & inferiores Clerici, adeoque ipsi monachi, ex suis vivunt laboribus: Nullæ ipsis dantur decimæ, nec conceditur mendicare.* 16. Episcopatus *confert solus Rex.* 17. *Nullum habent* Confirmationem, *neque* Unctionem extremam. 18. Episcopis & sacerdotibus uxores *ducere licet: Verùm ad secunda vota transire illis non permittitur sine dispensatione Patriarchæ.* 19. *Diebus Veneris & Sabbathi non* abstinent carnibus *quadragesima excepta.* 20. *Singulis annis die Epiphaniorum* rebaptizantur. *Zaga Zabo de Relig. Æthiop. ap. Damian. à Goës, Alvaretz, Histor. Æthiop. Thomas à JESU,* Paulus Jovius.]

Abaffeni. Abyffini.

Æthiopicas tum nominis tum gentis origines supra Cap. VI. §. 4. constituimus. Nunc Abaffinas *videbimus aut* Habeffinas, *nec tamen alias aut diversas ab iis, quas Æthiopiæ tribuimus:* Ultimas nempe â Chamo, hujusque posteris, sed proximas ab Africanis, Ægyptiis, Arabibusque. *Nam Strabone teste Lib. XVII* Abases Ἀβάσεις *vocarunt Ægyptii regiones habitatas magnisq; circumdatas desertis; Stephano Auctore Abaffeni* (Ἀβασηνοὶ) *veteres regionem*

nem Arabicam, Sabaam scilicet tenuerunt: Ut vel ideo nomen ex Arabica lingua ortum videatur, & voce quidem חבשה Habbesha, *qua turbam hominum ex multis tribubus collectam Arabes significant: Vid. Castelli, Golii, & Joh. Frid. Nicolai, Amici quondam optumi, sed immaturius defuncti Lexicon Harmon. Orient.* Habassinia *vero hodierna inter octavum & sextum decimum circiter gradum latitudinis septentrionalis jacet, nec Æquatorem aut lineam attingit, nec penitus transit. Quod quia cum Cluverio multi Geographi non observarunt, in regnis hujus Imperii digerendis atque numerandis valde dissident. Ludolfus nobiliss. Lib. I. c. 3.* triginta recensuit, & hæc quidem vel majora, vel etiam minora: *Ex majoribus præstat* (1) Amhara *ob rupes munitissimas, quibus regii detinebantur filii, patre adhuc superstite, ac regiones XXXVI, quas continet* (2) Bagender, *regnum XIII. regionibus amplum, & aquis irriguum* (3) Dembeja, *castris regiis, & XIV. Præfecturis celebrius* (4) Sevva, *opulentissimum, & oppidis & monasteriis frequens* (5) Tigre, *Toparcha suo Bahr-nagash, & Præfecturis XXVII, & regum Axumarum patria illustre* (6) Gojam *Nili fontibus, & hujus ambitu tanquam Peninsula insigne.* (7) Angot (8) Bizamo (9) Bugna (10) Cout *Lusitanice* Couch (11) Damot (12) Davvaro (13) Fatagar (14) Gafat (15) Gajghe (16) Gan *vel* Ganhe (17) Ganz (18) Geam (19) Gombo (20) Gouga (21) Guraghe (22) Ifat (23) Samen (24) Set *Incolis famosum ethnicis* (25) Shat (26) Walaka (27) Wed (28) Cumbat *regna regulis Christianis subdita* (29) Enarja (30) Bali *quod sævissima Gallanorum natio, Duci suo Luvvæ ac Phylarchis subdita occupavit. Neq; hoc solum sed plura regna Gallanico & Turcico Dominatui cesserunt; ut Abassinico Imp.* novem adhuc cum provinciis quinque ac Regulis aut Dynastis tributariis *relinquantur. De rebus naturalibus, bellicis, civilibus & religiosis planissime Ludolphus nobiliss. item de Regina Sabæ, quam Æthiopes sibi arrogant, exposuit, & obscuritatem sustulit, de qua Becmannus conqueritur. Interim adhuc Abassinos Imp.* Negusa nagast Zajtjopia *h. e. regem & regnum Æthiopiæ vetus titulo profitetur; Arabes hunc prisci* Na aschi, *Persæ Indique* Padeshah; *alii communius* Prester Chan *nominant: Unde id fiat, supra Lib. V. c. 5. annotavimus. Conf. Brerevvodum in Scrutin. Relig. & Alex. Ross. de Religion. itemq; B. Danhaueri Eccles. Æthiop.*

Habessiniæ gradus.

regna xxx.

ix relliqua.

CAP. X.

Æthiopia exterior sive inferior; item Insulæ Africæ adjacentes.

I.

REliqvum Africæ, Æthiopia perhibetur *exterior* sive *inferior*, ab oriente, meridie & occidente Oceano perfusa; à septentrione quasi

Æthiopia exterior seu inferior.

quasi duobus brachiis Abisſinorum Imperium hinc inde complectitur. Regiones, in quas dividitur, ſunt, *Congi*, *Monomotapa*, *Zangibar* & *Ajan*. Pleraque maritimorum à Portugalenſibus tenentur firmisſimis munimentis ac præſidiis.

Æthyopia duplex

Æthiopia *ex ſitu communi vel* Orientalis & Aſiatica, *vel* occidentalis & Africana *ſuperius habetur; Nunc alia ex ſitu proprio* interna ſive ſuperior, *quæ partes facit mediterraneas*, externaque ſive inferior, *nimirum oræ maritimæ vicina: Hæc Portugallis* Caffaria & Coſta de Caffres *dicitur, ab recepto Caffrarum cognomine, quod incolis attribuunt.* Congo *regnum inter finitima temperatiori climate, ventis, pluviis, multis amnibus, urbibus oppidisque gaudet: Huic* Angola, Cacongo & Malemba *ſuis regibus ſubjecta adjacent: Portugalli vero* urbem maritimam S. Pauli, *minorem Inſulam* Laondam *ſuo Imperio, ſed* Moſſagamben & Cambanden *præſidio tuentur.* Monomotapa *multos regulos regi ſupremo ſubditos, quatuordecim Caffrarum ſeu indigenarum genera, & 1200. milliaria longo complectitur ex curſu: Sed urbem* Zimbaœ *regiam, arcemque hujus munitam, portis quatuor multisq; conclavibus inſtructam.* Zangvebar *duplex, alia verſus auſtrum quatuor provincias noſtro Cluverio numeratas, alia verſus boream* Ayan dicta *totidem regiones cum regnis* Braon, Magatoza, *Aden & Adel continet, in quibus vel Muhamedani vel ethnici degunt. Portugalli vero* Mozanbiquen *firmisſimo ſibi munimento & præſidio contra Belgicam A.* 1666 *oppugnationem adhuc conſtanter aſſerunt.*

Caffaria. Congo. Angola Cacongo. Malemba. Monomotapa. Zimbaœ Zangvebar

CONGI regnum.

Congi Regnum.

II. α *Congi* regnum (quod aliis *Manicongo*) Oceano Æthiopico perfuſum, nomen habet à capite ſuo urbe *Congi*: Incolæ ſunt Chriſtiani. Terra ipſa fluminum aquis maximè rigua. Dividitur in provincias ſex, quas illi *Mani*, id eſt, Præfecturas, vocant. Sunt autem β *Bamba*, γ *Songo*, δ *Sunda* ε *Pango*, ζ *Batta* & η *Pemba*. Regia eſt *civitas S. Salvatoris*, quæ ante *Benza*.

Congi limites.

[α Congi *regnum* verſus ortum *habet regnum Abisſinorum*, *ad* ſeptentrionem *Nigritas; ad* occaſum *mare Æthiopicum*, *ad meridiem eſt regnum Angola; In litore extenditur à promontorio* S. Catharinæ, *usque ad promontorium, quod ad Terram altam eſt, vulgò* C. Ledo *vocatum.* β Bamba *ad mare jacet inter Ambriſum & Choanzam fluvios. Ibi ſunt* Lemba, Damba & Loanda, *ubi portus commodisſimus.* Soggi *regulus primus omnium horum Chriſtianam amplexus eſt fidem.* γ Songo *eſt ad* Zaire *fluvium, qui & Congo dictus, ex* Zaire *lacu ortus, inter utrasque ripas plerumque latitudinem habet* 5. *milliarium German. ibi reperiuntur elephantes, ſimiæ, dracones, tigrides, pſittaci, ſtruthiones, &c.* δ Sunda *jacens à Songo verſus ortum, metallorum dives eſt.* ε Pango *olim libera regio, nunc*

Bamba. Lemba. Damba. Loanda. Soggi. Songo. Zaire fl. Sunda. Pango

nunc in Congiani Regis tutela est. ζ Batta, *veterum* Agasimba, *Pango versus meridiem jacet.* η Pemba *sita est à Batta versus occasum Solis brumalem. Cæterùm ad Dandam urbem insula est* Loanda, *ubi magna argenti copia, & aquæ, quæ crescente Oceano dulcescunt; & eodem decrescente in salsuginem convertuntur. Conchis & cochleis, quæ ibidem reperiuntur, Congiani utuntur pecuniæ loco. Porrò ad regnum istud pertinet* Anzicana *regio, cujus incolæ hostes suos devorant, eorumque, sicut & mancipiorum, carnes in macellis publicè vendunt. Eodem etiam pertinet* Loanghi *regio, multos habens elephantes, cujus incolæ circumciduntur.* Angola *regnum metallorum proventu dives, sub Regis Congiani erat imperio, verùm sui hodie perhibetur esse juris: Ejus incolæ magis delectantur carnibus caninis, quàm bubulis. Hic mancipia empta in Brasiliam portantur*, quorum *operâ utuntur in parando sacchare. Metropolis ejus est* Gabatza, *ubi aula Regis.*]

Batta f. Agasimba. Pemba. Loanda insf. Anzibana. Loanghi. Angola.

MONOMOTAPA regnum.

III. α *Monomotapa* vocabulum significat *Imperatorem*; unde ipsi ...ræ, cui hic imperat, nomen inditum. Solum est fertile atque amœ...m: amnes aurum, silvæ elephantos magnâ copiâ producunt: Clau...ur regnum ab ortu, meridie & occasu Oceano; à septentrione re...o *Congi*, Abissinorum Imperio, & regione *Zangibar*. *Longitudo* ejus ..., inter duo maria rubrum Æthiopicumque juxta Lunæ montes, ...ill. Germ. CCCC. *Latitudo* inter Nili fontes & β promontorium Bo...e Spei milliar. CCC. Caput regni ac sedes regum est *Monomotapa*, ad ...men S. Spiritus. Hinc versus septentrionem mill. circiter L. distat ...bile ædificium γ amplum atque antiquum, quadra forma ex ingen...us saxis constructum.

Monomotapa Regnum. Ejus limites & magnitudo.

[α *Ad* Monomotapæ *imperium quoque pertinet regnum* Butuæ *seu* Torræ *inter flumina* S. Spiritus *&* Cuamam *situm. Rex in Monomotapa Sebastiani Portugalliæ Regis tempore à* Consalvo Silva *Jesuita ad Christianam perductus erat fidem; sed paulo post deficit, doctoribus suis occisis. Eidem subesse dicuntur* Amazones, *quas ille* Monemugo *vicino hosti opponit.* Bonæ spei promontorium Vascus de Gama Portugallensis *primus circumnavigavit anno C.* 1498. *& Calecutum usque pervenit; adeoque iter hoc ad Philippinas & Moluccas insulas patefecit. Ad promontorium hoc portum nuper communiisse traduntur Belgæ. In Oceano haud procul à promontorio* Bonæ Spei, *usq; ad Insulas* de Cunha *fluitantes conspiciuntur multi arundinacei frutices insigni crassitie, quibus marinus fucus implicatus est, vel herba* Sargasso. *Nautæ vocant* Trombas, *vocabulo Lusitano, & pro certo signo habent, si ibi versantes conspiciant, quòd vel vicini sint promontorio* Bonæ Spei, *vel illud jam superaverint, quum in Indiam iter instituitur.* Varen. Geog. Gen. lib. 1. c. 13. prop. 16. *Est verò hoc promontorium navigantibus periculosum ob nubeculas horrendarum tempestatum feraces*, ad Terram de Natal, & Caput Bonæ Spei, *ex* Ollo de Boy *ortas, Lusitanis verò frequentiora his in locis*

Butuæ seu Torræ Regnum. Amazones. Monemugus. Bonæ Spei prom.

cis contingunt naufragia. Unde anno 1589. Lusitanus quidam navarchus, cum ad terram de Natal, & promontorium Bonæ Spei tempestatibus jactaretur, mirari se dixit, cur Deus Lusitanos, qui tamen essent Catholici & boni Christiani, semper ita torqueat ad Caput Bonæ Spei; quum tamen Angli, hæretici, & impii homines, id facile superent. Anno 165: Hollandi hic exstruxerunt castellum loco commodo & fœcundo, eoque colonias deduxerunt, ut aliquando magna ibidem videatur urbs futura. γ Ædificium istud in regno Butuæ est, ac Zimbaos *vocatur.*]

Zimbaos.

ZANGIBAR & AIAN.

Zangibar.

IV. Monomotapæ, qua rubro Mari perfunditur, continuatur α *Zangibar* regio: cujus partes, β *Cafares* populi, Monomotapæ proximi, & regna γ *Mozambike*, δ *Kiloa*, ε *Mombaza* ac ζ *Melinde*, ab urbibus singulis denominata; quarum *Mozambike* in insula condita, celeberrimum est Europæis mercatoribus emporium. Sequitur versus septentrionem juxta litus maris Rubri η *Ajan* regio, cujus partes duo regna θ *Del* & ι *Adea*, κ *Magaduzzo*.

Zangibar. Cafares. zefala. Mozambigue. Quiloa. Mombaza. Melinde. Ajan. Adel. Zeila: Adea. Magadoxo

[α Zangibar, Zanzibar *seu* Sansibar *nomen & appellationem habet ab Insula, quæ inter Pempam & Monsiam insulas litoribus ejus objacet; incolitur ab Æthiopibus Mahumedanis. Portugallenses tamen nonnullo hic tenent loca.* β Cafares *ita dicti sunt, quod sine legibus vivant. His vicinum est regnum* Zefala, *inter regna Butuæ & Mozambique seu inter* Cuamani & S. Georgii *fluvios situm, nullas habent urbes munitas. Anno* 1500. *Portugallenses Cefalam in insula sitam interceptam muniernnt. Aurum & Ebur illi hic mercantur.* γ Mozambigue *regnum Cefalæ versus septentrionem objacet, à vicina insula obtinuit nomen.* δ Kiloa *seu* Quiloa, *huic iterum versus septentrionem jacet. Ejus Rex Portugalliæ Regi tributum pendit annuum. Ipsa urbs* Quiloa *in insula ad* Quiolam *fl. condita est, quam* Franciscus Almaida *Portugalliæ Regis vicarius anno* 1509. *occupavit.* ε Mombaza *regnum & urbs in insula est, quæ ambitu suo vix XII. milliaria continet. Rex ejus Christianorum infensissimus hostis est.* Franciscus Dalmaidus *urbem istam cepit ac incendit anno Ch.* 1505. *ac postea portum castello munivit.* ζ Melinde *porro versus septentrionem jacet, ad* Quilmancis *fluvium, qui ad Magadoxum fluit, se extendens. Ibi reperiuntur oves, quarum caudæ adeo pingues, ut persæpe* 30. *& plura contineant pondo.* η *Omnis ille terrarum tractus, qui à regno Melinde versus ortum Solis æstivum ad sinum Arabicum usque porrigitur,* Ajan *dictus, ab Æthiopibus incolitur.* θ Del *seu* Adel *ad sinum Arabicum pertingit, cujus Rex perpetuo bellum gerit cum Abisinis. Ejus urbs* Zeila *ad sinus Arabici ostium emporium celebre est ab Indis quoque frequentatum.* ι Adea *Regnum regno Melinde finitimum ab Æthiopibus incolitur, qui Abissinorum Regi tributum pendunt.* κ Magadoxo *seu* Magadazzo *regnum qui tenet Rex, sedem habet regiam in* Magadoxo *munita urbe.*]

INSV

INSULÆ ad Africam.

V. *Insularum ad Africam* terram maxima est in rubro Mari *Menu-as*, *Cerne* Plinio dicta; nunc vulgò insula α *Divi Laurentii*, & incolis *dagascar*, id est, *Luna* insula, felici aromatum proventu dives, longi-line mill. German. CCL. lat. LXXX. occupans. At in Atlantico O-no contra Hesperium promontorium, quod nunc est *Capo Verde*, β *sperides* sunt Insulæ duæ; ultraque *Gorgades*, Gorgonum quondam mus: nunc in universum *Islas de C. Verde* Hispanis dicuntur, hoc est ulæ promontorii viridis. Contra Mauritaniam sunt γ *Fortunatæ*, numero, quarum una *Canaria* vocitata, à multitudine canum in-ntis magnitudinis, ut auctor est Plinius: Unde universæ Fortuna-, nunc Canariæ dicuntur, Hispaniarum Regi subjectæ. Ultra ver-septentrionem est *Cerne*, nunc δ *Madera* dicta. *Atque hæc est totius ica brevis descriptio.*

Insulæ ad Africam pertinentes? Menuthias. Cerne seu Madagascar ins. Hesperides. Gorgades. Fortunatæ s. Canariæ ins. Madera ins. olim

Madagascar *incolis Madecase, Lusitanis Insula S. Laurentii, Gallis* Delphinia l'Isle Dauphine *dicta, una inter Insulas majores, nunc Gallicis coloniis frequens, & castello Delphinio firmata. Heic* Dynastæ aut Reguli, quos Rohandrios *vocant, rerum potiuntur: Sed Lusitani huc navibus provecti portum Ancedi Challion, Angli sinum S. Augustini, & Belgæ sinum Antogilensem subeunt. Majori huic ex minoribus per Oceanum dispersis ad boream propiores adjacent* insulæ de Cumoro quinque, S. Johannis de Castro, Spirito S. Christophoro S. Angveria & Magotto. *Ast* Melindæ *regioni propius prisca illa insula Menuthia, si Vossio ad Pompon. credas. Hinc mari rubro vicinior insula* Barbora, *quæ Zeilam urbem muris ædibusq; saxeis conspicuam fovet: Sed orienti propior* Ins. Mauritii *ligno ebeno dives, & Belgico fortalitio munita; Sed comminuto hujus ligni pretio, tota insula neglecta jacet: Denique* Zocotora *proventu aloes clara. Guineæ propiores numerantur* Ins. de Ferdinando Poo, del Principe d'Anno bon, *&* S. Thomæ, *ubi castellum Pavosa Belgæ præsidio suo munitum possident:* Insulæ Flandricæ *A.* *à Flandris mercatoribus detectæ, Azores ab milvis, Terceras ab una eaq; primaria dicuntur: Hæc Angram urbem gubernatoris Portugallici & archiepiscopi sede insignem, castelloque munitam continet; Quo Alfonsus, rex Portugalliæ depositus A.* 1668 *exul ire jubebatur ibiq; vitam finiit.* Insula S. Helenæ, & ins. Adscensionis *ex pacto Europæorum vacuæ, nautis Indicis refugium commune præbent; Sed prior ab Anglis A* 1672 *mox Belgis, iterum Anglis occupata, & fortalitio munita, communi usui subtrahitur.* Insulæ Salomonis *in mari pacifico sitæ, proximas habent* Latronum *insulas, sive* de las Velas, *in quarum una Magellanus occubuit.*

Magdagascar. Ins. de Cumoro. Melinda. Barbora. Ins. Mauritii. Zocotora. Azores. Ins. S. Helenæ & Adscensionis. Ins. Salomonis. Latronum.

[α *Insula illa Ptolemæo* Menuthias *dicta, à Portugallensibus* Insula D. Laurentii *appellata*

Menuthias seu D. Laurentii ins.

appellata, quod ejus feria detecta esset anno Ch. 1506. *Est verò Angliâ & Scotiâ major, majorq; Italiâ. Domicilia incolarum palis suffulta ad quinque pedes humo elevata sunt, serpentum aliorumq; venenatorum animalculorum causâ, quorum ibi magna multitudo. Ad litora hujus insulæ Oceanus ejecit corallia rubra & alba; quæ tanquam frutices sub mari crescunt: Et licet mollia sint in quibusdam locis, in freto isto tamen, quod est inter hanc insulam Africamq; sunt scopuli corallini aquis tecti, navigantibus periculosissimi, quos Baixas appellant. Anno* 1585. Ferdinandus de Mendoza *hic in ejusmodi scopulo naufragium fecit. Magnis quoq; periculis postea defuncti sunt Belgæ ad* Baixas de S. Petro, *quibus in locis cum ingentibus cancris ipsis depugnandum fuit. Quare istuc non solent navigare, qui in Indiam tendunt.* β *Insulæ ad promontorium viride præcipuæ numerantur X. Braba seu Brania*, de Fogo, de S. Jacobo, *seu Tiago*, de Majo, de bona Vista, de Sal, de S. Nicola, de S. Lucia, de S. Vincent, de S. Antonio; *ex quibus maxima insula* S. Jacobi *septem milliarium Germ. continet longitudinem. Magna ibi est salis copia, unde quoque* Insulæ salis *vocantur, habetque dulces aquas: ibidemque sunt testudines ingentis magnitudinis. Portugallenses urbem ibi condiderunt, quæ illis* Ribiera grande *vocatur.* γ *Nomina harum insularum quibus vulgò appellantur, sunt*, Ferro, Gomera, Tenariffa, Gran Canaria, Forteventura, Lanzarotta, de la Palma. *Anno* 1334. *Ludovicus Cerda insolenti ambitione propter successus aliquandiu prosperos* Fortunæ Princeps *dictus, auspiciis Petri Arragonum Regis insulas hasce infeliciter tentavit. Deinde Biscajenses & Hispalenses Anno C.* 1393. *Henrico III. Castiliæ Rege, eas propius aperuerunt: Qui ex Lanzarotta insula Regem & Reginam cum* 170. *barbaris captivis in Hispaniam duxerunt. Anno C.* 1405. *Castiliæ Regis auspiciis classis in insulas illas missa est. Inventi sunt in iis Barbari sparsis moribus, quibus ignis usus ignotus.* Lanzarotta, Forteventura, Gomera & Ferro *tum sunt occupatæ. Demum Ferdinandus II. Arragoniæ & Castiliæ Rex à Didaco Herrera, qui tenebat, insulas hasce XV. millibus Ducatorum redemit: Qui tamen Gomeram & Ferram sibi retinuit Comitatus titulo. Ferdinandus ille deinde reliquas etiam insulas subegit. Omnium acerrimè* Canaria *restitit, quæ tandem tamen subacta est. Ex quibus* Lanzarotta, Ferro & Gomera, *suis gubernatur dominis; at reliquæ quatuor sub Hispanorum sunt imperio. In* Tenariffa *est mons prealtus*, Pico *vulgò dictus, cujus cacumina ad spatium XX milliarium German. cœlo sereno apparent navigantibus. In Palma insula aquæ non sunt; arbor tamen cœlesti rore & perpetuis nebulis irrigua & stillans tantum suppeditat aquæ, quantum hominibus & pecoribus sufficit. Ab hac insula Ptolemæus longitudines locorum numerat; at alii à* Tenariffa *ejusq; monte* Pico *maluerunt statuere principium: Alii verò ad* Affores *seu* Flandricas insulas *progressi, in insulis* Corvo & Flores *numerandi fecerunt initium.* δ Madera *à multitudine arborum nomen habet. Porrò in Oceano Æthiopico sub Æquatore est* Insula D. Thomæ *litori Africæ occidentali opposita, ita dicta, quod ipsa festo D. Thomæ à Portugallensibus reperta; fere rotunda est, ejusque diameter* 30. *milliarium. Portugallenses in ea condiderunt urbem* Pavosam. *Est verò aër istius insulæ insalubris, morbusque in ea vulgaris, qui in corpo-*

Inf. S. Jacobi.

Ribiera grande urbs.

Fortunatæ s. Canariæ. insul.

Palma insul.

Madera insul.

D. Thomæ insul.

Pavosa. urbs.

AMERICA
AMERICA SEPTENTRIONALIS
OCEANVS DEL MAR ATLANTICVS NORT
MAR DEL ZVR
MARE PACIFICVM
AMERICA MERIDIONALIS
NOVA FRANCIA
NOVA GRANADA
MEXICANVS SINVS
NOVA HISPANIA
VIRGINIA
LA FLORIDA
CHICA
BRASILIA
Fretum Davis
Fretum Magallanicu
Rio d'la Plata i.e. Argenteus fl.
Paraquaria
Tucuman
Amazonum Regio
Islas de las velas
Insulæ Velorum
Ladrones
f. Furum insulæ
IAPAN
ANIAN
Terra Labrador
YSLANDIA
C Farewel
Asores ins
Flandricæ
La Bermuda
Iamaica
Spagnola
GVIANA
Lima
Arequipa
Tubeyones
Honden Eiland
I de S Petro
Middelburg
Amsterdan
Van Diemen
ZELANDIA NOVA
Mordenars Bay
Clippigehoek
H Mosting Sculp

corporibus humanis omnem pinguedinem liquefactam in unum locum congerit. Indigenæ ad centesimum ferè annum plerique vivunt; at exteri & peregrini, ultra quinquagesimum annum non progrediuntur. Sacchari, sed non melioris, hic erat uber proventus; qui hodie desiit, quòd vermes arundinum radices exedunt. Ab hac insula versus septentrionem jacens Principis insula, *sacchari proventu celebris, nomen ex eo obtinuit, quòd, ubi inventa, reditus ex ea Principi Portugalliæ assignati sunt.* Insula S. Helenæ *ab Æquatore versus Austrum ad* $16\frac{1}{2}$ *grad. Lat. sita incolis destituta, fructibus & animalibus abundat; ideoque in Indiam navigantibus, seu inde redeuntibus gratissima. Angli ante paucos annos in ea castellum exstruxerunt.* Zanzibar *insula, litori Africæ orientali è regione Mozambique objacens, à Portugallensibus tenetur. Gallinæ ejus insulæ non solum nigras habent pennas; Verùm ipsarum quoque caro, sanguis, adeoque ipsa ossa perhibentur nigra esse. Inter Americam & Hispaniam interjacent* Assores, Azores *seu* Acores *insulæ novem, quæ* Flandricæ *dictæ sunt ab inventore Flandro: Earum nomina* S. Maria, Formigas, *S.* Michael, Tercera, del Pico, *ubi mons præaltus,* Fayal, Georgio, Gratiosa, de Flores, Corvo. *Ex his præcipua* Tercera, *in qua* Angra *urbs, & castellum* Punta di Brasil.]

Principis. inf.

Inf. S. Helenæ.

Zanzibar.

Assores s. Flandricæ inf.

Angra.

CAP. XI.

Summa Americæ descriptio.

I.

[P]Erlustrato veteri terrarum orbe, quæ prima erat continens, cupido nunc est atque cura, in occidentem, converso navis cursu novas petere terras, novumque Orbem, superioribus seculis pla[ne] ignotum, cognoscere. Itaque ex Africa ab Nigri ostiis versus oc[cide]ntem brumalem mill. Germ. cccxxx. profectis nova conspici[tu]r terra, priori continenti magnitudine, si non anteferenda, certè æ[qu]iparanda. Eadem, si non continentes, sed utriusque insulas respicias [Eu]ropæ quam Africæ propior, mill. cc. navigatione inter Hyberniam [&] Canadam intercedente.

II. Jam *inde antiquissimis temporibus cognitam fuisse Europæis*, ex [Pl]atone simul atque Diodoro Siculo probari potest. Apud *Platonem in [Ti]mæo* sacerdotes Ægyptii narrant Soloni Atheniensi, qui IOC. circi[te]r annis antè natum Jesum vixit, Insulam fuisse quondam contra fre[tu]m Herculeum Africâ simul & Asiâ majorem, nomine Atlantidem. [P]ostmodum verò immani terræ motu, ingentique unius diei ac noctis [di]luvione, sub vasto gurgite mersam fuisse: Ac inde mare, quod eam

America veteribus cognita Europæis.

Atlantis insula ingens.

infulam ac fretum Gaditanum interjacebat, immeabile & infcrutabile redditum, limo paulatim impediente, quem infula fubfidens præbuiffet. Et *Diodor. lib.* v. tradit, Phœnices, vetuftisfimis inde temporibus, qvum extra columnas Herculis Africæ litora legerent, ingentibus ventorum procellis, ac longinquos in Oceano tractus fuiffe abreptos, ac per multos dies vi tempeftatis jactatos, tandem ad Infulam perveniffe ingentis magnitudinis, in alto Oceani pelago contra Africam in occafum verfus jacentem: Cujus folum amœnum ac frugiferum, & amnibus navigalibus irriguum, fumptuofisq; ædificiis inftructum. Hæc fanè infula ex fitu ac magnitudine nulla alia effe poteft, quàm quæ nunc vulgò dicitur *America:* Nec facilè de ea neque *Ægyptii Sacerdotes*, neque *Solon, qui librum de ea confcripfit*, tefte Strabone lib. I. neque *Diodorus*, hoc confingere five fomniare potuerunt; quod revera ita effe, nunc fatis compertum habemus. *Auctor* autem *libelli de Mundo*, qui ab aliis Ariftoteli, ab aliis Theophrafto adfcribitur, verfio verò ejus Latina Apulejo, alias, præter hanc noftram, quam Europæ, Africæ & Afiæ nominibus diftinximus, tradit effe infulas magnas: Antiquisfimi illi mortales haud dubiè intellexêre Americam & Magellanicam: Carthaginenfes aditu illius infulæ cæteros Europæos prohibuiffe, ibidem tradit Diodorus. Qvando & qua de caufa Pœni eam navigationem intermiferint, ita ut jam inde à Romanorum imperio ad fuperius usque ævum nihil de iis terris auditum vel annotatum fit, planè incertum eft.

Novus orbis olim ignotus. incognitus prifcis?

Recte Cluverius nofter novum nunc orbem, fuperioribus feculis plane ignotum *aggreditur, eumque orbi veteri aut dudum inter antiquos cognito bene opponit: Aft dememinit fui, aut à prima fententia recesfit, dum* Americam inde ab antiquisfimis temporibus inter Europæos cognitam *arbitratur. Quod fi enim ulla hujus terræ notitia ex ævo antiquisfimo ad Europæos pervenerit, cur Phœnicii, Græci, Romani & Arabici fcriptores illam nec geographicis libris, nec certis gradibus definiisfent? Atqui non amplius, ubi maxime, orbis cogniti latitudinem,* quam ad gradus meridiani circiter LXXX; *longitudinem* quam ad gradus æquatoris CLXXX *Strabo, Ptolemæus & Plinius extenderunt: Cum tamen hodierna noftri orbis latitudo ad gradum CXLI. longitudo ad gradum CCCLX immò ulterius progrediatur. Quid? quod veteres* majorem orbis longitudinem *ipfi defcripferint, quam revera fuit: Quippe qui nihil Europæ Afiæque ultra Sarmatiam, nihil Africæ ultra Æquatorem, nihil Indiæ Seres extra Sinasq;, nihil extra Fortunatas infulas & Africana littora compertum habuerunt. Quid? quod* pyxide nautica deftituti oceanum Atlan-

Atlanticum *nec tentare nec superare potuerint: Idque supra Lib. I. cap. XIII. planum fecimus, argumentis contrariis examinatis. Ergo quàntum ad* Platonicam Atlantida *spectat, illa immani terræ motu & aquis marinis obruta jacet: Cum America superstet integra, nec ullis terræ motibus aut aquosis eluvionibus oppressa fuerit. Kircherus vero Mundi Subterr. Lib. II. c.* 13 *Atlantidem inter Azores atque Canarias extitisse, hasque insulas minores ex ejus reliquiis superstites conjectat: Huic conjecturæ verisimilitudinem ex nova inducit insula, quæ A.* 1638. *prope Azores aquis maritimis emersisse copiosius ibidem memoratur & legitur. Non dico esse Geographos doctissimos, qui Atlantida cum Varerio Lusitano commentitiam, aut è fabulis prognatam censeant. Diodorus autem Siculus quæ Lib. V. Biblioth. de Phœnicio ultra columnas Herculis excursu,* & magna insula reperta tradidit, *hæc ad aliam quamcunq; Africano littori vicinam commodius referri queunt. Nautica enim Phœnicum veterumque gentium migratio littoribus inhæsit; quod Peripli fere singuli testantur. Nec Diodorus cuncta, quæ retulit,* haberi ea vult pro usquequaque veris, sed satius putat, quomodocunque res priscas nosse, quam eas peritus ignorare: *Ita Vossius Lib. II. de Histor. Græcis cap. II. recte judicat.* Auctor itaque libelli de mundo, *qui nec Aristoteles, nec Theophrastus, nec alius è Peripato fuit, probationem causæ huic exiguam addet. De tribus enim orbis partibus, &* insulis præter eas magnis etiam multisque, non de singulari aliqua terra continente, *qualem Americam cognovimus, & ampla satis & magna loquitur.* Interim Phœnices orbem circumnavigasse, non constat: Tantum Oceani littora pleraque per partes explorarunt: *Ita gravissime Bochartus Lib. I. Chan c.* 37 *ubi de nautica Eudoxi, Hannonis, Hamilconis, & Pœnorum omnium excursione disserit.*

Atlantis. Platonica.

Insula Diodori Sic.

Auctoris de mundo Insul.

III. Dicta nunc est tota hæc continens ***America***, ab ***Americo Ve[s]tio Florentino***, qui Emanuelis Portugalliæ Regis auspiciis à Gadibus [an]n. CIↃ CCCC XCVII. profectus, primus ex Europæis (quantum [m]emoria proditum) eam ingressus est: Quanquam hoc prior ***Christo[ph]orus Columbus Genuensis*** ann. CIↃ CCCC XCII. insulas Americæ ***Hispa[niol]am, Cubam & Jamaicam*** adierit. Post hos frequentes in eam navi[gave]runt Hispani, Galli, Angli; quorum alii aliis inibi regionibus dete[cti]s, nomina suâ quique linguâ imposuerunt. Mediterraneorum co[gn]itio parum certa est; maximè quæ versus septentrionem: Mariti[m]æ autem oræ Hispanorum armis maxima ex parte subactæ.

America unde dicta?

Hæc orbis novi detecti gloria Columbo & Vesputio recte vindicatur, eò quod primi hanc notitiam cum Europæis communem fecerint, *& in usus traduxerint publicos. Angli quidem ab* Madoceo, filio Gaynech *A.* 1170 *colonias in Floridam Canadamq; ductas in Append. Itinerar. Herberti memorant: Josephus etiam Acosta Navarrenum hominem* Alphonsum Sanchez de Huelva *&*

primi hujus orbis inventores.

 Aldre-

Aldretem *Hispanum & Garcilam Vegam laudat, qui has terras primi lustrarint, & Columbo tum in Madera insula versanti aperuerint: Columbus Genuensis tamen lustratas denique publicavit, & inventor ipse petiit; sed Amer. Vespucius Florentinus terra continenti amplissima inventa nomen addidit.* Nam India Occidentalis opposita Orientali *improprie* καὶ *ἀκύρως dicitur, utut Columbo ita dictam Jo. de Laët in Descript. India Occident. velit. Latitudo hujus à terra del Fuego & freto Magellanico ad polum Arcticum producta, terminis finitur dubiis; nec longitudo inter Capo blanco & Capo S. Augustini certis gradibus aut milliaribus continetur. Immò* utraque America est paulò angustior & *latitudinis, quam vulgo existimant, minoris: Neque* novam Albionem, neque regnum vel Anian vel Quivira cum freto Anian *nemo fuit aut superiore aut nostro seculo, qui vel adiisse, vel eminus conspexisse talia sese affirmet.*

India occidentalis.

Occidentalis India.

IV. At eadem terra nonnullis ***India occidentalis*** nuncupatur, quia eodem tempore, quo India orientalis in Asia, hæc etiam detecta fuit: Tum quòd utriusque incolis similis ac pene eadem vivendi ratio; nudi quippe utrique agunt. Includitur magno undique Oceano, ab ***Ortu*** Atlantico, qui vulgò ***Mar del Nort*** dicitur; à ***Meridie*** Magellanico freto, quo ab Australi terra dispescitur; ab ***Occasu*** Pacifico mari, vulgò ***Mar del Zur***. A *septentrione* equidem litus Europæi nondum cognitum habent, at concreto perfundi pelago necesse est: Cum ab altera poli parte Asia atque Europa, primæ continentis, sive primæ magnæ insulæ partes, ei objaceant, quæ & ipsæ eodem mari alluuntur. Longitudo ejus summa inter duo freta, ***Anian*** & Magellanicum, milliar. Germ. cIↄ cIↄ cccc. Latitudo *a* maxima inter promontorium vulgò ***C. de Fortuna***, juxta fretum ***Anian***, promontorium vulgò ***C. de Bertan***, in nova Francia, mill. cIↄ ccc. Dividitur universa in ***septentrionalem*** quæ & Mexicana, & ***meridionalem***, quæ & Peruviana, exiguo Isthmo alteram ab altera discernente.

Americæ fines.

Magnitudo

Divisio.

Ordo ad statum Americæ Politicum nos vocat: Sed nulla heic imperia, regna plura, eademque aut majora videbimus aut minora; Respublicas vero liberas olim & adhuc hodieque nullas. Americani quidem veteres aut monarchicum regiumque, aut multis regulis & principibus commune *regimen tenuisse leguntur: Illud in regnis maximè duobus florentissimis, Peru atque Mexico; Hoc in cæteris regionibus potissimum insulisque. Hodierni tamen quotquot in orbe novo supersunt incolæ, illi Europæis regibus ut plurimum aut Rebuspublicis subsunt, præter barbaros agrestesque homines in terris aut incognitis aut incultis, Chilensem quoque Chicanamque, montanam provinciam, quæ sui juris utraque manet. Rex Hispaniæ vasto imperio cultissimas terras, amplissima*

Status Americæ politicus;

vetus.

hodiernus.

Hispanicus.

regna

regna eademque multa, & plures insulas coërcet; Immò singulari jure, facta scilicet Romani Pontificis A. 1493. inter Castilianos & Portugallicos reges divisione ac donatione nititur. Sed nationes Europææ cæteræ jus illud repudiant, *sibiq; terras aut incultas & novas subjiciunt, aut cultiores ipsis etiam Hispanis bello eripiunt. Sic* Portugalli, Belgæ, Franci, Angli, Sveci Danique *multas colonias induxerunt, & inductas urbibus, aut vicis, munimentis aut propugnaculis tuentur. Rex autem Hispaniæ regnis cunctis & provinciis* duos Proreges *præficit, iisq; senatum adjungit regium, magnâ auctoritate præditum: Ecclesiis Christianis* quinque Archiepiscopatus *&* triginta Episcopatus *imposuit, multaque amplius cœnobia monachorum & monialium, itemque collegia & societates varias intrusit. Plura de statu Hispanico notanda singulas ad provincias revocabo.*

multiplex.

CAP. XII.

America septentrionalis sive Mexicana.

I.

Hæc Americæ divisio ab situ & isthmo Panama, non ab lineâ æquinoctiali proficiscitur. Panama *enim* isthmus *ferè medius est, quo tota cohæret America, viamq; mercibus convehendis commodissimam præbet. Hispani arduam hujus perfossionem, & maris utriusque conjunctionem agitârunt animo, ut labori ad merces exportandas & sumtibus parceretur: Sed nullus eventus tanto respondit proposito vel operi. Nec eadem huc usq; series aut ratio tenetur in regionibus Americæ utriusq; singulis enumerandis, sive libros sive tabulas perlustremus Geographicas: Nos Cluverium secuturi, quæ desunt, supplebimus.* Canada *nec metallis, nec auro, seu feris, avibus piscibusq; dives A. 1663. motu terræ gravissimo labefactata, nomen primo inventori debuit, suoq; nunc ambitu* (1) novam Franciam (2) Angliam novam (3) Belgium (4) Daniam (5) Sveciam novam (6) Terram di Ladrator sive Corterealem *continet. Indigenæ hujus adhuc barbari & inculti, nationibus linguisq; diversi, & Sagamis vel Senioribus subjecti, alii adhuc incerta sede vagi, alii per vicos & tuguria sparsi habitant. Galli Gubernatorem sive Proregem ac Episcopum ex A. 1604. in* novâ Francia *sed Quebecum A. 1608. urbem veterem novamq; cum castello rupibus imposito, multaq; per colonias propugnacula, portusq; in Accadia duos constituerunt.* Novum Belgium *ex A. 1665. Anglis subditum novo Eboraco & munimento Albaniæ clara: Sed* Anglia nova *vicis pluribus urbibusq; quatuor, inter quas Neuf Haure, Parlamenti publica sedes, Buston & nova, quæ Academiam fovet, Cantabrigia præ cunctis eminent. Regiones cæteræ obscuris ex initiis per novas, quæ sequentur, colonias emergunt. Insulæ heic multæ; Sed omnium maxima* Terre Neuf *à Gallis A. 1505. reperta nomen adsumsit, multisq; quidem portubus, feris, sylvis & animantibus, sed paucis incolis referta.* Virginia *ex A. 1584. Anglorum dominio subest, terra salubri aëre ac proventu frugum*

Panama. Isthmus.

Canada.

Francia nova.

Novum Belgium.

Anglia nova.

Terre neuf.

Virginia.

frugum vario felix, sed incolis horumq; idolis horrida: Urbs Zamestoum munitionibus firma. Bermudes: *Heic insula* Bermudes *Anglis iisdem subdita, frumento, messe duplici, moris, serico, cedris singularibus, balanis, & multis piscium generibus famosa, quarum descriptio topographica Londini & Amstelodami A.* 1672 *prodiit.*

Americæ septentrionalis magnitudo.

A*Merica septentrionalis*, quibusdam *Mexicana* appellatur, à principe totius urbe *Mexico*. *Longitudo* ejus est inter fretum *Anian* & Isthmum, quo meridionalis ei annectitur, milliar. CIↃI; *latitudo* eadem quæ universæ. Dimidia ejus pars versus occidentem æstivum sita, introrsus planè incognita etiam nunc jacet; nec quicquam, præter litora, in ea detectum. α Quin & totum boreale universæ Americæ latus, in quantum versus polum extendatur, prorsus latet. Altera verò pars in regiones dividitur complures, quarum nomina sunt: *Canada, nova Francia, Virginia, Florida, nova Hispania, nova Granata, California*; & in occidentali latere ad fretum *Anian* duo regna, *Quivira* & *Anian*, unde freto cognomen.

[*Ingentes à navigantibus in America partibus septentrionalibus reperti sunt sinus ex reciprocatione & motu fluctuum collegerunt nautæ periti, mare illud esse pervium, per quod ad mare pacificum perveniri queat. America igitur à Grœnlandia & cæteris terris septentrionalibus fuerit secreta.* Vid. sup. Lib. I. c. 13.

CANADA.

II. *Canada* α fluvio cognomine dicta, β insula an pars continentis, parum adhuc constat. Quantum ejus cognitum est, dividitur in γ *Estotilandiam*, δ *Cortercalem*, ε *Terram Laboratoris* & *insulas* adjacentes, ingentis magnitudinis, quarum præcipuæ, *Golesme*, *Beaupris*, *Mont de Lions*, & *Terra nova*, eadem & ζ *Terra de Baccalaos* dicta ob ingentem hujusmodi piscium in ejus pelago multitudinem, qui etiam naves transeuntes retardent. Solum Canadæ quantumvis acerrimis frigoribus obnoxium, eximiè tamen fertile, auriq; metallo dives. Incolæ satis ingeniosi & artium mechanicarum peritissimi pellibus amicti degunt, cæterum Galliarum regis imperio subjecti.

Canada fluv. f. D. Laurentii. Estotilandia. Cortercalis. Terra laboratoris.

[α *Fluvius iste à* D. Laurentio *quoque appellatur:* Fretumque 3. fratrum *dicitur.* β *Hondius terram hanc, ut insulam, in Tabula sua generali depingit.* γ Estotilandiam *istis in America partibus nullam esse, certissimis constat argumentis; nec in vicino mari unquam existit insula* Frieslandia. δ Cortercalis *a Casparo Cortereal, qui eam terram anno* 1500. *detexit, appellata, D. Laurentii sinui adjacet.* ε Terra Laboratoris *inter duas istas interjacet. Nullis partibus America Europa pr*

pa propior eſt quam his: Diſtat enim hic ab eadem ad 250. milliar. German. Incolæ terrarum iſtorum veſtiuntur pellibus, & utuntur navigiis ex corio factis, sicuti Grœnlandii ζ Terra de Baccalaos *à Sebaſtiano Caboto Veneto, auſpiciis Henrici VII. Regis Angliæ, detecta eſt anno Chr.* 1507. *vulgò* Terra neuf *dicta.*]

Terra de Baccalaos.

NOVA FRANCIA.

III. ***Nova Francia*** à Gallis, Regis Franciſci primi auſpiciis deſta, α præter raras ſegetes & legumina quædam, omnium rerum ops, à feris ac quibuſdam in locis anthropophagis, in univerſum ololatricis gentibus incolitur. Pars tamen ejus, quæ ad mare acce-, β ***Norumbega*** ab urbe cognomine dicta, cœlo potitur ſalubri, ſoq; fœcundo.

Nova Francia. Norumbega.

[α *Primus hanc terram detexit Johannes Verrazanus: Sita eſt inter Canadam fluv. & Virginiam:* β Norumbega *urbs ad fluvium, qui* Rio grande *vulgò dicitur, ſita eſt. Loca à Gallis ibi obſervata ſunt,* Porto del refugio, Porto reale Paradiſo, Flora, Angolema. *Verùm cum Hiſpani alia, & Galli alia hiſce locis indiderint nomina, magna reperitur in Tabulis Geographicis diſcrepantia. Caterùm Norumbegam dictam putant quaſi* Norvvegiam, *ſeu coloniam è Norvvegia eo deductam.*]

Nova Francia. Norumbega.

VIRGINIA.

IV. Novæ Franciæ jungitur α ***Virginia:*** Quæ à vico maritimo uſdem vocabuli, vel, ut alii à Rege ***Viguina,*** vel à Regina ***Angliæ Eliſatha,*** cujus auſpiciis detecta, nomen accepit, antè β ***Apalchem*** vocita. Terra ſterilis atque malignè culta, litus importuoſum. Oppim eſt ***Medano.***

Virginia.

[α Virginiam Gualter Ralegh *Eques Anglus detexit anno Chr.* 1585. *Ea verò Franciæ non jungitur; ſed inter Virginiam Franciamque interjacent Anglia nova, ac deinde Belgium novum; quod Virginiæ limites contingit. Flumina in ea ſunt,* Occam, Cipo, Monopana. *Dividitur in regiones,* Secotam, Wemapemecck, & Chamanoock. *Incolæ incedunt nudi, verendis tamen contectis; Reguli veſtiuntur palliis. Subditi in tergo notas quaſdam habent inuſtas, quæ indicant Principem, ad cujus pertinent dominium. Multos credunt eſſe deos; at unum ex illis præcipuum, qui mundum condiderit. Magiæ quoque deditiſunt; carnibus tamen humanis minimè veſcuntur.* β Apalche *aliis eſt a Virginia diſtincta regio, in qua* Alvarus Nunnius *poſt* 15. *dierum iter unicam ſaltim invenit domum.*

Virginia. Apalche.

Incolæ ejus perhibentur staturâ procerâ. Utuntur arcubus & sagittis: amant solitudines, nonnullos habent conventus, & quisque suo vivit more. γ Difficilis in Virginiam accessus est; portus enim exiguis insulis sunt repleti, ac ostia arenâ ferè obstructa.]

CAP. XIII.

Florida, nova Granata, California, nova Hispania.

I.

Florida.

FLorida inter Virginiam, & novam Hispaniam porrecta, nomen habet *à Dominica Palmarum*, quæ Hispanis *Pasqua de Flores* dicitur. Hoc quippe die à Portugallis detecta. Solo gaudet amœno ac feraci: At incolæ sunt barbari, sordidi, supraq; humanum modum feri; vermibus, serpentibus, alioq; venenatorum animalium atque insectorum genere vescentes. Qvare β Hispani pariter atque γ Galli regionem hanc occupare sæpè numero nequicquam tentarunt, tandem Hispanis cessit.

Florida.

[α *Detecta est* Florida *à Joan Pontio anno Chr.* 1512. *Excurrit illa in modum Peninsulæ, respicitque Cubam & Jucatan; omnis generis fructibus, ac in primis* Maitz *abundans. Regiones ibi sunt,* Joquazia, Avauares, & Albardaosia. *Fluvii præcipui sunt;* Garomne, *Fl. S. Crucis,* Charente, Loire, Aine, Seine. *Oppida* Anatequa, Houstaqua, Utina, Potano, Saturia, Sarrope. *Galli ibidem condiderunt castellum* Charlefort *anno* 156?. *ac postea* 156?. Carolinam. *Incolæ incedunt nudi, præter senes & fœminas, quæ pellibus cervinis vestiuntur, nares auresque habentes perforatas. Plurimi ibi reperiuntur androgyni, quos habent pro mancipiis, iisque utuntur veluti jumentis. Qui in Panuca sunt, captos devorant hostes. Est ibi animal vulpi persimile, sub ventre habens loculum, qui & aperitur & clauditur. In eum fœtus suos nuper editos condit, ut venatores aliaque pericula effugiat. Hispani ductu* Ferdinandi Sotti, *Galli verò sub* Johanne Ribaldo, & Laudoniro *tempore Caroli IX. terram hanc tentarunt.*]

Florida.

Floridam *cum Galli post A.* 1562. *desererent ultro, Hispani duobus castris, uno S. Augustini, & S. Matthæi altero sibi asseruerunt; sed mediterraneam nec quidem*

cogni-

cognitam feris incolis relinquunt. Granada *novæ Mexicanæ A.* 1583. *repertæ ac Hispaniæ subdita annumeratur: Itemque* California, *magna satis insula, quam observationes recentissimæ demonstrant, ad gradum XXIII. latitudinis borealis sita,* 500. *milliarium longa: Itemque* Cibola *munitis urbibus clara.* Nova Hispania *tamen omnibus antecellit, sive duodecim provincias quas complectitur, sive Proregem hujusque sedem, magnificentia, cultu templorum, cœnobiorum ac hominum frequentia insignem videas. Tribunalia hic quinque regia, quas Audientias regales nominant, ad jus dicendum Hispanis, indigenis, advenisque. Nam quinque heic incolarum genera,* Europæi *nempe quotquot insident,* Crioli *ex Hispanis parentibus in America prognati,* Mestecii *ex Hispanis & Americanis parentibus orti,* Nigri *denique sive Negros & barbari adhuc incultique homines. In toto autem orbe novo quinque Archiepiscopatus eminent,* Mexicanus, Dominico politanus, Limensis, Platensis, & Granadensis, quem S. Fidei *ab urbe vocant: His autem Episcopatus bene multi & amplissimi subsunt: Ut de Academiis, Scholis, monasteriis Abatiis & collegiis Jesuiticis non dicam. Omnes autem provinciæ heic enarratæ regno Hispanico subsunt.*

Granada. California. Nova Hispania. Quinq; incolarum genera. Archiepiscopatus.

NOVA GRANATA.

II. α Caput hujus provinciæ est *Granata* oppidum, unde ei no-en. Incolæ & corpore, & animo reliquis Americanis candidiores tioresque.

Nova Granata.

[α Nova Granata *Floridæ adjacet versus occasum, extenditurque usque ad mare* Vermejo.]

CALIFORNIA.

III. California, quæ inter sinum cognominem (quem Hispani *r Varmejo*, id est, Mare rubrum vocant) & mare Pacificum ceu ninsula excurrens, solo est arido, sterili atque deserto.

California.

NOVA HISPANIA.

IV. Novissima septentrionalis Americæ & meridionali con-rmina est α *nova Hispania*, omnium amplissima longeq; cultissima. ælum habet, quamvis sub torrida Zona, clemens ac temperatum; um auri, argenti, æris atque ferri metallis scatens, omniq; anima-m genere abundans, mare utrimq; piscibus, & ostreis margariti-

Nova Hispania.

 feris

feris refertum. Regiones, in quas dividitur, præcipuæ sunt istæ: *Nova Galicia, Mechoacan, Mexicana, Jucatan, Guatimala & Nicaragua.*

Nova Hispania.

[α Nova Hispania *maximam partem isthmi occupat, qui est inter mare Pacificum & sinum Mexicanum.* Ferdinandus Cortesius *Hispanus has terras ingressus est an. Chr.* 1518. *easque subegit; Quatuor milliaribus a nova Hispania fluitant multæ radices, arundines & folia ficulneis similia quæ comeduntur, suntq; sapore brassicæ.*]

Nova Galitia.

V. In α *Nova Galicia* coloniæ ab Hispanis deductæ, sunt β *Compostella, S. Spiritus, Conceptio, S. Michaël,* γ *Guadalajara,* δ *Culiacam.*

Nova Galitia. Compostella. Gaudalajara. Culiacan.

[α Nova Galicia, *antea* Xalisco *dicta, Novæ Granatæ adjacet;* 800. *in ea Hispani, quum primùm appellerent, exusserunt pagos.* β *Nunus* Gulmannus *terræ hujus inventor* Compostellam *ibi condidit.* γ Guadalajara *regionis caput est; in cujus vicinia mare Chapaticum, & lacus aquas habens calidas.* δ Culiacan *regionis cognominis caput est, quæ inter Sebastiani, & Piastlam fluvios sita anno C.*1530. *inventa fuit.*

Mechoacan.

VI. In α *Mechoacan* caput regionis est oppidum *Mechoacan.* Coloniæ Hispanorum *Pascuar* & *Valliadolid,* egregia emporia; hoc etiam Episcopatu insigne.

Mechoacan.

[α Mechoacan, *Galiciæ versus meridiem contermina regio, totius Hispaniæ novæ fertilissima ac felicissima regio est. Ter enim in anno illa fert* Maitz *illud, etiam auro, argento, margaritis, melle, cerâ sale, &c. dives. Ab hac provincia* radices Mechoacanæ *nomen habent. Ejusdem regionis Principem gravissimis, ut ei extorquerent aurum, Hispani subjecerunt tormentis. Hic quoque est copia* Annilex, *ad tingentum aptissimum. Fructu quodam arborum instar amygdalorum,* Cacaos *dicto, utuntur incolæ pro nummis.*]

Mexicana regio & Mexico urbs.

VII. α *Mexicana* regionis caput est β *Mexico*, omnium Americanarum princeps; olim in medio lacus ingentis Venetiarum instar palis superstructa; postea ab Hispanis ad ripam ejusdem lacus translata satis cultè nunc habitatur, ambitu sesquimilliar. German. *Sedes est Proregis*, quem Rex Hispaniarum mittit: item & *Archiepiscopi.* Inprimuntur hic libri, cuditurq; moneta. Secunda ab hac est *Tescuro*, amplitudine Mexicum exæquans; dein tertia γ *Angelorum civitas*, lanificio

Tescuro urbs.

io maximè nobilis. Cæterùm δ mons est in Mexicana regione, nibus perpetuis insignis.

[α *Mechoacanæ ortum versus adjacet* Mexicana regio *totius Americæ nobilissima.* β Mexico, 70000. *ædium urbs, antea* Themistitan *dicta, à* Ferdinando Cortesio *anno* 1521. *capta ac deleta est, victo etiam & occiso Mexicanorum Rege nono* Molezuma *seu* M[illegible] *: qui annus à jactis urbis fundamentis erat* 140. *Victus est Rex iste à DCCCC. Hispanis, licet* 350000. *haberet militum; eique subessent bis mille Reguli. Anno* 1573. *Jesuitæ ibidem condiderunt Collegium.* γ Angelorum civitas *antea* Vacipalam *dicta est. Ad sinum Mexicanum L. ac plura numerantur oppida.* δ *Mons iste* Popocampeche *appellatur. Cæterùm regio hæc auri argentique ditissima ad mare quæstuosam habet ostrearum piscationem. Ibi quoque est* Guastecan *regiuncula, in qua* Panuco *urbs, & civitas* D. Jacobi à Vallibus. *In ea regione est mons, in quo duo fontes, quorum alter picem habet nigram, alter rubram.*]

Mexicana regio. Mexico urbs. Angelorum civitas. Propocampeche. Guastecan.

VIII. α *Jucatan* Chersonesus agro feracissimo incolas fert omnium bellicosissimos.

Jucatan.

[α Jucatan *seu* Yucatan *peninsula inter sinum Mexicanum & Jucatanum ortum versus sese extendens, à Francisco Hermandez anno* 1517. *detecta est. Urbes in ea sunt,* Campecho, Tavasci, Patanchan, *quæ magnitudine suâ Cairum in Ægypto exæquare dicitur, hodie* Victoria *appellata, quod Hispani ibi exigua manu X L. millia Jucatanorum acie superarint. In hac quoque provincia Hispani omni crudelitate lacerarunt fœdéque interemerunt incolas. Inter Jucatanas olim circumcisio erat in usu; venerabantur crucem, abstinebantque carnibus humanis.*]

Jucatan seu Yucatan. Victoria urbs.

IX. α *Guatimala* caput est *Guatimala*, juridico conventu perpetuóque præsidis præsentia celebris. β In *Nicaragua* oppida sunt γ *Granada & Leon.*

Guatimala. Nicaragua.

[α Guatimala *inde versus meridiem jacens Hispanorum quoque sensit crudelitatem. Haud longè ab ejus urbe mons est, qui ignem & lapides evomit.* β *Ulterius meridiem versus est* Nicaragua. γ *Tribus milliaribus à* Granata *quoque mons est ignivomus:* Granata, Nicaragua & Leon *urbes ad lacum positæ sunt, qui vulgò Hispanis* Lago de Nicaragua *vocatur.* Carthago & Segovia *ejusdem provinciæ urbes sunt. Cæterùm supra Californiam versus septentrionem ad mare Pacificum est* Tolmium regnum. *Ibi reperitur animal, quod sublatos in tergum catulos cauda tegit, atque ita effugit venatorum insidias. Deinde* Quivira *quoque ibidem est, à Francisco Draco Anglo* Nova Albion *dicta. Ulterius ob intensum frigus progredi non potuit, Dracus, licet* 42 *gradum latitudinis non superârit. Ad eadem*

Guatimala. Nicaragua. Granata America. Tolmium regnum. Quivira f. Albion. Nova.

dem loca postea pervenit quoque Thomas Candisch, Draci popularis, quem frigus etiam recedere coëgit, etiamsi latitudinem Draci nondum attigisset. Incolæ ejus Tatarorum more sub tentoriis agunt, pecuariæ & venationi operam dantes. Inde porrò versus occasum solis æstivum ponitur Anian *regnum, quod nonnulli Tatariæ contiguum esse contendunt. Alii verò fretum aliquod inter Americam & Asiam hic esse docent.* 60. *milliarium.*]

Anian.

Jucatan. Guatimala. Kostarica Veragua. Antillæ ins.

Jucatan *tribus Hispanicis nunc urbibus floret, nempe Merida, Valledolido & Campechio. Duo heic incolis gentilibus portenta tribuunt* (1) baptismum, *quem duodecimo ætatis anno conferant, neque nisi tinctos ad conjugium admittant* (2) fabricas & structuras saxeas, *Europæis elegantia pares, ubi nullus ferri, argenti & cupri usus obtinet:* Guatimala *urbs diluvio nocturno, & saxis de rupe vicina grandibus A.* 1541 *eversa obrutaque, novam in valle, quam duo montes ignivomi circumdant,* urbem S. Jago *peperit. Addo duas regiones amplius,* Kostaricam *&* Veraguam, *Carthagine, Conceptione & S. fidei urbibus insignes:* Antillas *porro insulas quatuor distinctas classibus;* Lucayes *nempe,* di Barclovento, Caribes *& di* Sottovento, *quæ infra commodius explicabuntur.*

CAP. XIV.

America meridionalis sive Peruviana.

I.

Americæ Meridionalis seu Peruvianæ figura & magnitudo

AMerica *septentrionali* xx. circiter milliarium German. isthmo annectitur *America meridionalis*, quibusdam *Peruviana* dicta, à Provincia *Peru*, omnium præstantissima. Ipsa ingens peninsula, Africaq; paulo minor, *forma* triquetra in tria panditur amplissima latera. Cuneorum *unus* septentrionalem spectat Americam, *alter* Africam, *tertius* Magellanicam. *Longitudo* ejus patet septentrionem inter, & meridiem, milliar. Germ. cIↄ. *latitudo* summa inter occasum ortumq; Iↄccc. Regiones quibus distinguitur sunt hæ: *Castella aurea, Bogota, Peruvia, Chili, Chica, Brasilia, Caribana, Gujana, Biquiri*, omnes Oceano perfusæ. Intus verò in mediterraneis, *Amazonum regio, Paguan, Picora, Moxos, Tram, Charchas.* Fluviorum duo nobilissimi, *Maragnon,*

guon, qui & *Orelliana*, & Amazonicus: Alter *Argenteus*, vulgò Hispanis *Rio de Plato*.

Nunc propius ad Isthmum, *quo utraq; America cohæret, acceditur, firmum illud terræ continentis vinculum: De quo perfodiendo actum sæpius fuit, deq; fossa inter Nombre des Dios & Panamam ducenda, ut in mare Pacificum excurri facilius posset, tutusq; ac liber Hispanis ad orientalem Indiam itus & reditus pateret: Sic Petr. Vallius & anonymus auctor descript. Orbis Leodii* 1643 *edita observant. Termini vero Americæ meridionalis per observata recentissima paullo nunc arctius constringi, partesque hujus aut regiones accuratius enumerari solent:* Castilia *nempe* aurea, Peru, Gvajana, Chili, Magellanica *sive* Chica Tucuman, Plata & Brasilia. *Quibus omnibus Prorex ab rege Hispanico huc missus præficitur; quinque subsunt ad jus dicendum tribunalia*, Limense, Platense, Imperiale, Quitense, Pogotanum; *Itidemque Archiepiscopatus cum suis Episcopatibus, quos Aub. Miræus Lib. IV. c. 4. de statu Relig. Christ. numerat.* Terram *ad* firmam *urbes referuntur* (1) Panama 300 *ligneis ædibus*, 600 *civibus, numeroso præsidio, & mancipiis Gvineensibus instructa* (2) Nombre de Dios *ob nocentissimum aërem deserta civibus ad* urbem Porto Belo *aliam digressis. Huc è Panama aurum argentumque Peruvianum terrestri ad sedecim milliaria itinere deportatur magnis ab ovibus, quas* Vicunas *nominant, instar jumentorum bajulantibus: Urbem hanc Angli A.* 1668 *cum ceperant, Hispani magno redemerunt pretio.* Carthagena *balsami, gummi & resinæ ferax, urbem cognominem eamq; munitissimam habet; quam cum Franc. Dracus expugnasset A.* 1585 *Hispani postea castello duplici & multis munitionibus firmarunt.* S. Martha *auro, gemmis, marmore; Hacha unionibus fluviatilibus dives.* Venetuarian *urbe Corono, & Velserianis aut Germanici coloniis;* Nova Andalusia *margaritis copiosissimis & primo Americi Vesputii appulsu A.* 1597 *claret.* Peruvia *quondam Ingis regibus domesticis, nunc regi Hispanico subjecta, urbem omnium munitissimam Ariccam, & partes quatuor comprehendit,* Quito, los Reyes, Charcas & la Sierra, *omnes fundo fere aureo argenteoque ac immensis divitiis beatas* Gvajana *coloniis Anglicis, Gallicis Belgicisque frequens, castella & munitiones continet, quibus Galli Cajanam, Angli Surignamiam, Belgæ aut Batavi Esquibium & Berbicum contra barbaros tuentur. His enim adhuc rex quispiam è prisca Ingarum familia præesse, ac Manoam urbem pro sede regia tenere dicitur.* Chili *æstate ferme perpetua, pratis & arboribus semper virentibus, magno frumenti & fructuum proventu auroq; optumo commendatur. Pars Regi Hispanico, pars adhuc indigenis subest, è quibus* Auranques *pugnacissimi A.* 1641 *sese dediderunt, Urbes Hispanorum præcipuæ tres sunt* S. Jago, la Conception & Imperialis. *Ad Magellanicam paulo inferius transibitur:* Tucumannia *urbem S. Jago del Estero, & plura Hispanis oppida, multosq; pagos Caciquis sive Dominis suis subjectos continet. Terram vero* Esterus *fluvius eluvione per annum stata fertilem reddit.* Plat-*regio*

Isthmus.

Americæ merid. partes.

Terra firma.

Porto Belo.

Carthagena.

S. Martha.

Venetuaria

Nova Andalusia.

Peruvia.

Gvajana.

Chili.

Auranques

Tucumannia.

Plata.

regio frugum, pecoris argentiq; ditissima urbem Assumption *& oppida nonnulla continet.* Brasilia *ex A. 1501 cognita Portugallis per maritimam oram subest, mediterranea barbaris relicta, quorum linguæ tres desunt literæ f, l, r, quia carent fide, lege rege: Illa nempe Portugallica in Capitanias XIV aut Dynastias dividitur, quæ sunt* Paria, Maragnaga, Siara, Rio Grande, Paragba, Tamariha, Farnambuco, Segerippe, Baja omnium Sanctorum, terra Insularum, terra S. Spiritus, Porto Securi, Rio de Jennero & vincentiana; *omnes tutiores, ex quo Galli & Belgæ suis coloniis excesserunt. Urbes vero tres in iis præstant nempe S. Salvator, Proregis Archiepiscopi & Tribunalis regii sedes*, Olinda *&* Fernambuco.

Brasilia. hujus Dynastiæ XIV.

CASTELLA AVREA.

Castella Aurea.

11. a *Castella aurea*, vulgò Hispanis *Castilla del oro*, aspera atque inculta regio, cœloq; gravi, auri metallis abundat; unde & nomen. Oppida insigniora in ipso isthmo habet duo, diversis litoribus apposita; quorum unum vulgò b *Nombre de Dios*, id est, *Nomen Dei*, mare spectat vulgò dictum *del Nort*; alterum *Panama*, mare Pacificum.

Castilla Aurea. Rio Grande Popayana regio. Andalusia Nova: Nombre de Dios.

[a Castilia aurea *habet à* Septentrione *Nicaraguam, à* Meridie *regionem Peru; ab* Occasu *mare pacificum; ab* Ortu *Pariam regionem. Incipit autem à Panama ad mare pacificum, desinitque in Antiochia ad flumen qui* Rio Grande *vulgò dicitur, Ad eam quoque referuntur*, Darien, Carthagena, Pamplona, Venecuola *seu* Venecuela; *item* Popayan *regio, in qua* Antiochia, Timana, Pasto: *Ac porrò* Andalusia nova, *in qua* Carthago, Tocayma, *&c.* b *Hæ duæ urbes in isthmi angustiis positæ ad XX. milliaria Germ. inter se distant; in urbe* Nombre de Dios *merces exponuntur, quæ ex Hispania apportantur; sicuti in altera videlicet* Panama, *quæ ex Peru afferuntur. Eo loco, quo* Nombre de Dios *sita est*, Didacus Nequesa *anno* 1512. *Fortalitium exstruxerat:* Petrus Ario *Vicarius Dariensis, deinde condidit urbem. Idem Petrus* Panamam *urbem quoque condidit anno* 1515. *A Castilia aurea versus ortum jacet* Guiana *regnum, auri argentique copia, gemmis & aromatibus dives, multarumque frugum ferax, quod* Gualter Ralegh Anglus *anno* 1595. *lustravit. Eo cum multis millibus profugit* Guainacapa *frater Attabalibæ à Pizaro interfecti. Est ibi animal*, Haute, *quod vocant, id nunquam visum est edere aut bibere; unde aëris haustu creditur vivere. Caput regni* Manoa *seu* El Dorado *ad lacum* Parime, *qui sub Æquatore est, jacet. Regiones ibi sunt*, Anabas, Amapaia, Emeria *&* Orenoqueponi, *à fluvio* Orenoque, *qui ex lacu modo dicto ortus Caribanam à Paria distinguit, appellata.* Caribana *Guianæ versus septentrionem adjacet inter Orenoque & Maragnonem fluvios, quorum hunc nonnulli eundem cum Oregliano faciunt; at alii diversum esse ajunt. Inter Marognomen & Oreglianum ponun-*

Panama. Guina regnum.

Manoa. Parime lacus. Caribana.

ponuntur Amazones. *Caribanæ incolæ ἀνθρωποφάγοι sunt, ſicut & illi, qui in* Antillis *(inſulæ ſunt, quæ &* Camercanæ *vocantur) habitant,* Canibales *appellantur, id eſt, fortes. In Caribana ſunt,* Cumana; Maracapana, Paria *&* Caribes: *item regiones* Biquiri *ſeu* Wikiri. Paria *Caſtiliæ ponitur ad ortum inter fluvium* Rio grande *&* Orenoque, *in qua præter civitatem cognominem eſt* Benezvola, *Welſeris, patriciis Auguſtanis, à Carolo V. olim oppignorata.*]

Amazones Americanæ, Antillæ, Camarcanæ, Canibales, Paria: Banezvola.

PERUVIA.

III. α *Peruvia regio*, vulgò *Peru*, omnium novi Orbis auri arntiq; metallis nobilisſima, nomen accepit à flumine *Peru* mediam ante. Clauditur ab *oriente* montium perpetuis jugis; à *meridie* *li* regione, ab *occidente* mari Pacifico; à *ſeptemtrione Bogeta* regione. cupat longitudine inter ſeptemtrionem & auſtrum milliar. CCC x. latitudine inter occidentem & orientem CLXX. β Dividitur in *ritimam* & *Montanam*. *Maritimæ* oppida clara ſunt γ *Lima*, ſedes Progis & Archiepiſcopi, cui ſubſunt Epiſcopi xv; & *Camana*. δ *Montanæ* ignia oppida ſunt. ε *Cuſco*, totius Provinciæ princeps, & ζ *Quito*. *otoſi* auri metallis opulentisſimum.

Peruvianæ regionis fines.

Magnitudo & diviſio.

Peruvia Maritima & Montana.

[α Franciſcus Pizarrus *ſeu* Pizardus *Peruanam regionem CL. peditibus paucisque equitibus occupavit, ac multa millia incolarum occidit, ipſumque Regem* Attabalibam, *licet XXV. millibus ſuorum cingeretur, cepit, & incredibili pondere auri, ad XV. milliones, extorto, contra datam fidem interfecit. Obtulerat Attabaliba Pizardo lytri loco tantam auri argentiq; vim, quantam conclave caperet, in quo ſervabatur, ad lineam usque, quam ipſe rubricâ per totum conclavis ambitum duxerat, ut brevi repleretur.* β *Aliis dividitur Peruviana regio in* Planitiem *ſeu maritimam,* Sierras *&* Andes. Planities *ea pars eſt, quæ ad mare pacificum jacet in longitudinem porrecta; In ea ſunt* Portoveio, Thomæbamba, S. Miguel, Trugillo, Arequipa, Tumbes, *à Pizardo primùm occupata, &* γ Lima, *quæ à valle, qua ſita, nomen habens,* Regis *etiam vocatur* civitas, *Jeſuitarum ibidem eſt collegium; Solis Hiſpanis illic licet mercaturam facere.* δ Montana *Peruviæ,* Sierras *dictæ, valles habitatas & urbes habet, agros tam felices, qui centuplum ſolent reddere fructum.* ε Cuſco *Peruvianorum Regum, qui* Ingæ *vocabantur, ſedes, ex lapide quadrato condita, à Pizardo occupata eſt, qui incredibiles ibi nactus auri argentique theſauros. Quinta pars, quæ Hiſpaniarum Regi ceſſit, ſummam fecit* 400000 *florenorum Caſtilianorum. Ædes in hac urbe fuiſſe ſcribunt, quarum area, parietes, ac tecta undique aureis laminis fuerint inducta.* ζ Quito *ferè ſub Æquatore jacet. Ibi ſub Hiſpanorum adventum plus auri, quàm terræ eruebatur.* η *Aurifodina, quæ* Potoſi

Peruviæ

Ejus diviſio in tres partes.

Peruviæ maritimæ Planities.

Sierras.

Cuſco.

Quito.

Potoſi

Charcas regio. Collao regio. Peruvia. Transmontana seu Andes. Peruvianorum potus ac panis. Oves onera portantes.

tosi sunt, reperta fuerunt anno 1547. *In hac Peruviæ parte Argyropolis seu* Villa de la Plata *anno* 1548. *condita est. In regione* Charcas *seu* Chiargas *sunt civitates* Porco *&* Carabay,*auri argentique proventu nobiles. In eadem montana Peruvia est* Collao *regio omnium in America cultissima; in qua* Titicara *lacus, ex quo* Aulaga *lacus profluit:* Marocayo *lacus, ex quo fluvius, qui* Rio des Ama *vocatur, oritur. Tertia Peruviæ pars* transmontana *est,* Andesque *vocatur, ubi montes altissimi & perpetuæ fere pluviæ. Cæterùm aër Peruvianus satis temperatus est, licet intra Zonam sita sit torridam: Quum Brasilia in eadem jacens Zona longè majorem experiatur æstum. Quo magis verò sol à puncto verticali recedit, eo clarius ibi cœlum est, at vertici quo propior existit, eo copiosiores decidunt pluviæ, ac sentiuntur tempestates. Peruviani nigri non sunt, licet idem habeant clima cum Æthiopibus in Africa. Conficiunt, sicut & Brasiliani, ex radicibus à feminis masticatis* potum, *quo sese genialiter reficiunt, &* panem *ex* Maitz, *qui cibus vulgaris est per Americam.* Oves *ibi sunt onera portantes,quibus incolæ utuntur loco mulorum. In Peru & Brasilia vermiculus est* Tau *sive* Niqua,*pulicis magnitudine, in pulvere vivens, qui pedibus manibusque nocet: Si sese sub unguibus occultavit, pruriginem tunc concitat, ac nisi confestim extrahatur, sine magno dolore educi non potest. Habent incolæ oleum, ex fructu quodam* Cauros *dicto factum, quo locum infectum curant. Nascitur quoque ibidem herba,* Cocam, *quam ore tenentes, sine cibo ac potu integrum diem iter possunt conficere. In Peruvianis montibus invenitur magna* Smaragdorum *copia. Colebant Peruviani præcipuè DEUM, qui illis* Viracocha, *id est, Creator mundi, ac secundo loco Solem. Ad Thomabambam è regione littoris Peruviam est insula* Puna, *in qua nascitur herba* Sarsa parilla, *cujus succus expressus, si misceatur aquæ calidæ, mederi dicitur morbo Gallico laborantibus.*]

Tau, vermiculus. Cocam herba. Peruvianorum Religio. Puna insul. Sarsa Parilla herba.

CHILI.

Chili regio.

IV. Sequitur regio *Chili*, amplitudine Peruviam ferè exæquans. Caput est oppidum *S. Jacobi.*

Chili.

[α Chili *intra* 20 *&* 41. *gradum latitudinis meridionalis jacens Peruvianam regionem versus meridiem attingit, & mare pacificum versus occasum. Longitudo ejus habetur CCCCXV. milliar. Germ. latitudo CXX. Nomen habet à frigore, quod interdum ibi tam acerbum est, ut homines & jumenta gelu rigeant & enecentur. Maritima tamen loca temperatiora sunt. Habet & hæc regio aurum, vinum, mel, struthiones, lignum Brasilianum, &c. Urbes in ea præter oppidum* S. Jacobi *sunt,* Tambopala, Axapas, Baldivia. *Incolas habet robustos & proceros.*]

CHICA.

Chica. Patagones.

V. Chili regioni continuatur α *Chica* regio, freto Magellanico affixa

xa. In hac β *Patagonum* gens est stupendæ proceritatis, novem & nmum decem pedum mensuram implens. Ex his quidam, Magel- o (is primus in has oras delatus) inspectanre, sesquicubitales sa- tas citra nauseam per guttur ad stomachi fundum egêre, hoc scili- argumento corporis robur ostentantes.

α Chica, *Patagonum seu gigantum terra, Chili versus meridiem adjacet, ab* ortu *habet Brasiliam & mare; à meridie fretum Magellanicum; ab* occasu *Mare pacificum. Longitudo ejus ad C. ferè sese extendit milliaria.* β Patagones *vocantur incolæ, quòd animalium ejus nominis pellibus utuntur vice calceorum, ut videantur ursorum, aliarumve ferarum pedes veriùs, quàm hominum. In ipso freto Magellanico, quod* Magellianus *anno* 1520 *spatio 22 dierum pernavigavit, urbs* Philippi Ville *anno* 1588 *ab Hispanis condita, ad hoc ipsum fretum custodiendum, arcendosque hostes. Verùm omne præsidium hic relictum, fame miserrimè periit; Angli postea ad D C. fame necatos invenerunt; unde locus iste* Porto Famin *dictus est. Cæterum post Magellanum, fretum istud navigârunt* Franciscus Dracus *Anglus* 1579. Thomas Chandish *Anglus* 1581. Olivier à Noort *Ultrajectinus anno* 1600. & Georg Spilberg *Belgæ. Denique Wilhelmus Cornelius Schauten Hornanus, & Jacobus de la Maire. Belgæ quoque anno* 1615 *Belgio egressi alíud invenerunt fretum, quod Fretum de la Maire appellarunt: Illud emensi in mari pacifico insulis nonnullis repertis in Moluccas pervenerunt, ac inde Orbem ita circumvecti redierunt in patriam suam anno* 1617.]

Philippe ville seu Porto Famin.

BRASILIA.

VI. α *Brasilia* vasta regio, ut quæ quartum meridionalis Ame- æ partem obtinet, sacchari singulari atq; ubere proventu maximè bilis est. Præcipuum oppidum est β *Portus omnium Sanctorum*, præ- cti totius provinciæ sedes. Portus autem celeberrimus est oppi m *Pernambuco*; intus oppida *Assumtio* & *Paraguate*. Reliquæ regio- s introrsus aut non cognitæ, aut obscuræ sunt, nullis ibi locis me- oratu dignis.

Brasilia. Portus Omnium Sanctorum. Pernambuco. Assumtio. Paraguate.

[α Brasilia *inter promontorium* Blancum *Æquatori proximum & promontorium* S. Mariæ *ad Argenteum fluvium. Longitudinem habet D C L V I milliar. Germ. latitudinem verò C C C, milliar. inter promontorium S. Augustini, & Humos. A capite Blanco ad Argenteum usq; fluvium, qui vulgò* Rio de la Plata, *litus ejus mare alluit quod vulgo* del Nort *vocatur. Fluvius iste nomen illud accepit à* Johanne Deacio, *quod argenti ramenta in ipso reperisset. Magno impetu mare ingreditur, adeo ut ad X X milliaria in illo navigantes dulces ex flumine hoc queant* haurire

Brasiliæ magnitudo

haurire aquas. Petrus Caprali *Lusitanus in Indiam Orientalem navigaturus huc tempestate dejectus primus terras illas detexit. Deinde* Americus Vespu-tius *eo navigavit anno* 1497, 1499 *&* 1501. *Sed anno* 1504. Portugallenses *eam ingressi sunt. Anno* 1535 Petrus Mendozza 20 *navibus flumen Argenteum navigavit. Anno* 1547 Joh. à Staden *Hassus eo navigavit, ab incolis captus ac mirè servatus est. Est quoque ad* promontorium Ericum Francia Antarctica, *quam* Nicolaus Villegagnon Gallus *anno* 1555 *occupavit & castellum* Coligni *ad* Ganibaram *seu* Janierum *fl. exstruxit: quod tamen anno* 1557 *interceptum est. Belgæ etiam has ipsas terras fuerant ingressi, nonnullaque munierant loca, ex quibus* Arefices, *in his locis munitissima urbs, à Portugallensibus paucis abhinc annis expugnata est; adeoque Belgæ Brasilia per illos hactenus ejecti sunt.* β Portus omnium Sanctorum, *vulgo* P. Todos os Sanctos, *præter præsidem Regium, Episcopum quoque habet. Cæterum Brasiliæ populi sunt,* Tuppin Icini, Tuppin Imbæ, *&* Tuppin Ambaucii, *&c. Nullos habent Reges, omnes ejusdem habentur dignitatis, nisi quod venerentur senes, eosque constituant belli duces, aut eos, qui plures occiderunt, ac devorarunt; ἀνθρωποφάγοι enim sunt. Cum vicinis perpetua gerunt bella, non alia de causa, quam ut majorum, parentum, suorumque ulciscantur cædes. Multa patiuntur à diabolo, sua lingua* Aichnan *dicto, qui sæpissime eos gravissime affligit. Quoddam cucurbitarum genus, quod* Tamaracan *vocant, pro Deo habent. Quod Mexicanis est* Tabacum, *hisce locis* Petum *dicitur; At Peti odor suavior est quam Tabaci.* Ambram *ejicit Oceanus ad litora Brasiliæ, ubi aliquando frustum quingentarum librarum à milite Belga inventum, & Comiti Nassovio Mauritio oblatum est. Reperitur quoque Ambra ad insulam Madagascar, ad promontorium viride, ad insulam Mauritii, ad Sumatram, & alias Indiæ insulas.* Garcias *refert, aliquando frustum Ambræ inventum* 2000 *librarum; quin imo ait, insulas quasdam totas constare ex Ambra: Verum eas non nominat, nec ubinam illæ sitæ sint, aperit.*]

Francia Antarctica.

Arecifes: Portus Sanctorum.

CAP. XV.
De Insulis novi Orbis.

INsularum, quæ Americæ ab oriente objacent, ingens est numerus. At harum nobiliores *Hispaniola*, & *Cuba*, & *Jamaica*. Priores duæ ejusdem esse videntur magnitudinis, nisi quòd hæc longior, illa latior. Occupat α *Cuba* longitudine mill. cxc. lat. xxx. β *Hispaniola* long. cxl. lat. liv. Oppida in utraque complura. Caput Hispaniolæ *S.* γ *Dominicus*: Cubæ *S. Jacob*; in hac est *Havana*, celeberrimus Americæ totius portus. *Jamaica*, quæ Europæis *S. Jacobi* dicitur insula, implet longi-

Cuba. Hispaniola. S. Dominici urbs. S. Jacob. Havana. Jamaica.

gitudine L. mill. lat. xx. Caput est *Sivilla.* Secunda ab hac est *Ori-*
. Atque hæc est brevis Americæ universæ explicatio.

Sivilla. Oristan.

[α Cuba *Insula à Columbo* Ferdinanda *dicta versus occasum non ultra III. milliaria abest Hispaniola. Incolæ olim vescebantur serpentibus: Verùm hodie pauci supersunt ex veteribus possessoribus; succubuerunt enim crudelitati Hispanorum. Hic aliquando comburendus barbarus infernum elegit præ cœlo, ne in hoc cum crudelibus cogeretur esse Hispanis.* β Hispaniola *etiam* S. Domingo, Isabella, *at indigenis* Haitus Quisqueia, & Cipangi *vocatur. In hac Insula* Christophorus Columbus *anno* 1492. *quo appulerat*, 38 *reliquerat milites, qui post ejus discessum à barbaris occisi sunt. Quinque in ea erant regna*, Magua, Marien, Maquana, Xaraqua & Hiquey. *Et hæc Insula Hispanorum experta est immanem crudelitatem.* γ *In oppido* S. Dominici *Archiepiscopus est, residetq; præses regius. Sunt porro hic oppida*, Villa Nueva, Gavana, Xaragua, S. Ivan, Porto de la Plata. Jamaica *Hispaniolæ versus occasum adjacens, paucis abhinc annis ab Anglis occupata est. Porro ad Americam Insulæ* Antillæ *seu* Cammercanæ, *à Caribana versus septentrionem sitæ, etiam* Caribum *appellantur* Insulæ: *ubi inter cæteras*, Margarita *à margaritarum copia ita dicta:* S. Trinidad, Oruba, Barbados, Martinino, Dominica, S Crucis *ubi Columbus offendit puerum, quem exsectis testibus Canibali alebant, ut pinguioribus vescerentur carnibus*; Boriquen *seu* Borica, *hodie* S. Ivan, &c. *ob multitudinem insularum, quæ in eo occurrunt mari, Hispani illud appellabant* Archipelagus. *A Cuba versus septemtrionem sunt insulæ* Lucayæ *seu* Guanahani & *Gigantum insulæ: in quibus* Lucayo, Cigateo, Gatar, Ganima & *aliæ parum celebres. A Terra di Baccalos est insula etiam* Terra Nova *dicta, eandem ferè magnitudinem habet, quam Hibernia. Sub* 59. *gradum lat. jacet* Drogeo *insula deserta, quæ ob crebra, quæ ibi visuntur spectra, insula Diabolorum nautis dicitur. Illuc aliquando fœmina Galla cum amatore suo exposita biennium & quinque menses miserrimè transegit: sed demum liberata est.*]

Cuba. Hispaniola. S. Dominic op. Jamaica. Antillæ seu Camercanæ inf. Margarita Barbados. Borique. Lucaya inf. Terra Nova. Drogeo seu Diabolorum inf.

Omnes Insulæ quotquot inter Americam australem atque Hispaniam jacent uno Antillarum *nomine quatuorq; classibus comprehenduntur: Prima* Lucayes, *altera di* Barlo vento, *tertia* Caribes, & *quarta di* Sotto vento. Lucayes *ab una omnium præstantissima denominatæ, Bahama Bimini, Gvanahani, suis subsunt regulis. Insulæ* Barlo vento *sunt* Hispaniola, Cuba, Jamaica & Boriqvena. Hispaniola *suo ambitu* 150. *milliaria, proventu, pecora, fruges, aromata, herbas medicas, purissimum aurum & metalla, statu politico Hispanum regimen, & quasdam gentilium Dynastias adhuc complectitur. Urbs* Domingo *saxeis mœnibus, castello, & propugnaculis munita sedem gubernatori & Archiepiscopo Hispan. præbet: Huic Episcopatus quinque alii subsunt.* Cuba *tamen fertilitate, aura temperatiori, & Havana portu munitissimo præstat: Hoc enim veluti clave Americam Hispani suis aperiunt, & cæteris nationibus occludunt, ut totus ita clas-*

Inf. Antillæ quadruplices. Lucayes. Barlo vento Hispaniola. Cuba.

 si auri-

Jamaica. Borricheniа. Caribes. Marteniquo. Curassow. Inf. S. Christophori. Gvardalupa. Barbados. Sumary. Inf di Sotto vento. Terra neuf.

si aurifera transitus prabeatur. Jamaica *ex A.* 1605 *in ditionem Anglicam venit, frumento, messe triplici ac æstate continua quasi felix. Sed* Borricheniam *Hispani Morro Empimuda, castro munitissimo tuentur. Insula* Caribes *XXVIII nec omnes tamen culta; plures Europais gentibus habitata.* Marteniquo *Gallis subdita classem Belgicam A.* 1674 *hujusque impetum propulsavit. Sed anno superiore proximo* 1673. *Belga à* Curassovv *Insula expeditionem Gallicam fractam averterunt. Tabago insula A.* 1672 *Anglis per vim dedita, per parem A.* 1674 *ad Belgas denuo pervenit. Insula S.* Christophori *Gallicis colonis A.* 1627 *sociarat Anglicas; eas tamen bello exorto A.* 1666 *iterum ejecit. Sic Martinica Gallico paret Imperio ex A.* 1635 *& coloniis per quinq; reginnculas dispersis.* Gvardalupa *ex A.* 1635 *colonias Gallicas, & posthac Belgicas recepit.* Barbada *sive* Barbados *subest Anglis, portu commodissimo, vicis & oppido Bandabieno firmior. insula Sumary æque Anglorum coloniis frequens.* Insulæ di Sotto vento *ad oram jacent maritimam: Ex iis* Margareta *&* Cubagua *olim repertis unionibus celebres fuerunt, nunc admodum obscura.* Terra nova (*Terre neuf*) *Canada opposita A.* 1683 *capta, hodieque cultui Anglico substat. Conf. Descript. Antillarum Gallica A.* 1658 *Roterod. edita; Rich. Blome Descript. America Anglicana, sive provinciarum regi Anglico subjectarum Amster. A.*1688. *Rich. Ligon. Descript. Barbados; item Pensilvania* Quakeris *relicta provincia Descript. De* Insulis natantibus, Dæmoniorum, Canum, Muscarumque; item Insulis fluviorum *Americanorum pluribus alii conferantur.*

CAP. XVI.

Magellanica.

Magellanica Terra Australis, incognita.

PORrò peractis duabus prioribus continentibus, restabat, uti tertiam universi terrarum Orbis partem aggrederemur, illis amplitudine forsitan haud inferiorem. Verùm cum etiam nunc nobis incognita jaceat, nec constet, continens una, an plures in insulas dissecta sit; nihil habemus in præsens, quod de ea huc referamus, nisi nominis brevem expositionem. Dicitur *Terra australis*, quia nobis ultima austrum versus sita est: Eadem *Terra incognita*, quia nemo ingressus: Denique *Magellanica*, quia Magellano primùm conspecta.

Terra del Fuogo. Promontorium Terra Australis.

[*Ex terra Australi maritima loca innotuerunt,* Terra del Fougo, Promontorium Terræ australis, Psittacorum regio, Lucach, Beach, Maletur, Nova Guinea

Guinea *cum nonnullis Insulis*, Terra del Fuogo, *id est*, ignis Terra, *à freto Magellanico alluitur*; *Ab ipso Magellano ita dicta, quòd noctu ibidem multos conspexisset ignes. Insulam verò esse hanc terram docuit navigatio* le Maire; *ibi sunt* Promontorium Nassovicum, Sinus Mauritii, Insulæ Barnefeld, Draki, &c. Promontorium Terræ australis *à promontorio* Bonæ Spei *versus occasum solis hybernum jacet.* Psittacorum regio *inde ulteriùs ortum versus sita à Portugallensibus ita dicta est, quod ingentes ibidem vidissent Psittacos.* Beach regio *aurum habet*, & Lucach *regnum aromata: Illa non longè ab insulæ Java remota sunt. Mare quod inter hasce terras insulamque Javam est*, Lantchidol *vocatur.* Nova Guinea *ad Æquatorem ferè pertingit: Num verò insula sit, an cum reliqua terra australi contigua, hactenus ignoratur. Inde versus austrum* Nova est Hollandia; *ac porro versus ortum* Nova Zelandia. *A nova Guinea ad ortum crebræ occurrunt insulæ*, Isabella, Virides *seu* Salomonis *in mari Pacifico ob divitias ita dictæ*; *sicut alteræ* Tuberones, *seu* Infortunatæ, *à Magellano appellatæ, quòd neque homines, neque victum in iis reperiret*, & *Ins. S. Petri. Cæterum* Petrus Ferdinandus de Quier *terræ australis felicitatem epistolâ ad Regem Hispaniæ datâ, describit.*]

Psittacorum regio. Beach regio. Lantchidol mare. Nova Guinea. Nova Hollandia. Nova Zelandia. Isabella ins. Ins. Salomonis. Tuberones S. Petri.

Terra hæc polaris Antarctica h. e. Arcticæ aut septentrionali, quam supra vidimus, opposita ex situ versus austrum dicitur Australis: Ipsa vero incognita mari vicino, & Magellanico freto circumdatur, inculta hactenus & frigore intenso aspera. Orbi quidem nostro veteri ad promont. bonæ spei vel novam Guineam proxima collocatur: Utrumque tamen fide nimis incerta; cum ad novam Hollandiam propius abesse observatis ex recentissimis legatur. Hispani Civitat del Rey Philippe *i. e.* Civitatem Regis Philippi & *quasdam munitiones freto Magellanico vicinas exstruere cœperunt: Sed præsidiis per frigora & famem necatis mutarunt animum. Etsi vero Ferdin. Mendez de Quire hanc A.* 1505 *ipse adiit, aulæq; commendavit Hispanicæ; parum tamen ea commendatio valuit. Nec Angli*, Patagones *tantos, aut homines giganteæ molis, sed habitu sibi pares aut similes repererunt.* Terre del Fuogo nova Guinea, Zembla, Jezzi, & Jucatana *apud quosdam Geographos pro continentis partibus fuerunt; cum sint Insulæ.* Terra Beach Patagonum sive Psittacorum, & ipsa Magellanica *nautis recentioribus ignota, tabulas accuratiores nequidem subeunt.* Grönlandiam & Frieslandiam *insulas, quales Geographi communiter describunt, nemo diligentissime quæsitas reperit. Grönlandia quidem sæpe Christiani IV. Daniæ regis auspicio indagata, & in Americam hinc ulterior excursio tentata fuit; sed irrito successu. Vid. Mart. Forbisseri, Martinirii, & Heinr. Siveri Grönlandiæ ac Terrarum septentrionalium Descript. Hamburgi A.* 1675 *publicata. Addo heic amplius* (1) immensas terrarum subpolarium voragines, *quibus mare sub polo arctico absorptum, sub polo rursus antarctico emergit. Hinc nautæ, si qui Spizbergam cursu attigerint, observarunt, naves ultra gradum LXXXII non progredi posse, nec lintres incautius evagatos redi-*

Terra polaris Antarctica. Civitat de Rey Philippe. Patagones. Voragines subpolares.

isse,

iſſe: Contra in freto le Maire naves ultra LX. gradum Latitud. auſtralis ob fluctus contrarios & aquoſos impetus non potuerunt progredi. Vid. Kircheri Mund. ſubter. Lib. III. c. 2. ſeqq. (2) noctem diemque per ſex menſes continuum, *quem terræ ſubpolares habent, nec ſcriptoribus priſcis, nec Plinio ignotum Lib. II. c. 75. De nocte ſemeſtri Voſſius dubitavit in notis ad Pomponium Lib. III. c. 6. ſtatuitque, homines in luce perpetua verſaturos, ſi qui ſub polo vivere poſſent.* (3) ſtellam polarem utramque ſimul ſub ſphæra recta conſpicuam, *quam volunt Geographi eam non eſſe, niſi duobus ultra citraque gradibus emenſis. Sic Lerius in Navigat. Americ. ſentit, & Mandelslo in Itinerar. c. 13. annotat ab ſeſe polum Arcticum non niſi poſt ſex gradus cis Æquatorem, & poſt octo gradus trans Æquatorem Antarcticum potuiſſe conſpici. Tantum in præſenti ſufficito, eſtoq;*

Nox dieſq; ſemeſtris.

Stella polaris utraque conſpic.

SOLI DEO GLORIA!

FINIS.

INDEX

mnium Regionum, Populorum, Urbium, Locorum, Fluviorum, Montium, cæterorumque, quæ hoc continentur libro, memorabilium

LOCUPLETISSIMUS

INDEX.

ISQUE EMENDATUS ET AUCTUS.

A.

Achil-

Alba-

Angola

INDEX.

INDEX.

Ayaman

Ben

Biqui-

Breſteda

Cala-

Canu

Carti-

Cella

INDEX.

Cherso[illegible]

Cocb

conim-

INDEX.

Dijo

E.

Egeri[illegible]

Final

G

INDEX.

Hali-

Hila-

Janit-

Irvan

Juli[illegible]

Latin

Leu-

Luci-

Moli-

Nori-

Oſcha

Qqqq 3

Pessi-

Phyl...

Pyro-

Sala-

Sap[illegible]

Scan-

Scri

Sendo-

Sira-

Taoc-

Treve-

V.

VV.

VVala

Teiſſ[…]

INDEX.

Thu-

Trina-

V.

INDEX POSTERIOR,

isqve

Omnium Regionum, Populorum, Urbium, Locorum, Fluviorum, Montium, cæterorumq; , qvæ hâc novâ Editione HEKELIANA, præter Res BUNONIANAS, continentur, memorabilium locupletissimus.

B.

Bar-

Joan-

C.

Chi-

D.

Er-

Christia-

Geor-

I. J.

Geor-

M.

Mumia,

T.

Trape-

V. U.

Viadus

W.

VVerthei-

FINIS.